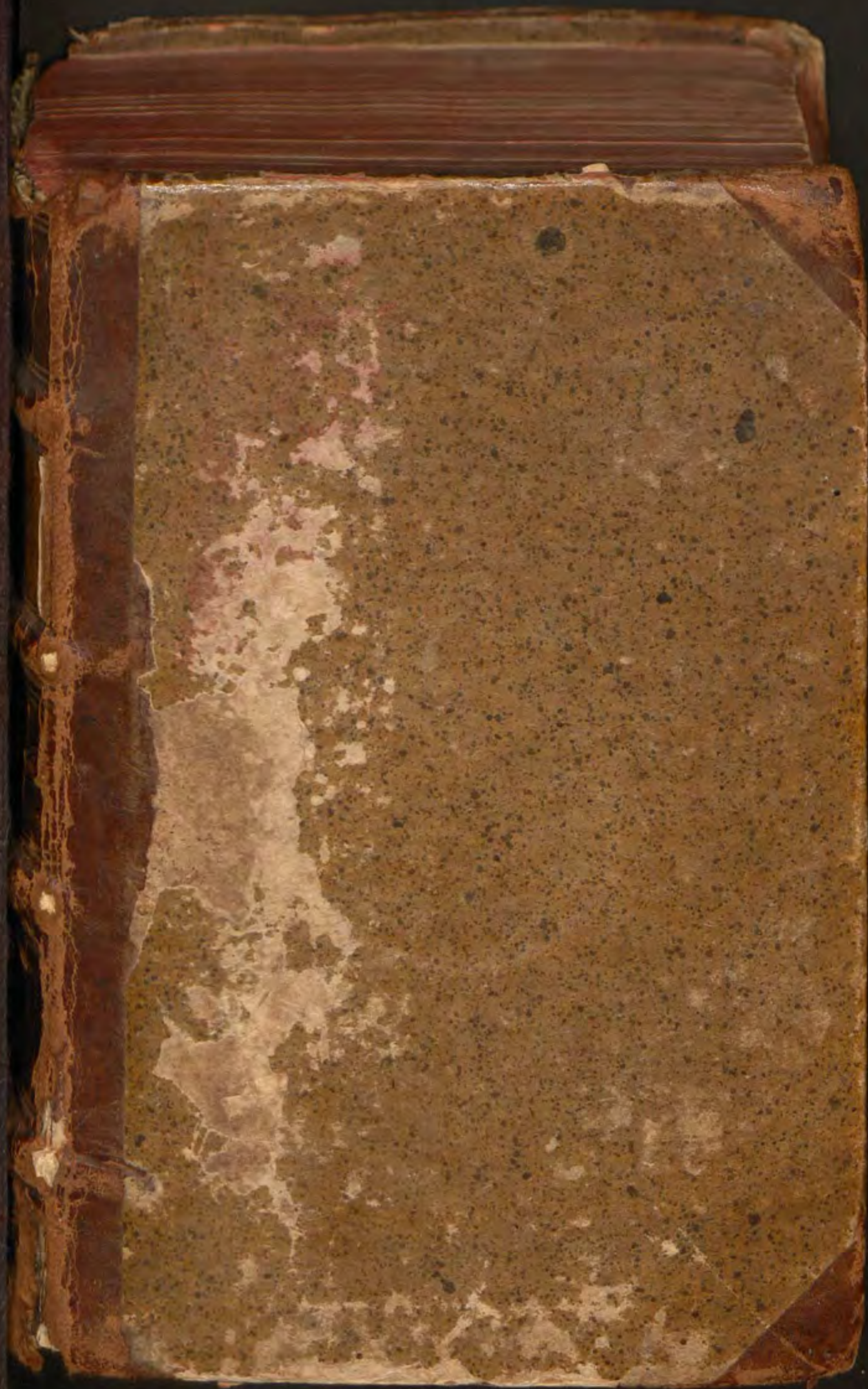

Przyjacielowi — Hafneriusowi; Panu Dr. Franc. Zawialskiemu z serdecznem przywiąza-niem i życzeniem szczęścia; prawdziwie oddany Kazimierz Przybyszewski. 10.X.39. —

HIPPOCRATIS COI MEDICORVM OMNIVM LONGE principis, Opera quæ apud nos extant omnia,

*

Per Ianum Cornarium Medicum Physicum Latina lingua conscripta.

Accessit Hippocratis De Hominis Structura liber. Nicolao Petreio Corcyræo interprete, antea non excusus.

Cum Indice rerum copiosissimo.

LVGDVNI,
Apud Antonium Vincentium.
1564.

Ex libr. [illegible]

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENTISSIMIS, HONESTISSIMISQVE VIRIS,

Senatui populóque Imperialis vrbis Augustæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Physicus,

S. D.

ON alienum, nec ab re esse arbitror, Augustissime Augustę vrbis Senatus, hoc in loco, hac instituta ad amplitudinem tuam, in Hippocratis Coi medicinæ principis scriptorum, à me in Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, paulò altius repetere, qualis fuerit nostro hoc æuo rei medicæ, & simul etiam aliarum artium ac studiorum status: qualis factus sit progressus: quantũ accesserit incrementi: & quid de toto hoc studiorum genere sit sperandum. Nam & necessariam esse Hippocratis librorum editionem, lectionem, ac cognitionẽ, inde clarè constabit: & me hæc vel peractorũ laborum gratia, meminisse iuuabit: & qui ista legent, non inutilem consequentur huius narrationis cognitionem: & Amplitudo tua, spero, harum rerum memoria iucundè afficietur, & si quid præsidij ac opis ad hæc studia conseruanda opus fuerit, (sicut reuera vestram, vrbiũ Imperialium opem desiderant ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ vnicũ totius vitæ ornamẽtum durent ac vigeant, in Germania nostra, ne si hæ corruant ac iaceant, verè neutra vita vocari mereatur, haud secus quàm neutrum corpus medicis dicitur, quòd neque sanum, neq; ægrotum appellari potest. Talis autem futura vita mihi videtur, vt miti ac familiari nobis similitudine, res omnium tristissima, & perpetua nocte obscurior adumbretur, si horum studiorum lux extinguatur, si literarum decus deturpetur, si robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum ac priuatarum tranquillitatem retinet, elanguescat

Quum itaq; primùm animū ad medicinæ ſtudia adiicerem, magna erat bonorū & profeſſorum,& librorū penuria:adeò vt Hippocrates & Galenus medicæ ſectæ optimæ, rationalis illius,principes,ne nominibus quidem ſuis iuſtis, in ſcholis ſatis noti eſſent,quū vulgo Hippocras & Galienus à plerisq; omnibus appellarentur.Itaq; quum eſſem adoleſcēs viginti natus annos,ex Petri Moſellani,viri & eruditi, & imprimis ſuaueloquēti facundia ornati auditoribus.(Nam neque hūc, neq; alium vllum vnquàm priuatum præceptorē habui,poſt prima grammaticæ rudimēta) in literis vtriuſq; linguæ eo progreſſus,vt nō modo grāmatica docerem,ſed etiā Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimùm mox ab initio,ab honeſtiſsimæ artis diſcendæ propoſito decidebam. Auertebāt enim me barbari ſcholarū magiſtri, & nō multò expoſitoribus ſuis potiores ſcriptores,quibus tum medicorū ſcholæ pro optimis autoribus vtebātur, Auicenna,Raſis, Albucaſis,Auenzoar,Meſuas,& alij nō citra tædium nominandi, Arabicum hominū genus.His accedebant practices ſcriptores ſuperioris ſeculi ac illius quoque,gens per omnia inepta,ſordida,ac impura,& tam ſpurcè Latinè loquēs,ac tam infeliciter id quod docere vult tradens,vt penitus deſperarē ex tam putidis libris fore poſſe, vt vnquam ad medicinæ cognitionem peruenirem,eam videlicet quam ex Hippocratis aliquot libellis,aphoriſmis dico,prognoſtico,& eo qui de victus ratione in morbis acutis inſcribitur, olfeciſſem : & quā mihi ex Galeni aliquot libellis Latinè itidem extātibus delineaſſem.Erant autem hi Leoniceni interpretatione,De febrium differentiis libri duo,& Copi verſione ſex libri De locis affectis inſcripti.Et his interpretibus,tum extabant quoque Hippocratici illi libelli.Ac in philoſophia quidē eo tempore extabat ſua lingua Plato,Ariſtoteles,Theophraſtus,Xenophon,& Plutarchus,magno erga bona ſtudia Aldi Manutij beneficio.Verùm in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipſorum lingua habebatur,præter Hippocratis aphoriſmos,quos Philippus Melanchthon mihi cōmunicauerat, & vnā Galeni methodum,quam Romæ ſi rectè memini, excuſam,apud amicum quēdā videram.Hic ego dum ambiguus quid facerem ſæpe mecum cogitarem , tandem illud ſtatui, quod præſens eſſet boni conſulendum eſſe, donec aliquan-

do

do dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis ſcriptoribus, & ex practicis quoque paucis aliquot, melioribus vt fieri ſolet in malorum electione, aſſumptis: videbantur autem tales eſſe, Bertrutius, Gatinaria,Guainerius:his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, ſed magno interpoſito interuallo,aliquot annis medicinæ ſtudia ſectatus ſum,donec cum his ſimul magiſter magnus artis vſus perſuaſit mihi,vt artis periculum facerem, quod iam per annos vigintiquinque facere pergo,ab eo tempore quo primùm animum ad medicinæ ſtudia,velut dixi,adieci. Quanto verò meo commodo hoc fecerim aut etiam aliorum vtilitate, non eſt quod multum iactem.Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunque didici, tum in curando qualia ars præſtare potuit, multis cognitam eſſe ſcio. Opes velut ſtudiorum impedimenta, non anxiè quæſiui, & ea quoque quæ contingere potuiſſent, contempſi. Hoc nondum ſcio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum iſtud ſtudiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum,relinquere ac quaſi dediſcere coactus fuerim, quum iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Baſileam perueniſſem. Et quod quidem incommodum hoc ſit, tot horas malè collocaſſe in ſtudiis dediſcendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediſcenda,ſed amplectenda eſſe illa adhuc hodie videntur. Quòd verò commodum ſit, totam barbaram medicinam à me eſſe relictam,& Græcam aſſumptam, productam & non parum per me etiam auctam, & ampliatam,nondum perſuaſum eſſe ſcio pleriſque, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus veſci frugibus optimis repertis. Profecto horum ingenia velut ineptiſsima & iudicia velut nihil ſani habentia auerſatus,tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum,ac Galenum,itémq; Paulum me contuli,paulo ante Venetiis ex Aldi itidem officina allatos:quibus etiam alienis ad tempus vtebar, atque in his ita verſabar,vt vel totum Hippocratem ad Latinos trāſcribere me poſſe non deſperarem, ſi tam magni laboris præmium aliunde affulſiſſet:nedum de Galeno ac Paulo ambigerem,quos faciliores eſſe,vel leuiter Græca ſcientibus con

ſtat-

ſtat: ſi quis modo non penitus rudis eos autores aggredi co-
netur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me con-
uerſi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inſcriptus,
qui animum meum ſtudioſis ſatis declararunt, quantum vo
luerim medicinam illinc adiutam. Nec deerãt nobis inhor-
tatores ad rem tentatam ſtrenuè obeundam, inter quos ma-
gno erga optima ſtudia merito præcipuè mihi nominandus
eſt Deſ. Eraſmus Roterodamus, cuius etiam ſcripta ad me
epiſtola extat, qua ad me conſtanter proſequendum id quod
in Hippocratem medicinæ principem orſus eſſem, inhorta-
tur. Ad idẽ me inſtitutũ Frobenius ac Epiſcopius, qui prius
etiam aliquot mihi commentationum fuere autores, tãtum
non cogebant: digni profectò propter ſua in doctos homines
merita, vt ab omnibus bonis viris aduerſus ὁμοτέχνους æmu
los inſtar ignauorum fucorum inſidiantes libris ipſorum
ſumptibus & induſtria in lucem editis, foueantur & tuean-
tur. Quum igitur hæc mea tunc fuerit voluntas, & nõ omni-
no deſperata etiam præſtandi facultas, Cur, inquit aliquis ex
illis, ad tot annos dilatum eſt, quod propter communem vti-
litatem, ſi ita eſt veluti ipſe dicis, quàm primum inuulgari
oportuerat? Fatebor ſanè hîc quod res eſt. Primùm quidem
voluntatem meam remorata eſt maxima operis difficultas.
Nam vt gloſſas & voces penitus obſoletas omittamus: vt di-
cendi genus breue illud, & quo velut per ænigmata, innuere
magis quàm ſignificare ſententiam voluit, ne producamus:
adeò vt ne Galenus quidem ſe ex omnibus extricare valeat:
vt nihil etiam dicamus de lectione varia, ac ſubinde à pluri-
mis priſcis Hippocratis expoſitoribus mutata, & temporis
inſuper iniuria corrupta: vel ipſa vetuſtatis reuerendi ſeris
maieſtas deterrere poſſet, ne quis familiarius verſare doctiſ
ſima, & per omnia grauiſsima ſcripta audeat. Quòd verò
tantæ grauitatis, maieſtatiſque ſcriptor ſit Hippocrates,
idémque optimus methodi doctor, etiam Plato teſtatum de
ipſo reliquit, cuius verba ex Phædro adſcribere non pigebit.
Fieríne poſſe putas, inquit Socrates, vt quis animæ naturam
pro dignitate conſideret, abſque vniuerſi natura? Si quidem
Hippocrati Aſclepiadarum generis credere oportet, inquit
Phædrus, neque corporis, circa hanc methodum. Bene, in-
quit Socrates, amiciſsime Phædre, Hippocrates dicit. Opor-

tet tamen inſuper ad Hippocratem, etiam rationem expen-
dere, & an conſona eſt, videre. Ita ſentio, reſpondet Phædrus,
Proinde de natura conſiderare, inquit Socrates, quid tandem
dicit Hippocrates, & ratio vera? Nónne hoc modo? De cuiuſ-
cunque rei natura conſiderare oportet, primùm ſimpléxne
ſit, an multarum ſpecierum, id in quo artifices eſſe volumus,
& alios vt tales ſint facere. Deinde ſi ſimplex eſt, vim ipſius
conſiderare, quam à natura habeat, ad hoc vt in aliud faciat,
quid, aut quam vt ab alio patiatur. Si verò plures ſpecies ha-
buerit, his enumeratis, id quod in vna, hoc in ſingulis conſi-
derare, quidnam à natura facere ſolet, aut quid ab alio pati.
Conſequens, inquit Phædrus, hoc eſt ò Socrates. Proinde me-
thodus, ait Socrates, abſque his ſimilis eſt itineri cæci. Hacte
nus Plato. Et non ſunt quidem hæc ita ad verbũ in Hippocra
te, ſed talis eſt omnino doctrinæ methodus libri De natura
hominis inſcripti, vt de nullo alio loqui hîc videatur Plato:
quanquam ſimilis methodus etiam in aliis huius viri ſcriptis
genuinis eſſe videatur. Quare quum hactenus reperti ſint,
qui Platonem, qui Ariſtotelem, qui Theophraſtum, qui reli-
quos Græciæ philoſophos ac ſcriptores, ad Latinos conuer-
tere aggreſsi ſint, & aliquid operæprecij præſtiterint in Hip-
pocrate nemo hoc feliciter tentauit, ex toto, vt ne in minu-
tiſsimis quidem libellis aliqui ſatis aptos artifices ſe declara
uerint. Non igitur nihil eſt quod & nos de difficultate hu-
ius ſcriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à ſe
auertit: etiamſi nunquam ex toto à nobis deſperatum ſit, fo-
re vt aliquando omni difficultate ſuperata, Latinus à nobis
factus Hippocrates legatur. Acceſsit ad hanc difficultatem
alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per vi-
ginti fermè iam annos medicina Græca reuiuiſcere cœpe-
rit: reducti ſint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioſco-
rides: & hi non ſua ſolùm lingua, ſed Latini etiam magna ex
parte (vno Hippocrate hactenus ſaltem excepto) tum per do-
ctos aliquot viros, tum per nos quoque facti, tamen ea eſt ſe-
culi infœlicitas, vt nemo tantæ artis, quæ ipſam etiã vitam,
qua nihil homini precioſius eſſe poteſt, conſeruat: pretium
agnoſcat. Vidimus ardens primum ſtudium multorum cir-
ca linguas addiſcendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus
maximum ſtudioſorum cõcurſum ad diſcendã theologiam,

quum primùm in Germania ſincerior pietatis doctrina illu-
ceſceret: Durauit hic aliquot annis. Tranſitum eſt ad ſtu-
dium Iuris ciuilis: Nec puto vllo vnquam tempore tot fuiſſe
ſtudioſos, qui leges Imperatorias ſequerentur, aut doctorum
titulis inſignirentur. Sola Medicina vbique contempta
iacet, frigent gymnaſia, torpent profeſſores, ars ipſa in
ἀτεχνίαν abiit, & non niſi apud delyras aniculas, & recutitos
Apellas, & eos qui multorum periculis de ſua ignorantia ex
perimenta faciunt, eius vſus quæritur: paucis quibuſdam bo
nis medicis non in vſum publicum, ſed in priuatum ſibi the
ſaurum, vera medicinæ ſtudia poſsidentibus. Quãquam ego
quidem grauiorem adhuc, ac ſimilem timeam optimæ artis
ruinam, ſi continget vt altius aliquando euehatur, qualem
videlicet Chriſtianæ religionis ſtudium pertulit, & qualem
iuris ſcientia minari videtur. Sicut enim dum pij aliquot vi-
ri euangelium Chriſti purum ac ſincerum reducere conati
ſunt, factum eſt vt apud pleroſque Chriſtus penitus fabula
factus ſit, & parum adhuc in paucorũ cordibus hæreat: Ita ex
magna iuris ſcientia eò peruenitur, vt ius ſit in armis ac vi
poſitum, vt ſint qui quiduis ſibi licere adſtruant, adulterare,
ſcortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac
terram miſcere, modo apex ſit in iure ſcripto, qui vt ipſorum
cupiditatibus inſeruiat cogi poſsit, quomodo ſummum ius
ſummam iniuriam eſſe, iuxta vetus adeò verbum, atque ita
omnem optimarum legum doctrinam, vſum ac neceſsita-
tem intercidere, nemo non ſentit. Atque vtinam non ſimilis
caſus maneat rectiſsimum medicinæ ſtudium, ſi quando etiã
hoc ad ſummum adductum fuerit: & ex ſcholæ vmbra, ad
publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere
poteſt malos vt ne ſui ſimiles ſint, in quocunque ſtudiorum
genere peruertẽdo? & ea quæ ad multorum ſalutem inuen-
ta ſunt, partim per ignorantiam, partim ex malitia, ad per-
niciem abutendo? Propter tales ceſſandum à nobis non eſt, vt
non optima faciamus, doceamus, ac in lucem proferamus, &
artem per ſe optimam ad ſummum ſtatum euehamus. Nos
certè vt quod poſſumus huc conferremus, & vt & ocij, & ne-
gocij noſtri ratio publicè omnibus conſtaret, ſæpe in partia-
libus editis libellis promiſſum ſæpe repoſitum ſæpe repeti-
tum Hippocratem noſtrum Latinum tandem etiam his in-

felicifsimis tẽporibus, quibus præter ea quæ iam relata ſunt,
omnia perpetuo metu conſternata grauãtur, inſidiis perten-
tantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incen-
diis conſumuntur, edere voluimus atque hunc inæſtimabi-
libus laboribus, & non leui ſumptu ac rei familiaris iactura,
perpetuis quindecim annis abſolutum. Non quod hos totos
in hoc ſolum opus impenderimus: hoc enim vere eſſet ſuo
ſibi iumento malum accerſire: ſed quod nunquam hanc cu-
ram reiecerimus huius quoque operis abſoluendi, dum illa
partim de Græcis plurima tranſlata, partim à nobis ſcripta
ac commentata, in publicum emiſimus, non omnino nulla
noſtra priuata vtilitate. Fatendum enim & prædicandum
quoque hoc eſt, quum & magnorum principum, & præcla-
rarum vrbium, magnificentiam ac liberalitatem ſimus ex-
perti, & ad hæc præſtanda quaſi fomite quodam coaliti, ac
prouecti. Superauimus autem hãc operis difficultatem, tum
ſæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum ſubinde
alibi ab ipſo Hippocrate repetitorum collatione, tum perle-
cta denuo tota Galeni Græca ac Latina editione, eo ſtudio
vt totum aliquando editurus ſim Galenum, aliqua parte ex
mea tranſlatione, & reliquis itidem verſionibus ad veram
Græcam lectionem correctis. Et profecto longum eſſet hîc
declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Al-
dini, plurima præter lectionẽ Frobeniani exemplaris, à no-
bis ad multa manuſcripta exemplaria collati ac editi, in hac
noſtra Latina Hippocratis cõuerſione mutauerimus. Statui-
mus autem huc impendere quinquennium plus minus, vt ſi
deus vitam tamdiu prorogarit, totius noſtræ conuerſionis
ratio ac aliqua expoſitio extet, in diurnaliorum ſiue conie-
cturarum libris, tot à me ſcribendis, quot omnino exiſtunt
libri Hippocratis ſcriptorum. Interim tamẽ hunc præcipuũ
nobis fuiſſe ſcopum, ſtudioſos omnes non celabimus, quem
etiam pro iuſtiſsima lege Galenus agnoſcit, dum ſic ſcribit:
Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretando ob-
ſeruatur, vt vniuſcuiuſque ſcripta ex illo ipſo declarentur &
non vanis opinionibus, & pronunciata citra demonſtratio-
nem ſententia quiſque quicquid velit deblateret. Hanc le-
gem nobis in ſcopum, in Hippocratis libris Latinè conſcri-
bendis propoſuimus, & omnes obſcuros locos, collatione ad

alios facta, vbi hoc fieri potuit, expoſuimus, reddidimus ac expreſsimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appoſitis, quæ nec in impreſsis, nec manu ſcriptis codicibus ita habentur: ſed tamen vt alicubi veſtigia veræ lectionis etiam ex illis odorati ſimus. Quorum omnium iuſto opere à nobis ratio reddetur. Atque hactenus ſuffecerit protuliſſe me ſtudiorum noſtri æui ſtatum, progreſſum ac augmentum, & præcipuè rei medicæ. Cuius primum, ſummũ ac maximum authorem, tandem ego Latinis hominibus nõ minorem, ſed aliquanto, niſi penitus fallor, meliorem quàm Græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficij publici gratiam expetere videar, aut ne tanti authoris ac operis patronum præſtare me poſſe, aliundè confidere puter: ad te Auguſtiſsime Senatus Auguſtane confugio. Tuæ amplitudini hanc authoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates Latinus noſter publicè extat, habetur, legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expoſitum eſt, vltra duo millia annorum ab omnibus in Latina lingua deſideratum. Nec verò videri poſſum aut velut ignotus, aut temerè, ad tantorum virorum præſidium confugiſſe, dum in publicè recepto illo more dedicandorum ac conſecrandorum librorum, ad vos viri Auguſtenſes me recipio. Nam quum veſtra Reſpublica, per omnem non modo Europam, ſed orbem terrarum celeberrima ſit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à ſeuera in malos animaduerſione, à clementi erga bonos benignitate, à pientiſsimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona ſtudia fauore, à doctiſsimis conſilióq; ac prudentia præſtantiſsimis viris, videri non debeo temerè magis quàm recto iudicio, ad tam auguſti ſenatus, ad tantorum virorum tutelã, Hippocratis & pariter meũ opus attuliſſe. Nec ignotus ego vobis eſſe poſſum, cuius ſcripta ac opera tot principes viros, tot claras vrbes fouere ac tueri nõdum, quod ſciam, pœnituit. Hîc non referam quibus viris ſemper Reſpubl. veſtra floruerit. Non recenſebo Fuggaros, non Paungartneros, non Ilſongos, non Vuelſeros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & ſimul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiáq; ac ſumma liberalitate præſtantes. Non dicam de Mo-

nopol

nopolliorum apud vos extantiũ vtilitate, per quæ fit vt Germani ab hominibus ſub polo Antarctico habitãtibus, & ab ipſis Antipodib⁹ mercimonia, in quotidiano vſu habeat. Nõ dicã de plebis ſedula opera, & laudatiſsimis operibus, vnde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorum variis texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, ſed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de vrbis magnitudine, ſplendidis extructionibus ac ædificiis, & populoſitate, quæ vt peculiares laudes vrbium ſunt, ita & loci optimum ſitum, & terræ, ac naſcentium omnium copiam ac vbertatem coarguunt. Verùm ſtudium veſtrum circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionem conſeruandam non tacebo. Quum enim videretis ſtudiorum omnium fluctuationẽ, ſurſum deorſum omnia iactari, in præcipiti omnes linguas, artes, ac diſciplinas cõſiſtere, nullo vnquam tempore plures in omnibus ſcriptores extitiſſe, partim ſua magnificè iactantes, partim aliorum & veterum quoq; ſcripta damnantes: Vos optimos ſemper apud omnes rectè ſentientes habitos authores Græcos, magna copia per occaſionem nuper adeò vobis oblatos non neglexiſtis, ſed velut rem reipub. imprimis vtilem, eorum opera ac libros cõparaſtis, coemiſtis, ac pro ingenti theſauro, velut reuera eſt, repoſuiſtis, habetis, & poſsidetis: non tamẽ vt priuatã vtilitatẽ hinc vobis quæratis, ſed publicum bonum iuuetis, vt ſi opus ſit, inde rebus humanis ſubſidium afferatis. Neq; enim quicquã ad reſpub. optimè inſtituendas ac retinendas, vtilius eſt bonorum virorum bonis ſcriptis. Sicut contra mera peſtis eſt, quæ ex malis malorũ libris hauritur. Rectæ enim artes, boni mores, optimæ diſciplinæ traduntur ac ſeruãtur in bonis libris. At ſine rectis artibus, ſine bonis moribus, ſine optimis diſciplinis, & in ſumma, ſine literis vita non eſt vita cenſenda, velut ſupra ab initio dixi, & vetus illud chaos, rudis indigeſtáq; moles reducitur. At vos ſane in illo librorũ Græcorum theſauro veſtro, non vnius alicuius liberalis artis aut diſciplinæ authores habetis, ſed ex tota philoſophia, medicina, matheſi, ac Theologia optimos, & eos neq; hactenus typis excuſos, neque multis adeò adhuc viſos, imò ne nominibus quidem pleriſque omnibus notos, & fortaſsis nuſquã alibi extantes, velut ex indice cognoui, quem multarum re-

rum

rum vſu ac experiētia clarus medicus apud vos Geryon Seilerus ad me miſit. Imò non modo indicem hic amicus noſter miſit, ſed quæ veſtra eſt viri Auguſtenſ. erga recta ſtudia benignitas, de vobis eorum librorum etiam vſum mihi promiſit, multa ſimul de veſtra magnanimitate, ac magnifica voluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quanquam autem antea mihi virtutum veſtrarũ gloria nō ignota eſſet: (Quî enim ignota eſſe poſsit, quæ per totum orbem decantata eſt?) tamen ex referēte plura cognoui, & propius introſpexi, quàm antea ex auditu & aliorum ſcriptis intellexeram. Acceſsit ad huius narrationem vir excellenti iuris ſcientia, & eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, clariſſ. Iuriſconſulti Conradi Peutingeri filius, non modo in paternis virtutibus referēdis, ſed in maximis etiam rebus ac negotiis, pro patria obeundis ac gerendis, non iam ſpem, ſed ipſam rem præſtās. Cum hoc viro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi interceſsit, quæ ſanæ iudicium de vobis meum confirmauit, & in id conſilij me abduxit, & breuiter effecit, vt non dubitauerim Hippocratē hunc Latinum meum ad vos referre, vobis inſcribere ac dedicare, ære ac libra veſtrum facere. Cæterùm erunt fortaſsis qui vel hoc nomine Hippocratē à nobis Latinè cōſcriptum impetent, quòd præſtiterat Græcum legere, ac ſatis fuerat Græcum extare. His ſanè larga data eſt eius rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius eſt quàm Venetum. Et ſi vere Hippocratis ſtudioſi ſunt illi, nō pœnitebit ipſos vel ambo coemere, habere, ac legere, ambo etiam plura inquirere, quo tandem emendatiſsimus ſua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego ſemper ita ſenſi, melius eſſe quoſuis ſcriptores in ſua lingua, qua ipſi ſcripſerunt legere, quàm optimè etiam in aliam trāſlatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea oſtendi huius autoris difficultatem, breuitatem, & ænigmatis ſimilem obſcuritatē. Quandiu verò expectādum nobis eſt hoc ſeculum, in quo medicinæ ſtudioſi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendũ Hippocratem Græcum ſufficient? Eſſe autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, vt ſine ipſo res medica integrè conſiſtere non poſsit, & ſæpe

ſæpe aliàs dixi, & nunc non minus aſſeuerantiſsimè affirmo. Totus enim Galenus omnem ſuam doctrinam ad Hippocraticam methodum, velut adamuſsim direxit. Idem fecerũt & ante, & poſt Galenũ, optimi quinque tum medici, tum philoſophi, vt ineptiſsimos, pariter ac indoctiſsimos ſe eſſe declarauerint, qui vnquàm ab Hippocrate deſciuerunt, aut ipſius dogmata impetiuerunt, quorum multos adeò in libris ſuis hinc inde, ex omni occaſione Galenus reuellit, ac explodit. Demus autem hoc ſeculum ſpem nobis inijcere de futuris. Nam reuera nullum anteà fuit, in quo per omnem fermè Europam pariter vtriuſque linguæ cognitio in tantum aliquandiu floruiſſet. At quid vetat, aut quid adeo obfuerit, hãc etiam acceſsionem linguæ Latinæ contingere, vt Hippocrates Latinus pariter & Græcus legatur? maximè quum etiam Græcus ex noſtra Latina interpretatione clarior euadat, & expoſitionis Græci vicē Latinus ſupplere poſsit. Verùm mihi, velut anteà quoque dixi, videntur omnia nunc ingenia, omnes artes ac diſciplinæ in ſummo ac præcipiti ſtare: atque vtinam ſic retinerētur, non retro vt reuerent, & eſſet aliqua ſaltem ſpes in paucis, qui in poſterũ ſuis magiſtris diſcipuli euaderent præſtantiores. Ego profectò quum multis annis à ſcholis abfuerim, à docendi munere abhorruerim, ſtudiis meis ad ſcribendum, & ad exercendam medicinam collatis: proximum fermè triennium rurſus profeſſor medicinæ conſumpſi, non omnino ſurdo ac muto auditorio, in Heſſorum ac Cattorum principis Academia Marpurgenſi. Sed vt verùm apertè fatear, longè infra meam ſpem, & inferiore ſucceſſu quàm Illuſtriſſ. Herois Philippi Heſſorum principis, vel erga me, vel erga ſtudioſos, magnifica liberalitas depoſcere videtur. Non tamen deſunt huius rei cauſæ. Pleriq; omnes fugimus immenſum ſtudiorum laborem, delicias ac voluptatem in his conſectamur. Itaque vel quantum iucundum eſt, vel minimè moleſtum didiciſſe ſatis eſſe putamus. Alij ad ea ſtudia ſe conferunt, vnde quàm breuiſsimo tempore, ac minima impenſa aſſequantur, quo ventri ſit cōſultum, & πρὸς τὰ ἄλφιτα reſpiciunt, non cogitantes plerunque quàm ſint ad ea tractanda appoſiti. Medicina verò requirit naturã idoneam, à puero inſtitutionem, doctrinam linguarum, literarum, philoſophiæ, mathematum, & totius naturæ

naturæ cognitionem: multā inſuper induſtriam ac diligentiam, locum ſtudiis commodum, & longiſsimū etiam tempus. Si non hæc ſunt quæ ſtudioſos à Medicina auertunt, libenter patiar alium potiores cauſas afferre. Ego Hippocrati in libro De lege hæc referenti accedo. Detineo amplitudinem tuā Auguſtiſsime Senatus longius quàm propoſueram: Vnum ſi adhuc retulero dimittam. Non conatus ſum in hac mea translatione Ciceronianus videri, non quòd omnino improbem hoc nouæ ſectæ hominum genus, qui per omnia Ciceroni in dicendo ſimiles fieri ſtudent: aut quòd penitus negem fieri poſſe, vt omnes artes ac diſciplinæ, Ciceronis dictione in imitationem aſſumpta ac ſeruata, tradantur. Sed vt ſimpliciter dicam, primùm quia non placet. Deinde quòd videam magna ex parte longum & inutilem laborem, & poſteà etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac ſucceſſu carentem, quo plerique ex illis referunt Ciceronem, non aliter quàm Nero princeps Catonē, aut vt vicinius comparem, cuculus luſciniam. Accedit his ſeruilitas & mancipatio, nullam linguæ, imo ne cogitandi quidem diuerſum aliquid, libertatem relinquens. Et quando deſinemus eſſe turpiculæ ſimiæ, pulcherrimum hominum genus creati? Sed oportuit hoc quoque ad reliqua ſeculi incommoda accedere, vt haberemus qui non ſolùm loquendo ac ſcribendo, Ciceronis ſimiæ vt eſſent, ſe excruciarent, ſed etiam Græca omnis generis ſcripta in Latinam linguam conuertendo, tanta ſui mancipatione, vt ſi modo Ciceronis verbis vndique conquiſitis loqui videantur, etiam à ſententia ſubinde excidere nec vereantur, nec animaduertāt: quaſi magni adeò referat Ciceronem ita exprimere, & quaſi nemo alius bonus Latinus ſcriptor extet, quem ſequi oporteat, ipſo etiam Cicerone, ſi cognoſcat, riſuro ſuos κακοζήλους, præſertim ſi quomodo ſe ad Lælios, Scipiones, Terentios, atque alios compoſuerit, in memoriam reuocet. Et tamē hic nihil dicam de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipſe quidem Cicero Ciceronianè eloqui poſſet, etiamſi à Medico de his edoceretur: quum ſanè aliàs non multus ſit in rerum naturæ tractatione, nimirū intra moralis ac rationalis philoſophiæ limites cōcluſus. At tum demum Simia verè ſimia eſt, quum etiā ſupra hominē præſtare quid molitur. Hoc itaq; agant hi quibus iſtud placet,

cet, ac datum eſt, ego neminē prohibeo. Sed ſic ſentio, Hippocratem iſtos fucatos ornatus auerſari, & amare vt ſicut in ſua, ita in omni lingua, breuis & verbis, & ſententiis, & tamen plenus ac grauis, clarus item ac dilucidus, quantum ad eius ætatem poſteris aſſequi datur, & quod potiſsimum eſt, rectus legatur. In hoc ſi quid præſtiti, quod volui ſum aſſecutus: nec eſt quod verear vllos naſos, vel ῥινοκέρωτας, quantūuis in cornu exacutos. Quo verò ſciant ſtudioſi aliquam huius operæ à nobis tranſactæ partem, Habent in hoc noſtro Latino Hippocrate librum De aëre, aquis, & locis, duplo auctum, & niſi fallor integrum: Habent libri de capitis vulneribus principium, quod in Græcis codicibus impreſsis deeſt: Habent librū verum μοχλικὸν, id eſt Vectiarium eundémq; De oſsibus inſcriptum: quæ omnia in Græcis exemplaribus partim deſiderantur, partim alieno loco poſita, iuſtis locis reſtituta ſunt. Quorum omnium gratiam vt vobis viri Auguſtenſes, medicinæ ſtudioſos debere volo, ita nec pudebit, nec pigebit vos, ſpero, ſummum medicum Hippocratem veſtra authoritate tutum, veſtro fauore commendatum, in publicam vtilitatem, & meæ erga Auguſtiſsimum Senatum voluntatis declarationem, vobis inſcriptum ac dedicatum prodiiſſe. Valete viri magnifici. Marpurgi Heſſorum. Calendis Septembribus. Anno Chriſti M. D. XLV.

INDEX LIBRORVM IN HOC volumine contentorum.

De exſect

FINIS.

INDEX COPIOSISSIMUS *in opera Hippocratis.*

B

D

Debilitas

Euagon

Febris

Figu

G

M

P

Perip

Purg

Q

R

S

Trip

V

 Vena

FINIS.

A HIPPOCRATIS COI VITA EX SORANO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

IPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phe-
naretes filius. Ad Herculem autẽ &
B Aesculapium originem generis sui
referebat, ab alteróque se vigesimũ,
ab altero decimumnonum se nume
rabat. Eius autem genealogiæ Era-
tosthenes mentionem facit, & Phe-
recydes, & Apollodorus, Arius item
Tarsensis. Cæterum parentis sui Heraclidæ discipulus fuit,
deinde Herodici, & vt quidam tradũt, Gorgiam Leontinum
rhetorem audiuit, & Democritum Philosophũ Abderiten.
Floruit temporibus Pelopõnesiacis, natus (velut Istomachus
in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ O-
lympiadis anno. Soranus verò Cous: qui Coorum bibliothe-
cas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani
C mensis septima & vicesima die, in qua etiam vsque in hunc *Coi singulis annis Hippocrati parentabant.*
diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porrò quũ
in arte medica totóq; disciplinarum orbe exercitatissimus
esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, vt quidem
malignè de eo Andreas, in eo quẽ de Medicinæ origine scri- *Andreas Hippocratem infamauit.*
psit libro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorum bi-
bliothecam igne concremasset. Alii autem eo proposito eum
patriam reliquisse dicũt, vt rei medicæ effectus & successum
per multos locos cognosceret, & in his variis modis exerci-
taretur. Quemadmodũ verò Soranus Cous narrat, Somnus *Soranus Cous.*
Deus eum per somnium admonuit, quo se ad Thessalorum
regionem inhabitandam conferret. Cæterum per omnem *Perdiccas phthisicus creditus.*
Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeò
vt etiã à Perdicca Macedonũ Rege, qui tabe laborare puta-

Euryphon medicus. batur, vocatus publicè sit, ad ipsúmque vnà cum Euryphonte, qui ipso ætate maior erat, peruenit animique hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexandri parentis, vnam ex pellicum eius numero Phyla Alexandri pellex à Perdicca adamata. Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius conspectu omnino illum mutari obseruauit, atque ita morbo depulso regem conseruauit. Vocatus est & Abderam, quo præsens Democritus insanus putatur. ipse Democritum ab insania liberaret atque eo sanato à tota vrbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimásque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium re- Qua cura Græciam à pestilentia liberauit. gibus ipsum ad se vocantibus, quum à legatis ipsorum, qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta E dimisit. At vero quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam præuidisset, futurum id prædixit, & tum ciuitatum, tum discipulorum curam gessit, intantúmque Græciæ amator fuit: vt quum ipsius nominis celebritas Artaxerxes Hellesponti hipparchos. vsque ad Persas diuulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum, magnis muneribus & precibus vt ad ipsum veniret inuitaretur, ob honestatem, argentíque contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola eius ad illum manifestè ostenditur. Propriam porrò patriam liberauit, quum Athenienses ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium Quantū ab omnibus coleretur Hippocrates. ferendū rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos consequutus est: imò & apud Thessalos Argiuósque & Athe- F nienses, qui eum Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & ciuem conscripserunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipsi, tum posteris eius dederunt. Liberaliter autem & minimè inuidiose studiosos artem edocuit, decen- Mors Hippocratis. ti iureiurando prius adstrictos. Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obiisse traditur, atque alij quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alij octogesimoquinto, alij centesimoquarto, quidam verò centesimonono, decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem & Larissam, vbi vsque in hunc diem monumentum eius cernitur, in quo sanè ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris vlcuscula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porrò in multis imaginibus

A ginibus velato capite pingitur, vt quidam aiunt pileo, quod Cur capite tecto cernatur. nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Vlysses Pileatus cernitur: Alij autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui decoris gratia id fieri asserunt, quandoquidem caluus erat: aliqui vero ob capitis imbecillitatem id fieri perhibēt: aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probè munitam & contectam esse oporteat. Alij signum peregrinationes amantis esse ferunt: alij verò rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alij postremum in testificationem id fieri volunt, quòd etiam sanitatis tempore ea quæ lædere possunt cauere debeamus. Quanquam B quidam affirment, quòd in administratione rerum gerendarum, ne quod à circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, idipsum complicatum in caput reiicere consueuerit. Cęterum de scriptis ipsius multa dissensio est, quare fit vt Libri Hippocratis in controuersiam adducti. quum alia alij opinentur, non facile fit de ipsis certum quid pronuntiare, ob multas præsertim caussas, quæ iudicij certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterem possibile fit seruare. Tertio quòd vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribúsque sanctis, ac Græcorum amator, C quare etiam gentiles suos summa diligentia curauit, adeò vt à peste omnes ipsorum ciuitates liberarit, quemadmodum suprà dixi. Vnde & splendidos honores non apud Coos tantùm, sed & apud Argiuos & Athenienses est consequutus. Filios à Thessalus Dracóque Hippocratis filij. morte reliquit duos, Thessalum & Draconem, discipulorum verò magnum numerum. Clarissimi verò ipsius filij fuisse perhibentur.

HIPPOCRATIS COI IVSIVRANDVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Apollo. Aesculapius. Hygeia. Panaceia.

POLLINEM medicum, & Aesculapium, Hygeámque ac Panaceam iuro, deósque omnes, itémque deas testes facio, me hoc iusiurandum,& hanc contestationem conscriptam pro viribus & iudicio meo integrè seruaturum esse. Praeceptorem sanè qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eáque quibus opus habuerit imperiturum: eos item qui ex eo nati sunt pro fratribus masculis iudicaturum, artémque hanc si discere voluerint, absque mercede & pacto edocturum: praeceptionum, ac auditionum, reliquaeque totius disciplinae participes facturum, tum meos, tum praeceptoris mei filios, imò & discipulos qui mihi scripto cauerint, & medico iureiurando addicti fuerint, alij verò praeter hos nulli. Caeterum quod ad aegros attinet sanandos, diaetam ipsis constituam pro facultate & iudicio meo commodam, omnéq; detrimentum & iniuriam ab eis prohibebo. Neque vero vllius preces apud me adeò validae fuerint, vt cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri talum vuluae subditicium, ad corrumpendum conceptum, vel foetum dabo. Porrò praeterea & sanctè vitam & artem meam conseruabo. Nec vero calculo laborantes secabo, sed viris chirurgiae operariis eius rei faciendae locum dabo. In quascunque autem domos ingrediar, ob vtilitatem aegrotantium intrabo, ab omníque iniuria voluntaria inferenda, & corruptione cum alia, tum praesertim operum venereorum abstinebo, siue muliebria, siue virilia, liberorúmve hominũ aut

Quae praestet medicus.

seruorum corpora mihi contigerint curanda. Quaecunque vero inter curandum videro aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognouero, ea si quidem efferre non contulerit, tacebo: & tanquam arcana apud me continebo. Hoc igitur iusiurandum mihi integrè seruanti,& non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

HIPPOCRATIS COI LEX, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

EDICINA omnium artium praeclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum, qui eam exercent,& ob vulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, vt omnium artium longè vilissima censeatur. At verò hoc peccatum ob hãc potissimum caussam mihi committi videtur. Soli nanque Medicinae nulla poena in rebus publicis statuta est, praeterquam ignominiae, verum haec ipsa non afficit, neq; contingit eos, qui ex composito personam ipsius induerunt. Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis, quae in tragoediis introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum quos referunt habent, illi ipsi autem verè non sunt. Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci. Quisquis enim Medicinae scientiam sibi vere comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet. Natura, Doctrina, Loco studij

Medicae artis praestantia.

Quae poena malis medicis irrogetur.

Necessaria medico futuro.

studiis apto, Institutione à puero, Industria, & Tempore. Pri- D
mum quidem igitur omniũ Natura opus est. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si verò natura ad optima viã demonstret, artis Doctrina facile contingit, quam sanè cum prudentia sibi comparare oportet, ita vt à puero institutio accedat, atque id in loco à natura ad disciplinam apto. Amplius autem & industriam adhibere oportet: eámq; ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cum profectu fructus suos producat.

Disciplinæ cõparatio ad agriculturam.

Qualis enim eorũ quæ terra producit consideratio est, eiusmodi etiam disciplinæ Medicinæ per omnia similiter existit. Natura enim nostra, velut ager est, dogmata pręceptorum, velut semina sunt. Institutioni à puero cum eo conuenit, quòd opportuno tempo- E
re semina in aruum cadere oportet. Locus autem in quo disciplina contingit, est velut ambiens aer, à quo è terra nascentibus nutrimentum accedit. Industria autem, cultura est. Tempus postremum hæc omnia corroborat, vt perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & vera ipsius cognitione comparata, tandem per vrbes obambulãdo, non sermone tantùm, sed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia verò malus thesaurus est, & infelices opes, his, qui eam repositam habent, & insomnium, aut potius somnium diurnum, & maximè verum, alacritatis fiduciæque ac veræ exultationis expers, timiditatísque & audaciæ nutrix. Ti-

Sciẽtia multum differt à persuasione.

miditas equidem impotentiam, audacia verò ignoran- F
tiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera verò ignorare. Cæterùm res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, priùs quàm scientiæ orgiis initientur.

HIPP

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTE,

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B SVNT QVIDAM qui artem putãt, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atque id quidem veluti putant non transigunt, vt ego sanè assero, sed propriam cognitionem ac scientiam ambitiosè ostentant. Mihi verò inuenire aliquid eorum, quæ nondum inuenta sunt, quod ipsum notum, quàm occultum esse præstet, scientię votum ac opus esse videtur.

Sciẽtiæ votũ ac opus.

Similitérque & semiperfecta ad finem perducere & absoluere. At verò verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inuenta sunt confundenda, promptum esse, nihil quidem corrigendo: eorum verò qui aliquid sciunt inuenta apud igna-
C ros calumniando, non sanè scientiæ votum aut opus esse videtur: sed proditio magis naturæ suæ, aut ignorantia artis.

Ignarorũ graphica depictio.

Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum conuenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam verò possunt maliciei sufficere, ad hoc vt aliorum opera quæ quidem recta sunt, calumnientur, quæ verò non recta sunt, reprehendant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ sunt, quorúmque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens verò sermo his, qui medicinam eo modo inuadunt aduersabitur, confidens quidem & animatus propter vtilitatem eorum, quos insectatur: copiosus verò ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus. In vniuersum itaque nulla videtur mihi ars esse, quæ non existat. absur-

 dum

dum enim est aliquid esse putare quod non est, quoniam eorum quæ non sunt, quánam substantia conspecta aliquis denuntiare posit quòd sint? Si enim non existentia videre non datur, quemadmodum existētia, haud equidem scio quomodo quis mente concipere queat ea quæ non sunt, quemadmodum ea quæ sunt, quæ certè oculis videre est, mentéq; intelligere quòd sunt. Verùm vt ea nec videas nec intelligas, non similiter contingere potest. Sed existentia quidē semper videntur ac cognoscuntur: nō existentia autem, neque videntur neque cognoscuntur. Cognoscuntur itaque demonstratis iam artibus, & nulla est ars quæ non ex specie quadā rerum videatur, arbitrórque sanè ego etiā nomina artibus ex speciebus accipi & imponi. Absurdū enim est existimare ex nominibus species rerū germinare & prouenire, imo etiam impossibile existit. Nomina enim lege quadā naturæ indita sunt, Species autem rerum nō lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existunt, atque hæc quidē si quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in aliis sermonibus fortassis clarius edocebitur.

Medicina quid.

De Medicina verò, vtpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationem faciā, & primùm sanè definiam quod sentio, Medicinā esse morbos ab ægris in totum tollere, & morborū vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbis victi sunt curationē nō aggredi, quum id in cōfesso sit, quòd Medicina tales sanare nō possit.

Medicina mala omnia non sanat.

Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc iam reliquum sermonem instituā. Cæterùm in artis demonstratione simul etiam sermonē illorum qui eam dehonestare contendunt, quatenus quisq; eorū sibi quid transegisse visus est, reuellā. Principiū itaque sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio.

Quatenus medicina non probetur.

Quòd quidem aliqui à medicina curati sanitati restituuntur, confitentur. Quòd verò nō omnes ob hoc iam ars ipsa vituperatur: aiúntq; hi qui eā peius incessunt, quòd hi qui à morbis apprehenduntur, eósque euadunt, fortunæ ope euadāt, & non auxilio ipsius artis. Ego verò nō priuabo quidem ipse fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui malè curātur vt plurimum infortunium accedere: qui verò bene, eos bonam fortunam nancisci. Postea verò interrogo: quomodo possibile est sanatos aliud quàm artem causari, siquidē eius vsu

& mi

& ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti concrediderunt quare à gratia fortunæ referēda liberi sunt: ab ea verò quę arti debetur minimè se vēdicare possunt, quò minus ei sanitatem acceptam ferant. In hoc enim quòd se ei commiserunt ac concrediderunt, palàm est ipsos speciem eius esse contemplatos, vim verò eius patrato opere cognouerūt.

Species fortunæ nuda.

Dicet sané hic aduersarius, quod multi iam ægri etiā citra medicorū vsum sunt sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autē mihi omnino fieri posse, vt & qui medicis non vsi sunt in medicinam inciderint, non tamē vt scierint quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectum: alioqui contigisset vt seipsos eodem penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnum signū est substantiæ ipsius artis, nēpe artē esse, & quidē magnam, quando sanè etiam hi qui eam esse nō putant, per ipsam seruati apparent.

Medicis nō vtentes non negat posse sanari.

Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam non sunt vsi, si ægrotauerunt & conualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut non facientes sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut vberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia, aut his omnibus promiscuè vtentes, conualuerūt.

Qui sine medicis sanantur, aliqua re sanantur.

Et sanè propterea quòd opem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quod opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimentū nosse, & quòd fuerit aliquid quod damnum dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ commoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare, siue vituperare nouerit quid: ex diæta, per quam conualuit, omnia hæc Medicinæ esse comperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerunt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod ars ipsa sit. Quæ enim profuerūt, ob rectum vsum profuerunt: quæ verò nocuerunt, ob id quòd non rectè vsurpata sunt, nocuerunt. Atqui vbi rectum, & nō rectum vtrunque suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, vbi neque rectum neque non rectum aliquid existit. Vbi verò vtrūque horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autem si ex pharmacis pur-

ἀτεχνία.

 gan

Medicamẽta purgantia, & ſiſtentia nõ ſatis ſunt ad conualeſcẽtiã.

gantibus,& aluum ſiſtentibus ſolũ,tum Medicina,tum Me- D
dicis ſanationem facerent,infirmus ſane ſermo meus meri-
tò iudicaretur. Nunc verò hi qui inter medicos maximè lau
dati ſunt,& diæta,& aliis medicaminum formis ſanãt, quas
ne idiota quidem artis ignarus ſi audiat,nedum Medicus ar
tis eſſe negare queat. Vbi igitur nihil neque in ipſis bonis
medicis,neque in arte medica inutile eſt,ſed in plurimis co-
rum quæ ex terra naſcuntur,& eorum etiam quæ fiunt, ſpe-
cies & formæ inſunt medelarum & pharmacorum : non eſt
quod amplius aliquis eorum qui ſine medico conualuerunt,
caſum ſpontaneum vero ſermone vehere poſsit tanquã cau-
ſam ſuæ ſanationis. Spontaneum equidem nihil eſſe appa
ret ac deprehenditur. Omne enim quod fit,propter quid fie- E
ri comperitur,atque etiam in ſingulis adeò propter quid fie-
ri videtur. Spontaneum verò nullam ſubſtantiã habere com

Medica ars cur refelli non poſsit.

peritur,ſed nudum tantum nomẽ. Medicina autem tum ex
his quæ propter quid de induſtria excogitata ſunt, eſſe ad-
paret,tum ſubſtantiam amplius habere conſpicitur. Quare
his quidem qui fortunæ ſanitatem acceptam ferunt,artique

Quid contra eos qui mortuos medicis aſſignant,dicat.

derogant, hæc quæ dixi reſpondere quis poſsit. Cæterùm
eos qui ob morientium calamitatem,artem demoliri con-
tendunt,miror quánam memorabili ratione commoti,in-
temperantiam quidem morientium cauſſam mortis nõ ſta-
tuunt,ſcientiam verò eorum qui medicinam exercent,accu
ſant:tanquam ſanè Medici quidem ea quæ non conueniant: F
imperare poſsiut,ægri verò quæ imperata ſunt, tranſgredi
non poſsint. Atqui longè magis rationi conſentaneum eſt,
ægros non poſſe facere quæ imperantur,quàm medicos non

Quid medicus cõſideret ante curam.

conuenientia iubere. Medici nanque ſana mente ſanóq; cor-
pore rem aggredientes,& præſentia conſiderant & de præte
ritis ſimiliter iuxta præſentia ratiocinantur, intantum etiã
vt aliquando palàm gloriari ſoleant ægri, ſe illorum opera

Cur lãguẽtes non pareant.

ſanitati reſtitutos eſſe. Aegri verò neque qua parte laborent,
neque ob quam cauſſam laborent,neque quid ex præſenti-
bus futurum ſit, neque quid ex horum ſimilibus fiet ſcien-
tes,medici imperio ſubiacent,dolentes quidem ob præſen-
tia,timentes autem futura : & pleni quidem morbo inanes
autem ciborum,ea quæ morbo grata ſunt,quàm quæ ad ſa-
nitatem faciant aſſumere malunt,mori quidem non aman-
tes,

A tes,ſed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affe-
ctos,vtrum veriſimilius eſt,hos à medicis imperata facere,
an alia facere quæ medici non iuſſerant ? aut medicos tales
quales ſuperiori ſermone declaraui,non cõuenientia impe-
rare ? Nónne multò magis hos quidem quæ conueniant iu-
bere? illos autem temerè & impotenter nolle obedire? atque
ſic inobedientes in mortem incidere ? Quæ ſanè qui non re-
ctè conſiderant,cauſas ad hos qui inculpabiles ſunt,referũt:
eos verò qui maximè accuſandi ſunt,à culpa liberant & de-

Damnatur ars medica quinetiã cũ deploratos non curet.

fendunt. Porrò ſunt item quidã qui ob eos qui victis à mor-
bis curam adhibere nolunt,medicinã ipſam reprehendunt,
dicúntque quòd morbi quos ſanare aggrediuntur illi, per
B ſeipſos fuiſſent ſanati : qui verò auxilio opus habẽt,eos non
contingunt. Oportebat autem,inquiunt, ſiquidem ars erat,
omnibus æquè morbis ſanitatem afferre. Qui igitur hæc
dicunt,ſi medicis indignarentur, quòd ipſorum talia dicen-
tium,nõ vt delirãtium curam habeant,meritò ſanè ſuccen-
ſuerint magis,quàm quòd illa reprehendunt. Si quis enim
ab arte potentiam in ea quæ non profitetur,aut à natura fa-
cultatem in ea ad quæ nata non eſt, exigat : is ignorat inſa-
niam dementiæ potius quàm ignorãtiæ cõuenire. Quorum
enim inſtrumentorum ſiue naturæ, ſiue artium facultatem
obtinemus,per ea ſanè opifices eſſe poſſumus, per alia verò
minimè licet. quum igitur homo morbo afficitur qui vehe-
mentior eſt quàm medicinæ inſtrumẽta,ne ſperare quidem
C oportet vt à medicina exuperetur. Exempli enim gratia, In-
ter ea quæ in medicina vrendi vim habent, ignis extremè
vrit,verùm eo minus etiã alia multa. An verò ex eis præſtan
tiora leuiores morbos curare non poſsint nondum ſatis con
ſtat,valentiſsimos autem morbos potentiſsima etiã inſtru-
menta curare nõ poſſe,quomodo non ſit manifeſtum ? Quæ
enim ignis non efficit,quomodo ea quæ ab illo non ſunt do-
mita non oſtendant,quòd alia arte opus habeant, & nõ ea in
qua ignis inſtrumentum exiſtit ? Idem ſentio & de aliis in-
ſtrumentis quæcunque medicinæ opus adiuuant, quorum

Deploratos nõ expedit tangere.

omniũ ſingulatim ſucceſſum ſi nõ aſſequitur medicus, vim
affectionis accuſare oportet,mea quidẽ ſententia nõ ipſam
artem. Qui igitur eos reprehẽdunt qui victis à morbo manũ
adhibere recuſant,hortantur etiã vt ea quæ nõ conueniunt
attingant,

attingant, non minus quàm ea, quæ contingere intereſt ar- D
tis,quod quum faciunt,his quidem qui nomine medici ſunt,
admirationi ſunt · ab his verò qui arte præſtant,deridentur.
Nec verò adeo deſipientes huius artis experti ſunt:neque vi-
tuperatoribus neque laudatoribus indigent ,ſed ratione, ad
quam ſanè actiones opificum abſolutæ,plenæ ſunt,& quę ab
ea deſtitutæ, mancæ. Amplius vero etiam defectus aliquos
quidem opificibus imputare oportet, aliquos vero ipſis ope-

Quædam arti quædã artifici dã-da.

ribus.Quę quidem igitur ad alias artes pertinent aliud tem
pus , aliúmque ſermonem requirunt. Quæ vero ad medici-
nam,qualia ſunt,& quomodo iudicanda,partim quidem ſu-
periori ſermone oſtendimus,partim vero præſenti oratione

Mala patentia pauca ſunt,contra quæ nõ patent multa.

docebimus.Sunt enim his qui hanc artẽ probe norunt,mor- E
bi partim non in obſcuro poſiti, & non multi:partim non in
manifeſto loco hærentes, & multi ſunt , Qui enim ad inter-
na vertuntur, in obſcuro ſiti ſunt. Qui vero ad ſuperficiem
corporis erumpunt aut tumeſcunt, manifeſti ſunt.exhibent
enim ſeſe vt tum viſu , tum tactu , & ſoliditas & humiditas
ipſorum percipiatur,& qui calidi ſint quíque frigidi ſentian
tur , qui ſanè ſingulorũ aut præſentia ant abſentia tales exi-
ſtunt. atque horum quidem omnium in omnibus certas ac
infallibiles medelas eſſe oportet,non ob id quòd faciles ſint,
ſed quòd certo inuento conſtent. Neque verò à quibuſuis vo
lentibus inueniuntur,ſed ab his qui volunt itémque poſſunt,
poſſunt autem quibus tum diſciplina non eminus , ſed pro-
pè & largiter contigit , tum natura non infelix liberaliter F
acceſsit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc modo ar-
tem diuite facultate præditam eſſe oportet. Neque verò ad
minus manifeſtos eam inopem ac dubiam hærere conuenit.
Sunt autem morbi minus aperti,quíque ad os, quíq; ad ven-

Corporis ventriculi.

triculum ſunt conuerſi. Habet autem corpus non vnum ven
triculum ſed plures. Duo enim ſunt qui cibum ſuſcipiunt &
demittunt,aliique præter hos plures, quos norunt hi quibus
hæc res curæ fuit.Quæcunque enim membra carnem in or-
bem circunſitam habent , quam muſculum appellant, ea o-
mnia ventriculum habent.Omne enim incõcretum & quod
non coaluit,ſiue pellicula ſiue carne contegatur, cauum eſt.
Impletur autem dum ſanum eſt flatu , dum ægrotat ſanie.
Habent itaq; brachia talem carnem,habent & fœmora,ha-
bent

A bent ſuræ.Quin & in macilẽtis & ex carnibus partibus eiuſ-
modi caro ineſt , ſimiliter vt in carnoſis eſſe demonſtratum
eſt. Nam & qui thorax appellatur,in quo hepar continetur,
& capitis circulus, in quo cerebrum concluditur : ipſumque
adeo dorſum , ad quod pulmo vergit , horum membrorum

Loca corporis vacua.

nullum eſt quod non & ipſum vacuum ſit,ac multis ſegmen
tis plenum ac quaſi diſcriminatum exiſtat , quæ parum ab-
eſt vt vaſa exiſtant, quorum tamen aliqua habentem lædũt.

Venæ, nerui quid faciant.

aliqua vero eiam proſunt. Præter hæc autem & venæ mul-
tæ, & nerui non in carne ſublimes, ſed ad ipſa oſſa producti
ligamentum ſunt articulorum:ipſi etiam articuli in quibus
B oſsium quæ mouentur commiſſuræ inuoluuntur : & horum
nullum eſt quod non ſubſpumoſum ſit, & circa ſe forulos ha
beat, quos ſanies prodit, quæ deductis ipſis,multa & magno
multorum mœrore egreditur. Ex prædictis itaque omnibus
nullum eſt quod oculis conſpicienti videre ac cognoſcere
contingit, quapropter etiam obſcura mihi appellata ſunt:&
ab arte quoque obſcura eſſe iudicata ſunt, non tamen quòd
obſcura permaneant & nos vincant , ſed quantum poſsibile

Quæ cauſa cur non cognoſcantur morbi ſtatim.

eſt cognoſcantur & ſuperentur:poſsibile autem eſt quãtum
ægrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, & quantum
eorum qui perſcrutaturi ſunt naturæ ad perſcrutandum a-
ptæ ſunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore
præ oculis videntur & cognoſcuntur. Quæcunque enim ocu
lorum conſpectum effugiunt , ea mentis oculis obtinentur
C & ſuperantur. Quæcunque vero ob id quòd non ſtatim co-

Cauſæ morborum non ſtatim cognoſcũtur.

gnoſcantur ægri mala perpetiuntur , ea non ad medicos cu-
rantes ipſos , tanquam ad ipſorum autores referenda ſunt,
ſed ad naturam ipſius ęgri,itidémque ipſius morbi. Medicus
enim quum non poſsit malum neque viſu aſſequi, neque au
diẽdo ex aliorum narrationibus cognoſcere, ratiocinatione
ipſum perſequitur. Etenim ipſi quoq; ægri qui obſcuro mor

Languentibus non ſemper credendum.

bo laborant, ſi conentur medicis de morbis ſuis nartare, ex
opinione magis quàm ſcientia narrant. Nam ſi ſciuiſſent,in
ipſos ſanè medicos non incidiſſent , quum eiuſdem ſcientiæ
ſit morborum cauſſas noſſe,& morbos ipſos omnibus medi
camentis quæ augeſcere morbum prohibent , curare poſſe.
Quando igitur neque ex ęgri narrationibus ad infallibilem
certitudinẽ peruenire poſsit , aliò certe reſpicere medicum
neceſſe

Quid studeat natura.

necesse est. Quare huius tarditatis non ars ipsa, sed corporũ D
natura causa existit. Hæc enim malum sentiens, mederi ma-
gnopere gestit, considerãs tamen ne temeritate magis quàm
consilio, & vt facilitate magis quàm violentia medeatur.

Medicus cùm morbum nouit, facilè pellit.

Medicus verò si quidem suffecerit ad cognoscendum, suffi-
ciet etiam ad sanandum. Si verò is in quo morbus cognosci-
tur, superetur, ob id sanè quòd serius medicum accersit, aut
ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit
morbus cum medicina, velocior non est. Si verò præoccupa-
uerit, velocior omnino existit. præoccupat autem tum pro-
pter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabi-
tant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt
enim & cunctantur, atque vbi iam à morbis ipsis apprehen- E
si sunt, tum demum curari volunt ac expetunt. Quare artis
potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clande-
stino morbo ægrum restituat, quàm si impossibilibus & de-

Medica ars nihil cæteris simile habet.

speratis opem ferre moliatur. Nequaquam vero in vlla ali-
qua iam inuentarum artium tale quiddam inest, sed quæ ex
eis igne opificium exercent, igne non præsente, otiosæ sunt.
Vbi verò illum contigerunt, operosæ. Quæ item tractabili
rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidem li-
gnis, aliæ coriis, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, aliisque
similibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porrò quæ ex
hac materia, & cum huius materiæ instrumentis fiunt, tam
etsi facile retractari ac corrigi possunt, tamẽ non magis ve-
locitate, quàm velut decet perficiuntur, neque defunctoriè F
transiliuntur, verùm si quod instrumentũ desit, interim quie-
scunt, quanquam etiam illis cunctatio & tarditas ad opus
commodius absoluendũ impedimento sit: attamen opus lau-
datur & præfertur. Medicina verò aliquibus quidẽ ex suppu-
ratione thoracis, aliquibus verò iuxta hepar & renes, aliis
autem per omnes corporis vẽtriculos ægrotantibus, eorum
omnium inspiciendi potentia priuata est: quod ipsum apud
omnes in cõfesso existit, alias tamen facultates coadiutrices

Natura quid agat, videto.

adinuenit. Vocis nimirum claritatem & tarditatem, itém-
que fluxiones quæ singulis locis, per quos exitus eis dantur,
destillare consueuerunt, quarum modo odores, modo colo-
res, deinde etiam ponderatam tenuitatem ac crassitiem ob-
seruat, ex eísque signa tum eorum quæ ægri iam perpetiun-
tur,

A tur, tum quæ perpeti possint, colligit. Quum verò hæc si-
gnificationem de se præbeant, neque ipsa natura voluntaria
dimittat, vires amplius ac necessitates medicina ipsa inue-
nit, quibus natura coacta indemnis tamen concedat. Natura
autem stimulata & impulsa, artis peritis quæ facienda sunt
demonstrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calo-
rem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffun-
dere, quo intelligat quid sibi visum sit de illis, quæ vt vide-
rentur ipsa machinata est: partim verò spiritum velut dela-
torem, tum viis arduis, tum cursibus accusare ac prodere co-
git. Quin & sudores per prædicta ducens ac excludens, hu-
morum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea
B quæ per vesicam pergressa magis morbum ostendere pos-
sunt, quàm quæ per carnem exhalarunt. Inuenit igitur & ta-

Lotium magis morbos indicat.

les potiones itémque cibos, qui calidiores aliàs calefacienti-
bus existentes, illáque & eliquant, & profluere faciunt, quæ
sanè non profluxissent si non hoc modo tractata fuissent. Alia
itaque ex aliis, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergres-
sa morbum ipsum produnt, vt nihil miri sit ipsis serius fi-
dem haberi, & medendi conatus ac aggresiones tardiores
esse, quum sic per peregrinas interpretationes ad medendi
scientiam ac cognitionem medici perueniant ac erudian-

Proprium artis medicæ.

tur. Quòd igitur & rationes in seipsa plenas & ad ferendum
auxilium abundantes habeat medicina, & quòd morbis qui
corrigi non possunt meritò auxiliares manus negat, aut si
C fortè opem ferre molita est, citra culpam eam exhibet, id
ipsum tum iam habitus sermo manifestum facit, tum
etiam artis peritorum demonstrationes palam do-
cumentum præbent, quas sanè ex operibus iu-
cundius, quàm ex sermonibus ostendunt:
vtpote qui dicendo non magnopere
exercitati, multitudini fidem
sinceriorem ex his quæ vi-
deat, quàm quæ au-
diat facere ma-
lint.

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VETERI MEDICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

Priores artis medicæ scriptores taxantur.

QVICVNQVE de medicina dicere aut scribere aggresi, dicendi scopum sibiipsis ac fundamentum supposuerunt, calidum aut frigidum, aut humidnm aut siccum, aut aliud quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principium caussæ, tum morborum, tum mortis, hominibus omnibus idẽ, vnum aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicunt manifestò errasse deprehenduntur. E Iustior autem querela est de arte, qua omnes in maximis vtuntur, & bonos artifices maximè colunt. Sunt autem opifices alij viles, alij longè præstantes, quòd sanè si non esset omnino medicina, neq; in ipsa obseruationes essent, neque quicquam inuentorum, non vtique extaret, sed omnes æqualiter eius ignari & inexperti essent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarentur. F Nunc verò res non sic se habet, sed quemadmodum aliarum omnium artium opifices multum inter se differunt, tum manu, tum mente, sic etiam in medicina. Quapropter non censeo ego ipsam inani fundamento indigere, velut obscura & dubia. de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento vti. Velut si quis de sublimibus in aere rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeãt sciat, tamen neq; dicẽti, neq; audientibus manifestũ satis fuerit veráne sint an secus. Neque enim est ad quod quis se conferat, cuiq; innitatur, vt veritatem cognoscat. Medicina autẽ iam ab antiquo existit, & principium & via inuenta, per quam inuenta & multa & probè habẽtia comperta sunt, per multũ adeo tempus, & reliqua deinceps inuenientur, si quis sufficiens sit, & iam inuentorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicũque verò

Medicam artem esse, & veram asseuerat.

Medicinæ antiquitas.

Certa esse inuenta in hac arte.

A verò his reiectis ac omnibus reprobatis, alia via aliáque forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est & fallitur. Impossibile enim id est, verum ob quas necessitates impossibile sit, ego demonstrare conabor, docens ac demonstrãs quòd ars existat. Ex hoc autem palam fiet, impossibile esse aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maximè, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque enim de alio quopiam, neque quærere neque dicere conuenit, quàm de affectionibus, ex quibus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones condiscere, quomodo fiunt ac desinnnt & quibus B occasionibus augescunt ac deficiunt, quum idiotæ sint non est facile, verùm ab alio inuentas ac proditas, procliue. Nihil enim libentius quisque recordatur quàm quæ sibiipsi accidisse audit. Si quis autem idiotarum sententia destituetur, & audientes non afficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamẽto neque scopo opus habet. Etenim Ars medica neque inuẽta ab initio fuisset, neque quæsita, Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem diæta vterentur, & assumerẽt quæ sani edunt ac bibunt, imò etiam alterius diætæ vsus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora. Nunc autẽ ipsa necessitas homines coegit Medicinam inquirere ac inuenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo assumentibus quæ sani solent, non fuit vtile, velut neq; C nunc vtile existit. Quin vt rem altius expendamus, neque ipsam sanorum diætam ac alimoniam qua nũc vtuntur, inuentam fuisse censeo, si suffecisset homini idem cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnibus aliis preter hominẽ, veluti sunt ex terra nascentia, fructúsq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augescunt, & illæsi degunt, nõ indigentes alia diæta. Quanquam ego sanè ab initio etiã hominem tali victu vsum esse putem. Quæ verò nunc inuẽta sunt edulia, multa arte excogitata & multo tẽpore producta esse mihi videntur, quum multa & grauia, ex forti ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur. qualia sanè etiam nunc ex ipso paterẽtur. doloribus vehementibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Verisimile est autem hæc mala tunc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinem: quanquam etiam tũc vehemen

De rebus cõmunibus tractat medicina.

Medica ars est de rebus morbísve vulgo notis.

Quæ de cibariis dicat aspicito.

Multi priore cibo peribant.

hemẽter afflicti ſint, & cõſentaneũ eſt plurimos & debiliore D
natura præditos periiſſe, eos verò qui victũ illũ ſuperare poterãt lõgiori tẽpore duraſſe ac reſtitiſſe. Queadmodũ etiam
nũc ex validis eduliis aliqui facilè liberãtur, aliqui cũ multis doloribus ac malis. Ob hãc itaq; neceſsitatẽ etiã illi mihi
videntur quæſiuiſſe victũ naturæ cõuenientem, & inueniſſe
hunc, quo nũc vtimur. Ex tritico igitur macerato, & à cortice purgato, molitóq; ac cribrato, & ſubacto, ac aſſato, panem

Panificia varia.

fecerunt. Ex ordeo verò mazã, aliáq; multa ex hoc excogitãtes, coxerunt, & aſſarunt, & miſcuerunt, fortiáq; & intemperata, debilioribus temperarunt, effingentes omnia iuxta ho E
minis naturam ac vires, quæ quidem fortiora eſſent, ab ipſa
natura non poſſe ſuperari, ſi ingeſta eſſent, exiſtimantes: ab
his ipſis quoque dolores & morbos ac mortes oriri iudicantes: cõtrà ab his quæ natura domare poſſet, alimentũ & aug-

Medici hũc cibũ excogitarunt.

mentum & ſanitatẽ. Porrò inuento huic quodnã iuſtius aut
magis conueniens nomen quis impoſuerit quàm medicinę?
quandoquidem ad hominis ſanitatem alimentúmq; ac ſalutem inuentum eſt, in permutationẽ illius victus ex quo dolores & morbi fiunt. Si verò ars ipſa eſſe non putatur, nihil
abſurdi eſt. Nã cuius nemo ignarus eſt, ſed ſcientes omnes,
ob vſum & neceſsitatem eius non cõuenit aliquem artificẽ
appellari. Atqui inuẽtum ipſum & magnum & multæ artis
ac conſiderationis exiſtit. Quinetiã in hunc vſq; diem exercitiorum & reparandarum virium curam gerentes, ſemper F
aliquid amplius adinueniunt, iuxta eandẽ viam inueſtigantes quod quis edens ac bibens maximè ſuperet, ac ſeipſo fortior euadat. Conſideremus itaque & confeſſam ab omnibus
medicinam, eam videlicet quæ propter ægros inuẽta eſt, an
& nomen & artifices habeat, & ipſa dominari ipſis velit, &

Principia medicinæ. Barbarorũ victus.

vnde tandem initium ſumpſit. Mihi equidem, velut in principio dixi, nemo ne quæſiuiſſe quidem medicinam videtur,
ſi idem victus & ægrotis & ſanis conueniſſet. Itaque vſque
in hunc diem hi qui medicina non vtuntur Barbari ac Græcis confines, eodem modo quo ſani victitant ad voluptatem,
& à nulla re quam concupiſcunt, abſtinẽt, neque quicquam
deuitant. Cæterùm qui Medicinam quæſiuerunt ac inuenerunt eandem cũ illis de quibus ſuperiori ſermone dictũ eſt,
ſententiam habuerunt, & primùm quidem ex his ipſis cibis
copiam

A copiam detraxerunt, & pro multis paucos ſtatuerũt. Quum
verò ipſis aliquãdo hoc ad aliquos ægros ſufficeret, palámq;
fieret quòd prodeſſet, non tamen omnibus, ſed eſſent quidã
ita habentes, vt neque modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſanè quopiã tales indigere illis viſi ſunt, ſorbitionéſque inuenerunt pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum tẽperatura ac coctura detrahẽtes. Quòd

Sorbitionũ & potionũ inuentio.

ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, his detraxerunt etiam ipſas, & ad potiones peruenerunt, obſeruarúntque vt &
hæc tum vſu, tum copia moderatè haberent, & neque plures
quàm oportet; neq; meraciores & intẽperatiores, neque de

Quid obſeruandum medicis.

fectuoſiores offerentes. Probè autẽ noſſe oportet quibus ſor-
B bitiones in morbis non cõducunt. Nam ſtatim vbi hoc fecerint exacerbantur ipſis febres ac dolores, & manifeſtum ſit,
quòd aſſumptũ morbo quidem alimentum ac incremẽtum

Cibus ſanorum lãguẽtib. obeſt.

præbet, corpori verò tabes & infirmitas exiſtit. Quicũq; verò homines in hac affectione exiſtentes ſiccum cibum aſſumũt, aut mazã, aut panẽ, etiamſi valde modicũ, decuplo magis & manifeſtius lædũtur, quàm ſi ſorbitione vſi eſſent, ob
nullã aliã cauſſam quàm fortitudinẽ edulij ad affectionẽ, in
quo ſorbere cõducit, edere autẽ non Si enim plura comederit, plus vtique lædetur: ſi verò pauca, dolebit tamen omnino. Omnes itaque doloris cauſſæ ad idẽ reducuntur, nimirũ
fortiſsima edulia maximè m manifeſtiſsimè hominẽ læde-
C re, ſiue ſanus ſit, ſiue ægrotus. Quid igitur aliud cogitaſſe vi-

Duorũ horum nutricatuum differentia.

deri queat hic appellat᷒ Medic᷒, & cõfeſſus artifex, qui ægrorum diætã ac victũ adinuenit, quã ille qui ab initio omnib᷒
hominib᷒ victũ quo nũc vtimur, ex agreſti illo ac ferino re-

Medicina in Chirurgiam, pharmaceuticã, & Diætitecen.

perit ac ſubornauit? Mihi equidẽ videtur idẽ modus, & vnũ
quoddã ac ſimile eſſe inuẽtũ. Hic enim ea quæ natura humana ſana ſuperare nõ potuit incidẽtia & ingeſta, propter feritatẽ intẽperãtiámq;, ille verò qualicunq; tandẽ vnuſcuiuſq;
affectione teneretur, vt ſuperare nõ poſſet, eadem detrahere
quæſiuit ac inſtitit. Quid hoc ab illo differt? præterquã quòd
multiplicior & variegatior ac maioris negotii eſt hæc ſpecies. Verũ principiũ fuit illa quæ prius eſt producta. Si verò

Ciborũ cõparatio.

quis cõſideret quæ ſit ægrotorũ diæta, cõparatione ad ſanorũ dietã facta, is inueniet hãc ægris nocẽtiorẽ quã eã quæ ferarũ eſt & aliorũ animaliũ ſanis. Etenim vir laborãs morbo

neq; difficili & intolerabili, neq; rursus leui & despicabili, si D
panẽ aut carnẽ, aut aliud quid ex his quæ sani edẽtes iuuantur, comedere volet, nõ multũ, sed multo minus quàm sanus poterat, cõtingat autẽ vt nec sit qui eum delinquere admoneat. Alius contra sanus naturam habens non omnino debilem, neque rursus fortem, si comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat sane eruum aut ordeũ, aut aliud quid huiuscemodi, non multum, sed multo minus quàm potest. Sanus vtique qui hoc fecerit, minus, & dolebit & periclitabitur quàm ægrotus ille, qui panẽ aut mazã intẽpestiue ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quòd ipsa ars medica via ac methodo quæsita inueniri possit. Si quidem E
igitur simpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora sunt, nocerent, quæ debiliora, prodessent & nutrirent, tum ægrũ, tũ sanum, facilis sanè res erat. Multum enim de securo detrahere oportebat vt ad debilissimum deduceretur. Nũc autẽ non minus delictum, nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora quàm satis est, assumantur. Fames enim magnã potentiã in naturã hominis habet & sanandi & debilitandi & occidendi. Multa verò etiam alia mala, diuersa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, non minus autem grauia, vacuationis sunt, quapropter multo variegatior est, & maiorem diligẽtiã requirit. Oportet enim modũ aliquem coniectare. Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem referas cognosces: certitudinem enim exactam nõ reperies, aliã quàm corporis sensum. Quapropter F
operosum est ita exactè cõdiscere, vt parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiã cùm medicum vehemẽter laudarim, qui parum delinquat. Certitudinẽ autem exactã raro videre contingit. Quare plerique Medici eadẽ quæ mali gubernatores in se admittere mihi videntur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt manifesti: quum verò deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas, palàm iam cõspicui sunt omnibus hominibus, quòd ignorantia & culpa erroris sui nauem perdiderũt. Sic sanè etiam mali & plurimi medici, quũ curant homines nihil graue patiẽtes, in quos si quis etiam maximè delinquat, nihil graue faciat. Sunt autẽ multi tales morbi, & multo sępius quã graues hominib⁹ accidũt. In talibus sane delinquẽ

res, non

Quis erret in ægrotis.

Medicos nauiũ rectoribus comparat.

A tes, nõ fiunt manifesti idiotis hominibus. Vbi verò obtigerit magnus & fortis & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta & ars omnibus in conspicuò sunt. Neque enim lõgè absunt singulorum pœnæ ac cruces, sed breui adsunt. Quod autem non minores afflictiones ab intempestiua vacuatione quàm à repletione hominibus cõtingant, probè discemus si in sanis rem expenderimus. Sunt itaque aliqui ipsorum quibus semel in die cibum capere conducit, & hoc proper vtilitatem sic obseruant. Alij etiam prandent, propter eandem necessitatem, sic enim ipsis conducit: Sed & quidam nõ propter vtilitatem, sed aut ob voluptatẽ, aut ob alium aliquem casum alterutrum faciunt. Plurimorũ enim hominum nihil
B interest vtrum tandem faciant, siue semel tantùm edant siue etiam prandeant, hac consuetudine vti. Sunt autem quidam qui non possint extra vtilitatem facientes facilè degere, sed contingit vtrisque ipsorum, per diem vnum atque eum non ociosè permutãtibus, immẽsa afflictio. Alteri enim si pransi fuerint, idque eis non conducat, statim graues & corpore segnes fiunt, itémq; mente pigri, hiatuq; ac oscitatione & dormitatione & siti pleni. Si verò etiam insuper cœnauerint, & flatus, & tormina, & aluus effringitur, & multis magni morbi principiũ hoc fuit, si eosdẽ cibos quos semel insumere cõsueuerunt, bis assumant, & nihil his ampliùs. Alteri verò si prandere consueuerunt, idque ipsis conducat, & non pransi fuerint, mox vbi tẽpus præterierit, statim impotentia vehe
C mẽs, tremor, animi deliquiũ, posteà oculi pallidi, vrina crassa & calida, os amarum, & viscera pendere ipsis videtur, vertigo, iracundia, tristitia, hæc autem omnia vbi cœnare tentauerint. deinde autẽ pransuri cõsumere nõ possunt quæ priùs cœnarunt. atq; hæc ipsa cũ tormine ac strepitu descendentia aluum concludunt, ipsiq; ægrè dormiunt, insomniáque conturbata ac tumultuosa habet, plerisq; verò etiam horũ hoc magni morbi principium fuit. Cõsiderare porrò oportet ob quas causas hæc ipsis acciderũt. Et sanè puto his qui semel cibum sumere cõsuerunt, quòd nõ expectauerunt iustũ tempus, donec ipsorum vẽter pridiè ingestos cibos perfectè consumpsisset & exuperasset, euacuatúsque esset ac quieuisset, sed in feruentem adhuc & fermentatum nouos ingesserunt. Eiusmodi autẽ ventres multò tardius concoquũt, & maiori

Quãdo error patet.

Sumẽdi cibi varietas.

Cũ hora cibi prꝗterit, quid fiat videto.

Cur variè hi afficiantur.

opus habent cessatione ac quiete.His verò qui prandere as- D
sueti fuerunt,quòd nõ vbi citissimè alimento corpus indige
bat,& iam priora consumpta erant,nec habebat aliquã am-
pliùs fruitionem,statim ipsi nouum alimentum suppedita-
tum est:deficit autẽ & cõsumitur præ fame. Nã omnia quæ

Qui diu ci bo abstinẽt, quid patiã tur.

tales homines perpeti dixi,fami imputo.Dico autem etiam
alios omnes homines,qui duos aut tres dies inediam pertu-
lerint,eadem passuros esse,quæ de impransis dixi. Cæterùm
tales naturas quæ citò & fortiter eiusmodi delictis offendũ-
tur,imbecilliores aliis esse censeo,proximus est autem im-
becillis languenti:verùm imbecillior est languens, & plus
laborare contingit ipsum,vbi iustum tempus nõ est assequu

Cur nõ sem per in arte medica at- tingitur ve ritas.

tus.Quum itaque eiusmodi exacta certitudo circa artẽ exi- E
stat,difficile est semper quod rectissimum est assequi.Multę
autem species in Medicina ad tantam certitudinem perue-
niunt,de quibus dicetur.Non censeo itaque propter hoc ar-
tem velut non existentem,neq; probè inuestigatã, veterem
oportere reiici,quòd non habeat circa omnia certitudinem
exactã.Verùm multò magis propterea quòd propinqua est
rectö,simúlque ratione possit ad ipsum peruenire, admirari
oportere censeo ea quæ ex multa ignorãtia sunt eruta & in-
uenta,quòd probè & rectè adinuenta sunt, & non à fortuna

Suppositũ hominis, materiáve.

aut casu.Porrò ad eos qui nouo modo artẽ ex scopis ac fun-
damentis suppositis quærunt, sermonem reducere volo. Si
enim calidum est aut frigidum,aut siccũ,aut humidũ, quod
hominẽ lædit,& oportet rectè medentem auxiliari, calido F
quidem in frigidum permutato., frigido verò in calidum,

Hoc consi- derato.

sicco in humidum,humido in siccum contingat mihi homo
non fortis naturæ, sed ex debilioribus, hic autem triticum
edat quod ex area sustulit crudum & nõ elaboratum,& car-
nes crudas,& bibat aquam.Hoc victu vtens satis scio quòd
multa & grauia perpetietur,Nam & doloribus vexabitur,
& corpus debile euadet,& venter corrũpetur,& multò tem-
pore viuere non poterit. Quòd igitur auxilium præparare
oportet sic habenti?calidum an frigidum,vel siccum, vel hu
midũ?simplex enim est quodcunq; ex istis.Si enim id quod
ipsum lædit aliquod ex his est,contrario soluere oportet ac

Potissimũ auxilium.

liberare,quẽadmodũ ipsorũ sermo testatur. Atqui certissi-
mũ & manifestissimũ medicamentũ est,victũ quo vtebatur
auferre

A auferre & pro tritico panem dare, pro crudis verò carnibus
coctas,insuperq; vinum propinare.His permutatis impossi-
bile est non fieri sanũ,nisi penitus fuerit tẽpore ac victu cor-
ruptus.Quid itaque dicemus?Num quod ipsi à frigido affi-
cto calida hæc oblata auxiliũ tulerunt,aut contrà? Equidem
opinor me multam hæsitationem interrogato præbiturum
esse.Nã qui panem ex tritico parauit,calidũ, aut frigidum,
aut siccum,aut humidũ abstulit: panis enim & in ignem &
in aquam datur, & multis aliis elaboratus est,quorum sin-
gula propriã vim & naturã habent, & aliqua quidem à na-
tura in ipso existentia abiicit, aliis autẽ temperatur ac per-
miscetur.Sed & hoc scio,quòd in corpus hominis refert pa- *Panis diffe rentia.*
B nis purus,aut cui nihil furfurum decessit,& ex tritico nõ de-
corticato,aut decorticato,& multa aqua subactus, aut con-
trà,& superassatus aut crudior,aliáq; præterea infinita.Simi
liter etiam de maza,& singulorum adeò vires magnæ,alte- *Maza.*
ráque alteri nihil simile habet.Quicunq; autẽ hæc nõ consi- *Quæ pro- spicienda medico.*
derans nõ nouit, haud scio quo modo ille affectiones in ho-
mine cognoscere possit: ab vnoquoque enim horũ afficitur
& alteratur homo,vel hoc,vel alio modo,& ex his omnis vi-
ta & sano,& ex morbo cõualescenti,& ægroto.Nihil igitur
vtilius neque magis necessariũ quàm hæc cognouisse: quod
& probè & cõuenienti ratiocinatione inuestigãtes,iuxta ho
minis naturã hæc primi inuentores inuenerunt, iudicaue-
rúntque artem dignã quæ deo adscriberetur, quemadmo-
C dum etiam est receptũ. Non enim siccum neque humidum, *Quid spe- ctarint pri- mi artis in- uentores.*
neque calidum,neq; frigidum,neque aliud quicquam ex his
putauerunt hominem lædere,neque aliquo horum homini
opus esse opinati sunt,sed quod in vnoquoque forte & huma
na natura potentius est, quódque non possit superare, hoc
ipsum lædere duxerunt:& hoc auferre quæsiuerunt.fortissi-
mum autẽ est inter dulcia dulcissimum,inter amara,ama- *Quæ valen tissima.*
rissimum,inter acida, acidissimum.& in omnibus adeò re-
bus vigor ipse ac summũ. Hæc enim & in homine inesse vi- *Qui humo res succive & sapores sint in ho- mine.*
derunt,& hominẽ lædere.Inest enim in homine & amarum
& salsum,& dulce,& acidum,& acerbum, & fluidum,& alia
infinita,omnigenas facultates habẽtia copiámque ac robur.
Atque hæc quidẽ iuxta ac inter se temperata,neque conspi
cua sunt,neque hominẽ lædũt. Vbi verò quid horũ secretum

 fuerit,

fuerit,atque ipſum in ſeipſo fuerit,tunc & conſpicuum eſt, D
& hominẽ lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incom-
modi ſunt,& ingeſti hominẽ lædunt:horum vnuſquiſq; aut
amarus eſt & meracus ac intemperatus, aut ſalſus, aut aci-
dus,aut alius quis intemperatus & fortis:& propterea turba
mur ab ipſis,quemadmodum etiã ab his quæ ex corpore ex-
cernuntur. Omnia autẽ quæ edit aut bibit homo,talia edu-
lia palàm eſt minimè hoc intemperato, & diſsidente ac ex-
cedente ſucco participare,velut ſunt panis & maza & his ſi-
milia,quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper vti:ex-
ceptis his quæ ad voluptatẽ ac delicias condiuntur ac præ-
parantur: & ab his plurimis in hominẽ ingeſtis turbatio ac
ſecretio corporis facultatũ minimè cõtingit. Verum robur E
& augmentum,ac alimentũ præſertim,per nihil aliud con-
tingit quàm quod probe temperatum eſt,& nihil habet in-
temperatum,neque forte, ſed rotũ vnum factum eſt & ſim-
plex & non forte. Et valde ſanè dubitò ego, quónam modo
hi qui talẽ ſermonem proferunt,& artem ex hac via ad ſco-
pum abducunt,curaturi ſint homines,quemadmodũ propo-
nunt. Non enim eſt ipſis, velut ego opinor,inuentum quid,
ipſum in ſeipſo calidum,aut frigidũ, aut ſiccum,aut humi-
dum,quod nulla alia ſpecie communicaret. Verùm arbitror
eoſdem potus ac cibos ipſis eſſe, quibus omnes vtimur. Ap-
ponunt autem alij quidem,quòd ſit calidus,alij frigidus,alij
quòd ſiccus,alij humidus. Quoniã illud ſanè dubium eſt,im-
perare ægroto calidum quid aſſumere:ſtatim enim interro- F
gàbit quid ſit illud,vt nugas producere neceſſe ſit,aut ad ali-
quid eorum quæ ſunt cõfugere. Si autem eſt calidum quod-
dam acerbum exiſtẽs,aliud vero calidum fluidum,aliud ca-
lidum tenue, ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſub-
contrarias ſibiipſis habentia,quod igitur ipſorum aſſumere
oportebit? calidum & acerbum,an calidum & fluidum,aut
ſimul frigidum & acerbum? Nam & hoc eſt, itémque frigi-
dum & fluidum. Etenim quod ego ſcio,totum cõtrarium ab
vtroque ipſorum euenit,idque nõ ſolùm in homine,ſed etiã
in corio ac ligno,& aliis multis rebus quæ magis ſtupidum
ſenſum habent quàm homo. Non enim calidũ eſt quod ma-
gnam vim habet,ſed ipſum acerbum & fluidum,& alia quæ
à me relata ſunt,tum in homine, tum extra hominem,ſiue
edantur,

Quæ perturbent.

Qualis panis,puls,mazave.

Calidũ,hoc vel contrane ſit, certum nõ eſt.

Quare hoc calidum illud contra putatur.

A edantur,ſiue bibantur, ſiue forinſecus illinantur, aut quo-
modocunque formata adhibeantur. Frigiditatem autem &
caliditatem ego omnium facultatum minimè potentes eſſe
in corpore exiſtimo,ob has ſanè cauſſas. Quo equidem tem-
pore ipſa inter ſe permixta ſimul frigidum ac calidum fue-
rint,non lædunt. Temperamentum enim & moderatio con
tingit frigido à calido,& viciſsim calido à frigido. Vbi ve-
ro ſeorſim vtrunque ſecretum fuerit, tunc affligit. In hoc
itaque tempore quum frigidum intus generatur,& cito ho-
minem affligit, primum propter hoc ipſum adeſt calidum
inde adeò ex homine ipſo,nullo alio auxilio, neque præpa-
ratione opus habens, atque hoc & in ſanis hominibus & in
B ægrotis operatur. Itaque ſi quis ſanus hyeme corpus perfri-
gerare velit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo,
quanto id amplius fecerit,ſi modo non omnino corpus con-
geletur,vbi veſtimẽta acceperit,& ſub tegmen venerit,ma-
gis & amplius corpore caleſcit. Rurſus ſi quis fortiter cal-
fieri velit,aut calido lauacro,aut multo igne,inde verò ean-
dem veſtem habens in eodem loco conuerſari, in quo per-
frigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior,
quàm aliquis qui præ eſtu ventilationem admiſit,& ſibiipſi
frigus præparauit,atque ſic ex hoc modo recreatus eſt. Nam
qui hoc facit, decuplo maiorem æſtum ac ardorem perci-
pit,quàm is qui nihil tale facit. Verùm ſunt adhuc teſtimo-
nia multo maiora. Quicunque per niuem aut aliud frigus
C iter facientes,excellenter frigeſcunt aut pedibus aut mani-
bus aut capite,vbi ſe continuerint in noctem,quum cooper-
ti fuerint & in tepore extiterint, ab æſtu & pruritu vexan-
tur,quibuſdam etiam bullæ velut ambuſtis ab igne exur-
gunt,neque prius hoc patiuntur quàm calfiant:adeò prom-
ptè vtrunque ipſorum ad alterum accedit. poſſem & alia
innumera recenſere. Cæterùm circa ægrotos, nónne qui-
bus rigor contingit,his acutiſsima febris relucet? ſed non
adeò fortiter, verùm pauco tempore quieſcens, & aliàs fe-
rè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida,& per to-
tum corpus penetrans, deſinens maximè in pedes, vbi ſa-
nè rigor & frigus validiſsimum diutiſsimè durauit. Rur-
ſus quum ſudor prodierit & febris deceſſerit, multò ma-
gis frigeſcit æger, quàm ſi ne apprehendiſſet quidem ab
b 5 initio.

Contraria cõmiſta nõ lædunt.

Qui calor, & frigus cõcipiatur.

Quid per niues gelúque euntibus eueniat.

initio. Cui igitur breui adeò contrarium accedit, cuique vis D
adimitur sua sponte, quidnam ab hoc malum aut graue
fiat? aut quid opus est multo ad hoc auxilio? Verùm dixe-
rit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itémque peri-
pneumoniis, & aliis fortibus morbis, non citò ex calore li-
berantur, neque adest hic frigidum aduersus calidum. Atqui
ego hoc maximum signum esse puto, quòd non propter ca-
lidum simpliciter homines febricitent, neque hoc sit sim-
pliciter afflictionis caussa: sed est & amarum ac calidum
idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia
infinita, & rursus frigidum cum aliis facultatibus coniun-
ctum. hæc itaque sunt quæ lædunt, simul adest autem & ca- E
lidum robore participans, nimirum ducens & exacerbans
& augens simul cum illis, verùm nullam potentiam, maio-
rem quàm conuenit videlicet, habens. Atque hæc quidem
sic se habent. Signa porrò primùm quidem manifestissima
producemus, quorum omnes iam sæpe experientiam sum-
psimus. Itaque quibuscunque nostrûm grauedo innascitur,
& fluxus per nares mouetur, hic vt plurimùm acrior est eo
qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumesce-
re facit nasum, & exurit calentem & extremè ignitum. si ve-
rò manum admoueas, & diutius perseuerauerit, etiam exul-
ceratur locus minimè carnosus & durus existens. Sedatur
autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus
prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus cras-
sior & minus acris, concoctúsque & magis permixtus prio- F
re fuerit, tunc sanè iam etiam ardor cessat. Rursus autem
aliis ex frigiditate ipsa sola manifestè grauedo fit, nullo
alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est, vt ex fri-
giditate quidem affecti percalfiant, ex ardore verò perfri-
gerentur, atque hæc breui accedunt, & concoctione nulla
opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones quas pro-
pter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri sen-
tio, restituuntur & curantur, vbi temperatæ fuerint & con-
coctæ. Rursus quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur vt
fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant qui-
dem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub
oculis partes ad quascunque tandem influxerint, rumpunt
etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores
autem

Quorum moborũ calor nõ statim cessat.

Destillationum signa.

Destillationes oculorum.

A autem & ardor, & inflammatio extrema adsunt aliquandiu,
donec fluxiones fuerint concoctæ, & crassiores redditæ, &
lemæ ab ipsis extiterint. Fit autem concoctio, ex permixtio-
ne, temperaturáque mutua, & quasi coctura. Quinetiam
fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt,
anginæ, erysipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primùm
quidem salsæ & humidæ acrésque descendunt, & in talibus
morbi firmantur. Vbi verò crassiores & maturiores factæ
fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc iam & febres,
& alia hominem lædẽtia soluuntur. Oportet autem vtique
caussas vniuscuiusque ea putare, quæ quum adsunt, talem
modum fieri necesse est, quum permutantur in aliud tem-
B peramentum, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate sin-
cera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia fa-
cultate participauerint, sic sanè sedabuntur, vbi ex frigido
in calidum permutatę fuerint, & ex calido in frigidum. Per-
mutantur autem eo quem dixi modo. Ampliùs porrò etiam
alia quæcunque mala homo patitur, omnia à facultatum
potentiis proficiscuntur. Itaque quum amaritudo quædam
diffusa fuerit, quam bilem flauam appellare solemus, qua-
les statim anxietates & æstus & impotentiæ occupant? Ve-
rùm vbi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut sponte, aut
per medicamentum, si modò tempestiuè quid ipsorum fiat,
manifestè & à doloribus & à calore liberamur. Quantò au-
C tem tempore eadem eleuata fuerit, & cruda & meraca ac
intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres seda-
re possis. Et quos quidem acuta acrísque ac æruginosa bi-
lis affligit, quales mox rabies, & morsus viscerum ac pe-
ctoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc priusquàm
eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permisceatur.
Concoqui autem & permutari, attenuaríque ac crassesce-
re in humorum speciem, per multas & omnigenas spe-
cies contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri
temporum, in talibus multùm possunt. Hæc verò omnia
minimè contingit calidum aut frigidum perpeti. neque
enim hoc putrescere neque crassescere poterit. Quid au-
tem ipsum esse diceremus? & temperamentum ipsorum
est, veruntamen inter ipsa mutuò vim habens, quo-
niam nulli alij permixtum calidum, desiuit esse calidum,
quàm

Caum Rheuma.

Caussa horum malorum.

Mala homini vnde accidant.

ἀπορία.

Calor & frigus non putrescit.

quàm frigido: sic rursus nõ permutatur alio frigidum quàm D
calido. Reliqua omnia in homine, quantò pluribus miscen-
tur, tantò mitiora ac meliora fiunt. At verò homo omnium
optimè dispositus est, vbi concoquit & in quiete est, nullã pe
culiarem vim præ se ferens. De his igitur videor mihi abun
dè demonstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itémque
Sophistæ dicunt, quòd impossibile est medicinam cognosce-
re, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primùm
factus & compactus sit. Ego verò ea quæ alicui Sophistæ aut
Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minùs censeo medi
cæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura
aliquid manifestum ac euidens cognoscere, ex nulla parte E
aliunde contingere quàm ex Medicina, atque hoc tunc con-
discere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam rectè
comprehenderit. Verùm quatenus illi prodiderunt, multi
mihi cognouisse videntur, cognouisse autem dico, narratio-
nem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nasci-
tur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse vide-
tur, vt omnis Medicus de natura sciat, & omni studio anni-
tatur vt cognoscat, si modo aliquid eorum quæ fieri debent
rectè præstare velit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur
ac bibuntur cõparatus, & quid cuique ab vnoquoque contin
get & accidet, & non simpliciter sic existimare, quòd malum
edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed
quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem
existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac F
pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem
modo. Proferatur autẽ mihi verbi caussa aliquid, velut Vi-
num meracum multum potum hominem aliquo modo de-
bilem reddit, & omnes, qui viderint hoc fatentur & cogno-
scũt, quod hęc est vis vini, & quod ipsum est caussa, & in quas
in homine partes maximè possit, nouimus. Talem itaq; ve-
ritatem etiam de aliis ostendere volo. Etenim caseus (quan-
doquidem hunc in exemplũ adsumpsi) non omnes homines
lędit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offen-
duntur, imo gracilibus mirabiliter etiam cõferre proditur.
Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo libe-
rantur. Horum verò naturæ differunt, differúntq; etiã iuxta
hoc quod est in corpore caseo cõtrarium. Nam à caseo exci-
tatur

Quæ in homine mistio bona.

Hominis bona dispositio.

Quid oporteat medicos scire.

Quid sit homo, & quomodo gignatur, sciat medicus.

Caseus esu malus.

Temeton bonum nõ est.

Caseus malus est.

A tatur & cõmouetur, in his quibus eiusmodi humor multus
in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis veri-
simile est ipsos malè affligi. Si verò toti humanæ naturæ ma
lus esset, omnes vtique læderet. Hæc autem si quis nouisset,
non incurreret ea neq; sanè pateretur. In refectionibus con-
ualescentium ex morbis, insupérq; in longis ægritudinibus,
multæ conturbationes & præuaricationes fiunt, partim sua
sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autem
medicos multos velut idiotas, qui vbi illi die aliqua noui
quippiam fecissent, velut si lauissent, aut deambulassent, aut
quid alienum comedissent, atq; hęc omnia melius esset adhi
buisse quàm non, nihilominus tamen causam alicui ex his
contribuebant, verã quidem caussam ignorantes, & fortassis
B id quod commodissimũ erat damnantes. Quod ipsum certe
facere non oportet, sed scire quid balneũ intempestiue adhi-
bitum operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquam
enim eadem afflictio ab his prouenit, neque etiam ex reple-
tione, neque ex cibo tali vel tali. Quisquis igitur hæc non co
gnoscet quomodo singula se habeãt ad hominem compara-
ta, is neque cognoscere quæ ab ipsis fiunt potest, neque rectè
vti. Cæterũ & hæc cognoscere oportere mihi videntur, nimi
rum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potẽtiis, quæ
item ex figuris adueniũt. Quod autem dico tale est, Nempe
facultatem quidem esse, humorum summas vires ac robur
nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt. Aliæ
C enim cauæ sunt, & ex amplitudine in arctũ coactæ, aliæ ex-
passæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ exten
tæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spongi-
formes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allice-
réq; humiditatẽ ex reliquo corpore maximè possunt? Num
cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum
ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex ca-
uitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quòd ex ma
nifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd
ore hians nihil sanè humoris attraxeris, vbi verò labra foras
produxeris, contraxerísque ac compresseris, insupérque fistu
lam admoueris, facilè sanè attraxeris quicquid volueris. par
tim verò quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex am-
plitudine in angustiam arctatę ad hoc factæ sunt, ad trahen-
dum

Medico quid prospiciendũ.

παθήματα.

δυνάμεις

σχήματα.

χυμός.

Figuræ schematáve.

Patentia non sorbẽt.

Cucurbitulæ forma cur talis.

dum videlicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia D
multa eiuſcemodi. Verùm intra hominem natura & figura
talia, ſunt veſica, & caput, & vterus in mulieribus: atque hæc
manifeſtè maximè trahunt, & ſemper plena ſunt attractæ
humiditatis. At verò cauæ & expaſſę figuræ, influentem quidem humorem maximè omnium ſuſceperint, non autem ſimiliter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neque attraxerint, neq; ſuſceperint: dilabitur enim & non habet ſedem,
in qua maneat. Spongiformes verò & molles, velut lien, pulmo, & mammæ, vbi admotæ maximè fuerint & adhæſerint,
ebibant, duráque fiunt ac augeſcunt humore accedente, maximè pulmo. Non enim in vẽtriculo ineſt, in quo humorem E
extrinſecus contineat ipſe ventriculus in quo eſt humor, vt quotidie exhauriatur, ſed quum biberit & ſuſceperit ipſe in ſeipſum humorem, & vacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac denſus euadit, & neq; concoquit, neque dimittit. Atque hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcunque autem flatum & reuolutiones operãtur in corpore, ea in cauis ac amplis, veluti vẽtre ac pectore, ſtrepitum ac ſonitũ facere ſolent. Etenim quòd non ſic repleant vt ſtent, ſed habent tranſmutationes & motus, neceſſe eſt vt ab ipſis & ſtrepitus & manifeſtæ commotiones fiant. Quæcunq; verò carnoſa ſunt & mollia, in talibus torpores & excreſcentia, velut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipſi reſtiterit, ídque F
natura fuerit neque forte, vt aduerſus violentiam durare poſsit, & nihil mali pati: neque molle & rarum, vt excipere ac cedere queat: verum tenerum & floridum & ſanguineum ac denſum, velut hepar, quod propter denſitatem quidem ac latitudinem reſiſtit ac non cedit, flatus verò ſubiens augeſcit ac fortior euadit, & aduerſum reluctans maximè impetum facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatẽ, abſque doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas, dolores acutiſsimi ac frequentiſsimi circa eum locum contingunt, ſuppurationéſq; ac tubercula plurima. Fiũt etiam circa ſeptum tranſuerſum fortiter, ſed multo minus. Diſtentio enim ſepti tranſuerſi lata eſt & renitens, natura autẽ neruoſior & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur: fiunt tamen & dolores & tubercula circa ipſum. Multæ verò etiam aliæ & extra &

Caput, veſica & vterus. **Lien, pulmo, mãmæ.** **Hepar.** **Flatus quid agat.** **Dolor vnde.** **Nerui cur nõ tam crebro dolitent.**

A tra & intra corpus figurarum ſpecies ſunt, quæ magnopere inter ſe differunt: quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tũ ſano: velut capita parua aut magna, colla tenuia aut craſſa, longa aut breuia, ventres longi aut rotundi, pectoris & coſtarum latitudines aut anguſtiæ, & alia infinita, quæ omnia noſſe oportet quatenus differant, quo cauſas ſingulorum cognitas probè obſerues. De potẽtiis autem humorum perſpectum habere oportet, quid ſinguli ipſorũ in homine facere poſsint quemadmodum etiam prius dictũ eſt, quomodo cognationes inter ſe habeant. Quod dico tale eſt, An videlicet dulcis humor in aliam ſpeciem mutetur, non à contemperamento, ſed ipſe deſciſcẽs & immutatus ab eo, qualis primùm
B fuerat, amarus aut ſalſus, aut acerbus, aut acidus. Sit ſanè acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maximè incommodus fuerit: ſi vtique dulcis, omnium commodiſsimus exiſtit. Id quod ſi quis forinſecus quærens conſequi poſsit, is ſemper quod melius eſt ex omnibus eligere queat. Optimũ autem eſt, quod longiſsimè ab incommodo abeſt.

Capitis & colli differentia. **Succorum ſaporúmve conſideratio.**

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

IC LIBER Medici gubernatio eſt, & præceptum quomodo officinam medicam inſtruere oportet. Medici equidem gubernationem eſſe putamus, vt videat quo bono colore, & bona, ac carnoſa corporis habitudine præditus ſit, iuxta exiſtentem in ipſo naturã. Vulgus enim exiſtimat eos, qui nõ ſic bene diſpoſitum corpus habent, neque aliis bene proſpicere poſſe. Deinde vt opinionem captet apud ipſum vulgus veſtitu decoro, & vnguentis odoratis, non ſuſpectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos iucunde affici contingit. Poſtea animaduertere

Medicus qualis eſſe debeat.

uertere ipsum oportet vt animum habeat modestum , non D
solum quod ad taciturnitatem attinet , sed etiam circa reli-
quam vitam probe compositum. Maximè enim ad opinio-
nem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac hone

Quo gestu adeundus est æger.

stis moribus præditum esse. Nam quum talis fuerit , omni-
bus venerãdus ac humanus iudicabitur. Promptitudo enim
temeraria , & facilitas contemnentur , etiam si valde com-
moda existant. Scopum autem præfigere oportet potesta-
tem facultatum suarum. Nam eadem ab iisdem non abun-
dantibus boni consuluntur. Figuram faciei habeat medita-
bundam ac subtristem, non tamen amarulentè. Contumax

Qualis debeat esse medicus.

enim esse videbitur & homines odio habens. Qui verò in
risum exolutus est, ac nimium hilaris, onerosus iudicatur. E
Hoc itaque vitandum est , vel maximè. Iustum autem ad o-
mnem conuersationem esse conuenit. Iustitia enim mul-
tum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum
medico sunt. Nam seipsos medicis subditos faciunt,& omni
hora vxoribus, virginibus, & opibus maximi pretij, illi oc-
currunt. continenter igitur ad omnia hæc se habere oportet
animo itaque ac corpore sic dispositum esse conuenit. Porrò
præcepta ad artem medicam, per quæ artificiosus esse vide-
bitur, ab initio considerabimus , ex quo primum homo di-
scere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè

Quid primum obseruet medicus.

ad discentes pertinent. Primùm quidem locum domus ha-
bere oportet, qui sanè talis sit, vt neque ventus ad ipsum ac- F
cedens molestus sit, neque Sol, neque splendor infestet. Lux

Luminis ratio.

enim splendida medentibus quidem non est molesta,non si-
militer autem ægrotantibus. Itaque talem splendorem pe-
nitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit.
Tale igitur præceptũ de luce obseruetur. Deinde vt nequa-
quam faciem aduersam splendori habeat. Infestat enim vi-
sum debilem, omnis autem occasio sufficiens est ad debiles
oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo vtendũ est. Sel-
læ autem æquales altitudine sint quãtum eius fieri potest, vt
in ipsis ægri collocentur. Aeramento exceptis instrumentis,

Luxum domesticũ prohibet.

nullo vtatur. Ornatus enim onerosus mihi esse videtur, tali-
bus vasis vti, Aqua exhibenda est ægris potabilis & pura. Ex-
tersoriis vtendum est puris ac mollibus , ad oculos quidem,

Linteola.

linteis, ad vulnera verò, spongiis. hæc enim per se probè au-
xiliari

A xiliari videntur. Omnia autem ritè fabrefacta ad vsum esse

Instrumẽta

oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ verò of-
feruntur omnia considerare oportet vt conferãt, maximè si
ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem sunt, ligamenta &

Quæ vulnera poscant.

medicamenta,& lintea circa vulnus, & cataplasmata. hæc
enim lõgissimo tempore circa ægrotantes locos sunt. At ve-
rò ablatio horum, refrigeratióque ac mundificatio & aqua-
rum affusio, pauco tempore absoluuntur. Diligenter autem
considerare quid horum faciendum sit oportet,& vbi magis
aut minus ea adhibere conuenit. Vtrorúmque enim vsus op
portunis, itémque negligentia, magnam differẽtiam habet.

Deligatio. Duo quæ his prosũt.

B Est autẽ propria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æ-
ger opẽ sentit. Maximè autem prosunt duo hæc, quibus vten
dum est, cõprimere videlicet vbi oportet,& remissè deliga-
re. Iuxta horæ verò tempus, quando integrè oporteat & nõ,
videndum est, vt neque debili, neque fortiore alterum horũ
vtaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum com-
paratas,& nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosæ enim
sunt,& omnino petulantes, sæpe verò etiam damnum dede-
runt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxilium. Cæte-

Sectio, vstióque.

rùm in chirurgis quæ per sectionem aut vstionem fiunt, ve-
locitas ac tarditas æqualem laudem meretur. Est enim vtri-
usque vsus. Nam in quibus per vnicam sectionem chirurgia
absoluitur, velocem dissectionem facere oportet. cùm enim
C contingat eos qui secantur dolere, id quod dolorem affert,
quàm minimo tempore adesse conuenit, quod ipsum contin

Celeritas & tarditas vbi adhibẽda est.

get veloci sectione facta. Vbi verò multas sectiones fieri ne-
cesse est, tarda chirurgia vtendum est. Velox enim continuũ
& multum dolorem inducit. Tardus verò & intermittẽs, re-
quiem aliquam his qui curantur: exhibet. Idem de instrumẽ
tis quoque dici potest, Gladiolis enim acutis ac latis vti, non

Missio sanguinis vbi & quando facienda.

in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quędam sunt
corporis, quæ celerem sanguinis fluxum habent,& non faci-
le est eum sistere. Tales autem sunt varices,& quædam aliæ
venæ. Itaque in talibus angustas sectiones facere oportet, ne
que enim possibile est, vt fluxus in his sistatur. Conducit au-
tem aliquando à talibus sanguinis detractionem facere. At
verò ad locos non periculosos , & circa quos non tenuis est
sanguis, latioribus gladiolis vtendum est: sic enim sanguis

prodie

Cucurbitulæ modus.

prodierit, aliter nequaquam. valde autem turpe est non con D
tingere à chirurgia quod velis. Cucurbitarum porrò duo
modi commodi existunt. Quando enim fluxus procul ab ap
parente carne compactus fuerit, circulum ipsius breuem es-
se oportet, ipsamque non ventrosam, sed prolixam parte ad
manum vergente, non grauem. Quæ enim talis est, in dire-
ctum trahet, & serosos humores separatos ac distantes pro-
bè ad carnem attrahet. Maiore autem dolore per carnem
disperso, in reliquis quidem consimilem cucurbitam esse o-
portet, sed circulum magnũ. Sic enim ex plurimis partibus
id quod dolorem facit educere comperies, ad locum conue-
nientem. Neque enim magnum esse circulum putãt, si non
ex pluribus locis caro comprehendatur ac contrahatur. At si E
grauis sit, ad supernos locos repit, infernè autem magis de-
tractionem facit, vt sæpe morbi relinquantur. Lati itaq; cir-
culi, vnà cum incumbentibus fluxionibus, & longè distanti-
bus à supernis locis, multa simul attrahunt de alia carne. Cõ
tingit igitur humiditatem inde detractam, apponi collecto
infernè sub cucurbita seroso humori, & quæ quidẽ infestãt,
relinqui: quæ verò nihil molestant, detrahi. Magnitudinem
porrò cucurbitæ quæ cõmoda sit, iuxta corporis partes qui-
bus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi verò sca-
rificationem subter cucurbitam adhibere velis, sanguinem
scarificandorũ locorum conspicuum esse oportet, aliàs neq;
circulum attractum scarificare ac pertũdere oportet. Debi-
lior enim est caro loci dolore affecti. Scalpris autem incur- F
uis, in summo non valde angustis vtendum est. Aliquando
enim serosi ac saniosi humores viscosi ac crassi veniunt: pe-
riculum igitur est, ne in fissuris substent, vbi arctæ fuerint
incussæ. Porrò venas in brachiis, funiculorum apprehensio-
nibus constringere oportet. Caro enim contegens in multis
non probè coaptata est venæ, vbi enim lubrica fuerit caro,
non cõtingit sectiones vtrorumque iuxta seipsas fieri. Nam
venam contectam insufflari contingit, & sanguinis fluxum
impediri. multis verò etiam propter hoc pus congregatur.
Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit, secto
quidem dolorem, secanti verò multam ignominiam. Idem
in omnibus venis fieri præceptum est. Hæc quidẽ igitur ne-
cessaria sunt in officina medica instrumẽta, & circa quorum
vsum

Cum locus cucurbitulæ admotæ aperiẽ quid agas.

captatio venarum brachij.

Volsellæ.

A vsum artificiosum esse oportet addiscẽtem. Volsellis autem
tum dẽtium, tum vuarum, quilibet vti potest. simplex enim
vsus ipsorum esse videtur. Cæterum de tuberculis & vlceri-
bus quæ maiorum morborum sunt, amplius videndum est.
Tubercula equidem deprehendere & dissoluere posse, maxi-
mè artificiosum habetur, itémq; collectiones ipsorum impe
dire. Consequens est, ea in conspicuum & quàm breuissimũ
locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum
tuberculum facere: vbi enim inæqualiter se habuerit, pericu
lum est vt rũpatur, & vlcus ægrè curabile reddatur. exæqua-
re itaq; oportet similitérq; totũ maturũ facere & neq; prius
diducere, neque sinere vt sponte rũpatur. Quæ verò maturũ
B facere æqualiter possunt, in aliis libris relata sunt. At verò vl
cera quatuor vias habere vidẽtur. Vnã in profundũ, hæc au-
tem sunt fistulosa, & quæ sanie plena sunt, ac intus excauata.
Alteram in altum, quæ videlicet carne superexcrescunt. Ter
tia via est in latitudinẽ, atq; hæc sunt quæ appellãtur serpi-
ginosa. Quarta via est quæ sola secundum naturam motus
esse videtur. Carnis itaque calamitates hæ sunt, omnes autẽ
communem rationem habent ad hoc quod ipsis conducit: &
signa quidem horum in aliis relata sunt, itémq; qua vtendũ
sit curatione, per quæ autem concretum dissoluatur, simili-
térq; id quod carne excrescẽte repletum, aut cauum factum
est, aut quod in latitudinẽ iter fecit, de his omnibus in aliis
scriptis nostris abundè dictũ est. Amplius verò de Cataplas-
C matis sic res habet. Linteorum quæ imponuntur ac indũtur
alicubi in morbo, vsus exactus esse videtur, & est sanè vlceri
conueniẽs linteolorum impositio. Verùm cataplasmate per
ambitum vlceris vtaris. Nam hìc vsus cataplasmatis & ar-
tificiosus est, & multum prodesse potest. Videtur enim vlceri
opitulari vis eorum quæ circumponãtur Linteum autẽ con
terendum est ac emolliendum. Verùm partibus extra vul-
nus circũsitis cataplasma prodest. Talem igitur ipsorũ vsum
esse oportet. Porrò de temporum occasionibus, quando sin-
gulis horum vtendum est, & quomodo prescriptorum vires
condiscere oporteat. in præsens relictum est. Talia enim lon
gè præstãtissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte
iam progressi existunt. His consequens est chirurgia vulne-
rum in militia acceptorũ, circa extractionẽ telorum. Nam

Vlcerũ quatuor viæ.

Vlcerũ vulnerũve mutila curatio.

Quæ prætermittat, perpende.

Militarium vulnerũ curatio.

in vrbanis conuersationibus modicus horũ vsus existit. Ra- D
ro enim per omne tempus ciuiles ac hostiles expeditiones fiunt. huiusmodi autem sæpe ac frequentissimè circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia vti volet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiusmodi vsum ac necessitatem. Quòd verò circa hæc artificiosissimum esse mihi videtur, referetur. Etenim signa exquirere ac inuenire telorum in corpore existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Vbi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui potest vulneratus ex ignorantia neglectus, quum non conuenienter tractetur. Solus autem is qui signorum expertus est hanc chirurgiam ritè aggredietur. Verùm de his omnibus E
in aliis scriptum habetur.

Signa inhęrentium telorum.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DECENTI ORNATV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Disciplina nulla probatur, nisi quæ ad vitam humanam facit.

ON sine ratione faciunt, qui sapiẽ- F
tiam ad multa vtilem esse prætendunt, eam videlicet quæ inter homines existit. Multę enim ad superfluã curiositatem factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re vtili disserunt. Assumi autem vtique possunt etiam harũ partes ad illas, vel propterea quòd neque ociositas est, neque malitia. Ocium enim & ignauia malitiã quærunt, & ad eam distrahuntur, vigilantia verò & mens ad aliquid intentata, trahunt ad se quid eorũ quæ ad vitæ honestatẽ pertinent, etiam ex disputationibus nihil vtile tractantibus. Gratiosior

A tiosior est enim sapientia, & ab aliis quibusdã in artem constituta, artem videlicet ad parandũ honestum ornatũ ac opinionem. Omnes enim non cùm turpi lucro & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædã est artificialis quæ operatur: quod si non innocẽter fiat, raptores sunt. adolescentes enim in ipsos incidunt, verùm in vigore constituti, propter verecundiam, videntes ipsos idiotas ducunt. Senes verò propter amarulentiã, legislationẽ in ipsos cõstituunt, ex ciuitatibus videlicet expulsionem. Hi enim sunt qui fora frequentant, ruditate ac inscitia sua imponentes, & in circulis ciuitatum versantes. Cognouerit autẽ quis ex vestitu & aliis lineamentis. Quamuis enim fuerint splendidè ornati, multò
B magis fugiendi sunt, & à cõspicientibus odio habendi. Qui verò cõtrario modo se gerunt, frugi homines iudicãdi sunt, quibus nõ est excogitatus apparatus, neque superflua curiositas. Ex vestitu enim cognosces, & decenti in ipso ornatu ac frugalitate, non ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem, & meditationem, animúmq; intra se compositum, & ad profectionẽ. Imò quocunque vestitu ac ornatu, tales sunt minimè diffluentes, non curiosi, amarulenti ad occursus & obuiam itiones, appositi ad responsiones, graues aduersus resistentes, ad sui similes solertes, & familiares, ac affabiles, temperati ad omnes, ad seditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & continẽtes, ad tempus appositi, & ad occasionem arripiendã accommodati, ad victũ fruga-
C les & cõtenti, patientes ad temporis expectationem, ad sermones expediti, omne demonstratum proferentes, suauiloquentia vtentes, gratiis affecti, & gloria horum omniũ corroborati ac fortificati, ad veritatem ac demonstrationẽ audentes ac confisi. Principalissimum quidem igitur horum omnium prædictorũ est. Natura. Nã si hæc affuerit his qui artibus animũ applicant, per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim vtilitas, tum in sapiẽtia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cùm sapientia, ad cognoscendum ea quæ ab ipsa natura facta sunt. Etenim in vtrisq; sermonibus multi conuicti, nullatenus vtrisque rebus vsi sunt ad demonstrationem. postquam igitur quispiam ipsorũ expenderit ad veritatem ea quæ retulimus, nullatenus naturæ

Artes quæ probandæ.

Dux natura in cunctis est.

bona ipſis procedent. Comperiuntur itaque hi non conſimi- D
li cùm illis via progreſsi, quapropter denudati, omnem in-
duũt maliciam ac ignominiam. honeſtus eſt enim ex opere
Quid ars. quod quis edoctus eſt ſermo. Quicquid enim artificioſè fa-
ctum eſt, ex ratione prolatũ eſt ac productũ. Quicquid autẽ
artificioſè dictum eſt, non autem factũ, methodi inartificia-
Perſuaſio in his periculoſa. lis demonſtratiuum exiſtit. Nam putare quidem nõ autem
facere, ignorãtiæ & inartificialitatis ſignũ eſt. Opinio enim
maximè in medicina in crimen vertitur eam adhibẽtibus:
his verò qui ea in ſe vſi ſunt, perniciem affert. Etenim ſi ſibi-
ipſis in ſermonibus perſuaſerint, & opus ex diſciplina ſe ſci-
re putauerint, quemadmodum aurum adulterinum in igne
iudicatum, tales ſeipſos eſſe demonſtrant. quanquam talis E
prædictio nihil commouet ad prudentiam eos qui ſunt eiuſ-
Cognitio vera quid faciat. dem generis quòd autẽ rectus ſit finis, cognitio manifeſtum
facit. Tempus porrò etiam artem facilem ac peruiam facit,
aut in cõſimilẽ viam incidentibus proceſſus manifeſtos fa-
cit. Quapropter ſingula prædicta ſuſcipere oportet, & ſapiẽ-
tiam transferre ad medicinam, & medicinam ad ſapientiã.
Medicus philoſoph⁹ eſt deo æqualis. Medicus enim philoſophus, eſt deo æqualis. Neq; enim mul
ta eſt inter ipſas differentia. Nam omnia quæ ad ſapientiam
requiruntur, inſunt in medicina: argenti contemptus, reue-
Sapientia qualis. rentia, verecundia, habitus ſubmiſſus, autoritas, iudicium,
quies, obuiam itio, mũdicia, doctrina, cognitio ad vitam vti-
liũ ac neceſſariarũ purificationũ, alienitas à mercimoniis,
alienitas à ſuperſtitione, præeminentia diuina. Habẽt enim F
quæcunq; habent ad coërcendam intẽperatiam, inſcitiam,
auaritiam, concupiſcentiam, rapinãſq; ac impudẽtiam. Hæc
enim eſt cognitio accedẽtium, & vſus eorũ quæ ad amicitiã
pertinent, & quomodo ad liberos, ac quaſcunq; res ſe gerere
oporteat: quatenus igitur cùm hac ſocietatẽ habet, ſapiẽtia
quædã eſt. Nã & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim
ſciẽtia de diis velmaximè animo ipſius implexa eſt. Etenim
in aliis affectionibus, & in ſymptomatis accidentibus, medi
Medicus deos potiſſimum colit. cina erga deos valde reuertẽter ſe habere cõperitur. Medici
verò deis concedunt. Non enim eſt potentia in ipſa redun-
dans. Nã & hi multa quidẽ aggrediuntur, multa verò etiã
per ſeipſa ipſis ſuperantur. Quæ verò nunc poſsidet Medici-
na, hinc exhibebit. Quæ enim via ipſius ſit in ſapientia, ha-

A ctenus dictum eſt. Nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet.
Quæ verò putãt, & cõfitentur ac profitentur, ſic habẽt. Quæ Medicinę viæ parteſ-ve.
circa corpora adſunt & adueniunt, quę ſanè per omnẽ ipſam
artem procedunt, dum illa transformãtur aut tranſmutan-
tur. Quæ itẽ per chirurgiã ſanant. Et quæ auxiliis & mede-
lis aut victu curantur. Summa verò horum omniũ tendat ad
horum cognitionẽ. Quum igitur relata omnia tali modo ſe
habeant, cõuenit vt Medicus comitatẽ quandã ſibi adiunctã
habeat. Auſteritas enim & ſanis, & ægris, difficilẽ acceſſum
præbet. Maximè verò adſeruare ipſum ſeipſum conuenit, vt Medico quid obſeruandum.
ne multas corporis partes oſtẽdat, neq; cum imperitis mul-
ta fabuletur, ſed neceſſaria. Hoc enim violentia eſſe conſue-
uit, ad curationis prouocationẽ. Facere autem nihil horum
B debet valde curioſe, neq; ex imaginatione. Hæc verò omnia
conſiderato, quo tibi præparata ſint ad abundantiam, prout
opus fuerit. Sin minus, inſtante neceſsitate ſemper penuria
fuerit. Procurare autẽ oportet hæc in medicina, cum omni
ſubmiſsiõe: de frictione, & illitione, & perfuſione, ad manuũ
concinnitatẽ: de linamẽtis vulſis, de ſpleniis, de ligamẽtis, de Quæ potiſſimum curet.
his quæ pro temporis cõſtitutione requiruntur, de medica-
mentis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea quæ ad ſingula
genera pertinent: quo tibi præparata ſint & inſtrumenta, & Inſtrumenta medico in promptu eſſe debẽt.
machinæ, & cõſequenter ferrum. Nam in his penuria detri-
mentoſa eſt, & artem mancã facit. Sit autem tibi alter appa-
ratus ſimpliciter ad peregrinationes inſtructus, ad manus
C promptus. Expeditiſsimus autẽ per methodi rationẽ. Neque
enim fieri poteſt vt medicus omnia percurrat. Firma item
memoria teneto medicamẽta, & ſimplices facultates, & de-
ſcriptas, ſi modo tales extant. Sint & in memoria tibi mor-
borum curationes, & harũ modi, quotupliciter & quomodo
in ſingulis ſe habent. Hoc enim principiũ eſt in Medicina, &
medium, & finis. Præparata quoque tibi ſint malagmatũ ge-
nera ad ſingulos vſus. Potiones quæ incidere poſſunt, ex de- Potiones in prõptu habendæ.
ſcriptione præparatæ iuxta genera. In prõptu ſint & quæ ad
medicationem pertinẽt ad purgationes, ſumpta de locis con
gruis, & parata eo quo cõuenit modo, iuxta genera, & magni
tudines, ad vetuſtatem ferendã curata. Recentia verò iuxta
temporis occaſionẽ: & alia iuxta rationẽ. His autẽ tibi præ-
paratis hoc commodi erit, vt vbi ad ægrotum introieris, ani-

mo incertus nõ ſis,quum appoſitè habeas ſingula ad id quod D faciendum eſt. Antea verò hoc cognitũ habeas quod facere oportet,quàm ad ægrum ingrediaris. Pleraque enim neque ratiocinatione,ſed auxilio rerũ opus habent. Itaq; euentum ex experientia prius diſcernere oportet. Eſt enim hoc glorioſum,& facilè cognoſci poteſt. In ingreſſu verò meminiſſe cõuenit & ſeſsionis,& habitus ſubmiſsi, amictus compoſiti,autoritatis,breuiloquentiæ,vt nihil cũ perturbatione facias,aſſeſſus,diligentiæ,reſponſionis ad ea quæ occurrunt,& ad tumultus fientes cõpeſcendos,cõſtantiæ apud teipſum,increpationis ad turbas caſtigandas,promptitudinis ad miniſteria. Et ad hæc memor ſis primi apparatus. Sin minus,reliqua citra errorẽ fiant,quæ ad promptitudinẽ parandã præ- E cipiuntur. Ingreſſu vtere frequenter, viſita diligentius,his quæ à deceptis per errorem fiunt occurrẽs,vt mutentur. Facilius enim cognoſces, ſimúlque expeditior eris. Inſtabilia enim ſunt quæ in humidis cõſiſtunt. Quapropter etiã facilè & à natura,& à fortuna transmutantur. Neglecta enim ea quæ circa temporis occaſionẽ adminiſtrare oportebat, impetu ſuo progreſſa occupãt ac perimunt. Nõ enim eſt quod opem ferat. Multa enim ſunt quæ ſimul mali aliquid faciunt. Nã quod ſingulatim iuxta conſequentiã fit,magis opportunum & frequẽtius eſt. Obſeruare autẽ oportet ægrotorum quoq; peccata,per quæ multi ſæpe mentiti ſunt in aſſumendis his quæ ingerẽda exhibẽtur,poſtquam exoſas potiones non accipientes,aut pharmacis datis, aut alia curatione F adhibita,perempti ſunt. Et factũ quidẽ hoc non ad ipſorum confeſsionem vertitur,verùm Medico culpa imputatur. Cõſiderare verò oportet etiã decubitus,quoſdam ex ipſis iuxta anni tẽpus,quoſdam iuxta genera. Quidã enim in altis ſedibus,quidam in ſubterraneis ac tenebroſis decumbunt. Strepitus quoque & odores,maximè vini, deterior enim hic eſt: fugere ac transmutare oportet. Et omnia hæc facere placidè,expeditè,cum miniſterio,ita vt pleraq; ægroto occultes, & hilari ac ſereno vultu ipſum conſoleris:quo à ſuis illũ cupiditatibus auertas,ſimul cũ amarulentia & cõtraria inſtantia increpando,ſimúlque cum cõmonefactione ac dexteritate ſuſcipiendo ac cõſolando,nõ tamen vt quicquam futurorum aut præſentium ipſis indices. Plerique enim ob hanc cauſam,

Quid præ cogitandũ.

Quæ præſtare debeat medicus.

Medicus ægros crebrò inuiſere debeat.

Culpa ægrotantiũ medicis ſæpe adſcribi ſolet.

Habitationes languẽtiũ pro varietate morborum eligẽdæ ſunt.

A cauſam,in vtranlibet partem compulſi ſunt, propter relatam videlicet prædictionem præſentium aut futurorum. Sit autem ex diſcipulis aliquis præſens, qui inſtet vt præceptis non amarulentè vtatur,& quod mandatũ eſt,faciat. Deligito autẽ ex ipſis eos qui iam in arte progreſſum fecerũt,quò ea quæ vtilia ſunt addant,aut ſecurè offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At verò imperitis nunquam quicquam procurandum cõmittes. Sin minus,eius quod malè factum eſt,vituperium in te recidet,ſi non ambiguè res habeat,ex quibus id quod recta methodo tractatum eſt,procedet,& vituperationem tibi nõ afferet. Sed & quod factũ fuerit,ad ge- B nus referetur. Proinde omnia hæc prædicito in his quæ fiũt, his quibus ea cognouiſſe propoſitum eſt. His igitur ita habentibus,ad bonã exiſtimationem ac decentem ornatum,& in ſapientia,& in medicina,& in aliis artibus:oportet medicum diſtinctis partibus,de quibus diximus,ſemper vtriſque amictum,ea conſeruare ac cuſtodire, & tradere ac facere. Quum enim apud omnes homines inclyta ſint, conſeruantur. Et qui per ipſa procedunt, celebres ſunt à parentibus & liberis. Et ſi quidam ipſorum non multa cognitione præditi ſint,ab ipſis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

Quales miniſtri ægrotis dandi ſint.

HIPPOCRATIS

C

COI PRAECEPTIONES, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Empus eſt in quo occaſio eſt, Occaſio verò in qua tempus non multum. Medela tempore, aliquãdo etiam occaſione contingit. Hæc ſanè noſſe oportet, & non ratiocinationi prius probabili intẽtum curã aggredi,ſed exercitationi cum ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam eſt,quæ componit ea quę per ſenſum ſunt percepta. Imaginatione enim concepta eſt euidenter.

Tempus quid.

Occaſio.

Ratiocinatio.

denter. Sensus autem perpessus iam delegator est eorũ quæ D subiacent ac obueniunt, ad ipsam cogitationẽ. Qui verò sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quando, qualiter, læsus sit obseruans, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidẽ igitur etiã ratiocinationem, si quidẽ ex fortuita occasione initium faciat, & delationem in morbum ex apparentibus persequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiuntur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia esse comperitur, ita vt ipsa ab aliis singula assumat. Proinde statuendum est naturã à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita vt violẽtia quædã subsit. Mens autem vbi ab ipsa accepit, velut dixi, postea ad veritatem perducit. Si verò non ex euidẽti aggresione, verùm ex probabili rationis figmento, sæpe grauem & molestã inuehit affectionẽ. Tales autem inuiã viã arripiũt. Quid enim tandẽ erat mali, si mercedẽ auferrent hi qui medicinæ opera malè administrant? Nũc verò ægrotis qui extra culpam sunt, non sufficiens esse apparet violentia morbi, nisi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidẽ hæc dicta satis sint. At his quæ ex sola ratione perficiuntur, frui nõ datur: verùm his quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorem procliuis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in vniuersum his quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maximè versari, si quis facilè ac minimè delinquentẽ habitũ, quem sanè Medicinam appellamus, sibi comparare volet. Valde enim magnã vtilitatem afferet, tum egrotantibus, tum horũ artificibus. Non F tamen cunctãdum est & ab idiotis inquirere, si quid cõferre visum fuerit ad curationis occasionẽ. Sic enim arbitror vniuersam artẽ cõmonstratam esse, eo quod ex vnoquoque fine obseruatio facta est, & cõsonantia in idẽ cõcurrerit. Attendere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerunque se offert, atque hoc cũ vtilitate ac leni progresione potius, quàm cũ promissione, & excusatione ea quæ fit cum actione. Vtilis est autem & varia prædestinatio eorũ quæ ægroto offeruntur. Non enim asseuerare oportet, quod aliquid solũ exhibitum proderit. Omnes enim affectiones, propter multas casuũ circunstantias ac mutationes, mora quadã diutiore adhærẽt. Et hoc sanè admonitione opus habuerit, ad diligentẽ cõsiderationem faciendã. Si enim à mercede inceperis: cõducit enim hoc

Qua via medico procedendum sit.

Medicus rudes etiã sciscitari debet.

Quid potissimũ obseruãdum.

Merces cõ-

A hoc vniuerso negotio: ægroto quidem huiusmodi cogitationem inducis, quòd videlicet non ipso relicto abibis. Si verò non pacisceris, quòd ipsum negliges, & de quibusdã in rem præsentẽ nõ admonebis. Curare igitur oportet de cõstituenda mercede. Inutilem enim esse putamus eiusmodi ægroti ipsius cogitationẽ, multò autẽ magis in morbo acuto. Morbi autẽ celeritas temporis occasionẽ non præbens ad reuersionem, nõ impellit bonum Medicũ ad quærendũ suã commoditatem, sed vt magis existimationis suæ rationẽ habeat. Itaque tũc melius est vt seruatis exprobret, quàm vt letaliter affectos præconturbet. Quãquam aliqui ægroti id expetunt, hospitij ius, & facilem mali depulsionẽ producẽtes, digni quidẽ qui negligãtur, nõ tamen qui affligãtur. Quapropter his te merito oppones, cum bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter facientibus. Qui enim bonus Medicus est, is per Iouẽ fide magis quã duricia medetur. Quare in principio totã affectionẽ indagare oportet, & quædã suggere cõducentia ad curationẽ, curareq; ægrotum, & non negligere. At verò remunerationis exigẽdæ acerbitatẽ, absque præparante ad disciplinam cupiditate, hortor vt ne valde inducas, sed & ad opulentiam & facultates respicias. Quãdoque verò etiam gratis cures, ita vt gratitudinis memoriam potiorem quàm præsentẽ existimationẽ auferas. Si verò occasio ferendæ opis se obtulerit, & peregrino, & egeno, maximè talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adest etiam C amor erga artem. Quidã enim ægrotantes vbi perceperunt affectionẽ circa se nõ esse in tuto, per Medici probitatem ac mansuetudinẽ gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est autẽ, ægrotum quidẽ curam gerere, gratia sanitatis: sanorum verò curam suscipere, ea gratia vt sine morbis degant. Sed & sanorum cura habenda est, gratia boni ac decori ornatus. Qui igitur in profundo ignorãtiæ artis versantur, prædicta minimè perceperint. Nã hi quum sint non initiati, miserabilésque ac subitò exaltati: fortunæ tamẽ indigi, à diuitibus quibusdam, ex angustiis remisionẽ acquirunt, sempérque ob opera gloriantes, & in deterius dilabentes deliciantur, artis sinceritatẽ negligentes, ob quam bonus Medicus, qui ab artis cõiunctione socius artis appellatur, in vigore esse posit. Hic autẽ medelas citra delictũ facilè perficiẽs, nihil

stituenda medico.

Gratis non nũquam curandum.

Quid malus medicus agat.

nihil horum tranſilierit, non præ facultatis inopia. Non D
enim infidus eſt velut in iniuſtitia. Nam ad curationem hi
non accedunt, vbi affectionem pernicioſam eſſe vident, vi-
tantes aliorum medicorum ſuperinductionem, laudantes æ-
Languētis cupiditas. grotos propter praui auxilij odium. At ægrotantes afflicti na
tant in vtraq; improbitate, eo quòd potiori in arte curatio-
ni ſeipſos non commiſerunt ad finem vſque. Remiſsio enim
morbi alicuius magnum ægroto refugium præbet. Quapro
pter ſanam affectionem cupiētes, eundem vſum ſemper ad-
mittere non volunt, medici varietati ſe aſsimilantes. Sum-
ptuum equidem opulentia ægroti carent, morum impro-
bitate adorantes, & ingrati fientes. Quum autem conſequi
poſſunt vt ditentur, de mercede aſſeueranter affirmant, ſani E
eſſe volentes, quæſtum nimirum ex vſura, aut agricultura
affore producentes, & poſteà de ipſis quæſtum facere negli-
gentes. Et de huiuſmodi quidem declaratione hæc ſufficiāt.
Remiſsio enim & intenſio ægrotantis, medicam adminiſtra
Medici plures cur conuocandi. tionem requirunt. Nec verò indecore ſe ille geret medicus,
qui in rei præſentis anguſtia circa ægrum aliquem, & impe-
ritia tenebras offundēte, alios quoque accerſere iuſſerit, quo
ex communi cōſideratione, res circa ægrum inquirantur ac
cognoſcantur, & illi cooperatores fiant ad auxilij ferendi fa
cultatem. Nam in afflictionis aſsiduitate, augeſcente affe-
ctione, ob conſilij inopiam, plurima ad rem præſentem effu-
giunt. In eiuſmodi igitur temporis occaſione confidendum
eſt. Nunquàm enim ego tale quid decerno, quod ars ipſa iu- F
dicat. Et de hoc nunquam contendere oportet affirmando,
ac mutuis inter ſe cōuiciis decertando. Hoc enim iureiuran-
do affirmare poſsim, quòd Medici ratiocinatio nunquam al
teri inuidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit.
Sed hæc magis expeditè faciunt hi, qui circa forenſia nego-
tia ac quæſtus verſantur. Quanquam neque falsò hoc cogni-
tum fertur, quòd in omni copia, inopia ineſt. At verò cū his
omnibus magnum ſignum ſubſtātiæ artis apparuerit, ſi quis
Vt bene ſperet hortandus ægrotus. rectè medicans, ab eiuſmodi compellatione non deſtiterit,
iubēs ægrotos mente non turbari, in eo quòd ad ſalutis tem
pus peruenire geſtiunt. Hoc enim non inutile eſſe ducimus,
& hoc ſanè præcipiēs non peccabit. Ipſi enim ægroti propter
dolorificam affectionem deſperantes, ſeipſos vita exuunt.
Qui

A Qui verò ægrum ſibi cōmiſſum habet, ſi artis inuēta demon
ſtrauerit, conſeruans non mutans naturam, pręſentē auferet
remunerationē, aut contrà, fidem ſuam ſtatim amittet. Ho- *ἐυεξία natura quædam eſt.*
minis enim bonus habitus natura quædam eſt, quæ motum
non alienū ex natura acquiſiuit, ſed valde congrua eſt, & ſpi-
ritu, & calore, & humorū concoctione vndiquaq;, & vniuerſa
victus ratione, & aliis omnibus cōpoſita ac conſtructa: ſi non
aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si verò e-
tiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandū eſt vt ſubiectę naturę
aſsimiletur. pręter naturam enim eſt id quod imminutū eſt,
etiam per tempus. Porrò fugienda eſt & frictio per lintea ſu- *Frictio.*
daria, propter parādam medendi autoritatem. Itémq; odor
B curioſè aſcitus. Propter multā enim peregrinitatē, in calum
niam incides: propter modicam verò, decentem ornatū con-
ſequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gra-
titudinem autem qua hominibus cōplaceas, nō tollo. Digna
enim eſt medico præſidio. At verò appoſitionis per inſtrumē
ta, & indicationis eorū quæ ſignificant, & eiuſmodi rerū me-
moriam adeſſe oportet. Si verò etiā vulgi gratia velis diſſer-
tationem ad audiendū te facere, nō valde glorioſè id captes:
non tamen cum teſtimonio ac oſtētatione poetica. Impoten-
tiam enim induſtrij laboris oſtēdit. Auerſor enim ad alium
vſum trāſferri induſtriā cum labore partam, quæ propterea
in ſeipſa ſola gratioſæ ſectæ electionem habet. Conſequeris
enim inſtar fuci promptā cum comitatus deductione elatio-
C nem. Optanda eſt & eiuſmodi diſpoſitio quæ aliena ſit ab eo
quod quis grandis iam natu diſcat. Hoc enim præſentiū qui-
dē nihil perficit, abſentiū verò tolerabilis memoria exiſtit.
Fit itaq; omnia tentans infortuniū, cum recēti pernicie, quæ
negligit decorū, & in præfinitis terminis, & in profeſsione, &
in maximis iuramentis deorum gratia factis: dum Medicus
pręeſt morbo, cum aſsidua lectione, inſtructionéque imperi-
torum fugitiuorū, ita vt ſermones translatiuos imitetur, qui
etiā antea quàm in morbo incertus animo eſſet, collecti fue-
runt. Taliū igitur vbi etiā præfectus eſſem, non ſanè in colle-
ctitia curatione id facerē. Verùm cōfidenter auxiliū peterē.
Cognitionis enim decoræ ſcientia in his diſperſa eſt. Quum
igitur hi neceſſariò ſint inſcij ac imprudentes, hortor eos vt
commodam habeāt exercitationem, poſt dogmatum cogni-
tionis

tionis penuriam. Quis enim multifidam dogmatum ſectio- D
nē ſe verè cognoſcere poſſe ſperarit, citra exercitationis con
ſtantiam? Quapropter hoc admoneo, vt dicentibus quidem
attendant, facientibus autem incumbant, & contractā victus
rationem non diu præſcribant. Aegrotātis enim diuturnam
concupiſcentiam erigit indulgentia quoque, in morbo diu-
turno. Si quis cæco animū aduertat, velut res magni timoris
cauendus eſt, & gratia deſperanda, per quam vnitas conſtat.
Aeris repentina turbatio vitanda eſt. Vigor ætatis omnia ha
Vigor ætatis. bet gratioſa, Decrepita verò ætas, vice verſa. Obſcuritas lin-
guæ non ſatis claræ fit, aut propter affectionem, aut propter
Linguæ obſcuritas vnde. aures, ita vt priuſquam priora enunciarit, alia adiiciat: aut E
priuſquā id quod mente concepit dicat, alia inſuper cogitet.
& quæ quidem citra affectionem viſibilem appellatam, con-
tingit linguæ obſcuritas, his maximè qui artium ſtudio te-
nentur, accidit. Aetati etiam quum paruū eſt aliquando ſub-
κρίσις quid iectum, valde magna vis ineſt. In morbo trāquillitas, longi-
tudinem ſignificat. Iudicatio verò eſt morbi exolutio. Parua
cauſa medelis exoluitur, niſi quid circa locum principalem
affectum fuerit. Quandoquidē affectio per conſenſum à tri-
Quæ vexēt ægrotum. ſtitia inducta vexat, quidam ſanè ex alterius conſenſu vexan
tur. Vociferatio affligit. Fortis laboris ſtudium ſubterfugien
dum eſt. Maritimus locus ad ſanitatem commodus eſt.

HIPPOCRATIS F
COI LIBER DE NATVRA HOMINIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

QVICVNQVE de natura humana amplius
differentes audire conſueuit, quàm eius ad
medicinam pertinet, huic non eſt commo-
dum hunc meum ſermonem audire. Ne-
que enim omnino ex toto aerem dico ho-
minem eſſe, neque ignem, neque aquam,
neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifeſtum
eſt

A eſt vnum in homine eſſe: ſed volentibus tamen hæc dicere
permitto. At verò talia dicentes, mihi non rectè rem cogno-
ſcere videntur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, ve- Sentētiæ variæ de hominis natura.
rùm non eadem dicunt, ſententiæ tamen epilogum eundem
faciunt. Aiunt tamen vnum quid eſſe, quodcunq; tādem eſt,
& id ipſum eſſe vnum ac totum, iuxta nomina autē non con
ſentiunt. Etenim alius ex ipſis aerem eſſe, hoc vnū ac totum
dicit, alius ignē, alius aquam, alius terrā, & addit vnuſquiſq;
ad ſermonē ſuum teſtimonia ac ſigna quæ nullius momenti
exiſtunt. Quia enim eadem ſententia omnes vtuntur, dicunt
autem non eadem, manifeſtum facit quòd neque cognoſcūt
ipſa: quod ex eo vel maximè quis cognouerit, qui ipſorum di
B ſceptationibus interfuerit. Nam cùm iidē viri inter ſe diſce-
ptant, iiſdem auditoribus præſentibus, nunquam ter conſe-
quenter idem homo vincit in eodem ſermone, ſed modò hic,
modò alius ſuperat, cuicunque fuerit lingua maxime fluida
ac populo grata. Atqui iuſtum erat, vt is qui de rebus ſe rectè
cognoſcere pronūtiaret, ſemper ſermonem ſuum victorem
ſtatueret, ſi quidem vera cognoſceret, ac rectè ſentiret ac iu-
dicaret. Verum huiuſmodi homines vidētur mihi ſeipſos op
pugnare in verbis ſermonum ſuorū, præ ſtultitia, & Meliſſi Meliſſus.
ſermonē approbare. De his igitur ſufficiūt mihi quæ retuli.
At verò ex medicis quidā dicunt, quòd homo ſanguis ſolùm Medicorū opinio.
eſt, alij ex ipſis bilem aiunt hominē eſſe, aliqui pituitā, epilo
gum autem & ipſi omnes eundē faciunt. Vnum enim quid
C eſſe dicunt, quodcunq; cuiq; ipſorū nominare viſum eſt, & id
ipſum vnum exiſtens, ſpeciē ac vim tranſmutare, coactum à
calido ac frigido, fieriq; & dulce, & amarum & album, & ni-
grum, & omnigenū quid aliud. Mihi verò neq; hæc ſic ſe ha-
bere videntur. Plurimi quidem igitur talia quædam, & am-
plius his proxima pronuntiant. Ego autem dico, ſi vnū eſſet Si re vna homo conſtaret, non langueret
homo, nunquam ſanè doleret. Neq; enim eſſet vnde doleret
vnum exiſtens. Si verò etiā doleret, neceſſe eſſet & quòd me-
deretur ac ſanaret vnum eſſe. Nunc verò plura ſunt. Multa
enim ſunt in corpore exiſtentia, quæ quum mutuò præter na Morborū cauſſa.
turam calfiunt & frigefiunt, ſiccantúrque & humectantur,
morbos pariunt. Quare multæ quidem ſpecies morborum
ſunt, multáque etiam medela ipſorum exiſtit. Atque ego ſa-
nè cenſeo eum qui hominem ſanguinem ſolùm eſſe dicit, &
nihil

nihil aliud,demonſtrare debere, ipſum non trãſmutare ſpe- D
ciem,neq; omnigenum fieri, vel ſaltem horam aliquam an-
ni, aut hominis ætatem, in qua ſanguis ſolus in homine in-
eſſe appareat. Veriſimile eſt enim vnum aliquod eſſe tem-
pus, in quo appareat ipſum in ſeipſo vnum exiſtens. Eadem
cenſeo etiam de eo, qui pituitam ſolam eſſe dicit, & qui bi-
lem. Ego enim demonſtrabo ea quæ hominem eſſe dixero,
& iuxta receptum morem, & iuxta naturã, quòd ſemper ea
ipſa ſimilia ſint, & in iuuene, & in ſene, & tempore frigido
æquè ac calido. Exhibebo inſuper ſigna, & neceſsitates oſten
dam, per quas vnumquodque augeſcit ac minuitur in cor-
Qui omnia pore. Primùm quidem igitur, neceſſe eſt generationem fieri
gignantur. non ab vno, Quomodo enim vnum exiſtens, aliud quid ge- E
nerarit,ſi non alicui miſceatur? Deinde neque generarint, ſi
non eiuſdem generis exiſtentia miſceantur, & quæ eandem
vim habeant,neque ſanè nobis ſimilia perficerentur. Et rur-
ſus,Si non calidum acfrigidum,& ſiccum ac humidum, mo
deratè ac æqualiter inter ſe haberent, ſed alterum alterum
multum præcelleret, & fortius debiliore præſtaret, genera-
tio fieri non poſſet. Proinde quomodo veriſimile eſt, ab vno
quid generari,quum neque à pluribus generetur,niſi habue
rint temperamentum inter ſe probè conueniens? Neceſſe
itaque eſt tali exiſtente natura, cùm aliorum omnium, tum
humana,non vnum eſſe hominem,ſed ſingula quæ ad gene-
rationem eius conferunt, vim quandam in corpore habere, F
eam videlicet, quam contribuerunt. Et rurſus neceſſe eſt ſe-
cedere ſingula in ſuam ipſorum naturam,homine moriente
humidum nimirum ad humidum, ſiccum ad ſiccũ,calidum
ad calidum,frigidum ad frigidum. Talis autẽ & animalium
eſt natura, & aliorum omnium, generantúrque ſimiliter o-
mnia,& occidunt ſimiliter omnia. Cõſtat enim natura ipſo-
rum ex his prædictis omnibus, & deſinit iuxta prædicta, in
Quæ in cor id vnumquodque vnde eſt compactum ſecedẽs. At verò cor-
pore ſunt. pus hominis habet in ſeipſo ſanguinem, & pituitã, & bilem
Languoris duplicem,flauam videlicet & nigram.atq; hæc ſunt ipſi cor-
cauſſa. poris natura,& per hæc & ægrotat,& ſanus eſt. Sanus equidẽ
Sanus quis. maximè eſt, vbi temperamentũ hæc inter ſe habuerint mo-
deratum, tum facultate, tum copia, & vbi maximè fuerint
Aegrotus permixta. Aegrotat autem cùm horum quid minus aut am-
plius

A plius fuerit,aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis
omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enim quum quid ho-
rum ſecretum fuerit,& per ſe ſteterit,nõ ſolùm eum locum
vnde ſeceſsit,morbidum fieri,ſed etiam eum in quo ſtat, &
in quem propter nimiã copiam diffuſum eſt,dolore ac mor
bo vexari. Etenim quum quid horum extra corpus effluxe-
rit amplius quàm redundat,euacuatio ipſa dolorẽ exhibet.
Rurſus itaq; ſi idem intus fecerit euacuationem,& tranſitio
nem,& ab aliis ſecretionem,geminatum dolorem exhibere
neceſſe eſt,velut dictum eſt,nempe & vnde ſeceſsit,& vbi re-
ceptum redundat. Dixi porrò,quæcunq; hominem eſſe dixe
ro,ſemper demonſtraturum me eſſe,quòd talia ſint & iuxta
B receptum morem ac opinionem,& iuxta naturã. Et dico ſa-
nè eſſe ſanguinem,& pituitam.& bilem flauam ac nigram:
& horum primum quidem iuxta receptã opinionem nomi-
na diſtincta eſſe dico,& nulli ipſorũ idem nomen eſſe. dein-
de ſpecies iuxta natura ſeparatas eſſe,& neq; pituitam ſimi-
lem eſſe ſanguini,neq; ſanguinem bili,neq; bilem pituitæ.
Quo enim modo hæc inter ſe ſimilia ſint,quorum neq; colo
res ſimiles videntibus apparent,neq; ad manuum tactum ſi-
militudo aliqua eſſe deprehẽditur? Neque enim ſimiliter ca
lida ſunt,neque frigida,neq; ſicca,neq; humida. Quum itaq;
intantum inter ſe diſcrepent,tum ſpecie,tum facultate, ne-
ceſſe eſt ipſa non vnum eſſe,quandoquidem neque ignis &
aqua idem ſunt. Quòd autem hęc omnia non vnum ſunt,ſed
C vnumquodq; ipſorum vim & naturam ſuam habet,vel hinc
cognoſcere licebit. Si enim homini alicui medicamentum
dederis,quod pituitam ducit,pituitam tibi vomet, & ſi phar
macum dederis,bilem ducens,bilem tibi vomet. Eadem ra-
tione & bilem atram purgabit,ſi medicamentum exhibue-
ris quod bilem atram ducit. Quòd ſi ipſi partem aliquã ſau-
ciaris,vt vulnus fiat,effluet ipſi ſanguis,atque hæc omnia fa-
ciet tibi totam diem ac noctem, & hyeme & æſtate, donec
ſpiritum in ſeſe trahere potens fuerit,potens autem erit do-
nec aliquo horum congenitorum fuerit priuatus. Congeni-
ta autem ſunt prædicta. Quomodo enim non congenita eſ-
ſent? Primùm etenim manifeſtum eſt hominem in ſeipſo
hæc omnia ſemper habere,donec vixerit. Deinde nata ſunt
ex homine hæc omnia habente. Poſtea nutrita ſunt in ho-

mine hæc omnia habente, quæ videlicet ego nunc dico ac D
demonſtro. Qui verò dicunt, quòd vnum eſt homo, videntur
mihi hoc conſilio vſi eſſe. Nimirum quum viderint eos qui
medicamenta hauſerunt in ſuperpurgationibus interiiſſe,
alios quidem bilem vomentes, alios pituitam, vnumquodq;
horum hominem eſſe putauerunt, quod vidiſſent his purga-
tum interiiſſe. Et qui ſanguinem dicunt hominem eſſe, eodẽ
conſilio vtuntur. Nam quum vident iugulatos homines, &
ſanguinem ex corpore ipſorum effluentem, hunc ipſum ani-
mam in homine eſſe putant. atque his teſtimoniis ſanè om-
nes vtuntur in ſermonibus ſuis. Atqui primùm quidẽ in ſu-
perpurgationibus, nemo vnquam mortuus eſt bile ſola pur- E
gatus. Verùm quum quis pharmacum biberit, quod bilẽ de-
ducit, primùm bilem vomet, deinde pituitã, poſtea per vim
etiam atram bilem, poſtremùm moribundus etiam ſangui-
nem purum vomet. Eadem perpetiuntur à medicamentis
pituitam ducentibus. Primùm enim pituitam vomẽt, dein-
de bilem flauam, poſtea atram, moriẽtes autem ſanguinem

Pharmacũ quid agat.

purum, & in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum
vbi corpus intrauerit, primum quidẽ ducit id quod ex om-
nibus in corpore exiſtentibus, ſibi maximè ſecundum natu-
ram familiare fuerit, deinde verò etiã alia trahit ac purgat.
Quemadmodum ex terra naſcentia & in ipſam plantata ac
ſeminata, vbi in terram peruenerint, vnumquodque trahit
id quod naturæ ſuæ familiare in terra exiſtit. Ineſt autem in
terra & acidum, & amarum, & dulce, & ſalſum, & omnige- F
num. Primùm itaq; plurimum eius trahit in ſeipſum, quod
ſibiipſi iuxta naturam maximè familiare fuerit, deinde tra-
hit etiam reliqua. Huiuſmodi ſanè quiddam etiam pharma
ca in corpore faciunt. Quæcunque enim bilem ducunt, pri-
mùm meraciſsimam bilem purgant, poſtea verò mixtã. Et
rurſus pituitæ pharmaca, primùm meraciſsimam pituitam
ducunt, poſtea mixtam. Et iugulatis primùm quidem ſan-
guis calidiſsimus & ruberrimus profluit, deinde pituitoſior

Pituita cur hyeme vigeat.

ac bilioſior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc
enim hyemi maximè ſecundum naturam conuenit ex om-
nibus in corpore exiſtentibus. Frigidiſsima enim exiſtit. Si-
gna autem quòd pituita frigidiſsima eſt, hæc ſunt. Si enim
pituitam & bilem & ſanguinem contingere libuerit, pitui-
tam

A tam ſanè frigidiſsimam eſſe comperies, quãuis viſcoſiſsima
ſit, & per vim maximè poſt bilem atram trahatur. quæ verò
per vim trahuntur, calidiora fiunt, à violentia coacta, ſed ta-
men ſuprà hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex
ſua ipſius natura. Quòd autẽ hyems corpus pituita repleat,
inde cognoſcere datur, quòd homines pituitoſiſsima &
ſpuunt & emungunt hyeme, & tumores laxi albiſsimi fiunt
maximè hoc tempore, itémque reliqui morbi pituitoſi. Cæ-
terùm vere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet,

Qui humores per ſingula tẽpora vigeant.

ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittunt, & imbres
ſuperueniunt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbri-
bus videlicet & calidorum dierum tempore. Hæc enim an-
B ni pars maximè iuxta naturam ipſi conuenit, vt quæ calida
& humida exiſtat. Signa autem hinc colligere licet. Quòd
homines Vere & æſtate maximè dyſenteriis corripiũtur, &
ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſsimi ac ruberrimi. At
verò æſtate ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore eleuatur,
& vſque in autumnum porrigitur. In autumno verò ſanguis
modicus fit, cõtrarium enim eius naturæ id tempus exiſtit.
Bilis autem per æſtatem ac autumnum corpus poſsidet, id
quod inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſponte hoc

Bilis corpori dominatur.

tempore bilem vomunt, & in medicamẽtorum potionibus
bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & homi-
num caloribus. Pituita autem æſtate debilior ſeipſa eſt. Con
trarium eſt enim naturæ eius id tempus, calidum enim eſt
C & ſiccum. Sanguis verò autumno pauciſsimus fit in homi-
ne; Siccus enim eſt autumnus, & hominem iam frigefacere
incipit. Atra porrò bilis autumno & plurima & fortiſsima
eſt. Poſtquàm autem hyems apprehenderit, bilis flaua per-
frigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob plu-
uiarum copiam, tum propter longitudinem noctium. Cor-
pus quidem igitur humanum hæc omnia ſemper habet. ve-
rùm pro temporis circunſtantia, aliquãdo plura ſeipſis fiũt,
aliquando pauciora, ſingula tum iuxta partem ac copiam,
tum iuxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis o-
mnium particeps eſt, & caliditatum & frigiditatum, & ſicci
tatum ac humiditatum. Neque enim quicquam horum ne
minimo quidem tempore cõſiſteret ac duraret, citra omnia
ea quæ in hoc mũdo inſunt, verum ſi vnũ aliquod deficeret,

omnia

omnia sanè abolerentur:ex eadem enim necessitate omnia D
consistunt & mutuò alũtur:Sic etiam si quid ex homine de-
ficeret ex his quæ ipsi congenita sunt,non sanè viuere posset
homo.in anno autem aliquando quidem hyems maximè vi-
get,& aliquando ver,modò æstas,modo autũnus, Sic etiam
in homine,aliquando pituita præualet, aliquando sanguis,
aliquando bilis primum quidem flaua,deinde etiam nigra
appellata,quorum omnium euidentissimum testimonium
hinc habes.Si enim eidem homini idem pharmacũ quater
in anno dare velis,vomet tibi hyeme quidē pituitosissima,
Vere autem humidissima,æstate biliosissima, autumno ni-
gerrima.Itaque quum hæc sic se habeant,quicunque morbi
hyeme augescunt,æstate desinere solent,quicunq; verò æsta- E
te augescunt,hyeme finire consueuerunt, nisi certo dierum
circuitu discedant.de circuitu autem rursus dicam.Quicun
que autem morbi Vere fiunt,ad autumnum eorũ discessum
fore expectare oportet,Quicunq; postremũ autũnales mor-
bi sunt,eorũ discessum necesse est Vere fieri.Quicunq; verò
morbus hæc tempora transgressus fuerit,eum annuum fore
Medicus hæc omnia considerato. scire oportet.Porrò Medicum sic aduersus morbos instare
oportet,prout vnumquodque horum in corpore præualet,
iuxta tempus sibiipsi maximè natura conueniens existens.

Addititia sunt hæc, non genuina Hippocratis, vt ait Galenus.

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet,quòd quoscunque F
morbos repletio parat,euacuatio sanat:& quicunq; ex eua-
cuatione fiunt morbi,repletio sanat.quicũque verò à labore
fiunt,quies sanat.qui autē ob ocio gignũtur,labor sanat. In-
summa,Medicum scire oportet,opponere se contrarium in-
stantibus & morbis,& naturis,& tēporibus,& ætatibus, &
distendētia soluere,& soluta distendere.Sic enim vel maxi-
mè morbũ sedauerit,& mihi sanè hoc ipsum sanatio esse vi-
Obseruationes morborum. detur.Morbi partim ex diætis,partim ex spiritu, quem ad-
trahentes viuimus,fiunt.Vtrorunque cognitionem sic face-
re oportet.Quando ab vno morbo multi homines corripiũ-
Morbi vnde oriãtur. tur eodem tēpore,causam ad id quod communissimum est,
& quo maximè omnes vtimur,referre oportet. Est autē hoc
spiritus & aër quem inspirando trahimus. Manifestum est
enim

A enim iam,quòd diæta vniuscuiusque nostrum,caussa nō est,
quum morbus omnes consequenter contingat, & iuniores,
& seniores,mulieresq; ac viros,& tam vinolētos quàm aquę
potores,& tam mazam edentes,quàm panē vescētes, & tam
multum laborãtes,quàm parũ.nequaquã igitur diæta caus-
sa fuerit,quum homines diuersa victus ratione vtētes ab eo-
dem morbo corripiũtur.Quum verò omnis generis morbi
fiunt eodem tēpore,palàm est victus singulos singulis caus-
sas esse,& curam sanè facere oportet ex contrario instando
aduersus morbi caussam,quemadmodum & alibi à me rela-
tum est,& victus rationem permutare.Cōspicuum est enim
B diætam qua homo vti consueuit,non esse ipsi cōmodam, aut
in totum,aut magna ex parte,aut vnũ saltem quoddam ex
ipsa: quod vbi cognoueris transmutare oportet, habitáque
consideratione naturæ hominis,& ætatis,& speciei,horęque
anni & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando
detrahendo,aliquando apponendo,& quemadmodum iam-
dudum à me dictum est,ad singulas ætates,& horas, & spe-
cies,ac morbos respiciendo,tum in exhibendis pharmacis,
tum in constituenda diæta. At verò quum vnius morbi popu
laris grassatio consistit,manifestum est diætam non esse cul Medela
pabilem,sed quem trahimus spiritum in caussa esse:palàm- morbi passim vigen-
que est insuper eum ipsum spiritum siue aërem morbosam tis.
aliquam exhalationem habere.Eo itaque tempore homines
C in hunc modum cōmonefacere oportet, Nimirum vt diæ-
tas non permutent,quia morbi caussa non existunt, verùm
vt videant quo corpus habeant quàm minimæ molis ac de-
bilissimũ:detrahendi insuper sunt cibi ac potus quibus vti
consueuerunt,idque paulatim facere oportet: Nã si quis ci-
tò diætã permutet,periculum est etiam à permutatione ali-
quid in corpore nouatum iri. Quapropter victu solito qui-
dem vtendum est,vbi hominem nihil lædere videtur,proui
dendum verò vt quàm paucissimus aëris influxus in corpus
ingrediatur,& vt ille ipse quàm peregrinissimus existat.Re
gionum etiam locos in quibus morbus consistit, quantùm
eius fieri potest,permutare oportet, & corpora attenuare:
sic enim minimè multò ac denso spiritu homines opus ha-
buerint.Porrò quicunq; morbi à fortissima corporis parte
fiunt,grauissimi existunt.Etenim si isthic vbi initium sum-
 pserint

pſerint,permanſerint,neceſſe eſt fortiſsima parte laboran- D
te,totum corpus laborare. Et ſi à validiſsima ad quandã de-
biliorem tranſierint,difficulter ſoluuntur. Quicunque à de-
bilioribus partibus ad fortiores tranſierint,commodius ſol-
ui poſſunt. Nam influentia à vi ipſarum facilè conſumun-
De venarũ natura. tur. Venæ craſsiſsimæ ſic ſe habent. Quatuor paria ipſarum
ſunt in corpore, & vnum quidem à capite retrò per cerui-
Quatuor paria venarum. cem forinſecus ab vtraque ſpinæ parte ad coxendices & in
crura progreditur, deinde per ſuras & malleolos forinſecus
Miſsio ſanguinis. ad pedes peruenit. Oportet igitur venæ ſectiones, in dolo-
ribus dorſi ac coxendicum, de poplitibus facere & de mal-
leolis forinſecus. Alterum par principium ex capite iuxta
aures habet per ceruicem, & ſphagitides appellantur, hoc E
eſt iugulares: deferunturque vtrinque iuxta ſpinam intrin-
ſecus ad lumbos, in teſtes ac femora, & per poplites ex in-
terna parte, deinde per ſuras ad malleolos intrinſecus & in
pedes. Quapropter in doloribus lumborum ac teſtium, ve-
næ ſectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinſecus.
Tertium par venarum ex temporibus per ceruicem ſub ſca-
pulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à
dextris ad ſiniſtram partem, altera verò à ſiniſtris ad dex-
tram, & dextra quidem ſub mammam abit & in ſplenem, &
in rhenem, ſiniſtra verò in dextram partem tendit à pulmo-
ne ſub mammam & in hepar, & in rhenem. Vtraque au-
Venarũ digeſtio. tem in rectum inteſtinum ac podicem deſinit. Quartũ par à F
priore capitis parte & oculis, ſub ceruicem ad clauiculas
deuenit, deinde ſuper brachia supernè in flexuras, poſteà
per cubitos in manuum iuncturas ac digitos. deinde à digi-
tis rurſus, per cubitos ac manus ſupernè in flexuras, & per
brachiorum infernam partem ad alas, vnde ſupernè à late-
ribus altera in lienem peruenit, altera in iecur, poſteà ſuprà
ventrem vtraque in pudendum deſinit. Et craſsiſsimæ qui-
dem venæ ſic ſe habent. Sunt autem & ex ventriculo venæ
per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimẽtum
accedit. ferunt autem à craſsis venis, in ventriculum ac re-
liquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter ſe mu-
tuò diſtribuunt internæ extrinſecis, ac vicisſim extrinſe-
cæ internis. Venæ igitur ſectiones iuxta prædictum ſer-
monem facere oportet. Enitendum eſt autem vt ſectiones
quàm

A quàm longiſsimè à locis faciamus, vbi dolores fieri, & ſan-
guis colligi ſolet. Sic enim mutatio minimè magna de re-
pentè fiet, & conſuetudinẽ remouebit, vt nõ amplius in eun-
dem locum colligatur. Quicunque pus multum ſpuunt, ci-
tra febrem, & quibuſcunque in vrina pus multum ſubſidit,
citra dolorẽ, & quibuſcunq; alui recrementa cruenta, velut
in diſenteriis, & tardè ac diutinè prodeuntia, velut in iuue-
nibus quinque & triginta annorum, atque etiã ſenioribus,
his omnibus ex eadem cauſſa morbi fiunt. Neceſſe eſt enim
hos labori deditos, ac exercitationis ſtudioſos, & corpore
operarios in iuuentute fuiſſe, poſtea verò relictis laboribus,
B molli carne & multum à priore differente carnoſos reddi-
tos eſſe, & corpus multum diſcrepãs habere, vt id quod prius
extitit cum eo quod nunc adepti ſunt, nulla parte cõſentiat.
Quum igitur morbus aliquis corripuerit ſic diſpoſitos, eue-
ſtigio quidem effugiunt, poſtea autem à morbo progreſſu
temporis corpus colliqueſcit, & ſeroſi ac ſanioſi humoris ſpe
cies per venas, qua parte maximè amplæ fuerint, fluit. Siqui-
dem igitur in inferiorem ventriculum proceſſerit, ferè qua-
lis in corpore ineſt, tale etiam recrementum prodit. Quum
enim decliuis ſit via, non multo tempore hæret in inteſtino.
Quibuſcunque autem in pectus influxerit, ſuppurati fiunt.
Nimirum purgatione accliui exiſtente, & multo tempo-
re in pectore immorans putreſcit, & purulenta redditur. qui
buſcunque verò eadem ſeroſi humoris ſpecies in veſicam
C proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & ſegregatur,
& quod quidem rariſsimum eſt, ſuperſtat, craſsiſsimum ve-
rò infra mergitur, quod ſanè pus appellatur. Fiunt autem & **Calculi cur pueris fiãt.**
calculi pueris, propter huius loci caliditatem itémque to-
tius corporis. Viris autem calculi non generantur, propter
corporis frigiditatem. Nam id probè noſſe oportet, quòd
homo primis diebus calidiſsimus eſt ſui reſpectu, vltimis
frigidiſsimus. Neceſſe eſt enim augeſcens, & ad vim pro-
cedens corpus calidum eſſe. Vbi autem inceperit marceſce-
re corpus, delabens in ocium, frigidiſsimum euadit. Et iuxta
hanc rationem, quantò amplius primis diebus homo auge-
ſcit, tantò calidior exiſtit, & quãtò plus vltimis diebus mar-
ceſcit, tantò frigidiorẽ eſſe neceſſe eſt. Sani autem fiunt ſua
ſponte illi prædicto modo diſpoſiti ac affecti, plurimi qui-

dem

dem ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadragesimo die. Qui verò hoc tempus transgressi fuerint, anno finito sua sponte conualescunt, nisi quid aliud mali grauioris hominem infestet. Quicunq; morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles sunt, securissimi appellari possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet, vt caussæ morbi nos opponamus. Sic enim soluitur vtique id quod morbum in corpore fecit. Quibuscunque arenosa aut tofi in vrinis subsident, his initio tubercula circa crassam venam enata sunt, & suppurata. Postea verò tuberculis nõ citò effractis, tofi ex pure coaliti sunt, qui per venã foras exprimuntur vnà cum vrina. Quibuscunque verò cruentæ vrinæ sunt, his venæ laboraut. Quibuscunque autem in vrina crassa existẽte, carunculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, eas à rhenibus prodire nosse oportet, & ab artriticis. Quibus verò pura vrina est, & aliàs atque aliàs velut furfures in vrina innatant, horum vesica scabiosa existit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: Continens, Quotidiana. Tertiana, Quartana. Continens itaque appellata, à plurima ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tempore facit. Corpus enim nullo tempore perfrigeratum citò colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Quotidiana verò post continentem à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrimè discedit, verùm longior est continente, quanto à pauciore bile prouenit, & propterea quòd requiem habet in ipsa corpus. In continente verò non quiescit vllo tempore. Tertiana autem longior est quàm quotidiana & à pauciore bile gignitur. Quanto verò longiori tempore in tertiana corpus quiescit quàm in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quàm quotidiana. At verò quartanæ reliquæ iuxta eandem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quãto pauciore bilis parte participant, vnde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id quod ab atra bile ipsis contingit superfluè adeò vt ægrè frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quòd autem quartanæ febres atræ bilis participes sint,

Lotij diuersitas.

Quatuor febriũ species.

Qualis atra bilis.

D E F

A sint, vel hinc condiscere licet. Autumno enim maximè homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinque & viginti annis, vsque ad quadragesimum quintum. Hæc autem ætas præ omnibus aliis maximè à bile atra infestatur & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptissimum est. Quicunque autem extra hoc tempus & ætatem à quartana corripiuntur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnam, nisi quid aliud grauioris mali hominem infestauerit.

Quo tẽpore & qua ætate, quartana ingruit.

B DE SALVBRI DIAETA LIBER, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Addititius est ad librum De natura hominis, Polibi, Hippocratis discipuli, ait Galenus.

C

IDIOTAS & priuatos homines hac diæta vti oportet. Hyeme quidẽ comedere quàm plurima, bibere autẽ quàm parcissimè. Sit potus vinum quàm meracissimum: cibi, panis, & obsonia assata omnia. Oleribus quàm paucissimis hoc tẽpore vtendum est, Sic enim corpus maximè siccum ac calidum reddetur. Vbi verò ver apprehenderit, tunc sanè potum ampliorem assumere oportet, vinum dilutius & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus tum vtendum est: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obsonia detrahere, & ex assatis omnia cocta facere. Oleribus verò paucis tunc vti oportet, donec ad æstatem perueniat homo,

Priuatorũ hominũ victus in hyeme.

In Vere

mo, cibis mollioribus vtendo, & obsoniis coctis,& oleribus D tam crudis quàm coctis, similitérque potibus quàm dilutissimis ac plurimis, ita tamen vt paulatim non de repente his vtatur, ne videlicet magna mutatio fiat.

In æstate. At verò æstate maza molli nutriatur, & potu aquoso ac multo, obsoniis omnibus coctis. Sic autem his vbi æstas fuerit, vti oportet, vt frigidum sit corpus & molle. Tempus enim calidum est & siccum, & facit corpora æstuosa & squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Iuxta eandem verò rationem, quemadmodũ ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu verò aucto. Sic quoque contraria faciendo ex æstate ad hyemem perducatur.

In autũno. In autumno verò rursus cibi plures exhibendi sunt E & sicciores, & obsonia iuxta eandem rationem, potus verò pauciores & meraciores, quo etiam hyems bona fiat, &

In hyeme. homo in ipsa vtatur potibus meracioribus ac paucis, cibis verò quàm plurimis ac siccissimis. Sic enim & maximè sanus fuerit, & minimè frigore impetetur. Nam tempus hoc valde frigidum ac humidum existit.

Carnosorũ natura. Porro habitibus corporum carnosis & mollibus ac rubris, plurimo anni tempore siccioribus diætis vti conducit. Humida enim est ipsorum natura. Verùm duros & graciles, fuluósque ac nigros humidiore diæta maiore temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt.

Iuuenũ victus. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidioribus diætis vti confert. Nam ætas ipsorum sicca est, & corpora compacta sunt. F

Senum victus. Seniores autem sicciore victus modo, maiori tẽporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum species ac habitus, diætas constituere, ita vt consistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maximè sani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles verò tardius.

Balneæ. Balneis quoque multis æstate vtendum est, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate.

Obesorum victus. Cæterùm pingues, & qui graciles fieri volunt, omnes labores

A bores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerati, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis huiuscemodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quàm paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantùm eius maximè fieri potest.

Gracilium & macilentorũ victus. Quicunque verò graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his quæ dixi contraria facere, tum ieiunos nullum laborem subire oportet. At verò vomitibus, & alui per infusa elotionibus hoc modo vtendum est. Sex menses hybernos vomendum est, Hoc enim tempus pituitosius B est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam, quæ est suprà septum transuersum. Quum verò æstas ac calor fuerit, infusis vtendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi ac genua grauantur, & calores oboriuntur, & in ventre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur, inferne subducere ex istis locis. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora, pro siccis verò & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa autem & pinguia infusa sunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia huiusmodi. Tenuia verò & salsa, sunt muria & aqua marina, & eiuscemodi.

Vomitus qui cietur. At verò vo- C mitus sic facere oportet. Quicunque homines crassi ac pingues sunt, & non graciles, ieiuni vomant à cursu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuso aceto & adiecto sale, quo iucundius euadat. Bibat autem primùm sensim ac lentiùs, posteà ampliùs & citiùs. Qui verò graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque à cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat, deinde vina tria permixta ipsi in potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primùm quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spatium, deinde verò dilutius, & citiùs, & multum. Quicunque autem

autem bis in mense vomere cõsueuit, huic melius est vt con- D
sequẽter in duobus diebus vomat, quàm per quintum & decimum. Verùm aliqui penitus contrarium faciunt. Quibuscunq; verò commodum est reuomere cibos, aut quibus alui non probum transitum habent, his omnibus conducit sæpè in die comedere, & omnigenis eduliis vti, & obsoniis variis modis præparatis, vinúmque bibere duplex aut triplex. Qui verò reuomunt cibos aut aluos habent humectas, his omnibus contrarium huiusmodi facere conducit. Cæterùm puerulos infantes per multùm tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibendum dare aquosum, & non penitus frigidum. Dandum est & id vinũ quod minimè ventrem eleuet ac inflet. Hęc autem facere oportet, vt & conuulsioni- E
bus minùs corripiantur, & maiores fiant, ac meliorem calorem adipiscantur. Mulieres porrò ficcioris modi diæta vti oportet. Nam & cibi ficciores ad muliebrium carnium mollitiem cõmodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad vteros ac fœtuũ nutrimenta. Qui exercitiis vtuntur, hyeme currere ac luctari debẽt. Aestate verò luctari quidem parum, currere autem minimè, sed multùm deambulare secundùm ventum ac frigus. Quicunque ex cursibus fatigati fuerint, eos luctari oportet. Qui verò ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata corporis parte, vel maximè calfieri componiq; ac recreari queat. Quoscunque exercitiis vtentes alui profluuia corripiunt, & recrementa ciborum speciem referentia ac cruda habent, his exerci- F
tiorum non minùs quàm tertiam partem detrahere oportet, & ciborum dimidium saltem exhibere. Palam est enim quòd ventriculus confouere non potest, quo ciborum multitudo concoquatur. Sint autem his cibi, panis quàm maximè assatus in vino intritus, & potus quàm parcissimi ac meracissimi, & deambulationibus à cibo ne vtantur. Oportet autem sub hoc tempus semel duntaxat in die cibũ sumere. Sic enim quàm maximè concalescit ventriculus, & ea quæ ingesta sunt exsuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maximè his corporibus quę densam carnẽ habent, quum ad carnium esum homo cogitur, natura eiusmodi existente. Venæ enim densatæ cibos ingestos non suscipiunt. Est autem hæc natura acuta, & in vtranque partẽ vertitur, & ad modicum tempus viget

Muliebris victus.

Exercitia.

A viget bona habitudo in talibus corporibus. At verò rariores ac hirsutiores corporum species ac habitus, tum carnium esum suscipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipsis fiunt diuturniores. Quicunque postridie cibos eructant, & præcordia ipsis eleuantur, vt pote cibis crudis & incoctis existentibus, his longiori quidem tempore dormire conducit, verùm & aliis laboribus corpora ipsorum cogere oportet. Vinum autem meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus sub id tẽpus vtantur. Palàm est enim quòd ventriculus prę imbecillitate ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non potest. Quoscunque verò sitis corripue-
B rit, his & cibi & labores detrahendi sunt, & vinum bibant aquosum & quàm frigidissimum. Quibuscunque autem dolores fiunt ex visceribus, siue ex exercitiis, siue ex aliquo alio labore, his quiescere conducit cibis abstinentes, potione autem vtantur, quæ quàm parcissimè in corpus assumpta, plurimam vrinam ducat, quo venæ visceribus insitæ non distendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur, ac febres. Quibuscunque verò morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequẽter mingit æger, & reliqua velut in vrinæ stillicidio perpetitur, atque hæc sanè ad dies nouem patitur. Et si quidem erumpat per nares aut aures aqua siue mucus, à morbo liberatur, & vrinę stillicidium sedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque album,
C donec viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem relinquit. Intendenti autem oculos splendor occultatur. Porro virum prudentem id secum reputare oportet, quòd res pretiosissima est sanitas, & proinde scire vt ex suo ipsius consilio in morbis vtilitatem percipiat.

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GENITVRA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

*

Hic à Galeno Polybi eſſe perhibetur.

Prouidens natura quã ɛum poſsit hinc perſpi cito.

LEX QVIDEM omnia corroborat. E
Verùm genitura viri prouenit ab omni humido, quod in corpore exiſtit, ita vt id quod robuſtiſsimũ eſt, ſecernatur. Argumentum autẽ eius, quòd robuſtiſsimũ ſecernitur, hoc eſt: qnòd à Veneris vſu paucula adeò re emiſſa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ & nerui ab omni corpore in pudendũ vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & caleſcunt ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas ac caliditas accedit. Quum verò pudendum teritur, & homo mouetur, humi-

Cur ſemen ſpumeſcat.

dum in corpore caleſcit, ac diffunditur, & à motu conquaſſatur, ac ſpumeſcit: quemadmodũ etiam alij humores omnes F
conquaſſati ſpumeſcunt. Sic autẽ in homine ab humido ſpumeſcente, id quod robuſtiſsimum eſt ac pinguiſsimum ſecernitur, & ad medullam ſpinalem venit. Tendunt enim in hãc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totũ corpus, & in medullam: & ex ipſa medulla procedunt viæ, vt & ad ipſam humidum perferatur, & ex ipſa ſecedat. Poſtquam autem ad hanc medullam genitura peruenerit, procedit ad rhenes, hac enim via tẽdit per venas: & ſi rhenes fuerint exulcerati, aliquando etiam ſanguis ſimul defertur: à rhenibus autem tranſit per medios teſtes in pudendũ. Procedit autem non quà vrina, verum alia ipſi via eſt illi cõtigua.

Pars valentiſsima cur in coitu excernatur.

Nõ eadem via ſeminis & lotij.

Et ſanè qui ſomnia venerea habent, propterea per ſomnũ genituram effundunt, quum humidum in corpore diffuſum & calfact

Sõnia Ve-

A calfactum fuerit, & ſiue ex labore, ſiue alia quapiam re ſpumuerit, dum ab ipſo ſecernitur, coitus imaginem repræſentat. Habet enim humiditas hæc ſimiliter vt in coeuntibus. Sed non eſt mihi de his qui per ſomnum ſemen emittunt, & de toto morbo quid eſt, & quæ operatur, & quare coitus locum expleat, ſermo: atque hæc quidem de hoc dicta ſufficiunt.

neris cur fiant.

Cæterùm eunuchi propterea non coeunt, quia geniture tranſitus ipſis ſublatus eſt. Eſt enim per ipſos teſtes via eius, & nerui tenues ac crebri ex teſtibus in pudendum tendunt, quibus & eleuatur, & demittitur: atque hi nerui in exſectione dum caſtrantur, reſcinduntur, quapropter non ſunt vtiles eunuchi. Nam neruis ipſorum extritis, genituræ via
B obturata eſt. Callus enim obducitur teſtibus, & nerui duri ac torpentes à callo facti, pudendum neque tendere, neque laxare poſſunt. Quibuſcunque verò iuxta aures venæ ſectæ ſunt, hi coeunt quidem & genituram emittunt, verùm modicam & debilem ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in ſpinalem medullam procedit. Ipſe autem tranſitus, cicatrice ſectioni inducta, conſolidatus eſt.

Caſtrati cur nõ coeant.

Secundum aures venæ inciſæ, procreationem tollunt.

At verò pueris venulæ tenues & repletæ exiſtentes, genituræ tranſitum impediunt, & pruritus ipſis non ſimiliter accedit, & propterea neque conquaſſatur in corpore humidum, ad genituræ ſecretionem. Quin & virginibus quouſque iuuenculæ fuerint, menſes non procedunt, propter eandem cauſam. Poſtquam autem adoleuerint & virgo & puer, venæ in pudendum pueri tendeutes, itémque virgi-
C nis in vterum, amplæ fiunt pre augmento, & oſcula ipſarum aperiuntur, & via ac tranſitus per anguſtias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet. Nam ſpatioſitas ipſi tunc ab agitatione ac conquaſſatione contingit: & puero ſanè procedit genitura vbi plenè puber fuerit ob hanc cauſam, itémque virgini menſes. Atque hæc mihi ſic demonſtrata ſunt. Porrò genituram dico à toto corpore ſecerni, & à ſolidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi ſpecies quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim ſpecies congenitas homo in ſeipſo habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis diſcretiones. Et hæc quidem dicta ſunt à me, de genitura, vnde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non eſt, &

Cur pueri & puellæ nihil demittunt.

Quatuor corporis humores.

Qui fœminis in coitu fiat.

est,& quare non est,& de mensibus virginum,& quòd mulie- D ribus in coitu,dum confricatur ac teritur pudendum,& vteri mouentur,velut pruritus in ipsos incidat, & quòd reliquo corpori voluptas ac caliditas accedat. Emittit autem & mulier à corpore geniturã,aliquando in ipsum vterum,qui sanè inde humidus euadit:aliquando foras,si vterus magis quàm opportunum est hiarit. Et delectatur mulier vbi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri,prius quàm vir emittit , & de cætero non similiter delectatur. Si verò non appetit , simul cum viro delectari desinit : & habet res hoc modo, quemadmodum si quis in feruentem aquam, alterã frigidam infundat,illa feruere cessat.Sic genitura viri in vterum illapsa,ca- E liditatem & voluptatẽ mulieris extinguit. Exilit autem voluptas & caliditas simul cum genitura in vteros illabẽte,deinde desinit:quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primùm quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri,ad vini infusionẽ,deinde desinere. Ita etiam mulieri caliditas exilit ad genituram viri:deinde desinit.Cęterum multò minus delectatur fœmina quàm vir in coitu,& vir etiam tempore longiore.Propterea autẽ quòd vir magis delectatur , secernitur ipsi de repente ab humido, fortiori turbatione ac agitatione quàm mulieri.Habet autẽ & hæc res hoc modo.Mulieres si cum viris coeant,magis sanæ sunt : si non, minus. Nam & vteri simul humidi fiunt in commixtione:qui enim sicci sunt magis,quàm cõuenit,for- F titer contrahuntur:vbi verò fortiter contrahuntur,dolorem corpori afferunt:& simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans,viam faciliorem mensibus facit. Mẽsibus autẽ non procedentibus,corpora fœminarum morbosa fiunt.Quapropter autem morbosa fiãt, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidem hactenus. Postquam autem coiuit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam , pro more foras procedet genitura ab vtrisque,vbi fœmina volet.Si verò conceptura est,non procedit foras, sed manet in vtero genitura. Nam vteri susceptam & conclusam in sese continent,osculo nimirum ipsorum præ humiditate contracto ac concluso simulque permiscentur,tum quæ à viro venit,tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cognouerit

Coitus voluptas vtro sunque est.

Maiore vir in coitu voluptate afficiatur.

Cur fœmina si crebro coeat, magis valeat.

Conceptus signum.

A uerit quando genitura non exciderit, sed intus manserit, sciet qua die intra seipsam concepit. Habes autem & hoc sic.Quandoque quidem fortius est semen à muliere emissum,aliquando verò debilius. Similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro fœmineum itémque masculum semen , tum itidem in muliere.Fortior autem masculus fœmina est. necesse est igitur ipsum à fortiore semine generari,habétque res hoc modo. Si ab vtrisque semen fortius prodierit,masculus erit partus : si verò debile , fœmina nascetur. Vtrum autem multitudine ac copia præualuerit,iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multò plus fuerit debilis seminis quàm fortioris, superatur forte , & debili B permixtum , in fœminam transit. Si verò plus fuerit fortis seminis quàm debilis,superatur debile , & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram & adipem misceat,& de adipe tamen plus coniiciat , eáque ad ignem liquefaciat, Quandiu quidem liquida fuerint , non apparet vtrum tandem horum superet,vbi verò congelata fuerint , tunc iam conspicuum est, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi & fœminæ genitura. Quòd verò & in fœmina, & in viro,genitura fœminea sit ac mascula,ex manifestis factis coniectare licet.Multæ enim mulieres iam fœminas pepererunt ex propriis viris, verùm ad alios viros transgressæ masculos genuerunt. Et viri illi ipsi apud quos C mulieres fœminas pepererunt,ad aliarum mulierum mixturam progressi , masculos genuerunt : & quibus masculus sexus gignebatur , aliis fœminis permixti fœmineam sobolem genuerunt. Atque hæc sanè ratio declarat tum virum, tum fœminam,& fœmineam, & masculam genituram habere.Nam apud quos viros,fœminas pariebant , superabatur fortius semen à copia debilioris,& gignebantur fœmellæ. Apud quos verò masculos pariebant,superabatur debilius, & gignebantur mares. procedit autem non semper ab eodem viro genitura fortis , sed neque semper debilis , sed aliàs alia , atque sic etiam in muliere res habet, vt minimè mirandum sit, easdem fœminas , eosdémque viros , sobolem masculam & fœmineam producere. Habet autem & in brutis genituræ fœmineæ ac masculæ ratio eodẽ modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineum, & masculinum

Semen masculũ & fœmineum in vtroque inesse.

Cur mares modò, fœminæ modò gignantur.

Cur permutato coniugio permutetur & soboles.

Partus ſimilitudinis varietas.

ab omni corpore,& à debilibus debilis, & à fortibus fortis: D & neceſſe eſt ſic in partum diſtribui. Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris, partus ille magis ſimilis erit patri. Vndecunque verò à corpore mulieris plus venerit, magis aſsimilabitur matri. Eſt autem impoſsibile, partũ per omnia matri ſimilem eſſe, & patri nihil: aut vice verſa, neque alteri quicquam ſimilem eſſe: ſed vtriſque neceſſe eſt in aliquo ſimilem eſſe, ſiquidem ab vtriſque corporibus ſemen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad ſimilitudinem, & à pluribus corporis regionibus, illi magis ſimilis eſt. Contingitque aliquando vt filia nata maiori ex parte, magis ſimilis ſit patri quàm matri, & filius natus aliquando magis ſimilis eſt E matri quàm patri, Atque hæc tam multa à me relata declarant ſuperiorem ſermonem, Quòd & in muliere, & in viro tum maſcula, tum fœminea genitura exiſtat. Contingit autem & hoc.

Cur non validi ex validis gignantur.

Quandoque partus tenues & debiles generãtur, ex patre & matre craſsis ac robuſtis: & ſi quidẽ multis iam generatis pueris tale quid contingat, manifeſtum eſt quòd fœtus in vtero ægrotauit, & ab vtero quid de ſuo ipſius incremento foras prodiuit, vtero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus eſt. Vnumquodque autem animal iuxta proprium robur ægrotat.

Cur omnes partus non validi edãtur.

Si verò omnes pueri nati debiles fuerint, vteri ipſi in cauſſa ſunt, anguſtiores quàm oportet exiſtentes. Si enim non habuerint ſpacioſitatem, in qua fœtus nutriri poſsit, neceſſe eſt ipſum tenuem fieri, vtpote qui non habeat ſatis amplum locum ad incre- F mentum capiendum. Si verò habeat ſatis amplum locum, & non ægrotet, veriſimile eſt ex magnis parentibus magnam ſobolem generari.

παράδειγμα à cucumere.

Habet autem hoc modo, Quemadmodum ſi quis cucumerem qui iam defloruit, ſit autem adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in vas anguſtum, æqualis ac ſimilis euadet cauitati ipſius vaſis. Si verò quis eundem in vas amplum indet, quòd veriſimile ſit cucumeris capax eſſe, ſed non valde multo maius quàm pro cucumeris natura, æqualis itidem ac ſimilis erit cucumis vaſis ampli cauitati. Nam in augeſcendo cum vaſis cauitate contendit. & fermè omnia naſcentia ſic habent, quomodo quis ipſa cogat.

Cur modò parui modò magni naſcantur.

Sic ſanè & in puero ſe res

A ſe res habet. Si enim ſpatioſitas ipſi contigerit in augeſcendo, maior euadet: ſi verò anguſtia, minor. At verò mutilum in vtero puerum, ſentio aut contuſum ex matris vterum geſtantis plaga, aut eiuſdem lapſu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum eſſe.

Cur mutilati.

Qua verò parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si verò amplius contundatur fœtus, ita vt pellicula ipſum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuſcemodi cauſſa pueri mutilantur. Quum in vtero iuxta locum in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt corpus quod in anguſtia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodum B etiam arbores quæcunque in terra ſunt, & non habent ſatis amplum locum, verum à lapide, aut aliqua alia re impediũtur, quum emergũt, obliquæ ac tortuoſæ ſunt, aut hac parte craſſæ, altera tenues. Sic accidit etiam circa puerum, ſi in vtero iuxta aliquam corporis partem, anguſtior altera vteri pars altera fuerit.

Sẽper fermè ſani & integri ex mutilis naſcuntur.

Cæterum quòd ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, vt plurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatũ, numero omnia quæ ſanum. Vbi verò morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, à quo ſemen prouenit (quatuor ſanè quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) geniturã non totam exhibent, debiliorem autem iuxta mutilatam partem.

C Quare nihil miri mihi videtur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi de hoc dicta ſufficiant. Redibo autem rurſus retro ad ſermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE NATVRA PVERI SIVE FOETVS. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

*

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratiſne an Polybi ſit. E

Quid agat ſemẽ in vulua cùm remanſit.

SI genitura ab vtriſque permanſerit in vtero mulieris, primum quidem ſimul miſcetur, vtpote muliere non quieſcente, coaceruatúrque ac craſſa per calorem euadit. Deinde ſpiritum concipit, nempe in calido exiſtens, & poſtea matre ſpirãte. Deinde vbi ſpiritu repleta fuerit, viã hic ipſe ſibiipſi foras facit, & per mediã genituram ſpiritus erumpit. Quum autem ſpiritui calido via foras facta eſt, rurſus alius frigidus à matre inſpirat, atque hoc facit per omne tempus. Caleſcit enim vtpote in cali F do exiſtens, & frigidum ſpiritum concipit à matre ſpirante.

Cur omnia ardẽtia ſpiritum emittant.

Omnia autem quæ caleſcunt ſpiritum habent. Spiritus autem erumpit & ſibiipſi viam facit, ac foras procedit. Id autẽ quod caleſcit rurſus in ſeipſum alium ſpiritum frigidũ trahit per fiſſuram vnde nutritur. Atque hoc cõtingit etiam in lignis, & in foliis, cibíſq; ac potibus, ſi fortiter calefiant. Eius rei notionẽ ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maximè verò ſubuiridia. Emittunt enim ſpiritum iuxta ſectionem.

Ligna viridia cum ardẽt cur flatũ ſpiritúmve emittãt.

Spiritus autem quum foras procedit, circũ cæſuram volutatur, id quod ſemper fieri videmus. Manifeſta igitur eſt ratiocinatio de ſpiritu, quod calidus exiſtens in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à ſeipſo dimittit. Nam ſi non alterum pro eo quem à ſe dimittit attrah

A attraheret, non volutaretur ſpiritus foras prodiens. Omne enim calidũ frigido moderato nutritur. Et vbi percalfactũ fuerit humidum quod eſt in ligno, in ſpiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipſa calidus qui ineſt adhuc in ligno, alterum frigidum ſpiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur ſpiritum concipiunt, deinde erumpit ſpiritus & viam facit, foráſque prodit & circumuolutatur, procedens autem ſtrepitum facit, qua parte inſpirationem præbet.

Folia viridia cũ comburũtur ſpirant.

Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calfacta ſpiritum habent, qui fiſſura facta foras prodit, & ſi humida fuerint, ampliorem ſpiritum emit- B tunt, & rimam maiorem faciũt.

Legumina & poma ſimiliaq; calefacta ſpiritũ concipiunt.

Et quid multis verbis opus eſt? Omnia quæcunque calefiunt, ſpiritum emittũt, & alium frigidum viciſsim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum ſumunt. Atque hæ neceſsitates ea gratia à me productę ſunt, vt cognoſcatur quòd genitura in vtero calfacta ſpiritum habet, & emittit.

Quid agat ſemen cũ in vulua remanſit.

Simul autẽ & à matre ſpirante, geniturá ſpiritum habet. Quum enim mater frigidũ attraxerit ex aëre in ſeipſam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem eſt, vtpote in calido exiſtens, & tunc ſanè ſpiritum habet, ac emittit, atque ipſa genitura inflata pelliculam acquirit. Circuntenditur enim quod forinſecus circumipſam eſt, cõtinuúmque euadit, vtpote viſcoſum exiſtens, Quemadmodum in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ ſpecie in ſuper- C ficiem abſcedit ac extat. Caleſcens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte verò inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur & cõſiſtit. Genituræ autem calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinſecus circundatur. Verùm iuxta medium genituræ, ſpiritui tranſitus extrà ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura diſtat, & paucíſsimum quid de genitura ineſt. Ipſa autem reliqua genitura rotunda eſt in pellicula. Atqui genituram quæ ſex diebus in vtero manſit, & foras prolapſa eſt, ipſe vidi, & qualis tum animo meo obſeruabatur, ex illis ipſis reliquorum cõiecturam facio. Vt verò ego viderim genituram ſex dierum exiſtentem enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ exiſtimationis ex virorum conſuetudine erat, quam in ventre concipere non conueniebat, vt ne minoris exiſti-

Quali ſpecie fuerit ſemen quod ſex dies in

 matio

vulua man ferat.

mationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa qualia D
mulieres inter ſe dicunt, quòd quando mulier conceptura
eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet.
Auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſerua-
uit, & quum quandoque ſentiret genituram non exeun-
tem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit.
Ego verò quum audiſſem, iuſsi ipſam ad terram ſaltare,
& poſtquàm ſepties iam exiliiſſet, genitura in terram pro-
fluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta ipſa ad-
mirata eſt. Qualis autem erat ego referam: velut ſi quis
ouo crudo externam teſtam circum circa adimat, in in-
terna verò pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Modus qui-
dem talis erat, & vt abundè dicam, ruber erat liquor & E
rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ ac craſſæ
ineſſe videbantur, cum cruore craſſo & rubro obuolutæ:
circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſu-
gillatorum, iuxta medium verò tenue quid eminebat,
quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſanè ſpi-
rationem extra & intro primum facere apparebat: quin &
pellicula genituram ambiens ac complectens, tota ex illo
tendebatur. Talem ſanè ego genituram ſex dierum exi-
ſtentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni
cupienti de hoc ſcire, qui mihi paulo poſt hanc manifeſtè
apparuit, & teſtimonio eſſe poteſt omni meo ſermoni, quod
verus eſt, quantum homini de huiuſmodi re dicere da-
tur. Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Quòd genitura in F
pellicula eſt, & ſpiritum habet intro & foras, & augeſcit à
matre ſanguine in vterum deſcendente. Menſes enim non
prodeunt, vbi mulier conceperit intra ſeipſam, ſi puer ſa-
nus fuerit, & permanere debet, niſi in quibuſdam primo
menſe modicam ſui indicationem faciant. Verùm ſan-
guis à toto corpore mulieris deſcendens, in orbem forin-
ſecus pelliculam circunſtat, Simúlque cum ſpiritu ſanguis
intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, &
à genitura diſtat congelatúrque & futuro animali augmen-
tum præbet. Quum autem tempus acceſſerit, ruſſus a-
liæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ
circuntenduntur, eo modo quo prima pellicula facta
fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico extentæ, & inter ſe
mutua

Semen in membrana molli tanquam ouũ continetur.

Fœtus in vtero quomodo creſcat.

Quomodo ſenſim creſcit fœtus.

A mutua ligamenta habent. Quum verò iam hoc factum eſt,
ex deſcendente à matre ſanguine & congelato, caro fit. Iuxta
mediam autem carnem vmbilicus diſtat, per quem ſpirat,
& alimentum ac incrementum capit. At verò mulier quum
vterum gerit, à menſibus non prodeuntibus propterea non
dolet. quod ſanguis non conturbatur, aceruatim abire ſoli-
tus ſingulis menſibus, ſed procedit ſenſim & modicè citra
dolorem, quotidie in vterum ipſum, & quod ineſt intus in
vtero augeſcit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, &
non ſemel per menſem, quòd genitura in vtero exiſtẽs ſem-
per à corpore trahit, prout vires, tum ipſa, tum ſpiratio ha-
bet. Et primùm quidem modica ſpiratio fit, & ſanguis mo-
B dicus à matre procedit. Quum verò ſpiratio amplior reddi-
tur, magis ſanguinem trahit, & vberior is in vterum deſcen-
dit. Atqui vterum non geſtantibus, vbi menſes non prodie-
rint, propterea dolor oboritur. Primùm quidem ſanguis in
corpore ſingulis menſibus turbatur ab huiuſmodi neceſsi-
tate, quòd menſis à menſe multum differt, & ſecundum fri-
giditatem, & caliditatẽ. atque hoc percipit mulieris corpus,
humidius enim eſt quàm virile. Vbi autem turbatus eſt ſan-
guis, & venas impleuit, ab ipſo deſcẽdit, qualis ab initio na-
turæ fuit. Quare ſi quidem euacuatur à ſanguine mulier, in
ventre concipit: ſi verò repleta fuerit, nõ. Nam vacuis vteris,
& venis à ſanguine factis, mulieres in ſe fœtus concipiunt.
Etenim poſt menſtrui ſanguinis purgationem mulieres in
C ventre concipiunt. Cauſſa iam dicta eſt. Quando autẽ con-
turbatus & ſecretus ſanguis foras non procedit, ſed in vte-
ros, vteri autem non hiauerint, tunc ſanè à ſanguine diutius
immorante vteri caleſcẽtes, reliquo corpori calorem tranſ-
mittunt, quandoque etiam ſanguinem in venas corporis di-
ſtribuunt, vt & venæ repletæ doleant, & tumores laxos pro-
ducant. Quandoque etiam periculum eſt ne claudicatio ex
hoc inducatur. Aliquando & veſicam obſident, premúntque
ac claudunt veſicam, & vrinæ ſtillicidium inducunt. Ali-
quando pleni quoque ſanguinis exiſtentes vteri procidunt,
aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Ali-
quando vbi ſanguis quinque aut ſex menſes in vteris mo-
ram traxit, putrefactus pus fit, & quibuſdam pus per pu-
dendum exit. Sunt etiam quibus circa inguem velut tuber-
culum

Fœmina cũ vterum geſtat menſtruis cur nõ languet?

Mulieres quæ grauidæ non ſunt, & mẽſtruis carẽt, cur male habent?

Fœminæ menſtruis carentes nõ cõcipiunt.

Sanguis in vuluis retentus totũ corpus afficit.

Mẽſtruum diutius retinentibus.

quæ ægritudines cõtingant.

culum fit, illique suppuratum exit. Sed & alia multa huiusD cemodi mala mulieribus fiunt, vbi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus est ea hic recensere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verùm iam repetito eo quod reliqui, sermonem absoluam. Quum autem generatur caro, tunc pelliculæ augescente in vtero sanguine, etiam ipsæ augentur ac sinuantur, & præsertim externæ. Et sanguis à matre descendens, quem sanè caro spirans attraxerit, in incrementum cedit, & si vtilis non sit, in sinus pelliculárum secernitur: & vbi sinuatæ factæ fuerint, ac sanguinem susceperint, tunc iam secunda appellatur. Et tantum de hoc mihi dictum sit. Cæterùm caro augescens à spiritu articulatur, & E abit in hac vnumquodque simile ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidũ ad humidum. & vnumquodque in propriam regionem abit, iuxta cognationem, ad id à quo genitum est: & quæcunque à densis genita sunt, densa sunt: & quæcunq; ab humidis, humida: & reliqua iuxta eandem rationem fiunt in incremento. Et ossa durescunt à calore conglutinata. Et sanè ramificantur velut arbor, & tum interna, tum externa corporis, adhuc melius articulantur: Ipsúmque caput distantiam acquirit ab humeris, & brachia ac cubiti à lateribus: & crura inter se disparantur: & nerui exiliunt circum naturas articulorum: & os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforantur: & oculi implentur humore puro, & pudendum cõspicuum fit vtrum tandem sit: & viscera coarticulantur: & iam etiam supernis F partibus spirationem facit, tum ore, tum naribus: & venter inflatur, & intestina inflata supernè, per vmbilicum spiritũ assumunt, ac disperdunt: & in podicem via fit à ventre ac intestinis foras, & in vesicam via foras. Atq; hæc omnia à spiritu coarticulantur, Nam inflata disparantur omnia, iuxta cognationem. Etenim si velis fistulam vesicæ alligare, & per fistulam immittere in vesicam, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta, insupérque infusa aqua in fistulam inflare, primum quidẽ illa aquæ permiscentur, deinde verò temporis progressu inflata secedent, & abibit plumbũ ad plumbum, harena ad harenam, terra ad terram. Et si quis ipsą arefieri permittat, & distracta vesica cõtempletur, inueniet simile ad simile progressum esse. Sic sanè etiam genitura & caro

Caro cũ gigniturquid fiat.

χορίον.

Conformatio partus.

Similitudinem hãc cõsidera.

A caro coarticulatur, & vnumquodque in ipsa simile ad simile abit. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus iam est puer, & ad hoc peruenit fœmella quidem in quadraginta & duobus diebus vt longissimè, primam coagmentationem ac coarticulationem accipiẽs. Masculus vero vt longissimè, in triginta diebus. Vt plurimum enim hoc tẽpore, aut paulò breuiore, aut paulò longiore, articulatio ipsis contingit. Nam & purgatio fit à partu vt plurimùm, in fœmellis quidem, diebus quadraginta & duobus: atq; hæc tardissima est, & perfecta. Vacauerit autem periculo, etiã si in viginti quinque diebus purgetur. In masculo verò purgatio fit diebus B triginta: atque hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamen periculum fuerit, etiã si in viginti diebus mulier purgetur. Postremo autẽ tempore purgatio quàm paucissima procedit, & in iunioribus paucioribus diebus purgantur, in senioribus verò pluribus. Cæterùm maximè laborãt ac dolent in partu, & partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt, magis dolent, quàm quæ sæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiunt, quòd primo tempore vsque ad dies quadraginta duos in fœmella, in masculo verò ad dies triginta, paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit. Ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperij tempore, & foras exire ac respondere pro dierum ratione C ac proportione. Principium autem huiusmodi purgationis tale mulieri fit: Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri, & à forti pueri motu vehementer calescit. Conturbatus autem, primus quidem foras prodit. Deinde puer, post puerum verò, mucus crassus sanguinolentus, & deductio contingit huic, quemadmodũ aquæ effusæ in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit, vsque ad prædictum tempus, copia Atticæ heminæ vnius & dimidiæ primùm, aut paulò plus minúsve, pro eius temporis ratione, donec desinat. Procedit autem sanguis velut à victima, si sana est, & sana futura est mulier, & statim congelatur. Si verò mulier sana nõ est, neque sana futura est, purgatio paucior procedit, & specie deterior, & non citò congelatur. Id verò hoc modo habet. Si mulier vterum gestans morbum habuerit nõ cognatum, in puerperij purgatione perit.

Tempus cõformationis in vtero.

Quæ fœminæ plus minúsve in partu, puerperióque laborent.

Quo pacto fœtus erũpat.

Si verò non purgetur in prioribus diebus vterum gerens, statim sana existens, aut etiam non, commoueatur autem ipsa purgatio siue à pharmacis, siue sua sponte de repente, iuxta dierum rationem procedet, quibus non vna vice procedit. Si enim non purgetur mulier à purgationibus partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculum vitę incurret, nisi citò curetur, & quis conuenientem ipsi purgationē inducat. Hæc propterea produxi, vt ostenderē quod in pueris membrorum discretio longissima contingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, vt tardissimè contingat. Repetam autem iterum eandē rem iisdem verbis, maioris lucis ac declarationis gratia. Dico enim talionem rependi, quòd genituræ in vtero existenti paucissimus sanguis à matre in vterum venit, si fœmineam genituram habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulātur puerorum membra: ab hoc verò tempore copiosior sanguis venit. Et in masculo rursus iuxta rationem dierum triginta. Quòd verò hæc vera sint, etiam alterum testimonium adest, hoc modo habens, Primis diebus vbi genitura in vteros illapsa est, paucissimus sanguis à muliere in vteros venit, deinde copiosior. Si enim aceruatim & multus semel veniret, genitura spirationem habere non posset, sed sanguine multo accedente suffocaretur: Rependitur autem in purgatione vice versa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec desinat. Multæ autem mulieres puerum masculum iam perdiderunt paulò antè trigesimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui verò posterius perditi sunt, aut simul cum trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem iuxta rationē quadraginta duorum dierum habet. Nam vbi his absolutis perditur, articulatio membrorum apparet. Siue autem prius, siue posterius perdetur puer, iuxta hanc rationem apparet. Nam & secundum rationem, & necessitatē, articulatio contingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta. Testimonium enim præbent abortus puerorum, & à partu purgationes. Quòd autem fœmella posterius conformatur ac coarticulatur, caussa hæc est: quòd genitura

D E F

Puerperæ cum nō plenè purgantur, periclitantur.

Purgationes quot diebus fiāt.

Quando abortus informes.

Puella cur tardius cōformetur.

A nitura fœminea debilior est ac humidior quàm mascula, & iuxta hanc rationē necesse est posteriùs conformari fœmellam quàm masculū, atq; ea gratia etiā purgatio diuturnior est in fœmella quàm masculo. Redibo autem rursus retrò vnde digressus sum. Postquam iam articulatus fuerit puer, speciebus membrorū ipsius augescentibus, tūc & ossa duriora fiunt, & cauantur, atq; hæc à spiritu fiunt. Caua autē existentia trahunt ad sese à carnibus quod in sanguine est pinguissimum: & progressu tēporis ramificantur rursus extremitates ossium, quemadmodū arboris extremitates postremùm ramos spargunt, sic & in puero digiti manuum ac pedum inter se disparantur. In ipsis autem extremitatibus vn-B gues enascuntur. Desinunt autē venæ hominis omnes in digitos manuū ac pedum. Et crassissimæ quidē sunt venæ totius corporis, venæ capitis, deinde crurū, & brachiorū ac cubitorum. In pedibus autē & manibus, tenuissimæ ac densissimæ & plurimæ venæ sunt. Nerui itē tenuissimi ac densissimi & plurimi, & ossa magnitudine minima, atq; hæc maximè in digitis manuū ac pedum existunt. Verū ex digitis, vtpote ossa densa ac parua habētibus, venas itidem ac neruos, sic etiā vngues tenues ac densi nascuntur, & intercipiunt ac concludunt venarū extremitates, vt ne ampliùs augescāt, neque altera alteri præmineat: vt nihil miri sit vngues in extrema corporis parte densissimos esse, ex densissimis enim constant. Simul autē cū vnguibus etiā capilli in capite radican-C tur. Cæterùm pilorum natura hoc modo se habet, Oriuntur quidē maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, & vbi pilus moderatū humorē in alimētum habet: & vbi cuticula posterius rara fit, ibi etiam pili posterius nascuntur, velut in mēto, & pube, & sicubi aliàs pili nascuntur. Simul enim vt genitura prodit, etiā caro rarescit, & cuticula & venæ aperiuntur magis quàm priori tēpore. Nā dum adhuc puer est, & venæ tenues existunt, non procedit per ipsas genitura, eadē ratio de mensibus virginū est: Simul autē vt via fit & geniture, & menstruis virginibus, etiā pilos emittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara nimirum cuticula reddita, simúlq; pilus moderatā humiditatem in alimentum habet, & non pauciorē. Si verò & in mento viri contingit. Rara enim fit cuticula, procedente in ipsam de capite humiditate.

Simul

Caua ossa quid agāt.

Digiti tanquam ramusculi postremò discernuntur.

Quæ in pedib. & manibus insunt.

Cur densi vngues.

Capillus pilúsq; quo loco fruticet.

Seminis per venas via quādo fiat.

Virgunculis cur interdū menses non fint.

Pubertatis caussa.

Simul enim & in coitu,ſimúlq; interiecto tempore,pilus mo D
deratam humiditatem in alimentū habet,& tunc maximè,
quum tempus contingit humiditati de capite deſcēdenti in
coitu,ad mentum à pectore diſtás.Signum autem eius quod
in rariſsimis cuticulæ partibus pili enaſcuntur : ſi quis velit
inurere cutem,& puſtulam tantum facere,eámq; ſanare,cu-
tis denſa reddita per cicatricē pilos non producet.Quicunq;
verò Eunuchi dum pueri ſunt,fiunt,propterea neq; in pube,
neque in mento pilos producunt, leuéſq; toti exiſtunt, quòd
via geniture non facta, cuticulam non rarefacit per totā ſu-
perficiē.Intercepta eſt enim ac concluſa geniturę via,quem-
admodum paulo ante à me relatum eſt.At verò mulieres le-
ues fiunt,& mento,& corpore, quòd in coitu ipſarum humi- E
ditas non ſimiliter agitata velut viri , cuticulam raram non
facit.Quicunque autem calui fiunt,hi ſanè pituitoſi ſunt. &
pituita in capite ipſorū ſimul cum coitu agitata & calfacta,
ad cuticulam allabens pilorū radices exurit,& defluunt pili.
Verùm eunuchi propterea calui non fiunt, quòd vehementē
motum non faciant,neque pituita in coitu calfacta pilorum
radices exurit.Cæterùm cani ob id fiunt quòd lōgo tempore
pertranſeunte in homine humiditate,albiſsimum eius ſecer
nitur, & ad cuticulam allabitur , & pilus albidiorem humi-
ditatem trahens albidior fit quàm priori tempore, itémque
ipſa cuticula, præſertim vbi cani ſunt , albidior alia euadit.
Et quicunq; ex natiuitate canū quid in capite habent, etiam
illis cuticula ſumma vbi cani ſunt , reliqua albidior exiſtit. F
Illic enim albiſsima eſt humiditas. Habet autē res hoc mo-
do,Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, ſiue albā,
ſiue rufam,ſeu nigram,tali colore etiam pilus inficitur.Atq;
hæc de hoc dicta ſunt , Redibo autem rurſus ad ſermonem
relictum. Quum itaque extremitates corporis pueri foras
ramos ſparſerint,& vngues ac pili radices egerint, tunc iam
etiam mouetur,& tempus ad hoc fit, maſculo quidem men-
ſes tres,fœmellæ verò quatuor. Sic enim vt plurimū contin-
git. Sunt autem aliqui pueri,qui ante hoc tempus mouētur.
Mouetur autē primùm maſculus, quia fortior eſt quàm fœ-
mella:& primùm quoque conformatur maſculus.nam à for
tiore & craſsiore genitura fit.Quum autem mouetur fœtus,
tunc ſanè lac indicationem ſui,matri præbet.Mammę enim
attoll

Cute vſtulata pilus non fruticat.

Eunuchi quare non pubeſcant.

Caluitij cauſſa.

Eunuchi non caluescunt.

Canicies cur.

Cani cur in ortu.

Quotus in vtero fœtus mouetur.

A attolluntur, & papillæ gliſcunt ac turgēt:Lac verò non pro-
dit:& in mulieribus denſam carnē habentibus,lac poſterius
ſignificationem de ſe præbet ac prodit. in rarū verò carnem
habētibus,prius. Lac autem ob huiuſmodi neceſsitatem fit.
Quum vteri tumidi præ puero ſunt, ventrem mulieris com
primunt:eius autē pleni vbi cōpreſsio contigerit, pinguiſsi-
mum de cibis ac potibus foras proſilit , in omentum ac car-
nem. Quemadmodū ſi quis coriū illinat multo oleo,& imbi
bere permittat, & vbi imbibit,coriū ipſum premat, oleum
vtique exilierit foras ex corio compreſſo.Sic etiam ſi venter
pinguitudinē in ſe habeat à cibis ac potibus,comprimatúrq;
ab vteris,pinguitudo proſilit in omētum ac carnem.Et ſi ra-
B ræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius perſultationem:
ſi non,poſterius. Quin & pecora prægnātia ſi non ægrotent,
ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter
autē & mulier. Et à pinguitudine calfacta ac alba exiſtente,
quod edulcatū eſt à caliditate,quæ ab vteris acceſsit, expreſ-
ſum venit in māmas,& in vteros quoq; parum venit,per eaſ-
dem venas. Tendunt enim & in māmas & in vteros venulæ
hæ , & conſimiles aliæ. Et vbi peruenerit in vteros de lacte,
puer ipſo paululum fruitur,Mammæ verò ſuſcepto lacte im
pletæ attolluntur. Et vbi peperit mulier principio motus fa-
cto,lac in māmas ipſas procedit,ſi lactauerit.Sic enim res ha
bet.Dum mammę lactāt ac exuguntur,venulæ in mammas
ampliores fiunt,ampliores autē factę,à ventre pinguitudinē
C trahentes,in māmas diſtribuunt.Nam & vir ſi multū coeat,
venæ ampliores redditæ,Venerē magis inducunt.Habet au-
tem & hoc eo modo: Alimentum & augmētum puerorū fit,
vbi ea quæ à matre veniunt, in vteros proceſſerint, & prout
mater habet iuxta ſanitatem aut debilitatem,ſic & puer ha-
bet.Quemadmodum etiam quæ in terra creſcunt,à terra nu
triuntur,& prout terra habuerit,ſic etiam naſcentia in terra
habent.Etenim ſemen vbi deiectum fuerit in terram,humi-
ditate quadā ab ipſa impletur.Habet enim in ſe terra omni-
genum humorē,vt naſcētia nutrire poſsit:impletum autem
humore ſemen , inflatur & intumeſcit , & vis quæ in ſemine
leuiſsima eſt,ab humore condenſari cogitur, condenſata au
tem à ſpiritu vis,& humore folia producēte, ſemen rumpit,
& primum folia foras emergūt. Vbi verò emerſerint,quum
non

Lac cur fiat.

τῇ ὁμοιώσει probat.

Pecora grauida potu & cibo magis pinguescunt.

Lactis copia quādo.

Salacitas viris vnde.

Quomodo ſata naſcuntur.

non amplius ab humore in ſemine exiſtēte folia nutriri poſ- D
ſint, rumpitur infernè ſemen, itémque folia, & ſemen à foliis
coactū, vim ſuam ad inferna demittit, quæ videlicet in ipſo
reſtat propter grauitatem, & fiunt radices ex foliis diſtentæ.
Poſtquàm autem plāta iam firmiter radices infernè egerit,
& alimentum à terra ſumit, tunc ſanè totum euaneſcit, & in
plantam conſumitur, præter corticē, qui ſolidiſsimus exiſtit.
Rurſus autem cortex in terra putrefactus progreſſu tempo-
ris euanidus fit, & quædam folia ramos producūt. Ex ſemine
itaq; tanquam ex humido nata planta, donec quidem tenera
& aquoſa fuerit, in augmentū ſupernè ac infernè procedens,
fructum excludere non poteſt. Non enim vim habet fortem
ac pinguē, ex qua ſemen condenſari queat. Vbi verò ſolidior E
facta eſt, & progreſſu temporis radices egerit, tūc iam & ve-
nas habet amplas, tum ad ſupernam, tum ad infernam par-
tem: & tunc ſanè non amplius aquoſum ex terra trahit ali-
mentum, ſed craſsius & pinguius ac copioſius quod calfactū
à Sole efferueſcit in extremitates, & fit fructus iuxta cogna-
tionem, ex quali etiam generatus eſt. Multus autē ex modi-
co propterea fit, quòd ſingula ex terra naſcentia maiorē vim
ex terra, quàm ex eo vnde generata ſunt, trahunt, & efferue-
ſcunt non ſecundum vnum, ſed ſecundum multa. Quum au-
tem fructus prodierit, à planta ſua nutritur. Planta enim à
terra trahens, fructui trāſmittit. Sol autem fructum coquit,
& ſolidū facit, quod aquoſius in ipſo eſt, ad ſeſe trahens. Atq;
hæc mihi dicta ſunt de his quæ ex ſemine naſcūtur à terra & F
aqua. Cæterum ex plantariis ab arboribus arbores fiunt, hoc
modo. Ramus vulnus habet, qua parte ab arbore defractus
eſt, in infima ad terrā parte, vnde radices prodeunt. Pangitur
autem, & in terram demittitur, hoc modo: Quum plāta quæ
in terra exiſtit, humorem acceperit à terra, tumeſcit & ſpi-
ritum habet, quæ verò pars ſupra terram eminet, nondum.
Spiritus autem & humor condenſans in inferna plātæ parte
vim, quantū eius grauiſsimum eſt, in infernam partē erum-
pit, & ex ipſo radices teneræ fiunt. Poſtquam autem in infer-
nam partem receptus fuerit, tunc iam ex radice humorē tra
hit, & parti ſupra terram eminenti tranſmittit: & tunc ſanè
rurſus ſuperna pars intumeſcit, ac ſpiritū habet, & quantum
ex vi in planta leue ineſt, idipſum cōgregatum germinat, ac
folia

Quæ terra gignuntur, quomodo procedant.

Cur multa ex vno gignantur.

Arbor qui plantetur, creſcàtve.

A folia producit, & iam in ſupernā partem augmentum facit,
itémq; in infernam. Sic itaq; contrarium contingit circa ger
minationem, in his quæ ex ſemine, & in his quę ex plantariis
proueniunt. Ex ſemine enim prius folium emergit, deinde
radices in infernam partem demittuntur. Verùm arbor pri-
mùm radices agit, deinde folia acquirit, propterea quòd in
ſemine ipſo humoris copia ineſt, & in terra quū totum inſit,
alimentum ineſt primùm folio ſufficiēs, vnde folium nutri-
tur, donec radicetur. Verùm in ramo non ſic fit. Non enim gi
gnitur ex altero, vnde folium primum alimentū habeat, ſed
ipſe ramus eſt, & velut arbor habet, & multa eius pars ſupra
terram eminet. Quare quum ſupra terram exiſtat, humore
B impleri non poteſt, niſi ex inferna parte magna quædam vis
procedens in ſupernam humorem diſtribuat. Et plantarium
primò neceſſe eſt ſibiipſi alimentum ſufficere à terra in radi
ces, deinde vbi ſic à terra attraxit ſurſum diſtribuere, & folia
ad germen & augmentum concitare. Quum autē augmen-
tum cepit planta, à tali neceſsitate ramos ſpargit, quam refe
ram. Quū plus humoris ipſi acceſſerit ex terra attracti erum
pit præ multitudine, qua parte quàm plurimus fuerit, & hac
parte planta ramos emittit: augetur autem & in amplitudi-
nem, & in ſupernā, & infernam partem, propterea quòd in-
ferna terræ pars hyeme quidem calida eſt, æſtate autem fri-
gida. Atque hoc propterea contingit, quòd terra humida eſt
in hyeme, præ aqua de cœlo delabēte, & comprimitur in ſe
C ipſam, vtpote humore grauiore exiſtente: denſior autem ab
hoc ipſo eſt, & nullam trāſpirationem habet. Non enim am-
plius magna raritas ipſi ineſt: & propter hoc inferna terræ
pars hyeme calida eſt. Nam & fimum dēſius accumulatum,
intus calidius eſt, quàm quod rarum exiſtit & aliàs, humecta
ac compreſſa, à ſeipſis concaleſcunt, & breui à calore valde
exuſta putreſcunt. neque enim permeat ſpiritus per ipſa, ni-
mirum quum denſa exiſtunt. Si verò ſicca fuerint, ac rarè po
ſita, multominus caleſcunt ac putreſcunt. Atque ſic ſanè fru-
mentum ac hordeum humidum, ac madefactum, intus cali-
dius eſt, quàm ſi ſiccum ſit, & rarè poſitum. Et veſtes pelliceæ
colligatæ ac fortiter compactæ, à ſeipſis comburuntur, velut
ego vidi, quemadmodum ab igne exuſtæ. Sed & alia ſi quis
velit conſiderare, Omnia quæ comprimuntur à ſeipſis, cali-
diora

Cur herbæ & arbores contrario modo coaleſcant.

Cur terræ inferiora hyeme calida, æſtate frigida ſint.

Cur humida cum coaceruantur calefiant.

diora reperiet, quàm quæ rarè posita sunt. Non enim habent D vnde frigiditatem inspirent à ventis. Sic etiam inferna terræ pars cùm plena sit, & ipsa à seipsa comprimatur, nimirùm grauis ac dēsa existens, ab humiditate in hyeme calescit, nullam enim caliditatis perspirationem habet. Sed vbi de cœlo aqua cadit in ipsam, quū spiritus prodierit ab ipsa in terra, non vlterius penetrat, vtpote terra densa existente, sed spiritus retrò ad aquā abit: & propterea fontes ac marinæ aquæ, hyeme calidiores sunt, & auctiores quàm æstate, quia spiritus dum exhalat, retrò abit ad aquā, quum terra densior existat, & per se spiritum non transmittat. Et aqua multa existens quæ contigerit, ea perrūpens procedit, & viam sibiipsi ampliorem facit, quàm si modica existat. Aqua enim in terra non consistit, sed semper in decliue procedit. Si autem spiritum ab aqua prodeuntem terra per se hyeme transmittat, paucior aqua ex ipsa procederet, & fontes hyeme magni nō essent. Atque hæc omnia in hoc dicta à me sunt, quòd terræ inferna pars calidior esse apparet hyeme, quàm æstate. Nūc autē dicere volo, quòd æstate frigidior quàm hyeme, inferna terræ pars esse videtur. Terra æstate rara est & leuis, nimirū Sole vehemētius irruente, & ab ipsa humiditates ad sese attrahente. Habet autē terra in se semper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis sunt ab aqua. Id quod sic se habet, vnde coniectare possis, demōstrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis spiritus semper procedunt. Est au F tem nebula aqua in aere cohærens & continua. Et tunc sanè terra rara est ac leuis æstate, & aquam in se habet, & aqua in decliue fluit, procedente autem aqua semper inde alius ex alio spiritus exhalat. Qui verò exhalat, per terrā abit leuem ac raram existētem, & frigiditatē terræ inducit, & ipsa aqua simul perfrigeratur. Habet autē sic, Quemadmodum si quis aquam in vtre existentē fortiter comprimat, & per puncturam acus, vel paulò maiorem, perspirationē aquæ faciat, & ipsum vtrē in sublimi suspēdat, nullus spiritus per foramen procedat, sed aqua, non enim habet spatiositatem, per quam aqua spiritum emittat. Sic sanè se habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in vtre locum satis amplum feceris, & vtrem in sublimi suspenderis, spiritus per foramen procedet. Locū enim spiritus habet ab aqua mota, procedendi per vtrem,

Mare & fontes cur hyeme calescant, & turgeant.

Nebula quid.

τῷ ὁμοιώσει confirmat.

A vtrem, & propterea per foramen spiritus transit. Sic sanè se habet etiam æstate aqua in terra. Satis amplū enim locū habet, nimirum terra rara existente, & sole ab ipsa humorē ad se trahente, & pertransiit spiritus, vtpote qui frigidus existit, ab aqua per ipsam raram existētem ac leuem. Ob hoc itaq; inferna ipsius pars æstate frigida existit, & aqua ipsa adhuc magis quàm spiritus, qui in terra frigidus existit, & ipsa in seipsam, & in terra, spiritum emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo, spiritum semper mouet, velut flabellum, atque hoc ipsum aquæ frigiditatē inducit. Quæ verò nō hauritur æstate, sed stans densa existit, nō similiter spiritū in se à terra suscipit, neq; in terram à seipsa distribuit: & simul à sole & B aëre in puteo non disperso, sed stante ac firmato, primùm superficies ipsius calefit, deinde alia eius pars ad aliam deorsum caliditatem distribuit, & propterea aqua quæ æstate nō hauritur, calidior est ea quæ hauritur. Quin & fontes valde profundi æstate semper frigidi existunt: & aqua hausta hyeme terra calida existente, ex tali fonte, statim quidem calida est, vbi verò tēpus progressum fuerit, frigida est ab aëre videlicet frigido existēte talis facta. Perflatur enim à vento, & spiritus per ipsam pertransit. Quēadmodum etiam aqua quæ æstate hauritur, vbi hausta fuerit, statim frigida est, calida autē fit postea, propterea quòd terra rara existēte, & spiritu in ipsa existēte, perfrigeratur: Vbi autem haustæ tempus accesserit, stabilis fit, & calida cōspicitur, Calefit enim ab aëre C calido existente, quēadmodum & aqua quæ non hauritur in puteo æstate, ob hoc ipsum calida redditur. Atq; hæc à me de hoc dicta sunt. Repetam autem rursus quòd æstate inferna terræ pars frigida est, hyeme verò calida. Superna autem vice versa. Et oportet arbori non duo calida simul accedere, neque duo frigida simul, si sana esse debet. Verùm si quidem ex superna caliditas accesserit, ex inferna frigiditatē ipsi accedere oportet, & vice versa, si ex superna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatem ipsi contingere oportet. Et radices vbi attraxerint, arbori transmittunt, & arbor vicissim radicibus: atq; sic & frigidi & calidi conseruatio contingit. Quemadmodum homini ingestis cibis in vētrem, qui dum concoquuntur calefaciunt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrarium rependi oportet, ex inferna par

Cur aqua hyeme calida, æstate friget.

Fontis alti qualis aqua

Homines sicuti arbores nutricātur.

f

na parte ad supernam,& vicissim,& augescit arbor, & in su D
pernam,& in infernam partem,propterea quòd alimentum
ex inferna & superna ipsi accedit. Et quandiu quidem vehe-
menter tenera fuerit arbor,fructũ non producit. Non enim
est in ipsa pinguis vis,neque crassa,quæ ad fructum cõferre
possit. Progressu autem temporis venæ in ipsa dilatatæ,pin-
guem ac crassam influxionem ex terra in ipsam faciunt, sol
autem ipsam diffundens,ebullire facit vtpote leuem existẽ-
tem,in extremitates,& fructum producere, & tenuem qui-
dem humiditatem à fructu sol aufert,crassam autem conco
quens & calefaciens edulcat. At verò arbores nõ fructiferæ,
in se pinguitudinem tantam non habent, quantum eius in
fructum est expẽdendum. Omnis arbor autem quum per tẽ E
pus solida facta fuerit,& ex inferna parte radices firmarit,
Cur insita suũ fructũ ferant. iam penitus cõstanter augescere desinit. Quicunque verò in
arbores,ab aliis arboribus oculos indiderũt,& arbores in ar
boribus enatæ viuunt,& fructificant non similem fructũ ar-
boribus,quibus insitę sunt,id ipsum tali modo cõtingit. Ocu
lus primum quidem germinat. Alimẽtum enim habet pri-
mum ab arbore,ex qua ablatus est,deinde ab ea , in quã in-
situs est. Vbi autem germinauerit,sic in arborem radices te
nues à se demittit,& primùm humore fruitur in arbore , in
quam insitus est,existente,deinde tẽpore accedẽte , demittit
radices in terrã,per eã in quã insitus est , & fruitur humore
quem à terra trahit,& alimentũ inde ipsi contingit, vt non
mirũ sit,insitas arbores,alios fruct⁹ producere,à terra enim F
viuũt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gra-
tia,quòd indignum mihi factum videbatur,& ne poteram
quidem,hãc tractationẽ semiperfectam relinquere. Redibo
nunc rursus retrò ad illum sermonẽ,cuius gratia à me hæc
Partus terrenis comparatur. de istis relata sunt. Censeo enim terræ nascentia omnia viue
re ex terræ humore,& qualẽ terra humorẽ in seipsa habet,
talem etiam nascẽtia ex ipsa habere. Sic etiam puer viuit de
matre in vtero. & quali mater sanitate prædita est,talẽ etiã
puer habet. Quòd si quis cõsiderare velit ea quæ de his dicta
sunt,ab initio vsque in finem,inueniet naturam omnem cõ-
similem esse,& ex terra nascẽtium & hominũ. Et hæc mihi
Pueri situs in vtero. de hac dicta sunt. Cæterùm puer in vteris existens manus a-
pud genas habet,caput autẽ prope pedes:& non datur probè
ac cer

A ac certo cognoscere,etiamsi puerum in vtero videas,vtrũ ca
put sursum habeat,an deorsum. Verũ ex vmbilico pelliculæ
tentæ sunt ipsum continẽtes. Nunc autẽ referam dinotionẽ,
quam paulo ante me demonstraturum dixi,quantũ huma-
næ menti possibile est manifestam existentem,omni qui de
hoc cognosse velit,quòd genitura in pellicula est,& quòd iux
ta medium ipsius vmbilicus est,& per illum sanè,primò spi
ritum in seipsam trahit,& foras emittit.& quòd ex vmbili-
co pelliculæ tentæ sunt. Sed & aliã pueri naturã, quàm dixi,
sic totã habere vsq; in finem reperiet , quomodo videlicet à
me in his sermonibus declaratũ est,si quis testimoniis , & o-
cularibus inspectionib⁹ à me producẽdis vti velit. Etenim si
B quis oua viginti aut plura , quo pulli ex ipsis excludãtur gal Per ouum hoc confirmat.
linis duabus aut pluribus subiicere velit,& singulis diebus
à secũda exordiẽdo,vsq; ad vltimã qua excludetur pullus ex
ouo,subtrahere,confringere,ac videre,inueniet omnia se ha
bere iuxta meum sermonem,quomodo volucris naturam,
ad humanam conferre oportet. Quòd enim pelliculæ ex vm
bilico tentæ sunt,& reliqua quæ de puero dicta sunt,sic se ha
bere in ouo volucris reperies,ab initio in finẽ. Atqui si quis
nondum vidit,mirabitur in volucris ouo vmbilicum inesse.
Atque hæc sic habẽt,& sic à me relata sunt. Quãdo verò mu- Quo pacto puer erumpat.
lieri partus appropinquat,tũc puero se mouẽte, & manibus
ac pedibus calcitrante,pelliculam quandam internam rũpi
C contingit,rupta autem vna,etiam aliæ debiliorem vim ha-
bent,& rumpuntur primùm quidẽ illi contiguæ & cohæren
tes,postea extrema. Quum autẽ ruptæ fuerint pelliculæ,tũc
fœtus à vinculo exoluitur,& agitatus foras procedit, Neque
enim amplius robur habet pelliculis amissis,neq; vteri am-
plius puerũ cõtinere possunt,pelliculis velut dixi amissis, &
ab ipsis abruptis. Cohærẽt enim pelliculæ etiã vteris,vbi cir
cum puerum obuoluũtur,nõ adeò vi valida ac multa. Quã-
do autem procedit puer,violat & dilatat vteros in exitu,vt-
pote teneros existentes. Procedit autem in caput,si secũdum
naturã prodierit. Grauissimæ enim sunt ipsi supernę partes,
si ex vmbilico perpẽdantur. Quum autem in vteris est, ma-
gis continens existit vsq; ad pellicularũ rupturã simul cum Caput pri⁹ exit si naturaliter exeat.
decimo mense,quando partus matri propinquat,& adest. Si
verò violentam affectionem perpetiatur puer , etiam ante
f 2 præsi

præfinitũ tempus ruptis pelliculis prodit. Quin & si alimen D
tũ à matre prius puero defecerit, etiã sic partus matri prius
aduenit, & ante decimũ mensem puer prodit. Cæterum quæ
longius quã decem mẽsium tempus vterum gestare sibi vi-
sæ sunt: nam hoc iam sæpe audiui, illæ ipsæ hoc modo quem
dicturus sum deceptę sunt. Quum vteri spiritũ acceperint in
seipsos, à ventre flatum exhibente, eleuantur ac intumescũt,
contingit enim hoc, Videntur sanè sibi mulieres tunc conce
pisse. Præterea si menses non procedentes, cõgregati fuerint
in vtero, & diutius manserint, semper perfluũt in vteros, ali-
quando vnà cum flatu à ventre, aliquando etiam calescẽtes,
& sanè tunc quoq; in vtero habere mulieres sibi vidẽtur, ni- E
mirum mensibus non prodeuntibus, & vteris eleuatis. Dein
de aliquando menses sua sponte erumpunt, aut aliis superue
nientibus à corpore in vteros, & priores protrudentibus, &
flatus egreditur, & multis iam statim post mẽsiũ purgatio-
nem vteri hiant, & ad pudendũ vertuntur, & tunc viris per-
mixtæ, ad se genituram concipiunt, eadem die aut omnino
in paucis. Existimant autem inexpertæ harum rerum ac ra-
tionum, etiam illo tẽpore se in vtero habuisse, quando men-
ses non prodibant ipsis, & vteri erant eleuati ac tumentes.

Quæ plusquam decẽ menses gestasse videntur, cur fallantur.

Quòd autem non diutius quàm decem mensibus contingat
vterum gestare, ego demonstrabo. Alimentum & augmen-
tum quod à matre descendit, non amplius sufficiens est pue
ro, vbi decẽ menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Tra
hit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simúlq; F
etiam lacte modicè fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora
ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius
alimentum desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, ini-
tium partus matri inducit, & hoc perpetiuntur magis mu-
lieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, vt ad de-
cimum vsque mensem sufficere non possit. deficit autẽ per
hunc modum. Sunt quædã mulieres quibus sufficientes mẽ-
ses purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipsum si sem-
per fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ ve
rò menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremò tem
pore, vbi iam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes,
ipsos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festi-
nent. Modicus enim sanguis à iuuenculis ac nouellis matri-
bus

Cur plusquam decẽ menses partus in vtero esse nõ possit.

Cur nutrimentum ante decimũ mẽsem puero in vtero deficiat.

A bus procedit: vt plurimum verò cõtingit tales mulieres etiã
sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt. Sicciores enim
sunt, & densiorem carnẽ habent. Huic autem rationi, quòd
videlicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi nõ aliqua
violenta affectio ipsi accidat, etiã hoc testimonio esse potest.
Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre
ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur, cale-
scens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum
frigidum ab aëre per ouum attrahit, Ouum enim adeò ra-
rum est, vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod in-
tus est transmittat: & augescit volucris in ouo, & coarticula-
tur modo eodem ac consimili velut puer, quemadmodum
B iam anteà à me relatum est. Nascitur autem ex lùteo oui vo
lucris, alimentum verò & augmentum habet ex albo, quod
in ouo est. atque hoc iam omnibus manifestum factum est,
qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimẽtum pul-
lo ex ouo, non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter moue
tur in ouo vberius alimentum quærens, & pelliculæ circum
dirumpuntur, & vbi mater sentit pullum vehementer mo-
tum, putamen excalpens ipsum excludit. atque hæc fieri so-
lent in viginti diebus, & manifestũ est quod ita se habent.
Vbi enim exclusa est volucris, nullus humor in oui testis in-
est, qui sanè memorabilis existat, expensus est enim in pul-
lum. Sic etiã vbi auctus fuerit puer, mater non amplius suf-
ficiens alimentum ipsi exhibere potest. Vberius itaque præ-
C sente alimentum puer quærens, calcitrando pelliculas dirũ
pit, & à vinculo exolutus simul foras prodit. atq; hæc vt lon-
gissimè in decem mensibus fiunt, & secundum hanc ratio-
nem etiam pecoribus ac feris partus aduenit, in tẽpore quo
singula pariunt, non tardius. Etenim vnicuique animali ne-
cesse est tempus esse, in quo alimentum fœtui rarius erit, &
deficiet, & partus adest, Et quæ quidem paucius alimentum
pueris præbent, citiùs pariunt. Quæ verò vberius, posteriùs.
Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porrò diruptis pelliculis,
si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur,
mulier facilè parit. Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet,
contingit enim hoc sæpe si momentum huc inclinarit, siue
præ vterorum spaciositate, siue si mater in labore ex partu
primùm non quieuit: & si sic procedet, mulier difficulter pa
rier.

Quæ parũ lactis habeant.

Hoc cõtra Plinium & Aristotelẽ esse videt.

Partus quãdo accelerat.

Pecora similiter enituntur.

Cur quædã tardius quędã celerius pariant.

Partus qualis.

Quando in enixu matres partū ſ. veperennt. Cur primiparæ magis in enixu laborāt. Caput prius exit, deinde cætera. Vmbilicus.

riet. Multæ autē vel ipſæ perierunt, vel puer, aut ſimul matres vnâ cum fœtibus. Cæterùm ex parientibus ac puerperis maximè laborant primiparæ, propter inexperientiā dolorū, & dolent quidē totū corpus, maximè verò lumbos ac coxendices. Nā coxendices ipſarū diſparantur. Verū expertæ iam partus, minus primiparis dolent. Quæ verò multoties perpererūt, multominus dolēt. Si porrò in caput proceſſerit puer, caput primū foras prodit, deinde alia mēbra conſequuntur, poſtremus autē vmbilicus. Ex vmbilico autē ſecunda tenta eſt. Poſt hæc aquoſitas & mucus ſanguinolētus tum à capite, tum à reliquo corpore ſecretus, præ violētia & dolore ac calore, atq; hic viam ſtruit purgationi à partu cōſequenti. Poſt exitū autē eius muci cruēti, purgatio fit per tēpus anteà relatum. Et tū māmæ, tū reliqua mēbra quæ humidiora ſunt, mulieribus rumpūtur, minimè quidē in primo partu, poſteà verò prout plures pariunt, ita ampliùs rumpūtur, euacuatis venis præ partus purgatione. Atque hæc à me de hoc dicta ſunt. Gemelli autē fiunt ab vno coitu, hoc modo. Vteri ſinus frequentes & curuos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudēdo. Et animalia quæ multa gignūt, plures ſinus habent, quā ea quæ pauca. Similiter autē habēt & pecora & feræ, & volucres. Vbi itaq; cōtigerit geniturā findi, & in duos ſinus peruenire, & vteri, geniturā ſuſceperint, & ſinus alter ad alterum nō hiauerit, nec dimiſerit, ſegregata genitura in vtroque ſinu pelliculas induit, & viuificatur eodē modo quo vnus fœtus, quapropter verò id fiat diximus. Quòd verò ab vno coitu gemelli gignātur, hoc teſtimonio cōſtat. Eſt canis, & ſus, & alia animalia, quæ ab vno coitu pariunt & duo, & plura, & vnūquodq; animal in vtero, in ſinu ac pellicula exiſtit: atq; hæc ipſi fieri videmus, & hæc omnia eadē die vt plurimum pariunt. Sic autē & mulieri ab vno coitu gemelli facti, vterq; in ſinu & pellicula eſt, & eadē die vtrunq; parit. & alter priùs foras procedit, & pellicula ipſius ſiue ſecunda. Quòd autem gemelli, fœmella & maſculus generantur, hoc cauſſæ eſſe ſentio. In muliere & in viro, & in omni animali, in ſingulis & debilior, & fortior genitura ineſt, & non ſemel ac ſimul genitura procedit. ſed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & nō eſt poſsibile omnē eſſe fortē, tum quæ priùs exiuit, tum quæ poſteriùs. In vtrū autē ſinum, craſsiorē ac fortiorem

D E F

Qui gignātur gemelli.

Canes & ſues hoc cōfirmant.

A tiorem geniturā ingredi contigerit, illic maſculus gignitur. In vtrū verò rurſus humidiorem ac debiliorē, illic fœmella generatur. Si vero in vtrunque fortis ingredietur, ambo maſculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic ſermo ſic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

Go adhunc vſque ſermonem communibus ſententiis vtor, tum aliorū qui me præceſſerunt, tum etiā meis. Neceſſe enim eſt commune principiū ſententiis ſupponere eum qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verùm de rebus ſublimibus in aere ac cœlo, neque opus habeo dicere, niſi quòd quantum ad hominē & reliqua animantia, quæ ſunt, & nata ſunt, pertinet, demonſtrabo, & quòd anima ſunt, & quòd ſanitas, & quòd morbus, & quòd in homine malum ac bonum, & vnde moritur. Nunc autem ipſe meas ſentētias profero. Et videtur ſanè mihi id quod calidū vocamus, immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & ſcire omnia tum præſentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata eſſent omnia, in ſupernam circunferentiam receſsit. Et videntur mihi ipſum veteres Aethera nominaſſe. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidū quid & ſiccum, & multis motionibus obnoxiū, & in hac ſanè multum calidi ineſt. Tertia pars aeris, mediū locum occupauit, calidum quid ac humidum exiſtēs. Quarta verò pars terræ proximum locum cœpit, humidiſsimum quid ac craſsiſsimum. Hæc itaq; quum turbata eſſent, & in orbē circunuoluerentur, multa calidi pars in terra cōcluſa eſt, alibi maior, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa: & tempo-

C

Calidū calórve ſol & æther quid poſsit.

Terra.

Aer.

Aqua.

tis progreſſu terra à calido arefacta, hæc cõcluſa in ipſa pu- D
tredines faciunt veluti tuniculas, & quãtum quidem ex pu-
tredine terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id
ipſum per multum tempus caleſcẽs, celerrimè exuſtum eſt,
Oſſa vnde. & in oſſa mutatum. Quæ verò glutinoſiora fuerunt, & frigi-
ditate participarunt, ea calefacta exuri nõ potuerunt, neque
Nerui quo modo facti. verò liquida fieri, propterea ſpeciem alieniorem ab aliis ac-
ceperunt, & nerui ſolidi facti ſunt. Neque enim multum fri-
giditatis ipſis inerat. Verùm venæ frigiditatis multum ha-
Mẽbrana. bebant, atque eius frigidi quantum circumcirca glutinoſiſ-
ſimum erat, à calido exaſſatum, membrana euaſit. frigidum
verò quod erat, à calido ſuperatum, diſſolutum eſt, & ob id
Fauces. Stomachus inteſtina, vẽter vſq; ad anum caua cur. liquidum factum. Iuxta eandem autem rationẽ etiam fau- E
ces, & ſtomachus ſiue gula & venter, & inteſtina in podicem
vſque, caua facta ſunt. Quum enim frigidum ſemper cale-
ſcat, quantum eius circumcirca glutinoſum erat, exaſſatum
eſt, & membrana tunica facta eſt. Quod verò intra frigi-
Veſica. dum erat, colliquatum eſt, & factum eſt liquidum. Nõ enim
erat in ipſo, neque pingue, neque glutinoſum multum. Iuxta
eandem rationem etiam veſica. Multum frigidum quod
ipſum circuncirca concluſit, à calido calfactum, diſſolutum
eſt, & euaſit liquidum, quum neque pingue, neque glutino-
ſum in ipſo eſſet: quòd verò ſupererat, tunica euaſit. Sed &
de aliis quæ caua ſunt eodem modo res ſe habet. Vbi enim
plus glutinoſi quàm pinguis erat, membrana tunica facta F
eſt. Vbi verò pinguis plus quàm glutinoſi, oſſa facta ſunt. Ea-
dem ratio & oſsium eſt. Vbi quidem non inerat glutinoſi,
Oſſa quî fiãtcauáq;. verùm pinguis & frigidi, citius exuſta ſunt propter pin-
guitudinem, atque hæc oſſa durìſsima & rigidiſsima exi-
ſtunt. Vbi verò pingue & glutinoſum ſimilia ſunt, hæc oſſa
antroſa ſunt. Et de his quidem ſic habet. Frigidum quidem
congelat, Calidum autem diffundit, in multo verò tempo-
re etiam exſiccat. Vbi autem pinguitudinis aliquid affue-
rit, citius exurit & ſiccat. Vbi verò glutinoſum affuerit frigi-
do, citra pinguitudinem exuri non vult, ſed tempore caleſ-
Cerebrum quale. cens congelatur. Cæterùm cerebrum ſedes & metropolis eſt
frigidi ac glutinoſi. Calidum verò pinguis ſedes & metro-
polis eſt. Quod enim caleſcit primum omnium quum dif-
funditur pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimum
ping

A pinguitudinis habet, plurimum verò glutinoſitatis, à cali-
do exuri non poteſt, ſed tempore tunicam, membranam
craſſam accepit, circum membranam verò oſſa, quantum
calidum ſuperauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & me-
dulla ſpinalis appellata, à cerebro deſcendit, & non eſt in
ipſo, neque pinguis, neque glutinoſi multum, quemad-
modum & cerebro. & propterea neque nomen medullæ iu-
ſtè poſsidet. Non enim eſt alij medullæ ſimilis, quæ in aliis
oſsibus ineſt. Sola enim membranas habet, quas alia medul-
la non habet. Signa porrò horum manifeſta ſunt. Si quis
enim neruoſa & glutinoſa, itémque alia aſſare velit, alia
quidem cito aſſantur. Verum neruoſa & glutinoſa aſſari
B non volunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguiſ-
ſimum autem & vnguinoſum celerrimè aſſatur. At vero
viſcera ſic mihi conſtituta eſſe videntur: nam de venis prius
à me dictum eſt. Cor multum glutinoſi ac frigidi habet, &
à calido calfactum, caro euaſit dura & viſcoſa, & membra-
na circum ipſum, & cauum factum eſt, non quemadmo-
dum venæ: & ſitum eſt in capite venæ cauiſsimæ. Duæ enim
ſunt cauæ venæ à corde, alteri nomen eſt arteria, alteri ve-
na caua, iuxta quam cor ſitum habet. Et plus habet calidi
arteria, quàm vena caua, & ſpiritum condit ac conſeruat.
Verùm præter has duas venas, etiam aliæ in corpore ſunt.
Cauiſsima autem vena, ad quam cor ſitum eſt, per ven-
trem omnem trãſit, & per ſeptum tranſuerſum, & in vtrun-
C que rhenem finditur, & in lumbis finditur, & exilit tum in
alias partes, tum in crus vtrunque, Sed & ſupra cor ad cerui-
cem, partim in dextram, partim in ſiniſtram, & tunc in ca-
put aſcendit, & in temporibus finditur vtrinque. Poſſunt
autem & numero maximæ venæ dici. Verùm in ſumma, à
vena caua, & ab arteria, aliæ venæ per totum corpus fiſ-
ſæ ſunt, cauiſsimæ autem ſunt prope cor, & ceruicem ac
caput, & infra cor vſque ad coxendices. Et calidum pluri-
mum in venis ac corde ineſt. & propterea ſpiritum cor ha-
bet, vtpote quod omnium intra hominem membrorum ca-
lidiſsimum exiſtat. Procliue eſt autem condiſcere, quòd ſpi-
ritus calidus eſt. Cor & venæ cauæ ſemper mouentur, &
plurimum calidi in venis ineſt, & propterea ſpiritum cor
trahit, ex omnibus in homine maximè calidum exiſtens.

Medulla ſpinæ cur propriè medulla non ſit.

Cordis natura.

Arteria venáque altera magna vnde.

Venulæ corporis vnde veniant.

Cor calidũ eſt.

Cor & venæ ſemper agitantur.

Τῷ ὁμοιώσει cõprobat.

Poteſt etiam aliter cognoſci. Si quis ignem in domo accen- D dere velit, quum ventus non inſpirat, flamma mouetur aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accenſa & ardens, eodem modo mouetur, modò magis, modò minus, vento nullo mouente, quem ſane nos ſpirantem cognoſcere poſſumus, & alimentum calido frigidum exiſtit. Cæte-

Frigus calorem nutrit.

rùm puer in vtero comprimens labra ex vtero matris ſugit, & tum alimentum, tum ſpiritum, cordi intro trahit, vbi ſanè mater reſpirauit. Eſt enim hoc calidiſsimum in pue-

Puerulus in vtero quid faciat.

ro, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus motum præbet. Si verò quis interroget quomodo hoc quis ſciat, quòd puer in vtero trahit & ſugit: illi ſic re-

Cõfirmat.

ſpondendum eſt. Pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & vbi nati fuerint celerrimè ventrem, tum homi- E nes, tum pecora exonerant. Atqui non haberent ſtercus, niſi in vtero ſuxiſſent, Imo neque mammam ſtatim vt natum eſt ſugere noſſet, ſi non in vtero ſuxiſſet. Et de motu cordis ac venarum ſic habet. Porrò pulmo iuxta cor ita na-

Pulmo.

tus eſt. Cor ex humido quod glutinoſiſsimum erat calfaciens cito exſiccauit, veluti ſpumam, fecitque antroſum, & venulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem à calido colliquatum eſt, & liquidum euaſit. Ab ipſo verò glutino-

Iecur,

ſo, tunica facta eſt. At verò Iecur ſic compactum eſt, Quum vnà cum calido multum humidi concluſum eſſet, citra glutinoſum ac pingue, frigidum ſuperauit calidum, & conge- F

Cõfirmat.

latum eſt. Huius ſignum hoc eſt: Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis, poſtquam

Sanguis quare coaguletur.

autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si verò quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ ſunt & glutinoſæ. Splen autem hoc modo conſtitutus

Splen.

eſt. Cum calido & glutinoſo concluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidi autem minimum, tantum ſolummodo quantum ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autem id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras, mollis eſt ſplen, & fibroſus. Rhenes porrò ſic producti ſunt,

Rhenes.

Parum glutinoſi, parum calidi, multum frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatum eſt, & duriſsimum viſcus euaſit, & minimè rubrum, quia non multum calidi ſimul conſtitit.

Caro.

A ſtitit. Eadem de carnibus ratio eſt. Frigidum quidem conſtituit & compegit ac fecit carnem, glutinoſum autem in foramina tranſiit, in foraminibus autem his humidum eſt, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore eſt, plurimùm verò & humidi in corpore eſt, & frigidi multùm in humido: tantùm autem eſt frigidi, quantùm congelare humidum ac liquidum poteſt, ſed ſuperatur à calido, quare

Humidum liquidúmve caloris quid habet.

etiam ab ipſo diffunditur: Quòd verò humidum calidum eſt, hac demonſtratione confirmatur. Si quis corpus hominis ſecet, vbicunque velit, ſanguis calidus fluet, & quandiu ſanè calidus fuerit, liquidus erit, poſtquàm verò refrigeratus eſt, tum ab intrinſeco frigido, tum extrinſeco, pellicula

Tuniculã ſpiritus aérve & frigus ſemper ſuperinducit.

B fit & membrana, & ſi quis hac pellicula detracta, modico tempore ſinat, aliam pelliculam factam videbit, ſi verò quis hanc ſemper adimat, alia rurſus pellicula è frigido generatur. Cæterùm ea gratia plura dixi, vt oſtenderem, quòd extremum corporis ad aerem conuerſum, neceſſariò pelliculam induit, præ frigido & ventis impetentibus. At verò ar-

Articuli iũcturæve.

ticuli ſic generati ſunt. Quum oſſa facta eſſent, quæcunque quidem ex ipſis pinguia erant, celerrimè exuſta ſunt, quemadmodum etiam priùs dictum ſuperiore ſermone. Quantum autem ex ipſis glutinoſum erat, idipſum exuri non poterat, ſed medio inter vſtum & ſiccatum loco contentum, à

Nerui.

calido in neruos, & ſaliuam ac mucum tranſiuit. quantum autem ex glutinoſo liquidiſsimum erat, hoc calfactum craſ-

Vngues.

C ſius redditum eſt, vtpote liquidum exiſtens, & ex hoc ſaliua facta eſt. verùm ex illo glutinoſo vngues producti ſunt. Etenim ab oſsibus & articulis ſemper liquidiſsimum ipſorum diſcedens, glutinoſum redditur, & à calido ſiccatum ac

Dentes.

arefactum, foras in vngues delegatur. Dentes autem poſteriùs generantur ex hac cauſſa. Ex oſsibus capitis ac maxillarum incrementum fit glutinoſi, & quod ex pingui, ineſt à calido ſiccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis oſsibus

Dẽtati cur naſcantur.

duriores, quia nihil frigidi ineſt. Et primi quidem dentes naſcuntur à victu in vtero, & poſtquàm natus fuerit puero lactenti à lacte. Vbi verò hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, vbi ad annos primi alimenti peruenerint, quibuſdam etiam priùs, ſi à morbido alimento nati fuerint. Plurimis verò quum ſeptem annos impleuerunt. Qui verò poſteà

poſteà enaſcuntur ſimul cõſeneſcunt,niſi præ morbo perfo- D
rentur.Cæterùm dentes propterca poſteriùs aliis naſcuntur.

Maxillæ ſolæ oſsium venulas habent ventriculúſque.

In maxilla venæ ſunt,& hæ huic oſsi ſoli inter omnia oſſa,
ex inferno ventre alimentũ præbent.Oſſa verò tale augmen
tum dant , qualia exiſtunt , ſed & alia omnia tale augmen-
tum reddunt,qualia ipſa exiſtunt. Etenim venæ ex vẽtre ac
inteſtinis,in quæ cibi ac potus colliguntur,poſtquàm hi fue-
rint calfacti,tenuiſsimũ ac liquidiſsimum trahunt , craſiſsi-
mum autẽ & fæx iſthic relinquitur , computreſcitque & fit
ſtercus in inferioribus inteſtinis. Tenuiſsimũ verò trahunt
venæ ex ventre ac inteſtinis,quæ ſuprà ieiunum inteſtinum
exiſtunt,atque hoc calfactis iam cibis. Vbi autem ieiunum
inteſtinum tranſierint,& in inferiora inteſtina collecti fue- E

Stercus quî fiat.

rint,ſtercus fiunt.At verò alimentum vbi acceſſerit , vnum-
quodque talem ſpeciem vnicuiq; reddit , qualia ſanè erant.

Cibus & potus omnia irrigãt, conſeruant. & augent.

Singula enim ab alimẽto irrigata augmentum capiunt,cali
dum,& frigidum,& glutinoſum & pingue,& dulce,& ama-
rum,& oſſa & alia vniuerſa quæ in homine inſunt. Et ob id
dentes poſteriùs naſcuntur. Dictum autem à me priùs eſt,
quòd ſolæ ex oſsibus maxillæ , ipſæ in ſeipſis venas habent:
& ob id alimentum amplius in ipſas quàm in alia oſſa tra-
hitur,& quia vberius alimẽtum,& denſiorem influxum ha-
bent,augmẽtum ipſæ à ſeipſis tale pariunt , quales ſanè ipſæ
exiſtunt , atque hoc donec homo integer augeſcat : augeſcit
autem vbi conſpicuus euadit , conſpicuus verò fit maximè à
ſeptennio,vſque ad decimum quartũ annum.& in hoc tem- F
pore,tum maximi ex dentibus , tum alij omnes naſcuntur,
poſtquàm exciderint hi qui ab alimento in vtero nati ſunt.
Augeſcit autem & in tertiũ annorum ſeptenarium , in quo
adoleſcens fit , vſque ad quartum & quintum ſeptenarium.
Quin & in quarto ſeptenario dentes enaſcuntur,pleriſq; ho-
minibus duo,qui ſapientiæ dentes appellãtur. Porrò capilli

Capilli.

ſic naſcuntur. Oſſa ſunt & cerebrum à quibus tale augmen-
tum venit,vtpote glutinoſo circumcirca exiſtente,quemad-
modum & neruis,& pinguitudinis nihil ineſt. Si enim pin-
guitudo affuiſſet,ex calido ſanè exuſta eſſet.Fortaſsis autem
mirabitur quis quòd etiam ſub alis & in pube pili multi,&
quibuſdam in toto corpore exiſtunt.Verùm hic ſermo de eo
eſt,quòd vbicunque in corpore glutinoſum eſt,ibi pili à ca-
lore

Auditus quî fiat.

A lore fiunt. Auditus autem inde contingit, foramina aurium
ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt.Iam verò ad
ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum fir-
mantur,os autem cauum reſonat per durum. Pellicula verò
in aure iuxta os durum tenuis eſt , velut aranei tela , & o-
mnium pellicularum ſiccifsima. Quòd autem id quod ſic-
ciſsimum eſt maximè reſonat,multa ſigna ſunt. Quum igi-
tur plurimum reſonuit , maximè audimus. Et ſunt quidam
qui de natura ſcribẽtes prodiderũt,quòd cerebrum eſt quod
ſonum edit.hoc autẽ fieri non poteſt.Ipſum enim cerebrum
humidum eſt,& membrana ſiue tunica circum ipſum humi
da eſt & craſſa, itémq; circum tunicam oſſa. Nullum igitur
B humidum reſonat , ſed ſicca , reſonantia autem auditum fa-

Odoratus cauſſa.

ciunt.Olfacit porrò cerebrum humidum exiſtens,aridorum
odorem vnà cum aere, per corpuſcula cartilaginoſa ipſum
trahens. Cerebrum enim in cauitatem naſi pertingit, atque
hac parte non eſt ante ipſum os aliquod , ſed cartilago mol-
lis velut ſpongia,neque caro,neq; oſsiculum : & vbi quidem
cauitas naſi ſicca fuerit , ipſum ſeipſo exactius arida olfacit.
Aquã enim non olfacit,humidior eſt enim quàm cerebrum,
niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſsior fit , & alia
omnia.Quum verò nares humectæ fuerint,olfacere nõ poſ-
ſunt. Non enim aerem attrahit cerebrũ ipſum ad ſeipſum.
Similiter etiam vbi cerebrum ipſum de ſeipſo plurimum li
quefecerit,in palatum,& fauces, & pulmonem,ac reliquum
C ventrem:cognoſcunt autem hoc homines,& ex capite deſtil
lare dicunt,deſtillat autem & in reliquum corpus.Et eſt mo

Viſus quî fiat.

Viſus quæ cauſſę ſint.

dus eius calidus. At verò viſus propterea contingit:à cerebri
membrana vena in vtrunq; oculum per os deſcendit:per has
duas venulas,quòd eſt glutinoſiſsimi tenuiſsimũ de cerebro
percolatur , & propterea ipſam circum ipſum oculum tuni-
cam talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum, quod ad
aerem vergit,ad quod venti ac flatus irruunt,eadẽ planè ra-
tione quemadmodum de aliis mẽbranis ac tunicis dixi.Sunt
autẽ multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ , quales ipſi exi-
ſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relu-
cent,per hoc igitur relucens videt:quòd verò non ſplẽdidum

Pupilla qualis.

eſt,neque relucet, per hoc non videt. Verum reliquum quod
circum oculos eſt album , caro eſt. Quæ verò pupilla oculi
appella

appellatur, nigra apparet, ob id quòd in profundo eſt,& tu- D
nicæ circum ipſam nigræ ſunt: tunicam autem appellamus
id quod velut pellicula ineſt. Eſt autem non nigra ſi quis in-
Oculi humor qualis. ſpiciat, ſed alba ac pellucida, humidum verò oculi, glutino-
ſum exiſtit. Sæpe enim vidimus, in oculo rupto exire humo-
rem glutinoſum, & ſi quidem adhuc calidus fuerit, liquidus
eſt, Poſtquam verò perfrigeratus eſt, ſiccus euadit, velut thus
tranſparens. Atq; hoc & in hominibus & in brutis ſimiliter
habet. Cæterum oculum moleſtia afficit omne quod incide-
rit, & venti irruentes, & alia quæ ſplendidiora ſunt, quã ipſe
eſt. Et ſi quis interroget, reſpondere licet, propterea quòd
conſimilis coloris exiſtunt. Quemadmodum os, & lingua, &
Sermo vnde. reliquus venter, humida ſunt. Sermonis porrò facultas in- E
de eſt. Totum corpus ſpiritum intro trahit, plurimum verò
in cauitates ſibiipſi accumulat. Is autem qui per inane foras
currit, ſtrepitum facit. caput enim reſonat, lingua verò arti-
culat, occurrens in faucibus, obturánſque ac pellens ad pala-
tum & dentes, claritatem eius facit. Si autem lingua ſemper
occurrens non articularet, non poſſet homo clare diſſerere,
ſed ſingula à natura vnam vocem haberent. Huius ſignum
A mutis hoc confirmat. eſt. Muti ex natiuitate diſſerere non poſſunt, ſed vnam tan-
tùm vocem ſonant, etiam ſi quis ſpiritum efflans ſermonem
proferre conetur. Manifeſtum autem hoc eſt, Homines vbi
Cantorum exemplum. voluerint magnam vocem edere, attrahentes ſpiritum fo-
rinſecum, eum foras propellunt, & magnam vocem edunt,
prout ſpiritus durat, poſteà verò vox contabeſcit. Sed & ci- F
Vitruuius hinc ſumpſit. tharœdi, quum ipſos vocem intendere oportuerit, ſpiritum
quàm plurimum intrò trahentes pronuntiationem exten-
dunt, & vociferantur ac vocem magnam edunt, prout ſpi-
ritus durarit. Vbi verò ſpiritus defecerit, deſinunt. Ex quibus
Spiritus locutionem & vocem præbet. manifeſtum eſt quòd ſpiritus eſt, qui vocem edit. Vidi au-
tem iam quoſdam, qui ſibiipſis manu illata guttur penitus
præſecuerant, atque hi viuunt quidem, verùm nullam vo-
cem edunt, niſi quis guttur conſtringat, hi autem ſermonem
proferunt, Manifeſtum verò, & hoc eſt, quòd præſecto gut-
ture ſpiritum attrahere intrò in cauitates non poſſunt, ſed
per præſectam partem exhalat. Sic ſanè res de voce ac ſer-
Conceptus in vtero quotas. mone ſe habet. Porrò vita hominis ſeptem dierum eſt. Pri-
mùm etenim poſtquàm genitura in vteros peruenit, in ſeptẽ
diebus

A diebus habet quæcunque corpus habere debet. Mirari au-
tem quis poſsit, quomodo ego id ſciam. Verùm multa ego
vidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ ſæpius de ſeipſis Meretrices quæ docuerunt.
periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, ſciunt
quando in ventre concipiant, & poſtea conceptum intra ſe
perdunt. Poſtquam autem iam perditus eſt, elabitur velut
caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam ſi con-
ſpicatus conſideraueris, omnia membra habere reperies,
& oculorum regiones, & aures, & manus & manuum digi-
tos, & crura, & pedes & pedum digitos, & pudendum, & re-
liquum totum corpus manifeſtum. Satis etiam manifeſtum
eſt harum rerum peritis, quòd mulier quum in ventre con- Conceptus ſigna.
B cepit, ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequi-
tur, & conuulſio occupat tum articulos, tum totum corpus,
& vterum ſegnities ac torpor. Et quæ puræ ſunt, hoc perpe-
tiuntur. Quæ verò craſſæ & mucoſæ hoc perpetiuntur, ple-
ræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt.
Certè quatenus mihi oſtenderunt, hoc ipſum ſe cognouiſſe,
catenus ſcio ac prodo. Quòd verò vita hominis ſeptem die- Quota inedia.
rum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſe-
ptem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem
in ipſis moriuntur. Sunt autem qui ipſos tranſmittunt, &
tamen moriuntur. Sunt etiam quidam, qui perſuaſi ſunt,
vt ne deſperarent ſeipſos fame conficientes, ſed comede-
rent ac biberent: verùm venter non amplius ſuſcipit. Ieiũ-
C num enim inteſtinum in his diebus concreuit, moriuntúr-
que etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis vi-
tam ſeptem dierum eſſe. Puer ſeptimeſtri partu, natus, pro Septimeſtris partus.
ratione natus eſt, & viuit, & rationem talis habet, ac nume-
rum ad hebdomadas ac ſeptenarium exactum. Octimeſtris
autem natus nullus vnquam vixit. Nouem verò menſium &
decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas
numerum exactum. Quatuor enim denarij hebdomadum,
dies ſunt ducenti & octoginta, In denarium antem hebdo-
madum ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſepti-
meſtris partus tres denarios ſiue decadas hebdomadum, &
in vnaquaque decade ſeptuaginta dies. Tres verò hebdoma-
dum decades, ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Quin & Prænotio morborũ
morbi acutiſsimi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus heb-
doma

domadis dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, & mo- D
riuntur aut ſani euadunt: & tertij generis in vndecim die-
bus, hoc eſt vna & dimidia hebdomade: & quarti in dua-
bus hebdomadis. & quinti in duodeuiginti diebus, hoc eſt
duabus & dimidia hebdomadis. At verò alij morbi non ha-
bent, vt certa ſeutentia pronuntiari poſsit, quanto tempo-
re homines ab ipſis ſani euadant. ad eundem modum etiam

Capitis vlcera.

vlcera magna in capite ac reliquo corpore, quarto die in-
flammari incipiunt, in ſeptem autem inflammatio ſeda-
tur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeuiginti. Si quis
autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in
hoc tempore non ſedentur, homines moriuntur. Cæterùm
inexpertus quiſpiam mirari queat, quòd ſeptimeſtris puer E
naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & quidem fre-
quenter. Si autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetri-
ces adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percuntari. Eſt

Dẽtes pueris quãdo renaſcũtur.

autem & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis den-
tes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero
exactè hebdomades trecentę ac ſexaginta. Neceſsitatem au-
tem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſen-
tur, ego aliis locis declarabo.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE SEPTI- F MESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Macrobius & Galenus in Epidemiarũ commentariis hoc diſſerit.

SEPTIMESTRES autẽ naſcuntur diebus
cẽtum & octuaginta duobus ac dimidio, &
inſuper accedente diei particula. Si enim
primi mẽſis dies quindecim ſupputaueris,
deinde quinque menſium, dies cẽtum qua-
draginta ſeptem ac dimidium: In vndeſe-
xaginta enim diebus quàm proximi duo menſes perficiun-
tur.

A tur. his igitur ſic habentibus, ad ſeptimum menſem ſuper-
ſunt dies non plures quàm viginti. Et eſt tota ſumma dimi-
dij anni, vnà cum aliquantula diei parte. Quum itaque ad
hoc perfectionis principium partus peruenerit, matureſcẽte
fœtu, & robore multum augeſcente, in perfectione magis
quàm aliis temporibus pelliculæ in quibus ab initio nutri-
tus fuit, quemadmodum ſpicarum membranæ laxantur, ad
id coactæ anteaquàm fructus perfectè matureſcat: & fortiſsi
mi ac pleniſsimi fœtus violantes ac dirumpentes pelliculas,
partum fieri cogũt, & plurimi ex his pereunt. Quum enim
parui ſint, tranſmutatione maiore quàm alij vtũtur, & qua
draginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex vtero

Cur ſeptimeſtres edantur.

B egreſsi, id quod etiam in decimeſtris multos peremit. Sunt
autem ex his ſeptimeſtribus qui etiam ſuperſtites manent,
ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod ę-
nutriti ſunt in vtero, cõſtitit, vt omniũ participes ſint, quo-
rum etiam perfectiſsimi participes exiſtunt; maximè qui ſu
perſtites manent, & proceſſerunt de matre prius pariente,
vtpote in octauo menſe ægrotaturi. Si enim in his laboribus
ſuccedant, vt in conſpicuum prodeat puer, impoſsibile eſt ſu
perſtitẽ eſſe, ob prædictas affectiones, quas ego octimeſtres
perimere dico, Imò etiam multos decimeſtres. Cæterũ mul

Cur pauci ſeptimeſtres viuãt.

ti fœtus ſeptimeſtris ætatis quum pelliculæ laxantur, ſece-
dunt in id quod cedit, & hic alimentum ſumunt, primos qui
C dem quadraginta dies laborantes, alij plus, alij minus: pro-
pter permutationem autem ex locis & pelliculis quæ ipſos
aluerunt, tranſmutantur, & pro vmbilico, trahunt & tranſſu
munt etiam per matrem labores. Pelliculæ enim dum ten-
duntur, & vmbilicus conuulſus, dolores matri inducunt. Et
fœtus ex antiquo vinculo exſolutus, grauior redditur. Multę
verò mulieres etiam febricitant his cõtingentibus, quædam
etiam pereũt vnà cum fœtibus, verũ omnes in breui ex hoc
contaminantur ac inquinantur. Aiunt autem & octonos mẽ
ſes difficilimè vteros ferre, rectè id dicẽtes. Eſt autẽ octauus

Cur plus minúſve quidam ſeptimeſtres partus afficiãtur.

menſis non ſolùm hoc tempus, ſed & dies accedũt à ſeptimo
menſe, & à nono, & ab ipſo anno. Verùm dies non ſimiliter,
neque dicunt, neque cognoſcunt mulieres. Decipiũtur enim
ex eo quòd non eodem modo fiunt, ſed aliquando à ſepti-
mo menſe plures dies accedunt ad quadraginta, aliquando

Cur octauus menſis grauis ſit.

Cur fœminæ in cõceptu errent.

à nono

à nono Tunc enim fieri neceſſe eſt,prout contigerit mulie- D rem in ventre concipere,tum menſe,tum tempore. Menſis autem octauus minimè dubius eſt,ſecũdum hũc enim cõtingit,vt iudicatio difficilis exiſtat. Et mea ſententia pars etiã in vndecimo menſe,menſis eſt, vt hic ſatis memorabilis exiſtat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare nõ oportet,dicunt enim omnia,& ſemper dicunt, & ſemper proferunt. Neq; enim aut opere aut ſermone perſuaſæ ſunt,ſed ex eo quod cognouerunt in corporibus ſuis cõtigiſſe. Licet autem & volentibus aliud dicere, Quæ verò iudicio præditæ ſunt, & victoriã de hac ſententia pronunciant,ſemper dicũt ac teſtitur,naſci ſeptimeſtres,& octimeſtres,& nouimeſtres E & decimeſtres,& vndecimeſtres:& ex his octimeſtres nõ ſuperſtites manere. Dicunt autem & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri , ſed & reliqua conſcripta his accidere,in quadragenariis,ac in ſingulis menſibus fieri dicunt.

Quid agat partus ſeptimo menſe.

Quum autem ſeptimo menſe pelliculæ dirumpitur,& fœtus ſeceſſerit,labores qui circa octauum menſem,& ſextũ quadragenarium,in partu fieri traduntur,corripiũt. hoc autem tẽpore præterito,quibus bene futurũ eſt, inflãmationes tum fœtus,tum matris exoluũtur,vt venter molliatur,& tumor à præcordiis & laterũ mollitudine deſcendat ad locos inferiores,ad facilem partus tempore progreſsionem. & ſeptimo ſanè quadragenario plurimo tẽpore fœtus iſthic exiſtunt. Nam loci ipſis molles ſunt,& tranſmotiones ipſis faciliores ac frequentiores fiunt,& propterea ad partum magis F ſolubiles conſiſtunt,& mulieres per hos vltimos dies ex toto quadragenario facilius vteros ferunt,donec cõtigerit fœtum verti. Poſtea verò dolores partus ac labores incumbũt, donec à puero & à ſecũda mulier liberetur.

Quare claudi, cæcive partus edãtur.

Quæcunq; verò mulieres multos pueros pepererunt,& quidam ex ipſis claudus natus eſt,aut cæcus,aut aliud quoddã malũ habens,aiũt in hoc puero octauum menſem ipſas difficilius tranſegiſſe, quàm in his quos pepererũt nihil mali habẽtes. Fœtus enim mancus in octauo menſe fortiter ægrotauit,vt etiã morbus abſceſſum ac ablationẽ ſiue mutilationẽ alicuius partis fecerit,quemadmodum etiã viris fortes morbi faciũt. Qui verò fœtus in alio tẽpore fortiter ægrotãt,pereunt prius quàm ipſis abſceſſus eiuſmodi fiat. Quicunque autem octimeſtres fœtus

A fœtus non valde ægrotant,ſed iuxta vnam aliquam partem, ex ſeceſſu afflictionem pertulerunt, quadraginta quidẽ dies in imbecillitate tranſigũt,& plurimũ in vtero,propter prædictas neceſsitates,ſani autem fiunt.

Qui poſt enixum viuant.

Quicunq; autem natus fuerit in his quadraginta diebus,eum impoſsibile eſt ſuperſtitem manere,ægrotanti enim adhuc ipſi in vtero tranſmutationes & afflictiones poſt partum accedunt. Quicunq; verò ægrotans in vtero ad nonũ menſem peruenerit, & in hoc menſe natus fuerit,ſuperſtes erit. Et ſuperuiuũt quidem nõ minùs hi quàm ſeptimeſtres,verùm pauci etiam ex his educantur.

Cur macilenti fiant.

Neq; enim craſsitudinem habent,quàm perfectiſsimi habent,& labores in vtero non diu ante tolerauerunt, vt B tenues euaſerint. Seruabitur autem vel maximè talis puer,ſi nouem menſium fuerit in exitu , fortior autem euadet etiã is,qui plurimùm abeſt à morbis,qui octimeſtribus accidere ſolent.

Decimeſtres cur educentur.

Qui enim in ſeptem quadragenariis naſcuntur,decimeſtres appellati,ob id maximè educantur,quòd fortiſsimi ſunt,& plurimùm à vulgarium puerorũ tempore abſunt,in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus , circa octauum menſem. Declarant autem de morbis & afflictionibus octimeſtrium,etiã nouimeſtres tenues naſcentes. Iuxta multitudinem enim temporis,etiam magnitudo corporis cõtingit,ex morborũ afflictione progreſſus,& non velut ſeptimeſtres carnoſi gignuntur,& craſsitudinem probè coaltam habentes , vt qui tempus quo in vtero geſtabantur ſine morbis C tranſegerunt,

Conceptus & cæterorum decretorium.

Verùm enimuerò cõceptus ,& abortus, & partus mulieribus in eo tempore,in quo etiam morbi , & ſanitas,& mors omnibus hominibus fiunt,hæc verò omnia partim ſecundum dies,partim ſecundum menſes, partim ſecundum dierum quadragenarios,partim ſecundum annum, ſignificationem ſui præbent.

Quę faciãt hæc.

In omnibus enim his temporibus inſunt ad vnumquenq;,& vtilia multa, & hoſtilia multa. Ex vtilibus igitur,ſanitas & augmentũ contingit.ex contrariis,morbi & mors.

Dierũ obſeruatio.

Dies quidem igitur maximè inſignes in plurimis ſunt,primi & ſeptimi,multùm potentes in morbis,& multùm in fœtibus. Nam plurimi abortus in his diebus fiunt,nominantur autem tales effluxus,non abortus.

Quantum dies & mẽſes poſsint.

Verùm alij dies intra quadrageſimum inſignes quidem minùs ſunt,multi verò iudicant. Cæterùm in menſibus,eadem quæ

 in die

in diebus fiunt,iuxta rationem insunt.Menses enim mulie- D
ribus sanis singulis mensibus apparent, tanquam peculiarē in corporibus vim mensis habeat.Vnde sanè septimi menses his quæ vterum gestant,fœtus in principium perfectionis constituunt.Pueris verò vbi septem menses à natiuitate impleuerunt,tum alia vtilia in corporibus fiunt,tum dentes apparere incipiunt.Eadem ratio est etiam in eo tempore

Dierum parium obseruatio.

decretoriis diebus,si quidē fortassis vnà cū his quos recensui cōiungere,quis velit historiæ ac cognitionis gratia referentur.Etenim medicum qui ægrotorum salutem rectè coniectare volet,animaduertere quidem oportet,& contemplari omnes dies,ex paribus verò decimum quartū, & vigesimū octauum,& quadragesimum secundum.Hic enim terminus E
ponitur à quibusdā pro harmoniæ ratione,& integer ac perfectus numerus,verùm ob quam caussam, longius fuerit in

Conformationis tempus in vtero.

præsenti exequi.cōtemplari autem sic oportet per ternarios ac quaternarios,ternariis quidē omnibus copulatis, quaternarios autem, duobus ad duos connexis.At verò quadragenarij primū in fœtibus iudicāt.Quisquis enim primos quadraginta dies trāsmiserit,abortus effugit ex omni causa cōtingentes,plures autem fiunt in primò quadragenariò abortus,quàm in aliis omnibus.Hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores sunt,& ipsorum corporis per singula membra discretio fit:& masculorum quidem partes omnes valde conspicuæ fiunt fœmellæ verò in hoc tempus, carnes apparent exortus ac processus solùm habentes.Similia enim lon- F

Quî puellæ à pueris differant.

gius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur, propter consuetudinem & amicitiam:quanquā aliàs quum à matre segregatæ fuerint,filiæ citius quā filij pubescant.& sapiant, ac senescant,propter corporum imbecillitatem,& victus rationem.Alter quadragenarius est,in quo circa octauū mensem fœtus in vtero ægrotant,de quibus hic totus sermo institutus est.Tertius est, in quo vbi nascantur pueri etiā malè affecti,si effugerint quadraginta dies,apparent magis robusti ac sapientes.Nam & splendores clarius vident, & strepitum audiunt,quòd priùs non potuerunt, tanquam incre-

Quid suapte natura pueri sapiadr.

mentum habeat hoc tempus,cùm iuxta alia, tum iuxta sapientiam ex corpore elucescentem.Peculiarem quidem sapientiam in corpore inesse manifestū est,in prima sanè die. Nam

A Nam in somnis,statim vbi nati sunt pueri,ridere & plorare videntur.Vigilantes quoque sua sponte statim rident ac plorant,priùs quàm quadraginta dies transeant.Non rident autem,etiam si titillentur ac irritentur,priusquàm hoc ipsum tempus transeat.habetātur enim vires in muccis: quāquàm mors etiā per fatum sit forte designata.vt hoc exēplo omnibus sit,quòd omnia existentia quæ naturā ex iisdem habent, transmutationes per tempora venientia habeāt.Declaratur autem in singulis,quum alia nascantur,alia corrumpantur.

Mors & cætera cur fiant.

Porrò anno finiente multi quidem morbi fiūt.multæ etiam sanitates,iuxta temporis rationem,ad menses,& ad singulos dies.Septenariis autem annorum, cum alia multa insignia

Septimana in corporibus præualent.

B corporibus fiunt,tum dentes pueris excidunt,& alij nascuntur.Quæ enim in corporibus fiunt,ea scribam.

Principium autem huius septimestris in alijs codicibus sic habebatur.

DE septimestribus autem quidam sic dicit, quod negotium oculis nondum vidi,sed tantùm audiui. Quo autem modo mihi fieri posse videatur,declarabo.Multæ naturæ mutationes,conuersiones,& excessus in animalibus & arbustis,cæterisq; satis,sponteve nascentibus æuo perpetuo,lōgóq; fiūt:nam alicubi iam fœmina & mas multis manibus, oculis auribúsq; cōformati,natiq; sunt,variisq; aliis formis.

De membris agnascentibus.

C concreta ora,& ossa alij habentes mirandam naturæ prauaricationem,mutationem,& excessum.cuncta enim temporibus labentibus & discreta,& cōfusa & peculiaria perficiuntur.Nam secundum priscam generationem,cùm omnia animantia condita & creata sunt,sic conformata fuerunt.Scitóque etiam nunc eodem modo & per eadem secundum leges & ritè cuncta conformari nasciq; posse,Mihi verò(quemadmodum homini circa septimestria definienti datur)hæc stata specie,pro cœli,terræq; benignitate,quemadmodum fructus oriri videntur.Quòd videre est in Aegypto,vbi omnia

Terræ Aegyptiæ fœcunditas.

perfecta nascuntur,& perficiuntur,multa etiā & per annum totum omniq; tempore terræ benignitate,calorísq; circum aggeratione,Nilive inundatione scaturiunt.Simili modo & circa animātia septimestriáq; perfecta vitaliáq; illic omnia nascun

Quid ad similitudinē faciat.

nascuntur. Quamobrem si quæ conceptura est, vti sibi successionem pariat, bene habeat, virque ad eam rem demittendam promptus, præstóque sit, corpus siue corporis alueus creatur & perficitur. Collatio enim & concordia, validáque necessitas & vis cogit, vti perficiatur & adolescat suo satori non dissimile. Nam si maior minórve, & dissimilis forma & figura sit, illi vnde orta est perfecta non haberetur. Quare dicito, statuitóve, medium quid esse in magno negotio, conformationem rysmónve. Si ergo conformatio aliqua ad homines peruentura est, leni & initi modo perueniat necesse est, pérque hominum commoda. si minùs, quidam præpubescunt & præsenescunt, quemadmodum qui præsenescunt, & si ritè & secundùm legem fiat. Conformatióque contabescit, & ad ossium cōmoda, fibrarum venarum, neruorum, viscerum, intestinorum, vteri, cæterorúmque perfectionem cōuertitur. Sed forsitan aliqui petent, cur octimestria, & trimestria non viuant? quoniam fluxi paruulique sunt, quædā enim sic æuum, & ætatem nacta sunt & per similia cōformari & discerni consueuerunt, quemadmodum quæ in terra seruntur & plantantur. quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus nascuntur secundum tempus. Tempus autem solis & lunæ circuitu perficitur, & sequitur, nec etiam vndecimestres, nec duodecimestres secūdum eandem rationem horum viuent, donec pueruli sunt: nihil enim præter sua vestigia & naturā fit, aut adolescit, nec etiam si quid fabulentur. Sed cuiusque conformatio, forma figuráve, & similitudo, siue rysmos, secundum naturalem legem perficitur, & ritè finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert: quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, syncrisésve absumit. Quare nunc periti cùm sint, conceptus omnes noscent quæ priùs excogitaui.

D E F (margin letters)

Cur octimestres & trimestres nō viuant.

Temporis autores sol & luna sūt.

Quæ prius conformentur.

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE OCTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B

De octimestri partu sic sentio. Impossibile esse vt duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & propterea octimestres non superstites manere. Contingit enim ipsos consequenter affligi, tum ea quæ in vtero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimestris vitalis est. Insuper & decimestres appellatos, in septem quadragenariis dierum magis in lucē edi sentio, & maximè cōtingere vt educentur. Nam perfectissimus est fœtus in primis quadraginta diebus, vbi verò plures accesserint, perit. Coguntur enim multa in pauco tēpore assumentes ac perferentes, multum ægrotare, ex quibus mors cōsequitur, incipit autē laborare puer ante partum, & interitus periculū subit, quum in vtero vertitur. Producuntur enim omnes sursum habentes caput, pariuntur autē multi in caput, & securius discedunt ac liberantur his qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes nō impedimēto sunt, puero in caput exeunte. Verùm quum in pedes prodierit, obturamenta cōtingunt. Versiones scilicet in vtero, & alia pericula, & vmbilici puerorum iam sæpe circa colla apparuerunt. Si enim iuxta partem quamcunque vmbilicus fuerit in vtero porrectus, magis hac parte puer vmbilici circumactionē, dum vertitur, faciet, quàm circa ceruicem. Si verò iuxta humerū, vmbilici circumactionē retrahit, hoc autē vbi fit etiā matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principiū morbi intus nacti prodiere, & consequenter alij perierūt, alij morbidi superuixerunt. Quicunq; verò

C (margin letter)

Cur octimestria nō viuant.

Quando partus periclitatur.

Melius in caput exeunt.

Multi de vētre morbos trahūt.

Qui probè coaiecicãt. verò probè ac tuto prodierint,& in conſpicuum exierint,de D
repente ex neceſsitate in ventre liberati,& craſsiores ac ma-
iores,quàm pro ratione ſtatim exiſtũt,his nõ ex augmento,
ſed laxo tumore id contingit,& multi ſani ex his pereunt. Si
enim tumor nõ reſidat citius quàm tertio die, aut paulo ſe-
rius,morbi ex ipſo fiunt. Quare etiã alimenta ac reſpiratio-
nes periculoſe mutantur. Si quid enim morbidum inducunt
per os & per nares inducunt:& pro eo quòd tanta ingerãtur
edulia quãta ſufficiunt,& ea etiã nõ ſuperentur,multo plura
ingeruntur:vt neceſſe ſit & cogantur præ ingeſtorum copia,
& præ ipſa adeò affectione, qua pueri corpus affictum eſt,
alia quidẽ per os & nares rurſus exire, alia verò per inteſti- E
num ac veſicã inferne tranſire,antea nullo horum ita cõtin-
gente. Sed & pro flatibus ac ſpiritibus,& humoribus ita co-
gnatis,cum quibus neceſſe eſt in vtero conſuetudinẽ ac be-
neuolentiã habuiſſe omnibus peregrinis vtitur,crudioribus
Mutatio loci & ciborum quid poſsit. ac ſiccioribus,& minus manſuetis,vt neceſſe ſit dolores obo-
riri multos,pleriſque etiã mortes: quandoquidẽ etiam viris
tranſmutationes locorũ ac victus,morbos faciunt. Eadẽ ra-
tio eſt & de veſtibus. Pro eo enim quòd carne & humoribus
Proprietas vmbilici. induti fuerunt, iiſq; tepidis ac liquidis & cognatis,tales ve-
ſtes pueri induunt quales ipſi viri. At verò vmbilicus per
quem alimẽti ac ſpiritus ingreſſus pueris contingunt, ſolus
ex omni corpore vtero adhæret,& per hunc introitus ac in-
greſſus ingredientiũ particeps fit,reliquæ partes conniuent,
& nõ prius apertæ ſunt,quã vbi in exitu fuerit puer ex ven- F
tre. Quum autẽ in exitu fuerit, reliquæ omnes aperiuntur,
verùm vmbilicus attenuatur,& cõniuet ac reſiccatur. Quem
admodum autẽ in his quæ ex terra naſcuntur, fructus pleni
ac maturi ſecernuntur,ac decidunt,iuxta diſcriminationem
qua parte inhærent: Sic etiã pueris maturis ac perfectis,vm-
bilicus quidẽ conniuet ac clauditur, reliqua verò aperiun-
tur,vt & ingredientia ſuſcipiãt,& exitus habeant ſecundum
naturam,quibus neceſſe eſt viuentes vti. Singula enim ſepa-
rantur iuxta modũ quo agmina cõgregantur repentia:opti-
Decimeſtres & vndecimeſtres & ſeptimeſtres quando pariantur. ma autẽ ſunt,quæ maxime ſoli cõnutrita ſunt. Cæterùm de-
cimeſtres & vndecimeſtres partus, ex ſeptẽ quadragenariis
eodem modo fiunt,velut ex dimidio anno ſeptimeſtres. Plu-
rimis enim mulieribus neceſſarium eſt in ventre cõcipere,
poſt

A poſt menſtrua purgamẽta,vbi ab his exolutæ fuerint. Opor-
tet igitur mulieri tempus dare menſis,in quo ipſa purgatio
continget: & hoc tempus quibus breuiſsimum fit,tres ſunt
Conceptus varietas. dies, Pleriſque autẽ multo plures. Sunt autem & alia multa
impedimenta etiã in viris,ex quibus conceptus retardatur.
Oportet autem vel maximè hoc cõſiderare. Quòd nouilu-
nium quod dies vnus exiſtit, exactiſsimè trigeſima menſis
pars eſt. duo autẽ dies,fermè quindecima menſis pars ſunt.
Tres verò dies,pars menſis decima ſunt,& reliqua iuxta ho-
rum rationem. & non eſt poſsibile in paucioribus partibus
fieri,neque menſtruorum ſolutionẽ, neque fœtuum conce-
ptionem. Ex his igitur omnibus neceſſariũ eſt pleraſq; mu-
B lieres circa plenilunium,& vltra in ventre concipere,vt du-
centi & octoginta dies,ſæpe vndecimum menſem apprehen
dere videantur, tot enim dies ſeptem quadragenarios con-
ſtituunt. Nam quum vltra plenilunium mulier concipit,ne-
ceſſe eſt eum conceptum vndecimum menſem attingere ac
apprehendere,quo ad vltimum circuitum perueniat.

HIPPOCRATIS
COI LIBER, DE SVPERFOETATIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

VVM ſuperfœtarit mulier,ſi primum pue- Quæ ſuper concipiant.
rum in medio vteri habuerit, ſuperfœta-
tio elabitur, à primo ac veteri expulſa. Si
verò in altero cornu ſuperfœtationem ha-
buerit, poſterius ipſam inſuper parit non
vitalem,nimirum vitalitate vbi vterus la-
xatus & humectus fuerit exſoluta. Si verò nõ ſtatim ſecedat
ſuperfœtatio,dolores exhibet,& fluxum fœtidum,ac febrẽ:
& facies intumeſcit,tibiæq; ac pedes,& ſi pereat, cibũ auer-

 ſatur

ſatur donec exciderit. Superfœtāt autem mulieres,quarum D
ſtomachus id eſt vteri os,poſt primum cōceptum non clau-
ditur ita valde,idque apparentibus ſignis conſtat,clauditur
autem poſt ſuperfœtationes quæ poſterius inſuper pariun-
tur.Si ſuperfœtatio nondum partium diſcriminationē ha-
beat,ſed caro ſit, non quidem intumeſcit, ſed putreſcit do-

Quæ nō facilè & contra pariant.

nec ex vtero exeat.Si cui exeat ſecunda pueri in vtero,priuſ-
quam puer foras procedere incipit, ægrè parit:& magis ad-
huc periculoſe,ſi caput non præcedat.Si verò alicui vna cum

Stomachus vuluæ.

ſecunda puer foras exierit, & ad ſtomachum, id eſt os vte-
ri progreſſus,rupta ſecunda emerſerit, magis facilè parit.

Quādo vngues deſunt puero.

Itémque ſi puer quidē foras prodit,ſecūda verò adhæreſcit,
& ſeipſam retrahit,atque iſthic manet.Quum puer non vi- E
talis futurus naſcitur, caro ipſius vngues ſupereminet,vn-

Quo pacto partus educatur.

gues verò tum in manibus,tum in pedibus deficiūt. Quum
vitali puero naſcente manus præminuerit, primùm retro
retrudenda eſt,donec retruſeris: & ſi ambæ præminuerint,
ambas retrudes,Et ſi crus præminnerit,etiam hoc repelles.
Vbi verò ambo crura in propatulo manſerint, neque aliò
proceſſerint,fomento vti opus eſt,à quo humectiſsimus vte-
rus reddatur.habeat autem odorem ipſum fomentum. Et

Quo pacto partus educatur.

quum caput in propatulo fuerit, reliquum verò corpus in-
tus erit,etiam ſic fomento vteris. Et quum pars corporis in
vtero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumeſcit ac
manet, etiam ſic fomentum adhibebis. Et ſi quidem à fo-
mento proceſſerit,ſatis eſt: ſin minus,os vteri elaterio craſ- F
ſo aqua diluto oblines,quo partum producat. Sed & à poti-
bus ac cibis partus promonendus eſt, & pudenda ipſa cera-
to illinenda,ſi ſicciora quàm ex re eſt, eſſe tibi videbuntur.

Quomodo partus mortuus educetur.

Quum pueri capite ex ſtomacho apparēte,reliquum corpus
procedere non vult.puer autem mortuus eſt, digitos aqua
madefactos inter ſtomachum ac caput immittito, & in or-
bem circunducito, deinde ſubditum ſub mentum digitum
in os intrudito,ac foras trahito. Quum verò reliquum cor-
pus extra pudenda fuerit,caput autem intus,in pedes videli
cet prodeunte fœtu, poſtquam digitos in orbem circundu-
xeris,ambas manus inter ſtomachum ac caput aqua præma
defactas immittito ac extrahito. Si verò extra ſtomachum
fuerit, verum intra pudenda,immiſsis manibus apprehen-
ſum

A ſum capite educito.Si porrò fœtus intus maneat mortuus,&
non poſsit neque ſponte, neque per medicamenta iuxta na-
turam excidere, manu cerato maximè lubrificante vncta,
deinde in vterum intruſa,humeros à collo magni digiti co-
namine deducito. Oportet autem ad huiuſmodi etiam vn-
guem inſtrumentum in magno digito habere,& diſtractio-
ne facta manus educere,deinde rurſus immiſſa manu, ven-
trem diffindere,& ex diffiſſo inteſtina ſenſim eximere:dein-
de his exemptis latera confringere, quo conſidens corpu-
ſculum leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumi-

Secūda quō extrahatur.

dum exiſtens. Cæterùm ſi ſecunda non facilè excidat, ma-
ximè quidem ad fœtum appendere ſinenda eſt, & puerpera
B velut ſuper ſella ventri exonerando deſtinata,laſanum Græ
ci vocant,locanda. Sit autem in altum extructa ſella, vel ſi-
mile quiddam, quo fœtus dependēs grauitate ſua ſecundam
ſimul extrahat.Senſim autem hoc faciendum eſt, nō violen-
ter, ne præter naturam diuulſa, inflammationem inducat.
Subſternere igitur lanas molles quàm maximè recens car-
minatas fœtui oportet,quo paulatim remittant ac conſidāt.
Aut vtres duos copulatos aqua plenos ſupponere, & ſuprà
vtres lanas inſternere, & ſuprà has puerum. deinde vtrun-
que vtrem ſtilo perforare,quo paulatim aqua effluat,effluen
te autem aqua,vtres remittunt ac conſidunt, conſidentibus
autem vtribus, fœtus vmbilicum attrahit, vmbilicus verò
attrahit ſecundam. Si verò ſuprà laſanum, vel ſimile quid-
dam puerpera ſedere nequeat, ſuper reclinatam ſellam per-

Quid faciat vmbilicus ruptus, vel ante tempus abſciſus.

C foratam collocetur. Si verò adeò debilis eſt, vt omnino ſe-
dere non poſsit,lectum,quàm erectiſsimum à capitis parti-
bus ſtruemus,vt deorſum declinet ac repat, & ſic fœtus gra-
uitas quàm maximè ſimul ſecūdam trahat. Verùm puerpe-
ram ſub alis,foris ad lectum faſcia,aut loro lato ac molli,al-
ligare oportet, vt ne quū erectus ſit lectus, corpus ipſius de-
orſum feratur.Iuxta eundem autem modum etiam ſi vmbi-
licus abruptus ſit,aut etiam ante tempus reciſus, moderatè
grauibus ponderibus appenſis, ſecundæ eductionem facere
oportet,Optima enim hæc curatio in talibus exiſtit, & mi-
nimè lædit.Si cui puer in vtero immoriatur,& non egredia-
tur humido vtero exiſtēte,& quum iā nō habeat ampliùs hu
miditatē,ſed ſiccatus fuerit vterus, primū quidē intumeſcit
puer,

puer,deinde colliquescunt ac putrescunt carnes,forásque ef- D
fluunt,postremum autem ossa procedunt:& fluxus aliquan-
do corripit,si non priùs moriatur. Quũ puer immortuus fue
rit,tum aliis signis cõiectare id licet,tum iubere,vt aliquan-
do in dextro latere iaceat, aliquando in sinistrum transmu-
tet. Tràslabitur enim in vtero puer eo quò mulier se vertit,
velut lapis aut aliud quiddam,si mortuus fuerit,& pectinem
frigidum mulier habet.Si verò viuat,& pecten calidus est,&
venter totus translabitur vnà cum reliquo corpore extẽtus,
& in ipso nihil translabitur absque reliquo corpore. Si cui
ex partu laboranti fluxus multus sanguinolentus citra dolo-
rem,ante puerum prodeat,periculum est puerum mortuum
exoluendum esse,& non vitalem processurum. Prægnanti- E
bus mulieribus plerisque stomachus vteri propè extat ante
partum. Mulier prægnans si non coitu vtatur, faciliùs à
partu liberabitur. Quæ gemellos gestat, eadem die parit
velut concepit, habet autem vtrosque pueros in vna secun-
da. Muliere ægrè pariente,si puer in genitalibus locis hæ-
reat,& non facilè exeat, sed cum labore ac medici machina-
mentis,tales pueri modicæ vitæ sunt.horum vmbilicum se-
care non oportet,priusquàm mingant,aut sternutent, aut vo
ciferentur,sed sinendi sunt,& mulier proximè apud puerum
permaneat, & si sitierit, aquam mulsam bibat, & si vmbili-
cus infletur velut stomachus, & moueatur, aut puer sternu-
tet,aut vocem rumpat,tunc sanè secetur dum puer respirat, F
si verò non inflctur vmbilicus,neque moueatur,tempore ac-
cedente viuet. Prægnantem mulierem si aliter non cogno
scas,oculi tracti & cauiores fiunt,& candidum oculorum al-
bedinis naturam non habet,sed liuidius existit. Si qua par-
tui vicina sit,& oculos cauos habeat, & facies intumescat, &
ipsa tota itémq; pedes tument, vt velut à pituita alba appre-
hensa appareat,& habeat aures albas,& summum nasum al
bum,& labia liuida, ea ipsa mortuos gestat quos pariet, aut
viuos praue,& non vitales,& exangues,vtpote morbosos,aut
priùs peperit non vitales. Huic sanguis in aquositatem con-
uersus est. Oportet igitur tali post partũ odorata in vuluam
apponere, & comedere ipsam ac bibere odorata. & primùm
in facie nasus summus insignis euadit,ac colorem recipit. Si
qua prægnans terram edere concupiscat, aut carbones, eáq;
edit.

Partus immortui signa.

Cùm fluor cruẽtus partum præcedit,periculum est.

Quæ facilè pariant.

Quãdo vmbilicus non statim secandus est.

Signa grauidæ.

Quæ partum mortuũ gestet.

Quum grauidæ terrã

A edit; in capite pueri vbi natus fuerit, signum à talibus appa-
ret. Mulierem id nosse expedit, vtra mamma ipsi maior est,
illic enim fœtus existit. Similiter autem & oculum conside-
rabit. Maior enim & splendidior omnino erit intra palpe-
bram,etiam eius partis, cuius mamma maior existit. Si cui
ab appositis in vuluam non valde fortibus, dolores in articu
los perueniant,& stridor dentium corripiat,& membris ten
datur, ac oscitat, hanc magis concepisse spes est, quàm eam,
quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturam crassa
est,ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc tempore.
Quæ verò ex natura talis est, horum gratia concipit, si non
aliud quiddam ipsam impediat. Mulieribus plerisq; quum
B menses apparituri sunt, stomachus vteri in seipsum contra-
hitur, magis quàm aliàs. Mulier quæ facilè concipiebat, si
prægnans esse desiit, bis per annũ à manibus ac cruribus ve-
nam secari sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite,
aut manibus,aut aliqua alia corporis parte fuerint: quũ ve-
rò prægnans est, desinunt, conceptu autem ab vtero exoluto
rursus insunt,odorata & bibere,& ad vteri os apponere con-
ducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis,
vbi purgata esse videbitur, & os vteri rectè habuerit, laue-
tur,& caput confricetur, nullo autem vnguine illinatur, de-
inde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circun-
datum,reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita vt primùm
linteũ ipsum capiti imponatur, posteà quiescat galbano ad
C vteri stomachum apposito, quod coctum ac mollitum sit ad
ignem,& nõ ad Solem. Deinde manè deposito reticulo cum
linteo,verticem suum alicui olfaciendum exhibeat,& si qui-
dem oluerit,probè purgata est,sin minus, malè.Hæc antẽ ie-
iuna faciat,& si non fœcunda fuerit,nunquam olebit, neque
purgata, neque aliàs, & si prægnanti idem medicamentum
apponatur,neq; sic probè olebit.Quæ verò prægnans futura
est frequenter, & facilè concipit,ac sana existit, etiam si non
apposueris neque purgaueris, vertex ipsius olebit, aliud ve-
rò nihil. Vbi autem omnia probè videbuntur, & ad virum
accedere oportuerit, mulier ipsa ieiuna sit, Vir autem non
ebrius,frigida lotus,& commodo alimento nutritus. Et si co
gnouerit mulier genituram se cõcepisse eo tempore virum
non accedat,sed quiescat, Cognoscet autem si quidem vir se
emisisse

vel carbones edunt, quid eueniat.

Qua parte sit partus.

Crassæ præter naturã cur nõ concipiant.

Conceptus quî paretur.

emiſiſſe dixerit, ipſa verò præ ſiccitate ignorauerit. Si verò D
vterus rurſus in pudenda genituram reddat, ipſiq; humecta
fiant, rurſus cum viro coeat, donec concipiat. Mulier quæ

Cur quædã partus bimeſtres, vel maiores perdãt.

concipit quidem, perdit autẽ fœtus bimeſtres, exactè in eo-
dem tempore, & neque priùs, neque poſteriùs, atque hoc ite-
rum atq; iterum perpeſſa fuerit, imò ſi etiam trimeſtres aut
quadrimeſtres, ſiue vetuſtiores perdiderit, iuxta eũdem mo-
dum. Talibus vteri puero augeſcente, & bimeſtre aut trime-
ſtre, aut quantumcunque tempus tranſgrediente, ſi quando
etiam aliàs augeſcit, in maiorem amplitudinem non porri-
guntur, ita vt non ampliùs ſufficiãt capiendo fœtui, ſed pro-

Medela.

pterea perditur eodem tempore. Huic cucumerarium me-
dicamentum in vterum dare oportet, ipſumque diſtendere E
ac inflare pharmacis appoſititiis hiſce. Cucumeris ſylueſtris
medulla contundatur ac cribretur, deinde modicum de ipſa
melle cocto copioſiori miſceatur, addito ſilphio modico: ſit
autem velut dixi, mel coctum. hoc circum ſpecillum oblina-
tur, craſsitudine formata quãtam vteri ſtomachus ſuſcipere
poteſt: apponatur autem ad os vteri, & impellatur quo in in-
ternam vteri partem penetret. Quum verò colliquerit medi
camentum, ſpecillum extrahatur. Sed & elateriũ hoc modo
præparatum apponere potes, Similitérque colocynthidem
ſylueſtrem. Per hoc autẽ tempus edat allia quàm plurima,
& ſilphij caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc
appoſititium pharmacum per tertiam diem apponatur, do-
nec, probè habere viſa fuerit, copia quãtam vterus admittit. F

Purulentæ vuluæ cauſſa & medela.

Interiectis diebus, molliẽtibus vtendũ eſt: poſtquàm autem
ex mollientibus præparatum fuerit os vteri, poſt menſium
apparitionem vbi ſicca fuerit, cùm viro cõmiſceatur. Si cui
vterus ſuppuratus fiat, aut poſt partũ, aut ex abortu, aut quo-
modocunque aliàs, & non in vaſe alio ac tunica, velut in tu-
berculo ſolet, pus fuerit: huic conducit ſpecillum vnctorium
in vteri os demittere. Minùs enim opus fuerit vſtura, ſi ad

Erucæ tithymalidis.

ſpecillum proceſſerit, deinde erucas à tithymalide colliges:
habẽt autem velut aculeos quoſdam, quos leniter reſcindes,
ne pabulum internum ex ipſis elabatur, deinde ſiccabis ipſas

Scarabæi.

in Sole, ac teres. Vermes quoque ſtercorarios ſimiliter in So-
le ſiccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolo-
rum Aeginçorum, vermium verò duplum miſcebis, modico
aniſo

A aniſo addito, aut aliquo eius generis. Nam mali odoris me-
dicamentum euadit. Hæc autem leuia facta ac contrita vino
albo odorato diluito, Et poſtquã biberit, grauitas accedit, &
torpor in ventrem irruit. Si itaq; accedit, aquã mulſam mo-
dicam inſuper bibat. Si qua liberis carẽs, imprægnatione ac

Conceptus reparatio.

puerorum generatione indigeat, atque ea iam prægnãs fuit
ac peperit, & hoc ipſi contingat, aut quum ſtomachus vteri
ſiccus, aut ſumma parte affectus, aut cõcluſus fuerit, aut non
rectè habuerit, ſed ad coxendicem alterum diſtortus, aut ad
rectum inteſtinum occultatus, aut in ſeipſum cõtractus fue-
rit, aut labium ſtomachi ſibiipſi vtcunq; incubuerit, aut ſto-
machus vteri aſper & calloſus fuerit: durus autẽ fit, & à con-
B cluſione, & à calloſitate: his menſes non apparẽt, aut paucio-
res quàm oportet, & per longius tempus apparent. Sunt au-
tem in quibus etiam menſes iuxta corporis ſanitatẽ, & vte-
rorum exitum reperiuntur, imò conſueto & iuſto modo, &
ſtomacho vteri præ caliditate ac humiditate menſium non
valde læſo. Verùm genituram non ſuſcipit propter hanc læ-

Quæ conceptum impediant. Medela.

ſionem, quæ impedit ſuſceptionem, ſtomacho non rectè ha-
bente. Huic per totum corpus fomentũ adhibere oportet, &
pharmacum bibendum dare, ac corpore primùm purgatam
ac mundã reddere, ſiue ſupernè & infernè opus habuerit, ſi-
ue ſupernè ſolùm. Et ſi quidem ſupernè purgãs medicamen-
tum dederis, fomentum ante purgationem non præmittes.
Verùm fomentum adhibebis infernè purgaturus. Si verò ſu
C pernè purgante medicamẽto non egere videbitur, præmiſſo
fomento, infernè purgans bibendum dato. Cùm autẽ probè
purgatum eſſe corpus videbitur poſtea vtero fomentũ adhi-
beto, frequentes inſeſſus ipſis adornans, ſi ita conferre videbi
tur. Immittes autem in fomẽtum, cupreſsi ramenta, & lauri
folia contuſa, lauabíſq; multa & calida aqua. Vbi verò recẽs
lauta fuerit, & fomentum admiſerit, vteri os dilatabis ſpe-
cillo ſtanneo, corrigéſque vbi opus fuerit: potes & plumbeo
vti, initio per paruum facto, deinde craſsiore adhibito ſi ſu-
ſcipere poteſt, donec rectè habere videbitur. Intinges autem
ſpecilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam liquido red

Specillum quale in his velit eſſe, videto.

dito, ſi conferre videbitur. Specilla ipſa retrò caua facienda
ſunt, deinde circum ligna longiora adaptanda, ſicque ipſis
vtendum. Cæterùm hoc tempore bibat, in vino albo odorato
dulci,

dulci, & quàm ſuauiſsimo decoctam tædam, quàm pinguiſ- D
ſimi,in tenuia ſegmenta conciſam,& apij ſemen contuſum,
& camini Aethiopici ſemen,& thus quàm optimũ.ex hoc bi
bat ieiuna copia quanta moderata eſſe videbitur, tot diebus
quot ſatis habere videbitur. Et edat catulos coctos, & poly-
pum in vino dulci coctum,iuſculúmq; ipſum bibat, & braſ-
ſicam coctam,Vinum autem albũ inſuper bibat,& ne iitiat,
& calida bis per diem lauet. A cibis autem hoc tempore ab-
ſtineat,ab eo verò tempore ſiquidem proceſſerit per ſtoma-
chũ , & quid purgationis foris apparuerit adhuc de potione
bibendum eſt vnum atq; alterum diem,& à ſpecillorum vſu
deſiſtendum, ac conandũ vt vteri appoſititiis medicamentis

Stomachus locellorũ.

purgentur.Cuicunq; autem ſtomacho recto,ac magno & ſa- E
no exiſtente,ac probè habente,& in loco vbi cõuenit & opor
tet ſito,menſes non apparuerint ex toto,aut pauciores,& per
longius tempus , & non ſani , morbum ipſum inueſtigabis
quemcunq; tandem vteri habẽt, & ſi corpus quoque aliquid
conferat , cauſam perſcrutaberis ob quam non concipit : &
hæc ſic habeant , & curationem facies ſi medelam ſuſcipere
volet, initio à fortibus facto, prout opportunum viſum fue-
rit , ita vt deſinas in molliorum vſu , donec vterus viſus tibi
fuerit probè eſſe purgatus,& ſtomachus recto ſtatu eſſe con-
ſtitutus, & ritè ſitus. Si verò à potu ac medicamento menſes
non proceſſerint,etiam ſi moderato tempore id biberit, ne-
quaquam à potu ceſſandũ eſt : vbi verò probè habuerit, ſpe-
cillorum vſu os ſtomachi molliendum eſt , & faciendum vt F
hiet,ac viam præbeat appoſito medicamento, ídq; pharma-
cis ſuffitui aptis ac molliẽtibus perficies.Quum autem ſatis
ſuffitum ac mollitum eſſe videbitur,appoſito medicamento
ſubdititio vteri purgationem facies,donec ritè habere vide-
bitur,à mollibus ad fortiora progreſſu facto,ita vt rurſus in
mollibus ac odoratis deſinas.Nam pleraque ex fortibus me-
dicamentis ſtomachum exulcerãt ac corrodunt. Deinde ve-
rò tum ſtomachum ad rectum ſtatum ac ſanitatem redigi-
to,quo aptus ſit ad ſuſcipiẽdam genituram, tum vterum ſic-

Cùm pinguedo conceptum impedit,quid agendũ ſit.

cum reddito,& flatũ immittito.Si mulier præ pinguitudine
vterum ad cõcipiendum læſum habere videatur,attenuatio
quàm maximè , & gracilitas inducatur,ſuprà reliquam cu-
ram. Tempus porrò vernum aptiſsimum eſt ad concipien-

A dum. Vir autem non ſit ebrius , neque vinum album bibat,
ſed quod fortiſsimum eſt ac meraciſsimum,itemque edulia
fortiſsima,& calida nõ lauet:robuſtus autem ſit,& ſanus, &
à cibis abſtineat ad rem non conferentibus. Et vbi marem

Quo modo mas fœmináve generandus.

generare voluerit,menſibus deſinentibus aut defectis mi
ſceatur,& quàm penitiſsimè intrudat,donec deſæuiat. Vbi
verò fœmellam generare volet,quum plurimi menſes pro-

Simile quid præcipit Columella in ouibus.

dierint mulieri,& dum adhuc eunt,coeat,ac dextrum teſtẽ
obliget,quantum id tolerare poterit:ſed ſi marem generare
expetat,ſiniſter teſtis obligandus erit.Stomachus vteri à ſuf

Quæ leniant,aſperent , claudant aperiántq; vuluam,locellósve.

B fimentis quidẽ,vbi concluſus fuerit,hians redditur,ab emol
lientibus verò molleſcit.Suffire autem oportet,loti corticẽ,
lauri ſemen ſiue baccas,& folia eiuſdẽ viridia contuſa, thus
myrrham,artemiſiæ ſemen aut folia:item aniſum & adipẽ
aut ceram ſimul contuſa,ſulphur,cupreſsi ſemen, peuceda-
ni radicem,myrti folia viridia contuſa,fibri teſtẽ,aſini ma-
ſculi ſtercus,allia,ſtyracem,adipem ſuillum.ſed & ſi diſtor-
tum os vteri fuerit,his ſuffiendum eſt.Sic quidẽ igitur hians
redditur ac conuertitur.Mollire autem per hæc vteri os o-
portet,ſandaracham videlicet,adipem caprinum,fici ſuccũ,

Medicamina purgantia locellos.

ſilphij ſuccum , cyclamini ſuccum,Thapſiam,ſuccum tithy
malli,cardamomi ſemen,herbam quæ peplos appellatur,fi-
bri teſtem,lini ſemen,nitrum,ari radicem,ſtaphidem ſylue
C ſtrem,calamithæ folia viridia , herbæ lanariæ ſiue ſtruthij
ſemen ſcillæ internam partem.

Medicamenta emollientia , & ad ciendum idonea , quo fortis purgatio fiat.

THapſiæ radicem,medullam bouis,adipem anſerinum,
roſaceum,hæc trita ac feruefacta per quatriduum ap-
ponat,& bibat porri ſuccum,ac vinum dulce albũ. Item reſi

Diuerſa locellorũ purgamenta.

nam,& oleum tepidum,cuminũ,nitrum, mel , ſordida lana
excipiat, & per quatriduũ vtatur,bibátq; apij ſemen,& thu-
ris nucleos quinque,& cuminũ Aethiopicũ in vino albo me-
raco dulci,lauétq; bis per diem.Item myrrham,thus,fel bo-
uis reſinã terebinthinã,aut netopon ſiue metopium vnguen
tum,horum ſingulorũ æqualem menſurã miſceat,& in lana
pura,aut linteo tenui apponat.Intingat autẽ linteũ in vnguẽ
to albo Aegyptio odorato,& filo obligatũ, à balneo ſubdet,

& polypum plagis molitum edat, & apij ac asparagi semen D ac vinum album bibat, ter in die ieiuna existens. Aut myrrham, casiam, thus, cinamomum, netopũ, singulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat.

Aut cucurbitæ syluestris interiora, cuminum tostum, anethi semen, cupressi radicem, trita ac melle cocto subacta in glandes cogito, eásque subdendas exhibeto, & bibat Pæoniæ radicem, apij semen, ac silphij succum, cum vino. Sed & Bulbium ipsum subditum purgat. item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato subdat.

Medicamenta subdititia ad vterum purgandum conuenientissima. E

ACcipe æris florem ac nitri tertiam partem, melléque cocto subacta in glandulas iustæ magnitudinis ac crassitudinis redige, atque sic ad vteri osculum appone. si verò fortius facere velis, elaterium ammisce, ad florem solum, & hoc modo coactas glandulas subdendas præbe. Potes & ramulorum fici corticem derasum ac tenuiter tritum ammiscere, quum os vteri siccius esse videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, vna elaterij acceptis, dilue, & cyclaminum tritum prout oportunum videbitur ammisce, & in lana simul coacta subde.

Glandulæ album fluxum purgantes. F

ARtemisiam herbam, nitrum, cyclaminum semiaridũ cuminum, subde. Alia. Artemisiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto vino odorato, in lana alba obuolue, eámque vino tinctam apponendã præbe. Vbi verò hiauerit vterus nitrum, cucumeris syluestris medullam, cyclaminum semiaridum, in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

STaphidem syluestrem viridem tritam, artemisiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, & in vmbra siccata in glandulas coge, ac subdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumen Aegyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe aut in caricã inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminum tritam vino albo odorato ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendã præbe.

Aliud

A Aliud. Cyclaminum semiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, sandarachen, subde.

De virgine.

SI virgini menses maturi non prodeant, multum & febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & vomit, & furit, & rursus resipiscit: vterus mouetur, & quum ad viscera vertitur, vomitus, ac febris, & delirium accedit, vbi verò sedatur vterus & hæc quiescunt, esurit, ac sitit, & febris lenis, hepialon Græci dicunt, tenet. Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & suffitum facere in ipsa pudenda quàm penitissime, ita vt super amphoræ collo desideat, & fumũ admittat. Fiat autem suffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & B thuris dupla portione, ammixta etiam zea fresa, hæc simul suffire debet, & in ignem immittere maximè dum ieiuna est, & multa calida lauare.

Medicamentum subdititium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutum subdat. Aliud. Artemisiam tritam, & vino albo subactã, apponendam præbe.

Puerperæ recens enixæ.

ROsaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Vbi autẽ vterus ipsi prociderit, acida & acerba offerenda sunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item ficũ nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ testam tusam & vino imbutam, cùm leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si verò post partum vterus doleat, ptissanã & porrum, ac adipem caprinum coquat, indéque modicum sorbeat. Subdititium medicamentum. Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones subde.

Cùm vterus procidit.

C

Subdititium purgans & molliens.

NEtopum, rosaceum vnguentum, adipem anserinum, linteis tenuibus excipe. Si menses multi prodeunt, Pæoniæ grana nigra bis septem numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si verò vteri frequenter prolabantur, vteros aqua tepida madefacies, ipsam verò mulierem supinam reclinabis, miscebísque malicorium, gallam, & rhoem

Fabius Caluus legit, Si menses multũ prodeunt.

 rubram

rubram,hisq; in viuo albo tritis vteros illines,ac immittes. D
Posteà lauri folia in vino austero bibẽda dabis. Quũ autem mulier prægnãs menses profluos habet,stercus asini siccũ,& rubricã,ac sepiæ testã,trita simúlq; linteo illigata apponat,si verò secũda nõ purgetur,elaterij oboli Attici pondus in vini albi Cyathi mensura tritum bibendũ præbe,& purgabitur.

HIPPOCRATIS ÇOI LIBER DE EXECTIONE FOETVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

Partus frustulatim extractio.

E his qui non iuxta naturalem modum pariuntur,sed excindũtur,hoc modò se res habet.Primùm quidẽ Sindone supra mulierẽ iniecta,eam supra mammas circundato,& caput obuelato,ne vidẽs quòd facturus es timeat ac exhorrescat.Si itaq; fœtus obliquè prolapsus manũ protensam habuerit,manu apprehensa foras producere quàm maximè conare,& brachiũ ipsum excoriato.atq; vbi os brachij denudaueris,squatinæ pellem circũ F duos manus digitos obligato,ne caro lubricitate sua elabatur.Deinde verò carnem circa humerum rescinde,ipsũmq; iuxta iũcturã exime,post ea caput iuxta naturã protrusum foras producere tenta,fœtũ verò ipsum intrò protrudito,ferramento per latus & costas,siue clauiculam adacto,quo flatum emittat fœtus,& considat ac contrahatur,atq; ipsi facilior exitus pateat.Cæterùm caput,si fieri potest iuxta naturam extrahe,sin minùs,confringe:atque sic fœtum vnà subextrahe.Posteà calida largè perfusam,& oleo illitã decumbere iubeto,pedum situ alternatim variato,bibat autem vinum dulce,album,meracius temperatum.Sed & resina melle trita ac vino ammixta,in potu præbeatur,De cæterò verò curanda est,velut dixi,iuxta ea quæ relata sunt. Quum verò parien

A parienti mulieri fœtus obliquè prolapsus fuerit:id quod cõtingit dum vertitur puer,& vmbilicus circum collum obuoluitur,& exitum fœtus impedit,& caput in coxendicem incumbit,& manus vt plurimum foras prominet, quod ipsum mortui fœtus signum est. Quibus autem manus non exerta est, vt plurimum viuunt fœtus , periculum autem etiam hoc modo est.Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt,& necesse est cognoscere ex eo partum siccum ,& cùm dolore laboriosum esse. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt,hæ in pariendo faciliùs liberantur.Concutere porrò opportet hoc modo.Sindone substrata mulierem reclinabis,& aliam superiniicies,quo pudendum

Partus directio.

B ipsius sit obuelatum,obuoluésque sindonem circum vtrunque crus & circum vtranque manum.Mulieres autem duæ vtrunque crus apprehendant,& aliæ duæ vtrãque manum, deinde concutiant validè ipsam tenentes non minus quàm decies.Posteà in lectũ reclinetur mulier in caput,ita vt crura sursum vergant,& mulieres omnes ipsum pedibus corripiant,manibus dimissis,sæpéque cõcutiant,ac reiectionem in humeros faciant in lecto,quo fœtus in spaciosiorem locũ retrusus vertatur,& naturaliter prodire possit. Et si dictamnum creticum habueris,ipsum bibendum dabis: sin minùs, fibri testem in vinũ chium derades.Si verò vteri foras prodierint,siue ex dolore,siue ex partu,si quidem iuuenculæ fuerint,aggressionem facito:sin minus,finito.Aggressio autem

C hoc modo fiat. Pelliculam vteri iuxta naturalem modum & obliquè incisam,linteo confricato donec inflammetur,& illinito phocæ oleo siue adipe,aut pice,aut mali punici flore integito, & molles spongias vino respersas apponito,& ex humeris ipsas alligato. Mulier verò decumbat cruribus quàm maximè sursum versus porrectis.

Moderatis autem eduliis vescatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

*

Carnosi, minùs lactis hauriunt.

PVERI natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces E verò & multum lactis trahentes, non pro ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes si multũ mingant, minimè anniculi fiunt. Quibus aluus multùm profluit, & bene concoquũt, hi saniores sunt. Quibus modicè profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Quibus multum lactosum reuomitur, his aluus supprimitur. Quibus in dentitione aluus ampliùs subducit, minùs conuelluntur, quàm quibus parum. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum conuelluntur. Quicunque dentientes habitiores manent, & altiore somno vtuntur, periculum est ne conuulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, meliùs liberantur. Non omnes in dentitione conuulsi moriuntur, sed multi etiam seruãtur. Qui F cùm tussicula dentiunt, tardius dentes producunt, in perpunctione autem magis gracilescunt. Quicunque in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionem faciliùs ferunt. Qui plùs mingunt quàm egerunt, pro ratione habitiores sunt. Qui non pro ratione mingunt, verum aluus frequenter cruda à pueris egessit, morbosi sunt.

Dẽtitionis varietas.

Qui bene dormiunt, & habitiores sunt, multum alimentum adsumunt, idq; adiacet, nõ sufficienter distributũ. Qui dum sugunt interim cibum adsumunt, faciliùs ablactationẽ ferunt. Qui sæpè cruenta ac cruda per aluum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Vlcera in tonsillis citra febrem facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, vuã maiorẽ habere solẽt. Quibus citò in tõsillis vlcera

Tonsillarũ vlcera.

A vlcera serpentia considunt, febribus ac tussi permanentibus, periculum est rursus generanda esse vlcera recurrẽtia.

Vlcera tonsillarum in infantibus periculosa. Pueris memorabilis magnitudinis, si vlcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signum est. Quum verò maiores prioribus, deglutire in tonsillarum vlceribus nõ possunt, his multam bilem reuomi, aut per aluum prodire, periculosum est. In vlceribus tonsillarum si quid arenosum inest, nõ bonum. In tonsillarum vlceribus post prima tempora, pituitam per os effluere, si prius non fuit, commodum est, & tamen reducenda est. Si verò incipiat, & omnino remittat, gaudendum est. Si autem non sic effluat, vereri oportet. Qui tonsillas de- B stillatione vexatas habent, his aluus amplius subducta, siccas tusses soluit. Verùm pueris si quid concocti supernè prodierit, amplius soluit. Vlcera multo tempore in tonsillis citra augmentum manentia, ante quintum aut sextum diem periculosa non sunt. Sugentes qui multum lactis adsumunt, vt plurimum somniculosi sunt. Sugentes qui non probè aluntur, macilenti fiunt, & ægrè vires recolligunt.

Vlcera in tonsillis æstate facta, peiora sunt quàm aliis temporibus, citius enim proserpunt.

Vlcera in tonsillis circa vuam proserpentia, in his qui seruantur vocem alterant. Vlcera proserpentia circa fauces, grauiora & magis acuta, vt plurimum spirandi difficultatem inducunt. C

HIPPOCRATIS
COI LIBER, DE CORPORVM RESECTIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

Arteria. RTERIA ex vtraque fauciũ parte exortum faciens, in ſummitatẽ pulmonis deſinit, circulis cõpoſita conſimilibus rotundis, in ſuperficie ſe
Pulmo. mutuo contingentibus. Ipſe autem E
pulmo teſtitudinem coadimplet, in ſiniſtram conuerſus, quinque apices habẽs, quos lobos & ſummitates vocant, cinereo colore præditus, no-
Cor. tis cauernoſis cõpunctus, naturáque antroſus exiſtẽs. Ad medium verò ipſius cor ſitum eſt, rotũdius ac oblongius quàm
Magna vena. in omnibus animalibus. A corde verò ad hepar multa chartilaginoſa arteria procedit, & cum ipſa vena magna appel-
Hepar. lata, per quam totũ corpus nutritur. Hepar autẽ ſimilitudinem quidẽ cum omnibus aliis habet, verũ ſanguinolentius quam alia exiſtit, apices habens duos, quos portas appellãt, in dextris locis ſitas. Ab hoc verò obliqua vena infernè ad
Rhenes. rhenes tendit. Rhenes autẽ conſimiles colore malorum ſpeciem præ ſe ferunt. Ab his canales obliqui ac fermè triangu- F
lares in ſummũ veſicæ apicem tendunt. Veſica autem tota
Veſica. neruoſa eſt, magnáq; ac latè ſe extẽdens capacitas intra eam à natura diſpoſita eſt. Et has ſex partes intus per mediũ cor-
Gula. pus natura diſpoſuit. Gula autẽ à lingua principium faciẽs,
Stomachus in ventrẽ deſinit, quam ſanè Græci etiã œſophagum, & ſto-
Septum. machum, id eſt os ventris, ſignificanter appellant. Cæterùm
Lien. à ſpina retro hepar, ſeptũ tranſuerſum productum eſt. Ex latere verò notho, ſiniſtro videlicet, lien initio ſumpto exten-
Venter. tus eſt ad humani veſtigij ſimilitudinẽ. Venter autẽ hepati adiacens iuxta ſiniſtram partem, totus quidẽ eſt neruoſus. A
Colon. ventre verò extat inteſtinum ventri cõſimile, longũ cubitorum non minus duodecim, pampinoformiter in ſinibus inuolutum,

A uolutum, quod aliqui colum vocãt, per quod alimẽti delatio contingit. A colo autẽ ſitum eſt rectum ac princeps inteſtinum poſtremũ, carnem copioſam habẽs, & in ſummũ anum deſinens. Reliqua porrò natura ipſa ordinauit ac diſpoſuit.

HIPPOCRATIS
COI LIBER, DE CORDE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

OR figura velut pyramis eſt, colore autẽ abunde puniceum, & tunicam leuem circundatam habet, & eſt in ipſa humor modicus velut vrina, vt putare poſsis in veſica cor diuerſari. Facta eſt autem ea gratia, vt ſanum in cuſtodia floreſcat. Habet autem humiditatem tantã quanta ſatis eſt æſtuanti in medelã. Cæterum hunc humorẽ cor emingit, bibendo ipſum aſſumens ac cõſumens, pulmonis nimirũ potum lambẽs. Etenim homo multo maximã partem in ventrẽ bibit. Gula enim ſiue ſtomachus velut infundibulum, potus copiam & quæcunq; volumus excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, mi- C
nus verò & quantũ latere poſsit per rimam illapſum. Operculum enim exactum epigloſsis, lingula ſiue minor lingua appellata, ne permiſerit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem huius rei, hoc eſt: Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatã, ſitienti valde bibendam dederit, maximè ſui, hoc enim pecus non eſt curioſum, neque mundiciei deditum. Deinde dum adhuc bibit ipſius guttur reſecet, hoc colore ipſum tinctum reperiet: ſed non eſt cuiuſuis hæc chirurgiæ aggreſsio. Nequaquam igitur fides noſtra ſuſpecta eſſe debet de potu, quòd homini in guttur vergat. Sed quomodo aqua aceruatim irruens, turbationem ac tuſsim multã exhibet? propterea inquam, quòd contra reſpirationem fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanquam iuxta parietem delabens, aeris elationi

Cor quale. Cordis tunicula. Paulò cor humectat. Stomachi effigies. Epigloſsis. βιβαίνοις, ab exẽplo.

h 5 non

non inſtat,ſed leuem ac lubricã quandã viã humectatio ipſi D
præbet.Hunc itaq; humorem cor de pulmone vnà cum aere
abducit.Aerem quidẽ igitur vbi in medelã ceſsit,neceſſariò
oportet retrò per eandẽ viam qua adduxit reiicere. Verum
humorem partim in culeum ac vaginam ſuã expuit,partim
rurſus vnà cum aere foras propellit. Quapropter etiã pala-
tum eleuat,quũ ſpiritus recurrit.Meritò autẽ recurrit.Non
enim humanæ naturæ alimenta hæc ſunt. Quomodo enim
hominis alimentũ ſunt ventus & aqua cruda?ſed ſunt magis
cognatæ affectionis caſtigatio & medela.Porrò vt ad inſtitu

Cor quid.

tum ſermonẽ reuertamur,Cor muſculus eſt valde fortis nõ

Cordis vẽtriculi,ſiue ſinus.

neruo,ſed denſitate ac cõſtrictione carnis,& duos ventricu-
los habet diſcretos in vno amiculo,ab vtraq; parte vnũ.Ni- E
hil autẽ inter ſe ſimiles ſunt,Alter enim in dextris ad oſculũ
ſitus eſt,cõtingens alterã venã.Alter in ſiniſtris. Totũ enim
cor in his ſedem ſuã firmauit.Sed ille etiã omnino amplio-
ris ventris,& magis inanis quàm alter eſt,neq; extremitatẽ
cordis attingit,ſed caudã eius ambit,ſolidus item eſt, veluti
extrinſecus aſſutus.Alter autẽ ſubter ſiniſtrã mammã maxi
mè in directum ſitus eſt, vbi etiã ſaltus ipſius ſignificationẽ
ſui præbet.Amiculum autẽ habet craſſum itémq; foueã.Fo-
ueæ enim ſpeciem præ ſe fert ſimilẽ mortario.Sed enim hic
etiam pulmonẽ ſubit cũ mãſuetudine,& circumiectu ipſius,
caloris intemperantiã caſtigat.Etenim pulmo natura frigi-

Pulmo cordis calorẽ moderatur

dus eſt,ſed & inſpiratione perfrigeratur.Ambo autẽ denſi ac
aſperi ſunt interna ſui parte, & velut ſubcorroſi,magíſque F

Cordis ſinus quales.

ſiniſter quàm dexter.Nã inſitus natura ignis non eſt in dex-
tro.Quare mirũ eſt ſiniſtrũ aſperiorẽ fieri,vbi intemperatũ
aerem inſpirauerit. Quapropter etiã roboris caloris cuſto-

ςέματα.

diendi gratia craſsius intus cõſtrictus eſt. Oſcula autẽ ipſis
non ſunt aperta,niſi ſi quis cordis auriculas præſecet,aut ca-
put cordis præcidat.Si autẽ quis præſecet,apparebunt dupli
cia oſcula in duobus ventriculis.Craſſa enim vena ex altero

Fons vitæ hominis.

excurrens viſum decipit,ſi fuerit reſecta.Hi fontes ſunt hu-
manæ naturæ, & hic flumina ſunt quibus totũ corpus irriga
tur:atq; hi etiã vitam homini cõferunt, & vbi reſiccati fue-
rint,homo moritur.At verò prope exortũ venarũ corpuſcu-

Cordis auriculæ.

la circũ vẽtriculos cõſurgunt,mollia cauernoſa, quæ auricu
læ appellãtur.Nõ ſunt autẽ foramina aurium,nõ enim cla-
morem

A morem exaudiunt.Verũ ſunt organa quibus natura aerem
rapit.Et ſanè videtur mihi boni ac præſtantis artificis opifi-

Creatoris optimi ſummum opificium cor.

cium eſſe.Quum enim cõſideraſſet figurã ſolidam futuram
ipſius viſceris, propter ſanguinis ex venis effuſi collectionẽ
ac concretionẽ, deinde attractorium ipſum eſſe totũ vidiſ-
ſet,folles ipſi oppoſuit,quemadmodũ fabri ferrarij fornaci-
bus ſolent,quo per ipſos ſpiritũ apprehenderet.Signũ autem
ſermonis hoc eſt. Etenim cor videas ex toto ventilari,aures
verò priuatim tum inflari,tum conſidere ac cõtrahi.Et pro-

Venæ ſinum ſiniſtrum perflant.

pter hoc etiã dico,quod venæ quidem operãtur reſpirationẽ
in ſiniſtrum ventriculũ,arteria autẽ in alterũ. Molle enim
magis attrahit,& incrementũ capit. Oportebat autem no-

Arteria magna dextrum.

B bis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Eſt
enim calor non in dextris:quare propter hãc affectionẽ,non
acceperunt amplum organum,vt ne in totũ ab ingrediente
aere ſuperarentur. Reſtãt dicendæ cordis pelliculæ laten-

Cordis reliqua.

tes,opus digniſsimum cognitione.Sunt enim & aliæ quædã
in ventriculis pelliculæ,velut araneorum telæ extentæ,quæ
vndiquaque oſcula cingunt,& ſtrias ac ſegmẽta in ſolidum

Vena aorta.

cor inſerunt.Hæ mihi nerui ipſius viſceris & vaſorũ princi-
pia aortis eſſe vidẽtur,eſt autem ipſarum par vnum. Cæte-
rum oſculis ſingulis tres pelliculæ ſubornatæ ſunt,rotundæ
in ſummo,velut circulus ſemiſectus. Et qui rei intelligẽtes
ſunt,admirantur, quomodo oſcula & aortarum fines clau-
dunt. Et ſi quis veteris, eximendi cor mortui, moris gna-
C rus,aliam auferat,aliam reclinet,neque aqua, neque flatus

Cor nihil afficitur.

immiſſus in cor penetrarit:atque hæ magis in ſiniſtri ven-

Mentis ſitus.

triculi oſculis exactius,& meritò ſanè ſubornatæ ſunt.Mens
enim hominis in ſiniſtro ventriculo inſita eſt, & reliquæ
animæ imperat. Nutritur autẽ neque cibis neque potibus
à ventre,ſed pura & illuſtri ſubſtantia ex ſanguinis diſcre-
tione nata.Adſumit autẽ alimentum ex proxima ſanguinis
ciſterna,radios ſuos eò immittẽs,& depaſcens,velut ex ven-
tre inteſtinorum alimentum non naturale exiſtat. Quo ve-

Arteria magna ventrẽ depaſcitur.

rò non in mora ſit,qui in arteria eſt in fluctuatione cõſtitu-
tus cibus,viam in ipſam occludit. Magna enim arteria ven-
trem depaſcitur ac inteſtina, plenáque eſt alimento non
principali. Quod autem nõ nutritur ſanguine apparẽte,&
quem videmus,arteria ipſa magna,ex hoc manifeſtũ exiſtit.
Macta

Mactato enim animali, & sinistro ventriculo dissecto, tota D desolata apparet, modico seroso humore excepto, flauáque bile, ac pelliculis, de quibus iam mihi dictum est. Arteria autem altera sanguine non est destituta neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit, mea sanè sententia, vt pelliculæ producerentur. Id verò quòd ex dextro fertur ventriculo etiam ipsum quidem commissura pellicularum clauditur, verum non valde salit præ imbecillitate. Sed aperitur quidem in pulmonis vasa, sanguinem exhibens ipsis in alimentum, clauditur autem in cor, non tamen confestim, quo ingrediatur quidem aer, non autem multus. Debilis enim est hic calor, frigiditatis facultate superatus. Sanguis enim non est natura calidus, neque enim alia aliqua aqua, sed ca- E lescit. Multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde sanè talia dicta sint.

Arteria parua.

Sanguis calidus naturaliter non est.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GLANDVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Glandulæ quales.

DE GLANDVLARVM tota natura sic habet. Natura ipsis est spongiosa, Sunt enim raræ & pingues, & neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori, Sed friabiles sunt, & venas multas habent. Si verò disseces, sanguis largus erūpit, specie albus & velut pituita. Tangenti autē velut lanæ apparent. Et si multa vi ipsas digitis cōpresseris, glādula humorē oleosum remittit qui & ipse conteritur vt plurimum, ac disperit.

Sanguis albus de glādulis manat.

Aegrotant autem non valde, sed vnà cum reliquo corpore. Quum

A Quum verò proprio morbo ægrotant (nam parum etiā cum reliquo corpore ægrotant) morbi tubercula fiunt, & strumæ resultant, & febris corpus occupat. Perpetiuntur autem hæc, vbi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas influēte. Influit autem ex reliquo corpore per venas, quæ per ipsas extentæ sunt multæ & cauæ, vt humor quęcunque tandem traxerint, facilè in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio, glandulæ reliquū corpus in se distendunt, atque sic febris incenditur, & eleuantur ac inflammantur glandulæ. Cæterùm glādulæ in corpore sunt plures siue maiores, in cauis ipsius partibus, quàm in articulis, & quæcunque in aliis humectis ac sanguinolentis locis consistunt: atq; B illæ quidē, vt quod supernè in cauas partes influit, suscipientes in se trahant, hæ verò vt rursus nascentem præ laboribus humiditatē in articulis, si quam articuli remittant, eius multitudinē susceptent: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis, non statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim & consumitur tum multa, tum modica, in ipsas glandulas, atq; sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentum hoc est ipsis coalescens. Quare vbi cœnosę partes sunt & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cuius signum est. Quòd vbi est glandula ibi etiā pili. Natura enim facit glandulas & pilos, vtraque eadē vtilitate participantes, illas quidem vt quòd influit, velut anteà dictum est, suscipiant. Pili C verò ex glandulis opportunitatem habētes nascuntur & augescunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferuescit. Vbi autem corpus siccum est, neq; glandula, neque pilus inest. At verò teneræ & exercitiis deditæ & humectæ partes, glandulosæ sunt ac pilosæ. Glandulæ porrò sunt ab vtraq; auriū parte iuxta iugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis vtrinq; & glandulæ & pili sunt. Inguina & pubes similiter vt alæ, & glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes sunt, & ad humoris redundantiam expositæ, Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maximè mouentur. Reliquæ verò glandulas tantùm habent, velut intestina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem non habēt. Nam & in cœnosis ac humectis terræ locis, semen non nascitur, neque supra

φύμαλα.

Qua parte sint glandulæ.

Sata vbi non nascuntur.

D ſupra terram aſcendere conatur, ſed per redundantiam putreſcit ac ſuffocatur. Violat enim ſemen, violat autem & in inteſtinis copia ac multitudo humoris, & pilos enaſci non ſinit. Glandulæ autem in inteſtinis maiores ſunt, quàm alibi in corpore, & paſcuntur humectationẽ nimiam ex inteſtinis exprimentes. Inteſtina verò ex vaſis in omentum ſuſcipiunt ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas diſtribuit. Habent prætereà etiam rhenes glãdulas, Nam & hi multa humiditate exſatiantur. Maiores verò etiam hac parte quàm aliæ glandulæ exiſtunt. Influens enim humor in rhenes non imbibitur, ſed perfluit infrà in veſicam. Quare quicquid eius lucrifaciunt de canalibus, hoc ad ſe trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ ſunt paruæ valde. Verùm E non volo hunc ſermonem longiùs euagari permittere, Nam eatũ quæ alicuius momenti ſunt gratia, hoc ſcriptum inſtitutum eſt. Nunc itaq; ſermone progreſſum faciam, & dicam de tota natura glandularũ colli. Collum ab vtraq; ſui parte hinc & hinc glandulas habet, & vocantur hæ glãdulæ tonſillæ, in hunc vſum atq; vtilitatem. Caput ſuprà ſitum eſt, ſurſum cauum ac rotundum exiſtens, & humiditatẽ ex reliquo corpore complectẽs, & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput demittit, quos caput rurſus retro dimittit. Non enim immorari ac manere poteſt id quod influit, non habens vbi ſedẽ firmet. Niſi ſanè caput ægrotet. Tunc enim non remittit, ſed iſthic retinet. Poſtquàm verò attractionem remiſerit in glandulas fluxio vergit, & nihil moleſtat, donec F pauca & moderata fluxio fuerit, & ipſæ glandulæ validæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit, manſerítque acris & glutinoſa, inflammatur ac intumeſcit & collum diſtẽditur, atque ſic ad aurem progreditur, & ſi quidem in vtranq; partem proceſſerit, vtraque auris: ſin ad alteram, altera tantùm ægrotat. Si autem pituitoſa, & multa ac lenta fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur, & inflammatio quum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum generat. In alas autem etiam tunc quid cõfluit. Sed vbi copioſi fuerint acres & ſeroſi humores, etiam ſic in ipſis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glãdula à partibus ſuprà ſitis humiditatẽ trahet, Sed vbi multitudo eius occupauerit inguina intumeſcũt, & ſuppurãtur, ac inflãmãtur, ſimiliter vt alæ,

Viſcerum glandulæ magnæ ſunt.

Rhenum glandulæ.

Tonſillæ.

Caput quale.

Quando glandulæ vexant.

A vt alæ ac collum. Atque hæc ſanè tum bona, tum mala glandulæ exhibere videntur. & de his quidem hæc ſuffecerint.

Porrò inteſtina multam ſatietatẽ ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem ſub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac conſumitur in glandulas, ſimiliter velut ſuperior. Morbos autem non facit ferè, quemadmodũ in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expaſſæ, ac non cauæ ſunt, & altera alterius multitudine nõ multum fruitur, & aliàs ſi qua etiam plus habere velit, copiam eius habere non poteſt, Sed quod in paucas ac ſingulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur, & æqualitas ipſis exiſtit.

B Caput etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile glandulæ. Eſt enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat per fluxiones ex magna parte. Maius autem eſt cerebrum quàm aliæ glandulę, & capilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim eſt cerebrum, & in amplo ſpatio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos & minores, & maiores, quàm aliæ glandulæ. facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit. Fluxiones porrò de capite vſque ad ſecretionem contingunt, per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares, atq; hæ tres C ſunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & alia per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quæ omnes ſeptem numero exiſtunt. hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgamenta diſcedentes exiſtunt, & ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, ſi intrò abierint ac diſceſſerint hæ fluxiones, & non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit & exulcerat. Et ſi id quod cerebro influit copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit, atque ſic id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio ac moleſtia naturam frangũt quę ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim

Viſcerum mala vnde.

Glandulæ inteſtinæ quales.

Cerebrum glandulæ ſimile.

Septem capitis meatus fluorésque.

enim naturæ sunt prędictæ fluxiones,& multitudinem mo- D
lestè ferunt, & morsum ac rosionem perceptant, ex eo quo
præter rationem & non cõsuetum existit. Cerebrum autem
cladem perfert, etiam ipsum non sanum existens, sed si qui-
dem rodatur, turbationem multam sustinet, & mẽs desipit,
& cerebrum conuellit ac distrahit totum hominem, qui in
Sideratio, seipso vocem non edit, ac suffocatur,& hæc affectio sideratio
ἀποπληξία. ac Græcè apoplexia appellatur. Aliquãdo verò acris quidem
Morbus non est fluxio, sed copiosa in cerebrũ irruens, ipsum affligit,
imaginosus. & mens perturbatur,& homo circum ambulat, aliena cogi-
tans,& aliena videns, perferens morbi mores, visis, risu,& pe
ὀφθαλμία. regrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthal- E
mia Græcis, Latinè lippitudo appellatur, & oculi in ipsa in-
tumescunt. Si verò ad nares defluxio fiat, arrodũtur nares,&
nihil aliud graue accedit: nam viæ ipsarũ amplæ sunt,& sibi
auxiliari possunt, insuperq; non compactũ est quod ab ipsis
Purulentæ discedit. At verò aures intortus quidẽ meatus & angustus,
aures. cerebrum autem prope ipsum ipsis auribus apprimitur. Ae-
grotãs verò hoc morbo, plurima excernit,& auris à frequen
ti fluxione per tempus vexatur,& pus graueolens effluit. Sic
etiam fluxiones ad oculos foris conspicuæ sunt,& non letha-
Palati de- les in totum. Si verò fluxio retrò processerit per palatum,
stillatio. & in ventrem pituita peruenerit, fluunt quidem horum ven
tres, non autem ægrotant. Si verò infernè maneat pituita,
affectiones voluulosæ fiunt diuturnæ. Aliis autem si per pa- F
latum in guttur multa fluxio cõtingat, vt plurimum morbi
Tabes. tabis oriuntur, replẽtur enim pulmones pituita, atq; ea ipsa
Pulmo quî pus fit, id quod pulmones exedit,& ęgroti non facilè supersti
consumatur. tes manent,& mens medici si bonus & prudens est, vt pluri-
mum causam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione
Phthisis. capitis per venas in spinalem medullam. Inde autem in sa-
crum os impetum facit, quo medulla ipsa fluxionem perdu-
cit,& in coxendicum acetabula siue iuncturas deponit: & si
tabem fecerit, homo marcescit, atque hoc modo cõtabescit,
& viuere non expetit. Statim enim scapulæ dolent, ambó-
que pedes ac crura consequuntur, & semper tandem pereũt
multo tempore curati: atq; sic deflorescit homo ac moritur.
Cerebri a- Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta sunt. Sunt autem
lia mala. affectiones cerebri, etiam alij morbi, deliria, insaniæ, omnia
pericu

A losa, & ægrotat cerebrum,& aliæ glandulæ. Habet
enim & dolorem,& alius congressus corporis hic contingit.
Mammæ. Quin & glandulæ in pectoribus mammę appellantur,& at-
tolluntur ac lac faciunt, aliquibus verò lac nõ faciunt. Et fa-
ciunt quidem lac mulieres, viri verò non faciunt. Mulieri-
bus enim rara est glandularum natura, quemadmodum
etiam reliquum corpus rarum habent,& alimentum quod
in se trahunt, in lac permutant. Et ab vtero accedit ad mam-
mas, quod post partum puero cessurum est in alimentum,
quod ipsum sanè exprimit ac sursum mittit omentum, ad su
pernas partes ab ipso fœtu coarctatum. Verùm maribus lo-
corum angustia,& corporis insuper densitas cõducit ad hoc,
B vt glandulæ non sint magnæ, Mas enim plenus est, & velut Mariũ cor
pallium densus, tum ad visum, tum ad tactum: fœmina ve- pus quale.
rò rara & laxa,& velut fluida, tum ad visum, tum ad tactũ. Fœmina
Quare humiditatem nõ remittit id quod est rarum & mol- corpus.
le. Mas autem non amplius quid eius susceperit, quum den-
sus existat ac cohærens & compactus, sed & labor corpus ip-
sius corroborat, vt non sit locus vbi redundantia ac superflui
tates recipiat. Atque hoc modo cogit ac cõcludit hæc ratio,
& pectora,& mammas,& reliquum corpus mulieribus laxa
ac mollia esse tum ob otium ac segnitiem, tum ob alia præ-
dicta, Viris autem vice versa. Porrò faciunt etiam mammæ
tubercula ac inflammationes, lac ipsum putrefacientes. Cõ-
C moda autem habent superioribus similia,& reliqui corpo-
ris redundantiam auferunt, testimonium abundè præbent
mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mam
mas adimit. Nam & vox ipsarum aspera redditur & humo-
res in gulam feruntur,& multo sputo vexantur,& caput do
lent,& ab his ægrotant. Lac enim proficiscens ac influens ab
vtero, quemadmodum etiam antea in superna vasa
transibat, quum propria vasa non habeat, nec
reperiat vtpote ipsis per mammarum ade-
ptionem priuatum, in principales cor
poris partes incurrit, cor videli-
cet ac pulmonem, atque
sic suffocan-
tur.

HIPPOCRATIS D
COI LIBER DE OSSIVM NATVRA MOCHLICVS, ID EST VECTIARIVS. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Manus pediſque oſſa articuli. SSIVM natura hæc eſt. Digitorum quidē oſſa ac articuli ſimplicia ſunt. Manus autem & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima verò ſuprema parte. Calcanei vero vnum, velut extra apparet. Ad ipſum autem poſteriores tendines tendūt. Tibiæ verò duo ſunt, quę ſupernè ac infernè cohærent. Iuxta medium verò diſtant. Paruum eſt quod extrinſecus eſt, iuxta paruum digitum paulò tenuius. Plurimum autem hac parte diſtant, & minore momento iuxta genu: & tendo ex ipſo enaſcitur, qui circa poplitem foris eſt. Habent autem infernè communem appendicem, ad quam pes mouetur. Aliam verò ſupernè habent appendicem, in qua femoris articulus mouetur F ſimpliciter, & expeditè in longitudinem, ſpecię nodoſa, patellam habens. [Patella.] Ipſum autē femur foras, & in anteriore parte incuruum eſt. Caput autem eius appendix eſt rotunda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo eſt, naſcitur. Subobliquus autem etiam hic annexus eſt, minus verò quàm brachium. Coxa verò magno verticulo, quod iuxta os ſacrum eſt, ex ligamento chartilagineo ac neruoſo adhæret. [Coxa. Os ſacrum] Spina verò à ſacro oſſe, vſque ad magnum verticulum gibboſa eſt, & veſica, & genitura, & recti inteſtini pars inclinata, in hac parte eſt. [Spina.] Inde verò vſq; ad ſeptum tranſuerſum peruenit, in directum repanda eſt, & muſculi lumbares hac parte exiſtunt. Hinc verò vſq; ad magnum verticulū, quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, è directo gibboſa eſt. Imò magis eſſe videtur quàm eſt. Nam poſteriores oſsiū propagines hac parte al-

A te altiſsimæ ſunt. Ceruicis autem articulus repādus eſt. [Ceruix.] Verticula verò intrinſecus inter ſe æqualia ſunt: ab externis autem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio verò ipſorum in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortū acutum habens, qui appendicē habet chartilaginoſam, vnde neruorū propago prona fertur quemadmodum etiam muſculi à ceruice ad lumbos adnaſcuntur, coſtarum ac ſpinæ medium explentes. Coſtæ verò iuxta diſcriminationes verticulorum, neruo annexæ ſunt à ceruice vſque ad lumbos intrinſecus. [Coſtæ.] Ab anteriore autē parte, iuxta pectus, laxam ac mollem ſummā partem habentes, B ſpecie præ cunctis animalibus maximè obtorta. Hac enim parte anguſtiſsimā molem homo habet. Qua verò parte coſtæ non ſunt, exortus obliquus, breuis & latus, ad ſingula verticula neruo annexus eſt. At verò pectus cohærens ipſum ſibiipſi, diſcriminationes habet obliquas, qua parte coſtæ annexæ ſunt. [Pectus.] Laxū autem eſt & chartilagineū: clauiculæ verò rotundæ ſunt ad anteriorē partem, ad pectus quidem breues motus habentes, ad ſummum verò humerum frequētiores. [Claues pectoris.] Summus autē humerus ex ſcapulis naſcitur, in pleriſq; diſsimiliter. Scapula ad ſpinā chartilaginea eſt, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens ceruicem verò & acetabulum habet chartilagineum, ex quo coſtæ motum habent. [Scapulæ.] Facilè autem vt inter oſſa exoluitur, brachio excepto. Huius C autem caput ex neruo & acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotūdam appendicem habens. [Caput humeri.] Ipſum verò brachiū incuruum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum eſt ad acetabulum. Pars verò ad cubiti gibbum lata eſt, & nodoſa, & repagulo ſimilis, & ſolida, poſteriore parte caua, in qua cornix ineſt ex cubito, quum manus fuerit extenta. Ad hanc etiā torpidus neruus, qui ex cubiti oſsium diſcrimine media enaſcitur, perficitur ac terminatur. [Neruus torpidus.] Oſſa manus viginti ſeptem ſunt, pedis viginti quatuor. Colli vſq; ad magnum verticulum ſeptē, lumbi quinq;, ſpinæ viginti, capitis vnà cum oculorum oſsibus octo. in vniuerſum nonaginta vnum, cùm vnguibus verò centum ac vndecim. [Manus, pedis, cæterorúmque oſſa.] Cæterùm vt nos ipſi ex hominis oſsibus didicimus, verticula ſupra clauiculam vnà cum magno ſeptem ſunt. [Vertebræ] Iuxta coſtas autem tot quot coſtæ ſunt, duodecim videlicet. [Coſtæ.] Iuxta laterū mollitudinem

Semen genitale fauo ſimile. verò forinſecus vbi coxendices,in lumbo quinque. Semen D
porrò velut fauus ab vtraque veſicæ parte eſt. Ex ipſis au-
rem rhenibus venæ ab vtraq; meatus vrinæ parte,in puden-
Potus quô tendat. dum tendunt. Potus per fauces ac gulam: larynx enim qui
Larynx. caput arteriæ eſt, in pulmonem ac arteriam tēdit:ab his in
Hepar. ſummam veſicam. Hepatis extremitates quinque ſunt, ſu-
Fel. per quarta autem extremitate fel incumbit, quòd oſculum
Cor. ad ſeptum tranſuerſum,& cor,ac pulmonem profert. Cir-
cum cor pellicula eſt. Inteſtina craſſa homo maiora quàm
canis habet, dependent autem ex Meſenterij membrana,
Meſocolō. quæ Meſocolon hac parte vocatur,Meſocolon autem ex ner
Rhenes. uis de ſpina ſub vētrem. Rhenes ex neruis de ſpina. Arteriæ E
Arteriæ. fons cognatus cor eſt. Vena tendit per ſeptum tranſuerſum,
hepar,ſplenem,rhenes,ad coxendicem,circa ſuram ad ſum-
mum pedem. Altera autem ex corde ſub alas,clauiculas,iu-
gula,caput,naſum,frontem, iuxta aures,humeros, dorſum,
pectus,ventrem per cubitum. Aliæ verò per alias ad cubi-
Nerui. tum ad ſummam manum. Neruorum exortus ab occipitio
vſque ad ſpinam,ad coxendicem,in pudenda,in femora, pe-
des,tibias,in manus. Alij in brachia, partim in carnes, par-
tim ad fibulam,in magnum digitum,partim ex carnibus in
alios digitos. Alij ad ſcapulas,pectus,ventrem,oſſa,ligamen
ta, A pudendo verò ad princeps inteſtinum ac podicem, ace-
tabula coxarū,partim ſuprà femur,partim infrà ad genua.
Inde alius ad genu extentus ad tendinem, pernam, pedes, F
Venæ rhenum. alius ad fibulam,alius in rhenes. Ipſæ porrò venæ in vtran-
que partē bifariàm maximè finduntur,partim ab vna vtri-
uſq; rhenis parte,partim ab altera:& perforatæ ſunt in rhe-
nes. Habent autem cordis formam ipſi rhenes. Nam etiam
ipſi ventriculos habent. At verò Rhen cauam ſui partem ad
venas magnas habens ſitus eſt. Vnde enaſcuntur ex ipſo ve-
næ in veſicam,qua parte potus trahitur per venas in rhenes,
& per ipſa inteſtina per quæ procedit. Deinde verò velut per
qualum,per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim eſt
ipſorum corpus ad veſicam, & hic percolatur ac ſecernitur
Vrina quare rubeat. à ſanguine vrina,quapropter etiā rubra exiſtit. Neq; enim
in rhenes aliæ procedunt venæ quàm quæ dictæ ſunt, neque
eſt alius locus vbi potus colliqueſcat,quantum ego noui.
Venæ coſtarum. Venæ circa coſtas tendentes,ſubter vnamquanq; coſtam

A ſunt,non à capite,inferius etiam ab arteria. Arteria quidem
igitur ſubtermeans in coſtas diſtribuit. A craſſa verò vena à
corde recurrit vna in ſiniſtram partem incluſa. Deinde hæc Vena cordis.
quidem per medias vertebras vſq; ad ſummas coſtas meat,
non ex æquo diſtribuens coſtis à dextris ac ſiniſtris ramos ac
ſegmenta ſua. Alia verò æquos quidem, verùm ſupernè in
dextris finditur. Cæterùm iuxta vtranque clauiculam duæ Venarū digeſtio.
venæ ſurſum,duæ ſub pectus,partim ad dextras, partim ad
ſiniſtras,ramos ſiue ſegmenta,ſpargunt,illæ quidem magis
ad ceruicē,duæ verò alteræ magis ad cor,partim ad dextras,
partim ad ſiniſtras,ab vtraque parte iuxta coſtas,& ſub ipſis
velut inferiores ſcinduntur,donec recurrenti infernè à cor- Arteria.
B de commiſcentur. At verò ſanguiflua vena ab arteria hac,
propterea finditur,quòd ſublimis hic eſt per cor means. In-
frà verò coſtas vena ſanguiflua craſſa appellata, verticulis
rurſum ſeipſam ingerit,& hic adhæret,& non ampliùs pen-
det,velut ſupernè per hepar means. Eſt autē iuxta lumbum
quidem ſupernè arteria,infrà autem ſanguiflua; ab hepate
per ſeptum tranſuerſum ſublimis veniens,& ad dextrā cor-
dis fertur vſque ad clauiculas ſimplex, præter quàm quan-
tum cum corde communicat, iuxta vaſa quidē in ipſo ma-
gis in ſuperficie fiſſa, verùm iuxta vaſa in ventriculo cordis
penetrans,poſteà à corde ad ſiniſtram ſe demittit,& ſimplex
ad ſpinam rurſus currit,ad ſuperna quidem corporis vſque
C ad ſupremas coſtas, & ramos à ſeipſa habet iuxta vnam-
quanque coſtam extentos iuxta naturam vſque ad pectoris
commiſſuram,& in ſiniſtrā,& in dextrā; & rectitudo ipſius
magis ad verticulum eſt, quàm arteriæ extenſio,itemque
venæ ab hepate venientis. Ad inferiorem verò cordis par- Tenor arteriæ & cordis.
tem,recta extēſio ab ipſa magis ad verticulum eſt,quàm ar-
teriæ extenſio altera,quæ iuxta cor & in infernas partes ſe-
pti tranſuerſi ad ſpinam appenſas conuerſa eſt. Indè verò ra-
mi in vnamquanque rectitudinē inferuntur,per oſſa & car-
nes mutuò tranſeuntes. At verò venæ craſſæ ſic habent. Ex
oculo iuxta ſupercilium per dorſum iuxta pulmonē ſub pe-
ctore,altera ex dextra in ſiniſtrā, altera ex ſiniſtra in dextrā
tranſit,& quæ quidē ex ſiniſtra venit, per hepar in rhenem
ac teſticulum deſcendit,Quæ verò ex dextra,in ſplenem &
rhenem ac teſtem,his autem oſculum eſt ipſum pudendum.

A dextra verò mamma in ſiniſtram coxendicem, & in crus D
deſcendit,& rurſus à ſiniſtra in dextrã.Oculus verò dexter,
ex ſiniſtro venam ſuſcipit,itémque teſticulus. Iuxta eũdem
Venarum quatuor paria. modum rurſus ſiniſter ex dextro. Craſsiſsimæ porrò venæ
in hunc modum ſe habent.Quatuor paria ſunt in corpore.
& aliquæ quidem ex ipſis, à capite retrò per ceruicem foris
Venarum deſcenſus. iuxta ſpinam ab vtraque parte ad coxendices perueniunt,&
ad crura,deinde per tibias ad malleolorum partes externas,
ac in pedes procedunt. Oportet igitur venæ ſectiones in
doloribus in dorſo, ac in coxẽdicibus,à poplitibus facere &
Secundæ. à malleolis forinſecus.Alteræ verò venæ ex capite iuxta au-
res per ceruicem,ſphagitides,id eſt iugulares appellatæ, in-
trinſecus iuxta ſpinam,ab vtraque parte iuxta lumbos pro- E
cedunt in teſtes,& in femora,& per poplites ab interna par-
te,Deinde per tibias ad malleolos intrinſecus, & ad pedes.
Oportet igitur venæ ſectiones facere ad dolores lumbo-
Tertiæ. rum ac teſtium,à poplitibus ac malleolis intrinſecus. Ter-
tiæ venæ ex temporibus per ceruicem in ſcapulas procedũt.
deinde in pulmonem deferuntur.& perueniunt altera qui-
dem à dextris in ſiniſtras ſub mammam,in ſplenẽ & in rhe-
nem.Altera verò à ſiniſtris in dextras ex pulmone ſub mam
mam in hepar & in rhenem,deſinunt autẽ ambæ hæ in inte
Quartæ. ſtinum rectum ac podicem:Quartæ autẽ venæ ab anteriore
capitis parte ac oculis,ſub ceruicem & ſub clauiculas proce-
dunt. Deinde à brachiis supernè ſub curuaturas, poſteà per
cubitos,ad manuum iuncturas ac digitos.Poſteà rurſus à di- F
gitis,per manuũ pectora,hoc eſt volas,& per cubitos in cur-
uaturas,& per brachiorum infernam partẽ ad alas,& ex co-
ſtis ſupernè,altera quidem in ſplenẽ procedit, altera in he-
par,deinde ſuprà ventrem ambæ in pudendum deſinunt. Et
Venæ aliæ ex his manantes. craſſæ quidem venæ hoc modo ſe habent. Sunt autem & à
ventre venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas ali-
mentum corpori venit,procedunt autem & à craſsis venis
in ventrem ac reliquũ corpus,& ab extremis,& ab intimis,
& inter ſe mutuò diſtribuunt,internæ foras, externæ intro.
Venæ igitur ſectiones facere oportet iuxta hos modos.Ope-
Sanguinis mittendi ratio. rámque dare oportet,vt quàm longiſsimè à locis, vbi dolo-
res fieri ſolent ac ſanguis colligi,ſecemus.Sic enim minimè
mutatio magna de repente fiet, & conſuetudinem tranſtu-
leris,

A leris,vt ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterùm
Hepatitis vena in lumbo vſque ad magnum verticulum,in- Hepatis vena.
ferne etiam verticulis ſe ingerit, inde ſublimis eleuata per
hepar,& per ſeptum tranſuerſum in cor:& hæc quidẽ recta
ad clauiculas procedit. Inde verò aliæ quidẽ ad collum,aliæ Venarũ distributio varia.
ad ſcapulas,aliæ deorſum reflexæ iuxta verticula ac coſtas
declinant,à ſiniſtris quidem vna prope clauiculas,ex dextris
autem in quendã ipſarum locum. Alia verò vtrinque defle-
xa.Alia paulò inferius deflexa,vbi illa quidem deficit,coſtis
ſe ingerit, donec ad venam in ipſum cor acceſſerit ad ſini-
ſtras deflexa. Infra autem decuruata ad vertebras deſcendit
donec perueniat,& inde incipit eleuari,ingerens ſe coſtis re-
B liquis omnibus,& hinc atq; hinc ramos iuxta ſingulas ſpar-
gens quum vna exiſtat,à corde quidem in locum quendã in
ſiniſtris magis exiſtens,deinde infra arteriam,donec conſu-
matur & perueniat eò,vbi hepatitis eleuata eſt,priuſquam
autem eo venit,iuxta extremas duas coſtas bifida fit & alte-
ra pars hinc,altera inde ad vertebras progreſſa conſumitur.
Altera verò recta à corde ad clauiculas tendens, ſupra arte-
riam eſt,& ab hac(quemadmodũ & ea quæ iuxta lumbum
infra arteriam eſt)in hepar exilit,partim in portas,& extre-
mitatem,partim in reliquum conſequenter procedit paulò
infra ſeptum tranſuerſum. Septum autem tranſuerſum he-
pati adnatũ eſt,vt nõ facilè ſeparari poſsit. Duplices autem
venæ à clauiculis,alteræ hinc,alteræ inde,ſub pectus ad pu-
C bem ac pectinem tendunt,quò verò inde,nondum noui. Se- Arteria.
ptum verò tranſuerſum iuxta verticulum infra coſtas, ea
parte qua rhen ex arteria conſurgit. Arteriæ verò ex rhene
oriuntur,hinc & hinc ab arteria neruum habentes. Et hac
parte in recurrẽte à corde hepatitis deſinit. Ab hepatitide ve
rò per ſeptum tranſuerſum maximæ duæ, altera hinc,alte-
ra inde ſublimes feruntur. Multifidæ autem per ſeptum
ſunt,& circum ipſum innaſcuntur. Verùm ſupra ſeptum hæ
magis conſpicuæ ſunt. Duo autẽ craſsi nerui,à cerebro ſub
os magni verticuli supernè,& magis ad gulam, ab vtraque Nerui à cerebro.
arteriæ parte vterque progrediens,inter ſe committuntur,
vt vni ſimiles exiſtant,Deinde verticula ad ſeptum tranſ-
uerſum hic ſunt vbi deſinunt. Et quidam dubij,ad hepar &
ſplenem ab hac ſocietate tendere ipſos putauerunt. Alius

neruus vtrinq; ex verticulis iuxta clauiculã ad ſpinam ten- D
dit,ex obliquo verticulorum,& ſe in coſtas ingerit:atque hi
quemadmodum venæ per ſeptum tranſuerſum ad meſente-
rium mihi tendere videntur.vbi autem hæ deficiunt, rurſus
hinc vbi ſeptum exoritur,ab eo continui ac cohærentes exi-
ſtentes,iuxta medium infra arteriã, de cætero ad verticula
ſe ingerunt quemadmodũ venæ, donec totũ ſacrum os per-
greſsi conſumuntur.Oſſa corpori ſtabilitatem,& rectitudi-
Quid oſſa, nerui, caro, cutis, venæ corpori præſtent.
nem,ac ſpeciem exhibent. Nerui flexionem & contractio-
nem ac diſtentionem. Carnes & cutis omnium colligatio-
nem ac conſtructionem. Venæ per corpus diffuſæ ſpiritum
& fluxum ac motum exhibent,ab vna multæ germinantes. E
atque hæc vna vnde oriatur,& vbi deſinat,non ſcio,Circulo
enim facto principium nõ inuenitur.Cæterùm rami ac ger-
mina ipſius vnde pendeant, & qua parte corporis deſinant,
& quod vna his conſentit,& in quibus locis corporis exten-
Vena capitis.
tæ ſunt,ego declarabo. Circa caput iuxta medium ex obli-
quo circunſita eſt vena lata & tenuis, non multi ſanguinis.
In cerebrum enim iuxta commiſſuras multæ tenues venu-
læ radices egerunt,& circum totum caput extentæ ſunt,vſq;
Capitis venæ quadripertitæ.
ad frontem ac tempora. Ipſa autẽ in rectum extenditur re-
tro caput forinſecus iuxta ſpinæ cutem,inde verò circa ex-
ternam ac internam venam ex his quæ in iugulis ſunt, de-
mittitur. Vltra aures autem ſubfiſſa à gena forinſecus ten-
dit craſſa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedunt, F
Vena ſub lingua.
excepta ea quæ ſub linguam & ſub maxillares dentes fertur.
Ipſa autem craſſa per clauiculam deſcendit ſub ſcapulas: &
hac parte ab ipſa germinat per neruum ſubter ſummã hu-
meri partẽ ſiue cuticulam,Vena humeralis appellata. Ipſa
autem ſanguiflua eſt & ſanguine plena, & ægrè curatur,ſi
rumpatur aut cõuellatur.Ab altera enim parte neruus latus
ipſam ambit,ab altera chartilago.medium verò locum ipſa
Pellicula ſpumoſa.
tenet,& pellicula ſpumoſa. Quum igitur locus nõ ſit carno-
ſus,facilè rumpitur,& carnem circum naſci nõ contingit.&
ſi ſanguis in hanc partem ſubtercurrat,nactus ſpacioſum lo-
cum non diſcedit,ſed induratur.Induratus autem morbum
& dolorem exhibet. Atque hæc quidem finit vbi prius dixi.
Mammarũ vena.
Illa verò ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſa-
rum & tenuium ac variè implicatarum inter ſe venularum,
& per

A & per humeralem venam, prætergrediens chartilaginem,
ipſam ſubter ſubattingens ad brachium tendit, muſculũ in
ſiniſtra habẽs. Dextra autem ipſa finditur circa humerum,
& cubiti ſupernã partem. Inde verò cubitum vtrunque pe-
netrans,poſtea manus iuncturã,inde autem defluens per to-
Vena principalis.
tam manum variè vagans radices agit. Cæterùm principa-
lis vena iuxta ſpinã ſparſa,per dorſum, & iugulum,ac gut-
Arteria magna.
tur,in cor inſeritur,& de ſeipſa venam magnam multorum
oſculorum in corde producit, inde verò in os procedens fi-
ſtulam facit, quæ ſanè arteria appellatur, per pulmonem
tranſiens,pauci ſanguinis ac multi ſpiritus exiſtens.Propter
ſpacioſitatem enim ac raritatẽ viſceris,multis locis per pul-
B monẽ deriuatur,cætera verò chartilaginoſa facta eſt. Qua-
propter ſane etiã ſi quid in has vias pulmonis delatum fue-
rit ex inſuetis,vel in potu,vel in ſpiritus ac ſanguinis trãſitu,
vtpote venis talibus exiſtentibus,& viſcere ſpongiformi,ac
multum humorem ſuſcipere potente,& ſurſum procedente:
tum humorum ingreſſorum lex conſtituta eſt, tum ſãngnis
amplius per has venas nõ multus cõtinetur,neque multum
conſtringitur,& non cito procedens, illabentia non educit.
Ipſis autem nõ ſubductis,ſed intus manentibus,calloſa con-
creſcit duricies. Sic autẽ deſtruitur alimenti acceſsio ac in-
geſtio, quum hac parte arteriæ capitis acceſſus ad externas
partes exiſtat.Interceptis verò tranſitibus per calloſam du-
riciem,velocitas ac difficultas ſpirãdi oboritur, quum neq;
ταχύπνοια. δύσπνοια. Tabes ſicca.
C emittere neque attrahere ſpiritum facilè poſsint. Ex huiuſ-
modi autem tales morbi fiunt,velut ſunt anhelationes,& ta
bes ſicca.Si verò humor amplior in ipſis cõſiſtens præualue-
rit,vt craſſefactus ſpiſſari non poſsit, & pulmonem putrem
facit,& vicinas ipſi partes,fiũtq; ſuppurati ac tabidi. Fiunt
Vena quæ pulmonem petit.
autem hi morbi etiam ob alias cauſſas. Inde porrò hæc ve-
na pulmonem occupat,& per extremitates duas magnas in-
tro conuerſas,ſub ſeptum tranſuerſum extenta eſt ad ſpinã,
alba ac neruoſa,venulas per reliquum condenſatum corpus
ſpargens.hinc autem per verticula denſis venulis in ſpina-
lem medullam inſeritur, ac inſtar hederæ implicatur. Et
aliæ quidẽ venæ in corpus diſtributæ ex omnibus partibus
ad ſpinam tendentes,vnaquæque quod tenuiſsimum ac ſin-
ceriſsimum eſt colligens hic eructat. Hæc verò velut præ-
i 5 ſes

ſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde D
verò etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibroſis venu-
Vena neruus fit. lis iuxta ſpuriam coſtam: hinc autem tendens condenſatur,
poſteáque etiam neruoſa fit ad princeps inteſtinum ac podi-
cem, cõpriménſque muſculos adſtrictorios ipſi inſeritur. In
veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplici-
bus implicatis tenuibúſque ac ſolidis & fibroſis venis. Inde
Caulis pudẽdorum. Pecten. verò craſsiſsima ac rectiſsima ipſius pars rurſus conuerſa in
caulem tranſit, hoc eſt pudendum. In reflexu autem in illa
ipſa adaptatur. Et per pectinem ſupra ſubter cutem ventris
& ipſius venæ, procedũt venæ ad eas quæ deorſum tendunt,
quæ in ſeipſas mutuo deriuantur. Penetrant autem & per
pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curuæ: At ve- E
Fœminis quî diſtribuantur venæ hæ. rò in fœminis illa ipſa in vteros tendit, & in veſicam ac vri-
næ meatum. hinc autẽ recta procedit, & mulieribus quidem
circa vteros pendet, maſculis verò circa teſtes diſſeminatur.
Ob hanc autem naturam ipſa vena etiam plurima fœcunda
ac genitalia concipit. A plurimis enim ac ſinceriſsimis par-
tibus cõnutrita, paucique ſanguinis exiſtens ac caua, & den-
ſa inſtar nerui, ac ſpiritu referta, intentáque à pudendo, de-
miſſas ad ſpinã venulas cogit: hæ verò velut cucurbita me-
dicinali in ſeipſas coactæ, omnia in ſupernam venam emit-
tunt. Confluit autem & ex aliis corporis partibus in hanc.
Voluptas coeuntibus quî fiat. Verùm multo maxima pars velut dictum eſt, de medulla
hac colligitur. Voluptas verò accedit, vena hac genitura
expleta, Quum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſan- F
guinis ac multi ſpiritus eſſe, repleta & calfacta & ſemine
deorſum confluente, ea quæ in ſeipſa habet conſtringit. Spi-
ritus autem in ipſa exiſtens, & præſens violentia, & calidi-
Venarũ diuerſa diſtributio. tas, & venarum vndiquaque concitatio, titillationem indu-
cit. Illa autẽ quæ à ſeipſa germinauit, per dorſum & iugu-
lum iuxta ſpinam ſparſa, multis venulis coſtas intertexit, &
verticula per carnes alternatim condenſat, vt & probè nutri-
ta & ſanguine plena exiſtat. Ipſa autẽ iuxta coxendicem ac
nates meat, per muſculum ſub fœmore ſubmerſa, à natibus
verò iuxta acetabulũ femoris iuxta caput in venam perfo-
rata eſt, quæ femori reſpirationẽ exhibet, trans femur autẽ
iuxta flexurã ad genu. Alteram verò iuxta inguina demit-
tit frequentibus radicibus, & ægrè tranſeuntem. Hæc ve-
rò per

A rò per muſculum tendens, & circa genu diſſeminatur, & per
oſsis tibialis ſummitatem venam de ſe in fiſtulã cauat, quæ
medullam nutrit, & deriuatur per infimam tibiã, iuxta pe-
dis illigationem ac cõnexionem. Ipſa autem per patellam
genu ad interna per tibiæ muſculum ſubmerſa extenditur,
& per malleolum implicatur, intus craſſa & ſanguine ple-
na, atque hic circa malleolum, & tendinem, venas ægrè co-
gnobiles producit ac inuoluit. Ipſa verò infrà ad pedẽ, ſub
ſummum pedem decurrit, & hic ſe implectens, & in ma-
gnum digitum innitens, duplam ſanguine refertam venam,
ſupernè ſub cutem ex ſummo pede reflectit, & apparet ſanè
craſſefacta iuxta externam malleoli partẽ, ac ſurſum ſpar-
B gitur iuxta oppoſitum tibiæ radium. Iuxta ſuram autem
velut fundam facit. Inde extenditur iuxta internam genu
partem. Immittit etiam patellæ venas, & iuxta internam
patellæ partem quæ caua eſt, venam implicat, quam ſi quis
doleat, celerrimè biliosum ſeorſum ac ſanioſum humorem
colligit. procedit autem ipſa iuxta internam genu cauita-
tem. Diſtribuit etiam de ſe in poplites multas implicatas
venas, Quæ inde tendentes iuxta neruos ſub femore, radi-
ces agunt in teſtes, & in rectum inteſtinum ac podicem, &
circa os ſacrum attenuatæ vnitæ circuntenduntur. Illa ve-
rò procedens iuxta internam genu cauitatem, ſurſum iuxta
internam femoris partem, in inguen tranſit, & per coxendi-
cem vltrà ad ſpinam & lumbum foras veniens, craſſa & la-
C ta ac ſanguine plena ſurſum porrigitur ad hepar, & vbi bifi-
dam produxit ſanguine refertam venam, dextram hepatis
extremitatem, ad rhenem occupat, Rurſus verò ſubter he-
par diſperſa in venam craſſam finditur. Fiſſa verò in craſ-
ſitudinem hepatis inſeritur, & altera quidem ipſius pars in
ſuperficie viſceris extat, in qua etiam eſt fel, habétque mul- Fel.
tas radices inſtar cirrorum ac plicationũ per hepar diſper-
ſas. altera verò pars per internas ipſius partes deriuatur.

Duæ autem venæ inter duas latas extremitates explican-
tur, & vna quidem per vertices ac cutem penetrãs ex vmbi-
lico effertur. Altera verò premens ſpinam, in rhenem, ac ve-
ſicam, & pudendum, velut ancoris iactis inſeritur. Verùm ex
coxendice incipiens aſcendere ad pubem. multas vagabun-
das producit venas, & coſtas ac verticula ad ſpinam illigat,
& propa

& propagines ſuas multipliciter per venas tranſmittit, & in- D
teſtina ac ventrem inuoluit. Et aliæ quidem à pube ad mammas, & ſuprà mentum, & ſummos humeros exporrectę diuagantur. Alia verò procedēs iuxta craſsitudinem hepatis, vbi fel in fiſtulam coegit, ſurſum ſub ſpinam diſpergitur, per ſeptum tranſuerſum itinere facto. Cæterùm vena ex ſiniſtris partibus, in reliquis quidem iuxta eandem naturam, velut ea quæ in dextris, radices agit. Verùm ex ſiniſtris emergens in hepar non ſe ingerit, ſed in ſplenem inſeritur, iuxta caput quod in craſsitudine ipſius conſiſtit. Inde verò internas ſplenis partes ſubit, ipſaſque venulis ſanguinolentis inſtar aranearum telæ intertexit. Hic verò totus ex omento eleuatur, venulis ex ſeipſo ſanguine plenum ipſum reddens. Quæ ve- E
rò à capite ſplenis ad ſpinam accedunt, per ſeptum tranſuerſum penetrāt. Inde verò ſurſum & dextra & ſiniſtra ſub pulmonem extenduntur. Quæ autem ſanguine plenæ ſunt, ſub ipſum & in ipſum corriuantur. Quæ verò pauci ſanguinis & tenues à pulmone intrinſecus procedentes, qui natura rarus exiſtit, vtpote ab ipſo emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipſius, & in cauitates internas diffluunt. Ingerunt autem & priores in ipſum. Etenim in anguſtia tranſitus ſitum eſt, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maximè circa thoracem ſenſus exiſtit. Colorum quoque mutationes corde adſtringente venas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi, conſtringente verò, virides cùm pallore & liuidi. Verùm tales euariant iuxta præſentes in vnoquoque colores. F

Vena quæ de ſiniſtris dextra tendit.

Lien.

Senſus corporis totius cur in pectore.

HIP

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE LOCIS IN HOMINE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B
IHI quidem videtur principium corporis nullũ eſſe, ſed omnia ſimiliter principium, & omnia finis. Circulo enim ſcripto principium non reperitur. Similiter etiam morborũ in toto corpore. Quod enim ſiccius eſt, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura ſolet. Humidum verò minus. Morbus enim, qui in ſicco eſt, ſtabilitur & non ceſſat. Qui verò in humido, diffluit, & aliàs aliam corporis partē occupat, & ſemper tranſmigrans requiem facit, & citiùs quoque ſedatur, vtpote non ſtabilitus. Corporis autem ſingulæ partes altera alteri, vbi hinc aut illinc proceſſerit, morbũ ſtatim facit, venter capiti, caput carnibus ac ventri, & reliquæ omnes iuxta eandem ra- C
tionem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Etenim quum venter egeſtionem moderatam non fecerit, & in ipſum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingeſtorum corpus irrigat. Ipſa autē humiditas à ventre obſtructa, aceruatim ad caput viã facit, & vbi ad caput peruenerit, à vaſis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipſum ſubit, partim verò circũ cerebrum per os tenue. Et ſi quidem in ventrē rurſus peruenerit, ventri morbum inducit. Si verò ad aliam aliquam partē incubuerit, illi ipſi morbum facit. Ita etiã reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimum fuerit ſic curare ægrotas per has quæ morbos faciũt. Sic enim quàm optimè principiũ ægro-

Membra hominis qualia.

Corpus ſiccum magis morbo obnoxium, quàm humidum.

tantis

Corpus quale.
tantis quis ſanauerit. Corpus porrò ipſum ſibiipſi idem ac D
ſimile eſt,& ex iiſdem compoſitum eſt. Similiter autem ha
bet & paruas & magnas partes,itémq; infernas ac ſupernas.
Et ſi quis minimam corporis partem acceptam male affice-
re velit,totum corpus affectionem ſentiet,qualiſcunque tan-
dem ea fuerit:propterea quòd minima corporis pars omnia
habet quæcunque & maxima. Inſuper quicquid tandem mi
nima pars pertulerit,ad gentilitatem refert ac trãſfert, vna-
quæque ad ſuã,ſiue bonum ſiue malum id fuerit, & propter-
eà corpus & dolet,& lætatur, cùm minima gente,quia in mi
nima omnes inſunt partes,& hæ ad gentiles ſibiipſis ſingula
Corpus humanũ medici materia eſt.
transferunt, & omnia denuntiant. Cæterùm natura corpo- E
ris,principium ſermonis in arte medica, primùm perforata
eſt qua parte audimus. Etenim vacua circum circa aures,
Auditus.
non aliud inaudiunt quàm ſtrepitum & clamorẽ, Quicquid
autem per membranam in cerebrũ peruenerit,id liquido &
clare auditur.Ob id etiam foramen ſolùm per membranam
Narium qualitas.
circum cerebrum extentam eſt, In nares autem non ineſt fo
ramen,verùm mollis laxitas velut ſpongia,& propterea per
Odoratus.
longiorem diſtantiam audit quàm olfacit, odor enim ab ol-
factu longè diſpergitur. Et in oculos venulæ tenues ad vi-
ſum ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ
Viſus quo paſcatur.
autem venulæ viſum alunt humore de cerebro puriſsimo,
qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam viſum ex-
Tres oculorum tunicul æ.
tinguunt,vbi fuerint reſiccatæ. Membranæ autem tres ſunt
quæ oculos cuſtodiunt. Superna quidem craſsior, media te- F
nuior,tertia tenuis,quæ humorem conſeruat. Ex his ſuper-
na & craſsiſsima ſi lædatur ac mutiletur morbos facit. Me-
dia verò etiam ipſa periculoſa eſt,& vbi rupta fuerit promi-
net foras,velut veſica. Tertia autem tenuiſsima omnino pe-
Cerebri duæ membranæ.
riculoſa eſt, quæ humorem conſeruat. Membranæ cerebri
duæ ſunt,altera ſuperna craſsior,altera tenuis cerebrum at-
tingens, non ampliùs eadem permanens, poſtquàm fuerit
Venulæ capitis.
vulnerata. Venæ autem tranſeunt ad verticem per carnem
venientes ad oſsiculum, feruntur & per carnem duæ ex ver-
tice rectà, qua parte ſupercilia clauduntur, & deſinunt ad
angulos oculorum. Vna autem à vertice ad naſum fertur,&
in vtranque naſi chartilaginem finditur. Aliæ verò duæ ve-
næ iuxta tempora feruntur,in medio temporum & aurium
quæ

A quæ premunt oculos,& ſemper pulſant,Sole enim hæ ex ve-
nis ſanguine non rigatur,ſed auertitur ex ipſis ſanguis. Qui
autem auertitur influenti occurrit, & qui quidem auertitur
volens diſcedere. qui verò supernè influit volens infrà pro-
cedere,hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuò circũagi-
tantur,& pulſum venis exhibent. Viſus humore de cerebro
nutritur,quum autem quid eius de venis acceperit, fluxione
turbatur,& humor ipſe nõ apparet, & ob oculos moueri ipſi
Quæ imagunculas præ oculis curſitantes creant.
videntur aliquando velut auicularum imagines, aliquando
velut lentes nigræ, & nihil exactè iuxta rei veritatem vide-
re poteſt. Aliæ duæ venæ in medio aurium & aliarum ve-
B narum,quæ feruntur ad aures, & premunt aures. Aliæ duæ
venæ ex oſsis concluſione in aures feruntur. Quædam verò
Venarum digeſtio.
infrà ad corpus conuertuntur: duæ quidem venæ iuxta ten-
dines colli feruntur & iuxta verticula,& deſinunt in rhenes,
hæ autem etiam in teſtes penetrant, & quum hæ affectæ fue-
rint homo ſanguinem mingit. Aliæ duæ venæ à vertice ad
humeros feruntur,& ſanè humerales vocantur. Aliæ duæ
venæ à vertice iuxta aures,ab anteriore colli parte vtrinque
ad cauam appellatam venam feruntur.Caua autem vena fi-
nitur quidem velut gula, conſiſtit autem inter gulam & gut
tur ſiue arteriam, fertúrque per ſeptum tranſuerſum & per
cor,& inter ſeptum, & finditur ad inguina, & ad femora in-
trò,& diſparationes in femoribus facit,& ad tibias intus fer-
C tur ad malleolos. Hæ & infœcundum faciunt hominem,
quum fuerint ſectæ,& in magnos digitos deſinunt. Ex caua
autem vena producitur quædam in ſiniſtram manum, fer-
tur autem ſubter ſplenem ad ſiniſtri lateris mollitudinem,
vnde ſplen propagatur, per omentum, & finem ſortitur ad
thoracem. Producitur autem iuxta ſeptũ, & cum humerali
committitur ſubter cubiti articulum:atque hæc ſplenis gra
tia ſecatur. Alia etiam ad dextram manum eodem modo à
caua producitur.Communicant autem omnes venæ,& con-
fluunt inter ſe mutuò, & aliæ quidem ſibiipſis per ſe cõmit-
tuntur ac coincidunt,aliæ verò per venulas à venis extentas.
Quæ autem carnes nutriunt,ea parte inter ſe confluunt. Et
quicũq; morbus à venis oritur leuior eſt quàm qui à neruis.
Neruorum qualitas.
diffluit enim vnà cũ humore qui in venis ineſt, & non quie-
ſcit.Et natura venis in humore eſt,in carnibus.Nerui autem
ſicci

sicci sunt, & ventriculos siue cauitates non habent, & ad os- D
sa consistunt,& maxima ex parte ab ossibus nutriuntur. Nu
triuntur & à carnibus,& valorem ac robur inter ossa ac car-
nem medium habent:& humidiores quidem sunt ac carno-
siores quàm ossa, sicciores autem ac magis ossei quàm car-
nes. Quicunque autem morbus in ipsos peruenerit, robora-
tur & quiescit in eodem loco, & difficile est ipsum educere.
Maximè verò impetunt ipsos distentiones, & alij morbi, à
quibus tremor corpus occupat,& qui temerè ipsum faciunt.
Nerui autem premunt articulos,extentique sunt per totum
corpus. Robusti autem maximè & semper crassissimi sunt
in illis corporis partibus,in quibus paucissimæ carnes sunt.
Nerui vbi non sunt. Et corpus quidem omne neruis plenum est. Verùm circa fa- E
ciem & caput non sunt nerui,sed fibræ consimiles neruis,in-
Capitis suturæ. ter ossa & carnes, tenuiores & solidiores. Capita suturas ha-
bent,alia tres,alia quatuor, & quæ quidem quatuor habent,
his sunt vtrinque iuxta aures,& tertia ab anteriore,quarta à
posteriore capitis parte. Sic quidem in capite quòd quatuor
habet, in eo verò quòd tres,iuxta aures vtrinque sunt, & ab
anteriore parte tertia.Posteriore verò parte sutura nulla est,
velut in eo quòd quatuor habet. Saniores autem capite
Supercilia. sunt,qui plures suturas habent. Inter supercilia os descen-
Mādibulæ. dit ac transit,& mandibularum clausura in medio mento,&
supernè ad caput est. Verticula alij plura, alij pauciora ha-
bent. Qui pauciora habent, his duodeuiginti sunt. horum
Costæ. alia sursum ad caput,alia deorsum ad sedem tendunt. Costæ F
septem à posteriore corporis parte, ad verticula connectun-
Clauiculæ tur,anteriore parte in pectore inter se committuntur. Cla-
pectoris. uiculæ articulos habent, alios in medio pectoris iuxta gut-
tur, atque hic coarticulatæ sunt, alios verò ad humeros, re-
Scapulæ. clinatos ad scapulas,qui humeris semper adhærent.Scapulæ
verò ad membra brachij siue totius manus coarticulantur,
incumbentes in ipsum os quòd in membro est. Iuxta os au-
Appēdices. tem appendices duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera fo-
rinsecus,quæ ad scapulas ossi adnascentes, infrà coarticula-
tæ sunt. Quæ verò in cubiti flexura sunt,infrà quidem radio
coarticulatæ sunt,iuxta os natura cauum existens, supra au-
tem radium paululum,in cubiti gibbum,& tūc tum os,tum
radius in idem commissa, articulum in cubiti gibbo faciūt.
Iuxta

A Iuxta vlnam verò appendices prodeunt tenues valde qua-
tuor,duæ sursum,duæ deorsum,& ad cubiti gibbum quidē
duæ appendices consistentes,suprà ex osse hærent, hæ cùm Appēdices
osse cohærentes,iuxta ossis articulum in cubiti gibbum co- quatuor.
articulātur.Quæ verò infrà sitæ sunt,& intus reclinatæ, hæ
vtræque committuntur ad radium ex supernis à mēbro pro
cedentem,& intus ad membrum coarticulantur,& radium
appellatum faciunt hæ sibiipsis intus in cubito commissæ.
Infra autem ad manum os articulum habet.Appendices ve-
rò hac parte teneræ existentes,duæ quidē non exeunt in ar-
ticulum.Superna autem & inferna,cum osse coarticulantur Manus ar-
ad manū. Cæterùm manus articulos multos habent. Quæ- ticuli.
B cunque enim ossa inter se committuntur, omnia articulos Digiti.
faciunt.Digiti articulos habent multos,vnusquisq; tres.Vnū
ad vnguē,in medio vnguis & nodosæ prominentiæ,alterum
in ipsa nodosa prominentia,qua parte etiam digitos confle
ctunt.Tertium qua parte digitus à manu exoritur. At verò Coxēdices.
in coxendicibus articuli duo sunt,quę acetabula appellātur,
& femora in hos inarticulata sunt.Iuxta femora autem ap-
pendices duæ protenduntur,altera intus,altera foris,& in ar
ticulum neutra procedit,neq; ab altera parte,sed ad os ad fe
mur inferuntur. Femur autem supernè vbi in acetabulum Femur.
ingruit,bifidum est huiusmodi bicipitate.In ea quidem par
te quæ intrò inclinata est,in summitate rotundum est ac le-
ue,quæ etiam in acetabulum ingreditur.Altera autem bici
C pitatis pars exterior,magis foras prominet,& inferius appa Genu.
ret ad nares,& coxendix appellatur.Ad genu verò os femo- Tibia.
ris taliter biceps est. Bicipitio autem huic os tibia appella-
ta,velut in cardine adaptatum est,suprà adaptatum autem
Mola siue patella incumbit,quæ humiditatem à carne in ar
ticulum expassum descēdere prohibet.Iuxta tibiam autem
appendices duæ procedunt,quæ infernè ad malleolos pedis
finiunt,supernè ad genu,non autem perueniunt ad articulū.
Ad pedē verò tibia iuxta malleolos articulū habet, & aliū Pedum ar-
infra malleolos. Et in pedibus articuli multi quemadmodū ticuli.
& in manibus sunt.Quot enim ossa,tot sunt articuli,& in di
gitis pedum eodem numero sunt,ac pari modo habent. Ar-
ticuli insuper multi in corpore parui sunt,nō similiter omni
bus,sed alij aliis.Hi autē qui scripti hic sunt,omnibus simi-

liter habent. Aliæ etiam venæ aliis ſunt,ſed non memora- D biles. Mucus omnibus à natura eſt,& cùm hic purus fuerit articuli ſani ſunt ,& bene moueri poſſunt,vtpote lubrici inter ſeipſos.Labor autem & dolor fit, vbi à carne humiditas fluxerit vitioſa,Primùm enim articulus ſtabilitur,Nõ enim lubrica eſt humiditas quæ de carne influxit.Deinde vt multa,& valde ſparſa,& ex carne nõ irrigata,ſemper reſiccatur. & vt multa exiſtens,& articulo ipſam non capiente, effluit: & malè ſtabilita eleuat neruos,quibus articulus colligatur, ipſóſque inconnexos ac diſſolutos facit.& propterea claudi fiunt,quum hoc magis fit,magis:quum minus,minus.in ventrem porrò ea quæ comeduntur ac bibuntur procedunt. Ex E ventre autem,fibræ in veſicam,qua parte humorem percolat,extentæ ſunt. Fluxiones autem, & perfrigerata valde carne,& percalfacta fiunt, ac ſuperinflammata. Fluxiones propter frigus fiunt,quum caro in capite, & venæ tenſæ fuerint,Hæ enim horrente carne,& ad anguſtias perueniente, adſtrictáq; ac excludẽte,humiditatem exprimunt. Et ſimul carnes ipſæ contra exprimunt,ad anguſtias peruenientes: & capilli ſurſum erecti fiunt,vtpote ſimul vndiquaque fortiter compreſsi.Quicquid igitur inde expreſſum fuerit,id ipſum quocunque contigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ tranſitus præbuerint,& humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit,& omne cedens fluit,Maximè verò vbi valde fuerit inflammatum propter hãc fluit cauſam. F

Mucus.

Claudicatio vnde.

Ventriculi venulæ quæ veſicã petunt.

Fluxiones frigore magis fiunt.

Calore etiã

Carnes valde plenæ factæ quum capere non poſsint, fluit humor qui capi non potuit,fluit autem quocunque contigerit.Vbi verò ſemel fluidæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tandem contigerit, donec tranſitus fluxionis compreſsi fuerint propter gracilitatem.Quum autem corpus fuerit reſiccatum,& alioqui corpus ipſum ſibiipſi communicans ſit, etiam quum ſiccum eſt,diducit,& concipit ac ducit, vbicunque humor tandem obtigerit: ducere autem ipſum non difficile eſt, vtpote corpore vacuo, & non intumeſcente, præ gracilitate. Aliquando autem infernæ partes ſiccæ fiunt, ſupernæ verò humidæ. Magis autem ſuperna vaſa humida ſunt. Venæ enim plures ſuprà ſunt quã infra ,& carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit

Cur ſuperiora humeſcãt magis.

A Ducit itaque ſicca corporis pars humiditatem ex capite, & ſimul tranſitus magis ducenti patent, quàm ei quæ ducitur. Nam ipſi tranſitus,vtpote ſicci exiſtentes, eam ſibi lucrifaciunt,& ſimul humores à natura deorſum procedere ſolent, ſi vel modica quædam neceſsitas contingat. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquàm autem in thoracem fluxerit præ frigore,bilis fit.Magis autẽ in thoracem præ frigore fluit,propterea quòd facilis eſt fluxio ad guttur,vtpote non contectum,præ frigore verò à bile infeſtati propterea laſsitudine affliguntur, quia carnes quum bilem habuerint,non quieſcunt,ſed concutiuntur, & B concuſſæ laborant ac delaſſantur, vtpote velut in itinere faciendo concuſſæ,& ſuppurati fiunt quum in thoracem fluxerit, itémque tabidi. Quum verò in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur. Quum autem retrò ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoſcere datur.Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis ampliùs hebetudo accedit,fiúntque cum virore pallidi,itémque reliquum corpus,& nihil expuit homo,etiamſi multũ fluat. Fluxus enim per mediã carnem retrò fluens,& ab anteriore auerſus,anteriores partes ſiccas facit,poſteriorum verò carnem irrigat,& magis eam quæ intus eſt ad ventrem, quàm quæ foris eſt ad naſum.Et propterea corpus foris magis ſo- C lidum eſt,quã intus,& anguſtiores meatus ac foramina habet.Quare ſanè quum tenuia ſint foramina,conſtringũtur, ipſáque ſibiipſis medentur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus verò foramina ampliora ſunt,& intermedia tenuiora habent, fluxus verò vtpote ab altioribus procedens. & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrumpitur,corrupta autem ipſa præ ammixtione,& ſimul cùm ipſa ea quæ à capite defluit,corpus nutriunt.Carnes verò multo humore nutritæ,& morboſo augeſcẽtes,hydrope plenæ ſunt. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionẽ facit, vbi fluere ceſſauerit. Nam vt modicus,& vndiquaque ab omnibus fortioribus depulſus,ad articulos refugiũ facit. Fiunt præ-

Septẽ fluoris deſcenſus.

Bilioſi magis laſsitudine affliguntur.

Purulenti. Tabidi.

Hydrops.

tereà articulorum ac coxẽdicum affectiones,à talibus mor- D
bis ſanatis,quum morbum quidem efficiens ſanatur,in car-
ne verò quid relictum fuerit,cui non ſit exitus,neque rurſus
intrò,neque foras,ſed ad cutem egreſſum tuberculum vti-
que fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videli-
cet,& aut articulorum,aut coxendicum affectiones inducit.

Cùm nares tument. Si porrò intumuerint nares,& pituita plenæ fuerint, at-
que ea compacta ,oportet pituitam compactam ac congela-
tam attenuare aut fomentis,aut medicamento,& non auer-
tere.Si enim fluxus auerſus aliò procedet, omnino maiorẽ
Cùm aures fluxio petit. morbum faciet.Quum verò in aures fluxerit, primùm do-
lorem exhibet,violenter enim procedit:dolorem autem ex-
hibet,donec in fiſtulam redactus fuerit.Vbi autẽ fluere con- E
ſueuerit,non ampliùs dolorem facit.Ei verò quem dolor af-
figit medicamentũ natura calidum,tepidum factum & ne-
Cucurbitula quo loco in hoc danda. topo dilutum ,infundendum eſt, & retrò cucurbita medica
affigenda,ſi ſiniſtra auris doluerit,ad dextram,ſin dextra,ad
ſiniſtram, non autem ſcarificando pertundere oportet, ſed
vt trahat ſolum ſinenda eſt.Si verò per hæc dolor non ſede-
Quæ potio tur,frigefacientia à natura frigida infundantur,& medica-
mentum potandum præbeatur,quòd ſeceſſum deorſum fa-
ciat, ſurſum autem non, quandoquidem vomitus non auxi
liatur; & de cætero frigidis vtendum eſt, & ſemper non ſa-
nantem variare oportet modum, & ſi quidem peius reddi-
derit malum, ad contrarium te conuerte, ſi verò ad ſanita-
tem tendat, omnino nihil ab his quæ adhibentur auferre F
oportet,neque quicquam aliud addere aut apponere. Si ve-
rò iam in fiſtulam redactus fuerit,& multa purulẽta ſanies
fluxerit, quæ graueolens ſit, ſic facere oportet. Spongiam
ſiccante quopiam ſicco medicamento imbue, & in aurem
quàm penitiſsimè inde,& in nares purgatoriũ mẽdicamen-
tum mitte,quo ea quæ priùs in aures fluebant,in nares ferã-
tur,& non id quod morboſum eſt in caput rurſus recedat.

Cùm oculi fluore vexantur. Cæterùm vbi in oculos fluxio proceſſerit, oculi inflam-
mantur & tument, Sic autem affectum hominem medica-
mento liquido, ſicco inſperſili curare oportet. Si verò ſta-
tim inflammati fuerint,nihil omnino illine,ſed aut fortiſsi-
mo quàm infimè vrito, aut alio quopiam aluum ſubducẽte
medicamento attenuato,vitando ne vomitum facias. Si ve-
rò

A rò velut lapilli ſubtercurrerint,medicamentũ illines quod
plurimam lachrymam ducere poteſt,& reliquũ corpus hu-
mectabis ac tumidam facies,quo oculi humidiores fiant ac
colluantur,vt lachrymam adſtrictam ac compactam decur
rere facias.Quum autẽ in oculos paulatim fluxerit,& pruri *Profluuiũ oculorum.*
tum fecerit,ſic affectum molli medicamẽto illines,quod ſic-
care poteſt.ſimúlq; modicã lachrymam ducere, & ad nares
medicamentum adhibebis,aut ſingulis diebus, aut alternis
eodem vtens.Sit autem tale medicamentum,quod non plus
quàm acetabulum per nares deducat,idque paulatim:quod
verò oculis adhibetur reſiccet,vt quod oculorum pharma-
B cum reſiccarit ac obſtruxerit,id ipſum ad nares feratur.

Medicamenta caput purgantia,quæ quidem fortia ſunt,
à toto capite ducunt,quæ vero debilia, ab oculis & hinc à
vicinis naſo partibus. Si autem à carne & oſſe, muco in-
ter os & carnem ſubſiſtente,fluxus ad oculos fiat,ex hoc ma-
nifeſtum fit quòd inde profluit. Cutis in capite compreſ-
ſa cedit, & vlcera in capite enaſcuntur,& oculi lachryman-
tur,& palpebræ nõ exulcerantur,nec mordax eſt fluxus,nec
viſum hebetat, ſed homo ipſe acutius videt. Fluxus enim
non eſt ſalſus, vtpote non de cerebro, ſed magis mucoſus.
Hunc ſic ſanare oportet. Medicamento caput purgandum *Medela.*
eſt non forti, & corpus attenuandum, & cibis & medica-
mentis infrà corpus ſubducentibus,donec attenuato corpo-
re fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares indito emo
C ueatur. Verùm ad ipſos oculos nullum pharmacum adhi-
bendum eſt.Si verò neque ſic ſanus fiat, caput ſecare donec
ad os perueneris oportet,nõ ſuperficialibus neque tranſuer-
ſis aut obliquis fiſſuris incuſsis vſquequo ad os ipſum perti-
geris,frequenter autẽ ſecare oportet, vt compactus humor
citiùs prodeat per vlcera effluens,& ſimul vt frequentes ſe-
ctiones,extenſionem carnis ad os faciant. Sic mederi opor-
tet, ſi huic hoc modo res ſuccedat. Si verò hæc non com-
moda fuerint, & fluxus non eluitur, vt elutus acutè cerne- *Cum fulgent oculi.*
re faciat, ſemper ab incumbente oculi magis ſplendeſcen-
tes fiunt, & acutus viſus hominis extinguitur. Si in viſum,
in humorẽ purũ cruentus aliquis humor ingrediatur, huic
viſus intra oculum non rotundus eſſe apparet propterea
quòd in quocunque ineſt cruentus humor,id ipſum non ap-

 paret

paret.huic itaque deficit vt visus rotundus appareat, & ante D
oculos aliqua moueri ipsi vidētur,& nihil reuera videt.Hu-
Medela. ius venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet
semper pulsant,& inter aurem ac tempora consistunt: & vbi
has obturaueris, oculis pharmaca quæ humectant adhibe,
& lachrymam quàm plurimam prolecta, quo id quod in-
Tumor oculorum. oculis compactum est,& morbum facit,eluatur.Si verò ocu-
lus rumpatur,mollibus medicamentis & acerbis vtendum
est,vt vlcus adstrictum in angustum coeat,& cicatrix tenuis
fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit,lachrymare
oculo conducit. At verò quum in thoracem fluxerit,& bi-
lis fuerit,ex hoc manifestum fit.dolor lateris mollitudinem
occupat, & clauiculam eiusdem partis, & febris adest, & E
lingua supernè pallida ac viridis fit, & exscreat compacta.
huius morbi periculum septima aut nona die instat.

Alia bilis. Quum ambo latera doluerint,reliqua autem
similia velut in priore fuerint. Hæc quidem peripneumo-
Peripneumonia, pleuritisq; qui differant. nia est. Illa verò pleuritis. Hæ autem propterea fiunt.
Quum in pulmonem fluxerit ex capite, per guttur,&
aortas appellatas appendentes partes pulmonis,pulmo tan-
quàm natura rarus & siccus,trahit in se humorem quantùm
eius capere potest, & vbi influxerit maior fit: & vbi quidem
in totum fluxerit, extremitas eius maior reddita vtrunque
latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum
morbum,facit.quum verò alterum tantùm, pleuritis id est
costalis morbus fit. Peripneumonia multò periculosior est, F
& dolores multò fortiores sunt, qui ad laterum mollitudi-
nem & ad clauiculas tendunt, & lingua multò viridior ac
pallidior,& fauces præ fluxione dolent,& lassitudo fortis oc-
cupat,& spiritus sexta aut septima die corripit.hunc si non
septima die febris dimiserit, moritur aut suffocatur, aut
vtrunque. Si verò nona die,duabus diebus interpositis, cor-
ripiat,vt plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus
euadit. Si verò duodecima die, suppuratus fit. Si quarta &
decima,sanus fit.Et quicunque præ peripneumonia aut pleu
ritide suppurati fiunt,non moriuntur,sed sani fiunt. Suppu-
rati vt plurimum fiunt, quum fluxus in idem velut in bile
Suppurati. contingit,sed in bile quidem multùm defluit, & vbi deflu-
xit sedatur. Suppuratis verò minùs defluit, & non sedatur.
Fiunt

A Fiunt etiam suppurati,quum minus exscreant quàm influit
in pulmonem.Hoc enim quod in pulmone cōsistit,& quod
influit,pus fit.Pus autē in pulmone & in thorace consistens
ac congregatū,vlcerat & putrefacit,& postquam exulcera-
ta fuerint,ab vlcerato influit,& quum exscreat caput simul
cōcussum magis fluit,simulq; ex vlcerato in thorace ac pul-
mone magis fluit,& vlcera agitata refringuntur,vt etiam si
fluxus à capite cesset,is qui ab ipsis vlceribus venit sufficiens
sit morbum facere. Fit præterea etiā ab vlcere suppuratus,
& leuior hic morbus existit. Fit etiā extra pulmonem,ma-
xime quidem à ruptura,& vbi caro cōtusa fuerit. Iuxta hāc
enim pus congregatur,& congregatū fluctuat,si quis corpus
B concutiat,& strepitum facit, & hæc fruntur. Tabes autem Tabes.
fit quum in idem,velut in suppurato,fluxio fit per guttur,&
appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pul-
monem & guttur cōtinent ac coniungunt.Fluit autē in pul
monem frequenter & paulatim, & humiditatē in pulmone
non multā facit.Resiccatū enim id quod influit,& in guttu-
re compactum,vtpote quod nō eluitur,sed paulatim influit
ac detinetur,tussim excitat, & in aortis id quod influit de-
tentum,vtpote quum angusta foramina aortæ habeāt,angu
stum spiritui locū exhibet,& talem spiritū habere facit,qui
velut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone
velut nō vehementer humido existente,pruritus contingit.
Quum verò multū de capite fluxerit, pruritus in pulmone
C non fit.Multum enim est quod in ipsum influit,& suppurati
ex his tabidis siue phthisicis Græcè appellatis fiunt,vbi cor-
pus humectius factum fuerit.& contrà vbi siccius fuerit fa-
ctum,ex suppuratis tabidi.Suppurati hoc modo cognoscun- Pus intus quid faciat.
tur.Lateris mollitudinē à principio dolor occupat. Quum
verò iam pus collectum est,& dolor similiter habet,& tussis
fit,& pus exscreat,& spiritus corripit,Si verò nondum erupit
pus,in lateris mollitudine concutitur, & velut in vtriculo
strepitum facit. Si verò horū nihil adsit.suppuratus autē sit,
ex his cōiectare oportet.Spiritum multum habet,subrauco-
siúsque loquitur,& pedes ad genua intumescunt,magis autē
ab ea lateris mollitudinis parte,in qua pus est,& thorax con
curuatus est,& membrorū dissolutio fit & sudor per totum
corpus diffluit,& aliquando sibiipsi videtur calidus esse,ali-

quando

quando frigidus,& vngues circuntensi sunt, & aluus calida D fit. Ex his suppuratos cognoscere oportet. Porrò quum retrò in spinā fluxio processerit,huic tabes fit eiusmodi.

Tabes spinea.

Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipsi esse. Bilis autem periculosa est,si icterus siue regius morbus in oculis accedat, & in vnguibus liuiditas si fiat.& si corpus vlcera habeat,& partes circa vlcera liuidæ sint,& quum sudor nō toto corpore erumpit,sed vna aliqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidū viride. aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride,exscreatio cesset. Sic autē quum inest,& non inest,cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, & spiritus E periculosus est,& singultus adest,& febris discedit, exscreatione adhuc in pulmone hærente,& aluus debili iam existenti secessum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculosa indicia existunt.

Pleuritidis curatio.

Acetū mulsum quibus detur.

Cæterùm pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda nō est per septem dies. Potu vtendum aut aceto mulso,aut aceto & aqua:hæc autē quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eáque facta exscreationem faciat: & dolor sedandus est calfactoriis medicamentis,& absorbendum dandum est quicquid exscreationem facit, & balneis vtendum quarta die,quinta autem & sexta oleum illinendum est. Septima lauandum est,si febris dimittere non velit,quo præ balneo sudor contingat. Insupérque & quinta & sexta fortissimis vtendū est exscreatoriis medicamētis,quo septimam diem quàm facilimè transigat. F Si verò neque septima die febris cesset, nona cessabit, si nō aliud quid periculosum accedat. Postquam autem febris dimiserit,sorbitiones quàm debilissimæ offerantur. Si verò euacuatio oboriatur,si quidem iuuenile adhuc est corpus,potus auferendi sunt. Si verò febris dimisit,triticeis sorbitionibus vtaris, Et eodem modo peripneumoniā curato.

Purulentorum medela.

At verò suppuratis,caput purgare oportet non fortibus medicamentis,sed paulatim auertere in nares,& simul eduliis ventrem subducentibus vti. Et quum principium morbi nondum est, sed eò fluxus vertitur ac vergit,exscreationem facere,& tussim excitare,& medicamētis infusilibus in nares vti,& cibis simul ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet,pluribus cibis & salsis ac pinguibus vtēdum est,&

A est,& vino austero,& quum sic habet tussis inducenda. Tabidos item eodē modo quod ad reliqua attinet curabis,præterquam quòd cibi nō multi simul ingerēdi sunt,& obsonia non plura quàm cibaria frumētacea,& vino inter edendum vtendum est aquoso,vt ne calfaciat,& corpori debili existenti caliditatem exhibeat,& simul ambo calfaciant in eodem tempore,& caliditate multū fluxum inducāt.

Tabis curatio.

Quum porrò per gulam fluxus in ventrē processerit,morbus infra fit,aliquando etiam supernè. Huic si quidem in ventre dolor inerit,subducendus est primùm medicamento aut succo,deinde pharmaco fortiore vtendū est,cibis verò aluum subducentibus,donec dolor perseueret. Vbi verò dolor sedetur,cibis B validioribus vtatur. Eodem modo vbi morbus multos dies hæserit curabis. Si verò debilis fuerit,& præ imbecillitate hæc offerri non possint:primùm quidē ptisanæ succo per clysterem infuso,aluus eluenda est,pòst vbi per hunc purgaris,aliquo ex adstrigentium numero.

Hydrops quī curetur.

Quum autem retrò in carnē iuxta vertebras fluxus illapsus hydropē fecerit,sic mederi oportet. Caro in collo inter venas crustis tribus vratur,& vbi vsseris,cōstringatur,& cicatrices quàm tenuissimæ inducantur,& vbi fluxum obturaris,medicamentum in nares adhibe,vt eò vertatur, & aliud rursus donec auertatur.& anteriores quidē capitis partes calfacito,posteriores verò perfrigerato. Et postquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit,cibos edat quàm pituitosissimos, C ac minimè ventrem subducentes,quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quàm maximè dilatētur,Postea vbi obturaris & auerteris influxionem,si quid prius quàm curaris fluxum,in corpus peruenerit,sic mederi oportet. Si quidem magis ad cutem secesserit,externis partibus fomētum adhibebis. Si verò intrò ad ventrē,foris autē non cōspicuum fit,medicamentū bibendum dabis. Si verò in vtranque partem,ab vtraque detrahes. Verùm hoc studio habere oportet,vt proximū exitum facias, siue infernè siue supernè,aut etiam alia aliqua corporis parte,vbi exitus sunt.

Ischiados medela.

Quum coxendicum morbus à fluxione fiat,cucurbitā medicam affigere oportet,& foras trahere,& nō scarificando pertundere. & calfactoriis medicamētis in potu exhibitis intus calfacere,quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractio-

nem tum intus ad ventrẽ per caliditatem. Nã quum obturã- D
tus fuerit fluxus, & non habeat quò iter faciat, viam ad arti
Tabes ſpinæ & eius medela.
culos facit, & in id quod cedit inruit, & ſic coxẽdicum mor-
bum inducit. Tabes ex fluxione retrorſum. Qui hac affe-
ctus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamento, donec
fluxus auertatur, diæta autem vtere velut in tabe ſuperiore.
Medicamẽtum potandũ præbe Elateriũ deorſum purgans,
& infernè aluum lacte infuſo elue, de cætero fomentis vtere.

Lien turgidus.

Quum ſplen præ febre magnus factus fuerit, & autem
quum corpus attenuatur. Ex iiſdem enim & ſplen floreſcit,
& corpus cõtabeſcit. Quum autem corpus tenuè fuerit, &
ſplen floruerit, & omentum ſimul cũ corpore attenuatũ fue- E
rit pinguitudo in omento colliqueſcit. Vbi verò vaſa pin-
guitudine vacua facta fuerint, & à ſplene florente ac augeſ-
cente in omentum defluxerit, vtpote vicinũ valde exiſtens,
& vt vaſa habens eáque vacua, excipit, & vbi morbus ſemel
iu corpore factus fuerit, ad id quod eſt morboſum vertitur,
niſi quis probè diſponat ac curet. Nã etiam ſi quis bene tra-
Medela.
ctet, periculo non vacat. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamẽ
ta in potu exhibenda ſunt quæ aquam purgent, & edulia
quàm pituitoſiſsima offerenda. Si verò neque ſic leuior ſiat
inurendæ ſunt cruſtæ quàm tenuiſsimè, & quàm maximè in
ſuperficie quo aquam cõtinere poſsis, circum circa vmbili-
cum, & vnà in vmbilicũ, & emittere ſingulis diebus. Quum
enim morbus periculoſiſsimus ſit, in his periclitari oportet.
Hydropis curatio anceps.
Si enim ſucceſſerit, ſanum facies: ſin minus, quod etiam aliàs F
futurum erat, idipſum perpetitur. Cæterum in puero hydro
pem ſic curare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ ape-
Pueri hydropici quî curentur.
riendæ ſunt ſcalpello, & frequenter ac parũ educendum eſt.
Educendum autẽ eſt à ſingulis corporis partibus, & fomẽtis
vtendum, & ſemper locum apertum vnde eduxeris calfacto-
rio medicamento illines.
Pleuritis ſicca.
Pleuritis ſicca citra fluxum fit,
quum pulmo valde exſiccatus fuerit præ ſiti neceſſaria. Pul-
mo enim natura ſiccus exiſtens, vbi amplius quid quàm pro
natura ſiccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus & ad
latus præ impotentia reclinatus, latus cõtingit, & poſtquam
contigerit ipſum humidũ exiſtens, & cohæret & adglutina-
tur, & pleuritidem hoc eſt lateris morbum facit. Tũc verò &
dolor fit in latere, & clauicula, & febris, & album exſcreat.
hunc

A hunc multis potibus curare oportet, & lauare, & doloris me
dicamẽtum præbere, & alia quæ exſcreationem faciunt. hic
in ſeptẽ diebus ſanus fit, & morbus minimè periculoſus eſt,
& cibos præbere nõ oportet. Febres porrò propterea fiunt,
quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pi-
tuita ac bilis cõcluſa quieuerint, & neque refrigeretur quic-
quàm, neque exeat, neque moueatur, neq; aliud quid ſubeat.
Quum itaq; laſsitudo occuparit & febris ac repletio, lauare
multa aqua oportet, & oleo illinere, & quàm maximè calfa-
cere, quo caliditas aperto corpore, pre ſudore egrediatur. cõ-
ſequenter autem hæc faciẽda ſunt per tres, aut quatuor dies:
& ſi non ſedetur ac ceſſet, pharmacum in potu exhibendum
B eſt quod bilem educat, & febris perfrigeranda eſt, præterquã
ſi quartana exiſtat. Medicamentũ tamen donec corpus flo-
ridum eſt ne propinato, non enim vacuantur, niſi parum, vt-
Cùm febris vexat quid agàs.
pote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus
fuerit, tunc bibendum exhibe, & euacuabitur. Febrienti ci-
bum ne offeras, neque ſorbitionibus ſubtus aluum ducas. In
potu dabis aquam calidam, & aquã mulſam, & acetum cum
aqua. hæc autem quàm plurima bibat. Si enim non frigidus
ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens ac maneus, ex corpore
ægroto detrahet, & vel per vrinam eiiciet, vel exſudabit. Vn
diquaque autem apertum, & reſpirans, ac motum corpus, id
quod conducibile eſt, faciet. Quum verò gracilem exiſten-
tem febris vrat, manifeſtum eſt quòd non propter corporis
tumorem febris occupet, & ſi non ceſſet, nutrire oportet ac
C tumidum facere, & ſi neque ſic conducat, palàm eſt quòd nõ
oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum
potare oportet quod educat, qua parte febris magis hæret,
ſiue ſupernè ſiue infernè, & ſi quidem ſupernè hæreat, ſuper-
nè, ſin infernè, infernè. Nihil autẽ minus oportet etiam de-
biles fortia medicamenta potare, ſed ſimiliter: aut ſolùm ſic,
fortibus quidem forte, debilibus verò debile exhibeas. Ar-
Quę medicamẽta ſingulis dãda.
dores verò potionibus & ſorbitionibus, quemadmodum fe-
brem frigefactorio medicamẽto exoluere oportet, camma-
ro videlicet, aut alio quopiam huiuſcemodi: & ſi nauſeã con-
trahat à frigefactorio, calfactoriis vtere conſequenter. Vbi
Morbus regius quî curetur.
verò non ceſſet, frigefactoriis rurſum vtere. Icterum ſiue re
gium morbũ ſic curare oportet. Quum ſuſceperis nutrito, &
balneis,

balneis,& pinguefacientibus, potibúsque ac cibis humecta- D
to,per tres aut quatuor dies. Postquàm autem humectatum fuerit corpus, purgato & reficcato ipsum, pinguitudinémq; derepente exhaurito, & vndiquaque si possibile sit medicamentum adhibens,humiditatem educito,ad caput verò purgatorio debili vtitor:& vrinam cientia bibenda dato, eáque ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaueris in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Quum verò attenuatũ fuerit,etiam balneis purgato,& contusa cucumeris syluestris radice, eáque in aquam coniecta, inde lauato. Cæterùm medicamenta bilem ducẽtia ne propinato, ne corpus magis conturbes. Vbi verò siccũ fuerit id quod conturbatum fuit, nutrito, nullo aluum subducente E
medicamẽto,neque vrinam ciente vtens,sed vino vinoso. & his quæ rubicundiorem hominẽ faciunt. Si verò viridis ac luteus sit,rursus exhaurito,nequaquam verò siccato,vt ne is color stabilis reddatur. Vlcus ferinum in corpus propterea venit. Postquàm caro tumida & inflammata circum circa fuerit,& margines vlceris magni extiterint, & vlcus ipsum humidũ,& in vlcere sanies resiccata inerit,aut vlcus constrictum fuerit. Sanies computrefaciens ab vlcere defluens, foras prodire à constricto ad carnem vlcere prohibetur. Caro autem suscipit,vtpote eleuata existens ab inflammatione,& quum in ipsam peruenerit sanies subterfluens, putrefacit & attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum vlcus illinere oportet, vt ex humectato vlcere fluxus foras effluat, F
& non subter carnem.Influentia etiam in vlcus frigefacientibus pharmacis illinẽda sunt,quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat.Sed & alia vlcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponenda. Angina quam cynanchen Græci vocant à sanguine fit, quum sanguis in venis quæ in collo sunt cõpactus fuerit. Sic affectis à venis quæ in brachiis sunt,sanguinem detrahes,& simul aluum infernè subduces,quo id quod morbum exhibet,detrahatur. Lingua quoque quum magna vlcera habuerit, similiter curanda est. Morbos à principio curare oportet,& si quidem à fluxionibus fiunt,primùm fluxiones sedare.si verò ab alia causa,principium morbi sedare ac curare:deinde id quod influxit,si quidem multum fuerit, educere,

Cucumeris syluestris radix.

Ferinum vlcus.

Angina.

A educere,sin modicum,per diætam moderari ac componere. Capitis fracturæ. Si quidem os fractum fuerit ac contritum,periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si verò rumpatur,& fissura fiat, periculosum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri putrefaciat, Nam vt per angustum intrans,non autem exiens affligit,& furere hominem facit.Huic itaque serram adhibere oportet, vt sanies exitum habeat,non solùm ingressum, ampla serratura facta. Medicamentis autem vtendum quæ humorem in sese trahunt,& lauandum. Febricitanti caput ne purgato,vt
B ne furiosus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgatiua,& sanè ad caliditatem febrilem accedens ea quæ in medicamento est,insaniam facit.Ex quacunque caussa malè affligente quis atram bilem reuomuerit, moritur qui vulnus habet. Et qui ab euacuatione detinetur,& debilis est, & tenuis existens derepente siccus subsidit, moritur. Quum à caliditate detento, vlcuscula eruperint debili existenti circum circa liuida,moritur. Quum à morbo quopiam detento,debili iam existenti,liuida vlcuscula enata fuerint, mortale. Quum quis à medicamenti potu superægrotarit, & infernè ac supernè ab ipso secesserit, vinũ sorbeat primùm quidem dilutum,deinde meracum frequenter, & sanabitur. Medicamẽtum autem neque euacuatiuum, neque vomitorium sumat. Bilis vbi sua sponte eruperit,aut infernè,aut
C supernè,difficiliùs sedatur. Quæ enim sponte procedit,præ violentia corpori facta impellitur. Si verò à medicamento fluat,non à gentilitatis cognatione violatur. Quum susceperis vinosum & vomentem,vomitum ne sedato. Vomitus enim euacuationem sedat,faciliùs autem vomitus posteà sedabitur. Si verò debilis fuerit qui hæc patitur,somnificum medicamentum à vomitu præbebis. Sanguis quum morbum facit,dolorem exhibet,Pituita autem grauitatẽ vt plurimùm. Morbum si quis non cognoscat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque leuior inde fiat, demonstrata via est,quòd gracilitatem inducẽdo curandus est. Si verò non leuior reddatur, sed peius habeat, contraria facienda sunt. Si nõ profuerit gracilem facere,tumidum facere conducet, & frequẽter permutare,ita vt hoc consilio vtaris.

Quæ vulnera mala.

Quod medicamentũ non dandum.

Quæ medicamenta danda.

D ris. Si quis in morbis quid permutaturus eſt, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quàm morbus eſt, medicamento vtendum eſt. Nam etiamſi quid de ſano abducat vna cùm debili ac ægroto, nullum detrimentum eſt. Si verò morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipſum morbum ſuperent & abducant, verùm ægrotũ nihilo debiliorem reddant.

Medica ars & exercitatoria gymnicáve cur contrariæ.

Ars exercitandi corpora, & Medicina contrariæ ſunt. Ars enim exercẽdi corpora (gymnaſtice Græcis appellata) non opus habet permutatione, ſed Medicina. Sano enim non auxiliatur tranſmutatio ex præſenti ſtatu, verùm ægroto. Morbi quicunque vlcera ſunt, & ſuper reliquum corpus eminent, eos ſimul cùm medicamentis etiam E fame curare oportet.

Capitis fluxio.

Fluxione ex capite fluente vomitus conducit.

Morbi vetuſti & recentes quî curentur.

Antiqui morbi difficiliùs curantur quàm recentes, verùm morbos antiquos primùm recentes facere oportet.

Vlcus calloſum factum, ciecta primùm duritia per putrefactorium medicamentũ, conſtringere deinde oportet. Pharmaca quę tumefacere maximè ſolent, ea pura vlcera adſtringunt. Quæ verò attenuant, ea purgant. Si verò quis conſtringat vlcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit quòd vlcus habuerit. Et ſi quidem adſtringere oporteat vlcus ac implere, tumefacere prodeſt, etiamſi in capite carnem velis. Renutrita enim à cibis caro, propulſat eam quæ à medicamento putrefacta eſt, & ſimul cùm natura debellat. Verùm eleuatam aut leuem carnẽ, cibis gracilem reddere oportet. F

Mori ſtatuẽtes quî cures.

Triſtes anxios & ægrotos, ac ſe ſtrangulare volentes, mandragoræ radice manè in potu data minore pondere quàm quod inſanire facit, curabis.

Conuulſionis medela.

Conuulſioni ſic mederi oportet. Ignis ab vtraque lecti parte ſuccendatur, & mandragorę radix in potu præbeatur minore pondere quàm quod inſaniam facit. Et ad tendines poſteriores ſacculi calidi imponantur. A conuulſione ſi febris inuaſerit, ſedatur eadem die, aut ſequenti, aut omnino tertia.

Ruptura.

A ruptura febris non corripit ampliùs quàm tres aut quatuor dies. Si verò corripiat, & quis putat ſe à ruptura habere, ab alia ſanè quapiã cauſa corripitur, & non oportet ipſam velut à ruptura curare.

Manus pedéque ſi torqueantur, quid portẽdant.

Quum homo manibus ac pedibus diſtentus ac tortus fuerit, inſaniã ſibiipſi facit. Venam porrò ſic vrere conuenit commodam ad

A ad morbum, ex quocunque tandem quis ægrotarit. Si vſtus fuerit homo, & fluxerit ſanguis, ita vt hoc non periculoſum ſit ipſi, ambo hæc facere licet. Si verò percuſſeris ipſam in dolore, cuius gratia vrebatur, non coaleſcit, verùm fluxui prodeſt. Si enim peruſta fuerit, non fluit. Nam poſtquã peruſta eſt, extremitas vtraque venæ recurrit, qua parte peruſta eſt, & exareſcit. Si verò quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxum humectatur. At ſi ſanguis ex vena fluit, per tranſuerſum perurito. Si verò non ceſſet, ad hæc ſupra ac infra vtrinque diſſecato, quo ſanguinis fluxus auertatur. Diductum enim facilius eſt medicamẽto ſedare, quàm coaceruatum.

Capitis doloris medela.

B Doloris in capite gratia, ſanguinẽ de venis detrahito. Si verò nõ ſedetur, & diuturnus ſit, perure venas, & ſanus euadit. Si verò caput purgaueris, magis affliges.

Medicina cur penitus non ſciatur.

Medicinam citò diſcere non eſt poſsibile, propterea quòd impoſsibile eſt ſtatam ac certam doctrinã in ipſa fieri, velut (verbi gratia) Qui ſcribere didicit, iuxta vnum modum, quem omnes docent, nouit, & ſcientes omnes ſimiliter nouerunt, propterea quòd idem & ſimiliter factum, & nunc, & non nunc, non poteſt fieri contrariũ, ſed ſemper exactè ſimile eſt, & non opus habet occaſione. Medicina verò & nunc, & ſtatim, non idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria ſibiipſis. Primum aluũ ſubducentia non ſemper hoc faciunt, & aluum ſubducentia vtrunque faciunt. Fortaſsis autem neque ſic ſe habent aluum ſubducentia, velut aluum ſiſtentibus contraria. C Reſtitante enim aluo, propter vehementem ſtabilitatem corpus intumeſcit, pituita in ventrem perueniente, ſic ſtabilitas ſeceſſum facit. Vbi enim pituita in ventrem ingreſſa fuerit, euacuatio cõtingit. Inſuper verò aluum ſubducentia ex natura, ſtabilitatem faciunt in ventre. ſi quidem non ſubducentia feceris, Si autem exoluatur & humectetur id quod morbum facit, poſtquam exolutum fuerit, ſanus euadit. Et ſic ventrem ſiſtentia, ſubducentibus ſtabilitatem ventris faciunt, & viciſsim ſubducentia ventrem, ſiſtentibus.

Pallor.

Eodem modo res ſe habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitoſa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, Itémque attenuantia. vtriuſque autem medicamentum ſunt contraria contrario. Verbi cauſſa, Quum intumuerit pallidus exiſtens, exoluitur ſanè ſi quod medicamentum

mentum attenuans adhibitum fuerit. atque hic tumenti at- D
tenuans opitulatur. Rursus autem quod aliquãdo vtilitatem
cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quum sanè præ graci-
litate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituito-
sum ac tumefaciens medicamẽtum exhibuerit, pallor seda-
tur. Insuper verò etiam dolor, & propter frigiditatem fit,
& propter caliditatem, & propter valde exuperans, & pro-
pter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra
corpus ad cutem, propter calfaciens valde, dolor fit. In cali-
dis verò natura, propter frigidum. Et in siccis natura, si hu-
mectentur. & in humidis natura, si reficcentur. In singulis e-
nim quorum natura permutatur ac corrũpitur dolores fiũt. E
Sanantúrq; dolores contrariis, ídq; etiam vnicuique morbo
proprium est. Nam in calidis natura propter frigiditatem
ægrotantibus, dolores calefiunt, & reliqua iuxta hanc ratio-
nem fiunt. Alius porrò modus hic est, per similia morbus
fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Velut, vrinæ
stillicidium idem facit, si nõ sit, & si sit, idem sedat. Et tussis
eodem modo, velut vrinę stillicidiũ, ab iisdem fit & sedatur.

Febris & vomitus medicamẽta non certa.

Alius rursus modus hic est. Febris quę propter tumefactio-
nem ex pituita fit, aliquando quidem ab iisdem fit, & seda-
tur, aliquando autem à contrariis. Aliquando enim si quis
vult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, sanus
æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta est, pitui F
tosis ac tumefactionem facientibus oblatis, & adhibitis sa-
nescit. Et si quis vult medicamentũ bibendum dare, aluum
subducens & vomitorium eodem modo & à facientibus se-
datur, & à sedantibus fit. Nam si quis homini vomenti, aquã
multam bibendam dare velit, eluentur ea propter quæ vo-
mit, vnà cum vomitu. Et sic quidem per vomitum vomitus
sedatur. Rursus autem propterea quod sedatur, quia infernè
procedere ipsi fecit, ex illo id quod intus est vomitum facit,
& ambobus cõtrariis modis homo sanus fit. Et si quidem sic
in omnibus haberet, stata sanè ac certa medicina esset. Ita
alia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem sint, &
à qua causa fiant: alia verò similibus, qualia tandem sint, &
à qua causa fiant. Huius autem rei causa corporis debilitas

Caussa.

existit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à
corpore verò cibi superãtur. Postquam verò plus aut minus
in ipsum

A in ipsum ingestum est, aut alia quæpiam transmutatio facta
est, superatur, superant autem cibi. Et quum sanè superatur
corpus ab his quæ ipsi offeruntur, florere hæc ipsa facit, & su
perant hæc simul corpus, & contraria ipsi faciunt. Et calida

Quæ corpus iuuent & contra.

lauari, donec quidem corpus superat eius exhibitionem, flo-
rere corpus facit. Quũ verò superatũ fuerit, gracile corpus
facit. Et conuiuari similiter vt lauari facit. Hæc enim donec
superantur florere corpus faciunt. Vbi verò superauerint, &
alui secessus & varia vitia inducunt. Quum autem id quod
offertur, transmutatur, necesse est & id cui offertur, transmu
tare. Etenim corpus transmutatum parum efficax ac potens
est, & ab omnibus offensiones percipit. Hoc autem faciunt,
B & aluum subducentia: & florere ipsum facientia, gracile cor

Qualis medica ars.

pus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia. At ve-
rò Medicina breuem occasionem habet: & qui hoc nouit, il-
la stata ac certa habet: & scit quæ consueta sint, & quæ non
consueta, ad quæ cognoscenda non est occasio in medicina,
& quòd aluum subducentia, non subducentia fiunt, & reli-
qua quòd contraria sunt, & contrariissima non contrariissi-
ma. Occasio autem hæc est, vt cibos offeramus ea copia,
quantam corpus cui offerũtur superare valeat. Nam si quis
sic fecerit, omnino necesse cibum est aluum subducentem
oblatum, subducentẽ esse, & pituitosum, pituitosum. Si igi-
tur superauerit corpus ipsos cibos, neque morbus, neque cõ-
C trarietas fit ex his quæ offeruntur, & hæc est occasio quam
medicum nosse oportet. Quum verò occasionem supergres-
sus fuerit, contrarium fit, & antequam ei excessum factum
esse putant, consequens est vt calescat. Donec enim corpus id
quod oblatum est superauerit, corpus nutritur. Vbi verò hãc
occasionem transmiserit, contrarium fit, nam attenuatur &
gracilescit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciũt, donec qui-
dem superauerit corpus, ampliúsque pro occasione offerun-
tur, etiam iuxta naturam suam singula faciunt, & pituitosa

Quando omnia suam naturã conseruant.

siue tumefacientia tumefaciunt. vbi verò occasionem trans-
miserint, contraria sunt. Medicamenta sunt omnia quæ præ
sentem statum transmouent. Omnia autem fortiora trans-

Medicamẽta quid faciant.

mouent. Licet autem si velis, medicamento transmouere, &
rursus si velis, alimento ac cibo. Omnia verò ex præsenti sta
tu trãsmouere, ægrotãti opitulatur. Si enim id quod morbũ

D facit,non transmoueris,augescit.Medicamenta fortia à natura,in debilibus morbis dare non oportet,neque paucitate medicamenti,debilitas ipsius facienda est. Sed fortibus natura,fortibus pharmacis vtendum est,debilibus verò, pharmacis non fortibus.Neque partiendum est medicamētum, sed singulis secundum naturam,debilibus quidem debilia à natura,fortibus verò morbis,fortis naturæ pharmaca exhibenda sunt.Cæterùm morbi ea parte qua proximi sunt,educendi sunt, & qua parte singulis exitus quàm proximus est extrahendi. Aluum autem subducentia talia sunt, quæcunque lubrica & incisiua sunt,& quæcunq; in calidis attenuantur.Vēter enim calidus est:& reliqua quæ salsuginosa sunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Contra al- E uum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhibent,humida enim resiccata flatum faciunt:& quæ adstringunt,& quæ à calore compacta sunt,& friabilia,& sicca.

Omnia autem quæ foris extenuāt,intra corpus assumpta tumefactionem inducunt,eadem autem & ventrem sistentia,& pituitosa,ac tumefacientia existunt. Et quæ aluū subducunt ac extenuant,cum calefacientibus eadem sunt.Insuper autem etiam acida pituitosa sunt. Omnia verò quæ frigefaciunt ea quæ in ventre sunt, talia aluum subducunt, Item quæ frigida sunt,& quæ humida.Quum autem non aluum subducentia fuerint,calfaciunt.Frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta,& citò secessum faciūt. Si verò secessum non faciant,calida in ventre existunt. Ex his quæ- F cunque repletionem faciunt, maximè pituitosa sunt. Quæ verò plurima assumpta repletionem non faciūt aluum subducunt.Medicina itaque mihi iam tota inuēta esse videtur, quæ sic habet & quæ docet singulas & consuetudines,& occasiones.Qui enim sic medicinā nouit,minimè fortunā respicit,aut expectat,sed & citra fortunam,& cum fortuna,rectè faciet.Constans enim ac firma est tota medicina,& doctrinę optimæ in ipsa compositæ,minimè fortuna egere apparent. Nam fortuna sui iuris est,& nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam peruenire.Scientia verò imperata facere cogitur,& facile est ipsam feliciter assequi,si quis sciens vti velit.Deinde verò quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamēta clara sunt & manifesta, velut

Acida pituitosa.

Medicina quæ.

Fortuna in his parum facit.

A equidem arbitror,nō expectant sanè fortunam:ad sanandos morbos siquidem sunt medicamenta. Si verò cùm fortuna exhibere ipsa prodest,non magis medicamenta quā ea quæ non sunt medicamenta,vnà cùm fortuna adhibita sanos faciunt.Quicunque verò fortunam ex Medicina,aut alia quapiam arte expellit,dicitque eos qui probè rem aliquā sciūt fortuna non vti:is contrarium mihi iudicare videtur. Mihi enim soli hi fortunatè assequi,itémque infortunatè non assequi videntur,qui rectè quid,& malè facere sciunt. Fortunatè enim assequi, est rectè facere, hoc autem hi qui sciunt faciunt.Non assequi autem hoc est,si quis non sciat,hoc non B rectè faciat. Indoctus autem qui est quomodo fortunate assequi posit? Si quid enim etiam assequatur,non memorabilem sanè successum habebit.Qui enim non rectè quid facit, non fortunatè assequi poterit,quum reliqua quæ æquum est facere non faciat. Morbi muliebres. Vteri omnium morborum causæ sunt:hi enim vbi ex natura transmoti fuerint, morbos exhibent,siue ascenderint,siue descenderint.Et quū quidem vteri osculum suum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes,transmoti fuerint foras,leuissimus morbus est.Quum verò in anteriorem partē promoti fuerint,& osculum in pudendi eminentias ac labra immiserint,primùm quidem ipso contactu dolorem vterus percipit ac exhibet:deinde obturatus,& velut operculo cōtectus, ex eo quòd pudendi eminentiis incumbit, fluxus non con- C tingit,qui mensium nomine venit.Hic verò fluxus congregatus,tumorem ac dolorem exhibet.Et si quidem infrà descendens & auersus,in inguen se immiserit, dolorem exhibebit.Si verò sursum ascendens auersus & obturatus fuerit, etiam sic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet.Quum verò propter hoc ægrotarit,coxendicum ac capitis dolorem facit Vbi verò vteri impleti intumuerint, nihil fluit,& pleni fiunt:quum autem pleni facti fuerint, coxendicésque contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen,& velut pilæ in ventre discurrunt,& caput dolore affligunt,modo altera ipsius parte,modo totum,prout contingit ipsi morbus.Hæc itaque sic curanda sunt.

Si quidem descenderit solùm,& illini posit,vtere quocūque libet ex graueolentium genere,aut cedro,aut alij intri-

Medicamēta sine fortuna sanāt.

Quæ aduersa vel secunda fortuna huic videatur.

Vteri omniū morborum caussæ fœminis.

Vteri molestiæ.

Medela.

to,myttoto Græcis appellato,aut aliquo alio ex grauiter & D
male olentium numero, eóque suffitum facito, & fomenta
ne adhibeto,neque cibo neque potu vrinam ciente hoc tem
pore vtitor,neque calida lauato. Si autem sursum ascende-
rit,& non auersa fuerit,medicamētis appositìtiis bene olen-
tibus,& quæ simul calfaciunt vtere. Velut sunt myrrha, aut
vnguentum,aut aliud quoddam odoratum simúlque calfa-
ctorium. Et his quidem subdititiis vteris,fomentum autem
ex infernis ex vino adhibebis,& calida aqua lauabis, & vri-
nam cientibus vteris. Ex hoc autem manifestū fit auersa sit
néc ne. Si enim sursum progressa auersa nō fuerit,fluxus pro
cedit. Si verò auersa sit,fluxus,menstrua appellata,non con- E
tingit. Hunc morbum fomento primùm tali curare opor-
tet. In vinum grossos immittito, ipsúmque vinum calfacito,
& cucurbitam circùm osculum vasis in quo calefit addito,
hoc modo: Cucurbitam per medium dissectam euacuato,&
summitate ipsius modicè rescissa,velut in vtriculis fieri so-
let,hanc ipsam vasi velut operculum circundato, quo odor
per angustiam means ad vterum perferatur. Insuper autem
& calida aqua fouere,& calfacientibus medicamentis sub-
Calida apposita. dititiis vti oportet. Calfacientia autem sunt ea quæ ducunt
ex superiùs relatis, itémque hæc, Stercus bubulum, fel bubu
lum, myrrha, alumen, galbanum,& si quod aliud eiusmodi
est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia infernè medica-
menta aluus subducenda est,& per debilia quæ vomitum fa
ciunt,ne euacuatio ex supereuacuatione fiat. Cæterùm sub- F
dititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis.
Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititiis phar-
macis ea quæ valde efficacia sunt immittito, & vbi im-
miseris, glandulas formato instar earum quæ in sedem in
duntur, verùm longas facito has ac tenues. Mulierem verò
supinam reclinato, locis à pedibus lecti altiùs instratis, dein-
de apponito, & panniculo intecto, aut alia quadam re con-
simili calfacito, donec colliquescat. Si verò debiliorem glan-
dulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore
pleni vteri osculum tumidum habuerint, & non fluxerint,
fluxionem facere oportet, & subdititiis pharmacis sanare,
itémque fomentis velut scriptum est, ita faciendo velut in
priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorem partem

A procedens vterus auersus fuerit, fluxionem facere oportet,
velut in superiore fluxione suppressa. Quum verò fluxus ni-
mius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calface-
re oportet, neque vrinam cientibus vti, neque cibis aluum
subducentibus. Lecti autem partes à pedibus altiores esse
oportet, vt ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere
autē simul etiam subdititiis adstringentibus. Fluxiones por
rò quum confestim venerit purgatio statim subcruentæ
fiunt, quum verò tardius prodierit, purulentę. Et iunioribus
subcruenta magis prodeunt. Seniores verò magis mucosa
menstrua habent.

B HIPPOCRATIS COI LIBER DE AERE, AQVIS ET LOCIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Q VICVNQVE artem medicam integrè ad- Quæ prospicienda sunt medico.
sequi velit, primùm quidem temporum an
ni rationem habere debet, quantum poten-
C tia quodlibet eorum valeat: nō enim simi
le quicquam in illis existit, verùm differunt
inuicem propter varias quæ in eis fiūt mu-
tationes. Deinde ventorum calidorúmq; & frigidorum, ma- Venti.
ximè qui ex his omnibus hominibus sunt cōmunes, & mox
qui in vnaquaque regione sunt indigenæ & proprij. Neque
verò negligentiorem se circa aquarum facultates cogno-
scendas exhibere conuenit. Quemadmodum enim gustu dif
ferunt, & pondere ac statione, sic quoque virtute aliæ aliis
longè præstant. Quare si quis ad vrbem sibi incognitā per- Situs vrbis.
ueniat, circunspicere oportet eius situm, quomodo scilicet
ad ventos, & solis exortus iaceat: non enim æquales vires
sunt, ad Septentrionem sitæ, & vergentis ad Austrum: neque
eius quæ solem exorientem, & quę eundem occidentem

Aquarum qualitas.

spectat. Hæc itaque diligenter oportet perscrutari, ac simul D quo modo habeant circa eam aquæ: nũ ne palustribus vtantur & mollibus, aut duris & ex sublimi loco prolabentibus,

Terræ qualitas.

& scaturientibus ex petris, siue salsis, & crudis. Terra etiam ipsa consideranda, nudáne sit & aquis carens, aut densa & aquosa & an concaua sit & æstuosa, vel alta & frigida, hominum insuper diæta perquirenda, qua maximè capiãtur. An bibuli sint & lurcones & ocio dediti, aut exercitiis variis

Hominum victus prænoscendus.

vtentes, & tolerantes laborum, ciborúmque plus adpetentes quàm poculorum. Ex his enim singula sunt inuestiganda. Nam qui hæc omnia probè, quantum fieri potest, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere possunt quum in E

Prænotio futurorũ quomodo paretur.

vrbem etiam ignotam sibi peruenerit, neque morbi regioni peculiares & patrij, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, vt non posit in cognoscendis morbis dubius hærere, aut errare sicubi ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis euenire solent, qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerunt. Quare qui ea studiosè rimatus fuerit, vniuscuiusque temporis, ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione ciuitatem sint inuasuri tum æstate, tum hyeme, & quæcunque pericula vnicuique sint timenda ex diætæ ac victus immutatione: quum enim tẽporum mu-

Astrorum cognitio ad artem medicam facit.

tationes, & astrorum ortus ac occasus obseruauerit, quemadmodum singula horum eueniant, prænoscet vtique & de F anno, qualis hic sit futurus: hoc nanque modo si quis rimatus fuerit ac præcognouerit temporum occasiones, maximè de singulis sciet, vt plurimúmque sanitatem adsequetur, & recta via procedet, non minima artis suæ gloria. Quod si cui hæc sublimiora videantur, is si ab hac sententia discedat, discet sanè non minimam partem conferre ad rem medicam

Situs vrbis calidæ.

ipsam Astronomiam, sed omnino plurimam, quũ vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem singula quæ diximus scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifestè. Quæcunque quidem ciuitas ad ventos sita est calidos, puto autem eos qui inter brumalem solis exortum itidémque occasum perflant, huic hi venti sunt peculiares. A Septentrionalibus autem ventis tuta ac protecta ea ciuitas existit. Aquæ verò eius mul-

tæ &

A tæ & subsalsæ sunt, & necessariò nõ sublimes, æstate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Et quæ quidem vrbes bene sitæ sunt ad solem, & ad vẽtos, & aquis bonis vtuntur, hæ minus à talibus mutationibus afficiuntur. Quæ verò aquis palustribus ac lacustribus vtuntur, & non bene sitæ sunt ad ventos, & ad solem, hæ magis. Et si quidem æstas sicca fuerit, citius sedantur morbi. Si verò pluuiosa, diuturni fiunt: & phagedænas ad edentes ex omni occasione oboriri verisimile est, si vlcus fiat. Si verò hyems frigida sit, homines capita humida ac pituitosa habere par est: & ventres ipsorum frequenter exturbari, pituita à capite influente: & formas ipsorum vtplurimum debiliores esse: ipsósque ad edendum ac bibendũ non

Quæ vrbes salsas aquas habent.

Hyems frigida quæ mala inuehat.

B appositos esse. Nã qui capita debilia habent, non fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat. Morbi verò hi ipsis vernaculi sunt. Primùm quidem mulieres morbosæ, ac fluxionibus obnoxiæ sunt, deinde multæ steriles sunt ex morbo, non à natura, & frequenter abortiunt. Pueris verò incidunt conuulsiones ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & sacer esse putãtur. Viris autem dysenteriæ, & alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, & pustulæ nocturnæ multæ, & hæmorrhoides in sede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres ardẽtes, & quicunque acuti morbi putantur, nõ multum proueniunt. Non enim fieri potest vt isti morbi vigeant, vbi alui liquidæ existunt. Lippitudines verò oboriuntur humidæ, non graues, nec diuturnæ: si nõ ex mu-

C tatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Et vbi quinquagesimum annum transgresi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines semisyderatos faciunt, vbi caput derepẽte insolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipsis vernaculi sunt: præterquam si morbus aliqnis omnibus communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & huius participes fiunt.

Quæcunque verò ciuitates his ex opposito sitæ sunt, ad ventos frigidos, inter occasum solis æstiuum, & orientem æstiuum: etiam ipsis hi venti vernaculi ac indigenæ sunt, ab austro verò & calidis ventis protectæ sunt. Et de his vrbibus sic se res habet. Primùm quidem aquæ & duræ & frigidæ vtplurimùm dulcescunt. Homines autẽ vegetos & siccos esse necesse est: & plures ventres infernos crudos ac duros

habere,

habere,supernos vero fluidiores: biliosósque magis quàm D
pituitosos esse.Capita vero sana ac dura habent, & plerunq;
vasa ipsis rumpuntur.Morbi autem populares ipsis hi sunt,
pleuritides & quos acutos esse receptum est.Necesse est au-
tem ita habere,quum aluï duræ existant,& suppurati multi
ex omni occasione fiunt.Huius autem causa est,corporis ex-
tensio,ac ventris duritia.Siccitas enim & aquæ frigiditas fa-
cit vt vasa rumpantur.Edaces autẽ tales naturas esse neces-
se est,& nõ multum bibaces. Non enim fieri potest vt simul
multum edant ac bibãt.Lippitudinésque his fieri ex tempo-
ris interuallo necesse est,duras autẽ ac vehemẽtes, & statim
oculos rumpi. Sanguinis itẽ ex naribus fluxiones vehemen- E
tes æstate fieri iunioribus triginta annis. Morbos etiam sa-
cros appellatos,paucos quidẽ,verum vehemẽtes. Longæ ve-
rò vitæ magis quàm alios,hos homines esse par est:& vlcera
nõ pituitosa oboriri,neque efferari.Mores verò magis feros
quam mansuetos.Ac viris quidem hi morbi vernaculi sunt:
præterquàm si quis omnibus cõmunis ex temporum muta-
tione ingruat.Ex mulieribus verò,primũ quidẽ multæ ste-
riles fiunt,propter aquas quæ duræ sunt ac crudæ,& frigidæ:
Purgationes enim mensium nõ cõtingunt cõmodæ,sed pau-
cæ ac prauæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abor-
tiunt.Vbi verò pepererint, pueros nutrire non possunt. Lac
enim ab aquarum duricia ac cruditate extinguitur,& tabes
frequentes à partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones ac F
vulsuras habẽt,pueris autẽ hydropes in testibus fiunt,quan-
diu parui fuerint, deinde ætatis progressu euanescunt. Pu-
bescunt autẽ serò in hac ciuitate. Et de calidis quidẽ ventis
ac frigidis,& vrbibus ad hos sitis, hoc modo velut dictũ est,
res se habet. Quæcunque verò ciuitates sitæ sunt inter æsti-
uos ac hybernos solis ortus:& quæcunq; ex opposito harum,
de his ita habet. Quæ quidem ad orientem solem sitæ sunt,
eas par est esse salubriores his quæ ad septentrionem con-
uersæ sunt,& his quæ ad calidos ventos sitæ sunt,etiamsi sta-
dium solum intersit. Primum enim moderatior est calidi-
tas ac frigiditas.deinde aquas quæ ad solis ortus sunt,omnes
splendidas esse necesse est,& odoratas, & molles,& amabi-
les oriri in hac ciuitate. Sol enim emergens ac illustrans
ipsas castigat. Matutinum enim tẽpus ipse aer vtplurimum

A semper occupat. Et hominum formæ boni caloris sunt,&
magis floridæ,si non quis alius morbus prohibeat. Et clara
voce præditi sunt homines, & ad iram ac intelligentiã præ-
stantiores septentrionalibus,si quidẽ & alia quæ in ipsa na-
scuntur meliora existunt. Et ciuitas quæ hoc modo sita est
veri maximè similis est,iuxta caliditatis ac frigiditatis mo-
derationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores,simi-
lésque sunt morbis,qui in ciuitatibus ad ventos calidos con
uersis oriuntur.Et fœminæ isthic valde fœcundæ sunt,ac fa-
cilè pariunt.Et de his quidem ita habet. Quæ verò ad occa-
sus sitæ sunt, & ipsæ à ventis ab oriente spirãtibus protectæ
sunt,& tum calidi venti leuiter afflant,tum frigidi ab Vrsis
B præterflant: eas vrbes necesse est situ morbosissimo positas
esse.Primum enim aquæ non sunt splendidæ.Causa verò est
quòd aer matutinum tempus vtplurimũ occupat, qui aquæ
immixtus claritatem eius dispe dit. Sol enim priusquam
eleuetur,non illustrat. Aestate verò,mane quidem auræ fri-
gidæ spirant,& ros decidit.de cætero verò sol ad ipsas occi-
dens,quàm maximè homines percoquit.Quapropter etiam
decolores ac infirmos ipsos esse par est, & ex omnibus præ-
dictis morbis participare. Nulla enim re ab ipsis separan-
tur. Verisimiléque est ipsos graui voce præditos ac raucos
esse,propter aerem, eo quòd impurus plerunque isthic est,
& morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expur-
gatur.Non enim perseuerant venti. Qui verò perseuerant
C ac ipsis incumbunt,aquosissimi existunt. Nam venti occi-
dentales,similes sunt autumno.Et huiusmodi ciuitatis situs
est ad diei mutationes,eo quòd multum temporis inter ma-
tutinum ac vespertinum intercedit. Et de ventis quidem
qui commodi sunt ac incommodi ita se res habet. Cæterùm
de aquis deinceps narrare volo,quæ morbosæ sint,& quæ sa-
luberrimæ:& quæ mala ab aqua fieri verisimile est,itémq;
quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad sanita-
tem.Quæcunque igitur palustres sunt, & stabiles ac lacu-
stres,eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas & olentes.
Quum enim non defluant,sed aqua pluuia semper noua in-
feratur,& sol vrat necesse est ipsas decolores esse,& prauas
ac biliosas. Hyeme verò glaciatas & frigidas ac turbatas
præ niue ac glacie,vt pituitosissimæ ac raucosissimæ existãt:

Bibentibus autẽ ſplenes ſemper ſint magni ac pleni: & ven- D
tres duri, tenues ac calidi. Humeri vero & clauiculæ & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquãtur, quapropter graciles exiſtunt. Edaces autem eſſe tales ac ſiticuloſos par eſt, ventréſque tum ſupernos, tum infernos, calidiſſimos habere, vt etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipſis & æſtate & hyeme familiaris eſt. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac letaliſſimi fiunt. Aeſtate enim dyſenteriæ multæ ac alui profluuia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidunt. Et hi quidem morbi ipſis æſtate fiunt. Hyeme verò iunioribus qui- E
dem peripneumoniæ, & inſaniæ morbi, Senioribus verò, febres ardentes, propter ventris duriciem. Mulieribus autem, tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos ac tumidos, deinde ex alimentis tabeſcentes ac deprauati fiunt. Et purgatio commoda poſt pártum mulieribus non contingit. Pueris verò herniæ accedunt, & viris varices, & vlcera in tibia. Quare fieri non poteſt vt tales naturæ longæuæ ſint, ſed ante temporis aduentum ſeneſcunt. Præterea fœminæ ſe in vtero habere putãt, & vbi partus tempus adeſt, ventris moles illa ac plenitudo euaneſcit. Hoc autem contingit ex aqua quum vteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnẽ rem improbas eſſe cenſeo. Secundo ve- F
rò loco eas quarum fontes ẽ petris ſcaturiunt. Duras enim eſſe neceſſe eſt: aut iſthic vbi calidæ aquæ exiſtũt: aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris naſcuntur. Non itaque ex huiuſmodi terra aquæ bonæ prodeunt, ſed duræ & æſtuoſæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alui egeſtionem contrariæ ſunt. Optimæ verò ſunt quæ ex ſublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, & vinum modicum ferre poſſunt. & hyeme calidæ fiunt, æſtate verò frigidæ. Tales enim fuerint ex profundiſſimis fontibus. Maximè verò laudare eas oportet, quarum fluxiones ad ſolis exortus erumpunt, & præſertim ad æſtiuos. Neceſſe eſt enim odoratas eſſe ac leues. Quæcunque verò ſalſæ, & crudæ ac duræ ſunt,

Aquæ quæ optimæ.

Aquæ ſalſæ.

A ræ ſunt, ad hoc quidem vt eas omnes bibant, non bonæ ſunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ ſunt, de quibus ſtatim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes ſuos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ ſunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æſtiuos ſolis exortus ac occaſus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco ſunt, quæ inter occaſus æſtiuos ac hybernos ſcaturiunt. Peſſimæ verò quæ ad auſtrum, & quæ inter æſtiuum ortum & occaſum. Et hæ quidẽ ad auſtrales partes valde prauæ ſunt, ad boreales verò meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quiſquis ſanus eſt ac valet, is nullum diſcrimen fa-
B ciat, ſed ſemper eam quæ præſens eſt bibat. Quicunque verò morbi gratia, eam quæ commodiſsima eſt bibere volet, is ſi ita fecerit, maximè ſanitatem aſſequi poterit. Quorum quidem ventres duri ſunt, & idonei ad hoc vt ambulantur, his dulciſsimæ & leuiſsimæ ac ſplendidiſsimæ cõducunt. Quorum verò molles ventres, & humidi ac pituitoſi ſunt, his duriſsimæ & crudiſsimæ, ac ſubſalſæ aquæ conferunt. Sic enim maximè reſiccari poterint. Quæcunq; enim aquæ optimæ coctu ſunt, ac facillimè liqueſcunt, eas par eſt & ventrem maximè exoluere ac eliquare. Quæ vero crudæ ſunt, & minimè coctu bonæ, hæ magis conſtringunt ventres ac reſiccãt. At enim mentiuntur homines de ſalſis aquis, propter imperitiã, in eo quod per aluum ſecedere eãmq; ſoluere
C putantur. Maximè enim contrariæ ſunt ad alui egeſtionem ac ſeceſſum. Sunt enim crudæ, & coqui non poſſunt. Quare venter magis ab ipſis adſtringitur quàm eliquatur. Et de fontanis quidẽ aquis hoc modo res ſe habet. De pluuialibus autem, & quæ à niue fiunt, vt habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuiſsimæ & dulciſsimæ, & tenuiſsimæ ac ſplendidiſsimæ ſunt. Primũ enim ſol quod tenuiſsimum ac leuiſsimum eſt in aqua educit ac ſurſum rapit. Clarũ autem hoc, ipſum mare facit. Quod enim ſalſum eſt iſthic relinquitur, præ craſsitudine ac grauitate, & fit mare. Quod verò tenuiſsimum eſt ſol ſurſum rapit, præ leuitate. Rapit autem tale non ſolum ab aquis ſtagnantibus, ſed etiam ex ipſo mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris ineſt. Ineſt autem in omnibus rebus. Et ex ipſis hominibus tenuiſsimum ac leuiſ

ac leuissimum humorem ducit. Eius rei maximum signum D inde sumere licet, vbi homo vestibus indutus in Sole iter fecerit, aut sederit. Quascũq; enim corporis partes Sol aspicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid cõparet sudoris sursum rapit. Quæ verò sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à Sole sudor. Seruatur autem ex tegmentis, vt ne disperdatur à Sole. Quũ verò in vmbram deuenerit, totũ corpus similiter sudore perfluit. Non enim amplius Sol affulget. Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citissimè putrescunt: & odorem malum pluuialis aqua habet, eo quòd ex plurimis congregata est ac permixta, vt citissimè putrescat. Ad hęc verò, vbi rapta est & E in sublime eleuata, dum circũfertur & ad aerẽ permiscetur, quod turbidum est in ipsa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod verò tenuissimum est ac leuissimum in ipsa, hoc relinquitur ac dulcescit, dum à Sole vritur ac coquitur. Fiunt autẽ & alia omnia quæ coquuntur semper dulcia. Quandiu igitur dispersa fuerit, & nondũ congregata, fertur sublimis. Vbi verò coaceruata fuerit, ac simul congregata derepente à ventis inter se aduersariis: tunc deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit, Tũc enim hoc magis fieri verisimile est, quũ nebulas à vento stabilitatem non habente concitatas ac procedentes, derepente ventus cõtrarius, ac aliæ nebulæ reliserint: atq; tunc quidem prima ipsius pars congregatur, quæ verò à posteriore parte sunt, insuper accedunt, & sic crassescunt, & nigrescunt, ac si- F mul congregantur, & præ grauitate deorsum prorumpũt, & pluuiæ fiunt. Atq; hæ quidem aquæ optimæ sunt secundum hanc rationem. Verùm opus habent vt decoquantur, ac excolentur. Sin minùs, odorem prauum habent, & raucedines & vocis grauitatem bibentibus inde accedere par est. At verò aquæ ex niue ac glacie fientes, omnes malæ sunt. Quũ enim semel concretæ fuerint, non ampliùs in pristinam naturam restituuntur. Sed quod quidem in ipsa clarũ ac leue, & dulce est, excernitur ac disperditur. Quòd vero turbidissimum est ac ponderosissimum, relinquitur. Hoc verò cognoueris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vasculũ certa aquę mensura infusa, sub dio exponere, quo maximè congeletur: deinde postridie in locum calidum deportatum sinere, quo maximè

A maximè glacies liquescat, & vbi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atq; hoc signum est, quòd à cõgelatione id quod leuissimum ac tenuissimum est disperditur, & non quod grauissimum ac crassissimum existit. Non enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de causa has aquas, quæ à niue ac glacie eliquantur, pessimas esse puto ad omnes res: Itémque eas quæ ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluuialibus, & niualibus, ac glacialibus aquis res se habet. Calculo verò maximè laborãt homines, & ex rhenum affectionibus, & vrinæ stillicidio, & coxendicũ morbo corripiuntur, & herniæ fiunt, vbi aquas omnigenas bibunt, & de B magnis fluminibus in quæ alia deferuntur: & de stagno, in quod fluxiones multæ ac omnis generis deueniunt. Et qui aquis inuectitiis vtuntur, quæ ex longo, & non breui locorum interuallo afferũtur. Non enim fieri potest, vt alia aqua similis sit alij. Sed aliæ dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluũt. Vbi verò hæ simul inter se miscentur, dissident: & quæ fortissima est, semper superat. Præualet autem non semper eadem, sed aliàs alia. Sed & ex vẽtis, alij quidem Boreas robur exhibet, alij verò Auster, & de reliquis eadẽ ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenã in vasis subsidere, & ab his si potentur, morbi prædicti fiũt. Quòd autem non omnibus, cõsequenter declarabo. Quorum quidem aluus satis fluida est ac sana, & vesica non ardens, neq; stoma C chus vesicæ valde coardescit, hi facilè vrinam eiiciunt, & in vesica nihil ipsis congregatur. Quorum verò aluus ardẽs ac feruida fuerit, in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quũ enim magis quàm pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflãmatur. Vbi verò hæc perpetitur, vrinam non dimittit, sed in seipsa concoquit & adurit: & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit & emingitur. Quod verò crassissimum ac turbidissimum est, coaceruatur, & cõcrescit primùm quidem parum, deinde maius fit. Dũ enim voluitur ab vrina, quicquid crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat, atque sic augescit, & in tofum concrescit. Et quum vrinã emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab vrina impulsum, & vrinæ emissionem impedit, & dolorẽ vehementem exhibet. Quare pueri calculosi fricant ac trahũt pudẽda. Videtur enim ipsis caussa mist

mictionis eo loco esse. Signum autẽ eius quòd hæc ita se ha- D bent, hoc est: Vrinam splendidissimam calculosi mingũt ad similitudinem seri, eo quòd id quod crassissimũ est ac biliosissimum isthic manet, & coaceruatur ac cõcrescit. Et plerique sanè hoc modo lapidem & calculũ contrahũt, fit autem pueris etiã ex lacte, si nõ salubre id fuerit, sed valde calidum ac biliosum. Ventrem enim percalefacit, & vesicam. Quare vrina dũ aduritur, hæc patitur, & sanè sentio meliùs esse pueris vinũ quàm aquosissimũ dare. Minus enim venas adurit ac resiccat. Muliebribus autem pudendis non similiter contingit. Meatus enim vrinæ in vesica breuis est & amplus, vt facilè vrina impellatur. Neq; enim manu pudendum fricat, E veluti masculus, neq; vrinę in vesica meatũ contingit. Ad pudenda enim perforatus est. Et quia meatus sunt ampli, etiam plus bibũt quàm pueri. Et de his quidem sic res se habet, aut his quàm proximè. Cæterùm de annis hoc modo considera-tione facta quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisne an morbosus. Si enim secundum rationẽ fiant signa in astris occidentibus ac orientibus: & in autũno aquæ fiant: & hyems sit moderatã, & neq; valde clemens, neq; modum excedẽs frigiditate: & in verè ac æstate tẽpestiuè pluat: sic sanè saluberrimũ esse annum par est. Si verò hyems quidem sicca sit, & borealis, ver autẽ pluuiosum & australe, necesse est æstatẽ febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida existẽte à vernis imbribus, & ab austro: necesse est æstũ duplicatum F esse, & à terra irrigua ac calida, & à Sole vrente: quũ ventres in hominibus nondum cõstricti sint, neq; cerebrum resiccatum. Non enim fieri potest, quũ ver tale existat, vt corpus & caro non humore fluida fiant, adeò vt febres acutissimæ in omnes irruant, maximè autem in pituitosos. At dysenterias par est fieri & mulieribus, & viris humidioribus. Et si quidẽ circa canis exortum accedat aqua ac tempestas, & Etesiæ spirauerint, spes est cessationis, & vt autumnus salubris fiat. Sin minùs periculum est ne & pueri, & mulieres moriantur: Minime verò senes: & ne qui superstites euadunt, in quartanas desinãt, & ex quartanis in hydropas. Si verò hyems australis fiat, & pluuiosa, & clemens, ver autem boreale & siccum & tempestuosum, primũ quidem mulieres quæ vterum gestãt, & par

Prognostica ex temporũ qualitate.

A & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est. Quæ vero etiã pepererint, impotentes ac morbosos pueros parere, ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles, ac morbosi viuant. Atq; hæc quidem mulieribus, reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatẽ. Biliosis verò lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationem venarũ, adeò vt aliqui quidẽ derepente pereant, aliqui verò semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur neq; ve- B næ, vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrũ postquam ipsum dissolui ac purgari contigit, à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac cõstringitur. Quare derepente æstatę accedẽte, & ardore ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum leuitates & aqua intercus ferè reliquis morbis desinentibus superueniũt, quũ non queant facilè ventriculi à cõcepta humiditate exsiccari. Si autem æstas pluuiosa sit & austro multùm perfletur, similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse, & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt febres ardentes fieri verisimile est, qui verò bile abundant, costarũ inflammationes & pulmonis, pleu- C ritidas ac peripneumonias dictas. Si verò æstas sicca existat, & borealis, sequens verò autumnus pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemẽ expectare conuenit, & cerebri corruptiones, ampliùsque raucedines, grauedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. Quòd si borealis sit autumnus ac siccus, ac neque sub caniculam, neque sub Arcturi occasum pluuiosus, cõfert pituitosis natura, & maximè qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimum hoc tẽpus existit. Valde enim exsiccantur, accidũntq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra, siquidem quod liquidissimum & aquosissimum in bile est consumitur: dẽsissimum verò & acerrimũ relinquitur, quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt, pituitosis autem hæc omnia commoda

moda sunt. Exsiccantur enim & in hyemem perducũtur, minimè humecti, sed resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is præcognoscet plurima omnino quæ ex huiusmodi mutationibus sint futura. Maximè autem obseruare oportet magnas temporum mutationes, vt neq; medicinas in illis libentes exhibeamus, neq; vramus quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiã ambo solstitia, maximè verò æstiuum. Periculosum etiam æquinoctium vtrunque, magis verò autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipuè canis, deinde arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maximè diebus iudicantur, aliíque perimunt, alij verò desinunt, aut in aliam speciem, aliúmque statum transmutantur. Et circa hæc quidem, sicut dixi, habet. Volo autem & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gentium formis quid distent, & nihil inuicem simile habeant. Verùm de omnibus si quis dicere velit in immensum excresceret sermo, quare de maximis, & plurimum differentibus diuersitatibus dicam, quantum saltem mihi in ea re est compertum. Ac dico quidem plurimũ differre Asiam ab Europa secundum naturas omnium ex terra nascentium, itémq; hominum. Longè enim pulchriora & maiora omnia nascũtur in Asia. Estque regio ipsa, hac nostra multo mansuetior, sunt etiam hominũ mores benigniores & cultiores. Caussa verò horum est temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad aurorã, à frigiditate ac caliditate omni remotior. Incrementum autem & benignitatẽ inde proficisci omnibus in confesso est, quũ nihil sit præcellens & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat, quanquam non habeant vbiq; per omnẽ Asiam omnia secundum eundem modũ. Quæcunq; enim in ea regio in medio sita est calidique & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima & maximè serena, aquísque vtitur & cœlestibus & ex terra promanantibus. Neq; enim à calore combusta est valde, neq; à squalore & aquarũ inopia exsiccatur, neq; à frigore oblæditur. Verùm austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autẽ suo tempore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis

[Margin notes: Mutationes temporum obseruãdæ. — Canicula. Arcturus. Pleiades. — Differẽtia inter Asiã & Europã. — Pulchriora maioráque sunt Asiana, & cur. — Varietas rerum in Asia. — Cœli clementia & soli vbertas in Asia.]

sparsis seminibus hi proueniant, siue terra ipsa per se sponte producat eorum plantas, quarũ fructibus vtuntur homines, eas ex agrestibus cicures & domesticas facientes, & pro commoditate sua transplantantes. Pecora etiã ipsa pleniora proueniunt, quæ & pariunt sæpius & pulcherrimè educantur. Quin & homines habitiores esse ac specie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, miniméque differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatẽ attinet, constat. Certúmq; est hanc regionem proximè accedere ad naturam ac temperaturam optimæ constitutionis, verùm virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non verisimile est huic naturæ innasci, Sicut neque eiusdem neque diuersi generis constantes ac perpetui sunt amatores. Vincit enim in ipsis voluptas, quę ratio est multiformes generari partus, pręcipuè in feris. Atque sic quidẽ de Aegyptiis ac Libycis mihi habere videtur. Qui verò ad dexteram hyberni ortus solis vsque ad Mæotidem paludẽ habitãt (hic est enim Europæ & Asiæ terminus) sic habent. Multò maior diuersitas est inter illas ipsas gentes quàm de quibus iam dixi, quum propter varias temporũ mutationes, tum ob regionis naturã. Habet autem eodẽ plane modo, quemadmodum & circa aliorũ hominum terras accidit. Vbi enim tempora magnas mutationes faciũt & frequẽtissimas, illic & regio agrestis & maximè inæqualis existit, inueniásque & montes plurimos & densos, itémq; campos & prata. Vbi autem non valde variant tẽpora, illic æqualissima regio est, quod idem & de hominibns ipsis est intelligendum. Si quis enim rectè consideret, videbit quorũdam naturam, mõtanis, syluosis ac asperis locis similem esse, aliorũ verò aquosa ac exilia loca referre: sicut quidã pratorum ac paludum naturam præ se ferũt, atque alij sunt à quorum planitiebus nudisq; ac siccis terris cõstitutio similis existit. Tempora enim quæ formarum naturam variant, sunt diuersa: qnum ergo inter sese fuerint maximè diuersa, varias & multiplices formas producũt. Porrò quæ parum inter se differunt gentes relinquam. Quæ autem plurimum non natura solùm, sed & legibus & consuetudinibus discrepant, de illis referam quomodo habeant. Ac primum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens sit, quæ similia capita habeat. A principio quidem consuetudo in caussa fuit, vt

m tam

[Margin notes: Asiatici corporis robore nõ præstant. — Europæ & Asiæ termi nus. — Gentes cur inter se differant. — Macrocephali.]

tam longis capitibus essent. Nunc autem natura ipsa cum D
consuetudine conspirauit, Siquidem generosissimum apud
eos putatur, caput habere quàm maximè longum: consuetu
dinis autem hoc initium fuit. Quum recés infans natus est,
caput eius adhuc tenerum ac molle existẽs, quàm celerrimè
constringunt manibus, coaptantésq; cogunt in longitudinẽ
augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumẽtis col
ligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo au-
geatur. Ea cõsuetudo tantum effecit vt eiusmodi natura ca
pitum existeret. Temporis verò progressus natura quoq; ta-
les produxit, vt non esset necesse consuetudine priore coge-
re. Quum enim semen genitale ab omnibus corporis mem- E
bris procedat, à sanis quidem sanum, à morbidis morbosum
fitque vt ex caluis calui gignantur, ex cæsiis cæsij, & vt plu-
rimùm distortus distortum generet, eadémq; ratio sit circa
reliquas formas, quid prohiberet vt non ex Macrocephalis
Macrocephali gignerentur? Nunc autem non nascuntur ita
magnis capitibus quemadmodum prius, quum consuetudo
Phasis accolæ. nõ amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de
his quidem hæc sufficiant. De illis autem qui Phasim acco-
lunt adiiciam. Regio eorum palustris est, calida, aquosa &
densa, imbrésque in eam decidunt omnibus temporibus &
magni & impetuosi, homines verò ipsi vitam agunt in palu-
dibus, domósq; ligneas, & ex arundinibus in ipsis aquis ha-
bent extructas, neq; multum inde prodeũt, vt adeant vel em
poria vel vrbes. Verũ nauiculis ex vno ligno fabrefactis per- F
meant sursum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus a-
quarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & stagnan-
tes, quæ & à sole sunt putrefactæ, & ab imbrium casu auctæ.
Phasis qualiter fluat. Ipséq; fluuius Phasis omniũ fluuiorũ stagnantissimus est, &
qui lentissimo cursu profluat: fructus autẽ qui illic nascũtur
omnes insalubres sunt, euirati imperfectíq; prę multitudine
aquarum, neque vnquam maturescunt. Atq; quum multus
aer ab aquis regionẽ occupet, ob hanc ipsam causam, quòd
Phasiani quales. ad formã ac corporũ speciẽ attinet, Phasiani sunt à reliquis
hominibus longè diuersi. Sunt enim magnitudine ingenti,
ac corpulentia valde excellẽti, neq; iuncturæ eorũ vllæ neq;
venæ comparent, pallidúmq; præ se ferunt semper colorem,
quemadmodum qui regio sunt obnoxij morbo: loquuntur

A autem vt si qui alij omniũ hominum grauissimè, nimirum
aere vtentes non sereno, sed obscuro, & maximè humectato.
Sunt insuper ad laborem à natura ipsa segniores, anníq; tẽ-
pora non varias habent, neque ad æstum, neq; ad frigus per-
mutationes. Venti autem eis sunt plurimi austrini omnes,
præter vnũ eius regionis proprium, & indigenã, qui aliquã-
do violentior ac molestior calidus existens spirat, quẽ Cen-
chrona patrio vocabulo appellant. Verùm Boreas non valde
ad eos pertransit, quòd si aliquando spiret, debilis tamẽ exi-
stit ac valde lenis. De natura ergo ac diuersitate & forma eo
rum qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd au- Cur Asiani imbelles.
tem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis
B Asiani existant, moribúsq; mansuetiores, tempora ipsa anni
in causa sunt, quæ non magnas permutiones faciunt, neque
caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permanent: vnde
neq; mentes stupore percelluntur, neque corpora fortẽ trãs-
mutationem incurrunt. A quibus verisimile est iram exaspe
rari, cognitionémq; & calorẽ ampliùs excitari, quàm si sem
per in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt quæ Mentẽquę excitent.
hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere.
Propter quas sanè causas imbelle vniuersum Asianorum ge Asiani cur non bellaces.
nus existit, atque adhuc ampliùs propter leges. Multò maxi-
ma enim Asiæ pars sub regibus est. Vbi autem non in sua po
testate viuunt homines, neq; sui iuris sunt, sed dominis sub-
C iecti, ibi non multũ curiosi sunt quo modo se ad bellum ad-
parent, imò magis hoc curant, vt ne bellicosi videantur. Pe-
ricula enim eis nõ æqualia instant. Nam hi in militiã profi-
cisci, laborésque perferre, ac mortem oppetere pro dominis
suis coguntur, relictis interim domi liberis, vxoribus ac re-
liquis amicis: atq; siquidem viriliter & feliciter bellum ges-
serint, dominis inde commoda accedunt, eorúmq; facultates
inde augentur. Verùm ipsis præter pericula & cædes nihil
demetitur. Proinde neque his hominibus regionem frequẽ-
ter habitatã esse necesse est, Imò eam propter inertiã bellicã
ac otium à plerisque relinqui. Vt enim quisq; maximè à na- Fortes, leges auersantur.
tura virilis & magnanimus est, ita plurimùm eius animus
leges auersatur: cuius rei magnum indiciũ vel inde habere
licet, Quòd quicunq; in Asia Græci itémq; Barbari dominis
non subsunt, sed iure suo degunt, sibiipsísque omnes labores

lucrifaciunt, illi bellicosissimi omniũ existunt. Periclitantur D enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportãt, sicut timiditatis ac ignauiæ pœnã luunt pariter. Inuenias autẽ & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres, quorum omnium causa ad temporũ mutationes est referenda, quemadmodũ & in precedentibus dixi. Atq; sic quidem habet in Asia. In Europa verò genus hominum est Scythicum, circa paludem habitans Mæotim, quòd à reliquis gentibus maximè differt, Sauromatæ appellãtur. Horum fœminæ equites sunt, arcubus vtũtur, ac sagittas iaculantur ex equis, cũ in hostibus cõgredientes, dum virgines existunt, neque deuirginantur priùs, quàm hostium tres con E fecerint, neque priùs maritis cohabitant, quàm sacra deo patrio more fecerint. Quòd si qua sibi virũ acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat cõmuni expeditione omnes exarmari. Dexteram autem mammam nõ habent, Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc vsum parato, ignéque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum succrescere cõtingat, atque vt omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferatur. Cæterùm reliqui Scythæ quod ad formam adtinet, ipsi sibi similes sunt, aliis dissimiles. Sicut quoque Aegyptij ipsi inter se, præterquam quòd hi à vehemẽti calore, illi ab intenso frigore sunt compressi. Verùm solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abũdans, sublimis & mediocriter aquosa. Sunt F enim fluuij in ea magni, in quos aqua ex cãpis per riuos deducitur. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quòd nullas habeãt domos, sed in curribus habitant. Sũnt autem currus ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumaguntur. Sunt etiã luto obturati ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici tabulato, Vnde robur illis inest aduersus omnes iniurias aquarum, niuis ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos quidem boum paria duo, aliquos tria, atq; hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehuntur viri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi. Tandiu deinde in vno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiẽte in aliam regionem commigrant.

Quare non nulli ab aliis differunt.

Scythica gens.

Mæotis palus.

Sauromatæ.

Aegyptij cur inter sese similes.

Scythæ.

Nomades quomodo viuant.

A grant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis, bibúntque lac equinum, comedunt etiam Hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibúsque anni ac formis, quæ à reliquis hominibus longissimè sunt Scythiæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit quemadmodum & gens Aegyptiorum. Minimè autẽ fœcũda ea gens est, regióq; ipsa minimas feras enutrit, neq; numero, neque specie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæisque montibus sita est, vnde Boreas spirat, Sólque ipse supremo æstiuo solstitio deficiens proxime accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque verò venti à calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi B parumper & debiles. Verùm ab Vrsis venti procedentes sunt illic perpetui frigidi à niuibus, glacie imbribúsque condensati. Qui nunquàm à montibus decedunt, vt propterea etiam inhabitabiles fiant. Aërque ipse totum ferè diem nubilus campos occupat. Ipsi verò in humidis locis degunt. Et ferè perpetua est ipsis hyems, æstas autẽ paucissimis diebus atque illis non valde multa, Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque vllis montibus circunseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis accliues. Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra cõtegi. Prohibet enim hyems & nuditas terre, quę & diuerticulis & vmbraculis caret, Propter temporum anni mutationes, neque multas neq; fortes, sed similes semper, vel parũ admodum diuariantes, vnde C & formas corporum inter se similes habent, quum eodem vtantur victu & amictu, ęstatis & hyemis tẽpore, attrahúntque aërem aquosum cõdensatum, aquam insuper bibentes à niuibus & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum vllis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas causas formę eorum sunt crassæ & carnosæ, Iuncturæ verò humectæ & inefficaces, ventriculique humidi omnes, maximè omnium tamen inferior aluus, Nequit enim ipsa exsiccari in eiusmodi quum regionis, tum naturæ & temporis constitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem sunt similes, masculorum masculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim quum sint inter se similia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt

Hippace quid.

Riphæi montes.

Qui venti hic spirent.

Cur nõ magna animalia illic gignantur.

Cur omnes hi carnosi pinguésque.

Cur inter sese dissimiles.

in ſeminis genitalis mixturam ac compactionem,niſi quid- D
dam aliud fortuitò vel caſu cõtingat,aut à morbo.Magnum
autem argumentum humiditatis corporum Sytharum hoc
exhibebo.Multos enim ipſorũ,præcipuè qui Nomades ſunt,
reperias exuſtos humeros ac brachia habentes manuúmque
iuncturas,pectora,coxas,& lumbos,nullã ſanè aliam ob cau-
ſam,niſi ob humoris & mollicici naturæ detractionẽ. Nam
neque arcus intendere,neq; telum torquere poſſunt præ im-
potentia humiditatis humerorũ.quum autem vruntur , hu-
mor ipſe à iuncturis exoluitur , fiúntque corpora ipſorũ va-
lidiora,meliùs nutriuntur,& magis redduntur articulorum
vſu potẽtia.Fluida verò fiunt ac lata primũ propterea quòd E
faſciis non colligantur , quemadmodum fieri ſolet in Aegy-
pto. Deinde quòd non animaduertunt quomodocunque in-
ter equitandum equis inſideant. Poſtremum etiam propter
deſidiam perpetuã. Maſculi enim eorũ antequàm potentes
fiant equos cõſcendere,atque in illis vehi,plurimũ temporis
deſident in curribus , raróque prodeunt vt inambulent,pro-
pter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebrium autem
corporum formæ ad miraculum vſque fluxæ exiſtunt.Porrò
Mulieres ſcythę mol liſsimæ. Scytharum gẽs fului valde coloris exiſtit propter frigus in-
gens.Non enim vehemens accedit ad eos ſol.à frigore verò
albedo,exuritur & fit fulua.Neque verò poſsibile eſt fœcun-
dam eſſe eorum naturã,quum viri minimè cupidi ſint cum
fœminis cõmiſceri,ob nimiam corporis liquiditatem,ven- F
Quid continua equitatio faciat. triſque mollitiã ac frigiditatẽ,quæ cauſæ adparent minimè
viros ad coitum incitari. Accedit his laſsitudo ex continua
equitatione cõtracta,quæ eos ad cõmiſtionem reddit impo
In Scythia cur mulieres ſteriles. tentiores,atq; hæ ſunt cauſæ cur viri infœcundiores puten-
tur. Mulieres pinguedo carnis & humiditas ſteriles facit,
præ quibus vteri earum genitale ſemen nequeunt cõtinere.
Lunares nãque purgationes eis non eueniunt quemadmo-
dum eſt neceſſe,ſed minus & intempeſtiue per longius tem-
pus. Ipsúmque ampliùs vteri os præ pinguedine concludi-
tur,vt nequeat ſemẽ ſuſcipere.Sunt enim otioſæ & pingues,
ventréſque earum frigidi & molles, vnde neceſſariò ſequi-
Sterilitatis altera cauſa. tur non multùm fœcundã Scytharum gentem eſſe,cuius rei
famulæ earũ indicium exhibent. Nã hæ viris miſceri pluri-
mum gaudent,in vteróq; cõceptum cõtinent,propter corpo-
ris

A ris exercitium frequens carniſque gracilitatem. Amplius
autem plurimi Scythæ Eunuchi fiunt , & muliebria officia
obeunt,inſtárque fœminarum omnia faciunt,& loquuntur,
vocantúrque hi effœminati. Et regionis quidẽ incolæ cau-
ſam ad Deum referunt,colúntq; hos ipſos homines & ado-
rant,ſibiipſis timentes ne quid tale accidat. Mihi verò affe-
ctus diuini quidem eſſe videntur, ſicut & reliqui omnes,ne-
que vllum aliquem alio eſſe diuiniorem aut humaniorem,
ſed diuinos omnes , verum vnuſquiſque eorum ſuam pro-
priam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit.
Quare quomodo hic affectus contingat , vt mihi videre vi-
deor,narrabo. Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt
B articulorum dolores. Nimirum propendentibus ſemper ex
equis eorum cruribus,deinde claudi fiunt,contrahuntúrque
coxendices quum inualuerit morbus. Medicantur autem
ſibiipſis hoc modo,A principio morbi vtranque venam re-
tro aures incidunt , quo facto ſanguine multo promanante,
ſomnus eos corripit præ imbecillitate,ſícque obdormiſcũt:
quorum quidem aliqui depulſo ſomno ſani exurgunt , ali-
qui verò minimè. Atque mihi ſanè videntur ea medicatio-
ne ſeipſos perdere. Venæ enim retro aures ſunt , quas ſi
quis ſecet ſterilitatem inferat his quibus ſecantur,quare id Quæ venæ ſectæ ſterilem reddunt.
etiam ipſis ex earum inciſione accidere certum eſt. Quando
igitur poſtea vxores adeunt impotentéſque ſe factos vident
cum illis coire , primùm quidem nihil moleſtius cogitan-
C tes quieſcunt , quum autem bis aut ter,aut amplius fruſtra
opus tentarunt,neque quicquam proficiunt , mox putant ſe
Deum offendiſſe , in quem culpam reiiciunt,Induúntque ſe
veſte muliebri , palam ſe euiratos eſſe confitentes, ad mu-
lierúmque contubernia tranſeunt, earum opera tractan-
tes. Hoc itaque malo ditiſsimi Scytharum afficiuntur,mi-
nimè verò infimi. Imò qui maximè & genere & potentia
præualent ex nulla alia , quàm continuæ equitationis cau-
ſa hoc perpetiuntur. Pauperes verò minus , quum non mul-
tum equitent. Vnde ſi hæc affectio aliis diuinior cenſenda Cur ditiores potius quàm pauperes hoc patiantur.
eſſet , non nobiliſsimis , non ditiſsimis Scytharum ferè ſo
lis accideret. Sed eſſet omnibus , æqualiter peculiaris.
Imò magis inuaderet pauperes circa cultum deorum ne-
gligentiores,ſi ſaltem gaudent dij in hominum admiratio-

ne constitui,& pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites enim sæpius diis sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntque, quum pecuniis abundent, pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant. Quin etiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, vt verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quàm diuites & qui opibus abundant. Verùm sicut & prius dixi, diuinus quidem hic affectus est, secundùmque naturam accidit similiter vt alij omnes, neque alia eius causa quàm ea quam dixi, Scythis existit. Simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter & continuè homines equitant: ibi plurimi à diuturnis doloribus articulorum, coxendicúmq; maximè & pedum corripiuntur, ad coitúmque fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Atque propterea Scythæ omnium hominum minimè sunt ad coitum valentes. Et quòd Anaxyridas (braccharũ siue fœminalium id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, vt neque manu tractare pudenda liceat, atq; præ frigore & lassitudine voluptatis ac iucunditatis coeundi obliuiscantur, neque prius aliud sibi faciendum putent, quàm vt euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui. Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est & diuersum, tum quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rursúmque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ & omnimodæ fiunt transmutationes. Neque à vero discrepat circa generationem has ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æstatis pariter vt hyemis, pluuioso vt sicco tempore, progigni. Eáque causa est, cur putem Europæos magis quàm Asianos secundum corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeo vrbibus prouenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quàm si eadem sunt & similia. Eadẽ autem morum ratio in vtrisque existit. Feritas, integritas, & audacia

D E F

Continua equitatio vbique nocet.

Cur in Europa homines inter se dissimiles sint.

Seminis genitalis varietas varias formas reddit.

Cur sæuiores in Europa.

A audacia à natura Europæis innascitur. Frequentes enim mentis perculsiones feritatem inducunt, mansuetudinẽ contra & benignitatem extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europam incolunt Asianis iudico. Siquidem similitudo & æqualitas segnitiem parit. Mutatio autem & animum & corpus ad exercitationẽ excitat. Augetur itaque à desidia & ocio timiditas, ab exercitio verò & laboribus crescit virilitas. Vnde bellicosiores quoque Europæi extant, non ob hanc solum causam, sed & propter leges. Non enim regibus obediunt quemadmodũ Asiani. Vbi enim sub regibus viuitur, ibi necesse est homines timidissimos esse, quem admodum & suprà ostendi. Seruitute nanque animi eorum
B pressi non libenter, neque volentes temere pro aliis se periculis exponunt. Europæi autem suo iure viuẽtes, quum pro seipsis pericula belli subeant, magna cupiditate feruntur, volentésque ac alacres difficultates omnes adgrediuntur, ipsíque sibi ex re bene gesta præmia reportant, vt certum sit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota itaque & vniuersa res de Europa & Asia sic vt retuli habet. Cæterùm Europa ipsa adhuc habet gentes inuicem differentes, non magnitudine & forma solum, sed & magnitudine ac fortitudine. Quæ verò in eis hanc diuersitatem faciant, in præcedentibus dixi dicámq; amplius magis manifestè. Quicunque regionem montanam, asperam, nudam & nõ aquosam incolunt, his mutationes temporum cõtingunt magnæ
C & diuersæ, vnde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui & ad laborem & ad viriliter agendum à natura præstent, quibúsque feritas & immanitas non mediocriter à natura sint congenita. Qui verò loca concaua, pratensia & æstuosa habitant, ventósque calidos plus sentiunt quàm frigidos, & aquis vtuntur calidis, hi magni quidem esse non possunt, neque bene cõpositi & longi ac erecti, sed in amplitudinem à natura producti carnosi sunt, & capillis nigris. Imò & ipsi toti nigri magis quam albi, & qui minus de pituita habeant quàm de bile. Virilitas autem & tolerãtia laboris non æquè ipsis à natura inest, nisi consuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd si flumina extent in ea regione, quæ stagnantes & pluuias aquas euehant, homines ipsi incolumes ac splendidi viuent. Si verò flumina desint, aquásque puteorum

Segnities vbi magis vigeat.

Europæi cur bellicosiores quã Asiani.

Locorũ varietas varios homines creat.

Quæ flumina salubria.

puteorum stagnantes & olentes bibant, necesse est ab ipsis D
illis aquis & ventrem lædi & splenem. Quicunque autem altam habitant regionem, planam, ventis expositã & aquosam, eorũ formæ magnæ ac inuicem similes & erectæ. Animi quoque eorum existunt mansuetiores, Qui verò macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non sunt permixta, horum formas necesse est esse asperas & vegetas, flauas magis quàm nigras, mores etiam eorum rigidi sunt, pertinaces & contumaces. Vbi enim mutationes temporum cõtingunt frequentes, & plurimum inter se diuersæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimùm differentes. Temporum itaque varietates potissimæ sunt, quæ naturam ipsam permutant. Deinde etiam E
regio in qua multæ variationes fiunt, postremum autem aquæ. Inuenias enim ferè semper & formas hominũ & mores regionis naturæ compares. Nam vbi terra pinguis est & mollis, & aquosa, aquæ autem valde sublimes, ita vt æstate calidæ sint, & hyeme frigidæ, & temporum ratio aliàs probè conueniat, ibi & homines carnosi, articulis non adparentibus, humidi, laboris intolerantes, & vt plurimùm maligni nascuntur. Segnitiésque & somnolentia eis inest multa. Súntque ad artes tractandas crassi, non acres aut subtiles. Vbi autem regio est nuda, natura munita & aspera, quæque & à frigore hyberno prematur, & à sole æstiuo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probè disiunctos, vegetósque F
& hirsutos reperias homines, & in quibus à natura laboris tolerantia, & vigilantia insit. Quíque mores habeant pertinaces, ad iram procliues & contumaces, magísque feritate participantes quàm mansuetudine. Insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia quæ è terra proueniunt, terræ ipsius naturam resipiunt & sequũtur. Atque hactenus quidem maximè contrarias corporum naturas & formas diximus, è quibus coniectura facta, si quoque reliqua consideraueris, nunquam à vero aberrabis.

Quales gignat alta regio.

Sterilis quales.

Qualesvbi tempestates variant.

Pinguis regio quos gignat.

Montosa quales.

HIPP

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE FLATIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

VNT quædã artes, quæ illis quibus earum cognitio contingit, multum laboris ac mo- B
lestiarum exhibẽt: illis verò qui earum vsu indigent, iucundæ ac vtiles existunt. Imò ignaris etiam ac plebeis hominibus commune quoddam sunt bonum. His verò qui eas exercẽt planè molestæ. Ex harum artium numero est & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Aegrotãtes autem artis beneficio à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à tristitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius autẽ artis quæ vilia vulgo putantur, cognoscere difficile est. Quæ verò alicuius pretij existunt, facilè: atque vilia quidem soli medici norunt, vulgus ignorat. Non enim corporis, sed animi opera existunt.
C Quæcunque quidem manuum operam exigunt, ad ea consuetudine perueniendũ est, Est enim vsus ipse egregius manuum exercitator & magister. Verùm de non adparentibus & difficillimis ægritudinibus planè opinio magis quàm ars ipsa iudicat. In his ergo plurimùm refert expertúsne sit quis, an omni experientia carens. Vnum autem est horũ omnium iudicium, hoc scilicet, Quæ tandem causa sit morborum, & quod principium ac quasi fons sit, ex quo corpori mala omnia scaturiant. Si quis enim causas corporis affecti probè cognouit, potens est valde ea adferre, quæ corpori commodent, nimirum cõtraria corporibus morborum natura perspecta. Est enim maximè secundum naturã ipsa medicina.
Quare statim vbi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim

Medicinæ qualitas.

Vsus peritiave doctor & magister summus.

Morbi latentes grauésque opinione non arte censentur.

Quid primũ in morbis, & quæ medela.

Contraria tollunt contraria.

enim homini molestiã ac tristitiam infert, hoc morbus vo- D
catur. Quòd ergo est famis remedium? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandum. Ampliùs autem vbi sitis vrgeat, bibere compescit: & rursus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelã ex labore reperias: atq; vt breuiter dicã, contraria cõtrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpositio verò eorum quæ deficiunt: qui autẽ istud optimè facere potest, is optimus medicus censebitur, quantúmque quis ab hoc præstando deficit, tantùm deficit quoq; ab ipsa arte. Atque hæc quidem præter institutum futuri sermonis à me dicta sunt. Morborũ autem E
omnium vnus & idem modus est. Locus verò ipse eorũ differentiam facit. Quare videntur quidẽ morbi inter se nihil simile habere, propter diuersitatem scilicet locorum, quum sit tamen vna morborum omniũ & species & causa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis huius progressu manifestum facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoq; animantium à triplici nutrimento sustentantur. Horum autẽ nutrimentorum nomina hæc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus vocantur: qui verò extra corpora existunt, aer. Qui sanè maximus est in omnibus quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium est eius potentiam diligentius perspicere. Ventus enim ipsius aeris F
fluctus & vnda existit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radicitus euelluntur, & mare vndis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naues onerarias etiam & ingentes in altum dificiente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minimè sit conspicuus, & tantùm consideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest? Omne enim quòd inter cœlum & terram est, spiritu repletum est. Hic & hyemis & æstatis causa est. In hyeme quidem frigidus & condensatus. In æstate autẽ mitis & tranquillus. Quin & solis & lunæ, & astrorũ omniũ cursus per spiritum procedunt. Etenim igni spiritus nutrimẽtum præbet, quo si ignis priuetur, viuere nõ posit. Et solis perpetuum cursum, aer

Medicina quid.

Loci morbos dissimiles faciunt.

Tria sunt quæ corpora hominũ & animalium cunctorum sustentant.

Ventus quid & quid possit.

Spiritu aerève cũcta vigent.

A aer perpetuus & tenuis cõseruat. Verùm neque mare ipsum spiritus exors esse omnibus manifestũ esse puto. Non enim viuere natantia animantia possent, si non spiritu participarent; quomodo autem participarent, si non per aquam & ex aqua spiritum adtraherent? Et Lunæ hic fundamentum est, & terræ vehiculum, neque quicquam vsquàm est spiritu vacuum. Atque hactenus quidem quantum aer aliis commodet diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, solus is est autor. Tantúque omnibus corporibus spiritus necessitas extat, vt siquidẽ omnibus aliis abstineat homo, neq; cibum sumat, neque potum, posit tamen dies duos vel tres & plures ducere, Si cui verò spiritus in corpus viæ intercipiantur, in breui parte vnius diei intereat, vt vel hinc quãto
B vsui spiritus corpori sit liceat æstimare. Ampliùs autem ab omnibus operibus aliquando immunes quiescunt homines: multæ enim sunt mutationes in vita, verùm ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies cõtingit, vt cessent spiritũ adducere, ac rursum exhalare. Vides ergo ex his quæ dixi quanta cõmunio omnibus animãtibus in fruendo aere existat. Subiiciam igitur mox & illud, quòd nõ aliunde vnquàm verisimile sit morbos euenire quàm inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerat. Sed hæc de vniuersa hac re dicta sufficiant. Ad ipsa nunc opera sermonem conuertens demonstrabo, omnes morbos ex hoc oriundos corporibus innasci, ac generari. Primùm autem à communissimo morbo febrili exordium sumam, & qui omnium morborũ comes est:
C præcipuè tamen ex inflãmatione & tensione abscessuũ. Quod satis indicant sequẽtia offendicula, statim enim cum inflammatione inguinũ abscessus & febris cõsequitur. Sunt autem febrium genera duo, vt hoc quoq; nunc attingã, quorum alterũ cõmune omnibus pestis adpellatur, alterũ propter malam diætam priuatim his contingit qui ea vtuntur, vtriusq; autem generis aer autor & causa existit. Communis ergo febris propterea omnibus accidit, quòd eũdem spiritũ omnes adtrahunt, fitque vt simili corpori similes spiritus similiter permixti, similes gignãt febres. Sed est fortasse qui dicat, Vt quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorum generi incidunt hi morbi? Cui ego sic responderim, Differt corpus

Spiritus vsus quam necessarius sit.

Spiritus semper trahitur vel emittitur.

Morbi vnde.

Febrium duo genera.

Communis peculiarisque febris causa.

pus à corpore,natura à natura,& nutrimentũ à nutrimento. D
Non enim omni animantium generi eadem aut non confe-
runt,aut commoda ſunt, ſed ſunt alia aliis magis conuenien
tia. Quando igitur aer eiuſmodi inquinamentis plenus eſt,
quibus humana natura offenditur,homines ægrotãt. Quan-
do verò alteri cuipiam animantiũ generi aer inconueniens
eſt, tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares
ſint morbi hactenus dictum ſit,& quare,& quomodo,& qui-
bus,& vnde gignantur. Quomodo autẽ propter malam diæ-
tam febris accidat deinceps exponam. Eſt autem mala diçta
hæc. Primùm quidem quum quis plures cibos, liquidos aut
ſiccos ingerit in corpus,quàm ipſum corpus ferre queat,neq;
laborem aliquem ciborũ ſaltem multitudini parẽ adiungit. E
Deinde quum varios & diſsimiles inter ſe cibos adſumit, ſe-
ditionem enim mouent quæ ſunt inæqualia, aliquáq; citius,
alia difficilius cõcoquuntur. Cùm multorum autẽ ciborum
ingeſtione neceſſe eſt & multũ ſpiritũ ingredi. Omnia enim
quæ eduntur & bibuntur,ſpiritus in corpus inferũt, aliquan
do plures, aliquãdo etiã pauciores. Id autẽ inde manifeſtum
fit,quòd plurimis eructationes poſt cibos & potus euenire ſo
lent,diſcurrẽte nimirùm aere incluſo, vbi perruperit bullas
quibus fuerat incluſus. Quãdo igitur corpus cibis expletum
eſt,ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit,cibíq;
ventri diu immorantur, quum præ multitudine exire ne-
queant,& inferior venter vel aluus ipſa ſit obturata, per vni- F
uerſum corpus permeant flatus, ſanguinéque plenas corpo
ris partes maximè petentes eas infrigidant: infrigidatis au-
tem his locis vnde fontes & radices ſanguinis prodeunt, per
vniuerſum corpus horror cõſequitur: vniuerſo autẽ ſangui-
ne frigefacto,totũ corpus horret. Quæ ratio eſt cur primùm
horrores ante febres corpus concutiant, quantóque maiore
impetu multitudinis & frigiditatis ipſi flatus pręcelluerint,
tantò maior fit & horror, à pluribus videlicet & frigidiori-
bus fortior,à paucioribus ac minus frigidis, minùs etiã for-
tis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt,
ſecundum eundem planè modum. Sanguis enim præſentis
horroris timore perculſus concurrit, ac penetrat per omne
corpus ad locos maximè calidos. Hi enim ſunt eius ſaltus.
Decedente itaque ab extremis corporis partibus ſanguine,
viſcera

Febris mali nutricatus. (margin, beside "bus,& vnde gignantur")

Horroris tremoriſq; cauſſa. (margin, beside "vniuerſum corpus horror")

A viſcera contremiſcunt & carnes. Sunt autem quædam corpo
ris partes ſanguine plenæ,quędam verò exangues. Exangues
itaq; propter frigus non tremunt,ſed parumper commouen
tur quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abundãtes
propter ſanguinis multitudinem & tremunt, & inflamma-
tiones ſuſcitant. Nequit enim fieri vt ſanguinis multitudo
conquieſcat. Hiatus etiam præcedere ſolet febres, ſiquidem **Hiatus.**
multus aer coaceruatus, cumulatim ſupernè petens commo
uet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat.
Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor
multus eleuatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aer
conuolutus,& quadam vi erumpens. Amplius autem & arti-
B culi exoluuntur ante febres,calefacti enim nerui diducũtur.
Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus ſan
guis,calefit rurſus ipſe aer,qui antea ſanguinẽ infrigidauit.
Nimirum à calore multo victus, accenſuſq; ac velut igneus
factus per omne corpus calorem ſpargit,cooperãte ei in hoc
etiam ipſo ſanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa
attigerit,fitque inde ſpiritus. Qui cùm ad meatus corporis ir **Sudores quî creentur.**
ruerit,ſudores fiunt. Siquidem ſpiritus compactus in aquam
tranſmutatur,& per meatus penetrans extra prorumpit,eo-
dem plane modo, quo à feruentibus aquis vapor eleuatus, ſi
obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit
ac condenſatur, guttæque deſtillant ab his corporibus qui-
bus vapor ipſe fuit impactus. Inſuper autem & dolores ca- **Capitis dolor cum febre cur fiat.**
C pitis ſimul cum febre accidunt, cuius rei hæc cauſa eſt. San-
guinis tranſitus in capite magna anguſtia coarctantur. Re-
pleti enim ſunt multo aere. Cuius abundantia ac concluſio
dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipſe natura cali-
dus exiſtens, vi coactus per anguſtam viam tranſire celerri-
mè non poteſt,quum multa impedimento ſunt obſtacula,&
oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora, **Pulſus temporũ cur.**
Hoc ergo modo, vt dixi, febres fiunt, & cum febribus dolo-
res,ac aliæ quædam ægritudines. Porrò ſunt aliquæ aliæ in-
firmitates vtpote voluuli,agitationes inteſtinorum,tormina
atq; opilationes: quòd autem hæ ipſæ omnes à flatibus cauſ-
ſentur, nemini puto non manifeſtum eſſe. Omnium enim
horum cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quum contingit
locos teneros,inconſuetos,ac prius intactos,quemadmodum
ſpiculum

ſpiculum infixum penetrãs per carnem perrumpit,aliquan- D
do præcordia petens, aliquando ilia. Imò quandoq; vtraque
ſimul adfligens. Quare ſolent quidam calida fomenta extra
adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore à ca
lore fomentum ſpiritus inde exhalat,vt quies inde aliqua &
mitigatio cõtingat dolorum. Sed dixerit fortaſsis quiſpiam,
Quomodo ergo fluxus generantur per ipſos flatus? Et quo-
nam modo ſanguinis rupturarum circa pectus flatus autor
& cauſſa exiſtit? Opinor autem ego me iſta per hæc manife-
ſtè declaraturum. Quum igitur venæ circa caput aere reple-
tę ſunt, primùm quidem caput ipſum propter flatus incluſos
aggrauatur, deinde conuoluitur ſpiritus cum ſanguine pro-
pter anguſtiam viarum, tenuiſsimum autem ipſius ſangui- E
nis per venas excluditur, atque idipſum tenuiſsimum liqui-
dum quum coaceruatur, per alios meatus fluit, & vbi tãdem
cumulatim progrediens conſtiterit, ibi conſtituitur & mor-
bus. Si itaque ad oculos peruenerit, ſequitur eorum dolor. Si
ad aures, morbus & illas occupat. Si ad nares, grauedinẽ ge-
nerat. Si ad pectus, raucedinẽ. Pituita enim ipſa acribus hu-
moribus permixta, quocunque proruperit, maximè in non
conſuetos locos, eos exulcerat. Quòd ſi fauces teneras aliàs
fluxus petiuerit, eas exaſperat: ſpiritus enim qui fauces ingre
ditur, ad pectus vſq; procedit, ac rurſus effertur per eandem
viam. Quum autem ſpiritus ingrediens in fluxum qui intus
eſt inciderit, tuſsis gignitur, & repellitur ſurſum pituita. F
Quæ quum ſic habeant, fauces exulcerantur, exaſperantur
& inflammantur, adtrahúntque calefactæ humorem de ca-
pite, caput autem rurſus ab aliis corporis partibus adtrahẽs
his tranſmittit. Quum igitur hic fluxus conſueuit ſic mana-
re, implentur meatus, & tranſmittũt in pectus. Acris autem
quum ſit pituita carnem penetrans, exulcerat ac perfringit
venas. Ex quibus ſanguis effuſus in alienos ſibi locos vbi mo
ram traxerit putreſcit, ac in pus conuertitur, & neq; ſurſum
poteſt conſcendere, neque infra exire. Surſum non, nam non
facilis eſt via humori ad ardua prodire, ſicut neque aliis re-
bus, quæ aliquam admixtam ſecum habent grauitatem. In-
fra autem procedere prohibet ſeptum tranſuerſum. Quare
ſanè contingit fluxum aliquem citra ſpiritum rumpi, & ali-
quando quidem ſua ſponte, quandoque etiam propter dolo-
res,

Calor fomenti foris appoſiti quid faciat.

Diſtillationis cauſſa.

Fauces quî exaſperentur, tuſsiſque fiat.

Sanguis cũ putruit pus efficitur.

A res, Ac ſponte quidem quum aer in venas vltrò receptus ſan
guinis meatus coarctat. Multitudine nanq; ſua compreſſus
ſanguis meatus perfringit, qua eius copia maximè prorũpit.
Effuſione autem eius facta, venæ rurſus ſpiritu complentur,
& ex eo dolor ſequitur. Neceſſe eſt enim affectum locum ſpi
ritu occupari, aliàque dictis ſimilia fieri. Rupturę autem om
nes fiunt hoc modo, Quum violentia quadam inuicẽ diſce-
dunt & finduntur carnes, fiſſurã ſubtercurrit ſpiritus, ac do
lore adfligit: quum autem ipſi flatus carnes pergreſsi, mea-
tus corporis rarefecerint, ſequitur poſt flatus humiditas, cui
viam iam antea aer præſtrauit. Irriguo itaq; corpore ab hu
B miditate facto, liquefiunt carnes, tumoréſq; in ſuras deſcen-
dunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximũ
autem ſignum eſt, morbum hunc à flatibus generatum eſſe,
quòd iam ſæpe aliqui hoc malo affecti exoluti ſunt, & ab a-
qua euacuati. Atq; his quidẽ ſubitò aqua ex ventre prorum-
pens multa adparet, poſt morã autem paucior fit. Cur verò
hoc fiat ſatis manifeſtum eſt. Nam primùm ſubitò prorum
pens aqua aere plena eſt, is tumorem ac aceruum præ ſe fert
ingentem, cùm autem aeris ſpiritus euanuerit, remanet pla
nè eadẽ aqua, & adparet quidem paucior, verùm penitus ea-
dem exiſtit. Adiiciam autem aliud adhuc ſignũ. Si quis vni-
uerſum ventrẽ penitus euacuet, non tres procedunt dies rur
ſus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandum eſt
quàm ſpiritus? Quid enim aliud tam repẽtè impleſſet? Nã
C neq; tantum potuum in corpus ingeſtum eſt, neque carnes
in cauſſa eſſe poſſunt, vtpote antea liquefactæ. Superſunt au-
tem oſſa, nerui, chordæ, fibræ, à quorũ nullo vllum aliquod
aquæ augmentũ poteſt prouenire. Ergo quomodo aqua in-
tercus fiat iam ſit dictũ, quod verò ſtupor attonitus vel ſide-
ratio à flatibus fiat, deinceps demonſtrabo. Cùm ergo flatus
frigidi multi penetrent ac inflẽt carnes, partes corporis ſtu-
pidæ fiũt, & ſiquidẽ plurimi flatus per vniuerſum corpus dif
currãt, totus homo ſyderatur. Si per partẽ, pars illa percuti-
tur. atq; vbi abierint flatus, ceſſat & morbus, quãdiu autem
permãſerint, cõſiſtit & morbus, idq; ſic habere indicat perpe
tuus ſyderatorũ hiatus. Videtur autẽ mihi amplius & ſacrũ
adpellatũ morbũ ab ipſis flatibus gigni: à quibus autẽ ratio-
nibus ego perſuaſus ſum, illis ipſis & auſcultaturos perſuade

Locus affectus ſpiritu vexatur.

Sciſſuræ carnis fragmentáve quî fiant & hydrops.

Syderationis apoplexiæve cauſſa quæ.

Sacer morbus comitialiſq; quî fiat.

re conabor. Opinor autem inter omnia quę in corpore sunt, D

Sanguis quid posit

nihil magis ad prudentiã conferre, quã sanguinẽ. Hic ergo
quũ in cõstanti habitu persistit, cõsistit & prudẽtia: sanguine
verò permutato, cõcidit simul & prudentia. Quòd autẽ hæc
ita habeant, multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui

Somnus qualis.

omnibus animantibus communis est, hæc cõfirmat somnus.
Quũ enim corpus inuaserit somnus, sanguis frigescit. A natu
ra enim somno frigefaciendi vis est. Infrigidato autẽ sangui
ne, lãguidiores fiũt eius meatus: quod hinc palã fit, quòd cor-
pora adgrauata reclinantur, Omnia enim grauia natura ad
fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permuta-
tur, opinionésq; peregrinæ mentẽ occupãt & exercent, quæ E

Insomnia.

sanè insomnia adpellantur. Quin & temulẽtis per ebrieta-

Temulẽtia quoque sensus variat.

tem aucto repẽte sanguine percellitur animus, & in animo
prudẽtia, fiúntq; præsentium malorum obliuiosi, ac futuro-
rum bonorum fæcũda spe beantur. Possem autem plurima
eiusmodi cõgerere, in quibus sanguinis permutationes, ani-
mi quoq; prudẽtiam permutãt. Siquidẽ igitur penitus totus
conturbatus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur.
Affectus enim & cognitiones à consuetudine contingunt:
quũ autem à cõsuetudine solita recedimus, aufertur nobis

Sacer morbus quî fiat

prudentia. Dico itaq; & sacrum morbum tum fieri, quũ plu-

Sanguis quid posit & faciat.

rimus spiritus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit
permixtus: tum enim multæ oppilationes fiunt multifariã
per omnes venas, quũq; in crassiores & pleniores sanguine F
venas aer prodierit, progressúsq; diutius maneat, prohibet
sanguinis cursum, atq; alio quidem loco consistit, alio lẽtius
penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua sanè inæqualitate tran-
situs sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates
per omne corpus contingunt. Omne enim corpus vndiqua-
que contrahitur ac turbatur, nimirum corpore partes suas
ad tumultum ac conturbationem sanguinis subministran-
te, cõtingúntq; ex sanguinis peruersione, totius omnino cor
poris subuersiones. Eo enim quo corripiuntur à morbo, tem

Comitiales cur nihil sentiant.

pore, neq; sentiunt quicquã, neq; audiunt quæ dicuntur, neq;
vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic

Comitialiũ cur os spumescat.

nanq; aer conturbatus sanguinem turbauit, ac cõspurcauit.
Spumáq; etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam
per iugulares venas aer transiens, penetrat quidem ipse, ad-
ducit

A ducit autem simul secum quòd tenuissimũ est in sanguine,
idipsum quum humidũ sit, multa permixtione albescit. Te-
nues enim mẽbranas parus permeans aer pellucet, quapro-
pter & albæ spumæ omnes adparent. Porrò liberantur ali-
quãdo huic morbo obnoxij, maximè accedẽte hyeme. Quo-
modo autem id fiat, dicam. Quando variis laboribus exerci
tatum corpus calefactũ est, calefit & sanguis, qui calefactus,
rursus calefacit & flatus, hi verò calefacti, dissoluuntur & ip
si, & compactum sanguinem dissoluunt simul, procedúntq; è
corpore partim cùm spiritu, partim cùm pituita eiecti. De-
feruente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillita-
B téque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus. Qua-

Flatus quid faciant,

re, vt dixi, flatus ipsi verè omnium istorum morborum om-
nimodæ existunt causæ. Cæteráque omnia quæ causæ videri
queant, vel hos adiuuant, vel consequenter post hos in corpo
ribus morbos generãt. Hactenus ergo morborum omnium
causas flatus esse demonstraui. Id enim à principio recepe-
ram me facturum. Recensui autem spiritum ipsum, quum
in aliis omnibus rebus potentem, tum maximè in animan-
tium corporibus plurimùm posse. Deduxi autem sermonẽ
vsque ad morborum cognitionem, atque adeò ægritudinũ
singularum, in quibus verùm argumentum huius sermonis
est à me manifestatum. Quòd si pergerem singula ægritudi-
num genera recensendo ampliùs corroborare, longius qui-
C dem sermo ipse extenderetur. Verus autem nihilominus fu
turus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS,

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

MEDICAMENTORVM purgantiũ res non D
ita se habet, quẽadmodum vulgò putatur.
Eodem enim medicamento purgantur &
non purgantur. Quandoque vero alia pur-
gat quàm quæ purgare solet. Aliquando ni-
mium purgat. Aliquando ea quæ debet, fa-
cit. Quare fieri non potest vt quis medicamentis confisus, ea
temerè exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamẽta es-
se putãdum est, verùm minùs quàm illa. Homines enim qui
his rectè in cibo vtuntur, sani sunt: qui non rectè, ægrotant:
qui verò modum excedunt, purgantur quidem velut à sin-
ceris medicamẽtis, verùm minùs & tardiùs quàm à sinceris
medicamentis. Clarum igitur est, quòd & hi medicamenta E
existunt. At verò hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, &
quotidie in corpus ingrediuntur, si temerè & negligẽter ex-
hibeantur, temerè homines turbant, & quodammodo mor-
bos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra
delectum ac inconsideratè exhibeat, nihil cõmodi perficiet.
Oportet igitur primùm biliosis dare quod bilem purgat. Pi-
tuitosis quod pituitam, hydropicis quod aquam, atrabilia-
riis quod bilem atram. Si verò extra hæc purgaueris, quæ
quidem purgari debent, nõ purgabis: quæ verò nõ debent, ea
euacuabis. Quare in vtranq; partem peccabis. Quum itaq;
pharmacum alicui dare voles, siue deorsum siue sursum pur
gãs, interrogare ipsum oportet, an prius biberit medicamen F
tum, & an aluus ex deorsum purgãtibus cita sit, & celeriter
obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit,
mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet. Si ve
rò dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum
purgantibus requiritur. At si nũquam neque sursum, neque
deorsum, se purgatum esse dixerit, neque medicamentum
bibisse: cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus in-
gessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus
apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam al-
ui profluuium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare opor
tet, quo rectè consulere possis. Turpis enim est calamitas,
medicamento purgante dato hominem occidere. Quicun-
que igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamen
ta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin
minus,

Cibi quatenus nobis medentur.

Medicamẽta pro natura cuiusq; danda.

Pharmacũ daturus quid prius agat.

Febricitanti qualia medicamẽta danda.

A minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim
ipsorum & ventres, quum calidi sint, medicamentum assu-
munt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color euer
titur, & morbi regij speciem præ se ferunt. Commota enim
bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed
omnia abominatur, & plerunque perit, Si verò detinet me-
dicamentum, ante meridiem nihil purgatur: à meridie vero
nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, &
vnà cum purgatione remittat febris sanus fit. Quapropter
in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhi-
bere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per
B clysterem adhibere potes, quotiescunq; volueris. Hoc enim
minoris periculi est. Iuxta eandem rationem etiam tempo-
re æstatis, à canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet
& non dare medicamentum, sed infusis per clysterem vti.
Idem enim periculum imminet.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

I QVIS mihi ex prioribus, qui de
diæta humana ad sanitatem confe-
rente scripserunt, rectè cognouisse
ac omnia per totum, quantum hu-
manæ menti possibile est, conscri-
psisse videretur: satis esset mihi alio-
rum laboribus, quos nossem rectè
habere, vti, prout singula vtilia es-
se viderentur. Nunc verò multi qui-
dem iam scripserunt, nullus autem rectè nouit, quidnam

Ratio cur de humano victu scribat.

fuerit ipsis scribendum. Et alij quidem aliud assequuti sunt, D
Verùm totum nullus adhuc ex prioribus. Immeritò autem
vllus aliquis ipsorũ reprehendatur, propterea quòd inueni-
re non potuerunt. Imo laudandi potius omnes quòd inuesti-
gare conati sunt. Itaque redarguere ea quæ non rectè dicta
sunt, minimè institui, Verùm his quæ sufficienter cognita
sunt, testimonium præbere animus est. Quæcunque qui-
dem igitur rectè à prioribus dicta sunt, vt non sit possibile
me aliter conscribere, rectè cõscribam. Quæcunque verò nõ
rectè dixerunt, si quidem redarguam hæc quòd nõ sic se ha-
bent, nihil perfecero. verùm exponendo qua de causa singu-
la ipsorum rectè mihi habere videntur, declarare volo. E

Potius laudãdi, quam vituperandi qui aliquatenus vitam adiuuant.

Propterea verò hunc sermonem præpono, Quod multi
homines vbi audierint aliquem prius de re aliqua exposuis-
se, eum qui de his posterius disserit non recipiunt, non co-
gnoscentes quòd eiusdem intelligentiæ est, ea quæ rectè di-
cta sunt posse iudicare. Ego igitur velut dixi, rectè qui-
dem dictis testimonium præbebo, quæ vero non rectè dicta
sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ autem nullus
ex prioribus explanare tentauit, ea etiã ipsa qualia sint de-
monstrabo. Porrò eum qui de victu humano scripturus
est, censeo primùm quidem totius hominis naturam nosse
ac diiudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio
cõstitutus est, diiudicare verò quæ in ipso partes dominium
obtineant. Si enim constitutionem ab initio non cognoscet, F
& id quod in corpore dominatur, non poterit ea quæ homi-
ni conducunt offerre. hæc igitur scriptorẽ cognoscere opor-
tet. Deinde verò ciborum ac potuum omnium, ex quibus vi
ctum habemus, facultatem, quam tandem singula habent &
secundum naturã, & secundum necessitatem ac artem hu-
manam. Oportet enim scire quomodo fortium natura vim
detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artem
addere oporteat, prout singulorum occasio se obtulerit. Et si
relata iam etiam cognouerit nondum sufficiens est hominis
curatio, propterea quòd homo edens sanus esse non potest,
nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habent ci-
bi & labores. Verum inter se mixti conferunt ad sanitatem.
Labores enim ea quæ insunt consumere solent, cibi autem
& potus ea quæ euacuata sunt, explent. Oportet autem

Quæ scire oporteat qui de humano victu scribit.

Quæ obseruanda.

A velut par est laborũ vim pernoscere, tum naturalium, tum
eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmentũ
præparant, & qui in defectũ. & non solùm hæc, sed etiã men-
suram ac proportionẽ laborum ad multitudinem ciborũ, &
hominis naturã, & corporum staturas ac ætates, & ad tem-
pora anni, & ad mutationes ventorum, & ad situs regionum
in quibus degunt, & ad anni constitutionẽ ac statum. Sed &
Astrorum ortus & occasus cognoscere oportet, quo mutatio-
nes & excessus ciborũ ac potuum, & ventorũ, & totius mun-
di, ex quibus sanè morbi hominibus oriuntur, obseruare
sciat. Quum autẽ hæc omnia cognouerit, nondum sufficiens
inuentum est. Siquidẽ enim supra hæc inuenta fuerit cibo-
B rum mẽsura, & laborum ad vnamquanque naturam nume-
rus, ita vt excessus neque supra, neque infra modum fiat, in-
uenta sanè exactè fuerit hominibus sanitas. Nunc verò præ-
dicta quidẽ omnia inuenta sunt, qualia sint, hoc verò inue-
nire impossibile est. Si quidẽ igitur præsens quis sit, & inspi-
ciat, cognouerit vtique hominẽ exeuntem & in gymnasiis
exercitantem, vt custodire sanum possit, alia detrahẽdo, alia
apponendo. Verùm non præsenti impossibile est cibos ac la-
bores exactè præscribere. Nam quantum possibile est inue-
nire à me iam relatum est. At enim etiã si valde parum de-
fectuosiora quàm alia fiant, in multo tẽpore necesse est cor-
pus ab excessu superari, & ad morbum peruenire. Alij itaq;
hucusque inquirere conati sunt, & neq; hæc dixerunt ac pro-
C diderunt. A me verò hæc inuenta sunt priusquam homo
ægrotet, vt ab excessu in vtrã tandẽ partẽ factus fuerit, præ-
notio contingat. Nõ enim derepẽte morbi hominibus acce-
dunt, sed paulatim collecti, aceruatim apparent. Priusquam
igitur in homine sanitas à morbo superatur, quæ perpetiun
tur homines à me inuentũ est, & quomodo hæc in sanitatem
restituere oportet. Hoc autem vbi accesserit ad ea quæ scri-
pta sunt, ratiocinationum huius doctrinæ conatus perfici-
tur. Cõstituuntur quidem igitur tum animãtia alia omnia,
tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate,
cõcordibus verò & cõmodis vsu, igne inquam, & aqua. Hæc
autem ambo simul sufficientia sunt, tum aliis omnibus, tum
mutuo sibiipsis. Vtrumuis verò seorsum, neq; sibiipsi, neque
vlli alteri sufficiens est. Vim igitur ac facultatem vtrunque

Astrorum ratio cognoscenda medico.

Morbi sensim pullulant.

Ignis & aqua cuncta gignunt.

ipſorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere D
poteſt, Aqua verò omnia per omnia nutrire, Particulatim
verò vtrunq; ſuperat & ſuperatur, ad ſummũ ac minimum,
quantum eius fieri poteſt. Neutrum enim ſuperare penitus
poteſt, ob hanc ſane cauſam. Igni quidẽ vbi ad extremita-
tem aquæ peruenerit, deficit alimentum: auertitur igitur eò
vnde nutriri poteſt, Aquæ verò vbi ad extremitatem ignis
peruenit, deficit motus. Siſtitur itaq; in hac, quum verò ſte-
terit, nõ amplius potens eſt, ſed ab illabente igne in alimen-
tum cõſumitur. & propterea neutrum penitus ſuperare po-
teſt. Si vero etiã alterutrum ſuperetur, nihil ſanè ex his quæ
nunc ſunt fuerit velut nunc habet. Quum autem ſic ſemper
ſe habeant, erunt & eadem & neutra, & neq; ſimul deficient. E

Poteſtas ignis & aquæ.

Ignis igitur & aqua velut à me dictum eſt, ſufficientia ſunt
omnibus per omnia ad ſummum ac minimũ ſimiliter. Cæ-
terùm vtrique horum hæc adſunt, Igni quidem caliditas &
ſiccitas, aquæ verò frigiditas & humiditas. Habent autẽ in-
ter ſe mutuo, ignis ab aqua humiditatẽ. Ineſt enim ab aqua
humiditas. Aqua verò ab igne ſiccitatẽ, Ineſt enim in aqua
ab igne ſiccitas. Quum autem hæc ſic habeant, multas &
omnigenas formas ac ſpecies, tum ſeminum, tum animaliũ,
à ſeinuicem ſecernunt, quæ nihil inter ſe ſimile habẽt, neque
viſu, neque facultate. Etenim quum nunquam ſimul in eo-
dem cõſiſtant, ſed ſemper alterentur, neceſſarium eſt etiam
ea quæ ab ipſis ſecernuntur ac producuntur diſsimilia fieri.
Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit quod prius F
non erat, Verùm permixta & diſcreta alterantur. Homines
autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum gene-
rari, illud verò ex luce in orcum imminutum perire ac cor-
rumpi. Oculis autẽ magis credere oportet quàm opinioni-
bus. Ego verò hæc ex ſententia exponã. Animalia enim ſunt
& illa & hæc, & neque animal mori poſsibile eſt non cum
omnibus (Vnde enim moriatur?) neque quod non eſt gene-
rari, quum non ſit vnde generetur. Sed augentur omnia ac
minuuntur, ad ſummum & ad minimum, quãtum eius fieri
poteſt. Quid verò dicam generari & perire, vulgi gratia in-
terpretabor. hæc autem commiſceri & diſcerni ſignificare
declaro. Habet autem res hoc modo. Generari & perire ſiue
corrumpi, idem eſt. Idem eſt commiſceri & ſecerni. Genera-

Quæ ignis & aqua inter ſeſe permutent.

Quid gigni & perire.

A ri idem eſt quod cõmiſceri. Perire corrumpíque ac minui
idem eſt quod ſecerni. vnumquodque ad omnia, & omnia ad
vnumquodque idẽ ſunt. Cõſuetudo enim in his naturæ cõ-
traria eſt. Seorſim autẽ omnia & diuina & humana ſurſum
ac deorſum viciſsitudinẽ habent ac tranſeunt, dies & nox ad
ſummum ac minimũ, Sic & Luna ad ſummum ac minimũ.
Ignis acceſſus eſt & aquæ, Sol ad longiſsimũ ac breuiſsimũ.
Rurſus hæc, & non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco
tenebræ Ioui. Accedunt & tranſmutãtur illa huc, hæc illuc,
Omni tẽpore tranſigunt illa res horum, hæc autẽ illorum,
& quæ quidẽ faciunt, non ſciunt, quæ verò faciunt, ſcire ſibi
videntur. & quæ quidem vident, non cognoſcunt, attamen
B omnia ipſis fiunt per diuinã neceſsitatem, & quæ volunt, &
quæ nõ volunt. Accedentibus autem illis huc, his verò illuc,
& inter ſe permixtis, vnumquodque deſtinatũ fatum explet,
& ad maius, & ad minus. Corruptio autem omnibus mu-
tuo inter ſe eſt, maiori à minore, & minori à maiore. Et au-
geſcit maius à minore. Reliqua autẽ omnia, & hominis ani-
ma, & corpus velut anima, ornantur ac gubernantur. Irre-
punt autẽ in hominem partes partium, tota totorũ tempera
turam habentia, ignis videlicet & aquæ, partim accepturа,
partim datura, & quæ quidẽ accipiunt, plus faciunt, quæ ve-
rò dant, minus. Secant homines lignum per ſerrã, alter tra-
hit, alter protrudit, Idẽ autem hoc faciunt, & minus facien-
tes, plus laborant ac faciunt. Sic & hominis natura, aliud
C protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit, & alij dat, ab
alio accipit, & alij quidem tanto plus dat, ab alio verò nihil
minus accipit. Locum autẽ vnumquodque ſuum ſeruat, &
quæ quidẽ ad minus eunt, ad minorem locum ſecernuntur,
quæ verò ad maius vadunt, permixta in maiorem ordinem
mutantur. Peregrina verò non eoſdẽ mores habẽtia, ex alie-
na regione protruduntur. Semper autẽ anima & maiora, &
minora habens, ſuas ipſius partes circumambulat, nõ appo-
ſitione, neq; detractione partium indigens, verùm augmen-
to & decremento earum quæ iam ſunt opus habens. Locum
verò vnicuique perficit, ad quem perueniant, & allabentia
ſuſcipiant. Non enim poteſt id quod non ſimiles mores ha-
bet, in diſcordibus locis permanere. Oberrant enim velut
ignota, permixta verò inter ſe cognoſcuntur. Concors enim

concordi adhæret ac aſsidet,diſcordia autem rebellãt,& pu D
gnant,atque inter ſe diſsident. Quapropter anima hominis,
Qualis hominis anima perſpicito. in homine augetur,in alio verò nullo,& aliorũ magnorum
animaliũ ſimiliter.Quæcunque verò aliter ab aliis per vim
ſecernuntur,de aliis quidẽ animalibus prætermittã, de ho-
mine verò declarabo. Irrepit in hominem anima,ignis &
aquæ temperamentũ habens,partem corporis humani.Fœ-
mellæ autem & maſculi,& multi & omnigeni nutriuntur,
Nutriuntur autẽ & augeſcunt per diætã qua homo vtitur.
Neceſſe eſt autem omnia quæ ingrediuntur partes habere,
Cuiuſcunq; enim pars non inerit à principio , augeri nõ po-
terit,neq; multo,neque modico alimento ingrediente.Non E
enim habet quod augeſcere faciat. Id verò quod omnia ha-
bet,augeſcit,vnumquodq; in ſuo loco.Alimento autẽ ingre-
diente ab aqua & igne,ſicco & humido,alia quidem intra
coguntur,alia verò foras protruduntur. Quemadmodũ fa-
bri lignarij lignum ſerra diſſecãt,& alter quidẽ trahit,alter
protrudit,idẽ ſanè facientes:& qui deorſum premit,ſuperio
rem trahit,neq; enim aliâs admitteret deorſum ire. Si verò
violenter cogãt,toto opere aberrabunt.Similiter & circa ho
minis alimentũ ſe res habet.aliud trahit,aliud protrudit.in-
tro autẽ coactum,foras repit.Si verò importunè & violẽter
cogatur,omni ſucceſſu priuabitur. Singula autẽ tanto tem-
pore eundem ordinem habẽt,donec locus nõ amplius ſuſci-
piat,neq; alimentũ aquarum ac ignis ſufficiẽs ad ſummum F
habeat.Poſtea ad extremã regionẽ tranſeunt & fœmellæ &
maſculi,eodem modo præ violentia & neceſsitate impulſi.
Quæcunq; autẽ deſtinatũ fatum expleuerint,ea primũ ſecer
nuntur,ac ſimul commiſcentur.Singula enim ſecernuntur,
omnia autẽ hæc cõmiſcentur. Poſtquam verò regionẽ per-
mutauerint,& nacti fuerint harmoniã rectè habentẽ ſym-
phonias tres comprehenſim penetrantes per omnia,viuunt
& augeſcunt iiſdem quibus etiã antea,Si verò harmoniam
non aſſequuti fuerint , neq; grauia acutis conſona fiant,pri-
ma ſymphonia perit. Et ſi etiã ſecũda generetur,propterea
quòd vnus per omnia corruptus eſt,omnis tonus vanus eſt.
Non enim cõcentum habuerit,ſed tranſitio fit ex maiore ad
minus,ante deſtinatum fatum quod qui faciunt,non ſciunt
quid faciãt. Cur autem vtrique tum maſculus,tum fœmina
fiant,

A fiant,in ſermonis progreſſu declarabo. Vter autem ipſorum Partus cõpoſitio.
harmoniam aſſequetur humidus exiſtens mouetur ab igne,
motus autem viuificatur, & alimentũ attrahet ab ingredien
tibus in mulierem cibis ac ſpiritu,primùm quidẽ vndiquaq;
ſimiliter,donec recenter rarus eſt.à motu autẽ & ignis ſicca-
tur ac conſolidatur,conſolidatus autẽ & firmatus circum cir
ca denſatur.Et ignis incluſus non amplius ſufficiens alimen
tum attrahere poteſt,neque ſpiritũ expellit,propter ambien
tis corporis denſitatẽ. Conſumit enim humorem intus exi-
ſtẽtem. Quæ igitur ſolida natura ſunt in cõpacto ac ſicco,ea
non conſumuntur ab igne in alimentũ:ſed valida ac robuſta
fiunt,& conſiſtunt humore deficiente, atque hæc ſanè oſſa ac
B nerui nominãtur.Ignis autem ex cõmixto ac moto humore
corpus ſecũdum naturam ordinat ac diſponit propter talem
neceſsitatem. Nam per ſolidum & ſiccũ non poteſt diutinos
tranſitus facere, quia alimentũ non habẽt, per humida verò
& mollia poteſt,hæc enim ipſius ſunt alimentũ, Ineſt autem
& in his ſiccitas,quæ ab igne non cõſumitur,Hæc autẽ inter
ſe congregantur mutuo. Ignis igitur penitiſsimè ad intima
obturatus,& plurimus eſt, & maximũ exitũ facit. Plurimus
enim humor in ea parte ineſt,quæ venter appellatur, & exci Venter.
dit inde vbi alimentũ non habet foras,& exitum facit.Pluri-
mus autẽ humor in ventre ineſt,tum propter alimenti in ge
ſtionem,tum propter concoctionem. Qui verò in reliquum
C corpus concluſus eſt ignis , triplices circuitus facit. Etenim
quod humidiſsimũ eſt in igne,in his locis quæ venæ cauæ ap Venæ.
pellãtur, exiſtit. In media autem horũ id quod reliquum eſt
aquæ congregatũ ſtabilitur,atq; ea vocantur carnes.In ſum- Caro.
ma,ignis omnia quæ in corpore ſunt,ſecundum ſuum ipſius
modum exornauit,ad vniuerſi imitationẽ,parua ad magna, Mundi imitatio.
& magna ad parua. Ventrẽ quidem maximũ,ſicco & humi-
do promptuarium,vt det omnibus, & accipiat ab omnibus,
iuxta maris facultatẽ quod eſt animaliũ in ipſo nutritorum,
ac nutriri ſolitorũ alimentũ,diſcordium verò pernicies. Cir
cum hunc autẽ aquæ frigidæ & humidæ cõgregatio: tranſi-
tus ſpiritus frigidi & calidi,ad terræ imitationẽ, omnia quæ Terra qualis.
in ipſum incidunt alterantis,Et alia quidem conſumens,alia
verò augens, atq; tenuis ac ignis diſperſionẽ fecit, inſupérq;
non obſcuri & apparẽtis à cõpacto ſecretionẽ , in quo delata
omnia

omnia in apertum perueniunt, singula iuxta destinatum fa- D
Partes ignis. tum. In hoc verò triplices circuitus ignis fecit, inter se mu-
tuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates hu
morum Lunæ facultate, alios verò ad externam circunferen
tiam, ad ambientem soliditatem astrorum facultate. Medij
verò & intro & foras terminantes, calidissimum ac fortissi-
mum ignem habent, qui sanè omnibus dominatur, omnia
secundum naturam gubernans, sine strepitu, tum ad visum,
tum ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmentũ,
Motus, Imminutio, Permutatio, Sõnus, Vigilia. Hic omnia
per omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquam quiescens. At
verò homines ex manifestis obscura considerare non noue- E
runt. Quũ enim artibus vtantur similibus humanæ naturæ,
id ipsum ignorãt. Diuina enim Mens edocuit ipsos sua ipso-
rum imitari, ita vt cognoscant quæ faciunt, & non cognoscãt
quæ imitentur. Omnia enim similia sunt, dissimilia existen
tia, & omnia concordia, discordia existentia, quæ comproba-
mus, non comprobamus, æquitatẽ habentia, iniqua sunt. con
trarius est modus singulorum ei quem cõfitentur. Lex enim
& natura, quibus omnia transigimus, non confitentur quæ
Leges qui sibi fecerũt nesciunt. confitentur. Legem enim posuerunt ac tulerunt homines
ipsi sibiipsis, non cognoscentes de quibus tulerunt. Naturam
verò omnes dij exornauerunt. Quæ igitur homines sanciue-
runt. nunquam eodem modo habent, neq; rectè, neque non
rectè. Quę verò dij sanciuerunt, semper rectè habẽt. Et recta
ac non recta intantũ differunt. Ego verò Artes hominis ma- F
nifestas, affectionibus & manifestis, & obscuris, similes esse
declarabo. Vaticinatio tale quid est. Ex manifestis quidem
cognoscere obscura, ex obscuris verò manifesta, & ex præsen
tibus futura, & ex mortuis viuentia. Et ea quæ intelligi non
possunt, vates intelligunt, qui quidem doctus est, semper re-
ctè, qui verò non doctus est, aliàs aliter. Naturam hominis
etiam hæc quãtum possibile est, imitantur. Vir mulieri con-
cumbens puerum facit, Hoc manifesto obscurũ cognoscere
datur, quòd sic futurum est. Mens hominis obscura, cogno-
scens manifesta, ex puero in virum transit, hoc præsenti fu-
turum cognoscit. Non simile à morte vllum aliquod animal
existit, neque mortuo animal viuum. Venter quod intel-
ligi non potest, nouit. per hunc enim intelligimus quod sitit
aut

A aut esurit. Hæ artis vaticinandi & humanæ naturæ affe- Vaticinatio & medicina fere similes sunt.
ctiones, cognoscẽtibus quidem semper rectè habent, verùm
non cognoscentibus aliàs aliter. Artis fabrilis ferrariæ in-
strumenta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt,
& alimentum iam præsens auferunt, vbi verò rarefecerint,
feriunt ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rursus ro-
boratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præsens enim
alimentum igne detrahitur, quum præ spiritu homo coga-
tur, rarefactus autem tunditur, atteritur, subuertitur. Aquæ
autem aliunde accessione corroboratur ac fortis euadit. Et
fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes, tun
B dunt, trahunt destruentes, robustiora faciunt, deradentes su-
pereminentia, & attexentes pulchriora reddunt. Eadẽ etiam
homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes dissecan-
tes, scindentes & pungentes, marcida ac lacera, sana & inte-
gra, faciunt, Et homo idem patitur. Ex totis partes secan-
tur, & ex partibus compositis tota fiunt. Punguntur & secan
tur à medicis marcida, sanantúrque, ac viuit homo. Medi-
cina id quod molestat, tollit, & id à quo homo ægrotat aufe-
rens, sanum facit. Natura eadem sua sponte nouit. Desidens
conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia eius-
cemodi natura habet quæ medicinæ sunt. Fabri lignarij
serra secantes, alter trahit, alter protrudit, Idem autem vter-
que facit, & in vtranque partem tendit. Iidem terebrant, al-
C ter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorẽ deorsum
trahit, & minus facientes plus faciunt, naturámque hominis
imitantur. Spiritus alter trahit, alrer protrudit, Idem autem
vterque facit, & in vtranque partem tendit. Cibi partim de- Cibariorũ potestas multis cõparatur.
orsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab vna anima
diuisa, plures & maiores, & minores & pauciores fiunt. Ae-
dificatores ex diuersis rebus vnam concordem facientes, sic- Domorum structura.
ca quidem humectantes, humida verò siccantes, & tota diui-
dentes, diuisa verò componentes, Si enim non sic continge-
ret, nihil priuatim ac proprium constitui posset: diætam hu-
manam in hoc imitantur. Nam & in hac sicca humectantes,
& humida resiccantes, tota quidem diuidunt, diuisa verò
componunt. Hæc omnia diuersa ac discordia existentia, cùm
natura concordant. Musices autem organum primùm pro- Musica.
ducere oportet, in quo harmonia quæ vult declarabit. Con-
struct

ſtructiones ex iiſdem non eædem ſunt, ex acuto, ex graui, no- D
mine quidem ſimilibus, ſono autem non ſimilibus. Quæ plu
rimùm diuerſa ſunt, maximè concordant, & quæ minimùm
diuerſa ſunt, minimè concordant. Si verò quis ſimilia omnia
faciat, non ineſt delectatio. Plurimæ ac multiformes tranſ-
Coci. mutationes, maximè delectant. Coci obſonia hominibus
parant, omnis generis diuerſa commiſcentes, ex iiſdem non
eadem, ad hominum cibum ac potum. Quòd ſi omnia ſimi-
lia facerent, non haberent delectationē, & ſi in eodem etiam
omnia conſtruerent, non vtique rectè haberent. Pulſantur to
Linguæ vis. ni in muſica partim ſupernè, partim inferné. Lingua muſi-
cam imitatur, cognoſcens quidem dulcedinē & acorem eo- E
rum quæ allabuntur itémque diſſonantia, pulſat autem ſo-
nos ſupernè ac infernè, & neque ea quæ ſupernè pulſantur, ſi
infernè pulſentur rectè habent, neq; quæ infernè, ſi supernè.
Quum autem lingua probè fuerit attemperata, ſymphoniæ
delectatio contingit. Si verò diſcors fuerit ac incongrua, mo
Coriarij. leſtia. Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lauant.
Eadem eſt puerorum curatio. Plicatores ac textores du-
centes in orbem fila plicant, à principio in principium deſi-
nunt. Idem circuitus in corpore eſt, vnde incipit, in hoc deſi-
Aurifices. nit. Aurum operantes, tundunt, lauant, molli igne liquant,
forti autem non conflatur, Vbi verò elaborarunt, ad omnia
Panificiū. vtuntur. Homo frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne
coxit, vtitur, & forti quidem igne in corpore non conflatur, F
Statuaria. verùm molli ac lento. Statuarij imitationem corporis fa-
ciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt,
ex aqua & terra humida ſiccantes, & ſicca humectantes, ab
his quæ ſuperabundant detrahunt, & ad ea quę deficiunt ap-
ponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadem patitur
homo, augeſcit à minimo ad maximum, ex ſuperabundan-
tibus detrahens, & deficientibus apponens, ſicca humectans
Figlina. & humida ſiccans. Figuli rotam verſant, & neque retror-
ſum, neque antrorſum procedit, ſed ſimul in vtranque par-
tem, Vniuerſi hæc imitatrix circularis exiſtit. In eadem au-
tem quum iam circunfertur, omnis generis opera efficiunt,
vt alterum altero in nulla re ſimile exiſtat. Ex iiſdem homi-
nes eadem patiuntur, itémque reliqua animalia in eadem
circunferentia omnia operantur, & ex iiſdem nihil ſimile,

iiſdem

A iiſdem inſtrumentis ex humidis ſicca faciētes, & ex ſiccis hu
mida. Grammatica tale quid eſt, figurarū compoſitio, quæ Literaria.
ſigna ac notæ ſunt humanæ vocis, facultas reuocandi in me-
moriam præterita, & quæ facienda ſunt declarandi. Per ſe-
ptem figuras notitia contingit, Eadē omnia homo tranſigit,
ſiue ſciens literas, ſiue literarum rudis. Per ſeptem figuras Senſus humani.
etiam ſenſus hominibus contingit. Auditus ſonorum, Viſus
manifeſtorū, Naſus odoris, Lingua voluptatis & iniucundita
tis, Os ſermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus
tranſitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus contin-
git. Palæſtra & pædotribæ tale quiddā docent, præuaricari Palæſtra, & puerorū inſtitutio.
ſecundum leges, iniuriam facere iuſte, defraudare, furari, ra
B pere: violare honeſtiſsima ac turpiſsima. Qui hæc non facit, Hypocritæ.
malus, qui hæc facit, bonus eſt. Oſtentatio multorum ac vul Procreatio.
gi eſt, deſipientiæ hæc eſſe vident, & vnū ex vniuerſis bonum
iudicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cogno-
ſcunt. Homines in forum progreſsi eadem perpetrant, de-
fraudant vendentes & ementes, Qui plurimùm defraudauit
in admiratione eſt. Bibentes & inſanientes eadem perpe-
trant, currunt, luctantur, pugnant, furātur, defraudant. Vnus
ex omnibus præfertur. Simulatores & deceptores alia ad
ſcientes dicunt, & alia ſentiunt, Iidem ereptant, & irrepunt
non iidem. Ineſt autē homini, alia dicere, alia facere, & eun-
dem non eſſe eundem, & nunc aliam habere mentem, nunc
rurſus aliam. Sic quidem artes omnes cum humana natura
C communicant. Cæterùm anima hominis, quemadmodum
etiam antea à me dictum eſt, ignis & aquę temperamentum
habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod
ſanè ſpirat, itémque in omnem hominem, & iuniorem, & ſe-
niorem. Non autem ſimiliter in omnibus augeſcit, ſed in iu-
uenibus corporibus, vtpote celeri circunuolutione exiſtēte,
& corpore auctili, expaſſæ & attenuatæ partes illæ animæ: in
corporis augmentum cōſumuntur. In ſenioribus autem, vt-
pote tardo exiſtente motu, & corpore frigido in decremen-
tum hominis conſumuntur. Quæcunque autem corpora in
vigore ſunt, & in ætate fœcunda, eas nutrire & augere poſ-
ſunt. Potentes autem homines, vt quiſque plurimos homi-
nes alere poteſt, ita fortis iudicatur ac potēs, vbi verò defece
rint quos alat, imbecilior cenſetur. Sic etiā circa ſingula cor-

pora

pora res ſe habet. Quæcunq; plurimas animas nutrire poſ- D
ſunt, ea fortiora ſunt, vbi verò hæ diſceſſerint, imbecilliora.

Quicquid igitur in aliud corpus ingreſſum fuerit, non au-
geſcit. Quicquid verò in fœminam, augeſcit, ſi ea quæ ipſi
congrua ſunt, contingant. Diſcriminantur autem partes &
augeſcunt ſimul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque
posterius. Verùm maiores natura priores apparent minori-
bus, quum non priores exiſtant. Non autem in æquali tem-
poris ſpatio omnes fœtus exornantur, ſed alij citius, alij tar-
dius, prout ſinguli & ignem & alimentum fuerint nacti. ali-
qui itaque in quadraginta ac tribus diebus ſcaturiunt ac for
mantur, aliqui in quatuor menſibus. Similiter etiam vitales
fiunt ac gignuntur, aliqui citius, ſeptimo menſe perfectè: ali- E
qui tardius, perfectè nono menſe in lucem prodeunt, & oſten
dunt ſe temperamentũ habere, quod ſemper habebunt. Ma-
ſculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum eius
fieri poteſt. Cæterùm fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis
ac humidis & mollibus augeſcunt tum cibis, tum potibus,
itémque ſtudiis ac exercitiis. Maſculi verò magis ab igne, à
ſiccis videlicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœ-
mellam parere velit, diæta ad aquam vergente vtendum eſt.
Si verò maſculum, exercitiis ac victu ad ignem tendente vte-
tur. Et non ſolùm virum hoc facere oportet, ſed etiam mu-
lierem. Non enim ſolùm quod à viro ſecernitur auctile eſt,
ſed etiam quod à muliere, ob hanc ſanè cauſſam. Vtraq; qui-
dem pars ſufficientem motum non habet ad humoris mul- F
titudinem, vt quod influit conſumat, & propter ignis debili-
tatem coagmentantur. Quum verò ambæ coinciderint, mu-
tuò inter ſe incurrunt & obuoluuntur, ignis ad ignẽ, & aqua
ſimiliter. Siquidem igitur in ſicco loco circunuoluitur
ignis, coillapſam aquam ſuperat, & ab hoc ignis augeſcit, ne
ab illabente vnda extinguatur, aliúmque accedentem ſuſci-
piat ac ſibi conſociet. Si verò in humorem inciderit, ſtatim
ab initio extinguitur ab illabente vnda, & in minorem or-
dinem diſſoluitur. In vna autem die vniuſcuiuſque menſis
conſociare ac ſuperare ea quæ accedunt poteſt, & hoc ſi coin-
ciderint ab vtriſque in vnum locum. Conſiſtere autem poſ-
ſunt inter ſe & fœmella & maſculus, propterea quòd anima
quidem idem eſt in omnibus animatis. Corpus autẽ vniuſ-

Conformatio membrorum.

Qui mas & fœmella gignantur.

Quid in conceptus cupiditate agendum.

Procreatio diuerſa.

A cuiuſque differt. Anima quidem igitur ſemper ſimilis, & in
maiore, & in minore. Non enim alteratur neq; per naturã,
neque per neceſsitatem. Corpus autem nunquã idem in vllo
aliquo eſt, neque ſecundum naturam, neque ex neceſsitate,
propterea quod partim ſecernatur in omnia, partim permi-
ſceatur ad omnia. Si quidẽ igitur maſcula corpora ab vtriſ-
que ſecreta fuerint, augeſcunt pro re præſenti, & fiunt hi viri
animis ſplendidi, & corpore fortes, ſi non à diæta poſtea de-
trimentum ſentiant. Si verò à viro quidem maſculum ſecer
natur, à muliere verò fœmineum, & ſuperauerit ſi ita cõtin-
gat maſculum. (Genitura enim ammiſcetur ad fortiorẽ aut
debiliorẽ, Non enim habet ex præſentibus aliquid ad quod
B familiarius ſecedere poſsit. Suſcipit enim parua maiorem,
& maior minorem. In commune autem ſuper hæc quæ ad-
ſunt dominium exercent) corpus ſanè maſculum augeſcit,
fœmineum vero minuitur, & in aliam ſortem ſecernitur. Et
hi quidem minus prioribus ſplendidi fiunt, tamen quia ma-
ſculum à viro ſuperauit, viriles euadunt, & hoc nomẽ meri-
tò habent. Si verò à muliere quidem maſculum ſecretũ fue-
rit, à viro autem muliebre, ſuperauerit autẽ maſculũ, auge-
ſcit eodem modo ſicut prius, fœmineum verò minuitur. Et
fiunt hi Androgyni, id eſt viri effœminati, atque ſic rectè ap-
pellantur. Tres quidẽ igitur hæ ſunt generationes hominũ,
differentes in eo quòd magis aut minus tales ſint, propter
partium aquæ temperamentũ, & alimenta, & inſtitutiones,
C ac conſuetudines- declarabo autẽ in progreſſu ſermonis etiã
de his. Cæterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab
vtriſque fœmineũ ſecretum fuerit, fœminoſiſsimæ ac inge-
nioſiſsimæ fient, Si vero à muliere quidem fœmineum, à vi-
ro autem maſculum, ſuperauerit autem fœmineum, auda-
ciores quidem prioribus fient, veruntamen ornatæ ac mode
ratæ etiam ipſæ. Si verò à viro quidem fœmineum, à mulie-
re verò maſculum ſecretum fuerit, & fœmineũ ſuperauerit,
augeſcit eodem modo, & fiunt hæ audacioces adhuc priori-
bus, & viriles ac viragines nominantur. Si autem quis non
credat animam animæ admiſceri, demens eſt. Si quis enim
carbones ardentes ad ardentes adiiciat, fortes ad debiles, &
alimentum ipſis præbuerit, ſimile corpus omnes exhibebũt,
& alter præ altero non cognoſcitur, ſed in qualicunque cor-

Clarus vir quando gignatur.

Semimares

Fœmellæ procreatio.

Similitudo animæ

pore ignem susceperint, tale in omnibus erit. Vbi verò præ- D
sens alimentum consumpserint, secernuntur ac obscurãtur.
Idem hoc anima hominis patitur. At verò quomodo gemini
nascantur, hoc sermone declarabo. Equidem natura vtero-
rum in fœminis vt plurimùm in caussa est. Si enim similiter
in vtranq; partem iuxta osculum dispositi à natura fuerint,
& similiter hiauerint, & à purgatione siccãtur, alere possunt,
si semẽ viri conceperint ita vt statim discindatur. Sic enim
necesse est dispergi in vtrunq; vterũ similiter. Siquidem igi-
tur multũ semẽ ab vtrisq; & fortè secretũ fuerit, in vtrisque
locis augeri potest, dominiũ enim habet in alimentũ quod
accedit. Si verò aliter contingat, gemini nõ fiunt. Quũ itaq; E
masculum ab vtrisq; secretũ fuerit, necessariũ est in vtrisque
masculos gigni, quum verò fœmineum ab vtrisq;, fœmellæ
fiunt, quum autem alterum fœmineum, alterũ masculũ fue
rit, vtrũ altero prævalescet, idipsum augescet pro ea ratione.
Similes porrò inter se fiunt gemelli, ob hanc caussam. Pri-
mùm quidem quòd æquales sunt loci in quibus augescunt.
Deinde quòd simul secreti sunt. Postea quòd iisdẽ alimentis
augescunt, vitalésq; in lucem prodeunt. Cæterum superfœ-
tationes hoc modo fiunt. Quum vteri calidi & sicci natura
fuerint, ipsáq; mulier eiusmodi, & semen calidum ac siccum
illapsum fuerit, nõ fit amplius vlla aliqua humiditas in vte
ris, quæ semen superillabens contineat. Quapropter cõsistit
ab initio ac viuit, perseuerare autẽ non potest, sed etiam id
quod iam adest insuper corrumpit, quia non eadem vtrisque F
conferunt. Etenim quod tenuissimũ est in aqua, & quod ra-
rissimũ in igne, si in hominis corpore temperamentum ac-
ceperint, sanissimum habitum constituunt. Propterea quod
neq; in temporũ anni maximis mutationibus, neq; in regio
num permutationibus, neq; in ciborũ ac potuum alteratio-
nibus, aqua dẽsissima euadit in aquæ impetuosis incursibus,
neq; ignis in ignis impetu. Possunt enim ambo & generatio
nem & satietatẽ plurimã suscipere. Aes mollissimum ac ra-
rissimum, plurimũ temperamentũ suscipit, ac optimũ eua-
dit. Eodem modo etiã quod tenuissimũ est in aqua, ac raris-
simũ in igne, vbi temperamentũ acceperint. Qui igitur hãc
naturã habẽt, sani perseuerant omni tempore vsq; ad qua-
dragesimum annũ, aliqui vero etiam vsq; ad extremã sene-

Marginalia: Gemellorũ procreatio. — Cur similes. — Superfœtationes quomodo fiãt. — Qui sani diutius perseuerent.

A ƈtutem. Qui verò à quadragesimo anno, à morbo aliquo cor
repti fuerint, nunquam ferme euadunt. Quæcunq; autẽ cor-
pora ignis fortissimi, & aquæ densissimæ temperamentum
acceperint, fortia & robusta fiunt, verũ multa custodia opus
habent. Magnas enim transmutationes in vtranq; partẽ ha-
bent, & in aquæ incursibus in morbos incidunt, & in ignis
cõsimiliter. Qui igitur eiusmodi naturã habet, eũ victu vti
conducibile est tẽporibus anni contrario. Et aquæ quidẽ in-
cursu cõtingente, vti oportebit eũ ab his quæ ab aqua sunt,
paulatim pro tẽporum ratione discedendo. Porro vbi aquæ
crassissimę & ignis tenuissimi in corpore mixtura facta est,
talia cõtingunt, ex quibus frigidam & humidam naturã co-
B gnoscere oportet. Talia enim corpora in hyeme morbosio-
ra sunt, quàm in æstate, & in vere quàm in autũno. Cæterùm
quòd ad ætates attinet, Sanissimi ex talibus pueri sunt. De-
inde adolescẽtes. Morbosissimi autem senes, & his vicini, &
hę naturæ cito senescunt. Talibus in victu cõferunt quæ cal
faciunt ac siccant, tum in cibis, tum in exercitiis, & externas
corporis partes magis quàm internas exercere conducit. Si
verò humidissimũ in igne, & densissimum in aqua, in corpo-
re mixturã acceperint, ex his humidã ac calidam naturam
cognoscere oportet. Laborant quidem ex morbis huiusmodi
maximè in vere, minimè in autumno, quia in vere excessus
est humiditatis, in autumno vero symmetria & moderatio
C siccitatis. Ex ætatibus verò morbosissimæ sunt iuniores. Cor
pora autem citò augescunt, & tales distillationibus obnoxij
sunt. His cõducit exhibere quæcũq; siccant ac frigefaciũt, &
in cibo, & in potu ac laboribus. Verùm labores intra corpus
his facere maximè cõfer. Si verò mixturã acceperint fortis-
simum in igne, & tenuissimũ in aqua, sicca & calida est natu
ra, & talibus morbus in ignis accessionibus contingit, sani-
tas verò in aquæ. Et in ætatibus vigẽtibus ad carnis bonam
habitudinẽ, morbosissimi sunt, sanissimi autẽ senes. Ita etiã
vtrisq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex
laboribus qui minimè excalfaciunt ac colliquant, plurimã
frigiditatẽ exhibebunt. Huiusmodi naturæ viuacissimæ ac
sanissimæ existunt. Si autem mixturam acceperint corpora
ignis rarissimi, & aquæ siccissimæ, sicca & frigida talis natu
ra est, morbosa quidẽ in autũno, sana verò in vere, & vicinis

Marginalia: Quæ ætas sana vel cõtrà. — Quæ cuiq; ætati cõueniant. — Naturarũ cognitio.

D temporibus.Similiter ætates ad annos quadraginta morboſæ,pueri ſaniſsimi,Ita & vtriſq; proximi.Diætæ his cōferūt quæ calidæ exiſtentes humectāt,& labores ſenſim adhibiti leuiter calfacientes,& non multū ab his quæ ſunt auferētes. De naturæ igitur cognitione ſic à prima conſtitutione cognoſcere oportet.Cæterùm ætates ipſæ ad ſeipſas hoc modo habent,Puer itaque ex calidis & humidis tēperatus eſt,quia ex his conſtitutus eſt,& in his augmētum accepit.Humidiſſima igitur & calidiſsima ſunt corpora proxima generationi,& augeſcunt quàm plurimùm, & quæ his proxima ſunt eodem modo.Adoleſcēs autē calidus quidem eſt,quia ignis impetus aquæ dominatur.Siccus autē,quia humidū ex puero conſumptum eſt,partim in augmētū corporis,partim in motum ignis,partim præ laboribus ac exercitiis.Vir quum ſteterit iam corpus,ſiccus eſt,& frigidus,quia caliditatis impetus non ampliùs dominatur,ſed ſtat corpus ab augmento quieſcens,ac perfrigeratū.Verùm ex adoleſcenti ætate ſiccitas ineſt.Ab inſequenti autē ætate & aquæ acceſſu, humiditatē nō habet,quapropter ex ſiccis & frigidis exuperatus eſt. E

Cognitio ætatum.

Senes autem frigidi ſunt & humidi,Quia ignis quidē receſſus cōtigit,aquæ autem acceſſus,& ſiccorū quidem ſublatio,humidorum autem ſtatus. Ex omnibus autem maſculi calidiores ſunt & ſicciores,fœminæ verò humidiores ac frigidiores.Propterea quòd ab initio vtrique in talibus geniti ſunt,& à talibus augeſcūt.Vbi verò in lucē editi ſunt maſculi,victu ac diæta laborioſiore vtuntur,vt excaleſcaut ac reſiccentur.Fœminæ verò humidioribus ac pigrioribus diætis vtuntur,& caliditatis purgationē ex corpore ſingulis menſibus faciunt.Porrò de animæ ſapientia ac deſipientia, hoc modo ſe res habet.Quod humidiſsimum eſt in igne, & ſicciſsimum in aqua,ſi in corpore tēperamentū acceperint, ſapientiſsima ſunt.Quia ignis quidem habet humiditatē ab aqua,aqua autem ſiccitatē ab igne,vterq; autem ſic ſufficiētiſsimus eſt.Neq; ignis alimēti indigentior multū procedit, neque aqua morus indiga multùm leuis redditur.Sic itaque vtraque & per ſe ſufficientiſsima ſunt,& inter ſe permixta. Quòd enim minimè vicinis indiget,hoc maximè præſentibus obtēperat,velut ignis qui minimè mouetur,nō præ neceſsitate, & aqua quæ maximè,nō præ violētia.Ex his autē F anima

Quomodo inter ſeſe ætates differant.

Cur mares fœminis calidiores ſint.

Prudentiâ qui præſtent.

Qui prudētiſsimus memoriáq; tenaciſsima præditus.

A anima temperata,ſapientiſsima eſt,& memoria valeutiſsima prædita.Si verò aliquo aſcitamento vtens,alterutrū horum augeſcat aut contabeſcat,deſipientiſsima redditur, propterea quòd quū ſic habeant ſufficientiſsima exiſtunt.Si autem ignis ſinceriſsimi,itémq; aquæ temperamētum anima ſortiatur,ſit autē ignis paulo inferior ac defectuoſior quàm aqua,ſapientes quidē ſunt etiā hi,verùm defectuoſiores quá in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua ſuperatus:& tardiorem motum faciēs,ſegnius ſenſibus allabitur.conſtantes autem cum manſuetudine ſunt eiuſmodi animæ,ad quācunq; tandem rem animum applicuerint. Si verò recto victu vtantur,& ſapientiores & acutiores præter naturam fieri queant. B Talibus confert victu vti ad ignem magis tendente,& non repletionibus,neque ciborum,neque potuum.Curſibus itaque vtendum eſt velocibus,quo & corpus humore euacuetur,& humor amplius citius ſiſtatur. Luctis autem & fricationibus & eiuſmodi exercitiis vti,non conducit,vt ne meatus cauiores redditi repleantur.A talibus enim animæ motum grauari neceſſe eſt.Confert & deambulationibus vti,tum à cœna,tum mane,itémque à curſibus. A cœna quidem,quo alimentum ſiccius anima ſuſcipiat ab ingredientibus ac ingeſtis.Manè verò,quo tranſitus humoris euacuentur,& meatus animæ non obturentur.Ab exercitiis verò,vt ne in corpore relinquatur quod ſecretū eſt à curſu, neque animæ commiſceatur,neque tranſitus obturet,neque alimentum conturbet. C Confert & vomitibus vti, quo corpus depurgetur,ſi quid defectuoſius labores tranſegerunt. à vomitu autem paulatim adiiciendo cibus offerendus eſt, minimum ad quatuor dies.At vero vngi conducibilius eſt quá lauari.Coitu vtendum eſt,aquæ acceſsibus cōtingentibus,frequentiore,in ignis autē impreſsionibus, pauciore. Porrò ſi in aliqua anima defectuoſiorem vim ignis accipiat quàm aqua,eam tardiorem eſſe neceſſe eſt.& appellantur tales ſtolidi.Nam vt tardiore exiſtente circuitu,ſenſus paulatim allabuntur,& qui acuti exiſtunt parum cómiſcentur, propter circuitus tarditatē.Senſus enim animæ qui per viſum ac auditum contingunt acuti ſunt,qui verò per tactum,tardiores & facilius percipiuntur.hos quidem igitur percipiunt etiá tales nihilominus,velut ſunt frigida & calida ac conſimilia.

Cōſtantes.

Horum victus & exercitatio.

Cur his plurimum laborandum ſit.

Diuerſæ naturæ.

Ignis & aquæ temperatura diuerſa fiūt.

Quæ verò per viſum aut auditum percipere oportet, quę nō D
prius ſciunt, percipere non poſſunt. Si enim non commota
fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit quale
quid tandem ſit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc
ob celeritatem, Si autem recta diæta vtatur, etiam talis ho-
mo melior fieri poſsit. Conferunt itaque huic eadē quæ prio
ri, Verùm ſiccioribus ac paucioribus cibis vtetur, laboribus
autem pluribus & acutioribus ac velocioribus. Cōfert & fo-
mentis vti, & vomitibus à fomentis, & exhibitionibus cibo-
rum à vomitibus ex longiori tempore, ſi defectuoſius conti-
gerint vomitus. Et ſanè hæc faciens, ſanior ac ſapientior fue
rit. Si verò ampliùs adhuc ſuperetur ignis à præſenti aqua,
hos iam alij deſipientes, alij attonitos ſiue ſtupidos appellāt. E
Et hæc inſaniæ quædam ſpecies tardior exiſtit. hi plorant ne
mine moleſtante aut verberante, formidántque non formi-
danda, & triſtantur in rebus nihil ad ſe pertinentibus, & ſen
tiunt ea quæ nō conueniunt ſapientibus. Confert itaque his,
fomentis vti, & à fomentis veratris expurgari, ac diæta vti
quam priùs dixi, indigétque talis homo attenuatione pul-
monis ac ſiccitate. Si autem aqua defectuoſiorem vim acci-
piat quàm ignis, quum alias ſincerum temperamentum ha-
beant, ſani ſunt homines corporibus, & ſapientes. Talis au-
tem anima citò percipit allabentia, & non ſæpe ab vna re
ad aliam tranſit. Natura quidē igitur, talis animæ bonæ eſt.
Melior autem reddetur rectæ diætæ vſu, & peior prauæ. Cō-
fert huic, diætæ vſus ad aquam magis vergentis, ita vt exceſ F
ſus vitet & ciborum, & potuum, & laborum. Vtetur & cur-
ſibus curuis & rectis reuertentibus, luctíſque ac reliquis
exercitiis, ita vt in nullo exceſſum faciat. Si enim ſanum
fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi tem-
peramentum ſapiens exiſtit. Si verò ampliùs aquæ vis ab
igne ſuperetur, tali homini neceſſe eſt tantò acutiorem ani-
mam eſſe, quanto citius mouetur, & ad ſenſus citius allabi,
verùm minùs conſtantem priore, propterea quòd iudicat ea
quæ obueniunt, & in pulmonem procedit ob celeritatem.

Confert tali homini diæta vti magis ad aquam vergen-
te, quàm priori, & maza magis quàm pane, & piſcibus ma-
gis quàm carnibus, & potu aquoſiore, & Venere rariùs
vtetur, & laboribus qui ſunt maximè ſecundum naturam
quàm

Nutricatus multum facit.

Attoniti ſiue ſtupidi.

Tardus furor.

Cùm ignis aquam ſuperat quales fiant.

Naturę huius nutricatus.

Diuerſæ naturæ & nutricatio.

A quàm plurimis, violentis autem vti non eſt neceſſe. Vtetur
& vomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus qui-
dem euacuetur, quàm minimè verò caleſcat, Cōducit etiam
talibus ad ſapientiā, vt minimè carnoſi ſint. Nam ad carnis
bonam habitudinem, ardoris inflammationē fieri neceſſe
eſt. Quum autem tale quid huiuſmodi anima perpetitur, ad
inſaniam adigitur, ex ſuperata aqua adacta. Talibus con-
fert actiones obire ac tranſigere à cibo accepto magis quàm
ieiunis. Stabilior enim redditur anima alimento commo-
do ammixto, quàm alimenti indiga. Si verò adhuc amplius
ſuperetur aqua ab igne, talis anima valde acuta eſt, & tales
B neceſſe eſt ſomnia videre, vocant autem ipſos ſubfurioſos.
Nam res valdè propinqua inſaniæ eſt. Etenim à breui & in-
commoda inflāmatione inſaniunt, & in ebrietatibus, & car-
nis bona habitudine, & præ carnium eſu. Verùm talē opor-
tet ab his omnibus abſtinere, itémq; à reliqua repletione, ac
exercitiis violentis. In victu vtendum eſt Maza vino dulci
non ſubactā, & oleribus coctis, ſed non purgantibus, & piſci-
culis ex muria, & aquam bibere præſtantiſſimum eſt, ſi fieri
poſsit, ſin minus, vinum molle & album quod aquæ ſit pro-
ximum. Deambulationibus quoq; multis manè vtendum, à
cœna verò ſatis eſt exſurgere, quo cibi quidem nō reſiccen-
tur à deambulationibus poſt cœnā. corpus autem euacuetur
à matutinis. Lauare autem magis cōducit aqua tepida cir-
C cumaffuſa, quàm vngi. Confert & in æſtate interdiu ſom-
no vti breui nō multo, vt ne corpus ab anni tempore reſicce-
tur. Conueniens eſt etiam vere veratris purgare, fomentis
antea præparatos, deinde ſenſim ad diætam inducere, & ne-
que hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac ſanè
cura, huiuſmodi anima ſapientiſsima fuerit. Sapientis qui-
dem igitur ac deſipientis animæ hoc temperamētum cauſa
eſt, quemadmodum à me ſcriptum eſt, potéſtque ex diæta &
melior, & deterior fieri. Cæterum curſus impetu igne
præualeſcente, impoſsibile forte fuerit aquæ aliquid appo-
nere, Similitérq; aqua præualente in temperamento, ignem
augere. Ex his verò & ſapientiores & deſipientiores animæ
fiunt. At verò talium non amplius temperamētum eſt, qua-
lis eſt, Iracundus, Segnis, Doloſus, Simplex, Infeſtus, Beneuo-
lus. Talium omnium natura meatuum per quos anima

Quàm varia hæc natura à cæteris.

Qui nutricatus.

Quæ nulla cura mutētur.

meat caussa est, per qualia enim vasa secedit, & ad qualia D allabitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiunt. Ob id itaq; impossibile est talia ex diæta transmutare. Naturam enim obscuram transformare non est possibile. Similiter autem & vocis qualiscunque tandem fuerit meatus spiritus caussa sunt, per qualescunque enim aer mouetur, & ad qualescunq; allabitur, talem necesse est esse vocem: & hanc quidem tum deteriorem, tum meliorem facere possibile est, quia leuiores ac breuiores meatus spiritus facere possibile est. Verùm illa ex diæta alterare impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II. E

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Regionum qualitas.

EGIONVM singularum situm & naturam hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio F ad meridiem sita calidior est, & siccior, quàm ea quæ ad septentriones iacet, propterea quòd soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominum genera, & nascentia ex terra, sicciora ac calidiora & fortiora esse, quàm in contrariis, velut Libyca gens ad Ponticam, & vtrisque vicinæ. Ipsa

Loca alta.

autem loca iuxta seipsa hoc modo habent. Alta & squallida & ad meridiem sita, sicciora sunt quàm campestria & æqualiter sita, propterea quòd pauciores humores habent. Illa enim stationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At verò lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circundata, & non perflantur: humectant autem, quia nascentia ex terra quibus homines

A homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verùm caua loca & non aquosa, siccant, & calfaciunt.

Et calfaciunt quidem quia caua sunt & circundantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatem, tum quòd spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentum sibiipsi, quum non habeat alium humorem ad quem allapsus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi ve-
B rò ab Aquilone caua loca vrbibus adiacent, ab æstiuis ventis calida & morbosa hæc regio existit, propterea quòd neque Aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neque ab æstiuis ventis perfrigeratur. Cæterùm insulæ propinquæ continenti tempestuosiores sunt & ægrè in ipsis hybernamus. Marinæ verò hyeme tepidiores sunt, propterea quòd niues & glacies incontinenti stationes habent, & ventos frigidos in vicinas insulas mittunt. Verùm insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme niuium stationem. Porrò de ventis quam naturam ac facultatem singuli habent, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi ac frigefaciendi, tum animalium corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam, Necesse est omnes ventos spirare à niue, à glacie, & ge-
C lu vehementi, & fluminibus, & stagnis, terráque humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos, à maioribus & fortioribus, debiliores verò à minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, Sic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis verò iuxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes venti, Verùm propter situm regionum ac locorum, per quæ venti ad singulas regiones accedunt, diuersi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores, Singulorũ antem caussam sic cognoscere oportet. Boreas siue aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meátque per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neque aerem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare

Qualitas insularum.

Ventorum natura.

Septentrio.

ad terram habitabilem accedit ſuam ipſius vim habens, vbi D
non per regionis ſitum corrumpitur. & his quidem qui pro-
ximè habitant frigidiſsimus eſt, qui verò remotiſsimè, mi-
nimè. Auſter autem à ſimilibus aquiloni natura regioni-
Auſter. bus ſpirat. Ab Auſtrali enim polo ſpirans, & à niue multa
glacieque ac gelu fortibus procedens, neceſſariò his qui pro-
pe ipſum illic habitant talis ſpirat, qualis nobis eſt Aquilo.
Verùm omnem non item ſimilis accedit regionem. Nam
quum per ſolis iter & in meridiem ſpiret, humiditas ipſius à
ſole ebibitur, & reſiccatus rareſcit, quapropter neceſſe eſt
ipſum calidũ ac ſiccum huc accedere. In proximis igitur
regionibus neceſſe eſt ipſum talem vim calidam ac ſiccam
exercere. & hoc ſanè in Libya facit, Nam & terræ naſcentia E
Qualis ſit auſter. exareſcunt, & homines latenter reſiccat, Quum enim non
habeat nec mare, nec fluuium vnde humiditatem accipiat,
ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi vero pe-
lagus tranſit, tanquam calidus & rarus exiſtens, multa hu-
miditate regionem in quam illabitur implet, & neceſſe eſt
ipſum calidum ac humidum eſſe, vbi non regionum ſitus
Qui venti boni ſint. alterius qualitatis cauſa exiſtat. Eodem modo etiam alio-
rum ventorum facultates ſe habent. Cæterum iuxta ſin-
gulas regiones venti hoc modo ſe habent. Venti ex mari
in regiones illabentes, ſicciores quodãmodo ſunt. Qui ve-
rò à niue aut glacie, aut ſtagnis aut fluminibus procedunt,
omnes humectãt ac frigefaciunt, tum plantas, tum animan- F
tia, & ſanitatem corporibus exhibent qui nõ frigiditate ſu-
perexcellunt. Hi enim lædũt, propterea quòd magnas muta-
Loca non ſana. tiones calidi ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem
perpetiuntur hi qui in regionibus habitant paluſtribus ac
calidis, prope flumina magna. Reliqui verò venti qui à
Cur mediterranei vẽti ſicci. prædictis ſpirãt vtiles ſunt, tum aerem purũ ac ſincerum ex-
hibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Qui-
cunq; verò venti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores
eſſe, tum à ſole, tum à terra reſiccatos, Quum autẽ non ha-
beant venti vnde alimentum trahant, à viuẽtibus humorem
Montani venti. trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et qui-
cunque venti relictis montibus ad vrbes accedunt, non ſo-
lùm ſiccant, ſed etiam turbãt ſpiritum quem inſpiramus, &
corpora hominum morboſa faciunt. Naturã quidem igitur
& vim

A & vim ſingulorum ſic cognoſcere oportet. Quomodo autem
ad ſingulos ſe præparare oporteat, in ſermonis progreſſu de-
clarabo. At verò ciborũ ac potuum ſingulorum vim, tum
eam quæ ſecundum naturam eſt, tum eam quæ per artem
acceſsit, hoc modo cognoſcere oportet. Quicunque igitur **Quæ non**
in ſumma dicere aggreſsi ſunt, aut de dulciũ, aut pinguium, **ritè priores**
aut ſalſorum, aut alterius cuiuſdã conſimilis facultate, non **digeſſere.**
rectè iudicant. Non enim eandem vim habent, neque dulcia
inter ſe, neque amara, neque vlla aliqua eiuſmodi. Multa
enim ex talibus ſunt quæ & aluum emolliunt, & ſiſtunt, ſic-
cántque & humectãt, Similiter autem etiã in reliquis omni-
bus. Sunt & quæ adſtringunt, itémque aluum mouẽt, & vri-
B nam cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter &
excalfacientibus ac reliquis omnibus, alia aliã facultatem
habent. De omnibus quidem igitur impoſsibile eſt qualiá-
nam ſint declarare, Verùm quam ſingulatim vim habeãt,
docebo. Ordeum natura quidem frigidum eſt & ſiccum. **Ordeum.**
Ineſt & purgatoriũ quiddã à ſucco palearum. Eius ſignum
habebis ſi voles ordeum non purgatũ coquere, Purgat enim
is ſuccus fortiter, Si verò decorticatum coxeris, perfrigera-
bit magis ac aluum ſiſtet. Quum autem toſtum fuerit, hu-
mor quidem purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem
& ſiccitas relinquitur. Quæcunque verò perfrigerare ac ſic-
care oportet, id ipſum polentæ tranſigunt. Maza omnis ge- **Maza.**
neris ſic vtimur, facultatem autẽ habet maza hæc talem, fa-
C rinæ ex toto collatæ alimentum quidem minus habent, ve-
rùm magis per aluum ſecedunt. Puræ autẽ magis nutriunt,
minùs verò per aluum ſecedunt. Maza priùs ſubacta, reſper-
ſa, vino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum ſecedit,
ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua made-
facta eſt, per aluum autem ſecedit, quia cito concoquitur. le-
uem verò facit, quia multum alimẽti cùm flatu foras excer-
nitur. Quum enim tranſitus alimenti anguſtiores ſint, aliud
inſuper accedens non ſuſcipiunt, & quod quidem cùm fla-
tu attenuatum eſt, foras excernitur, quòd vero intus manet,
flatum inducit, & partim ſupernè eructatur, partim infer-
nè ſ·cedit. Multum itaque alimenti à corpore dif·atur. Si
verò velis mazam ſtatim vt ſubacta eſt exhibere, talis re-
ſiccatoria eſt. Quum enim polenta ſicca exiſtat, & aqua ſit
madefacta

madefacta,atque ſic præparata in ventrem illabatur,humo- D
rem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. Solet enim calidum
attrahere frigidum,& rurſus frigidum calidum. Cõſumpto
autem humore ex ventre neceſſe eſt ſiccari. Aqua verò quæ
vnà cum maza ingreſſa eſt,frigefacit.Quęcunque igitur ſic-
care oportet aut frigefacere, aut ventris profluuio diffuſum,
aut alia quapiã eiuſmodi caliditate,maza efficax exiſtit. At
verò ſiccam,vino dulci emollita ac trita maza,ſiccat quidem
non ſimiliter, propterea quòd vehementer eſt adſtricta, ali-
mentum verò plurimũ corpori prębet,Nam vt leniter lique
ſcentis alimentũ tranſitus ſuſcipiunt.Per aluum quidem igi
tur tardè ſecedit, flatum autem non inducit, neq; eructatur.
Quæ verò & aqua, & vino dulci emollita ac prius ſubacta E
eſt,nutrit quidem minus,per aluum autem ſecedit,& flatum
Cyceon. magis inducit. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frige-
facit ac nutrit,in vino verò calfacit ac nutrit,& aluũ ſiſtit.In
melle autẽ calfacit quidem minus ac nutrit,per aluum verò
magis ſecedit, ſi non meracũ mel fuerit:ſin minus,non ſece-
Lac. dit,ſed aluum ſiſtit. In lacte verò bene alunt omnes Cyceo-
nes,hoc eſt farinæ.Veruntamẽ ouillum aluũ ſiſtit,caprinum
verò magis per aluũ ſecedit. Bubulum verò minus. Equi-
Triticum. num autem & aſininum magis ſecedunt. Triticum fortius
eſt ordeo & magis nutrit,minus autẽ per aluum ſecedit,tum
ipſum,tum ſuccus. Panis autem ex tota farina collata,ſiccat
& per aluum ſecedit.Purus autem magis nutrit,minus verò
Panis varietas. ſecedit. Ex ipſis porrò panibus, fermentatus quidem leuis F
eſt & ſecedit. Et leuis quidem eſt,quia à fermenti acore hu-
miditas conſumpta eſt, quæ ſanè alimentum exiſtit, ſecedit
autem,quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit qui-
dem minus,nutrit autem magis. Qui ſucco ſubactus eſt,le-
uior eſt,& multum nutrit,ac per aluum ſecedit.Nutrit,quia
purus eſt,leuis eſt,quia leuiſsimo ſubactus eſt, & fermẽtatus
ac toſtus ab eodem eſt:per aluũ ſecedit,quia paſſo, & aluum
mouente tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem pani-
bus maximi maximè alũt,propterea quod minimè exuritur
humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt quàm fo-
carij & veruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne.
Clibanò autem cocti & ſubcinericij ſiccisſimi ſunt,hi qui-
dem propter cinerem, illi verò per teſtam humore priuati.
Simil

A Similaginei omnium horũ fortiſsimi ſunt, Et adhuc magis
qui ex alica fiunt,valdéque nutriunt,verùm non ſimiliter ſe-
cedunt. Farina pura in aqua pota frigefacit,& lotura polli- Farina.
nis tritici. Furfurum ſuccus coctus,leuis,per aluum ſecedit.
Verùm farinæ in lacte datæ magis per aluum ſecedunt,
quàm in aqua,propter ſerum,& maximè inter aluũ mouen-
tia numerantur. Quæcunq; verò farinæ cùm melle & oleo
coquuntur,aut aſſantur,omnes æſtuoſæ ſunt,& ructum ciẽt.
Et ructum quidẽ cient,quia probè alentes non ſecedunt.Ae-
ſtuoſæ autem ſunt,quia pinguia,& dulcia,& inter ſe concor-
dia,non eadem coctura indigentia, in eodem ſunt. Simila- Similago.
B go & alica cocta,fortia ſunt & alunt,non tamen per aluũ ſe-
cedunt. Trygis,id eſt, Tragus ſiue olyra, leuior eſt tritico, Trygis.
& quæ ex ipſa fiunt ſimiliter vt ea quæ ex tritico parantur,&
magis per aluũ ſecedunt. Auena comeſta humectat ac per- Auena.
frigerat,itémque in ſorbitione accepta. Polentæ ac farinæ Polentæ
recẽtes ſicciores ſunt vetuſtis,quia igni & præparationi pro- recentes.
pinquiores exiſtunt. Vbi verò vetuſtæ fiunt, calor exhalat,&
frigiditas inducitur. Panes calidi ſiccant,frigidi minùs,gra Panes calidi.
cilitatem autem quandam inducunt. Fabæ alunt,aluum ſi-
ſtunt,& inflant. Inflant,quia meatus aliud inſuper accedens Faba.
alimentum non ſuſcipiunt. Aluum ſiſtunt, quia totam ali-
menti fecem habent. Piſa inflant quidem minùs,per aluum Piſum.
autẽ magis ſecedunt. Ochri ſiue eruiliæ,& dolichi ſiue pha- Ochri.
ſioli ac ſiliquæ, hi magis per aluum ſecedunt,minùs inflant,
& probè alunt. Cicer album per aluum ſecedit, & per vri- Cicer.
C nam eiicitur,& alit. Et alit quidem,carnoſum in ipſo. Per
vrinam verò eiicitur,dulce,per aluum autem ſecedit,ſalſugi
noſum. Milij grana ac paleæ ſiccant, & ventrem ſiſtunt, & Milium.
cùm ficubus,fortibus doloribus conferunt. Ipſum autẽ Mi-
lium coctum alit, non tamen aluo ſecedit. Lentes æſtuoſæ Lens.
ſunt & turbatiuæ,& neque per aluum ſecedunt,neque ipſam
ſiſtunt. Ernum aluum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſe facit, Eruum.
& explet,& boni coloris hominem facit. Lini ſemen come- Linum.
ſtum aluum ſiſtit, habet & quiddam frigefactorium. Hor- Horminũ.
mini ſemen conſimilia lini ſemini facit. Lupini natura ro- Lupinum.
buſti ſunt & calidi, verùm per præparationẽ leuiores ac fri-
gidiores fiunt,& aluo ſecedunt. Irio humectat & aluo ſece- Irio.
dit. Cucumeris ſemen per lotiũ magis abit quàm ſeceſſum. Cucumis.
Explet

Explet autem & craſſeſcit. Et ſecedit quidem per aluū; pro- D
pter paleam externā,explet autem & craſſefacit,propter car
nem. Lotum verò ſecedit quidem verùm minùs,craſſefacit
autem & explet magis,humectat autem & vrit,propter pin-
Cnicus. Papauer. gue & oleoſum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluū ſiſtit,
magis autem nigrum hoc facit, ſed & album idem agit, alit
autem & robuſtum eſt. Horum porrò omnium ſucci carnis
aluum mouēt,oportet itaq; in præparatione id obſeruare,vt
quæ ſiccare velis,ab his ſuccos detrahas,& carne vtaris. Quæ
verò aluū mouere velis, vt ſucco copioſiore,carne verò pau-
ciore & ſucculentiore vtaris. Cæterùm de animalibus quæ
Caro cuiuſque animalis. in ciborum vſum veniunt, ſic cognoſcere oportet. Carnes E
Bubulæ robuſtę ſunt,& aluum ſiſtunt,& ægrè in ventre con-
coquuntur,propterea quòd craſsi ac multi ſanguinis eſt hoc
animal,& carnes graues,itémq; ſanguis,ac lac. Quorum au-
tem animaliū lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorū etiam
carnes conſimiles ſunt. Caprinæ carnes his leuiores ſunt,&
magis aluo ſecedunt. Suillæ robur quidem magis quàm hæ
corpori inducunt, multùm autem aluo ſecedunt, propterea
quòd tenues & modici ſanguinis venas ſues habent, carnem
verò multam. Agninæ leuiores ſunt ouillis,& hedinæ capri-
nis,quia exanguiores ſunt & humidiores. Quum enim ſic-
ca & robuſta natura ſint animalia,dum quidem tenerę ſunt,
aluo ſecedunt,vbi verò augmentū ſumpſerint, nō ſimiliter.
Et vitulinæ carnes eodem modo ſe ad bubulas habent. Ve- F
rùm porcinæ ſuillis grauiores ſunt. Quum enim animal ſit
natura carnoſum & exangue, humiditatis exceſſum in tenel
la ætate habet. Quum igitur meatus ſuperaccedens alimen-
tum non ſuſcipiant,intus manens calfacit ac perturbat ven-
trem. Aſininæ carnes aluo ſecedunt,& pullorū adhuc magis.
Equinæ leuiores ſunt. Caninæ calfaciunt ac ſiccant & robur
inducūt,non tamen aluo ſecedunt,catulinæ verò humectant
& ſecedunt. Suis ſylueſtris caro ſiccat & robur exhibet,ac ſe-
cedit. Cerui ſiccat, minùs autem ſecedit, magíſque vrinam
prolicit. Leporinæ ſiccæ ſunt & aluum ſiſtunt,vrinæ autem
citamentum quoddam faciunt. Vulpinæ humidiores ſunt
& vrinam cient. Et erinaceorū terreſtrium carnes humidio-
Caro auiū. res ſunt ac vrinam cient. Porrò de volucrium generibus ſic
res ſe habet. Omnia ferme volucrium genera ſicciora ſunt
quàm

A quàm quadrupedia. Quæcunque enim veſicam non habent,
neque mingunt, neq; ſputum aut ſaliuam fundunt, omnino
ſicca ſunt. Propter caliditatem enim ventris, humiditas ex
corpore conſumitur in alimentum caliditatis, quare neque
mingunt,neque ſputum aut ſaliuam fundunt. Cui autē tales
humiditates nō inſunt,id ipſum neceſſario ſiccat, Siccisſima
igitur caro eſt palumbis,deinde columbæ, tertio loco perdi-
cis,ac galli,& turturis, Humidisſima verò anſeris. Semini-
leges autem volucres prædictis ſicciores ſunt. Verùm anatis
carnes,& reliquarum auicularum quæ in paludibus degunt,
aut in aquis,omnes humidæ ſunt. At vero ex piſcibus ſiccis- Piſces.
ſimi ſunt hi, ſcorpius,draco, callionymus, cuculus, glaucus,
B perca,thriſſa. Leues autē ſunt petroſi fermè omnes,velut tur
dus,phuca,elephetis,gobio. Tales autem & prædicti itidem,
leuiores ſunt erronibus, Nam hi vt quieſcentes raram ac le- Piſces errones.
uem carnem habent, Errones autem & vndas verberantes la
boribus fracti,ſolidiorem carnē habent. Torpedines autem
& ſquatinæ ac Rhombi, & huiuſmodi,ſunt leuiores. Qui-
cunq; verò piſces in lutoſis & aquoſis locis alimenta habent, Piſces grauiores, & contra.
velut capitones,mugiles,anguillæ, & reliqui eiuſmodi, gra-
uiores ſunt,propterea quòd ab aqua & luto,& in his naſcen-
tibus,alimenta habent,à quibus etiam ſpiritus in hominem
ingrediens ipſum lædit ac grauat. Fluuiatiles autē & palu-
ſtres his adhuc grauiores ſunt. Polypi verò & ſepiæ, & eiuſ-
modi piſces,neq; piſces velut videntur ſunt, neq; per aluùm
C ſecedunt,quapropter etiam oculos comeſti grauant. Iuſcula
tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia velut Conchylia.
ſunt pinæ,purpuræ,patellæ,buccina,oſtrea, ipſa quidem ſic-
ca ſunt,ſucci autem ipſorum aluum mouent. Mituli verò &
pectines ac tellinæ magis aluo ſecedunt. Vrticæ autem &
chartilaginoſi generis piſces, maxime humectant ac aluum
mouent. Cæterum Erinaceorum oua, & locuſtarū humor,
& muſculi & vrſæ,ac cancri,magis quidem fluuiatiles,ſed &
marini, aluum mouent & vrinam cient. Salſamenta ſiccant
& attenuant,pleraque etiam aluum leniter mouēt. Ex ſalſa- Saliti piſces.
mentis ſiccisſima ſunt marina,deinde fluuiatilia, Humidiſſi
ma autem ſunt paluſtria. Ex ipſis autem ſalſamentis piſces
percæ appellati valde ſicci ſunt. Animalium porrò cicurum Animaliū & carnium diuerſitas.
ea quæ in ſyluis & agris paſcūtur,ſicciora ſunt his quæ intra
ædes

ædes nutriuntur,quia labore reſiccantur,itémq; præ Sole ac D
frigore,& ſpiritu ſicciore nutriuntur. Verũ ſylueſtria ſiccio-
ra ſunt manſuetis , & crudiuora ac ſyluarum materie paſta,
itémque parum edacia,ſicciora ſunt edacibus. Et frugiuora
herbiuoris ſicciora ſunt,Et frugiuora non frugiuoris,& pau-
cibiba multibibis, & ſanguine referta exanguibus ac paucũ
ſanguinem habentibus, & quæ in vigore ſunt vetuſtis valde
ac iuuenculis,& maſcula fœmineis,& caſtrata non caſtratis,
& nigra albis,& hirta nudis. Contraria verò his humidiora
ſunt. Ex ipſis autem animalibus carnes hæ fortiores ſunt,
quæ optimè exercētur ac ſanguinolentiſsimæ ſunt,& in qui-
bus recumbunt, Leuiſsimæ autem carnes ſunt,quæ minimè
exercētur,& in vmbra degunt,& in intimis animalis parti- E
bus ſitæ ſunt. Exanguium autē partium robuſtiſsimæ ſunt,
cerebrum & medulla. Leuiſsimæ verò carniũ partes ſunt ca
pitales,& ſub ventre,muſculi,pectines,pedes,Ex piſcibus ſic-
ciſsimæ ſunt ſupernæ partes,leuiſsimæ ſub ventre, Et capita
ipſorum humidiora ſunt, propter pinguedinē ac cerebrum.
Oua qualia. Oua volucrum robuſtum quid habent, & alunt, & inflant.
Robuſtum quid habent,quia generatio eſt animalis. Alunt,
quia hoc eſt pulli lac. Inflant,quia ex parua mole in multam
Caſeus. diffunduntur. Caſeus robuſtus eſt & æſtuoſus & alit,Robu-
ſtus quidem, quia proximus eſt generationi. Alit autē, quia
carnoſæ reliquiæ ſunt lactis. Aeſtuoſus eſt,quia pinguis. Al-
Aqua. uum autem ſiſtit,quia ſucco & coagulo compactus eſt. Aqua F
Vinum nigrum. frigefacit. Vinum calidum eſt & ſiccum,Habet & purgato
rium quiddã à materia. Vina nigra & auſtera ſicciora ſunt,
& aluum non mouent,neque vrinam cient, neq; ſaliuam fa-
ciunt. Siccant autem & calefaciũt, humiditatem ex corpore
conſumentes. Mollia verò nigra humidiora ſunt,& inflant
atq; aluum magis mouēt,Dulcia nigra humidiora ſunt,cal-
faciunt autem & inflant humiditatem inducentia. At verò
alba & auſtera calfaciunt,magíſque vrinam cient,quàm al-
uum mouent. Noua vina aluum magis mouent, quia pro-
piora muſto ſunt, itémq; alunt, & odorata magis quàm ino-
dorata eiuſdē ætatis,quia magis concocta ſunt:& craſſa ma-
gis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis vrinam cient,
& aluum mouent, & humectant corpus & ſanguinem debi-
lem faciunt , & aduerſarium corporis ſanguinem in corpo-
re au

A re augent. Muſtum inflat,& ſubducit,ac conturbat feruens Muſtum.
in ventre,& aluo ſecedit. Inflat quidem,quia calfacit,ſubdu
cit autem ex corpore,quia purgat,cõturbat autem,quia fer- Vinum acidum.
uet in ventre,atq; ita aluo ſecedit. Vina acida frigefaciũt,at
tenuant & humectant. Frigefaciũt quidem & attenuant hu-
miditatis euacuationē à corpore facientes,humectant autē
per aquam vnà cum vino ingredientem. Acetum frigefacit, Acetum.
quia colliquans humiditatem in corpore conſumit. Siſtit au
tem magis quàm mouet aluum,quia nõ alit & acre eſt. Sapa Sapa.
calfacit & humectat ac ſubducit. Calfacit,quia vinoſa eſt.hu
mectat,quia alit,ſubducit quia dulcis eſt. Vinum recens ſub
B torculari expreſſum & nondũ excolatum,humectat, ſubdu- Mel.
cit,& inflat,quia etiam muſtum idem facit. Mel calidum eſt
& ſiccum,ſi meracum ſit,cũ aqua autem humectat & aluũ
mouet billioſis,pituitoſis verò ſiſtit. Dulce verò vinum pitui-
toſis magis aluo ſecedit. De oleribus porrò hoc modo res ſe
habet. Allium calidum eſt , & aluum mouet & vrinam ciet Allium.
corpori,oculis verò non eſt commodum. Multam enim cor
poris purgationem faciens,viſum hebetat,aluum autem &
vrinam mouet,propter vim purgatoriam:coctum debilius
eſt quàm crudum,flatum autem inducit,propter ſpiritus in-
tentionem. Cepa viſui cõmoda eſt,corpori verò mala , quia Cepa.
calida & æſtuoſa eſt,& aluo ſecedit,& alimentũ quidem nul
lum corpori præbet neq; vtilitatem,calfaciens autem ſiccat
C propter ſuccum. Porrum calfacit quidem minus,vrinam ve Porrum.
rò ciet,& aluũ mouet,habet & quid purgatoriũ , humectat
autem & ructũ acidum ſedat,Præſtat à reliquis cibis poſtre-
mum ipſum edere. Raphanus ſiue radicula,humectat pitui- Raphanus
tam diffundens ſua acrimonia,folia minus proſunt, præter-
quam ad articularem morbum. Radix vitioſa eſt,innatás ac
ægrè concoctilis. Naſturcium calidum eſt, & carnē liquat. Naſturciũ.
ſiſtit autem pituitam albam,quare vrinæ ſtillicidiũ inducit.
Sinapi calidum eſt & aluum mouet ſed & hoc vrinæ diffi Sinapi.
cultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum cali- Coriandrũ
dum eſt,& aluum ſiſtit,& ructum acidum ſedat,& ſomnum
conciliat , ſi poſtremum edatur. Lactuca frigidiſsima eſt, Lactuca.
prius quàm ſuccum habeat , debilitatem autem quandam
corpori inducit. Anethum calidum eſt,& aluum ſiſtit, & Anethum.
ſternutamenta ſedat olfactatum. Apium magis vrinam ciet Apium.

quàm aluum mouet, & radices magis quàm ipſum, aluum D
Ocymum. mouent. Ocymum ſiccum eſt & calidum: & aluum ſiſtit.
Ruta. Ruta vrinam magis quàm aluum mouet, Habet & vim
quandam condenſandi,& ad medicamenta noxia commoda
Aſparagus eſt præpotata. Aſparagus ſiccus eſt & aluum ſiſtit. Saluia
Saluia. ſicca eſt & aluum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in
Solanum. ſomnis effundere nõ permittit. Portulaca fluuiatilis frige-
Portulaca. facit,ſale verò condita ac ſeruata,calfacit & purgat. Cala-
Calamintha. mintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & vrinã ciet,&
Mintha. vomitus ſiſtit. Et ſi quis ſemen eius ſæpe comedat,collique-
facit vt quis diffluat,& arrigere prohibet, & corpus debile
Rumex. facit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida
Atriplex. eſt,non tamen aluum mouet. Blitum calidum eſt,non mo- E
Braſsica. uens aluum. Braſsica calfacit ac aluum mouet, & billioſa
ducit. Betæ ſuccus quidem aluum mouet, ipſum autem
olus comeſtum ſiſtit. Radices verò magis aluum mouent.
Cucurbita. Cucurbita frigefacit & humectat,& aluum mouet.
Rapum. Rapum æſtuoſum eſt,humectat autem & conturbat cor-
pus,non tamen aluo ſecedit, & vrinæ difficultatem indu-
Pulegium. cit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanum cal-
Origanum facit, & bilioſa ſubducit. Thymbra ſimilia origano effi-
Thymum. cit. Thymum calidum eſt, per aluum ſecedit & mingi-
Hyſſopum tur,ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidum eſt & pituitã du-
Herbarum vires. cit. Porrò ſylueſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata
ſunt,ea calfaciunt & minguntur magis quàm per aluum ſe-
cedunt.Quæ verò humidam habent naturam frigidámque F
ac fatuam,& odores graues,magis per aluum ſecedũt,quàm
per vrinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt,aluum ſi-
ſtunt.Quæ acria & odorata ſunt,vrinam cient. Quæ acria
& ſicca in ore ſunt,ea omnia ſiccant.Quæ acida ſunt, frige-
faciunt. Cæterùm ſucci vrinam cientes ſunt, crethmi, a-
pij,alij cremor,cytiſi,fœniculi,porri,adianti, ſolani, qui &
frigefacit. Item ſcolopendrium, mintha,ſeſeli, caucalides,
hypericũ,vrticæ. Aluum autem mouent & purgant,cicer,
lenticula,ordeum,beta,braſsica,mercurialis,ſambucus,cni-
cus.Hæc omnia aluum magis mouent quàm vrinam.At ve
Poma. rò de pomis hoc modo ſe res habet.Quæ quidem ſeminibus
referta ſunt, ea magis aluum mouent, Item viridia magis
Mora. quàm ſicca.Verùm vis & facultas ipſorum referatur. Mora
calfac

A calfaciunt & humectant ac aluo ſecedunt. Pira matura cal- Pira.
faciunt & humectant ac aluum mouent. Dura verò ſiſtunt.
Pira ſylueſtria,hyberna,matura,aluum mouent ac purgãt.
Cruda verò ſiſtunt.Mala dulcia ægre concoquuntur. Acida Mala dulcia.
verò & matura,minùs.Cydonia adſtringunt,& non mouẽt
aluum.Succi autem malorum,vomitus ſiſtunt & vrinã ciẽt. Cotonea.
& ante vomitum odores ipſorum idem præſtant. Mala ſyl-
ueſtria aluum ſiſtunt.Cocta comeſta magis aluum mouent.
Verùm ad reſpirationẽ quæ erecta ceruice fit, & ſucci ipſo-
rum,& ipſa quoque,hauſta proſunt.Sorba,Meſpila & Cor- Sorba.
na, & quæcunque alia huius generis poma,aluum ſiſtunt & Meſp.Corna.
B acerba ſunt.Mali punici dulcis ſuccus aluum mouet, habet
autem quid æſtuoſum.Mala punica vinoſa, minùs æſtuoſa
ſunt.Acida verò magis frigefactoria.Nuclei autem omniũ Mala punica.
ſiſtunt. Cucumeres crudi,frigidi ſunt & ægrè concoctiles. Cucumis.
Maturi autem & pepones,mingũtur & per aluum ſecedunt. Pepones.
verùm flatuoſi ſunt.Botri vuarum calidi ſunt & humida,ac Vua.
aluum mouent,maximè albi.Dulces quidẽ igitur calfaciũt
fortiter,propterea quòd multùm iam caliditatis habent.Im
maturæ verò minùs calfaciunt,magis autẽ purgant potati.
Ficus & vuæ paſſæ æſtuoſæ ſunt,ſed aluum mouent.Ficus Ficus.
viridis humectat & aluum mouet, ac calfacit, humectat,
quia ſucco plena eſt.Calfacit,propter ſuccum itidem, aluũ
mouet,propter ſucci dulcorem. Primæ ficus peſsimæ ſunt,
quia ſucculentiſsimæ,optimæ antẽ ſunt poſtremæ.Ficus ari
C dæ æſtuoſæ ſunt,ſed aluo ſecedunt.Amygdalæ æſtuoſæ ſunt, Amygdala
verum probè nutriunt.Aeſtuoſæ quidem ſunt propter pin-
guitudinem,nutriunt autem propter carnoſitatem. Nuces Nuces.
rotundæ ſimiles his ſunt.Latæ verò maturæ probè alunt, &
aluum mouent.Depuratæ verò etiam flatum inducunt.Tu-
nicæ verò ipſarum aluũ ſiſtunt.Acyli ilicis glandes,& quer- Caſtaneæ.
cinæ fagineæ glandes,aluum ſiſtunt crudæ & aſſatæ, coctæ
verò minùs.Pingues carnes æſtuoſæ ſunt,ſed aluum mouẽt,
Carnes conditæ ac aſſeruatæ in vino quidem ſiccant & alũt, Caro varié
& ſiccant quidem propter vinum,alunt autem propter car- condita
nem. In aceto autem aſſeruatæ calfaciunt quidem, verùm quid poſsit
minùs propter acetum, multùm autem nutriunt. At verò
ſale ſeruatę minùs quidem alunt,humiditate per ſalem pri-
uatæ, attenuant autem & ſiccant,ac ſufficienter aluum mo-

P 2 uent.

Quî vires demãtur & augeantur.

D uent. Cæterùm vires ſingulorum detrahere, & addere ac augere, hoc modo oportet. Ex igne & aqua omnia conſtituuntur, & animalia, & terra naſcentia, & ex his augeſcunt, & in hæc ſecernuntur ac reſoluuntur. Fortiũ quidem igitur eduliorum vim ſæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet, & vice verſa augere. Humidorum autem torrendo ac aſſando humiditatem eximere. Siccorum verò rigando ac madefaciendo. Salſorum rigando & coquendo. Amarorum & acrium dulcium mixtura. Acerborum pinguium temperamento, & de reliquis omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. Quæcunque toſta aut aſſata ſunt, aluum magis ſiſtunt quàm cruda, propterea quòd humiditas itémque pinguitudo per ignem ablata ſunt. Quum itaque in ventrem E inciderint, humiditatem ex ventre trahunt, & oſcula venarum cõcludũt ſiccántq; ac calefaciunt, quare tranſitus humiditatis ſiſtunt. Quæ verò ex inaquoſis ac ſiccis & æſtuoſis locis veniunt, ea omnia ſicciora ac calidiora ſunt, & robur amplius corpore exhibent, propterea quòd pari mole ac copia grauiora ſunt & denſiora, & maiorẽ reddituũ tribuũt, quàm quæ ex humidis & riguis ac frigidis. Hæc enim humidiora ſunt & leuiora ac frigidiora. Non igitur ipſius cibi & potus, & animalium ipſorũ vim noſſe oportet, ſed etiã patriæ vnde ſunt. Quum igitur forte alimentum corpori offerre voles, & ex iiſdem cibis, his quæ ex inaquoſis locis veniunt vtendum eſt, & cibis, & potibus, & animalibus. Vbi verò leuiore & humidiore, his quæ ex riguis veniunt vteris. Dulcia & acria, & F ſalſa, & amara, & auſtera, & carnoſa calfacere ſolent. Item quæ ſicca ſunt, & quæ humida. Quæcunque igitur de ſicca parte plus in ſe habent, ea ſiccant & calfaciũt. Quæ verò humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectát, & aluum magis mouent quàm ſicca. Nam vbi alimentum amplius corpori præbuerunt, reuulſionem in ventre faciunt, & humectantia aluo ſecedunt. Quæ autem excalfacientia ſiccant, tum edulia, tum pocula, neque ſaliuam, neque vrinam, neq; ſeceſſum facientia, corpus ſiccant, idque ob hanc cauſſam. Corpus calfactũ humore vacuatur, & pars eius ab ipſis cibis, pars in alimentũ caloris ipſius animæ cõſumitur. Pars etiã calfacta & attenuata per ipſum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleoſa replent, quia ex modica mole multùm

Toſta.

In ſiccis locis nata.

A tùm diffunduntur. Calfacta autem & diffuſa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam eſſe faciunt. At verò acida, & acria, & auſtera, & acerba, & ex toto collata, & ſicca, nõ replent: propterea quòd oſcula venarum aperiunt & expurgant, & partim ſiccantia, partim mordentia ac adſtringẽtia, humiditatem carnis horrere ac conſidere & in modicã molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore ſit. Quum igitur voles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus vteris. Recentia omnia maiorẽ quàm alia fortitudinẽ habẽt, propterea quòd propinquiora viuo ſunt. Verùm antiqua & marcida, magis quàm recẽtia aluum mouent, quia propiora putredini ſunt. At verò cruda alunt & B ructus cient, propterea quòd quæ ignem coquere oportebat, ea venter tranſigit, debilior quàm ingeſta ſunt exiſtens. Cæterum obſonia ex variis intritis præparata, æſtuoſa & humida ſunt: propterea quòd pinguia, & toſta, & calida, & inæqua les inter ſe vires habentia, in eodem cohærent. Verùm quæ in muria præparantur, meliora ſunt, & non æſtuoſa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatẽ. Salſum autẽ balneum calfacit ac ſiccat. Quum enim natura calidũ ſit, trahit à corpore humiditatem. Calida autem balnea ieiunum attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatẽ de corpore auferunt, euacuata autem de carne humiditate, C corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadẽ calfaciunt, ac humectant, ea quæ ſupereminent in corpore diffundentia in maiorem molem. Balnea autem frigida vice verſa, vacuo quidem corpore præbent quandam caliditatẽ. Vbi autem cibus ingeſtus eſt, ab humido exiſtente detrahunt, & frigidum exiſtens ſiccitate replent. Non lauari ſiccat quum humiditas conſumatur. Similiter etiam vnctionis neglectus. Vnctio verò calfacit, humectat, ac mollit. Sol & ignis ſiccant, propterea quòd quum calida ſint & ſicca, humiditatem ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderatè humectãt, dant enim magis quàm accipiunt. Sudores omnes abeuntes ſiccant & attenuant, humore ex corpore deficiẽte. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidem propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autem propter euacuationem: humectat, propter colliquationis reliquias

Quî pauca ſatient.

Obſonia ex intritis variis condita.

Balnea.

Balnea calida.

Frigida.

Vnctio.

Sol, ignis.

Vmbra.

Sudores.

Coitus.

quias in corpora præ labore. Vomitus attenuant propter ci- D
Vomitus. bi euacuationem, non tamen siccant, si quis postridie recte
curet, sed humectant, propter repletionem & colliquatio-
nem carnis præ labore. Si verò quis sinat hæc postridie cō-
sumi in alimentum caliditati, & diætam sensim adhibeat,
Vomitus ventrē mouet. & moratur. siccant. Ventrem autem compactum vomitus soluit, & e-
gerentem magis quàm oportet, sistit, illum quidem hume-
ctans, hunc verò siccans. Quum igitur aluum quis sistere
volet, auidè deuoratum cibū euomere oportet, priusquam
humescat & infrà detrahatur: & magis acerbis & austeris e-
duliis vti. Vbi verò soluere aluum quis velit, plurimo tem-
pore cibis immorari confert, & acribus, ac salsis, & pingui-
bus ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus vti. Somni ieiu- E
Somnus. num attenuant & frigefaciunt, si non longi fuerint, præsen-
tem humiditatem euacuantes. Qui verò magis calefaciunt,
colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac de-
biles faciunt. à cibo verò sumpto calfacientes humectant, ali-
Vigilia. mentum in corpus diffundētes. à matutinis autem deambu-
lationibus somnus maximè siccat. Vigilia in exsatiatis cibo
Segnicies. noxia est, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiu-
nos autem attenuat quidem, verùm minus lædit. Segnicies
ac ociū humectat, & corpus debile facit. Anima enim quies-
Labor. cens humiditatem ex corpore non consumit. Labor sic-
μονοσιτία. cat, & corpus robustum facit. Semel in die cibum capere at- F
tenuat, & siccat, & aluum sistit, propterea quòd per ani-
mæ caliditatem humiditas ex ventre & carne consumitur.
Prandium. Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat,
Potusaque similiter & frigidus. At verò & spiritus, & cibus, & potus, hu-
miditatem in corpore congelant, si excellenter frigida fue-
rint, & per cōgelationem ac frigiditatem aluos sistunt. Nam
Quæ refrigerent. animæ humiditatem superant. Rursus autem etiam cali-
ditatis excessus eandem congelant, in tantū vt diffundi ne-
queat. Quæcunque verò calfacientia corpus, & alimentum
non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam exces-
sum non facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam
præsente humiditate mota, flatu ab ipsa repletur ac perfri-
Labores. geratur. Cæterum quam vim labores habeant nunc expo-
nam. Sunt enim alij naturales, alij violēti. Naturales igitur
sunt. Visus, labor, auditus, vocis, curarum. Visus quidē igitur
talis

A talis vis est. Anima in id quod videtur intenta, mouetur &
calescit. Calfacta verò, euacuata humiditate siccatur. Per
auditum verò allabente sono, anima cōcutitur & laborat, la-
borans autem calescit & siccatur. Quæcunque fiunt homini-
bus in cura, anima etiā ab his calescit ac siccatur, & humidi-
tatem cōsumens laborat, & carnes attenuat, & hominē eua-
cuat. Quicunq; labores vocis sunt, velut sermo, aut lectio,
aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota autem siccatur
& calescit, & humiditatem in corpore consumit. At verò Deambulationes.
deambulationes etiam ipsæ maximè præ reliquis naturales
sunt, Habent autē quid violentum. Vis ipsarum talis est.
B Deambulatio à cœna & aluum, & corpus, & ventrem siccat,
ipsúmque amarum fieri nō sinit, ob hāc causam. Quum mo-
uetur homo, calefit corpus, itémq; cibi. Attrahit igitur hu-
miditatem caro, & aluum amarū fieri non sinit. Corpus qui-
dem igitur repletur, aluus verò attenuatur. Siccatur autem
eadem, ob hāc caussam. Quum corpus mouetur & calescit,
quod tenuissimum est alimenti cōsumitur, partim per insi-
tum calorē, partim verò vnà cū flatu foras excernitur, par-
tim etiā per lotium eiicitur. Quod verò siccissimum est de
cibis relinquitur, Quare vnà cum aluo etiā caro resiccatur. Matutinæ deambulationes.
Matutinæ dembulationes attenuant, & partes circa caput
leues, & agiles, ac promptas reddunt, & aluum soluunt. Atte-
nuant quidē, quia motum corpus calescit, & humiditas atte-
C nuatur ac purgatur, partim per spiritum ac flatum, partim
vero emungitur & exscreatur: sed & aliqua pars in alimen-
tum caliditatis animæ cōsumitur. Aluum antē soluunt quia
quum calida sit, frigido spiritu supernè allabente, caliditas
frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciunt, ob
hanc causam. Quum euacuata est aluus, ex reliquo corpore
& capite humiditatē in seipsam attrahit, nimirū calida exi-
stens. Euacuato autem capite, & visus & auditus depur-
gantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autē post Deambulationes post exercitia.
exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permit-
tentes carnis colliquationem fieri præ labore, sed ipsam de-
purgant. Cæterum cursus longi ac curui sensim facti, cal- Cursus.
facientes carnem, concoquere ac diffundere possunt, & vim
ciborum in carne concoquunt: verum corpora tardiora ac
crassiora reddūt quàm cursus circulares. Et multa comedē-

tibus commodiores ſunt,& hyeme magis quàm æſtate. D

Curſus veſtiti.

Qui verò in veſte fiunt,eandem vim habẽt,magis autem excalfaciunt,& corpora humidiora faciunt, & decoloratiora:quia ſincerus ſpiritus allabens ipſa non depurgat, ſed in eodem ſpiritu exercentur. Conferunt itaque & ſiccis,& carnoſis qui carnem demoliri & abolere volunt,itémque ſenioribus,propter corporis frigiditatem.

Curſus recti.

Curſus autem recti reuertentes ,& equeſtres indefiniti , carnem minus diffundunt,attenuant autem magis,propterea quod externis animæ partibus hi labores ſunt , & humiditatem ex carne reuellunt,& corpus attenuãt ac ſiccant.

Curſus circulares.

Circulares verò curſus carnem minimè diffundunt,attenuant autem & diſtendunt carnem & ventrem maximè, propterea quod acutiſſimo ſpiritu vtentes , humiditatem in ſeipſos celerrimè trahunt. E At verò concuſsiones ſiccant quidem derepente , non ſunt autem idoneæ,neque commodæ:nam conuulſiones inducunt:quia excalfactum corpus,cutem quidẽ fortiter attenuat,carnem verò minus coagmentat quàm curſus circulares , carnem autem humore euacuant. Commotiones & alleuationes carnem quidem minimè excalfaciunt , corpus autem & animã irritant,& ſpiritu euacuant.

Lucta.

Lucta & fricatio,externis corporis partibus magis laborem exhibent: calfaciunt autem carnem,& corroborant ac augeri faciunt, ob hanc cauſam. Quæ ex natura ſolida ſunt,confricta conſidunt ac coagmentantur , quæ verò caua ſunt , augeſcunt. F Quod itaque denſum eſt in carne , id confrictum coagmentatur,caua verò augeſcunt,itémque venæ. Nam carnes calfactæ ac ſiccatæ,alimentum in ſeipſas per venas trahunt,deinde augeſcunt.

ἀλινδησιν.

Volutatio in puluere conſimilia luctæ efficit. Magis autem ſiccat propter puluerem,& minus incarnat.

ἀκροχειρίζειν.

Micatio per ſummas manus attenuat , & carnes ſurſum trahit. Follis , & manuum ad rythmum motus, conſimilia faciunt. Spiritus detẽtio,meatus diſparare,& cutem attenuare,& humiditatem ſub cutem extrudere poteſt.

κωρυκομαχίη, καὶ χειρονομίη.

Puluis & oleum quale.

Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt , quòd puluis quidem eſt frigidus,oleum autẽ calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget , propterea quòd frigus prohibet à corpore quid auferre. In æſtate verò caliditatis exceſſum faciens,carnem liquat : quum & à tempore,&

A oleo,ac labore , corpus calefiat. At verò puluis qui inter exercendum accedit,in æſtate quidem magis auget. Nam frigefaciens corpus , in exceſſum calfieri non permittit. In hyeme verò frigus & algorem inducit. Morari in puluere poſt exercitia in æſtate,modico tempore,confert frigefaciendo. Verùm longior mora ſuperexiccat,& corpora dura ac lignoſa efficit.

Confricatio olei cũ aqua.

Frictio ex oleo & aqua mollit,& non vehementer excalfieri ſinit. Porrò de laſsitudinibus quæ in corpore fiunt,hoc modo res ſe habet. Homines inexercitati ab omni labore laſſantur. Nulla enim corporis pars exercitata eſt ad vllum aliquem laborem. Corpora autem exercitata,ab inſuetis laboribus delaſſantur. B Aliqua verò etiam à conſuetis exercitiis laſſantur,ſi modum exceſſerint.

Deſidioſi quid patiuntur.

Species quidem igitur laſsitudinum eiuſmodi ſunt. Vis autem ipſarum ſic habet. Etenim inexercitati humidã carnem habentes , quum laborauerint corpore calefacto multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exſudauerit,aut cum corpore depurgatum fuerit,non exhibet magis laborem in corporis parte præter conſuetudinem euacuata. Quicquid verò ab excretione intus remanſerit , non ſolùm huic laborem exhibet , ſed etiam ei parti quæ humiditatem ſuſcepit. Non enim commoda eſt corpori,ſed infeſta. Et in carnes quidem corporum non ſimiliter congregatur,Verùm in carnoſas partes , quare his laborem exhibet, donec exiuerit. Tanquam enim circuitum non habens, C quieſcens calefit tum ipſa,tum quæ allabũtur. Si igitur multum fuerit quod excretum eſt,etiam ſanum corpus exſuperat,vt totum concaleſcat , & febrem fortem inducit. Calefacto enim ſanguine & attracto , celerem circuitum faciunt ea quæ in corpore ſunt , & tum reliquum corpus præ ſpiritu purgatur,tum quod compactum eſt caleſcens attenuatur,& ſimul ex carne foras ſub cutem extruditur,atque hoc ſudor calidus vocatur. Hoc autẽ excreto,& ſanguis in naturalem ſtatum reſtituitur , & febris remittit , & laſsitudo ſedatur maximè tertia die. Cæterùm eiuſmodi laſsitudinẽ ſic curare oportet , vt fomentis & balneis calidis id quod compactum eſt diſſoluamus , & deambulationibus vehementibus depurgemus,& modico cibo ac attenuationibus carnis euacuationẽ cogamus ac coagmentemus , & oleo ſenſim multo

tempore fricemus,vt ne violẽter excaleſcat. Vnguentis etiã D
tum exudatoriis,tum mollientibus, vngere ac mollire conducit. At verò exercitatis,ab inſuetis laboribus propterea laſsitudo cõtingit.Quum corpus non fuerit laboribus exercitatum,neceſſe eſt carnẽ humidam eſſe ad eum locum,ad quem non eſt adſuetus ſe laboribus exercere,quemadmodũ etiam ad ſingula exercitationũ genera. Carnem igitur neceſſe eſt colliquari,& excerni, conſideréque ac contrahi,velut priori.

Curatio.

Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus vtendum eſt conſuetis,quo id quod compactum eſt caleſcens extenuetur ac depurgetur,& reliquum corpus nõ humectetur,neque inexercitatum maneat. Vtile eſt & hunc E
balneis calidis vti,itémque frictione ſimiliter vt priorẽ. Verùm fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes ſufficientes ſunt attenuare & depurgare id quod cõpactum eſt. Laſsitudo autem à conſuetis exercitiis hoc modo fit. A moderato quidem labore laſsitudo nõ mouetur. Quum verò maior quàm oportet labor fuerit, carnem ſuperexſiccat, euacuata autẽ humore caro,caleſit, & dolet,& horret,& ad febrem perducitur longiorem,ſi non quis rectè curet.

Medela.

Oportet autem primùm quidem ipſum balneo non valde multo, neque nimis calido lauari.deinde exhibito à balneo molli vino,in cœna offerre plurima & omnigena edulia,& potu aquoſo,vino verò molli ac multo vti.Poſtea longo tempore his immoretur,donec venæ repletæ attollantur. Deinde verò vomat,& poſt modicam ſtationem,molliter dormiat. F
Poſtea per dies ſex ſenſim ad cibos & labores conſuetos adhibeatur,atque ita ad cõſuetum cibum ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Reſiccatum excellenter corpus,humectare poteſt citra exceſſum. Si quidem igitur poſsibile eſſet, laboris exceſſum noſſe, quantus is eſſet, commodum foret ipſi per moderatum cibum mederi. Nunc verò illud impoſsibile eſt,hoc verò facile.

Curationis eius vis.

Corpus enim reſiccatum,ab ingeſtis omnigenis eduliis id quod conducibile ſibiipſi eſt,ſumit, vnaquæque pars de ſingulis cibis. repletum autem & humectatũ,aluo per vomitum euacuata,rurſus exceſſum remittit. Aluus autem vacua exiſtens reuellit. Excedentem itaque humiditate caro eructat, moderatam verò non remittit,niſi per vim,aut labores,aut medicamenta,aut

A ta,aut aliã quandã reuulſionem. Qui autem additione cibi ſenſim creſcente vtitur,is corpori diætam placidè conſtituit.

Qui aptè nutricabit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER III.

B

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

DE diæta humana exactè quid conſcribere, vt ad ciborum copiam,laborum commenſuratio ac ſymmetria fiat,non eſt poſsibile,quemadmodum etiam anteà à me relatum eſt. Multa enim ſunt impedimenta. Primum quidem hominum naturæ, diuerſæ exiſtentes. Nam & ſiccæ ipſæ ad ſeipſas,& ad alia collatæ magis ac minus ſiccæ ſunt & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes. Deinde ætates non iiſdem indigentes, Inſuper & regionum ſitus, & ventorum mutationes,& temporum C
alterationes, & anni conſtitutiones.

Quid vetet perfectã victus rationem.

Eſt & inter ipſos cibos multa differentia, Triticum enim à tritico differt,& vinum à vino,& reliqua omnia ex quibus victum facimus diuerſa exiſtentia, impediunt quo minùs poſsibile ſit exactè de diæta conſcribere. At enim prænotiones inuentæ ſanè à me ſunt eorum quæ in corpore dominantur, ſiue labores cibos, ſiue cibi labores ſuperent, & quomodo ſingulis mederi oporteat,prædiſceréque ſanas naturas, & vt non accedant morbi, niſi quis valde multum delinquat ac ſæpè. hæc autem medicamentis iam opus habent. Sunt autem quæ neque per medicamẽta ſanari poſſunt. Quantum quidem igitur inueniri poſsibile eſt quæ maximè ad rem faciunt,à me inuentum eſt. Verùm exactè à nullo.

Qui modus vitæ.

Primùm igitur multis ac vulgò hominibus cõſcribam,ex quibus maximè vtilitatem

tatem capere poſsint, qui ſanè cibis vulgaribus vtuntur, ac D laboribus neceſſariis, profectionibúſq; neceſſariis, ac operis marinis ad vitam degendam repertis, quíque caleſcunt plus quàm expedit, perfrigerantúrque præter commoditatem, & reliqua diæta inconſtanti vtuntur. His itaq; ex præſentibus ſic victum facere conducit. Annum equidē in quatuor partes diuidunt, quas pleriq; omnes nouerunt, hyemem, ver, æſtatem, autumnum. Et hyemem quidem à pleiadum occaſu, vſq; ad æquinoctium vernum. Ver autem ab æquinoctio vſque ad pleiadum exortum. Aeſtatem verò à pleiadum ortu vſque ad arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu, vſq; ad pleiadum occaſum.

Anni quatuor partes.

Victus hybernus.

In hyeme quidem igitur tempori frigido & compacto ſe opponendo, hoc victu vti conducit. E Primum quidem ſemel tantum in die cibum capere conuenit, niſi quis valde ſiccum vētrem habeat. Id verò ſi fieri non poſsit, modicum prandere. Victu autem vtendum eſt ſicco & auſtero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autē magis vti expedit, & obſoniis aſſatis potius quàm coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus. Oleribus minimum, præterquàm calefacientibus & ſiccis. Succis item ac ſorbitionibus minimè vtendum eſt. Laboribus autē multis omnibus, curſibúſq; curuis ſenſim creſcente acceſsione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac ſenſim addendo. Et deambulationibus ab exercitiis, acutis ac celeribus. à cœna verò, tardis in tepore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac ſenſim creſcēte acceſsione, ita vt placide rurſus deſinas. F Vtendum eſt & ſtrato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac curſibus per funem vti cōfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciunt. Vtendum etiam nauigatione. Vbi autem quis lauari velit, ſi quidem in palæſtra ſe exercuerit, frigida lauetur. Si vero alio quopiam exercitio vſus fuerit, calida commodior exiſtit.

Vomitionis modus.

Vtendum & vomitibus, ſi humidiores ſint ter in menſe, ſin ſicciores, bis à cibis omnis generis. à vomitibus ſenſim perueniendum eſt ad conſuetum cibum per dies tres, eóque tempore laboribus leuioribus ac paucioribus vtendum. à bubulis autem & porcinis carnibus, aut aliis, quicquid tandem modum exceſſerit, repletus vomat: & à caſeoſis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non eſt adſuetus repleri, vomere conducit: & ab ebrietate,

A tate, ac ciborū mutatione, & regionum alteratione vomendum eſt. Oportet autem frigori ſeipſum purum exhibere, præterquàm à cibis ac exercitiis. Sed & in matutinis deambulationibus vbi corpus calefieri cœperit, itémq; in curſibus etiam in alio tempore, exceſſum vitare oportet. Meliùs eſt enim corpori hyemem ferre, quàm exerceri hoc tempore. Nam neque arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tempore, fructum ferre poſſunt, neq; ipſæ ſanæ eſſe. Vtendum eſt & laboribus hoc tempore multis vſque ad exceſſum, niſi laſſitudines ſuccedant. Signum autem docebo idiotas, oſtendámque quapropter hæc ita ſe habent. Tempore exiſtente B frigido ac compacto, conſimilia patiuntur etiam animalia ipſa. Neceſſe igitur eſt corpora tardè calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præſentis partem excernere. Deinde modicum tempus conceſſum eſt quo laborent, multùm autem quo quieſcant. Dies enim breuis eſt, nox verò longa, propterea igitur neque tempus, neque labor exceſſum habet. Ob hanc itaque cauſam hoc tempore ſic diætam inſtituere oportet, à pleiadum occaſu, vſq; ad ſolſtitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa ſolſtitium autem maximè in cuſtodia ac tutela eſſe, & à ſolſtitio alios totidem dies eadem diæta vti.

Plus otij quàm laboris hyeme datur.

Vergiliarū occaſus ſolſtitium.

Poſtquàm autem tempus adduxerit fauonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam cùm tempore diætam ſequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo volat. C Sequens verò tempus magis varie tranſigere oportet vſque ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta vti hoc tempore variegatiore, mollioréque ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atq; ita ſenſim ad ver perducere.

Fauonius.

Arcturi ortus.

Hirundo.

Quum autē æquinoctium iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidum ac ſiccum conſtiterit, etiam præſens victus probè nutriens ac meracus ſit.

Aequinoctium.

Quemadmodum igitur arbores rationem non habentes, hoc tempore præparant ſibi ad æſtatis commoditatem, tum incrementum, tum vmbram: Sic oportet hominem, quum ſanè mente ac ratione præditus ſit, carnis incrementum ſalubre ſibi præparare.

Homines arbores imitentur.

Oportet igitur vt ne derepente diæta tranſmutetur, tempus in ſex partes diuidere, per octo dies. In prima itaque parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq; velocioribus vti.

Diuiſio tēporis in ſex partes.

vti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquosioribus ac al- D
bioribus,& lucta cùm oleo in Sole vtendũ est. In singulis au-
tem temporibus singulas diætas paulatim trãsmutare opor-
tet, & deambulationes detrahere à cœna plures, matutinas
pauciores: & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibe-
re, & obsonia cocta assatis adæquare, & balneis vti, & parum
prandere, & re venerea pauca vti, & vomitibus primùm qui-
dem quarto quoque die, deinde per longius tempus, quo &
corpus pura carne incarnatum constituas, & diætam in hoc
tempore mollem, vsque ad pleiadum exortum. Et in hoc
Victus æstatis. iam æstas adest, & ad hanc nunc diætam instituere oportet.
Quum itaq; pleias exorta fuerit, cibis mollioribus ac pau- E
cioribus vti oportet. Deinde maza magis quàm pane, atq; ea
priùs subacta, & vino dulci non emollita, potibus autem mol
libus albis aquosis, prandio modico, & somnis à prandio bre
uibus, & repletionibus ex cibis ac potibus quàm minimis.
Potu inter edendum vtendum est sufficiente, per diem ve-
rò minimè bibendum, nisi necessaria aliqua siccitate corpus
vtatur. Vtendum est & oleribus coctis, exceptis æstuosis ac
siccis. Vtendum etiam crudis, exceptis calfacientibus ac sic-
cis. Vomitibus nisi si qua repletio contingat, vtendum non
est. Re autem venerea minimè. Balneis autem tepidis vti
Poma. licet. At verò poma fortiora sunt quàm pro humana natura.
Meliùs est igitur à pomis abstinere. Si verò quis cùm cibis
Per æstatẽ exercitatio. vtatur, minimè deliquerit. Laboribus quoque ac cursibus
circularibus exerceri oportet, & cursibus rectis reuertẽtibus F
modicis multo tempore, & deambulationibus in vmbra, lu-
cta autem in puluere, quo quàm minimè excalescat. Verùm
volutationes in puluere meliores sunt quàm cursus circula-
res. Frigefaciunt enim corpus humore euacuantes, à cœna
deambulandum non est, sed saltem surgendũ. Manè verò de-
ambulationibus vtendum. Soles vitãdi sunt, itémq; frigora,
tum manè, tum vesperè, quæ flumina, aut stagna, aut niues
exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet vsq; ad sol-
stitium æstiuũ, quo in hoc tempore adimas omnia quæ sicca
sunt & calida & nigra ac meraca, itémq; panes, præterquam
si parum quid voluptatis gratia concedere velis. Sequẽti ve-
rò tempore vtetur mollibus & humidis & perfrigerantibus
ac albis, vsque ad arcturi exortum ac æquinoctium per dies
nonag

A nonaginta tres. Cæterùm ab æquinoctio sic dietã instituere **Victus autumni.**
oportet, per autumnm ad hyemem adducendo, ita vt muta-
tiones frigorum ac teporis vites vestitu crasso. Vtendum au-
tem hoc tempore motu in veste, frictionéq; ac lucta in oleo,
ita vt sensim accessio crescat. Deambulationes quoque in te-
pore faciendæ sunt, & calidis lauacris vtendũ, & somni diur-
ni detrahendi. Cibis autem vtendum est calidioribus, ac mi-
nus humidis, & puris, & potibus nigrioribus, verùm molli-
bus & non aquosis. Oleribus verò minus. Reliquam itẽ diæ-
tam omnem sic cõsonam adhibere oportet, vt ab æstiuis de-
trahas, hybernis autem vtaris non ad summum, quo hyber-
num victum quàm proximè cõstituas, in diebus duodequin-
B quaginta, vsque ad pleiadum occasum, ab æquinoctio. Hæc
porro multitudinis commonẽdæ gratia ac vulgi hominum
causa prodo, qui ex necessitate vitam temerè transigunt, ne-
que licet ipsis aliorum negligentes esse, ac suam ipsorum sa-
nitatẽ curare. Quibus verò iam hoc certum ac percognitum
est, quòd neque diuitiarum, neque corporis, neque vllius al-
terius rei vlla vtilitas est, citra sanitatem, ad hos inuenta est **Sine sanitate nihil iuuat.**
à me diæta, quantum possibile est, ad veritatem ac certitudi-
nem possibilium rerum adducta. Hanc itaque in sermonis
progressu declarabo. Inuentum autem hoc honestũ quidem **Quæ inuenerit Hipp.**
mihi repertori, vtile verò discentibus, nullus adhuc priorum
ne attentauit quidem cõponere, quod ad omnia alia magni
æstimandum duco. Est autem præcognitio antequam ægro- **Quid præcognitio & cognitio.**
C tent cognitio, quid corpora perpetiantur, vtrum cibus supe-
rat labores, aut labores cibos, aut moderatè inter se habeãt.
Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate
autem inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè comme-
moranda accingor, & demonstrabo qualia fiunt hominibus
qui sani sibi esse videntur, & iucundè comedunt, laboraréq;
possunt, & corporis ac caloris satis habent. Nares citra cau-
sam apertam à cœna implentur, & repletæ esse videntur, e-
mungunt autem nihil. Vbi autem deambulare mane inci-
piunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuũt, & progressu tem
poris etiam palpebras graues habent, & pruritus frontem
occupat, & à cibis abstinent, & bibere minus possunt, & co-
lor fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres hor
ridæ, iuxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quic-
quid

quid autem eo tempore fecerit, in idipſum culpã ac cauſam D
reiicit, quum id ipſum cauſa non ſit. Huic enim cibi ſuperãt
labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipſum ad-
duxit. Sed non huc vſque differre oportet, verùm vbi prima
ſigna cognouerit, ſcire quod cibi labores ſuperant, & paula-
Plenitudinis ſigna.
tim collecta repletio exiſtit. Mucus enim & ſaliua repletio-
nis indices ſunt ac ſigna. & quieſcẽte quidem corpore, mea-
tus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente, vbi verò ca
lefactum eſt præ labore, attenuata excernuntur. Talem au-
Medela.
tem ſic curare oportet. Exercitatum in conſuetis exercitiis
citra laſsitudinem, calidáque lotum, cibis omnigenis exple-
to, ac vomere facito, à vomitu verò os & fauces colluat vino
auſtero, quo oſcula venarum conſtringantur, & nihil attra- E
hant, velut à vomitu fieri ſolet. deinde ſurgens modicè de-
ambulet in tepore. Poſtridie verò deambulationibus qui-
dem vtẽdum eſt, exercitiis autem paucioribus & leuioribus
quàm prius, & ſi æſtas fuerit, impranſus degat, ſin minus, pa-
rum comedat, & de cœna quam ſumere ſolebat, dimidium
detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes
conſuetos ac deambulationes, verùm cibos ſenſim ingerat,
quo quinta die à vomitu conſuetum cibum aſſumat. Et ſi
quidem ab hoc ſatis bene habuerit, de cætero cibis quidem
paucioribus, laboribus autẽ pluribus curetur. Si verò ſigna
repletionis non quieuerint, interpoſitis duobus diebus ab ea
qua conſuetos cibos aſſumpſit, rurſus vomat, & eodem mo-
do ſenſim ad conſuetos cibos redeat. Quod ſi non ſucceſſe- F
rit, etiam tertium eadem repete, donec à repletione libere-
tur. Sunt autem homines qui vbi labores ſuperantur à ci-
bis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione ſomni lon
gi & dulces ipſis contingunt, & interdiu etiam dormiunt.
Diurna dormitio bona non eſt.
Somnus autẽ contingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus
diffuſus trãquillus eſt. Quũ verò non ſuſcipiat amplius cor-
Morborũ alia cauſſa.
pus repletionem, ſecretionem iam remittit intro, præ circui
tus violentia, quæ ſanè ſecretio contraria alimento à cibis,
animam perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipſis
ſunt ſomni, ſed neceſſe eſt hominẽ perturbari, & videtur ſibi
cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim pa-
titur corpus, talia videt anima, viſu iam concluſo. Quum igi
tur ad hoc peruenerit homo, prope iam eſt vt ęgrotet. Quòd
autem

A autem veniet morbus. valde manifeſtũ eſt, Qualis enim ſe-
cretio venerit, & quancunq; partem ſuperauerit, eam ipſam
morbo affligit. Verùm non oportet ita deſipientem eſſe &
hucuſque differre, ſed ſtatim vbi prima ſigna cognouit, curã
contingere, & huic velut priorem curare, longiori autem tẽ-
pore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiam talia reple-
tionis ſigna. Dolet corpus aliquibus totum, aliquibus pars
Repletionis ſigna.
quædam, quæcunq; tãdem. Dolor autem eſt velut laſsitudo,
& delaſſati eſſe ſibi videntur, ſegniciéque ac repletione curã
tur donec ad febrem perueniant, & adhuc nondum hoc co-
gnoſcunt, ſed balneis ac cibis vtentes, ad pulmonis inflam-
mationem, peripneumoniam Græcis dictã, morbum dedu-
Curatio.
B cunt, & ad extremum periculum deueniunt. Verùm oportet
prouidere antequã ad morbos perueniant, & hoc modo cu-
rare, vt maximè mollibus fomẽtis hominẽ foueamus, aut ſi
id fieri nequeat, multa calida lauemus, ac corpus diſſolua-
mus, & à multis ingeſtis cibis, primũ quidẽ acribus ac pluri-
mis, deinde ſalſis. probè vomere faciamus, quo facto exurgat
ac modico tẽpore deambulet in tepore, deinde dormiat. Ma
ne verò deambulationibus ſenſim creſcẽtibus vtendũ eſt, &
exercitiis leuibus, & ciborũ exhibitionibus ſenſim creſcẽti-
bus, velut prius. Attenuatione autem plurima opus habet,
itémq; deambulationibus. Si verò prouidẽtia nõ adhibita ad
febrem peruenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquã
per dies tres. Siquidem igitur ex hac ſedetur, bene eſt: ſin mi-
C nus, ptiſanæ ſucco curãdus eſt, & aut quarta aut ſeptima die
decedet febris, ſi exſudabit. Bonũ autem eſt & vnguentis ex-
Morbus alius plenitatis.
ſudatoriis vti, ſub iudicationes, exſudare enim cogunt. Qui-
dam verò etiã talia à repletione perpetiũtur. Caput ipſis do-
let ac grauatur, & palbebræ ipſis à cœna cõcidunt, & in ſom-
nis turbantur, & calor ineſſe ipſis videtur, & aluus aliquãdo
ſiſtitur. Et talis vbi venere vtitur, leuior ſtatim eſſe ſibi vi-
detur: poſtea verò magis grauatur. His caput repletionẽ re-
uellens, & aluum ſiſtit, & ipſum grauatur. Periculum autem
ſubeſt, vt quò erumpat ipſa repletio id ipſum corrumpat.
Curatio.
Verùm prouidere hoc modo oportet. Si curam celerem
facere velit, veratro purgandus eſt, deinde exhibendi cibi
leues ac molles ad dies decem, atque hi aluum mouentes,
quo venter inferior ſuperet, & de capite reuellere valeat.

Vtendum & cursib. tardis ac matutinis, & deambulationib. multis. Item lucta in oleo, & prandio, & somno à prandio nõ longo: à cœna verò exurgere satis est, & partim balneis, partim vnctione vtendum, balneis verò tepidis, à venere autem abstinendum. Hæc quidem velocior cura est. Si verò medicamentum bibere nolit, multa calida lotus, à cibis dulcib. ac salsis vomat, à vomitu verò satis est vt exurgat: mane autem deambulationib. adhibendus est, & exercitiis præscriptis ad dies sex, die septima repletione corporis facta à similibus cibis vomitum faciat, & eodem modo cibi rursus sensim adiiciendo exhibeantur, atq; his hoc modo ad quatuor hebdomadas vtatur. In tanto enim tempore maximè sedatur. Deinde cibi exhibendi quo corpus reficiatur, & diæta paulatim ad consuetum morem redigenda est. Fiunt etiam talia à repletione. Quibusdam venter quidem concoquit cibum, carnes autem non suscipiunt. Alimentum autem intus manens flatum inducit. Vbi verò pransi fuerint, sedatur. Nam à fortiore id quod leuius est expellitur, & videntur sibi liberati esse. Verùm malũ multo maius postridie accedit. Quum autem quotidie augescens fortius inualuerit, id quod prius inest superingesta superat, & calfacit ac perturbat corpus, & profluuiũ ventris facit. Sic enim nominatur quandiu ipsum solum alimentũ putrefactũ secedit. Vbi autẽ corpore calefacto purgatio aeris fiat, tunc & intestinũ raditur ac exulceratur, & sanguinolẽta egeruntur, hoc autem dysenteria, à mala intestinorum affectione appellatur, morbus grauis & periculosus. Sed prouidere oportet, & prandium detrahere, & cœnæ tertiã partem. Cursibus autẽ pluribus, & luctis ac deambulationibus vti, tum ab exercitiis, tum mane. Quũ verò dies decem præterierint, dimidiũ cibi detracti apponere, ac vomitu vti, atq; sic ad dies quatuor cibũ exhibere; vbi autẽ alij decem dies præterierint, etiã reliquum cibũ apponere, ac vomitum facere, atq; sic ad consuetum cibũ reducẽs, & ta lem laborib. cõfidenter præmens ac vrgẽs, in hoc tẽpore salem facies. Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Aluus autem egerit, pauciora quidem quàm pro ratione ciborũ: attamẽ multũ. Dolor verò nullus intus est. His ventriculus frigidus existens, cibos in nocte concoquere non potest. Quum igitur motus fuerit, cibum crudum eructat. Oportet itaque huic præparare ventriculi caliditatem, tum ex victu, tum ex laboribus. Primùm quidem igitur vtendum est pane ex tota farina collata, fermẽtato, diffracto in vinum nigrũ, aut in iusculum suillæ carnis piscibus verò coctis in muria acri. Vtendũ etiam carnosis, velut extremitatibus percoctis, & suillis carnibus coctis pluribus, & porcinis non multis, & catulorũ, ac hœdorum. Ex oleribus verò porro & allio cocto ac crudo, blitóque cocto & cucurbita. Potionibus verò meracioribus, somnisq; longis citra prandiũ prima die, itémq; somnis ab exercitiis, cursibus autẽ curuis sensim accessione augescẽte, luctáq; molli in oleo, balneísq; modicis. Est & ficus cum cibis bona, & meracũ vinum ab ipsa. Ex hac autem curatione aliis citiùs, aliis tardiùs repletio sedatur. Alij porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & vbi comederint, paulò post eructant acida, & acor in nares proserpit.

His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, quàm quod depurgatur prę circuitu. Et hoc sanè intus manens alimento contrarium est, ipsúmque violat ac acidum facit. Alimẽtum quidem igitur eructatur, illud ipsum verò sub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos similes aquę inter cutem parit. Verùm prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto veratro, exhibere cibos quemadmodum à me scriptum est. Verùm tutior à diæta, hoc modo. Primùm quidem calida lotus vomitum faciat, deinde septem à vomitu diebus cibum consuetum capiat, decima autem à vomitu dię rursus vomat, & similiter cibum assumat, & tertiũ similiter faciat. Et cursibus quidem circularibus paucis ac velocibus vtatur & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnasio ac exercitio. Vtatur & volutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exercitiis, sed & à cœna. Plurimis autẽ matutinis in puluere vtatur. Quũ autẽ lauari vult, calida lauetur, & eo tempore impransus degat. Et si quidẽ vno mense restituitur, de cætero conuenientibus curetur. Si verò quid reliquum fuerit, medela vtatur. Sunt autem quidam quibus postridie ructus acidi fiunt. His in noctem secretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex somno densiore spiritu vsum, calidum ac acidum vnà cùm spiritu for

foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis prouidentia D vtatur. Conducit autem etiam his facere velut priori. Verũ laboribus pluribus hos vti oportet. Quibusdam etiam talia fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalescunt ac diffunduntur, & à primo somno, & præ cibis carne calescente, secretio per somnum fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentum non suscipit: Id verò quod à carne secretum est alimento contrarium ac foras protrusum hominem suffocat ac calfacit, donec euomuerit. Postquàm autem leuior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu verò temporis, & dolores, & morbi fiunt. His cõsimilia patiuntur etiam qui inexercitati derepente laborauerunt, & colliquationem carnis violentam ac multam fecerunt. Hos autem sic curare oportet. De cibo detrahenda est tertia pars: Vtendum autem cibis acribus, & siccis, & austeris, ac odoratis, & vrinam cientibus. Cursibus verò plurimis curuis in vestitu, rectis autem reuertentibus & circularibus, exutis vestibus, frictione & lucta modica. Micatio per summas manus commodior est quàm follis. Vtendum & deambulationibus ab exercitiis multis, itémque matutinis. A cœna verò etiam vocis exercitatio valde commoda est, humiditatis enim euacuationem faciens rarefacit carnem. Conducit & impransum degere. His autem cibis vtendum est per dies decem, deinde dimidium ablati apponẽdum est ad dies sex, & vomitus faciendus, ab vnoquoque verò vomitu, ad dies quatuor sensim adiiciendo exhibendus est cibus. Quum autem dies decem à vomitu transierint, omnem detractum cibum assumat, laboribúsque ac deambulationibus deditus fit, & sanus euadet. Talis autem natura copiosiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiam talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per aluum liquidus inconcoctus, velut ex intestinorum leuitate, & dolorem nullum exhibet, patiũtur autem hoc ventres maximè qui humidi ac frigidi sunt: & propter frigiditatem quidem non concoquunt, propter humiditatem verò secessus fit. Corpus igitur cõtabescit, alimẽtum conueniens ac debitum non accipiens, Ventrésque corrumpuntur, & in morbos incidunt, verùm prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiam partẽ auferre. Sint autem cibi,

Carnosa corpora quæ patiantur. *Desidiosorum morbus.* *Curatio.* *Quæ exercitationes.* *Vocis exercitatio.* *Morbus alius.* *Curatio.*

A cibi, panes non fermentati ex tota farina collata clibano cocti, aut subcinericij calidi, in vinũ austerum tincti, & pisciũ partes ex dorso ac cauda. Verùm capitales & sub ventre sinendæ sunt velut humidiores. & coctos quidẽ pisces in muria edere oportet, assatos autem in aceto. Vtendũ etiam carnibus sale & aceto inueteratis, & caninis assatis, & de palumbe ac reliquis eiusmodi volucribus, assatis ac coctis. Oleribus vero minimè, Vino vtendum est nigro, & deambulationibus à cœna ac matutinis, à deambulatione autem dormiat. Cursibus vero curuis sensim accessione augescẽte vtatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in puluere, quo caro concalescens reficcetur, & humiditatem ex ventre reuellat. Vngi autem magis conducit quàm lauari, B impransus verò degat. Quum autem dies septem transierint, dimidiũ cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Post alios verò septem dies, omnem cibum assumat, & vomitu rursus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibusdam verò aliis talia fiunt. Secessus non putrefactus per aluum abit, & corpus contabescit cibis non fruens, hi verò progressu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi ac sicci sunt. Quum itaque neque conuenientibus cibis, neque exercitiis vtuntur, talia perpetiuntur. Conducit autẽ sic affecto, panibus puris furnaceis vti, & piscibus coctis cũ intritis, & carnibus coctis suillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis assatis, & ex acribus ac salsis his quæ humectãt, C & salsuginosis. Vinis autem nigris mollibus, & inter cibos vuis ac ficubus impleri cõfert. Oportet & modicũ prandere, & exercitationibus pluribus vti, cursibúsq; curuis sensim crescentibus, postremũ autẽ cursibus circularibus, & post cursum luctã cũ oleo: deambulationibus verò nõ multis ab exercitiis, à cœna verò satis est exurgere. Matutinis autẽ pluribus deambulationibus vtatur. Lauetur calida, & vtatur laboribus, ac vnctionibus somnóq; lõgiori indulgeat, & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo vti. Verũ de cibis quarta pars detrahenda est, & post dies decem rursus ad consuetos cibos reducẽdus est. Sunt etiã quibus secessus liquidus ac putrefactus per aluum abit, & qui aliàs sani sunt ac exercentur, nullum dolorẽ res exhibet. Quibusdã verò excludun tur ea quæ cõueniebant, progresśúq; temporis venter per calidita

Morbus alius. *Curatio.* *Qui cibus & exercitatio.* *Morbus alius.*

liditatem carnes attrahit,& dolorem exhibet, & cibi exclu- D
duntur,& venter exulceratur,& ipsum sistere iam operosum
Medela. ac difficile est. Verùm priùs prouidere oportet, ac nosse ven-
trem calidum ac humidum magis quàm debet esse, labo-
Cibus qui. rúmq; incõmodum excessum factum esse. Per diætam igi-
tur frigefacere ac siccare oportet, & primùm quidem exer-
citia ex dimidia parte detrahere,& de cibis tertiam partem.
Vtatur autem Maza anteà subacta,ac vino dulci emollita,
& piscibus siccissimis coctis,& neque pinguibus neq; salsis.
Vtatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidẽ,palum-
bis ac columbæ,assatis autem perdicum & gallorum citra
condimenta. Leporinis vero coctis in aqua,itémque ferinis E
omnibus. Ex oleribus autẽ quæ frigefactoria sunt,velut beta
Beta refrigerat. cocta acida. Vino verò nigro austero. Gymnasiis autem,cur-
sibus circularibus velocibus,verùm frictio non multa adhi-
Quæ exercitatio. beatur,sed modica,neque lucta. Micatio per summas ma-
nus,& manuum ad rythmum motus, & follis,& Volutatio
in puluere,commoda sunt,sed non multa. Deambulationi-
bus ab exercitiis vtatur sufficientibus iuxta laborẽ,& à cœ-
na pluribus,iuxta cibum,& mane moderatè,iuxta habitum.
Lauet autẽ tepida,ac quiescat. Sic vbi in hac diæta transe-
git dies decem,apponatur cibi dimidium, & laborum ter-
tia pars,& vomitum faciat à cibis siccis & acribus, & in ci-
Vomitus. bo ne moretur,sed quàm celertimè vomat:à vomitu ad dies
Semel comedere his confert. quatuor & cibus,& labor partitus exhibeatur. Vbi autẽ dies F
decem præterierint,reliquum cibi apponatur,& vinum po-
tabile,verùm labores pauciores,& vbi vomitum fecit,cibus
velut scriptum est exhibeatur. Hoc verò tempore semel
tantùm in die cibum capere cõducit,donec malum sedetur.

Aliis porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os
siccum,& progressu temporis etiã amarum fit,& aluus sisti-
tur,itémque vrina. Quum enim non habeat intestinum hu-
miditatem circa excrementum,intumescens transitus obtu-
rat,& dolorẽ exhibet,& calor occupat, & quicquid biberit,
aut ederit homo,id ipsum reuomit. Postremum verò etiam
Morbus alius qui stercoris vomitũ facit. stercus vomit,atque hic nõ superuiuet, quum ad hoc perue-
nerit. Verùm prouidere oportet ac nosse,quòd caliditas &
siccitas in homine prædominantur. Victum igitur ipsi con-
stituere oportet ex maza priùs subacta respersa, & pane
ex

A ex tritico trimestri,succo furfurum fermẽtato. Oleribúsque
vtendum,exceptis acribus & siccis,atque illis coctis,& pisci-
bus leuissimis coctis,& partibus capitalibus tum piscium,
tum locustarum,& mitilis,& herinaceis,& cancris,& cõchy
liorum succis,ipsísq; liquidissimis. Carnibus autẽ suillis & **Qui nutricatus.**
extremitatibus anterioribus coctis, & hœdorum & agnorũ
ac catulorum coctis. Piscium verò fluuiatilium ac in stagnis
degentium coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autẽ vten-
dum est non multis,neque velocibus, sed omnibus quietis,
Deambulationibus verò mane vtatur,iuxta habitum suffi-
cientibus,& ab exercitij laboribus,moderatis. à cœna verò
B ne deambulet Balneis vtatur & somnis mollibus,& pran-
dio,& somno à prandio non longo. Pomis etiã humectanti-
bus vnà cũ cibis vtatur,& cicere viridi,ac sicco in aqua ma-
cerato. De laboribus verò prioribus dimidium detrahat
etiam hic à principio,& vomitũ faciat à dulcibus & pingui-
bus ac salsis,hísque plurimis: moretur autẽ plurimum tem-
pus in cibis vsq; ad vomitum. Deinde cibum exhibeat ad
triduum,& nõ maneat impransus. Quum verò dies decem
præterierint labores sensim adiiciendo augeat. & si quidem **Morbus alius.**
repletio inerit à cibo,aut ventris vitio,vomat: sin minus,sic
reliquo tempore curetur. Fiunt insuper etiã talia. Horro-
res à deambulationibus matutinis accedunt,& caput graua
tur. Huic plures fiunt deambulationes quàm modus requi-
rit. Corpus enim & caput humore euacuatũ horret ac gra-
C uatur. Progressu verò temporis ad febrẽ perueniũt horro-
res. Sed non hucusque differre oportet, verùm prius curare **Medela quæ.**
hoc modo. Quamprimùm aliqua signa apparuerint, vnctus
ac frictus modicè prandium amplius solito faciat,& vinum
multum bibat molle, deinde somno vtatur à prandio suffi-
cienter. ad vesperã verò vbi exercitiis leuibus vsus est,cali-
dáque lotus,cõsueto more cœnet. Deambulatinnibus autẽ à
cœna ne vtatur. verùm ad tempus differat. Postridie in aqua
lauetur,& somnis mollibus tempus transigat. Et per dies
quinque paulatim ad consuetos cibos ac labores procedat. **Morbus alius.**

Sunt autem quidã qui horrent ex gymnasiis, & quum se
exuunt donec decertent, vbi verò perfrigerati sunt, rursus
horrent,& stridor dentiũ tremulus corpus occupat. somnóq;
talis grauatur. Vbi autem expergiscitur, sæpe oscitat,& à

 cœna

cœna palpebræ ipsi graues sunt. progressu verò tẽporis etiã D febres malignæ accedunt. Verùm cauere oportet, & nõ hucusque differre, sed prius curare hoc modo. Primùm quidem ab omnibus exercitiis dimidiũ auferatur. Cibis verò omnibus humidioribus ac frigidioribus vtatur, & potibus mollioribus ac dilutioribus. Vbi verò præterierint dies quinque, tertia pars laborum ablatorũ apponatur. Cibis verò iisdem vtatur. Post alios autẽ quinque dies, dimidium reliquorũ laborum apponatur. Et rursus post alios quinq;, omnes labores & leuiores & pauciores reddito, vt ne rursus excessus fiat. Nam his qui hæc signa perpetiuntur, labores maiores sunt quàm cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidã verò non E hæc patiuntur, sed aliqua ex his, aliqua verò non. In omnibus autem his signis, labores superant cibos, & curatio eadem est. Et cõfert his calida lauare, ac molliter cubare, & semel atque iterum inebriari, verùm non vsque ad excessum, & venere vti, vbi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non sunt faciendæ.

Curatio.

Cur hæc fiant.

HIPPOCRATIS COI LIBER, DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

Quæ per somnum fiunt.

QVISQVIS de his quæ in somnis obueniunt rectè coniectat, is magnam habere vim ad omnia, ipsa reperiet. Anima enim vigilat, & quum, quidẽ corpori inseruit, in multas partes distributa, non sui iuris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus siue sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autẽ animæ cogitatio sui iuris nõ est. Quum autem corpus quiescit, anima in motu est, & corporis partes perreptans, domum suam gubernat

A bernat & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens nõ sentit, ipsa verò vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animaduertit. In summa, quæcunq; corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunque igitur hæc rectè iudicare nouit, magnam sapientiæ partem nouit. Quæcunque quidẽ igitur somnia diuina sunt, & quædam euentura significant, aut vrbibus, aut populo priuato, siue bona, siue mala, non ipsorũ delictum, de huiusmodi sunt qui iudicant certam artẽ habentes. Quæcunq; autem corporis affectiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut euacuationis rerum à natura insitarum excessum, aut cõsuetorum mutationem B permonstrat, de his quidem itidem iudicant, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris rectè sentiunt, curnam fiat: neq; sciunt quãdo assequuntur, neque quãdo aberrant, cauere admonentes ne quid mali accidat. Atque hi non docent quomodo cauere oporteat, verùm diis supplicare iubent. Et supplicare quidem decorum ac valde bonum est. Oportet autem etiam ipsum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo se habet. Quæcunq; insomnia mens homini, in noctem per somnũ offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac iusta in re per diem facta sunt, aut de quibus consilium initum est: hæc homini bona sunt, sanitatem enim significant propterea quòd C anima in diurnis cõsiliis perseuerat, neque repletione, neque euacuatione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autẽ insomnia diurnis actionibus aduersantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sanè hoc cõtigerit, turbationem in corpore significat. Et si quidem fortis fuerit, forte est malum: si verò leuis, debilius. De actione quidem igitur, an auertenda sit, siue non, nihil decerno. Verùm corpus hominis curari cõsulo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædã contigit quæ animam perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, vomitum facere conducit, & cibos leues exhibere sensim adiiciendo aliquid ad dies quinq;, & deambulationibus multis ac velocibus sensim augescentibus vti, & exercitiis exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si verò debilior fuerit contrarietas, detracto vomitu, tertiam sibi partem adime, atque hanc sensim rursus ad

Quantum sit somnia nouisse.

Quæ coniectores nõ assequãtur.

Sõnia perspicito.

Quæ bona & contrà.

Curatio.

 dies

dies quinque adiice,& deambulationibus preme. Sed & vo- D
cis exercitiis vtatur,& diis supplicet, & turbatio ipsi sedabi-
tur. At verò solẽ & lunã,& cœlum ac stellas,pura atque agi-
lia solito more videre,singula bona sunt. Sanitatẽ enim cor-
pori significant ab omnibus præsentibus. Verùm talem ha-
bitum præsenti diæta cõseruare oportet. Si verò quid cõtra-
rium his fiat, morbum quendã corpori significat:à fortibus
quidem,fortiorẽ.à debilioribus verò,leuiorem. Et astrorum
quidem exterior est in corpore circuitus, solis vero medius,
lunæ autẽ ad cauitates, Quodcunque igitur horũ astrorum
extingui,aut lædi,aut disparere,aut sisti à circuitu suo vide-
tur,iuxta illam ipsam partẽ morbum redundare significat: E
& si quidem ab aere, aut nebula, aliquod ex ipsis astris pati
quid horum videt,debiliorem: si verò ab aqua,aut grandine
fortiorem. Significat autẽ secretionem in corpore humi-
dam ac pituitosam factã esse,& in externam circunferentiã
illapsam esse. Cõducit itaque huic & cursibus in omni vesti-
tu vti multis,sensim augescentibus, vt quàm maximè exu-
det. Itẽ deambulationibus ab exercitio multis citra pran-
dium vti,& detracta ciborum tertia parte, ad dies quinque
sensim adiiciendo rursus exhibere. Si verò fortius videatur
malum esse,etiã fomentis vti.nã per corporis cuticulã pur-
gationem facere expedit,propterea quòd in externa circun-
ferentia offensa ac læsio existit. Cibis verò vtendũ est siccis,
acribus,austeris,meracis,& laboribus maximè siccantibus. F
Si verò quid horum luna patiatur,reuulsionem intro facere
conducit,vtique vomitu ab acribus,& salsuginosis,ac molli-
bus cibis,cursibus autem circularibus celeribus,& deambu-
lationibus velocibus. Vtendũ & vocis exercitiis,& prãdium
auferendum,cibiq; detractione, ac rursus appositione,eodẽ
modo vtendum est. Ob id autẽ intro reuellendum est,quia
ad cauitates corporis offensa apparet. Si autem sol tale quid
pati videatur,fortius iam malum est, & difficilius exigi po
test. Oportet autem in vtranque partem reuulsiones facere,
& rectis cursibus,& curuis,& circularibus vti,& deambula-
tionibus,& aliis laboribus omnibus. Ciborum autẽ detra-
ctione,ac rursus appositione, eodem modo.deinde vomere,
& rursus sensim cibos augere, ad dies quinque. Si verò se-
renitate existente premantur hæc,& debilia esse videantur,
& præ

Sol, Luna, stellæ quid portendant in somno visæ.

Quæ nutricatio.

Luna per somnũ pati visa quid portendat.

Quid sol.

A & præ siccitate à circuitu suo impediri, periculum significãt
delabendi in morbum. Verùm oportet labores detrahere,&
diæta humectiore ac molli vti,& balneis ac otio ampliori,&
somno lõgo ac multo,donec malũ sedetur. Si autem igneum
ac calidum esse videatur quod se illis opponat,bilis secretio-
nem significat. Si verò superata hæc dispareant ac euanescãt,
periculum est ad mortẽ perueniẽdi ex morbo. Si verò versa
ac mutata hæc esse videantur,præsentẽ statum in fugã verti
significant. Fugere autem ipsa celeriter, esséq; qui ea perse-
quantur,periculũ denuntiant futurę insaniæ hominis,si non
curatus fuerit. Omnibus autẽ his conducit,vt veratro pur-
B gati,optimã victus rationem instituãt. sin minùs,vt victu ad
aquam tendente vtantur. vinũ verò non bibant,aut omnino
album,tenue,molle & aquosum. Abstineãt autẽ ab acribus,
resiccãtibus,calfacientibus,ac salsuginosis. Laboribus secun
dum naturã plurimis vtãtur,& cursibus in vestitu plurimis.
Frictio verò ne fiat,neque lucta, neque volutatio in puluere.
Somnis vtatur mollibus,& in otio degat, exceptis laboribus
naturalibus,à cœna deambulet. Bonum est & fomentis vti,à
fomentis verò vomere,per triginta verò dies non repleatur.
Quum autẽ repletus fuerit, bis in mẽse vomat à dulcibus &
aquosis ac leuibus. Quæcunq; autẽ ex his aliàs aliò prę nulla
necessitate errant, animæ turbationẽ quandam præ cura si-
gnificant. Confert autem huic otium, & animũ conuerti ad
spectacula,maximè risum mouentia:quod si fieri non posit,
C ad id ex quo ad biduum aut triduum maximè voluptatẽ ca-
piat,& sedabitur. Sin minùs,periculum est delabendi in mor
bum. Quæcunq; astra ex circunferentia excidere videntur,
suntq; pura & splendida, & vltrà ac prorsum ferri videntur,
sanitatẽ significant. Quicquid enim in corpore parum ex cir
cuitu excernitur secundum naturã,à vespera in auroram: id
ipsum rectè habet. Nam & quę in vẽtre secernũtur,& quę in
carnẽ eructãtur,omnia ex circuitu ac circũferentia excidũt.
Quæcunq; verò nigra & obscura sunt,& ad vesperã ac occa-
sum ferri vidẽtur,aut in mare,aut in terram,aut sursum, ea
magis morbos significãt. Et quæ quidẽ sursum ferũtur,fluxũ
capitis significãt. Quę verò in mare,ventris morbos. Quæ in
terram,tubercula maximè significãt ex carne enascẽtia. His
conducit tertiam cibi partem detrahere,& à vomitu,ad dies
quinque

Diuersitatũ somniorum obseruatio.

Pura videre astra quid portendat.

quinque eandem rursu, sensim adiiciendo exhibere, in aliis D
autem quinq; diebus cibos omnes assumere,& vomitu facto,
rursus eodem modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quæ-

Quid puritas aeris.

cunque verò ex his pura & candida in cœlo hærere videbun-
tur,sanum esse significant, quia quod in hominem descendit
ex æthere est. Tale autẽ videt anima,quale sanè descenderit.
Quæ autem nigra fuerint,& non pura,neq; conspicua,mor-
bum significāt,non propter repletionem, neq; euacuationẽ:
sed forinsecus inductum. Huic confert cursibus circulari-
bus velocibus vti, quo quàm minima corporis colliquatio
fiat,& spiritu quàm densissimo vtens id quod inductũ est ex-
cernat, à cursibus autem deambulationibus celeribus vren-
dum est. Victus autem mollis & leuis ad dies quatuor offe- E

Cùm deus qui dat.

ratur. Quicquid porrò à deo accipere quis sibi videtur pu-
rum,bonum est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in cor-
pus ingesta sunt pura esse. Quicquid verò huic contrarium
videre quis putat,non est bonum. Morbum enim in corpus
venisse significat. Oportet igitur velut priorem etiam hunc

Quid pluuia serena.

curari. Si quis se complui putet clementi cœlo,aqua molli,
& non valde madefieri, neq; vehementem tempestatem in-
gruere,bonum est. significat enim moderatum ac purum spi-
ritum ex aere ingressum esse. Si verò vice versa,valde com-
plui quis sibi videatur, & tempestatem ac turbinem esse,id-
que aqua non pura,morbũ designat à spiritu qui in ipso est.
Verùm oportet etiam hunc simili diæta vti, & omnes hos
pauco cibo ali. De significationibus quidem igitur astro- F
rum sic iudicare oportet, prouideréque ac diætam statuere,

Quibus diis supplicandum.

& diis supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Ioui cœle-
sti, Ioui possessori, Mineruæ opulentæ, Mercurio, Apollini. In
contrariis verò, diis malorum auersoribus,& terræ,& heroi-
bus, quo mala ac grauia omnia auertat. Cæterùm & hæc

Diuersa visa.

sanitatem præsignant. Nimirum ea quæ in terra fiunt,acutè
videre,& audire,& securè iter facere,& securè ac citra timo-
rem currere,& videre terram leuem ac probè cultam,& ar-
bores florentes,fructuosásq; ac satiuas, & flumina solito mo-
re fluentia, & aqua pura, neque copiosiore, neque pauciore
quàm conueniens est. Item fontes & puteos eodem modo.
Hæc omnia sic visa, sanitatem homini designant,& corpus
rectè habere, omnésque circuitus, & exhibitiones ciborum,
ac secre-

A ac secretiones, integras esse. Si verò quid his contrariũ videa-
tur,detrimentum aliquod in corpore significat. Et visus qui-
dem ac auditus læsus,morbum circa caput significat. Itaq;
matutinis deambulationibus, itémq; à cœna pluribus vten-
dum est,ad superiorem diætam. Cruribus verò læsis,vomi-

Medela.

tibus reuellendum est,& lucta ampliore vtendũ, vltra supe-
riorem diætam. Terra autem aspera,carnem non puram si-
gnificat,quare deambulationibus ab exercitiis pluribus vtẽ-
dum est. Arborũ verò sterilitas,seminis humani corruptio-
nem indicat. Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis
ac frigidis corpus læditur. Si verò floride sint arbores,verùm
B infructuosæ,à calidis & siccis, hæc igitur per diætam frigefa-
cere ac humectare oportet,illa verò siccare ac calfacere. Flu-

Cursus fluminis per somnũ visus quid velit.

mina autem non solito more fluentia, sanguinis circuitum
significant,& auctiora quidem fluentia,excessum: imminuta
verò,defectum. Oportet itaque per diætam hunc quidem au-
gere,illum verò imminuere. Non pura autem fluentia, tur-
bationem significant, quæ à cursibus circularibus & deam-
bulationibus,corpore per densum spiritum moto,purgatur.

Fontes, putei.

Fontes verò & putei commoti cõspecti, flatus circa vesicam
significant, quos medicamentis vrinam cientibus expurgare

Mare.

oportet. Mare perturbatum,ventris morbum significat,sed
oportet aluum mouentibus, leuibúsque ac mollibus expur-

Motus terræ vel domus.

gare. Terram aut domum moueri videre, sano quidem vi-
ro debilitatem significat,ægrotāti verò sanitatem,& ex præ-
C senti statu transmotionem. Sano itaq; transmutare diætam
conducit, Itaque primùm vomat,& rursus, vbi paulatim ci-
bum assumpsit, à præsenti enim diæta totum corpus moue-
tur, debili verò eadem diæta vti conducit. Nam corpus ex

Terræ inundatio.

præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua aut mari in-
undatam videre, morbũ significat, humiditate multa in cor-
pore existente. Verùm oportet vomitibus, & prandij detra-
ctione,& laboribus & sicco victu vti, deinde sensim adiicien-

Terræ nigræ perustæque somnium bonũ non est.

do, ac modico cibo renutrire. Sed neque nigram, neque com-
bustam terram videre bonũ est, sed periculum est delabendi
in fortem ac lethalem morbum. Siccitatis enim excessum in
carne esse significat. Verùm oportet & labores detrahere, &
cibos qui sicci & calidi, & acres ac vrinam cientes sunt: nu-
triréq; ptisanæ succo decocto, & omnibus mollibus ac leui-
bus

bus modicis: & potu vti aquoso, albo, copiosiore: & balneis D multis calidis, sed ieiunus ne lauet, molliter cubet ac dormiat, & in otio degat, frigus & Solem vitet. Supplicet autem terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si verò in stagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis sibi videatur, nō est bonum, humiditatis enim excessum significat. Confert autem huic & diæta sicca, & laboribus vti, febricitāti verò id bonum est, extinguitur enim caliditas ab humoribus. Quicquid porrò quis circa seipsum videt solito more fieri, ad naturam sui ipsius, neq; maius, neq; minus, bonum est ad sanitatē. Et vestitum album indutū esse, & calciamentum pulcherrimum, bonum est. Quicquid verò membris maius fuerit, bonū non est, sed neque quodcunque tandem fuerit minus: & oportet E hoc quidem per diætam augere, illud verò minuere. Nigra autem morbosiora sunt, & periculosa. Mollire itaq; oportet & humectare. Noua quoque transmutationem significant. Mortuos videre puros in vestibus albis, bonum est, & accipere aliquid ab ipsis purum, bonum est. Sanitatem enim significat corporum, & salubritatem ingestorū, à mortuis enim nutrimenta, & incrementa, ac semina fiunt. Hæc autem pura in corpus irrepere, sanitatem significat. Si verò contra quis videat ipsos nudos, aut nigris vestibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portantes, non est commodum. Morbum enim significat, quæ enim in corpus ingeruntur, nociua sunt. Verùm oportet cursibus circularibus & F deambulationibus depurgari, & alimento molli ac leui à vomitu sensum nutriri. Quæcunq; verò formæ peregrinæ corpora in somnis apparent, & hominē perterrent, ciborum insuetorum repletionē, & secretionem, & bilis supernè ac infernè eruptionem, & morbum periculosum significāt. Verùm oportet vomitum facere, & ad dies quinq; cibos quamleuissimos non multos, neque acres, neque siccos, neque calidos sensim adiiciendo accipere, & laboribus naturalibus maximè vti, exceptis deambulationibus à cœna. Vtendum etiam balneis ac calidis lauacris, & otio, Solem verò & frigus vitet. Si verò quis per somnum edere aut bibere consuetos cibos ac potus sibi videatur, inopiam alimenti significat, & animæ tristitiam. Et si carnes robustissimas quis edere se putet, maximum alimenti excessum designat. Si verò debilissimas,

Natatio quid portendat.

Vestis calciamentiq; somnia.

Nigra.

Noua.

Mortui.

Corpora formæ peregrinæ.

Comestio, potatióq;.

Carnis comestio.

A simas, minorem. Quemadmodum enim id quod editur bonum est. Sic etiam id quod videtur. Cibos igitur detrahere conducit. Nam alimenti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo ac melle facti per somnum comesti, similiter significant. Aquam autem puram bibere bonum est, reliqua omnia nociua sunt. Quæcunque homo ex consuetis ac familiaribus se videre putat, ea animæ concupiscentiam significant. Quæcunque verò fugit perterrēfactus, sanguinem sisti ac præ siccitate coerceri significant. Confert itaque frigefacere ac humectare. Quum verò quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, secretionem circuitui contrariam B corpori contigisse significat. Conducit igitur vomere, & attenuare ac deambulare, & cibis leuibus vti, & à vomitu ad dies quinq; sensim renutrire. Quin & oberrationes & ascensus in somnis visi, grauia significant. Fluminum transitiones, & hostes armati, monstra formæ peregrinæ, morbum aut insaniam significant. Confert itaque his qui talibus in somnis vexantur, cibis modicis vti leuibúsque ac mollibus, itémque vomitibus, atque sic sensim rursus ad dies quinque cibum exhibere. Vtendum & laboribus naturalibus multis, prǽterquàm à cœna, Calida lauacra, & otium, frigúsque ac Solem vitent. Qui igitur his quemadmodum conscripta sunt vtetur, vitam sanus deget, & inuenta est sanè à me hæc ipsa diæta, quantum possibile est humano ingenio excogitare, diis auxiliantibus.

Aquæ potio.

Diuersa somnia aspicito.

Inuentum Hyppocratis.

C

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Hunc Librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicuius plebei ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum autorem putant:

ALIM

LIMENTVM & alimenti species, D
vnum & multę:vnum quidem, qua-
tenus vnum genus est. Species verò
humiditate ac siccitate finitur, & in
his formæ, ac quãtitas est, & ad quæ-
dam, & ad tot. Auget autem, & cor-
roborat, & incarnat, & assimilat, &
dissimilia facit quæ in singulis sunt,
iuxta vniuscuiusque naturam ac fa-
cultatem quæ ab initio adest. Assimilat autem pro viribus,
quum id quod superingeritur superatur, id verò quod prius
inest superat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in E
tempore dissolutum aut insuper appositum, aliquando verò
posterius, in tempore dissolutum aut appositum. Destruit
autem vtrunque in tempore & post tempus, id quod extrin-
secus assiduo superingestum est, & per multum tempus o-
mnibus membris solidè implicatum est, & propriam qni-
dem formam producit, priorem verò aliquando autem &
priores, destruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad

Ciborum vis.

ossa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, & in ar-
teriam, & in musculum, & in pelliculam, & carnem, & pin-
guedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cere-
brum, & medullam spinalem, & interanea, omnésque ipso-
rum partes, & sanè etiam in caliditatem, & spiritum, & hu- F
miditatem. Alimenti verò & id quod hoc nutrit, alimen-
tum est, & quod velut nutrimentum est, & quod nutrimen-
tum futurum est: Principium autem omnium vnum est; &
finis omnium vnus, & idem finis est atque principium: &
quæ particulatim in alimento probè & malè distribuuntur.
Probè quidem, quæ prædicta sunt. Malè verò, quæ con-
trarium his ordinem habent. Succi varij, & coloribus, &

Succorum vis.

viribus, & in detrimentum, & in vtilitatem, & neque læden-
tes, neque commodantes, & multitudine, & excessu, & defe-
ctu, & implicatione, aliquorum quidem, aliquorũ verò non.
Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, & frigiditatem
lædunt ac iuuant, & facultatem lædunt ac iuuant. Faculta-
tis autem variæ naturæ sunt. Succi corrumpentes & totum,
& partem, & forinsecus ac intrinsecus, spõtanei & non spon-
tanei, Nobis quidem spontanei, causæ verò non spontanei.

A Rursus autẽ caussæ, aliæ manifestæ, aliæ obscuræ, & aliæ
possibiles, aliæ impossibiles. Natura omnibus subuenit. Ad

Caussæ variæ.

hanc verò forinsecus quidem cataplasma, Illitio, Vnguentũ,
Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta ean-
dem rationem & adstrictio, & vlceratio, & morsus, & corro-
sio. Intrinsecus verò & quædam ex prædictis, & suprà hæc

Caussa non semper patet.

caussa obscura, & parti & toti, & alicui & non alicui, excre-
tiones ventris secundum naturam, item vrinam, sudoris, sa-
liuæ, muci, vteri, iuxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tu-
berculum, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex
sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam, discri-
mina horum aliis iuxta aliam rationem, aliquando etiá ali-
B ter. Vna natura sunt hæc omnia, & non vna. Mnltæ naturæ
sunt hæc omnia, & non vna. Medicina sursum & deorsum, &

Medicina varia.

neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, opti-
mum. In alimento medicina malum. Malum & optimũ ad
aliquid. Vlcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, vlcera
capitis manantia, impetigo, vitiligo, lẽtigo, aliquando lędit,
aliquando prodest, aliquando neque lædit, neque prodest.

Alimẽtum.

Alimentum, non alimentũ. Si nutrire non potest, nomen est
alimentum, non opus. Opus & res est alimentum, nõ nomẽ.
In pilos alimentum, & in vngues, & in extremá superficiem
intrinsecus peruenit. Forinsecus alimentum ex extrema su-
perficie, ad intima peruenit. Confluxio vna, conspiratio vna,
C Consentientia omnia. Iuxta totius quidẽ corporis naturam
omnia, iuxta partem verò, partes in vnaquaq; parte ad opus.
Principium magnum ad extremam partẽ peruenit. Ex ex-
trema parte ad magnum principium peruenit, Vna natura,
esse, & non esse. Morborum differentiæ, in alimẽto, in spi-

Mira & breuis discursio mẽbrorum.

ritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus,
in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, muscu
lo, pellicula, osse cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stoma-
cho, siue gula, ventre, intestinis, septo transuerso, peritonæo
membrana aluum ac intestina amplectente, hepate, splene,
renibus, vesica, vtero, cute. Hæc omnia & singulatim & par-
ticulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Si-

Signa languentis.

gna, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, vrinarum subsidẽ-
tia, quies, iactatio, visus, imaginationes, morb⁹ arquatus, sin-
gultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus. & ex his

& ex aliis naturalibus,& quæcunque alia huiuſmodi ad de- D
Signa obſeruanda.
trimentum & vtilitatem procedunt. Labores totius & par-
tis. Et magnitudinis ſigna,alterius ad maius;alterius ad mi-
nus,& ab vtriſque ad maius,& ab vtriſque ad minus. Dulce
non dulce,dulce ad potẽtiam,velut aqua.Dulce ad guſtum,
velut mel.Signa vtrorunque,vlcera,oculi,& guſtus,& in his
magis & minus.Dulce ad viſum,& in coloribus, & in aliis
mixturis.Dulce magis & minus.Raritas corporis ad perſpi-
Varietas conſideranda.
rationem, quibus amplius aufertur,ſaniores ſunt. Denſitas
corporis ad perſpirationem,quibus minus aufertur,morbi-
diores.Qui probè perſpirant,debiliores & ſaniores ſunt, &
à morbis facilè reconualeſcunt.Qui malè perſpirant priuſ- E
quam ægrotent,fortiores ſunt.Vbi autem ægrotarunt,diffi-
cilius à morbis recõualeſcunt.Hæc autẽ & toti & parti.Pul-
Pulmo.
mo contrarium corpori alimentum trahit,reliqua verò o-
mnia idem.Principium alimenti ſpiritus,nares, os, guttur,
Alimenti principiũ.
pulmo,& reliqua reſpiratio.Principium alimenti & humi-
di & ſicci,os,gula,venter.Verùm antiquius & primordiale
Venarũ ſedes & arteriarum.
alimentum,per abdomen vmbilicus. Radicatio venarũ he-
par.Radicatio arteriarum cor,ex his aberrãt in omnia ſan-
guis & ſpiritus,& color per hæc meat. Vis vna & non vna,
qua omnia hæc & alia gubernantur, alia quidem ad vitam
Lac.
totius & partis,alia ad ſenſum totius & partis:Lac nutrimẽ-
Vinum.
tum,quibus videlicet ſecundum naturam alimentum eſt,a-
liis verò non.Aliis autem vinum alimẽtum eſt,& quibuſdã F
non alimentum.Et carnes,& aliæ multæ alimẽti ſpecies, &
iuxta regionẽ & iuxta conſuetudinem alunt,partim ad aug-
mentum,& ad eſſe, partim ad eſſe ſolum,velut in ſenibus.
Quædam verò ſuprà hæc,etiam ad robur.Diſpoſitio Athle-
tica non eſt à natura.Habitus ſanus melior in omnibus. Ma-
gna eſt res qnantitas ad vires ſolerti ratiocinatione adopta-
ta.Lac & ſanguis alimenti ſunt redundantia. Circuitus ad
multa conſoni ſunt,ad fœtum eiúſque alimentum. Rurſus
autem ſurſum repit in lac, & in alimentum, & ad infan-
tem, Viuificantur non animalia,viuificantur animalia. Vi-
Sanguis variat.
uificantur partes animalium:Naturæ omnium nullo docto-
re vſæ ſunt.Sanguis alienus vtilis.Sanguis proprius vtilis.Sã-
guis alienus nociuus Sanguis proprius nociuus. Humores
proprij nociui.Humores alieni nociui.Humores alieni con-
ducibiles

A ducibiles.Humores proprij conducibiles. Conſonans diſſo-
nans eſt. Diſſonans conſonans eſt. Lac alienum bonum.
Lac variat.
Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac
Digeſtio per ætates.
proprium commodum.Cibus iuuenibus facilè ac leuiter pu-
Partus conformatio.
trefactus. Senibus verò ad ſummum tranſmutatus.His qui
in vigore ætatis conſiſtunt impermutabilis, Ad figuratio-
nem,ſoles triginta quinque. Ad Motum, ſeptuaginta. Ad
perfectionem,ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam,
quadraginta quinque,ad motum, ſeptuaginta ſex,ad exitũ,
ducenti & decem. Alij ſic. Ad formam, quinquaginta,
ad primum ſaltum, centum, ad perfectionem, trecenti.
Alij ſic. Ad diſcriminationem,quadraginta, ad tranſitum,
B octoginta, ad elapſum, ducenti quadraginta. Non eſt, &
eſt. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, ſecun-
dum totũ,& ſecundum partes.Non multò autem plures aut
pauciores,pauciores verò tot,& quæcunque alia his ſimilia.

Quota oſſium coaleſcentia.
Oſsium alimentum ex confractione. Naſo bis quinque.
Maxilla & clauiculæ,& coſtis duplicia,cubito triplicia. Ti-
biæ & brachio quadruplicia,femori quintuplicia. Et ſi quod
Sanguinis alia variatio.
in his plus aut minùs poteſt. Sanguis humidus & ſanguis
ſolidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis ſolidus malus.

Cibariorũ variatio.
Ad aliquid omnia mala & bona ſunt. Via ſurſum deor-
ſum vna.Potentia alimenti melior quàm moles. Moles ali-
menti melior quàm potentia. Et in humidis & in ſiccis de-
trahit & apponit idem,& alteri quidem aufert, alteri verò
Pulſus ſpiratio, ſigna ſanitatis & morbi.
C apponit idem. Venarnm pulſationes,& reſpiratio ſpiritus,
iuxta etatem, & conſonantia & diſſonantia ſunt, & morbi
& ſanitatis ſigna,& ſanitatis magis quàm morbi, & morbi
magis quàm ſanitatis.Alimentum enim etiam ſpiritus eſt.

Humidum alimentum magis facilè tranſmutatur quàm
ſiccum.Siccum alimentum faciliùs tranſmutatur quàm hu-
midum. Alimentum quòd ægrè alteratur, ægrè conſumi-
tur.Quòd facilè apponitur,facilè conſumitur. Et quicũque
veloci appoſitione opus habent,his humidum ad reficiendas
vires medicamen optimum. Quicunque verò adhuc velo-
ciori indigent,per olfactum.Qui autem tardiore appoſitio-
ne opus habent,ſolido alimento vtantur.Muſculi ſolidiores
ægrè magis quàm alia colliqueſcunt, excepto oſſe & neruo.
Quæ denudata ſunt,ægrè tranſmutantur, & ſecundum ge-

nus ipsa seipsis fortiora sunt quàm pro reipsa: propterea ipsa seipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus vlceris alimentum. Pus alimẽtum venæ, arteriæ. Medulla alimentũ ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum est. D

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

*

Aqua.

QVA potabilis, salsuginosa, mare. Potabilis quidẽ in officina medica optima. Nam & ferramentis & æramentis optima, & medicamẽtis plurimis inueteratis cõmunissima. Verùm ad corpus nosse oportet, quòd hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter verò nulli commodat, aut detrimento est potata. Vbi modica potabili in spongia vteris, optimum oculis est. Cutis ipsa supernè exulceratur calidæ aspersione. Fomẽtum corporis totius aut partis, Cutis duræ mollitio, distentę laxatio, neruorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolutione, velut nares, vesicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem reuocare, colorem dispergere. Somniferum & in caput, & in alia, conuulsionum, tensionum, mitigatiuum dolores stupefacit auris, oculorum, & quæcunq; talia, frigida calfacere, velut pix vlceribus, prætérquã à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola sunt medicus, Capitis grauitati. Moderatio in vno quoq;, ne vltra torq F

Oculorum medela.

A torqueamus, velut calida corpori, ex excessu in vtranq; partem, vt ab vtraque non aberret, coniectatione ex detrimento, aut inutili facta, velut in tepida. Oportet enim detrimentis aut vtilitatibus etiam sisint vti, vsquequo iuuent, aut donec lædant. Madefactio itaque & humectatio, debile quid est. Frigefactio verò & calfactio, forte: velut ex sole.

Madefactio. Frigefactio. Calfactio.

Verùm frigida calida existens, velut potabilis aqua, debile quid est. Calida autem ne vlterius pergat, vt vrat. Indicat autem de his ipse ægrotus, exceptis mutis, aut leuiter syderatis, aut stupefactis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis. his enim hæc sensu non percipiuntur. Nam nõ sentiunt hi perusti. Itémq; profundæ ac magnæ B luxationes. Iam verò etiam pedes deciderũt perfrigerati, ex calidæ perfusione. Sed his corpus perfusi iudex est, similiter etiam frigidæ. Harum aut vtrarumq; paucitas, debile quid est. Multitudo verò, forte. veruntamen sinere oportet, donec fiat id cuius gratia fiunt. anteà verò quàm postremũ fiat, cessandum est. Harum porrò vtraque lædit, & calida quidem ampliùs ea vtentibus has læsiones inducit, carnium effœminationem, neruorum debilitatem, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia hæc ad mortem. Frigida verò conuulsiones, tensiones, nigrores, rigores febriles, Mediocritas quidem extra noxam est. Reliqua verò lædunt ac prosunt, velut relatũ est. Voluptatibus, & iucunditatibus, & doloribus ac molestiis, prout singula ex ipsis conueniunt, ita sani C apparent. Corpus tegi ac velari adsuetum, quicquid insuetum est, quicquid longissimè à familiari calore abest, & peregrino frigori propinquissimũ, id ipsum auersatur: & proptereà sanè calida gaudet, & ferre potest. Cerebrum & quæ ab hoc oriuntur, frigida quidem tristantur, calida verò gaudent, si sanè frigidius & solidius à natura fuerit. Propterea ossibus, dentibus, neruis frigida inimica, calida verò amica, quia ab illa conuulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sanè frigida facit, calida verò sedat. Ob id etiam à calida voluptates, & illecebræ, à frigida verò dolores & auersationes Ideóque spina, pectus, dorsum, præcordia, magis frigida aggrauantur calida verò gaudent, & ferre ipsam possunt. proptereà sanè spina, pectus, dorsum, præcordia, contraria perpessa sunt, quia sunt cõtraria. propterea sanè in hoc loco an-

Calida copiosius vtẽtes quid patiuntur.

Ossibus dẽtibus neruis frigida inimica.

xietatem ex calida obortam, frigidã ſedat. propterea ſanè D
frigidæ potu gaudet. propterea ſanè cibis calidis delectatur.
propterea ſanè & in animi deliquiis frigidã extremis parti-
bus affundere prodeſt. Quòd autem poſteriores partes cali-
dam magis ſufferunt quã anteriores, quæ relata ſunt in cau-
ſa ſunt. Quòd verò etiam frigidæ, rectè habet. Nam & extre-
mæ partes anteriores ſunt, & tegi non adſuetæ: velut etiam
interna pars ſe habet ad externam. Cogitãdum autem quòd
vtraque in vnoquoque corpore potior eſt externa cute, quæ
& ſibiipſi, & neruo ſanguineo cõtinua ac cohærens, eo quod
extrà proprium calorem, in externo frigore eſt, ab vtriſque
frequenter ſuperatur, & vtriſque frequenter opus habet, fre-
quentius autem calida ad voluptatem. Perpetiuntur autem E
& extremæ partes tale quid, quare citò multa percipiunt, tar-
dè autem primùm attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius,
aliæ poſterius. Atque ſic omnia apparent, & vbi frigeſiunt
extremæ partes, & vbi caleſiũt, in vaſorum euacuationibus,
in animi deliquiis. Et iuxta rationem meritò etiã venas ſe-
quuntur, ea quę ab his eueniunt. Et calefacit primùm calida
velut in manibus, internas partes. At vlcera calida gaudent
ex confeſſo, quia tegi adſueta ſunt. Meritò itaque altera gra-
uatur. Meritò igitur & ipſæ venę, quia ſunt in calido. Meritò
etiã ipſe thorax, & ventriculus ipſe à frigida ſuperatus, mo-
leſtè fert, & mortem minatur, quia maximè deſuetus eſt. Ve-
rùm plurimum abeſt ab eo vt patiatur: propinquiſsima au-
tem inter ſe ſunt, egere, & pati. Meritò igitur frigidæ potu F
delectatur. Et ſic cõſentiunt inter ſe omnia hæc. Quòd verò
omnia deſquamata & ambuſta in ſuperficie, non valde tegi
adſueta, maximè frigidam moleſtè ferunt, par eſt. Citiſsimè
enim ſuperãtur. Et profundiſsima ſi ſuperẽtur, maximè vtri-
que grauentur. deinde etiã natura neruoſa participant. Quo-
niam imus venter calida delectari videtur, conſiderãdus lo-
cus eſt, & poſteà extremæ partes, & veſica, & genitales par-
tes, & virilis membri glans natura frigidior eſt, quã quis pu-
tat. Surſum enim non deorſum exilit caliditas: & propterea
calida delectatur. Conſiderandum etiam, quòd poſt calidam
Corpus frigeſcere ma-gis poſt. frigeſcit corpus magis perfrigeratum, poſt frigidam verò re-
caleſcit magis cõtrariũ: velut etiã aquæ frigefaciẽdæ & cale-
faciẽdæ ſunt, propter tenuitatẽ. Et quod poſt calidã dureſcit
corpus

A corpus magis reſiccatum, velut oculi poſt frigidam. Altera
enim ſimilis eſt aeri ambienti, altera nõ. Mare pruriginoſis,
& qui ab acribus humoribus vellicãtur prodeſt; vt & lauent,
& foueant ex calido. Qui verò nõ adſueti ſunt, aliquantum
læduntur. Verum ad vlcera, & ambuſta, ac deſquamata, &
quæcunq; talia, contrariũ eſt. Aptum eſt autẽ puris. Bonum
eſt & ad attenuandum, & ad piſcatorum vlcera. Hæc enim
neq; ſuppurãtur, ſi nõ vellices: & ad vlcera cuniculoſa, & de-
paſcentia proſerpendo ſedat ac ſiſtit, velut ſal, ſalſugo, ni-
trum. Omnia autẽ hæc ſi quis parum vtatur, irritãt: ſi excel-
lenter, bona ſunt. Melius autẽ eſt calidum ad plurima. Ace- **Acetũ quã vim habeat.**
tum ad corpus & articulos, ſimile eſt mari, & potentius, ad
B perfundendum & ad fomentũ: & ad vlcera recens vulnera-
tis, & ad ſanguinis grumos, vbi nigredines ſunt in pudendis;
collutio eſt ad aures, & ad dentes. Calido autem hæc fiunt,
& alia, ſed & ex tempore coniecturã facere oportet. Eliquat
velut ſal, & vt alia quæ impetigini, lepris ac vitiliginibus
conducunt, affuſum ad calidũ ſolem. maximè verò conducit
vnguibus leproſis. Superat enim poſt tempus, verrucas for-
micarias attenuat, & ſordes in auribus ſanat. Mollit autem
& corpus, & multos alios locos, ſi nõ odor offenderet, & ma-
ximè mulieres. Valuerit & ad podagram, ſi non corpus vul-
neraretur. Eadem etiã fex aceti facit. Vinum dulce ad diu- **Vinum dulce.**
turna vulnera commodum eſt aſsiduè vtenti. Sed & ad me-
dicamentorum potionem. Auſterum autem & album, & ni-
C grum vinum, frigidum ad vlcera commodum eſt, frigidum
propter caliditatem. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut per-
funduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidiſ-
ſimam poſtulant. Quæ verò adſtrictionis gratia, vinum ni-
grum etiam lanas aſpergere poteſt, velut etiam betarum fo-
lia, aut linteola intinguntur, in plurima quibus adſtrictio
ineſt, velut ſunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora ſunt,
aut friabiliora, velut hedera & rubus, rhus coriarius, ſaluia:
& in ea quæ mollire oportet, velut farina cocta. Aqua fri- **Aqua frigida.**
gida prodeſt papulis rubicundis, quales alia atque alia par-
te ſublatæ erumpunt, quales per ſplenia attractoria emer-
gunt. In carnoſis verò & tenera carne præditis ſubrubicun-
dæ ſunt: in nigris autẽ rotundæ, dothienes hoc eſt furuncu-
li appellatæ, & quales in ipſis calidis lauacris oboriuntur, &
mulieribus

mulieribus ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut insolita vestimentorũ asperorum gestatione,& ex sudoris exitu,aut vbi quis ex frigore, derepente ad ignem,aut calida lauacra accessit. Nam si hæc posterius fecerit, nequaquam amplius erumpunt. Alinqui quæ ex frigore fiunt,aut quæ exasperantur instar milij,deinde exulcerantur,eas frigida lædit. Calida verò prodest. Tumores in articulis,& dolores sine vlcere, ac podagricos,& conuulsa,plurima ex his frigida multa affusa leuat ac extenuat, & dolorem torpefacit.Topor autē moderatus,dolorem soluit.Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis,resolutis,ante ac retro distentis,conuulsis, talia accedunt,distentiones,tremores,leues siderationes:Talibus laxatis,claudicationes,torpores,vocis interceptiones,ad talia, excretiones per infernas partes suppressæ. Cauendum autē est in frigidæ vsu,ne modum excedamus. Articulos induratos,aut ab inflammatione aliquando oborta, aut à distortione,operæpretium est sanare, aqua calida in vtriculum infusa. D E

Tumores articulorũ.

Manũ deligare,& oculos lachrymas lenit,ita vt ad acres, stillamentum lene infundat quis,vt ne salsuginosa contactu lædat.Et fossulis vlceribus oculorum elotio prodest,& repletio ad naturam reducens. Calida oculis cōuenit,doloribus,suppurationibus,lachrymis mordacibus,siccis omnibus. Frigida doloris exortibus,valde rubicūdis,& qui collectiones tuberculorum iuxta venas habere solent, qualia sunt vlcuscula capitis manātia,circa thoracem,& alia dura. Verùm podici & vtero non valde commoda est,neq; sanguinem in frigore mingentibus. Vlceribus quidē frigida mordax,cutem obdurat,dolorosa non suppurari facit, liuefacit, nigrefacit,rigores febriles facit,conuulsiones,ante ac retro distentiones.Quandoq; verò in hac distētione,sine vlcere iuueni carnoso media æstate, multæ frigidæ aquæ effusio,caloris reuocationē facit. Calor autem hæc soluit. Calida suppuratoria est,non in omni vlcere,maximum signũ ad securitatem,cutem mollit,attenuat,dolorem eximit,rigores, conuulsiones,ante ac retro distentiones lenit,capitis grauitatem soluit, plurimùm autem conducit osium fracturis, magis autem denudatis,& ex his maximè his qui in capite vlcera habent,& quæcunque præ frigore, aut moriuntur, F

Calida. Frigida.

aut

A aut vlcerantur:itémque in vlcerationibus voluntariis ac inuoluntariis, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus,denigratis aut in gingiuis,aut in aure, aut in sede,aut vtero.His omnibus calida amica est ac iudicatoria, frigida verò inimica & occidēs,præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est.Atque hoc modo vtendum est liquidorum perfusionibus, inunctilium illitionibus,foliorum impositionibus,aut linteolorum cataplasmatis,quæcunque aut frigiditate,aut caliditate prosunt,aut nocent.

B HIPPOCRATIS COI LIBER, DE HVMORIBVS IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C *Genuinum Hippocratis librum hunc esse Galenus dicit. Verùm quædam insunt ad extremam dictionis breuitatem contracta : quædam rursus vltra modum extenta.*

Difficilis humorum dissertatio.

IMPETVS & ferocitas humorum, vbi non reciprocatio humorum est, velut forum, ducendus est quà repit per conuenientes ac commodas regiones, exceptis his quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio,infinita magnitudo, experiendi difficultas,pilorum nuditas, viscerum vacuitas, infernis repletio, supernis alimentum, mutatio sursum, mutatio deorsum. Spontanea sursum & deorsum, quæ prosunt & lædunt.Cognata species, regio,mos, ætas, tempus, constitutio morbi,excessus,defectus. Quibus quantum deficit,aut non,medela,

Consideranda medico.

 dela,

dela,declinatio,deriuatio,in caput,in obliqua, quà maximè D repit,aut reuulſio in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum, aut ſiccare,aut aliquibus inferna,aut aliquibus ſuperna,aut eluitur,aut quibuſdam mitigabitur.humores effuſi ne intro reuellantur,ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio,infuſio per ſedem,pelluuium,quibus abſcedit ad ſedem,vnde exoluitur aut medicamẽtum, aut vlcus,aut humor aliquis compactus,aut eruptio puſtuloſa,aut flatus, aut cibus,aut animalculum,aut æſtus, aut alia quædam affectio. Conſideranda hæc,ſpontanea deſinentia, aut velut ab exuſtione excitatæ bullæ,in quibus qualia lædunt aut proſunt. Figuræ, motus,eleuatio, & rurſus ſubſidentia, ſomnus, vigilia.

Quæ facienda,aut impedienda, cito aſſequi. Caſtigatio E per vomitum, infernè per exitum, aut ſputum, mucum, tuſsim,ructum,ſingultum,flatum,vrinam, ſternutationem, lachrymas,pruritus,euulſiones, contactus,ſitim,famem,repletionem,ſomnos,labores,ocium,corpus,mentem,diſciplinam,memoriam,vocem, ſilentium, vteri purgationem.

Quæ supernè erumpunt ac torquent,pinguia,intemperata ac meraca,ſpumoſa, calida,mordacia, æruginoſa,variaramentoſa,fæculenta,cruenta,flatus expertia, cruda, cocta, ſicca. Quæcunque circumfluunt,ferendi facilitatem cõtemplari oportet,itémque difficultatem, priuſquam periculum veniat. Item quæ ſedare nõ oportet,maturatio,deſcenſus eorum quæ infra ſunt,redundãtia & fluctuatio eorum quæ ſupra.& quæ ex vteris,& in auribus ſordes, concitatio ac per- F mixtio,apertio,euacuatio,calfactio,perfrigeratio, intrinſecus,forinſecus.horum quidem,horum verò non. Quum infra vmbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle eſt tormen. Vice verſa,contra. Quæ per aluum egeruntur quàrepunt,non ſpumoſa,matura,cruda,frigida,fœtida,ſicca,humida. Quæ olfactum malè afficiunt. Sitis quæ priùs non adfuit,neque æſtus, neque alia cauſa. Vrina,naſi humectatio,Iactationem. Siccitatem:& non eſſe contractum ac arefactum,& ſpiritum turbulentum,præcordia, extremitates, oculos male affectos.coloris tranſmutatio:Pulſus,frigiditas, palpitationes, cutis duricies,neruorum, articulorum, vocis, mentis,figura voluntaria,pili, vngues.facilè ferre,aut non qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis,oris,receſſus, auris,

Tormẽtum vmbilici.

Quanta ſit hæc obſeruatio vide to.

A auris,flatus,vrinæ,vlceris,ſudoris,ſputi,naſi.Corpus ſalſuginoſum,aut ſputum,aut naſus,aut lachryma,aut alij humores. Penitus ſimilia,iuuantia, lædentia. Inſomnia qualia videat,& in ſomnis qualia faciat,an acutè audiat,& obedire paratus ſit animo, an magis fortia ſint ac plura quæ commoda ſunt ac ſeruant, quàm alia,an ſentiant omnia omnibus,ſenſibus,& ferant.veluti odores,ſermones,veſtitus,figuras,& huiuſmodi patienter, quæ ſanè & ſua ſponte comparentia proſunt,& quando etiam talia iudicationẽ inducunt. Item tot,& talia,veluti ſunt flatus,vrina,qualis,& quanta,& quando. Quæ verò contraria ſunt,auertere,ipsíſque aduer- B ſari. Quæ propinqua & communia ſunt affectionibus,prima & maximè affliguntur.Cõſtitutionem autem ex primis incipientibus, quicquid tandem excernatur ex vrinis,qualeſnam fuerint.& qualis ſit corporis collapſio, coloris immutatio,ſpiritus imminutio, & reliquæ cùm his victus rationes. Scire etiam oportet an ſimilia ſint quæ decedunt, tranſitus,vrinæ,per vteros, ſputa,per nares, oculi,ſudor,ex tuberculis,ex vulneribus,ex puſtulis, quæ ſua ſponte,quæ arte. Quòd ſimilia ſunt inter ſe omnia quæ iudicant,& quæ proſunt,& quæ nocẽt,& quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat,illa verò accerſat,& ducat,ac ſuſcipiat. Sed & alia eodem modo,cutis,extremarum partium, præcordiorum,articulorum, oculorum,oris, figurarum,ſomniorum, C qualia indicant,& quando,talia machinari. Inſupérque qui tales abſceſſus fiunt. Qualia proſunt cibis,potibus,odoribus, viſu,auditu,cogitatu,ſecretionibus, humoribus, calefactione,frigefactione,ſiccitatibus,humectando,ſiccando,vnguentis,illitionibus,cataplaſmatis,emplaſtris, inſperſionibus,denique & epithematis quæ imponuntur. Figuræ,defrictio, curatio,labor,ocium, ſomnus, vigiliæ: ſpiritus ſupernè,infernè,communibus.propriis,arte paratis. In exacerbationibus neque præſentibus,neque futuris,neque pedum frigiditate,ſed in declinante deorſum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non ſunt,neque cogere oportet,ſed auferre de appoſitionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integrè, neque mouere oportet,neque nouare,neque medicamentis, neque aliis irritamentis,ſed ſinere. Concocta medicamentis aggredi

Quæ per exordia dignoſcenda.

Hæc eadẽ in Aphoriſmis dixit.

aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principiis, D si non turgeant. Multa verò non turgent. Quæ ducere oportet: quò maximè repunt per conuenientes locos, eò ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quãdiu prodeant qualia oportet, & facilè æger ferat. Vbi verò opus est, debilitare etiam, aut animi deliquiũ inducere oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit, interim aliò vertere, aut siccare, aut humectare, aut reuellere, si sufficiat æger, id quod ex his coniectabis. Sicca quidem calida erunt, humida verò frigida. Quæ verò aluum mouent, plerunque contraria. Hæc imparibus diebus, sursum, si & circuitus, & constitutio talis sit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima paribus diebus, deorsum: sic enim & sua sponte profunt, E si non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus autem, in paribus sursum: in imparibus deorsum. Tales autem pauci sunt. Et tales constitutiones etiam difficilius iudicantur. Quin & vlterius tempore progressa sic fieri necesse est, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem. Decimatertia quidem deorsum, decimaquarta verò sursum. Ita enim ad iudicationem conducit. Et quæ ad vigesimam.

Concussiones & decretoria quã fiant.

Cæterùm quæ infrà prodeunt, multum purgare oportet, & hæc non propè iudicationem, sed longiùs ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delassatis, totum. In febribus ad articulos, & circa maxillas maximè abscessus fiũt, propè sanè dolores vniuscuiusque, ad supernam partem magis & in totum. Si verò lentus fuerit morbus & deorsum ten F dens, infernè etiam abscessus fiunt. Maximè autem pedes calidi, infernè significant: frigidi supernè. Qui verò ex morbis se erigentibus statim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid doluerit quis antea quàm ægrotet, ad eas partes firmatur. Quemadmodum etiam tussientibus & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, velut etiam febres. Iuxta eandem rationem contingit ab humorum aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florent, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in vnoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbum maximè natura repit: & quale quid splén intumescens facit. Horum sanè & natura, & fermè colores deterio-res

Perinthus.

Humorum obseruatio.

Lienosi quid patiantur.

A res sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est animi intemperantia circa cibos ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata: Mutationes ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestię animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum, Molis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti verò circa cauum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet B leuat, hæ tremunt: Serpens de repente conspectus pallorem cum virore inducit. Timores, pudor, mœror, voluptas, ira, aliáque huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuique autem pars corporis ad actionem pertinens in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, vnctio perfusio, illitio cataplasmatum vsus, deligatio lanarum & talium rerum: & internæ partes talibus obediunt, non solùm externæ his quæ intro assumuntur: Sed & quæ in lanis ab ouili succidis adhibentur, & quòd à rege nomen habet cuminum, videntibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant, sermones, vox, & huiusmodi, mammæ, genitura, vterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemadmo-C dum arboribus terra, ita animalibus ventriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum euacuatur, calefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiam ventriculus. Arbores corticem tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanę, non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est. Aetatibus, temporibus, annis, similia animalia, non deteruntur si moderatè melioribus vtantur. Quemadmodum hydria quod recens est transmittit, quod inueteratum retinet. Sic & ventriculus transmittit alimentum, & fecem retinet, velut vasculum. Modi morborum hi sunt, partim quidem cognati sunt, de quibus interrogando discere oportet: partim à regione, familiares enim sunt per multas, & multi ipsos noscunt: partim ex corpore, & victus ratione,

Molæ collisæ dentes molestant.

Quæ crurũ tremorem, & pallorem faciunt.

Quæ foris vel intus officiant.

Terra sata, vẽtriculus animalia nutrit.

Ventris qualitas.

Quid animalia tueatur.

Morborũ natura.

tione, ac temperiei conſtitutione, aut à temporibus. At re- D
giones ad tẽpora malè diſpoſitæ, tales morbos pariunt, quali
tempori ſimiles fuerint, Verbi gratia. Inęqualis calor aut fri
gus eadem die quum talia fuerint, morbos autumnales fa-
ciunt. Et in aliis temporibus ſecundum rationem, alij ab
odoribus cœnoſis aut paluſtribus: alij ab aquis, calculoſi, ſple
nici: alij à ventis bonis & malis incipiunt. Qualia verò ſunt
tempora tales erunt etiam morbi, & conſtitutiones ex ipſis:
Si tempora tempeſtiuè, & ordinatè ſe habuerint, morbos iu-
dicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporũ morbi iu-
dicant mutationes, & prout euariauerit tempus, ſimiles aut
diſsimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Si verò
ſimiliter procedat, eiuſmodi quoque fuerint morbi, & ad ta- E
lem modum tracti, veluti eſt morbus regius autumnalis. Fri
gora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas bilioſa
fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiam aliquantum ſple-
nici fient. Quum igitur & ver ſic proceſſerit, etiam vere fit
morbus regius. Proximus eſt enim hic motus tempori, iuxta
hanc ſpeciem. Quum verò æſtas fiat veriſimilis, ſudores in
febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis ob-
aridæ fient. Si verò hybernũ fiat ver, & poſtremum hyemis
tempus, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumonię, &
anginæ. Et autumnus ſi non in tempore ac derepente hyber-
narit, non aſsiduè, tales morbos facit, eo quòd non in tempo-
re incepit, ſed inæqualiter fit. Quapropter etiam tempora à
iudicatione aliena ac inconſtantia fiunt: quemadmodum e- F
tiam morbi, ſi præerumpant, aut præexcernantur, aut intus
relinquãtur. Recidiuas enim etiam tempora faciunt, quem-
admodum & morbos ita inducunt. Itaque inſuper conſide-
randum eſt, quomodo habentia ſe corpora tempora ſuſci-
piant. Auſtri auditum grauant, caliginem inducunt, caput
grauant, torpidi ſunt, diſſoluunt. Quum hic præualuerit, ta-
lia in morbis patiuntur, vlcera glabra, maximè os, puden-
dum, & aliæ partes. Si verò aquilo, tuſſes, faucium affectio-
nes, ventres duriores, vrinæ difficultates, horrores, dolores la
terum ac pectoris. Quum hic dominatur, tales morbos ma-
gis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad ſqualores
ſequuntur febres itémque ad pluuias, ex qualibus tandem
redundantiæ tranſmutatæ fuerint, & quomodocunque ha-
bentia

Morborũ quorundã cauſſa.

Bilis per æſtatẽ quid faciat.

Ventorum qualitas.

Magna vẽtorum cæterarúmq; rerum obſeruatio.

A bentia ſe corpora ex alio tempore ſuſceperint, & quocunque
tandem humore in corpore dominante. Cæterùm ſiccitates
& auſtrinæ ſunt, & aquilonares. Differunt enim & alia hoc
modo. Magnum enim, & hoc eſt. Nam alius in alio tempore
ac regione magnus eſt. Veluti æſtas bilem parit, ver ſangui-
nem, reliqua prout ſingula. Mutationes maximè pariũt mor
bos, & præſertim maximæ: & in tẽporibus magnæ mutatio-
nes, & in aliis. Quædam ſenſim ſiente progreſſu fiunt. Tem-
pora huiuſmodi ſunt ſecuriſsima, velut etiã dietæ, & frigus,
& calor maximè ſenſim facto progreſſu. Et ætates ſic tranſ-
mutantur. Naturæ quãtùm ad tempora attinet, aliæ ad æſta-
tem, aliæ ad hyemẽ, bene aut malè diſpoſitæ ſunt. Quantum
verò ad regiones, & ætates, & victus rationem, & alias mor-
B borum conſtitutiones, aliæ ad alias bene aut malè ſe habent.
Et ætates ad tempora, & regiones, & victus rationẽ, & mor-
borum conſtitutiones. Et in temporibus, victus, & cibi, & po
tus, qualitatem ſuam requirunt. Nam hyems ab operibus o-
tium habet, & quæ in corpus ingerũtur matura ac ſimplicia
poſtulat. Magnum enim & hoc eſt. Autumnus autem labo-
ribus deditus. Sub inſolationibus potus frequentes ſunt cibi
inconſtãtes, vina, arborum fructus. Quemadmodum autem
ex temporibus morbos coniectare datur, ita quãdoq; etiam
ex morbis aquas, & ventos, & ſiccitates prænoſcere licet, &
aquilonares, & auſtrinas. Licet autem ei qui probè ac rectè
didicit, vnde ſint hæc conſideranda, velut & lepræ quædam,
C & circa articulos dolores. Aquæ vbi futuræ ſunt, pruriginoſi
ſunt, & alia huiuſmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut ſingulis
diebus, aut per alios circuitus, aut aſsiduæ fient. Et venti ali-
qui per multos dies flant, & cõtrario inter ſe modo flant, alij
per pauciores. Et iidem per circuitum. Hęc habent cum tem
porum conſtitutionibus ſimilitudines. Verùm breuius talia.
Si verò annus diutius talis fuerit, qualem conſtitutionem fe-
cerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et ſi magis fortes fue-
rint, maximi quoque morbi ſic fient, & communiſsimi, &
ad plurimum tempus. Ex primis aquis, vbi poſt multam
ſiccitatem, aqua futura eſt, de aqua inter cutem prædicere li-
cet: & vbi talia parua ſigna apparuerint in ventorum quie-
te, in tranſmutatione. Colligendi igitur ſunt quæ in quali-
bus aquis aut ventis morbi ſignificant, & audiẽdus eſt ſi quis
nouit,

Bilis per æſtatem, ſanguis per ver viget.

Temporũ mutationes quantum poſsint.

Poſſe & ex morbis & ex anni tẽporibus & tempeſtatibus omnia præuideri.

Hydropũ cõiectatio.

nouit, quod tali hyeme prægressa, tale ver aut æstas erit. D

Colores non sunt similes in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in austrinis, neque in ætatibus, neque in vnoquoque ad seipsum, neque in alio ad alium. Considerandum autem est ex his quæ præsentia ac quiescentia nouimus de coloribus, & quòd ætates temporibus similes sunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortasis autem neque lepris, fortasis neque vitiliginibus. Multi tamen tempestiuè curati, non tardè correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt. Et quicunq; alij abscessus, E
velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ vbi insuper comparent sedare solent, ea prius fientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris cognationem talia spuunt, conuenit quibusdam sanguinem detrahere tempestiuè in talibus, in aliis autem velut in his, non hoc conuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta tempus anni pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rursus intumescunt, & permanent, quemadmodum febrium recidiuæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. F

Vrina crassa alba q̄d faciat. Archigenes.

Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si verò vltra hoc, etiam sanguis è naribus largè eruperit etiam valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIPP

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SACRO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Non genuinum Hippocratis, sed memorabilis tamen viri, hunc librum Galenus esse dicit, tum quod ad dictionem, tum quod ad sententiam attinet. Hippocratis autem neque dicendi modum, neque sententiarum acumen in ipso esse. B

Comitialis morbus.

DE MORBO sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mihi aliis diuinior esse morbis, neq; sacratior. Verum naturam habet quam etiam reliqui morbi, vnde fit. Homines verò naturã & caussam eius diuinã esse putauerunt, præ inexperientia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re similis est, & per inopiam quidẽ quòd nõ cognoscunt, diuinitas ipsi conseruatur. Per abundantiam verò & parabilẽ modũ sanationis medentur. Exoluuntur enim aut expiationibus aut incãtamentis. C Si verò propter admirationẽ diuinus cẽsetur, multi morbi sacri erunt, & nõ vnus quemadmodũ ego demonstrabo etiã alios nihil minus admirabiles, neq; minus monstrosos, quos nemo sacros esse censet. Primum etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi sacri esse videntur, nec minus à deo fieri quã hic morbus, etiam si nihil admirabile habeant. Deinde video insanos homines & delirantes à nulla manifesta caussa, & multa & simul importuna facere, vndique multos in somno plorare ac vociferari, alios verò suffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiscũtur. postea autẽ etiã sanos esse ac sapiẽtes velut prius, esséq; ipsos pallidos ad debiles, atq; hæc nõ semel, sed sæpe, aliiq; multi sunt ac omnigeni morbi in quib⁹ singulis recẽsendis in longũ sermo extẽderetur. Cæterũ qui

Cur hoc malum nõ magis diuinum quàm alia putandum sit.

Quid cætera faciant.

 primi

primi hunc morbum ſacrum eſſe pronunciauerunt,tales ho D
Magi. mines mihi fuiſſe videntur,quales etiam nunc ſunt magi &
expiatores & circulatores,& quidā arrogantes, qui ſe vehe-
menter pios eſſe ſimulant,& amplius quid ſcire.Hi itaq; cō-
ſilij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatē,
quum nihil haberent quod exhibitū prodeſſet,vt ne maniſe-
ſta fieret ipſorum ignorantia,ſacrā hanc affectionē eſſe pro-
nunciarunt,& rationibus idoneis collectis,curationem cōſti
tuerunt ſibi ipſis ſecuram,expiamenta offerentes & incanta-
menta,& à balneis abſtinere iubētes,& à cibis multis ac ine
Quæ veta- ptis ad hominum ægrotorū eſum,velut ex marinis quidē à
rent. mullo,& melanuro,mugiliq; ac anguilla,hi enim piſces op-
portunè haberi poſſunt.Ex carnibus verò à caprina,ceruina E
ſuilla,ac carnina.Hæ enim carnes maximè aluum turbāt.Ex
volucribus autē,à gallo & turture ac otide, inſuperq; ab his
quæ robuſtiſsimæ eſſe cenſentur.Ex oleribus à mētha,allio,
ac cepa.Nihil enim acre infirmo conducit.Pallium prętere a
nigrum habendū nō eſſe præcepere.Niger enim color mor-
talis eſt.Neq; in caprina pelle decūbēdum eſſe, neque ean-
dem geſtare oportere,neq; pedem ſupra pedem habendum
eſſe,neq; manum ſuprà manum.Hæc enim omnia curatio-
nis impedimenta eſſe,Omnia autē hęc diuinitatis gratia ap
ponunt,velut amplius quid ſcientes,& alios prætextus pro-
ferentes,quo ſi ſanus æger euadat,ipſis gloria & dexteritas
adſcribatur,ſin moriatur,in tuto poſitæ ſint ipſorū excuſatio F
nes,habeántq; prætextū quòd non ipſi ſint in cauſſa ſed dei.
Neque enim medicamentum aliquod edendum aut biben-
dum exhibuerunt,neq; balineis incoxerunt,vt ipſi in cauſſa
eſſe videri poſsint.Mihi autē videtur nullū ex his qui medi-
Libes cur terranea Africæ inhabitāt ſanum eſſe poſſe, propterea quòd
non ſanarē caprinis pellibus ac carnibus vtuntur,quum neque ſtratum,
tur ab hoc neque pallium,neq; calceamentum habeant,quod non ſit ca
morbo. prinū.Non enim alia vlla ipſis ſunt pecora præter capras &
boues.Si autem hæc admota & comeſta morbum augent,&
non comeſta ſanāt,nō eſt ſanè Deus alicuius autor aut cau-
ſa,neque proſunt expiamenta,ſed edulia ſunt quæ & ſanant
& lædunt.Numinis verò vis diſsipatur.Sic igitur mihi vidē-
tur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neq;
ſacros ipſos putare,neq; diuinos.Vbi enim præ talibus expia
mentis

A mentis ac tali curatione tranſmutantur,quid vetat etiā præ
aliis artibus ſimilibus illis,& diſcedere ab hominibus & ac-
cedere?Quare nō Deus autor eſt,ſed aliquid humanū.Quiſ- Quare non
quis enim luſtrationibus & magicis incātamentis talē affe- diuinū ma-
ctionē abducere potens eſt, is etiā aliis artibus abduxerit,& lū hoc ſit.
ex hac ratione diuinitatis opinio penitus peſſum it. Talia
itaq; dicētes ac excogitātes,amplius quid ſe ſcire ſimulāt, &
homines decipiūt,proponētes his luſtrationes ac purificatio
nes,quum verba ipſorum magna ex parte ſe ad Deum ac dæ
monium extendant.Atqui mihi ſanè nō de pietate verba fa- Quales ve-
cere videntur,velut ipſi putant, ſed potius de impietate, & nefici.
quòd Dei nō ſunt,pietáſq; ac diuinitas ipſorum impia eſt ac
B ſceleſta,velut ego docebo.Si enim & lunā abolere,& ſolē ob
ſcurare,tempeſtatémque ac ſerenitatē facere, pluuias item
ac ſiccitates,& mare ſterile itémq; terram, & alia huiuſce-
modi omnia,ſe ſcire profitētur,ſiue ex ſacrorum myſteriis,
ſiue ex alia quadam profeſsione aut meditatione,hāc poten-
tiam iactent,qui talia ſtudio habēt,impij ſanè mihi eſſe vi-
dentur,& deos nō eſſe putare,neq; ſi ſint,aliquid poſſe,neque
vllum aliquod etiā extremū malū prohibere. Quod quum
faciant,quomodo nō ipſis infeſti ſint?Si enim homo incanta-
mentis ac ſacrificiis vtens,& lunam abolebit,& ſolem obſcu
rabit,& tempeſtatem ac ſerenitatem faciet,non vtique ego
horum aliquid diuinum eſſe putauerim,ſed humanum,ſi ſa Quare hęc
C nè diuinitatis potentia ab humana volūtate ſuperatur, & in fingantur.
ſeruitutē redacta eſt.Fortaſsis autē hæc non hoc ſe modo ha-
bēt,ſed homines victus indigni multa & omnigena moliun
tur & euariant,tum in alia omnia,tum in hūc morbū,in ſin-
gulis affectionis ſpeciebus cauſſam deo adſcribentes. Non
enim ſemel,ſed ſæpius eorundē mentionem faciunt. Siqui-
dem enim capras imirentur,& ſi balatum edant, & frendāt,
& ſi dextris partibus cōuellantur,Matrem deorum cauſſam
eſſe aiunt.Si verò acutiorem & concitatiorem ſonum emit-
tant,equo aſſimilant,& Neptunum autorem eſſe dicunt. Si
verò etiam aliquid ſtercoris emittāt,quod ſæpe quibuſdam
contingit præ morbo coactis,Hecates enodiæ appellatio ad- Quibus
ditur.Si autem tenuiorem & denſiorem vocem edant, velut diis hæc tri
auiculæ,Apollo Nomius,id eſt paſtor, ſi verò ſpumā ex ore buant.
remittant,ac pedibus calcitrent,Mars cauſſam habet. Qui- Apollo Nomius.

cunque porrò pauores noctu ingruũt,timoréſque ac deliria. D
& exſaltationes è lecto, terroréſq; ac fugæ foras,Hecates inſi
dias eſſe dicunt,& heroum inſultus, expiamentiſque vtun-
tur ac incantamentis,& ſceleſtiſsimum ac impiiſsimũ, meo
ſanè iudicio,faciunt numẽ. Expiant enim morbo correptos
ſanguine,itémq; aliis ſceleribus inquinatos,aut iniuſtos,aut
ab hominibus intoxicatos,aut qui ſceleſtũ aliquod facinus
perpetrarunt,quos contraria his facere oportebat, ſacrifica-
re nimirùm ac precari,& ad templa progreſſos diis ſupplica
re.Nũc verò horum quidem nihil faciũt,verũ expiãt, & alia
expiamenta terra occultant,alia in mare proiiciunt,alia ad
montes deferunt,vbi nemo attingat,neq; conculcet. Oporte
bat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere, ſi qui- E
dem Deus eſt author,Non tamẽ ego puto hominis corpus à
deo inquinari,ſordidiſsimum ſcilicet à puriſsimo. Verùm
etiamſi cõtingat ab alio inquinari,aut quid perpeti,cupierit
vtique à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari.
Deus itaq; eſt qui maxima ac ſceleratiſsima peccata purgat
ac purificat,& liberatio noſtra exiſtit,ipſiq; terminos tẽplo-
rum ac delubrorũ diis deſignamus,vt nullus qui non purus
ſit eos tranſcendat,& ingreſsi reſpergimur, nõ velut qui in-
quinemur,ſed ſi quod etiam priùs ſcelus habemus purifice-
mur. Et de expiationibus quidem ſic ſe res habere mihi vi-
detur.Hic verò morbus nulla re diuinior reliquis mihi eſſe
videtur.Sed naturã habet,quã etiã alij morbi,& cauſſam vn
de ſinguli gignuntur.Naturã autẽ & cauſſam,ab eodẽ Deũ F

Malũ hoc medicabile

fieri,à quo etiã alia omnia. Et ſanabilis eſſe mihi videtur ni-
hilo minùs quã alij,niſi iam pre tẽporis lõgitudine inualue-
rit,vt fortior ſit medicamentis quæ adhibentur.Incipit autẽ
velut etiã alij morbi ſecundum genus. Si enim ex pituitoſo
pituitoſus,ex bilioſo bilioſus gignitur,& ex tabido tabidus,
& ex ſplenico ſiue lienoſo lienoſus:quid prohibet vt cuius pa
ter & mater hoc morbo correpti fueriut,etiam poſterorum
ac nepotũ aliquis eo corripiatur?Semen enim genitale ab o-
mnibus corporis partibus procedit,à ſanis ſanũ,à morbidis

Pituitoſos tantũ comitialis morbus vexat.

morboſum.Aliud porrò ſignũ magnum eſt,quòd nihilo di-
uinior reliquis ſit morbis: pituitoſis enim natura oboritur,
bilioſis verò nõ accidit.Atqui ſi diuinior eſt reliquis, ſimili-
ter omnibus morbũ hunc fieri oportebat,& non diſcrimẽ fa

A cere inter bilioſos ac pituitoſos.Sed enim ipſis cerebrum au
tor eſt & cauſſa huius affectionis,velut etiã aliorũ maximo-
rum morborũ.Quo verò modo,& ex qua cauſſa fiat,ego ma

Cerebrum hominis duplex.

nifeſtè docebo.Cerebrum hominis duplex eſt, quemadmo-
dum etiam aliis omnibus animalibus.Medium autẽ ipſius
diuidit membrana tenuis.Quapropter non ſemper eandem
capitis partẽ dolet,ſed particulatim vtrãuis,aliquando verò

Venæ duæ.

totũ.Sed & venæ in ipſum tendunt ex vniuerſo corpore,mul
tæ & tenues,duæ verò craſſæ,altera ab hepate, altera de lie-

Vena iecoris.

ne.Et quæ quidem ab hepate venit,hoc modo ſe habet. Al-
tera quidem venæ pars deorſum tẽdit,per partes ad dextrã,
iuxta ipſum rhenem ac lumbum, ad interiam femoris par-
B tem,& deſcendit in pedem,& vocatur vena caua.Altera ve-
rò ſurſum tendit per venas dextras ac pulmonem, Finditur
autem & in cor,& in brachium dextrum.Reliquũ verò ſur-
ſum fertur per clauiculam ad dextram ceruicis partem, ad
ipſam cutem,vt cõſpicua fiat. Iuxta aurem verò occultatur.
Atq; hic finditur,& craſsiſsima quidem ac maxima & cauiſ-
ſima ipſius pars,in cerebrum deſinit:alia verò pars in aurem
dextram,quæ ſanè venula tenuis eſt. alia autem in oculum

Vena lienis.

dextrum,alia in ipſum naſum.Atque ſic quidem venæ ab he
pate habent.Tendit autem & à liene vena in ſiniſtra ſurſum
ac deorſum,velut ab hepate,verùm tenuior & imbecilior.
Cæterùm in has venas etiam ſpiritus copiã inducimus, Hæ
C enim corporis noſtri reſpirationes ſunt,aerem inſeipſas tra-
hentes,& in reliquum corpus ac venulas deriuantes, refrige
rántque ac rurſus dimittunt.Non enim poſsibile eſt ſpiritũ
ſtare,ſed procedit ſurſum ac deorſum. Si enim alicubi con-
ſtiterit ac interceptus fuerit,impotens redditur illa pars vbi
conſtiterit.Cuius rei ſignum hoc eſt.Quum enim deſidenti
aut decumbenti venulæ compreſſæ fuerint,vt ſpiritus à ve-
na non diſcurrat,ſtatim torpor occupat.Et de venis quidem
reliquis ſic habet.At verò morbus ipſe fit in pituitoſis, in bi-
lioſis verò non.Incipit autẽ fieri in fœtu adhuc in vtero exi-
ſtẽte.Purgatur enim & floreſcit cerebrum,velut etiam aliæ

Cerebrũ in vtero purgatur.

partes priùs quàm gignantur. In hac autem purgatione,ſi
quidem probè ac moderatè purgatum fuerit, & neque plus
neq; minùs quàm oportet defluxerit.hic fœtus ſaniſsimum
caput habebit.Si autem amplior colliquatio à toto cerebro

Tinnitus aurium vnde.

facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit,& D sonitu plenum,& neque solē,neque frigus tolerabit. Si verò ab vna aliqua parte colliquatio contigerit,aut ab oculo,aut ab aure,aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit,ille sic afficitur qualiter sanè colliquatio cōtigerit. Si verò purgatio non contingat,sed in cerebro spissetur ac cogatur,sic necesse est fœtus pituitosos esse.

Vlcera & pustulæ prosunt pueris.

Et quibuscunq; quidem pueris existentibus erumpunt vlcera in caput,& in aures,ac in reliquum corpus,& qui saliuosi fiunt ac mucosi,hi ipsi progressū ætatis facilimè degunt:hic enim abit ac purgatur pituita,quam in vtero purgari oportebat,& qui sic purgati fuerint,comitiali siue sacro morbo ferè non apprehendun- E tur. Qui verò mundi sunt,& neq; vlcus vllum,neque mucus,neque saliua vlla prodit,neque in vteris purgationem fecerunt,talibus periculum imminet,vt ab hoc morbo corripiantur.

Tremuli giberosique vnde.

Si porrò ad cor progressum fecerit defluxus,tremor apprehendit& anhelationes,& pectora corrumpuntur, aliqui verò etiam incurui fiunt. Quum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem aut ad cor,perfrigeratur sanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem & cor assiliunt,& cor tremore concutitur,vt præ hac necessitatē anhelationes incidant,& spiratio ceruice erecta. Non enim spiritum suscipere potest,donec id quod influxit à sanguine fuerit superatum,& calefactum in venas fuerit diffusum. Deinde & tremor & anhelatio sedatur,sedatur autem F prout copia eius fuerit,Si enim amplius influxerit tardius: sin minùs,citiùs. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint defluxus,crebrius comitiali morbo corripitur:sin minùs,rariùs.

Diuersi huius morbi affectus.

Hæc itaque perpetitur homo si ad pulmonem ac cor fluxus processerit. Si verò in ventrem,profluuia alui apprehendunt. Si verò ab his viis exclusus fuerit,& in venas quas dixi defluxum fecerit, mutus fit & suffocatur,& spuma ex ore effluit,& dentes constringuntur,& manus conuelluntur,& oculi distorquentur,& nihil sapiunt, aliquibus etiam stercus infernè secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sinistra,aliquando in dextra,aliquando vtrinque. Quomodo verò singula hæc perpetiatur ego narrabo.

Cor mutescant.

Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aerem excluserit,& non admiserit neque in cerebrum, neque in venas ca-

uas neque

A uas neq; in ventriculos,sed occuparit respirationem. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primùm quidē ad cerebrū venit,deinde verò in ventriculū magna ex parte,pars etiam ad pulmonem,& pars ad venas. Ex his verò ad reliquas partes in venas dispergitur,& quantū quidem eius ad vētriculum venit,perfrigerat,& nihil aliud cōfert. Idem præstat & quod ad pulmonem venit. Qui verò ad venas peruenit aer,confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum. Atque sic sapientiā & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita,eúmque non susceperint,mutum ac desipientē hominē reddunt. At verò manus impotentes fiant ac conuelluntur, sanguine quiescente &

Cur oculi distorquentur.

B dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque distorquentur aere à venis excluso,& cōmouentur.

Cur os spumescat.

Spuma verò ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus nō ingrediatur in ipsum, spumescit & ebullit velut moriens.

Cur oletet.

Stercus verò subit dum violenter suffocatur.

Cur præfocetur.

Suffocatur autē,hepate & vētre sursum ad septum trāsuersum irruentibus,& stomacho ventris cōcluso. Irruunt autē,quum tantum spiritus in os nō ingreditur quātum solebat.

Cur calcitrent.

Calcitrat autem pedibus,quum aer in membris conclusus fuerit,& foras penetrare nō poterit præ pituita,verùm exiliens per sanguinem sursum ac deorsum,conuulsionem ac dolorē inducit,& propterea sanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinē calidum existentem.

C Perfrigerat enim & sistit sanguinē. Et si quidem fluxus multus fuerit ac crassus, statim occidit. Dominatur enim sanguini per frigus,ipsúmque cōgelat. Si verò paucior fuerit, in præsens quidem dominatur obturās respirationē. Deinde temporis progressu quum dispersus fuerit per venas & ammixtus sanguini,multo existenti ac calido, si sic superatus fuerit, venæ aerem suscipiunt,atq; ita ægri resipiscunt.

Cur infantes hic morbus necat.

Et quicunque quidem pueri parui hoc morbo corripiuntur,vt plurimum moriuntur,si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis,& sic moriuntur. Si verò modica existens pituita in vtrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis,superuiuunt, nota ex morbo impressa

relicta,

relicta. aut enim os conuellitur, aut oculus, aut ceruix, aut D manus, vbicunque sane vena pituita repleta superata fuerit & gracilis reddita. Hác itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partẽ læsam defectuosiorem. Verùm ad longius tempus plerunque prodest. Nõ enim amplius morbo apprehenditur, si semel notã impressam susceperit. Quapropter necessariò etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim simul gracilescunt, vt aerem quidem suscipiant, pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur. Debiliora tamen similiter membra esse verisimile est venis afflictis. Quibuscunque autẽ imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes; hi citra notæ impressionem superuiuunt, verùm periculum est ne morbus cõnutriatur, E ac simul augescat, si non his quæ commoda sunt curentur. Pueris quidem igitur sic fit hic morbus, aut quàm proxime huic modo. Seniores verò non occidit si accedat, neque distorquet. Nam & venæ sunt cauæ, & sanguine calido referte, quapropter neque superare potest pituita, neq; perfrigerare sanguinem vt cõgelet ipsum, sed ipsa superatur, ac sanguini cito ammiscetur. atque sic venæ aerem suscipiunt, & sapientia cõtingit, signáque prædicta minus inuadunt propter fortitudinẽ. At verò antiquissimis si hic morbus accedat, propterea ipsos occidit, aut leuiter sideratos facit, quia venæ ipsis sunt euacuatæ, & sanguis modicus est ac tenuis & aquosus. Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim respirationes, & sangui- F nem congelat, si in vtranque partem defluxus fiat. Si verò in alteram tantùm, leuiter sideratum facit. Non enim potest sanguis pituitam superare, quum tenuis sit frigidúsque ac modicus, sed ipse superatus congelatur, vt impotentes fiant illæ partes iuxta quas sanguis fuerit corruptus. Ad dextras autem magis defluit quàm ad sinistras, quia venæ sunt cauiores & plures quàm in sinistris. Ab hepate enim tendunt & liene. Defluit autem & eliquatur pueris maximè, quibus sanè caput fuerit percalefactum, siue à sole, siue ab igne, siue etiã derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita secernetur. Eliquatur etenim per calorẽ ac cerebri diffusionem, segregatur autem à frigore ac concretione, & sic defluit. Et quibusdam quidem defluxionis causa hæc est.

Cur adultos non tollit.

Cur senes perimit vel siderat.

Cur dextrã partem potius vexet hic morbus.

Aliis

A Aliis verò etiã vbi derepente post aquilonares ventos auster flare cœperit, compactum ac debile cerebrum derepẽte soluit ac laxat, vt pituita redundet, & sic defluxum facit. Defluit insuper & ex ignoto timore, si quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorãdum spiritum cito reuocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sane horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & æger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ caussæ sunt, vt ab initio à sacro morbo corripiantur. At verò senibus hyems infestissima est. Quum enim ad multum ignem se- B nex caput & cerebrum percalfecerit, deinde in frigore versatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem desederit, idem hoc patitur, ac sic à morbo sacro apprehenditur iuxta prædictum modum. Periculũ verò multum est vt & Vere patiantur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minimè autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Postquam verò viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & acerbum ac rigidum, quare non defluit in venas: si verò defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existẽtem. In quo vero à puero augmentum cepit ac connutritus est, in eo per consuetu- C dinem facit vt in mutationibus vẽtorum patiatur, & vt plurimùm morbo sacro corripiatur, præcipuè australi ac humida aeris constitutione. Et liberatio difficulter contingit.

Cur ver periculosum fit.

Cerebrum enim humidius quàm ex natura fit, & præ pituita inundat, vt defluxiones quidem frequentiores fiant. nõ autem amplius possibile sit pituitam excerni, neque cerebrum reficcari, sed perrigatur & humidum existit. Cognouerit autem hoc ipsum quis maximè ex ouibus hoc morbo correptis, & præsertim capris, Hæ enim frequentissime corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse, & sudore refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces quòd non Deus corpus affligit, sed morbus. Sic verò se res habet etiam in homine. Quum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis est,

Oues & capræ comitiales.

Comitialis

inueteratus non sanatur.

D est,cerebrum enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id verò quod colliquatur,aqua fit,& foris cerebrum ambit ac circumalluit, & propterea frequentius ac facilius à morbo hoc corripiuntur.Propterea verò diuturnus est morbus , quia id quod influit venis tenue est præ multitudine,& statim superatur à sanguine ac calescit.

Quid casuri agant.

Quicunque verò iam assueti sunt morbo,præcognoscunt se corripiendos,& ex hominum frequentia fugiunt,si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus,in locum desolatissimum,vbi quàm paucissimi ipsos lapsos sint visuri , statímque se obuelant, ídque faciunt præ pudore affectionis,non præ timore,velut multi putant,dæmonij. At verò pueri primùm quidem ca-

E dunt vbicunque tandẽ contigerit præ inassuetudine,Quum autem sæpius à morbo corripiãtur,postquam præsenserint cõfugiunt ad matres,aut ad aliũ maximè notum,præ timore ac formidine affectionis.verecundari enim pueri nondum sciunt.

Quid ventorum mutatio possit.

Cæterùm in mutationibus ventorũ propterea morbo sacro corripi censeo,maximè quidẽ austrinis,postea verò etiam aquilonaribus,deinde etiã reliquis ventis,hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt,& inter se tum statione,tum viribus contrariissimi. Etenim aquilo compingit aerem,& turbatũ ac nubilosum excernit,& illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiã alij omnes venti ex mari ac aliis aquis proficiscentes. Ex omnibus enim rebus, atque adeò ex ipsis hominibus humiditatẽ ac tenebrositatẽ

Aquilo qualis, & auster.

F excernunt.Quapropter saluberrimus omniũ ventorũ aquilo existit. Auster autem contraria huic operatur.primùm enim incipit aerem compactum liquare ac diffundere,quapropter etiã non statim magnus spirat , sed primum lentus ac lenis est,quoniam aerem statim superare non potest,qui prius densus est & compactus,sed temporis progressu ipsum dissoluit. Idem porrò hoc etiã in terram operatur & in mare,fluuiósque ac fontes & puteos,& quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni,in alio plus,in alio minus.Omnia autem hæc ventum hunc sentiunt,& ex splendidis tenebrosa fiunt,& ex frigidis calida , & ex siccis humida.Et quæcunq; in domibus vasa iuxta terrã sunt cum vino aut alio quopiã liquore , ea omnia austrum sentiunt,& formam in aliã speciem transmutant.Solem verò & lunam

ac syd

A ac sydera multò hebetiora quàm ex natura sunt reddit.

Mutatio ventorum quid possit.

Quum igitur etiam his quæ adeo magna sunt ac fortia intantum dominetur,& corpus sentire faciat,vt ex horum ventorum alterationibus trãsmutetur,necesse est ab austris quidem solui ac humectari cerebrũ, & venas laxiores reddi, ab aquilonis verò flatibus, quod sanissimũ est in cerebro compingi, quod verò morbosissimum ac humidissimũ est excerni, & forinsecus circumalluere, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit & floret,tum ab accedentibus,tum à decedentibus,& nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu est quàm alij , neq; etiam diuinior aliis. Porrò expedit homines nosse , quod ex

Cerebrum caussa omnium.

B nulla alia nobis parte voluptates contingunt , & lætitiæ , & risus & lusus,quàm ex cerebro. Itémque mœrores & anxietates tristitiæque ac eiulatus & querelæ. Et hoc sapimus maximè ac intelligimus , & videmus & audimus , & cognoscimus turpia & honesta, mala & bona , iucunda & iniucunda, partim consuetudine discernẽtes, partim vtilitate percipientes. Eodem voluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoscimus , & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus & deliramus,& terrores & timores nobis accedunt,partim noctu , partim interdiu, & insomnia , & errores intempestiui, & curæ inanes , & vt non noscamus adstantes , & desuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur à cerebro , quum sanum non fuerit , sed aut calidius quàm ex natura fiat,aut frigidius,aut humidius,aut siccius, aut aliud

Cerebrum quando furiat.

C quid perpetiatur præter naturam & consuetudinem. Et insanimus quidem præ humiditate. Quũ enim humidius fuerit quàm pro natura,necesse est moueri.vbi verò mouetur affectio,necesse est neque visum quiescere,neque auditum,sed alias aliud videre & audire , & linguam talia dicere qualia semper ac singulis vicibus viderit ac audierit. Quantò verò tempore cerebrum quieuerit,tãtò etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusq; cognitio sic

Pituitosi biliosiq; furores quales.

contingit. Qui enim à pituita insaniunt, quieti sunt , & non vociferantur neque tumultuantur.Qui verò à bile,vociferatores sunt & malefici,& non quieti,semper aliquid intempestiuum faciẽtes. Si quidem igitur assiduè insaniunt, hæ ipsis

Pauoris caussa.

sunt caussæ. Si verò terrores ac timores accedant , à cerebri

transmu

transſmutatione id contingit, transſmutatur autẽ dum cale- D
cit, caleſcit autẽ præ bile, vbi ad cerebrum impetum fecerit
ex corpore per venas hæmatitidas hoc eſt ſanguinarias ap-
pellatas, & timor adeſt donec rurſus redierit in venas ac cor-
pus, deinde quieſcit. Angitur autem homo & inquietudine
multa iactatur intempeſtiuè, dum cerebrum perfrigeratur,
& præter conſuetudinem compingitur. Hoc verò à pituita

Obliuio vnde & vociferatio nocturna.

perpetitur, ab hac autem affectione etiam obliuioſus euadit.
Noctu verò clamat & vociferatur, quum derepente cere-
brum percalefiat. hoc autem perpetiuntur bilioſi: pituitoſi
enim nõ percaleſiunt: quum ſanguis multus ad cerebrũ per-
uenerit & efferbuerit, venit autẽ per venas prædictas: Quum
contigerit vt homo videat inſomnium horrendum, & in ti- E
more fuerit, velut etiã ſi vigilet, tũc magis facies igneſcit, &
oculi rubeſcunt, quum timuerit, & mens meditatur aliquid
mali operari, ſic etiã in ſomno patitur. Vbi verò expergefa-
ctus fuerit, & reſipuerit, atque ſanguis rurſus in venas prædi-
ctas diſperſus fuerit, quieſcit. Et propterea iudico cerebrum
vim plurimam in homine habere. Hoc enim eſt nobis eo-
rum quæ ab aere fiunt interpres, ſi ſanum fuerit. Sapientiã

Spũs aer ve ſapiẽtiæ author.

autem ipſi exhibet aer. Oculi verò & aures & lingua, &
manus & pedes, qualia cerebrum ſtatuit ac cognoſcit talia
ſubminiſtrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout
aere participarit. Ad intelligentiã verò internuncius eſt ce-
rebrum. Quum enim homo ſpiritum in ſeipſum attraxerit, F
primùm quidẽ ad cerebrũ peruenit, & ſic ad reliquum cor-
pus aer diſpergitur, relinquens in cerebro ſuum ipſius vigo-
rem, & quicquid prudẽs ac ſapientia præditũ fuerit. Si enim
in corpus primùm perueniret, & poſteriùs in cerebrum, re-
licta in carnibus ac venis dinotione ac iudicio, ad cerebrum
calidus iam exiſtens perueniret, & non ſincerus ac purus, ſed
ammixto humore à carnibus & ſanguine, vt non ampliùs

Cerebrum prudẽtiam præbet præcordia nõ.

exactè ſincerus eſſet. Quapropter dico cerebrum intelligen-
tiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem eſſe. Cæ-
terùm præcordia aliàs fortuitum nomen apud Græcos per
conſuetudinem habent, quum phrenes à ſapientia dicta vi-
deantur, reuera autem non, neque ex natura. Neque ego ſa-
nè noui quam vim habeant præcordia, vt ſapiant & intelli-
gant, præterquàm ſi homo ex improuiſo nimio gaudio per-
fundatur,

A fundatur, aut triſtitia afficiatur, tunc ſanè exiliunt & anxie-
tatem exhibent præ tenuitate & quòd diſtenta ſunt maximè
in corpore, & ventriculum non habent ad quem ſuſcipiant
aut bonum, aut malum allabens, ſed ab vtriſque his turban-
tur, propter naturæ debilitatem. Nam nullo ſanè priùs ſen-
tiunt ex his quæ in corpore inſunt, ſed fruſtra hoc nomen &

Cor cur nõ ſedes ſapiẽtiæ.

cauſam habent, Quemadmodum quæ ad cor ſitæ ſunt aures
appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porrò di-
cunt quidam quòd corde ſapimus, & quòd hoc eſt quod an-
gitur, & quod curam gerit, Verùm hoc non ita ſe habet, ſed
cõuellitur quidem velut præcordia, & magis etiam propter
eaſdem cauſſas. Ex omni enim corpore venæ ad ipſum ten-
B dunt, & concluſiones habet vt ſentiat, ſi quis dolor, aut colle-
ctio homini contingat. Neceſſe eſt enim & dum angitur, in-
horrere corpus ac diſtẽdi, & ſi quis nimio gaudio perfunda-

Cordis præcordiorúmq; proprietas.

tur, idem pati. Quapropter cor quidẽ & præcordia maximè
ſentiunt, ſapientia tamen minimè participant, ſed omnium
horum cerebrũ cauſſa eſt, quemadmodum igitur etiam pru
dentiam ac aerem omnium primùm ex his quæ in corpore
inſunt percipit cerebrũ, Sic etiam ſi qua mutatio fortior in
aere contingat, prę temporibus anni, etiam ipſum à ſeipſo di
uerſum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea pri-
mùm ſentit, quia etiam morbi in ipſum irruũt acutiſsimi, &
maximi, ac pręcipuè lethales, & qui difficilem iudicationem

Morbus ſacer vnde.

habent apud inexpertos. Hic verò morbus ſacer appellatus,
C ex iiſdem cauſsis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedẽti-
bus nimirum ac decedentibus, velut frigore, Sole, ventis, quę
& transſmutantur, & nunquàm quieſcunt. Hæc autem ſunt
diuina. Quare nequaquam hunc morbum ab aliis diſcrimi-
nare oportet, neque reliquis morbis diuiniorem putare, ſed
omnes diuinos omnéſque humanos. Naturam autem vnuſ-
quiſq; habet & vim in ſeipſo, & nullus nec auxilij nec reme-
dij expers eſt, & pleriq; his ipſis curantur, à quibus etiam na
ſcuntur. Alterum enim alterius nutrimentũ eſt, alterius ve-

Medicum, quæ ſcire oporteat.

rò pernicies ac afflictio. Hoc itaque Medicũ noſſe oportet, &
temporis occaſionẽ in ſingulis pernoſcere, quòd alterũ qui-
dem per alimẽtum abſoluet & augebit, alterum verò detra-
het & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in re-
liquis omnibus, nõ augere morbos, ſed feſtinare vt ipſos ex-
teramus,

teramus, id quod aduersissimum est morbo exhibendo, non D
quòd amicum & familiare. A familiari enim & consueto flo
ret ac augescit, ab aduerso verò & hostili perit & dissipatur.
Quisquis autem talem mutationem in hominibus nouit, &
humidum ac siccum facere potest hominem, calidum item
ac frigidum per diætam, hic vtique & hunc morbum sana-
uerit, si occasionem eorum quæ conferunt pernoscet, citra
expiamenta ac incantationes, citráque omnem aliam huius-
cemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS E COI DE MORBIS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Quæ medicus præstare debeat.

Vi de sanatione rectè inquirere velit, percunctantique respondere, & contradicere rectè, eum hæc animaduertere oportet. Primùm quidē à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde verò qui morbi neces- F
sario vbi facti fuerint, aut lōgi sunt aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquā corporis partem mutilent, aut non mutilent, & qui postquàm orti sunt dubij sint, an mala ab ipsis euentura sunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales transitus fiat. Et quæ per fortuitum successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quę bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importunè aut dicuntur, aut fiunt à medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exactè fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ non recta. Et quod ipsius principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuscemodi demōstratum, quòd rectè habet vt in ipsa sit, aut non sit. Et quæ parua &
magna,

A magna, & multa & pauca. Et quod omne in ipsa vnum est, & omnia quod vnum. Et quæ fieri possunt intelligeréque ac dicere, & si opus sit, neque intelligere, neque dicere, neq; facere. Et quòd facilitas in ipsa sit, & quòd difficultas, & quòd opportunitas, & quòd intempestiuitas, & quibus aliis artibus similis sit, & quibus nihil similis sit. Et de corpore, quod calidum sit aut frigidum, aut siccum aut humidum. Et quòd forte aut debile, aut densum aut rarum. Et quæ multa, pauca fiunt, aut in peius, aut in melius. Et quòd honestè aut turpiter, aut tarde aut citò, aut rectè aut nō rectè. Et quòd malum suprà malum fieri necesse est. Hæc animo versantem obseruare oportet in sermonibus, quantum quis ab his delinquat, aut in di-

Omne vnū est.

B cendo aut percunctando, aut respondendo. Et an quæ multa sunt, pauca dicat, & an quæ impossibilia sunt, possibilia esse asserat. Et quicquid sanè etiā aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obseruare oportet, & in contradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur vniuersi fiunt ex his quidem quæ in corpore insunt, tum à bile, tum à pituita. Ab externis verò, à laboribus & vulneribus. Sed & à calido & supercalefaciente, & à frigido ac superfrigefaciente, & sicco ac superexiccāte, & ab humido ac superhumectante. Et bilis quidem ac pituita vnà cum nascentibus gignuntur, & sunt in corpore aut plus aut minus. Morbos autem exhibent, partim à cibis & potibus, partim à calido super calefaciente, & à frigido superfrigefaciente. Necessitatem autem talia habent, vt fiāt

Quæ morbos creent.

Bilis & pituita congenitæ.

C hæc quum ipsa fiunt, velut verbi caussa. In vulneribus eos, qui crassos neruos sauciatos habent, necesse est claudos fieri. Itémque si musculorum capita saucia sint, præsertim eorum qui sunt in femoribus. Moritur autem si quis cerebro sauciatus fuerit, aut spinali medulla, aut hepate, aut præcordiis siue septo transuerso, aut vesica, aut vena sanguiflua, aut corde. Non moritur autē vulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non insunt, sed ab his longissimè absunt. Ex morbis verò tales necessitatem habent, vt ab ipsis perimantur quum fiant. Tabes, Aqua inter cutem ac subter carnem nascens, & si mulierem fœtum in vtero habentem peripneumonia, id est, pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis siue lateris inflammatio, aut phrenitis, id est, membranarum cerebri inflammatio, aut Erysi-
pelas

Morbi quî mortiferi.

Quæ non semper perimant.

pelas ignis facer appellatus, in vtero fiat. Dubij autem morbi, vt & perdant, & non, tales sunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, vua, hepatitis, splenitis, nephrytis, dysenteria, in muliere fluxus sanguinolentus. Tales verò non lethales sunt, nisi quid ipsis accedat, affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxendicum morbus, tinesmus qui est voluntas egerendi ineuitabilis, quartana, tertiana, strangulatus vrinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. D

Quæ mutilent.

Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, siderantúrq; manibus ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leuiter siderantur. Claudi verò à coxendicum morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. E

Longi morbi.

Longos autem necesse est esse, tabem, dysenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbũ, vrinæ strangulatum, in senioribus verò Nephrytim, Mulieribus verò fluxum sanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fistulas.

Qui celeriter decernant.

At verò febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, vua, pleuritis, citò decernunt.

Qui in alia transeant.

Transitu autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam. Verùm ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dysenteriam tinesmus accedit, & à dysenteria, lienteria siue leuitas intestinorum, sequitur: ex lienteria in aquam inter cutem transitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris suppurationem. F

Quæ necessario sequuntur.

Mala porrò supra mala fieri necesse est, velut si rigor corripuerit, ardor igneus superuenit. Et si neruus dissectus fuerit, conuulsionem facit, & vt dissectus neque coalescat, & fortiter inflammetur. Et si cerebrum concussum fuerit ac doluerit eius qui percussus fit, necesse est e uestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si verò sauciatum fuerit, febrem necesse est superuenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem sideratam fieri ac perire.

Omentum quando putrescit.

Si verò omentum exciderit, necesse est putrefieri. Et si sanguis ex vulnere, aut vena effluxerit, in supernum ventriculum, necesse est ipsum in pus conuerti.

Tempora, occasionésve.

Temporum autem occasiones, vt in summa dicam, multæ sunt & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi & affectiones, & horum curationes. Maximè verò repentinæ sunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, &

tet,&

A tet, & qui neque vrinam neq; stercus egerere possunt, & qui suffocantur, & si mulierem parientẽ aut sauciatam liberare oportet, & quæcunque eiuscemodi. Et hæ quidem occasiones repentinæ sunt, & paulò posterius non sufficiunt. Plerique enim paulò posterius pereunt. Occasio verò est, si horum aliquid perpetiatur homo, & qui antequam animam efflet opituletur, hoc totum ex occasione opitulatur. Est quidem igitur fermè hæc occasio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim in quocunque sanè quis opituletur tempore, ex occasione opitulatur. Quicunque verò morbi, aut vulnera non ad mortem tendunt, sed temporarij sunt ac periculosi, doloresque in ipsis fiunt, verùm possibile est vt cessent, si quis B rectè medeatur.

Curatio opportuna.

His sanè non prosunt auxilia à medico adhibita, quum adhibeantur. Nam & non præsente medico vtiq; cessassent. Alij verò morbi sunt, quibus occasio est vt curentur matutina diei hora, nihil autem refert an valde mane, aut paulò posterius. Alij morbi sunt quibus occasio est, vt semel in die curentur, nec refert quo tempore id fiat. Alij per tertium aut quartum diem curantur, & alij semel per mensem, & alij per tertium mensem, nec refert an id ipsum tertij augmento vel fine fiat. Tales itaque occasiones sunt, in quibus non aliam quàm hanc certitudinem habent. Intempestiuitas autẽ hæc est, si quæ mane curari oportebat in meridie curentur. Propterea verò intempestiuè curantur, quia inclinationem ad peius habent, propter curationem non in C tempore factam. Quæcunque etiam citius siue in meridie, siue vesperi, siue noctu curentur, intempestiuè curantur. & si vere curari oporteat, curentur autem hyeme, aut si hyeme oporteat, curẽtur autem æstate: aut si quod iam curari oportet, id ipsum differatur, aut quod differre oportet, id ipsum iam curetur. Talia omnia intempestiuè curantur.

Quæ ritè fiant.

Rectè porrò & non rectè in ipsa hæc fiunt. Non rectè quidẽ fit, si morbum alium existentem, alium esse pronuncies: & magnum existentem, paruum dicas, & vicissim paruum, magnum. & si superuicturum, non superuicturum pronuncies, & periturum non periturum. Et si suppuratum existentem non cognoscas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoscas. & si medicamento aut potione quis opus habeat, quo ipsi opus sit, non cognoscas. & si quæ sanari possunt, non sanes, &

nes,& quæ ſanatu impoſsibilia ſunt,te ſanaturum recipias. D
Atque hæc quidem circa ſententiam non rectè fiunt. Circa
Quæ non rité. chirurgiam verò hæc. Pus in vlcere aut tuberculo exiſtens
non cognoſcere:& fracturas ac luxationes non cognoſcere,
& ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere an os fractum
ſit:& fiſtulam in veſicam immiſſam demittere non poſſe,&
lapidem in veſica exiſtentem nõ cognoſcere:& ſuppuratum
exiſtentem ex concuſsione non dinoſcere,& ſecando aut vrẽ
do,aut à profunditate,aut à longitudine aberrare,aut vrere
& ſecare quæ non oportet. Et hæc quidẽ non rectè. Rectè au-
Quid rité fiat. tem fiunt hæc. Morbos cognoſcere qui ſint, & à quibus, &
qui ipſorum longi, & breues, & lethales & non lethales, &
qui transmutantur, & qui augeſcunt, & qui minuũtur, & E
qui magni, quique parui.& dum curas poſsibiles quidẽ cu-
rare,impoſsibiles verò ſcire cur curatu ſunt impoſsibiles.&
dum curas eos qui tales habent, per curationem quantum
Perperam medicãdũ non eſt. poſsibile eſt opitulari. Quæ verò offeruntur ægrotis, ea ſic
obſeruare oportet, recténe an ſecus fiant, veluti ſi quis quæ
ſiccare oportet, humectet, aut ſi craſſefacere oporteat, non
exhibeat à quibus craſsitudo inducitur. aut ſi quæ attenuare
oportet,non attenuet,quæ frigefacere, non frigefaciat, quæ
calfacere, non calfaciat, quæ putrefacere,non putrefaciat,
Quæ ſuo tẽpore veniunt bona ſunt. & reliqua iuxta eandem rationem. Talia autem ſua
ſponte ac caſu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum
mala. Febrienti ac bilioſo, in tempore foras diſperſa bi- F
lis,bonum:diffuſa verò ac diſperſa ſub cutẽ, toleratu leuior
eſt habẽti,& curatu facilior ſananti. diffuſa autem ac diſper-
ſa & ad vnam aliquam corporis partem allapſa, malum.

Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico,aut ſup-
purato, malum. Febrienti aut vulnerato aluus reſiccatã,
malum. Subaquoſo ac lienoſo ab alba pituita detento, al-
Eryſipelas. uus fortiter turbata, bonum. Eryſipelas ſi extra diffuſum
intrò vertatur,malum. Si verò intra diffuſum foras ver-
tatur,bonum. A profluuio alui forti correpto,vomitus ſu-
perueniens, bonum. Mulieri ſanguinem vomenti menſes
erumpere, bonum. A fluxione verò infeſtatæ, ad nares aut
os fluxionem tranſire,bonum. Mulieri à conuulſione preſ-
ſæ ex partu, febrem ſuperuenire,bonum. Et tetano ac con-
uulſione occupante,igneum ardorem ſuperuenire, bonum.
Talia

A Talia enim per nullam medicorũ ignorantiam,aut ſcien
tiam,fiunt,& non fiunt,ſed ſua ſponte ac fortuito caſu fien-
tia, & proſunt, & nocent, iuxta eandem rationem. Cæte- Quæ bona maláve medicus faciat.
rùm Medici talia per fortuitum ſucceſſum bona, in curatio
ne faciunt. Nimirum ſi medicamento ſurſum purgante da
to,& ſurſum & deorſum probè purgãt. Et ſi mulieri medica
mento dato,quod bilem aut pituitam deorſum purgat,men
ſes aliàs nõ fluentes erumpant. Et ſi lienem ſuppuratum ha-
benti medicamentum dederint,quod bilem ac pituitam de-
orſum purget,& ſic pus deorſum à liene expurgẽt,& à mor-
bo liberent. Et ſi medicamẽto exhibito calculoſo, calculum
in vrinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant,
B vt per vrinam eiiciatur. Et ſi medicamẽtum dederint quod
pituitam ſurſum purgat,ei qui pus in ſuperiore ventriculo
in tuberculo habet, non ſcientes quòd habet, iſque pus vo-
mat ac ſanus fiat. Et ſi eum qui ex medicamẽto ſurſum pur
gante ſuperpurgatur,ſua ſpõte aluo ſubter erumpente,à vo-
mitu ſanum faciant. At verò Mala operantur Medici præ Quæ non bene medico ſuccedant.
infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ ſurſum ducti-
uo dato,venam in pectore præ vomitu rumpãt, ei qui priùs
nullum manifeſtum dolorem in pectore habuit, atque ſic
fiat morbus. Et ſi mulieri in vtero habenti medicamentum
ſupernè purgans exhibeant, aluus autem infernè erumpẽs
fœtum expellat. Et qui ſuppuratum curat, ſi aluus proflua
fiat, ipſum perdit,& qui oculos curat ac ſublinit, ſi dolores
C incidant acutiores,& ſi ita cõtingat,rumpantur oculi & de-
ſtruantur,accuſant medicũ quòd oculos ſubleuit. Et ſi puer-
peræ in ventris dolore medicus aliquid det, & malè habeat
aut pereat,medicus in culpa eſt. Fermè autem quæcunque Quibus nõ iure medicus arguatur.
neceſsitatem habent vt fiant in morbis ac vulneribus mala
ſupra mala,ea vbi fiunt, in medicũ culpã reiiciunt,& neceſ-
ſitatem talia fieri cogentem non agnoſcunt. Et ſi ad febri-
citantem aut vulnus habentem ingreſſus,admotis quàm pri
mùm remediis nõ opituletur,ſed poſtera die æger peius ha-
beat,medicum accuſant, Si verò opituletur, non æqualiter
laudant. Oportere enim ipſum perpeti putant, vlceráq; in-
flammari,& in morbis quibuſdã dolores fieri oportere,neq; Quæ non coeant præcisa.
tales eſſe vt ne fiant. Neruus præciſus ac diſſectus non coa-
leſcit, neque veſica, neque aliquod ex tenuibus inteſtinis,

neque vena sanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pu- D
dendi pellicula. Porrò principium sanationis demonstra-
tum quidem non est, quòd sanè rectè principium sit vniuer-
sæ artis, neque secundum aliquod, neque medium, neque fi-
nis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando ope-
rantes, & definimus eodem modo. Et neque dicentes ex
iisdem sermonibus incipimus, neque si de iisdem dicamus,
neque in iisdem definimus & operantes iuxta eandem ra-
tionem, neque ex iisdem operibus incipimus, neque in iis-
dem definimus. At verò facilitas ac promptitudo in his est.
Quum quis secans aut vrens, neque neruum secet, neque ve-
nam. Et si suppuratum vrat, pus consequatur. Et si secet,
eodem modo. Et fracturas rectè componere. Et si qua pars E
corporis ex natura excidat, vt ipsam rectè ad naturam re-
trudat. Item apprehendere fortiter ea quæ oportet, & ap-
prehendendo premere. Et apprehendere leniter ea quæ
oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando
tortuosa non facere ex rectis, neque premere quæ non opor
tet. Et in contactu vbicunq; tandem contigerit, dolorem ex
superfluo nõ exhibere. Hæc quidẽ igitur facilitatis ac prom-
ptitudinis existunt. At verò digitis decenter attingere, aut
probè, aut non probè, aut longis, aut breuibus, aut probè de-
ligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur
de facilitate ac promptitudine, sed seorsim. Quicunque sup-
purati fiunt pulmone, aut superiore vel inferiore ventre, aut
tubercula habent, siue in superiore ventre siue inferiore, aut F
in pulmone, aut vlcera intrinsecus, aut sanguinem vomũt
aut spuunt, aut dolorem aliquem habent, vel in pectore vel
in dorso: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpo-
re insunt, à bile & pituita: ab externis verò ab aere insito
calori ammixto. Sed & à laboribus ac vulneribus. Et qui-
cunque quidem pulmone suppurati fiunt, ab his fiunt. Si
peripneumonia correptus in iudicatoriis diebus non purge
tur, sed relinquatur in pulmone sputum ac pituita, suppura-
tus fit. Et si quidem statim curatus fuerit, vt plurimùm effu
git, si verò neglecta fuerint illa in pulmone corrumpitur, il-
lis & inhærentibus & putrescentibus, vlceratúrq; pulmo &
suppuratus fit, & nõ ampliùs intro ad seipsum nutrimẽtum
memoralile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo sur-
sum,

Principiũ artis cur nullũ est.

Purulenti pulmonis signa.

A sum, sed suffocatur, & semper ampliùs difficulter spirat, & re
spirando stertit, & respirat illinc sursum ex pectore, tandem
verò obturatur à sputo, & moritur. Fit autem & suppura-
tus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, & primùm
quidem vt plurimùm latẽter defluit, tussímque tenuem ex-
hibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis
adest calor. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo,
& intus exulceratur à pituita inhærente ac putrescente: &
grauitatem exhibet pectori & dolorem acutum ante & re-
tro, caloréſque acutiores in corpus incidunt, & pulmo à ca-
lore trahit ad se pituitam ex toto corpore: & maximè ex ca-
pite, Caput verò calefactum ex corpore, & hanc putrescen-
B tem subcrassam spuit. Quanto verò magis tempus progre-
ditur, tantò magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fi-
unt, & tussis frequens ac fortis, & inedia vexat, & tandem
aluus infernè turbatur. Turbatur autem à pituita, pituita
verò de capite descendit. Hic quum ad hoc peruenerit,
perit quemadmodum dictum est in superioribus, purulen-
to ac putrido pulmone facto, aut ventre infrà erumpente.
Fit prætereà & ab his pulmo suppuratus. Quum venula vi-
delicet aliqua in ipso fuerit rupta, rumpitur autem à labo-
ribus: & vbi rupta fuerit, sanguinem fundit, si quidem cras-
sior fuerit, ampliùs, sin tenuior, minus, & sanguinẽ quidem
ipsum partim confestim spuit, partim verò nisi vena adstrin
gatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit, & vbi pu-
C trefactus fuerit pus facit. progressu verò temporis aliquan-
do pus sincerum, aliquando pus subcruentum, aliquãdo san-
guinem, & si magis repleta fuerit vena, ipsam sanguinis
copiam aceruatim à seipsa reuomit, spuitúrque pus crassum
ab accessoria & intus putrescente pituita. Hic si anticipetur
incipiente morbo, priusquàm vena sanguinem fundat ac
fortiter laxetur, & priusquàm attenuetur, & in lecto decum-
bat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colli-
quari, superstes ab hoc mobo euadit. Si verò neglectus fue-
rit, & hæc occuparint, vt ea perpetiatur aut omnia, aut plu-
rima, perit. perit autem hic aut ex iisdem quæ superiùs dixi,
aut à vomitu, sanguine multò multoties per vomitum reie-
cto. Si verò vena omnino quidem rupta non fuerit, verùm
acutus tractus in ipsa fiat, fit autem maximè velut varix

Venæ fractæ signa.

Varix interior.

qui etiã ſtatim vbi factus fuerit, dolorẽ quendã tenuem in- D
ducit, ac tuſsim aridã. Si verò diu durauerit & neglectus fue-
rit, primùm quidẽ ſanguinem modicũ ac ſubnigrum dimit-
tit ac reiicit, deinde verò adhuc copioſiorẽ & ſincerisſimum,
deinde pus, patitúrque quæcunq; in ſuperioribus dicta ſunt.

Medela. Conducit autẽ talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipiat, vt &
venæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta à qua quàm
ſiccisſimus & exanguisſimus fiat. Eodẽ porrò modo etiam
venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt.

Purulentus vnde. Quum igitur affectæ fuerint, varicóſæque factæ, & intus
eleuatæ, & neglectæ fuerint hæc perpetiuntur. Erumpunt
& ſpuunt à ſe ſanguinem, & aliquando etiã vomunt, & ſup- E
purati fiunt, & vt plurimum pereunt. Si verò curentur inci-
piente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus, humi-
léſque fiunt. Et pulmo ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo
etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur. Cæterùm ſupe-
riore ventre ſuppurati multipliciter fiunt. Nam quum pi-
tuita de capite copioſa & aceruatim in ſuperiorẽ ventrẽ flu-
xerit, putreſcit & in pus vertitur. Putreſcit autẽ maximè in
diebus viginti vna. Hoc igitur pus concutitur & intus flu-
ctuat ad latera allabens. Hic ſi vratur aut ſecetur priuſquam
Purulentus ventriculus ſuperior quotmodis fiat. diuturnum fiat pus, ſanus plerunq; euadit. Fiunt autẽ & ſu-
periore ventre ſuppurati ex pleuritide, quum fortis fuerit, &
in iudicatoriis diebus neq; putruit, neq; ſputo reiecta eſt, ſed
latus exulceratum fuerit à pituita affixa, & bile, & quum F
vlcus factũ fuerit, reddit de ſe pus, & ex vicinis locis præ ca-
liditate in ſeipſum pituitam adducit, & hæc vbi cõputruit,
pus ſpuitur. Aliquãdo verò etiam ex venis ſanguis ſe in vlcus
ingerit, & putrefactus pus fit. Hic ſi eueſtigio aſſumatur, ſa-
nus plerunque fit. ſi verò negligatur, perit. Fiunt prætereà
ſuppurati etiam, ſi pituita de capite delapſa, ad latus adgluti-
nata fuerit & putruerit. Tunc enim latus vt plurimùm in-
flammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide ſuppuratus.

Fiunt & quum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiã
modo, vena antè aut retro fuerit rupta, & ſic rupta vt nõ ſta-
tim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus ſiue varix
fiat: & carò tracta ac conuulſa humiditatẽ modicã traxerit,
& ſubliuida facta fuerit: & ſtatim quidẽ ſic affectus non per-
cipit præ robore ac bona habitudine, aut ſi etiã ſentit, nihil
molesti

A molesti eſſe putat. Hic vbi deprehenderit, quum iam præ fe-
bribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fue-
rit attenuatus, caro ſauciata ſubreſiccatur & ſubcaleſcit, &
humiditatem in ſeipſam à vicinis tum venis, tum carnibus
trahit. Vbi autẽ attraxerit, intumeſcit & inflãmatur, & dolo-
rem exhibet tenuem, & tuſsim rarã & ſiccam primũ. Deinde
adhuc magis trahit in ſeipſam, & dolorẽ inducit vehemen-
tiorem, & tuſsim frequentiorẽ. Et primùm quidẽ ſubpuru-
lentum ſpuit. Aliquando verò liuidũ & ſubcruentũ. Et quan-
to magis tempus, progreditur, amplius in ſeipſam trahit ac
putrefacit, & de ipſa carne quantum ab initio liuidum erat,
B hoc pus fit: & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tuſsim
multam ac frequentẽ, & per ſputum ſincerũ pus expuit. Si
verò pus in ventre morã traxerit, totum corpus ab ipſo ca-
leſcit. Maximè verò viciniſsimæ partes. Caleſcente autem
corpore, humiditas maximè eliquatur. Et quæ quidem à ſu-
pernis partibus eliquatur, in ſupernum ventriculũ maximè
confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipſo eſt. Pars verò eius
etiam in infernum ventriculum fluit: & quãdoque aluus ab
ipſa turbatur, & hominem perimit. Nã cibi ingeſti ſecedunt
inconcocti, & alimentũ ab ipſis corpori non accedit. Et ſputi
ſurſum purgatio non æqualis cõtingit, aluo nimirum cale-
facta, & omnia deorſum trahente in ſeipſam. Et à ſputo qui-
dem ſuffocatur & ſtertit, dum non purgatur: à ventre verò
C fluente debilitatur, & plerunq; perimitur. In huiuſmodi au-
tem morbis hunc fluxũ maximè exhibet caput, vtpote quod **Capitis rheuma.**
cauum eſt, & supernè ſitum. Quum enim ab aluo fuerit ca-
lefactum, tenuiſsimã pituitam de corpore in ſeipſum trahit.
Vbi verò hæc in ipſo fuerit collecta, reddit rurſum acerua-
tam & craſſam, velut dictũ eſt: & pars quidẽ ipſius in ſuper-
num ventriculũ defluit, pars verò in infernum. Quum igi-
tur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari, nõ
amplius æqualiter, ne vſti quidem, ſuperſtites euadunt. Su-
perant enim ſupra pus influentia mala, ea quæ defluunt: &
carnes liqueſcunt magis à malis, quàm nutriuntur ab inge-
ſtis. Qui verò huiuſmodi morbos habent, partim ab his bre-
ui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim
corpus à corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione,
& tempus à tempore, in quo ægrotarint: & aliqui maiorem

 tolerantiam

tolerantiam in morbis habent, alij omnino ad tolerandum D impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereunt nō est, an longum, aut breue futurum sit. Neq; enim hoc tempus certū est quod quidam definiunt: & plerunque neque hoc ipsum suppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus à tempore. At si quis de ipsis rectè cognoscere ac dicere velit, is cognoscet omni tempore, & perire, & superstites euadere, & pati quæcunque tandē patiantur. Cæterùm

Quî ventriculus inferior purulentus fiat.

inferno ventriculo suppurati fiunt, maximè quidē quum pituita aut bilis aceruata inter carnem & cutē collecta fuerit. Fiunt autem & à conuulsionibus, quum venula conuulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit & suppuratur. Si verò E caro conuulsa fuerit, aut cōtusa, sanguinem ex venis sibiipsi propinquis trahit, atque hic putrescit ac suppuratur. His si quidem foras de se significationē præbuerit & eruperit pus, sani fiunt. Si verò sua sponte intro proruperint, pereunt. At verò diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud quaquam poterit, sed velut à me dictum est in tunicis & in tuberculis innascitur. Et si quidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex cōcussione cognoscere licet. Cognoscitur autē maximè ex dolore vbi fuerit, & si terrā figulinam, aut aliud quid huiuscemodi imposueris, breui id resiccat. Erysipelas autem

Pulmonis erysipelas.

in pulmone fit, vbi pulmo fuerit nimium resiccatus, id quod contingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. F Et quum superresiccatus fuerit, plurimùm sanguinis in seipsum trahit, maximè quidē & plurimum ex magnis venis. Hæ enim ipsi vicinissimæ sunt, ac ipsi incumbunt. Trahit etiam ex aliis vicinis. Et tenuissimum ac debilissimū trahit. Postquam autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tussis sicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maximè circa spinā, nimirum magnis venis percalefactis: Et vomunt aliquando subcruentum, aliquādo liuidum. Vomunt item pituitam & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter sanguinis transmutationem derepente cōtingentem: atq; hoc maximum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris inuasio contigerit. Huic si quidem duobus aut tribus aut quatuor ad summū diebus, id quod intus est diffusum fuerit ac transierit

A transierit foras, plerunque sanus euadit. Si verò nō diffundatur ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit ac perit. Perit autē breui, vtpote pulmone toto suppurato ac putrido. Si verò foras diffusum, intrò vertatur & pulmonē corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est. Quum enim antea resiccatus pulmo, traxerit in seipsum, non amplius dimittit, sed statim ab ardore, & siccitate, nihil amplius suscipit, neq; quicquam sursum distribuit, sed corrumpit. Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putrescit. Et quādiu quidē adhuc crudius fuerit, dolorē exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autē maturum factū fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac

Pulmonis vomica.

B tussis vehemens. Et si quidē quàm citissimè maturuerit, & eruperit, & pus sursum vertatur, ac totum expuatur, & ventriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac resiccetur, penitus sanus euadet. Si verò ruptum quidē fuerit quàm celerrimè, & maturatum, ac repurgatum, verùm penitus resiccari non poterit, sed ipsum tuberculum à seipso pus produxerit, & à capite sanè tunc, itémque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putrescit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à ventre fluente, ab his quæ antea relata sunt, & loquente ipso ac intelligēte omnes res, æquè vt in priori tempore, resiccatur ac perfrigeratur, conniuéntque venæ in corpore omnes, vtpote sanguine ex ipsis à febre exusto: quādóque verò etiam præ temporis lon-

Pulmonis vomica quā dosanescat.

C gitudine ac morbi magnitudine, tum malorum iam præsentium, tum eorum quæ insuper accedunt. Quod si multo tempore rumpi non possit, neque sua sponte, neque à medicamentis, cōsumitur debilitatus à doloribus vehementibus, & inedia, & tussi, & febribus, & vtplurimùm perimitur. Si verò iam attenuato, & in lectum reclinato, pus eruperit, neque sic valde reualescunt, sed tali modo perimuntur. At si eruperit quidem quàm celerrimè, & maturuerit, maturatum autē multa sui parte ad septum transuersum effuudatur, statim quidem melius habere sibi videtur. Verùm progressu temporis si quidē totum per sputum reiecerit, & ventriculus in quo pus inerat, considat ac resiccetur, sanus euadit. Si verò & tempus longius protrahatur, & ipse debilior fiat, & per sputum reiicere nequeat, sed vstus fuerit aut se-

ctus,& pus exeat,ſtatim quidem & ſic melius habere ſibi vi- D
detur,verùm tempore procedente perimitur ab iiſdem quæ
Coſtarum vomica. prius relata ſunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pi-
tuita & bile eadem ratione qua in pulmone. Fiunt etiam à
laboribus,quum vena aliqua tracta rupta fuerit,non tamen
penitus rupta,ſed ita vt acutus tractus in ipſa factus ſit. Si
quidem igitur rupta fuerit,ſtatim ſanguis è vena effuſus pu-
treſcit & ſuppuratur.Si verò acutus tractus in vena fiat,prin
cipio quidem dolorẽ exhibet ac pulſat: progreſſu verò tem-
poris diſtribuit vena ſanguinem in carnẽ, atque hic in car-
ne putreſcens,pus fit. Eodem modo & caro.ſi quidem ma-
gis doluerit,& ſanguinis plus in ſeipſam trahit ex viciniſſi- E
mis venis,& ſtatim ſuppuratur.Si verò minus doluerit,tar-
dius & trahit,& ſuppuratur. Quibuſdam autem quum de-
biles facti fuerint tractus in carnibus, aut venis non ſuppu-
Ruptiones. ratur,ſed fiunt dolores diuturni,& vocantur Ruptiones. Et
quæ quidẽ in carne fiunt,hoc modo fiunt. Quum caro affli-
cta fuerit,aut conuulſa,aut percuſſa aut aliud quid perpeſſa,
liuida velut antea dixi fit,non ſincero ſanguine, ſed tenui &
aquoſo,eóque modico. Quum autem plus ſolito fuerit re-
ſiccata,percaleſcit & dolorem exhibet,& à venis ac carnibus
vicinis humiditatem in ſeipſam trahit:& vbi nimium fuerit
humectata,atque ea ipſa humiditas vbi à carne fuerit ſuper-
calefacta,per totũ corpus diſpergitur,qualis eſt attracta,ma-
gis tamen in venas diſpergitur quàm in carnes. Venæ enim
magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiã carnes. F
Quando verò ad multam in corpore humiditatem, modica
de carne attracta fuerit, obſcura iam fit,& doloris exors,&
pro morbida cum tempore ſana euadit. Si verò caro magis
fuerit percalefacta,& ampliorem humiditatem traxerit,do-
lorem exhibet: & ad quamcunque corporis partem ab ipſa
proceſſerit ac firmata fuerit,dolorem inducit acutum,& ali-
qui putãt ipſis ruptionem tranſmutatã eſſe, verùm hoc fieri
non poteſt, Propinquiſſima verò vlceri ſunt quæcunq; ta-
lia & alia. At humiditas de carne exilit per venas,quum au-
tem percalefacta,& craſſa,& copioſa facta fuerit, dolorem
exhibet,donec ſimilis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate
ac frigiditate. Quæcunque verò in venis fiunt,ſic habent.
Ipſa quidem vena, inquantum tracta eſt, in loco manet.
Quum

A Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac conuellitur à Vena conuulſa.
labore & violentia) fit veluti varix. Percaleſcit autem & tra-
hit in ſeipſam, liquidam quandam humiditatem, quæ eſt à
bile ac pituita. Et vbi mixta fuerint ſanguis & humiditas de
carne,craſſeſcit ſanguis, & multipliciter ipſe ſeipſo,ea parte
qua vena conuulſa eſt, & morboſior ſit, & ampliùs ſtabilior.
Et quum copioſior factus fuerit,plenitudo ipſa tranſmigrat, πλήρωμα.
quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum,
vt aliquibus videatur ruptio locum permutaſſe. Et ſi conti-
gerit vt ad humerum transferatur, & grauitatem in manu
inducit, & torporem ac ſegniciem. Et ſi quidem ad venam
proruperit,aut ad humerum & dorſum tendat,dolor plerun
B que ſtatim quieſcit. Fiunt porrò conuulſiones & à labo-
ribus, & lapſibus,& à plaga, & ſi quis onus maius leuet, & à
curſibus & lucta,& eiuſmodi omnibus. Quicunque verò à Purulentus vulnere.
vulneribus ſuppurati fiunt,aut ex haſta,aut pugione, aut ia-
culo,intrò ſauciati fuerint, quandiu quidem habuerit vlcus
reſpirationem foras,per antiquum vulnus,& hac parte frigi
dum in ſeipſum adducit,& calidum à ſeipſo hac parte emit-
tit, & ſanè facilè tum pus, tum ſi quid eſt aliud,expurgatur.
Et ſi quidem & interna & externa pars ſimul fuerint ſanatę,
ſanus penitus homo euadit. Si verò externa quidem ſanata
fuerit,interna verò non,ſuppuratus fit. Et ſi etiam ſanatæ ſi-
mul ſint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debi-
lis fiat, & aſpera ac liuida, reulceratur quandoque, atque ſic
C ſuppuratus fit. Rurſus exulceratur etiam ſi quid ampliùs la-
borarit,& ſi attenuatus fuerit,& ſi pituita aut bilis ad cicatri
cem affixa fuerit, & ſi alio morbo correptus attenuatus fue-
rit. Vbi verò vlcus factum fuerit, ſiue hoc modo,ſiue vbi ex- Cur quandoque vulnus non coaleſcat.
terna pars priuſquàm interna coaluit, dolorem acutum in-
ducit,& tuſsim,& febrem: & frigiditatem ipſum ſibiipſi vl-
cus inducit, eo quòd ampliùs calidum exiſtat: & ipſum à ſe-
ipſo caliditatem efflat,& pus expurgatur,& per longiùs tem
pus curatur,& tardius ſaneſcit:quandoque verò neque ſane-
ſcit. Nam caro, & vlcus, ab ardore qui eſt in corpore coqui-
tur, & nimium humectatur, vt non poſsit neque ſiccari, ne-
que carnem producere,neque ſanari.Sed cùm temporis pro- Purulentus alia de cauſſa.
greſſu moritur, patiens talia quæ etiam priùs dicta ſunt. At
ſi contingat vt craſſarum venarum aliqua ſaucietur, & ſan-
guis

guis intro fluat ac putrescat, suppuratus fit. Et si quidem hoc D pus totum per sputum reiectum fuerit, & vena sauciata coaluerit, & vlcus intus ac foris sanatum fuerit, penitus sanus euadit. Si verò neque vlcus intus coalescere poterit, neq; vena constringatur, sed alias atque alias sanguinem remittat. Et si statim vomatur & spuatur, aut etiã putrescat, & pus expuatur, plerunque perimitur, aut statim sanguinem vomẽs, aut posteriori tempore, dum perit ab iisdem quæ anteà dicta sunt. Sæpe vero hi quibus venarum aliqua intus sauciatur à vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitiis, aut alia quadam caussa, quũ coaluerit & sana esse videtur vena alio tempore iterum rumpitur, idq; ab iisdem contingit caussis, E à quibus etiam priùs patiebatur. Vbi verò iterum rupta est, sanguinem fundit, & statim pereunt sanguinem multum ac sæpe vomentes (aut aliàs atq; aliàs sanguinem recentem vomunt) pus autem spuentes per omnẽ diem multum ac crassum, tali aut consimili modo pereunt, velut etiã in aliis morbis dictum est.

Diuersitas varia.

At verò in his ac similibus morbis multum refert, quantum ad facilem ac difficilem curationem, vir sit an mulier qui morbum habet, iuuenis an senex, & mulier iuuencula an anicula. Et prætereà tempus à tempore differt, in quo ægrotant. Interest item an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio.

Morborũ affectus diuersi.

Differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, & corpus à corpore, & curatio à curatione.

Seniorum & iuniorũ affectus.

His autem sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre: & aliis longius fieri, aliis breuius: & alios perire, F alios non: & morbos aliis durabiles esse & maiores, aliis minores & breuis temporis: aliis permanere vsque ad senectutem & commori, aliàs perire ab ipsis breui. Et qui quidem iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores & vehementiores ipsas patiũtur, & magis quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, vt sanguinem aut spuant, aut vomant. Sed & quædã fientia fallunt ipsos, præ bona corporis habitudine. Seniores autẽ raró quidem patiuntur, & si patiantur, debiles ipsas perpetiuntur, vtpote ipsi debiliores existentes, & remittunt magis ipsis, & affectionum maiorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus seniori quàm iuniori, & vbi factæ fuerint, seniori debiliores fiunt, iuniori vehementiores. Et iuniori

quidem,

A quidem, vtpote qui habet corporis vigorem & siccitatem, & carnem densam ac robustam & ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circuntenta: quum aliquid ampliùs laborarit, solito magis & derepente, conuulsiones vehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ venarum ac carnium. Et horum aliqua statim manifesta fiunt, aliqua posteriore tempore comparent. At senioribus vigor fortis non inest, & carnes circum ossa diffluunt, & cutis circum carnes: & ipsa caro rara est ac debilis, & neq; tale quid pati possit similiter senior veluti iunior. Et si quid patiatur, leuiter patitur, & statim manifestum redditur. Atq; intantùm quidem in affectionum B principio, iuniores senioribus difficiliùs liberantur. Quum verò morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut vtrunq; expuerint, qui quidem iuniores sunt, quum corpus ipsorum sit robustum ac densum, non æqualiter depurgari possunt ab vlceribus, quorum pus in superno ventriculo existit.

Pulmonis varietas.

Nam & pulmo non valde trahit ad arterias, vt qui densior sit: & arteriæ quum tenues & arctæ sint, pus non suscipiunt, nisi modicum & raro. Quare necesse est pus in thorace, & in vlceribus coaceruari & crassum fieri.

Cur iuuenes magis quàm senes afficiãtur.

At seniori & pulmo rarior ac cauior est, & arteriæ ampliores, vt pus non diutius in ventriculo & vlceribus moretur, & quicquid eius insuper generatum fuerit, hoc totũ necessario sursum attrahitur à pulmone ad arterias, & statim expuitur. In C iuniore igitur, vtpote quum sint affectiones vehementiores, & purgatio pro sputi ratione non fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipso affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirùm quum venæ sint robustæ ac sanguine plenæ. Vbi verò hæ percalescunt, dolores ab ipsis transiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunque breui perimuntur. Senioribus verò quum affectiones sint debiliores, & sputum ab ipsis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adsunt quidem, verùm exiles. Et ab huiusmodi affectionibus ne senes quidem penitus liberantur, sed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus spuunt, quandoque sanguinem, quandoque neutrum, tandémque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipsos morbus aliquis huic quem anteà habent consimilis apprehendit, ita vt & hunc habeant, &

is quem

Morbi periculosi.

is quem priùs habent vehementior fiat: & vtplurimùm per- D
eunt. At verò morbi qui hos morbos efficiunt, maxime sunt
pleuritis & peripneumonia. Febris porrò ab his fit. Quum
bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab
his calescit,& vocatur hoc febris. Calescit autem bilis & pi-
tuita, intrinsecus quidem à cibis & potibus, à quibus etiam
nutritur ac augetur. Extrinsecus autem à laboribus ac vul-
neribus,& à calido nimiũ calefaciente, & à frigido nimium

Morborũ frigus vnde.

frigefaciente. Calescit item à visu & auditu, Verùm mini-
mum ab his. Rigor autem in morbis fit quidem & ab exter-
nis,ventis,aqua,serenitate,& aliis huiusmodi. Fit autem &
ab ingestis cibis ac potibus. Maximè verò & vehementior
fit,quum bilis & pituita sanguini fuerint permixta,aut alte- E
ra ex his,aut vtraque. Magis tamen si pituita sola permixta

Pituita frigida, calidus sanguis.

fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. Calidissimus
autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine.
Quum igitur hi humores ambo,aut alter solùm,permixti
fuerint ad sanguinem,ipsum congelant,non tamen omnino.
Neque enim viuere posset homo,si sanguis densior & frigi-
dior seipso multis modis fieret. Frigescente igitur sangui-
ne,necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari,& vbi

Rigor.

huiusmodi quid factũ fuerit, rigor appellatur. Et si quidem
vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam
dum contrahuntur venæ, sanguine & coacto & congelato,
corpus & contrahunt & tremere faciunt. Si verò minùs ali- F

Horror.

quanto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror
autem dicitur debilissimus rigor. Quòd autem post rigo-
rem necessariò corripiat febris,aut maior,aut minor, sic ha-
bet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus
ad suam naturam redierit.concalescit simul & pituita, & bi-

Feruor.

lis sanguini permixta. Et sanguis ipse seipso multipliciter ca-
lidior euadit. His igitur percalefactis,necesse est febrem suc-

Sudor.

cedere post rigorem, præ sanguinis caliditate. Sudor verò
fit hac de causa. Quicunque morbi in iudicatoriis diebus iu-
dicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile
quòd tenuissimum est eliquatur & secernitur,& secedit par-
tim extra corpus, partim intus & isthic in corpore relinqui-
tur,partim præ caliditate attenuatur,& vapor fit, & cùm spi-
ritu permixtum foras procedit. Atq; hęc quidem huiusmodi
sunt,

A sunt,& ab his sudor generatur. Quare verò quandoque cali-
dus,quandoque frigidus est,ita cõtingit. Calidus quidem de

Calidus frigidúsve cur.

percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non
valde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex
corpore excerni. Frigidus autẽ de ampliore malo secernitur,
& de eo quod reliquum est & adhuc validum, & nondum pu-
trefactum, neque attenuatum, neq; exustum, & frigidior ac
crassior & graueolentior prodit. Manifestum autem hoc ex
hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, è longis morbis
plerunque ægrotant, inualescente malo eo quod in corpore
relinquitur. Qui verò calidum sudorem excludunt, citius à

Pleuritis, peripneumonia.

morbis liberantur. Pleuritis & peripneumonia fiunt hoc
B modo. Pleuritis quidẽ,quum potiones aceruatę & fortes val-
de corripiunt. Percalescit enim totum corpus ac humectatur
à vino. Maximè autem & bilis & pituita percalescit ac hume-
ctatur. Et sanè his commotis ac humectatis,continget vt ri-
gor inuadat ebrium siue sobrium. Et cùm latus natura carne
nudum sit, præ omnibus corporis partibus: & non sit quic-
quam in ipso quod renitatur,præter ventriculi cauitatẽ: ma-
ximè rigorem percipit. Et cùm riguerit ac perfrigeratum
fuerit,tum caro quę est in latere,tum venæ,contrahuntur ac
conuelluntur. Et quantum in ipsa carne inest bilis ac pitui-
tæ,aut in venis quæ in ipsa carne sunt,id magna ex parte aut
totum secernitur,introq; compellitur ad caliditatem, carne
extrinsecus condensata: atq; id ad latus affigitur, & dolorem
C vehemẽtem exhibet, & percalescit:& per caliditatem trahit
ad seipsum,à vicinis venis ac carnibus pituitam ac bilẽ. Atq;
hoc sanè modo fit, vbi verò ad latus affixa putruerint, & per
sputum reiecta fuerint, sani fiunt. Si verò & antiquum mul-
tum affixũ fuerit ad latus, & aliud insuper accesserit, statim
pereunt,præ saliuæ copia expuere nequeuntes: aut suppurati
fiunt,& partim pereunt,partim euadunt. Indicium autẽ hæc
de se præbent in septem diebus,aut nouem,aut vndecim,aut
quatuordecim: dolorem quoq; inducunt ad humerum,& ad

Vena splenitis.

clauiculam,& ad alas,hac de caussa. Vena quæ splenitis ap-
pellatur, tendit à splene ad latus, à latere verò ad humerum
& sinistram manum. Hepatitis autem ad dexteras partes eo-
dem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta
fuerit,& sanguis in ipsa horruerit,ad alas & clauiculã ac hu-
merum

D merum concedit, & conuellit ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorsum: ab affixo ad latus humore pituitæ ac bilis percalescunt:& quandoque dolorem locis infrà latus exhibent. Sæpe verò si ad infernas partes cōuertatur, dolorem per venas ad vesicam distribuit, multúmque ac biliosum æger mingit. Arbitrantur autem huius morbi caussam ac principium rigorem esse. Peripneumonia fit quum commota ac calefacta pituita ac bile, pulmo prę caliditate traxerit in seipsum de vicinis locis, ad ea quæ iam sunt in ipso. Et percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maximè autem dorso, & costis, & humeris, ac spinæ, nimirum ab his in seipsum attrahens plurimam humiditatem, & superexiccantur hę partes, & nimium calescunt. Postquàm autem E attraxit in seipsum, & tum bilis, tum pituita, sedē in pulmone occupauit, putrescit ac suppuratur. Et si quidem in diebus iudicatoriis putrefacta per sputum reiecta fuerint, æger superstes euadit. Si verò & ea quæ ab initio aduenerunt susceperit, & alia insuper accesserint, & neque spuens, neq; putrefaciens superarit, præ copia eorum, quæ insuper accedunt, vt plurimùm moriuntur. Si verò ad dies perueniant duos & viginti, & febris remittat, & in his per sputum purgati non fuerint, suppurati fiunt. Fiunt autem maximè ex his, quibus & pleuritis & peripneumonia vehementissima existit. Fit autem & peripneumonia & pleuritis sine sputo, ambę ex eadem caussa præ siccitate. Siccāt autem & calida, vbi nimium F calfaciunt:& frigida, vbi nimium frigefaciunt. Congelatur autem latus, & quæ sunt in ipso venæ, & cōuellitur, & quantum in ipso inest pituitæ aut bilis, id à caliditate resiccatur, & dolorem inducit, & à dolore febrem. Huic venam secare, cōducit in manu splenitidem appellatam, aut hepatitidem, iuxta vtram sanè fuerit morbus. Atque sic dolor mollior fit, & lateris, & aliarum partium. Nam vena & quātum in ipsa inest bilis ac pituitæ, & ipsius sanguinis ægrotantis vnà cum his magnam partem foras dimittit. Pars verò ex carne per medicamenta & potiones diffunditur, & à calefactoriis forinsecus adhibitis, ita vt morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. Peripneumonia verò quum pulmo etiam ipse superexiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis aut pituitæ, neque putrefacit

Peripneumonia quî fiat.

Splenitis hepatitisq; vena.

A æqualiter, neque per sputum reddit: & quantum in ipso est humiditatis, aut à potu, aut à sorbitione, aut à vicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia siccitate ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, à quibus pulmo humectatur, ac sputum reiicit. Si enim sputum non reiecerit, & durior fit, & coarescit, & hominem perimit. Febris ardens corripit magis biliosos, corripit item pituitosos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit vt venæ & sanguis attrahant bilem, eámque plurimam ex carnibus ac vētriculo, ad eum qui prius inest, vtpote quum etiam natura calidissimus sanguis in corpore existat. Cùm itaque percaluerit ex carnibus & vētriculo, supra eum qui iam in- B est, adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quædam sanè partes præ multa humiditate, penitus resiccari non possunt. Si verò resiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ verò corporis partes, vtpote natura siccæ, resiccantur, & plurima humiditas ex ipsis exuritur, & si ipsas contingere velis, frigidas comperies ac siccas. Quapropter hi qui à febre ardente corripiūtur, internis quidem partibus à febri exurūtur, externis autem frigidi sunt. Et lingua ac fauces ab interno spiritu ac caliditate exasperantur & arescunt. Quantum autem in vētriculo & in vesica inest bilis, quod quidem in ventriculo est, aliquando, deorsum exturbatur. plerunque verò in primis diebus vomitur, aut in quatuor aut quinque. Vomitur autem hac de caussa. Quum supernus ventriculus C supercalfactus fuerit, attrahit in seipsum, & fit vomitus. Et ob hoc ipsum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide, ad peripneumoniam maximè morbi trāsmutantur. Vbi enim supernus ventriculus supercalfactus fuerit, trahit in seipsum, & suscipit pulmo, & fit peripneumonia:& plerunq; pereunt, nimirum debiles iam existētes, & morbo alio nouo insuper generato, dies transigere nequeuntes, donec sputum in pulmone concoquatur. Verùm vt plurimum pereunt præ debilitate. Aliqui tamen euadunt. At quibus in vesicam confluit quid bilis, his crassa vrina mingitur, crassa autem à pituita. Biliosa verò alui egestio prodit, eo quòd combusta sint ea quæ sunt in ventre. Phrenitis hoc modo se habet. Sanguis qui est in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totum. Quum igitur bilis commota ad

καῦσος.

Caussa vomitionis quæ.

Crassum lotium cur.

Phrenitis quî fiat.

D venas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage ac motione dimouet, & ſeroſum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & deſipit homo, & non ſibi conſtat, præ febris copia, & ſanguinis ad ferocitatem tranſmutatione, & motione non ſolita cōtingente. Aſsimiles autem ſunt maximè hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi vbi ſanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt. Aliqui verò etiam inſaniunt. Et qui phrenitide correpti ſunt eodē modo. Tanto autem minor inſania ipſumque delirium ſit, quãto paucior ac debilior eſt bilis quàm pituita.

Sputū ſub cruentū & liuidū cur.

E Porrò ſubcruentum & liuidum eſt ſputum in pleuritide ac peripneumonia, idque ob hãc cauſam. Principiò quidem plerunque neutrum ſpuunt, neque liuidum, neque ſubcruentum. vnde noſſe conuenit morbum vehementem eſſe. Quum autem ſputum ſubcraſſum ſpuere cœperint, tunc maximè purgantur. Spuitur autem id à diſtẽtione venarum, in pleuritide quidem earum quæ ſunt in latere, in peripneumonia verò earum quæ ſunt in pulmone: & caliditatē ad ſeipſam affectio trahit. Si verò ægro abſceſſus fuerit ruptus, & purulentus fuerit, prima mox die ſanguinem, & pus ſubcruentum ac liuidum cum ſaliua ſpuit.

Liuidū ſputū ſanguis fit.

Liuidum autē fit à ſanguine, ſi modicus ad multam ſaliuam ammixtus fuerit, & nō ſtatim ſpuatur, ſed ſemiputrefactum & effœminatum in corpore manet.

Peripneumonia quãdo necat.

F Moriuntur autem ex pleuritide, vbi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit affixum, & multum inſuper ex reliquo corpore effluxerit, & neque ſpuens, neque putrefaciens ſuperarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ inſunt, pituita ac pure. Deinde ſtertit, & frequenter, & illinc ſtatim reſpirat. tandem verò omnia obturãtur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt.

Febris ardens quando perimat

Quicunque verò ex febre ardente moriuntur, omnes præ ſiccitate moriuntur. Et reſiccantur primùm quidem extremæ ipſorum partes, manus ac pedes. Deinde partes ſicciores. Vbi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exuſta ac reſiccata, ſanguis quidem congelatur penitus ac perfrigeratur. Reliquum verò corpus exſiccatur, ac ſic homo moritur.

Phrenetici quomodo pereunt.

At ex phrenitide ita perit. Deſipiunt in hoc morbo ſemper, nimirum ſanguine corrupto,

A rupto, & ex conſueta motione emoto, & quum deſipiant, nihil eorum quæ ipſis exhibentur accipiunt, quod ſaltem memoratu dignum ſit. Quum verò progreſſum fuerit tempus, marceſcunt ac imminuti conſumuntur, tum ex febre, tum quòd nihil alantur. Et primùm quidem extremæ partes cōſumuntur ac perfrigerantur. Deinde ipſis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Quum ſanguis qui eſt in venis perfrigeratus fuerit à pituita, tranſmutatur & conuellitur aceruatim aliàs alia parte, & tremit. Tandem verò omnia perfrigerantur, & moritur.

B

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Cùm quis multum meit.

C MVLTVM vrinæ emittitur vbi caput nimiū incaluerit. Liqueſcit enim in ipſo pituita, liqueſcens autem ſecedit partim ad nares, partim ad os, partim per venas quæ ducunt ad pudendum. Quum autem ad pudēdum peruenerit, mingit homo & patitur quemadmodum ab vrinæ ſtillicidio.

Quî viſus hebetetur.

Cæcutiunt autē quum ad venas in oculis peruenerit pituita, Aquoſior enim fit viſus & turbulentior, & ſplendor in oculis non ſimiliter ſplendidus eſt, neq; in ipſo cōparet ſi videre voluerit, ſimiliter ſicut antè quum ſplendidus & purus eſſet. Hic in quadraginta diebus maximè ſanatur. Si verò longo tempore poſteà morbus reuertatur, cutis capitis craſſeſcit, & reliquum corpus attollitur, & craſſeſcit, ac bonū colorem habet. Hæc pituita ad carnes conuertitur, & ab hac craſſus eſſe videtur. Nam carnes quum ſint perrigatæ & eleuatæ ac rariores, ſanguinē ex venis trahunt, & propterea bene colorati eſſe videntur. Alius

Puſtularũ capitis origo.

morbus.Caput vlceribus impletur,& corpus intumeſcit,& D
color morbi regij eſt,& aliàs alia corporis parte vlcera erũ-
punt:& febris aliàs atq; aliàs corripit,& ex dorſo aqua fluit.
Huic quum in capite pituita ſubbilioſa connutrita fuerit,vl
cera fiunt vbi ſinciput pituita & bile perrigatũ fuerit, & vbi
pituita rara & aceruata fuerit,itémque bilis.Hæc enim con
ſiſtit,putreſcit,& exulceratur.Attenuata verò pituita ad au-
res penetrant. At in reliquo corpore vlcera eadem ratione
qua in capite fiunt,ſanguine & bile putrefactis quacunq; in
parte fuerint collecta.Hac enim parte caro putreſcit & exul
ceratur,& accedentem pituitam ac bilem inſuper putrefa-
cit,& fit pus.Alius morbus.Dolor circumcirca caput vexat,

Caput cur dolet.

& vomit bilem, & difficulter mingit, & deſipit. Hic caput E
quidem dolet,præ nimia eius calefactione. Deſipit autem
quum ſanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus,
& plus ſolito commotus. Vomit autem bilem,vtpote com-
mota ipſa in corpore.Et caput præ caliditate trahit in ſeip-
ſum,& craſsiſsimum quidem vomit, tenuiſsimum verò in
ſeipſum trahit,Mingit autem & in hoc morbo ab iiſdem,ve
lut etiam in ſuperiore dictum eſt.Alius morbus.Si circa ce-
rebrum venulæ ſupereuomant,nomen quidem rectum mor
bo non eſt.Neq; enim fieri poteſt vt aliqua vena, ſiue parua,
ſiue magna ſupereuomat.Nominant tamẽ & dicunt ſuper-
uomitum.Si verò etiam quàm maximè ſupereuomant mor
bum ab hoc ipſo fieri nõ eſt veriſimile.Nam à bono malum

Malum ex bono non fit.

fieri non poteſt,neq; à malo vtiq; bonum fiat. Neque rurſus F
bonum plus iuſto fieri poteſt. Verùm ſupereuomere viden-
tur,quum ad venas bilis aut pituita ingreſſa fuerit. Eleuan-
tur enim venæ & pulſant,& dolor per totum caput diſpergi-

Tinnitus auriũ vnde

tur,& aures ſonitum percipiũt ac nihil audiunt. Et ſonitum
quidem percipiunt,vtpote venis pulſantibus & palpitanti-
bus.Tunc enim ſonitus eſt in capite.Grauiter autem audiũt,
partim pręinterno ſtrepitu ac ſonitu,partim quum cerebrũ
& venæ circa ipſum eleuantur. Præ nimia enim caliditate,
vacuam circa aurem partem cerebrum de ſeipſo implet: &
quum æqualis aeris copia nõ inſit,velut priore tempore, ne-
que æqualem ſonum exhibeat,ea quæ dicuntur non æquali-
ter ſe imprimunt,atq; ex hoc grauem auditum habent. Hic
ſi quidem erumpat ipſi ad nares,aut ad os aqua & pituita,ſa

A nus fit.Si verò nõ erumpat,ſeptima die maximè moritur.At
ſi in capite venæ ſupereuomant,id quod ab iiſdem fit quæ &
priùs relata ſunt. Signũ verò quòd tali modo ſupereuomat

Signũ venularum cerebri id efficientium.

hoc eſt.Quum quis aut manũ,aut caput, aut aliam quãdam
corporis partem,hoc patientem incidat, ſanguis niger pro-
fluit,& turbatus ac morboſus:quanquam neque ſanguis no-
minari iuſte mereatur, niſi tũc quũ rubicundus ac ſincerus
fluit.Quum itaq; ſupereuomant ab iiſdem cauſis, dolor &

Vertigo, grauitas.

vertigo,& grauitas caput occupant.Dolor quidẽ,præ nimia
ſanguinis caliditate.Vertigo verò,quũ aceruatus ad faciem
proceſſerit ſanguis.Grauitas autem,quòd copioſior ſanguis
fit in capite,& turbulentior ac morboſior,quàm intrinſecus.
B

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptũ fuerit,dolor ex capite ſpinam occu
pat,& ad cor animi deliquium procedit,& ſudor adeſt,&
ſomni expers eſt,& ex naribus ſanguis fluit.Sæpe etiam ſan-
guinem vomit.Corrumpitur autẽ cerebrum tali modo,quũ
aut nimiũ calefactus aut perfrigeratus,bilioſus aut pituito-
ſus plus ſolito factus fuerit.Vbi verò horum aliquid perpeſ-
ſus fuerit,etiam ſpinalem medullã ſupercalefacit. Et quum
etiam hic percaleſcit,dolorẽ ſpinæ inducit.Animo verò lin-
quitur homo,quum pituita aut bilis ad cor conſiſtit.Cõſiſte-
re autẽ neceſſe eſt cõmotis ac humectatis.Sudor autẽ fit præ
C dolore.Sanguinẽ verò vomit,quum venæ quæ ſunt in capi-
te,à cerebro fuerint calefactæ:quæ verò circa ſpinam ſunt,à
ſpina,Spina autẽ à ſpinali medulla.Medulla verò à cerebro,
vnde ſanè originẽ trahit.Quum igitur calefactæ fuerint ve-
næ,& ſanguis in ipſis efferbuerit,quę quidẽ in capite ſunt,ve
næ,diſtribuũt ipſum ad nares,& ad os: quæ verò circa ſpinã
ſanguifluæ,in corpus.Hic tertia aut quinta die plerũq; perit.

Dolor capitis qui vocem intercipit.

Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & ſtatim
vox intercipitur ac ſui impotens fit.Hic in ſeptẽ diebus mo-
ritur,ſi nõ febris inuaſerit.Si enim hæc inuaſerit,ſanus eua-
dit.Patitur autẽ hæc,quum atra bilis ipſi in capite commota
fluxerit,maximè in partẽ in qua plurimæ ſunt venę,in collũ
inquã,ac pectus.Deinde poſtridie ſideratus fit ac impotens,
ſanguine nimium perfrigerato.Et ſi ſuperior euaſerit,ita vt
ſanguis caleſcat,ſiue ab his quæ exhibentur,ſiue à ſeipſo,at-

tollitur & diffunditur ac mouetur,& spirationem inducit,& B
spumescit,& à bile separatur, & sanus euadit. Si verò superior non euaserit,adhuc magis perfrigeratur:& vbi penitus perfrigeratus fuerit,& calor ex ipso defecerit,congelatur,& moueri non potest,sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur(nam & hoc contingit)itidem moritur.

Temulẽtia hoc & ipsa facit.

Caries ossis capitis.

QVum caries facta fuerit in osse,dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit.Talia verò patitur is cui in secunda ossis lamina,pituita superueniens resiccata fuerit.Hac enim parte rarum fit,& omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridum est,cutis ab ipso discedit.Hic morbus lethalis non est. E

Alius morbus.Si sideratus fiat,anteriorem capitis partem dolet,& oculis non æqualiter videt,& soporatur,& venæ pulsant,& febris debilis tenet,& corporis impotentia. Hic patitur hæc, quum venæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitam in seipsas traxerint.Et principiũ quidem morbi ex hoc fit.Anteriorem verò capitis partẽ ideo dolet,quòd venæ in hac sint crassissimæ,& cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm est quàm ad posteriorem. Et oculis ideò non videt,procumbente eo cerebro ac inflammato. Impotentiæ verò ideo corpus occupant.Postquam venæ pituitam in seipsas traxerint,necesse est præ pituitæ frigiditate,sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quàm F priori tempore.dum autem sanguis non mouetur, fieri non potest,vt nõ etiam corpus quiescat ac torpeat. Et si quidem sanguis ac reliquum corpus superarint,ita vt calescant, homo euadit.Si verò pituita præualuerit,sanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et si frigiditas ac congelatio augescant,penitus cõgelascit ac perfrigeratur homo,& moritur.

Capitis stupor.

Angina.

ANgina siue cynanche fit, quum pituita in capite commota aceruatim deorsum fluxerit,& in maxillis ac circa collum constiterit. Hic neque saliuam deglutire potest, respirat autem violenter ac stertit,& aliquãdo etiam febris ipsum corripit.Et morbus sanè ex hac caussa fit, & aliquando sub ipsam linguam,aliquando paululum supra pectus.

Vua

A

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit,& gurgulio præceps dependet,ac fit rubicundus. Temporis autem progressu,nigrescit. Nigrescit autem hoc modo.Venosus est gurgulio ac crassus,& postquam inflammatus est,calescit: & præ caliditate sanguinem ex vena adtrahit,ac ab ipso nigrescit.Quapropter si non turgentem seces,statim inflammantur.Nam vena calefacit,& præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet,& breui suffocantur.

Tonsillæ ac vicinæ partes.

B TOnsillæ,& partes sub lingua, & gingiuæ,& lingua,& quæcunque huiusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autem de capite descendit.Caput autem ex corpore trahit.Trahit autem vbi fuerit calefactum,percalescit autem à cibis,& sole,& frigore,& laboribus ac febrili calore.Quum verò calefactum fuerit,tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit,Vbi verò traxerit, rursus id ad corpus descendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletũ fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum,torpor caput tenet,& frequẽter mingit, & alia patitur quæ ex vrinæ stillicidio contingere solent.Idem per nouem dies hæc patitur. Et si quidẽ per nares aut aures, C aqua & mucus erumpat,à morbo liberatur,& vrinæ stillicidium sedatur,mingitq; citra dolorem,vrinã multã,& albã, ad vigintidies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur,& dimidiatas rerũ facies se videre putat.Hic quadragesima die penitus sanus euadit.Multis verò quandoque morbus redit,septimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit,& ad tactum cedit,& de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet,& non acutũ auditum habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priusquam erũpat aqua per nares & aures,& tenuerit ipsum dolor:deraso capite vtrem coriaceum circum frontem deligare oportet,aqua plenum calidissima,quantũ sustinere potest,atque hinc ipsum calefieri permittere,& vbi perfrigeratus fuerit,alium adhibere.Si verò hinc debilitetur,desistere:

Capitis torpor narcéve.

Strãguria.

Modela quæ.

 tempore

tempore interposito eadem repetere,donec remiserit dolor. D
Et si aluus non egerat,infusum per clysterem immittere,& vrinam cientibus in potu datis,aquam mulsam aquosam insuper bibendã exhibere.& calore quàm maximè foueatur. Sorbeat autem succum ptisanæ tenuem. Si verò venter non subeat,mercurialem in aqua coctã terito,ac succum excolato,& de ipso,ac de ptisanæ succo,parem mẽsuram permisceto,& modicum mellis adiicito. Hunc succum ter in die sorbeat,& vinum mellei coloris,aquosum, album modicum,à sorbitione insuper bibat.Postquam autem eruperit ipsi per nares mucosa,& vrinam crassam eiecerit,& à dolore capitis liberatus fuerit,vtre amplius ne vtatur,sed multa calida lotus,vrinã cientia,& aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem diebus milium delingat, & cucurbitã edat,aut betas per triduum.Deinde cibis vtatur mollissimis ac quam maximè per aluum subeuntibus ita vt semper modicum ad cibos priores addat.At vbi quadraginta dies prêterierint(sedatur enim morbus maximè in tanto tempore)capite ipsius purgato,prius medicamento exhibito, ipsum deorsum purgato,si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibẽdum dato,aut pauciores,si debilis existat.Si verò morbus reuertatur,fomento per totum corpus adhibito, postridie veratrum bibendũ dato. Deinde quanto tempore tibi visum fuerit intermittito,& tunc capite purgato,medicamento deorsum purgante exhibito, crustas octo capiti inurito.duas circa aures,duas in occipitio.hinc atque hinc F ad ceruicis neruum,duas in naso circa angulos oculorũ. Venæ autem circa aures vrendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramẽtis verò cuneoli forma paratis obliquas venas perurito.Atque hæc vbi feceris, sanitas continget. Alius morbus. Vlceribus impletur caput,& crura intumescunt,velut ab aquæ potu,& in tibias tumor infarcitur,& si premas, color morbi regij apparet,& vlcera aliàs alia corporis parte erumpunt,maximè tamen circa tibias,& malum aspectum præ se ferunt. Vbi verò inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt.& febris aliàs atque aliàs corripit. Caput autem semper calidum est,& ex auribus aqua fluit. Quum ita habet,medicamẽtum ei dandum est,à quo pituita & bilis sursum purgatur,si quidẽ frigus fuerit, præfoto ac calida loto.

Caput vlceratur.

Medela quæ.

Deinde

A Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiã deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si verò tempus anni ferat,etiam serum postea bibat. Sin minus,lac asininum.Post purgationes cibis quàm paucissimis,& quàm maximè per aluum subeuntibus vtatur, & non lauet.Si verò caput exulceratur,fecem vini ad smegma faciendũ comburito,& glandis corticem tritum leuigatum ammisceto. & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis,& gallis,& myrrha, & thure,& argenti flore, adipéque suillo ac oleo laurino.

His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus vtatur bis in mense,& exerceat se ac calida lauet.At si B his adhibitis,ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus,verùm in capite ipsi vlcera adhuc fiant,rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite, fissuras raras incutito,& vbi sanguis effluxerit confricato.Postea lanas succidas vino imbutas superligato,& postquam exolueris,spongia detergito, & ne humectato. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat vtatur.

Si morbus repullulet quid agendum.

Alius morbus. Dolor caput corripit,& si paululum moueatur,bilem vomit. Quandoque etiam vrinam difficulter emittit,ac desipit,& septima die quandoque moritur:& nona quoque ac vndecima, septimam transgressus,si non eruperit per nares aut aures. Si verò eruperit,euadit.Fluit C autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si verò his non laxetur, vtre vtaris eodem modo velut in superiore morbo. Bibat autẽ aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata.

Curatio.

Sorbeat ptisanæ quoque succum,& vinum albũ aquosum insuper bibat. Postquam verò per aures eruperit, & febris ac dolor remiserit, cibis vtatur per aluum subeuntibus,à modicis initio facto,semper aliquid addẽdo. Et caput calida lauetur:& aures colluat aqua pura, & spongiam melle tinctam indat. Si verò neque sic reficcetur,sed diuturna fluxio fiat,collutione facta,argenti florem,sandaracham,cerusam

singulis

ſingula æquis portionibus trita leuigatáque in aurẽ indito, D
eámque expleto,& ſi quid prӕterlabatur, de medicamento
amplius ſuperaddito. Vbi verò reſiccata fuerit auris, expur-
gato ac medicamentũ eluito. Poſtea (obſurdeſcit enim pri-
mum reſiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nã & ſic vix
ac longo tempore ſedabitur. Moriuntur autem etiã, ſi dolor
in aure fuerit,& nihil in ſeptem diebus eruperit. Hunc mul-
ta calida lauato,& ſpongias aqua calida imbutas exprime,
& tepidas ad aurem appone. Si verò neque ſic erumpat, auri
fomentum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus
Cerebri madẽtis ſigna. iiſdem vtatur quibus in ſuperioribus. Alius morbus. Si
aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per ſinciput ac tempora E
emergit, aliàs alio loco:& rigor ac febris aliàs atque aliàs,&
regiones oculorum dolet,& cæcutit,& pupilla finditur,& ex
vno duo ſe videre putat,& ſi ſurrexerit, vertigo ipſum corri-
pit,& ventum nõ ſuſtinet, neq; ſolem:& aures tinniũt, ac in-
ter audiendũ ſtrepitu offenditur,& vomit ſaliuam ac pitui-
tam, quãdoq; etiam cibos:& capitis cutis attenuatur,& con-
Medela quæ. tactu gaudet. Quum ſic habuerit, primùm dandum eſt ipſi
medicamentum quod ſurſum pituitã educit,& poſtea caput
purgato. Deinde interpoſito tempore medicamentum deor-
ſum purgans bibendum dato. Poſtea cibis quàm maximè
aluum ſubeuntibus ipſum reficito, ſemper modica adden-
do. Poſtquam verò comederit iam cibos ſufficientes, vomiti-
bus ieiunus vtatur, lenticulæ decocto mel & acetum miſcẽs,
& olera antea comedẽs:& in die illa qua vomuerit, primùm F
cyceonem bibat tenuem, poſtea ad veſperam cibis modicis
vtatur,& non lauet.& à cibis deambulet, itémque mane, vi-
tans ventum ac ſolem,& ad ignem ne accedat. Et ſi quidem
talia faciens, ſanus fiat, bene eſt. Sin minus, vere vbi ipſum
prius purgaris primùm veratro, poſtea etiã in nares medi-
camentum infundito,& pauco tẽpore interpoſito deorſum
purgato, Deinde cibis reficito. Poſtea inciſo capite iuxta ſin-
Capitis alius morbus. ciput, ad cerebrum vſq; perforato,& veluti ſectionẽ ac per-
forationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor,& febris
per caput, maximè ad aurem,& ad tempora,& ad ſinciput,&
oculorum regiones dolet,& ſupercilia ipſi incumbere viden-
tur,& grauitas caput detinet,& ſi quis ipſum mouerit min-
get,& multum ac facilè mingit.& dentes torpent,& ſtupor
ipſos

A ipſos tenet,& venæ attolluntur ac pulſant in capite,& non
poteſt quietus eſſe, ſed anxius eſt ac deſipit præ dolore. Huic
ſiquidem per nares aut aures eruperit, aqua profluit ſubpu-
rulenta,& ſanus euadit. Sin minus, plerunque in ſeptem die-
bus moritur. Hic morbus maximè fit ex febre lipyria, quũ
liberatus à febre, nondum purgatus, aut cibis ſe impleuerit, Medela.
aut inebriatus fuerit, aut in ſole laborarit. Quum ſic ha-
buerit, primùm ſanguinẽ de capite mittito, vndecunque tibi
viſum fuerit. Et poſt ſanguinis miſsionem, raſo capite per-
frigeratoria ipſi adhibeto. Et ſi aluus nõ ſubeat, infuſum per
clyſterem immittito. In potu verò ptiſanæ ſuccũ frigidum
dato,& aquam inſuper bibendã. Si verò ad perfrigeratoria
B non remittat, tranſmutatione facta, vtre vtitor ac calefaci-
to, poſtquam autem quieuerit dolor, cibis vtatur aluum ſub-
euntibus,& ne impleatur. Vbi verò vigeſimum diem atti-
gerit ſedato dolore, fomento capiti ipſius adhibito, ad nares
medicamentum apponito,& interpoſito triduo medicamen
tum deorſum purgans exhibeto. Alius morbus. Si venæ Cerebri morbus.
circa cerebrum ſanguinem ſupereuomuerint, ac cerebrum
calefecerint, febris emergit fortis,& dolor ad tempora,&
ſinciput, ac poſteriorem capitis partem,& aures tinniunt ac
flatu implentur,& nihil audit,& anxius eſt,& ſeipſum præ
dolore iactat. Hic quinta aut ſexta die moritur. Cùm ſic
habuerit, caput ipſius calefacito. Si enim per aures aut na- Medela.
res aqua eruperit, mortẽ effugit. Si verò ſex dies euaſerit, vi-
C ctum ipſi veluti in ſuperiore morbo conſtituto. Alius mor-
bus. Si venæ ſuperuomuerint in caput, dolor grauis totum Capitis morbus.
caput tenet,& ad collum,& aliàs ad alias capitis partes
trãſit. Et vbi ſurrexerit, vertigo ipſum corripit, febris autem Medela.
non inuadit. Cùm igitur ſic habuerit, deraſo capite ſi non ca-
lefactoriis ceſſerit, frontem ea parte qua capillus deſinit à
capite findito: vbi verò ſecueris diſparata ac diducta cute,
cùm ſanguis defluxerit, ſalẽ tenuiſsimũ inſpergito:& poſt-
quam effluxerit ſanguis fiſſuram cõponito,& duplici filo to-
tam ipſam includito. Deinde ſplenium cera ac pice illitum,
vlceri imponito,& lana ſordida ſuperimpoſita deligato,&
ad dies ſeptem ne ſoluito, ſi nõ dolor vexet: ſi verò dolor ad-
ſit, exoluito. Donec autem ſanus fiat, aquam de macerata in
ipſa craſſa farina bibendam dato,& ptiſanæ ſuccum ſorben-
dum.

dum,& aquam insuper bibendam. Alius morbus. Si cere- D
Cerebrum biliosum cùm est. brũ bile infestatur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totũ caput, maximè ad tẽpora, ad sinciput,& ad regiones oculorum:& supercilia ipsis impendere videntur,& ad aures dolor procedit, & quandoq; per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent,& plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoq; etiam per totum caput. Quum sic
Curatio. habuerit, perfrigeratoria ad caput apponito, & postquã dolor ac fluor cessarit, apij succum in nares instillato, & ne lauet quandiu dolor obtinuerit. Et sorbeat milium tenue modico melle affuso,& bibat aquam.
Quæ ventrem cient. Si verò aluus non subeat, brassicas edat & succum sorbeat. Sin minus, folia sambuci E
eodem modo. Et postquam tempestiuum tibi esse visum fuerit cibos quàm maxime aluum subeuntes ipsi exhibeto. Et si depulso fluore ac dolore, grauitas ipsi supra supercilia incumbat, & in naso mucus crassus ac putridus fuerit, fomento ex aceto,& aqua, ac origano ipsi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris & myrrham ad nares apponito. Atq; his factis plerunque sanum efficies. Morbus autem non est lethalis.

Cerebri corruptio. Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad spinam tendit,& ad cor frigus descendit,& derepente nouus sudor adest, & per nares sanguis fluit, Vo-
Medela. munt quoque multi. Hic triduo moritur. Si verò septem dies transgrediatur: pleriq; autem non transgrediuntur:& si sanguinem vomat, aut è naribus fundat, neque calida ipsum la- F
uato, neq; calefactoria adhibeto. Verùm acetum albũ aquosum bibendum dato,& si debilis sit, ptisanam sorbendam. Si
Quo modo sanguis sistatur. verò plus iusto sanguinem vomere tibi videatur, aut ex naribus ipsi fluat, à vomitu quidem bibat farinã trimestris tritici in aquam inspersam. Si verò ex naribus fluat, venas & in brachiis, & in temporibus, spleniis suppositis deligato. At si neutrum horum ipsi affuerit, dolet autem ceruicis neruũ, & collum,& spinam, & frigus ad cor processerit, cum eruo pectora, dorsum, & ceruicis neruũ, & collum calefacito. Nam his factis maximam vtilitatem capere poterit. Verùm pauci
Capitis subitus dolor. huiusmodi morbum effugiunt. Alius morbus. Sanum derepente inuadit dolor circa caput,& statim vox intercipitur, & stertit,& os hiat, & si quis ipsum vocet aut moueat, solum suspirat, nihil autem intelligit,& multũ mingit, & mingere se non

A se non sentit. Hic si nõ febris ipsum corripiat, in septem diebus moritur. Si verò corripiat, plerunq; sanus fit. Huiusmodi verò morbus senioribus maximè fit,& magis quàm iunioribus. Senũ morbus.
Hunc vbi sic habuerit, lauare oportet multa calida,& quàm maximè calefacere,& aquã mulsam tepidam in os instillare. Medela.
At si resipiscat,& morbũ effugiat, vbi ipsum cibis refeceris, ita vt viribus valere tibi visus fuerit, indito in nares ipsius medicamento,& paucis diebus interpositis, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato. Si enim ipsum nõ purgaueris, timor est ne rursus morbus reuertatur. Effugiunt autẽ non ita valde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrieta- Temulentiæ morbus.
te voce priuetur, & statim sanè ipsum etiã febris corripiat,
B sanus fit. Si verò non corripuerit, die tertia moritur. Si itaq; in ita affectum incideris, multa calida lauato,& spongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic si quidem apertis oculis, & loquutus, ad Medela.
se redierit,& nõ nugetur, hac die sopore pressus iacet, postridie verò sanus fit. Si verò exurgens bilem vomuerit, insanit, & moritur maximè in quinq; diebus, si non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipse ad seipsum redeat. Deinde multo oleo illitũ, ad stragula molliter reclinato,& vestimentis contegito: & neq; lucernã apud ipsum ardere, neq; loqui permittito. Vt plurimùm enim ex balneo obdormit,& si dormierit, sanus euadit. Postquã verò ad se redierit, primis tribus aut quatuor diebus, miliũ tenue
C sorbeat, aut ptisanæ succum,& vinum mellis speciẽ referens bibat. Deinde cibis vtatur mollissimis, ac paucis primùm.

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaserit, dolor tenet maximè anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumescit, & liuida fit:& febris,& rigor apprehendit. Quum ita habuerit, secare oportet qua parte intumuit, & perpurgato osse Curatio.
ipsum radere donec ad secundam laminam perueniat, deinde velut fracturam curare.

Caries siue teredo.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit ipsum os, & progressu temporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipso fractura. Et si hanc resecueris, comperies

ipsum

ipſum os eleuatum, & aſperum, ac fuluũ. Quibuſdam verò D
Curatio. etiam ad cerebrũ vſq; corroſum. Vbi in hoc modo affectum
inciderís,ſi quidẽ vltra corroſum fuerit,ſinere optimũ eſt,&
vlcus quàm celerrimè curare. Si verò corroſum non fuerit,
ſed aſperũ,ad ſecundã vſq; laminã raſum,velut pręcedens cu
rare. Alius morbus. Si ſideratus quis fiat,& anteriorem ca
pitis partẽ dolet,& oculis videre non poteſt, ſed ſopor ipſum
tenet, & venæ in tẽporibus pulſant, & febris debilis tenet,&
Medela. totius corporis impotẽtia,& emaceſcit. Quum ſic habuerit,
multa calida ipſum lauato, & calefactoria ad caput adhibe-
to. A fomentis verò myrrhã & æris florem in nares infundi-
to. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum,& aquam bibat. Et ſi qui- E
dem vbi hęc feceris meliùs habuerit,bene eſt. Sin minus,quę
vna ſpes reliqua eſt,ſinciput ipſius findito, & vbi ſanguis de-
fluxerit,labiis compoſitis curato ac deligato. Si verò non fe-
ceris,decimo octauo aut vigeſimo die plerunque moritur.

Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis:& maxillæ intu-
meſcunt,& ſputũ difficulter deglutit. Expuit autẽ & ſali
uas duras ac paucas:& infrà in faucibus ſtertit:& ſi apprehẽ-
ſa lingua inſpexeris,gurgulio nõ magnus eſt,ſed mollis,fau-
ces autem intrinſecus ſaliua viſcoſa plenæ ſunt,& non poteſt
excreare,& decumbere non ſuſtinet,verum ſi decũbat ſuffo-
catur. Hunc ſi ita affectũ deprehenderis hæc facito. Primùm
Curatio. quidem cucurbitas ad verticulũ in collo primũ affigito. De- F
inde in capite præraſo, & iuxta aurẽ ab vtraq; parte apponi-
to. Et vbi cucurbitã affixeris, ad multũ tempus adhærere ſi-
nito. Poſteà fomentũ ipſi ex aceto,nitro,origano,& naſturtij
ſemine adhibeto. Hæc terito,& cũ aceto pari aqua permixta
diluito, ac parum olei inſtillato. Deinde in ollulam infuſis,
operculo addito arundinẽ cauam immittito, & prunis impo
ſita feruefacito:& vbi per arundinis fiſtulã vapor aſcenderit,
hianti ore vaporem intro trahat,cauens ne fauces adurat. Fo
rinſecus autẽ ſpongias aqua calida imbutas, ad genas ac ma
Gargariſmus. xillas apponat. Gargariſmus porrò ipſi parãdus eſt,ex origa-
no,ſaturcia,apio,mentha, & modico nitro, cum aqua mulſa
aquoſiore, & modico aceto inſtillato, prædictarũ herbarum
Saliuæ purgatio. folia trita,& nitrum,in aqua mulſa diluito,tepefacito, ac ſic
gargariſet. At ſi ſaliua ſupprimatur, myrthi ramulum com-
plana

A planatũ ſumito, & tenera ipſius ſumma parte incuruata, ac
molli lana obuoluta,in fauces immiſſa,ſaliuã expurgato. Et
ſi venter non egerat,glãdem ſubdito, aut clyſterem adhibe-
to. Sorbeat autẽ ptiſanæ ſuccum & aquam bibat. Si verò tu-
mor ipſi oboriatur, & ad pectus intumeſcat, ac rubicundus
ſit,& ardeat,amplior ſpes ſalutis eſt. Facienda verò hęc ſunt,
poſtquam inflammatio foras conuerſa fuerit. Betas in frigi-
dam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore garga
riſet,& ne lauet. Hæc faciens maximè euaſerit. Eſt autẽ mor
bus lethalis, & paucíſsimi euadunt. Alia angina. Febris Secunda angina.
& dolor capitis corripit,& fauces inflammantur,itémq; ma-
B xillæ,& ſaliuam deglutire nõ poteſt,ſpuit autem craſſam ac
multã, & difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primùm Medela.
cucurbitam affigito,eodem modo veluti ſuprà diximus. De-
inde ſpõgiam aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas
adhibeto. Aquam autem mulſam aquoſam colluẽdam dato.
Et ſuccum ptiſanæ ſorbere cogito. Si verò ipſi talia facienti
ſaliua non exierit,eodem modo velut in priore fomentũ ad-
hibeto. At ſi ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad col-
lum,betas aut cucurbitas cõciſas,in frigidam aquam tinctas
ſuperimponat, & frigidam aquam bibat, quo ſaliua facilius
excreetur. Cùm autem ad pectus extumuerit,pleriq; euadũt.
Si verò faucibus ac tumoribus ſedatis, morbus ad pulmonẽ
conuerſus fuerit,febris ſtatim corripit,& lateris dolor,& vt-
plurimum moritur, vbi hoc factum fuerit. Si verò quinque
dies effugerit,ſuppuratus fit, ſi nõ ipſum ſtatim tuſsis inuaſe
C rit. Si verò inuaſerit,facta excreatione depurgatus, ſanus fit.
Huic quàm diu dolor latus tenuerit, latus calefaciẽdum eſt,
& adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi ſolent. At ſi
quinque dies effugerit,& febris remiſerit,tuſsis autẽ reman
ſerit,primis quidem diebus ſorbitionibus vtatur. Poſtquam
autem cibos ſumere inceperit,quàm pinguiſsímos ac maxi-
mè ſalſos edat. Quòd ſi tuſsis non affuerit, nimirum ſuppu-
ratum fieri ſcito, & vbi cœnauit cùm dormire volet, allium
edat crudum quàm plurimum, & vinum inſuper bibat vi-
noſum meracius. Et ſi quidem ita pus eruperit, bene habet.
Sin minus, poſtridie calida loto ſuffitum adhibeto, & ſi eru-
perit,velut ſuppuratum curato. Alia angina. Linguæ po- Tertia angina.
ſterior pars inflammatur,itémque locus ſub tonſillis ad gut-
tur,

tur,& neque saliuam,neq; quicquá aliud deglutire poteſt.Si D
Medela. verò coactus fuerit,per nares ipſi effluit.Quum ita habuerit
mentam viridem tritam,apium,origanũ,& nitrũ, & rhoem
rubrum melle diluito,& ad craſſam formá redacta,intus lin
guæ qua parte tumet illinito.Poſtea ficus aqua coquito,& de
rhoe parum tritũ,hoc ficuum decocto diluito, ac gargariſan
dum dato ſi id poteſt,ſin minus colluendum.Bibẽdam verò
aquá de farina craſſa in ipſa macerata exhibeto.Foris autem
ceruicem & maxillas,farina calida in vino & oleo cocta inte
gito,& panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunque
in loco ſub tonſillis,& ſi quidem ſua ſpõte eruperit,ſanus fit.
Si verò non rumpatur,vbi digito contigeris an molle ſit,fer-
ramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis E
multi ſani fiunt.Eſt autem hic morbus minimè lethalis.

Vua morbus.

SI vua morbus in faucibus fiat, ſumma gurgulionis pars
aqua impletur,& rotunda fit ac pellucida,& ſpirationem
intercipit. Et ſi maxillæ ab vtraque parte inflammatæ fue-
rint,ſuffocatur.Si verò ipſe morbus per ſe conſiſtat,maxillis
Medela. non inflammatis,minus moritur. Quum ſic habuerit, gur-
gulionem digito apprehenſum ſurſum ad palatum appri-
mito,& ſummam ipſius partem præſecato. Poſtea foliorum
hortenſium condimentariorum decoctum gargariſandum
dato,& farinam frigidam delingendam, aquámque inſuper
bibendam:& ne lauet. F

Tonſillæ morbus.

SI tonſillæ fiant,intumeſcunt ſub maxillis ab vtraque par
te,& ad contactum foris durum eſt tuberculum, & gur-
Medela. gulio totus inflammatus eſt. Quum ſic habuerit, immiſſo
digito tonſillas protrudito, ad gurgulionem autem florem
æris ſiccum illinito,& foliorum condimentariorum horten-
ſium decoctum, velut à Sole calidum gargariſandum dato.
Foris qua parte tumor eſt, ordeaceam farinam in vino & o-
leo coctam calidam pro cataplaſmate apponito. Poſtquam
verò tubercula mollia eſſe tibi viſa fuerint intrinſecus ad
contactum, ſcapello ipſa pertundito. Quædam etiam ſua
ſponte ſedantur.

Tuberculum ſub lingua.

A SI tuberculum ſub lingua, hypogloſsis appellatum, fiat, Hypogloſ-
lingua intumeſcit,& pars ſub ipſa ac externa ad tactũ du ſis.
ra eſt,& ſaliuá deglutire non poteſt.Cùm ſic habuerit, ſpon-
giam aqua calidá imbutá apponito, & ordeaceam farinam
vino ac oleo coctam,foris vbi tumor eſt imponito,Gargari-
ſet ficuum decoctum,& ne lauet.Poſtquam autem purulen-
tum factum fuerit,ſecato.Aliquando verò ſua ſponte erũpit,
& ſedatur non ſectum.Si verò foras ſuppurauerit, perurito.

Inflammatio conſiſtens ad palatum.

SI inflammatio conſtiterit ad palatum,intumeſcit & ſup-
puratur.Quum ſic habuerit,tuberculum inurito. Vbi ve
B rò exierit pus,reliquũ eluito,primùm nitro & aqua calida.
deinde vino.Poſtquam autem elueris, vuam paſſam albam
exemptis vinaceis tritam,in vſturæ locum indito,& vbi ex-
ciderit,vino meraco tepido colluat,& vbi edere quid aut ſor
bere valet,ſpongiam indat,atq; hæc faciat donec ſanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naſo,ex medio cartilaginum dependet,
veluti gurgulio.& vbi expirationẽ facit,progreditur fo-
ras,& eſt mollis,vbi verò inſpirationem facit,retrocedit:& Medela.
loquitur obſcurè,& cùm dormit,ſtertit.Quum ſic habuerit,
ſpongiam in rotundum conciſam,& velut ſpiram factam,
lino Aegyptio obuoluito,ac duram efficito. Sit autem eius
C magnitudinis,vt ad naſum quadret.Spongiam verò quadru
plici lineo filo deligato,ita vt vnumquodque longitudinem
habeat cubitalem.Deinde facto vno ipſorum principio,vir-
gam ſtanneam tenuem ſumito,quæ ad alteram ſui partem
foramen habeat,& tranſmiſſo per foramen filorum princi-
pio,virgam inacutam in os tranſmittito,& attrahito donec
filorum principium apprehendas.Poſtea ſpecillo inſtar vn-
gulæ bifurcato ſub gurgulionem ſubpoſito,renitẽs trahito,
donec polypũ extraxeris.Poſtquàm verò ipſum extraxeris,
& ſanguis fluere deſierit,ſiccum linamentum ſpecillo obuo
lutum indito,& de cætero æris flore in melle cocto,linamen
tum illine,atq; ſic in naſum inde.Et vbi iam vlcus curatum
fuerit,plumbũ efformatum ita vt ad vlcus perueniat, melle
illine,& donec ſanus fiat, appone. Alius polypus. Impletur
naſus carnibus.& ad cõtactum caro dura apparet,& per na-

Medela. ſum ſpirare non poteſt. Quum ſic habuerit, fiſtula immiſſa, D
ferramentis tribus aut quatuor vrito, & poſt vſtionem vera-
trum nigrũ triticũ iniicito, & poſtquã cõputruerit ac exciderit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito, & vbi
curatũ fuerit vlcus, plumbeas maſſas ſine fiſtulas melle illitas immittito, donec ſanus fiat. Alius polypus. Intrinſecus
ex cartilagine caro rotũda prominet, quæ ad cõtactum mol-
Medela. lis eſt. Cùm ita habuerit, chordam nerueam accipito, & fa-
ctã in ipſa parua anſula, eam tenui filo obligato, deinde alterum principiũ per anſulam trãſmittito, alia maiore anſa fa-
cta. Poſtea principium illud per virgam ſtanneam tranſmittito. Deinde anſam illam maiorẽ in naſum indito, & ſpecil-
lo inſecto ipſam circũ polypum obducito ac adaptato, & vbi E
circunſita fuerit, virgam in os tranſmittito, & arreptam ip-
ſam trahito, eodem modo ſpecillo inſtar vngulæ bifurcato
ſuppoſito ſub gurgulionẽ ac renitente. Poſtquã autem extraxeris, curato velut ſuperiorem. Alius polypus. Intrinſecus
circa cartilaginem alicunde durũ quid naſcitur, & videtur
quidem caro eſſe, ſi verò ipſum attigeris, ſtrepitum edit ve-
Medela. lut lapis. Cùm ſic habuerit, fiſſo per ſcalpellum naſo expurgato, deinde inurito. Atque hoc facto naſum rurſus cõſuito,
& vlcus curato, linamẽtum melle illitum indens, & vbi con-
putruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plumbeis maſsis itidem immiſsis. Alius polypus. Naſcũ-
tur ex obliquo cartilaginis in ſummo, velut cãcelli. Omnes
autem hos vrere oportet, & poſt vſtionem veratrum in- F
ſpergere. Poſtquam autem computruerint, æris flore cũ melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiſſo fiat.

Morbus regius niger.

COlor fit niger circa faciem, & maximè circa partes ve-
lut in vmbra occultatas: & oculi cum virore pallidi,
itémque lingua infernè, & venæ ſub lingua craſſæ ac nigræ:
& eſt homo ſine febre, ac mingit vrinam craſſam, bilioſam.
Medela. Quum ita habuerit, primùm venas ſub lingua ſecato, deinde calida multa loto, aſphodeli radices bibendas ieiuno da-
to, ita vt æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apij foliorum quantum manu plena capit, addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginẽ-
ſes

A ſes, vt à coctura ſemihemina ſuperſit. Hoc permixtũ bibendum dato. Poſtquàm autem minxerit, cibis aluum ſubeuntibus vtatur, & à cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquoſum bibat: & apium ac porrum in cibo edat, faciat
autem hæc per dies ſeptem, & ſi quidem in his color probè
depurgatus eſſe tibi viſus fuerit, bene eſt. Sin minùs, etiam
alios tres hæc faciat. Poſteà interpoſita vna atque altera die,
medicamẽtum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorſum purgans bibendum dato, à quo bilis purgatur. Et ſi
ſplenicus fuerit, aſininum lac aut ſerum poſteà exhibeto.
Hæc faciens, ſanum efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, & quibuſdam ſanè fe-
B bres ceſſant, Ipſe verò fit cũ virore pallidus, & maximè oculi, & debilis eſt, & corporis impotentia adeſt, & vrinam craſ-
ſam cùm virore pallidam emittit. Hunc calida lauato, & vri Medela.
nam cientia bibenda dato. Poſtquàm autem purior eſſe tibi
viſus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad
nares appone, & poſteà deorſum purgans bibendum præbe.
Cibis autem vtatur quàm molliſsimis. Vinũ bibat album,
dulce, aquoſum, Hæc faciens ſanus euadet.

Febris à bile.

SI bile infeſtatur homo, febris ipſum corripit quotidie, ac
dimittit. Detinet autem in meridie, & os amarum eſt, &
quum ſine cibo manet, offendit hoc ipſum. Vbi verò ederit,
ſtrangulatur, & à modicis quibuſdam cibis impletur, & abo-
C minatur, & vomitiones ipſum inuadũt, & ad lumbos ac crura grauitas incumbit, & multum dormit. Hic ſi poſt febrem
exudarit frigidum ac multum ſudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum ſentiet. Si verò non ſudarit, citius
iudicatur. Quum ſic habuerit, & ad nonum diem deuene- Medela.
rit, pharmacum dato. Nam ſi ſtatim à febris initio dederis
poſtquàm purgatus eſt, febris repetit, & rurſus medicamento opus habet. At ſi os non afficiatur, verùm ad imum ventrem tormẽ irruat, pharmacum deorſum purgans bibendũ
dato, & poſteà lac aſininum, aut ſerum, aut aliquem ſuccum.
Si verò debilis fuerit, per clyſterem ſubtus eluito. Ante
medicamenti verò potionẽ, ſi quis febriat, danda eſt ipſi
aqua mulſa aquoſa. Altera autem die qua febris detinet:
aquam frigidam quantum bibere volet, dabis. Vbi verò re-

 miſet

miſerit febris, ptiſanæ ſuccum, aut milium tenue ſorbeat, & D
Continua febris. vinũ album, odoratũ, aquoſum inſuper bibat. Si verò febris
neq; noctu, neq; interdiu remittat, & ad cõtactum ſupernas
partes habeat calidas, venter autem & pedes frigidi ſunt, &
lingua aſpera: huic medicamẽtũ ne dederis, ſed molli infuſo
per clyſterẽ ſubluito, & ptiſanæ ſuccũ bis in die frigidũ ſor-
Curatio. bendum dato, & vinũ aquoſum inſuper bibendum. Reliquo
verò tempore aquã frigidiſsimã bibat. Hic ſi quidẽ ſeptima
die exudarit, & febris ipſum dimiſerit, bene eſt. Sin minùs,
decimaquarta die plerunq; moritur. Alia febris. Foris ad
cõtactum febris debilis eſt, intrinſecus autẽ ardet, & lingua
ipſius aſpera eſt, & per nares & per os ſpirat calidum. Quin- E
ta die præcordia dura ſunt, & dolor ineſt, & calor qualis in
morbo regio apparet, & craſſam ac bilioſam vrinam eiicit.
Hũc ſi ſeptima die rigor & febris vehemẽs apprehenderit, &
exudarit, bene eſt. Sin minùs, moritur ſeptima aut nona. Cor
ripit autẽ maximè hic morbus, ſi nõ annus ſqualidus fuerit.
Medela. Quũ ſic habuerit, quotidie calida lauato, aquámq; mulſam
aquoſam multã bibendã dato, & ptiſanæ ſuccũ frigidũ bis in
die ſorbendũ. A ſorbitione verò vinũ bibat aquoſum, albũ,
modicũ. Si verò aluus nõ egerat, clyſterẽ adhibeto, aut glan-
dulam ſubdito. Cibũ autem ne exhibeas, donec febris remit-
tat. Vbi verò ſedata fuerit, pharmacũ deorſum purgans bi-
bat. Reuertitur enim quandoq; morbus, ſi impurgatus per-
manſerit. Et ampliùs morbus hic rurſus corripit, ſi ſanguis
Tertiana febris. nimiũ bilioſus fact⁹ fuerit. Alia febris. Si tertiana febris te F
nuerit, ſi quidem nõ omiſsis tribus inuaſionibus, quarta cor
Medela. ripiat, pharmacũ deorſum purgans bibendum dato. Si verò
pharmaco non opus habere tibi videatur, radicum quinque-
folij tritarum acetabuli menſurã, ex aqua bibẽdam dato. Si
verò neq; ſic ceſſet, multa calida loto, trifoliũ, & ſilphij ſuc-
cum, in vino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & recli-
nato veſtimenta multa integito, donec exſudet. Poſtquàm
verò exſudarit, ſi ſitiat, polẽtam cum aqua bibat. Veſperi au-
tem milium coctum tenue ſorbeat, & vinum inſuper bibat,
donec febris ceſſet: & cibis quàm molliſsimis vtatur.

Febris quartana.

Medela. QVum febris quartana ex alio morbo non purgatum ap
prehenderit, pharmacum deorſum purgans bibẽdum
dato.

A dato. Deinde caput purgato. Poſtea rurſus infra purgato. Si
verò his factis non ceſſet, interpoſitis duabus inuaſionibus
poſt purgationem infernam, multa calida ipſum lauato, &
ſeminis hyoſcyami milij magnitudinem, & mandragoræ
tantundem, & ſucci ſilphij trium fabarum magnitudinẽ, &
trifolij tantundem, in vino meraco bibat. At ſi firmus & ſa-
num ſe eſſe putans, ex laſsitudine, aut profectione febre cor-
reptus, ad quartanã deueniat: fomentis ipſi adhibitis allium
dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat,
melle & aceto ammixtis. Poſtquam autem repletus fuerit,
vomat. Poſtea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceo-
B nem ex aqua bibat. Veſperi cibis mollibus & nõ multis vta-
tur. Altera verò exacerbatione, vbi multa calida laueris, &
ſtragula ipſi intexeris, donec exſudet, ſtatim veratri albi ra-
dices trium digitorum longitudine, & trifolij drachmam, &
ſucci ſilphij duarum fabarum magnitudinẽ, & in vino me-
raco bibat. Et ſi vomitiones ipſum vrſerint, vomat. Sin mi-
nus, poſt caput purgatum. Cibis autem vtatur quàm molliſ-
ſimis & acerrimis. Quum verò exacerbatio ipſum inuaſe-
rit, ieiunus medicamentum ne bibat.

Pleuritis.

PLeuritis vbi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor
per ſpinam ad pectus, & erectæ ceruicis ſpiratio, & tuſ-
ſis, & ſaliua alba ac ſubbilioſa, & nõ facilè per tuſsim reiicit,
& per inguina dolor eſt, & cruentã vrinam mingit. Quum
C ita habuerit, ſi quidem febris ſeptima die remiſerit, ſanus
euadit. Si verò nõ remittat, deuenit morbus ad vndecimum Medela.
aut decimũ quartum diem. Et ſanè multi in his diebus mo-
riuntur. At ſi decimũ quartum trãſgrediatur, euadit. Quum
ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel,
æquali aceto affuſo coctum, ita vt quanta fuerit menſura co-
cti mellis & aceti, vndeuigeſimam partẽ aquæ affundas. Hoc
paulatim & frequenter bibendum dato: & poſtea quoque
aquam modico aceto affuſo ammiſceto. Sorbeat & milij ſuc-
cum, melle modico adſtillato frigidũ, quartæ heminæ par-
tis menſura, quoties vtrunque cibum ſumit, & bibat vinum
album vinoſum, aquoſum modicum. Sit autem vinũ quàm
molliſsimum, odorem nõ habens. Vbi verò febris dimiſerit,
per biduum miliũ bis in die ſorbeat, & betas iucundiſsimè

paratas edat.Deinde catulum aut auiculam coquat, & ius D
ſorbeat,& de carnibus parum edat. Reliquo verò tempore,
maximè quandiu à morbo tenetur: in prandio milium ſu-
mat, veſperi cibis paucißimis ac mollißimis vtatur. Alia
pleuritis.Febris tenet,& tuſsis,ac rigor,& dolor ad latus, &
quandoque ad clauiculam:& ſaliuam ſpuit ſubbilioſam ac
Medela. ac ſubcruentam.Quòd ſi ægro abſceſſus ruptus fuerit, qua
parte dolor maximè vrget,calefactoria adhibeto, & calida
lauato,ſi non magna febris ipſum teneat.Sin minus,non. Bi
bendum autem dato fauum in aqua maceratum,ita vt aquã
iam ſubdulcem facias,& poſtea quoq; aquam ammiſcens.
Sorbeat ptiſanæ ſuccum bis in die,& vinum inde bibat al-
bum,aquoſum.Et ſi quatuordecim dies effugerit,ſanus eua- E
dit.Alia pleuritis.Febris detinet,& dentium ſtridor,& tuſsis
ſicca,& cum virore pallida reiicit,quandoq; etiam liuida:&
dolor latus corripit,& dorſum ſubrubidum fit.Caput & pe-
ctus caleſcunt,aliquando etiam venter,& pedes,& crura. Et
quum erectus ſedet,magis tuſsit: & aluus turbatur, & alui
egeſtio cum virore valde pallida eſt,ac graueolẽs.Hic in vi-
Medela. ginti diebus moritur.Si verò has effugerit,ſanus fit.Huic do
nec quatuordecim dies præterierint,aquã de farina craſſa in
ipſa macerata bibẽdam dato,& vinũ album vinoſum,aquo-
ſum poſtea bibendũ.Sorbeat ſuccum ptiſanæ frigidũ, bis in
die.Verũ præ melle mali punici ſuccum,ad ptiſanę ſuccũ ad
miſceto,poſtquã iã hic ptiſanæ ſuccus coctus fuerit, & lauet F
nõ multa.Vbi verò quatuordecim dies præterierint,in pran
dio miliũ ſumat.Ad veſperã carnibus auicularũ,cum iuſcu-
lo,& paucis cibis vtatur.At talem morbum pauci effugiunt.

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim vt minimum,ad ſum
mũ duas de viginti,& per hos dies fortiter tuſsit, & pri-
mùm quidem excreat ſaliuã craſſam ac puram, ſeptima &
octaua die.Si verò febris corripuerit, nona ac decima, ſub-
dulcẽ & purulentã,donec quatuordecim dies præterierint.
Et ſi quidẽ decimaquinta die pulmo reſiccatus fuerit,& tuſ-
ſiendo reiecerit,ſanus fit.Sin minus,duas de viginti obſerua
to,& ſi quidem in his diebus tuſsis ſedata fuerit,euadit.Si nõ
ſedata,interrogato ipſum,an ſaliua ipſi dulcior appareat, &
ſi hoc cõfeſſus fuerit,morbus annũ durabit.Nam pulmo ſup
puratus

A puratus fit.Huic primis diebus vinum dare conuenit dulce,
album,aquoſum,paulatim frequenter bibendum. Sorbeat Medela.
etiam ptiſanæ ſuccum melle ammixto bis in die,donec dies
decem & octo præterierint,& febris deſiuerit. Periclitatur
autem maximè in ſeptem,aut quatuordecim. Poſtquam au-
tem decem & octo dies trãſgreſſus fuerit,non amplius mori
tur,ſed pus ſpuit,& pectus dolet,& tuſsit. Quum ſic habue-
rit,ieiunus cum ſaluia vini illam potionẽ bibat, & legumi-
nis freſi decoctum ſorbeat,adipe multo ammixto,ſi non ca-
lor fuerit. Si verò fuerit,ne ſorbeat,ſed cibis vtatur ſalſis ac
pinguibus,& marinis potius quàm carnibus. Et ſi pro ratio-
ne purgari tibi viſus fuerit,in os infundito,ac fomenta adhi-
B beto,ſi quidem craſſum fuerit pus, fomenta adhibeto:ſi ve-
rò tenue,infundito & ex cibis hæreat quàm maximè, & ab
acribus abſtineat,& à carnibus bubulis,ouillis, ac porcinis.

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia ſuppuratus factus fuerit, fe-
bris detinet,& tuſsis ſicca,& difficultas ſpirandi,& pe-
des intumeſcunt, & manuum ac pedum vngues contrahun- Medela.
tur. Hunc ita effectum ad decimam diem à ſuppurationis
initio progreſſum, multa calida lauato, & ari radicem tali
magnitudine tritam,& ſalis granum,& modicum mellis,&
aquam,& olei parum, extracta lingua tepida infundito,&
poſtea humerum concutito. Et ſi quidem ab his pus erum-
bat,bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres & cy-
C claminum exſuccato, ſitque ſucci vtrorunque acetabulum
paruum, deinde ſilphij ſuccum fabæ magnitudine terito
ac diluito,& lactis caprini aut aſinini acetabulum ammiſce-
to. Hoc tepidum infundito. Quod ſi ab hoc non erumpat,
raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magni-
tudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito
quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito. Et ſi erupe-
rit pus, cibis quàm ſalſißimis ac pinguißimis vtatur. At ſi
non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os,ex
ſij ſucco, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino,ſingulis
pari menſura permixtis, ita vt ſint heminæ tres, in quas
poſtea furni teſtas igni candefactas iniicito, atque inde va-
porem per fiſtulam trahat, cauendo vt ne aduratur. Poſt-
quam autem purius iam ſputum prodierit, vrticæ ſemen,

x 4 thus,

thus,origanum in vino albo, melléque ab oleo modico,ipsi D infundito,idque per tertium diem.postea verò butyrum,resinam in melle eliquatã. Et cibis non amplius vtatur salsis, neque pinguibus.At diebus interpositis,infusionum oris vsu cessante,saluiam,rutam,satureiam,origanum,pari portione ieiunus ex vino bibat acetabuli mensura, omnibus illis inspersis.Quòd si ab infusionibus his oris non eruperit, nihil miri est.Sæpe enim prorumpit ad aluum, & statim melius habere sibi videtur,vbi ex angusto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quum tẽpus longius protrahitur,& febris vehemens ac tussis corripit,& latus dolet,& ad sanam partẽ decumbere non potest,sed ad dolentẽ,& pedes, E & oculorũ cauitates intumescunt.Hunc vbi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato,& alius quidẽ manus ipsius teneat,tu verò humerum cõcutito, vt audias in vtrũ latus affectio strepitũ edat: optandum autẽ esset in sinistrum.Hunc ipsum igitur locum seces,minus enim lethalis est.Si verò ptæ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis,(nam hoc aliquando contingit) vtrum latus tumuerit ac magis doluerit,hoc infime secato retro tumorẽ magis quàm ante ipsum,quo puris exitus facilem fluxionẽ habeat.Secato autem inter costas per nouaculam primum cutem, deinde scalpello acuto,quod panniculo sit obligatũ,ita vt summa ipsius pars,ad vnguis magni digiti mensurã expedita restet,quam F intromittas. Postea emisso pure quantũ visum fuerit,vulnus linamento ex lino crudo,alligato foras propendẽte filo, concludito: & quotidie semel pus educito.postquam autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamẽtum ex linteo indito. Deinde vinũ & oleum tepefacta per fistulam infundito,ne pulmo à pure humectari solitus derepente reficcetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est,ad vesperã:quod vespera,mane. Vbi verò pus tenue velut aqua fuerit,& ad digiti cõtactum viscosum ac modicum, penicillum stanneum cauum indito. Postquam autẽ omnino venter resiccatus fuerit,paulatim linamentũ præsectum minuito,donec vlcus coalescat,& ipsum penitus eximas. Signum autẽ an euasurus sit habes: si pus album ac purum fuerit,& fibræ sanguinis insint,plerunque sanus fit.Si verò prima die profluat

Vomica interior quî signatur. Curatio quæ.

Pus de vomica quî educatur.

A profluat lutei oui speciem habens, aut secunda die defluat crassum,cum virore subpallidũ,fœtens, moriuntur vbi pus effluxit. Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu tabescit,is saliuã crassam,cum virore subpallidam,dulcem, tussiendo reiicit, & stridor ac dolor ad pectus & ad dorsum fit,& in faucibus tenuis sibilus auditur,& fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ,& vox grauis,& pedes intumescunt,& vngues contrahuntur,& supernæ partes attenuantur ac imminuuntur,& saliuã abominatur vbi exscreaturus ipsam in ore habet,& tussit mane maximè & circa mediam noctem,imò etiam aliis temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculã iuuenculam quàm vetulam.
B Huic si iam pili de capite defluant,& nudum sit caput,velut ex morbo: & si prunis inspuenti saliua graueolens sit,intra breue tempus ipsum moriturũ esse pronuncia,id verò quod occidet,alui profluuium fore. Vbi enim iam pus circa cor putruerit,nidorosum odorẽ prunis iniectum de se præbet:& cerebrum cõcalescens salsuginosum humorem effundit,qui aluum mouet.Huius autem signum est,quod capilli ex capite defluunt,Hunc vbi ita habuerit ne curato. Si verò à principio morbus obtigerit,lenticulæ decoctum bibendum dato.Deinde interposita vna die,veratrum dato temperatum, vt ne aluum infernam moueat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone.Si verò non fluit,appone quidẽ sed rarius,
C & mense semel,ita vt insuper veratrum bibẽdum des,quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci temperato.Statim verò lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta quàm paucissima bibat,si non febres acutiores ipsum corripiãt. Radicem dracontij albam,& veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minimè aluum mouebit.Si verò tormen in aluo inferna oboriatur,primùm per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus cnidius ammiscetur.Quòd si neque sic sedetur,lacte asinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorsum purgans dato. Si verò ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipso lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem vtatur,si febres acutæ tenuerint, carnibus ouillis coctis,& volucrium,& cucurbita,& beta. Iusculum autem ne sorbeat,

Tabes.

Signa mortis.

Medela.

Coccus cnidius.

Cibus qualis.

sorbeat, neque ad intinctus vtatur. Piscibus vtatur scorpiis, D & cartilaginei generis coctis. Calidum verò nihil edat, neq; lauet si feoris multa teneat. Neque oleribus acribus vtatur, præterquam satureia, aut origano. Vinum bibat album. Si verò sine febre sit, calores autem aliàs atque aliàs corripiãt, pisces edat optimos ac pinguissimos. & pinguia, & dulcia, & quàm maximè salsa. Et deambulationibus vtatur, neque in vento, neque in sole. Et à cibis vomat, vbi tempestiuum visum fuerit. Et calida lauet, capite excepto. Ex cibis frumentaceis præstat panis, his qui non mazam edere soliti sunt, Mazam verò edere solitis, vtraque dato.

Alius morbus appellatus Tabes. E

TVssis vexat, & sputum multum ac liquidum, & quandoque facilè tussiendo reiicitur etiam pus, veluti grando. quod dum digitis conteritur, durum & male olens est. At vox pura est & doloris exors, & febres nõ corripiunt, verùm calor quãdoque aliàs atq; aliàs, atque hic debilis.

Medela.

huic veratrum bibendum est, & lenticulæ decoctum, & largè cibus sumendus, ita vt abstineat ab acribus, & carnibus bubulis ac porcinis & ouillis. Exerceatur modicè & deambulet, & à cibis vomitu vtatur. A Venere abstineat. hic morbus per annos septem aut nouem durat. quòd si ab initio æger curatus fuerit, sanus euadit.

Pulmonis fistula affecta quid faciat.

Alius morbus. Si ex feruido vlcere, aphtha appellato, pulmonis fistula laborarit, febris debilis tenet, & dolor mediũ pectus, pruritus corporis adest, & vox raucosa, & saliuam liquidã ac tenuem spuit: quandoq; etiam F crassam, velut ptisanæ succum. Et in ore odor oboritur ipsi grauis, velut à piscibus crudis, & aliàs atq; aliàs in saliua apparent dura, velut fungus ab vlcere, & supernæ partes attenuantur, atque adeò homo totus: & circuli faciei rubescunt, & progressu temporis vngues contrahuntur, & aridi ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem statim, si non curatus fuerit, sanguinem ac pus spuens. postea etiam febres vehementes accedentes ipsum perimunt. Si verò curetur, effugit ex hac tabe. Curare porrò oportet, vt lenticulæ decocto poto vomat.

Medela mali huius.

Quòd si tempestiuum esse visum fuerit, veratrum bibat, siquidem potens fuerit homo, per se. Sin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum ammisceto, ita vt in quinta aut sexta potione desinat. At ventrem infernum me-

dica

A dicamento ne moueas, si non febres fortes corripuerint. Si non autẽ corripuerint, lacte asinino subtus purgato. Quòd si debilis sit, vt bibere non possit, per clysterem infundito. Minus autem caput moueas, & si quidem saliua ad os prodierit multa ac salsuginosa, ad nares apponito quid, quod bilem non ducat. Si verò fluxio ad os non fiat, nihil capiti adhibeto, vbi autem saliua graueolens fuerit, interpositis inter lenticulæ decocti vsum diebus, medicamẽtum in pulmonem infundito, & interposita vna die suffito. Cibis vtatur carnibus ouillis & volucriũ, & piscibus cartilaginei generis, & scorpiis coctis. Quarto verò quoqne die salsamentum edat optiB mum ac pinguissimum, & in prandio mazam sumat, in cœna verò etiam panem ad hanc addat, & nihil sorbeat, neque cyceonem bibat, si edere poterit. Porrò obsonia condiat ac edat sesamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autem ne vtatur, neque alio copiã olere acri, præterquàm origano, aut timo, aut ruta. Deambulationibus autem vtatur ante & post cibum, vitans ventum & solem. Ab ebrietatibus & re venerea abstineat. Lauet tepida, excepto capite, quod quàm rarissimè lauari debet.

Tabes dorsalis.

DOrsalis tabes à medulla fit. Corripit autem maximè recentes sponsos, & veneri deditos. Sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. Et si interroges ita affectum, dicet sibi supernè de capite in spinam velut forC micas descendere videri. & vbi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipsi genitale semen multum ac liquidum, & genitura in vterò non manet, & in somnis semen profundit, siue dormiat cùm vxore siue non.

Seminis clandestina fluxio.

Et quum iter fecerit aut cucurrerit, tum aliàs, tum ad accliuem locum, anhelatio ac debilitas ipsum corripit, & capitis grauitas, & aures sonant. Hunc temporis progressu vbi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lipyriæ.

Medela.

Quum ita habuerit, si ab initio curandum susceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum sursum purgans bibẽdum ipsi dato, & postea caput purgato. Deinde deorsum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit vt vere hãc curationem aggrediamur, Postea verò serum aut lac asininum bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibẽdum præbeto.

D beto. Ad veſperam verò quàm diu lac potat, alicam ſorbendam dato. A cibis autem abſtineat. Poſtquàm verò lac bibere ceſſarit, cibis mollibus ipſum reficito, ex modico initium ſumens, & quàm maximè craſſum ac pinguem facere ſtudeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abſtineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus & Solem. Tepida autem lauet.

Pulmonis morbus.

SAliua craſſa ac fuliginoſa tuſsi reiicitur, & color niger, ac ſubturgidus eſt, & dolores tenues ſub pectus & ſub ſcapulas fiunt: & vlcera ipſis ægrè ſaneſcunt. Minus tamen periculoſus eſt hic morbus ſuperiore, & plures euadunt. E

Medela. Hunc veratrum bibere oportet, & per ſe, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac ſuffitum facere. Cibis quoque largè vtatur, abſtinendo à carnibus bubulis, ouillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, præterquàm origano, aut ſatureia. Vtatur deambulationibus. Mane verò ieiunus ad accliuem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortenſia bibat in vinum temperatum inſperſa. Deinde verò cibis relatis vtatur.

Arteria vulnerata.

SI vulnerata fuerit arteria, tuſsis habet, & ſanguinem tuſsiendo reiicit, & fauces ſanguine latenter implentur, & grumos eiicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorſum, & ſaliua viſcoſa ac multa, & fauces ſiccæ, & febris ac rigor corripit, F & ſtrident fauces velut à pinguedine, atque hæc ad quindecim dies patitur. Poſteà verò pus ſpuit, & velut vlceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginoſa, & rurſus tuſsit, & ſanè ſanguis erumpit, & poſteà pus craſsius ſpuit, & febris fortior fit, & in pulmonem deſinit, & vocatur ruptio pulmonis.

Medela. At ſi poſt primum ſanguinem pus non ſpuat, à laboribus ac exercitiis quieſcere oportet, & vehiculum inſcendere abſtineréque à cibis ſalſis ac pinguibus, & ab oleribus acribus, & poſtquam ipſe ſeipſum optimè corpore affectum eſſe putat, pectus ac dorſum inurito, ex parte vtrunq;, & poſtquã vlcera ſana fuerint, per annũ abſtineat ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboret, neq; vehiculum inſcendat, ſed ſtudeat vt corpus quàm maximè craſſum efficiat.

Articuli

A

Articuli pulmonis conuulſi.

QVum articuli pulmonis fuerint conuulſi, ſputum ſpuit album, quandoque verò cruenta, & deſipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorſum, ac latus: & ſi ſe vertat, tuſsit & ſternutat.

Curatio. Huic qua parte dolor fuerit calefactoria apponito, & centauriũ, & daucum, & ſaluiæ folia trita, melle & aceto affuſo, præſorbenda dato, & aquam inſuper ſorbendam. Et ptiſanæ ſuccum præſorbeat, & vinũ aquoſum inſuper bibat. Poſtquàm verò dolor ſedatus fuerit, ſaluiã tuſam ac cribratam, & hypericum, & irionem trita, & polentam, ſingula paribus portionibus, in vinum temperatum coniecta, ieiuno bi- B benda præbeto. At ſi ieiunus nõ ſit, leguminis freſi decoctum ſine ſale ſorbendũ dato. Si verò calor fuerit, cibis vtatur molliſsimis, non ſalſis, & minimè nidoroſis, vbi iam probè ſe habuerit corpus, & in pectore, & in dorſo. At ſi ambo conuulſa fuerint, tuſsis emergit, & ſaliua craſſa ac alba apparet, & dolor acutus adeſt ad pectus, & ſub ſcapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicũdis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non ſuſtinet neque ſedere, neque iacere, neque ſtare, ſed ægrè afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maximè moritur. Si verò hanc effugerit, ſpes neq; ſic multa ſupereſt, Verùm periclitatur & in ſeptima. Quòd ſi & hanc effugiat, ſanus euadit. Hunc vbi ſic habuerit, multa calida bis in die lauato. Et quũ dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, C & acetum bibendum dato, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum, & vinum album vinoſum inſuper bibendum. Si verò ad balneum & calefactoria affligatur, ipſáque non ſuſtineat, craſsi lintei panniculos ipſi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ac dorſum imponas. Et fauum mellis aqua frigidiſsima macerato, aquámque bibendam dato, & frigidum ptiſanæ ſuccum, & aquam inſuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda ſunt. Verùm morbus lethalis eſt.

Eryſipelas in pulmone.

SI eryſipelas in pulmone fiat, tuſsis habet, & ſaliuã expuit multam ac liquidam, velut de gutture, non eſt autẽ cruenta: & dolor tenet dorſum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem, & viſcera ſugunt, & vomit pituitam ac velut acetum, & dentes ſtupeſcunt, & febris, ac rigor, & ſitis

corri

corripit,& vbi quid ederit,in visceribus fugit,& acidum eru D
ctat,& vẽter stridet,& corpus torpescit,& vbi vomuerit,melius se habere putat. Quum autẽ non vomuerit,digressa die tormen & dolor in ventre oboritur,& excrementum alui liquidum procedit,hic morbus maximè fit ex ebrietatibus,& carniũ esu,& ex aquæ mutatione.Sed & ex aliis causis emergit. Medela. Hnic pharmacum deorsum purgans bibendum dato,& lac asininum insuper bibendum,si non natura fuerit splenicus.Si verò splenicus fuerit,ne purges,neque succis,neque lacte,neq; sero,sed eo quod modicum ingestum multum educet. Per clysteres quoque infusio in aluum fiat,& glandulæ subdantur in omnibus morbis,si aluus non egerat.Adhibendum est & frigidæ lauacrum in hoc morbo, & exercitium, E
vbi febres remiserint,& corpus leuiter se habere visum fuerit. Et vere & autumno vomitus inducatur. At verò allij capita,& origani pugillum, quantum tribus digitis apprehendi potest, duabus heminis vini dulcis affusis, & aceti acerrimi hemina vna,& mellis quarta heminæ parte, coquito donec tertia pars reliqua fiat.Deinde vbi hominem exercueris, & aqua tepida laueris,calidum hoc bibendum præbeto,Dato etiam lenticulæ decoctum, melle & aceto ammixtis, donec impleatur.Deinde vomat,& ea die pota polenta & aqua, ita ieiunus permaneat. Ad vesperam verò betam edat,& parum de maza, & vinum aquosum bibat. Reliquo verò tempore,à lenticulę decocto,& à cibis vomat.Et si discesserit dolor sub scapulas,cucurbitã affigito,& venas in manibus pertundito. F
Cibis porrò vtatur non salsis,neq; pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Vtatur & deambulationibus. Hæc si fecerit,optima victus ratione vsus fuerit,& per plurimum tempus morbus prorogari poterit.Est autem non lethalis, sed consenescentes relinquit. Si verò iuniorem aliquem citius à morbo liberare voles, vbi ipsum purgaris, pectns & dorsum inurito.

Morbus dorsalis.

RIgor & febris,& tussis, & spirãdi difficultas corripit, & saliuam spuit cum virore pallidam, quandoque etiam subcruentam: & dolet maximè dorsum & inguina:& tertia aut quarta die cruẽtam vrinam mingit, & moritur septima die. Si verò quatuordecim dies effugerit, sanus euadit: effugit

A git autem non ita valde. Huic aquam mulsam bibendam Medela.
dato, in olla noua feruefactam ac perfrigeratam, & apij aut fœniculi radicis cortice in ipsa macerato. Dato & ptisanæ succum bis in die, & vinum album aquosum insuper bibendum. Qua verò parte dolor constiterit,calefactoria adhibeto,& calida lauato, si non febris multa vexet. Postquàm autem quatuordecim dies præterierint, in prandio quidem sumat milium, ad vesperam verò carnes catulinas, aut volucrium,coctas edat: & de iusculo sorbeat. Cibis autem quàm paucissimis primis diebus vtatur.

Tuberculum in pulmone.

B QVum tuberculum in pulmone natũ fuerit,tussis tenet, & erectæ ceruicis spiratio,& dolor ad pectus acutus,& ad latera,& vsq; ad quatuordecim dies ita afficitur.Nam plerisq; per tot dies tuberculi affectio inflammatur. Sed & caput dolet & palpebras,& videre non potest:& corpus subfultum fit,ac venis impletur, Hũc multa calida lauato,& aquã Medela.
mulsam aquosam bibẽdam dato,& ptisanæ succum sorbendum,& vinum aquosum insuper bibendum.Si verò dolor vrgeat, calefactoria adhibeto. Vbi autem sedatus fuerit, cibis mollissimis vtatur.Quòd si liberatũ à morbo,spirandi difficultas corripiat,dum ad accliuem locũ recta pergit,aut aliàs festinat,pharmacũ dato, à quo inferna aluus non moueatur. Et si vnà cum vomitu pus sequatur, si quidẽ pus fuerit albũ,
C & fibræ in ipso subcruentæ fuerint,effugit. Si verò liuidum, & cum virore pallidum,ac graueolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea qua erupit.Multis etiam annuus fit morbus.Hunc velut suppuratum curare oportet. Quòd si non erũpat (multis enim progressu temporis abscedit ad latus,& extumescit) hunc si hoc fiat secato aut vrito.

Pulmo repletus.

SI pulmo repletus fuerit,tussis tenet,& erectæ ceruicis spiratio,ac anhelatio,& linguam exerit, rubicundis circulis in tibiis repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus & scapulas,& non potest sedere, neque iacere,neq; stare,sed ægris viribus est. Hic quarta die maximè moritur. Curatio.
Si verò hanc euaserit,spes plerunque est, periclitatur tamen etiam in septima. Si verò hanc effugerit,sanus euadit. hunc vbi

vbi ita habuerit, multa calida bis in die lauato, & vbi dolor D
habuerit,calefactoria adhibeto. Et mel & acetū cocta biben
da dato,& ptiſanæ ſuccū ſorbendum, ac vinū inſuper biben-
dum. Si verò ad balneū & calefactoria affligatur,& ipſa non
ſuſtineat, perfrigeratoriū ipſi adhibeto: & fauū mellis aqua
frigidiſsima macerato,aquámq; bibendā dato.Et decumbat
ad frigus.Hæc faciat.Morbus autem grauis eſt & lethalis.

Pulmo ad latus prolapſus.

SI pulmo ad latus prolapſus fuerit, tuſsis tenet, & erectæ
ceruicis ſpiratio, & ſaliuam tuſsiēdo reiicit albam & do-
lor ad pectus & dorſum emergit,& incumbēs pulmo impel-
lit,& graue quiddam in pectore incumbere videtur,& dolo- E
res acuti pungunt, & ſanguis ſtridet velut pellis, & ſpiratio-
nem cohibet,& ad affectum quidem latus decubitū ſuſtinet,
non autem ad ſanū:verùm veluti graue quiddā ipſi de latere
Medela. pendere videtur,& per pectus tranſpirare ſe putat. Hunc ca-
lida multa bis in die lauato,& aquā mulſam ipſi bibendam
dato. Poſt balneum, vinum album, cum modico melle mi-
ſceto,& dauci ac centaurij ſemina trita his diluito, & tepida
hæc ſorbenda præbeto.Et infuſam aquam calidam in vtricu
lum aut veſicam bubulam,ad latus apponito,& faſcia pecto-
ri alligato. Decumbat in latus ſanum. Ptiſanæ ſuccum tepi-
dum prębeto,& vinum aquoſum inſuper bibendum.At ſi ex
vulnere hoc fiat, aut ſuppurato ſecto (fieri enim in his ſolet)
huic veſicam ad fiſtulam alligatam flatu impleto, ac intrò F
mittito, & penicillum ſolidum ſtanneum indito, ac vlterius
propellito.Sic curationem inſtituens,maximè profeceris.

Lateris tuberculum.

QVum in latere tuberculum fit, tuſsis emergit dura, &
dolor, & febris, & grauitas in latere incumbit, & do-
lor acutus in eodem ſemper loco vrget, & ſitis vehemens,&
calidum potum auerſatur,& in dolens latus decumbere non
poteſt,ſed in ſanum. At vbi decumbit,velut lapis impende-
re ipſi videtur, & intumeſcit, & rubeſcit, & pedes intume-
Curatio. ſcunt,hunc ſecato aut vrito.Poſteà pus emittito,vſque ad de-
cimum diem, linamento ex lino crudo indito. Decima au-
tem die pure omni emiſſo,vinum & oleum tepida immitti-
to,vt ne derepentè reſiccetur, & linamento, ex linteolo vti-
tor,

A tor,vbi verò id quod infuſum eſt emiſeris, aliud infundito.
atque hæc per dies quinque facito.poſtquam autē pus tenue
effluxerit,velut ptiſanæ ſuccus ac modicum,ad manus con-
tactum,ſtanneum penicillum indito,& vbi penitus reſicca-
tum fuerit,linamento ſemper modicè præſecto, vlcus ad li-
namentum coaleſcere ſinito.

Hydrops pulmonis.

SI hydrops in pulmone fiat,febris & tuſsis tenet,& acerua
tim reſpirat,& pedes tument,& vngues contrahuntur o-
mnes,& patitur talia,qualia is qui ſuppuratus fit, ſed debi-
lius ac diuturnius Et ſi quid infundas,aut fomentū aut ſuffi-
B tum adhibeas,[illegible] nō ſequitur,atq; ex hoc ſanè cognoueris,
nō pus,ſed aquam intus eſſe.Et ſi multo tempore aure ad la-
tera adhibita audire tentaueris,ebullit intrinſecus velut ace
tum: & hæc quidem aliquandiu patitur, poſtea erumpit ad
aluum,& ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur,ac à morbo
liberatus.Verùm progreſſu temporis aluus incenditur, ea-
démque illa patitur,& adhuc amplius. Aliqui etiam intu-
meſcunt ventre,ſcroto,ac facie. Et quidam ab inferna aluo
id eſſe putant,quum videant ventrem magnum,& pedes tu-
mentes.Intumeſcunt enim hæc,ſi ſectionis tempus tranſgre
diaris.Hūc ſi quidem extra intumuerit,inter coſtas ſectum
curare oportet.Si verò non intumuerit,multa calida lotum Curatio
velut ſuppuratos collocato,& qua parte ſtrepitum percepe- quæ.
C ris,ea ſecato quàm potes infimo loco,quo effluxio facilis cō-
tingat.Poſtquam ſecueris,linamētum ex lino crudo indito,
ita vt craſſum & acutum linamentum facias,& ſanguinem
paucißimum parcè emittas,Et ſi quidem in linamento pus
adhæſerit quinta die,plerunque euadit.Sin minus, vbi aquā
exhauſeris,ſitis corripit & tuſsis,& moritur.

Pectus aut dorſum ruptum.

SI pectus aut dorſum fuerit ruptum,dolores tenēt pectus
ac dorſum perpetuò,& calor aliàs atque aliàs corripit,&
ſaliuam ſubcruentam tuſsiendo reiicit,& velut pilus cruen-
tus per ſaliuam tranſcurrit. Atque hæc maximè patitur, ſi
manibus quid laborarit,aut in currū aut equum inſcēderit.
Hunc ante & retrò vritò ex partibus vtroq; loco,& ſic ſanus Curatio.
euadit.Cæterùm per annū à labore ſe contineat,& ab vſtura

pinguefaciendo corpori studeat.

Febris ardens.

FEbris tenet,& sitisvehemens, & lingua aspera,& nigra,
& cum virore pallida,& sicca,& vehementer rubicũda:
& oculi cum virore pallidi sunt,& excrementum egerit ru-
bicundam & cum virore pallidum,talem quoq; vrinã min-
git,& multũ spuit.Sæpe etiam transmutatur velut ad peri-
Peripneumonicus. pneumoniã,& delirat.Ex qua re cognoueris quòd peripneu-
monia fit.Hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuor-
decim dies trãsgrediatur,sanus fit.Si verò in decem & octo
diebus peripneumonicus fiat,si non impurgatus permanens
Medela. suppuratus fiat,aquam de crassa farina in ipsa macerata bi- E
bat,& acetum album quàm odoratissimum postea bibat,&
ptisanæ succũ sorbeat bis in die,si verò debilis fuerit,ter. &
vinum vinosum,albũ,aquosum insuper bibat, & quàm mi-
nimum lauet.At si suppuratus fiat,velut suppuratũ curato.

Febris singultiens.

FEbris detinet vehemẽs,& rigor,& tussis,& singultus, &
vnà cũ saliua grumos sanguinis tussiẽdo reiicit,& septi
ma die moritur.Si verò decẽ dies effugerit,melius habet.Ve
rũ vigesima suppuratur,& primis diebus pus modicũ tussiẽ
do reiicit,deinde amplius.Purgatur autẽ in quadraginta die
bus.Huic primis in diebus acetũ & mel cocta bibenda dato,
& postea acetũ & aquam ammisceto,quo aquosior potio fiat.
Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, & vinũ F
album vinosum insuper bibat.Postquã autẽ decẽ dies præte-
rierint,si febris sedetur,& sputũ purum sit, ptisanã integrã
Ptisana integra. sorbeat,aut milium.At si vigesima die pus spuat,saluiam,&
rutam,& saturejam,& originũ,ac hypericum,singula æquis
portionibus cõtusa ac cribrata permisceat,ita vt omniũ cia-
Potio quæ. thy parui siue cõchæ marinæ sit mensura,& polentæ tantũ-
dem.Hæc ieiunus in vino dulci tẽperato bibat. Et si hyems
sit,aut autũnus, aut ver, sorbitionibus vtatur.Si verò æstas,
minimè.Verùm amygdalas,& cucumeris semẽ torrefactũ,
& sesamũ,singula æquis partibus,vt in totũ sit cõchæ mari-
næ mensura terat,& aquæ heminam Aegineam affundat, &
farinam ac fauum inspergat.Hæc post potum sorbeat.Cibis
vtatur pinguibus & salsis,& marinis magis quàm carnibus.
Calida

A Calida lauet,minimè verò caput.Hæc faciens à morbo libe-
ratur.

Morbus lethargus dictus.

TVssis oboritur,& saliuam spuit multã ac liquidam , &
nugas garrit,& vbi nugari desierit,dormit:& recremẽ
tum malè olens egerit:huic aquam de macerata in ipsa fari- Curatio.
na crassa bibendam dato,& vinum album vinosum posteà
bibendum,& ptisanæ succum sorbendum Verùm huic mali
punici succum ammisceto ; & vinum vinosum album insu
per bibat,& ne lauet.Hic in septem diebus moritur, Si verò
has effugerit,sanus euadit.

B *Morbus siccatorius appellatus.*

NEque sine cibo esse neque cibum acceptũ tolerare po-
test.Verùm vbi quidem sine cibo manet,viscera sugũt,
& os ventriculi dolet,& aliàs alia vomit,& bilem , & saliuã,
& pituitam,& acria:& postquàm vomuit,aliquantisper me-
liùs habere sibi videtur. At vbi cibũ accepit , ructus adsunt,
& cùm rubore exardescit,& semper multùm se cacaturũ esse
putat.Vbi verò ea gratia desederit,flatus prodit:dolor caput
habet,& totũ corpus velut aciculis pungi videtur , aliàs alia
parte,& crura grauia sunt ac debilia,& consumitur,ac debi
lis fit.Huic medicamentum bibendum dato,primùm deor- Medela.
sum purgans,posteà supernè:& caput purgato,& à cibis ab-
stineat dulcibus,& oleosis ac pinguibus , & ab ebrietatibus.
C Vomat autẽ à succis,& à cibis,& pro anni tẽpore,lac aut se-
rum asininũ bibendũ præbẽs, pharmacũ insuper bibendum
dato,vtro tandem magis opus esse tibi visum fuerit.Aestate
& vere frigida lauet.Autumno autẽ & hyeme vnguẽto vta-
tur,& deambulet,& modicè se exerceat.Si verò debilior sit
quàm vt exerceri possit iter,faciat. Et cibis frigidis ac aluũ
subeuntibus vtatur.Et si vẽter nõ egerat,molle infusum per
clysterem iniicito.Morbus hic diuturnus est , & cõsenescen-
tes,si ita futurum est,relinquit.Sin minùs,commoritur.

Febris interficiens appellata.

FEbris tenet,& rigor,& supercilia impendere vidẽtur,&
caput dolet,& vomit saliuam calidam,& bilem multã,
quandoque etiam infra egerit, & loci oculos non capiunt,
& dolor ad ceruicem & ad inguina emergit,& affectis viri-

bus est,& nugas garrit.Hic septima die aut etiam priùs mo D
ritur.Si verò hanc effugerit,plerunque sanus fit.Morbus est
Medela. lethalis.Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera,
& ad caput,& ordeum torrefactũ vnà cũ paleis fractũ aqua
macerare,& de excolata aqua,mulsam facere,atq; hác aquo
sam bibendam dare.Cibum autẽ non offerre,neq; sorbitio-
nem,vsq; ad septimum diẽ,si non debilis esse visus fuerit.Si
verò sit,ptisanæ succum frigidum ac tenuẽ modicum, bis in
die exhibere,& aquã insuper bibendam.Postquàm verò se-
ptem dies præterierint,& febris dimiserit,miliũ lingat, Ad
vesperã cucurbitam,aut betas paucas sumat,& vinum albũ
aquosum inde bibat,donec ad nonũ perueniat diem. Posteà
cibo quàm paucissimo vtatur,miliũ in prandio sumens.Bal E
neo donec dolor & febris affuerint,ne vtatur.Vbi verò cessa-
uerint,multa lauet.Quòd si venter non egerat, molle infu-
sum per clysterem immittito,aut glandulas subdito.Quum
verò validus factus fuerit,molli pharmaco ad nares apposi-
to,aluum infrà purgato,posteà lac asininum bibendũ dato.

Morbus liuidus.

FEbris detinet sicca,& horror aliàs atque aliàs, & caput
dolet,& dolor viscera tenet,& bilem vomit, & quũ do-
lor tenet,suspicere nõ potest,sed grauatur, & venter durus
fit,& color liuidus,& labia,ac albæ oculorũ partes liuescũt,
& aspectũ præ se fert velut qui stangulatur. Quandoq; etiã
colorem transmutat,& ex liuido,cum virore subpallidus fit. F
Medela. Huic medicamentum & deorsum,& sursum purgans biben
dum dato,& clysterem adhibeto,& à capite purgato. Et ca-
lida quàm minimè lauet,sed & vbi lauerit,ad solem aprice-
tur,Serum etiam & lac asininum pro anni tempore bibat,&
cibis quàm mollissimis vtatur & frigidis,abstinẽs ab acri-
bus & salsis:verùm dulcioribus ac pinguioribus vtatur.Cæ-
terùm hic morbus vt plurimum cùm ægro commoritur,

Morbus ructuosus,

DOlor corripit acutus,& dolitat vehementer, & ipse se-
ipsum iactat, & vociferatur, & frequenter eructat, &
vbi eructauit,meliùs habere sibi videtur.Sæpe etiam bilem
reuomit modicam,poculi parui mensura;& dolor corripit à
visceribus ad imum ventrem,& laterum mollitudinem, &
vbi

A vbi hoc factum fuerit,melius habere sibi videtur: & venter
inflatur,ac durus fit, & strepit,& flatus non egreditur, neque
stercus. Hunc si dolor habuerit, multa calida lauato, & Medela.
calefactoria ipsũ adhibeto.Vbi verò in ventre dolor ac flatus
fuerit,clysterem adhibeto,& mercurialis coctæ succum, ad
ptisanæ succum ammisceto, ac sorbendum dato,& vinum
dulce,aquosum,insuper sorbendum.Cibum autem ne exhi-
beas,donec dolor remiserit, & vuarum expressarum retri-
menta dulcia,per noctem in aqua maceret, & hanc aquam
per sex dies bibat.Si verò vuarum expressarum retrimenta
non habeat,mel & acetum cocta bibat. Postquam autem
dolorem emouerit,medicamento deorsum aluum purgato.
B Cibis vtatur inde mollibus & aluum subeuntibus, & mari-
nis magis quàm carnibus,carnibus autem volucrium & o-
uillis coctis:edat etiam betas & cucurbitam: ab aliis verò
abstineat.Morbus hic si iuuenem corripiat, tempore dece-
dit:si seniorem commoritur.

Morbus pituitosus.

COrripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed
magis mulierem,& est hæc quidem crassa & bene colo
rata,verum iter faciens debilitatur,& maximè si ad accliuẽ
locum iter faciat.Corripit ipsam etiam febris tenuis,quan-
doq; etiam suffocatio:& euomit vbi ieiuna est,bilem & sali-
C uas multas,sæpe etiam vbi cibum accepit,de cibo tamen ni-
hil:& quum laborarit,dolet pectus & dorsum,aliàs alia par-
te,& rubicundis cutis eminentiis impletur,velut ab vrtica
inustis. Huic medicamentum bibendum dato, & serum Medela.
ac asininum bibat.Si verò serum potet,medicamentum de-
orsum purgans ad plurimos dies præbibendum dato. Et si
serum bibere desierit,lac asininum postea bibat,& dum hoc
potarit,à cibis quidem abstineat,vinum verò quàm iucun-
dissimum bibat,donec purgari desinat.At vbi à potione ces
sauerit,milium in prandio sumat.Vesperi cibo mollissimo
vtatur ac paucissimo.Abstineat à pinguibus & dulcibus ac
oleosis. Et aliàs atque aliàs,maximè tamen hyeme, à lenti-
culæ decocto vomat,oleribus præsumptis. Et calida quàm
minimum lauet,sed & ad solem apricetur. Morbus autem
commoritur.

Pituita alba. D

INtumescit totum corpus albo tumore, & venter ad cōtactum crassus est, & pedes ac femora tumēt, Tibiæ item ac scrotum, & aceruatim respirant, & facies rubicunda est, & os siccum, & sitis tenet, & vbi cibū accepit, spiritus frequens incumbit. Hic eadē die quandoq; melius habet, quādoq; peius.

Curatio. Huic si quidē venter sua sponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus sanitati est. Si verò non turbetur, medicamentum deorsum purgans dato, à quo aqua purgetur. Et calida nō lauet, & sub dio exponatur, & scrotum vbi impletum fuerit secato. Cibis vtatur pane puro frigido, & beta, & piscibus scorpiis coctis, iusculo autem quàm paucissimo. Et E frigida omnia edat, & nō dulcia, neque pinguia: sed trita & acida, & acria, excepto allio, cepa, & porro. Origanū verò & satureiam multam edat, & vinū inde vinosum bibat, & ante cibum iter faciat. At si à medicamēto tumeat, clysterē adhibeto, & cibo, deambulationibus, & illuuie præmito. Medicamenta verò quam paucissima exhibeto Verum sursum purgans nō prius dederis, quam tumores ad infernas partes descenderint. Quòd si extenuato iam ipso suffocatio in pectore oboriatur, veratrū bibendū dato, & caput purgato & postea deorsum purgās bibat. Morbus hic maximè à nullo discedit.

Cura, morbus difficilis.

IN visceribus veluti spina esse videtur, & pungere, & anxietas ipsum corripit, & lucē ac homines fugit, & tenebras amat, & timor inuadit, & septum trāsuersum foris tumet, & F ad contactū dolet, & expauescit, & terriculamēta ac somnia horrenda videt, & quandoque etiā mortuos. Et morbus hic ferè plurimos vere corripit. Huic veratrum bibendū dato, & caput purgato, & post capitis purgationē pharmacum deorsum purgans bibat, postea verò lac asininum bibat. Cibis vtatur quam paucissimis, si non debilis fuerit, & frigidis, & aluum subeuntibus, & nō acribus, neque salsis, neque pinguibus neque dulcibus. Et calida non lauet, neque vinum bibat, sed aquam maximè, aut saltem vinū aquosum. Neque exercitiis vtatur neque deambulet. Hæc si fecerit, à morbo liberabitur temporis progressu. Si verò neglexerit, cōmorietur.

Morbus niger.

NIgrum vomit veluti fecem, quandoque cruentū, quandoque

doque

A doque velut vinum secundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoq; saliuam & pituitā, quandoq; bilem cum virore pallidam. Et vbi quidem nigrum cruentū vomuerit, cadaueris fœtorem refert: & fauces & os à vomitu adurūtur, & dentes stupescunt, & id quod vomitu reiectum est, terram eleuat. Et post quàm vomuit, paululum melius se habere putat. Et neque sine cibo esse, neq; ampliorem cibum ferre potest. Verùm vbi sine cibo manet, viscera sugunt, & saliuę acidæ sunt. Quum verò cibum accepit, grauitas in visceribus est, & pectus ac dorsum velut stilis pungi videntur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non videt, & crura grauantur, Medela.
B & color niger est, & consumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore & serū, & lac. Et à cibis abstineat dulcibus, & oleosis ac pinguibus, & frigidissimis ac maximè per aluum subeuntibus vtatur. Et caput purgato, & post medicamentorū potiones sursum purgantes, de manibus sanguinē detrahito, si non fuerit debilis. At si aluus nō egerat, molle infusum per clysterem immittito. Et abstineat ab ebrietatibus & venere. Si verò coierit, ieiunus fomentis vtatur. Et à sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lauet, neque acria edat, neque salsa. Hæc facienda sunt. Et vnà cū ætate aufugit etiam morbus, & cum corpore senescit. Si verò denigratus, fuerit commoritur. Alius morbus niger. Subfuluus & gracilis,
C & oculis cum virore pallidis fit, & tenuem cutē habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore velut stillamentū modicum, ad duorum poculorum paruorū mensuram, & frequenter etiam cibum, ac vnà cum cibo bilem & pituitam: & post vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antea quàm vomat. Et horrores tenues ac febris tenet, & ad dulcia ac oleosa maximè vomit. Medela. Hunc medicamentis sursum ac deorsum purgare oportet, & lac asininum postea bibendū præbere. Cibis autē vtatur mollissimis ac frigidis, piscibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinum bibat album, vinosum, aquosius. Labore & deambulationibus vtatur, & calida ne lauet, & à sole abstineat. Atq; hæc sanè facienda sunt.

Verùm morbus lethalis quidem est, non autem consenescit. D

Morbus corruptorius.

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verùm grumos bilis concretos vomit, & deorsum similiter egerit, postquam cibos excreuit. Cæterum eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER TERTIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

DE febribus vniuersis à me dictum est, de reliquis iam dicam.

Cerebri tumor.

QVum cerebrum ab inflãmatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maximè qua parte constiterit inflammatio: Consistit autẽ in tẽporibus: & aures sonitu implentur, & auditus hebescit, & venæ extentæ sunt, ac pulsant. & febris F
ac rigor aliquando corripiunt, & dolor nunquam deficit, sed quandoque remittit, quandoque magis premit, & vociferatur ac exilit præ dolore. Et vbi surrexit, rursus ad lectũ decumbere festinat, & iactat seipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot verò diebus morietur, non habet iudicationem. Nam alij aliter pereunt. Plerunque tamen in septem diebus moriuntur. Si verò vigesimumprimum effu-
Medela. gerint, sani fiunt. Quum itaque dolor vexarit, frigefacere caput oportet maximè quidem per rasuram, aut frigefactorio aliquo, velut est solani succus, & terra figularis, in vesicam aut folliculum immisso, ita vt vicissim modo apponas, modo auferas, priusquam tepescant. Sed & sanguinem detrahere oportet, & caput purgare, ad apij succos odoratis ammixtis. A vino autem in totum abstinere. Ptisanæ suc-
cum

A cum sorbere, & infernam aluum soluere.

Cerebri repletio dolorosa.

QVum doluerit caput præ cerebri repletione, vitiosorũ
humorum purgationem non factam esse significat. &
dolores totum caput tenent, & delirat, & moritur septima
die, & euadere non poterit, si non eruperit humor septima
die per aures. Sic enim & dolor sedatur, & resipiscit. effluit
autem multus & inodorus. Huius aures priusquam pus eru-
pisse videris, potius ne curato. Si verò supernam ac infernam Medela.
aluum purgare voles, seorsum vtramque soluito. Postea ca-
piti maximè quidem vniuerso, sed, & per aures, & per nares,
fomentum adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, & à vi-
B no abstineat in totum. Postquam verò eruperit pus, contine-
to te donec multa fluxio sedetur, postea aures colluito vino
dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hæc tepida
infunduntur. Caput verò frequenter mollibus ac odoratis
fomentis foueto, quo citius cerebrum purgetur, hic primùm
quidem non audit, progressu verò temporis & fluxio minor
fit, & auditus vnà cum fluxione penitus quiescente contin-
git, & maximè sibiipsi similis redit. Cauere autem oportet
solem, ventos, ignem, fumum, acrium odores. & alia huius-
modi: & quiescere, ac molli victus ratione vti. Sit autẽ aluus
inferna præ vasorum vacuatione solutu facilis.

Syderati.

C QVi icti ac syderati esse dicuntur, quum cerebrum mul-
ta immundicia vitiosorum humorum repletũ fuerit.
anterior capitis pars primùm dolorẽ ipsis exhibet & suspice
re non possunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, & sopor
ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis
habet, & corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die mo-
ritur, & ad septem non deuenit. Si verò deuenerit, à morbo Medela.
liber euadit. Hunc si curare voles, capiti fomenta adhibeto,
& sectione facta transpirationem efficito. Si verò dolor te-
nuerit, etiam sternutationes inducere oportet, & caput pur-
gare leuibus ac odoratis, infernam item aluum purgare. A
vino autem penitus abstineat, & ptisanæ succo vtatur.

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet, & per
collum procedit ad spinam, & æger non audit, & frigus

 ad

ad caput deuenit,& totus intumeſcit,& derepente priuatur D
voce,& ex naribus ſanguis fluit,& liuidus fit. Quod ſi mor-
bus leuiter corripiat,vbi ſanguis diſceſsit,melius habet. Si
Medela. verò vehementer correptus fuerit,cito perit. Huic ſternuta-
tiones per odorata inducito,& aluum vtranque,aut alteram
ſaltem purgato.& odorata quæ leues odores habent,naribus
admoueto.& ſorbitionem tenuem ac tepidam exhibeto.Ab-
ſtineat autem penitus à vino.

Lethargus.

MOrbi lethargi appellati ſtatus idem eſt, qui & peri-
pneumoniæ. Verum difficilior, & non omniuo liber E
ac remotus eſt ab humida peripneumonia. Sed multo tar-
dior eſt morbus. Patitur autem æger hæc, Tuſsis & ſopor
ipſum tenet,& ſaliuam liquidam ac multam educit,& vehe-
menter impotens eſt:& quum moriturus eſt,multum atque
Medela. id liquidum infra egerit. Huic valde exigua vitæ ſpes eſt.
Attamen hoc curandum eſt vt plurimum ſpuat,& calefiat,&
à vino abſtineat.Si verò effugerit,ſuppuratus fit.

Morbus ſiue febris ardens.

IN morbo febri ardente appellato,ſitis tenet multa,& lin-
gua horret.At color eius primo quidem tempore eſt velu-
ti ſolet,verum ſicca eſt. Progreſſu verò temporis induratur,
exaſperatur,craſſeſcit ac nigreſcit. Si verò in principio hæc
patiantur,citiores iudicationes fiunt,Si poſterius tardiores. F
Cæterum remiſsionis eadem omnia ſigna lingua exhibet,
quæ in peripneumonia:& vrinæ biliofæ aut cruentæ,dolorẽ
ampliorem:flauæ verò,minorem ſignificant.& ſputum præ
caliditate ac ſiccitate,combuſtum ac craſſum eſt. Sæpe verò
etiam in peripneumoniã tranſit,quod ſi cõtigerit,breui mo-
Medela. ritur.Hunc hoc modo curare oportet,Calida bis aut ter ſin-
gulis diebus lauato,capite excepto. At in iudicationibus la-
uare non oportet.Et primis quidem diebus deorſum purga-
to,& aquam bibẽdam dato.Nam plerunque vomitum aqua
ciere ſolet. Poſterioribus verò poſt purgationem humecta-
to,& ſorbitionibus vtatur,ac vinis dulcibus. Quòd ſi non ab
initio ægrum curandum ſuſceperis, ſed ſignis iam in lin-
gua exiſtentibus , ſinere oportet donec iudicationes præ-
terierint, & linguæ ſigna mitiora facta fuerint: & neque
medica

A medicamentum dederis, neque ad purgationem faciendam
clyſterem adhibueris priuſquam iudicationes prætereant.

Pulmo tumens præ calore.

QVum pulmo tumuerit prę nimio calore repletus,tuſsis
tenet fortis & dura,& erectæ ceruicis ſpiratio,& acer-
uatim reſpirat, & frequenter auhelat,& intumeſcit,& nares
expandit, velut equus ex curſu,& linguã frequẽter exerit, &
pectus ipſi canere videtur,& grauitas in ipſo ineſſe. Quapro
pter hanc capere pectus non poteſt, ſed dirũpitur & impotẽs
fit,& dolor acutus emergit,& dorſum,& pectus,& latera ve-
lut acubus pungũtur:& ardẽt hæ partes velut eius qui ſedeat
ad ignem & rubores exoriuntur ad pectus & dorſum, velut
B à flamma,& morſus fortis incidit, & anguſtia, vt neq; ſtare,
neq; ſedere,neq; decũbere poſsit. Verùm ita velut deſperatis
rebus anxius iactat ſeipſum, & iam mori videtur. Moritur
autem maximè quarta aut ſeptima die,quas ſi effugerit,non
valde perit.Hunc ſi cures infernã aluum quàm citiſsimè cly Medela.
ſteri adhibito,probe purgare oportet,& de cubitis,& naſo,&
lingua,ac de omni corporis parte ſanguinem mittere.Potio-
nes item frigefacientes exhibere & ſorbitiones idẽ praſtan-
tes. Danda ſunt & vrinam cientia ſæpe, ſed quæ non calefa-
ciant.Et ad ipſos quidem dolores quum irruũt, calefactoria
leuia ac humida adhibendo,locum calefacere ac humectare
oportet,vbicunq; dolor fuerit:ad reliquas verò partes,frige-
factoria adhibere,viciſsim ea apponendo ac tollendo,& vbi-
cunque arſerit frigus facere.A vino autẽ penitus abſtinere.
C

Capitis dolor.

QVum à capite initio ſumpto, dolor acutus ſtatim vocẽ
interceperit,tum aliàs, tum ſi ex ebrietate hoc contiu-
gat,ita affectus ſeptima die moritur.Minus tamen moriun-
tur qui ex ebrietate tale quid perpeſsi ſunt, & voce priuati
permanſerunt. Nam ſi eadem die,aut poſtera, aut tertia vo-
cem edant,ſani euadunt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrie-
tate, & neutri moriũtur. His ſternutationes fortes inducere Medela.
oportet,& infuſum per clyſterem iniicere,quod bilem vehe-
menter ducat. Quòd ſi ſenſum æger receperit, Thapſiæ ſuc-
cũ in multa calida aqua dato, quo quàm citiſsimè reuomat.
Poſtea attenuato,& à vino prohibeto per ſeptem dies. Detra
hendus eſt & à lingua ſanguis,ſi venã cõprehendere poſsis.
Phreni

Phrenitides.

PHrenitides fiunt etiam ex aliis morbis. Patiuntur autem ægri hæc: ſeptũ tranſuerſum dolẽt, vt ne cõtingere quidẽ permittãt, & febris accedit, & mente mouẽtur, & intẽtis oculis videt, & alia ſimilia faciũt his qui peripneumonia affecti ſunt, vbi ſanè in peripneumonia mente mouẽtur. Hoc modo affectũ calefacere oportet calefactoriis humidis & potionibus, excepto vino. Et ſi quidẽ fieri poterit, ſurſum purgare, & per tuſsim ac ſpuitionẽ educere oportet, quẽadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna aluus præparãda eſt, vt egerat. Humectato autẽ potionibus, hoc enim cõducit. Morbus autẽ lethalis eſt. Moriũtur enĩ tertia, aut quinta, aut ſeptima E die. Si verò leniter corripiat, iudicat velut peripneumonia.

Medela.

Angina.

AB angina appellata ſuffocatur homo, & in faucibus magis ipſi inhærere videtur, & neque ſaliuam, neq; quicquam aliud detrahit, & oculi affecti ſunt ac prominent, velut ſtrangulatis, & intentè per ipſos videt, & ipſos conuertere non poteſt, & anxius eſt, & exilit frequenter, & facies & fauces ardent, imo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur, & videt ac audit obtuſius, & præ ſuffocatione non intelligit, neque quid dicat, neq; quid audiat, aut faciat. Verùm hians decumbit ſaliuam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut ſeptima, aut nona die moritur. F

Leuis angina paracynanche appellata.

AT vbi horum ſignorum quid abfuerit, laxiorem morbum ſignificat, quem paracynanchen vocant. Huic venam ſecare oportet, maximè ſub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone ſpiritus calidus. Oportet quoq; deorſum purgare medicamento, aut per clyſterem. Fiſtulas item detrudere conuenit in fauces iuxta maxillas, quo ſpiritus ad pulmonem trahatur. Et faciẽdum vti quàm citiſsimè ſpuat, & pulmo gracilis fiat. Et ſuffitus fiat per hyſſopum Cilicium, ſulphur, & bitumen: & attrahat & per fiſtulas, & per nares, vt exeat pituita. Fauces & lingua cõfricentur his quæ pituitam ducunt. Et venæ ſub lingua ſecentur. Sed & à cubitis ſanguis dimittatur, ſi vires validæ fuerint. A vino abſtineat, & priſanæ ſuccũ tenuem ſorbeat. Poſtquàm verò remiſerit

Medela.

A ſerit morbus. & iam cibos guſtarit, elaterio recenti purgato, vt ne in aliud malum incidat.

Morbus regius.

MOrbus regius huiuſmodi acutus eſt, & citò occidit. Color totus mali corium valde refert, & cùm virore pallidus eſt, quales ſunt lacerti cùm virore pallicãtes. Conſimile eſt etiam corpus: & in vrina ſubſidet velut eruum fuluum, & febris ac horror debilis habet. Quandoque etiam veſtimẽta ferre nõ poteſt, ſed mordetur ac raditur. Et mane quũ cibum nõ accepit, viſcera plerunq; lancinãtur. Et quum quis ipſum excitat, aut alloquitur, non patitur. Hic plerunq; in quatuordecim diebus moritur. Has ſi effugerit, ſanus euadit. B Oportet autem ipſum calida lauare, & aquam mulſam bibendam dare, ita vt de nucibus Thaſiis decorticatis, & abſinthij coma, æquis portionibus acceptis, & de aniſo cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres ieiunus ex illa bibat, & rurſus dum cubitum it, hãc aquã mulſam ſumat. Bibat etiã vinum vetus tenue, & ſorbitionibus vtatur. Nec à cibis abſtineat.

Medela.

Tetanus.

QVum diſtentiones Tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent velut ligna, & os aperire non poſſunt, & oculi lachrymantur ac diſtorquentur, & dorſum riget, & crura contrahere non poſſunt, ſimiliter neque manus, & facies rubicunda eſt, & valde dolet, & vbi moriturus eſt, & potum, C & ſorbitionẽ, & pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta, aut ſeptima, aut decimaquarta perit. Vbi verò has effugerit, ſanus euadit. Huic catapotia ex pipere & veratro nigro deuoranda dato: & iuſculum volucrium pingue calidum. Inducẽdæ ſunt etiam fortes ac multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaq; in veſicis ac vtriculis apponantur, maximè tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo ac ſæpe illinatur.

Medela.

Opiſthotonos.

QVum autem diſtentio in poſteriores partes, opiſthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunque eadem ſunt. Verùm in poſteriores partes conuellitur, & vociferatur aliquando, & dolores emergunt vehemẽtes, & crura inter

interdum contrahere non permittit, neq; manus extendere. D
Sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum cõtracti,&
pollicẽ plerunq; aliis digitis cõtinet,& clamat,& nugas garrit quandoq;,& non potest seipsum continere, sed aliquando exilit,vbi dolor premit, quum verò dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiã vox intercipitur simul vt morbo corripiuntur,aut insani & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur voce soluta,& reuomũt per nares. Si verò effugerint decimumquartum diem,sani fiunt. Curãdus hic est velut superior. Quòd si voles,etiam sic facies. Aquam frigidam plurimam superfundito,& posteà vestimenta tenuia,pura,ac calida superintegito. Ignem autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium & ad tetanos,& ad opisthotonos adhibere oportet. E

Medela.

Voluuli.

VOluuli fiunt quum supernus ventriculus calescit,infernus verò frigescit. Resiccatur enim simul intestinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, vt neque flatus, neque cibi pertranseant,sed venter durus fit, & quandoq; vomat,primùm pituitosa, deinde biliosa, postremũ stercus. Et æger sitim habet ac dolorem , maximè circa præcordia. Verùm & totum ventrem dolet,& inflatus est,& anxius est,& febres corripiunt,& fiunt maximè septima die. Hos sic curare oportet. Supernum ventriculum quàm citissimè purgato, & sanguinẽ de capite ac cubitis detrahito, vt superna aluus calescere desinat , & partes supra septum transuersum frigefacito,excepto corde. Infernas autem calefacito,homine in solio aquæ calidæ collocato,ac semper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle solum decem digitorum longitudinis facito , & ex summa anteriori parte fel taurinum oblinito, atque sic bis ac ter subdito, quo omnia combusta stercora circa rectũ ac princeps intestinum contenta educas. Et si quidem sic obedierit, posteà clysterem adhibeto. Sin minùs,follem fabrilem indito, & in ventrẽ flatum immittito,à quo & ventrem,& intestini contractionem distendas. Deinde extracto folle,clysterem adhibeto. Sit autem infusum per clysterem iniiciendum paratũ non ex valde calefactoriis , sed ex his quæ stercora dissoluunt ac colliquant. Posteà obturata per spongiam sede,in aqua calida desideat F

Medela.

A sideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit,& rursus dimiserit,sanus euadit. Cæterùm priore tẽpore mel optimũ delingat, & vinum splẽdidum vernaculũ bibat. Quod si voluulo amoto , febris ipsum corripiat , desperatus est. Fortassis enim & inferna aluus soluta ipsum occiderit.

Desperatio huius morbi quando.

Peripneumonia.

PEripneumonia talia facit. Febris acuta tenet,& spiritum frequentem ac calidum respirat,& anxietas adest,& impotentia,& iactatio, & dolor sub scapulas, & ad clauiculam, & ad mammam,& grauitas in pectore, quãdoque etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint, Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. B Saliuam tenuem, ac spumosam primùm spuit. Lingua flaua est. Verùm progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua,& si digitum apponas inhęret. At liberationem à morbo significat lingua,similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimũ diebus quatuordecim,ad summũ vna & viginti,& per hoc tempus tussit vehemẽter,& vnà cum tussi purgatur,primùm saliua multa & spumosa. Septima verò & octaua die vbi febris in vigore fuerit , si humida sit peripneumonia, crassior prodierit:sin minus,non. Nona verò & decima,cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque decimamquartam, multa & purulenta. Atque hoc in his contigit,quorum C naturæ & corporis affectiones humidæ sunt , & morbus fortis est. Quorum verò & natura,& morbi cõstitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur decima quarta die resiccatus fuerit,& non amplius purulentum tussiendo reiecerit,sanus est. Sin minus, ad duodeuigesimam, & vigesimam primam animum aduerte, & si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus,interroga ipsum,an dulcior sit saliua,& si affirmauerit hoc , scito pulmonem ipsi suppuratum esse , & morbus annũ durabit,si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si verò insuauem saliuam esse dixerit,status morbi lethalis est. Verũ in primis diebus hi maximè manifesti fiunt. Si enim putrefactum ac purulẽtum expuerit in diebus duobus ac viginti , & non exulceratus fuerit , euadit. Si minus, non.

Purulenti pulmonis signa.

non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quę in D
pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum absuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si verò pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterùm peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primùm caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est potissimum elueris ac commoueris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum excreandum conducunt. Si verò pro ra- E
tione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Aluum autē in primis quatuor aut quinq; diebus subducere oportet, & hoc paulò amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autē euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam aluum tertio quoq; die deorsum commoueto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infrà secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccātur, & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neq; valde suppressam esse, vt ne febres sint acutæ: neque valde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamenta sursum F
educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc vlterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamentum veratrum albū, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. Quòd si saliua non probè purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicendū est nullam spem vitæ reliquā esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probè obierit. Quin & aliter facere curationem oportet. A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & vrticæ vtriusq; itidem vnam, sinapis & rutæ quātum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphij magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquam verò purum expuere cœperit

Curatio.

Venter nimis solutus quinto die necat.

Curatio altera.

A cœperit, ari cōchulam maiorē, & sesamū, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibēda præbeto. Si verò magis ducere voles, radicis Capparis corticem his ammisceto.

Pleuritis.

Qvum pleuritis apprehēderit: hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentē spiritum habet, & erectæ ceruicis spiratio vrget, & tussiendo reiicit subbiliosa, velut à mali punici corio, si non ruptiones habuerit. Si verò habuerit, etiam sanguinem à ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta reiicit. Et est quidem biliosa mitior, si non ruptiones æger habeat: sin minus, dolo
B rosior quidem est, sed non lethalior. At sanguinea fortis, & dolorosa, & lethalis est. Quum igitur affuerit simul singultus, simúlque cum saliua sanguinis grumos nigros tussiendo reiecerit, septima die moritur. Si verò dies decem transgressus fuerit, à pleuritide quidem sanus fit, verùm vigesima suppuratur, & pus tussiendo reiicit, demum verò reuomit, & non adeò facilis curatu est.

Pleuritides siccæ.

Svnt & siccæ pleuritides sine sputo. Verùm hæ difficiles sunt. Iudicationes autem similes aliis sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Biliosæ verò & sanguineæ, nona & vndecima die iudicant, atque hi magis sani fiunt. At si à principio quidem molles quidam tenue
C rint dolores, à quinta verò ac sexta die acuti, hi vsq; ad duodecimum perueniunt, & non valde effugiunt. Periculum autem maximè est, vsque ad septimum. Imo etiam vsque ad duodecimum. Post has verò sanantur. Quæ verò ab initio molles sunt, à septima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & sani fiunt.

Pleuritis ex dorso.

Pleuritis ad dorsum intantū ab aliis differt, dorsum dolet velut ex plaga, & suspirat, & aceruatim respirat. statim autem spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia aut quarta die saniem mingit subcruētam. Moritur autem maximè quinta die: sin minus, septima. Has si effugerit, vixerit. Et morbus lenis est ac minus lethalis. Custodire tamē oportet vsque ad decimumquartum. Postea verò sanus euadit. Cæterùm

quibuſdam pleuriticis ſaliua quidẽ pura eſt, mi&ctio autem D
cruenta, velut ſeroſa à carnibus aſſatis ſanies, dolores vero
acuti per ſpinam ad pectus,& ad inguem tendunt. Hic ſi ſe-
ptimũ diem effugerit,ſanus fit. At ſi alicui in his pleuritidi-
bus cõtingat dorſum rubefieri,& humeros calefacere,& in-
ter deſidendum grauari,& vẽter exturbetur egeſtione cum
virore pallida ac valde graueolenti, hic propter ventris ege-
ſtionem,vigeſima prima die moritur. Has ſi effugerit, ſanus
fit. Quibus autem ſtatim ſputa varia ſunt,& dolores valde
acuti,hi tertia die moriuntur. Hanc autem tranſgreſsi,ſane-
ſcunt. Qui verò ſanus non fit ſeptima,aut nona,aut decima,
hic ſuppurari incipit. Melius eſt autẽ ſuppuratum fieri,etiã ſi
doloroſum ſit, Minus enim lethale eſt. Porrò ſupra omnia re E
lata ſigna,in vnaquaque pleuritide conſiderare oportet lin-
guam. Si enim bulla ſubliuida fiat in lingua, velut ferro in
oleum tincto,ſi quidẽ in principio fiat aſpera, difficilior eſt
morbi emotio,& neceſſe eſt ſanguinem tuſsiendo reiicere,
in diebus quibus id fieri oportet. Si verò facta morbi pro-
greſſu fiat. iudicationes quidem contingent ad decimum-
Medela. quartum diem, Verùm neceſſe eſt ſanguinem ſpuere. Habet
autẽ ſe res de liberatione ab hoc morbo,hoc modo. Si quidẽ
tertia die inceperit maturari ac expui,citius liberabitur. Si
verò poſterius matureſcat,poſterius iudicationes fiunt,quẽ-
admodum in capitis ſignis. Dolores porrò in omni pleuriti-
de,plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Cu F
rare verò pleuritidas hoc modo oportet, vt plurimum velut
phrenitidem & peripneumoniam,pręterquam quòd hic bal
neis calidis & vino dulci vtendum eſt. Si igitur prima aut ſe-
cunda die poſtquam inuaſit ægrum, acceſſeris,ſi ſtercus pro-
diit purum,aut leuiter bilioſum & modicum, infuſum ex
Thapſia per clyſterem iniicito. Si verò aluus commota, no-
ctu quidem egerat,poſtridie verò dolor & tormen vexet,rur
ſus clyſterem adhibeto. At ſi æger bilioſus ſit natura, & non
purgatus correptus fuerit à morbo,priuſquam ſaliuam bi-
lioſam expuat,etiam medicamento bilem probè purgato.
Si verò iam expuat bilioſa,medicamentum ne dederis. Si e-
nim dederis,ſputum ſurſum prodire nõ poterit,ſed ſeptima
aut nona die ſuffocabitur,maximè ſi præcordia doleant.
Quod ſi ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant,
clyſter

A clyſterem adhibere oportet,& in potu ieiuno bibendam da-
re. Ariſtolochiam,hyſſopum,cuminum. ſilphium, peplum,
mecona appellatum album,florem æris,mel,acetum, & a-
quam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes
facere oportet. Reliqua verò ſic ſe habent. Multa calida pro
viribus ægri lauato, capite excepto, & quum iudicationes
ſunt,dolentes locos humidis fomentis tepefacito, & oleo il-
linito. Quum verò impetu fertur morbus,& ægrũ & medi-
cum à curationibus quieſcere conuenit,ne quid mali indu-
catur. Dandus autẽ eſt ptiſanæ ſuccus coctus,aliquanto craſ-
ſior ſpiſsitudine mellis. Poſt balnea etiam vinum dulce & a-
quoſum bibendum eſt,non frigidum,modicum, ex anguſti
B oris pocillo,& vbi tuſſes inuaſerint, ampliùs bibendum &
quàm maximè exſcreandum,& putu humectandũ, quo pul-
mo humidior factus,faciliùs ac citiùs ſputum reddat,& tuſ-
ſis minùs affligat. Sed & mali punici dulcis vinoſi ſuccum,la-
cte caprino modico,& melle ammixto,paulatim ſæpe dato,
& noctu & interdiu,& ſomnum quàm maximè prohibeto,
quo purgatio & citiùs & copioſior fiat. At verò ſanguineam
pleuritidem ſic curare oportet. Poſt iudicationes cibis leui- Pleuritis
bus reficito,& quietem agat,& nimiùm caueat ſolem, ven- hæmatodes.
tos,repletiones,acida,ſalſa,pinguia,fumum, flatus in aluo,
laborem,venerem. Si enim morbus recidiuarit,mors ſeque-
tur. In expuitionibus autem ſi dolor habeat, & expuere non
C poſsit,ieiuno æris florem dato. magnitudine oliuæ, & ſucci
ſilphij dimidium eius,& trifolij ſeminis modicum. Hæc ex
melle delingat. Aut piperis grana quinq;,& ſucci ſilphij ma
gnitudinem fabæ,mel,acetum,& aquam, ieiuno tepida bi-
benda præbeto. Hoc etiam dolores ſedat. Quòd ſi pro ratio-
ne ſpuere non poſsit,ſed moretur ſputum hærens in ipſo, &
ſtertat in pectore,ari magni radicis conchulam maiorem,&
oleum ac acetum mixta dato,& acetum aqua dilutum inſu-
per bibat. Aliud forte. Florem æris magnitudine fabæ, &
nitrum aſſatum dupla portione,& hyſſopi quantum tribus
digitis comprehendi poteſt,molli miſceto,& aquam ac oleũ
modicum adſtillato,& tepefacta in conchula maiore infun-
dito, vt ne ſuffocetur. Hoc etiam in peripneumonia face-
re oportet, ſi non purgetur. Si verò neque ſtertat, neque
velut oportet,ſpuat,capparis fructus quantum tribus digitis
 com

comprehendi poteſt,& piper,& nitrum modicum,& mel,& D acetum,& aquam miſceto,atque hæc tepida ſorbenda præbeto.Altera die eadem in aceto,melle,& aqua feruefacta ſorbeat.Hoc etiam ſtertentibus dato,& his qui purgari non poſſunt.At ſi fortius facere voles,hyſſopi & ſinapis,& naſturtij concham maiorem,melle & aqua terito,& feruefacta ac excolata,tepida ſorbenda dato.Atque hoc modo hi morbi curati ſanãtur,ſi non quid ſputi in pulmone relictum pus fiat, à quo arida tuſsis ſequitur,& febris ac horror emergunt,& erecta ceruice ſpiratio tenet,& frequentem & aceruatam reſpirationem æger habet,& vox paulò grauior fit,& color cùm calore faciem occupat.Progreſſu verò temporis,morbus magis manifeſtus redditur.Hunc ſi intra decem dies ſu- E
ſceperis,vbi victu & balneo calido calefeceris, medicamentum quod pus ducat,in pulmonem infundito, aliiſque pus ducentibus vtitor,atq; ſic velut ſuppurato victus rationem præſcribas.Caput quoque reſiccato,vt ne quid influat. Si verò ex eo quod in pulmonem infuſum eſt,pus non educatur, rumpitur hoc ipſum ex pulmone in thoracem,& poſt ruptionem ſanus eſſe videtur,quoniam ex anguſtia ad amplam capacitatem pus peruenit,& ſpiritus quem reſpirando trahimus in pulmone locum ac ſedem habet.Verùm progrediente tempore pectus pure impletur,& tuſſes,& febres,& alij dolores omnes magis ipſum premũt,& morbus inclareſcit. Hunc poſt eruptionem per quindecim dies ſinere oportet, quo pus rurſus matureſcat.Nam ex eo quod pus ad amplio- F
rem locum deuenit,perfrigeratum eſt,& id quod in thorace humidi erat ad ſeipſum attraxit,ita vt ipſum ſit ſemiputrefactum. Si quidem igitur ſua ſponte expui incipiat in hoc tempore,bene eſt.Sin minùs,medicamentis aut potionibus opem ferre oportet,in vltimis ex quindecim illis diebus,feſtinando ad corporis excitationem antea quàm magis affligatur,ita vt caput purum cuſtodias,influxionum gratia. Si verò non ſpuatur,ſed ſui ſignificationem ad latera præbeat, ſecato aut vrito.At ſi neque ſpuatur,neque ad latera de ſe ſignificationem præbeat,vbi multa calida ieiunum lauaſti,& neque potu vſum in firma ſella locaſti,alter ex humeris ipſum apprehendat,tu verò concute ipſum,aure ad latera admota,quo percipias ex vtra parte ſignificationem ſui præbeat.

A beat.Optandum autem eſſet ex ſiniſtra.Nam dextras vrere aut ſecare lethalius eſt.Quanto enim robuſtiores ſunt dextræ partes,tanto etiã fortiores morbi in ipſis fiunt. Quod ſi præ craſsitudine,humor non fluctuet, neque ſtrepitus ſit in pectore:verùm ſpiritum frequentem trahat,& pedes intumeſcant,& tuſsicula aliqua adſit,ne te decipiãt,hæc,ſed thoracem pure plenum eſſe probe noris. Proinde in terra eretriade liquida,& valde trita ac tepida,linteum tenue tingito,eóque thoracem circũcirca integito,& qua parte primũ reſiccatum fuerit,ea ſecato aut vrito,quã proximè ad ſeptũ trãſuerſum,cauendo tamen ne hoc ipſum lædas. Si verò voles,ipſam terram eretriadẽ illinito,& ſimiliter velut in lin-
B teo conſiderato.Multi ſimul illinunt,ne quæ primùm illinuntur reſiccentur.Poſt ſectionem aut vſtionem,linamento ex lino crudo vtere,& paulatim pus emitte.Cæterum vbi ſecare vel vrere voles,corpori in eadem figura,in qua inter ſecandum aut vrendum futurum eſt,notam imprimito, vt ne cutis te decipiat,ſi in figuræ trãſmutatione ſurſum aut deorſum magis cedat.Sed & tuſſes vitare oportet ex victu, vt ne rurſus pus reuellant ad pulmonem.Malũ enim hoc eſt:quare permittendum eſt vt ad ſectionem quàm citiſsimè reſiccetur.Poſtquam verò duodecima affuerit dies, reliquũ pus totum emittito,& ex linteo linamentum indito,& bis in die pus emittito,& ventrem ſupernum ex victu quam maximè
C reſiccato,Atq; hoc modo oportet etiã ſuppurationes ex vulneribus,& ex peripneumonia:& ex magnis deſtillationibus, & pulmone ad lateres prolapſo,conſiderare ac curare.

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quando voles bibẽdas dato. Sunt autem multarum operationũ. aliæ enim mictionem inducunt,aliæ alui egeſtionem, aliæ vtrunque præſtant,aliæ neutrum,aliæ ſolùm frigefaciũt,velut ſi quis in vas aquæ feruentis frigidam aquam infundat. aut ipſum vas ad frigidum ventum exponat. Dabit itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ:neque eadem omnes bibere poſſunt. 1 Fauorum ſiccorum heminarum duarum menſurã aqua macerato,& conterens guſtato donec ſubdulcis aqua fiat, deinde exco-

lato,& iniectis apiis bibendam dato. II. Seminis lini ace D
tabulum,aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis
imposita coquito ac feruere finito vt transpirent,donec suc-
cus ad tactum pinguis fiat. III. Aquam mulsam aquo-
sam ad dimidias coquito,deinde apio iniecto frigidam pau-
latim exhibeto. IIII. Ordeum Achilleum magnum ac-
plenum heminæ mẽsura siccato,& acutis spicis ablatis, vbi
probè laueris,aquæ cogio affuso coquito ad dimidias, frige-
facito ac bibendum dato. V. Cumini Aethiopici heminæ
decimæ parti,tres aquæ semicongios affunde,& olla luto pi-
loso oblita,donec tertia pars restet feruere fine, & frigidam
hanc ad omnem ardentem aliámque febrem exhibe.

VI. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. E

VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso,ad dimidias co
quito,deinde excolato,& apiis iniectis frigidam dato.

VIII. Prosunt & vina alba aquosa ex vuis pasis.

IX. Prosunt & vuarũ passarũ expressarũ retrimẽta aquosa.

X. Vuarum passarum albarum exẽptis vinaceis heminã,
radicum quinquefolij manipulum,tundito, & affusis aquæ
heminis viginti,ad dimidias coquito,& frigidam hanc pau-
latim bibendã dato. XI. Ad farinæ ordei pleni crassiæ chœ-
nicem dimidiam, aquæ congium affundas,& quum iam in-
tumescunt crassæ farinæ partes,manibus teras, donec aqua
alba fiat,& adianti pugillo iniecto,sub dio per noctem expo-
nito,ac exhibeto. XII. Ouorum trium aut quatuor candi- F
dum,in aquæ congio concussum bibat.Hoc valde frigefacit,
& ægrum ad aluum exonerandam conturbat.

XIII. Ordei torrefacti probè loti chœnicẽ dimidiã, in a-
quæ cõgio bis aut ter feruere finito,& frigidã hãc exhibeto.

XIIII. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce
dato.Hoc vrinam inducit. XV. Cucumeris peponis corio
nudati pollinem ex aqua præbeto.Hæc potio vrinã ciet, fri-
gefacit,& sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoquito,
deinde ollam nouam,in maiorẽ ollam aqua plenã ponito,&
alia aqua eruo affusa,ad modicum tempus coquito. Postea
vbi coctum fuerit eruum, tertiam aquæ partem reliquam
excolatam bibendã dato,ita vt ad singulos cyathos,& cucu-
meris,& erui pollinẽ inspergas.Hoc constanter sitim sedat.

XVII. Vinũ Thasiũ vetus parte vna,cũ vigintiquinq; aquæ
partib

A partibus dato. XVIII. Trifolium,cucumeris pollinem,&
crassam ordei farinam in aqua macerato,& hanc bibendam
dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos,in
aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua
dilutum,aquosum bibat,adianti pugillo iniecto. Hoc vrinã
ducit,& aluum soluit. XX. Mala odorata dulcia cõtundito,
& aqua macerato,& aquam bibendã dato. XXI. Mala cy-
donea eodem modo,si aluus soluta fuerit in febre ardente.

XXII. Quòd si morbus regius insuper corripiat, vuæ pas-
sæ albæ exemptis vinaceis,& cicerum alborũ, vtrorumque
dimidiam heminã,& ordei Achillei magni ac pleni tantun-
dem,cnici tantundem,aquæ heminas decem,& apium,&
B mentam,& coriãdrum,de singulis parũ,terito donec placi-
dè aqua dulcescat,& adianti pugillo postea iniecto, vbi sub
dio per noctẽ exposuisti,exhibeto.Potes etiã alia his similia
imitari. Omnia verò per noctem sub dio exposita dabis fe-
brienti,exceptis his quibus alui plus quàm conuenit fluunt.

XXIII. Pulegij pugillos tres,apij duplum,in vino diluto co-
quito ac exhibeto:hoc vrinã ciet,& bilem per aluum trahit.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER QVARTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

AD hominis generationem de omnibus & viri & mulieris partibus semen progressum,& in vterum muliebrem illapsum cõdensatur,temporéque veniente natura hominis formam referens ex ipso producitur. Habet autem & mulier,& vir,quatuor species humoris in corpore,à quibus morbi fiunt,qui non à violentia aliqua fiunt. Sunt autem species hæ,Pituita,Sanguis, — *Membra omnia generationi conferuat.*

Bilis,& Hydrops ſine aqua:& de his non minima,neque de- D
Pituita.ſanguis,bilis. bilisſima,in ſemen procedit portio. Et quia animal ſecun-
dum parentes naſcitur,tot humorum ſpecies,& ſanorum &
morboſorum in ſeipſo habet. Oſtendam autẽ quæ in vna-
quaque harum ſpecierum & plura & pauciora in corpore
fiunt,& à quo ægrotant. Et quòd morbi imparibus diebus
iudicantur. Et quæ ſint morborum principia.Et qualia ſin-
gula ex ipſis in corpore efficiant, vt morbum inducant.& à
quo rigor febrilis fiat,& cur poſt ipſum febris irruit. Pri-
mùm autem demonſtrare volo,quomodo bilis,& ſanguis,&
hydrops,& pituita,copioſiora & pauciora fiant à cibis & po-
tibus,hoc modo. Ventriculus dum plenus eſt,omnium ho- E
rum corpori fons eſt.Verùm vbi vacuus eſt,corpore fruitur
colliqueſcente. Sunt autem & alij fontes quatuor, à quibus
vnuſquiſque horum humorũ in corpus procedit,poſtquàm
Quatuor corporis fontes. ſanè ipſi à ventriculo acceperunt: & hi quoque fontes vbi
euacuantur,de corpore fruuntur.Sed & ipſum corpus attra-
hit,vbi ventriculus in ſeipſo quid habuerit. Et ſanè ſangui-
Cor ſanguinis fons,caput pituitæ,lien aquæ,fel bilis. ni fons eſt cor,pituitæ caput,Aquæ ſplen,Bili locus folliculi
in hepate.hi ſunt quatuor humoribus his fontes,ventriculo
excepto. Ex his autem maximè caui ſunt,Caput & Splen,
Nam in hoc ipſo maxima amplitudo eſt.Verùm de hoc pau-
lo poſtea clarius dicam.Quin & hæc ſic ſe habent. In omni-
bus cibis ac potibus & bilioſi quid eſt, & aquoſi.& ſangui-
nei,& pituitoſi: in alio plus,in alio minus. Quapropter &
quæ eduntur ac bibuntur,alia aliis præſtant ad ſanitatem. F
Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Poſtquam verò comedit
Quo pacto hæc corpus hauriat. aut bibit homo, corpus in ſeipſum humorem relatum ex
ventriculo,& fontes trahunt per venas de ventriculo,ſimi-
Terræ vires. lis humor ſimilem, & corpori diſtribuunt. Quemadmo-
dum etiam in plantis ſimilis humor ſimilẽ trahit de terra.
Habet enim eodem modo terra omnigenas in ſeipſa ac in-
numeras facultates.Quæcunque enim in ipſa naſcuntur,his
omnibus exhibet humorem ſimilem vnicuique, qualem &
hoc ipſum quod naſcitur ſibi ſimilem,iuxta cognationẽ ha-
bet.& trahit vnumquodque de terra alimentũ,quale etiam
Exemplum à roſa & allio. ipſum exiſtit.Nam & roſa de terra trahit talem humorem,
qualis ipſa in potentia eſt:& allium de terra humorem eiuſ-
modi trahit,quale ipſum in potentia eſt. Et alia omnia
terræ

A terræ naſcẽtia,ex terra trahunt,ſingula iuxta ſeipſa.Si enim
hæc res non ita ſe haberet, non naſcerentur plantæ ſimiles
ſeminibus.Cui porrò plantæ in terra cognatus humor mul-
to vberior eſt quàm conuenit, ea planta ægrotat. Cui verò
paucior quàm opportunum eſt, ea reſiccatur. At ſi ab initio
non inſit terræ humor,quem planta iuxta cognationem tra-
hat,ne germinare quidem poterit. Intelligentiã autem hu-
ius rei,quòd ſi non habeat planta humorem ſecundũ natu-
ram,ne ab initio quidẽ germinet,inde nobis ſuppeditatur.
Ionia enim regio & Peloponeſus pro temporibus anni à ſo-
le non minime calet ac illuſtratur,vt ſol naſcentibus è terra
ſufficere poſsit,attamen fieri nõ poteſt,multis fruſtra iam id
B tentantibus,vt in Ionia aut Peloponeſo Silphium naſcatur. **Silphium.**
At in Libya ſua ſponte naſcitur. Non enim eſt neque in Io-
nia,neque in Peloponeſo, eiuſmodi humor qui ipſum alere
poſsit. Quum autem ſint & aliæ multæ medicinæ,quas ſole
ſufficiente,regiones alere non poſſunt, aliæ verò ſua ſponte
producunt,hoc ipſum eius quod nunc dicturus ſum conſide-
randi occaſionem exhibet.quantũ videlicet locus alteri loco
etiam valde vicinus præſtet ad iucundi vini productionem,
ſole æqualiter ſufficiente.Hic etenim in terra humor eſt,qui
vinum ſuaue exhibere poteſt,illic non eſt. Sunt etiam ſyl-
ueſtria non pauca in loco naſcentia,quæ ad orgyæ ſeu cubi-
torum quatuor ſpatium translata,naſci minimè comperias.
Non enim habet terra talem humorem translato, qua-
C lem illa ſylueſtribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipſis
quædam venenoſiores,aliæ humidiores,aliæ dulciores,aliæ
ſicciores,aliæ aſperiores,& innumeræ aliæ aliter ſe habent. **Diuerſi terræ humores.**
Innumeræ enim ſunt in ipſa terra facultates.Et propter hæc
genera primùm nihil alteri ſimile ex terra productum eſt,
quod non eſſet cognatum.Et mihi ſanè videntur hæ omnes
plantæ ſylueſtres fuiſſe. Verùm homines ipſas mãſuefece- **Prius ſyluatica omnia fuerunt.**
runt,fructum ferre efficientes vnamquanque iuxta ſuum
ſemen. Trahit enim ſimilis humor ſimilem ex terra,& ex
hoc augeſcit ac nutritur.& nullum ex terræ naſcẽtibus alte-
ri ſimile eſt, quòd non æqualem, neque ſimilem humorem
ex terra trahat. Et omnia quæ naſcuntur in cibi ac potus **Cibus potúſq; quid ſecum habeat.**
vſum venientia, multas facultates de terra ad ſe trahunt,&
in omnibus eſt aliquid pituitoſi ac ſanguinei. Et ex hoc
Z 5 adeò

adeò ad hanc demonstrationis necessitatem deueni, quod à D cibis ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus, secundũ fontes quos nominaui, similis humor similem per venas. Referã quoque aliud argumentum, quòd singula prout relatum est trahant, & simul dicam vnde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caseum comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit. quod pituitosum est, statim ipsi ad os ac nares accurrit, atque hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita esse credere oportet, ex his quæ ego referam. Assero itaque, quod quantum in cibo aut potu pituitæ inest, illud vbi ad ventriculum peruenit, partim corpus ad seipsum trahit, partim caput, vt quod cauum sit, & ve- E lut cucurbita corpori incumbat, ad se trahit, vt pote viscosa existente pituita, ita vt hanc alia per aliam sequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copiosior est recens, ab ipsa violente extruditur. Quapropter vbi quis edit aut bibit aliquid pituitosi, exscreat pituitam. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si vbi edit aut bibit quid pituitosi homo, non rursus exeat quod redundat, neque per os, neque per nares, necesse est ipsum manere in capite, aut ad corpus descendere de capite, & ad ventriculum peruenire. At optimum quidem fuerit, si ad ventriculum perueniat. Exire enim poterit vnà cum stercore, & si quidem multum fuerit ac humidum, stercus humectare poterit. Si verò modicum, non hoc effece- F rit. At si in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis est. Si verò modicum, nõ hoc fecerit. Significationem autem de se præbet copiosum ne sit an modicum. Quòd si ad corpus deueniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, si quidẽ multa fuerit pituita, statim corpus læserit: si verò pauca, nõ adeò lædere poterit. quum magnum sit corpus, si nõ & aliud quoddam principium ipsi reliquum sit. Verùm temporis progressu, si alia pituita superaccedat, lædi vtique possit. At si corpus vesicæ ac ventriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipsa habuerit. In hoc igitur sermone demonstratum est, quomodo caput pituitam ex ventriculo trahat, & simile ad simile perueniat, & simul à me dictum est, quomodo & quare copiosior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc verò dicam de bile

Caput cucurbitulæ instar.

Pituita quid agat.

A bile, quomodo & cur copiosior in corpore fiat, & quomodo locus folliculi in hepate ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit & bibit homo aliquid amari, quòdq; aliàs biliosum ac leue est, copiosior etiam bilis fit in hepate, & statim dolet hepar, quod pueri cor vocant, atq; hoc ita fieri videmus, & clarum nobis est quòd à cibo aut potu factũ est. Trahit etenim corpus in seipsum de cibis omnẽ prædictum humorem: Trahit etiã folliculus in hepate, quicquid isthic biliosi inest. Et si derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet, & de ventre copiosior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculũ, & ex hoc tormen ventriculo oboritur, & pars ipsius per vesicam, B pars per aluum egreditur, atque sic minima pars in homine manet, & dolores cessant. Si verò neutrum horum cõtingat, procedit primùm de veteri bile ad corpus, distribuitur enim ad ipsam: & si multa fuerit, statim significationem sui præbet alij humori ammixta. Si verò modica, non adeò læserit, quum magnum sit corpus, si nõ & aliud quoddã principium suboriatur, Verum tẽporis progressu, si alia bilis superaccedat copiosior, hominem vtique læserit. Si verò nõ superaccedat, excolare illam poterit corpus; vt & bilis, & quæcunque biliosa sunt, prodeant. Nam quæ in cibo ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sanè etiam alia quæcunque lædentia sunt medicamẽta, vbi aliud ab alio in ventriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habẽs: id quod C superatum est expellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his quæ in ventriculum incidunt morbus huic oboritur. Atque in hoc sermone iam ego declaraui, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore, à cibis & potibus: & quòd trahit in seipsum folliculus in hepar, iuxta similitudinem id quod biliosum est à cibis ac potibus.

Nunc verò dicam de aqua, quomodo, & cur copiosior fiat in corpore, & quomodo splen trahat in seipsum. Assero autem vbi homo bibit amplius, & corpus, & splenem aquam in seipsa trahere ex ventriculo. Et si plus traxerint quàm oportet, statim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelligunt quicunq; homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, optimum est, si vetus aqua quæ in splene inerat, ad vesicam aut vẽtriculum excoletur, & per hæc expellatur.

Nam

Bilis.

Nam per ſupernas regiones nō purgatur aqua de ſplene, niſi D
quantum eius in vaſis ineſt, quæ de liene procedunt: verùm
ad ventriculum & veſicā depurgatio fieri poteſt. Si vero hæc
ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras exco
letur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atque iſthic
alij humori miſcetur. Et ſi quidem pauca fuerit, non ſanè læ-
ſerit. ſed de corpore ad veſicam, & ad ventriculum, per venas
excolari poterit. Sunt enim multę ex hoc tendētes deorſum,
quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahūt, vbi ſicciores fue-
rint quàm prius erant. At ſi alia aqua generetur, & ventricu-
lus ac veſica foras non expellant, ſplen eleuatur, & infernæ
corporis partes dolore afficiuntur. Atq; hæc à me dicta ſunt,
quomodo & cur aqua copioſior generetur in corpore à potu: E
& quomodo ſplen trahit. Nunc autem de ſanguine dicam,
quomodo & cur amplior in corpore generetur. Poſtquàm bi
bit aut comedit homo aliquid quod ſanguineum eſt, trahit
quidem & totum corpus in ſeipſum, trahit autem & cor ſan-
guineum ad ſeipſum. Et vbi plus attraxit, nō oboritur cordi
dolor. Eſt enim cor res ſolida ac denſa, & propterea dolore
nō affligitur. Et ex ipſo procedunt venæ craſſæ iugulares ap-
pellatæ, ad quas ſtatim ſi copioſius accedat, ſanguineum il-
lud diſtribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus de-
legāt. Et quum ederit aut biberit homo quid ſanguinei, ſta-
tim venæ iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedēte ve-
rò ad cor & corpus ſanguine quā ſatis eſt vberiore, à cibis ac
potibus, & ad alium humorē ammixto, ſi non ab ipſo egreſ- F
ſus fuerit, per aluum aut veſicā, reliquo humori ammixtus,
dolorem corpori inducit. Si verò modicus accedat, non ſanè
læſerit corpus. Verùm tēporis progreſſu diſtribuitur ab ipſo
ad ventriculū, aut ad nares, quæ ipſum foras excolant, & nul-
la læſio contingit. Si verò paulatim copioſior fiat morboſus
efficitur. Atque ita quomodo copioſior ſanguis generetur, à
me declaratum eſt. Quum autem ſint quatuor, Sanguis,
Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hæc à me demonſtrata ſunt, &
quomodo, & cur copioſiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd au
tem ex his fiant ac generentur, hoc argumento conſtat. Si ho
mo parū edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi indu
cit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta ſunt. Attigi etiam obi-
ter oſtendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Ve-
rùm

Splen turgens quid agat.

Cor cur nō laboret.

Venæ iugulares.

A rùm de hoc paulò poſt meliùs tractabo. Cæterùm fontes hi
quatuor quos nominaui, quum pleni fuerint, ſemper corpori
diſtribuunt: quum verò vacui, vice verſa trahunt ab ipſo, Sic
etiā ventriculus facit. Et habet ſe res hoc modo, veluti ſi quis
tria aut plura ænea vaſa in planiſsimo loco componat, & co-
aptata quàm optimè diſponat, fiſtulis ad foramina inſertis,
atq; ita placidè in vnum vas aquam infundat, donec omnia
ab aqua fuerint expleta. Ab vno enim diffluet in reliqua va-
ſa, donec etiam alia fuerint explera. Poſtquàm autem plena
facta fuerint vaſa, ſi quis de vno aquā effundat, retribuet ſe
retro fluens aqua ad vnū vas, & vacua fient reliqua vaſa rur-
ſus, quemadmodum etiam ſuſceperunt. Sic ſanè & in corpo-
B re res ſe habet. Poſtquàm enim cibi ac potus in ventriculum
inciderint, fruitur corpus de ventre, & vnà cùm fontibus im-
pletur. Vbi verò aluus vacuatur, rurſus retro humor ab ipſo
redditur, quemadmodū ſuſceperat, veluti ex aliis ad vnum
vaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes, aliæ
tenuiores, aliæ craſsiores, multæ ac frequētes. Hæ autem do-
nec viuit homo, apertæ ſunt, & ſuſcipiunt & dimittunt nouū
humorem. Vbi verò mortuus fuerit, clauduntur & extenuan
tur. Quandiu igitur viuit homo, fruitur corpus de vētriculo,
vbi quid in ſeipſo habuerit: fruūtur etiam fontes, & impleti
corpori diſtribuunt. Si enim corpus non traheret de ventri-
culi humore, ſed ſoli fontes, & hi ad corpus diſtribuerēt, non
ſanè haberet corpus ſufficiens alimentum, ſed paucius. Non
C enim ampliùs haberent alimentū fontes, quod corpori ſub-
miniſtrarēt. At verò ſi fontes iſti non eſſent, dum edimus ac
bibimus, verè non cognoſceremus, neq; quid iucundū, neque
quid iniucundum eſſet, propter hanc quam referam neceſſi-
tatem. Hi loci quum minores ſint, & intra reliquum corpus,
ſemper etiam anteà quàm attrahat vnuſquiſque iuxta ſuam
facultatem, reliquo corpori denūtiat de cibis ac potibus, qui
bilioſus ſit, & qui pituitoſus, & qui ſanguineus, & qui aquo-
ſus. Quicquid enim horum humorū plus quàm opportunū
eſt, in cibis ac potibus nobis obuenerit, neq; cibos illos iucun-
dos facit. Quæ verò maximè appetimus, pro eorum ratione
etiam illi iucundi ſunt. Si verò cibis ac potibus opus habue-
rit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipſis
fontibus, donec humor paucior quàm oportet fiat, & tūc ſa-
nè appe

Fōtes corpori ſubminiſtrāt, non ſoli.

Quo pacto ſua quiſq; trahat.

nè appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod por- D
tionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea vbi
multùm cibi sumpsimus aut bibimus, quandoq; adhuc cibũ
aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm
quòd appetimus. Postquàm autẽ comedimus, & adæquatus
fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc
cessat appetentia. Atque hæc de hoc à me dicta sunt. Quin &
hoc se ita habet, quòd ad folliculum in hepate, sola bilis à ci-
bis ac potibus secernitur. Venulæ enim quum debiles & te-
nues sunt, alium humorẽ trahere non possunt, qui grauior &
crassior existit: & simul non est ea loci capacitas, vt alius hu-
mor in hoc folliculo consistat: & est hic locus maximè fami- E
liaris bilis secũdum naturam, & ob id in ipso nullus alius fit
morbus, quàm is quem homines Cardiogmũ, hoc est, cordis
morsum vocant. At caput, & cor, & splen, de omnibus humo-
ribus participant. Vnumquodq; tamen si non ægrotet, pluri-
mùm de relatis participat, iuxta suam ipsius naturã, caput pi-
tuita, cor sanguine, splen aqua. Trahũt autẽ & de alio humo-
re venæ in seipsas, amplæ & crassæ, & instar pampini retortę
existentes, ita vt vbi trahant, alius humor alium sequatur. Et
cordi quidẽ propinquant venæ iugulares crassæ, ad quas citò
distribuitur, vbi illi amplior quàm cõmodus est humor acce
dat. Hæ verò ad reliquum corpus delegãt: & simul ipsum cor
solidũ est ac densum, vt ab humore non ęgrotet, & propterea
nullus morbus in corde oboritur. Caput autẽ & splen maxi- F
mè sunt morbis obnoxia. Aegrotant enim & ab his quæ à na
tura insunt, quum plura quàm opportunum est, accesserint.
Aegrotant itẽ ab aliis humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ
ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt ac caua, vt & aliis
humoribus recipiendis capacitas in ipsis fit, paulatim nimi-
rùm accedentibus, & ad eum humorem qui à natura inest, se
ammiscẽtibus.. Quemadmodũ in vase magno amplior capa
citas est quàm in paruo. Sic sanè & in capite, aut in splene, res
se habet. Magna enim capacitas maximè in ipsis est. Si verò
repletæ fuerint isthic humore venæ, ab ipso sanè in illis mor
bus oboritur. Atque hæc mihi de hoc nunc dicta sunt. Volo
autem meliùs declarare, quomodo vnusquisque horum hu-
morum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores
esse demõstraui hominem lædentes. Quatuor item ipsorum
fontes.

Cur cùm multum sumpsimus plus appetimus.

Locus bilis fel.

Caput pituitę locus, cor sanguinis, lien aquæ.

Venæ iugulares.

Cur cor nõ afficitur, caput & liẽ multum.

Quo pacto humores in corpore minuantur.

A fontes. Quatuor quoq; esse dico locos, per quos homo de sin-
gulis his expurgatur. Sunt autem hi, os, nares, podex, vrinæ
meatus. Et vbi humor aliquis affligens copiosior factus fue-
rit, si his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab il-
lo premit. Et si vẽtriculus plenus fuerit, liquescente corpore
ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem ho
rum locorũ, & propterea humor paucior fit in corpore. Cor-
pus enim velut & anteà dixi, vẽtriculo retribuit, vbi vacuus
fuerit. & fruitur de ipso, vbi plenus existit. Atq; hæc à me di-
cta sunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem
affligentes. Quomodo verò & cur homo sanus degat, referã.
B Postquàm comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo
quo dictum est modo, ammixtus alij, tum ei, qui in corpore,
tum ei qui in fonte est, ea quidẽ die qua accesserit, in corpore
manet. postridie verò alius humor ad ipsum accedit. Atq; hi
quidem duo sunt dies, duo verò in corpore humores. Et alte-
ri quidem humori duo dies sunt, alteri vnus. Et qui quidem
postridie accessit, manet in corpore, vt qui sit crassus. Alter
autem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens, postera
die ad ventriculũ accedit, & per omne tempus à recẽti expel
litur. Vbi verò ad ventriculum peruenit, cibos in hoc loco co
quit, & de se sanguinem in corpore facit. Si verò permãserit,
tempore graueolens fit. Tertia verò die vnà cum stercore, &
vrina exit, copia ipse sibiipsi æqualis, & consimilis, & æquili-
bris, etiamsi suiipsius pars quędam sit, quo humor maneat in
C corpore iuxta relatam rationẽ. Influit autem & tertia die hu
mor de corpore ad ventriculũ amplior & graueolentior, qui
videlicet reliquus fuit à secundo, & defert cibos cõcoctos, &
quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. Indi
cio est autem vrina quæ salsuginosa est, quòd cibi deferunt
de corpore etiam id quod morbosum est. Et cibi quidẽ sem-
per postridie per aluum secedunt, humor autem ad tertiam
diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atque hæc dicta
sunt, quomodo, & cur homines sani degant. At verò humor
hic si particulatim foras prodiret postridie, cibi nõ similiter
ex ventriculo graueolentes facti foras prodirent, sed veluti
cocti: & vrina potui similis, & corpus semper euacuaretur, &
per omne tempus homo, vbi ventrem exonerasset ac min-
xisset, opus haberet statim potu ac cibo, pro egestionis factæ
copia,

Quatuor locis corpus purgatur.

Sanitas quĩ contingat.

Tertio quoque die quæ sumuntur prodeunt.

Quid esset si statim oletaretur.

copia,ſi modo validus eſſe deberet, quum humor ſufficiẽs in D
corpore non relinquatur,ſed vnà cum ſtercore foras prodeat
poſtridie,aut eadem die. Et ſi quidem comediſſet,bene eſſet.
Sin minus,& euacuatus,debilis eſſet,neq; humor craſſus fie-
ri poſſet, vt poſtridie foras prodiret. Non enim ſufficiens in
corpore relinquitur. Nunc verò aluũ exonerantes probe va-
lemus, & ſi per biduum nihil cibi acceperimus, & viuere,&
facere quid poſſumus,& non penitus debilitamur ex euacua
tione in hoc tẽpore. Humor enim in corpore manens,robur
exhibet. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur fieri non
poſsit, vt humor qui corpori acceſsit, foras egrediatur eadẽ
die, imò neque poſtridie. Id porrò aſſero, ſi humor pluribus E
quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus
implens accedat,venis caleſcentibus ac ſtantibus, maius ma
lum,aut minus,homini ſignificationem de ſe præbere: hye-
me quidem minus, & poſterius:æſtate verò maius, ac prius.
Atque hæc à me dicta ſunt,de eo quod fieri ſolet,ſi humor in
corpore maneat. At verò ſi corpus cibos eadem die egere-
ret, non ſufficienter humore vti poſſet, ſed eſſent homines
tenues ac debiles. Nunc verò quum maneant cibi ac potus,
quandiu permanent,corpus fruitur ſenſim de ventriculo tra
hens,& impletur. Hæc dixi & quomodo,& cur cibi non poſ-
ſint eadem die exire. Si verò cibi maneant in ventriculo,am
pliore tempore quàm opportunum eſt, & alij ad ipſos inci-
dant,corpus vtique repleatur, & dum premuntur à plenitu-
dine venæ, calor ac dolor corpori acceſſerint. æſtate quidem F
citius,hyeme verò poſterius. Aeſtate enim calidus eſt aer am
biens,& calidiorem corpus in ſeipſum trahit. Et ſi calido ad-
huc exiſtente ventriculo, calidior quàm opportunus eſt ſpi-
ritus homini accedat, nihil miri eſt hominẽ ex tali febrire.
hyeme verò cùm frigidum ſpiritum trahat in ſeipſum,mul-
tò magis poterit corpus repletionem ferre, homine modicè
ventrem exonerante. Et hæc à me dicta ſunt de eo quod fie-
ri ſolet, ſi cibi ampliore tempore in ventriculo maneant. &
attigi quoque obiter vt declararim omnem humoris ac cibi,
& longioris & breuioris temporis differentiã, cur homines
ægrotent. Verùm de hoc melius tractabo temporis progreſ-
ſu. Reuertor rurſus retrò de ſanitate dicturus,quòd ſanè cor-
pus hominis humore de cibis ac potibus fruitur,& prodeuns
foras

Duos dies ſine cibo quis duret.

Triduo exeãt cibaria oportet.

Si cibaria ſtatim exirent quid eueniret.

Quid cibaria recenta diutius faciant.

A foras in ſano,tum cibi,tum humor, iuxta relatam rationẽ.
Et ſi quidẽ foras prodeat plus humoris,quàm de cibis ac po-
tibus acceſsit,homo attenuatur. Prodit autẽ foris plus quã
acceſsit ob hanc cauſſam.Si in quiete degat homo & non la-
boret,mali aliquid ipſi in corpore ineſt.Verùm præ alia ſani
tate quæ multa eſt,nõ ledit valde.Malum verò illud huiuſ-
modi eſt.Poſtquam aliquid ex his quatuor corpori acceden-
tibus,aduenerit copioſius,non ita multò corpus caleſcit ſen-
ſim,vt non valde lætatur:& liqueſcit in ventriculo,& cibum
homini iniucundum facit.Si verò humor alius alio copio-
ſior fuerit,febris ex hoc homini oboritur.Verùm de hoc ex-
actius paulò pòſt tradam.Quandoq; etiam vbi cibus iucun-
B dus eſt,homo attenuatur,Cauſa verò eadem eſt. His autem
fientibus,plus humoris extra prodit,quàm ſuccẽturiatur.Et
propterea in quiete degẽti cõtingit vt attenuetur.At verò la
borantibus hominibus itidem corpus coaleſcit. Et hoc à la-
bore caleſcẽte,tum humor in ipſo diffunditur,tum attenua-
tionis morbus oboritur.Quum autem inutilis fiat humor,
& ad ventriculum,& ad veſicã defluit,hæ autem foras expel-
lunt.Pars verò ipſius extra exhalat,per internã corporis ra-
ritatem,Pars autem quæ adhuc intus manet,ſudor fit,& per
corpus foras procedit.Eodem modo & exercitationes iuue-
num idem efficiunt quod labor.Si verò etiam non paucior
fuerit humor eo qui prius exiuit,accedátque inſuper alius à
cibis ac potibus,attenuatur propterea homo.Paucior autem
C accedit,ſi nõ aliud quid edere poterit,& ſi neq; laboret pro-
prioris laboris aut exercitationis ratione,alij aliis pauciores
fiunt. Cæterùm bonus corporis habitus accedit ex eſu, hac
de cauſſa.Poſtquam reſiccatus eſt tẽpore humor, & in prio-
re labore prius egreſſus eſt alius alio copioſior,& vnus alius
alios valde ſuperauit,homo repletus fit.Et ſi quidem à mul-
tis valde ſuperetur,febris ex hoc modo oboritur. Si verò à
paucis parum ſuperatur.Sed & corpus hoc modo ſufferre ac
reualeſcere poteſt,humiditate enim vberiore in ipſo exiſten
te,calorem exoluit.Caleſcit enim corpus à febre, & ſi quidẽ
modicum fuerit id quod affligit,tertia die eodem modo di-
mittit,per duas autem cõtinuè tenet:Si verò copioſius, quin
ta die:per quatuor verò tenet pro ratione. Atque hoc modo
morbi per dies iudicãtur.At ſi dimiſerit febris in imparibus
A diebus

Macies vnde.

Quid exercitatio poſſit.

Morborũ decreta.

diebus,& ſanus homo fit,& moritur. Qua de cauſſa, paulò D
pòſt dicam. Nunc autem referã cur febris dimittat. Sic autẽ
ſentio, Quęcunque febris de corpore hominem corripuerit,
neceſſe eſt tertia die humorem affligẽtem exire de corpore,
aut in alio quopiã impari die, iuxta rationem antea relatã.
Non enim exit prius quàm alius bonus de ventriculo ipſi ac
cedat. Nam intermedia & poſtera die corpus trahit de ven
triculo, quicquid ipſi in ſeipſo dimiſerit priore die, niſi ven-
triculus id expulerit,& alium humorem habuerit, quod ſa-
nè malum homini eſſet. Si verò dimiſerit febris tertia die,
eodem modo dimittit quo etiam eadem die, velut dictũ eſt.
Atque ita quidem contingit, vt febris de corpore fiens, tertia
die remittat. Dico autẽ, etiam ſi quinta die, aut ſeptima, aut E
nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum &
tertia exiuit. Etenim alimentum febri contingit, ſecundum
locos quos paulò antea dixi. Vbi enim humor copioſior præ-
ualuerit, homo liberatur à febre. Dimittit autẽ febris in die
bus imparibus ea de cauſſa. Quòd videlicet in paribus die-
bus trahit corpus de ventriculo: in imparibus verò dimittit,
Ventriculus autem extra propellit in homine ſano, iuxta hu
iuſmodi neceſſitatem morbi in imparibus diebus iudican-
tur. Atque hac quidem ratione homo febricitans ſanus eua-
dit. Aſſero autem & quòd doleant maximè homines ægroti
in imparibus diebus, propter hoc & ſecundum rationem fie-
ri. Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cuius rei
ſignum eſt, quòd horror aliàs atq; aliàs per corpus tranſcur- F
rit. Hoc verò non ſanè ita cõtingeret, ſi nõ cõturbaretur hu-
mor,& de ipſo aut plus, aut minus ſecerneretur,& alius aliũ
ſuperaret. Cõturbatur autem maximè in imparibus diebus
quum ægrotat. Sed & horror maximè tunc fit. Habet enim
ſe res hoc modo, De humore affligẽte expellitur aliquid ex
corpore, à recentiſſimo humore ſuperatum, & procedit ad
aluum infernam,& aluus ipſa vnà cum affligente caleſcit, ſu
ſcipiẽs in ſeipſam magis quàm priorę tempore. Hoc autem
maximè fit in morbi iudicatione. Et ſi paulatim corpus ad
aluum dimiſerit,& non multum fuerit id quod hominẽ af-
fligit,& aluus,& corpus, calorem ſufferre in iudicatione po-
teſt,& homo ſanus euadit, vbi humor affligens egreſſus fue-
rit,& is qui febri alimẽtũ prębuit cõſumptus,& ſanus pręua
lucrit

Cur diebus nõ paribus hæc fiant.

A luerit. Atque hac ratione propter relatas à me cauſſas, homo
ægrotus ſanus euaſit. Nunc verò referam cur moriantur ho-
mines in imparibus diebus. Sic autem ſentio. Si multum fue
rit id quod affligit in corpore, magis quàm opportuuum eſt,
& aceruatim robuſtum, turbatur ad ventriculũ,& quum nõ
poſſit calorem ſufferre corpus, eo fruitur, & graueolentiam
circa ſpiritum fieri neceſſe eſt,& quum nequeat corpus præ
debilitate, nimirùm omni humore morboſo exiſtente, ſpiri-
tum trahere, quo ea quæ in ventriculo ſunt refrigerentur,
quicquid eſt humoris vitalis id foras exhalat, atq; ita homo
moritur. Non enim ſuperat alius humor, ſed totus à morbo
ſuo qui multus eſt eleuatus, ac cõſumptus à febri exhalauit ac
B perſpirauit. Atque hoc modo in imparibus diebus maximè
dolor affligit. Neq; eſt quiſquam cui hoc non ſit notũ. At ve-
rò quòd humor turbetur in iiſdẽ diebus, hoc ſignũ eſt. Qui-
cunque iam à febre continua correpti, pharmaco vſi ſunt in
diebus paribus, hi nimium purgati nunquàm ſunt. Qui verò
in diebus imparibus medicamento forti vſi ſunt, nimiũ pur-
gati ſunt. Multi verò etiam perierunt nimium purgati. Pro-
inde priores Medici in hoc maximè peccarũt. Medicamen-
ta enim exhibuerunt in diebus imparibus,& homines pere-
merunt, non ſcientes quòd hæc res ſe ita habet. Humor enim
in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, ni-
mirum corpore humorem ad ventriculũ trãſmittente. Et ſi
C quis iam turbatũ, adhuc magis perturbet medicamento im
miſſo, nihil miri eſt ex talibus hominẽ perire. Quin & vlce-
ra ſi curentur, maximè in his diebus inflãmatur. Venit enim
humor ad omnes venas quum turbatur, eáſq; replet. Et vbi
ad vlcus peruenit, ſi quidem non curetur,& pus exitum ha-
beat, expellitur ab humore qui in turbatione acceſſit, & vl-
cus foras expurgatur. Si verò curetur, pus exitũ non habens,
& iſthic vnà cum eo qui acceſſit permanens, dolorẽ inducit,
& carnẽ circa vlcus attollit:& ex illo ſi quidem in cruribus
habuerit vlcus, attolluntur venæ quæ in iuncturis crurum
exiſtũt. Si verò in manibus, quæ in manuũ iuncturis ſunt, &
ex hoc glandularũ tumores fiunt. Quibuſcunque verò homi
nibus febris incidit, ſi nihil aliud malè habeat homo, à pin-
guiore quàm oportet exiſtente humore incidit,& venæ im-
pletæ dolorem ac calorem vlceri inducunt. Hoc autem cale-
A 2 factum

Salutis mortiſque cauſſa.

Diſparibus diebus omnia languentiũ diſcernuntur.

Cur febris nulla de cauſſa fiat.

factum,etiam reliquum corpus calefacit. Atque hoc modo D
caliditas ad vlcera peruenit.Calescit enim corpus,& vlcera,
Labor quid faciat. ab humoris commotione. Et labor talia efficit. Liberantur
autẽ vlcera ab inflãmatione quinta die,& iuxta horum die-
rum rationem,prout etiã vlcera fuerint magna,& tertia , &
Disparia omnia decretoria. quinta,& septima,& nona,& vndecima.deinde absoluto pri
mo circuitu,rursus secundi principium tertia sequens hinc
est,quæ à prima,decimaquarta est. Maxima verò vlcera de-
cimaquarta die ab inflammatione liberantur,Atque hęc ra-
tio docet morbos in imparibus diebus iudicari , & humorẽ
in sano homine tertia die exire,stercus autẽ secunda. Et hæc
tertia die cõtingentia mutuũ inter se testimoniũ præbent,
quòd res se ita habeat.Atq; ita mihi hic sermo vniuersus ad E
Morborũ caussæ. summũ perductus est.Nunc verò exactius referre volo , cur
homines ægrotẽt,simúlq; cùm hoc sermone dicam quæ sint
principia morborum,& qualia vnumquodque ipsorum effi
ciat.Sic autẽ assero.Si cibi plures quàm opportunũ est, qui
iam concocti sunt,intus maneant,& homo non purgetur, &
alij cibi superingerantur,corpus ab humore priore ac recen
ti repletũ calescit,& febris ex hoc homini oboritur. Verùm
febris hoc modo fiens,nõ periculosa,neque fortis est , in qua
humor æqualis est,copia paululum vberiore nos affligens.Si
enim hoc ita se habuerit , & quis admodum validus sit , &
quæ cõmoda sunt,adhibuerit,sanus euadit.Vnus autẽ mor-
Signa septem mali vnius, bus solus est ex omni humore,& septem signa habet. Nã &
tussis ipsum habet,quæ & debilis & sicca est:& venter durus F
fit,vtpote & stercore intus contento:caput grauatur : & vo-
mit:& febrit:& vrina non probè prodit. Hæc septem signa
huius morbi sunt ex omni humore fientis. Si verò alui ege-
stione non prodeunte , vnus ex aliis humoribus superet,me-
lius deget homo, Et si quis febre fiente ab omni humore,non
adhibeat idonea,inualescet morbus quantum ipse humores
superauerit,hoc modo.Calescẽte sanguine exhalat maximè
per hunc humor aquosus,qui febri est infestissimus. Relin-
quitur autem pinguis ac leuis,qui est biliosus,& febri maxi-
Simile. mè nutrimẽtum est.Exhalat autem hoc modo,Velut si quis
aquam & oleum in vas æneum infundat,& ligna multa sub
iecta ad multum tempus exurat.Aqua enim multo paucior
erit,ex vase enim exhalabit:oleum autem paululum immi-
nuetur

A nuetur.Nã aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & le-
uis reddita exhalare.Oleum verò vt pote quod est coniunctũ
ac densum,attenuari non potest,neque similiter vt aqua ex-
halare.Sic sanè & in homine se res habet.Aqua enim calescẽ
te corpore foras exhalat:Biliosus autem humor,vt qui con-
iunctus est ac densus , non similiter attenuatus exhalare po-
test.Verùm attenuatus hic biliosus humor,corpus magis ca
lere facit.Copiosius enim & melius alimentũ febri bilis sup
peditat,& prorumpens aut firmata in corpore,morbum su-
pra priora corroborat.Atque hæc quidem dicta sunt de eo
quod afficitur homo,si non purgetur & curetur. Si verò non
B ipsa copia præualuerit,siue semel multa fiens,siue paulatim
colligatur,reliquum corpus dum hoc fit,præ robore sufferre
potest,donec principium aliquod superaccedat.Atque hoc sa
nè modo morbus fit,si homo à copiosiore fiente humore non Tria morborũ principia.
expurgetur.Principia ex quibus fiunt morbi,tria sunt. Et v
num quidem iam à me relatũ est, qualia & quod afficiat in
corpore.demonstraui enim quomodo & cur ægrotet homo,
si non purgetur.Alterum est,si contingat vt ea quæ ex cœlo
obueniunt,inepta & præter victus rationẽ sint.Tertium est,
si violentum quid accidat.Violentum autem esse dico, & ca
sum,& vulnus,& plagam,& laborẽ,& si quid aliud est huius
modi.Horum verò principiorum maximum est Violẽtia si
magna fuerit:si verò parua,non ita maximum. Secundũ est
si non purgetur homo.Tertium,si quæ ex cœlo obueniũt in-
C epta fuerint ad sanitatem.Proinde diligenter ab his se custo
dire oportet.Singula verò talia in corpore faciũt,qualia ego
dicturus sum.Equidem si vulnus fiat,manifestũ est quòd ca-
ro dissecta est,& vlcus factum est.hoc autẽ morbum esse di-
co.Si verò contusio fiat,homine percusso,aut lapso,aut aliud Tumoris caussa.
quid tale perpesso , & tumor oboriatur , sanguis statim præ
violẽtia calefactus,& venis hiãtibus illapsus,nõ habẽs exitũ
præ copia,quò abire posit,cõglobatur: & propterea tumor
fit,& tãdiu adest.donec depurgatus fuerit,eo modo quo de
locis depurgari dictum est,aut etiam per ipsum tumorẽ , &
siue per chirurgiã,siue sine ea,sanguini trãsitus fiat , aut per
tempus suppurato,aut nõ.Sed & labor tale quid efficit.Quũ
enim homines laborarint,quibus sanè maximè sanguinis af Labor quę faciat.
flictio contigerit,illic firmatur ac calescit , & ex hoc dolor

oboritur. Si verò hæc quidem ſuperarit homo, verùm mul- D
ta copia labor accedat, & aluus ac veſica non breui copiam
expulerint, febris ſanè ex hoc irruerit. Et ſi quidem prior
humor æqualis fuerit, nequaquam. Si verò in labore ipſo-
rum plurimus in corpore permaneat, ſuperat ille. Atque hæc
à me dicta ſunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc
quidem duo ſunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ ſi
non purgentur homines, corpora calefaciunt. At verò quod
ex cœlo obuenit principium, ſi ineptum fiat in homine, ſu-
perat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit & fri-
gefacit prius ſi fieri contingat. Dicam autem prius de eo,
quod calefacit. Sic igitur ſentio. Si in eodem homine fue-
rit aliquid morboſi, quale in priori dixi & ea quæ ex cœlo E
obueniunt, incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur
humor omnis in corpore caleſcens. Hoc autem violentia
facit. Et ſi quidem depurgetur homo, humore illo turbato
ſecernitur quantum eius plus quàm commodum eſt, redun-
darit. Et habet hæc res ſimilitudinem ad id quod Scythæ
faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua vaſa lignea infu-
ſum concutiunt. Illud autem dum turbatur, ſpumeſcit ac
ſecernitur, & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum
leue ſit, in ſuperficie conſiſtit: graue verò & craſſum, deor-
ſum ſidit, quod etiam ſecretum ſiccant. Vbi verò concre-
tum ac ſiccatum fuerit, Hippacen ipſum vocant. At ſerum
lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum tur-
batur humor, quicquid eius eſt in corpore, à principiis quæ F
dixi, diſparatur. Et in ſuperficie quidem bilis conſiſtit.
Leuiſsima enim exiſtit. Secundo loco ſanguis. Tertio
pituita. Grauiſsimus autem horum humorum eſt aqua.
His verò ita ſe habentibus, quiſquis ex his in morbo plu-
rimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad lo-
cum, vbi plurimus eſſe poſsit. Verùm in turbatione, ſpacio-
ſa capacitate fiente, ſecretus diſtrahitur, & calefacit corpus.
Aut aliqua corporis parte firmatus, vnà cum alio humo-
re, cum quo eſt in alio loco, dolorem ac calorem exhibet.
Qui verò calefactus eſt locus, inſuper etiam reliquum
corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur
magis à bile, & pituita, & ſanguine, calidiſsimi enim hi hu-
mores exiſtunt. Et ſi quis horum in aliqua corporis parte
firmatus

Cœleſtis vis quid faciat.

Scytharum butyrum.

Hippace.

Qui humores febrem creent.

A firmatus fuerit, vtplurimum morbus illinc nominatur, &
cognomen habet. Cæterùm ab aqua non valde fortis febris
oboritur, neque diuturna. Nã igni non bonum alimentum
aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta ſunt. At verò
ante turbationem, non habet multus humor quò procedat,
ſed ſurſum ac deorſum voluitur & diſtrahitur alij humori
permixtus. Omnia enim plena exiſtunt. In turbatione verò
euacuantur. Verùm aliud alio magis euacuatur. Et multus
humor ſuum locum occupat, & alienus alij nõ ammiſcetur,
ſi firmatus fuerit priuſquam ille viribus adæquetur. Poteſt
autem ipſi adæquari is qui ab ipſo poſtea ad morbum ſuper-
acceſsit, donec purgatus fuerit locus qualicunque purgatio-
B ne. Si verò multus fuerit affligens humor fruitur: & conſu-
mitur ad morbum etiam alius qui prius ſalubris erat. Et
tali modo homo moritur. fruitur autem, ſi morbus non am-
plius ſufficiens alimentum habuerit, & conſumitur ab hu-
more qui in loco dolente exiſtit. primùm enim propinquum
aſſumit, deinde longius depaſcitur, donec conſumptũ fuerit,
& non amplius ineſt in corpore alimentum. Alimẽtum au-
tem eſt homini humor leuis. Quemadmodum igitur vt cer-
tum eſt, putrefactio primùm paulatim fit, ſi maximè cale-
fiat: Poſtea vbi iſthic alimentum putrefactioni non amplius
ſufficit, depaſcitur de ſano, initio ſumpto à proximo, ad to-
tum corpus, donec totũ quicquid carnoſum eſt, putrefecerit,
poſtquam verò in totum depaſta eſt, alimentum putredine
C conſumitur: Sic ſanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco
illo initio, vbi iſthic alimentum ſufficiens nõ amplius ineſt,
depaſcitur vlterius, à proximo initio facto. Poſtquam enim
per totum graſſatus fuerit, alimentum morbo conſumitur,
& alius ſalubris humor non ſuperat. Et ſi hoc fiat, homo mo-
ritur. Quin & in turbatione, vbi hic ſalubris humor amplio
rem locum occuparit, & non firmatus fuerit, ſed voluatur
ac diſtrahatur, non amplius alij miſcetur, ſed ad morbum
conſumitur, ſi non depurgetur. Deinde venæ ſuperimplen-
tur. Valde autem impletæ, nihil ex ſeipſis remittunt, priuſ-
quam ſpacioſa capacitas ipſis contingat. Quemadmodũ vbi
quis vehementer percuſſus eſt, ſanguis ſub plagã ſubtercur-
rit, nimirum venis à plaga euacuatis. Poſtquam autem car-
nes veluti ſpongia fuerint repletæ, non amplius remittunt,
A 4 ſed

Hydrops febrem leuem & nõ longam facit.

Qui ſequentur ſuperuenientia.

Mortis cauſſa.

Simile.

ſed continent in ſeipſis, donec in loco aliquid ab ipſis eua- D
cuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit ſanguis, præ co-
pia viã intercipit. Quemadmodum ſi quis vas olearium co-
riaceum anguſti oris oleo impletum, in oſculum vertat è di-
recto, & ſi hoc fecerit, oleum ex ipſo prodire non poterit: viá
enim ipſum oleum intercepit, vtpote multum & aceruatim
incumbens. Si verò quis ipſum vas inclinet, libera erit via
oſculi intercepta, qua effluet oleum ex ipſo. Idem fecerit
etiam aqua in menſa. Ita ſanè etiam vbi multus humor in
corpore præ turbatione locum occuparit, & venas impleue-
rit, non amplius ab ipſis diſcedit, priuſquam vbi locus va-
cuus eſt, alimento à morbo conſumpto. Atque hæc à me di-
cta ſunt de hoc, ſi in corpore quid fuerit vnde morbi gignan- E
tur, redundantibus etiam aliis: & quomodo principia effi-
ciant calorem & turbationẽ humorum deducentia ad mor-
bum. Nunc verò dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nnbis
obueniunt, ſi ad ea quæ in corpore generata ſunt, inepta fiát,
& quum humorem in corpore ſuperarint. Aſſero autem
partem humoris in homine, vbi liquatus fuerit, conglobari
ac ſpiſſari, donec morbum pepererit: partem verò dilatari,
ac ſecerni. Habet autem & hæc affectio ſimilitudinem ad
lac. Si quis enim ſuccum in lac immittat, frigiditas in ipſo
oborta, lac inſpiſſat & conglobat. Ac circum inſpiſſatum, ſe-
rum eſt. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo
Hydrops. oborta, cõglobatur & inſpiſſatur. Circum ipſum verò aquo- F
ſum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copioſior
fuerit in alio corpore, ammixtus eſt. At ſi quidem ad aluum
deuenerit, ſtercus conturbat, & tormen in aluo inducit, & fo-
ras pertranſit, nullo magno damno illato. Si verò non ad
aluum deuenerit, firmabit ſe aliqua corporis parte, vbi ipſi
plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens ſibiipſi
loci capacitatem. Et quod quidem aquoſi humoris de con-
globatione ſecretum eſt, vtpote frigidiſsimũ ac grauiſsimũ
in corpore exiſtens, ad infernas partes deſcendit, & circum
oſſa ac neruos volutatum, adhuc magis corpus ad inflamma
tionem perducit, & clarum eſt quod circa neruos, & præſer-
tim circa oſſa, aquoſus humor, qui humorem facit, exiſtit.
Horroris caussa. Circa oſſeas enim corporis partes, homo maximè riget, &
capilli erecti ſtant, contorta cuticula, ac ſicciore fiente quàm

A priori tempore: Nimirum aquoſo humore iſthic deficiente,
& circa oſſa obuoluto. Atque hinc ſanè ſolus ille locus vbi
primo tempore erat, humorem facere nõ poteſt, vnde etiam
rigor oboritur. At verò reliquus humor qui æqualiſsimè
craſſus eſt, partim quidem in toto corpore eſt, partim verò
quantum abundauerit, ſi quidem aluus plena non fuerit, & Venter plenus vel vacuus quid faciat.
quod affligit modicum ſit: quandoque ad aluum deuenit, &
nullum magnũ damnum inducir. & aliquando quidem fe-
brem nõ inducit, aliquãdo verò debilem & innoxiá. & quod
affligit vnà cum ſtercore exit. Si verò aluus plena multum
quod affligit habeat, periculum eſt ex ipſo morbũ aliquem
B fieri, ſi alicubi ſe firmet id quod affligit, aut ad latus, aut ad
viſcus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primùm
illum humorem ſimul turbet. Qui verò non valde ex calore
ab aquoſo humore victi ſunt, vtpote qui circa oſſa, & prope
medullam cõſiſtit: hos progreſſu temporis magis lædet, pri-
mùm quidẽ in illum ipſum locum, deinde ipſi propinquum,
& ſemper vlterius depaſcitur, & aluus ipſum aſſumit, vt quæ
calida ſit, & poſtea tum aluus, tum lædens humor, adhuc ma
gis calefacit. At humor craſſus caleſcens primùm diffundi-
tur, is qui propinquus affligenti exiſtit. diffuſus autem aquo-
ſo humori affligenti miſcetur: deinde in concuſsione corpo-
ris inauior redditur. & tam diu rigor tenet, quandiu aquoſus
humor alij humori ammixtus eſt. Quin & febris hoc modo
C generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, caleſcens
corpus febrem in ſe ſuſcipere cogunt: & ab affligente, & ab
aluo calefactum, reliquum aquoſum humorem ſuperat,
Atque ſic febris fit poſt frigus, ſi qua corporis parte copioſior
humor formatus fuerit. Si verò voluatur ac diſtrahatur, tali
modo febris oboritur. Poſt frigus febris volutatur, maxi- Qui poſt frigus febris fiat.
mè affligens circa aluum & ſupernam, & infernam. Iſthic
enim plurima loci capacitas exiſtit. Dum autem volutatur,
primùm propinqua caleſcunt, & viſcera, & quæ in aluo ſunt,
Poſtea etiam alius humor diffuſus calore fruitur, & aquoſo
humori miſcetur. Atque febris poſt rigorem hic fit, vbi affli-
gens volutatur, Imò etiam vbi firmatum fuerit reliqua cor-
poris parte. Et hæc à me dicta ſunt quomodo, & quando, ri-
gor morboſus fiat, & quomodo, & ex quali neceſsitate febris
poſt ipſum irruit. Et quæ ſint principia morborum, & qua-

lem vnumquodque ipsorum morbum in corpore inducat,& D quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et vnde homines sani sint,& vnde ægrotent.& quomodo bilis, & pituita,copiosior & paucior fiat.Itémque alia multa quæ in ipsa natura humana sunt,demonstraui , quæ sanè hic sermo exigebat.Atque hæc ita relata finem habent. Nunc autem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero dum adhuc in vtero est nasci. Postquam enim semel ex vtero egressus est,non tanto tempore stercus in aluo manet,vt ex eius diuturnitate ac putrefactione , tantæ magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies,si sanus homo esse debet. Tale verò E animal nasci non possit,etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in vtero est, hoc modo. Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac redundante,vtpote quod dulce est,pus factū fuerit feruidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbrici isthic eodem modo.Signum verò quòd hæc res ita se habet,hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta,quo stercus ex intestino exeat,& non comburatur,& simul vt intestinum dilatetur. Vbi verò cibum obtulerunt,multi sanè pueri & rotundos & latos lumbricos vnà cum primo stercore excernunt. Si verò non excreuerint , fiunt etiam insupérque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt,lati verò F non amplius,etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo qui latum lumbricum habet,velut cucumeris semē excernit aliàs atque aliàs,vnà cum stercore ipso,& sunt homines qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi verò non rectè dicere videntur qui talia dicunt. Neque enim ab vno animali tot pulli generari possunt : neque ea est loci in intestino capacitas,vt partus educare queat. Augescente autem puero,augescit etiam lumbricus in intestino , ab his quæ in ventriculum ingesta sunt,& æqualis fit intestino,quibusdam in pubertate,quibusdam posterius , quibusdam paulò prius. Et postquam intestino adæquatus est , similiter augescit,& quanto maior factus fuerit,vnà cum stercore excernitur de intestino recto,& excidit velut cucumeris semen , sæpe verò etiam maior. Quibusdam verò iter facientibus,aut laborantibus , & ventriculo calescente , deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hócque facit , & de podice resecatur , aut retrocedit. Signa vero quòd non pariat, sed ita habeat velut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem,& medicamentum dederit aut potionem , siquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit , & homo sanus euadit. Si verò ad medicinam hæreat, recta pars de lumbrico abrumpitur , longitudine duorum aut trium cubitorum,aut etiā longè amplior,& vbi abruptus fuerit per multum tempus signa cùm stercore non prodeunt. Postea verò B augescunt. Atque hæc argumenta sunt, quòd lumbricus latus non parit,sed abrumpitur. Est autem species ipsius,qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat aliàs atque aliàs velut cucumeris semen, & vbi ieiunus est homo,exilit ad hepar aliàs atque aliàs,& dolorem inducit:& quandoque sputa ori influunt vbi ad hepar assilit,quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt , paulo autem post sedantur,& tormen multum in ventriculo aliàs atque aliàs oboritur.Quandoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet,in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Vbi verò debilis factus fuerit,vix reualescit. Latus enim lumbricus partis C alicuius particeps fit, ex his quæ in vētriculum ingesta sunt. Si quidem igitur curatus fuerit iusto modo,sanus fieri poterit.Si verò non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen non inducit,sed consenescit.Atq; hæc à me dicta sunt de lumbrico lato,vnde nascitur,& quæ morbi ipsius signa sunt.Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte , vbi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit,si pituitosis cibis ac potibus,& alimentis impuris nutrix vtatur. Conferunt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa: Lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus & ventriculus. Plurimum verò ipsi ad lac cedit, de eo quod ipsa plurimum in seipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non

Lumbrici qui creentur.

Lumbrici nō gignūt.

Longus lumbricus.

Lumbrici signa.

Calculus puerorum vnde fiat.

lac non purum suxerit, sed biliosum velut dixi, morbosus fit D ac debilis: & in præsens maximè affligitur, quandiu lac prauum ac morbosum suxerit. At vbi suxerit lac nõ purum, sed terreum & pituitosum, & habuerit puer venas de vẽtriculo ad vesicam tendentes amplas ac attrahẽtes: procedit autem & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri, tale quale trahit à vẽtriculo de lacte, in totum similiter prout venæ ad ventriculum detrudere possunt: si quid sanè in lacte non purum fuerit, id quod vesica fruitur lapis fit tali modo, velut in aqua nõ pura in calice aut vase æneo turbata, & rursus sedata, fex aceruata fit in medio. Sic sanè & in vesica de vrina nõ pura existente. Et non per vrinam eiicitur, vt quæ in cauo sit E loco, & maximè aceruata fiens, præ dolore per mictionem non pertransit, & à pituita cruda cõcrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primùm parua lanugo superstat, deinde quod accedit arenosum fit, glutino fiente pituita, quæ est in vesica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatione accesserit, emingitur. Rursus autẽ fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodũ ferrum ex lapidibus ac terra dum cõburuntur fit. Et in prima quidẽ in ignem immissione, cõglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recremẽtum. At vbi iterum atque iterũ in ignẽ immissa fuerint, recrementũ quidem foras decedit liquescens ex ferro, id quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autẽ in igne relinquitur, & recremento decedẽte subsidet, fitque solidum F ac densum. Sic profectò etiã fex in vesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id quod ab vrina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit velut ferrum. Vbi verò subsedit ac solida facta est, sursum ac deorsum in vesica voluta-tur, & feriens vesicam dolorem inducit, & si vehementer feriat ac vlceret, aliquid de ipsa aufert. Verùm id quod insuper affertur, adhuc magis quàm id quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in vesica: & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliàs atque aliàs, vbi meiere vult, vrinæ meatũ apprehendit. At si puero iam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius quàm ipse sibiipsi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata sunt. Cæterum morbus signa quinque habet. Nam vbi meiere vult, dolore affligitur, & vrina paulatim finit velut in

Lapis in vesica quî fiat.

Similiterq; ferrum fit.

Calculi diuersa causa.

Quinque calculi signa.

A lut in vrinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum vesica à lapide exulcerata, & vesica inflammata est. Verùm hoc signum inconspicuũ est, indicat tamen summa pars præputij. Quandoq; mingit arenosa, verùm à talibus, qualia ego dicam. Eiicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos, generatos eodem modo, velut de vno dixi. Fiunt etiam tali modo, Quum lapis fuerit concretus, & profundè subsederit in vesicam in arena separata, ita vt ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum, sed grauior ac copiosior fiat, vt tamen ipsa ad seipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per vrinam B eiicitur. Quod etiam aliquando contingit, vbi arena ad vesicam descendit, & non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc verò in reliquum corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc quod dicturus sum, quòd videlicet pulmo cauus est, & in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cauus est, & fistula ipsi adest. Vocem enim articulant labia & lingua, Verùm de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterùm hominibus quibus potus in pulmonem ferri videtur, aduersabor, habétque res se hoc modo. Procedit potus in ventrẽ, à ventre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autẽ his quæ dicturus sum men-C tem adhibere. Sermonis argumenta, quòd potus non procedit in pulmonem, sed in ventrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facilè respiraret, neq; loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem vnum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta aluum subducentia, si in potu sumantur, extra ventrem procederent. Habet autẽ hæc res hoc modo. Quæcunque medicamenta purgatoria sunt aut supernè, aut infernè, aut etiam vtrunque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde vrunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora verò turbu-
lentum

Quî duo vel plures calculi fiat.

Potus pulmonem nõ petit.

Medicamẽta quid agant.

lentum corporis motum faciũt, quácunque tandem partem D occuparint. Si verò aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, videtur mihi magnũ aliquod malum inducturum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in valde breui tẽpore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At verò venter à medicamento non exulceratur. Nam res est valida ac robusta, nimirum velut pellis & corium. Et plerique sanè ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro vestibus vtuntur, ventribus autem pro vtriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde vbi à vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atq; hæc omnia argumẽta existũt. Et vbi allia comederimus, aut aliud quod E dam edulium olidum, vrinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit quòd dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimùm quidem tempus viuere posse. Vbi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si verò vtique & vixerit homo qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, vbi sanè concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multúsque dolor, vt omnino moriatur homo hoc modo, F si illa in pulmonem perueniant. Atque hæc iam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere vt suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in vẽtrem; quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hãc procedit. Et simul pulmonis fistulæ velut hederæ folium incũbit, quare neq; descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet. Atq; hæc mihi de hoc relata sunt.

Libum vestitus.

Cur lotium olear esculenta.

Lactis etiã exẽplo hos refellit.

Quid pulmonis fistu lam tegat cum quid edimus.

A Procedit nanque potus in ventriculum, & vbi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum, & in decliue deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. Et postquàm morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, vbi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, vt neq; febricitent aliàs ex ventre, quàm vbi homo sitiat, vesica autem & ventriculus non iusto modo excolent, neque conueniente diæta homo vtatur. At splen subægrotans à ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & clauiculę, & collum, & pectora attenuantur. Colliquãtur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ par B tes aqua plenæ sunt, & venter cibum auersatur, & quandoq; valde adstringitur, quandoq; defluit. Nec vesica iusto modo excolat, & plerunque horror aliàs atque aliàs per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, vbi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidũnt & vigiliæ & impotentia corporis, ac maximè lumborum. Et postquã edit aut bibit, etiam paulò amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atq; hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solùm, siue febris corripuerit, siue non. Et venter magnus fit. Et crura implentur aqua. Verùm supernę corporis partes attenuantur his qui ita affecti putãtur. At signa omnia debiliora sunt & simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tanto minor C existit. Cæterùm circa ventriculum solùm hydrops & aqua hac de caussa fit. Etenim vbi aceruatim aqua accessit, & via in principiis non pateat ad infernas partes, sed aceruatim in venis concludatur, nimirum vt quæ respirationem non habeat, neq; seorsum, neque deorsum inniti potest, haud aliter quàm si quis magnum vas angusti osculi occludat, ac subitò inuertat, deinde sensim operculum de osculo detrahat. Et si enim hoc feceris, aqua nõ effluet foras, neq; enim respirationem habet, sed à spiritu qui intus est, cõclusa est. Nã spiritus qui intus est replet vas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ non datur præ spiritu vas implente, & simul aere incumbente. Si verò quis sensim vas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de vase exibit. Egresso autem spiritu, procedit

Quæ gracilescant tabescántque in hoc morbo.

Subtercutanei morbi signa.

Cur solus venter turgeat.

Simile.

cedit etiam aqua foras. Sic ſane in hydrope, ſi quidem per- D
ſpiratio ſurſum aut deorſum contingat, in principio morbi, tranſit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, iſthic ſolùm volutatur circa ventriculum, Atque ita quidem de his à me dictum eſt. Fit autem & mulieribus hydrops in vtero ipſo, & ſigna ſanè in ventriculo, & in cruribus, & reliqua ſigna eadem habet. Et de hoc ipſo à me dictum eſt in morbis muliebribus. Atque hę tres ſunt ſpecies morborum ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes citò difficiles, & omnes citò augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, ſi ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur ſubitò occupauerit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo
diutiſsimè iam affligente. At vbi etiam aluus valde fluida E
fuerit, citiſsimè moritur, & ſentiens, & loquens. Atque hæc à me relata ſunt de hydrope, & vnde oriatur, & quòd hęc ſint ipſius ſigna.

Mulieres etiam hoc patiuntur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. F

*

Hunc Galenus Polybi eſſe dicit.

VIRVM prudentem ratione apud ſe inita, quòd maximi pretij res eſt hominibus ſanitas, noſſe cõuenit quomodo ex ſua ipſius intelligentia, in morbis vtilitatem capiat. Noſſe autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibentur corpori ſuo, eáque diiudicare poſſe. Atque hæc ſingula hactenus noſſe ſatis eſt, quatenus idiotæ contingere poteſt. Hæc verò nouerit quis

A quis maximè, ſi harum rerũ cognitione ac ſtudio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut reſiccantur, aut humectantur, aut incaleſcunt, aut frigefiunt. patiuntur autem hæc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à vulneribus, & olfactu, & auditu, & viſu, & coitu, & calido, & frigido. patiuntur autem quum ſingula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non conſueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuerſi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam noſſe, quæ par eſt noſſe idiotam. Quæ verò artifices noſſe par eſt, ea etiam adhibere ac
B tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri poteſt vt idiota ex intelligentia quadam coniecturam faciat. Iam verò vnde ſingula hæc noſſe oportet, ego referam. Sin in caput dolores inciderint, huius caput calefacere conducit: ita vt multa calida lauemus, & ſternutatione facta pituitam ac mucos ſubducamus. Et ſi quidem ex his à dolore liberetur, ſufficiunt hæc. Si verò non liberetur, purgandum eſt caput à pituita. Victus autem ſit ſorbitio, & potus aqua. Vinum autem non exhibeatur, donec dolor ſedetur. Quum enim calidum exiſtens caput, vinum attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, cùm in capite mota cumulata fuerit. Si verò aliàs atque aliàs dolor & vertigo in caput inciderit, proſunt quidem & hæc adhibita,
C prodeſt autem etiam, ſi ſanguis à naribus fuerit detractus, aut à vena in fronte. Si verò diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut ſcarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. Ex his enim ſolùm ſanum fore ſpes eſt. Aegrotos conſiderare oportet ſtatim in conſtitutionis morborum principio, quare opus habeant: & quales ſint vt pharmaco purgentur, aut vt aliud quid, quodcunque tandem volueris, exhibeas. Si verò omiſſo principio, ad finem iam vergente morbo exhibueris, in deſperato iam corpore, forte quiddam præbere veritus, periculum eſt ne magis delinquas, quàm ſucceſſum conſequaris. Si in aures inciderit dolor, conducit multa calida lauare, & auribus fomentum adhibere. Et ſi quidẽ ad hæc ceſſerit pituita de capite attenuata, & dolor ceſſauerit,

Morborũ origo.

Capitis dolor.

Auriũ dolor.

rit, sufficiunt hæc. Sin minus, optimum omnium pharmacũ fuerit, quod in potu exhibitum, sursum pituitã purgat. Aut purgandum est caput medicamento, quo capitis pituita purgatur. Fit autem & hic dolor, quum intrinsecus ad aures pituita ex capite allapsa fuerit. Si verò fauces inflammatæ fuerint gargarismis vti oportet. Fit autem & hoc à pituita. Si verò gingiuæ, aut aliquid sub lingua inflammatũ fuerit, his quæ commanduntur vtendum est. A pituita autem & hæc fiunt. Si verò vua dependerit & suffocarit (Quidam hoc gurgulionem vocant) statim gargarismis vtendum est, præparatis velut scriptum est in medicamentis. Si verò ex his gracilis non fiat, retrò raso capiti cucurbitæ duæ adhibeantur, & sanguinis plurimum detrahatur, & pituitæ fluxus retrò reuellatur. Si verò neq; ex his detumescat, scalpello incidito, & aquam educito. Sectio autem facienda est, vbi summum subrubicundum factum fuerit, Nam si tale factum sectum non fuerit, inflammatur, & aliquando derepente strangulat. Fit autem & hoc à pituita, vbi ex calefacto capite acer uatim defluxerit. Cæterùm quod ad dentium dolores attinet, si corrosus fuerit dens, & mouetur, eximatur. Si verò non corrosus est, neque mouetur, dolorem autem exhibet, per vstionem reficcatur. Prosunt etiam quæ commãducantur. Dolores autem fiunt, quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corroduntur, partim à pituita, partim à cibis, si natura debiles fuerint, & cauitatem habuerint, & malè in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus nascatur: quæ res ex naso in obliquum per respiratiõe diffluatur, ac intumescit: eximitur laqueo ex naso ad os distractus. Aliqui etiam pharmacis erodunt. Nascitur autem à pituita. Atque hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur, exceptis oculorum morbis, de quibus priuatim agemus. At verò de morbis circa ventrem, hæc considerare oportet.

Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, hi morbi acuti vocantur, & fiunt maximè quidem ac fortissimi hyeme: fiunt etiam æstate, verùm minus, & molliores. Quòd si fortè in tales incideris, hæc sanè faciens ac consulens, maximè successum senseris. Pleuritis. In pleuritide febris detinet, & lateris dolor, & erecta ceruice spiratio, & tussis, & sputum ab initio quidem subbiliosum spuit. Postquã autem quinta

Margin notes: D; Fauciũ inflammatio; Vuæ tumor; E; Dentium dolor.; F; Polypus.; Pleuritis. Peripneumonia. καῦσος. Phrenitis.

A quinta aut sexta dies aduenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & bilem à latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Aluus autẽ curanda est per clysterẽ subducentẽ ac frigefacientem. Hoc enim vniuerso morbo cõmodissimum erit. Exhibendus est etiã potus, & sorbitio. Et potiones dandæ sunt aci diores, quo sputum de latere repurgetur. Quum autem pus purgari inceperit, latus calefacere cõducit, & forinsecus maturare ea quæ circa latus sunt, priùs autẽ hoc facere non expedit. Reficcatur enim. Fit autẽ hic morbus maximè ex potu, quũ quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, frigue rit. Fit etiã aliter. Iudicatur autẽ morbus breuissimus septi-B ma die, longissimus decimaquarta. Et si quidem in hac, per sputum reiectũ ac purgatũ fuerit pus à latere, sanus fit. Si verò per sputum nõ fuerit pus reiectum, pectore suppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porrò iudicari in morbis est, quum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in aliũ morbũ transeunt, aut desinunt. Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat primùm quidem pituitam crassam ac puram, Sexta verò & septima, subbiliosam & sub liuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidem dolor adest, aut dorsi, aut laterũ, dandũ est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorẽ, in medicamentario libro scriptũ est. Per potus autem, & sorbitiones, & ven-C tris subductionem ac frigefactionem, eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide. Quo verò sputũ & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autẽ hic morbus, quũ pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam & febrẽ ardentem transitus fit. Iudicatur autem breuissimus quidẽ in diebus quatuordecim, longissimus verò in duobus de viginti. Pauci verò hunc morbũ effugiunt. Fiunt etiã pectore suppurati ex hoc morbo, si non in iudicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis vbi apprehenderit, febris primùm debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextera, ad hepar. Quum autem quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem dan

Margin notes: Morbi laterum curatio.; Caussa morbi huius.; Morborũ decretoriũ quid.; Peripneumonia.; Medela.; Morbus hic vnde fiat.; Phrenitis.; Medela.

da sunt quæ in pleuritide,& tepor faciẽdus vbi dolor hæret. D
Sed & aluus curanda,ac reliqua similiter facienda sunt,exce
pto potu. Potu verò vtendum est quocunque alio volueris,
præter vinum.Aut acetum & mel ac aquam dato.Vinum au
tem non conuenit mente motis,neque in hoc morbo, neque
in quibusuis aliis.Conducit autem in hoc morbo etiam ca-
put multa calida lauare.Mollito enim corpore,sudor quoq;
magis sequitur,& aluus & vrina secedit.Et æger ipse seipso
temperatior euadit.Fit hic morbus à bile,quum mota visce
ribus ac septo trãsuerso insederit.Iudicatur autem morbus,
breuissimus septima die:longissimus vndecima. Effugiũt &
hunc pauci ; transitque etiam ipse in peripneumoniam,& si
Causos.
transierit,pauci effugiunt.Febris ardens siue causos, quum E
habuerit,febris detinet,& sitis fortis,& lingua aspera ac ni-
gra fit,à spiritus sanè caliditate. Et color subbiliosus fit, &
sputa biliosa.Et æger extrinsecus quidẽ frigidus fit, intrinse
Medela.
cus verò valde calidus.Huic conducit frigefacientia adhibe-
re,& ad aluum,& forinsecus ad corpus,cauendo ne inhorre-
scat,potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes,
& paulatim quàm frigidissimæ.Venter autem curetur, & si
quidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per
clysterem immittãtur,aut quotidie,aut alternis.Hic autem
morbus fit à bile quum mota intra corpus firmata fuerit.
Solet etiam in peripneumoniam transire. Iudicatur autem
breuissimus quidem nona aut decima die.Longissimus au-
tem decimaquarta. Et si quidem transierit in peripneumo- F
niam,pauci effugiunt.Si verò nõ transierit,multi effugiunt.
Atque hi quidem morbi acuti vocãtur,& oportet hos sic cu-
Hybernæ febres cur obseruãdę.
rare.Quæcunque verò aliæ febres hyeme fiunt,siue ex vino,
siue ex lassitudine,siue ex aliqua alia re,eas obseruare opor-
tet.Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio
verò ipsarum talis est.Quum cõmotis duobus humoribus,
pituita & bile,non conducentia corpori exhibentur, ipsi in-
ter seipsos coacti,pituita videlicet ac bilis,corpori vbicunq;
tandem contigerit allabuntur.Et fit pleuritis,aut phrenitis,
Quæ obseruatio.
aut peripneumonia.Obseruare igitur ac vitare oportet fe-
bres in hyeme.Sit autem obseruatio,& tutela ab ipsis,quies,
& gracilitas,& ventris euacuatio.In sorbitionibus autem &
potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit.
Ex

Morborũ acutorum natura.
A Ex morbis fermè maximè acuti & occidunt, & laboriosissi-
mi sunt,& opus est ad ipsos plurima tutela,& exactissima cu
ratione.Et à curante nullum malum accedere oportet,suffi-
ciunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt.Verùm vt boni quid
præstet,pro viribus conetur.Et si quidem rectè curante me-
dico,à magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa
medici est.Si verò non rectè curante, neque cognoscente, à
Per æstatẽ quæ vexẽt. Medela.
morbo superetur,medici culpa est. Aestate porrò hæc fiunt
febris detinet fortis, & sitis. & vomunt aliqui bilem, ali-
quibus verò etiam infernè secedit. His in potu dandum
est,& ad sorbendum,quodcunque tandem tibi idoneum es-
se visum fuerit. Si verò bilis aut pituita ad cor consederit,
B aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant.Si verò venter
non secesserit, clysteri vtendum est, aut subdititia glande.
Morbus autem fit à bile.Liberantur autẽ maximè septima
die,aut nona.Si verò febre detinente non purgentur, neque
deorsum, neque sursum. dolor autem affuerit per totum
corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione,
deorsum purgato. facito autem sorbitionem ex milio, aut
farina : & iisdem potionibus curato. Patiuntur autem &
hæc à bile. Si verò externæ partes non valde feruidæ fue-
rint,verùm internæ,& lingua aspera ac nigra fit, huic phar-
Feruor interiorum.
macum ne dederis, curato autem frigefacientia adhiben-
do, & ad aluum,& ad reliquum corpus. Vocatur autem hæc
febris æstuosa.Iudicatur maximè vndecima die, & decima-
Causodes febris. Curatio.
C quarta. Si verò febrilis calor apprehenderit ac dimiserit,
grauitas autem corporis ipsum detinuerit:hunc donec qui-
dem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato.
Quum autem non tenuerit,etiam cibos dato. purgato autẽ
quàm celerrimè pharmaco, siue sursum siue deorsum opus
habere tibi visum fuerit.Si verò febris quidem nõ tenuerit,
os verò amarum habuerit,& corpus grauetur,& cibũ auer-
setur,pharmacum dãdum est.Patitur autẽ hæc à bile, quum
Dolores æstatis.
in venas ac articulos incubuerit & firmata fuerit. Quicun-
que verò alij dolores in æstate circa ventrem fiunt, si qui-
dem ad præcordia & cor tẽderint,aquam mulsam aquosam
Medela.
facito,& aceti tribus heminis affusis,tepidam bibendam da
to.& vbi modico tempore ipsam retinuerit,& igne ac vesti-
bus concalefactus fuerit,vomat. Si verò à vomitu rursus ac-

cesserint ac suffocauerint, rursus vomitum faciat. Aut ipsum D multa calida lotum, per clysterẽ sublue, & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. Patiuntur autẽ hæc maximè à pituita, quum cõmota ad cor collapsa fuerit. Danda sunt etiã his qui talibus doloribus vexãtur, pharmaca quæ descripta sunt ad eiusmodi morbũ, in medicamẽtario libro. Si verò transierit dolor aliàs ad alium ventris locum, & febre caruerit, multa calida lauetur, & doloris gratia bibẽda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi visum fuerit. Si verò à dolore nõ liberetur, per pharmacum deorsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. Tales autem dolores, qui sic errãt, à bile fiunt. Quicunque verò dolores infrà vmbilicum fiunt, in his molli infuso per cly- E sterem immisso subluito. Si verò non sedentur, pharmacum deorsum purgans dato. Quicunq; verò dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lauare multa calida cõducit, & tepefacere. Nam pituita & bilis compacta quidem, fortia sunt, & præualent in quacunque corporis parte constiterint, & laborem ac dolorem fortem exhibent. Diffusa verò debiliora sunt, quacunque corporis parte manifesta fuerint. At verò morbi qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Quum

Caussa horum malorum æstatis.

corpus à sole fuerit calefactũ, humectatur, humectatum autem ægrotat, aut totum, aut ea parte in quam pituita & bilis incubuerint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neque longi fiunt, neq; periculosi. Si verò non curet, aut malè curet, & longiores fiunt, & sæpe quoque occidunt. Sed & F tertianæ & quartanæ febres, ex talibus fieri solẽt. Hæc morborum constitutio maximè quidem æstate fit, aliquibus verò etiã hyeme.

Tertiana.

Tertiana febris quum apprehenderit, si quidem videbitur tibi nõ purgatus esse, quarta die pharmacum dato. Si verò pharmaco non videbitur opus habere, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto autem velut scriptum est in medicamentis. Et in apprehensione quidem, sorbitione & potu nutrito. Interposito verò tempore, cibis per aluum secedentibus.

Quartana.

Apprehendit autem plerunque non ita sæpe. Si verò non curetur, in quartanam transire solet, & diuturna fieri. Si verò quartana apprehenderit, si quidem impurgatus fuerit, primũ caput purgato, & interpositis tribus aut quatuor diebus,

A diebus, pharmacum sursum versus purgãs dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus rursum aliud deorsum purgãs dato in ipsa apprehẽsione. Si verò ex his nõ sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quę scripta sunt dato. potibus autem & sorbitionibus, & reliqua diæta vtendũ est velut in tertiana. Apprehendit autẽ hæc febris plurimos multo tẽpore, alios verò pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, à bile & pituita. Cur autem tertiana & quartana, alibi à me scriptum est. Vim porrò habẽt medicamenta in his febribus, vt potis his corpus in loco fit, in cõsueta caliditate ac frigiditate. & neq; præter naturã calefiat neque frigefiat. Dãda sunt autẽ velut scriptũ est in medicamẽ-

Pituita alba.

B tario libro. Pituita alba quum tenuerit, corpus totũ intumescit albo tumore. & in eadẽ die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior & minor fit.

Medela quæ.

Huic pharmaca danda sunt deorsum purgãtia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio constituenda est, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus siccissimus ac gracilimus euadat.

Morbi huius caussa.

Morbus autẽ hic fit à pituita, quum quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus mãserit, & pituita ad carnes ipsius cõuersa fuerit. Et nihil quidẽ albidior est hæc pituita quàm alia. Verùm corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitæ copia aquosior fit, & nõ inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent, & vocatur hic morbus pituita

φλέγμα λευκόν.

C alba. Si quidem igitur curatus fuerit inchoãte morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropem transit morbus, & hominẽ corrumpit.

Lienosi quales sint.

Quicunq; splenẽ habent magnũ, qui quidẽ fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, & malis vlceribus scatent, & ex ore graue olent, & tenues euadũt. Et splen durus est, & semper cõsimili magnitudine. & cibi non secedunt. Qui verò pituitosi sunt, hæc & minus patiuntur, & splen aliàs maior, aliàs minor efficitur.

Medela.

His conducit si quidẽ impurgati fuerint, & caput & reliquum corpus purgare. Si verò purgatione non egeant, victus ratio constituenda est, ita vt pituitosis corpus reficcemus ac attenuemus, cibis & potibus. & vomitibus, & exercitiis plurimis. & deambulationibus. Et in vere sursum per veratrum purgẽtur. Biliosis autẽ conducit, vt per victum humectantẽ, aluum & vesicam subducamus, & vt de

vena splenitide frequenter sanguinẽ mittant & medicamen- D tis vrinam cientibus vtantur, quæ splenem mollire scripta sunt, & vt pro anni tempore bilem purgent. Quidam verò splenici à pharmacorum potu nihil vtilitatis sentiunt, neq; à reliqua curatione quicquam gracilior splen ipsorũ euadit, sed quæ adhibentur à magnitudine morbi superantur. pro-

Hydrops.

gressu verò tẽporis, aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrumpuntur. Aliquibus autem splen suppuratur, & vsti sani fiunt. Cum quibusdã verò consenescit durus & magnus existẽs. Morbus autẽ fit, quum ex febribus & mala curatione, bilis aut pituita, aut ambo in splenẽ incubuerint. Et diuturna quidẽ est affectio, nõ autem lethalis. Ex pharmacis E quæ splenis gratia exhibentur, alia per vesicam purgant, & ipsum molliorẽ faciunt. Alia verò purgant quidem, verùm neque per vesicam quicquam, quod manifestius fiat, neque vsquam alia parte. Splenẽ tamẽ molliunt.

Voluulus.

Voluulus quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil secernit, & dolor infernè omnem aluum tenet, & febris, & sitis. Aliquando verò præ dolore æger etiam bilem vomit.

Medela.

Hunc humectare oportet, & intrinsecus, & extrinsecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluum mouẽt, & vrinã subducunt. Et clysterem adhibere, si admittat. Si verò nõ admiserit clysterem, fistulam ad vtriculi extremitatẽ alligato, & insufflando multum flatum immittito. Et vbi intestinum & venter eleuata fuerint à flatu, exempta fistula, statim infusum per clysterẽ immittito. Et si susceperit, secessum emittet, & sanus euadet. F Si verò nõ sic susceperit infusum, moritur maximè septima die.

Morbi huius caussa.

Talis autẽ morbus fit quum stercore aceruatim cõbusto in intestino, pituita circa hoc colligitur. Et intestinum intumescit, vtpote his aceruatim induratis, & neque pharmaca quæ supernè bibuntur suscipit, sed reuomit, Neque infusa infernè adhibita admittit, Est autem morbus acutus & periculosus.

Aqua inter cutem.

Aqua inter cutem fit plerunq; quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiã hydrops à splene, quum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba, & à dysenteria ac lienteria. Et si quidem ex purgatione non facta fiat hydrops, venter aqua impletur, pedes autẽ & furæ attolluntur. humeri verò & clauiculę, & pectora & femora liquefiunt.

Medela.

A fiunt. Hunc si à principio acceperis, priusquam aqua superexcrescat, pharmaca bibenda dato à quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem verò ne moueto. Cibos autẽ & potus & labores ac deambulationes constituito, à quibus gracilis ac siccus euadat, & carnes quam robustissimæ fiant. Morbus autẽ est lethalis, cùm aliàs, tum si venter aqua repletus fuerit.

Quum verò à splene, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria in hydropem trãsitus fit, conducit quidẽ per eadem curare, effugiunt autẽ non valde. Nã in morbis quum alter alteri succedit, plerunq; occidit. Quum enim corpori à præsenti morbo debilitato, alius morbus accesserit, præ imbecillitate perit, B priusquam alter morbus qui posterior accessit, desinat.

Morbus quî fiat.

Aqua porrò sic fit. Quum carnes à pituita, & tẽpore, & morbo, & nõ purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liquescunt & fiunt aqua & venter quidem non distribuit aquam in seipsum, verùm in circuitu circa ipsum consistit.

Medela anceps.

Siquidẽ igitur à pharmacis, & alia victus ratione, æger vtilitatẽ percipiat, & vẽter ipsius euacuatur, bene est: Sin minus, sectione facta, aquam emittito. Secatur autẽ vel iuxta vmbilicum, vel retro iuxta lumbos. Effugiunt autẽ & hinc pauci.

Dysenteria.

Dysenteria quum habuerit, dolor adest per totũ ventrem, & tormẽ, & egerit bilem ac pituitã, & sanguinẽ cõbustum.

Medela.

Huius vbi purgaueris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitã purgat, & aluũ lacte cocto elueris, reliquum corpus curato, & si quidem fe- C bre caruerit, pinguibus & dulcibus ac liquidis semper quæ insunt, ex aluo subducito. Et multa calida partes sub vmbilico lauato, si dolor affuerit. Potus autẽ & sorbitiones ac cibos exhibeto, velut scriptum est in medicamentario libro.

Morbus hic vnde.

Morbus hic fit, vbi bilis & pituita in venas ac aluum incubuerint, ægrotat quidẽ sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinnm, & raditur ac exulceratur. Fit autẽ hic morbus, & longus, & laboriosus ac lethalis. Et si quidẽ robusto adhuc corpore curetur, spes est fugæ. Si verò colliquato iam, & venrre omnino exulcerato, nulla vitæ spes superest.

Lienteria.

Lienteria. In lienteria, hoc est intestinorũ leuitate, cibi secedunt nõ putrefacti, liquidi, dolor autẽ non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadẽ curato, velut à dysenteria detentos. Morbus autẽ fit, quum ex capite & superiore ventre, pi-

tuitæ defluxus fit in ventrẽ inferiorẽ. Quod vbi cõtingit, cibi D ab ipso frigefiunt ac humectãtur. Et secessus ipsorum nõ putrefactorũ velox cõtingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multum tempus in ventre nõ cõcoquuntur, & simul à ventre calido, præter naturam calescit. Profluuium ventris

Profluuiũ ventris.

longum quum detinuerit, secedũt primũ quidẽ liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. Et probè quidem edit, verùm à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum versus reficcato, veratro in potu dato, & capite à pituita purgato. Ventrem quoq; lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus venter & totũ corpus reficcetur. Morbus autẽ ab iisdem fit, à quibus etiã intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquã, & lienteria, ac diarrhœa siue pro- E fluuium vẽtris, cõsimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita vt defluxum à capite & superiore vẽtre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiã tuam reprehendet. Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, vnde vnicuique natura sit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principiũ morborum, minimè aberraueris.

Malorum obseruatio

Tenesmos.

Tenesmos vbi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maximè vbi ad secessum deuenerit. Huic cõducit ventrẽ humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere, & calida lauare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere, Tormina enim euacuato ventre à sanguine ac muco pertrãseuntibus, & ad intestinum allabẽtibus, fiunt. Quum autẽ insunt F cibi minorẽ mordacitatem intestino inferunt. Et fit quidem ex iisdem à quibus & dysenteria, verùm debilior, & breuis, & nõ lethalis. Quum ex vino aut à conuiuio bilis supernè

Cholera.

ac infernè fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidem cõducit ieiunare. Et si sitim habeat, vinum dulce dare, aut vuarum passarum dulcium retrimenta. Ad vesperã verò danda sunt, quæ etiã his qui à pharmaco purgati sunt dantur. Si verò non cesset, velis autem sedare, vomitũ à cibo, aut lenticulæ decocto facito, & confestim sursum reuellitur infernus secessus, & si succo lentium aut cicerum infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At verò bilis fluxui conducit, si

Medela.

dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedantia dolorem. Vẽter autem curetur, tum superior, tum inferior; per potio

A potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto, & sic tũ vomitus procliuior fit: & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quę aduersantur sursum reuomũtur: tum infernus secessus magis prodit. Si verò euacuaueris, violenter vomuntur, & violentius secedunt. Ad vesperã verò dato & huic ea quæ dari solent ei qui pharmacũ bibit. fiunt autẽ & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriuntur, quum cibi & potus plus solito in ventrem ingresi fuerint, & quę extrinsecus corpus supercalefacere solent, bilem, ac pituitam mouerint.

Dolores crapulæ.

Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. Conducit autem forinsecus quidem corpus balneis calidis mollire. Intrinsecus verò humectare

Medela.

B aluum quidem per cibos, à quibus fluida fiat, Vesicam verò per potus, à quibus vrina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & vrinam cientia medicamenta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem. Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum verò humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris verò lethalis. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ iuncturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem verò etiam per totũ crus dolor vagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandem cruris parte dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta. Et aluum

Ischias.

Curatio.

C subducere. Vbi verò quieuerit dolor, pharmacum dandũ est infrà purgans. Et posteà bibat lac asininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam venam incubuerint, aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunque sanguinis à pituita & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per sanguifluam venam: & vbicunque constiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maximè, molestus quidem, sed non lethalis. Si verò in vnum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, vrito quocunque loco fuerit dolor. Vrito autem lino crudo. Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in alium atque alium articulum dolores incumbunt, tum

Morbus hic vnde.

Articularis morbus.

Medela. tum acutiores,tum molliores. Huic conducit adhibere qua D
parte dolor hæret,frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo sub-
ducere,per clysteres,aut glandem subditam. Ad sorbendum
verò & bibendum dato quodcunque tibi conducibile visum
fuerit. Quum verò dolor intus fuerit,pharmacum infrà pur
gans bibendum dato,& post hoc serum coctum,& asininum
lac. Hic morbus à bile fit & pituita,quum commota in ar-
ticulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non au-
tem lethalis. Solet autẽ iunioribus magis quàm senioribus
Podagra. contingere. Podagra violentior est omnibus eiusmodi circa
articulos morbis,& diuturnissimus ac ægrè cedens morbus.
Et est quidẽ hic morbus sanguinis in venulis à bile ac pitui- E
ta corrupti. Quantò autem in tenuioribus fuerit venulis,&
in plurima corporis necessitate constitutis,& in neruis,& os
sibus multis ac dẽsis:tantò sanè durabilior est morbus,& qui
ægerrimè depelli possit. Conducunt autem & huic eadem
quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic morbus
ac molestus, sed non lethalis. Si verò in digitis dolor relin-
quatur,venas paululum suprà articuli in digito nodum inu-
rito. Vrito autem cum lino crudo. Morbum autem regium
Regius morbus. sic curare oportet. Extrinsecus quidem corpus molliendum
est balneis calidis. Aluus verò & vesica humectanda,& vrinã
cientia danda,quæ sunt præscripta. Si verò fortis fuerit, pur-
gato capite,pharmacum quoddam potandum dato quòd bi-
lem deorsum purgat. Posteà verò vrinam cietibus vtendum F
est. Morbus autem fit,quum bilis commota sub cutem ver-
titur. Quòd si hæc nouerit vir idiota,non similiter in incu-
rabiles morbos inciderit. Solent enim morbis ex paruis oc-
Quæ medicamenta cautius dãda. casionibus magni ac diuturni fieri. Et quicunque cibi,aut po
tus, aut sorbitiones congruè ac consequenter se habent, &
quæcunque pharmaca doloris gratia ea omnia sine periculo
semper exhibentur, si iuxta præscriptum exhibueris. Quæ-
cunque verò pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his
pericula fiunt,& culpæ medentibus imputantur. Quàm ma-
ximè igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem sunt morbi
qui circa ventrem fiunt. Exceptis pectore suppuratis,& tabi-
dis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur.
Tubercula. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine
nascuntur,quũ sanè à vulnere,aut casu fuerint collecta. Con-
ducit

A ducit autem horũ aliqua cataplasmatis integere,& per phar
maca in potu data diffundere. Aliqua verò impositis cata-
plasmatis maturare,& diffundũt quidem cataplasmata,quæ
quum calida sint,humectant,& non in seipsa trahunt. Matu-
rant autem,quæ calefacientia contrahunt. Quum verò ali-
quod sectum fuerit,aut sua spõte ruptum, pharmaco humo-
rem repurgare conuenit, vbi autem pus effluere desiuerit,
velut vlcus sanare. Lepra,& pruritus,& scabies,& impetigi- Lepra, pruritus, scabies, impetigo, vitiligo, alopecia.
nes,& vitiligo, & alopeciæ,à pituita fiunt. Sunt autem talia
turpitudo magis quàm morbi. Fauus,& strumæ,& pani, &
furunculi, & carbunculus,à pituita fiunt. Quo verò hæc de-
purges, pharmacis sic vtendum est. Quicunque biliosi sunt,
B his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitosis verò,ea à qui- Fauus, strumę, pani, furunculi, carbunculus.
bus pituita. Atrabiliarij autem,ea à quibus atra bilis. Hydro
picis ea per quæ aqua. Quæcunque verò pharmaca in potu
dantur,& non purgant neque bilem,neq; pituitam,ea quum
in corpus ingressa fuerint,vim exhibere oportet,aut frigefa-
cientia,aut calefacientia,aut siccantia,aut humectantia,aut
contrahentia,aut diffundẽtia. Quæ verò somnum faciunt,ea
quietem sanguini exhibere oportet. Quum ad ægrotum de-
ueneris,interrogare oportet quæ patitur, & ex qua caussa,&
quot iam diebus: & an venter secedat,& quo victu vtitur, Et
primùm considerare, an morbus à bile aut pituita factus sit,
aut vtrisque. Et hoc probè nosse conuenit,quod necesse est,vt
ab altero horum, aut vtrisq; fiat. Deinde vtrum siccitate aut
C humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidem partes corporis
siccitate,aliquę verò humiditate. Posteà an morbum sursum
purgare oportet,aut deorsum, siue per vesicam. Et an auge-
scit morbus aut marcescit,& an soluitur, aut in aluũ transit.
Vulneratos fame affligito, & ex aluo quæ insunt subduci- Sauciorum curatio.
to, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibi-
to, & in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præ-
beto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia verò ca- Quæ vulnus refrigerent.
taplasmata sint,aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ
folia,aut fici folia,aut rubi,aut quercus,aut mali punicæ. At-
que his coctis vtendum est. Crudis verò rhamni folijs,aut vi-
ticis, aut saluiæ, aut Tithymali. Aut pulegium viride, aut
porrum,aut apium,aut coriandrum,aut isatidis folia impo-
ne. Si verò nihil horum habueris, neque vllum aliud cata-
plasma,

plaſma,polentam aqua aut vino ſubactam imponito. Tanto D
autem tempore hæc cataplaſmata proſunt, quāto frigidiora
fuerint quàm vlcus. Quum verò fuerint calidiora, aut ſimi-
liter calida,nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt,
neque ad ea quæ non ſunt purgata,neq; ad putreſcentia. Sed
ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac pu-
treſcentia,acria faciunt,& quæ mordacitatem aliquam indu

Quæ vulneri cōplendo proſint.

centia purgant. Vbi verò carnem producere voles, pinguia
& calida magis conducunt. Ab his enim caro pullulat. Qui-
buſcunque cibis aut potibus homines ſani in victu vtuntur,

Temperamentum omnium.

ex his oportet præſentibus vti ad ægrotos, ita vt præpares ca
lidos & frigidos,& humidos,& ſiccos. Ex frigidis quidem ca- E
lidos, & calidos ex non calidis, & ſiccos ex non ſiccis, & reli-
quos iuxta eundem modum. Neque verò de præſentibus de-
ſperare oportet,tanquam nihil poſsint, & abſentes quærere,
qui nullam vtilitatem ægro afferant. Comperies autem, ſi
rectè conſideraueris,extra hos, paucos quibus ad ægrum vta

Quæ ſorbeantur.

ris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptiſa-
nam,aut milium,aut farinam,aut alicam. Et quæcunque ex
his dederis ad ſeceſſum, tenuia dato, & magis percocta, &
dulciora potius quàm ſalſiora aut calidiora. Quæ verò ad ro

Quæ ventrem vrinámq; ciūt.

bur aut refocillationem, craſsiora, pinguiora, & moderatè
cocta. Potibus autem vtendum eſt, ſi quidem aluum & veſi-
cam ſubducere velis, vino dulci aut aqua mulſa. Si verò ad- F

Quæ ſtringunt.

ſtringere,auſtero,albo,tenui. Si corroborare,auſtero,nigro.
Qui vinum bibunt citra affectionem erga ipſum, his dandi
ſunt potus qui præparantur,& in medicamentario libro ſcri

Poſt purgationē quæ dantur.

pti habentur. His qui medicamentum biberunt, poſt pur-
gationem detur,febrientibus quidem,aut lenticula, aut mi-
lium tenue, aut ptiſanæ ſuccus. Danda eſt autem ptiſana &
milium, velut quæ leuia ſint. Alica verò velut omnium ro-
buſtiſsima. Et farina velut his robuſtior. Lenticula autem
odorata præparetur,& modica ſecundo loco detur, vt quæ le
uis ſit ſorbitio,& ſtomacho grata ſurſum verſus. Ammiſcea-
tur autem aut ſal,aut mel,& cuminum,& oleum. Ad lenticu
lam verò ammiſceatur pulegij herba,& parū aceti. Non fe-
brientibus autem, panis puri medullam in iuſculum interi-
to,aut mazam & fruſtum piſcis dato,aut ouiculæ tenerrimæ
carnem,aut volucris aut catuli coctam. Febrientibus autem
etiam

A etiam betam dato, aut cucurbitā,aut blitum. Et poſt cibum
bibant vinum vinoſum, vetus, album quàm aquoſiſsimum.

Quibus lauari non conducit, vngantur vino & oleo calido,
& alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis hu-
mectare volueris,mazam dato & obſonia. Et marinorū qui-
dem piſcium fruſta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ
tenerrimæ, aut hœdi,aut catuli,aut volucris coctas. Et betā,
aut blitum,aut rumicem,aut cucurbitam, ſi tempus tulerit.
Ex oleribus verò apium, & anethum ac ocimum, & vinum

Quæ ſiccent.

mellei coloris,vetus, album item ac aquoſum. Quum verò
ſiccare volueris corpus,panem dato, & obſonia aſſa, & ſicca,
& hęc omnia calidiora,& carnium partes carnoſas: piſces,pe
B troſos,olera,rutam,aut thymum,aut origanum. Vinum ve-
rò nigrum auſterum. Præparentur autem obſonia cum ſale
& cumino. Aliis verò condimentis parciſsimè vtendum eſt.

Quum autem ex morbo refocillare volueris,alia quidem
eadem dato, quæ exhibes quum ventrem humectas, Verùm
pro lactentibus carnes fortiores,& pro catulis,volucrium,ac
leporinas, & ex his aliquas aſſatas, tum de carnibus, tum de

μονοσιτία.

piſcibus,& quàm optimè præparatas. Quibuſcunque mor-
bis ſiccitas conducit, his ſemel in die cibum exhibere expe-
dit, & cibos ac potus pauciores dare, quàm vt repleantur, &
hos laboribus ac deambulatione perficere,& quàm minimū
dormire. Quibuſcunque verò humiditas conducit, his ex-
pedit inediam non ferre, & cibi ac potus non indigos eſſe,
C neque laborare, & dormire quantum voluerint. Quoſcun-

Quicquid languēs petierit dato.

que cibos,aut obſonia, aut potus ægroti concupiſcunt, exhi-
beto,ſi non corpori damnum inde acceſſurū eſt. Quum aut
cibos aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim &
additiones,& detractiones facere oportet. Quicunque cibos
ſufficientes perficere poſsint, his ſorbitiones ne dederis. Ex-
cludunt enim cibum. Qui verò non poſſunt,his dato. Si ve-
rò quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & pti-

Sorbitiones validæ.

ſanam triticeam. Hæ enim ſorbitiones ſunt fortiores. Den-
tur autem poſt cœnam. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad
vulnera adhibentur,diſcere oportet: omnibus enim hoc ex-
poſitum ac procliue eſt. Non enim ex intelligentia homines

Medicamenta caſu reperta.

hæc reperiunt,ſed potius ex fortuna. Neque artifices magis
quàm idiotæ. Quæcunque verò in arte medica,intelligentia
diſcun

discuntur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: D ea ab his qui dinoscere possunt quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere velis. Post sorbitiones cibum debilibus dato, & vinum vinosum insuper bibendum. Ante cibos verò & potus aut sorbitiones, & postea, & cibum & potum quicunque tandem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita vt & corpus & animam inspicias. Sic enim maximè profueris.

Quî vis eorũ quæ porriguntur cognoscitur.

Quam facultatem singuli cibi habeant, coniectare oportet, ex his qui vim manifestam faciunt. Quicunque flatum, aut morsum, aut repletionem, aut ructum faciunt, aut tormen, aut secedunt, aut non secedunt: hi manifesti sunt quòd hæc operantur, & ex his etiam alios considerare oportet. Habent enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verùm alia manifestissimè operantur quæ operantur, alia verò E obscurius. Cibi & obsonia præparentur ac exhibeantur debilibus, à quibus neque flatus fit, neque ructus acidus, neque tormen: & quę neque valde per aluum secedunt, neque valde resiccantur. Hæc autem sic fiunt. Quæcunque quidem venter superat & corpus ipsa suscipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Si verò venter non superarit, ab his & flatus, & tormen, & alia huiusmodi fiunt.

Leuia quę.

Leuissima sunt cibaria, & potus ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulò amplius supra modum, neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam eiusmodi, & celerrimè concoquuntur, & concocta secedunt, & per omnem diem in ventrem ingesta, minimè molesta sunt, etiam si diu F antea fuerint ingesta.

Grauia.

Grauia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent. & quæ neque dari, neque edi, neque bibi possunt, vt non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat aut edat, etiam sic dolorẽ exhibent, & non pro ratione secedunt.

Sanitati conducentia.

Ad sanitatem optima sunt, quæ modicè ingesta, sufficiunt, vt & famis & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt.

Robur facientes.

Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimam ac densissimam producunt, & sanguinem crassefaciunt, & pro ingestorum ratione secedunt, & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructum acidum maximè faciunt, & bilis fluxum supernè ac infernè, & tormẽ, & flatum,

A flatum, & repletionem. Hoc ipsum etiam cõtingit, cùm quis plura ederit aut biberit, quàm venter concoquere potest.

Debilibus siquidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcunq; tandem dederis, consumit hæc corpus, & neq; indigum est, neque repletum. Si verò aberraris à temporis occasione, detrimentum in vtraque sequitur.

Cibaria poculáq; conferentia, & contrà.

Quæcunque cibaria aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maximè neq; tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit quod ipsi commodum est. Et necesse est iam quod restat debilius esse, quàm vt tormen, aut flatum, aut aliud quid huiusmodi in ventre faciat.

Vina.

Vina dulcia, & austera, & mellei coloris B vetusta, ventrem subducũt, maximéque vrinam cient ac nutriunt, & neque flatum exhibent, neque tormen, neque repletionem.

Carnes.

Carnes percoctæ & exassatæ, vtræque debiles sunt ad robur augendum. Ad secessum verò percoctæ commodæ sunt, Assatæ verò magis sistunt. Quæ verò moderatam habent & corturam, & assaturã, hæ & ad robur, & ad secessum moderatè se habent. At verò crudiores ad robur quidem cõmodæ sunt, sed non ad secessum. Ex cibis ac potibus qui commodissimi sunt corpori ac maximè sufficiẽtes, & ad alimentum, & ad sanitatem, & ex his ipsis etiam, vbi quis ipsis non in tempore vtatur, aut pluribus quàm tempestiuum est, & morbi, & ex morbis mortes fiũt. Reliqui verò cibi ac potus, qui talem vim nõ habent, parum vtilitatis afferunt, etiamsi C quis semper ipsis in tempore vtatur: parum autem etiam lædunt. In vtranque enim partem debiles sunt, vt & boni aliquid faciant, & mali. Sunt autem cibi & potus qui hanc vim habent hi, panis, maza, carnes, pisces, vinum. & ex his alij magis, alij minus.

Siccus nutricatus.

Quicunque ex sicco victu viuit, his non cum cibo potus detur, sed post cibum, multo tẽpore interposito. Et sic quidem siccus humor à siccis cibis ortus, corpus siccat. Si verò quis simul cũ cibo bibat, cibus humidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipsæ per se comestæ, siccant. Si verò cum liquore dederis, aut statim à cibo potum præbueris, non siccant.

Panis differentia.

Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionem commodior est, quàm qui non est ex tenuibus farinis paratus, & recẽs vtilior est quàm vetus, & ex farinis recentibus melior quàm veteribus.

Polenta.

Polenta ex

C ordeo

ordeo non madefacto,ſed circunçirca conſperſo ac decorti- D
cato,fortior eſt quàm ex madefacto:& recens quàm vetuſta.
Vinum qui Et maza prius ſubacta fortior eſt,quàm nõ ſubacta. Vinum
debilitetur diffuſum,ac perfrigeratum,& excolatum,tenuius fit ac debi
lius.Carnes coctæ, ſi quidem percoctas feceris, debiliores
ſunt ac leuiores.Aſſatæ verò ſi exaſſatæ fuerint, & inuetera-
tæ ex aceto aut ſale, debiliores ſunt & leuiores recentibus.
Debiles ac leues cibi,ventrem quidem nõ lædunt,neq; cor-
pus,eo quòd calefacti non intumeſcunt,neq; replent, ſed ci-
tò molleſcunt,& concocti ſecedunt.Humiditas autẽ ab ipſis
debilis corpori accedit,& neq; augent,neq; robur memora-
bilé exhibent.At fortes cibi & intũmeſcunt vbi in ventrem
ingeſti fuerint,& replẽt,& difficilius quidem ac tardius con E
coquuntur,& nõ ſecedunt.Verùm humor ab ipſis fortior ac
incorruptus accedens,multum robur ac augmentum corpo
ri addit. Ex carnibus leuiſsimæ ſunt in corpus, caninæ, &
Caro quæ volucrium,& leporinæ coctæ.Graues autem ſunt bubulæ.Et
leuiſsima. porcinæ moderatiores,flatum autem faciunt;& coctæ & aſ-
Grauis. ſatæ.Et ſanis autẽ & debilibus conueniunt ouillæ.Suillæ ve-
rò his qui laborãt & exercitantur,& ad bonum habitum, &
ad robur cõmodæ ſunt.Debilibus autem & priuatam vitã
degẽtibus fortiores. Sed & farinæ mãſuetis leuiores ſunt,
eo quòd fructum non ſimilem edunt. Differunt autem &
pecorum carnes,& eorum quæ fructum edunt,& quæ non e-
dunt.Et fructus non idem in omnibus facit,ſed partim den- F
ſam ac fortem victimæ carnem efficit,partim rarã & humi-
Piſces. dam,ac debilem.Vt in ſumma dicam, piſces leue ſunt edu-
lium,& cocti,& aſſati,& ipſi per ſe,& cum aliis cibis.Ipſi ve-
rò inter ſeipſos ſic differunt.Stagnorũ piſces, & pingues, &
fluuiatiles,grauiores ſunt.Littorales autem marini, leuio-
res,Et percocti aſſatis ſunt leuiores.Ex his itaque fortes da-
to,vbi reficere aliquem voles. Leues verò, vbi gracilem &
Balneum. tenuem facere oportuerit. Balneum calidum moderatum
quidem,mollit,& auget corpus.Quòd verò opportunũ mo-
dũ excedit,ſiccas quidẽ corporis partes humectat, humidas
verò reſiccat.Et ſiccæ quidem humectatæ debilitatẽ & ani-
mi deliquium exhibent.Humidæ verò ſiccatæ,ſiccitatẽ ac ſi-
Holera. tim. Ex oleribus allia,& cocta & aſſata,vrinã cient, & per
Allia. aluum ſecedunt,& ad menſes muliebres conducunt. Cepæ
Cepæ. ad

A ad vrinas cõmodæ ſunt.Succus enim acrimoniã quandã ex-
hibet,vt ſecedat.Atque his quidem ſic vtendum eſt,ſed debi-
libus non exhibenda. Apium & coctum & crudum vrinam Apium.
ciet,& paluſtre magis quàm ſatiuũ,quod etiã maiorem vim
habet. Coriandrum ſtomacho gratũ eſt,& per aluum ſece- Coriãdrũ.
dit,tum coctum,tum crudum. Ocimum & humidum eſt & Ocimum.
frigidum,ac ſtomacho gratum. Porrum coctum quidẽ vri- Porrum.
nam ciet,& ſecedit.Crudum verò æſtuoſum eſt & pituito- Malum pu
ſum. Malum punicũ reficit & pituitoſum eſt,& cùm nucleo nicum.
quidem,aluum ſiſtit.Citra nucleũ verò,ſecedit. Calidi cibi, Cibaria.
ſicci quidem ſiſtunt,humorẽ enim in ventre reſiccant.Si ve-
rò humidi ſunt,humectantes per caliditatẽ,aluũ ſubducunt.
B Acerba ſiccant,& contrahunt corpus.Habent & vim ſiſtẽdi.
Acida attenuant,morſum inducentia.Salſa ſecedunt, & vri-
nam cient.Pinguia & dulcia,humiditatẽ & pituitam exhi-
bent. Reficiunt cucurbita,& beta,& blitum, & rumex, &
per humiditatẽ ſecedunt. Braſsica verò acrimoniam quan- Braſsica.
dam habet ad ſeceſſum,& ſimul boni ſucci eſt.Caſeus, & ſe-
ſamum,& vua paſſa,reficiunt & pituitoſa ſunt.Vinum dul- Vinum.
ce,& mellis ſpeciẽ referens,ambo & reficiunt, & vrinã ciẽt,
& pituitoſa ſunt.Auſtera verò,ad robur & ſiccitatẽ commo-
da ſunt.Vrinam autem ciẽt etiam auſtera vetuſta,quæ alba
& tenuia exiſtunt. Oleum & quæcunq; oleoſa, reficiunt & Oleum.
pituitoſa ſunt. Ex oleribus coctis ſecedunt, quæ ex natura
humidiſsima aut acerrima ſunt,aut caliditatẽ habent. Dan-
C da autẽ ſunt hæc tepidiora ac flaccidiora, Sic enim ad ſeceſ-
ſum cõmodãt.Cucumis pepo,& vrinã cit,& aluo ſecedit, ac
leuis eſt.Alter autẽ pepo,frigiditatẽ quandam exhibet,& ſi-
tim ſedat.Alimentum verò à neutro horum contingit, niſi
tenue quoddam.Sed neque malum,neque memorabile.Mel Mel.
cùm aliis quidem comeſtum,& nutrit,& bonũ colorem ex-
hibet.Ipſum autem per ſeipſum attenuat magis quàm refi-
cit.Nam & per vrinam,& per ſeceſſum plus iuſto expurga-
tur. Vrinam cientia in ventre & cito calefiunt,& calefacta
marceſcunt ac liqueſcunt, & ob id citum ſeceſſum faciunt. Cibariorũ
Stabiles autem ac aluum ſiſtentes cibi,& caleſcunt,& calefa varietas.
cti cito reſiccantur ac compinguntur, & propter ea obduri
facti,non ſecedunt.Quæ per aluum ſecedunt, ſuccoſa ſunt,
& natura calida. Quæ per vrinam cient, ſicca & frigida.

Frumẽtum vinum.

Frumentum & vinũ, differunt quidem & ipsa inter seipsa D ex natura, tum robore & debilitate, tum leuitate ac grauitate. Differt etiam locus à loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus, alius aquarũ inops, & apricus, & vmbrosus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc conferunt, vt singuli cibi aut fortiores sint, aut debiliores. Quicunque sanè panem comedere soliti fuerunt, his dandus est & in morbis.

Quũ plus iusto comeditur quid agendum.

Quum quis cibos aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit, optimum est vt statim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis tũ duri corticis, propterea post cibũ molestiora sunt, & sano, & debili, quia corpus eius qui cibum sumpsit, solùm ab ipsis humores trahit. Si verò ieiunans quis edat, plures. E

Cibaria cũ vexãt, quid agas.

Quicunque cibi aut flatum, aut æstum, aut morsum, aut repletionem, aut tormen faciunt, à talibus liberat vinum meracum insuper potatũ. Corpus enim à vino calefactum, per calorem amouet ea quæ insunt à cibis & potibus ac similibus.

Ventris diuersitas.

Venter aliquando perturbatur, aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hæc sic se habent? primùm quidem venter quum humidior fuerit, & quum siccior, susceptum cibum corrumpit. Deinde quum mutatio facta fuerit, siue ex frigore ad caliditatem, siue ex caliditate ad frigiditatem, itidem corrumpit. Quare necesse est ventrem, ab iisdẽ cibis ac potibus propter hæc ipsa, & molliorem fieri, & duriorem, Cibaria & potus & obsonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piscibus, & vino, & aqua, reliqua omnia tenues ac debiles vtilitates exhi- F bent, ad augmentum, & ad robur, & ad sanitatem. Tenuia item ac debilia mala ab ipsis fiunt.

Languentium nutricatio.

Quoscunque ægrotos, febres non continenter detinent, sed intermittentes corripiũt, his cibi dandi sunt post apprehensionem, ita vt coniecturam facias, ne febris à recens accepto cibo irruat, sed cibis iam cõcoctis. Vinum & mel optima iudicata sunt in hominibus, si iuxta naturam & sanis, & debilibus cùm temporis opportunitate ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidem sunt ipsa per seipsa, Bona verò etiã permixta, & tum alia, tum quæcunque memorabilem vtilitatem habent. Quæcunque sanis commoda sunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quàm prosunt.

A
HIPPOCRATIS COI LIBER DE INTERNIS AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Pulmonis arteria sauciata venæve fractæ.

B SI PVLMONIS arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his quæ per pulmonem distentæ sunt: & alia in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ: distrahũtur sanè ac rumpũtur ob has maximè causas, propter laborem, propter cursum, ob casus, ob plagas, ob vomitus violenter fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primùm quidem tussis sicca obtinet. Deinde paulò pòst expuit saliuam subcruentam, aliquãdo autem puram. Et si quidem hic breui à morbo liberetur, satis est: Si verò non, tẽporis progressu sanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam subputridus. Sæpe C verò etiam fauces nõ animaduertentibus sanguine implentur. Posteà sanguinis grumos paulatim & frequenter emergentes reiiciunt. Aliquando verò etiam graueolentia ab ipsis contingit, & fauces aliquando spuma quadam replentur. Et rigor ac febris apprehendit, circa initia quidem morbi, vehementer. In progressu autem debilius, & alias atq; alias corripit, & dolor quandoq; in pectoribus insitus est, & in dorso, & in lateribus. Et vbi sanguinẽ spuere desierit, saliuã multam liquidam expuit, quandoque verò etiam viscosam. Atq; hæc quidẽ sic patitur donec quatuordecim dies preterierint. Post hos verò si nõ desiuerit morbus, squamas ab arteria tussiendo auellit, quales à pustulis decedunt. & dolor incidit in pectus, & in dorsum, & in latus, & præcordia cõtingẽs velut vlcus dolet.

Curatio

Huic cõducit vt quàm maximè quietẽ intus habeat, si morbus sic se habuerit. Si enim quid laborarit, & do-

lor acutior.& tuſsis magis quã priùs premit, & rigor ac fe- D
bris magis occupat. Et ſi ſternutauerit, dolor acutus irruit.
Dolet autẽ & in lecto, quũ ſe circũuertit. Huic cibos quidem
eoſdẽ, quos & pectore ſuppurato exhibere oportet, verũ hos
nõ multos. Ex obſoniis autẽ his vtatur. De piſcibus quidem,
ſquatina, aut pagro, aut galæo magno albo, aut aliis ſimili-
bus, omnibus cũ rhoe & origano cõditis. Carnẽ autẽ edat gal
li aſſatã, ſine ſale. aut capræ coctam. & vino auſtero vetuſtiſsi
mo ac iucũdiſsimo nigro vtatur. Deambulationib. autẽ mo
deratis. Verũtamẽ hæc fiant febre nõ tenente. Si verò febris
tenuerit, ſorbitione farinæ aut milij vtatur. Si verò cibos aſ-
ſumat, paucos aſſumat, & obſonia per aluum ſecedẽtia. Et ſi
pharmaco tibi vtẽdũ eſſe videbitur, cnidio cocco, aut tithy-
malide ipſum ſubpurgato. Et poſt purgationẽ, farinæ coctæ
pinguis heminã abſorbẽdã dato. Deinde quã maximè refici-
to, vt quã minimũ tenuis ſit. Ad huiuſmodi enim morbũ nõ
Medela quæ. cõducit tenuẽ eſſe. Deãbulationes etiã primũ paucas faciat,
vt ne laſsitudo ſuccedat. Fomentũ verò aliàs atq; aliàs adhi-
beatur. Et qua die fomẽtũ adhibetur, ſine cibo ſit excepta fa
rina cocta, cuius heminã abſorbeat. Aquã autẽ bibat. Poſtera
die minus quã ſolitus fuit edat, & bibat vinũ nigrũ, iucũdũ,
auſterũ modicũ. De cæterò verò bis aut ter in die cibi dẽtur.
Sic autẽ huic paulatim dato, donec ventrẽ cõfirmaueris. Nã
ex febribus & inedia, ſi os quidẽ appetiuerit, venter autẽ ſu-
ſcipere noluerit, vbi aceruatim ſuſcepit, inflãmatur. Quare
paulatim dare oportet. Si verò aceruatim dederis, & parũ la F
borarit, deambulationibus vẽter nõ perfrigeratur, nimirũ
cibis quiete cõpactis. Quare etiam febris ſuccedere ſolet, &
hyeme quidẽ minus, æſtate verò periculũ eſt ne delinquat.
Hũc quã maximè reficere oportet, quo quã craſsiſsimus fiat.
& deãbulationib. moderatis vtatur, & min⁹ ſolito luctetur,
& parũ laboret primũ, deinde ampli⁹, nũquã aũt multũ. hæc
ſi fecerit, celerrimè ſan⁹ erit. Si verò tenuis fiat propter labo
rẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic vbi ſanus fuerit, neq; ad vẽtũ
Quæ cauenda. celeriter curret, neq; equũ, neq; currũ cõſcẽdat. Vitet etiã vo
ciferationẽ, & iracũdiã. Periculũ eſt enĩ ne morb⁹ reuertat.
Quare hæc oĩa vitare oportet. Si verò cibũ auerſetur, eruũ
torreto. & corticẽ depurgato, deinde per triduũ in aqua ma-
cerato, ſingulis aũt diebus aquã diffundito, & alia affundito.
Poſteà

A Poſteà quarta die excolato ac reſiccato, deinde tenuiſsimè
molitum cribrato. Et lini ſemen toſtum tundito ac terito. Et
ſeſamum toſtum tundito ac terito. Et polentã nõ ſalſam, pu-
ram, tenuẽ accipito. Et erui quidẽ ac polẽtæ, amborũ æqua-
lis ſit mẽſura, ſeſami verò tertia pars, lini verò dimidia vnius Sorbitio quæ.
partis. Hæc in lacte caprino cocta quàm liquidiſsimè abſor-
beat. Poſtea verò in prandium ipſi dentur cibi puri, & obſo-
nia fortiora. Vinũ autẽ idem bibat. Dato autẽ ipſi & centau-
reæ radices, ad has rupturas faciẽtes, in vinũ ipſas deradens.
dato item dracontij radices in vinum deraſas. Sed & tuſsis
gratia, dracontiũ deraſum in melle delingendum dato: Et ſi
decoctum in lacte aſſeuerarit ſe ſorbere nõ poſſe, lac bubu-
B lum quàm plurimũ bibat, tertia parte aquæ mulſæ ammi-
xta. Atque ſic celerrimè ſanus erit. Morbus autem curatione
multa opus habet. Eſt enim difficilis. Si enim curatus & ſa-
nus factus nõ ſeipſum cuſtodierit, pleriſq; reuertens morbus
interitus cauſſa fit. hic ſi quidẽ ab hac curatione ſanatus fue-
rit, ſatis eſt: Sin minus, ipſum lacte craſſefactum, & in pecto-
re, & in dorſo vrito. Si enim ſucceſſerit vſtio, fugæ morbi Curatio.
ſpes eſt. Si verò arteria conuulſa fuerit, aut aliqua vena ex
his quæ ad pulmonẽ tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem Arteriæ lãcinatio.
morbi, tuſsis acuta obtinet, & rigor, & febris, & ſaliuam ex-
puit multã, albam & ſpumoſam, aliquãdo verò ſubcruentã,
& dolor caput ac collum detinet. hic morbus fortior eſt prio
C re, & vſq; ad decem primos dies talia patitur. Poſtea pleriq;
vndecima die pus craſſum violenter expuunt. Decimaquar-
ta verò die puriora expuit, ſi euaſurus eſt, & dolore minus
vexatur, & breui ſanus fit. Si verò morbus diuturnus futurus
eſt, tunc & pus multo amplius expuit, & reliquus dolor mul-
to amplior in corpore ineſt. Calores autem debiliores ha-
bent quàm prius. Hunc ſi à principio acceperis, infra ſub-
purgato ſcammoniæ ſucco, ſi nõ febricitarit. Poſt purgatio- Medela.
nem autẽ accipiat ea quæ prius, & alia eadẽ aſſumat, quieto
quàm maximè corpore & molliter cubet. & hæc quidem ab
initio faciat vſq; ad decem dies. Si verò pectore ſuppuratus
fiat, eadem quæ etiã prius faciat. Si verò ſanus fiat, ab his ci-
bis ac potibus abſtinere oportet, ab acidis, & acribus, & ſal-
ſis, & pinguibus. A labore itẽ ac iiſdem à quibus prior abſti
neat. Hæc ſi fecerit, celerrimè à morbo liberabitur. Si verò

 quid

quid horum non fecerit, rurſus reuerſo morbo periclitabi- D
tur,& morbus peior erit. Nã multi rupto pulmone vitã de-
gunt,donec moriantur. Hunc ſi nõ ſtatim quis curet,recidi-
uante morbo poſtea non habueris quo prodeſſe poſsis,niſi
hæc feceris. Lacte bubulo craſſefactum, in pectore & dorſo
vrito. Si enim vſtio ſucceſſerit,proderis. Morbus autem hic
ex iiſdem delictis fit,ex quibus etiã prior. Pneumonis ſiue
pulmonia,ab his maximè fit. Quum pulmo ſanguinem in
ſeipſum traxerit,aut pituitã ſalſam,& non rurſus dimiſerit,
ſed in ipſo coacta ac compacta fuerint:ab his tubercula fieri
ſolent in pulmone & ſuppurari. Hic autem hæc patitur. Ab
initio & per totum morbum tuſsis acuta ſicca obtinet. Et ri- E
gor,& febris,& dolor in pectoribus & in dorſo incumbit.
Aliquando etiã in latere,& erecta ceruice ſpiratio vehemens
incidit. hic vſque ad quatuordecim dies talia patitur. Sæpe
verò etiam plures. Deinde erumpit pus,& multũ expuit. Sæ-
pe verò etiam velut araneorum tunicas expuit. Sæpe etiam
ſubcruentum. Et ſi quidẽ depurgatus fuerit & breui gracilis
factus pulmo,interitum effugit. Si verò non adhæret,& per
annum morbus tenet,& tranſmutatur,vt aliàs alia æger pa-
tiatur,huic in principio antequam pus erumpat, hæc adhi-
bere oportet. Quum febris remiſerit,multa calida lauetur.
& ſorbitionibus multis vtatur. Ptiſanæ ſuccum coctũ,mel-
le ad coctum affuſo,ſorbeat. Et vinum bibat dulce album,
aut aquam mulſam coctam. Quum verò pus expuere ince- F
perit,eadẽ bibat,quæ prior ſuppuratus,& cibis ac potibus,&
obſoniis iiſdem vtatur,abſtinens ab acidis,& acribus,& ſal-
ſis,ac pinguibus. Et à venere ac ebrietatibus, niſi morbo
commodum fuerit. Ex coloris autẽ inſpectione æſtimãdum
eſt,qualibus opus habere videatur. Reliqua verò eadẽ fa-
ciat. Bibat etiã lac bubulum,ac caprinum pro tẽpore. prius
autem ſubpurgetur lacte aſinino cocto. Bibat etiã equinum
lac excolatum quotidie manè,poculi tres heminas continen
tis menſura,ſi facere poterit. Si quidẽ igitur ſic curatus me-
lius habebit,ſatis eſt. & ſi non eruperit pus in pectus,ipſe ſe-
ipſum curet,quietẽ quàm maximè corpori exhibens,& quæ
cõmoda ſunt ſibiipſi exhibẽs. Si verò erumpat pus in pectus,
qua parte tibi ſignificationem de ſe præbere videbitur, illic
maximè ſectione aut vſtione facta,pus emittito modicum
primùm.

Pulmonis morbus vnde fiat.

Medela.

Pus ſecatione vſtionéve educitur.

A primùm. Reliqua verò eadem facito,quæ & in priore ſuppu
rato facto deſcripta ſunt. Si in pulmone varix fiat,tuſsis ſicca
corripit,& rigor,& febris in principio quidem morbi valde
vehementer,habet etiam erecta ceruice ſpiratio,& dolor in
capite conſiſtit. Et ſupercilia impendere videntur,& tumor
in faciem deſcẽdit,& in pectus,& in pedes. Sæpe verò etiam
in capite innititur,& præ dolore vbi is vexat, reſpicere non
poteſt,& corpus ſubpallidum eſt,& venæ per ipſum tendunt
flammeæ,aut nigræ. Huic quum ſic habuerit,& dolor ma-
ximè premit,primùm ſanguis detrahatur. Deinde multa ca-
lida lauato. Et vbi ſitus habuerit,Cyceonem in vino nigro
auſtero quàm iucundiſsimo,æquali mẽſura aquæ mixtum,
B bibendum dato. Frigidum autem maximè bibere oportet.
Sorbitionibus autẽ vtatur ptiſanæ ſucco cocto, melle bono
affuſo. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim die-
bus. Si verò diutius morbus teneat,& dolor amplior fuerit
in corpore,& impotentia aderit,huic ſic habenti eadẽ exhi-
beto,quæ ei qui pulmonem ſuppuratũ habet,vbi quatuorde-
cim dies præterierint. Hic morbus fit à labore,& atra bile.
Quum venæ cauæ per pulmonem tendentes,ſanguine aut
atra bile impletæ fuerint,venulæ aliæ in alias rumpuntur,
vt quæ in anguſtiis ſunt concluſæ,& exitum non habeant:&
dolorem exhibẽt ac flatum in pulmone. Hic morbus diffici-
lis eſt,& multa curatione opus habet, Alioqui ægrum nõ re-
linquit,& plerunq; in multis ſimul commoritur. Si inflam-
C matio in pulmone fiat,fit autẽ maximè à vinolentia,& gu-
loſitate,piſcium capitonum,& anguillarũ. Hi enim pingue-
dinem habẽt naturæ hominis infeſtiſsimam. Iam verò etiã
factus eſt morbus à pituita, vbi ſanguini mixta in pulmo-
nem influxerit. Accidit etiã ex carnis eſu,& ex aquæ muta-
tione. Hæc igitur æger patitur. Tuſsit fortiter,& ſaliuam ex
puit liquidã ac multam. Sæpe etiã craſſam & albam,velut
à raucedine, Et dolor premit acutus in pectora,& dorſum,&
laterum mollitudinem ac latera. Et acidum eructat. Et ex
pectoribus ac pulmonibus, velut venter murmurat. Et vo-
mit pituitam acidam. & ſi id quod vomuit in terram effun-
das,radit terram velut aceto infuſo, & dentes ſtupeſcunt,
& rigor ac febris,& ſitis fortis detinet,& ſi quid pingue vo-
luerit edere, exugitur ad viſcera, & vomitum inducit.

Morbi cauſa.

Pulmonis inflammatio.

Et totum corpus torpor occupat. Quum verò reuomuerit, D paulò leuior sibi esse videtur. postea vbi vespera dici accessit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat. Huic quum sic habuerit, & tempestiuum esse visum fuerit, curationem sic adhibeto. Medela. Mel & lac, & acetum, & aquam, mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato, vbi verò tepida facta fuerint, bibenda dato, aut apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde conuolutum quietem habere iubeto. Postea si vomitus succedat, promptè vomat. Si verò non succedat, irritatione per pennam facta vomat, & si quid pituitæ vomuerit, per dies quinque idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem E hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus: Sin minus, saltem lotus. Postquam verò quinque dies præterierint, manè ieiunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphij succum, erui magnitudine, & allium comedat ac raphanidas ieiunus: & meracum vinum insuper absorbeat nigrum, aut album austerum. Bibat etiã inter cibum, & post cibum. Cibis verò siccis, & carnibus caninis vtatur coctis, si rigor & febris non apprehenderit. hic si à tali infusione per fistulã in os, purgetur, satis est. Sin minus, sursum per veratrum ipsum purgato. Post purgationem verò farinæ coctæ duas heminas absorbendas dato, melle affuso. Vinum verò idem bibat aquosum. At si nõ in principio affueris morbo, lacte ipsum crassefactum in pectore ac dorso vrito, ita enim maximè à F morbo liberari poterit. Vstio. Si verò non fuerit vstus permanet, & nõ valde deficit, sed ad senectam vsque adhæret. Sæpe etiã commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quàm maximè opus est cura. Et serum ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinum, & asininum ac equinum. Sic enim facilimè deget. Est autem morbus difficilis. Pulmonis erysipelas. Si pulmo ab erysipelate intumuerit, Hic autem tumor maximè à sanguine fit, quum pulmo in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit.

Morbus autem hic æstatis tempore maximè fit: Hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus, & nares aperit, velut equus à cursu. Et linguam exerit, velut canis æstate ab ardoris flatu vstus. Et tumor detinet pe-

A ctora. & parum loquitur. & rubor est in facie. & pruritum fert in corpore. & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse seipsum anxius iactat. Hic in septem diebus moritur. Veruntamen in principio quum sic habuerit, per hæc curetur. Medela. Corpus quidem perfrigeretur, betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maximè dolore. Aut lintea frigida aqua tincta ac expressa apponito. Et si quidẽ sic melius habuerit, satis est: Sin minùs, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito. & sub dio decumbat. Curatio. Sic enim tractatus sæpe septem dies effugerit. Quum autem septem dies præterierint, & dolor adhæserit, dolentem partem intus, cùm oleo illinito, & tepefactoria eadem quæ in B pleuritide adhibeto: & potionẽ ad subpurgationem ipsi dato, ex peplio, & meconide, siue peplo, & grano cnidio. Et post purgationem, lenticulæ heminam absorbendam dato. Bibat autem aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lauato, capite excepto. Posteà origanum in aqua mulsa macerato, & bibendam dato. Potibúsque quàm calidissimis vtatur. Cibos autem accipiat eosdem quos & qui à pleuritide correptus est, si non febris adhæserit. Hic morbus grauis est, & pauci effugiunt. Pectoris scapularúmve scissura. Si pectus & dorsum dirupta fuerint: (Dirumpuntur autẽ maximè à labore) æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, & saliuam expuit aliquando subcruentam, & rigor & febris plerunque corripit. & in pectore, & in dorso, dolor inest acutus. & in latere velut lapis incumbere vide- C tur, & à dolore perpetuò pungi, velut si quis acu stimulet. Huic quum sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus & dorsum inurito. Et sic celerrimè sanus erit. De cætero verò quietam maximè corpori vitam degat. Si quid enim laborarit, & aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur ne rursus morbus recidiuã faciat. Et si hoc contingat, periculum est vt corrumpatur. Morbus enim reuersus magis premit quàm ab initio. Si verò nõ fuerit vstus, iisdem ipsum curato quibus & suppuratum sorbitionibus, & potibus, & cibis. In summa verò, quietem agat, & commodis cibis alatur, Si enim sic tractatus fuerit, celerrimè sanus erit. Morbus autem grauis est. Tuberculũ lateris. Si in latere tuberculum nascatur, & suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet & febris, & tussis sicca per multos dies. Et dolet latus. & ad mem

ad mammam,& ad clauiculā,& ad scapulas,dolor impetum D facit. Hic quum sic habuerit,in primis decē diebus sorbitionibus vtatur, ptisanæ succo cocto melle affuso, quū sorbitio cocta fuerit. Vino autem vtatur albo,dulci,aut austero, & aquoso. Et vt vinū sæpè sorbeat,ac expuat iubeto. Et à somno impedito,donec vndecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis vtatur, carnibus catulinis aut galli caldis. Oportet autē ipsas probe cum iusculo præparare, & iusculū absorbeat. Et sorbitionibus priùs quàm cibo vtatur, & ne sitiat, donec latus suppuratum fiat. Suppuratur autē maximè in quadraginta diebus,aut paulo priùs. Hoc autē cognosces, vbi suppuratum fiat latus. Pus enim non expuit,neque reuomit. Hunc quum sic habuerit,vbicunque tumor significatio- E nem de se præbuerit,secato aut vrito. Et posteà pus paulatim emittito. Et postquàm exhauseris,linamentū crudi lini immittito & hoc postridie rursus exempto,paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamētum indito,& rursus tertia die,& aliis deinceps,bis per diem exhaurito,donec reficcatum fuerit. Dato autem & cibos & obsonia,si admiserit. Et bibat modicum non multum,siue vinum,siue aquam. Edat etiam origanam tenellam plurimam melle tinctā. Si verò tenellam non habeat, siccam tritam & melli ammixtam plurimā exhibeto. Et neq; frigeat,& balneis lauet,& molliter cubet. Et sic hunc morbū curans,celerrimè sanum feceris. Quum autem sanus euaserit, vitet frigus,calorem,solem. Et deambu- F lationibus modicis vtatur post cibum,vt ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciens sanus erit. Ex his morbis quoscunq; vsseris,statim post vstionem, porrum multum tritum super vsturas imponito, & per diem vnam finito. Tres sunt tabis species. Prima quidem fit à pituita. Quum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite computrescit, vt quæ moueri non potest vt decedat. Posteà quum crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ venulæ,fluxio in pulmonē fit. Et pulmo vbi susceperit, statim ægrotat, vt qui à pituita mordetur quæ salsa est ac putrida.

Curatio.

Puris emissio.

Tabis tres species.

Hæc igitur æger patitur, febris debilis inuadere incipit,& rigor,& dolet pectora ac dorsum. Aliquando etiā tussis premit acuta,& expuit saliuam,multam & liquidam ac salsam. Et hæc quidē in principio morbi patitur. In progressu verò corpus

A corpus attenuatur,cruribus exceptis, hæc enim intumescūt, & pedes & vngues cōtrahuntur, ex humeris autem tenuis & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem sibilat:& fortiter sitit per totū morbum:& multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit,in anno corruptus malè perit. Verùm studiū quàm maximè adhibere oportet,ac reficere. Et primū quidem veratrū bibendum dare,infra autem subpurgare epithymo, aut peplio,aut grano cnidio,aut tithimalide. Hæc quater in anno dare oportet, sursum bis,deorsum bis. Dandum est & lac asininū coctum ad subpurgationē,aut bubulum,aut caprinum. Bibat etiam B crudum lac bubulum,tertia aquę mulsæ parte ammixta,per quinque & quadraginta dies,ammixto etiā origano. Caput autem ipsius priùs purgetur,pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem & obsonia dentur, neque pinguia, neque nidorosa,neque valde acria. Hæc autem morbum obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos vti, obseruando ne frigeat. Hyeme verò iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autē bibat austerum, nigrū,quàm vetustissimum ac iucundissimum, verùm modicū. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacū fomētum adhibeto,& sic pharmacū dato. Si verò dare nolueris,facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito,velut priùs scriptum est. Huic si commodæ fuerint,deambulationibus vtatur. Si verò non conducant, corpore quàm maximè quiescat. Hic hoc modo tractatus,facillimè in mor C bo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit,& æstate remittit, Saliuam verò expuit crassiorē priore,& tussis premit maximè senes,& dolor fortior est in pectoribus,& velut lapis incumbere ipsis videtur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit,& si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maximè moritur. Curare autem oportet iisdem,quibus etiā priorem.

Medela quæ.

Tabes secunda.

Hic morbus multis adhæret vsque ad tres annos, sed moriuntur, Estq; morbus grauis. Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter & à cauis venis. Hæ verò pituita hydropiformi,& bile replentur. Patitur autem eadem,ab vtris tandem tabescat.

Tabes tertia.

tabefcat. Et homo ftatim niger fit ac fubtumidus. Et partes D
fub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ diftentæ
funt, quædā verò valde rubicundæ. Maxime autē manifeftæ
funt, quæ funt fub alis. Et fpuit pallida, quæ vbi ipfum inua-
ferint, fuffocāt: & tufsire volens aliquando non poteft. Quan-
doque autem præ fuffocatione & tufsiendi cupiditate, bilem
aceruatim vomit, aliquādo verò pituitam. Sæpe verò etiam
cibos quū comederit. Et vbi reuomuit, leuior fibi effe vide-
tur. Deinde modico tempore interpofito, in iifdē doloribus
Curatio. iacet. Hic etiam acutius loquitur quàm quum fanus effet. Et
rigor ac febris interquiefcens, rurfus fudorofa corripit. Hūc
vbi fic habuerit, cibis & forbitionibus, & potibus ac pharma
cis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem E
durat maximè annos nouē. Poftea durat dum corrumpitur,
pauci verò ex ipfo effugiunt. Grauis enim eft morbus. Si ve-
rò voles, fic ipfum curato. Primùm fomentū adhibeto, & vbi
fomentum adhibueris, poftridie aquæ mulfæ dimidium con
gium ipfi bibendum dato modico aceto affufo, & hæc citra
refpirationē bibere iubeto. Deinde ftragulis ipfum ad mul-
tum ac quàm longifsimū tempus cōtegito. Si verò non fufti-
neat, & euomere velit, vomat. Si verò vomitus non fequatur,
tempore iam aliquo interpofito, aquæ tepidæ poculo magno
superingefto vomat, irritatione per pennā facta. Quum ve-
rò euomuerit, vt benę habeat, quietē agat per hūc diem. Vbi
autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicā, & obfo-
nium habeat, falfamentū & porrum. Hęc autem quàm pluri F
ma edat. Vinum verò bibat dulcē. Reliquo tēpore per totam
diē, exordio manè facto, multa calida lauetur, & poft balneū
cauere oportet, vt ne frigefcat, fed decūbens plurimo tēpore
dormiat. Quum autē à fomno furrexerit, viginti ftadia mi-
nimum circumeat illa die. In aliis autem diebus alia quinq;
ftadia prioribus addens vadat, fingulis diebus additione fa-
cta, donec ad centum ftadia perueniat. Ventrem verò quoti-
die fubpurgare oportet, fuccis betæ, & à brafsica, ita vt vtran
que feorfim coquas, & de vtraque congium excoles. Deinde
adipis à rhenibus detracti minæ quadrantē ammifceas ac fi-
mul coquas, in vtrifque fuccis diuifim facta coctura. Quum
autē bibere voluerit, ad brafsicę quidem fuccū, falem adiici-
to. Ad betæ verò fuccum, mel affundito. Licet autem feorfim
vtranque

A vtranq; bibere: Aut melle in alterum poculum affufo bibat,
in alterū verò immiffo fale. Ebibere autem oportet totū fuc-
cum, & hæc facere per triginta dies. Secundo verò mēfe edat Secūdi mensis curatio
panē, & carnes pingues fuillas coctas, aliud verò nihil. Vinū
autem bibat albū, aufterum, & iter faciat, non minus ftadio-
rum triginta ante cœnam. Poft cœnam verò decem, & ne fri
geat, fed cōtegatur. Hæc fi fecerit, leuius morbū feret. Tertio Tertij.
autem menfe cyceonem floridum bibat, apij radices, & ane-
thum, & rutam, & mentam, & coriandrū, & papauer tenerū,
& ocimum, & lentē, & mali punici dulcis & vinofi fuccum.
Oportet autem dulcis duplam menfuram effe, ita vt vtriufq;
fucci fimul fit heminæ dimidiū, & vini nigri iucundi aufteri
B heminæ dimidiū, & aquæ heminæ dimidiū. Poftea flores tri-
ti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et
poftea farinæ erui acetabulum adiiciatur, & polentę tantun-
dem, & cafei veteris caprini rafi tantundem, & hęc permixta
ebibat. Deinde modico tēpore interpofito prandeat panem,
& obfoniū habeat, fruftū torpedinis aut fquatinæ, aut galei,
aut raiæ. Et carnes fuillas edat coctas & craffefaciat feipfum,
quietē quàm maximè agens. Et decimo quoq; die fomētum
fibiipfi leuiter adhibeat. Quarto autem menfe, quinto quoq; Quarti.
die leuiter fomento vtatur. Et edat obfonium plurimū. Sint
autē obfonia, cafeus, & carnes ouillæ coctæ paucæ. Et iter fa-
ciat per ftadia, velut antea dictū eft. Et prima quarti menfis
die, initio à decem ftadiis facto eat, & quotidie addat, donec
C octuaginta ftadia fiāt, & deambulet in die ftadia octuaginta.
Ante cœnā, triginta. Poft cœnam, viginti. Mane triginta. Re-
liquo verò tēpore victu vtatur, mazam & panē vtraq; edens.
Et obfoniū habeat, chartilaginea. Sed & carnes omnes edat,
exceptis bubulis ac porcinis. A pifcibus autem is abftineat, à
mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinē, fqua-
tinam, raiam, galeū, paftinacā, & ranas. Ex aliis nihil. Si verò
videatur innoxius effe, etiam cyceonē bibat. Poftquàm autē
dormire voluerit, bibat de vino nigro, iucundo, veteri, pocu-
lum duarū heminarum. Et per diem eodē vino vtatur inter
cibum. Et in die iter faciat per ftadia centum quinquaginta.
Ante cœnā nonaginta. Poft cœnā, viginti. Mane, quadragin- Medulla
ta. Hic non modo curatus, in anno fanus euadit. Reficcatur fpinæ cum
medulla fpinalis maximè, quū venulæ ad medullam tenden arefcat.
tes

tes fuerint obturatę, itémq; ex cerebro accessus. Propter cor- D
poris autem afflictionem hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur
etiam à venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi
in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborũ musculos,
& in articulos crurum, vt aliquando flectere non possit. Et
stercus non secedit, sed sistitur. Et vrinæ difficultate vexatur.
Hic in principio quidẽ morbi quietius degit. Quãto autem
magis tẽpus morbo prolongatur, tanto magis omnia dolet.
Et crura velut ab aqua inter cutẽ tument. Et vlcera à lumbis
emergunt, & alia quidẽ sanescunt, alia verò nascuntur. Huic
Medela. quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cni-
dio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi verò post
purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. E
Vinum autem bibat albũ molle. Postera die asinini lactis co
cti, melle affuso, octo heminas ebibẽdas ipsi dato. Si verò asi-
ninũ non habeas, bubuli, aut caprini cocti tres semicongios,
melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat,
sero & lacte vtens, per quinq; & quadraginta dies. Cibis autẽ
& obsoniis vtatur quàm maximè per aluum secedentibus.
Vinum bibat album molle, Mendesium. Quum autem cras-
sissimus fuerit, in lumbos ipsius ab vtraq; vẽtriculorũ parte
crustas quatuor inurito, & in dorsum vtrinque quindecim,
Vstio quæ. & in ceruicem duas, inter tendines. Si enim vstio successerit,
Rhenum morbi quatuor. sanum facies. Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi
à rhenibus fiũt, A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in
rhenem, & in lumbos, & in testem secundum rhenem situm. F
Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur
vrina, & cum vrina procedit arena. Et vbi per vrinæ meatũ
exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem
ipsam per vrinam eiecerit, dolor remittit. Postea verò rursus
in iisdem doloribus iacet. Quum autẽ mingit, etiam colem
Medicorũ error. præ dolore fricat. Vulgus autem medicorum quod non intel
ligit morbum, vbi videt arenam, putat vesicam è calculo la-
Calculi caussa. borare. At nõ vesica, sed rhen lapide laborat. Hic morbus fit
à pituita, quũ rhen susceptam in seipsum pituitam, non rur-
sus dimiserit, sed in ipso in tofum concaluerit, & fiunt ex ea
tenues lapilli, velut arena. Huic quum sic habuerit, cum scã-
Medela. moniæ succo aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum
corpus purgato, postera verò die duobus congiis succi ciceris
albi

A albi subpurgato, quẽ sale iniecto bibendum dabis. Post hæc
potibus, & cibis, & balneis curato, & eadẽ quæ in vrinæ stil-
licidio exhibentur pharmaca dato. Quum autẽ dolor pres-
serit, multa calida lauato, & tepefactoria qua parte maximè
dolet, adhibeto. Cùm autẽ intumuerit & eleuatus fuerit, sub
id tempus iuxta rhenem secato, & extracto pure arenam per
vrinam ciẽtia sanato. Si enim sectus fuerit, fugæ spes est. Sin
minus, morbus homini cõmoritur. Secundus rhenum mor Secundus rhenũ morbus.
bus. Dolores fortiter premunt, velut in priore. fit autẽ mor
bus à labore, quum ruptæ fuerint venulæ ad rhenem tenden
tes, & postea rhen sanguine repletus fuerit. Hic vbi hæc pa-
titur, cũ vrina sanguinẽ mingit in principio morbi, deinde Morbus hic qualis.
B progressu temporis pus: hic si quietem corpore habuerit, ce-
lerrimè sanus erit. Si enim quid laborarit, dolores multò
magis obtinebunt. Quum itaq; suppuratus fuerit rhẽ, circa
spinam intumescit. Hunc vbi sic habuerit, circa tumẽtẽ par-
tem secato, profunda maximè sectione iuxta rhenẽ. Et si qui Curatio.
dem successerit sectio, euestigio sanum facies. Si verò aberra
ueris, periculum, est ne vlcus linamẽtis curandũ fiat. Si autẽ
concreuerit vlcus, vẽter intrinsecus à rhene suppuratur, & si
quidem pus intus rumpatur, & ad intestinum rectum proce
dat, fugæ spes est. Si verò contigerit alterum rhenem, peri-
culum est ne pereat. Curetur autẽ pharmacis, & iisdem om-
nibus, quibus & prior, & diætã eandem habeat. Hic morbus
grauis est, & multi ex ipso ad tabem rhenalem deuenerunt.
C Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, velut à carnibus Tertius rhenũ morbus.
bubulis assatis succus. fit autem morbus ab atra bile, cùm bi
lis in venas confluxerit quæ ad rhenem tendunt, & cùm con-
stiterit, exulcerat venulas & rhenẽ. Ab vlceratione igitur ta-
le quiddam cũ vrina procedit, Dolores autẽ hærent in lum- Medela.
bis, & in vesica. & inter anum & pudendum, & in ipso rhene
ad modicum tẽpus. Deinde remittit dolor, & rursus acutus
breui corripit. & in tenuem ventris partem aliquando dolor
incidit. Huic quum sic habuerit, vẽtrem subpurgato, epithy
mo. aut scammoniæ radice. Bibẽda verò eadem dato, quæ &
ex vrinæ stillicidio laborãti, & quum dolor habuerit, multa
calida lauato, & tepefactoria ad dolentẽ maximè locum ad-
hibeto, & sorbitione vtatur farina cocta, melle affuso, & reli-
quo victu vtatur quàm maximè per aluũ secedente, & vinũ
D bibat

D bibat album Mendæũ mellei coloris. Aut aliud albũ iucun
dissimum probè temperatum. Hic morbus nõ valde deficit.
& pro tẽporis opportunitate serum & lac bibat. Serum qui-
dem ad purgationem. Lactis autem potum faciat in tẽpore
per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si ita feceris, morbum
in melius dispones. Quartus rhenum morbus. Morbus hic

Quartus rhenũ morbus.

fit à bile & pituita, maximè tempore æstatis. fit etiã à vene-
re morbus. Hic æger hęc patitur. Dolores premunt ipsum in
lateris mollitudinẽ, & in lumbos, & in lumborũ musculos:
& patitur qualia solet mulier ex partu laborans, & non susti
net in sanam partem decumbere, sed valde dolet, & ex late-
ris mollitudine quædam pendere videtur, velut obrupta. Si E
verò pronus decũbat, non dolet. pedes & tibiæ ipsius semper
frigent. Vrina verò vix prodit, præ pituitositate & crassitudi
ne sua. & si siueris ipsam ad modicum tempus depositam do
nec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam,
& siquidem bilis præualuerit, subfuluã ipsam videbis. Si ve-
rò à pituita fuerit morbus, alba & crassa erit. & primũ qui-
dem in annũ, aut paulò amplius aut breuius tẽpus. æger ta-
lia patiẽs perseuerat. Si verò prolongetur morbus, & magis
dolet, & suppuratur. & quum suppuratus factus intumuerit,
qua maximè parte intumuerit, in rhenẽ secato, & pus emitti
to & si quidem successerit sectio, statim sanũ facies. Hũc cũ
sic habuerit, iisdem omnibus curato, quibus etiam priores. F

Curatio.

Et à principio morbi oportet & purgare, & ante subpurga-
tionẽ fomentũ adhibere, & balneis frequenter lauare. Vnga
tur item & magis calefiat, neq; frigeat, & à sole abstineat: &
neq; venere vtatur. Hæc si fecerit, & nõ celerrimè sanus eua-
serit, nihil noui est. Morbus enim est grauissimus. Si verò
citra pharmaca curari velit crassum, ex dięta facere oportet,
siue ex hoc morbo ægrotet, siue ex aliquo de prioribus, diui-
sis cibis quos edere solet in decem portiones, ita vt vna parte
detracta, reliquas comedat. Obsonium autẽ habeat, carnem
suis tritam. & ea die decẽ stadia deambulet. postera verò die

Obsonium obseruato.

& tertia vsq; ad decem dies, portionem minus edat, & deam-
bulet decem stadia aut plura singulis diebus addens. Quum
autem ad vltimam cibi portionem deuenerit, etiam ad cen
tum stadia iter faciat. & edat quidem vnam tantùm portio-
nem. & ea die centum stadia deambulet. Post cœnam autem
viginti

A viginti, mane verò quadraginta. Vinum autẽ bibat Mendæũ
album, austerum, atq; hæc per tres menses faciat. postea reli-
quo tempore deambulationes imminuat, & cibos piures co-
medat, eodem modo additione facta velut detrahebat. De-
ambulationem verò detrahat vsque ad decimũ diem. & post
ea quàm maximè quietẽ habeat, & cibis puris alatur, & ob-
sonia quàm pinguissima habeat, & dulcia omnia ipsi cõmo-
da sunt. Ab oleribus autẽ, & acidis omnibus abstineat, item-
que ab acribus, & quæ flatũ faciũt, Multa etiã calida lauet, &
ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrimè sanus erit. A rhenũ mor-
bo corripit morbus magnus venarum cauarũ, quæ à capite
iuxta iugulum per spinam tendunt, ad malleolũ pedis exter

Quàm magnus morbus hinc fiat.

B num, & ad intermedium magni digiti locũ. Morbus hic fit
à pituita & bile, quũ in venas cõfluxerint. Venæ autẽ hæ san-
guine plenæ sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præter lapsum
fuerit, ægrotant. Si dextram partẽ morbus corripiat, dolorẽ
ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto au
tem amplius tempus progressum & prolongatũ fuerit, tan-
to acutior dolor infra descendit. & quum ad malleolum pe-
dis externum, & ad magni digiti intermedium locum deue
nerit, rursus ad caput venire incipit, & vbi in ipso vlcus cõsti
terit, fortiter premit, & homo caput sibi distringi putat. & o-
culi pituita replentur, itemq; totum corpus. huic quum sic
habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicẽ, aut

Medela anceps.

C veratri, aut succum scammoniæ. post purgationẽ verò eadẽ
exhibeto quæ superioribus. Si verò ab hac curatione non de-
sinat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextrã quatuor
crustas inurito, & in acetabulũ coxæ dextræ, tres: & sub na-
tes, duas: & in medio femore, duas: & supra genu, vnam: & su
pra malleolum, vnã. Hic vbi sic vstus fuerit, neq; sursum ne-
que deorsum morbũ procedere permittit. Si verò alicubi do
lor ruptus visus fuerit, si quidem in crus incubuerit priusquã
vratur, claudus erit. Si verò in caput, surdus aut cæcus. Si verò
in vesicã, prodit simul cum vrina sanguis maximè, per qua-
draginta dies. Verùm si in vesicam eruperit, eadem pharma-
ca quæ & in vrinæ stillicidio dato, & si alicubi dolor congre-
gatus fuerit, vrito. Vrere autem oportet carnosa quidẽ, fer-
ro: ossea verò & neruosa, fungis. Cæterũ ante hæc si in princi
pio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibẽdum

Curatio.

 est

est vinum album Mendæum, aquosius, plurimùm per diem, D & inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quum autẽ fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Vbi verò hi dies præterierint, non ampliùs inebrietur, neq; vbi semel fluere inceperit. Bibat tamen paulò ampliùs vinum inter cibum, quo sanguis fluere posSit. Iam verò quibusdam sedato sanguine, erupit in vesicã, & prodiit sanguis ac pus. Si igitur eruperit, eadẽ pharmaca quæ & ex vrinæ stillicidio laborãti dato. Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita curetur, & cibos per aluum secedentes assumat, & obsonia eiusdẽ facultatis, citisSimè sanus erit. Morbus autẽ grauis est.

Vena sinistra lædit. Alius morbus à sinistra vena. Hic æger alia quidem eadẽ E patitur, quæ etiã prior. Verùm in splenem dolor acutus incumbit statim, & in principio morbi. Et si non intellexerit priusquàm incubuerit, prosilit in pulmonẽ. Huic per fungos crustas octo inurito, capita lienis quàm celerrimè intercipiens. Et vbicunq; alius dolor incubuerit, vrito. Sic enim statim sanus erit. Si verò nõ fuerit vstus, sanus autẽ sponte fiat,

Medela. plerisq; post duodecim annos, morbus rursus reuertitur, & si splenẽ occuparit, multis aquam inter cutem inducit. Verũ oportet statim curare velut priorem, & si visum fuerit, vrere velut priorẽ, si dolor in iisdem articulis cõstiterit. Si verò nõ

Pituita. sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim grauis est. De pituita easdem sentẽtias habeo, quas & de bile, & species ipsius multas esse puto, & alia quidẽ popularis est, quę sanè recẽtisSima est. Cuius etiã curatio facilima F

Curatio. est. Vomitus enim post cibũ facere oportet per duos aut tres dies, ita vt & prandeat insuper ac quiescat, si prioribus diebus semel in die cibũ capere, & laborare solitus fuit. Sin minus, huiusmodi diæta vtatur. Primùm multa calida lauetur,

Victus. quũ vomitũ facere voluerit, & edat mazã oleo & melle subactam, & panem exsiccatũ veterem. Hæc enim magis pituitã trahũt. Obsoniis autẽ vtatur & oleribus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, vt permixta assumãtur. Et oleribus omnibus viridibus vtatur. Et bibat inter cibum frequenter modicum vinũ dulce, & in fine placẽtam

Vomitus qui. insuper edat, & mel, & ficus. Et quũ cœnabit, pocula largè exhauriat, & vbi iam repletus fuerit, parũ dormiat. Deinde experrectus vomat, magno vini poculo epoto, cùm tepida aqua temp

A temperato. Trahit enim magis pituitã & humorẽ ex carnibus, & corpus magis resiccat. Euomat autẽ donec ficus euomuerit. Hæ enim postremũ euomuntur. Atq; hæc quidẽ hac die faciat. postera verò contineat seipsum vsq; ad cœnã, & in cœna sumat panẽ, cui nihil furfurũ decesSit. Obsonium autẽ sit ex fortioribus. Vinum verò bibat nigrum, austerũ. Atque hæc quidẽ popularis pituitæ medela est. Si verò edere & bibere potest, & cibis delectatur, deinde verò crura grauentur, & color immutatus fuerit, huic ostendendũ est, pituitã molestantem in ventre esse. Verùm oportet quum sic habuerit, mel & vinũ dulce, & oleum, & nitrum tali ouilli magnitudi-

B ne, permixta per clysterem infundere. hæc enim mitisSima sunt in clysterem ad hominis naturã. Mensurã autẽ singulorum esse oportet, vini quidem heminam, olei verò heminæ dimidium, & mellis tantundẽ. Si verò clysterẽ non voluerit, humectum hominẽ facere oportet, fomento humido admoto. FortasSis enim etiã sic stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidẽ igitur quis edat cibos valde succosos, fortasSis hæc non ita vehementer patiatur. Si verò etiã aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrimè sanum feceris. — Quæ facilè subluant.

At si antiquior fuerit pituita, appellatur autẽ hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominẽ magis, & speciẽm à populari alienã habere videtur pallidiorem & totũ corpus laxo tumore intumescit, & facies rubet, & os siccum est, & sitis te-

C net: & quum comederit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadẽ die aliquãdo melius habet, aliquando derepente dolet, & sibi mori videtur. Huic si quidẽ venter sua sponte turbatus fuerit, sanitati proximus erit. Si verò non sua sponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationem, lenticulæ hemina vna aut duæ dentur ad absorbendũ. Coquatur autem allium in lenticula. Detur etiã betæ pinguis hemina non conditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerum, & forte. Postera verò die mane stadia viginti deambulet. A qua deambulatione reuersus, panẽ edat paruum exsiccatum, & obsoniũ habeat allium coctum. & de eodẽ vino paulo meracius bibat. deinde stadia vadat triginta. & vbi tempus aderit cœnet, quãtum etiã prandere cõsueuit: obsc- — Quæ ventrem moueant.

Quæ caro pisceíve dāndi.

sonium autem habeat, maximè quidem pedes, & capita suil- D
la. Sin minus, galli carnibus & suis tritis vtatur. Ex piscibus
autē scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut go
bio, aut aliis piscibus qui æqualem facultatem habēt. Ex ole

Morbi huius caussa.

ribus autē solo allio, & nullo alio vtatur. Hoc verò quàm plu
rimum edat, & crudum, & assatū, & coctum, semper plus sin
gulis diebus. & laboret ex modico ampliùs, respectu ad cibos
facto. hic morbus maximè fit tempore æstatis ex aquæ potu.
Insuper & à somno multo. Indicatur aūt in triginta diebus,

Medela.

an lethalis sit, aut non. Atque hæc quidem faciat vbi trigin-
ta dies præterierint. In primis autem diebus, sorbitionibus
vtatur, lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bi-
bat aquam mulsam tepidā, polēta modica inspersa, quo cor- E
pus præparatū sit ad pharmacorū potum. Et his diebus sub
dio dormiat. & si tibi visum fuerit sanguinē à lūbis detrahe-
re cucurbitā affigito, & venas in scroto crassissimas secato.
hic ita curatus citissimè san⁹ fiet. A pituita maximè in aquā

Aqua inter cutē de pituita qui fiat.

inter cutem trāsitus fit, hoc modo. pinguedo colliquescit, & à
calore qui in pituita est, fit aqua. Cognosces autē hoc an quis
sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedi-
nem habet, fieri nō potest vt ipsum sanes. Cognosces autem
ex his maximè, an pinguedo insit in pectine, aut non. Si qui-
dem febres succedāt, & nō potest exurgere, & vmbilicus in-
flatus extra prominet, indicium est non ampliùs inesse pin-
guedinem, & sanabilem esse. Huic conducit vētrem siccare,
& panem dare cui nihil furfurum decessit, antiquū calidū.
Obsonium autem carnē leporinam, & canis perfecti, & oui-
culæ, & suis assatam, & galli assatā ac calidā & polypos edat

Victus.

coctos in vino nigro austero. Vinū autem bibat nigrum, au-
sterum quàm crassissimū ac acerbissimū. Piscibus autē vta-
tur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & aliis hu-
iusmodi, omnibus coctis, nō recētibus, & frigidis. hi enim sic
cissimi sunt, & in iusculū ne intingat, & insulsi sint pisces. ex
oleribus autē vtatur raphanis, & apio. Torreat autē lēticulā
ab aceto acidiorē, & edat. Et deambulet quotidie, & post cœ-
nā, & mane. & serotino tēpore dormiat, & mane exurgat. Et
si quidē ab his restituitur, satis est: Sin minus, cneorū, aut hip
pophais succū, aut granū cnidiū, bibēdū dato. Et post purga-
tionem, lēticulæ heminas duas sorbeat, & panē paruū come-
dat.

A dat. Vinum verò bibat nigrum, acerbum modicū. Bibat au-
tem pharmacum bis in die, donec vacuus fiat. Si verò tumor
constiterit in scroto, & femoribus ac tibiis, acuto scalpello
multa & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, ci-
to sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quum æsta-

Aquæ inter cutē vnde.

tis tempore siti vexatus aquam multam biberis: nam ex hoc
maximè fieri solet: & pulmo expletus fuerit, rursus ad pecto
ra dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorē vehemen-
tem exhibet, vt pinguedo quæ in arteriis inest colliquescat.
& si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in bre

Tubercula pulmonis.

ui tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula
in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora ru-
B pta. Quòd autē fiat etiā à tuberculis aqua inter cutem, testi-

Exemplo probat.

monium habeto, & in boue, & in cane, & in sue. In his enim
quadrupedibus maximè fiunt tubercula in pulmone, quæ
aquam habent. Si enim dissecueris, citissimè cognoueris.
Fluet enim aqua. Videntur autē talia multo magis in homi-
ne fieri, quàm in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta

Purulenti etiam hinc fiunt.

vtimur. Facti sunt autē & multi pectore suppurati tubercu-
lis obortis. Hæc igitur in principio ad morbū consequuntur.

Tussis sicca, & fauces exasperari videntur, & rigor ac fe-
bris succedit, & erecta ceruice spiratio, & corpus intumescit,
& pedes tument, & vngues contrahuntur. & donec quidē in
superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus. post-
quam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere
C sibi videtur. Postea progressu temporis patitur qualia prius
impleto ventre. Quādoque etiam ad latus intumescit, & in-
dicat vbi secare oportet. Si verò non indicat, multa calida
lauato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in vtro
latere magis fluctuet audito. Quo intellecto costam tertiam

Curatio.

ab vltima vsq; ad os secato. Deinde cum terebra caua vltra
perforato. Et vbi perforata fuerit, aquæ parū emittito, & vbi
emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiā mol-
lem superimponito. Deinde vt ne excidat linamentum deli-
gato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, se-
mel in die. Post duodecimum autem diem sequēti decima-
tertia totā aquam emittere, & reliquo tempore si subnasca-
tur aqua emittere, & ventrem cibis resiccare. Post sectionem
autem hæc exhibere oportet. Succi silphij drachmæ pon-

 dus

dus parato,& aristolochiam tali ceruini magnitudine derasa dito,& lentium ac erui torrefactorum polentam, dimidiæ chœnicis mẽsura vtranque purgato,atq; hæc melle & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato,& quotidie vnum tritum in vini nigri austeri ac iucundissimi hemina dimidia diluito,& mane in potu dato. Reliquum verò victũ ac laborem eundem,velut priori tẽpore,habere iubeto. Et si intumuerint pudenda ac femora,cõfidenter vulnusculis impactis pertundito. Hunc si ita curaueris,celerrimè sanum facies. D

Aqua intercus ab hepate. Ab hepate fit aqua intercus,quum in hepar pituita accesserit,& hepar ipsam susceperit,& humectum fuerit. Statim igitur calorem huic exhibet,& flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus incidit. Et tumor in tibiis ac pedibus inest,& hepar durum est ac intumescit,& claiculæ attenuantur. E

Curatio. Huic quum sic habuerit,in principio si hepar doluerit,origanum tritum,& silphij succum erui magnitudine,in vini albi dimidia hemina diluta,bibẽda dato.& lactis caprini poculum quatuor heminarum,tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autẽ per primos decem dies abstineat. Hi enim iudicãt morbum, an lethalis sit,aut non. Sorbeat autẽ ptisanæ succum coctum, melle affuso. Vinum autẽ bibat album Mendæum,aut aliud iucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præterierint,cibos accipiat puros,& obsonium habeat,galli carnem assatã calidam. Habeat & catulinam coctã. Pisce verò vtatur galeo,& torpedine assatis. Vinum verò idem bibat.& si quidem ab his quiescat,satis est: Sin minus,postquam sanè crassissimus factus fuerit,& hepar maximum,fungis vrito. Sic enim celerrimè sanum feceris. Inurere autẽ oportet crustas octo. F

Aqua intercus alia. Si verò aqua intercus innascatur,& rumpatur in ventrem,iisdem medicamẽtis & potibus,& cibis,ac laboribus,quibus priores curato. Vinum verò bibat austerum nigrum. Si verò tibi videatur discessisse ab hepate,per ferrum vbicunque apparuerit vrito,& aquam paulatim emittito,& velut reliquos priores curato. Si verò ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim est grauis,& pauci hunc effugiunt.

Alia à liene. Aqua verò intercus à splene,hoc modo fit,& ab huiusmodi maximè causa,quum quis ficuum viridiũ,& malorũ fructus multos ederit. Multi verò

A verò iam etiam à cibo botrorum multorum,& à multo misto,morbum inciderunt. Si quidẽ igitur in morbũ collabetur,statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene cõsistunt,transeunt autem & in humerũ,& in clauiculam,& in mammam,& ad lumbos,& febres fortes tenent. Et si parum quid ederit,venter impletur,& splen attollitur,& dolorem exhibet. Hic morbus si durauerit,reliquo quidem tempore minus dolet. Quum verò fructuum malorũ tẽpus fuerit,& hos ederit,magis quàm prius dolet.

Medela. Hunc vbi sic habuerit, à principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto. Deorsum verò cneorum,aut hippophais succũ aut cnidium

B granum,Lactis item asinini heminas octo,melle affuso: & si quidem ab his restituitur,satis est: Sin minus, quum maximus fuerit lien,& maximè intumuerit,fungis vrito,capita eius intercipiens: aut ferramentis,cũ multa cautione ac obseruatione ne vltra peruras. hæc à morbi principio facito,& hac diæta nutriatur. Si quidem febris nõ affuerit,pane vtatur triticeo assato,aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ autem habeat salsamentũ Gaditanum,aut saperdã. Et carnem ouillam tritã. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat vinum austerum Coum quàm nigerrimum. A dulcibus abstineat. Quum autẽ exsurgit,& potens est, luctetur summis humeris,& laboret per circuitus multos in die,& comedat ea quæ dicta sunt. Si verò aqua intercus fiat,iisdem curato quibus & priores.

Alia aqua intercus. Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter

C faciens per viã longam,in aquam pluuialem ac stabilem inciderit,& biberit de ipsa multum affatim. Si igitur carnes absorbuerint & cõtinuerint in seipsis aquam,secessus autem nusquam fiat,hæc patitur. Si quidẽ fuerit in carne,calorem facit & in ventre,& in corpore,vt pinguedo ventrẽ ambiens colliquescat. hic quandiu quidem iter facit,nihil mali habere videtur. Postquam autem iter facere cessarit,& sol occiderit,statim dolorem multũ habet. progressu verò morbi valde attenuatur. Si verò etiam cibi fastidium accedat,multo plus attenuatur. Si verò cibos edere poterit,& ad laborẽ impotens fuerit,etiam amplius læditur,& plerisque horum tumor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color corporis liuidus fit,& venter magnus,& sitis fortis tenet,& viscera ipsius à calore reficcantur. progrediente verò tempore,

ad edendum quidem promptus fit,& edit quodcunq; quis de- D
derit,& bibit,& dolet nihil. Si verò tumor obtumuerit,color
huic fit pallidus. Et venæ nigræ frequentes per corpus diſten
duntur. Indignatur autem & triſtatur ex quauis re,etiamſi
nihil noui accidat. Venter verò aqua perhumeſcit,& ma-
gnus fit,& laternæ ſpeciem præ ſe fert. Et tēporis progreſſu
cibos nō admittit,ſed vidētur ipſi cucumeris ſylueſtris odo-
rem habere,præ abominatione,huic vbi ſic habuerit,cneori
Curatio. aut hippophais ſuccum dato,aut cnidium granū.hæc verò
pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidē per ſextā diem,
Hippophais autē ſuccum per octauam. Cnidium verò gra-
num per decimam.& dare ipſa oportet donec expurgetur,& E
vacuus fiat. Interpoſitis autē diebus alatur ex iiſdem qui-
bus & prior. Maximè autem de eadem aqua bibendū dato,
ex qua morbus corripuit,plurimum,quo ventrē ipſius tur-
bet,& valde ſeceſſum faciat. Sic enim potiſsimum ſanum fa-
cies. Si verò tibi videbitur, etiam frequēter clyſterem adhi-
beto,ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ
parte ammixta,his cum quatuor ſucci betæ heminis dilutis,
atque ſic infuſis.poſtea die etiā aſinini lactis coctis octo he-
minæ dentur affuſo melle,aut adiecto ſale potandæ. Et poſt
purgationem iiſdem vtatur quibus prior.& interiectis die-
bus,cibis ac potibus iiſdē vtatur,& deambulationibus ſimi-
liter,& ſic curatus breui à morbo liberabitur tertio menſe,
aut ſexto. Si verò negligentia aliqua contigerit,& non ſta-
tim curatus fuerit,breui moritur. Sed & in attenuato iiſdē F
vtendum eſt ad ſanationem. Præhumectare verò antea cor-
pus ipſius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obe-
diat. At verò ſtatim curā adhibere oportet: Sin minus,cum
multis conſeneſcit morbus. Sed & vter tandem morbus ſit,
clyſterem ex his adhibere cōuenit. Vini albi heminas duas
accipito,& mellis heminam dimidiam,& olei heminam di-
midiam, Nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, fo-
liorum cucumeris ſylueſtris tuſorum ac expreſſorum ſucci
heminam.hæc omnia mixta & in ollulam infuſa feruefaci-
Morbus hepaticus. to,& per clyſterem infundito. Morbus hepaticus. Fit ab
atrabile,quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxi-
mè in autumno,in mutationibus anni. Hæc igitur æger
patitur. Dolor acutus ipſi in hepar incidit, & ſub vltimas
coſtas,

A coſtas,& in humerum,& in clauiculam,& ſub mammam.
Et ſuffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuo-
mit.& rigor,& febris primis diebus debilior habet,& dum
attingitur,hepar dolet,& color ipſius ſubliuidus eſt,& cibi
quos prius comedebat,ſuffocant ipſum, & ingeſti vrunt ac
torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur.
Morbo verò progrediente,& febres remittunt,& à paucis
cibis repletur. In ſolo autem hepate dolor reſtat,& ipſe ali-
quando fortis,aliquando quietus. Quandoque verò acutus
corripit,& ſæpe derepente æger animam efflauit. Huic con- Medela.
ducunt vbi dolor habuerit tum alia, tum tepefactoria eadē
appoſita,quæ etiam pleuritidi. Quum verò remiſerit dolor,
B multa calida ipſum lauato,& aquam mulſam bibēdam da-
to,& vinum album dulce,aut auſterum,vtrum tandem pro-
fuerit. Et ſorbitiones eaſdem quas etiam à pleuritide cor-
repto. Cæterùm ad dolorem hæc bibenda dato. Oui gal-
linacei cocti liquorem terito, & ſucci ſolani dimidiā hemi-
nam affundito,& aquæ mulſæ dimidiam ſemiheminæ par-
tem ammiſceto,diluito,ac bibenda dato,& ſedabunt dolo-
rem.dato autē quotidie donec dolor quieſcat. Bibat etiam
ſilphij ſuccum erui magnitudine,& cum eo origanum tri-
tum in vino albo diluat,& ſic ieiunus bibat. Bibat inſuper &
pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat &
caprinum lac,tertia parte mellis ammixta, Sin autem lactis
heminæ quatuor. Hoc mane bibat,quum alia non biberit.
C A cibis autem abſtineat,donec iudicetur morbus. Iudicatur
autem maximè in ſeptem diebus, in his enim manifeſtum
fit,an lethalis ſit,an non. Si verò etiam ſuffocatio acceſſerit,
hæc dare oportet quo vomat. Mel,aquam,acetum,ſalē,per-
mixta in ollam nouam infundito. Deinde tepefacito,& ori- Suffocationis medela.
gani capitati ramulis vnà cum ſemine agitato. Vbi verò te-
pefacta fuerint,tepida ebibenda dato. Deinde ſtragulis inie-
ctis cōtectum ſinito,donec quàm maximè exudarit. Et vbi
vomitus ipſum apprehenderit, promptè vomat irritatione
per pennam facta. Si verò vomere nō poſsit,aquæ mulſæ te-
pidæ poculum duarum heminarum inſuper bibat,& ſic vo-
mat. Et ſi quid pituitæ aut bilis euomuerit,rurſus idem face
re oportet ad horas quatuor.proderit enim. Poſt morbi ve-
rò iudicationem curato modicis cibis,iiſque puris datis,& ſi
quidem

quidem panem edere cupiuerit,panem calidum maximè pu D
rum edat. Si verò mazam, eam quæ vino dulci ſubacta non
eſt,edat,vbi tamen priùs aqua ſubegit.Obſonium autem ha-
beat carnes catuli coctas , aut columbæ , aut pulli gallinacei
carnibus omnibus coctis vtatur. Ex piſcibus autem galeo,
torpedine,paſtinaca,& raiis paruis,omnibus coctis. Lauetur
autem quotidie,& frigus vitet & parum deambulet anteà in
ſecuritate.Hęc ſi ſeruauerit nõ eſt timor vt morbus reuerta-
tur. Nam huiuſmodi morbus grauis eſt ac diuturnus. Alius

Alius hepaticus morbus.

hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premunt
in hepar , & color differt à priore. Malicorij enim formam
habet. In tempore verò æſtatis maximè incidit. Fit autem à
bubulæ carnis eſu,& vini potu nimio. Hæc enim omnia iſto E
anni tempore hepati ſunt infeſtiſsima , & bilem maximè ad
hepar adducunt.hæc igitur æger patitur.Dolores acuti inci-
dunt,& non deficiunt vlla hora, ſed ſemper magis premunt.
Aliquando etiam vomit bilem pallidam,& vbi vomuit,pau-
lo melius ſibi habere videtur. Si verò non vomuerit,bilis ad
oculos peruenit,& fiunt valde pallidi. Et pedes intumeſcunt.
Atq; hæc patitur quandoq; valde,quandoque minus. Quum
autem dies præterierint, in quibus morbus iudicatur, dolor
minus vrget,ſi nihil deliquerit,& eiuſmodi diætam huic con
ſtituere oportet , qualem & priori. Si enim inebriatus fue-
rit intempeſtiuè, aut venere vſus fuerit, aut aliud quid fece-
rit quod commodum non eſt, hepar ſtatim ipſi durum fit, & F
intumeſcit ac à dolore pulſat. Et ſi quid facere feſtinarit,de-

Medela.

repẽte hepar & totum corpus dolet. Huic vbi ſic habuerit,&
primi dies præterierint, fomentum adhibeto : deinde ſcam-
monio ſubpurgato. Si verò venter combuſtus fuerit,clyſte-
rem ex iiſdẽ quibus in prioribus vſus es, adhibeto , quæ pro-
bè ducant:& poſt clyſterem, lacte aſinino cocto ſubpurgato,
octo heminis eius,melle affuſo,in potu datis.Dato etiam ca-
prinum lac mane poculi quatuor heminas complectentis
menſura, tertia parte aquæ mulſæ ammixta. Dato item co-
cti lactis caprini heminas duas , tertia aquæ mulſæ parte
ammixta,aut ipſo ſolo melle affuſo.dandum eſt etiam equi-
num lac , eodem modo velut aſininum , & ſi quidem ab his
morbis curatus cedat , ſatis eſt : Sin minus , dextri cubiti in-
ternam venam ſecato , & ſanguinem detrahito. Si verò non
viſus

A viſus fuerit tibi per aſininum lac ſubpurgandus eſſe , bubuli
lactis crudi duas heminas dato,tertia aquæ mulſæ parte am-
mixta , quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim
dies , ſexta parte aquæ mulſæ affuſa , ad bibendum dato. De
cætero verò ipſum lac duarum heminarum menſura,donec
pinguefiat exhibeto. Si verò neque ſic deſinat,vrere oportet,
quum maximũ hepar factum fuerit , & maximè eminuerit.
Vrito autem per buxeos fuſos,in oleum feruens tinctos. Ap-
ponito autem donec tibi bene habere,& vſtionem factá eſſe
viſum fuerit. Aut per fungos octo cruſtas inurito. Si enim
vſtio ſucceſſerit,ſanum facies,& reliquo tempore meliùs de-
B get. Si verò non ſucceſſerit, de cætero ab aliis ſanus non fiẽs,
corrumpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reli-

Hepatis tertius morbus.

qua quidem eadem patitur hic æger velut priores.Color au-
tem niger eſt. At hepatis fel , pituita & ſanguine repletum,
velut ratiocinamur,dirumpitur, & vbi diruptum fuerit, ce-
lerrimè inſanit,& indignatur,& loquitur ſtulta,& latrat ve-
lut canis. Et vngues punicei fiũt, & oculis videre non poteſt,
& pili in capite erecti ſtant,& febris acuta corripit. Huic ea-
dem adhibere oportet quæ etiam prioribus. Plerique verò
moriuntur in vndecim diebus,paucique effugiunt. Splenis
morbus primus. Fit huiuſmodi morbus, propter calidita-
tem Solis bile commota , quum in ſeipſum bilem traxerit.
Hæc igitur æger patitur , febris acuta in principio accedit,

Splenitis.

progrediẽte verò morbo remittit,excepto ipſo ſplene,in quo
ſemper calor hæret,& dolor aliàs atque aliàs incidit acutus,
C & in lateris mollitudinem,& in ventrem. Et cibos in prin-
cipio quidem admittit,non autem valde ſecedunt,progreſſu
autèm temporis,& color pallidus fit,& dolor fortis irruit, &
clauiculæ attenuantur,& cibos non ſimiliter admittit, velut

Medela.

in principio, & à modico impletur. Lien verò aliàs magnus
fit eadem die,& aliàs minor,huic quum ſic habuerit veratrũ
purgans deorſum,bibendum dato, & cnidio cocco ſubpurga
to.Ad veſperum autem poſt purgationem, lenticulæ acidio-
ris heminam ſorbendam dato:& betarum pinguium hemi-
nam polenta inſperſa , poſtera verò & tertia die panem par-
uum dato,pro obſonio autem lenticula vtatur, & carne ſuil-
la in lenticula cocta trita. Vinum bibat auſterum, nigrum,
paulò meracius. Et quietem his diebus habeat,niſi quòd in-
tus

tus in vmbra paululum deambulet. Reliquo verò tempore D
hæc exhibenda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurum deces-
sit. Obsonium habeat carnem canis maioris, vel capræ, vel
Saperda. ouiculæ tritam. & salsamentum Gaditanum, aut saperdam.
& acida ac salsa omnia assumat, & acerba. Bibat vinũ Coum
subastringens quàm nigerrimum. à dulcibus autem & pin-
guibus ac nidorosis abstineat. & silphium non accipiat, ne-
que allium, neque carnem porcinam. Neque mugilem, nec
recentem, nec salsum, neque anguillam. Neque olus vllum
coctum sine aceto. Ex troximis autem, hoc est, his quæ cruda
edantur, raphanide vtatur & apio, in aceto tinctis. & polen-
tam vino subactam edat, & vinum meracum sorbeat. Si ve-
rò velit, etiam panem in vinum interat, ac calidũ edat. Den- E
tur etiã pisces, scorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus.
Quæ lienẽ extenuent. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quæ splenem atte-
nuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut visci fo-
lia, aut fœnum Græcum, aut viticis semen, aut rutã, aut men-
tæ radicem. ex his quodcunque volueris tritum in vino auste-
ro dato ieiuno. Si verò adeò validus fuerit, per triginta dies
ad ligna secanda cogito. & summis humeris luctetur. & in-
terdiu deambulet. & vespere dormiat. Mane verò surgat, &
quæ relata sunt edat. Si verò ab his non melius habeat, sple-
nem fungis vrito, decem magnis crustis inustis, quum maxi-
mus fuerit splẽ, & maximè eleuatus. Si enim successerit vstio
facta velut oportet, sanum facies, verùm non breui. Opus F
enim habet morbus curatione. Grauis est enim & diutur-
Lienis secũdus morbus. nus, si non fuerit statim curatus. Alius splenis morbus fit
quidem ab iisdem à quibus & prior, patitur igitur æger ab
hoc morbo hæc. Venter inflatur. postea verò etiam splen intu-
mescit, & durus est, & dolores acuti in splenẽ incidunt. Color
autem mutatur, & conspicitur niger, pallidus, malicorij spe-
ciem referens. & ex aure male olet, & gingiuæ malè olent, &
à dentibus discedũt. & ex tibiis vlcera erũpunt, velut pustulę
Curatio. nocturnæ. Membra verò attenuantur. & stercus non secedit.
Hunc quum sic habuerit, iisdẽ pharmaticis & eduliis, & po-
tibus, & laboribus, atque aliis omnibus curato. & vbi stercus
secedere noluerit, clysterem adhibeto, ex mellis hemina di-
midia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita
in quatuor heminis aquæ de betis coctis diluito, & per cly-
sterem

A sterem infundito. Si verò morbus ab his nõ sedetur, splenem
ipsius vrito velut prioris, & si vstio successerit, sanũ efficies.

Alius splenis morbus fit, in anno, veris maxime tempore, Lienis tertius morbus.
verùm à sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sangui-
ne, erumpit in ventrem, & dolores acuti in splenem incidũt,
& in mammam, & in clauiculam, & in humerum, & sub sca-
pulam. Color autem corporis est plumbiformis, & parua vl-
cuscula velut lancinata in tibiis exurgunt, ex quibus vlcera
magna fiunt, & quæ primùm infrà secedunt, sanguinolenta
sunt, & æruginosa, & venter durus subit, & splen velut lapis
est, hic morbus magis lethalis est quàm priores, & ex ipso
B pauci effugiũt. hunc quum sic habuerit, iisdem purgato qui- Medela.
bus & priorem, veruntamen pharmacum sursum purgãs ne
dederis. Deorsum verò granum cnidium exhibeto. Et poste-
ra die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle af-
fuso. Si verò hoc non adsit, bubuli aut caprini cocti duos con-
gios præbeto, ita vt alternatim mel in poculũ ammisceatur
& vicissim bibantur. Ad vesperam autem post purgationem
eadem quæ priori dato. Et si visum fuerit ab interna cubiti
sinistri vena sanguinem detrahito. Reliquis autem diebus
quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia
muriæ parte ammixta. Cibis verò & potibus, & aliis omni-
bus iisdem curato, quibus & priorem. Abstineat autem à ve-
nere, & ebrietate, hic velut prior. Et si videatur etiam vrito,
C quum crassissimus & maximus splen factus fuerit. & si op-
portunè vsseris ac successerit, sanum facies. Si verò ab hac cu-
ratione sanus non fiat, tempore corruptus moritur. Est enim
morbus valde grauis. Alius splenis morbus. Accidit & hic Lienis quartus morbus.
morbus vere maximè, quum splen pituitam assumpserit in
seipsum, & statim magnus factus fuerit ac durus, & deinde
rursus sedatur. Et quũ quidem eleuatus fuerit, dolores inci-
dũt acuti. Quum verò mollis fuerit, doloris exors est. Et vbi
diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse videtur, & in-
surgit, & citò sedatur. Hic quũ sic habuerit, in principio mor-
bi cibos admittere non potest, & citò attenuatur: & corpus
impotentiam multam habet. Morbus autem si non statim
curatus fuerit, aut sua sponte quieuerit, interpositis quinque
aut sex mensibus, rursus insurgit. Intermittit autem maxi-
mè per hyemem. hunc si in principio acceperis, decem cru-
stas

stas in splenem vrito, & statim sanũ facies. Si verò non vsse- D
ris, iisdem pharmacis curato, quibus & priores. Et aliis item
iisdem, & potibus, ac laboribus. Sic enim celerrime sanũ fe-
ceris, huius autem color fit exalbidius, subpallidus, & squali-
Lienis quintus morbus.
dus. Alius splenis morbus. Fit autumno maximè ab atra
bile. Fit autem ab olerum multorum quæ cruda edũtur esu,
& ab aquæ potu. Patitur itaq; æger hæc. Quum morbus cor-
ripuerit, splenem vehementer dolet, & rigor & febris appre-
hendit, & inedia ipsum habet, ac cibos auersatur, & corpus
citò cõcidit. Splen autem, magnus quidem non valde fit, ve-
Medela.
rùm durus, & ad viscera allabitur, & adhærens fugit. Hunc
quum sic habuerit, iisdem pharmacis & eduliis ac laboribus
quibus priores curato. Et si se tibi exhibuerit, vrito ipsum co- E
modo quo etiam alios. Hic morbus in plerisque si statim cu-
Regius morbus primus.
ratus fuerit, breui decedit. Quatuor morbi regij, primus
quidem æstate maximè corripit, bile commota. Consistit igi
tur bilis sub cute, & in capite, quare statim corpus in alium
colorem mutat, & fit pallidum, velut malicorium. Et oculi
pallidi fiunt. & in capite sub pilis velut cortex subest. & rigor
ac febris corripit, & pallidam vrinã mingit, & crassum sub-
pallidum in ipsa subsidet. & manè quàm diu ieiunus fuerit,
ad cor & viscera exugitur. & si quis ipsum alloquatur aut in-
terroget, ægrè fert, & anxius fit, & non sustinet audire. Ster-
cus autem excretum cum pallore albicat, & malè olet. Hic
quum ita habuerit, maximè moritur in quatuordecim die- F
Medela.
bus. Si verò has effugiat, sanatur. Curare autẽ oportet ipsum
sic. Quum febris remiserit multa calida lauato, & aquã mul
sam bibendam dato. Et sorbitionibus vtatur, ptisanæ succo,
melle affuso. Mel autem non simul coquito, donec præter-
ierint quatuordecim dies. Hi enim iudicant an lethalis sit
morbus, aut non. postea verò bis in die lauato, & nutrito pri-
mùm modicis quæcunque maximè admiserit. postea tamen
plura dato. Vinum bibat album plurimum per diem. & si
progressu temporis videatur tibi pallidus esse & debilis, vo-
mitum à cibis facere iubeto, velut in superioribus morbis
habetur. Et si quidem ab his morbis quiescat, satis est: Sin
minus, veratrum bibendum dato. Post talem autem purga-
tionem, ad vesperam edat mazam mollem, aut panis medul
lam. Obsonium verò edat, pullum gallinaccum percoctum,
probè

A probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, &
vua passa alba. Vinum autem bibat album, austerum, vetu-
stissimum. Aluum verò infra subpurgato, postera die succo
cicerum alborum, melle affuso, vtatur, & duas heminas eius
modi succi ebibat. Tertia verò die initio facto, singulis die-
bus hanc aquã bibat, ex his rebus coctã, fœniculi radices te-
nues ea copia quãta tribus digitis cõprehendi potest, in duos
aquæ congios mittito, ac coquito vsq; ad dimidias. Et cicerũ
alborum chœnicen, in duobus aquæ congiis ad dimidias itẽ
coquito, & quod superest excolatum sub dio per integrã no-
ctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua
B & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam solam si velit,
quàm plurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si verò
hanc potionem non admiserit, aliam sic præparatam dato.
Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congiis co-
quito, excolato, & sub dio per integram noctẽ exponito. po
stea hanc aquam bibat, siue nudam ipsam voluerit, siue cum
vino mixtam. Bibat autem non aceruatim multam, sed
pro vna vice dimidiam heminam, vt ne alui profluuium
ipsi succedat, & modico tempore interposito rursus bibat.
Commoda autem sunt & hæc in potu data ieiuno singulis
diebus, trita & in vini veteris albi hemina diluta, apij semẽ,
cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum Aethiopicum,
adiantum, coriandrum herba, vuæ passæ albæ. His & illis in
C potu acceptis vtilitatem percipies, & celerrimè sanus fiet.
Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore Secundus.
hyemis, & ex ebrietate & rigore. Incipit autem primùm ri-
gor inuadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est
in corpore, cõgelatur in cute. Quòd autem sic habeat, ex his
ostenditur. Liuidum est ipsius corpus & subdurum. Et venæ
per corpus distentæ sunt pallidæ. maiores autem & crassio-
res sunt quã prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Quales in
Et si quis aliquam ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si hoc morbo
pallidæ sunt venæ. Si verò nigræ fuerint, niger sanguis ef- venæ.
fluet. Et vestem interiorẽ corpori adiacentẽ, præ pruritu nõ
sustinet. Hic promptus est ad iter faciendũ & ambulandum,
sed præ debilitate crurã labascunt, ac ipsum non sufferũt, &
sitit vehementer. Hic morbus non minus priore lethalis est.
Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus
E sanus

sanus fiat. Si verò morbus prolongetur, & ad octauum aut D nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exurgere non potest. Et plerique in hoc tempore statim pereunt. Huic vbi sic habuerit, si quidem principio morbi accesseris, quum iam septem dies præterierint, veratrum bibendum dato. Ventrem verò infrà subpurgato per succum, velut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Ex hibero & cantharidas, sine alis & capite, quatuor tritas, & in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuso. Atque has bis aut ter in die bibat. Progrediente verò morbo, balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunque admittit. Vinum bibat album, austerum, & alia eadem assumat quæ prior. Hic morbus diuturnus est & grauis, si non ab E initio probè fuerit curatus. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem à repletione maxima ac ebrietate. & postquam riguerit, statim sanè corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde sunt. Et sub pilos & sub vngues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et debile est corpus, & in capite dolor adest. Et pallidũ ac crassum mingit, hic morbus minus lethalis est prioribus, & curatus breui sanatur.

Medela. quæ.

Cantharidæ

Tertius.

Morbi causa.

Curatio. Huic quum sic habuerit, cubiti venam secato, & sanguinem detrahito, Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia verò die rursus infra subpurgato, cum lacte asinino. Reliquas verò sorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipsius frequenter purgato. & de F succo bibendum dato. Et multa calida ipsum lauato, ac carnem defricato, & defrictas sordes in vino albo bibendas dato. & ad alia omnia iisdem vtatur. & breui sanus euadet.

Quartus. Alius morbus regius, fit quidem à pituita, hyeme autem maximè corripit. & color ipsius ægri est albus, & pectora ipsius pituita plena fiunt, & spuit saliuam: & quem excreat, singultus ipsi oboritur. Et album lotium ac crassum mingit & in vrina subsidet, velut farina. Hic morbus non est lethalis, & breui sanatur. Huic quum sic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et post purgationem, succi ptisanæ quatuor heminas, melle affuso, exsorbendas dato. Superiorem verò ventrem vomitu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facilimè pituitam à pulmone & arteriis abduxeris.

Medela.

A duxeris. Sed & gargarismum ipsi frequenter præparato. Hic aliquando etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero verò iisdem quibus priores curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus, & sorbitionibus. Sic enim maximè sanum facies. Morbus Typhos vocatus. Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus, corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & à grauitate debilitas, & crurum ac manuum impotentia: maximè enim inutilia ipsi fiunt hæc membra, & venter turbatur, & quæ secedunt grauè olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc B patitur, si quis ipsum erigere velit, erigi non potest, neque oculis videre potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum autem moriturus est, acutius videt, & loquitur confidenter, & bibere ac edere cupit, & si quis det quod edat, breui etiam animam emittit, si non euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in septem, aut quatuordecim diebus. Multi verò perueniunt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos transierit, sanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc quũ ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus à balneo abstineat. Vngatur autem vino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat: Sin C minùs, album, aquosum, austerum. Si verò sitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maximè ardere dixerit. Si verò horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quum doluerit, ab huiusmodi maximè dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verùm exhibere oportet ipsi doloris caussa festinanter, eadem pharmaca quæ ei qui à pleuritide tenetur. Quum autem exsurrexerit, cibo & potu, & balneis quã celerrimè refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore, fit autem propter corporis humiditatẽ, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibunt, & fluidæ fiunt: ab his maximè fit morbus.

Typhos.

Medela.

Quî æstus leniatur.

Typhos alter.

Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiẽs. D
Et dolor fortis in capite consistit, Aliquando etiam in corpo
re intermittens. Et vomit saliuam, & frequenter eructat, &
oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pe-
des descendit. Quandoq; verò etiam totum corpus intume-
scit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit, &
venter turbatus est, & oculis fortiter tuetur, & saliuam mul-
tam & spumosam expuit, & in faucibus detineri videtur, &
exasperat ipsas. Sæpe verò etiam inflãmãtur fauces. Hic vbi
sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio
fortis inciderit, quandoque derepente præ dolore animam
emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi verò vs
que ad viginti quatuor dies durant. Sæpe verò etiam dere- E
Medela, pente morbus remittit, & æger sanus esse sibi videtur. Ve-
potio quæ. rùm obseruare oportet donec quatuor & viginti dies præ-
terierint. Si enim has effugerit, non ita valde moritur. Huic
quum ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare opor-
tet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum verò dan-
dum est nigrum, paulatim, prout voluerit temperatum. Cibi
autem ne exhibeantur priusquàm hi dies præterierint. Po-
lypi verò in vino cocti edendi dentur, & iusculum sorben-
dum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefa-
ctum, molitũ ac cribratũ, vino nigro acerbo affuso bibat. Et
polenta tenuis modica manè bibẽda detur. A balneo autem
abstineat, donec hi dies præterierint. Vino verò & oleo tepe-
factis in lecto illinatur, & extergatur. Et fructus pæoniæ gra F
na decem in vino nigro cocta bibenda dato, & rapi probè
percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papaue-
re, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si verò etiam pharma-
cum bibẽdum dare volueris, cnidium granum dato. Et post
purgationem, farinæ coctæ & pinguis duas heminas exsor-
bendas dato. Vinum autem bibat idem. Et ex pharmacis &
sorbitionibus ac potibus quicquid dederis profuerit, siue sin
gulatim, siue plura simul exhibueris. Atque sic celerrimè sa-
num feceris. Morbus autem est grauis, & pauci effugiunt. A-
lius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefa-
Typhos cta ammixta fuerit sanguini, per venas & articulos, quum
tertius. sanguis steterit, consistit quidem maximè in articulis. In-
cumbit autem quandoque etiam in reliquum totum cor-
pus

A pus & dolores acutos exhibet. & multi ex huiusmodi morbo
claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum calle-
scit. Dolor autem intermittens, corripit per tres & quatuor
dies. Hunc vbi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in cor- Medela.
pore præualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, o-
leo priùs illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato,
toti corpori anteà fomento adhibito. Postera die serum ca-
prinum coctum bibendũ dato, duorum cõgiorum mensura,
ita vt in alterum cõgium mel affundas, & in alterum sal ad-
iicias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totũ Potio quæ.
ebiberit. Ad vesperam verò post purgationem, lenticulæ hæ
minam sorbeat. & betarum pinguium heminam, polẽta in-
B spersa ebibat. Et pulli gallinacei carnem, aut columbæ, aut
turturis, aut ouiculæ, aut suis pinguem edat. Veratrum autẽ
per sextum diem dato. & si alicubi in articulis tumor fiat, &
discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinem detrahito,
punctura per acum triangularem facta in genua, si in geni-
bus tumor fuerit. Verùm nullum ex aliis articulis perpunxe
ris. Interpositis autem diebus cibum accipiat, panem maxi-
me assatum. Mazam verò maximè oleo & melle subactam.
Obsonia verò habeat, maximè quidem assatas carnes volu-
crium, non salsas: Sin minus, etiam coctas, conditas, verùm
sine caseo, & sesamo, & sale. Piscibus autem vtatur carnosis-
simis, assatis eodem modo velut carnes: & coctis origano con
spersis, ac oleo ipsis affuso. Vinum autem bibat album, si con
C ducat: aut si hoc non commodet, nigrum. & in deambulatio-
nibus se exerceat per diem, & post cœnã, & mane. Serum au-
tem & lac pro tempore semper bibat. Si verò tibi visum fue
rit, etiam asininum lac decoctum dato. Et si sanus fiat, in cu
stodia ipsum esse oportet, vt ne à frigore & æstu lædatur. &
cibis nõ valde expleatur. Periculum est enim ne morbus re-
uertatur. hic itaque morbus si sic curetur, in sex mensibus sa
natur. In tot enim mensium spatio iudicatur an mortalis sit,
aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est grauis, & Typhos
plerisque commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic mor- quartus.
bus in tempore pomorum, quũ quis se fructibus mollis cor-
ticis, & foris nõ lignosi, omnis generis repleuerit. Plerisque
verò etiam ab his factus est talis morbus, vbi videlicet pla- Morbi hu-
centarum, & liborum sesaminorũ, & aliorũ dulciariorũ ex ius caussa.

 melle

melle paratorum.eſu ſe inſatiabiliter expleuerũt. Mel enim D coctũ æſtuoſum eſt,& vẽtri adhæret:poſteà quũ cõcoctũ fuerit in ventre,efferueſcit:& vẽter derepẽte attollitur,& ardet ac dirumpi videtur. Deinde repẽte ventris profluuiũ ſuccedit.& quum ſemel ſecedere inceperit,per multos dies purgatur.& multi poſt hanc purgationẽ ſani fiunt. Quũ igitur ſua

Medela. ſpõte purgari ceſſauerit,lenticũ ſucci tres ſemicõgios ipſum ebibere cogito,ſale adiecto.poſt purgationem verò ſucci,ad veſperá,lenticulæ frigidæ nõ ſalſæ heminã ſorbeat:Multum autẽ ſilphij in ipſam deradat:& betæ pinguis nõ conditæ heminam,polẽta inſperſa.Vinum autẽ bibat nigrũ,auſterum, paulatim.Reliquo verò tempore eadẽ faciat. Et cibos accipiat panẽ exaſſatum,& Mazã oleo & melle quàm maximè E ſubactam. Primis autẽ diebus farinã edat coctã frigefactã, melle affuſo. Vinum autem bibat nigrũ,acerbum,& donec quieuerit morbus hæc aſſumat. At qui ex fructibus morbo arreptus eſt,ſatum ſentit,& tormẽ,& dolorẽ:& cibi ſecedere non volunt,& venter ipſius magnus ac durus eſt,& rigor ac febris habet.huic ſi quidẽ ſponte turbatus fuerit vẽter,in viginti diebus vt minimũ purgatur.Et quum purgari ceſſauerit,ſanus ſtatim erit.Si verò non fuerit purgatus,purgato ipſum hippophais ſucco,aut cnidio grano. Ad veſperá autem eadẽ exhibeto,quæ ei qui ſponte purgatur. Poſtera die ſi febris habuerit,quietẽ habeat. Et de eodem vino in aqua frigidiſsima ipſi bibendũ dato.Si verò febris nõ habuerit,victu vtatur non humido,ſed fortiore. Et deambulet cõiectu- F ra iuxta cibos facta. Ab hoc morbo multis iam aqua intercus facta eſt.Et ſi tibi clyſterem adhibere viſum fuerit,eadem quæ etiam hydropico per clyſterem infundito.Si verò volueris,hæc infundere potes. In aquæ mulſæ hemina,herbam thapſiæ coquito,& ſic infundito.hic hoc modo curatus

Typhos quintus. celerrimè ſanus erit. Alius typhos. Fit hic morbus quum humor qui eſt in corpore,putrefactus fuerit,& magis quàm opportunum eſt reſiccatus.Fit igitur æger hoc morbo correptus,ſpecie limpidus ac humectus,ſubpallidus,pellucidus,& veſicæ vrinæ ſimilis,verùm nõ intumeſcit, ſed tenuis & aridus eſt,ac debilis.Attenuantur autẽ in corpore maximè clauiculæ,& facie ſortiter gracileſcit,& oculi valde ſunt excauati.& hæc quidem à morbo patitur. Color autem corporis

niger

A niger eſt,cauſa verò hæc eſt. Quum bilis atra in venas,& ad cutem ſubierit,& poſtea calor ſucceſſerit, neceſſe eſt à calore venas comburi ac reſiccari, Quare ſanguis è venis excedit.hæc igitur patitur. Hic tenuis fit,& fortiter gracilis.& oculis raro nictat,& muſcas à ſtragulis venatur. Et grauitas ciborum maior eſt quàm quũ ſanus eſſet.& lucernæ extinctæ odore delectatur,& frequẽter ſemen per ſomnum effundit.Sæpe verò etiã inter eundũ genitura ipſi exit.huic quum Medela. ſic habuerit,ventrẽ nigro veratro purgato, ſupernũ videlicet:infernũ verò ſcammoniæ ſucco. Poſt purgationem verò eadem quæ & aliis dato.& ſerũ ac lac bubulũ,aut caprinum

B pro tempore exhibeto.dato & lac aſininũ decoctũ.ad purgationem. Hic ita curatus in duobus maximè annis ſanus fit. Cibos autem quos vult aſſumat, & quàm maximè nutriatur,& deambulet coniectura ad cibos facta.hic morbus corripit maiorẽ viginti annis. Vbi verò corripuit,ſi nõ à principio morbi quis curatus fuerit,non deſinit,niſi viginti anni præterierint,ſed adhæret.poſtea ab aliquibus dum curantur decedit. Morbus autem grauis eſt. Voluuli porrò vocãtur Voluuli. hi morbi.fiunt autẽ maximè ab his, Si hyemis tẽpore quis calido & humido victu vtitur,& non deambulationibus ſe exerceat, reſpectu ad cibos facto. Verùm repletus ſemper dormit,& deinde longum iter perficere cogatur,frigore ſæuiente.Deinde riguerit ſub oſſa.hæc igitur patitur.Flatus in

C toto corpore oboritur.& color ipſius fit plumbiformis,& riget ſemper,vt etiã calida ipſi affuſa,calida eſſe non videatur. Corpus autẽ ipſius dum lauatur,à calida deſquamatur,maximè ſcrotum,& ſi digito corpus cõpreſſeris,impreſsionem facies,& notæ tibi apparebunt,velut in farina aqua ſubacta. Maximè autẽ in potibus impreſsionem perfert.Crura verò ipſius grauia ſunt.& ſi obambulet,tremit,& ſi ad accliuem locum iter faciat,vehementer anhelat, & vlnæ depẽdere videntur,& ſitis vrget noctu,cibi verò crudi ſecedũt quoſcunque ingeſsit.Huic quum ſic habuerit,fomẽto prius adhibi- Curatio. to,cneorũ bibendum dato, aut hippophais ſuccum,aut cnidium granũ.poſt purgationẽ verò,eadem dato quæ prioribus. Poſtera die lactis aſinini cocti cõgium dato bis ebibendum,ſale adiecto.Ad veſperã cœnet panem. Obſonium autem habeat,ouiculæ carnes coctas,& polypos coctos in vino

 nigro,

nigro,& iuſculum ſorbeat,& lenticulã habeat ſic præparatã: D
heminã lentis coctã probè terito,deinde farinã ammiſceto,
& ſilphium deraſum addito,& ſalem adiicito,& acetũ affun-
dito,& allium ad hæc ſimul coquito , & affuſa aqua bis aut
ter ferueſacito,& cum rudicula vndiquaque expaſſa brachia
habente,ſimul ipſa agitato:deinde ablata frigefacito.Sit au-
tem nõ valde craſſa,& odoris gratia etiã pulegium vt ſimul
coquatur,adiiciatur. Intermediis verò diebus vomitus fa-
ciat per ſextũ diem.Verùm aliàs atq; aliàs ante vomitum,&
pharmaci potum,fomentũ adhibere oportet.Et per tertiam
diem lauetur,ſi cõducat:Sin minus,vngatur.Et deambulet ſi
ita potens fuerit,cõiectura ad cibos facta.& ſambuci,ac co-
nyzæ ſemper teneræ.folia cocta edenda dato.Sic enim cura- E
Malũ hoc redit. tus,facilimè deget,& morbus annum deſinet. Multis verò
iam ſanis factis, poſt duos annos morbus reuerſus eſt. Sed ſi
hoc contingat,eodẽ modo curetur.Si verò tertiũ reuertatur,
tumor quidẽ nõ ſuccedit.Tenuis autẽ fit & gracilis,incipitq;
à facie attenuari,& colore exalbeſcit magis quàm prius.huic
quandoq; aqua intercus fit in vẽtre. Si igitur facta fuerit,ſe-
care ipſum nõ oportet,moritur enim,ſed iiſdem curare qui-
bus eum qui à ſplene aqua inter cutẽ laboret.hunc maximè
in principio curare velis,& ſic cito ſanũ facies.Opus autem
Voluulus ſecundus. habet morbus multa curatione.Eſt enim grauis. Alius vol-
uulus arcuatus. Hic maximè æſtatis tempore in paluſtribus
regionibus corripit.Magis autem ab aquæ potu.Multi verò F
iam à tali morbo correpti ſunt,ex volutatione ad ſolẽ capi-
tis dolore affecti.Verùm ſimilia prioribus patiũtur,excepto
Curatio. colore.Nã pallidus fit æger,velut malicorium. Et oculi ali-
quando morbo arcuato implẽtur.hũc vbi ſic habuerit,iiſdẽ
curare oportet quibus priorẽ. Danda etiã in potu aqua à ci-
cere albo cocta,& cum vino eadẽ permixta danda eſt. Et ca-
Voluulus hæmatites. put eius tetragono medicamento purgetur.hic minus quàm
prior lethalis eſt,& vocatur voluulus arcuatus.Voluulus hę-
matites.Reliqua quidẽ eadẽ patitur cum prioribus. Incipit
autẽ morbus autumno fieri.Hæc verò in morbo accedũt.Ex
ore male olet à dentibus,& gingiuæ diſcedunt,& à naribus
ſanguis fluit.Aliquando etiã ex cruribus vlcera pullulant,&
alia ſaneſcunt,alia emergunt. Et color niger fit,& cutis te-
nuis.Eſt autem ad deambulãdum ac laborãdum promptus.
Hunc

Senn: adde particula non lib. 3. med. pract. part. 5. sect. 2. cap. 1. fol. 695. col. 2.

A Hunc vbi ſic habuerit,iiſdẽ curato quibus priores,& hæc per Medela.
clyſterem infundito. Cucumeris ſylueſtris folia quinq; te-
rito,& mellis dimidiũ heminæ ammiſceto,itémque olei he-
minã dimidiã,& ſalis quantũ vna manu cõprehẽdere potes,
& ſucci betarum heminas quatuor. Ad ſubpurgationẽ verò
lactis aſinini cocti heminas octo exhibeto , melle affuſo.Bi-
bat etiã bubulum lac pro tempore,per quadraginta dies.Bi-
bat itẽ mane bubuli lactis duas heminas,tertia aquæ mulſæ
parte ammixta,per intermedios dies. Hic morbus multa
medela opus habet.Sin minus,non exit,ſed cũ homine mori
tur.Vocatur autẽ voluulus hæmatites. Morbi craſsi appel-
lati.Ex craſsis appellatis morbis,hi maximè fiunt. Quũ pi- Morbi craſſi.
B tuita & bilis mixta fuerint in corpore,fluunt in ventrem,&
quum cõgregata fuerint in ventre,attolluntur,& ſurſum ac
deorſum diſcurrũt,velut vnda.Et rigor ac febris corripit.Et
dolor in capite cõſiſtit,& quũ dolor circa viſcera conſtiterit,
ſuffocationẽ inducit. Aliquãdo verò vomit pituitã acidam,
quãdoq; etiã ſalſam & poſtquam euomuit,os amarũ ipſi eſſe
videtur.In lateribus autẽ rubores detinentur. Nã quum pi-
tuita in ventre ſit,ſanguis à caliditate congregatus in latere
allapſus eſt,& rubores in lateribus excitat.Et calor maximè
latera occupat,ac coſtas.Et dorſum ipſius incuruũ fit.Et quũ
maximè doleat,corporis contactum nõ ſuſtinet.Nã velut ex
vlcere dolet.Et carnes præ dolore vibrantur,& teſtes cõtra-
huntur.& in ſedẽ,& in veſicã calor quidã ac dolor irruit,Et
C mingit craſſum velut in aqua inter cutem. Et ex capite de-
fluunt capilli,& pedes ſemper frigidi ſunt.& dolor premit
maximè latera,& dorſum.& collum,& ad cutẽ aliquid ipſi
proſerpere videtur.Morbus verò quandoq; vrget,quãdoque
remittit.In progreſſu autẽ magis aſsiduè premit,& cutis ca-
pitis craſſa ac rubicunda eſt.Hic vſq; ad ſex annos talia pati
perſeuerat.Poſtea & ſudor multus diffunditur.& male olet.
Sæpe verò etiã per ſomnum ſemen effundit. Quod verò per
coitum emittit,ſubcruentũ ac ſubliuidũ prodit.Hic morbus Medela.
fit propter calorẽ ſolis,& aquæ potũ.proinde hunc quum ſic
habuerit,cneoro aut hippophae,aut cnidio grano dato,ſub-
purgato.dato etiã lactis aſinini cocti heminas octo bibẽdas,
melle affuſo.poſtera die poſt purgationem,eadem quæ aliis
exhibeto. Primis autẽ diebus ex iiſdem nutriatur.ex quibus

etiam is qui ab aqua inter cutē correptus eſt,& deambula- D
tionibus ſe exerceat,ſi ita potens fuerit.Si verò præ febribus
impotens fuerit,& cibos edere nō poterit,lenticulæ ſorbitio
ne vtatur.potu verò vino nigro quam maximè auſtero. Hic
morbus maximè corripit autumno,& tēpore fructuū pomo
rum.hic ſi quidē curatus fuerit in ſex annis,ſatis eſt:Sin mi-
Morbus craſſus ſecundus. nus,adhæret vſq; ad decē annos. Cū multis verò ſimul mo-
ritur,ſi nō ſtatim curatus fuerit. Alius craſſus morbus. Ta-
les craſſi morbi à bile fiunt,quum bilis in hepar influxerit,
& in capite conſtiterit.hæc igitur æger patitur.hepar intu-
meſcit,& præ tumore ad ſeptū tranſuerſum expāditur.& do
lor ſtatim in caput irruit,maximè verò in tēpora.& auribus
non acutè audit. Sæpe verò etiā oculis nō videt,& horror ac E
febris corripit.Atq; hæc quidē in principio morbi ipſi fiunt,
intermittentia quādoq; valde,quādoq; minus.Quāto autem
magis morbus progreſſus fuerit,tāto amplior dolor in cor-
pore exiſtit,& pupillæ oculorū diſperguntur ac habetantur,
& ſi digitum oculis admoueris,nō ſentit,eo quòd non videt.
Quòd autem nō videt ex hoc cognoueris, quòd admoto di-
gito nō nictat,& floccos de ſtragulis tollit,ſi quos viderit,pe-
diculos ipſos eſſe putās:& quum hepar magis ad ſeptū trāſ-
uerſum expaſſum fuerit,delirat.& ob oculos ipſi obuerſari
videntur reptilia,& omnis generis peregrinæ feræ,& mili-
tes armati pugnātes.& ipſe ſibi inter ipſos pugnare videtur,
& talia loquitur velut qui videat pugnas & bella geri,& in-
uadit,& minatur,ſi quis ipſum exire vetet,& ſi ſurrexerit, F
crura eleuare non poteſt,ſed concidit,& pedes ipſius frigidi
ſunt.Et quū dormit,exilit à ſomno,& timet quum inſomnia
viderit horrēda.Cognoſcimus autē hoc,quòd ab inſomniis
exilit ac timet,poſtquam reſipiſcit. Nā inſomnia denarrat,
& ea quæ corpore fecit,& quæ lingua loquutus eſt. Atq; hæc
quidē ſic patitur.Quādoq; verò etiā per totā diē ad noctem
voce priuatus iacet reſpirās ſpiritū multū aceruatū. Quum
autem delirare ceſſauit,ſtatim e veſtigio reſipiſcit,& ſi quis
ipſum interroget,rectè reſpondet, & cognoſcit ac intelligit
omnia quæ dicūtur.deinde rurſus poſt modicū tēpus,in iiſdē
afflictionibus iacet.hic morbus accidit maximè in peregri-
natione.Et ſi quis alicubi per deſertā viā iter faciat,& timor
Medela. ipſum ex ſpectro corripiat.Fit etiā aliter.huic quū ſic habue
rit,

A rit,veratri nigri obolorū quinq; pondus,in vino dulci biben-
dum dato.Aut hęc per clyſterē infundito.Nitri Aegyptij ma
gnitudinem tali ouilli terito,& mellis optimi cocti dimidiā
heminā,& olei dimidiā heminā,in mortario ammiſceto,&
aquæ à betis coctis heminas quatuor per noctē ſub dio expo-
ſitas addito:aut ſi volueris,pro beta lac aſininū coctū ammi-
ſceto.& hęc mixta per clyſterē immittito,ſiue febris habeat,
ſiue nō. Sorbitionibus autē vtatur,ptiſana cocta,melle affu-
ſo.Bibat etiā mel & aquā & acetū,ſimul permixta,donec iu-
dicatus fuerit morbus. Iudicatur autē in quatuordecim die-
bus ad ſummū,ſiue lethalis eſt,ſiue non. Multis autē iam hu
B iuſmodi morbus ſedatus,rurſus rediit.Si igitur redierit,peri
culū eſt ne æger pereat. Iudicatur autē morbus in ſeptē die-
bus,an lethalis ſit,aut nō. Si verò has effugerit,nō valde mo-
ritur,ſed morbus in pleriſq; curatus decedit. Quū autē deſi-
uerit morbus,diæta bona vtatur,quiete ingerens quæ venter
ſuſcipiat,& non cōburantur,neq; ventris profluuiū ſuccedat.
Ambo enim hæc periculoſa eſſe vidētur.Lauetur autē quoti-
die,& deābulet poſt cibos modicè. Veſte verò induatur leui
ac molli.& pro tempore anni lac & ſerū bibat,per quinq; ac
quadraginta dies. Hæc ſi fecerit,celerrimè ſanus erit. Mor-
bus autē grauis eſt,& multa cura opus habet. Alius morbus Tertius
craſſus. Fit à pituita putrefacta.Quòd autē putrida eſt vnde craſſus mor
ſit,ex hoc manifeſtū eſt.Eructat ab hac quod odorem habet, bus vnde.
velut ſi quis raphanides ediſſet. Incipit autem fieri talis mor
C bus à cruribus,deinde ab his aſcēdit ad ventrē.Et quū in ven
tre cōſtiterit,rurſus decurrit ad viſcera.Et quū in his cōſtite-
rit,fugit & vomitū facit,pituitā acidā ſubputridā educens,&
vbi euomuit,nō habet ſeipſum neq; ſibi cōſtat æger. Deinde
anguſtia fit circa viſcera. Quandoq; etiā in caput derepente
dolor incūbit acutus. Et auribus acute audire nō poteſt,neq;
oculis videre,præ grauitate.& ſudor multis diffunditur ma-
le olens, & maximè quū dolor habuerit,& morbū leuat.Co-
lor autē ipſius arcuatus apparet.hic morbus priore paulò mi
nus lethalis eſt.Huic quū ita habuerit,ventrē purgato,deor- Medela.
ſum quidem,per hippophaes. ſurſum autē per veratrum. &
caput tetragono purgato. & quū à veratro purgatus fuerit,
poſtera die lacte aſinino cocto ſubpurgato. Tertia deinde
caprino cocto, & ſimiliter quarta ac quinta. Reliquis verò
viginti

viginti diebus,lac bubalum crudum, aut etiam caprinũ da- D
to,tertia aquæ mulsæ parte ammixta.Bibat autem lactis con
gium. Post purgationem vero deorsum versus, eadem phar
maca exhibeantur,quæ hydropicis.Reliquo tempore quum
lac bibit, cœnet panem exaliatũ. Obsonium autem habeat,
ex piscibus scorpium,aut callionymum,aut cuculũ,aut squa
tinæ frustum cum condimentis coctum.ex carnibus,ouillas,
aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album,si conducat:
Sin minus, nigrum austerũ. deinde post cibum deambulet,
vt ne frigeat. Si quidem igitur cõducant,cibos huic dato qui
dicti sunt. Si vero non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ
aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies trãsgressus fue-
rit,sanus fit. hi enim iudicant an lethalis sit,aut non. Est au- E

Quintus crassus morbus vnde.

tem morbus grauis. Alius morbus crassius. Fit hic morbus
à pituita alba. Congregatur autem in ventre, quum febres
diuturnæ corpus occuparint, Initium hic morbus à facie su-
mit,& intumescit facies.deinde descendit in ventrem, & vbi
in ipso constiterit,ventrem magnum attollit,& corpus velut
à labore lassatur, & in ventre grauitas inest, & dolor fortis,
& pedes tument, & si pluuia in terram effundatur, pulueris
odorem non sustinet.Si verò in pluuia steterit,& terram odo
ret, derepente cadit. Hic morbus interquiescens, longiore

Curatio quæ.

tempore quàm prior occupat,& tardius decedit. Curare ve-
rò ipsum oportet iisdem quibus hydropicum, fomẽtis vide-
licet & pharmacis, & eduliis ac laboribus. Hic morbus per
sex annos maximè obtinet. Deinde decedit tẽporis progres- F
su,si probè curetur, etiamsi non in principio fuerit curatus.
Est autem morbus difficilis, & multa cura opus habet. Co-

Coxendicis dolor.

xendicum morbus ex his maximè caussis fit plerisq;. Si quis
diutius in Sole versetur,& coxendices fuerint calefacti, & hu
mor qui est in articulis,à calore fuerit resiccatus.Quòd autẽ
id quod resiccatur, condensatur, ac constringitur; hoc mihi
signum est.Aeger enim articulos vertere aut mouere non po
test,pręe dolore qui est in ipsis,& eo quòd vertícula sunt com-
pacta.Dolet autem maximè lumbos,& vertícula ex obliquo
iuxta coxendices,& genua. consistit autem dolor multò tem
pore in inguinibus simúlque coxendicibus, acutus & æstuo-
sus,& si quis ipsum erigat, aut transmoueat, præ dolore eiu-
lat quàm maximè potest. Aliquando etiam conuulsio succe-
dit,

A dit,& rigor ac febris, fit autem & à bile, & pituita, fit item à
sanguine,dolor cõsimilis velut ab omnibus morbis, & rigor
ac febris aliquãdo corripit debilis. Cæterùm eum qui à Sole
hoc morbo correptus est,sic curare oportet.Corpus ipsius fo-

Medela.

mento humectetur, & cibi ac potus, & alia quæ exhibentur,
tepida ac humida præbeantur. Atque hæc omnia cocta,cibo
vtatur maza molli, vino dulci non subacta.Vinum bibat al-
bum,aquosum,& corpore quietem habeat,& quamuis impo
tens fuerit vt exsurgat,tamen modicè singulis diebus deam-
bulet,& ne frigeat, & non multa aqua lauetur, & quum tibi
bene habere visus fuerit,& corpore humidus esse,leni fomen
B to vehementer foueto.Magis enim remittit,& condensatio-
nem ex articulis humectat ac relaxat. Deinde postera die
cnidium granum bibendum dato.Si verò non profuerit,hæc
per clysterem infundito,cumini heminã dimidiam terito,&
colocynthidem integram paruam ac rotundam in mortario
tundito ac cribrato, & nitri rubri Aegyptij minæ quadran-
tem torreto,ac terito. Atq; hæc in ollam coniicito,& olei he-
minam, mellis heminam dimidiam, vini albi heminam, &
succi betæ quantum videbitur affundito,& donec bonã craf-
situdinem habere visa fuerint coquito. Deinde per linteum
excolato,& si mel non simul coquere velis, mellis Attici he-
minam ipsis ammisceto. Si verò Atticum nõ habeas,optimi
aliàs cocti heminã in mortario ammisceto. Si verò crassius
C fuerit hoc infusum, de eodem vino affundito, iustæ crassitu-
dinis respectu habito, & per clysterem infundito, deinde vs-
que ad dies tres purgari sinere oportet. Si verò pluribus die-
bus purgetur,bubuli aut caprini lactis heminas tres ebiben-
das dato. deinde betas pingues non salsas, condimentis con-
spersas,edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi facti

Biliosus morbus.

sunt. Si verò à bile morbus fiat,veratrum deorsum purgans
ipsi bibendum dato,aut scammonię succum,post huiusmodi
verò purgationem,succi ptisanæ melle affuso,heminas duas
exsorbendas dato,postera verò aut tertia die adhibito fomen
to,lacte asinino cocto subpurgato. At vesperam autem pin-
guis betæ heminas duas edat,polenta inspersa. Vinum bibat
album, aquosum dulce, & nunc, & post pharmaci purgatio-

Pituitosus.

nem. Si verò à pituita ægrotet,cnidium granum, aut hippo-
phaes,adhibito priùs fomento, bibendum ipsi dato,post pur-
gatio

gationem verò, easdem sorbitiones ac potus exhibeto. Itém- D
que lactis potionem. Intermediis autem diebus, diæta quàm
leuissima vtatur. Et si quidem ab his vtilitatem sentit, bene
est: Sin minus, ipsum vrito multis ac profundis crustis inu-
stis, in osseis quidem partibus, per fungos. In carnosis autem,
Sanguineus. per ferramenta. Si verò à sanguine ægrotarit, fomentum ad-
hibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus secato.
Si autẽ tibi visum fuerit, etiam cnidium granum ipsi biben-
dum dato. Diæta verò quàm siccissima vtatur. Vinũ autem
ne bibat. Si verò bibere velit, quàm minimum & aquosissi-
mum dato, & modice deambulare iubeto, aut si potens fue-
rit, plurimum. Conducit autem & à pituita ægrotanti talia E
facere. Si verò stare non possit, in lecto ipsum quàm frequen
tissime circunferre oportet, à quacunq; caussa ægrotarit, per
omnia similiter, vt ne intus chartilago concrescat. Si verò
concreuerit, & articuli conglutinati fuerint, omnino necesse
est hominem claudum fieri. Et si clysterẽ adhibere volueris
ei qui à sanguine ægrotat, quo sanguinem ac pituitam à co-
xendicibus abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo tri-
to, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammi-
sceto, atque sic infundito. Si enim sic curationem feceris, ce-
lerrimè sanum facies. Morbus autẽ grauis valde est ac diu-
Tetani tres. turnus. Tetani tres. Si ob vulnus tetanus siue distentio fiat,
æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os
aperire non potest, & oculi lachrymantur ac detrahuntur, &
dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neque F
Curatio. manus, neq; spinam. Quum autem lethalis fuerit, potum &
cibos quos prius accepit, aliquando per nares reddit. Hunc
quum sic habuerit, fouere oportet, & pinguiter vnctum, ad
ignem nõ ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori
adhibere. Et absinthiũ, aut lauri folia, aut hyosciami semen,
& thus terito, deinde vino albo diluta in ollam nouam infun
dito, & oleum pari cum vino mensura affundito, & cùm his
calefactis largè calidis corpus ac caput illinito. Posteà super
pelliceum indumẽtum reclinatum, ita vt pars ad quam fuit
animalis caro sursum vergat, mollibus ac puris stragulis ac
vestimentis contegito, quo vehemẽter exsudare possit. Aquã
verò mulsam tepidam, si quidem hanc bibere poterit, per os
exhibeto. Si verò non poterit, per nares infundito. Vinum
autem

A autem album quàm iucundissimũ ac plurimum bibendũm
dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est au-
tem morbus grauis, & statim curatione opus habet. Opi- Opisthotonos.
sthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonum
vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum
tendines qui sunt retrò in ceruice ægrotarit. Aegrotat autẽ,
aut ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonsillas suppuratis.
Aliquando etiam à capite febribus succedentibus, conuulsio
succedit. Iam verò etiam à vulneribus. Hic trahitur in poste
riorem partẽ, & præ dolore circa dorsum ac pectora, eiulat.
Hic conuellitur vehementer, vt vix detinere possint ipsum
B præsentes, ne è lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligi- Curatio.
tur, sæpe etiam leuius degit. Huic sic habenti eadem exhibe-
re oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum
diebus quadraginta. Si verò hos euaserit, sanus fit. Alius te- Tetanus tertius.
tanus. Hic tetanus minus lethalis est quàm priores. Fit au-
tem ab iisdem. Multi verò etiam ex casu in partes posterio-
res, à morbo correpti sunt. patitur igitur æger hæc. Totum
corpus conuellitur. Aliquando verò quacunq; corporis par-
te id contigerit conuellitur. & primùm quidem obambulat.
Posteà temporis progressu in lectum cadit. & rursus remit-
tit & dolor, & conuulsio. & si surrexerit, & fortassis ad pau-
cos dies obambularit, postea rursus in iisdem affectionibus
iacet. Atque hæc patitur ac transmutat, per multum tempus.
& si quid comedit, non secedit infrà, nisi difficulter, atque
hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus, & suffocatio-
C nem inducit. Hunc si iisdem curaueris quibus priores, celer- Medela.
rimè sanum facies. clysterem verò ex ptisana cocta tenui, ac
melle adhibeto.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE VIRGI-
NVM MORBIS, IANO
CORNARIO MEDI-
CO PHYSICO IN-
TERPRETE.

RINCIPIVM sit mihi cõpositio- D nis eorum, quæ perpetua sunt in arte medica: Non enim possibile est morborum naturam cognoscere (si quidem artis est inuenire) nisi quis nouerit naturam in indiuisibili, ex qua in principio discreti sunt: primùm de morbo sacro appellato, & de attonitis siue syderatis, & de timoribus. ex quibus adeo fortiter pauẽt homines, vt delyrẽt. & dæmones quosdam videre putent, ipsis infestos, quandoq; nocte, quandoque interdiu, aliquando verò vtroq; tempore. E Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, plures autẽ mulieres quàm viri. Est enim muliebris natura animi magis deiecti ac imminuti. Cæterùm virgines nubiles & maturæ viro, hoc magis patiuntur, vnà cum mensium descẽsu, antea non valde hinc afflictę. Postea enim sanguis in vteros confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transuersum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias F ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad seipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrimè, quum steterit in aqua frigida, quæ vltra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facilè cedit. Citò enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde & septo transuerso tardè refluit. Venæ enim obliquę sunt, & locus periculosus, & ad delyrium ac insaniam paratus. Quum enim hę partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. his autem sic habentibus præ acuta quidem inflammatione, insanit: præ putredine verò, clamat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ compressione verò circa cor, strãgulationes parat: præ sanguinis autem malitia, animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed

Virgines quî percellantur.

Quid pedũ torporem discutiat.

Caussa furoris.

Planetes febres.

A Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire ac incidere iubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ vtilitatem excedentia. Aliquando verò sine spectris ac phantasmatis, voluptas quædam adest, ex qua mortem, velut bonum aliquod, amat. Postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, à vatibus id jubentibus deceptæ. Cæterùm curatio vt hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego verò iubeo virgines quum huiusmodi patiuntur, quàm citissimè viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si verò huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulò pòst corripien- B tur, si non viro nupserint. At verò ex mulieribus viro iunctis, steriles magis hæc patiuntur.

Quæ Dianæ darent. Furorisme dela.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE NATVRA MVLIEBRI, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

C

EMVLIEBRI natura ac morbis hæc dico. Maximè quidem numen in hominibus caussam esse. postea verò naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ verò duriores acerbioresque ac adstrictiores. Quæ verò vini colorem referunt, medium quid inter vtrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunque refertæ. Aniculæ verò sicciores, & modicum sanguinem habentes. Mediæ autem, medium quiddam inter vtrasque habent. Oportet autem eum qui hęc rectè tractare velit, primùm quidem ex diis ordiri. Deinde mulierum naturas discernere, itémque ætates, & tempora, & locos, in quibuscunque

Deus potissimus author & caussa rerũ humanarum.

Medici munus.

cunq; degunt. Frigidi enim loci, fluidi ſunt. Calidi verò, ſicci D
& ſtabiles. Initium autem faciam ab humido ſecundum na-
turam. Si aqua intercus in vteris oboriatur, menſes paucio-
res ac deteriores fiunt. Deinde repentè deficiunt, & venter
intumeſcit, & mammæ ſiccæ fiunt, & reliqua malè habet. Et
in ventre ſibi habere videtur. & ex his cognoſces, quòd aqua
inter cutem laborat. Sed & in ore vterorum ſignificationem
de ſe præbet. Tangentibus enim gracile apparet: & calor &
aqua ipſam corripit. Quum autem tempus amplius proceſ-
ſerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitu-
dinem occupat. Hic morbus maximè fit ex abortu. Accidit
item ex aliis. Quum ſic habuerit, calida lauare oportet, & te- E
pefactoria adhibere, donec dolor ſedetur. pharmacum autẽ
deorſum purgans bibendum dare oportet. poſt pharmacum
verò, vteros bubuli ſtercoris fomento fouere, & poſtea medi
camentum cum cantharide preparatum apponere. Et inter-
poſitis tribus diebus, id quod cum felle paratur. Vna ve-
rò die interpoſita, per triduum aceto infuſo colluatur, & ſi
quidem vẽter mollis & vacuus fiat, & febres ſedatæ fuerint,
& menſes prodeant, viro condormiat. Sin minus, rurſus ea-
dem facito, donec menſes prodeant. & aliquibus ſubdititiis
vtatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat,
& pæoniæ grana nigra, & ſambuci fructum, ieiuna in vino.
& Mercurialem quàm plurimam edat, & allium coctum &
crudum. & cibis mollibus, & polypis, ac aliis mollibus vta-
tur. Si verò pepererit ſana erit. Si vteri ad hepar acceſſerint, F
muta de repentè fit, & dentes conſerit, & color niger fit. pati-
tur autem hæc derepentè dum ſana eſt. Eſt autem huiuſmo-
di affectio virginibus maximè antiquis, & viduis, quæ iuuẽ-
culæ ſunt & pepererunt, ac viduæ manent. Quum ſic habue
rit, depulſione per manum infrà facta, ſub hepate aut ſub
præcordiis, faſcia deligato, & aperto ore vinum odoratiſſi-
mum infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac ſuffi-
to. Sub vtero verò bene olentià. Poſtquam autem reſipuerit.
pharmacũ infrà purgans bibendum dato. & lac aſininũ poſt-
ea bibendum exhibeto. Deinde vteros odoratis foueto, &
medicamenta cũ bupreſti præparata apponito. Poſtridie ve-
ro Netopon vnguentum. Intermiſſis autem duobus diebus,
vteros cum odoratis colluito. Et poſtridie pulegium apponi-
to.

Humoris aquatici cognitio & medela.
Primus locellorum morbus.

Stercus bubulum.

Cum vteri hepar petunt.

A to, die verò vna interpoſita, aromata ſuffito. Atque hæc qui-
dem viduæ facito. Virginẽ autem vt viro cohabitet perſua-
deto, ad vteros verò nihil adhibeto, neque pharmacum bi-
bendum dato, verùm conyzam & caſtoreum in vino ieiunæ
exhibeto, & caput odoratis ne vngat, neq; odorata olfaciat.

Si vteri prociderint, & foras egreſſi fuerint, calor habet
maximè pudenda, & ſedem. Et vrina paulatim deſtillat, ac
mordet, hæc patitur ſi ex partu progreſſa viro cõdormierit.
Quũ autẽ ſic habuerit, myrti baccas & loti ramẽta, in aqua
coquito, & aquã per noctẽ ſub dio exponito, & pudenda cum
eo decocto quàm frigidiſſimo perfundito, & eadẽ trita pro
cataplaſmate adhibeto, poſteà bibens aquã lentium, & mel,
B & acetũ, donec vteri fuerint eleuati, vomat. Et lectum à pe-
dibus altiorem facito, & graueolentia ſub pudenda ſuffito,
odorata verò ſub nares. Cibis verò vtatur molliſſimis ac fri-
gidis. Et vinũ aquoſum album bibat, Ne lauetur autẽ, neq;
cùm viro dormiat. Si verò penitus ex pudendis exciderint,
dependent velut ſcrotum. Et dolor corripit imum ventrem,
& lumbos, & quum tempus proceſſerit, ad locum redire nõ
volunt. Morbus autẽ corripit, quum ex partu progreſſa vte-
ros doluerit, aut cùm viro in puerperij purgationẽ cõcubue-
rit. Quum verò ſic habuerit, frigefactoria ad pudenda ap-
ponere oportet, & quod foris eſt depurgatũ, & cùm vino ni-
gro, in quo malum punicum coctum eſt, ablutum, intro de-
trudere. Deinde mel & reſinã mixta infundere. Decumbat
C autem ſupina pedes ſurſum extentos habens, poſteà ſpõgias
imponito, & ex lumbis deligato. Quum autẽ ſic habuerit, à
cibis quidem abſtineat, potu verò, quàm pauciſſimo vtatur,
donec ſeptem dies præterierint, & ſi quidem ſic ingredi vo-
luerit, bene habet: Sin minus, ſummas vteri oras deradito.
calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & alligata ad ſca
lam muliere, ſcalam iuxta caput pulſato, & vteros cũ manu
intrudito, poſteà crura ipſius alternatim colligato, & ſic per
diem ac noctem ſinito, & modicum ptiſanæ ſuccum frigidũ
dato, aliud verò nihil. Poſtera die decũbenti cucurbitã quàm
maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahe-
re ſinito, poſtquàm verò detraxeris, ne ſcarificato, ſed recli-
natam ſinito, & nihil aliud quàm ſuccũ exhibeto, donec ſe-
ptem dies præterierint. Si verò ſitiat, aquam dato frigidam

Cum vteri prociderint.

Cum exciderint.

Medela.

quàm paucissimam. Vbi verò septem dies præterierint, cibis D
mollissimis ac paucissimis vtatur. Si verò ventrem exonera
re velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies præ-
tereant, posteà surgat, & parcissimè obambulet, & ne laue-
tur, sed intra pudendum graueolentium suffitum admittat,
Cùm loceli hæserint.
& modica edat. Si vteri adglutinati fuerint, incumbunt. &
si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollitie, & do
lor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinẽ, & lum-
bos, & in crure dolor irruit, eáque extendere non potest. Sæ-
pe verò etiam suppurantur, & linamentis inditis curatæ ac
Medela.
fluentes moriuntur, si nõ vsseris, aut secueris. Quum autem
sic habuerit, pharmacũ infra purgans bibendum dare opor-
tet, & multa calida lauare ac fouere, & quum recens lota aut E
fota fuerit, iubere vt admota manu, cùm digito os vterorum
abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bi-
bat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto,
in vino odorato, & in coxam sanam decumbat, & apponat
Baccarim vnguentum, aut oleum album ad coxam sanã, &
edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum sor
beat, & cibis mollibus vtatur, postquàm autem dolor quie-
uerit, abduces euntem super sanam coxam, posteà verò fo-
mentum ex vrina adhibeto, lauro inspersa, & à fomento cy-
claminũ apponito, postera die lotæ suffitus ex aromatis ad-
hibeatur. Cæterùm ex hoc morbo maximè steriles fiunt. Si
Si os vterorum cõplicatum fuerit.
complicatum fuerit os vterorum, menses non prodeunt. Si F
verò prodeant, pauci ac praui sunt. Et vbi cùm viro coit, do-
let, & dolor imum ventrem tenet ac lumbos. Et si contingat
digitis & os requirat, non est manifestum. Quum sic habue-
Curatio.
rit, vrina humana foueatur, & post fomentum lenticulæ de-
cocto lauetur, & postquàm lota fuerit, vteri vnguento Aegy-
ptio foueantur. Et si odor ad nares ascenderit, spes est ipsam
sanam fore. Et quum dormire voluerit, Aegyptium oleum
in lana subdat. Postera verò die consideret an magis corre-
cti sint vteri, posteà odoratis foueto, & purgatoria quæ non
mordeant subdito. & post subdititia medicamẽta, pari men-
Cùm vteri coxẽdicem petunt.
sura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autem menses
prodierint, ieiuna & illota, & suffita, cũ viro coeat. Maximè
verò ex hoc morbo steriles fiunt. Si vteri ad coxam decur-
rerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem
accedit,

A accedit, & ad lateris molliciem. & si digito cõtigeris, depre-
hendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lauato, & allia Curatio
plurima edẽda dato. Et lac ouillum purum bibat, & postquã
lac purum exhausit, fomento adhibito, postea pharmacũ in-
frà purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rursus
vteros foueto, ex fœniculo & absinthio permixtis. Vbi verò
recens fota fuerit, os cum digito abstrahito, & scillam appo-
nito, & interposita die postea id quod præparatur cum nar-
cissino adhibeto. Si verò tibi purgata esse visa fuerit, Neto-
pon apponito. Et postridie rosaceum vnguentum. Cæterum
prima mensium decurrentium die ab apponendo cessato.
postera verò incipito vbi defecerint. At in mẽsibus si quidem
B sanguis eruperit, satis est: Sin minus, cantharides quatuor bi
bat, pedibus & alis ac capite reiectis, & pæoniæ grana nigra
quinque, & sepiæ oua, & apij semen, cùm vino. Et si dolor ha
buerit, & vrinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat.
& aquam mulsam bibat aquosam. Si verò à primo non fue-
rit purgata, rursus bibat donec fiat. postquam autem purga
tio decurrit, ieiuna cùm viro coeat. In purgatione verò mer-
curialem edat, & polypos coctos. & cibis mollibus vtatur.
Liberabitur autem à morbo, si in vẽtre habuerit. Si ex par-
Cum puerpera non purgatur.
tu non fuerit purgata, tumet venter & crura, & rigor ac do-
lor imum ventrem, ac lumbos tenet. Quandoque etiam ad
viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur inci-
piente morbo. progressu verò temporis, cauæ faciei partes
C rubescunt. Quum igitur sic habuerit, fomento vteris adhibi- Curatio.
to, cyclaminum apponito. Bibat autem medicamentũ cùm
tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os ve-
rò vterorum, adipem anserinum illinito, & myrrham, & re-
sinam tepidam. & quàm maximè deambulet. & ante cibum
Mercurialem coctam edat, & allium ac porrum. & brassicæ
succum sorbeat. & cibis mollibus vtatur, & magis marinis.
& calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat.
Cum vteri pituita oplentur, quid accidat.
donec sana fiat. Si vteri pituita impleti fuerint, flatus ob-
oritur, & menses albi pituitosi superueniunt. Aliquando etiã
sanguis tenuis pelliculis plenus. & præ humiditate cum vi-
ro coire non vult, & pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur
ipsam oportet, an quod fluit mordeat & exulceret, & si non
mordeat, pronunciare à cerebro fluxũ esse. Si verò mordeat Curatio.

à ventre. Si quidem igitur à ventre fuerit, à lenticulæ deco- D
cto vomat. Deinde veratro purgato. poſtea idem in nares immittito. Poſtquam autem ſuperior venter tibi purgatus eſſe videbitur, pharmacum infrà purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus ac dulcibus abſtineat. Acres autem exhibeantur, velut commodi, niſi pudenda fuerint exulcerata, præſtant autem frigidi. Et modicè lauetur, non tamen calida, neque caput. Ieiuna verò bibat hypericum, ſemen apij, ſaluiam in vino aquoſo.

Cum vteri penitus inflãmantur, quid agendum.

Quum autem ceſſauerit fluxus, cum ſucco groſſorum eluito, & poſtea acerbis colluito, Eſt autem morbus grauis. Si vteri inflammati fuerint menſes omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et quum ieiuna eſt, vomitus ipſam corripit. Vbi verò E
quid ederit, vomit cibos. & dolor imum ventrem ac lumbos habet, & animi deliquium inuadit. Venter autem aliquãdo durus, aliquando mollis eſt, & inflatur ac magnus fit. & putat ſe in ventre habere. Si verò contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic vſque ad decimũ menſem tumor paulatim augeſcit, velut in ventre habenti. Vbi verò decem menſes præterierint, venter aqua impletur, & vmbilicus eminet. Et ſi digitum admoueris, os vteri gracile & collapſum comperies. Et vbi menſes apparuerint, pauci ſunt & praui. Et clauiculæ ac collum attenuantur. Et pedes intumeſcunt. Quum igitur ſic habuerit pharmacum infrà purgans bibendum dato. & ad vteros quæ purgant & non mordent apponito. Et poſt appoſitionem vteros eluito, pari menſura aceti acerrimi ad a- F
quam ammixta & Mercurialem edat, & ſuccum eius farina inſperſa, vbi cocta fuerit abſorbeat. Morbus autem eſt periculoſus.

Vteri eryſipelas.

Si ignis ſacer eryſipelas dictus in vteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorſus, & ad crura & ad lumbos procedens. Quum autem tempus amplius proceſſerit, intumeſcit etiam venter. & rigor ac febris corripit, itémque debilitas. Præ dolore verò, quieſcere nõ poteſt, ſed iactat ſeipſam, Dolor autem ex imo ventre aſcendit ad lumbos. Poſteà ſurſum vergit ad præcordia, & pectora. & caput. Et mori ſibi videtur. Quum autẽ remiſerit, torpor occupat manus. Aliquãdo etiã inguina & crura, & poplites. & liuida fit, & modico quãdoq; tempore ſibi meliùs habere videtur. Deinde rurſus eadẽ patitur. & corpus puſtulis impletur. & facies rubeſcit, &

A ſitis fortis tenet, & fauces ſiccæ ſunt. Hic morbus ſi prægnãti fiat, moritur. Sin minus curata ſanatur.

Curatio.

Quum igitur ſic habuerit, adhibere oportet, ſi dolor habeat, frigefactoria, & vẽtrem turbare. Et ſi quidem in ventre habeat, cibis ac potibus vtatur, à quibus fœtus nõ corrumpitur. Si verò non ſecedãt, clyſterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendũ dato, & cibis pauciſsimis vtatur molliſsimis ac frigidis, & Mercurialem edat, & ſambucum, & neque ſalſa, neq; pinguia, neque acria, velut eſt origanum, aut thymus, aut ruta. Poſtquam autem calor & ſtrangulatio remiſerit, & tumor non fuerit ſedatus, medicamentũ fortius infra purgans poſtea bibendũ dato. Morbum autẽ hunc paucæ
B effugiunt.

Cum vteri præter naturã hiant.

Si vteri præter naturam hient, & menſes plus quàm oportet prodeunt, viſcoſioréſque ac frequentiores, & genitura non manet intus. Et ſi digito contigeris, os hians comperies, & febris ac rigor & dolor, imum ventrẽ & lumbos corripit. Hic morbus à fluxu ſanguinolento corripit. fit autem quum menſes ſuppreſsi derepente eruperint.

Curatio.

Huic quum dolor maximè habuerit, tepefactoria apponito. Et cũ remiſerit, vteros foueto, & pharmacum infra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent ſubdito, & poſt ſubdititia medicamentum, cũ acerbis colluito, & quàm minimum lauato. Cibis autẽ ſiccisſimis vtatur. Si verò his factis ſana nõ fiat, pharmacum bibendum dato, à quo ſurſum ac deorſum purgetur. Et quum mẽſes moti fuerint, & quum quieuerint,
C eiuſdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis eſt.

Cum vteri lumbos petunt.

Si vteri ad medium lumborum proceſſerint, dolor imum ventrem habet, & crura cõtrahuntur, & quum aluum exonerat, dolores acutiores fiunt, & ſtercus cum vi prodit, & vrina deſtillat, & animo linquitur.

Medela.

Quũ ſic habuerit, fiſtula ad veſicam alligata vteros ſufflato, & fomentũ adhibeto. Aut multo calido lauato, & male olentia ſub pudenda ſuffito. Sub nares autem odorata. Quum autẽ dolor ceſſarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum ſurſum purgãs bibendum dato, à quo venter moueatur. poſtquam autem vteri ad locum ſuum redierint, medicamentũ infra purgãs bibendum exhibeto, & poſtea lac bibendũ dato. Poſtea fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & apponito quæ non mordent, ammixto aceto.

Postea aromata suffito. Cæterùm steriles & claudæ fiunt ex D
Profluuiũ album. hoc morbo. Quum fluxus albus obortus fuerit, velut vrina
asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet, & lumbos,
& lateris mollitudinẽ, & tumores sunt crurum ac manuum,
& caua eleuantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus ac
albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si vbi
natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata
non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris proflu-
uia fiunt. Si verò ad vteros vertatur, fluxus fit. Postquam igi-
tur vẽtris profluuium habuerit, papaueris albi ac rubri cor-
Medela. ticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito,
& polenta recenti inspersa bibat. Si verò velis, malicorium E
calido cinere torrefactum ac tritum ex vino bibat, pari po-
lenta ac farina inspersa. Minimùm verò lauetur. Cibis au-
tem vtatur quàm siccissimis ac frigidis. Vbi verò fluxus
quieuerit, pharmacum bibendũ dato, à quo superna purgen
tur, & lac asininum bibat. Postquam autẽ infra purgata fue-
rit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit mera
cum, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte am-
mixta. Vesperi verò vbi ebibit, alicam sorbeat. Quum au-
tem decem dies fuerint transacti, lactis & aquæ decimã par-
tem detrahito. Quãtum autem detraxeris, tantam tepidi re-
cens mulcti portionem additam bibat. postridie verò duas
portiones, vt in decẽ portionibus pro modico diluto sit me-
racum, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimã par- F
tem detrahit, etiã de sorbitione amplius addat. Postquam
autem quatuordecim dies transegerit decimam lactis par-
tem bibens, postea tertiã aquæ partem affundens, ad dies de-
Profluuiũ aliud. cem bibat, & cibis vtatur, & sic fiant omnes dies quadragin-
ta. Quum conceperit & vterum ac partus gestarit, ea quæ
natura sterilis est, primùm quidem menses deficiunt, & pau-
ciores fiunt, & tempus in quo prius fiebant, transmittunt.
Postea derepente multi fiunt, & puri ac fortes, & si quidẽ se
mel facti fuerint, de cætero secundum rationem in ventre
habet. Sin minus, & primùm fiunt & iterum atque iterũ in
mense, postea ex seipso desinet fluxus, pallidáque ac tenuis
fit. Pharmacum igitur & sursum & deorsum purgãs biben-
Medela dum dare oportet. Et lac asininum postea bibendum aut se-
rum. Postea adhibito fomento, vteros medicamẽto quod nõ
mordeat

A mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Postea aroma
ta suffito. Hæc autem facito vt prima mẽsium die facta sint.
Et ne sit illota & impasta, cyceonem insulsum crassum bi-
bens, & aromatis suffiatur, netopo affuso & vnguento rosa- Cum acetæbula pituita implentur.
ceo. Postea cum viro coeat. Si acetabula pituita plena fue-
rint, menses quidẽ bene succedunt, & in ventre habet. Cor-
rumpit autẽ fœtum vbi fortior factus fuerit. Non enim reti-
nere potest, sed abrumpitur. Cognoueris autem hoc modo.
Humida fit, & mucosum ac viscosum defluit, & nõ mordet,
& in mẽsibus vbi à fluxu purgari cessauerit, per duos ac tres
dies muci ab vteris prodeunt. Hanc grossorum succo eluito, Medela.
& collutione per acerba postea bis aut ter facta. de cætero
B apponito id à quo pituita purgatur, & mollia fomenta adhi-
beto. Et post subdititia apposita, pari mẽsura aceti ad aquam
ammixta eluito, & in mensibus aromata suffito. Postea im- Menses cũ non decurrunt.
pasta & illota cum viro dormiat. Quum menses occultati
fuerint dolor imum ventrẽ tenet, & onus incumbere ipsi vi-
detur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinẽ. Quum verò
ad præcordia vteri allapsi fuerint, suffocant, & vbi frequẽter
acida euomuit, ad modicũ tẽpus melius habet. Dolor autem
& ad caput & ad collum procedit. Postquam igitur allapsum
parant, aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graueolen-
tia suffito, infra autem odorata, & castorium bibendũ dato, Medela.
& conyzam. Vbi verò deorsum prociderint, infra graueo-
lentia suffito. sub nares autem odorata. Sedatis autẽ dolori-
C bus, pharmacum bibendũ dato. Et lac asininum postea bi-
bendum. Deinde succum à quo vomat dato, & ad nares appo
nito. Postquam autẽ purgaueris, fomento vteris adhibito ex
his quæ cum lauro præparãtur, id quod ex narcisso præpara-
tur apponito. Et tribus interpositis diebus, fomento adhibi-
to, id quod ex cantharide præparatur apponito, & postera
die adipem anserinũ. postea intermissis tribus diebus, collu-
tione cum aceto parata eluito. In purgationibus autẽ mer
curialẽ ante cibos edat, & cibis mollissimis vtatur, & acria
edat. Et bis in die calida lauetur. Si verò menses non fiant, Cum prægnans partum menstruum perdit.
vbi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibendas
dato, & postquam prodierint, ieiuna & illota, ac suffita, cum
vino dormiat. Quum in ventre habẽs, fœtum menstruum
aut bimestrem corruperit, & ad perfectionem gestare non

Medela.

poterit,& tenuis præter naturam fiat. Huius vteros purgare oportet ac corpus pinguefacere. Nõ enim prius fœtum perferre poterit, quàm vteri ipsius crassi fiant, & robusti euadant. Si verò crassefacta fuerit mulier præter naturam non concipit in ventre. Nã omentum multũ ac crassum incumbens vteros deprimit, & geniturã non suscipit. Hanc attenuare oportet, & pharmacum infra purgans bibendũ dare, & ad vteros apponere quod purget ipsos, & flatus inducat. D

Crassæ cur non concipiant.

Cũ os vuluæ durescit.

Si verò os vterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromisso id cognosces. Itémq; si ad coxã fuerint auersi. Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraueris, vbi inflammatum fuerit, periculũ est ne penitus sterilis fiat. Verùm apponito quæ non mordent, à quibus purgetur. E

Medela.

Si mulierem parere non potentem purgare velis, & fuerit biliosa aut pituitosa. Cognosces autẽ vtrum horum sit, si arena substrata quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si verò pituitosa, velut mucus erit. Et sanè vtrum horum fuerit, infra purgato, & ad vteros subdititia apponito.

Cum menses non decurrunt.

Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore id cõtingat, primum ventrem infra purgato, deinde medicamentum à quo sanguis ex vteris purgatur apponito. postea intermissa die vna aut altera, rursus id à quo sanguis purgatur apponito. Reliquo verò tẽpore corticem crethmi in vino tritum bibat.

Cum humidius fuerit os vuluæ.

Si humidius fuerit os vterorũ quàm oportet, acria apponito, quo morsum perreptet, & inflammatum valde durum fiat. Si verò induratũ fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mollia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. F

Si puerperæ vteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim vnguentũ apponere oportet, & in sanam coxã decumbat, & pæoniæ grana nigra quinq; bibat, & fructus sambuci, conchæ testam maiorem, & castorij magnitudinem fabæ in vino. postea lota suffiatur, & potibus ac cibis mollibus vtatur, & mercuriali, & acribus omnibus, excepto raphano ac cepis.

Strangulatio vuluæ.

Quum suffocarint vteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata verò subter

puden

pudenda. Si verò puerperæ inflammati fuerint vteri, ardet, & suffocatio habet.

Cum vteri inflammãtur.

Medela.

Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto. postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imo ventri imponito.

Cum vterĩ compacti fuerint.

Si verò fixi fuerint vteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, vt vaporem inde in os trahat, & nares adhibeat. & graueolẽtia suffito. & mercurialem edat, & in succo eius farinam coctam sorbeat. Quam celerrimè autem & priusquam dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ vteros à dolore leuant. & cibos per aluum secedentes assumat. B

Si verò venter calefiat, clysterem adhibeto.

A partu inflammatio vuluæ.

Si ex partu inflammati fuerint vteri, solani succum in pudenda infundito. & vbi hic calidus factus est, alium infundito, Si verò hic nõ fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si verò horruerit, tolle.

Debilitas à partu.

Si mulier ab vtero debilis sit, & bilis ipsam suffocẽt, & opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succũ trium cyathorũ mẽsura bibendũ dato.

Cum lumbi & ilia vexantur.

Si in lumbis aut lãteris mollitudine fuerint vteri, & trãsmouere velis, sulphur & bitumẽ terito, & melle cocto affuso, glandulã crassam facito. & in sedẽ indito. C

& vteri si sicci fiant, hæc quàm celerrimè apponito.

Cũ vulua durescit.

Mulieri si vteri sicci fiant, & ad pudenda promineant, & inguina dura fiãt, & calor in pudẽdis insit, cancerari incipit. Quũ sic habuerit, cucumeris syluestris internã partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedẽ immittere, & purgari sinere donec purgetur. Quum autẽ mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacũ ea quæ vteros purgant, & quæ expellũt.

Potiones, & subdititia medicamenta quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinq; auulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribulos ad mare nascentes vnà cũ radice mẽsurã quanta est cõchæ testa terito. & anthemi pallidũ siue luteam

terere

internam partem ſiccam tritam,conchę teſtam addito,& ſe- D
minis apij tantundem,& ſepię oua quindecim & in vino dul
ci diluto bibenda dato.& quum dolor habuerit,in aqua cali-
da deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat. Aliud. Ra-
nunculi foliorum & floris triti Aeginei ſtateris pōdus,in vi-
no dulci bibat. Quum autem dolor habuerit,cicer album
& vuas paſſas in aqua coquito.& perfrigeratam bibendā da-
to,& vbi vrinæ ſtillicidium vexarit, in aqua tepida deſideat.
Aliud. Adianti ſtaterē Aeginæum, in vino albo pari aqua
ammixta,bibendū dato. Aliud. Violæ albæ ſemē quan-
tum tribus digitis apprehendi poteſt,in vino albo eodē mo-
do temperato,bibendum dato. Aliud. Leucoij nigri ra- E
dicem,in vino eodem modo ſumat. Aliud. Crinanthemū
quod in domibus naſcitur,eodem modo miſceto ac bibendū
dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos,in vino al-
bo æquali aqua ammixta,bibendos dato. Aliud. Chamæ
leonis radicem,velut veratri potionē,deraſam in vino albo,
aqua pari menſura ammixta,bibendā dato. Aliud. Braſ-
ſicæ & porri ſuccū, ad vtrunq; ſucci ſilphij obolis tribus am-
mixtis,& vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud.
Oliuas albas priuſquam oleum inſit compunctas ſiccato,
poſtea tuſas & cribratas ac in vinum iniectas bibēdas dato.
Hoc & menſes detrahit,& ſecundam expellit. Aliud. Di-
ctamni Cretici obolū in aqua bibendū dato. Et ſi hoc in po-
tu dato,ſecundam eiicere non potes,ſambuci ſucco cocto im- F
miſſo foueto,& cantharidē apponito. Hoc etiam fœtum ex-
pellit. Quum autē morſum intulerit,auferat,& roſaceo vn-
guento tinctum apponat donec elapſa fuerit. Aliud. Po
puli nigræ creticæ grana nouem trita,in vino bibenda dato,
Cum hoc etiam abluatur : ſi difficulter pariat. Aliud. Co-
nyzæ teſtam conchæ maiorē cum porri ſucco diluito, & ne-
topi teſtam conchæ maiorem ammiſceto, & hæc in vino bi-
benda dato. Aliud quod menſes detrahit. Peucedanum
& panaces,& pæoniæ radicē, in vino bibenda dato. Aliud
quod fœtum mortuum & ſecundas eiicit. Violæ & portu-
lacæ ſemen contundito ac miſceto,& in vino albo veteri ex-
hibeto. Aliud quod menſes detrahit. Seminis violæ albæ
quantum tribus digitis apprehendi poteſt,& ſtercoris capri-
ni pillulas quinq; aut ſex,in vino odoratiſsimo permiſceto,
& biben

& bibenda dato, vbi priùs fomentum ex aqua & oleo immi-
ſeris. Adhibeto autē fomentū in ſella,& vbi hæc bibit,quàm
celerrimè lotam reclinato. Braſsicam verò edēdam exhibe-
to,& ſuccum eius ſorbendum. Aliud. Seminis violæ al-
bæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt,in vino biben-
dum dato,& in aqua calida deſideat. Si verò id non habeat,
fœniculi radices contuſas, in aqua mulſa tepida macerato,
& exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in vino biben
da dato. Hoc in omni vterorum morbo commodū eſt,& val-
de ciet vrinam. Aliud. Succum ſilphij magnitudine erui,
& naſturtij ſemē terito ac ammiſceto, & in vino aut lacte ca
nino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit. Aliud
B fœtum eiiciens. Ranūculum herbam,& parum elaterij,in
aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem.
Braſsicæ caulem tenerū,extremitate ex netopo illita, af-
fricato. Aliud ſi menſes non fiant. Terebinthi fructum
tritum,in vino & aqua dilutum ac excolatum, ieiunæ biben
dum dato,& calida lauetur. Aliud menſes ciens. Rubra
pæoniæ grana,in vino ieiunæ bibēda dato. Aliud ad puer-
perij purgamenta purganda. Fœniculi ſemen, & crethmi
corticem, & thus, in vino bibenda dato, Aliud. Tædam
quàm pinguiſsimam in vino coquito,& pæonię grana quin-
que in vino terito, & heminæ quadrantem bibendam dato.
Aliud. Mercurialis ſemen & folia,in vino bibenda præ-
beto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & ſepiæ oua
C in vino bibenda dato. Ad omnē puerperam. Ad irionem
& polentam, oleum affunde, & coctū ſorbeat,& cibis quàm
molliſsimis vtatur. Aliud. Scammoniam in lacte mulie-
bri tritam,lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis fo-
lia trita in linteo ſubde. Aliud. Herbam artemiſiam tri
tam,& vnguēto roſaceo imbutam appone. Aliud. Albam
radicē tritam ac roſaceo vnguento ſubactā appone. Aliud.
Pæoniæ radicē melle, vnguento roſaceo & Aegyptio ſub-
actam, in lana ſubde. Aliud. Farinam non lotam eodem
appone. Aliud. Lolij & tritici farinam,ſimul melle ſub-
actas,in lana ſubde. Aliud quod mēſes & puerperij purga
menta purgat & aquā ducit. Radicis ſtruthij tuſi triti quan
tum tribus digitis apprehendi poteſt,melle ſubactum appo-
ne. Naſcitur autem in Andro in littoribus. Aliud ad vteros
depurg.

depurgandos. Mercurialis contusæ,& cucumeris sylueſtris
modicũ,in vino tere,& melle ſubacta appone. Aliud. Pilos
leporis cõbuſtos,ac tritos in vino,& melle cocto & aqua ſub-
actos,bibẽdos dato,& aqua calida lauetur. Aliud partus pur
gatoriũ. Polentã craſsius freſam dimidij hemichœnicis mẽ-
ſura,in aquæ heminis quatuor coquito,& vbi efferbuerit,bis
aut ter ſorbendã dato. Aliud purgás puerperij purgamenta.
Sambuci folia coquito,& oleo affuſo bibenda dato. Edat &
braſsicas coctas,& porrũ. Aliud purgãs vteros. Rhois folia
& irionẽ terito,& in vino,polẽta inſperſa,bibẽda dato. Aliud.
Miſyos obolos duos tritos & vino ſubactos apponito. Aliud.
Lini ſemẽ tritũ,vino ſubactũ apponito. Aliud. Trifolij ſe- E
mẽ in vino bibẽdũ dato. Si verò ad lũbos vteri incubuerint,
polypos coctos edat,itémq; aſſatos,& vinũ bibat nigrũ,odo-
ratum,meracũ quàm plurimũ. Aliæ potiones,medicamẽta
ſubdititia ac purgatoria. Rhoẽ rubrũ,& vinacea,in aqua co-
quito,& farina tritici recẽtis in aquã inſperſa,bibendã dato.
Aliud. Farinã in aquã iniectã bibẽdã dato. Aliud. Mora
rubi ſiccato ac terito,& polẽta recẽti ammixta,amborũ ace-
tabuli mẽſurã,in vino odorato & aquoſo,bibat. Aliud. Ter-
ram nigrã ſamiã in aqua tritã,tali magnitudine bibẽdã præ
beto. Aliud. Hypociſtidẽ in vino bibendã dato. Aliud. Ma-
la punica vinoſa exſuccato,& polẽtã cum ſucco,ſubactã ſicca
to. Poſteà tritã in vino bibendã dato. Aliud. Baccas myrti
nigras tritas in aqua diluito,& polẽta inſperſa,bibendas ex- F
hibeto. Aliud. Mali punici dulcis aſſati drachmã,in vino
tritã bibendã dato. Aliud. Triticũ & ordeũ torrefacta,trita,
& ad farinã redacta,in vino nigro bibenda dato. Aliud. Ma-
li punici dulcis internã partẽ,pari aqua ammixta bibendam
dato. Aliud. Cicutæ quantũ tribus digitis apprehẽdi poteſt,
cùm aqua bibendũ dato. Aliud. Farinæ tritici recẽtis,& gy-
pſi,æquales partes mixtas in aqua bibẽdas dato. Aliud. Ma-
li punici dulcis corticẽ ac coriũ,in vino bibẽdũ dato. Aliud,
ſi ſanguis ex vteris fluat. Viticis folia in vino nigro biben-
da dato. Aliud,ad fluxũ ac dolorẽ. Roſmarini radicẽ in vi-
no bibendã dato. Alias itẽ potiones ad vteros habes. Cedri
fructus,ſeſeli,cuminum Aethiopicum,caſiæ fructũ,iuniperi
baccas,miliũ lentiſci fructũ,nigellã,dauci radicẽ ac ſemen.
Aromata verò,thymũ,thymbrã,ericẽ, hypericum,papauer
album

A album crethmi radices ac ſemẽ,maluæ radices mercurialis
ſemen,& folia,vrticæ ſemẽ,ſaluiam,populũ nigrã,dictam-
num,pſeudodictamnũ, amomum,cardamomũ,heleniũ,ari-
ſtolochiã,caſtorium,adiantũ,dracontiũ,peucedanũ,rutæ fo-
lia ac ſemẽ,apij ſemẽ,fœniculi ſemen,hipposelini ſemen &
radices,hippomarathri ſemẽ & radices,ſtruthij ſemen & ra-
dices,hyſſopum cilicium, irionẽ,pæoniam, panaces. Quod-
cunq; horũ volueris,& cũ altero permixtũ, & per ſe in vino
aut aqua prout volueris coctũ,exhibeto bibendũ. Cõmoda
ſunt & purgatoria,& quæ dolores ſedant. Maluæ radicem
in aqua dato. Aliud. Pæoniæ ſemen modico cedrino oleo
B ammixto,in vino bibendũ dato. Et vterorũ dolores ſedabis.
Aliud,quum vteri ſuffocarint. Caſtoriũ & conyzam in vi-
no albo bibenda dato. Si verò ad nares acceſſerint,cnidij in-
ternam partẽ albã,melle ammixto,naribus illinito. Aliud
ſedans dolores. Maluæ radicẽ,& fœniculi ac crethmi corti-
cem,ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras,
& braſsicam miſceto,& in vino odorato bibenda præbeto.
Aliud. Myrrhæ obolos tres,coriandri parum,reſinam,
pæoniæ radicẽ,cuminum Aethiopicũ,hæc trita in vino albo
diluta,leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud,quod ſecundas
expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud,ſi ad cor
allapſi vteri ſtrangularint. Viticis & pæoniæ ſemen,in vino
bibendum dato. Appoſititia acria ſanguinẽ ducentia. Can-
tharidas quinque thuri ac myrrhæ ammiſceto,& glãdulam
C longam magnitudine gallæ formato,& lana obuolutã lin-
teo albo circundato,& vnguento Aegyptio albo aut roſaceo
madefactam apponito. Aliud. Bupreſtim ſi parua fuerit,
totam,ſi magna,dimidiã,ad prædicta ammiſceto, & eodem
modo apponito. Si verò mollioribus vti velint,bupreſtidas
in vinum mitte,& cuminũ Aethiopicum,& ſeſeli,ac aniſum
addito ac feruefacito. ad decem verò bupreſtidas, acetabu-
lum olei ammiſceto,reliquis omnibus æquali potione acce-
ptis. Ammiſceto etiã myrrhæ,ac thuris parum. Ex hoc pu-
gillum accipito,& velut priorem gladulã ſubdito. Aliud.
Nigellam terito cũ melle,& vino ſubactã in glandulam re-
digito,ac vtere velut ſuperiore. Aliud. Philiſtium eodem
modo præparatum apponito. Aliud. Telephium eodẽ mo-
do præparatũ ſubdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo
excipito

excipito,& myrrhæ parũ ammiſceto, & eodẽ modo vtitor. D
Aliud, quod ſanguinem ducit. Glandem Aegyptiam te-
rito, & ſuſinum vnguentum quod eſt in terra Aegyptia addi
to,& aqua diluta,ac lana inuoluta apponito. Aliud bilẽ pur
gans. Cucumeris ſyluestris medullã tritam,ac melle ſub-
actam, & ad glandis formam redactam apponito. Aliud.
Colocynthidis ſyluestris internam partem terito, & melle
ſubactam eodem modo ſubdito. Aliud. Elaterij potiones
quatuor,adipe anſerino & caprino,& miſy ammixto,in glã-
dulam formato,& in linteo apponito. Aliud Thlaſpi tri-
tum,& melle imbutũ apponito. Aliud. Foliorũ fici ſaniẽ
deradito,& elaterij potiones duas ammiſceto,& nitri tantũ- E
dem melléque ſubacta apponito. Aliud,ſi vteri inflamma-
ti fuerint. Nitrum rubrum,ficus pinguedinem internam,
vtriuſque pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem
efformatas ſubdito. Aliud. Cumini folia cum vino trita,
in linteo ſubdito. Aliud. Radicẽ albã terito, & melle affu-
ſo feruefacito,& glãdulã inde factã ſubdito. Aliud. Succũ
ſilphij,& ficũ,mixta in glãdẽ formata apponito. Aliud. Cu-
cumeris ſyluestris ſemen tritũ eodẽ modo. Aliud. Fel tau-
ri,nitrũ rubrum,netopõ,cyclaminũ terito,& de ſingulis gal
læ magnitudinẽ,de cyclamino verò plurimũ,melli ammiſce
to & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatũ in aqua
tritum ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham,ſa-
lem,cuminum,fel tauri,hęc melle ſubacta ac linteo excepta F
ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria
Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria
de rotũdis. Hæc tria in vino veteri trita, & oleo dulci diluta
ac ſubacta,lanáq; excepta ſubdat, & vrina eluatur. Aliud.
Tithymali ſuccum melle ſubactum, ac linteo exceptũ ap-
ponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum
ſex ſumito, & duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Alia
mollientia,à quibus aqua purgatur,& ſanguis ac menſes du
cuntur,ſi non diuturni fuerint, & os vteri mollitur. Narciſ-
ſinum, cuminum Aethiopicum,thus,abſinthium,cyperum,
aliorum quidem ſingulorum æquales portiones ſumito,nar
ciſsini verò partes quatuor.Hæc trita & in glãdulã efforma-
ta,linteóque crudi lini excepta apponito. Aliud. Cycla-
minum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ
terito,

A terito,melle ſubigito,& efformatam hinc glandulã ſubdito.
Aliud. Pulegium,mirrham,thus,fel ſuillum,melle ſubigi
to,& in glandulam efformata ſubdito. Alia acerba.Rhoem
vino nigro ſubactum apponito. Aliud. Cnicum eodem
modo præparatum ſubdito. Aliud. Loti ramenta eodem
modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto ſubdito.
Alia mollientia. Sulphur,adipem,vitellum oui,farinam,
melle ſubige,& tepefacta in lana ſubde. Aliud. Pinguedi-
nem anſeris, adipem ouillum, ceram albam, reſinam vn-
guentum roſaceum,tenui linteo excepta appone. Aliud.
Medullam cerui & adipẽ liquefacito,& in lana apponito.
B Aliud. Adipem ouillum aut caprinum,& oui candidum
roſaceo vnguento ſubactum,ac lana exceptum apponito.
Quæ ad eluendos vteros infunduntur. Groſſos hybernos
in aquam miſſos ad lentum ignem coquito,& oleo ad deco-
ctum affuſo eluito.Deinde verò malicorium,& gallam,& lo
ti ramenta,in vino acerbo coquito,& hoc excolatum infun-
dito. Aliud. Fecem vini combuſtam in aquam mitte,&
poſtea cum aqua collue.deinde malicorio,myrthi baccis,fo
liis rhois in vino coctis, vinum excolatum infunde. Aliud.
Lentiſci,ſaluiæ,hyperici folia, in vino nigro coquito, ac
infundito. Aliud. Si quid in vteris fuerit exulceratum.Bu-
tyrum,thus,myrrham,reſinæ parum,infunde. Aliud. Por-
rum in aqua coquito,& excolatam aquam ad vinũ ammix-
C tam infundito. Aliud. Sambuci fructum,aniſum,thus,myr
rham,vinum ſumito & horum ſuccum infundito. Aliud.
Braſsicam in aqua coquito,& in braſsicæ ſucco,mercurialẽ
coquito,modico lini ſemine adiecto,& poſtea excolatũ in-
fundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum,thus,ſeſeli,aniſum,ſe-
men lini,netopum,reſinã,mel,pinguedinẽ anſeris, acetũ al-
bum Aegyptium,horum ſingulorum æquales portiones te-
rito,& in vini albi heminis duabus diluito, & poſtea tepida
infundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito ac excola-
to,& myrrhæ acetabulum,thuris,netopi,ſingulorum æquas
portiones ammiſceto,ac tepida infundito. Aliud. Saluiam
& hypericum in aquam coquito,ac infundito. Aliud. Sam-
buci fructum,& lauri baccas,æquis portionibus in vino co-
quito,deinde vinum infundito. Alind. Pulegium in aqua
coquito,& oleo ad aquam affuſo immittito. Aliud. Pingue-

dinem anseris,& resinam,colliquefacta infundito. Aliud. D
Butyrum,oleum cedrinum modicum,cum melle liquefa
cito,& tepida infundito. Aliud. Cyperum, iuncum rotun-
dum odoratum,calamũ aromaticũ, pari portione myrrhæ
ammisceto, & cum his Sisymbrium in vino coquito, ac in-
fundito. Aliud. Semen apij,anisi,seselis,nigellam,in vino
coquito ac infundito. Aliud. Cedrum creticam in vino co-
ctam infunde. Aliud. Bryoniam albam & myrrham, in
aqua diluta infunde. Aliud. Argenti florem cum vino &
aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones duas aqua dilutas
infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas syluestres
duas,in vini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito,
excolato,ac infundito. Aliud. Cucumeris syluestris medul E
lam palmi parui magnitudine,in aquæ heminis quatuor co-
quito, & melle ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis
thapsiæ duas potiones,& mel ac oleũ,in duabus aquæ hemi-
nis diluito ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in
duabus aquæ heminis tepidæ infundito. Aliud. Thlaspios
acetabulum melle admixto,in duabus aquæ heminis dilui-
to,ac tepidè infundito. Aliud. Cucumeris syluestris ma-
gnitudinem palmi parui,in aquæ heminis quinq; coquito,
& melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta,
oleo & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa
fuerit. Cneori potionẽ tritam in aquæ mulsæ hemina Ae-
ginea diluito,ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit,Daph-
nes potionem odoratæ illius drachmæ pondus,scammoniæ F
potionẽ,terito & in aquæ mulsæ,aut aquæ vuæ passæ hemi
na Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodẽ mo-
do.& si biliosa fuerit,hæc infunde: Si verò pituitosa, grana
cnidia electa,& succi tithymali potionem infundito. Simi-
liter etiam cneoro,& peplo,vtrisque his vti oportet. Immit-
tito autem cum infuso non ampliore quàm duarum hemi-
narum. Suffitus porrò sunt hæc contusa. Gallam suffito.
Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca cõtusa misceto,&
oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subiicito,& ordei paleis
humidis inspersis suffitum facito. Aliud. Super ampho-
ræ oleariæ operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi
ramenta suffito. Aliud. Scammoniam,myrrham, thus,
vnguento affuso suffito. Aliud. Bitumen,& ordei paleas
misce

A misceto,ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud. Fra-
xinum,cupressi ramenta,cyperi radicem,vnguento rosaceo
subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam,
muscum,arboreum,anij semen,anisum,simul mixta & vn-
guento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam
cineri feruido inspersam suffito. Aliud. Cinamomũ, myr-
rham,casiam,paribus singula portionibus suffito. Aliud.
Crocum ammixta myrrha,& musco, æquali cùm croco
portione suffito. Aliud. Calamum,cneorum,crocum, fo-
lia rosarum rubra suaueolentia trita & siccata ad crocum
ammisceto,& styracem dimidia croci portione addito.Hæc
trita mixta & siccata,melle cocto modico subigito. Horum
B verò omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur au-
tem super stercore bubulo. Formetur autem stercus velut
acetabulum olearium, habeátque fundum tenue, & sit sic-
cum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus iaceat,&
ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galba-
num, resinam, mannam,vnguento rosaceo subacta suffito.
Aliud. Panacis & crupressi ramenta, vnguento Aegy-
ptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamonium,nardum
& myrrham vnguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Vio-
læ albæ semen, cedri ramenta, & galbanum,melle subacta
suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas,& leporis pilos,
pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli pho-
C cæ pelliculam contusam ac tritam,& spongiam,& muscum
arboreum,trita simul mixta,atque phocæ pinguedine exce-
pta suffito. Aliud. Stercus caprinum,& pulmonem pho-
cæ,ac cedri ramenta suffito. Aliud. Stercus bubulum,ce-
dri ramenta, & bitumen suffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ
fructum,& cedri ramenta,& myrti siccæ folia. Hæc trita &
vnguento molli subacta suffito. Multa verò aromata in vn-
guentum iniicito. Aliud. Vinacea tusa trita,& cedri bac-
cas,& resinã pinus,simul mixta & passo cocto subacta suffi-
to. Fomenta. Stercus bubulum contusum ac cribratum,
aceti dimidia mensura,& decocti erui dimidia adiecta, leni-
ter pro fomento adhibeto. Postquàm autem fomentum ad-
hibueris,lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomen-
dum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum.
Postridie verò granum cnidium deuorandum exhibeto.Se-

 quenti

quenti die quod vrinam ciet,hoc ſcilicet.Ciceris albi partes D
duas tritas,vuæ paſſæ tertiam partem,affuſa aqua ad dimi-
dias coquito,deinde excolatam aquam per noctem ſub dio
exponito.& poſtridie bibendam dato. Et de cætero ſaluiam
ac lini ſemen,polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem
in vini diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas
dimidias tres,foliorum ſambuci manus plenæ menſuram.
Hæc cocta in craterem calidum fundito,& per teſtas calidas
immiſſas fomentum facito,muliere in ſella collocata,ac ve-
ſtimentis cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus ple-
næ menſuram,& myrti tantundem in aquam miſſa coqui-
to,& ad excolatam aquam,ordei paleas iniicito,coquito, &
linteo excipito,ac cum hoc fomẽtum facito, prout maximè E
calorem ferre poterit. Aliud. Acetum,oleum,aquam,mel,
hæc mixta valde feruefacito,deinde accepta veſica capiente
congium.aut vtriculo ex tenui corio facto,infundito;& pan-
niculo laneo obuoluto,foueto.Quum autem tepidus factus
fuerit panniculus,alium obuoluito. Aliud. Pini corticem,
& rhois folia in aquam coniecta fortiter coquito:& in exco-
lata aqua ordei paleas coquito,oleo affuſo,vbi verò ſimul cu
xeris linteo excipito,ac foueto. Aliud. Loti ramenta & co-
preſsi,aqua & oleo affuſo coquito. Deinde ſimul cocta lin-
teo excipito,ac foueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem
coniecta coquito,& in excolata aqua furfures triticeos co-
quito,& foueto. Aliud. Eodem modo gallam contuſam,& F
rhamni corticem in aqua coquito,& cum aqua furfures tri-
ticeos ſubigito,ac oleum ammiſceto.Poſteà ſemiaſſatum pa
nem duos chœnices habentem facito:linteóque excipito, ac
foueto. Aliud. Braſsicam & porrum decoquito, & cum
ſucco eodem modo fomentum facito. Aliud. Ordei paleas
coquito, oleo affuſo,& linteo excipito, ac foueto. Aliud.
Solanum & oleæ folia coquito, & eodem modo fomen-
tum facito. Atque hæc ſanè, ſi quidem humidis vti volue
ris, pro fomento velut ſcripta ſunt adhibe. Si verò ſiccis,
panes parato & exaſſatos, & ſemiaſſatos, & cum his foue-
to. Sed & teſtis calidis linteo inuolutis foueto, itémque
cum ipſis linteis calefactis, & cum lenticulis vaſis teſtaceis,
feruente aqua infuſa,Apponito autem ad pedes. Aliud.
Iridis radicem tundito ac coquito, & eodem modo foue-
to

A to. Si aqua in vteris gignatur,menſes pauciores fiunt,& de- Mēſes quā
teriores,& per longius tempus, & prægnans eſt ſemper per do paucio-
duos menſes,aut paulo amplius. Quum autē hoc tēpus ad- res.
uenerit,& corrumpit,& aqua multa in ipſa gignitur.huic Medela.
autem lac bibendū dare oportet, & peplum,mecona dictū,
donec fœtus moueri inceperit.Plerunque verò ante hoc cor-
rumpitur,& per abortum extruditur,& vteri ſanguine ma-
nant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore,quàm ali-
ter. Hoc autem cognoſcere poteris quòd hydrops ineſt,ex
digiti cōtactu.Comperies enim oſculum ipſorum gracile,&
obſcuratum ac plenum humiditate.Si verò non circa initia,
B ſed dum iam mouetur, fœtus ipſi corrumpatur ac ſuffoce-
tur,tunc & venter imus intumeſcit,& ad cōtactum dolet,ve-
lut vlcere præſente.& febris ipſam ac dentiū fremitus cor-
ripit. Et dolorem habet acutum & vehementē, circa puden
da,imum ventrem,& lumbos,& laterum mollitudinem ac
coxendices.Quum ſic habuerit,calida ipſam lauare oportet.
Et qua parte dolor hæſerit tepefactoria adhibere,experimē-
to facto de eo quod maximè admittat.& pharmacum deor-
ſum purgans bibendū dato.Interpoſito verò tempore quan-
tum tibi ſufficiens eſſe videbitur,& collutione facta,& fo-
mento adhibito,cyclaminū apponito,ita vt melle ſubactā,
& linteo exceptam deliges,& ad os vterorum apponas. Cu-
preſsi etiā ramenta in aqua madefacta.eodem modo appo-
nito.Verùm hæc breuiore tempore,& per longius temporis
C interuallum,quāto magis mordent & exulcerant. Et ſpecil-
lum ſtanneum paratum immittito,& digitum eodem mo-
do. Potiones quoque bibendas dato.experimentum faciens
quas libēter admittat.& cum viro dormiat,maximè oppor-
tuno tempore præſente. Si enim genituram conceperit,&
prægnans facta fuerit,ac pepererit, ſubexpurgantur & quæ
priùs in ipſa fuerant,cum ipſo puerperij purgamento. Atque Vteri duri
ſic maximè ſana fieri poterit. Si indurati fuerint vteri,& os ties.
ipſorum aſperum fit,& menſes occultantur. Quum verò
apparuerint,velut arena ſunt.& genitura hoc tempore non
fit. Si verò etiam digito contigeris, aſperum comperies os
vterorum. Quum ſic habuerit, cyclaminum terere opor- Curatio.
tet.& ſalem ac ficum crudā ammiſcere.& cum melle effor-
mata apponere.& fomento adhibito,purgatoria infundere.

Edat autem mercurialem,& braſsicas coctas,& ſuccum ſor- D
beat,& calida lauetur. Si indurati fuerint vteri,& menſes
occultantur,& os ipſorum conniuet:& non concipit. Quum
ſic habuerit,ſi digito contigeris,comperies os aſperum,& di
gitum non intromittit.& febris ipſam corripit,ac dentium
fremitus. Et dolor habet imum ventrem,& laterum molli-
tudinem,& lumbos. Patitur autem hæc,ſi fœtus in ipſa cor-
ruptus fuerit putrefactus. Quibuſdam verò etiam ex partu
contingit. Sæpe etiã aliter. Quum ſic habuerit,multa calida
ipſam lauare oportet,& fomentum adhibere. Quum autem
recens lota aut fota fuerit,immiſſo ſpecillo os aperito ac di-
latato,& per digitum eodem modo,& velut in priore ſcri- E
ptum eſt apponito. Et potiones ſimiliter bibendas dato.& eo
Vteri ad latus allapſi. dem modo curato velut priorem. Si vteri ad latus allapſi
fuerint,tuſsis detinet,& dolor ſublatus,& vterus durus velut
pila inſidet.& ad contactum dolet velut ab vlcere. Et conta-
beſcit,& videtur peripneumonią eſſe,& conuellitur, & gib-
boſa fit. Et menſes omnino non apparent. Quibuſdam verò
prius conſpecti,euaneſcunt. Tunc autem fientes,debiles ſunt
ac pauci,aut deteriores quàm antea & genitura non fit hoc
Medela. tempore. Quum ſic habuerit,pharmacum deorſum purgãs
bibendum dato,& eo epoto, multa calida ipſum lauato. &
ex tepefactoriis quod maximè admittit adhibeto.& à quib⁹
ſanguis purgatur ea apponito.& lini ſemen toſtum, tuſum
ac cribratum,& peplum album,& ſaluiam cum polenta te- F
nui,& caſeum caprinum,ſordibus & ſalis muria deraſis:hæc
miſceto,vt caſei ſint partes duæ, reliquorum verò vna: po-
lenta autem ſit antiqua non ſalſa,& ieiunæ in vino bibenda
dato. Veſperi verò cyceonem craſſum melle affuſo exhibe-
to,& ex potibus quemcunque libenter admiſerit bibendum
dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam verò aſ-
pergito,& per ceratum leniter mollito,ac à latere detrudi-
to.& latus faſcia lata deligato,& lac bubulum quàm pluri-
mum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem
vtatur quàm molliſsimis. Morbus hic vehemens eſt & letha
Cum os vterorum cõcluditur. lis.& paucæ etiamſi curentur ipſam effugiunt. Si os vtero-
rum cõcludatur,forte fit velut groſſus ficus. Et ſi digito con-
tigeris,comperies durum ac contractum.& digitum non in-
tromittit.& menſes occultantur.& geniturã nõ ſuſcipit hoc
tempo

A tempore,& dolor habet imum ventrẽ,& lumbos,& laterum
mollitudinem. Quãdoq; etiam ſurſum procedit,& ſuffocat.
Quum ſic habuerit,pharmacum deorſum purgãs bibẽdum Medela.
præbeto,& multa calida lauato,& quæ os molliunt apponi-
to,& ſpecillum immittito ac aperito,& digitum ſimiliter,&
calidam aſpergito. Quum autẽ molle factum fuerit,ea quæ
ſanguinem purgant apponito,& ex potionibus dato,experi-
mento facto quam libenter admittat, & braſsicam edat,&
ſuccum eius ſorbeat. Si vteri obliqui fiant,etiam os ipſo-
rum obliquum fit,& menſes ipſi nunc occultãtur, nũc prius Vterorum obliquitas.
apparentes euaneſcunt,& non ſimiles fiunt,ſed deteriores &
B pauciores quàm antea,& genitura nõ fit hoc tempore,& do-
lor habet imum ventrem,& lumbos, & coxam,& attrahit
ipſam. Quum ſic habuerit,pharmacum infra purgãs biben-
dum dare oportet,& calida lauare, ac fouere. Vbi verò re- Medela.
cens fota aut lota fuerit, digito immiſſo os vterorum corri-
gat ac dirigat,& odoratorum ſuffitum admittat.& ex potio-
nibus dato,iuxta experimentum quam libenter ſuſcipit. Ci-
bis autẽ vtatur mollibus,& allia edat cocta ac cruda.& cum
viro dormiat,& in ſanam coxam decumbat. Alteri verò fo-
mentum adhibeat. Morbus autẽ difficulter cedit. Si inflati Vterorum inflatio.
fuerint vteri,& venter attollitur ac inflatur, & pedes intu-
meſcunt,& cauæ faciei partes. Color verò iniucundus fit.&
menſes nõ fiunt.& genitura hoc tempore non fit,& anhelat,
& anxia mœret,& quum ſurrexerit, aut progreſſa fuerit,
C erectæ ceruicis ſpiratio ipſam tenet, & quicquid ederit aut
biberit,ipſam moleſtat,& gemit, & magis ægram triſtatur
quàm priuſquam ederet. Sæpe verò etiã ſuffocatur. Quum
ſic habuerit,pharmacum deorſum purgãs bibendum dato, Medela.
& calida lauato,ac fomentũ adhibeto. Interpoſito verò tem-
pore quodam,apponito ea à quibus purgetur,ac nõ mordea-
tur. Frequentiſsimè verò totum corpus foueto. Tunc autem
& ſub pudenda odorata ſuffiantur. Sub nares autem graueo-
lentia,& potiones dato quæ vteros purgãt,& ad locum com-
pellunt. Et Mercurialem edat,& lac bibat, velut de latere
dictum eſt. Morbus autem non eſt diuturnus. Si ſanguinis
grumi in vtero coierint, os ipſorum velut eruo plenum fit, Grumi ſanguinis in vtero.
& ſi attigeris,ita habere deprehendes,& menſes non fiunt.
Neque genitura retinetur,quàm diu ſic habuerit. Quum

 igitur

Medela. igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium D
& salem, & ficum, & mellis parum terito ac permisceto, &
glandulam hinc formatam ad vterorum os apponito, & alia
vteris cõuenientia medicamẽta subdito, quæ videlicet acria
sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de potio-
nibus dato eas quæ vteros purgãt, & omnia circunradito, &
vesicæ pellicula siue cuticula digitis obuoluta, os vterorum
Vteri obtorti. deradito. Si obtorti fuerint vteri, & menses non fiunt, & ge-
nitura non manet intus, & dolor habet imum ventrem, &
Curatio. lumbos, & laterũ mollitudines, & si digito cõtigeris, os vte-
rorum attingere nõ poteris, nam fortiter secessit. Quum sic
habuerit, pharmacum bibendũ dare oportet, à quo sursum E
ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum. & os ipsum ac
vteros quàm maximè fouere, ac calida lauare bis in die, &
de potiouibus dato quam libenter susceperit pro experimen
to, & viro condormiat frequentissimè, & brassicam edat.

Cum vteri non consistunt. Si vteri commoti in loco non manserint, quo prolapsi fue-
rint dolores exhibent, & inconspicui fiunt. Quandoque verò
eminent, velut sedes prolapsa. Et quum quidẽ supina decu-
buerit, in loco manent. Quũ autẽ surrexerit, aut se inclina-
uerit, aut aliàs se commouerit, exeunt. Sæpe verò etiam
Medela. quietem habent. Hanc quàm maximè quiescere oportet, &
non moueri, & lectum ad pedes altiorẽ statui, & iisdem vti,
velut in superioribus, & cum acerbis infusis conspergere, &
graueolentia suffire. Sub nares autem odorata. & malum
punicum in medio per vmbilicum perforato, & in ipso pi- F
cem quæ maximè cõgruat cum vino tepefacito, & nõ valde
premens quàm penitissimè apponito. Quum autem quid
apposueris, lata fascia exceptum ex lumbis deligato, vt ne
dilabatur, sed maneat & faciat quod expetitur, & peplũ cum
caseo, & polenta, bibẽdum dato, velut in allapsu ad latus di-
ctum est, & ex potionibus quam maximè admiserit biben-
Cum vteri hiant. dam præbeto. Cibis autem mollissimis vtatur. & cum viro
quàm maximè dormiat. Si hiauerit os vterorum magis
quàm solet, menses plures fiunt, & deteriores, & humidio-
res, & per longius tempus. & genitura ipsam non contingit,
neq; intus manet, sed rursus foras effunditur, & si digito con
tigeris, os vterorum hians comperies. & impotentia ipsam
corripit præ mẽsibus, & febris ac rigor, & dolor tenet imum
ventrem,

A ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem. patitur autem
hæc maximè, si quid in ipsa fusum fuerit, & corruptum com
putruerit. patiuntur etiam ex partu, & aliæ aliter. Quum sic Medela.
habuerit, pharmacum bibẽdum dare oportet, à quo sursum
purgatur, & quum dolor habuerit, tepefactoria apponere, &
calida lauare, & interposito tempore per infusa colluere, ve
lut scriptum est in priore, & de potionibus dare quam liben-
tissimè susceperit, & suffire quæ siccant. Edat autem polypos Cum vteri leuigati fuerint.
& mercurialem. Si leuigati fuerint vteri, & menses plures
fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequentiores, & genitu
ra intus non manet, sed rursus exit, & si digito cõrigeris, com
peries os leue. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus,
B & febris ac rigor, & dolor imum ventrem, & lumbos, ac la-
teris mollitudinẽ, maximè si quid in ipsa corruptum cõpu- Medela.
truerit, & ex partu, & aliàs. Quum sic habuerit, curare opor-
tet vbi dolor habuerit, velut scriptum est in priore. Si vteri Cum vteri in vẽtre vagentur.
ad ventrem nutauerint. dolor acutus & vehemens coxendi-
ces, & lumbos, ac laterum mollitudinẽ habet. Et crus clau- Medela.
dicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans biben
dum dare oportet, postridie verò suffire hoc modo. Ordei
chœnices duas, & oleæ folia probè contusa, & gallam contu-
sam ac cribratam, & hyoscyami tertiã chœnicis partẽ. Hæc
mixta, & olei hemina dimidia affusa, efformata, in olla per
dies quatuor, ter in die suffito. Noctu verò lac bubulum, &
mel, & aquam bibat, & calida lauetur. Si ad caput conuersi Cum vteri caput vexant.
C fuerint vteri, signum hoc est. Venas in naso & sub oculis do-
lere videtur. Hanc calida multa lauare oportet, etiam in ca Medela.
pite, lauro & myrto in aqua incoctis, & caput vnguento ro-
saceo illinatur, & odorata subter suffiantur, & brassicã edat, Cum vteri crura & pedes molestant.
& succum absorbeat. Si ad crura & pedes conuersi fuerint,
ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis conuellitur sub
vngues. Et dolor crura ac femora tenet, Quum sic habuerit,
multa calida ipsam lauare oportet, & fomentum adhibere
quod maximè libẽter admiserit, & subter suffire graueolen-
tia. Et vnguento rosaceo vngere. Si mulier cibum auer-
sans vteros doleat, & febris ipsam ac rigor corripiat, pepli Cum cibi fastidium ob vuluæ dolorẽ obrepit.
albi quintã dimidiæ chœnicis partem, & seminis vrticæ tan-
tundem, & casei caprini rasi dimidiã chœnicem, simul cum
vino vetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. Si ex

partu fluxus corripiat,& cibi in ventre non maneant, vuam D

Cum fluor post partũ vexat.

passam nigrã,& mali punici dulcis grana trita,& coagulum hœdi, vino nigro diluito ac vtitor, ita vt caseum caprinum derasum,& polentã tritici torrefactam adiicias,& bene tem

Medela.

perata bibẽda præbeas.

Sanguinis vomitus.

Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula sauciata est,& dolor ad viscera procedit,& cor

Medela.

conuellitur. Hanc multa calida lauare oportet,& tepefactoria quæ maximè admiserit adhibere,& asininum lac bibendum ad dies quinque dare. Postea verò vaccæ nigræ lac bibendũ præbere, ita vt sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad vesperã verò sesamum tritũ bibat. Morbus hic est periculosus.

Cum diuturno tempore non concipiat.

Si mulier diu nõ concepit, mensibus apparentibus E tertia aut quarta die, alumen tritum vnguento dilutũ, lana exceptum apponito,& per tres dies appositũ habeat. Tertia verò die fel bouis radito,& ramẽtum oleo dilutum ac subactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti verò cũ viro coeat.

Morborũ vterorũ remedium.

Ad vterorum morbum sedandum, lini scissi vnà cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quàm iucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito,& in eo lanã mol

Purgamẽta vterorum.

lissimam tinctã apponito,& vicissim priore detracta aliam subdito. Si vteros purgare voles, primum quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie verò carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum ordei congij mensura,& F valde ipsas coquito. Vbi verò coctæ fuerint, leuiter tepidas edat,& iusculum sorbeat. Postridie autẽ thus & pulegium tritum, melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito.

Cum vteri sedem petunt.

Si vteri ad sedem conuersi fuerint,& secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos,& imum ventrem, & ilia. Quum sic habuerit, calida ipsam lauare oportet,& lumbos fouere,& graueolentia suffire:& apponere quæ purgant & impellunt ipsos vteros.& bibenda dare ea quæ maximè admittit.

Cũ os vterorum vlceratur.

Si vlceratum fuerit os vterorum aut inflammatum, myrrham & adipem anserinum,& ceram albam,& thus, in leporis pilis qui sub ventre sunt misceto ac terito,& in lana mollissima apponito.

Cum secundæ decedere non possint.

Si secundæ decedere nõ possint, statim quidem à cibo abstinere oportet. Viticis autem folia trita in vino & melle, oleo affuso tepefacito,& heminæ mensuram

A mensuram bibendam dato.

Cum vteri flãmescunt.

Si inflammati fuerint vteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito,& leuiter tepida sorbenda dato.

Cum vteri mouentur.

Si vteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam,& linteolo tenui illigatam subdito.& pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum verò dato triticum recens, & peplum tostum,& saluiam,& cyperum,& anisum. Hæc trita vino diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam.

Cum menses stato tẽpore non fiunt.

Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia & rutam terito, postea paleas ordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant,& per noctem sub dio exponito. Mane verò in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, B & affuso oleo conquassato,& bibenda dato. postea polypum vino albo suffocatum edendum dato,& vinum ebibendum. Si verò volueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato,& iusculum sorbendum.

Pudenda vlcerata.

Si ex feruido & superficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in vino coquito.& myrrham ac resinam simul mixta vino diluito,& intinctum in his linteum subdito.

Strãguria.

Si vrinæ stillicidium corripiat, cucumeris siue cucurbitæ os & fundum resecato,& subiecta pruna cucumim circumponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato, ita vt summam cucumeris partem quàm penitissimè C in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus vrinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto.

Cum vteri cor petunt.

Si ad cor progressi vteri suffocent,& non decedant, porri semen tritum,& pulegium, in aquæ cyathis tribus,& aceti albi cyatho vno,& mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito,& ieiunæ sorbenda dato.

Rigor à partu.

Si ex partu, aut abortu, rigor corripuit, iuniperi fructum & saluiam simul trita, in aceti albi cyatho diluito,& vini albi diluti poculum affundito, versato ac stare sinito. Mane verò excolato,& tepefactum bibendum dato.

Vterorum inflatio.

Si vteri inflati fuerint,& si ventus in vtero fiat & dolor, saluiam & cyperum tusa madefacito per noctem,& mane excolato,& purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta,& aceti albi cyatho affuso,& succi silphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato.

Si in

Graueolentia in pudēdis. D

Si in pudēdis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in vino datum. Graueolentiam verò, anisum eodem modo datum. Columellam verò resecare oportet.

Vlcera in pudendis.

Si vlcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem foliis intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane verò eximat, & myrtū in vino decoquat, & cum vino pudenda colluat.

Genituram cum non suscipit mulieri.

Si genituram non suscipiat, mēsibus secundū naturam fientibus membrana ante vteri os excreuit. Contingit etiam ex aliis causis. Cognosces autem hoc, si digitum admoueris, membranæ prætextū continges. E Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctum penitissimè indito, filo ad extremā partem dependente illigato. Quum itaque hoc exiluerit, myrtum in vino coquito, & cum vino tepido eluatur.

Anhelationes.

Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinē fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminum Aethiopicum, hæc trita & vino diluta, ieiunæ bibenda præbeto. Oportet autem & à cibis abstinere, & non frequenter edere.

Inflatio in partu.

Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad dies quatuor. & vinum bibat vetus.

Lumbi dolitantes.

Si lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat, & calida lauetur, & subcalidam bibat.

Mēses cum non fiant. F

Si menses non fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanum in pinguedine anseris coctam terito, & ad testam in linteū ammisceto, ac tepida apponito.

Vteri conclusi.

Si vteri conclusi fuerint, & menses nō apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semē, cuminum Aethiopicum, nitrum, salem thebaicū adipem rhenalem, farinam, myrrhā & resinam. Omnia hæc feruefacito: simúlque mixta ac trita in glandulam efformato, & apponito.

Vteri cum viscera petunt.

Si vteri ad viscera conuersi strangularint, vinum cedrinum, & cuminum Aethiopicum bibat, & calida lauetur, & subcalidam bibat.

Cùm menses nō fiūt.

Si menses non fiant, adipem anseris, & netopum, & resinam, mulier lana excepta subdat.

Vteri transmoti.

Si verò magis quàm conuenit prodeant susinum, & raiæ linguam, in lana apponat. Si transmoti vteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum tritum vnà cum paleis sume, & cum

A & cùm cornu ceruino vino subige, & hinc vteros suffito.

Cùm secundæ non decedunt.

Si secundæ decedere non possint, fœniculum vino & oleo ac melle feruefactum bibendum dato. Si menses non appareāt, & velis ipsos detrahere, crassiorem tritici farinam & ordeum coquito, & oleo affuso edenda dato.

Vteri inflāmati.

Si inflammati fuerint vteri, cotyledonis folia, & porrum, in crassiore tritici farina coquito, & affuso oleo edenda dato.

Vteri moti.

Si moti vteri aliquò allapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramenta, in aqua coquito, & linteo excepta apponito.

Vterus dolitans.

Si vterus doleat, & ad vesicam fuerit dolor, porri semen in aqua tritum ieiunæ bibendam præbe. & tepefactoria adhibe.

Vteri prominentes. B

Si vteri prominuerint, lotos ipsos cum aqua tepida, & vino ac oleo illitos, rursus intrudito, & ex lumbis deligato, & graueolentia suffito, & si vrinā emittere non poterit, calida lauato ac foueto, & cupressi ramenta suffito. Et potiones vrinam cientes bibendas dato.

Fluxus.

Si fluxus fiat, acerba suffito, & stercus asini derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autem stercus siccum.

Pudenda vlcerosa.

Si in pudendis vlcera fiāt, adipem bubulum illinito, & apponito, & cum vino in quo myrtus cocta est colluito.

Os vteri vlceratus.

Si ex partu os vterorum fuerit exulceratum, florem rosarum tritum & vino imbutū in pilis leporinis apponito, & acerbis colluito.

Vteri dolor.

Si vterus doleat, allij caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito, & calida lauetur, & subcalidam bibat.

C Si ex feruido ac superficiario vlcere pudenda fuerint vlcerata, adipem bubulum, & butyrū, & anseris adipem, ac susinum vnguentum misceto, & ex his pudenda illinito, & aqua tepida colluito.

Vteri ascendentes.

Si vteri ascendentes suffocarint, funiculum lucernarium accensum extinguito, & naribus admoueto, quo fumum attrahat, posteà myrrham vnguento dilutam, & lana exceptā apponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato.

Secūda nō secedens.

Si secunda non secedat, conyzam tritam lana exceptam apponito, & ignē in vino tritam bibendam dato.

Capitis dolor.

Si caput doleat, & imum vētrem, & lumbos, bilis in vteris est. Huic itaque pharmacū dare oportet, quod sursum ac deorsum purgare potest, & calida lauare, & apponere quæ bilem purgant. Et anisum ac nigellā vino diluito, & bibenda dato.

Medicamēta aduersus fluxus.

Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in vino suffocato, & vinum bibendū dato, & quæ siccant suffito.

ſuffito & apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in D
vino tritum bibendum dato, & ſiccis & acerbis vtatur. Si
fluxus oboriatur, muli ſtercus combuſtum, tuſúmque ac cri-
bratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo
vtatur. Si fluxus oboriatur, & iam diuturnus fuerit, ſpon-
giam combuſtam ac tritam, vino odorato dilutã, bibendam
Vteri purgatio. dato, & per ſuffitus reſicca, & quæ reſtringunt appone. Si
vteros purgare velis, nitrum, cuminũ, allium, & ficus terito,
Vteri dolor. & melle ſubacta apponito, & calida lauetur, & ſubcalidã bi-
bat. Si vteros doleat, cyclamini radicẽ in vino ieiunæ bi-
Lactis extincti remedia. bendam dato, & calida lauetur, & ſubcalidam bibat. Si lac
extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœni
culi verò ſemen bibẽdum dato, & radices fœniculi decorti- E
catas, ac butyrũ ſimul coquito. Quum autem cocta fuerint,
frigefacito ac bibenda dato. Commodum eſt etiam hyppo-
marathrum & hippoſelinũ ſimul coctum. Si lac extinctum
fuerit, porrum tritum aqua dilutum bibendum præbe, & ca
lida lauetur, & porrum ac braſsicã edat, ſimul coctis Cytiſi
foliis, & ſuccum ſorbeat. Si lac extinctum fuerit, ſaluiam,
cedri aut iuniperi baccis adiectis coquat, & ad diffuſum, vi-
num affundat, ac bibat, & ad cætera farina inſperſa additó-
que bulbo, & modico oleo affuſo, edat. Et acria, & acida, &
ſalſa, ac cruda olera omnia vitet. Naſturtiũ verò in vino po-
tum commodũ eſt. Nam lac purgat, & calida lauetur, & ſub-
Vt mulier prægnans fiat. calidam bibat. Si velis mulierem prægnantem fieri, ipſam
& vteros purgato, poſteà farinam ieiunæ edendam dato, & F
vinum meracum inſuper bibendum, & nitrum rubrũ, cumi
num, ac reſinam, melle ſubacta in linteo ſubdito, & vbi aqua
defluxerit, nigros peſſos mollitorios apponat, & cũ viro dor-
miat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipſam & vte-
ros purgato. Deinde linteum tenuiſsimum reſiccatum, ac
melle imbutum in glandes efformato, & in fici ſucco tin-
ctos apponito, donec fuerint aperti. Poſteà verò magis
intrudito. Vbi autem defluxerit aqua, vino & oleo colluta
cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedri
no, quum viro condormire volet. Medicamentum fœtum
Vt fœtus ex vtero expellatur. ex vteris pellens. Cucumeris ſylueſtris ſuccum potionis
menſura, in mazam conſperſum apponito, vbi ad duos dies
antea ieiunauit. Aliud. Staphidis ſylueſtris pugillos
duos

A duos, in aqua mulſa dilutos, bibendos dato. Experimen-
tum fœcũditatis. Caput allij integrum deraſum vteris ap-
ponito. Poſtridie vero digitum immittat, ac cõtingens con-
ſideret. & ſi quidem oluerit inde os, bene habet: Sin minus,
rurſum apponat. Aliud experimentum. Netopum modi-
cum in lana inuolutũ apponat, & conſideret an per os oleat.
Alia ſubdititia medicamenta. Scorpij marini fel, in lana in-
uolutum, & in vmbra ſiccatum apponito. Pulegium ſic-
cum tritum, melle imbutum in lana apponito. Cucumeris
ſylueſtris ſemen, & teſtam combuſtam, vino ſubactam, cum
pilis leporinis, in lana ſubdito. Alumen Aegyptium, lana
B inuolutum apponito. Cantharidas vino ſubactas, in lana
ſubdito. Herbã artemiſiam vino ſubactam apponito. Ni-
gellam in vino tritam, in lana ſubdito. Aliud ad recens
enixam. Vnguentum roſaceum & ceram, in lana apponito.
Bulbion ex tritico, tritum & vino ſubactum in lana ſubdi-
to. Vini albi veteris fecem combuſtam, & in vino albo extin
ctam ac tritam, in lana apponito. Galbanum, netopum, &
miſy, cum vnguẽto roſaceo, in linteo apponito. Elaterij po
tiones duas, & fauum cum vino, in linteo apponito. Butyrũ
& alumen melle ſubactum, in linteo ſubdito. Scammoniæ
ſuccum, & adipẽ, cum maza miſceto, & vino imbuta, & lin- Ne concipiat mulier.
teo apponito. Si concipere nolit, miſyos fabæ magnitudi-
nem aqua dilutam bibendam dato, & per annum non con- An conceperit experimentum.
C cipiet. Si periculum facere velis in muliere, an prægnans
ſit aut nõ, rubro lapide ſiue terra erythrea oculos ſublinito.
Et ſi quidem ingrediatur pharmacum, prægnans eſt, ſin mi- Pudenda ſi vlcerosa ſint.
nus, non. Si prægnãti pudenda feruido & ſuperficiario vl-
cere fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullã bubulã
in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito.
& baccarum myrti decocto colluito. Si virgo ex lapide
laborarit, ſemen radicis Aethiopicæ, in vino veteri ad dies
decem dato. Deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die
multa calida lauato. Cataplaſmata. Allium, portulacam.
apium, loti & cedri ramenta, trita ſimul mixta aqua mulſa
diluito, & cataplaſma hinc factũ imponito. Rubi folia, myr-
ti folia, ſimul trita aqua mulſa diluito, & polenta ammixta
ſubacta imponito. Sãbuci folia, myrti folia, terebinthi folia
tenerrima, eodẽ modo apponito. Loti ramenta, mori folia.
ſimul

simul trita mixta, aqua diluta cum vua passa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tusum, & ordeum tostum ac fresum, oleo subigito ac suffito. Ceruì cornu, & oliuas nondum habẽtes oleum, simul trita mixta suffito. Rhoem rubrum, & polentam tostam, oleo subigito ac suffito. Polentam, & stercus bubulum, & paleas, oleo subigito ac suffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupressi siccæ ramẽta, vino nigro austero subacta suffito. Galbanum, mannam, & resinam vnguento subacta suffito. Capræ cornu, & gallã, & adipem suillum, & cedriam suffito. Terram ex asinorũ pedibus deradito, ac stercus asininum, cum vino nigro subigito ac suffito. Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulsa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci & lentisci folia in aqua coquito, & excolatam leuiter tepidam infundito. Fœniculi, & brassicæ radices tusas in aqua coquito, oleo affuso, & postea cum excolata colluito. Oenanthen, & cyperum, & vuas passas, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Malagmata.

Maluam & fœnogræcum in aqua feruefacito, & cum excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupressi ramenta & amaracũ, in passo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpillum & violæ albæ radicem, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Hypericũ, & lentiscum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ, & resinam, & adipem anserinum, in aqua coquito, & colluito.

Fomenta. Lolium tostum ac molitum, in posca meraciore coquito. Postquam autem coxeris, linteo illigato, & foueto. Lentem tostam, decorticatam, & in farinam crassiorẽ alicæ similem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foueto. Eruum eodem modo parato, ac foueto. Commoda est & saluia eodem modo parata. Saluiam & hypericum in aqua coquito, & ordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foueto. Loti & cupressi ramenta in vuæ passæ cremore coquito, linteóq; ipsa illigato ac foueto. Oleæ, & myrti, & hederæ, & lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, ordei paleas coquito, deinde linteo illigato, ac foueto.

Cupressi ramenta & cedri, & ordei furfures, simul misceto, & in vuæ passæ cremore subigito, ac panem formato, & cum

A cum hoc assato, calido in linteum alligato, foueto. Violæ albæ semen, aut radices, in aqua coquito, & cum aqua furfures tritici subigito, ac panẽ formato, cum quo calido in linteum inuoluto, foueto. Serpillum in aqua coquito, & furfure triticeo in aquam coniecto, eodem modo foueto. Spõgias calefacito & adhibeto, & cum mollibus lanis, & panniculis laneis, & vasis testaceis aqua infusa, & vtriculis eodem modo, & decoctionibus in vtres infusis foueto. Purgatorium.

Si mulierem parere non potentem, facere velis vt prægnans fiat, considerare oportet in mensibus, an biliosa aut pituitosa sit: cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem conspersa, & quum menses prodierint, sanguine super arenã B in sole effuso, ita vt ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit. Si verò pituitosa, velut mucus existit. horum igitur vtrum tandem fuerit, ventrẽ purgato, siue sursum siue deorsum purgatione opus habere visa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, vteros purgato. Vterorum fomenta. Si duri fuerint vteri, & non concipiat, Vinum quàm iucũdissimum cum pari aqua temperatum, trium semicongiorum Atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis fœniculi quartam partem, & vnguenti rosacei semiheminam. Hæc in vas nouum fundito, & vinum affundito. Vasis autem operculum perforato, & imposita arundine foueto. Arundinem verò cum operculo tollito. Si enim sine operculo abstuleris, exuretur. Postquam autem fota fuerit, scillam apponito, velut infrà scriptum est. C Apponito autem donec dixerit molle & amplum esse vterorum osculũ, & si quidem exulcerata fuerit, & pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia vlcerata fuerint, anisum, & adipem anserinum, in rosaceo oleo terito, & in lana inuoluito & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sed digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito. & lana exceptam inuoluito. & ad extremã carnis partẽ quæ foras spectat filium alligato, & reliquã in vteros indito, vbi est vlcus. Mensium purgatoria. Si non procedat mẽstrua purgatio, cucumeris syluestris internã partem pondere trium obolorũ, & artemisiam herbam, & thuris obolum terito, & ammixto melle in lana inuoluito, & ad os vteri opponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito, & melle ammixto

Vteri cum duri fuerint.

mixto lana excipito,& eodem modo apponito. Aliud. D
Cupreſsi fructnm,& cucumeris ſylueſtris internam partem,& thus,terito & melle ammixto lana excipito, & eodē modo ſubdito. Aliud. Cupreſsi fructum & thus terito,& melle ammixto lana excipito, ac ſubdito. Aliud. Abrotani obolos tres,cum melle lana excipe,ac ſubde. Aliud. Elatherij obolum,& myrrhæ obolum terito, & cum melle lanæ inuoluito,ac ſubdito. Purgatorium ſi mulier non con-
Cū mulier nō cōcipit. cipiat. Tauri vrinam collige trium heminarum menſura. Deinde artemiſiam herbam.aut parthenium,aut adiantum & laurum viridem,& cedri ramenta ſimul contunde. Deinde in effoſa ſcrobe carbones accēde,& impoſita olla vrinam E
tauri infunde,& contuſa in mortario adiice.poſtea ſella circompone,& artemiſiam herbam,aut hyſſopnm, aut origanum impone,& muliere ſuper hæc collocata,donec ſudet foue. Vbi verò ſudarit,laua cum calida.& in lauacrum artemiſiam & laurum immitte.Deinde ſubdititium medicamētum adhibe.Aut artemiſiam, aut bulbium in vino albo tritum lanæ inuolutum ſubdat.Hæc ad tres dies faciat,& deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacum ad conceptum faciens. Ex nitro & thure,cum melle glandem formato,& apponito. Aliud purgatorium molliens. Caricam coquito donec granula abiiciat,& hāc expreſſam leuiſsimè tritam in lana cum roſaceo vnguento apponat. Aliud acrius. Braſsicæ,rutæ,pares portiones tere ac vtere eodem modo.
Aliud molle & purgatorium. Medullam anſeris,aut bo F
uis,aut cerui,magnitudine fabæ,affuſo vnguento roſaceo & lacte muliebri terito, velut molle pharmacum teri ſolet. Deinde ex hoc os vteri illinito. Aliud tepidum purgatoriū. Anſeris medullam magnitudine nucis,reſinæ lētiſsimæ aut terebinthinæ magnitudine nucis.Hæc in vnguento roſaceo ad lentum ignem liquefacito,& velut ceratum facito. & deinde ex hoc tepido os vteri illinito,& pectinem madefacito.
Aliud detrahens purgationem & ſiſtens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato.Si verò magis detrahere voles,grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens.
Lauri baccas ad ſummum viginti,& ſeſelis dimidium acetabulum,cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium
dimid

A dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipſo catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem,myrrhæ obolos tres,croci tantundem,caſtorij obolum,Hæc cum vnguēto roſaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen vrticæ,& maluæ ſuccum,cùm adipe anſerino tritum ſubdat.
Aliud. Si non purgata fuerit ex partu,floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi poteſt coquito,& melle affuſo,ventri velut cataplaſma imponito, & bibendum dato.
Aliud quod vteros aperit & purgat.Cantharidas quinque aceto albo affuſo terito,& non valde liquidum pharmacum facito,ſed vt digitis effingi poſsit,& de ficu alba pingui, ſine
B granulis & pelle,duplam cantharidum partem ammiſceto, & efformatam glandulam tenui lana inuolutam ſubdito.
Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato,hoc etiam menſes educit,& fœtus expellit. Aliud purgans vteros. Quum puero immortuo ſanguis intus manſerit,colocynthidem ſylueſtrem in melle tritam delingat, aut ſubdat. Aliud ſanguinem purgans.
Sanguinem ex vteris expelles,ſi violæ albæ ſemē tritum, vino dilutum bibendum dederis. Aliud quod ſimiliter ſanguinem ex vteris expellit. Rhois ſeminis quum rubrum fuerit,grana viridia triginta terito,& roſas caninas, rubras rubicundo ex ipſis delecto,in vino bibenda dato,quum ſanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menſes non appa-
C ruerint,ſtyracem & origanum terito,commiſceto, & adipe anſerino affuſo apponito. Aliud quod ſubditum vteros purgat ac euacuat. Abſinthij radicem tritam cum melle,cum oleo apponito. Subdititia vteros purgantia, aperientia, & aquam ducentia. Scillæ fruſtum longitudine ſex digitorum,& digiti parui craſsitudine accipito,& de hoc duos digitos circunderadito ac leuigato, & reliquum lana ſordida inuoluito,eam verò partem quæ circumraſa eſt ad os vterorum ſubditā,per diem ac noctem appoſitā ſinito. Poſtquàm autem lauit & abſtulit,aqua odorata colluatur. Aliud pur- Poſtremū horū medicamentum
gatorium molle,quod aquā & pituitam ducit,& pallidos ac ſubcruentos menſes detrahit, ſi non diuturni fuerint, & os emollit. Vnguentum narciſsinum,cuminum quod edimus, myrrham,thus,abſinthiū,cupreſſum,ſalem, roſaceū oleum

ſumito. Et de aliis quidem ſingulis congium accipito, narciſ- D ſini verò partem quartam, & omnia in glandem efformata, ac crudi lini linteo excepta ſubdito, aut linteum tenne pennæ circundato ac deligato, & in oleo albo Aegyptio tinctum apponito, & tota die appoſitum ſinito. Deinde vbi lauit & abſtulit, aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

Cur mulieres crebrius laborent,

DE muliebribus morbis ſic ſentio. Mulierem quæ non peperit grauius & citius è mẽſibus ægrotare, quàm eam quæ peperit. Quum enim peperit venulæ fluidiores ſunt ad mẽſes. Fluidas autem ipſas facit purgatio illa quæ fit à partu. Et vbi hæc erumpit, vicinæ F maximè ventri ac mammis corporis partes diſcinduntur.

Quæ puerperia facilè decurrant.

Diſcinditur item reliquum corpus, à quo verò hoc fiat, dictũ eſt à me in natura pueri in partu. Diſciſſo autem corpore neceſſe eſt venas magis aperiri, & ampliores ac fluidiores ad menſes fieri: itémque vteros magis aperiri, nimirum puero per ipſos egreſſo, qui & vim & dolorem induxit, & quũ hæc ſic ſe habeant, mulier purgationem à partu experta, minus laborioſè menſibus decurrentibus purgatur. Si verò etiam affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat, vt menſes venientes probè purgari non poſsint, faciliùs dolorem feret, quàm ſi nõ peperiſſet. Aſſueti enim ſunt vteri, & corpus idoneum vt impleatur, vtpote in ventre habenti, & ſimul multa amplitudo in corpore eſt. Maior autem fit etiam amplitudo vbi peperit, nimirùm corpore diſciſſo. & corpus in amplitudine

Cur ſteriles magis afficiãtur.

A dine exiſtens minus dolore affligitur, ſi non venæ ſuperimplentur, & nimium doleant. At verò ei quæ non peperit, quum corpus non aſſuetum ſit, ſi impleta fuerit, & fortius ac ſolidius & denſius ſit, ſi purgationem à partu experiatur: & quum vteri ægrius aperiantur, menſes laborioſè prodeunt, & affectiones plures accidunt: vt propterea menſes obturentur, ſi prius non peperit. Habet autem res ſe hoc modo, velut etiam prius à me dictum eſt. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem eſſe quàm virum. & hæc res ſic ſe habet. à ventre trahit humiditatem, & citius, & magis, corpus mulieris quàm viri. Etenim ſi quis ſuper aqua, & per regionem aquoſam, duobus diebus ac duabus noctibus, mol-

Exemplo cõprobat.

B les lanas ponat, & veſtem puram & contextam æquali ad lanas pondere, ſublatis vtriſque apponderatione facta, multo grauiores lanas comperiet quàm veſtem. Fit autem hoc ex eo quod ſemper ab aqua ſurſum decedit in vaſa ampliora oſcula habentia. & lanæ quidem tanquam raræ & molles, ex decedente amplius ſuſcipiunt. Veſtis autem vt quæ plena eſt & ex contextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua ſuſcipiens. Sic ſanè etiam mulier, velut quæ rarior eſt, ampliorem à ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quàm vir. & tanquam teneriori carne præditæ mulieri, vbi corpus ſanguine repletum fuerit, ſi non ab ipſo ſeceſſerit, carnibus impletis ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier ſanguinem calidiorem, & propterea calidior

Cur mulier calidior ſit quàm vir.

C eſt quàm vir. Si verò amplior accedens ſanguis ſeceſſerit, dolor non fit à ſanguine, neque calor. Vir autem vt qui ſolidiore carne præditus eſt quàm mulier, neque in ſuperna ventris parte adeò ſanguine ſuperimpletur, vt niſi aliquid ſanguinis ſingulis menſibus ſecedat, dolorem fieri neceſſe ſit: & ſanguinis quantum ſatis eſt ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipſi non ſit tenerum, non dolore affligitur, neque ſuperincaleſcit à plenitudine, velut mulieri. Multum autem confert ad hoc viro, quòd magis laborat quã mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Poſtquàm igitur mulieri quæ nõ peperit, occultati fuerint menſes, & viam foras reperire nõ potuerint, morbus fit. Hoc autem cõtingit, ſi vterorum os cõcluſum fuerit, aut diſtortum, aut aliqua pudẽdi pars cõtracta. Si enim horũ quid fuerit, menſes exitum inue-

Quid fœminas afficiat.

Vteri inuerſio.

nire non poterũt, priuſquàm vteri ad ſanã naturã redierint. D
Fit autem hic morbus his maximè, quæ anguſtos vteros ha-
bent, aut ceruicem vltra pudendũ ſitam. Si enim horũ alterũ
fuerit, & mulier viro non miſceatur, & venter magis quàm
oportet euacuetur, ab hac affectione vteri obtorquentur.
Neq; enim humidi in ſeipſis ſunt, vtpote muliere nõ coeun-
te: & amplitudo ipſis ſpatioſa eſt, vtpote quum venter magis
vacuus exiſtat. Quare obtorquẽtur, dum ſiccior & leuior eſt
venter quàm cõuenit, & aliquãdo dum ipſi obtorquẽtur, etiã
os ipſorum diſtorqueri cõtingit, nimirum ceruice vltrà pu-
dendum ſita. Si enim humidi fuerint vteri, à coitu, & venter
non euacuetur, non facile diſtorquentur. Hæc igitur cauſa
eſt vt ipſi ſint concluſi, nimirum à venere abſtinẽte muliere. E
In tertiis porrò menſibus optimè afficietur, ſi quæ priùs in-
ſunt progreſſa fuerint educta. Sin minùs, mulier hæc patie-
tur. Suffocatio aliàs atque aliàs in ipſa irruet, & febris aliàs
atq; aliàs corripiet, ac horror, & lumborum dolor, hæc patie
tur in tertiis menſibus, ſi ipſi non prodierint. In quartis verò
ſi non egreſsi prioribus exitũ fecerint, etiã tunc tertij menſis
afdictionibus omnibus magis affligetur, & maximè tẽpore
menſium. Deinde minùs. Sæpè verò etiã à dolore libera ſibi
eſſe videbitur. Erunt autem in quartis etiã hæc ſigna. Vri-
nam multam ac craſſam eiiciet, aliàs atque aliàs. Et venter
ipſius durus erit, & maior quàm priùs, & dentibus fremet, &
cibũ auerſabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis men-
ſibus. Si verò curetur, etiam in his ſana euadit. Et in quintis F
ſi non multi menſes deſcenderint, dolor adhuc fortior acci-
dit. In ſextis verò iam incurabilis eſt. & iuxta priora quidem
ſigna magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia
erit, & aliàs atq; aliàs ſeipſam iactabit, & animo deficiet, &
pituitam vomet, & ſitis fortis ipſam corripiet. Nimirũ dum
exuritur venter ab vteris ſanguine plenis. & ad contactum
dolebit, maximè pectinem. Et aliàs atque aliàs acutè fe-
briet. & vteri aliàs atque aliàs murmurabunt, dum videlicet
ſanguis in ipſis commouetur ac diſcurrit. & venter conſueto
modo non ſecedet. Neque veſica vrinam excolabit, maximè
quum vteri ad ſtomachum qui neruoſus eſt, mulieri allapſi
fuerint. & ad ventrem irruerint, dolet ſpinam, & totum dor-
ſum. & lingua ipſius refrenatur. & hanc nõ claram habet. &
animi

Menſes diutius remorati quid agant.

Menſes ſex mẽſibus retenti nõ habent medelam.

A animi deliquium adeſt. Aliquibus etiã vocis priuatio, & ſto-
machus mordetur. & flaua bilis exit. & ſpiritus offendens. &
anxia eſt, & iactat ſeipſam, & ardet. Poſtquam autẽ tranſmu
tati fuerint, & veſica tenuem ſanguinẽ ab vteris trahet, tunc
vrina mingitur rubra, Et dolet quidẽ reliquum corpus, ma-
ximè verò collum, & ſpinam, & lumbos, ac inguina. Et ipſi
ad hoc progreſſæ, & venter attollitur, & crura ſupra modum
intumeſcunt, & tibiæ ac pedes. & mors ſuccedit. Et circa hãc
quidem ſic finiunt menſtruæ purgationes ad ſex menſes oc-
cultatæ. fiunt item hæc. Quibuſdam mulieribus menſes bi-
meſtres in vteris exiſtentes multi ad pulmonem procedunt.
& vbi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta
B ſunt. & non eſt poſsibile ipſam ſupereſſe. fiunt & hæc. Qui-
buſdam ſuppurati fiunt menſes, vbi per duos aut tres men-
ſes moram traxerint. Hoc autem maximè fit, ſi à febre fue-
rint combuſti. Signa verò ſunt ſi ſuppurati fuerint. dolores
enim incidunt in pectinem. & pulſationes fortes, & conta-
ctum nõ ſuſtinet. & ſi melius habitura eſt, menſes ipſi erum-
punt, in pudendum, & procedit pus ac ſanguis, & procedit
graueolens, ad ſeptem, aut octo, aut nouem dies. In priore
verò tempore dolet velut dictum eſt antea. Poſtquam au-
tem depurgata fuerit, optimum quidem eſt ſi non fiant vlce
ra. Si verò relinquantur vlcera, ampliore curatione opus ha-
bebit, quo vlcera non putreſcant, & graueolentia fiant. Ste-
rilis autem euadet, etiam ſi melius habebit, vbi magna vlce-
C ra fuerint quæ in vteris facta ſunt. Si verò non continget,
vt menſes ipſi in pudendum procedant ſuppurati facti, ad
partes ſupra inguen, iuxta lateris mollitudinem erumpent,
circa tuberculum, vt pote pure rupto, & illa parte purulenta
graueolentia procedent. & ſi hoc fiat, mulier non ſuperſtes
manet. Si verò etiam ſuperſtes maneat, ſemper ſterilis erit.
Hac enim parte de cætero via fit mẽſibus vt foras prodeant.
Nam os vterorum ad hunc locum allapſum eſt. fit & hoc.

Quibuſdam vbi bimeſtres aut trimeſtres aut diuturnio-
res fuerint menſes, & ad lateris mollitudinem allapſi fue-
rint, quum non ſuppurati ſint menſes, velut tuberculum fit
ſupra inguen, ſine capite, magnum, rubrum. & vulgus medi-
corum ignarum quid hoc eſſet, iam ſæpe ſecuerunt, & ſic in
periculum induxerunt. Cæterum id quod velut tubercu-

Menſiũ varius affectus.

Menſes cũ non in pudendũ procedunt.

Cum vẽte : extuberet.

ſum fit,tali modo fit.Fruitur ſanguine caro ipſa,vtpote oſcu- D
lo vterorum lateris mollitudini adiacente,& impletur caro
ab ipſo,& inſurgit ac eminet,velut ſanguine repleta. Et ali-
quando ſi tranſmotum fuerit os vterorum,& ad pudendum
conuerſum,& menſes proceſſerint per pudendũ,id quod cir-
ca lateris mollitudinem eminuit ſedatur.In vteros enim di-
ſtribuitur,hi verò foras laxãtur. Si verò nõ conuerſum fue-
rit os vterorum ad pudendum , circa lateris mollitudinem
ſuppuratur,& hac parte tranſitus fit menſibus , & eadẽ peri-
cula ſunt,quæ prius ſunt relata. Sed & ad vomitum cõuerti-
tur,& quibuſdam in ſedem,velut in virginum morbis à me
dictum eſt,& ſigna & dolores eoſdẽ oſtendit , quos iſthic re- E
tulimus. Ad hanc viam minus faciunt menſes mulieribus

Signa menſium nõ defluentium.

quàm virginibus. Quum menſes fuerint occultati , dolor
habebit imum ventrem,& onus quoddam incumbere vide-
tur,& lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modu do-
let. Si verò omnino non procedunt,præ morbo aut craſsi &

Medela.

viſcoſi,aut glutinoſi fiunt. Primùm igitur ventrem purgare
oportet ſurſum ac deorſum. Deinde vteros ſubditítio medi-
camento,à quo ſanguis purgatur. Atque ita quieſcere,& po-
tandum dare pharmacum,à quo ſanguis prodeat.Bibat etiã
Crethmon in vino tædaceo. Si verò fluxus ipſi non fiat,con-
tinget vt prægnans eſſe videatur , & dum cum viro coit do-
leat,vt putet quid incumbere,& grauitas fit in ventre,& ven
ter prominet,& deſideriis ſimilibus afficitur,velut in ventre F
habeat,& ſtomachi dolore afficitur , maximè vbi quinqua-
ginta dies præterierint,Et dolor aliàs atque aliàs habet ven-
trem,& partem circa vmbilicum,& collum , & inguina,&
lumbos.Et poſtquam menſes duo aut tres præterierint,quã-
doque menſes aceruatim ipſi in pudendũ erumpunt,& quæ
prodeunt velut carnem eſſe putat,quemadmodum ex fœtus

Vterorum vlcera.

corruptione & nigra. Quibuſdam etiã vlcera fiunt in vte-
ris,& opus habent diligenti animaduerſione. Multis verò

Vterorũ varij morbi.

contingit vt putent ſe ſex menſibus in vtero habere,aut etiã
paulo breuiore tempore,& venter prominet,& alia ſibi fieri
putat,velut in ventre habenti. Poſtea ſunt & quibus ſuppu-
rati eruperunt ſupra inguen,ſimul cũ quinto aut ſexto men-
ſe,& viam ea parte patefecerunt. Quibuſdam autem vlcera
fiunt in vteris etiam infra ſub inguine, & periclitatur mu-
lier

A lier de vita.Si verò etiam ſuperſtes maneat,ſterilis erit.Qui-
buſdam etiam in pudendum erumpunt,& prodeunt ipſi pu-
trefacti ac purulenti.Et ab his vlcera fiunt in vteris,& peri-
clitatur.Et oportet vt ne antiqua fiant vlcera,cum attentio-
ne mederi.Sterilis autem & hæc fit,etiamſi fuerit curata. Si
verò nõ eruperint menſes ſex menſibus intus cõcluſi,omnia
patietur velut ea quæ non peperit , in qua menſes viã inue-
nire non poſſunt. Et ſi quidem curata fuerit , ſana erit. Sin
minus,etiam ad octo menſes durans moritur. Multis verò
contingit,vt menſes pituitoſi ad multum tempus prodeun-
tes,etiã pauciores ſanis ſint,ſana autem talis fit,ſi cõuenien-
ti cura fuerit ſanata. Si verò menſes mulieri prodeant qui-
B dem,verum pauciores quàm conuenit , vtpote oſculo vtero-
rum paululum à pudendo emoto,aut nuper cõcluſo ad hoc,
vt prodeant quidẽ,verùm obturentur ab ipſis etiã tranſitus,
per quos penetrant vbi ad vteros deſcendunt:moderati ſanè
paulatim prodeunt,ſanguine ſemper perfectè oſculo incum-
bente. Et poſtquam dies præterierint quibus purgari ſolet,
& concluſus fuerit ſanguis in vteris relictus,& alij menſes
ſubdeſcendentes non expulerint concluſum ſanguinem,ſed
ſemper paulatim grauant , & primis menſibus duobus aut
tribus non valde prodeunt. Poſtquam autem plures menſes
præterierint,adhuc magis dolebit , & non habet in ventre,
quàm diu ſanè ſic habuerit,& febris corripiet ipſam debilis,
C maximè in diebus quibus purgari ſolet. Veriſimile eſt au-
tem & in intermedio tempore ipſam febrire,& horrere,&
ſtomachi dolore vexari,& ad multitudinem addere ſingulis
diebus.Et dolet aliàs atque aliàs corpus,& maximè lumbos,
& ſpinã,& inguina,& articulos manuum ac pedum.Verùm
his locis non ſimul dolet,ſed aliàs atque aliàs,qua parte ſan-
guis diſcretus,& in vteris eſſe non potens impetu ſuo graua-
rit,& qua ſanè corporis parte incubuerit,tumor,eſt fitq; etiã
conuulſio fortis articulorũ corporis. Et aliàs aliud ex rela-
tis antea ſignis ipſi apparet.Hæc ſiquidem iuxta debitũ mo-
dum curata fuerit , ſana euadet. Sin minus, morbus ſepti-
meſtris aut diuturnior factus,lethalis fuerit , aut claudã fa-

Cur ſanguis circa neruos cõpingatur.

ciet,aut partes aliquas impotẽtes efficiet,ſi præ rigore & ci-
bi faſtidio,ſanguis circa neruos compactus fuerit,quencunq;
tandem locum occupauerit. Hic autem morbus magis fit

his quæ virum non habent. Si verò hi morbi iam relati, aut D
quicunque poſtea referentur, incidant in eam quæ partum
non ſit experta diuturniores erunt, & minus doloroſi. Verùm
ſigna eadem, & iidem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei
quæ puerperia experta eſt, contingunt, ſi nõ curentur. Opor-
tet autem ſtatim curationem facere. Sin minus ſtatim com-
parent morbi. Si verò menſes plures quàm oporteat pro-
deant, & craſsiores: Nimirum corpore natura fluido exi-
ſtente, & oſculo vterorum prope pudendum ſito, & ad hæc
multo cum viro coitu vtatur, & conuiuetur, ſemel aliquan-
do multi deſcendentes, & cumulatè prodeuntes, os vterorum
impetu ſuo magis dilatant. & ſi ad hæc non incidat vaſorum
euacuatio, ſed rurſus multus acceſſerit calor, & os amplum E
faciunt, & corpus: vt pote dum conuiuante & voluptatem ac
conſuetudinem viri conſectante muliere, facili fluxu ad vte-
ros etiam calor defertur, & decolor erit quàm diu ſic habue-
rit. & ſi poſtea morbus aliquis aut affectio inciderit, vt cor-
pus affligatur, & vteri ſimiliter iuxta ſolitum morem ampli
ſunt, & corpus facili fluxu in ipſos præditum eſt. Et poſt hæc
febris habet, & cibum auerſatur, & anxia eſt, & tenuis ac de-
bilis. & lumbos ex menſibus dolebit. & progreſſu temporis
ſi non curata fuerit, omnia ipſam magis affligent in inter-
medio tempore. & periculum ipſi imminet, ne ſterilis fiat,
aut à tempore & morbo vexata, ſi alius morbus coincidat,
ex hoc moriatur. prodeunt autem menſes craſsiores & plu- F
rimi, in intermediis diebus. Incipientes autem & deſinen-
tes, pauciores & tenuiores. Moderati verò ſunt menſes
prodeuntes in omni muliere ſi ſana ſit, vt duarum hemina-
rum Atticarum menſura ſecedant, aut paulo plures, vel pau-
ciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autẽ tem-
pus aut breuius, morboſum & ſterile eſt. Coniectare por-
rò oportet mulieris corpus inſpiciendo, & interrogare col-
latione ad priora facta, an ſemper morboſa viuat, aut non.
Si enim pauciores aut plures dies quàm ſolent prodeant, aut
ipſi pauciores aut plures fuerint, morboſi ſunt: Niſi natu-
ra ipſa morboſa & ſterilis fuerit. Si verò hoc fuerit, & ad ſa-
lubriorem ſtatum tranſmutatur, melius eſt. procedit autem
ſanguis velut à victima, & cito congelatur ſi ſana fuerit mu-
lier. Quibus verò in natura eſt, vt plures quàm quatuor dies
purgen

Cur multæ purgationes menſtruæ & craſſæ defluant.

Menſium modus & qualitas.

A purgentur, & menſes valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt,
& fœtus ipſarum tenues, & emarceſcunt. Quibus autem pur-
gatio infrà tres dies fit, aut pauci menſes ſecedunt, hæ craſſæ
ſunt, & bene coloratæ, virileſque ac partus immemores, &
neque concipiunt. Si ſuffocatio derepente acceſſerit: fit au-
tem maximè his quæ cùm viris nõ coeunt, & ſenioribus ma-
gis quàm iunioribus. Leuiores enim vteri ipſarũ ſunt: fit au-
tẽ potiſsimũ tũc, vbi mulieri vaſa euacuata fuerint, aut plus
ſolito laborarit: reſiccati à labore vteri cõuertũtur, vt qui va
cui ſint ac leues. Eſt enim ipſis locus ſpacioſus vt conuertan-
tur, vtpote vẽtre vacuo exiſtente. Dum autem cõuertuntur,
impetunt hepar, & iuxta conſiſtunt, & ad præcordia irruunt.
B Currunt enim & progrediuntur ſurſum ad humiditatẽ, tan-
quã à labore magis quã opportunũ eſt reſiccati. Hepar autẽ
humidum eſt. Poſtquã autẽ impetiuerint hepar, ſuffocationẽ
faciunt, derepẽte perſpirationẽ circa ventrẽ intercipiẽtes, &
aliquãdo ſimul incipiunt hepar impetere, & à capite pituita
defluit ad præcordia, velut ab eo quod ſuffocatur, & aliquan-
do ſimul cũ pituitæ defluxu, deſcendunt ab hepate ad locum
ſuũ, & ceſſat ſuffocatio. Deſcendunt autẽ detrahentes humi-
ditatẽ, & grauati. Stridor autẽ ab ipſis fit, dum ad ſuã ipſorũ
ſedem procedunt, poſtquã autem eò deuenerint, aliquando
vẽter poſt illa humidior fit quã ſuperiori tẽpore. Laxat enim
iam caput pituitam in ventrem. Vbi verò apud hepar & præ
cordia fuerint vteri, & ſtrangularint, mulier albas oculorũ
partes ſubuertit, & frigida fit. Sunt autẽ & quæ liuidæ fiunt.
C Quædam etiam dentibus frẽdunt, & ſaliuæ ad os fluunt, &
ſimiles ſunt his qui ab Herculeo morbo detinentur. Si verò
diutius moram traxerint vteri apud hepar & præcordia, mu
lier ſtrãgulatur. Quãdoq; verò vbi mulier vaſa euacuata ha
buerit, & inſuper laborarit, vteri cõuerſi ad veſicæ ſtomachũ
allabuntur, & vrinæ ſtillicidium inducunt. Aliud autẽ nihil
mali habet, & curata citò ſaneſcit, quandoq; etiam ſponte.
Quibuſdam verò ex labore aut inedia, ad lumbos aut ad co-
xas allapſi, dolores exhibent. Si mulier corpore male ha-
buerit, & menſes bilioſi prodierint, ex hoc probè cognoſci
poſſunt. Nigri ſunt valde, quandoque verò nigri aut ſplen-
didi, & paucisſimi prodeunt, & citiſsimè congelantur, &
ſemen amborum, & maris & fœminæ euaneſcit, & non
habet

Suffocationis vuluæ cauſſa quæ.

Menſes bilioſi.

habet in ventre,& incipiente quidem morbo, purgatur die- D bus quibus solita fuit,non pluribus, progredientibus autem mensibus,pluribus diebus purgatur,& menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cùm horrore & cibi fastidio aliàs atque aliàs,& stomachi dolor,& dolebit maximè vbi mēses ipsi appropinquarint.Postquàm autē purgata fuerit,& ad modicū tempus, superiorū respectu meliùs habuerit, posteà rursus ad idem perueniet. Dum autē curatur,citò sana fit.Si verò non curetur,& tēpus procedat, omnia priùs relata valde ipsam affligent, & dolor corripiet,nunc vētris partem infrà vmbilicū, nunc inguina, nunc lumbos & coxendicū ad sedem iuncturā,nunc collum. E aliquando verò strāgulatio fortis accidet, & caligo ante oculos obuersabitur,& vertigo, vtpote purgatione sursum vergente ac ascendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menses pauciores fiunt, & quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At verò biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, & cibi fastidium aliàs atque aliàs, & anxietas, ac vigilia ,& eructat frequenter,& non vult deambulare,& tristis est, & non videre sibi videtur, & timet. Et si curetur,ex his sana erit.Si verò tēpus processerit,adhuc magis dolebit. Optimè autē cū hac agatur,si vomitus biliosus succedat,aut venter turbetur, nō fortiter,& subeant biliosa. & si fluxus succedat ipsi non fortis. Si enim quid ex his fortè inciderit in corpus afflictum , periclitabitur. Si verò leniter F depurgetur aliquid biliosi aut totū id quod molestū est, sana fiet.Si verò neq; curetur,neq; quicquā horū fiat,moritur mulier,plerūq; tamen cōtingit vt fluxus incidat biliosus ex hoc morbo,& si fluxus fiat, primū quidem pauca sunt quæ cōparent:per omnes autē dies omnino plura cōtingunt. Tēporis autem progressu plerunq; etiam morbus acutus fit:&vteri à purgatione biliosa prodeunte mordentur , ac exulcerantur. Sed & in hoc adhuc sana fit,si curetur,& fluxus compescatur. Si verò vteri ab vlceribus fuerint inflammati,adhuc acutior morbus erit,& multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipsis vteris iam egressa, & semper velut aqua de carnib⁹, & prius relata omnia ipsam magis affligent, & vlcera adhuc magis efferatiora erunt , donec ipsam vincant. Si verò etiam sanata fuerit,sterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore

Febres erraticæ.

Cum fœminæ corpus male habet menses minores defluunt.

Profluuiorum cōsuetudo.

Vterorum vlcera.

A corpore malè habuerit,& pituitosi mēses prodierint,cognosci autem possunt si pituitosi prodeāt. Pelliculosi enim apparent,& velut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt.Hoc autem contingit, si corpus & caput ipsi pituita repleta fuerint,& hæc non subpurgetur, neq; per nares, neque per sedem,neque per vrinæ meatum. Sed in mensibus , & in turbatione sanguinis,vnà cū purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint,ad duos quidem aut tres menses nihil ęgrotat. Postquàm autem amplius tempus progressum fuerit,& non curetur,magis dolebit,& febris erronea corripiet, & cibum aliàs atque aliàs fastidiet,& stomachum dolebit, & maximè dolebit vbi menses appropinquarint.Quū verò purgata fue- B rit,ad modicum tempus, superiorum respectu meliùs habebit,posteà ad idem relabitur,& si non curetur,sed tēpus procedat, fient ipsi omnia quæ ei cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam vt hæc fluxum pituitosum habeat,aut alia quæ ego dicam paulò posteà. Et si quidē fluxus succedat,semper procedūt per omnes dies,nunc aceruata, nunc pauca , & quandoque velut à carnibus aqua prodit,quandoque velut sanies, & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt,& radit terram velut acetū,& mordet vbicunque mulierem contigerit, & vteros exulcerat. Et vbi ad hoc peruenit , reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus verò quàm illa caput dolebit , & vlcera neque defor- C mia,neque magna,neque purulenta,neque graueolentia, similiter velut illi fiunt , sed minùs huic. Si verò curetur,sana euadit,etiam vbi morbus progressum fecit,& non valde moritur.Verùm prægnans esse non potest quæ sic habet. Quæcunque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ sunt,an ipsis menses prodeant,aut non:& an purulenti sint , aut frigidi. Si quidem igitur responderit , interrogetur an statim exeat genitura , an postera die,aut tertia,aut sexta , aut septima. Si igitur dixerit statim exire vbi coiuit,vteri osculum rectum non est, sed distortum, & geniturā nō capit.Si verò dixerit,postera die , aut tertia , vterus perhumectus est,& semen eluitur.Si verò sexta aut septima, semen computrescit,putrefactum verò exit.Si igitur ab initio nō suscipiat semen,os vteri primùm curandum est,vt rectum fit. Si verò eluatur postera , aut tertia die, vterus & caput.Si

Pituitosi menses.

Qualis vexatio in his.

Fluxus pituitosus.

Quid in his agendum, quæ nō cōcipiunt.

put. Si verò computreſcat & exeat,& vterus , & totũ corpus D
curetur. Atque hac ſingula ſic cognoſcere oportet, Quali ve-
Menſium cognitio. rò purgatione opus habeat, hoc modo cognoſcit. Quum
menſes prodeunt, linteum complicatum palmi magnitudi-
ne ſuper tenuem cinerem expandito, deinde vt quæ exeunt
ſuper hoc defluant curato. Præſtat autem duo eſſe lintea,
vtrunque ſeorſim, alterum diurnum, alterum nocturnum, &
diurnum quidem, poſtera die lauare oportet. Nocturnũ ve-
rò, vbi per diem ac noctem ſuper cinere ſitum fuit. In lo-
tura verò conſiderare oportet, qualiánam fiant lintea lota,
vbi in ſole fuerint ſiccata. Optimum tamen eſt in tenebri-
coſo loco ea reſiccari. Si quidẽ igitur pituita fuerit quæ con- E
ceptionem impedit, mucoſa lintea erunt. Si verò propter ſal-
ſuginẽ & bilẽ impeditur, fulua & ſubliuida. His igitur con-
ſideratis, & diligenti animaduerſione expenſis, totum etiam
corpus inſpicito, an multa purgatione opus habeat, aut ſe-
cus, ita vt & ad colorem, & ætatẽ, & robur, & anni tempus, &
Medela. qua diæta vtantur reſpicias. Curatio verò & totius corporis
eſt, & vteros ac oſculum ipſorũ ſanare, & ſi hoc concluſum
fuerit, aperire. Si verò illi diſtorti fuerint, dirigere oportet.
Si autem humidi fuerint, reſiccare, & alia quoq; facere con-
traria. Fermè autem omnibus multa curatio eadem eſt, ex-
cepta menſiũ detractione. Nam quibus nihil prodit, his de-
trahere oportet. Imò quicquid in menſibus mali ineſt, hæc
auferre oportet: quum videlicet pituitoſi ſunt, & pelliculoſi, F
& ſanioſi, & tenues, aut albi, & grumoſi: & quum nigri ſunt,
& carbũculoſi, aut caliginoſi, aut acres, ſalſi, turbati, purulen
ti. Hæ omnes cauſæ tollendæ. Prohibẽt enim in ventre con-
ceptum. Quibuſcũque igitur menſes pituitoſi ac pelliculoſi
ſunt, hæ carnoſę ſunt, & his os humectum eſt, & ſaliua multa
ac viſcoſa. Et ſi acidum aut acre quid guſtarint, ſputũ in ore
liquidius erit, & inſulſum, & ad omnia quæ ederint aut bibe
rint, turbatio ſequitur, & ſupprimitur ipſis ac attollitur ven-
ter, & nauſca adeſt, & anxietas ac iactatio multa. Et à capite
fluxus defluit, & omnia obducit, & multá humiditatem in-
Medela. ducit, & partes ſub oculis liuidæ ſunt ac inflatæ. Has totas
fouere oportet & frequenter vomere, & à cibis, & ieiunas.
Infernum autem vẽtrem mollire, ſed pharmacis omnino le
uibus, quæ minimè bilem ducunt. & ſemel in die cibum ca-
pere

A pere, & frequenter exerceri. Et cibo ſiccíſsimo vti, & potu
paucíſsimo meraciore. Melius autem eſt vt venter facilè ſo-
lobilis conſeruetur. Verùm vteros ſi ad hanc diætam non pa- Vterorum purgatio.
ruerint, pharmacis ſubdititiis nõ mordacibus purgare opor
tet. Fomentum tamen ſemper purgationibus præmittẽdum
eſt prius id quod ex fœniculo paratur. Deinde quod ex ſuffi-
mentis. Fomenta verò & ſubditiones medicamentorum fa-
cito coniectura facta vt omnia fiant, & pro ratione adhibean
tur, quo tempore menſes prodeunt. Si quidem igitur puri &
ſinceri & cruenti fiant, ita ad virum accedat incipientibus
menſibus. Optimum autem, deſinẽtibus, & adhuc euntibus
B magis quàm vbi diſparuerũt. Quum autem ad virum itura
eſt ſuffimentum quoddam ex adſtringentibus ſuffiat. Atque
hoc per caniſtrum, & arũdinem, pharmaco calido cineri in-
ſperſo. Quum verò inſperſeris, & caniſtrum, ſine operculũ
circumponito, & per arundinem inſidenti fomentum adhi-
beto. Vbi verò opus fuerit ipſam ſuffiri, plumbea fiſtula vte-
re, vt aperto oſculo ſuffiatur. Deinde cùm ſurrexit, rurſus in
lecto plumbeam fiſtulam apponat, Deinde ea ſubtracta cum
viro coẽat. Et ſi ea quæ à viro prodeunt, non fuerint ei mani-
feſta, extentis & alternatim poſitis cruribus quieſcat. Ieiu-
nium autem vtile eſt in hac die, præterquam ſi cyceonem ve
lit non ſalſum in aqua. Hunc autẽ tunc bibat quum vult ſuf-
firi. Si verò vbi cum viro coiuit, poſtridie detineat genitura, Poſt viri
C & neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis prohibea- cõgreſſum
tur. Bibat autem polentam in aqua non ſalſam, bis ac ter in quid agat.
die. Atque hæc diæta ſit per ſex dies, aut quod melius eſt, ſe-
ptem, ſi non exierint ea quæ à viro ſuſcepit dum cum ipſa
coiuit. Illota verò maneat per omne tempus, & det operam
vt motus vitet. Si verò deambulare velit, deambulet in loco
plano & leui, nequaquam accliui, neq; decliui. Deſideat etiã
ſuper mollia, ſi conceperit. Reliquam verò diætam eandẽ fa-
ciat vſque ad dies triginta. Illota autem ſit, aut ſi lauari opus
habeat, pauca & non valde calida lauetur. Caput verò ne ma
defaciat. Cibis autem vtatur & panibus, & maza ſi velit. Ex
carnibus autẽ, palũbe, & ſimilibus, ex marinis, his quæ aluũ
ſiſtũt. prohibeatur ab oleribus acribus. Vino verò nigro vta-
tur. Carnibus autem aſſatis potius quàm coctis, tum manſue
tis, tum ferinis. Et hæc quidem ſi conceperit, hoc modo fa-
cere

Quæ semen non cõtinet quid agat.

cere oportet. Si vero non conceperit. sed secunda aut tertia D
die exeunt ea quæ à viro immissa sunt, fluentia cum multa
humiditate: manifestum est quòd vteri sunt humidiores. Cu
rare itaque oportet iuxta relatum modum, donec sicci fiant.
Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est
pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte ipsi ad-

Quũ virũ adeat hæc mulier.

hibitum, donec vteri ad naturam suam redeant, & rursus ad
virum accedat, quum mẽses non amplius multi, sed pauci &
bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in
aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si opti
me habuerint vteri. Quum autem in relatis diebus consue-
tudinem habuerit cum viro, si probè parati fuerint vteri, &
si genituram ad decem aut duodecim dies detinuerit, ne adeat E
virum Si verò non concipiat, vteri autem sani sint: con-

Cur nõ cõcipiãt sanę.

tingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes vteri,
ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fo-
mẽto multo, genituram ferre non possunt, priusquam assue-
ti fiant & conualescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quũ
ab ipsa exierint, secũda aut tertia die exeũt, aut adhuc prius,
crassa & compacta velut mucus: nisi mali quid sit, & propter

Curatio.

alium vterorum morbum genitura discedat. Quum igitur
talia apparuerint, curatione quidem vterorum non est opus,
verùm reliqui corporis cura habenda est, quo huiusmodi bo
nus habitus sit ipsi, vt contractũ simul sit corpus, & iusta mo
le præditũ, ex paucorum balneorum, plurium verò & leuiũ
laborum vsu. Ab acribus autem & salsis prohibeatur. Vomi- F
tibus vtatur ante dies quibus menses fieri solent, & rursus fa
me maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atq; hæc qui-
dem harum curatio est. Quibus autẽ statim vbi coiuerint
difluunt ea quæ à viro sunt immissa, his os vterorum causa

Quum statim post coitum genitura exit. Medela.

est. Curare verò sic oportet. Si quidem valde conclusum fue-
rit, tædis & plũbeis fistulis immissis aperito, & molli fomen
to ex fœniculo foueto, & subdititiis, quæ vteros attenuant,
& in directum redigũt, purgato. Post purgationes autem &

Quum os vteri est distortum. Medela.

fomenta, ea infundito quæ causæ sunt contraria. Quibus
verò os distortum est, & ad coxam allapsum: fiunt enim etiã
talia prohibentia ne vterus semen suscipiat: Quum igitur ta
le quid acciderit, odoratis fomentis fouere oportet. post fo-
mẽtum autẽ per digitum auulsum à coxa detrahito. Quum
autem

A autem discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis iuxta
priorem rationem in rectitudinem dirigito. vbi verò rectifi
cati ac aperti fuerint vteri, medicamentis subdititiis purga-
to, & alia facito iuxta relatam rationem. Quum autem ma

Cùm vteri nimis hiãt.

gis quàm oportet aperti fuerint vteri, purgatione opus ha-
bent. post purgationes autem, collutionibus & suffimentis.
Si verò propiores sint quàm oportet, vomitibus vteri opus
habent, & fomento fœtido, donec ad suum locum redeant.

Quum os vuluæ crassum est. Medela.

Diæta verò vtendum est relata. Si verò os pingue fuerit &
crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum ieiuna
edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum ru-
B brum. & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit ni-
trum vino ammiscere & resinæ, vnà cum cumino & vnguen
to albo. Aut cornu cerui vrito, & duplum crudæ ordeaceæ
farinæ cum vino ammisceto. Si verò non melius habeat, por
rum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum id est glã
dem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mul-
sa insuper pota vomat. Quibus porrò intus manet viri se

Quum semen intus putrescit.

men & computrescit, & turbationem facit, his attriplicis se-
men aut succum, cum melle aut cum cumino delingendum
dato. Quum autem à viro immissa graueolentia fuerint, nõ
concipit. Portulacã igitur & adipem anserinum misceto &
apponito. Quibus verò sexta aut septima die, à viro im-
missa prodeunt putrefacta his verisimile est ab vtrisque fie-

Curatio.

ri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autem sic oportet, per
C veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hęc enim sursum
ac deorsum pituitam & bilem purgant, & flatus educũt. An-
te purgationes autem fomentis vtendum est, ex suffimentis.
Vbi verò fomentũ adhibueris, per subdititia purgato, eodẽ
modo velut in prioribus. Et post subdititiorum ac purga-
tionum vsum, mollitoriis vtere, & subdititio medimamẽto
ex mercuriali & artemisia herba, & anemona, & veratro al-
bo & nigro. Atque hæ quidem medicationes hoc modo his
conducunt. Diætam verò respectu, ad totum hominis cor-
pus facto constituere oportet, siue siccior, siue carnosior mu
lier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, balneis pluri-

Vterorũ humescẽtium curatio.

bus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus
vtatur. Vino verò aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus o-
mnibus ac dulcibus. Hæc enim plerunque faciunt vt humi-

ditas ſit,tum in reliquo corpore,tum in vte ris.Si verò humi D
dior facrit,tales vteri nullo ex his opus habent,ſed vice ver-
ſa neque contrectare,neque lauare recen ti motu facto opor-
tet,neque ſuffire.Nam ad periculum hæc procedere ſolent.
Et ſi magis quàm pro natura fuerint humectæ, ſiccare ſanè,
ac ſuffire oportet.Si verò biliosa in ipſos confluant, medica-
mentum dare quod bilem purgat. Si verò ſalſuginoſa,lac
aſininum,& vinum,& alia auxiliaria.Morborum porrò vi-
res conſiderare oportet,& cauſſas ex quibus morbi fiunt ex-
quirere, atque ſic ad alia procedere, & morbos circa locos
curare.& quæ quidem ob cauſam oſculorum hiantium pro-
hibeatur,vt ne detineant in ventre,horum oſcula præpara- E
re,vt probè diducta ſint.Quum verò humiditas prohibue-
rit,hanc inſpicere vt ne impediat ,totis mulierum negotiis
expen ſis,ſiue ex toto corpore,quid moueri videatur , ſiue ex
ipſis vteris,ſiue ex vtriſque. Vteros autem ſic curare opor-
tet , vt neque humidi ſint , neque valde ſicci. Imò ſicciores
quidem,tanto magis bono ſucco,quanto ſunt ſicciores, eiuſ-
modi humiditate vt pingues magis ſiant quàm graciles.Hu
mectos verò & madidos ſiccare,ita vt relinquas quo humidi
ſint,& non valde reſiccentur. Exceſſus enim in his valde ſunt
vitandi.Concipit autem in ventre, neque ea quæ humidita-
tem habet,neque quæ reſiccata eſt,niſi quid horum in vteri
natura fuerit. Cæterùm virum adire ipſam oportet , poſt
adhibitam curationem,deſinentibus aut inchoantibus menſ
Tēpus concubitus. ſibus.Optimum eſt etiā vbi quieuerint.Maximè verò in his
diebus experiendū eſt.an prægnans fieri poſsit.hi enim ſunt
opportuniſsimi.Si verò nō ſtatim concipiat , & reliqua be-
ne habeant,nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coi-
re.Nam hæc exercitatio alacritatem ipſi inducit , & venulæ
hinc laxantur:& ſi ea quæ à viro prodeunt concurrerint ſe-
cundum rectitudinem cum eo quod à muliere,citius conci-
piet.Hæc enim cauſſa eſt his,quibus ſiue ſtatim , ſiue poſte-
riore tempore exeunt.Atque hæc quidem de his dicta ſunt.
Quæ duritiam vuluarum tollant. Si verò humidius fuerit os vterorum, genituram attrahere
non poſſunt.Vtendum autem eſt medicamentis ſubdititiis
acribus.Commoſſus enim & inflammatus ſtomachus ſoli-
dus ac firmus quandoq; fit,& aliquo modo accommodatur.
Sed & ſi in callum indurati fuerint , præſtat acria apponere
quæ

A quæ mordeant.Quæ enim tenuia & feruida ſunt,calli duri-
tiam diffundunt.Si verò mollitus fuerit callus,mollibus cu-
rato,& his quæ non mordent.Quòd ſi diu non concipiat,mē- Medela nō cōcipientis.
ſibus non apparentibus,quum tertia aut quarta dies aderit,
alumē tritū,vnguēto dilutū,& lana exceptū apponito, & ha
beat per triduū. Quarta verò die fel bubulum ſiccū in oleo
feruefacito,& lanā tenerā eo imbutā ſubdito, & habeat per
triduum.Poſtridie autem eximat,& cum viro coeat.Si geni-
turam non ſuſcipiat mulier, menſibus ſecundum naturam
prodeuntibus,mēbrana præpoſita eſt,fit etiam ex aliis cauſ-
ſis,cognoſces autē vbi digito obicem cōtigeris,facito autem
B medicamentum ſubdititium,reſinam & æris florem cū mel
le ſubacta in linteo apponito quàm penitiſsimè , filo ad ex-
tremitatem alligato,vbi verò hoc extraxerit,myrtum in vi-
no coquat,& vino tepido perluatur,præſtat autē membranā
auferre. Sunt autem mulieres quæ facilè quidem in ven- Partus retinendi curatio.
tre concipiunt,geſtare verò non poſſunt,ſed fœtus ipſis cor
rumpuntur,aut tertio,aut quarto menſe,nulla cauſa accedē
te,neque cibo incommodo ingeſto,& hæc eſt cauſa quæ rela
ta eſt,& maximè quum vteri augmentum fœtus dimiſerint.
aut venter ipſis turbetur.Debilitas autē,& febris vehemēs,
& cibi faſtidiū incidit eo tempore quo fœtus corrumpunt.
Eſt autem & hæc cauſſa,ſi vteri fuerint leues,aut natura,aut
vlceribus in ipſis innatis.Si enim leues fuerint , quandoque Leuitas vterorum vti dignoſcatur.
C continentes ipſum pelliculæ,minùs quàm oportet cohærēt:
vtpote quū vteri ipſi pleni exiſtant, cognouerit autem quis
hæc ſingula,ſi de his exactè interroget.De leuitate verò co-
gnouerit,ſi alia mulier cōtigerit,dum vteri vacui ſunt. Non
enim hoc tempore manifeſtum fit. Si verò menſes prodie-
rint his aceruatim prodeunt.Quibuſdam tamen ipſarū con
tingit vt fœtus edant.Et ſi qua curetur,ſpes partus adeſt , &
de his quidem ſic habet. Si mulierem puerperam facere ve-
lis,aliàs concipere nequeuntem,menſes cōſiderare oportet,
an pituitoſi ſunt aut bilioſi.Cognoſces autē ſic. Arenā tenuē
ac ſiccā ſubiicito,& quum menſes prodeunt,in ſole ſangui-
nem ſuperfundito,ac ſiccari ſinito.Et ſi quidem bilioſa fue-
rit,ſanguis in arena ſiccatus pallidus erit. Si verò pituitoſa
fuerit,velut mucus.Vtrum igitur horum fuerit,ventrē pur-
gato,ſiue ſupra opus habuerit,ſiue infra , poſteà vteros pur-

Quæ fœcũditatem pariunt.

gato. Si verò concipere voles, hederæ grana ſeptem, aut fo D
lia, ſingulis menſibus in vino veteri, ceſſantibus menſibus
bibenda dato. Et malicorium in vino odorato meraco coqui
to, & glandem ex hoc factam in meridie ſubdito. Aut alumē
Aegyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem
ſol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autē
ceſſantibus menſibus facere oportet. Sed & hoc ſic habet.

Conceptus tempus.

Quum purgatæ fuerint mulieres, maximè in ventre con-
cipiunt cùm viro conſuetudinem habentes, & genitura ipſis
corroboratur, ſi quando oportet coiuerint. Et ſemen viri fa-
cilè ammiſcetur, & ſi præualuerit. illi accommodatur ac ap-
propriatur. Tunc enim maximè os vterorum hiat, & diſten
tum eſt poſt purgationes. Et venæ genituram attrahunt. At E
in priore tempore, & os vterorum cõcluſum eſt, & venæ ma
gis ſanguine plenæ exiſtentes, nõ ſimiliter genituram attra-
hunt.

Quãdo nõ concipit.

Si verò genitura iugi curſu defluat, mulier viro mi-
ſceri non cupit, & ſi miſceatur, non concipit: & lumbi ac co-
xendices doloribus vexãtur, & febris debilis corripit, & im-
potentia ac animi deliquium ſuccedit, & aliquando vteri in
ſuò loco non ſunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat,
ſinere ipſam optimum eſt. Si verò vterus laxus fiat, diæta ſit

Victus ratio.

alica, caro ſuilla, aut palumbis, & vinum nigrũ, potiones ve-
rò, quæ ad fluxũ deſcribentur.

Prægnãtiũ mala.

Nunc porro dicam de mor-
bis earum quæ in ventre habent. Pronũcio autem de mulie-
re in ventre habente duos aut tres menſes & vltra, ſi menſes
ſtatim prodeant ſingulis mẽſibus, neceſſe eſt tenuem ipſam F
fieri ac debilem. Quandoq; etiam febris ipſam corripit his
diebus, quàm diu menſes prodierint. Et dum prodeunt, &
poſtquàm prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His
vteri magis quàm opportunum eſt, hiant, & augmẽtum fœ-
tus dimittunt. Deſcẽdit enim quum mulier in ventre habet,
ſanguis paulatim in vteros à toto corpore, & in orbem circa
id quod in vteris eſt circunſtans, illud auget. Si verò hiarint
vteri magis quàm oportet, ſanguinẽ ſingulis menſibns, ve-
lut procedere ſolet, dimittunt. Et quod in vteris eſt. tenue ac
debile fit. Si verò curetur mulier, melior & fœtus, & mulier
euadit. Si verò non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipſa pe-
riclitatur, ne diuturnum habeat morbum, ſi pargatio plus
quàm oportet prodeat. Quia & poſt corruptionem pericu-
lum

A lum imminebit, nimirum vteris magis apertis, Si verò
mulieri in vtero habenti caput pituitoſum fuerit, & pituita
acris in ventrem deſcenderit, & à capite ventrem perrum-
pit, & febris debilis ipſam corripit, & palpitationes quibuſ-
dam debiles ſubexolutæ, augeſcentes acutæ. Si verò etiam
cibi faſtidium, & impotentia corripiat, periculum eſt ne
breui fœtus corrumpatur. Sed & ipſa in periculum adduce-
tur, ſi non curetur. vbi verò effugerit, vt pote ventre fluido
exiſtente, ſtatim concludere ac conſtringere oportet. Mulra
verò etiam alia ſunt pericula, in quibus fœtus corrumpun-
tur. Nam ſi mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis
fuerit, aut onus leuarit, aut percuſſa fuerit, aut ſaltarit, aut
B cibum faſtidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut
amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, &
conſternetur, aut vociferetur, aut intemperanter viuat, fœ-
tum corrumpet. Nam & cibus corruptionis cauſſa eſt, &
potus multus. Sed & ipſi vteri naturas habent, quibus
abortum faciunt, quum ſunt flatuoſi, denſi, magni, parui,
& alia his ſimilia.

Cauſſæ variæ abortus.

Si mulier in vtero habens ventrem aut
lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum
edat, pelliculis qui ipſum continent ruptis. Sunt etiam quæ
fœtus corrumpunt, ſi acre quid, aut amarum ederint, aut
biberint præter conſuetudinem, dum adhuc paruus intus
eſt puerulus.

Quam facile abortus fiat.

Si enim puero quid accidat præter conſuetu-
dinem, & ſi paruulus adhuc fuerit, moritur. Et ſi eiuſmodi
C edat aut bibat, velut diximus, vt neceſſe ſit ipſi turbari ven
trem, dum adhuc paruus eſt puer. Percipiunt enim & con-
citantur ipſi vteri, fluxione ex ventre ſecedente. Et ſi la-
borauit mulier plus quàm oportet, & venter ipſius conclu-
datur, aut magnus fiat, etiam ſic puer corrumpitur, velut
à labore calefactus, & à ventre preſſus. Plerunque enim
dum parui ſunt, debiles ſunt. Quidam verò etiam magni
corrumpuntur, Quare mirari non oportet mulieres, quòd
inuitæ corrumpunt. Nam cuſtodia & ſcientia multa opus
eſt, vt in vteris geſtent puerum & enutriant, & vt euadant
ab ipſo in partu.

Prægnantium varij affectus.

Si verò mulier in ventre habens corpo-
re male habeat, & fuerit biliosa & doloribus vexata, & aliàs
atque aliàs febricitet, & os examareſcat, & lingua cum vi-
rore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, vngues bi-

liosi, vrina acris: hæc tum aliàs, tum si febricitet, aliàs at- D
que aliàs ipsi accident: postquàm verò etiam purgationem
contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros
debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod val-
de contingit) meliùs deget. Et si biliosa aut valde nigra
sunt partus purgamenta, etiam vt plurimum pinguedo suc-
cedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. &
primo quidem tempore leuius fert, postea verò grauiùs, &
minùs purgatur quàm oportet. Si enim corpus malè habue-
rit, etiam partus purgamenta pauciora ac deteriora ipsi pro
cedent. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses pro-
deant biliosi. Verùm breuiori tempore ægrotabit. Et mor-
bus ad eadem pericula, & signa, & transmutationes deue- E
niet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ven-
trem, in hoc morbo fit, & vteri exulcerantur. Multa verò cu
stodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factũ fue-
rit, vt ne moriatur, sterilis erit. Si verò nihil horum fiat, &
non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in
Medelã. triginta & vna diebus vt plurimum moritur. Huic pharma
cum in pota exhibendum est quod bilem ducat. Prodest &
anisum, & quæ ad vrinam ciendam dantur. Vomat autem
& sudores eliciãtur, & aluus succo prisanæ, & melle, & ouis,
& maluæ aqua infusa eluatur. Quibus in ventre habenti-
Quid signi bus circa septimum aut octauum mensem, derepente man-
ficet partũ marum & vẽtris plenitudo collabitur, & vbera gracilescũt,
periisse. & lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum F
esse, aut viuere & debilem esse. Si enim in ventre habuerint,
& apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint &
male olentes, aut fœtus morbosi fiunt. Si mulier in ventre
habens pituitosa fuerit, & caput dolet, & aliàs atque aliàs fe-
brit, & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatem exhibet
ac frigus, & in corpus procedit, & in venas, quum caput fue-
rit repletum. Fit etiam colore plumbo similis, & vomit pi-
tuitam, lingua alba est, & vrina communiter exalbescit, fri-
gida est, turbatio adest, & æger motus. Vbi verò pepererit,
procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, &
velut araneorũ casses in hac distẽti erũt. & patietur quidẽ ea
dẽ omnia etiã ea cui menses pituitosi prodeunt. verũ breuio
re tẽpore ægrotabit. & eadẽ pericula, & signa, & transmuta-
tiones

A tiones morbus habebit. Cõtinget enim ipsi vomitũ pituito-
sum fieri, & affectiones similes velut illi accident. Depen-
dent enim eodẽ modo partus purgamenta, & menses pitui-
tosi, verùm purgamẽta partus breuiore tempore quàm men Periculum
ses, & nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu moram traxit, mo- mortis in
ritur in quinque & quadraginta diebus, etiamsi pituitosum prægnante.
partus purgamentũ ipsi prodierit. Curata autem mulier, sa-
na fit, & inlabitur ab initio si sanata fuerit, grauis enim erit Medela.
hic morbus. Huic dare oportet pharmacum quod pituitam
ducit, & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si verò
sæpe nõ obediat, nasturtiũ, aut cnicum, aut cneorũ, aut poly-
podium, aut serum, aut medicamentũ ex sale cõpositum ex- Prægnãslie
B hibeto, & quæcunque pituitam laxant, ac educunt. Si vero nosa quid
mulier in vtero habens, lienosa sit à relatis affectionibus, in patiatur.
hoc morbo menses hydropi similes & pituitosos demittit, &
partus purgamenta procedent hydropi similia, & prodibunt
modò multa, modò pauca, & fiunt quemadmodum aqua à
carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando
verò paulò crassiora, & non cõgelantur. Et patietur eadem
omnia etiã ea cui menses aquosi procedunt, & pericula ea-
dem ac trãsmutationes morbus habebit. Continget enim
ipsi fluxum aquosum fieri, aut purgationem occultari, & ad
ventrem conuerti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam ha-
rum partium, & pericula erunt eadẽ quæ prius sunt relata.
Si prægnans intumescat, vrticæ semen plurimum, & mel,
C & vinum dilutum odoratum potandum dato, bis in die. Si
prægnãtem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoe rubro in
sperso, aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigi- Suffocatio
dam, & sistetur. Si suffocatio derepente accidat prægnanti. vuluæ cur.
Fit autem hoc maximè vbi mulier laborarit, & cibum fasti-
dierit, vteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui
accedente. Et quum vterus ac vẽter inanior sit quàm opor-
tet, procedit fœtus ad hepar & præcordia, vt quæ sunt hume-
cta, & suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit
enim perspirationem circa ventrem, & mulier voce priua-
tur, & albas oculorum partes subuertit, & reliqua patitur
omnia quæ relata sunt, si mulier non prægnans ab vtero suf-
focetur. Quin & suffocatio fieri incipit mulieri in ventre
habenti, quum à capite defluit pituita ad præcordia, vtrote

corpore respirationem trahere non potente. Et si quidem D
vnà cum pituitæ descensu, fœtus redierit ad suum locũ, ve-
lut qui humorem attraxit, & à pituita delatus sit, mulier sa-
na fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et ven-
ter mulieris vtplurimum humidus fit. Si verò non breui re-
deat fœtus in suum locum, duo iam fiunt quæ fœtum affli-
gunt, pituita quæ à capite descendit, grauat enim & insistens
frigefacit: & loci alienitas, & periclitabitur. Et si non breui
quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabi-
tur. Et de his quidem sic habet. Si verò mulieri in ven-

Partus difficultas.

tre habenti, tempus partus iam affuerit, & dolor partus te-
nuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non po- E
terit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile est au-
tem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit
affectio. Sicut enim si quis in vas olearium angusti oris nu-
cleum immittat, non procliue est extrahere ipsum obliqua-
tum. Sic sanè etiã mulieri grauis affectio est, vbi fœtus fue-
rit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Graue autem
est etiam si in pedes processerit, & sæpe aut matres pereunt,
aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa vt non
facilè exeat, si mortuus, aut syderatus, aut duplicatus fuerit.

Cur grauida pallescat.

Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum virore pal-
lida, quoniam purus ipsius sanguinis semper quotidie ex cor-
pore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi ac-
cedit. Et quum paucior sanguis sit in corpore, necesse est
ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, & san- F
guinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam san-
guis minuitur. Assero porrò mulierem vbi pariet, frequen-

Parturitionis signa.

tem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter ple-
nus est, & calore pressus. Maximè verò frequenter respirat,
vbi partus appropinquat. Et tunc maximè lumbos dolet. Nã
& lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum siue
ventriculi osculum in intermedio tempore aliàs atq; aliàs,
vtpote dum venter, maximè verò vterus, circum fœtum
obuoluitur. Et si puerperæ vterus infletur, ouiculæ aut ca-
præ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vi-
num meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies qua-
tuor, si longius aberit à partu. Si verò lumbos doleat, ani-
sum & cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si
verò

A verò anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinem fabæ, &
cardamomi tantundem, & rutæ ac cumini Aethiopici tan-
tundem. Hæc terito, & vino diluta ieiunæ bibenda præbeto.
Et à cibis frequenter abstineat. Si in partu purgatio multa
prodierit, vterus contrahitur, & vesica, & intestinum, & neq;
stercus continent, sed & vrinam emittunt. Oua igitur sor-
benda dato, & panem cinericium edendum, & reliqua quæ
scripta sunt. Si verò ea quæ in partu est, sicca fuerit, & dif-
ficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido: cum
maluæ aqua irriget, & cerato liquido illinat, & anserinum
adipem cum oleo infundat. Si verò parere non poterit, resi-

Partus difficultas quî tollatur.

nam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito. Quicunque
B verò tumores vteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstrin-
gere non oportet, velut medici faciunt: verùm pharmaca
optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quãtum tribus
digitis capi potest, & anisi, & sesellis grana quinque aut sex,
pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris
dimidiam. Hæc in vino albo odorato maximè, ieiunæ ex-
hibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seselli, pæoniæ radi-
cem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici se-
men, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum
Aethiopicum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut
piper, anisum, daucum, pæoniæ Atticæ radicem, hæc in vino
C terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut
tres, & cuminum Aethiopicum, & pæoniæ radicem. Aut etiã
lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriunt,
cum oui assati vitello, & cum sesamo tosto. Si prægnanti pu-
denda superficiario ac feruido vlcere affecta sint, amygdalas
tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica fa-
rina adiecta, pudenda illinito, & aqua à coctis myrti baccis
perluito. Nunc verò dicam de puerperij purgamentis, &

Puerperarum purgatio.

his quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus
purgamenta non fuerint purgata, aut menses nõ prodierint,
aut etiam vterus durus fuerit: dolor habet lumbos, & late-
ris mollitudinem, & inguina, & femora, & pedes amarè do-
let, & venter attollitur, & horrores per corpus discurrunt.

Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita haben-
tem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput au-
tem oleo anthino inungito. Maluam autem coquito, & oleo

cyprino in aquam eius infuso,mitigandi gratia insidere iu- D
beto.In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxi-
liatur,melius est postea oleo vngi. Si vero febris habeat,à
balneis abstinere,fomentis autẽ & tepefactoriis imum ven-
trem & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca
vterina,aut sæpiæ ouis,aut castorio ammixtis.post hoc verò
farinam cum ruta coctam , aut ptisanæ succum sorbendum
dare. Si verò mulieri cum puero in partu non prodierit hu-
mor velut oportet,sed si quidem in capite habuerit humo-
rem à calore attractum,in partu & ante,caput dolebit.Si ve-
rò in ventrem aceruatim descenderit,vbi concitatus fuerit,
ipsum turbabit. Et nõ oportet longè progredi sinere,sed au- E
xilium ferre,vt ne ex partu ventris profluuium succedens,
corpore male habente,ipsam dolore affligat. Si verò à capi-
te delatus fluxus,ad puerperij purgationẽ vertatur , & mul-
tum concitetur,melius habebit. Si verò plus moderato,cu-
ram adhibeto. Si verò in ventrem , facilior vtique exitus
puero contigerit. Si verò purgatio modica mulieri prodie-
rit,dolor fortis corripit lumbos,& omnem circa pudenda
locum,& intumescit , & femora ardent. Et ex ore ac nari-
bus pituita fluit fortiter aquosa,& dolet caput , & febris ha-
bet,& horror,& tumet,& dentes stridunt.& venter,& vesi-
ca constringetur,& oculus subuertit,& caliginosum visum
habet. Quum mulieri puerperæ purgatio non facilè pro-
cedit,velut vteris inflammatis , & osculo ipsorum concluso. F
Obtorquetur enim stomachus vteri post pueri egressum.
Si enim quid horum fuerit , purgatio non procedet. Si
verò non processerit purgatio , continget ipsam febrire,&
horrorem habere,& ventrem magnum esse.& si ipsam atti-
geris,totum corpus dolore,maximè si quis ventrem attin-
gat,& aliàs atque aliàs stomachi dolore vexatur,& lumbos
dolet,& cibi fastidium,& vigiliæ,& punctura adest.postea
quinto aut septimo die quandoque venter turbatur.& sece-
dunt nigra,& valde graueolentia aliàs atque aliàs,& vrina
velut alimina. Et si secesserint,videtur sibi melius habere,&
curata,breui sana fit:sin minus,periclitabitur profluuio ven-
tris forti ipsi illapso. Et puerperij purgamenta ipsi occulta-
buntur.Si verò venter ipsi nõ turbetur,neque purgatio pro-
deat sua sponte,neque ea quæ cõmoda sunt breui exhibean-
tur,

Quid si nõ curẽtur eueniat.

A tur,tempus autem progrediatur,multò magis ex prædictis
affligetur. Et insuper periclitabitur,ne liuida fiat velut plum
bum,& aquam intercutem incidat.& vmbilicus extabit ipsi,
ab vteris eleuatus. Et circumcirca nigrior erit.& vbi hæc
facta fuerint,fieri non potest vt mulier superstes maneat.
Pereunt autẽ aliæ alio tempore,pro corporis & affectionis
ratione. Verum vnã & vicesimã diem non excedunt,id quod
plerunque sic cõtingit. Si verò purgatio ipsi eruperit,siue à
pharmacis,siue sua spõte:fit enim & hoc si vteri os laxarint,
à sanguine aceruatim derepente delato coacti:& si eruperit,
graueolentia purulenta depurgãtur,Quãdoque etiã nigra:
& meliùs habebit,& curata sanescit. Fiunt autem & vlcera
B in vteris,vtpote puerperij purgamentis putrefactis. Si verò
fiant,maiore cura opus erit,vt ne ipsi vlcera magna & putre
dinosa fiant:periculum est autem ne aut moriatur,aut steri-
lis fiat. Signa verò hæc fiunt,si vlcera intus fuerint. Quum
purgatio ipsi prodierit,velut spina per vteros transire vide-
tur,& calor ipsam corripit,ac maximè ventrẽ inuadit. Et si
attingatur,partem infrà vmbilicum dolet , velut si purum
neruosum vlcus contingat. Post dolores fortes aliàs atque
aliàs in vteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum
manus debilis & aliàs atque aliàs puerperij purgamẽta pro-
cedunt,maligna,purulenta.graueolentia. Hæc sunt signa,si
vlcera in vteris fuerint,& multa cura opus habent. Atq; hu-
ius quidem morbi tot fines existunt. Si verò purgatio puer
C perij primis tribus aut quatuor diebus processerit , verum
postea derepente euanescit:easdẽ affectiones cõsimiles prio-
ri patitur , sed minus.& si transmutetur morbus , id idem
transmutabitur. Diuturnus autem & debilior priore erit.Si
verò curetur mulier , superstes erit,si cito curetur.& de hoc
morbo sic habet. Si verò ex partu non fuerit purgata,ven-
ter intumescit,& splen,& crura. Et febris habet,& rigor cor-
ripit,& dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad
viscera. Et perfrigeratur,& febris habet.pulsus debiles sunt,
& aliquando acuti,& aliàs attolluntur,aliàs deficiunt. Hæc
patitur incipiẽte morbo,& sic habet. Temporis autem pro-
gressu,cauæ faciei partes rubescut.Quum sic habuerit,leues
cibos exhibeto. Et si turget,pharmacũ infrà purgans biben-
dum dato,si biliosa fuerit,quod bilem purgat: Si pituitosa,
quod

Signa vlcerum in vuluis.

Cur puerperæ purgatio subsistit.

Cur post partum nõ purgatur.

Medela.

quod pituitam. Postea vero vteros odoratis foueto, & molli- D
torium in die apponito. Si verò osculum solidum fuerit, tota
die foueto, & mollitoria apponito. Deinde calida aqua laua-
to, & plumbeas fistulas indito. postea salis grana, & myrrhã
in lintheũ illigato, & picem coctã ammixtis aromatis lana
excipito, & singulorum pares portiones ad gallæ paruæ figu
ram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde ve-
rò intermissis tribus diebus, iisdem foueto. Et grana cnidia
decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana tri
ta, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanã in
farcito. & pennæ obuoluta tota die ac nocte apponito. Et si ti
bi purgata esse videatur, melius est sinere: Si verò purgatio- E
ne opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus
id quod ex cucumere syluestri paratur, per diem ac noctem
subdito. Deinde Netopon, & oleũ rosaceum odoratissimum,
& adipẽ cerui liquefacito, & die vna in lana subdito, & mul-
ta calida, quantum eius fieri potest, leniter lauato. Statim au
tem vbi purgatoriis, & calida, fuerint purgata loca affecta,
adipe anserino, & myrrha, & resina tepida os vterorum illi-
nat, & foueat, vteros verò postridie vino & oleo narcissino
eluat, Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die
vno ante menses faciat. Postquam autem menses prodierint
primis diebus attramẽtum, hoc est spodium cyprium terat
& salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in cor-
pore habeat. Et ieiuna vinum meracum odoratũ absorbeat, F
Vbi verò quieuerint menses, per diem id quod ex pulegio pa
ratur apponat, & virum accedat. Et si in ventre cõceperit, sa-
na euadit. Cibis autem in purgatione vtatur. Ad hæc cõmo-
dat, mercurialem coquere, & porrũ, allium, brassicam, & gra
na mali punici ammiscere, & succum sorbere. Aliis autẽ ob-
soniis marinis potius quàm carnibus vtatur. A dulcib⁹ verò
& oleosis prohibeatur. Bibat autẽ semper ieiuna id quod ex
tæda paratur, donec purgetur. Et mẽsibus prodeuntibus idẽ

Puerperæ mala purgatio quid apportet.

valdę bibat. Si verò paulo pauciore quàm oportet prodie-
rint mulieri puerperij purgamenta, velut vteris angusto ore
præditis ac distortis, Aut aliqua pudẽdi pars valde fuerit con
clusa ab inflammatione. Mulier acutè febrit, & stomachi do
lore vexatur, & dolor totum corpus, & molestè fert, & ad ar-
ticulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit. &
locum

A locum circa collum, & spinã & inguina dolebit, & quædam
corporis partes impotentes fient, Posteà calor quietus erit, &
horror valde manifestus. Vomũt autem & pituitosa, amara,
acria, & de hac sic habet, & continget vt si curetur, sana fiat.
Sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotẽs
erit. Non autem valde sterilis est hic morbus. Si quidem vl-

Vterorum vlcera.

cerati fuerint vteri, & puerperij purgamẽta non prodierint,
velut oportet, omnia dolebit, & si non magna fuerint vlcera,
curata breui sanescit. Oportet autem curationẽ vlcerum in
vteris exactè facere, vt quæ in tenera & subtili sensu prædita
sint parte, & in neruosa cauitate. Multę autẽ sunt partes cum
B quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percelli-
tur, & improba fit, & nõ facilè intelligit. Si verò vteri angu-

Cùm vterorum os angustũ fuerit.

sti oris ipsi fuerint, & puerperij purgationem nõ emiserint,
inflammatur: & si non curetur breui, omnia magis ipsam
affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non
inflammati fuerint vteri, sua sponte exit malũ grauè olens,
& liuidum, aut nigrũ grumosum, & mulieri puerperij pur-

Purgatio cùm nõ exit perimit.

gamenta purgantur. Quandoque verò non exit, sed mulieri
mortẽ portendit, nisi quis breui venã secet, aut ventrẽ emol-
liat, præstat autem etiam clysterem adhibere. Si verò ad vo-
mitum facilis fuerit, etiã vomitum inducere. Melius autem
est lotium ciere & exudare. Verùm in his occasio optima est,

Cur magis purgẽt quã expediat.

quum opus his fuerit. Si verò ex partu purgata mulier fue-
rit, paulo vltra quàm oportet. Cõtingit enim hoc, si vteri am
C plioris osculi fuerint, & venæ quædã ruptæ sint, quæ sub vte-
ros tendunt, præ violentia egressus ipsius fœtus: febris & ri-
gor habebit ipsam tenuis, & calor per totũ corpus. Aliquan-
do etiã horror, & cibi fastidium, & omnino abominabitur,
& tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibũ auersa-
tur. Si verò quid edat aut bibat, non concoquitur. Quibus-
dam verò etiã aluus & vesica erumpit, & horror magis obti-

Cũ pudenda obturantur.

net. Et de hac sic habet. Si verò puerperæ aliqua pudendi
pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: si vlcera-
tum fuerit os pudendi, vbi sanè vlceratum fuerit, in partu à
pueri exitu violatũ, simile quid fit vlceri superficiario ac fer-
uenti, & valde inflammatur. Et labia præ inflammatione in-
ter se coincidunt, & se mutuo contingunt, vtpote quæ sunt
exulcerata. Sed & frig⁹ fit, & ambo labia clausa sunt, cõstrin-
gentia

gentia purgationẽ relictam. Si verò prodiret purgatio, vlce- D
ra non cõclusa essent. Nunc autẽ influit, & aliena carne craſ-
ſeſcunt. Proinde ea ſanare oportet, velut in reliquo corpore,
& ad cicatrices perducere. Locus autẽ leuis & concolor red-
datur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiuntur
vteri dum à puerperij purgamẽtis non purgantur, & ad hæc
dolebat pudendum. Et ex cõtactu cognouit, quòd obturata
eſſet, & narrauit, & curata depurgata eſt, & ſana euaſit ac fœ-
cunda. Si verò curata non fuiſſet, neque purgatio ipſi ſponte
erupiſſet, vlcus maius feciſſet, & malo non remittente, peri-
Cum purgatio caput petit. clitata fuiſſet ne vlcera canceroſa fierent. Si verò proceſſe-
rit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracémque ac pul
monem: fit enim & hoc: moriuntur ſæpe ſtatim, ſi detineatur E
ac firmetur. Si verò probè exeat per os aut nares, ſana euadit.
Si verò morbus paulo diuturnior fiat, patietur ſanè mulier
ea quæ dicta ſunt de virgine, cui mẽſes primùm cõparentes
ſurſum impetum fecerunt. Verùm mulier lõgiore tempore
ſuperſtes erit quàm virgo, & affectiones debiliores erunt, do
nec pulmo purulentus fiat. Si verò puerperij purgatio nõ ex-
eat per os, ſed ſurſum tamen impetum fecerit, occultabitur,
& non procedat iuſto modo. Et tuſsis corripiet, & anhelatio-
nes. Et impleto pulmone à ſanguine, valde dolebit latus &
dorſum. Et quum tuſsiet, ſiccè tuſsiet. Aliquãdo verò ſpumo-
ſum expuet. Temporis autem progreſſu ſputũ apparet ſub-
nigrum & turbatũ. Et calor pectora tenet, magis quàm reli- F
quum corpus, nimirùm ſanguine ipſa calefaciente. Et febrit
mulier, & venter ipſi coarctatur, & cibũ faſtidit, & vigilabit,
& abominabitur, & nõ ſuperſtes manet, ſed moritur plerun-
Cum purgatio faciẽ petit. que viceſimaſeptima die. Si verò purgatio ſurſum progreſſa,
per os non exeat, neque in pulmonem vertatur: conuertetur
ipſi ad faciẽ, & erit hæc valde rubicũda, & caput graue, quòd
neque mouere poteſt abſque doloribus, & oculi valde rubi-
cundi erunt, & ex ipſis ſanguis tenuis fluet. Et quibuſdam ex
naribus ſanguis manat. Et ſi his exierit, diuturnior morbus
fit. Et aures nõ acutè audiunt in hoc morbo, & ſtomachi do-
lore vexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt
furioſa. Quibuſdam autem adeſt oculorũ diſtortorũ feroci-
tas. Et reliqua omnia perpetietur, velut ſi purgatio ad pulmo
nem vertatur. Verùm nõ tuſsiet, neq; expuet eiuſmodi, neq;
dorſum

A dorſum ſimiliter dolebit. Curata verò ſana fit. Nõ multa ve-
rò ſpes eſt de vita ipſius. Et ſi etiam ſuperſtes maneat, ſurdi-
tas aut cæcitas omnino ipſi accedet. Atque hic eſt huius mor **Profluuiũ poſt partũ.**
bi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre nõ ma-
neant, vuã paſſam nigram, & mali punici dulcis grana teri-
to, & vino nigro dilutis vtitor, ita vt caſeum caprinum dera-
ſum, & polentam tritici torrefactam inſpergas, & bene tem-
perata bibenda præbeas. Si ex partu ſanguinem vomat, he-
patis fiſtula ſauciata eſt: & dolor ad viſcera procedit, & cor
cõuellitur. Hãc multa calida lauare oportet: & tepefactoria
quæ maximè admiſerit adhibere: & lac aſininũ in dies ſeptẽ
vel quinque bibendum dare: poſtea verò vaccæ nigræ lac bi-
B bendũ præbere, ita vt ſine cibo degat, ſi fieri poterit, ad dies
quadraginta. Ad veſperam verò ſeſamum tritũ bibat. Mor-
bus hic eſt periculoſus. Quomodo autem lac fiat, dictũ à me
eſt in pueri in partu natiuitate, & alia ſimiliter. Si lac fuerit **Quæ lac reparent.**
extinctum, porrum tritum & aqua dilutum bibendum dato.
Et calida lauetur, & in cibo porrũ ac braſsicam edat. Sed &
cytiſi folia ſimul coquat, & ſuccum ſorbeat. Bibat etiã fœni-
culi ſuccum, & de radicibus fœniculi. Et ordeum molitũ ac
butyrum ſimul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bo
num eſt & hippomarathrũ, & hippoſelinum, & cytiſus. Hæc
omnia ſimul multum lac faciũt & augent. Capræ item Scy-
riæ, caſei autẽ maximè commodi ſunt. Sed & ſaluiã coquat:
C Aut à iuniperi baccis, aut cedri fructu, ſuccum diffundat, &
vino affuſo bibat: & reliqua oleo affuſo edat, & ab acribus, &
ſalſis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Na-
ſturtium verò in vino potum commodum eſt. Nam lac pur
gat: & calida lauetur, & ſubcalidam bibat. Viticis itẽ fructũ
in vino bibendum dato: & betæ ſuccus potatus multũ lac fa-
cit. Seſamum quoq; recens, & ordeum trimeſtre, in morta-
rium coniecta terito, & ſuccum per linteũ exprimito, & mel
aut amamelidas ammiſceto: deinde in vino nigro bibenda
dato. Quũ mulier peperit, & à ſecunda non fuerit liberata, **Quæ poſt partũ eueniunt.**
præſtat dare ea à quibus maximè purgãtur puerperij purga
mẽta: allia cocta aut aſſata in vino & oleo cũ polypis ac ſe-
piolis ſuper prunis toſtis, quicquid tandẽ ex his voluerit. Ca-
ſtorium verò aut nardum bibat. Bibat etiã rutam in vino ni
gro dulci ieiuna, aut ſine vino. Si verò vinum non fuerit dul-
ce,

ce,melius eſt mel ammiſcere. Edat etiam braſsicam coctam D
cum ruta & mercuriali, & ſemen aliquod vtero commodū
bibat. Si verò puerperij purgamenta in grumos fuerint coa-
cta,& dolor in imo ventre fiat,porrum coctum, & quæcunq;
ſylueſtria ac hortenſia olera dato, verùm omnia pinguia fa-
cito:& per tertium quenq; diem ſub clementi cœlo lauetur.
Frigus enim his inimicum eſt, & poſt balneū inungere me-
lius eſt,& non multa calida vti. Quum ſecunda non ſtatim
exierit poſt partum,imi ventris dolores fiunt,in laterū mol-
litudine,& rigore ac febres. Et ſi diſceſſerit ſecunda, ſanatur
etiam mulier. Sæpe verò putreſcit,& diſcedit ſexta aut ſepti
ma die,aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca E
quæ ego deſcribam,& ſpiritum continere iubere. Omnium
verò optimum noui artemiſiā herbam, & dictamnū, & vio-
læ albæ florem. Et ſilphij ſuccus optimus eſt fabæ grçcæ ma-
gnitudine in aqua potus. Et ſi ſecūdas excludere non poterit,
à cibo abſtineat, Et poſtea viticis folia trita in vino & melle
oleo affuſo tepefacito,& heminæ menſuram bibēdam dato.
& exibunt. Si mulieri ſecunda in vteris relicta fuerit, hoc
ſic cōtingit. Si per vim ruptus fuerit vmbilicus, aut ab obſte
trice vmbilico ſeca per imperitiā reſectus, quæ videlicet vm
bilicum pueri prius incidit, antequā ſecunda ex vteris exiiſ-
ſet. & vteri ſurſum retrahunt ſecundam, vtpote lubricam &
diffuſam,& in ſeipſis detinēt. Nam ſecunda ex vmbilico pue
ri hæret,& vmbilicus poſtremus ex vteris exit. Si enim prior
exiret,non accederet per ipſum puero nutrimentū,quoniam F
ex ipſo dependet. Quum in ventre habens fœtum corru-
perit, menſtruum, aut bimeſtrem,& ſecundæ exire non pote
rint,fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet
ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fœtus putrefacti,
niſi fortes fuerint vteri,& probè compacti. Si mulieri ſecun-
da relicta fuerit,ſi non ampli fuerint vteri,purgatio ipſi mi-
nus quàm oportet procedit,& venter durus fit ac magnus. Et
frigus detinet,& febris acuta, & dolor per totum corpus, &
ventris maximè partem eam quæ eſt infra vmbilicū:& gra-
uitas fit in vteris,& tormen,velut fœtus inſit. Et curata ſecū-
dam breui eiicit putrefactam, & ſana euadit. Si ex partu
vterus vlceratus fuerit,roſarum floribus curato. Sed & acer-
bis infuſis colluatur. Si verò os eius vlceratū fuerit ac inflam
matum,

Curſecūda remanet.

Cùm partus minor non exit.

Cū ſecunda nō exit.

Cùm poſt partū vterus vlceratur.

A matum, myrrham, & adipem anſerinum,& cerā albam, &
thus,pilis leporinis ſub ventre enatis miſceto,& ſimul trita
in lana apponito. Si ex partu vteri fuerint inflammati,febris
debilis corpus tenet,& caligo adeſt. Ex ventre vero nunquā
deficit calor,& ſitit,& coxas dolet,& venter imus fortiter in-
tumeſcit,& aluus turbatur. Seceſſus autem eſt malus & oli-
dus,& calor vehemens corripit,& cibum auerſatur, & dolor
iuxta ſinciput eſt,& ventris ſtomachus non poteſt trahere ci
bos ac potus,& cōcoquere nequit. & niſi curentur ſtatim,plu
rimæ moriuntur. Venter autē eſt in cauſſa. Sambuci igitur
folia tenerrima,in craſsiore tritici recentis farina cocta,leui
ter tepida ſorbeat. Dato & aquam mulſam,& vinum aquo-
B ſum. Et pectinem cataplaſmatis frigefactoriis integito. Ci-
bum autem quàm minimū edat,& venter ſiſtatur, & caput
curetur. præcordiis verò & vterorū loco,cataplaſmata adhi-
beto. Quum doluerit ſedem,aut aliud quid,iuniperi baccas,
aut apij & vrticæ ſemen terito,ac bibendum dato. Si ex par-
tu doleat,reſinam terebinthinam,& mel, & vinum tepidū,
ſorbenda dato. Et ſi inflammati fuerint vteri,inde ſedantur.
Si verò non doleat vterorum locum,amygdalas amaras tri-
tas,& oleæ folia tenera,& aniſum,& irionem, & origanum,
& nitrum. Hæc miſceto,terito & vterorū collyria efforma-
to. Si verò inflammati fuerint,& dolor habuerit,roſarum fo
lia,cinamomū & caſsiam ſimul terito,& netopo affuſo,pla-
centulas ac paſtillos drachmales formato, eáſque in ollam
C nouam fictilem igne candentem mittito, circumlocatáque
muliere ac veſtibus contecta in vteros ſuffito. Hoc dolores
ſedat. Si verò ex partu vteri doluerint, calor debilis habet.
Verùm venter imus intus igne ardet, & ad coxendicem ali-
quando intumeſcit: & dolor habet imum ventrē,& laterum
mollitudinem. Et seceſſus bilioſi ſunt, & graueolentes. & ſi
non ſiſtatur venter, derepentè moritur. Quum igitur ſic ha-
buerint, ventrem frigefacere oportet,cauendo ne horreſcat.
Bibat autem ſi non ſiſtatur,aquam de craſsiore tritici farina
in ipſa macerata,& panis farinam edat. Sorbeat autem mali
punici vinoſi ſuccum aqua dilutum,farina lentium inſperſa.
Et hoc coquito,miſce lentem,& cuminum,& ſalem,& oleū,
& acetum,atque hanc ſorbitionem frigidam exhibeto. Len-
ticulam item acidam dato,& vinum vinoſum pramniū in-
K ſuper

Medela quæ.

Quum ſedes poſt partum dolicat.

Medela vterorum inflammatorum.

Quumpoſt partum vteri dolent.

Medela.

ſuper ſorbẽdum. Ab aliis autẽ cibis abſtinere oportet donec D febris ſoluatur. Si verò viſum fuerit, etiã lauetur. Si verò debilis fuerit, polentã bibẽdã dato. Et ſi imbecillior ſit, ex aqua frigida. Cibum autẽ exhibeto leuem, qui nõ euacuet, vbi calor remiſerit. Morbus hic acutus eſt & lethalis.

Quum inflammantur. Medela.

Si inflãmati fuerint puerperæ vteri, venter ardet, & magnus fit: & ad præcordia ſuffocatio habet. Quum ſic habuerit, muſcum marinum quẽ ſuper piſces iniiciunt, pro cataplaſmate adhibeto. Verùm in mortario miſceto ac tundito, crudã ordeaceã farinam, & cinerẽ ſarmentitiũ, & lini ſemen toſtum, & hęc oleo, & aceto ſubigito, & velut cyceonẽ craſſum facito, deinde coquito donec velut farinæ ſubactæ maſſa fiat, atq; ita quã calidiſsima imponito: & ſi opus fuerit, etiam incidere facito.

Quũ puerperia lechœve inflammantur. Medela.

Si E puerperæ inflammati fuerint vteri, intumeſcunt, & vbi puerperij purgamenta intus manſerint, occultè diſtenduntur: diſtenduntur autem vbi cõdenſati fuerint à frigore. His ſi quidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si verò inflammati fuerint, & frigus diſceſſerit, medicamentum ſubdititiũ facere quod inflãmationi aduerſatur. & ſimul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego deſcribam, & vaporem in os ac nares attrahere.

Qui ſtrangulatio tollatur.

Si verò ſuffocẽt, lentes in aceto, & ſale, & origano multo coquere, & attractionem facere. Et mercurialẽ edat. & in ſucco eius tenuem farinã ſorbeat: & quàm celerrimè ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ vterorum dolores ſedant: & cibos per aluum ſecedẽtes aſſumat. & ſi vẽter ſit inflãmatus, clyſtere adhibito quàm citiſsi- F mè ſubluatur.

Quũ vteri pituita implentur.

Si vteri pituita fuerint impleti, flatus in vteris fiunt, & menſes procedũt pauciores, albi pituitoſi. Quandoq; ẽtiam ſanguis tenuis ſincerus, pelliculis plenus. Quibuſdam etiã conturbatur, & ter in menſe comparet: & præ humiditate cum viro cõmiſceri non vult, neq; libidine ad hoc faciendum concitatur, & tenuis fit.

Profluuij longi ſigna

Dolet autem imum ventrem, & lumbos & inguina, & ſi mordeat id quod effluit, & exulceret oſculi vteri circunferentiam ſummam, fluxionem diuturnam fore pronuntiato.

Medela vlcerum vterorum.

Et ſi nõ multa fuerit fluxio, lẽticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infundito: & pharmacum deorſum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si verò grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac prębeto, & vinum odorat

A odoratum. Bibat autẽ ieiuna hypericũ, apij ſemen, ſaluiam, in vino odorato aquoſo, & vteros medicamento ex vini fæce colluat, & ſi vlcerati fuerint, interpoſitis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, & poſteà cum acerbis lauet. myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus autem eſt grauis & paucæ effugiunt.

Cùm acetabula vuluę pituita plena ſunt.

Si verò acetabula pituita plena fuerint, menſes fiunt pauciores, & ſi in ventre habuerit, corrumpit vbi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, ſed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quòd defluit mucoſum & viſcoſum velut à ventre defertur, & non mordet, & in menſibus poſtquàm ſanguine purgari deſierit, per duos aut tres B dies, muci ex vteris prodeunt, & horror tenet, & calor non acutus, verùm non deficit.

Medela.

Hanc ſucco groſſorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterũ atq; iterum. Poſtquàm autem purgata fuerit, de cætero acerbis vtatur. Apponat autẽ mollia, à quibus pituita purgatur, & foueat vteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto, & aromatis ſuffitum faciat, poſtquàm menſes ceſſarint, poſteà verò à cibis & balneis abſtinere oportet. Coeat autem cùm viro, & cibos ac vinum parcè ſumat, & calidè degat, & tegumenta cruribus circũdet. & oleo illinat.

Aqua intercus vteri.

Si aqua intercus in vteris naſcatur, menſes pauciores & praui fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumeſcit, & mammæ ſolidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat ſe in ventre habere, & C ex his cognoſces quòd aqua intercus eſt. Sed & in vterorum oſculo ſignificationem de ſe præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet, & rigor ac febris corripit. Quanto verò magis tempus proceſſerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex aliis cauſis, & quum menſes fuerint occultati.

Medela huius quæ.

Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere ſi dolor habuerit, Poſtquã autem ſedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & vteros medicamento ex bubulo ſtercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduum intermittere. Et ſi robur affuerit, neopo colluere, & ſi venter mollis fiat, & febres ceſſent, & menſes ſecundum rationem prodeant cum viro dormiat, &

in medicamentis ſubdititiis perſeueret, & interpoſita die D crethmi corticem bibat,& pæoniæ grana nigra quinque, & ſambuci fructum in vino ieiuna. Et mercurialem quàm plurimam edat, & allium crudũ ac coctũ,& mollibus ad ſomnum vtatur, & multa potione,& aliis mollibus,& obſoniis marinis potius quàm carnibus,& ſi peperit, ſana euadit.

Hydrops vuluæ.

Si hydrops in vteris fiat,menſes pauciores fiunt ac deteriores,& per longius tempus,& pauciores quàm oportet,aut paulò plures, & venter intumeſcit,& locus ſupra pectinem, & tibię,& lumbi. Vbi verò multum temporis proceſſerit,& in ventre habuerit,corrumpit ac eiicit,& aqua cùm ipſo fœtu effunditur, & mulier plerunque moritur. Sanguis autem corrumpitur,& aquoſus redditur.

Medela.

Huic lac bibendum dato, E & peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit. Quin & ante hoc vt plurimum fœtus corrumpitur, & per abortum eiicitur,& vteri ſanguine & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore,quàm aliter. Cognoſcere verò poteris quòd hydropss eſt,ex digiti contactu. Deprehendes enim oſculum ipſorum gracile & plenum humiditate. Si verò fœtus in ipſa non circa initia,ſed iam bimeſtris corrumpitur ac ſuffocatur,tunc & venter imus intumeſcit, & ad contactũ dolet,velut vlcere præſente, & febris magna ipſam ac dentium fremitus corripit,& dolor acutus & vehemens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, & coxas. Quum ſic habuerit, calida ipſam lauato, F & ſi dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo quod maximè admittat, & pharmacum deorſum purgans bibendum dato. intermiſsione verò facta per tempus quantum tibi ſatis eſſe videbitur,& colluito,& foueto,& cyclaminum melle ſubactum, ac linteo exceptum, ad os vterorum apponito. Et cupreſsi ramenta in aqua madefacta,eodem modo apponito. Verùm hæc breuiore tempore,& per longius temporis interuallum,quãto magis mordent & lancinant. Et ſpecillum ſtanneum paratum immittito,& digitum eodem modo. Potiones quoq; bibendas dato,quaſcunq; maximè libenter admiſerit,& cum viro dormiat,maximè opportuno tempore præſente. Si enim genituram cõceperit,& prægnãs facta fuerit,ac pepererit,ſubpurgantur,& ea quæ prius in ipſa fuerunt,vnà cũ ipſis puer-
perij

A perij purgamẽtis ſubeuntia. Atq; ſic maximè ſana fieri poterit.

Cauſſa hydropis in fœmina.

Si mulier aqua intercute laborarit,ſplene ipſius magno & aquoſo exiſtente. Fit autẽ ſplen aquoſus ab hac affectione, quum febris habuerit,& nõ dimiſerit hominẽ,& ſitis ipſum corripuerit fortis,& biberit,ac non reuomuerit. Nã quod in veſicam penetrat,per vrinam eiicitur. Reliquum verò ſplen capit,abſtrahẽs à ventre ad ſeipſum,vt qui rarus eſt & ſpongiformis,& ſecundum ventrem ſitus. Et ſi his ſic habentibus non exudari,neque aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur,& hoc magis ſi aqua fuerit potus.& ſi quis ipſum contingat, mollis eſt velut molliſsima pluma ſiue lana:quandoq; verò etiam renititur. Eleuatus autẽ & impletus,diſtribuit per venas B corpori,& maximè in omentum,& locos circa ventrem, & crura.

Lienis natura.

Altera enim pars ad alterã delegat in corpore,vbi ſingulis plus quàm oportet effluxerit,& continere nõ potuerint. Succedit autem ex hoc ſemper hydrops,vbi ſplen ad ſeipſum trahere conſueuerit,quum natura rarus ſit ac mollis. Quibuſdã verò hoc morbi principium fit ſine febre,ſi calor quidẽ in ventre cõſtiterit,velut pituita in ipſum collapſa.& ſi homo ſitim nõ cõtinuerit,neque veſica, neq; venter,vrinã & ſtercus iuſto modo excolarint:neque commoda diæta homo vtatur.

Hydropides mulier quæ patiatur.

Si verò hydropica fuerit,prodeunt menſes multi derepẽte quãdoque verò pauci. Et fiunt aliquãdo velut aqua à carnibus,ſicut ſi quis cruentas carnes abluiſſet, aliquando vero paulo ſpiſsiores,& non cõgelantur.& anhelatio ipſam C corripit priuſquam menſes prodeunt.& dolor in ſplene,& magis ſi quid dulce ederit.& venter attollitur ac magnus fit. Et vbi plura quàm ſolita eſt ederit,dolet ventrẽ,& lumbos aliàs atque aliàs dolor vexat.& febris ipſam paulatim corripit. poſtquam autem depurgata fuerit,meliùs ſibi habere videtur ſuperiorum reſpectu. poſtea ad idẽ relabitur.& ſi curetur velut conuenit,ſana euadet. Sin minus,& fluxus cõparet,& per omne tempus ſemper fluet paulatim velut ſeroſa ſanies,& ampliore curatione opus habet.

Signa huius mali.

Si verò fluxus nõ ſuccedat,ſed vteri à prioribus menſes non laxarint: tunc & venter ipſi magnus erit,& grauitas intus erit, velut in ventre habenti.& velut puer in ventre ipſius moueri videbitur, nimirum dum vteri aqua pleni ſunt,& aqua mouetur. Aliàs enim atque aliàs fluctuat in ipſis aqua, velut in ventre pars

 infra

infra vmbilicum ad cõtactum dolet.& claniculæ,& thorax, D
& facies,& oculi attenuantur,& mammæ attolluntur. Qui-
busdam verò & venter,& crura aqua implentur. Quibusdã
autem alterum horũ,& si quidẽ ambo impleta fuerint,nul-
la spes est de hominis vita. Si verò etiam alterum horum,
modica spes est si curetur,& non valde fuerit attenuata. Diu
turnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his quæ

Languentis & medici error.

non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his quæ pepererũt.
Periculosa verò sunt velut dictũ est,& plerunq; acuta & ma-
gna,& intellectu difficilia,eo quòd mulieres participãt mor
bis,& aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant. priusquam
morbos experiãtur à mẽsibus,& seniores factæ fuerint. Tũc
autem & necessitas,& tẽpus,ipsas morborũ caussam docet. E
& quandoque non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent,
morbi incurabiles fiunt,antequam doceatur rectè medicus
ab ægrotante ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narra-
re,etiam si sciant:& præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi
id esse putant. Sed & medici simul peccãt non exactè caus-
sam morbi percunctantes,sed velut viriles morbos sanãtes.
& multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas.

Vterorum vlceratorũ signa.

Quare statim caussam exactè interrogare oportet. Multum
enim differt muliebrium morborum ac virilium curatio.
Si vteri fuerint vlcerati, sanguis & pus purgatur, & fœ-
tor grauis oboritur:& dolor acutus corripit lumbos, & in-
guina, & in imum ventrem.& dolor sursum procedit ad la-
terum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Ali- F
quando etiam ad clauiculas peruenit,& mordetur,& caput
vehementer dolet, & delirat. Progressu verò temporis
tota intumescit.& debilitas ipsam corripit, & animi deli-
quium,& febris tenuis,& perfrigeratio. Intumescunt autem

Morbi caussa.

maximè crura. Morbus autem corripit ex abortu,si qua cor-
rupto ac putrefacto intus puero,non fuerit expurgata.& ca-
lor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, & si in

Medela.

ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo ha-
bentem incideris, vbi quidem dolores habuerint, multa
calida lauato.& tepefactoria adhibeto qua parte fuerit do-
lor. & si quidem supernè fuerint dolores, & mulier fortis
est,totam fomentato,& pharmacum deorsum purgans bibẽ
dum dato.& vbi tempus anni fuerit, serum coctum insuper
bibend

A bibendum præbeto,per dies quinque,si id facere poterit. Si
verò non fuerit serum,lac asininum coquito,& per dies tres
aut quatuor bibendum dato. Post lactis autẽ potum,cũ aquis

Quæ reficiant.

ipsam reficito,& cum cibis cõmodis,carnibus ouillis tene-
ris recentibus,& volucrium:& beta,& cucurbita. Abstineat
autem à salsis & acribus,& marinis omnibus. Et à carnibus
porcinis,& bubulis,ac caprinis. Edat autẽ panes. Si verò ani-
mi deliquia teneant,& non valida sit,& perfrigeretur,sorbi
tionem accipiat. Sunt autẽ quidam qui his caput dolentibus

Quid capitis dolorem sedet.

lac bibendum præbẽt,quia caput dolent. Alij aquam,quia
animo linquantur. Ego verò vice versa,si caput dolent,&
mente percellantur,aquam commodã puto. Quum autem
B mordentur,& acria sunt quæ pungunt,lac his lenitatem in-
ducit. Vbi verò tibi valida esse videbitur,vteros colluito,pri-
mùm medicamento ex vini fece postea interpositis diebus
tribus aut quatuor,eo quod cum brassicæ decocto tepido pa-
ratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cum bu-
tyro paratur eluito. Et si vbi hæc feceris sanescant vteri,eo
quod cum malicorio paratur colluito. Super vlcera verò ar-
genti florem,& gallam,& myrrham,& thus,& spinæ Aegy-
ptiæ fructũ,& œnanthen syluestrem,& chrysocollã,& squa-
mam æris,& loti ramẽta,& crocum,& alumen Aegyptium
combustum illinito. Horum singulorũ vna æqualis sit por-
tio. Alumen verò & gallam,& crocum,vna omnium portio
ne sumito. Hæc omnia trita ac permixta in vino albo dulci
C diluito,deinde coquito donec mellis crassitudo fiat,& dato
vt cum hoc pharmaco bis in die vlcera inungat,vbi aqua te-
pida prius lauit. Coquantur autem in aqua,& hedera,& sal-
uia. Et vbi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit,lac ca-
prinum coctum præbibendum vna die dato. Postea verò lac
bubulum præbeto eodẽ modo velut in prioribus. post lactis
autem potum,per cibos quàm maximè crassefacito,& vt in
ventre habeat facito. Sana enim fiet. Plerunque vero ex hoc
morbo euadunt,& steriles fiunt. Senioribus autem nõ val-
de quid horum accidit. postea verò bibenda sunt pharmaca,
lini semen torrefactum,& sesamum,& vrticæ semẽ,& pæo-

Signa vterorũ vlceratorum.

niæ radix amara,hæc in vino nigro odorato trita bibat. Si
vteri vlcerati fuerint,& sanguis,& pus,& serosa sanies fluit:
Putrescentibus enim vteris, morbus ab ipsis fit, & venter

imus eleuatur,& attenuatur,& ad contactum dolet, velut D vlcere præsente. Et febris ac fremitus ipsam occupat,& dolor acutus ac vehemens inuadit pudēda,& pubem,& imum ventrem,& lateris mollitudinem,& lumbos. Morbus autem maximè corripit ex partu,si quid in ipsis diuulsum cõputruerit. Itémque ex abortu,& aliàs sua sponte.

Morbi caussa.

In has si inc ideris,

Medela.

aqua multa calida lauato,& qua parte dolor habuerit,tepefactoria adhibeto & spongiã ex aqua calida expressam,& colluito acribus & acerbis vitatis.mollioribus verò ammixtis,prout tibi tempestiuum esse videbitur, & lini semen ac sambuci fructum tundito, & ammixto melle pharmacum facito,atque hoc vtitor.calida verò aqua lauato. Et E acceptam spongiã,aut mollem lanam, in aqua calida tingito,& pudenda ac vlcera expurgato. Deinde in vino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens,eodem modo vtere. Et postea pharmaco hoc inunge,quoties tibi tempestiuum esse visum fuerit. Postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sæpe interdiu ac noctu. postea verò lini semen torreto, tundito,ac cribrato:& peplum album in polenta tundito ac cribrato:& caseum caprinum assato,& sordes ac salsuginem deradito,& pinguitudinē eius,& polentæ pollinem ammisceto. Sit autem vna pharmaci mensura,& casei,& polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in vino austero diluto. Ad vesperam autem misceto,& crassum cyceonem præbeto,& quicquid muliercula maximè libēter admiserit bibendum dato. Et donec quidem sanguis multus finxerit,& F dolores acuti habuerint,& modico tempore intermiserint, hæc facito. Postquam autem vlcus minus fuerit,& dolores debiles apprehenderint,& per longius tempus,pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorsum magis quàm sursum,& intermisso tempore quãtum opportunum esse visum fuerit,lenibus fomentis foueto,muliere in alto collocata,prout tempestiuum esse videbitur. Hæc si fecerit, sana euadet.Morbus autem est lenior & lethalis,& paucæ ipsum effugiunt.

Cum valde vlcerati fuerint vteri.

Si verò vehementer exulcerati fuerint,sanguis & pus purgatur,& odor fit grauis. Et quum dolor apprehenderit,velut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxum cõtingere solent. Et quum tempus affuerit,crura & pedes intumescunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem

A pem,verùm hic talis non est. Hanc si curandam acceperis, primùm calida lauato,& calefacito. Et acribus ac mollibus & acerbis,& aqua & vino colluito. Et polycarpon,& polycnemon,ac mel simul coquito, deinde lanam in his tingito, & pudēda illinito. Et resinam,ac mel,& pinguedinē suillam illinito. Et bibendum dato semen lini ac sesamum torrefactum,& butyrum,& caseum caprinum,& polentã in omnibus. Bibat autem in vino ieiuna. Ad vesperam verò plurimum mellis affundito. Et donec quidem sanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiserint,hoc facito.

Medicina post dolores.

Quum autē ipsi minus prodierit,& dolores debiliores per longius tempus tenuerint,pharmacum deorB sum purgans bibendum dato,ac finito. Hæc si fecerit,sana euadet. Sobolis autem spes non adest.

Caussa vlcerum.

Quæcunque vlcerationes in vteris fiunt,ex abortu, aut alia quadam causa, eas omnes respectu ad totum corpus facto curare oportet,quacunque curatione opus habere visæ fuerint,siue ex vniuerso corpore hominem curandam esse putaueris,siue ex ipsis vteris.

Cognitio.

Cognosces autem an ab ipsis vteris sint,hoc modo. Quæ enim vlcerationes ab ipsis vteris sunt, purgationē exhibent purulentam & compactam:quæ verò non ab ipsis,tenuem & saniosam. Quum igitur tenues sunt fluxiones,cum pharmaco eas curare oportet,& dare quod & sursum, & deorsum purget. Primum autē sursum. Et si quidē post pharmaci potionem,fluxiones pauciores fiunt ac faciliores,intermissione C facta rursus eodem modo medicari oportet.

Nutricatio post potiones.

Post pharmaci verò potionē,talem victum præscribito, ex quo homo ipsa quàm siccissima fiat. Id autem continget,si toti ipsius corpori,per tertiam aut quartã diem,fomentum adhibueris,& à fomētis statim vomitus feceris.post vomitus autem & fomenta,diætam constituito ex illuuie,& aquæ potu,& panis cibo,nullo vero obsonio, quàm vino nigro meraco. Nullo item olere.

Qui vomitio prouocetur.

Quum verò vomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes, quibus ipsam impleas,multis etiã cibis,& obsonio quodcunque voluerit. Et vt impleas ipsam multo vino aquoso,& vt à fomentis ipsam laues multa calida. Atque hæc quidem curatio est huiusmodi fluxionum. Melius tamen est vt vtrasque pharmacis cures,& vomitum procures,& sursum trahas. Diæta verò siccatoria melior est,

& illuuies. Cæterum vteros hoc modo curare oportet. Pri- D
Smegma. mum quidem fouere ſambuci foliis in aqua coctis. Deinde
poſt fomẽtum ſmegmate ex vini fece colluere. Et ſi quidem
putredo in vlceribus fuerit, & quæ exeunt graueolẽtia, ſme-
gmate meraciore. Si verò nihil tale, aquoſiore. poſt fecem
autem, cũ aqua in qua cocta eſt myrtus & ſaluia. Poſtea verò
cum vino colluere, meraco, albo, tepido. Quum autẽ mor-
detur iam à collutionibus, tunc iam pura ſunt vlcera. collue-
re igitur oportet fece aquoſiore, & vino nigro. poſt vinũ ve-
rò, adipem ſuillum recentẽ liquato, & pinguedinem anſeris
ſi affuerit, ſin minus, aliam, maximè gallinaceam, aut ex vo-
lucrium gente. Si vero neq; hæc adſit, oleum vetus ex oliuis
ammiſceto, atque hoc tepido colluito poſt vinum, per alium E
clyſterem in os vteri infuſo. Et ſi fuerit vlceratum, linamen
ta ex mollitoriis facta apponito. Et ſi hæc ſubdita ardorem
induxerint, his ademptis mulierẽ aqua tepida lauari iube-
to: tali quali colluebatur. Si verò ad hanc diætam fluxiones
non diſcedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mor-
deant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac falſugo: & nõ ſolum
internas partes, ſed etiam externas exulcerent, diætã tranſ-
mutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quàm
Medela. aquoſiſsimæ fiant, & minimè mordaces, balneis multis cali-
dis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus piſcibus car-
tilagineis, cum cepis & coriandro, in muria dulci coctis: co-
quantur autẽ pingui modo: carnibus coctis omnibus, exce-
Cibus. pta bubula & caprina: His enim percoctis cũ anetho & fœ- F
niculo: vino mellei coloris, fuluo, aquoſo, vberiore lactis po-
tu cum vino dulci. Reliqua verò de collutionibus iuxta re-
latum modum facito. Atque hæc quidẽ eſt eiuſmodi fluxio-
num curatio. Quum verò purulenta & compacta exierint,
harum quidem totum corpus non mouere oportet. Verùm
colluere, & per collutiones totã curationem facere. Colluere
autem oportet cũ iiſdem infuſis, quæ prius dicta ſunt eodem
modo. Conſcribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlce-
rum curatio. Ceruinum adipem recentem ac viridem ſub-
dito. Omnia verò ſtatim vino ſiræo ſiue ſapa colluere opor-
tet. Optimum autẽ eſt ceruſſa, ſi vlcera fuerint, & oleo nar-
ciſsino. Cibis autem molliſsimis vtatur, non acribus. Si ve-
rò ſordida fuerint, & proſerpant, ac proximum locum mor-
deant,

A deant, purgato, & nouam carnẽ producito, & carnem ad ci-
catricem perducito. facilè enim reſoluuntur, & maligna
fiunt. & frequenter lauato. Si verò mulier ex abortu vul-
nus accipiat, aut ex medicamentis ſubdititiis vteros exulce-
retur: Qualia multa ſemper mulieres faciunt ac medicando
excitant, & fœtus coruptus fuerit, & mulier nõ purgetur, ſed
vteri inflammati fuerint vehementer ac concluſi, & purga-
tionem emittere non poterint, niſi primum emittãt ſangui-
nem qui eſt in fœtu. hæc ſi quidem curetur, breui ſana eua-
det, verùm ſterilis. Si verò puerperij purgamẽta ipſi ſua ſpon
te eruperint, & vlcera ſanata fuerint, etiam ſic ſterilis erit. Si
B verò purgatio quidem ipſi fiat, vlcera autẽ non purgentur,
periculum eſt ea putredinoſa eſſe. Si verò purgatio prodierit
ipſi iam afflictæ ac extenuatæ, moritur. Quin & ſi in partu Cum vteri partu vel abortu vlcerantur.
vteri valde fuerint exulcerati, fœtu non ſecundum naturam
exeunte, eadẽ patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione
fœtus vteros vlceratos habet. Et trãſmutationes ac fines eoſ-
dem morbus habet, ſiue ex fœtus corruptione: ſiue ex partu
vteri fuerint vlcerati. & ſi puerperij purgamẽta omnia pro-
dierint, minus dolebit, niſi magna vlcera fuerint. Et ſi cure-
tur, breui ſaneſcit. Oportet autem curã cito adhibere, ſi vlce-
ra in vtero fuerint. Nam vt quæ in tenero loco ſunt, cito au-
geſcunt, & breui putreſcunt. Curare verò oportet vlcera, Curatio.
velut etiam ea quæ in reliquo corpore ſunt, Nimirum vt in-
flammationem arceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricẽ
C perducas. Danda eſt autem aqua in potum, vinum minimè.
cibos item paucos, ac minimè multos exhibeto. Quicunque
abortus facti diſcedere non poſſunt, dum aut toti, aut partes
fœtuum ſunt maiores, aut minores & obliqui ac impotẽtes,
tales ſiquidem ſecũdum naturam ſiti fuerint, pharmaco ali-
quo dato ex his quæ ego referam expellito. vbi multa cali-
da prælaneris. Et ſi prodire volentes, nõ facilè exeant, quum
ſiti ſint ſecundum naturam, talibus ſternutatorium admo-
ueto. Apprehendito autem naſum, & os comprimito, ac ſic
ſternutet, quo ſternutatorio quàm maximè efficax ſit. Vtatur
item concuſsionibus. Sic autem cõcuſsionem facito. Lectum
altum robuſtum ac inſtratũ ſumito, & mulierem ſupinã re-
clinato. pectus verò & axillas ac manus, faſcia aut molli lato
loro ad lectũ alligato ac cingito, & crura incuruato. & mal-
leolis

leolis apprehēſam detineto. Quum autē ſic diſpoſueris, ſarmentorū molliū faſcē, aut aliquid huic ſimile parato, tantū quantus ſufficit, vt lectū nō negligat excipiendo ipſum, dum in terrā proiicitur, quo nō pedibus iuxta caput, terrā contingat. Poſtea verò ipſam manibus lectū apprehēdere iubeto, & lectū ad caput ſublimem habere, vt decliuis ſit in pedes, animaduerſione habita ne prona ſit homo ipſa. vbi vero hęc facta fuerint, & lect⁹ ſublimis fuerit, retro ſarmēta ſupponito maximè autē dirigito, quo pedes terrā non contingant dum lectus proiicitur, & vt ſint intra ſarmenta. Eleuent autē duo viri ex vtroq; pede hinc atq; illinc, quo in directū lectus cadat, planè ac æqualiter, & cōuulſio ne fiat. Concutiendum eſt autē maximè vnà cū partus dolore. Et ſi quidē diſcedant, ſtatim quieſcendū. Sin minus, interſtitio facto rurſus cōcutito, & in lecto geſtatam attollito, ac agitato. Atque hæc quidē ſic facienda ſunt, vbi rectè & ſecundū naturam diſcedanr. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiuſmodi circa vterū affectionibus optimū eſt: & maluæ aquā affundere, & fœnigræci, aut potius ptiſanæ triticeæ ſuccum.

D

E

Quum partus nō rite prodeunt, quid agendum.

Oportet autem vſq; ad inguina, ſedem & pudendum fouere, & inſidere, vbi partus dolores maximè infeſtarint, & nihil aliud mēte verſare. eā verò quæ medicatur, oſcula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Vmbilicū verò vnā cū fœtu attrahere. Quicunque verò duplicati cōplicantur, & in oſculo vterorū incumbunt, eos ſiue viui fuerint, ſiue mortui, rurſus retro ꝓtruſos vertere oportet, quo ſecundū naturā in caput exeāt. Quum autē retrudere voles aut vertere, ſupinæ ipſi reclinatæ molle quiddā ſub coxas ſubſternere oportet, & ſub lecti pedes, quo altiores ſint hi à pedibus, ſemper aliquid ſupponere. Sed & coxæ altiores capite ſint, & vt nullū ceruical ſub capite ſit prouideto. Quū verò retruſus fuerit fœtus & hinc atq; illinc obuoluitur, vt ſecundum naturā conſtituatur, & quicquid ſub lecti pedes ſuppoſuiſti ac lapides, & quicquid ſub coxas ſubdidiſti, ſubtrahito. Capiti verò puluinar ſubiicito. Atque talia hoc modo curato.

F

Cum partus viuus manū vel crus emittit, & cum mortuus, quid agas.

Quicunque verò fœtus viui, manū aut crus foras præmittunt, aut etiā ambo: eas oportet quā celerrimè vbi exitum ſignificarint, prædicto modo intro retrudere, & in caput vertere, & ad viā reducere. Et quicūq; fœtus cōplicātur, ad lateris mollitudinē, aut coxā

in par

A in partu collapſi, eos dirigere ac vertere oportet, & in aquam calidā deſidere facere, donec mulier refocilletur. Quicunq; verò fœtus mortui, aut crus, aut manū, foras protendunt, eos optimū quidē fuerit, ſi id fieri poſſet, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si vero hoc fieri non poterit, verū intumeſcit, ſecare hoc modo. Diſſectū per ſcalpellū caput, cū cōtuſorio inſtrumēto, vt ne in ramēta findatur cōtundito, & oſſa per oſsiū volſellā, aut tractoriū inſtrumētū, iuxta clauiculā immiſſum, prout habuerint extrahito, non multis ſimul, ſed paulatim exēptis, ac rurſus ablatis. Quū vero hæc foras extraxeris, & in ipſis humeris fueris, ambas manus in articulis cū ipſis humeris ſecato. Et vbi hęc extraxeris, ſi quidem fieri poterit vt exeāt, etiā reliqua facilè extrahito. Si verò nō obediāt, totū pectus vſq; ad iugulū findito. Verū caueto ne in ventrem ſeces, & aliquid de inteſtino denudes. Exit enim vēter, & inteſtina, & ſtercus. Si verò horū quid excidat, maioris negotij iam res fit. Contundito autē coſtas, & ſcapulas contrahito. Et facilè poſteà reliquum fœtus proceder, niſi iam vētrē tumidū habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius eſt ventrē fœtus leniter perforare. Flatus enim ſolū à ventre exit, & ſic facilè prodibit. Si verò exciderit manus, aut crus, immortui fœtus, ſi quidē fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtū rite dirigito. Hoc enim optimū fuerit. Si verò fieri nō poterit vt hoc facias, quicquid ſanè foris fuerit quātum potes penitiſsime reſecato, & reliquū profunditate intus explorata protrudito, & fœtū in caput vertito. Quū aūt vertere ac ſecare puerū voles, vngues de manibus tuis reſecato. Scalpellū verò quo diſſecas, incuruū potius ſit quā rectū, & huius caput occultato per indicē digitū eodémq; interna exploraṫo ac deducito, ita vt caueas ne vterū cōtingas. Cæterū molæ cōceptus hæc cauſſa eſt. Quū multi mēſes, modicū & morboſum ſemen cōceperint, neq; cōceptus rectus ſit, & venter plenus eſt velut prægnātis. Nihil aūt in vētre mouetur, neq; lac in māmis generatur. Mammæ autē turgidæ ſunt. Hęc igitur ad duos annos, ſæpe etiā tres, ſic habet, & ſi quidem vna caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri poteſt vt ſuperſtes maneat. Si verò plures, erūpit ipſi per pudēdū ſanguis carnoſus plurimus, & ſi hoc moderatè fiat, ſeruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit, & morbus quidē talis eſt. Iudicare verò oportet

B

C

ex

Partusquo tus in vtero moueatur.

ex plenitudinis mole,& quod in vẽtre nõ mouetur. Nã mas D
trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motũ habet. Poſtquã igi-
tur tẽpore hoc prętergreſſo nõ mouetur, nimirũ hic morbus
eſt, eſt autẽ hoc magnũ ſignũ, quòd lac in mãmis nõ genera-
tur. Hic igitur maximè quidẽ ne curato. Aut certè cũ prædi-
ctione. Et primũ quidẽ totũ corpus foueto. Deinde per ſedẽ

Curatio molæ.

clyſterẽ adhibeto, quo ſanguis multus erũpat. Fortaſsis enim
quod cõpactũ eſt cõmoueris, id quod fœtus eſſe putatur, mu-
liere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo ſan-
guinẽ educas. Sin minùs, ſubdititiis vtatur fortiſsimis è bu-
preſti. Et dictãnũ creticũ in vino bibat, ſin minus, caſtoris te-
ſtem. Et retro cucurbitã ipſi ad laterũ mollitudinẽ affigito, E
& plurimũ ſanguinẽ detrahito. Atq; hoc maximè rerũ ac vi-
rium ipſarũ coniectura facta facito. Et hactenus quidẽ dictũ
eſt de morbis à puerperij purgamẽtis fiẽtibus. Sunt autẽ pe-
ricula in ipſis nõ parua. Acuti enim ſunt, & citò trãſmutãtur,
& magis affliguntur primipatæ, quàm quæ ſunt partuũ ex-

Puerperiæ purgationis menſura, & color.

pertæ. Prodeũt autẽ puerperij purgamẽta ſanæ mulieri ſuffi-
cienter, primũ ſeſquiheminę mẽſura, aut paulo plura, poſteà
adhuc pauciora iuxta hãc rationẽ, donec ceſſent. Prodeũt au-
tem velut ſanguis à victima, ſi ſana velut dixi, mulier fuerit.
& ſana futura eſt, & cito cõgelãtur ac purgãtur, & poſt partũ
plerũnq; ſanæ mulieri cõtingit vt poſt puellæ partũ, in qua-
draginta duobus diebus diuturniſsima purgatio fiat, extra
periculũ autẽ eſt etiã ſi vigintiquinque diebus purgetur, poſt
maſculi verò partũ, purgatio diuturnior fit in triginta die- F
bus, extra periculũ eſt etiã quæ in viginti diebus cõtingit, &
in his quæ fœtus corruperũt ſecũdũ horũ dierũ rationẽ pur-
gatio cõtingit, & in iunioribus quæ corruperũt paucioribus

Magis lædit abortus quàm partus.

diebus. In ſenioribus autẽ, pluribus. Eædẽ verò ſunt affectio-
nes ex puerperij purgamẽtis, & ei quæ corrupit fœtum, & ei
quæ peperit, ſi menſtruũ corruperit fœtũ, & quæ corruperũt
magis periclitãtur. Corruptiones enim grauiores ſunt quàm
partus. Nõ enim fieri poteſt vt citra violẽtiã fœtus corrũpa-
tur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut ſubdititiis medica-
mentis, aut aliqua alia re. Violẽtia verò malũ eſt. In huiuſmo-
di enim periculũ eſt ne vteri exulcerentur, aut inflãmentur.

Lactis procreatio.

Hoc aũt eſt periculoſum. At verò lac quomodo fiat, dictũ eſt
à me in natura pueri in partu. Poſtquã autẽ prægnans fuerit
mulier,

A mulier, mẽſes nõ valde prodeũt, præterquã quibuſdã pauci.
Dulciſsimꝰ enim humor ex cibis ac potib. ad mãmas vertitur
ac exſugitur. Et neceſſe eſt etiã reliquũ corpꝰ magis euacua-
ri & minus ſanguine plenũ fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt
autẽ quæ natura ſine lacte ſunt, & quibus lac deficit ante tẽ-
pus. Hæ verò natura ſolidæ ſunt. & denſæ carnis. & ꝓpterea
ſufficiẽs humor nõ penetrat à ventre in mãmas, quum via ſit
denſa. Ad menſes detrahendos. Elaterij potiones duas ſu-

Cur quædã lac non habeãt aut ab eo deſerantur.

Menſium prouocatio.

mito, & adipẽ ouillũ de rhenibus, pari elaterij portione am
miſceto, & non cõterito, verũ duas glãdulas ſubdititias faci-
to. Aut melãthium ex tritico terito, & aqua ſubigito, & duas
glãdulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi ſunt ap-
ponito. Si enim nõ prodeũt, rigores ac febres inducũt. Mol-

Diuerſa de hac re medicamẽta.

B litoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiã mẽſes, ſi
nõ fuerint diuturni, & oſculum emolliunt. Narciſſum, myr-
rhã, caminum, thus, abſinthium, cyperum, ſingula æqualibꝰ
portionibus ſumito, narciſsi verò ſolùm quatuor portiones:
& puluillũ ſtupæ dum pectinatur crudũ linũ ammiſceto, &
hæc cũ aqua origani cocti terito, ac glandũ formato & ſubdi
to. Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florẽ magnitu-
dine fabæ terito, & cum melle glandẽ formato, ac apponito.
Aut pulegiũ, myrrhã, thus, fel ſuis ac bouis, cum melle ſubi-
gito, & glandẽ efformato. Si menſes non prodeant, adipem
anſeris, & netopum, ac reſinã permixta ac lana excepta appo
nito. Medicamẽtum ſubdititium, purgatoriũ, mollitorium,
Caricam percoctã ac expreſſam leuiſsimè terito, & in lana
C ſubdito cũ roſaceo vnguẽto. Aut acris braſsicæ & rutæ, vtri-
uſq; dimidium terito, ac vtitor eodẽ modo. Purgatoriũ. Me-
dullam anſeris aut cerui magnitudine fabæ affuſo vnguẽto
roſaceo & lacte muliebri terito velut pharmacũ teri ſolet, &
cum hoc os vteri illinito. Aliud ſubdititium molle. Medul
lam anſeris magnitudine nucis, cerã magnitudine fabæ, re-
ſinæ lẽtiſcinæ aut terebinthinæ magnitudine fabæ. Hęc cum
roſaceo vnguento ad lentum ignẽ liquefacito, & velut cera-
tum efficito, deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pecti-
nem irrigato. Aliud purgatorium. Farinã recentẽ, myrrhę
obol. iij. croci tantundẽ, caſtorij obolum, hæc trita cum vn-
guento irino apponat. Aut vrticæ ſemen, & maluæ ſuccum,
ac anſeris adipẽ ſimul permixta ſubdat. Aliud ſubdititium
purgato

purgatorium, si mēses non cōpareant. Styracē & origanū te- D
rito, & permixtis adipem anserinum affundito ac apponito.
Aliud quod vteros expurgat, ac sanguinē euacuat. Absin-
thij radicem triti, melle ac adipe anserino ammixtis appo-
nito. Aliud purgatoriū. De bupresti caput & pedes, & alas
tollito, & reliquū ipsius terito, ac ficus internā partē ammi-
sceto. Sit aūt pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc vteros in-
flat. Hoc etiā desperatis optimū est. Aut mercurialis folia tri
ta subdito. Hoc tenuē biliosam purgationem ducit. Sed & ar
temisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrū
quoq; nigrū cum aqua tritū, velut aquā à carnibus ducit. Sed
& alumen ac resina idē facit cyperū, absinthiū, aristolochiā, E
cuminū, siem mel. Hæc oīa simul terito ac apponito. Et ve-
ratrum cū vino dulci, & farina lolij ac tritici, melle subacta
in lana subdatur. Subdititia si catapotia nō purgarint. Mer
curialē, myrrham, violam albam, cepam, acerrimā, & melan
thium ac mentā, si sufferat, permixta apponito. Subdititia
acria sanguinē ducentia. Cātharidas quinq; demptis pedi-
bus ac capitib. & myrrhā ac thus simul misceto, & mel addi-
to. Deinde in oleū rosaceum aut Aegyptium tinctū per diē
subdat, & vbi mordet, tollat. & rursum in lac muliebre ac vn
guētum Aegyptiū tingat, & hoc per noctē apponat. & aqua
odorata perluat. & apidē subdat. Conduxerit & buprestis, si
quidem parua fuerit sine alis & pedib. ac capite. Si verò ma
gna fuerit, non cōmisceto eadē quæ cātharidibus, sed solā su F
mito ac similiter apponito. Si verò molliore opus habuerit
ad buprestim vinum & cuminū Aethiopicū immisceto, vuā
item passam & pollinem seselis ac anisi. & vinū feruefacito,
eóq; affuso reliqua terito, & pastillos drachmales efformato
eósq; apponito myrrha ac thure ammixtis: facito autē eodē
modo velut cū cantharidibus. Aut melanthium ex tritico,
tritum ac melle subactū apponito. Aut hoc ipsum melāthiū
cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam
autem obducito. Subdititium efficax. Succum mandragoræ
& cucurbitæ syluestris, cū lacte muliebri apponito. Aut fecē
siccā ex vino veteri albo vrito, & vino extinguito ac subdito.
Cucurbitā item syluestrē, mercurialē, nitrum & irionem.
Citius detrahit & madragoræ radix, cātharis, serpyllū, lau
ri fructus, vnguentum irinum, laurinum. Tithymali succū
permi

A permisceto ac agitato, & detracto visco, erui magnitudine
exhibeto. Optimū est & glādē subdititiā ex eo facere. Si verò
amplius prodierit, vino proluatur. Aut æs vstū dissoluito, &
tepidū lana excipito ac apponito. Medicamentū ad cōceptū. Concepto-
Cedriæ acetabulū, adipis bubuli drac.iiij. simul terito, & ta- ria.
lorū figuras efformato, quas ieiuna apponat, & dū appositas
habet per diem ieiunet. Apponat autē bis, mane & vesperi,
post mēses post cœnā verò lauetur: & cū viro dormiat. Aut
melanthiū contūdito, & in linteū illigato, & adipe anserino
addito, subdendū dato. Aliud ad cōceptū. Quo cures mulie-
rem vt in ventrē cōcipiat, vrinā sumito veterem, & ferri re-
crementuum tantū, vt in fragmenta resoluere possis. postea
B mulierē in sella collocato, & corpore & capite velato, pelui-
que ad pedes supposita, ignita recremēti ferri fragmēta tria
pro vna vice inijcito. Sit autē vetus hæc vrina cōgij mensu-
ra, & cum his triginta fomētis ipsam foueto. Dum autem fo
mentū adhibes, caput lauato, ita vt donec fota fuerit rursus
lapides illos recremēti ferri in vrina extinguas, & fomētum
rursus calefacias. Postea verò caput lauato plurimū, polio &
viticis foliis quā plurimis in aqua coctis. Hæc autē facito ad
dies septē. Ter verò per singula hæc fomēta suffito, antequā
laues. A balneo verò oleo laurino inungatur. post cœnā autē,
vbi cepas melle tinctas comedit, & aquā mulsam tepidā qua
tuor heminarū mensura bibit, & paululū continuit, vomat.
& supina reclinata, rutā habeat auribus & narib. inditā. Et
C panem fermentatum sexta chœnicis parte, in iusculū volu-
cris confringat, habeat autē hoc iusculum apij chemā, & sic
assumat: & rursus tātundem in cœna dato. Et hoc per dies se
ptem facito: postea verò veteri per dies septem clysterē adhi
beto, Sit autem infusum clysteris, resinæ drach.iiij. mellis a-
cetabulum, olei platæensium tantundem, furfurum recen-
tium succus, spuma nitri, oua tenuia. Sit autem infusum he-
minæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ verò clyste-
rem adhibeto, & parum lauato. Apponat etiā glandes septē
in die, & detineat donec fuerint liquefactæ. Sint autē ex thu
re, nitro, galbano, melle cocto. Cibo verò eodem vtatur. Suf-
fito autē asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimū pru-
nis iniice, ipsámq; circumlocatā ac cōtectā suffito, cauendo
ne cōburas. Si verò mulier parere nequeat quæ prius pepe-

rit,nitrum & resinã,& myrrhã,& cuminum Aethiopicũ, & D
vnguentum simul terat,& apponat. Aut pulegiũ siccũ in lin-
teo subdat,Bibat autẽ pulegium vbi dormire volet. Aliud
Qui conceptus pareatur. ad conceptum. Victus rationem mulieri cõstituere oportet,
quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bibendum exhi-
bere ipsi,quæ libẽter admittit. Viro autem mulieris reliqua
dato,præter alliũ,& cepã,& legumina fresa cocta, & silphij
succum,& quæ inflant. Ab his sanè abstineat. Medicamẽtum
quod similiter infunditur si nõ concipiat. Lac mulieris ma-
sculum alentis, grana mali punici recẽtis terito ac succum
exprimito,& testudinis marinæ partẽ inter anum & puden-
dum cõburito ac terito,& hæc in pudẽdum muliebre infun- E
dito. Aliud quod similiter infunditur nõ cõcipiẽti. Lac & re-
sinam,& mali punici dulcis succum, Hæc omnia melle am-
mixto infundito. Aliud ad cõceptum. Bulbi albi semẽ aut flo
rem cum melle terito,& lanæ inuolutum per triduũ ad vte-
rum apponat. Quarta verò die,maluã syluestrẽ latifoliã te-
rat lacte muliebri ammixto,& lanæ inuolutã apponat. dein-
de cum viro dormiat: præsorbeat autẽ pulegium in farina
coctum,& bibat pulegiũ tenue in vino. Si verò huic nõ obe-
diat,conyzã odoratã cõtundat,& expressum succũ vino mix
tum ieiuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino
bibat. Aliud. Secundã mulieris,& vermium carnium capi
ta,& alumẽ Aegyptium, cum adipe anserino diluito,& in la
na ad os vteri apponat. Aliud. Aeruginẽ,florem æris,vtrun- F
que oboli dimidij pondere,thuris masculi, aluminis scissi,
fructus vitis syluestris,gallæ,myrrhę,malicorij,resinę,polij,
singulorum obolum,in melle tritum,per triduum bis in die
apponat. Si verò fortaßis acrius fuerit,anseris adipem ac ni-
trum tostum ammisceto. Vinũ autem exhibeto, fortitudinẽ
in ipso vitans. Aliud ad conceptum. Vermem carnium qui
caudam habet accipito,& de ipso tres aut quatuor partes su-
mito:& origanum tenuem simul cum rosaceo vnguento te-
rito,& hoc ad vteri os apponat. Aliud. Portulacã cum adi-
pe anserino,& myrrha,& porri semine,& felle bubulo teri-
Conceptus reparatio. to,& lanæ inuoluta ad os vteri apponito. Si menses quidem
fiant mulri,non cõcipit autem,floris æris obolos duos, & alu
minis scissi tantundem,cum melle terito, & lana excipito.
alliget autem mulier lanã in linteũ cum filo, & sibiipsi sub-

A dat,ita vt filum extra promineat. Deinde quum probè pur-
gata fuerit extrahat,& vino odorato myrti foliis iniectis fer
uefacto proluat,& virum accedat. Subditititiũ ad cõceptum.
Mel,myrrham,myricæ fructum,resinam liquidam,adipem
anserinum,omnia simul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud,
quod vterum valde aperire potest,quum cõclusus est,& cõci
pere non potest,& ad aquam expurgandam. Accipe anchu-
sam paruã,& lentiscum,& cuminum,& cyperum, & cucur-
bitam syluestrẽ,& nitrum rubrum,& sal Aegyptium,& an-
chusam magnã. Hæc omnia trita per linteum rarum excer-
nito,& acceptũ mel ad lentum ignẽ coquito. Postquàm verò
efferbuit,cerã ac resinã ammisceto. Deinde etiã aliis omni-
B bus ammixtis oleum affundito. ac ab igne tollito, & tepida
lanæ cõuolutæ inuoluta vtero apponito,donec purgata fue-
rit. Aliud. Si mulierem cõcipere velis,ad purgatoria qui-
bus vtitur,etiã virũ accedere oportet. Et baccas lauri nigras
decem,thuris pugillos tres,& cumini modicum, cum melle
trita in lanam succidam inuoluat,& semel in die subdat, &
semel auferat,ad quatuor dies,& iisdem diebus à cibo absti-
neat. Conceptum impediens. Si verò concipere non opor- Cõceptum impediẽtia
teat,misyos magnitudinẽ fabæ aqua diluito, ac bibendã da- Partum accelerantia.
to,& per annum vt ita dicam,non concipiet. Partum accele-
rans ægrè parienti. Lauri radicem derasam, aut lauri bac-
cas dimidij acetabuli mensura in aqua calefacta bibẽdas da-
C to. Aliud partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in
aqua calida bibat,aut abrotoni drachmã, & lauri baccas, &
anisum,in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho
affuso bibendum dato. Hoc bonum est si ante partus dolores
fuerit datum. Aut dictamni obolũ,myrrhæ obolũ,anisi obo-
los duos,nitri obolum. Hæc cum vini dulcis cyatho vno te-
rito, & aquæ calidæ cyathis duobus affusis bibenda dato.
Deinde calida lauato. Aliud partum accelerans. Resinã tere-
binthinam,mel,oleũ duplum horum,vinum odoratũ quàm
suauißimũ. Hæc mixta repefacta sæpe ebibenda dato. Opor-
tet autem, & vteros sedare, si fuerint inflammati. Aliud.
Cucumeris syluestris quicunq; albus fuerit semẽ ceræ in-
farcito,deinde lanæ rubræ inuolutum lumbis alligato. Si
verò pregnans multo tẽpore cohibeatur,& parere nõ poßit,
sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit autem

iuuenis,in vigore,& multo ſanguine referta,ſecare oportet D
venas in malleolis,& ſanguinē detrahere,viriū reſpectu ha-
bito,& poſteà calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis
autem ſemen,& dictānum creticā, vtrunq; pari portione, in
Quæ puer- vino albo aut aqua bibendū dato.Subdititium autem medi-
peria pur- camentum facito galbano, & baccis lauri,& oleo roſaceo,in
gent. lana inuolutis ac ſubditis. Aliud. Filicis quercinæ radicem
tritam in vino bibendam dato,& adiantū tritum in oleo di-
lutum illinendum,& in vino meraco bibendū dato. Aliud,
quod puerperæ puerperij purgamēta melius purgat. Teſtu-
dinis marinæ hepar viride adhuc viuentis,in lacte muliebri
terito,& cum vnguento irino ac vino ſubigito,& apponito.
Aut mercurialem tritam in lana apponito,Aut artemiſiā tri E
tam ſimiliter in lana ſubdito.Aut mercurialis & cucumeris
ſylueſtris parum terito,& vino ac melle ſubactū apponito.

Purgatoriū puerperij purgamentorum ex partu. Triticū
trimeſtre fractū ac freſum,dimidię chenicis mēſura,in aquę
heminis quatuor coquito,Quū autē efferbuerit ter aut qua-
ter,ſorbendū dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, &
aquā bibendam dato.Edat autē & braſsicas coctas, & por-
rum,& fœniculum,& anethū,& polypos,& locuſtas piſcicu-
los.Aut rhois folia & eryſimū ex vino,aut polentæ pollinem
bibendū dato.Aut miſy duorū obolorū pōdere tritū ac vino
ſubactum apponito.Purgatorium mēſium & puerperij pur-
gamentorum.Ducit etiā aquā & alia. Radicis ſtruthij tuſi
triti quantum tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſub- F
actū apponito.Naſcitur autē in Andro in littoribus. Aliud
ſimiliter purgans. Eryſimū in aqua coquito, & vbi ebullijt
oleū affundito,ac bibendum dato.Commodum eſt etiā ſuc-
cum pro fomēto adhibere per ſuffitum,& cibis mollib⁹ vti.

Aliud quod puerperij purgamēta purgat.Eryſimum pla-
cide terito,& corticē difflato.Quum autem purum feceris,
leuiter terito,& aquā adſtillato,ſalémq; ac oleum ammiſce-
to,& vbi polentam inſperſeris coquito,ac ſorbendum dato.

Aliud. Si non deſcenderit purgatio,aut puerperij purga-
menta nō prodierint.Cucumeris ſylueſtris internā partem,
trium obolorum pōdere ſume,& artemiſiam herbā, & thus
oboli pōdere,& hæc trita,& melle ammixto,lanæ inuoluta,
ad vteri os appone.Et hoc ſemper noctu ac interdiu per dies

A quinque facito. Aut vitis pampinos aut folia viridia terito,
& melle ammixto lana excipito,& codē modo ſubdito. Aut
cupreſsi fructū & thus ſimul trita,roſaceóq; ac melle diluta,
& lana excepta apponat.Aut abrotoni drachmā, & cucume-
ris ſylueſtris medullæ obolum,& thus cū melle terito, & in
lana inuoluta apponito.Aut elaterij obolū,& myrrhā, cum
melle terito,& lana excepta apponat.Aut cupreſsi fructum,
& cucumeris ſylueſtris internam partem,& thus,melle am
mixto,in lana ſubdat. Purgatoriū ſi ex partu nō purgetur. Puerperæ
Trifolium in vino bibendū dato.Idē etiā appoſitum menſes purgatio
erumpere facit,& fœtum eiicit. Purgatorium vterorū,quū diuerſa.
puero mortuo ſanguis in hoc māſerit.Cucurbitā ſylueſtrem
B tritā cum melle delingat,aut apponat. Ad omnia puerperij
purgamenta ſi nō probè prodeant.Eryſimum coquito cum
polenta,& oleo affuſo vbi coctū fuerit ſorbeat: & cibis mol-
liſsimis vtatur.Aut ſcāmoniā cū lacte muliebri tritam,ac la
na exceptā apponito.Aut radicem dulcem melle, & roſaceo
aut Aegyptio vnguento ſubactam,in lana ſubdat. Aut fari-
nam lotā ſimiliter apponat.Bibat autē crethmi:& ſeſelis, &
rutæ,& ſilphij ſemen,ita vt de ſingulis obolos duos ſimul te-
ras,& in vino meraco,ſi non febricitarit, præbeas. Subditi-
tium quod ſecundam relictam eiicit.Ex ſambuci foliorum Secundam
decocto prius fomentum adhibero,& id quod ex cantharide quæ edu-
fit apponito.Hoc & ea quæ debilia ſunt ſanat. Si verò lanci- cant.
net ac mordeat,ſtatim tollito,& lanam roſaceo tinctā ſub-
C dat. Potiones quæ ſecundam educere poſſunt, & menſes
detrahere, itémque fœtum enectum. Cantharidas quin-
que,alis & cruribus ac capite auulſis, & tribulum ad mare
natum cum radice ac foliis tritum conchæ menſura,& euan
themi,ac ſeminis apij tantundem, & ſepiæ oua quindecim,
in vino dulci temperato bibenda dato. Et vbi dolor habue-
rit in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bi-
bat,& vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris tri
ti,ſtateris Aeginæi pondus,in vino dulci bibat.Si verò dolor
habuerit,cicer album & vuas paſſas,in aqua coquito,perfri-
gerato,ac bibendum dato.& vbi vrinæ ſtillicidium vexarit,
in aqua tepida deſideat. Aliud quod eiicit ſecūdas.Cucume
ris ſylueſtris ſuccum in mazam conſperſum apponat, vbi
prius ad biduum ieiunarit. Hoc nullum aliud præſtantius

Fœcunditatis experientia.

inueneris. Fœcũditatis experimentũ. Caput allij integrum D
derasum appone,& vide an per os oleat. Aliud experimẽtũ.
Netopon modicũ lana inuolutũ apponito,ac videto an per
os oleat. Alia subdititia. Scorpij marini fel,lana exceptũ &
in vmbra siccatũ appone. Aut pulegiũ siccatũ & tritum ac
melle subactũ,in lana apponito. Aut florẽ æris cũ melle lin-
teolo illigatũ subdito. Aut cucumeris syluestris semen,& te-
stam cõbustã,cũ vino subigito,& leporinis pilis ac lana exce
pta subdito. Aliud subdititiũ. Alumen Aegyptiũ lana inuo-
lutum apponito. Aut cãtharidas tritas vinóq; subactas subdi-
to. Aut artemisiã herbã vino subactã apponito. Aut melan-
thium cũ vino tritũ in lana subdito. Aut bulbion ex tritico E
tritum & vino subactũ apponito. Aut vini veteris albi fæcẽ
comburito,& vino albo extinguito,teritóq; ac in linteo ap-
ponito. Aut galbanũ,& netopon,& misy cũ rosaceo vnguen
to in linteo subdito. Aliud. Elaterij potiones duas,& fauum
cum vino in linteo apponito. Aut butyrũ & alumen melle
subacta similiter. Aut scammoniæ succũ & adipẽ cum maza
misceto,& vino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ
possunt secundã in vtero detentã educere. Colocynthidis syl-
uestris internã partẽ cum lacte muliebri tritã,in linteo appo
nat. Ad idẽ. Silphium magnitudine fabæ in vino bibendũ

Quæ fœtũ expellant.

dato. Aliud quod fœtũ expellit. Mulierẽ sub alis apprehen-
sam fortiter cõcutito. In potu verò dato,viticis folia in vino,
Aut dictãnum creticũ oboli pondere in aqua terito ac exhi- F
beto. Aut conyzæ graueolẽtis manus plenæ mẽsurã cũ porri
succo diluito,& netopũ chemæ plenæ mensurã addito,atque
hæc trita in vino bibẽda dato. Aut tædã pinguissimã cũ vino
dulci coquito,trium cyathorũ mẽsura vini affusa,& galbani
obolos tres & myrrhã adiicito,& vbi cocta crassa facta fue-
rint,tepida bibenda dato. Aut porri succũ,& myrrhã,& vinũ
dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semen terito,& in vino
albo veteri dato. Aut populi nigræ creticæ grana nouẽ in vi
no trita bibat. Aut ranunculi herbæ foliorum ac floris triti,
drachmæ Agineæ pondus,in vino dulci bibat. Si verò adhuc
secunda intus detineatur,Senectæ anguiũ obolũ in vino teri
to,ac bibendũ dato. Aut apij radicẽ,& myrti baccas coquat,
& per dies quatuor bibat. Aut cuminũ Aethiopicũ,& castorij
obolum,& cãtharidis parũ hæc in vino bibẽda dato. Aut fœ-
niculi

A niculi radicẽ,& in vino & oleo ac melle feruefactã bibat. Si
secunda nõ prodierit,conyzam tritã in lana subdito. Melius
autẽ est vt bibat. Aut conyzæ quãtum manus capit,& porri
succum,& netopũ chemæ mẽsura misceat,& hæc in vino bi-
bat. Aliud quod secũdã eiicit. Holoconitidis dulcis radicẽ,
est autẽ velut bulbus,& parua velut oliua: Hãc in vino teri-
to,ac bibendã dato. Et si quidẽ parua fuerit duas dato. Si ve-
rò maior,vna sufficit. Ammisceto autẽ ex seminibus cuminũ
Aethiopicum,& seseli massiliẽse. Aut silphij libyci semẽ sic-
cum chœnicis dimidiæ mensura,in vini heminis tribus co-
quat,& ad dimidias redigat,& de hoc bibat. Aliud. Viticis
semen,& seselis,pari portione simul cũ myrrha terito,& cũ
B aqua bibẽda dato. Alia secundas expellẽtia. Viticis albæ re-
centis acetabulum,in vino albo odorato tritũ bibendũ dato.
Aliud. Castorij aut sagapeni obolũ,bituminis drach.j.ni-
tri drach.ij. Hæc omnia terito,& in vino dulci,ac olei hemi-
na dimidia obolos duos ieiunæ bibẽdos dato. Et calida pro-
be lauato. Aliud similiter habens. Herinaceos marinos tres
totos tenuiter tritos,in vino odorato bibendos dato. Aliud.
Mentæ fasciculũ paruum,& rutæ & coriandri,& cedri aut
cupressi semẽ,in vino odorato bibẽdum dato. Et de herina-
ceis si habuerit,plurimũ sorbeat. Postea verò similiter calida
lauato. Aliud. Anisum,cedri baccas,semen apij,cuminum
Aetiopicum,seseli,singulorũ dimidiũ acetabulũ,tenuiter tri
tum,ex vino albo bibendũ dato. Aliud. Dictamni fasciculũ,
C & dauci seminis drach.ij.& melanthij tantundẽ,tenuiter te-
rito & in vino albo bibenda exhibeto,& multa calida laua-
to. Dato autẽ iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuæ
magnitudine,in oleo cedrino tritum apponat. hoc corrũpere
& eiicere morãtes secũdas potest. Aliud secundarũ expulso-
rium quod vteris infunditur. Quum secũda à frigore morti
ficata cõputruerit,vbi ventus frigidus fuerit crocum leuiter
tritum drachmæ pondere,cũ adipe anserino infundito,& ad
plurimum tẽpus finito. Potus ad idẽ probe cõferens. Conyzã
suaue olentẽ,& mel,& resinã terito,inq; vino odorato,aut in
syrmæa potione moderate purgãte bibenda dato,& calida
lauato. Alius similis potus ad puerũ & mala intus existen
tia. Aeruginẽ tritã cum melle,& syrmæa potione,bibẽdã
dato. Aliud subdititiũ,ad eiiciendũ fœtum immortuũ. Aeris

ramenta in molle linteũ indita, ad os vteri apponito, & pro- D
fueris. Aliud. Teſtã recentẽ, & adipẽ anſerinũ terat ac appo
nat. Aliud. Nitrũ cũ reſina coctũ, & in glandẽ efformatum,
gallinaceo adipe tinctũ appone. Aliud. Charien appellatur
herba, huius radicẽ non multo adeò tẽpore ad vmbilicũ ap-
ponito. Aliud. Cucurbitã ſyluestrẽ, & murium ſtercus, leui-
ter trita apponito. Aliud quod alligatur. Reſinã & adipem
gallinaceum, trita ac ſimul mixta, ſuper vmbilicũ ac ventrẽ
deliget. Aliud ſubdititiũ. Hederæ albæ ſemen, & cedri ra-
menta terat, & glãdes hinc factas ſubdat. Aliud. Teſtudinis
marinæ cerebrũ, & crocum Aegyptiũ, & ſalẽ Aegyptiũ teri-
to, miſceto, glandes formato, ac ſubdito. Suffimentũ expulſo- E
rium quod & ſanguinẽ ventris expellere poteſt. Salicis folia
in ignẽ poſita ſuffito, & mulierẽ circumlocatã ſinito donec
fumus in vterũ intrauerit. Abortus ſanatio. Quum mulier
abortum fecerit, & puer nõ fuerit egreſſus, ſiue putrefactus
fuerit, & intumuerit, aut aliud quid eiuſmodi paſſus fuerit.

Abortus. ſanatio.

Porri & apij ſuccum per linteũ expreſſum, de vtriſq; colli-
gito, & olei roſacei heminã, & adipis anſerini quadrantem
adiicito, reſinæq; obolos tres in oleo liquefacito, & vbi mu-
lierẽ ad pedes altiorẽ feceris, in vteros infundito, ac decum-
bens ad plurimũ tẽpus cõtineat. deinde ad dies quatuor deſi-
dere iubeto, & egreditur puer putrefactus. Sin minus ſalem
Aegyptium & cucurbitã ſylueſtrẽ viridẽ accipito, & melle
ammixto trita edẽda dato. Et poſtquam ederit, hinc & hinc F
moueatur. Aliud. Salẽ Aegyptiũ, & murium ſtercus, & cu-
curbitam ſylueſtrẽ ſumito, & mellis ſemicocti quadrantem
affundito, & reſinæ drach. j. in mel iniicito, & cucurbitam ac
muriũ ſtercus, omnia probè cõterito, & in glãdes efformato,
eáſq; ad vterũ ſubdito, quàm diu opportunũ eſſe viſum fue-
rit, Aliud expulſoriũ, quod puerũ enectum eiicit. Helxinẽ in
vino tritã bibendã dato. Aliud eiectoriũ, quod puerũ liuidũ
expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quãtum tribus
digitis apprehendere potes, & myrrhã magnitudine fabæ, in
vino dulci bibẽda præbe. Aliud expulſoriũ. Coriandrũ cum
radice, & netopũ apponat, ac deambulet. Aliud quod infun-
ditur, ſi mortuus fuerit puer, vt ipſum eiiciat. Crocum teri-
to, & anſerinum adipẽ affundito, & excolata in vteros infun-
dito, & ad plurimũ tẽpus relinquito. Ad fœtum immobilem
corrumpendum

Partus im. mortui eiectio.

A corrumpendũ ac expellẽdũ. Aluminis ſciſsi drach. j. myrrhæ
tantundẽ, veratri nigri obolos tres, in vino nigro leuiter tri-
ta, in glandes afformato. & apponito donec paulatim fuerit
exolutus. Collutiones vteros purgãtes, ſi ex partu aut inflam
matione fuerint exulcerati. Groſſos hybernos aqua affuſa
ferucfacito, & excolato. Deinde oleo tepido affuſo miſce, &
duas heminas ad ſummũ infunde. Omnes autẽ collutiones
nõ ampliore quàm hac mẽſura vteris infundãtur. Malico-
rium itẽ & mãnã thuris, in vino nigro auſtero coquito, & ex-
colatum vinũ infundito. Alia collutio. Fæcẽ vini vſtã lique-
facito, & cũ aqua infundito. Deinde malicoriũ, myrti bac-
B cas, iuncum odoratũ, lẽtes in vino coquito, & diffuſum vinũ
infundito. Alia. Butyrũ, thus, reſinã, mel, ſimul liquefacito,
& affuſo vino, tepida infuudito. Aut ſambuci fructũ in aqua
coquito, & excolata aqua, apium myrrhã, aniſum, thus, ſimul
in ipſa terito, & vinũ odoratũ pari aquæ menſura affundito,
excolatóq; per linteum, & tepefactũ infundito. Alia. Braſsi-
cam, & mercurialẽ, & lini ſemẽ, & linum viride, in aqua co-
quito, excolato, ac infundito. Aut foliorũ myrti acetabulũ,
myrrhã, aniſum, mel, reſinã, vnguentũ Aegyptiũ, omnia teri
to ac vnito, affuſsíſq; vini albi odoratiſsimi heminis duabus,
excolato tepefacito, infundito. Aut lauri fructũ & pulegium
in aqua coquito, & vnguentũ roſaceũ affundito, & cũ hoc te-
pido colluito. Aut anſeris adipẽ reſinæ ammiſceto, affusóq;
C ad hoc vino, tepefactũ infundito. Alia. Butyrũ & oleum ce-
drinum, in modico melle tepefacito ac infundito. Aut mel,
butyrũ, iuncũ odoratũ, calamum odoratũ. muſcũ marinũ ſu-
mito, & in vino coquito, excolato, ac infundito, Aut apij ſe-
men, ſeſelli, myrrhã, aniſum, melãthium, in vino coquito, &
excolatũ vinum infundito. Aut cedrũ in vino coquito, & cum
vino colluito. Aut hederã in aqua coquito, & aquam infun-
dito. Aut elaterij, aut cneſtri potiones duas in aqua coquito,
& duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris ſyl
ueſtris interioris magnitudinẽ digiti in duabus aquæ hemi
nis coquito, & melle ac oleo ad aquam affuſo infundito. Aut
radicis thapſiæ potiones duas leuiter terito, affusóq; oleo ac
melle, in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito.
Aut veratri nigri potiones duas, vino dulci & aqua dilutas
infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito, melléq; ac oleo

Cum partus nõ mouetur.

Lotiones diuerſæ.

 & aqua

& aqua affusa infundito. Collutio corroborãs, si vlcera pura D
fuerint. Grossos hybernos terito, & aquam affundito, & per
totã diẽ macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicoriũ, &
loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quũ autẽ
impura fuerint, & sordes deferuntur, fæcẽ vini vnà, cũ vino
& aqua infundito. Aut malicoriũ, rhoem coriariũ, myrtiq;
ac rubi folia in vino nigro coquito ac infundito. Collutio-
nes quæ infunduntur ad vetera vlcera. Succo brassicæ cocto
collue. Et mercurialẽ similiter ac nitrum rubrũ modicum
ammisce, & myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, anisum, apij se-
men, netopũ, resinã, mel, adipẽ anserinũ, acetũ albũ, vnguen-
tum albũ Aegyptiũ, Hęc omnia simul trita, & vini albi hemi E
nis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialẽ in aqua
coque & excola, & myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, netopũ, sin
gulorũ pares portiones adde, ac tepida infunde. Aut saluiã
& hypericum in aqua coquito, & cũ aqua colluito. Aut sam-
buci fructũ, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coqui-
to, & cũ vino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipẽ
anseris in resina liquefacito, & similirer oleũ cedrinũ modi-
cum affundito, & cũ melle liquefacito, ac tepida infundito.
Aut argẽti florẽ in vino & melle ac cera liquato, & cyperũ,
& iuncũ odoratũ, ac calamũ (quæ sanê etiã in vnguentũ am-
miscẽtur) & iridẽ ac muscũ in vino coquito & infundito. Aut
apij semẽ, anisum, seseli, Myrrhã, melãthium, in vino coqui-
to ac infundito. Aut cedrum creticã in vino coqnito, aut in F
aqua, & infundito. Aut hederã creticã in aqua coquito ac in-
fundito. Atq; hæc faciẽda sunt si vulnus habet, & myrrhã in
aqua dilutã infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua
infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in vino aut in
lacte cocto, quatuor heminarũ mẽsura macerato, & excola-
to, aut infundito. Aut cucumeris syluestris interioris, palmi
magnitudinẽ in aquæ heminis quatuor coqnito, & melle ac
oleo affuso colluito. Aut radicis thapsię duas potiones, in vi-
no dulci dilutas, cũ aquæ heminis duabus, tepidè infundito.
Aut veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus
dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulum melle ammixto
in aquæ heminis duabns dilue, & tepido vtere. Aut cucume-
ris syluestris magnitudinẽ palmi, & cneori potionẽ vnã, in
aquæ heminis quinque coquito, & melle ac oleo affuso col-
luito.

A luito. Aut grana cnidia sexaginta, in melle aut in oleo di-
luta, cum aqua infundito. Si ex partu alui profluuio corri-
piatur. Bibat vuã passam nigrã, & punici dulcis malicoriũ,
& internũ nucleũ, & coagulum hœdi. Hęc vino nigro diluta,
& caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato.
Triticũ autem modice torreto. Si verò ex partu sanguinẽ vo- Sanguinis vomitus caussa.
mat, huic hepatis fistula sauciata est. Hęc lac asini bibat, dein
de vaccæ nigræ, ad quadraginta dies. Et sesamũ tritũ donec
probè habeat. Bibat autem lac ieiuna. Si ex partu sedem do-
leat, iuniperi fructũ & appij radicẽ coquat, & ad dies quatuor
habeat, & lactucę semen cum anserino adipe tritũ edat. Si ve
B rò ex partu vteri inflãmari fuerint, solani succum infundito,
aut betæ, aut rhamni. Si ex partu crus ab vteris claudũ fa-
ctũ fuerit, & exurgere non poterit, semen hyosciami chemæ
mensura, in vino nigro ad triduũ bibat. Si verò mẽte percel-
latur ipsa bibẽs, lactis asinini periculũ bibendũ dato. Deinde
pharmacum à quo pituita purgatur. ex sandaracha aũt & ce
rato, & pilis leporis per triduum suffitus fiat. De inflãmatio- Contra vterorum inflammationem.
ne ex partu. Si ex partu vteri inflãmari fuerint, solani suc-
cum intra pudẽda infundito. Aut apij, aut rhamni, aut betæ,
aut cucurbitæ succũ expressum. Aut sambuci medullã ac te-
nerrimã partem derasam, oblõgam indito. Aut absinthiũ in
aqua terito, & lana exceptũ subdito. Si verò horruerit tollito.
Aut cotyledonis folia, & porrũ, in crassiore tritici farina co-
C quito, & oleo ipsis affuso præbeto. Bilem ex vtero purgantia.
Cucumeris syluestris internã partem tritã ac melle subactã.
in glandẽ efformato ac apponito. Pharmacũ autẽ dare opor- Diuersæ medelæ
tet, qđ sursum ac deorsum purget, & calida lauare apponere
vero anisum, aut melanthiũ: aut colocynthidis syluestris in-
ternã partẽ terito, & melle subactã apponito. Aut elaterij po
tiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in ob-
longiorẽ glandem redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminũ,
& allium, & ficũ oĩa leuiter trita & melle subacta apponito.
Calida verò lauet, & à balneo bibat. Aut thlaspi leuiter tritũ
& melle subactũ apponito. Aut ficus veteris pinguitudinẽ de
rasam elaterij potionib⁹ duab⁹ ammixtis, & nitro tm̃ quan
tum est elateriũ, cum melle subigito ac apponito. Aut peuce
dani tres cyathos bibẽdos dato. Et anisum ac melanthiũ vi-
no diluta bibenda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adi-
pe ouil

D pe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata la-
uet,quæ leniter adſtrigat. Aut elaterij potiones tres cũ ouil-
lo adipe, in glandẽ circũ pennã efformato , & vbi amouerit,
ſufficienti aqua probè eluatur. Aut thlaſpis potionẽ cũ melle
dato. **Collutiões variæ.** Collutio ſi biliosa fuerit. Elaterij potiones duas
aqua dilue,& oleũ narciſsinũ affunde,& cum tepido collue.
Aut colocynthides ſylueſtres duas in lactis aſinini cocti he-
minis quatuor macerato,& vnã excolato, ac oleũ narciſsinũ
ammiſceto,& infundito. Alia collutio bilioſa & pituitoſa.
Pituitoſa & bilioſa lauatio. Cucumeris ſylueſtris internã partẽ palmi magnitudine,in
aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle ac oleo an-
thino ammixto infundito. Alia pituitã & bilẽ purgans. Gra-
E na cnidia ſexaginta,melle ac oleo anthino ammixto,cũ aqua
infundito. Aut cneſtrũ in aquæ potabilis heminis quinq; co-
quito,& duabus excolatis,mel & oleũ anthinũ cum narciſsi-
no ammiſceto,ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Groſsi
hyberni vſti in aqua macerantur,& ad aquã excolatã oleum
ammiſcetur,ac infunditur. Poſteà verò collutio fiat ex mali-
corio,galla,loti ramẽtis. Hæc autẽ in vino nigro coquere o-
portet. Aut fæce vini vſta vtere cũ aqua. Et poſtea hæc infun-
dito,myrti folia & rhoem coriarium. Coquãtur autẽ in vino
nigro odorato. Et poſtea lẽtiſci folia,& hypericum,& ſaluiã,
cum vino nigro odorato cocta infundito. Aut cum braſsicæ
aqua,in qua mercurialis cocta ſit,modico nitro adiecto, col-
luito. Aut elaterij potionẽ,cũ oleo narciſsino aut anthino,te-
F pidam infundito. Si verò bilioſa fuerit,colocynthidas duas,
in lactis aſinini cocti quatuor heminis macerato,& cũ exco-
lato colluito, oleo narciſsino aut anthino ammixto. Aut cu-
cumeris ſylueſtris internã partẽ palmi magnitudine,in aquę
potabilis heminis quatuor coquito, & melle ac oleo anthino
addito,colluito. Hæc collutio pituitoſæ ac bilioſæ conducit.
Collutio pituitã trahẽs. Granum cnidium, & mãdragoræ li-
quorẽ terito cum aqua. Nã purgatio multa & oĩs generis ex
hac collutione contingit. Aut allij caput integrũ,nitrũ, ficus
internam pinguẽ partẽ,æquis portionibus trita ad gallæ ma
gnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cumini folia cũ vino
trita, in lana ſubdito. Aut radicẽ albã terito, & melle affuſo
ferueſactã in glandẽ redigito,ac apponito. Aut ſilphij liquo-
rẽ cum ficis emollito,& glandẽ efformato. Bonũ eſt & cucu-
meris

A meris ſylueſtris ſemẽ ſimiliter tritum ac præparatũ. Aut fel
tauri,& nitrũ rubrum,& neropũ,ac cyclaminũ,illorũ quidẽ
gallę magnitudinẽ,cyclamini verò ampliorẽ portionẽ,mel-
le ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud ſubdititiũ.
Cyclamini caput purgatum aqua terito,& lana tenera exce-
ptũ apponito. Aut myrrhã,ſalẽ,cuminũ,fel tauri,cum melle
eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & indici pharmaci
oculorum,quod vocãt piper grana tria,decorticato:& rotun
di itẽ tria. Hęc autẽ terito,& vino veteri tepido diluta,inſtar
glãdis circũ volucris pennã efformato,& ſic adhibeto. Aut ti-
thymali ſuccum melle ſubactũ. Aut ſcillæ radicẽ lõgitudine
B digitorum ſex, duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Aut
ipſam ſcillã abſq; radice terito,& ſimiliter lana obuolutã ap
ponito. Collutio ſi pituitoſa fuerit mulier. Veratri potiones
duas in vini dulcis heminis duabus diluito,& pmixta infun-
dito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet,
aut ſambuci fructum,aniſum thus,myrrhã,vinum. Hæc om
nia terito,& cũ ſucco horũ colluito. Aut braſsicã in aqua co-
quito,& in huius ſucco mercurialẽ coquito,& nitri parũ, &
excolatum infundito. Aut cneſtri potionẽ in melle dilutã im
mittito. Verũ mẽſes cõſiderare oportet,an bilioſi ſint,aut pi- **Menſium cognitio.**
tuitoſi. Ad hoc arenã ſiccã tenuẽ in ſolẽ ſubiicito,& quũ men
ſes prodierint,ſanguinem ſuperfundito,ac ſiccari ſinito. Et ſi
quidẽ bilioſi fuerint,ſanguis in arena ſiccatus viridis euadit.
Si verò pituitoſi,velut mucus conſpicitur. Si igitur pituitoſi
C fuerint,cneſtri potionẽ cum aquæ mulſæ hemina infundito.
Purgatorium molle,aquã ducit & pelliculas, ac ſaniem ſub-
cruentã. Detrahit & mẽſes,niſi diuturni fuerint,& vterorum
os mollit. Vnguẽtũ narciſsinũ,& cuminũ quod editur,myr-
rhã,thus,abſinthium,cyperũ,vnguẽtum roſaceũ. Horũ ſingu
lorũ pares portiones,narciſsini verò quatuor partes ſumito,
& crudi lini puluillo dum à ſtupa depectinatur ammixto,o-
mnia terito,& glandẽ circũ pennã efformato,& linteo tenui
circundato deligato,& in oleum album Aegyptiũ tingito,ac
apponito,& per totã diem ſinito. Et vbi lauit & amouit,aqua
odorata perluat. Aliud purgatorium. Ducit aquã & pellicu- **Purgamentũ ad multa.**
las,& mucos,& ſaniẽ ſubcruentã. Myrrhã,ſalẽ,cuminum,fel
tauri, melle ſubacta & linteo indita apponito, & totũ diẽ in-
ſita ſinito. Deinde vbi lauit & amouit, aqua odorata perlua-
tur.

tur. Aliud.Salē,cuminum,fel tauri,melle ſubigito ac ſubdi- D
to.Et ſilphium ficui ammiſceto ac apponito,Deinde vnguen
to roſaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato portio-
némq; ipſorum terito,ac in glandē efformato.Aut allium &
nitrū rubrū,& ficū, paribus portionib⁹ melle ammixto ſub-
denda dato.Et vbi amouerit,cerui adipē apponat in vino li-
quefactum. Aut piperis grana quinq; cum modico elaterio,
muliebri lacte inſtillato,in lana vnguēto tincta apponat, ac
amoueat eodem modo.Aut pinguiſsimá ficus partē cum ela
terij potione,& nitri rubri ac mellis æquali portione,eodem
modo. Aut fel tauri,nitrū rubrum,netopum,cyclaminū,pa-
ribus portionibus,eodē modo cū melle in glandē efformato.
Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat.Et eo amoto E
roſaceum illinat.Aut cucumeris ſylueſtris longi internā par
tem,excēpto ſemine,cū lacte mulieris maſculū alētis,& myr
rhā purá,& modicum mel,& vnguentum Aegyptium,terito
& apponito.Aut cucumeris ſylueſtris partē internā ſiccato,&
ſine ſemine tundito,& adiecto melle feruefacito, & glādem
oblongá efformato, atq; oleo albo tinctum ſubdito. Aut ſyl-
ueſtrē cucurbitá eodē modo. Aut elaterij potiones tres cum
farinæ maſſa terito,& glādē formato. Aliud ſimiliter faciēs.
Grana cnidia decorticata triū potionū mēſura coquito, &
melle affuſo apponito.Deinde roſaceum illinito. Quæcunq;
verò glandē ſubdunt, eas priùs lanā in glandē infigere dein-
de linteum tenue circundare oportet, atq; ſic oleo Aegyptio
tinctam apponere.Ducunt autem hęc maximè,& pelliculas F
auferunt,Subdititia purgatoria fortia,quæ aquā ducere poſ-
ſunt,& muços,& pelliculas,magis quàm priora.Piperis gra
na quatuor maxima,aut etiā parua,ſi opus fuerit,ad elaterij
potionē ammixta terito,& muliebri lacte inſtillato, cū mo-
dico melle ſubigito.Atq; hęc in lanā mollē circū pēnā obuol
uito,& linteo circundato apponito, vbi priùs in oleū Aegy-
ptium tinxeris.Maneāt aūt ſubdita per diē,& vbi amouerit,
adipē cerui apponat.Potiones,ſimiliter purgatoriæ, quæ ſe-
cundas eiicere poſſunt, & mēſes detrahere,& fœtum enectū
educere.Cantharides quinq;, alis & cruribus ac capite aual-
ſis:& tribulū ad mare natū cum radicibus ac foliis tritū con
chæ menſura:& euanthemi viridē ſiue luteā internā partem,
& ſeminis appij tātundē,& ſepię oua quindecim,in vino dul
ci temp

Purgatio-
nes diuer-
ſæ.

A ci tēperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit, in aqua ca-
lida deſideat,& aquá mulſam aquoſam bibat, & vinū dulce.
Alia.Ranunculi foliorum ac floris triti, ęginei ſtateris pon-
dus in vino dulci bibat.Cùm autē dolor habuerit, cicer albū
& vuas paſſas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam
dato.Et vbi vrinæ ſtillicidiū vexarit,in aqua tepida deſideat
& vinum dulce bibat.Subdititia purgatoria ſi potiones non
purgarint.Mercurialē tritam,ac myrrhā apponito.Aliud ad
omnem morbum,& aperire,& purgare potens. Myrrham
modicā & ſaluiam,& aniſum terito ac vtitor. Purgatorium
quod ſterilem purgare poteſt.Si os vteri non rectè habuerit,
B ſtercus bubulū ſiccū tuſum ac cribratū quatuor chœnicum
mēſura,& aceti heminas decē,& vrinæ bubulæ tantundē,&
ſalſuginis marinæ heminas viginti,pro fomēto adhibeto, &
ad multum tēpus hoc leniter facito.Deinde lota vbi lēticulę
decoctum,& mel ac acetum mixta bibit,vomat. Et farinam
ſorbendā dato:& vinum odoratū vetus ſub dio per noctē ex-
poſitum,inſuper bibendū.Cibum autē ea die ne guſtet. Se-
quenti verò granum cnidium deuorādum dato. Tertia verò
pharmacū vrinā ciens exhibeto,ita vt vuas paſſas & cicer al-
bum,duarum chœnicum mēſura ſumas,& aquę ſemicōgios
tres affundas.Deinde facta coctura excoles,& ſub dio per no
ctem exponas, & poſtera die bibēdum prębeas:& ſubdititiis
pharmacis vtatur.Aliud purgatorium menſium. Stercus bu
C bulum velut cōchæ teſtá efformato,& cupreſsi ramenta am-
miſceto ac ſubigito, & in ſole ſiccato:& in hoc ſuffimēta in-
iicito,ac ſuffito. Aliud quod infunditur ad ſimilem affectio-
nem,ſi mēſes non prodeant.Spinæ albæ folia trita,& excola-
ta ac tepefacta infundito.Illitio purgatoria, quæ vteros pur-
gat.Porri & naſturtij ſemen tritum,& vino ac lucte cocto di
lutum,imo ventri illinito.Illitio mollitoria .Ducit aquá, &
muços,& pelliculas.Et puerperij purgamēta detrahit, & nō
exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiá partē, & ſalis granum,
& picem aromatibus conditā,cōtundito ac trita miſceto.Sit
autē myrrhæ dimidia pars, ad ſalē ac picē cōtuſam. Hæc in
linteum ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immit-
tito.Sint autem duo lintea,vt alterum in die, alterum nocte
habeat,donec colliqueſcát.Lauetur autem calida. Et deinde
vbi amouit,aqua odorata perluatur.Si voles mulierem con-
cipere

Vt cōcipiat
mulier.

cipere,ipſam & vteros purgato. Deinde ieiunæ farinā eden- D
di dato,& vinum meracū inſuper bibendum,& nitrū rubrū
aut cuminū,& reſinā,melle ſubigito,& in linteo ſubdito: &
vbi aqua defluxerit, nigros ſubdititios talos ad emolliēdum
apponito,& cum viro concumbat. Si verò os cōcluſum fue-
rit,etiā fici ſuccum apponat,donec fuerit apertum, & ſtatim
aqua eluat. Cæterum accipitris ſtercus in vino dulci terat,&
ieiuna bibat,& tunc viro condormiat. Aut vbi menſes deſie-
rint,anſeris aut vulpis ſtercus, in roſaceo vnguento terat, &
pudendum illinat,ac condormiat. Si vlcera fuerint acria &
inflāmata,hac collutione vtere. Adipē anſeris & reſinam mi-
ſce,& aqua tepida diluta infunde. Aut butyrū melle ammix-
tum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ teſtā E
paruā deradito,& myrrhā ac mel ſimiliter. Hæc in vino ni-
gro odorato diluito,ac tepidum infundito. Si vlcerata aut
puſtulis plena fuerint ſumma labra,carnē bubulā ſumito,&
butyrum ſiue adipē anſerinum,& aniſum aut crocū, aut ſpo
dium cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito.
Si vlcera fiant ac mordeant,Bubulā carnē adipe illinito, &
carnē ſubdito. Et ſi ſordida fuerint,eluito,& fomētum ex fici
radice adhibeto. Et poſtea etiā de pinguedine in vino dulci
bibat. Si in pudendis fiant vlcera, bubulum adipem illinito.
Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleæ
folia,& rubi,& mali punicę,eodē modo. Sit autē vinū pram
nium. Atq; hæc quidē ſic facienda ſunt. Et perſeæ arboris vi-
delicet folia terito,& ad pudenda apponito. Aut Anethi & F
appij ſemen tritum illinito. Si feruido ac ſuperficiario vlce-
re pudenda laborēt,ſic curare oportet. Carnē bubulā longi-
tudine duorum palmorum paruorū, craſsitudine verò ligni
quod in foramen bipennis immittitur,pudendi videlicet vi-
rilis forma,vſq; ad veſperam apponat. Noctu verò auferat.
Poſtera die autem rurſus apponat vſque ad meridiem, & bi-
bat vinum dulce,melle ad vinum ammixto. Collutio ſi vl-
cerati fuerint vteri,& ſi vrinæ ſtillicidium vexarit. Porrum,
ſambuci fructum,ſeſeli,aniſum,thus,myrrhā,& vinum ęqua
li menſura ad horum ſuccum. Hęc mixta & feruefacta frige-
Medela omniū quæ in pudēdis naſcuntur. facito,& moderatè colluito. Aut mel,butyrum,medullam,&
ceram immittito,ac illinito. Ad vlcera quæ in pudendo ſunt
ac enaſcuntur. Folia oleæ,& rubi,& hederæ,& mali punicæ
dulcis

A dulcis terito,& vino veteri diluta,noctu in lana pudendis ap
ponito,& pro cataplaſmate adhibeto. Quū autē dies venerit,
detrahito.& myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut
anſeris adipē,& reſinā liquefacito ac infundito. Aut butyrū
& oleū cedrinū,modico melle ammixto infundito,Ad vlcera
in vtero reſiccanda. Argenti florem in vino terito ac infundi
to. Aut butyrū cum melle infundito. Aut bryoniā albam, &
myrrhā,& mel,vino diluta infundito. Poſtridie verò vino ni
gro tepido eluito. Aut lentiſci folia in aqua coquito, & cum
hac poſtea colluito. Si vlceratū fuerit os vterorū, Butyrum,
thus,myrrhā reſinā,medullā ceruinā infundito. Aut lenticu-
lā in aqua coquito,& cū excolata aqua colluito. Quum verò
B aqua ex vteris fluxerit,& vlcera fuerint,& lancinarint,anſe-
ris adipem & ouum illinito. Aut ouillū aut ſuillū adipē:& lē
tem in vino coquito & hoc pari aqua tēperatum infundito.
Quæ verò in pudēdo ſunt vlcera,cū hoc perfundito,& man-
nam thuris, rubum, pini corticem inſpergito.& cum aqua
horū lauentur. Expulſoriū ſi mortuus fuerit fœtus. Galbanū Fœtus immortui iniectio.
oliuæ magnitudine linteo inuolutū,ac oleo cedrino tinctū,
ad os vteri apponat. Aliud. Calamū odoratū,& cucumeris
ſylueſtris medullā,cum adipe anſerino terito. Deliget autē
vmbilicum & pectinem,& de hoc modicū lanæ inſtillatum
ad os vteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahitur. Aliud.
Rubiā & cedri ramēta cōtundito,& aqua affuſa ſub dio per
noctem exponito,Deinde mane ad dolores partus exhibeto.
Aliud. Silphij drach.j.& porri ſucci acetabulū, cedrini olei
C dimidio cyatho paruo ammixto,bibēda dato. Aliud. Tauri
fel oboli vnius aut ſemioboli pōdere, in vino terito ac exhi-
beto. Aut fermento oblitū, torrefactum deuorandum dato.
Aliud. Cancros fluuiatiles quinq; & rumicis ac rutæ radicē,
& fuliginē de furno,omnia ſimul trita,& cū aqua mulſa vni
ta,ſub dio per noctē exponat,& ieiunia ter bibat. Aliud. Cu
cumeris ſylueſtris medullā tritā, in cedrina pice lanæ inuol-
uito, & cum filo ad pennam deligato,apponat autē intro,ita
vt pennę dura pars paululum foras promineat ex lana. Quū
autem ſanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri
virgulā lōgitudine ſex digitorū lana obuoluito,extremā ve-
rò ipſius partē nudā ſinito. Deinde quàm maximè intrò ap-
ponat,& vbi extrema pars cruētata fuerit, amoueat. Aliud.

Veratrum nigrum,& cantharidas,& conyzam in aqua terito,& glandulam mollem sex digitorum lõgitudine efformato,siccato,& vbi dura facta fuerit,lana inuolutã apponat. Sũmam autẽ partẽ cedria illinat,sitq; ipsa nuda. Cùm verò sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud expulsoriũ. Si fœtus mortuus aut syderatus intus fuerit,ranunculũ & elaterij parum in aceto meraco misceto ac bibendum dato. Aut brassicæ tener coliculus in summa parte netopo illinitus immittatur. D

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

Diuersi fluxus.

FLVXVS albus in senioribus mulieribus magis fit quàm in iunioribus. Fluxus fuluus in vtrisq;. Fluxus ruber ex iunioribus. Et ruber quidẽ fluxus fit in febre. Magis autem ex abortu fit & ex mensiũ interceptione, quũ F cõclusi derepentè eruperint. Fit etiã ex partu & febribus,& sanguis profluit valde multus,& grumi excidunt. Et dolor fit claui cularũ ac tẽdinũ,& corporis torpor,& crurũ perfrigeratio. Aliquando verò etiam nasus effundit ad dẽtes,si amplior sanguis discesserit. & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiunt,& perfrigerationes,& febris bilis meracæ ac pruriginosæ: eadem die sæpe rigent,& rursus sudant. & aliquando à supernis locis conuulsiones ipsis fiunt,aliquãdo ab infernis. & ad inguina dolores acuti ac fortes irruũt,procedẽtes velut dolores partus. Quandoq; etiã vrinæ stillicidiũ adest,& os siccũ est,& sitis premit: & lingua aspera est: & digiti pedum magni cõtrahuntur, & ad suras semper cũ femore distenduntur. Et lũbi dolores vexantur

A xantur:& manus impotentes fiũt. Quum autem huiusmodi fiunt,tunc etiã neruorũ antrorsum ac retrorsum distẽtiones fieri solent,à clauiculis iuxta iugulũ,ad maxillas & linguã. A talibus verò paulo post retrorsum,à tẽdinibus iuxta spinã ad lũbos,atq; sic per violentiã pereunt,prędicere igitur oportet fluxibus inchoãtibus,& diætã cõstituere hoc modo. Mane quidem dandũ est pharmacũ ad fluxiones,ex his quæ ego describã. quocũq; maximè opus habere visæ fuerint. Dandũ autẽ & ter & quater,si multus sanguis discesserit. Diæta igitur cõstituatur,si quidẽ sine febre fuerint,ex cibis. Si verò febricitarint ex sorbitionibus. Sunt autẽ ex sorbitionibus hæ cõmodissime,panicũ,lenticula,farina horni ac recẽtis tritici cocta, alica cocta sorbilis,zea cocta. Ex potionibus verò polentæ pollen in aqua,& ramenta à panibus derasa cõtusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ,quas etiã insulsas delingere prodest. Ex cibis verò panis exassatus in cinere. Obsoniũ autẽ sit leporis caro,& colũbæ,ac palumbis,& cocta,& assata. Et hœdi caro assata,nullo ascititio cõdimento addito,sed vt in acetũ salem intingant. Hepar item capræ aut bouis in cinere assatum. Oui tenue,aut ipsum luteũ. Caseus insulsus. Ex oleribus autẽ nullũ gustent, neq; coctũ, neq; crudũ. Et à balneis abstineãt. Et manus ipsis deligato,ita vt lana sordida ipsas circundes,& laqueũ immittas supra cubitos,& ad poplites,supra genua. Et cum cucurbitis sub mãmas affixis,ipsas eleuato,modo ad dextrã,modo ad sinistram partẽ trãslatis. Si verò spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ,cucurbitã amoueto,sanguinẽ autem ne detrahito. Verùm subditiitis vtere,quæ ego describã, & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta. Et si quidem ex fluxionibus mulier euaserit,vbi multus sanguis discessit:& color est exalbidus, & facies eleuata,& sub oculis tumores laxi,& crura turgida,& vterus humidus,ac semper præter rationẽ hians. Et quæ discedunt aquosa sunt,velut à crudis carnibus succus. Talibus si robustæ fuerint,vomitus ciere oportet ieiunis,& post vomitus prandium exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuuies,aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis resiccatio. Si verò ad hæc non sedentur,neque confidant vteri,neque à fluxionibus liberentur,respectu virium corporis

Medela.

Sorbitiones.

B Potiones.

Cibus.

C

 habito

habito. si quidẽ robusta fuerit, veratrũ dare oportet. Si verò D
non obediat, caput purgare, facta autẽ purgatione, per diætã
Quæ in his reliqua curare eodem modo velut circa steriles. Cõsiderare
considerentur. porrò oportet etiam naturas mulierũ, & colores, & ętates, &
tempora, & locos, & ventos. Aliæ enim frigidæ, aliæ humidæ
ac fluidæ, aliæ calidæ quidem, sicciores autẽ & stabiles sunt.
Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt ac fluidiores.
Nigræ verò, sicciores & acerbiores ac adstrictiores. Quę verò
vini colorẽ referunt, medium quiddã inter vtrasq; habẽt,
Sic autẽ & in ætatibus cõtingit. Iuuenculę enim humidiores
sunt, & multo sanguine plerunq; refertæ. Aniculæ verò sicciores,
& modicum sanguinẽ habentes. Medię vero medium
quiddam inter vtrasque habẽt, vt quæ nunc æquales existũt. E
Oportet autẽ eum qui rectè hæc tractare volet, semper mulierum
naturas discernere, & temporũ occasiones, & ætates,
& tẽpora, & locos, & ventos. Si fluxus in vteris obortus fuerit,
sanguis multus fluit, & grumi cõpacti excidunt, & dolor
occupat lumbos, & laterũ mollitudinem, ac imum ventrẽ, &
durus est venter, & ad cõtactum dolet, & rigor ac febris acuta
corripit, & debilitas oboritur, & omnia præter humeros
ac scapulas dolet, & calor inuadit, & rubescit, & venæ duræ
fiunt ac renitentes. Morbus hic maximè fit ex abortu. Fit &
Morbi caussa. quũ menses multo tẽpore retenti derepente eruperint. Huic
Medela. vbi sic habuerit, grossum siccum cõtusum ac cribratũ in linteũ
alligato, ac apponito, & imo vẽtri perfrigerãtia imponito.
cauẽs ne horreat. Postquã autẽ fluxus steterit, oleæ syluestris F
folia in acerrimo aceto coquat, eóque pudenda perluat.
Bibat autẽ vinacea, & rhoẽ rubrũ in aceti acerrimi hemina
dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra
siccata ac trita, cum farina recenti, pari potione mixta, ieiunæ
bibenda dato, Si verò fortius facere voles, duabus farinæ
Qualis fluor. partibus ammixtis, bibendum dato. Et ne lauetur. Cibis autem
vtatur siccis, & vino nigro vinoso. Si verò intumuerit,
fluxu iam sedato, pharmacũ deorsum purgans bibendũ dato,
post pharmacũ autẽ vteros grossorũ decocto colluito, &
posteà acerba infundito. Si verò his factis, humecta fuerit,
suffitum faciat donec resiccet. Ruber fluxus fluit talis, qualis
sanguis victimæ recens mactatæ, & grumi pellucentes.
Aliquando verò etiã fluxum rubrum emittit, & venter imus
attollitur

A attollitur, & attenuatur, & impotẽs fit, & indurescit, & ad cõ
tactum dolet, velut vlcere pręsente. & febris habet: & dentiũ
fremitus. & dolor ad ipsa pudenda, & pubem, & lateris mollitudinẽ,
& lumbos, & tẽdinem, & ventrem, & pectus, & scapulas
irruit. Et alias omnes partes dolet. & impotentia ac pusillanimitas
occupat. & color mutatur. In principio quidem
morbi hæc corripiunt. Si verò hæc omnia morã trahant, adhuc
magis debilitatur. & manifestus est morbus. & cauæ partes
attollũtur, & pedes intumescũt. Morbus hic ex partu maximè
corripit, si quid in ipsa dilaniatum nõ prodierit, sed intus
cõputruerit, & fœtus exasperatus fuerit. Hanc si in princi Medela.
pio cõtigeris, spõgiã humectã ipsi adhibeto. quum fuerit do-
B lor. Aut linteũ tenue molle rasum, aqua frigida madefactũ
ventri imponito, & aqua perfundito. & lectum à pedibus altiorem
facito, atq; sic insternito. & ad mẽses ciendos medicamentum
quodcunq; magis admiserit, bibendum prebeto.
Apij semen torreto, tundito, ac cribrato, & erysimum similiter,
& peplij semen cum polẽta cribratum, & vrticæ semẽ similiter,
& scabiem oleæ syluestris, & gallã, & rutã, & origanum,
& pulegium cum polenta cribrato ac misceto: polentã
verò crassam torreto, & triticeam polentam cõmolito, & caseum
caprinum sordibus derasis, & de alliis quidem singulorum
æquales portiones misceto. Origani verò & rutæ, & scabiei,
& gallæ dimidium. Hæc ieiunæ ante motũ bibenda dato.
Miscere verò etiã oportet ad vsum, si acriora prodierint,
C & cyceonem exhibere. Et de pharmaco quidem pars vna sit,
& casei vna, & vna polẽtæ. Ad vesperã autem melle ammixto
bibenda dato. & donec quidem principium morbi fuerit,
& sanguis multus prodierit. & modico tempore intermiserit,
& dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si verò sanguis
paucior fluxerit, & per breuius tẽpus, ea quæ deorsum
aut sursum ducunt bibenda dato. & pudenda lenibus fomentis
foueto, prout semper oportunum visum fuerit, & zeam
vnà cum cortice fractam, & grossos siccatos, tusos ac cribratos,
& oleæ folia similiter, singulorum pares portiones in cataplasmate
adhibeto. & lac bubulum coctum, aut crudũ bibendum
dato, respectu ad id quod rectè habet facto, & pro- Profluuiũ
ut opportunum esse visum fuerit. & videtur morbus hic de- ex abortu
bilis ac lethalis esse, & paucæ ex ipso effugiunt. Quum mu- vel labore.

lieri

lieri ſanguis ab articulis fluxerit,à partu aut à labore corru D
ptæ,quidam putant ex medicis hoc fluxum eſſe. Eſt autem
aliud.Nam hoc quod ex articulis,& ex lumbis,ac coxendice
aliud eſt,glutinoſum eſt ſimul cũ ſanguine.Illud verò quòd
Medela. ab vteris & cauis venis fluit,ſanguis purus eſt.Hãc ſuffire o-
portet hoc modo,Zeæ fractæ ſemodium aceto modico ſubi-
gito,vt i.e per totum vteros humectes : & ſulphuris viui ſe-
mioboliũ ad zeas tritas ammiſceto,& aceto ſubacta per no-
ctem ſinito.Mane verò multo igne accenſo,obturamenta de
doliis olcariis imponito,& ſordes officinæ fullonum,& ſer-
pentis ſemẽ ammiſceto.Mox autem multum ignem tollito,
& non vrito.ſed maximè ſuffumigare facito.Oportet autem
ſellam perforatam adeſſe,& mulierem veſtibus contectam E
inſidere,vt ne quid præterſpiret.In ignem verò medicamen
tum cum aceto præparatum inſpergito,itémque de ſemine
ſerpentis.Sed & myrrha ammixta efficax eſt,vt ſuffita pudẽ
dorum cruentationem ſedet.Si verò ſatis habuerit , eryſimi
ſemen torrefactũ terito,& in vino exhibeto. Fluxus fuluus
fluit velut ex ouo vitioſo multus & graueolens.& vteri in-
flammantur.& dolor ex lumbis & inguinibus emergit. &
prodeuntia multa ſunt,& ſi non liberetur,celeriter fluentia.
At etiam ſi tempus accedat,quæ reſtãt putrefacit,quàm ma-
ximè id fieri poteſt.Riget enim,& velut à carnibus aſſatis
humor defluit.& cum his ſimul febres fortes ac rigores
fiunt. Ex huiuſmodi verò fluxibus multæ pereunt,paucæ ef F
fugiunt.& ſi quidem in principio acceſſeris, ſic curare opor
tet. Si ſine febre fuerint ac robuſtæ,veratrum ipſis dato. &
Curatio. intermiſſis tribus aut quatuor diebus , pharmacum deor-
ſum purgans exhibeto. Poſt purgationem verò ſic diætam
conſtituere debes, quo fluxiones aquoſæ ſint ac tenues.Ma-
ne quidem ieiunæ pharmacum aliquod ex his quæ ego de-
ſcribam ad fluxum , ebibendum dato in vinum inſperſum.
Poſt pharmacum autem , alia diæta curato. Vteros verò
ſic curato. Si quidem inflammati fuerint ac concluſi, fo-
menta adhibere oportet mollia, donec os vterorum molle
fiat.Poſt fomenta,infuſis qualibus opus habere viſæ fuerint
colluito,ſiue magis purgantibus,ſiue mollioribus. Poſt col-
lutiones,mollitoria apponito.Si verò non facilè ſolubile ſit
oſculum,foueto & ſubdititiis mollito , quæ ego deſcribam,
donec

A donec apertũ fuerit. Quod ſi ad hæc fluxiones non ſedentur,
caput purgato,& ſic victus rationẽ conſtituito. Si quidẽ ſine
febre fuerit,aſininum lac bibat.& oleribus coctis hortẽſibus Cibaria.
ac ſylueſtribus vtatur,excepto allio,porro,braſsica & rapha
no longo. Ex marinis autẽ,raia leui,ſcorpio,cõgro,torpedi-
ne,anguilla,paſſere,gobio : coquere verò oportet cũ cepis &
coriandro,in muria dulci ac pingui,ita vt probe percoquan-
tur.Ex carnibus autẽ,maximè ſuilla,deinde agnina,aut ouil
la,coctis potius quàm aſſatis,& ipſarum iuſculis. Vino verò
albo mellei coloris,aut aquoſo.Balneis autem nõ valde cali-
dis,neq; multis,excepto capite.Si verò ex hac diæta,ab vlce- Nutricatus
ratione & inflammatione liberẽtur,humidi verò ſint vteri, mutatio.
B pro balneis quidẽ,illuuie.pro fuluis autẽ vinis nigris.& pro
aquoſioribus meracioribus.& pro polẽta panibus,& pro piſ-
cibus carnibus aſſatis,& omnibus cibis ſiccãtibus,quibus ſa
nè in alui profluuiis vtimur.à collutionibus autẽ omnibus
abſtineat,excepto vino & aqua.Suffitus autẽ fiat per adſtrin-
gentia.Optimũ autẽ eſſet ſi cõciperet.Si verò iuuencula fue-
rit,frequẽter ieiuna vomat,& poſtea parum prandeat. Atq;
hæc harũ fluxionum diæta eſt. Fluxus albus fluit velut alba Profluuiũ
aſini vrina,& in facie ſunt tumores albi,& partes ambæ ſub albũ qua-
oculis tument.& hydropiformes ac non valde bona ſpecie le.
præditi ſunt oculi,& ſplendor abeſt.& lacrymoſi ſunt oculi
ac hebetes.& color corporis exalbidus ac puſtuloſus.& vẽter
imus tumidus.& in maxillis puſtulæ paulatim rubẽtes,par-
C uæ,aquoſæ ac malignæ.& in cruribus tumores laxi,& ſi preſ-
ſeris digito,notæ imprimuntur velut in fermẽto,& os ſaliua
impletur.& ſtomachi morſus percipiunt quũ ieiunæ fuerint,
aut etiã vomuerint velut acidã aquam,& ſi ad accliuẽ locũ
procedũt,anhelatio citius corripit,& ſtrãgulatio,& crurum
perfrigeratio,& genuum impotẽtia.& in ore vlcera feruida
ac ſuperficiaria.& vterus præter rationẽ aperitur,& ad oſcu-
lum procidit grauis,veluti plumbũ. Et dolores per femora
tendunt.& omnia inferna perfrigerantur,ab imo ventre in-
choantia vſque ad pedes.& plãtæ torpent,ac ingredi nõ poſ-
ſunt.Tales difficile eſt à morbis liberare.Nã & ætate proue-
cta ſunt,& afflictiones cõſeneſcunt.Niſi caſus aliquis ſponta-
neus forte fortuna allapſus ipſas ſoluat.Has exhaurire opor- Curatio.
tet quum redundarint,per pharmaca quæ bilẽ flauã nõ pur-
M 4 gant.

gant.Sed vrinā cientia his pota cōferunt,& capitis purgatio- D
nes,& illuuies.& epithymi albi potus,& deambulationes.&
Profluuiū aliud albū. omnis reficcatio in victu,Hæc vbi fecerint,ſanæ quidē peni-
tus nō fiunt,facilius autē degunt. Fluxus albi alterius cura-
tio. Purgatur album ſubluteū,& quū mingit,morſum perci
pit,& lancinatur,& vterus vlceratur.& febris corripit acu-
Curatio. ta,& calor multus,ſitis,vigiliæ,& mente mouētur. Et quum
aliquid feſtinanter egerit,anhelatio ipſam inuadit,& mēbra
exoluuntur. Hāc mecona,hoc eſt peplum albū bibere opor
tet,& vrticæ ſemē,& quod præſtat,mali punicæ dulcis radi-
cem,& rhoem,ac gallā.Hæc in vino acerbo bibenda dato,&
mali punici ſuccum,aut caſeum caprinū ammiſceto.Subter
autē ſuffito zeam,& groſſos hybernos,& oleæ folia,& ſcabiē E
eiuſdem,& cucumeris ſylueſtris cortices ex tertia parte,reli
qua paribus portionibus. Sorbeat etiā olera cocta,& ſorbi-
tiones ex amygdalis & ſeſamo.& geſtetur ac curru vehatur,
& nō quieſcat. Alius fluxus. Defluit multū velut vrina ouil-
Profluuiū aliud. la.color eſt albus,& tota intumeſcit,& in tibiis eminētiæ la-
xæ & rubicundæ emergunt.& ſi digito attingas,notæ foueas
præ ſe ferētes tibiis ac pedibus imprimuntur.& ſi quid edat,
impletur ac inflammatur.& vbi iter fecerit,& opus aliquod
obierit,anhelatio & dolor ipſam corripit,& color albus,quā
Medela. do q; ſubluteus.huic ſi robuſta & iuuēcula fuerit,& alia appa
ruerint,ab initio pharmacū ſurſum ac deorſum purgans bi-
bendū dato.& caput purgato,ſi pituitoſa eſt per ea quæ pitui
tam purgāt.Si verò biliosa,per ea quæ bilē.& ſi tempus anni F
fuerit,& à natura nō eſt lienoſa,& ſi quid ex relatis fuerit,ſe-
rū dato. Decoquat autē hoc & bibat quàm plurimo tēpore.
& ad veſperā vinū dulce aquoſum,ſi opus habuerit.Cibū ve-
rò ne cōtingat. Si verò debilis fuerit,ſorbitione modica vta-
tur.& nō lauet.Poſtquā autē tēpeſtiuum eſſe tibi videbitur,
à potu ceſſet.& poſt purgationē cibis vtatur,ita vt abſtineat
à pinguibus & acribus,& dulcibus ac ſalſis.& ab olerib.acri
bus.Vtatur autē piſcibus petroſis,& carnibus ouillis,aut vo-
lucriū,aut leporinis,pane frumentaceo,aut ex ordeo freſo.&
oleribus coctis vtatur,& ſylueſtribus quæ cruda eduntur,itē
hortenſibus acribus exceptis.& deambulet mane & à cibo.
Vbi verò his factis ſiccior eſſe viſa fuerit,vteros fæce vini col
luito.& tribus aut quatuor diebus interpoſitis,poſtea acerba
infundito.

A infundito.& intermiſsione facta,ſi quidē ſicca fuerit,quieſci
to.Et ſi à natura fuerit bilioſa aut pituitoſa,à victu verò &
pharmacorum potione attenuata,& ſe recolligere nō pote-
rit,lac bubulū bibat per xl.dies,calidū de vacca. Præſtat ta-
men pituitoſam cibis quàm paucisſimis vti,quādiu lac bibe
rit.Sit autē mēſura ſex heminarū Atticarū.Incipiātq; à dua-
bus,& ſingulis diebus vnam apponat,donec ſex fiant.& inde
paulatim ad duas rurſus deſcendat.& poſt lactis potū,cibis
reficito & per victus rationē & poſt lactis potum,mane ieiu-
na adiantū bibat,hoc ſiccatū,tuſum,& exacte cribratum,in
vino nigro odorato diluto exhibeto. Si verò reuertatur mor
B bus,totā ipſam foueto,& rurſus pharmacis infra purgato,&
poſtea vteros colluito,ſi quidem natura fuerit pituitoſa,per
cnidium granū,aut thapſiæ radicē. Si verò bilioſa ſcammo-
niæ ſucco,aut colocynthide ſylueſtri.hāc enim coniectā à dua
bus aquæ heminis affuſis, coquere ad dimidias oportet,&
huic mel,& oleum narciſsinum aut anthinū ammiſcere.Sit
autē mellis quadrās heminæ, olei verò hemioliū mellis,hoc
eſt menſura ipſius tota,inſupérque dimidia.Poſtea verò col-
luendū eſt melle,& vino,& oleo ſolo.& ſuffitus adhibendi &
tribus aut quatuor diebus quieſcendū.Bibat autē adiantū.&
ſi in ventre nō cōceperit,morbus reuertitur.& ſi morbus re-
uertitur,perit.Quum verò ſeniores morbus hic corripuerit,
etiā vteri cōputreſcunt.Valde verò paucæ euadūt. Alius flu- **Profluuiū**
xus. Purgatur velut ex ouo crudo luteum ſubalbidū & vlce **aliud.**
C rat pudendū.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorū par-
tes intumeſcunt.& oculi humidi ac lachrymoſi ſunt.& ſi
iter faciat,anhelatio ipſam corripit & debilitas oboritur. Si
verò euaſerit,morbus pituitoſus fuerit.& ſi nō purgata fue-
rit,febricitat,bile vehementer cōmota.Seniores autem hic **Medela.**
morbus magis inuadit quàm iuniores. Quū ſic habuerit,ſi
quidem vehemēter intumuerit,pharmacū deorſum purgās
bibendū dato,quod pituitā & bilē purgat.Si verò nō fortiter
tumuerit,& pituitā ipſam preſſerit,pharmacū ſurſum pur-
gans dato.& ſi quidē potēs fuerit,veratro purgetur. Sin mi-
nus,pharmaco quod bilē & pituitā ducit. Poſt pharmaca ve-
rò ſerum coctū bibendū dato,per plurimos dies, cū modico
ſale.Edat autē inſuper mentā. Ad veſperā cibū ne attingat,
ſed modicum ſorbeat,& viuū dulce inſuper bibat,ſi opus ha-
M 5 buerit.

buerit.Si verò nõ affuerit ferum,lac afininũ coquito,& exhi- D
Lac afininum pro fero. beto per quatuor dies.Ad vefperã verò eadẽ faciat,nifi febris
noctu corripiat. Si verò natura fuerit lienofa,aut flatuofa,&
exanguis,neq; ferum neq; lac bibat. Sed purgãtibus infernè
purgato.& vbi tibi tempeftiuũ vifum fuerit,vteros colluito,
primum quidem medicamẽto ex vini fæce,bis aut ter.Poft
hoc fcammoniæ fucco.Affundito autẽ ad hũc,vinũ dulce,he-
minæ Atticæ menfura,& olei narcifsini maximè,quartã he-
minæ partẽ.Poftridie verò cũ vini hemina colluito,& mellis
quarta heminæ parte,& refinæ tertia mellis parte. Oleum
autẽ fit melli æquale.Si verò ea quæ ab infufa collutione fuc
cedunt prodierint pituitofa,etiã rurfus colluito,interpofitis E
iij.aut iiij.diebus.poftea grani cnidij duas potiones decorti-
cato,& ipfas infundito. Si verò nõ affuerit cnidiũ granũ,ra-
dicis thapfiæ potionẽ vnã infundito.& poftea iifdẽ colluito.
poftquam autẽ purgata fuerint ea quæ fecedũt ad has collu-
tiones,& fi prodierit aliquid cruentum,velut ab vlcere,per
acerba poftea colluito.& fi poft hæc ipfa interrogata,dixerit
os vterorũ durum effe,& dolorẽ habere,eodẽ modo eo quod
paratur cum butyro colluito donec vteri fuerint reficcati,&
fana effe videbitur.diebus verò inter collutiones interme-
diis,fambuci fructũ bibat,& leporis coagulũ,& pepli corti-
cem,& vrticæ femẽ,& mali punici dulcis corticem,ita vt de
fingulis pares portiones terat,& polentã ac adiantũ ammif-
ceat,& in vino nigro odorato ieiuna bibat.cibis autẽ vtatur
Caro quæ his danda. mollibus nõ falfis,neq; acribus. Carnes autem præftãtiores F
funt pifciũ,aut volucriũ,aut leporinæ.& lauetur calida non
multa.Si verò nõ quiefcat fluxus,fed relinquatur,& vteri hu
mefcãt,medicamentũ ex malicorio fuffito.& poftea virũ ac-
cedat.& fi in ventre cõceperit,fana euadit.At feniores à mor
Profluuiũ aliud. bo leuari non poffunt,fed pereunt præ debilitate. Fluxus
alius. Fluit fubluteum velut ex ouo,& vifcofum,& venter
imus intumefcit,ac durus fit.& fi cõtingas dolet,& dentibus
ftridet,& febris occupat.& dolor ad pubem,& ad pudẽda,&
ad imũ ventrẽ,& ad lũbos irruit.& animi deliquiũ.& anxie-
Medela nulla bis datur tãquam defperatis. tates,& perfrigerationes,& fudor multus,& pulfus ad manũ
accelerãtes,debiles,deficientes.& ftatim pereunt. Si verò fu-
perftes manferit,& color ipfi mutatur,& fit velut fauus aut
cera.& fi corpus digito prematur,mollefcit,& notæ velut in
maffa

A maffa farinæ fubacta fermẽto imprimuntur:& pedes intu-
mefcunt ac crura.Hic autẽ morbus fit maximè,fi in ipfis ali
quid dilaniatũ fuerit,aut intus cõputruerit in partu.Senio-
res autẽ magis afficiũtur.& huiufmodi morbus nõ eft valde Profluuiũ aliud.
leuis.Alius fluxus. Purgatur velut à carnibus affatis,humor,
& pudendũ exulceratur,& ad quãcunq; aliã corporis partẽ
deftillarit.Et rigor,& febris acuta:dẽfa,magna,& fimul hor
ror corripit. Dolores autẽ quales in omnibus fluxibus.Hæc
tota intumefcit,& infrà vmbilicum,& cruribus.& color fit
morbi arcuati.Talis autẽ fluxus ex hoc fit.Poftquam fanguis
exhauftus,fubbiliofus factus fuerit,& non fuerit purgatus.
Quũ fic habuerit,pharmacũ bibere oportet,Si quidẽ fortis
B fuerit,ex veratro.Si verò debilis,radicẽ & elateriũ.& pofte- Curatio.
riore tẽpore lac caprinum.Aut pharmacũ deorfum purgans
dato,quod bilẽ & pituitã ducit.Vteros autẽ medicamẽto cũ
brafsicæ decocto parato colluito. Bibat autẽ faluiã,hyperi-
cum,apij femẽ,fingula in vino nigro auftero. Ieiunæ autem
hæc bibẽda dato.Si verò vlceratũ fuerit pudendũ,poftea bu-
tyro colluito. Deinde pharmacũ bibendũ dato.& vlcera bu-
tyro,refina,myrrha,flore argenti illinito.Perluantur autem
myrti ac faluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis vtatur neque
falfis,neq; acribus.vt ne mordax vrina fiat.& à marinis pro-
hibeatur,& carnibus bubulis,& ouillis ac porcinis.Aliis au-
tem carnibus vtatur coctis.Edat etiã panẽ.& vinũ vetus odo
ratum nigrũ bibat.Si verò hæc fecerit,& fana nõ fiat,totam
C foueto,& poftridie pharmacũ furfum purgans dato. Deinde
intermifsione facta,rurfus quod infrà purget.& fi quidẽ mã-
ferit fluxus poft pharmaca,decoctũ ferum quotidie bibendũ
præbeto.Vefperi verò forbitionibus,& vino dulci albo vta-
tur.Si verò nõ affuerit ferum,lac afininũ coctũ per dies qua-
tuor bibat. Ad vefperã autem iifdem vtatur.Poftea per dies
quadraginta lac bubulũ calidũ bibat.& per diẽ nihil edat.vt
ita dicã.Optimum enim hoc eft.Nã & purgatur & nutritur.
& fluxus obtũditur ab huiufmodi lacte.Vefperi verò cœnet Nutricatus.
carnem volucris modicã affatã,& panem modicũ fubcineri-
tium.Bibãtq; infuper vinũ nigrũ vetus vinofum quandiu lac
biberit,fi multa prodierint,& acrimonia vexarit.& fi his fa-
ctis in vẽtre cõceperit,fana fit.Quęcunq; verò feniores funt.
in his morbus quãdoq; reuertitur.& pereunt.Iuuẽculis autẽ
non

non est lethalis. Diuturna porrò est saniosi fluxus curatio, D
fluit autē talis subcruētus, velut à carnibus assatis humor, &
mordet velut muria. & corrodit ac exulcerat pudenda, & vte
rus exulcerat circūcirca, & fœmora, & aliæ partes, & vbi su-
per vestes distillarit, tinguntur & ægrè elui possunt, & vēter
attollitur ac durus fit, & ad cōtactum dolet, & calor corripit.
& dolor ad pudenda, & sedē, & imum ventrē, & laterū molli
tudinem, & coxas, & lumbos irruit. & impotētia adest, & co-
lor mutat̄, velut morbi arcuati. Si verò tēpus & morbus pro
ducatur, hæc omnia amplius corripiunt, & cauæ partes attol
Caussa hu- luntur, & pedes tumēt, & crura à lumbis. At hic morbus cor-
ius morbi. ripit vbi quid de fœtu dilaniatū fuerit, aut in abortu, aut in
Medela. partu. Oportet autē fomenta adhibere, & suffire, & bibenda E
præbere omnia ea quæ fluxū sistunt, & lac asininū & alia ex-
hibere, & vomere si opus fuerit. Si verò sine febre fuerit, &
debilis febris habuerit, siccum fomentū adhibere melius est.
Strangula- Quum ad caput conuersi fuerint vteri, & hac parte suffo-
tio varia. catio definit, caput grauat. Verùm aliis alicubi aliàs finis ha-
betur. Signū autem hoc est. Venas in naso, & partes sub ocu-
lis dolere dicūt, & sopor altior tenet. & spumat, vbi leuius ha
buerit. Hāc multa calida lauare oportet. Si verò nō obediat,
frigida etiā circa caput, ita vt laurum & myrrhā in aqua co
quas, sic frigefacias. Vnguēto autē rosaceo caput illinatur, &
odorata subter suffiātur, graueolētia verò sub nares, & bras-
sicam edat, & succum sorbeat. Si verò ad cor progressi vteri F
suffocent, & aër impeditus violenter attrahatur, anxia est &
vomit, & quibusdā statim tractus deorsum cedit, & flatus exit.
& aliqua quidem vomit spumosa. alicui verò quies cōtingit.
Quibus autē non decedunt, his porri semen, & peplum, trita
& tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur &
aceti albi cyathus potatus. Aut iuniperi fructū & saluiā dato,
aceto aut vino ad has species ammixto. Oportet aūt ipsam ca
lefieri. Aut adipē sumere anserinū, & ceratum resinatū ac pi
cem, & in ipso liquefacere, & subdititias glādulas efformare.
Quum autē ad præcordia allapsi strāgularint, vbi hic fuerit
affectionis soliditas, & vomitus feruid⁹ acris corripit, & mo
dico tempore mitior fit, & dolor ad caput & ad collum pene
trans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strangularint.
Sub nares verò graueolentia suffito, sensim progrediēdo: Si
enim

A enim aceruatim vteri infra decedunt, turba odor oritur: Odo-
rata verò inferne, & castoriū ac conyzā bibēda dato. Quum
verò deorsum tracti fuerint, abominanda subter suffito, sub
nares aūt odorata. Si verò dolores quieuerint, pharmacū deor
sum purgās bibendū dato, & posteà lac asininū aut serum bi-
bendum præbeto, si nō lienosa fuerit à natiuitate, aut exan-
guis, aut decolor, aut auriū sonitus habuerit, velut hæ quib⁹
propter cognationē morbi à iuuētute sunt familiares. At su- Cur supe-
pernū ventrem ne moueto, cæcutient enim, aut circa fauces rior ventri-
turbationes, & alia infestabūt. Verùm ptisanæ succū dato. Si culus non
verò etiā valde facilis sit ad vomitū, vomat. Collutio autem vexandus.
optima est ex narcisso. Subdititiū verò id quod ex canthari-
B dibus præparatur. Quum vteri apud præcordia constiterint. Cum vteri
suffocatur velut à veratro, & recta ceruice spirat, & stoma- superiora
chus fortiter vellicatur. Quædā etiā vomunt quādoq; saliuā petunt.
acidā, & os aqua impletur, & crura perfrigerātur. Tales si nō
breui à præcordiis vteri discedant, loqui nō possunt, & par-
tes circa caput ac linguam topor occupat. Proinde ad vteros Curatio
quidē lanā quàm maximè fieri potest ad foramen apponito, quæ.
ita vt pennæ obuolutā, vnguēto albo aut Aegyptio, aut Bac-
chario, aut amaracino tingas. In nares verò, de pharmaco ni
gro ad caput præparato, specillo exceptum infarcias. Si verò
hoc nō fuerit, silphij succo nares illinas. Aut pennā aceto tin-
gito, & immittito, naresq; illinito. Aut sternutatoriū appo-
C nito. Quū autē conclusum fuerit osculū & internus trames,
castoriū in vino bibendū dato. Nares verò phocæ adipe illi-
nito. Lanā autem appositā linito, donec cōsidant. Quum autē
quieuerint, auferre oportet. Si verò ea ablata rursus recursa
rint, lanā rursus eodē modo apponere. Sub nares verò cornu
capræ nigrū, aut ceruinū suffire, scalptū & in cinerem calidū
inspersum, quo maximè suffumigetur. & nidorē sursum per
nares quàm maximè potest trahat. Suffito etiā phocæ adipē,
prunis testæ impositis, ipsáq; obuelata, & capite imminēte,
quo odor maximè ingrediatur, ita vt de adipe instilles, &
ipsa odorē sursum trahat, os verò clausum habeat. Et si quidē
sursum allapsi fuerint vteri, hec facere oportet. Si verò ad he Cum vteri
par cōuersi fuerint vteri, mulier derepēte voce destituit̄, & iecur ve-
dentes cōserti sunt, & color liuidus fit. Derepēte verò hæc pa xant.
tit̄ sana existēs. Cōtingit autem maximè virginib. antiquis,
& viduis

& viduis quę pepererũt aliquãdo,& viduitatẽ agũt. Maximè D
verò cõtingit omnino nõ ferentibus vterum,& ſterilibus,ex
partu, Nõ enim prodit puerperij purgamentũ,& nõ intume
Medela. ſcit vterus,neq; mollitur,neq; vomunt. Quũ ſic habuerit,tu
morẽ ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & præcor-
dia cũ faſcia deligato,& os aperito. Vinũ verò odoratiſsimũ
dilutũ infundito,quãdo ſanè etiã graueolẽtia ad nares adhi-
bere ac ſuffire cõuenit,ad vteros verò odorata & ſuffimenta,
& poſtquã ſic curaueris,pharmacũ deorſum purgãs bibendũ
dare oportet, ſi quidẽ bilioſa fuerit,quod bilẽ purgat. Si ve-
rò pituitoſa,quod pituitã. Et poſteà lac aſininũ coctũ biben-
dũ præbeto,& vteros odoratis foueto,& medicamentũ quod E
cũ bupreſti præparatur apponito,poſtridie verò netopũ. In-
terpoſitis aũt duobus diebus rurſus vteros odoratis colluito,
& poſteà intermiſſo die,aromatis ſuffito. Atq; hæc vidua fa-
ciat. Optimũ autẽ in vẽtre habere. Virginẽ verò perſuadeto
vt viro cohabitet. Ad nares autem nihil adhibeto,neq; medi-
camentũ ieiuna bibat. Verũ caſtoriũ & conyzã in vino odo-
ratiſsimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne
Vterorum inflãmatio diuerſique eorum affectus. vngat,neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si verò vteri inflamma
ti fuerint circa latus,ſi cõtigeris durum apparet,& quum ad
præcordia allapſi fuerint,ſtrãgulant, & vomit pituitã acidã.
& dentes ſtupeſcunt & vbi vomuerit,meliùs habere videtur,
Quum verò deorſum proceſſerint,diſcedunt de ventre aliàs
aliò. Maximè verò ad laterũ mollitudinẽ quãdoq; incidunt,
& ad veſicã, & vrinæ ſtillicidiũ corripit, & ad ſedẽ,& cacare F
ſibi videtur,& menſes prius aut poſterius ſolito fiunt,aut nõ
ſtatim huic apparẽt. In hoc morbo ſi ſurſum ſtrãgularint,te-
Medela. pefactoria apponito,& graueolentia ad nares ſuffito, ad vte-
ros autẽ odorata,& conyzã fœminã,& caſtoriũ,in vino ieiu-
na bibat. Poſtquã verò ad naturã ſuã cõſederint, placidè ſuf-
fito. Bibat autẽ vrinã cientia, Atq; hæc faciat quàm diu dolo
res tenuerint. Vbi verò quieuerint,totã foueto. Deinde phar-
Curatio. macum deorſum purgãs bibendũ dato,ſi bilioſa fuerit,quod
bilem purgat:ſi pituitoſa,quod pituitã ducit,& lac aſininum
bibendum dato,aut ſerum caprinũ decoctum. Si verò lieno-
ſa fuerit,lac ne bibat, neq; ſerum, & in purgationibus, cibis
vtatur mollibus, & per aluũ ſecedentibus. piſces autẽ melio-
res ſunt carnibus, & vteros foueto, ac ſubdititiis purgato,
ipſóſque

A ipſóſq; colluito,& vbi ſuffitũ admiſit,ad virum accedat. So-
lutio verò morbi cõtingit,vbi in vẽtre cõceperit. Si vteri ad Cum vteri latera petunt.
latera allapſi fuerint,tuſsis obtinet,& dolor ſub latus,& in-
ſidet vterus durus velut pila:& ad cõtactũ dolet, velut ab vl-
cere,& cõtabeſcit,& videtur ipſi peripneumonia eſſe, & cõ-
trahitur,& gibboſa fit,& mẽſes nõ apparent, Aliquibus autẽ
quibus prius apparuerunt,etiam pereũt: & ſi tunc prodeant
imbecilles ſunt,& pauci,ac deteriores, & genitura nõ fit hoc
tẽpore. Quum ſic habuerit,pharmacũ deorſum purgãs bibẽ-
dum dato.& multa calida lauato.& ex tepefactoriis quæcũ- Medela.
que admiſerit adhibeto.& à quibus ſanguis purgatur ea ap-
ponito. Et lini ſemen torreto,tundito,ac cribrato: & peplum Curatio.
B albũ & ſaluiã cũ tenui polenta,& caſeũ caprinũ muria dera-
ſa. Hæc miſce,vt caſei ſint partes duæ,reliquorũ vero, & po-
lẽtæ nõ ſalſæ pars vna,& ieiunæ in vino bibẽda dato. Veſpe-
ri vero cyceonẽ craſſum melle affuſo exhibeto,& ex potibus
quencunq; admiſerit bibendũ dato. Et frequenter fomẽtum
adhibeto.& calidã aſpergito.& per caratũ leniter mollito,ac
à latere detrudito.& latus faſcia lata deligato. Et lac bubulũ
q̃ plurimũ ad dies quadraginta bibendũ præbeto. Cibis autẽ
vtatur q̃ molliſsimis. Morbus hic vehemẽs eſt & lethalis, & Cum vteri lũbos moleſtant.
paucæ etiãſi ſic curentur effugiunt. Si vero in lumbis fuerint
vteri,aut in lateris mollitudine,& ſpiritus ſublimis iuerit,& Medela.
ſuffocatio habeat,& anhelatio denſa ipſam corripiat & mo-
ueri nõ vult:ſulphur,aut bitumẽ,aut cicutã,aut myrrhã teri
C to,& mellẽ cocto affuſo, glandulã longã efformato ac craſ-
ſam;eámque in ſedem indito. Si vteri deuoluerint ſeipſas ad
intermediã lumborum ac coxarũ partem, dolor habet imũ
ventrẽ,& crura contrahuntur,& iuncturas coxarũ ad ſedem
dolet:& quum aluũ exonerat,dolores emergũt acuti,& ſter
cus cum violentia prodit exiguũ,& vrina deſtillat,& puſilla-
nimitas ipſam corripit. Quum ſic habuerit, fiſtulã ad veſicã
alligare oportet,& oleũ calidum in vteros infundere. Et fo-
mẽtum adhibere,aut multa calida aqua lauare, & in oleũ &
in aquam deſidere. Suffire autẽ ſubter pudenda,graueolẽtia.
ſub nares vero odorata. poſtq̃ aũt dolor quieuerit,pharmacũ
ſurſum purgans dato. Infernũ vero ventrẽ turbare nõ opor-
tet. Vbi vero vteri cõſederint,pharmacũ deorſum purgãs bi-
bendũ dato,& lac aſininũ,ſi nõ fuerit lienoſa. Poſtea fomẽta
adhibeto

adhibeto vteróſq; aſpergito. & ſubdititiũ purgatoriũ quod D
cum lauro præparatur, & nõ mordet, apponito. Deinde aro-
matis ſuffita, ad virũ accedat. & ſi in vẽtre habuerit, ſana fit.
Verùm pleræq; ſteriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuſ-
cunq; oſculum aliò inclinatur, & ad coxam allabitur. Cõtin- *Cùm os vterorum aliò vertitur.*
gunt enim & hæc, quæ vterũ purgari prohibent, & geniturá
ſuſcipere, & liberos gignere. Hãc odoratis fouere oportet. & *Curatio.*
poſt fomentũ, digito reuellere & à coxa diſparare. & poſtea
tædalis & plumbeis fiſtulis immiſsis dirigere. Non eñ velo-
citer cogi poteſt, velut dictũ eſt. Cũ autem ad naturalẽ ſitum
redierit, & vteri aperti fuerint, ſubdititiis mollibus purgato
& alia cõuenienter facito. Quibuſcunq; vteri ad coxá colla- E
buntur, ii nõ breui diſcedát, & rurſus in locum ſuum redeát,
ad coxam reſiccantur. Neceſſariũ eſt autem oſculũ auerſum
eſſe, & in ſupernis detineri. Quum verò auerſum fuerit con-
clauſum eſſe. Ex auerſione verò ac cõcluſione, durum fieri, &
mutilatũ eſſe. Vbi verò vteri concluſi fuerint, mẽſes ſurſum
ad mámas delegare, & ad pectus aſcendere facit, & imus ven-
ter attollitur, & inexpertę in ventre ſe habere putát. Talia e- *Quid mulieres fallat.*
nim patiũtur, qualia prægnantes, vſq; ad ſeptẽ aut octo men-
ſes. & venter pro temporis ratione creſcit. & pectora eleuan-
tur, & lac innaſci videtur. Quum autẽ hoc tempus præterie-
rit, & mãmæ gracileſcunt ac minores fiũt, & venter idẽ per-
petitur, & lac euaneſcit, venter item eo tempore in quo ſe pa-
riturá ſperabat, euaneſcit ac cõcidit. His verò cõtingentibus, F
vteri modico tempore fortiter cõtrahuntur, & oſculũ ipſo-
rum reperire nõ datur. adeò omnia cõtrahuntur & reſiccan-
tur. & in mãmis tubercula fiũt dura, partim maiora, partim
minora. Hæc autem nõ fiunt ſuppurata, ſed ſemper duriora.
Deinde ex ipſis naſcuntur cancri occulti. Cùm autem cancri
futuri ſunt, pri⁹ ora amareſcũt, & quicquid ederint, oĩa ama-
ra eſſe videñt. & ſi quis plura dederit, accipere renuũt, & cõ-
peſcenda faciũt. Mente verò percelluntur, & oculi duri fiunt,
& nõ acutè vidẽt: & ex mãmis dolores ad iugulũ tranſiliunt.
& ſub ſcapulas, & ſitis tenet, & mãmæ graciles, & ipſæ p to-
tũ corpus attenuatæ ſunt, & nares ſiccæ ac obſtructæ ſunt, &
nõ leuañt. Spiritus eſt imminutus, & nihil oĩno olfaciunt, &
in auribus dolor quidem nõ oboritur, verũ aliquando callo-
ſa cõcretio. Cùm igitur ad hoc temporis progreſſæ fuerint,
ſanæ

A ſanæ fieri nõ poſſunt, ſed pereunt ex his morbis ſi verò priuſ-
quam huc perueniãt, curatæ fuerint, & mẽſes ſoluti fuerint, *Cura quæ*
ſanæ fiunt. At verò curare tales oportet hoc modo. Primùm
quidem omniũ ſi adhuc fortẽ aſſumpſeris, reliqui corporis
reſpectu habito. quacunq; tãdem purgatione opus habere vi
detur, medicamẽtũ exhibeto. Vbi verò corpus præparaueris
ſic ad vterorũ medelam procedito. Si verò totũ corpus mini-
mè mouẽdũ eſſe videatur, neq; morbi cauſæ hinc proficiſci,
verùm vteri à ſeipſis morbũ habeãt, curã hoc modo auſpica-
re. Primùm quidem vteros ſic foueto. Ollæ duas ſextulas ca- *Fomẽtum*
pienti, operculũ imponito ac adaptato, vt nihil præterſpiret, *aduerte.*
B deinde verò operculi fundum pertundito ac foramen facito.
In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalẽ.
Oportet autẽ arundinem operculo probè adaptari, vt peni-
tus nihil præterſpiret. Cũ autẽ hæc parraueris, operculũ ollæ
obdito, lutóq; oblinito. & vbi hæc feceris, foſſam duorum pe
dum altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere
poſsit. poſtea verò ligna immiſſa vrito, donec foſſa ab igne
excãdeſcat. Quod vbi factũ fuerit, ligna ac prunas quæ craſ
ſiſsimæ ac ignitæ fuerint, eximito. Cinerẽ verò ac fauillá in
foſſa relinquito, Quũ autẽ olla efferbuerit, & vapor ſurſum
proceſſerit, ſi quidẽ valde calidus fuerit vapor, abſtineat. Si
verò nõ, ſummæ arũdinis parti inſideat, ipſámq; in vteri ſto
machũ indat. Atq; ſic fomentũ admittat. Si verò perfrigere
C tur, prunas ignitas adiicito, cauẽdo vt ne acutum fomẽtũ fa-
cias. Si verò adiectis prunis, acutũ fiat fomentũ, magis quàm
cõuenit, prunas detrahito. At verò hoc fomentũ clemẽti cœ-
lo parare oportet, vbi ventus nõ afflarit, neq; perfrigeret. Ip-
ſam autem indumentis obuelatá eſſe oportet. Cæterũ in ollá
allium ſiccum iniicere oportet idq; magis cõminutũ quàm
ea quæ ſunt cõtuſa, & aquã affundere, quo ipſum permade-
ſcat, & aqua tribus digitis ipſum excedat. & phocæ oleum ſu
perfundere, atq; ſic calefacere, ac fomentũ adhibere per mul
tũ tẽpus. poſt fomentũ verò ſi potens fuerit, lauetur toto qui
dem corpore ad voluptatẽ, lũbis autẽ & partibus infrà vmbi
licum, amplius. In cœnã porrò dato mazá, panem, & allium
coctum. Poſtridie verò ſi quidem exoluta fuerit à fomento,
eam diem intermittito. Sin minus, rurſus fomẽtũ adhibeto.
A fomento verò cõſiderare hoc poteſt, oſculum contingere

ſubeto,num fomentũ ipſum vteros flatu implet.Si enim fla- D
tu implẽtur,oſculum ex valida auerſione,& ad coxã allapſu
magis dirigũt,ac aperiuntur.Tãquã igitur tale ſit fomentũ,
& hæc facere poſsit,ſic fouere oportet:Quũ autem fomentũ
adhibebis,allium iniicere oportet,& phocæ adipẽ ſuperfun-
dere.Atq; hoc faciendum eſt.donec vteri videbuntur inflati,
& oſculum fortiter ſurſum tractũ. Nam ad hoc fomentum
talia cõtingent.Poſt fomentum verò diætã cõſtituito, velut
priuſquã foueatur:Cũ vero cõmoti fuerint vteri, ac facilè
ſolubiles fiant,fœniculi radicibus foueto.& aliam ollam eo-
dem modo præparato.Radices autem fœniculi elotas cõtun-
dito,& in ollam mittito,& affuſa aqua eodem modo fomen- E
Cibus. tum facito.Poſtea verò lauato:& ad veſperã mazam cœnet.
Si vero panem voluerit,& bolbidia parui polyporũ generis,
& ſepiolas paruas,in vino ac oleo coquito,& edenda dato.At
inter fomenti adhibitionem,oſculũ cõtingere coneris,an fo-
mentum vteros propinquiſsimè adducat.Hos fouere opor-
tet á l dies quinq; vel ſex,hominis conſideratione habita.& ſi
quidẽ exoluatur ac debilis ſit,differre ad ſufficiens tempus.
Si verò nõ exoluatur,fouere per omnẽ diẽ.Poſt fomẽta verò
ſubdititia apponere conare,ex albicante tæda pinguiſsima.
Illitio autem ſit oleum.facito autẽ hæc lõgitudine quidẽ di-
gitorũ ſex, numero verò quinq; vel ſex.figura verò in angu-
ſtum abeunte.Sit autẽ alterũ altero paulò breuius.craſsitu-
do verò eius quod craſsiſsimũ eſt,ſit digiti indicis, & forma F
ſimilis digito, ſumma parte tenuiſsima, in proceſſu verò
craſsior.Hæc aũt leuiſsima,ac rotũdiſsima facito,cauẽdo ne
vlla adſit fiſſura.Apponat aũt primũ id quod tenuiſsimũ eſt,
& vbi appoſuit quieſcat,obſeruãs ne excidat.Apponátq; pri-
mum ſummã partẽ,deinde ſemper amplius.ſimúlq; obtor-
queat ac circũcirca tædã intrò trudat:& vbi parũ ſuſceperit,
in hoc paruo ſe cõtineat,cauẽdo ne excidat.poſtea rurſus eo-
dem modo intrò trudat,donec quatuor digitorũ mẽſura in-
tra oſculũ vterorũ recipiatur.Cùm autẽ hæc ſuſceperit,alte-
rum poſtea apponat ſimul vt prius iuſitũ aufert, quo priuſ-
quã oſculũ cõniueat recipiatur,dum adhuc rectũ eſt & aper-
tum.Hoc autẽ ita cõtinget,ſi alterũ eximatur,alterũ autem
indatur.Oportet autẽ & plũbũ ſimile figura craſsiſsimæ tæ-
dæ formatũ intrudere,quod cauũ ſit,quo cõtinere quid poſ-
ſit.

A ſit. plũbi verò amplitudo ſit talis fabricata, qualis in vlcera
impellitur,ita vt os ipſius leue ſit,& nõ ſauciet,formato au-
tem hæc velut etiã ſubdititia ex tædis. Quũ autẽ factus fue-
rit huiuſmodi plũbeus penicillus,adipe ouillo trito ipſum
expleto,& vbi ita præparatus fuerit,tædã quidẽ ſubtrahito,
plũbũ autẽ indito. Si verò plũbũ appoſitũ ardorẽ exhibeat,
plumbum quidem detrahito,tædã verò rurſus apponito. Et
plumbũ in aquã frigidã immergito,& poſteà rurſus apponi-
to,ac tædam eximito.Sẽper autẽ aliquid appoſitũ eſſe opor-
tet.& interdiu quidem melius eſt tædã habere,noctu autem
plumbum.Si verò ſurgere voluerit, cũ cautione hoc faciat,
B quo penicillus intus quieſcat.Sin minus,ſtatim rurſus ſubda-
tur.Si verò ex tædis appoſitis nullã ſuſcipiat,tenuiorẽ facito,
donec ſuſcipiat,ex his ad illa trãſeundo,& odedientes vteros
faciẽdo.Si verò neq; oſculũ aperiri poterit,neq; vteri propè
acceſſerint,rurſus ad veterẽ medicinã redito,à prima ad ſe-
cundã,donec molleſcãt,& propinquiſsimè accedãt. Et poſt-
quàm aperti fuerint ſubdititia facta apponito.Sint autẽ ma-
gnitudine oliuæ.Horum autẽ alterum appoſitũ ſit donec li-
queſcat,& deinde alterũ apponito.Quum autẽ apponere vo-
les,ipſum ſubdititiũ medicamentũ ex reſina præparatum,in
oleum roſaceũ aut irinũ tingito.Nam aliàs ab oſculo vtero-
rum recedit.Priùs tamen plumbũ appoſitũ eſſe oportet,quo
recto oſculo,in internã oſculi partẽ attrahatur. Poſteà verò
C mollitoria apponito,Lauet autem calida,& ante,& poſt ſub-
dititia medicamenta.Et in cœna exhibeto quid ex relatis
marinis.Exhibeto autem duobus aut tribus diebus ab appo-
ſitione,cõſideratione habita an oſculũ vterorũ bene habeat,
& purum ſit.Quòd ſi eſt,ab hoc ſubdititio quieſcito. Poſteà
verò mollitoria apponito.Quum verò inflammatum fuerit
os vterorũ,rurſus eodẽ modo pharmaca apponito,reliquáq;
facito iuxta relatũ modũ.Vbi verò probè habuerit corpus,
velut dictum eſt ſufflato.Sed & oſculum, & vteros ſufflare
oportet ſic.Subdititium factũ cum ficu apponito,duo autem
ſubdititia facito,& antequã ſubdas fomentũ adhibeto ex fœ-
niculo priùs relatũ,poſtridie verò poſt fomentum, apponito
medicamentum,& quum apponere voles,præ omnibus ſub-
dititiis vbi priùs laueris ipſam ita apponito, poſtera autem
die mollitoria auxiliantur quãdiu inflammati fuerint, poſt

N 2 inflam

inflammationem verò alia facito iuxta priorem rationē, fa- D
cito itē de hoc ſubdititio talia,qualia de priore. Et ſi quidem
in menſe ſemel appoſitū,ſatis videbitur inflaſſe vteros,quie-
ſcito. Si verò aliqua opus habuerit,rurſus apponito eodē mo
do quo prius. poſteà verò vbi bene habere tibi viſa fuerit, &
tempeſtiuum eſſe,fomentum ex ſuffimentis præparato,præ-
paratur autem hoc modo. Cyperum tuſum præparato teſtæ
conchæ menſura,& calamum vnguentariũ eadem mēſura,
& iunci vnguentarij tantundem,cardamomi tantundē. Cu
mini item Aethiopici,aniſi,& rutæ ſiccæ,& hyperici ac fœni
culi ſeminis. Quũ autē hæc præparaueris , vini auſteri albi
odoratiſsimi heminas ſex in ollam infundito,& de contuſis
quadrantē inſpergito ac permiſceto. Deinde vnguēti Aegy- E
ptij optimi,aut amaracini,aut irini,triũ obolorũ pondus af-
fundito,permiſceto,& molli fomēto plutimo tempore foue
to. Ante fomentum verò lauato,& duos aut tres dies foueto.
Quũ autē foueri deſierit,operculum quoddã fomēto impo-
nere oportet,vt ne tranſpiret,poſteà verò tædis & plũbis vte
re. Quũ autē duobus aut tribus diebus fomentũ adhibueris,
alias duas aut tres intermittito. Intermediis autē diebus bis
in die lauato. Edat autem porrũ coctum & crudum,& rapha
nos,& naſturtiũ,& allium aſſatũ ac coctum,& potus ſit me-
racior,& marinis prædictis vtatur. Quum verò intermedij
dies præterierint,rurſus fouere oportet,ita vt modicũ de ſin
gulis cõtuſis ad prius fomentũ inſpergas,& vinũ inſuper af-
fundas,ſi opus eſſe videbitur,itémq; oleum, atq; cũ hoc fo- F
ueas. Poſtquã autē fomenta bene habere tibi viſa fuerint, &
oſculum molle eſſe ac apertũ,velut cõuenit,& ipſi vteri pro-
pē:poſtera die à fomento,pharmacũ quod cum myrrha præ
paratur apponito. Sunt autē appoſititia duo , poſtridie verò
poſt purgationem,mollitoria ſubdito,quandiu vteri fuerint
inflãmati. Poſteà verò tædis ac plumbeis penicillis vtere.
Poſt hæc intermiſsis diebus quotquot viſum fuerit reſpectu
ad inflammationes vterorũ habito, & viriũ corporis conie-
ctura facta rurſus velut ſcriptũ eſt refoueto. Si quidē prius
fomentũ adhuc ſufficiēs eſſe videbitur cõiectis ad hoc ſuffi-
mentis velut priùs,& vino ac oleo affuſo. Si verò inutile eſſe
prius illud fomentum videatur,aliud ex integro præparato.
Oportet autem hoc pharmacum renouare in ſingulis adhi-
bition

A bitionibus,quandiu ſubcruenta purgãtur. Si verò talia pur-
gata fuerint,quieſcat. Diæta porrò hoc modo conſtituatur.
Interrogato in quibus diebus menſes ipſi prodierint, & ab
his initio facto,hanc diætã præſcribito. Primùm quidē mul-
ta calida lauetur,capite excepto. Quum autē ceſſauerit , ca-
ſeum acrem,& rutã,vino nigro pari aqua tēperato diluito,
& poſtea polenta inſperſa,ſtatim ex balneo bibēda dato. De-
inde prãdium tempeſtiuè exhibeto. Edat autem mazam aut
panem,& porrum coctum aut crudum,& de huiuſmodi om
nibus acribus præſcriptis,& aliquando leguminis fracti de-
coctum:ſpumã autem ne detrahito,& ſilphium multum de-
raſum addito,ac multa allia incoquito. Obſoniis autem vta-
B tur piſciũ,chartilagineis omnibus coctis aceto mulſo dulci,
aut fauorum cremore cocto:bolbidiis,polypediis,in vino &
oleo,& ſilphij ſemen tritum bibat,& quàm plurima tum in
prandio,tum in cœna edat. Lauetur autem poſt cœnã,quum
requieſcere volet. Hac diæta ad dies quinque vel ſex vtatur.
poſt hos dies,mane ieiunæ ſambuci fructus baccas ſex,in vi-
no meraco dato,& ſepiæ oua decem aut duodecim. Hæc tri-
ta ſimul mane ieiunæ bibenda præbeto. poſt hoc verò phar-
macum,potionem dato. At vbi interquieuit lauetur. Sit autē
potio,ruta & caſeus,atque ſic prandeat præſcripto modo. Se-
rius autem cœnet,& ſemper bis in die lauetur. Hæc autē diæ
ta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quũ verò
hi dies præterierint,catapotia ex ſucco ſilphij fabæ magnitu
C dine formato,atque hæc primùm dato,poſtea verò alia præ-
ſcripta facito. Quum autē dies trãſacti fuerint viginti quin-
que in hac diæta,reliqua quidem facito eodem modo. Ante
prandiũ verò vbi prandere volet,allij ſegmenta quatuor, &
caſeum acrem tali magnitudine terito, & polentam modi-
cam ammiſceto,ac maſſam efformato,eámq; primum edē-
dam dato. Ante cœnam verò meracum obſorbeat,atque ita
cibum capiat. De cætero verò eadē diæta vtatur. Quum au- Victus.
tem nouem dies reliqui fuerint ad tempus menſium,primũ
hoc dato. Cum ouis & ſambuco,cuminum Aethiopicum , &
caſtorij obolum, Vbi verò duo dies reliqui fuerint,ab his o-
mnibus potionibus ac catapotiis abſtineat. Verũ pharmacũ
cum tæda præparatum ieiuna vbi lauit,ſumat. Poſt medica-
menti verò potum,mercurialem & braſsicam ſimul in aqua

 cocta

cocta dato, cum aceto mulso dulci, aut fauorum cremore co- D
cto, sale, silphio & oleo cōdita. Atque hæc in prandio edenda
præbeto, & succos sorbendos. & potū meraciorē bibat. Obso
niis autem vtatur polypodio cocto aut sepiolis. & hæc qui-
dem in prandio. In cœna verò sumat carnem caprinam, aut
ouillam, aut agninā percoctā, & porrum, & alia acria, quæ-
cunque voluerit. A cœna verò lauetur. & hæc sit diæta po
stremis duobus diebus. Si vero ex hac diæta menses nō fue-
rint detracti, sequenti mense eandē diætā ab initio repetito,
vsque ad postremos duos dies. In quorum priore appositi-
tia facta apponat. iuxta superiorē rationem, ex pharmaco in
aqua facto. Apponat autē prælota. Verùm cōsiderare opor- E
tet etiā vteros quomodo habent, quo semper omni tempore
bene habeāt, & os rectum ac apertum sit, & si ita visum fue-
rit ante appositionem fomenta adhibeto. Quòd si eruperint
menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris
vtendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si verò paucio-
res, pluribus. Si verò significationem de se præbuerint, rur-
sus eadē diæta vtendum est, ac curādum donec menses appa-
ruerint. Quum autē semel talibus prodierint, optimū fue-
rit in ventre cōcipere. Atque hæc est omnium huiuscemodi
morborū curatio. Si vteri cōtingant coxam, & incumbant,
dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem. & dolores — Cùm vteri coxēdicem petunt.
imi ventris, & ad ipsam lateris mollitudinem, & lumbos ac
crura dolor incidit ac extenditur, & suppurātur, & linamen- F
tis opus habent, & pereunt, nisi quid feces aut vras. Quum
sic habuerint, pharmacum deorsum purgās bibendū dato, & — Medela.
multa calida lauato, & vteros foueto, ita vt vrinā veterem in
pelluim infundas ac feruefacias, & supra ipsius cauitatē mu-
lierem colloces vestibus contectam, vt ne præterspiret. & si
frigesiat vrina, ferri igniti frusta in vrinā immittas, & fomē-
tum facias donec se obscurê videre, & animo deficere dixe-
rit. Lauato autem calida aqua. & postea digito contingens
os vterorum ad sanā coxam trahat. Et noctu mollitoria ap-
ponat Postquam autē dixerit directum esse, facto prius cùm
odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò
& plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus vnum
post hos verò bryoniā albam, aut scillā per triduum, postea
verò consideratis mensibus disce, an biliosi sint, aut pituitosi,
aut

A aut an sanguis sit corruptus. & si opus fuerit ipsi sanguinem
purgare, quocunque maximè opus habere tibi visa fuerit, id
apponito. Et postea cū eiusmodi colluito. Apponito autē sub-
dititia medicamenta, donec sanguis purus educatur, & hoc
per triduū facito. Deinde ceruinū adipem liquatū. molli la-
na eo imbuta apponat. postea per diem pulegium subdat. &
aromatis suffita sic ad virum accedat. Si verò ex partu mor- — Cum morbus ex partu cōtrahitur.
bus fiat, vbi ex vrinæ fomento penitus purgata est, statim ad
odorata accedat, & postea lota, oleum albū Aegyptiū ad sanā
coxam apponat, & super hāc decumbat. Si verò neq; ad hæc
transmoueātur vteri, ieiuna pæoniæ grana nigra quinq; in
B vino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, &
cocta. Obsoniis autem vtatur paucissimis. Si verò sana non
fiat, similiter ipsam purgato velut in priore dictū est. Cæte-
rùm in hoc morbo si nō statim in ventre habuerint, steriles
fiunt. Si verò sic habuerint, mensésque nō fiant, neq; febrilis
calor corripiat, primū pharmacis sursum maximè purgato. — Medela.
Si verò debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potionem,
si pituitosa esse visa fuerit, vomat ieiuna, & accepto cibo, & — Cum vteri coxēdicem petunt.
plerunq; sana fiet. Si vteri ad coxā decurrerint, mēses crassi
existentes nō prodeūt. Verùm dolor ad imum ventrē proce-
dit, & ad lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quū sic — Curatio.
habuerit. multa calida lauato, & allia plurima edenda dato,
& lac conuenienter bibendū. deinde vinū meracū. & totā fo-
C ueto, & pharmacū sursum purgās exhibeto. Si verò debilior
fuerit, infra. Si verò curata fuerit, vteros cū fœniculo foue-
to, & absinthium ammisceto. Postquam autē recēs fota fue-
rit, os vterorum sensim, cū digito ad sanā coxam detrahito,
ita vt & ipsum os, & partes circumcirca affectas leniter mol-
lias, & mollitorium quoddam apponas, & postea plumbeos
penicillos, & mox scillā, deinde narcissinū vna die interposi-
ta. Quum verò pura esse visa fuerit, netopū apponat in lana.
& postridie oleū rosaceum. At mensibus prodeuntibus, me-
lius est nō apponere. Si verò nō prodeant, cantharidas qua-
tuor sine alis, sine pedibus, & sine capite. & pæoniæ grana ni
gra quinq;, & sepiæ oua, & apij semen modicū in vino bibat.
Et si dolor affuerit, & vrinæ stillicidiū vexarit, in aqua cali-
da desideat. & aquam mulsam aquosam bibat. Si verò non
purgetur, rursus pharmacū bibat. Si autē purgatio prodeat,
 ieiuna

ieiuna cum viro coeat. Si verò nõ prodeat, dato quod detra- D
hat ipſam, reſpectu ad vires mulieris habito. & tunc tutum
eſt vt ad virũ accedat. Si enim in ventre habuerit, ſana eua-
Cum coxẽdicem vexant. dit. In purgatione verò ſi multa prodeat, mercurialẽ edat,
& polypos teneros coctos. & cibis mollibus vtatur. Si puer-
per æ vteri in coxã incubuerint, aut ad lateris mollitudinem,
ad alterã coxam oleum Aegyptiũ album, aut roſaceum ap-
Medela. ponito. Sed & in ſanã coxã decumbere melius eſt. Bibat au-
tem pæoniæ grana nigra quinq;, & ſambuci fructus in tædis
conchæ teſtã maiorẽ, & caſtorium magnitudine fabæ. Et ci-
bis vtatur mollibus. Conuenerit autem mercurialis ante ci-
bum, cocta velut braſsica. Sorbeat autem & ipſam decocti E
aquam. & acria comedat, exceptis raphano & cepis ac naſtur
Vterorum morbi. tio. Optima eſt & lactuca. Quot verò morbos ex vteris
fieri contingit? Dico autem quum vteri ex loco moti fue-
rint, aliò aliàs allabũtur. Ad quencunq; verò locũ allapſi fue
rint, dolores ingẽtes incumbunt. Et ſi quis veſicam contin-
gat, dolorẽ exhibent, & vrinã nõ ſuſcipiunt, neq; geniturã in
ſeipſos trahunt, & ambo dolent. & ſi non celeres ſolutiones
fiant, vteri poſtea ſuppurantur iuxta eoſdem locos, ſi ad ipſos
decurrerint. Cõtingit autem hoc & in laterũ mollitudine, &
Curatio. in inguinibus, & ſuper pectine. Cæterùm in principiis quum
dolor habuerit, ſic curare oportet, & tepefactoria adhibere,
& in aqua calida ſedere. Bonum enim & hoc eſt: aut ſpongiis
ex calida aqua expreſsis fouere. & pharmaca vteris cõmoda F
bibere. Si verò ad hæc non ſoluatur, pharmaco ſurſum aut
deorſum purgare, vtro tandẽ opus fuerit. cognoſces autem
id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinẽ, & veſicã irrue-
rint, hæ purgatione ſurſum opus habent. Si verò ad laterum
mollitudinem, & præcordia, hæ pharmaco deorſum purgan
te indigent. At verò huiuſcemodi morbi omnes ſenioribus
magis quàm iunioribus fiunt, ad mẽſes ſuppreſſos. fiunt etiã
iuuenculis, vbi multo tempore viduæ mãſerint. Si verò ad
Cum vteri ſedem petunt. ſedem cõuertantur vteri, ſeceſſus recrementa impediuntur,
& dolores occupãt lumbos, & imum ventrẽ, & inteſtinũ re-
ctum ac podicem. Quum ſic habuerit, calida ipſam lauare
oportet, & lumbis fomentũ adhibere, & poſtea graueolentia
ſubter ſuffire, & apponere quæ purgant & impellunt vteros.
& bibẽda dare quæcunq; libẽter admiſerit ex maximè con-
ferentibus.

A ferentibus. Si verò incumbant in inguina, & vrinæ meatus,
dolores fiunt fortes, & torpor in cruribus. & vrinæ meatus
obturatur, & vrinam non emittit. Curare verò oportet hoc *Curatio.*
modo. Ad nares quidem odorata apponito, & vnguenta. Ad
vteros verò graueolentia ſuffito. Porrò omnis occaſio vte-
ros propellere poteſt, ſi quid mali habeant. Nam & à frigore *Quàm facilè vteri moueantur.*
pedum ac lumborũ, & à ſaltatione, & terrore, & lignorũ ſe
ctione, & curſu ad accliuem ac decliuẽ locũ, & ab aliis mul-
tis propelluntur. Proinde hæc conſiderare oportet, ad totum
corpus reſpectu habito, quũ præſentes morbi affuerint. pro-
pter talia enim omnia neceſſe eſt plus aut minus ægrotare.
& poſtquam hæc reluxerint, maximè hac parte repentini
B morbi manifeſti fiunt. Quũ igitur hæc aduenerint, penitius
ex tota homine deprehẽdere oportet. Nã quæcunq; perfrige
rationes crurũ, aut ſtupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes
etiã in vterorũ morbis vteros eleuãt. In talibus itaq; aquam
calidam affundere oportet vteris & circunſitis locis. & ipſos
ac crura excalefacere, quum allapſi fuerint. Si circunuerſi *Cùm poſt partum ad dexterã declinant.*
fuerint vteri ex partu ad dextrã partem. & puerperij purga-
menta nõ fiãt, & dolor imum ventrẽ habet, & lumbos, & la-
terum mollitudinẽ. & dextrũ crus grauatur, & torpor occu-
pat. & nõ tremit, & oſculum vterorum cõtingere non poteſt, *Medela.*
ſed ipſos leues ac fortiter planos deprehendet. Quum ſic ha-
buerit, pharmacum bibendũ dato, à quo ſurſum ac deorſum
C purgetur. magis verò deorſum. & totũ corpus foueto, & præ-
ſertim vteros leniter. & calida bis in die lauato. & ex potibus
quencunq; libẽter admiſerit, experimento facto præbeto. &
viro frequenter cõdormiat, & braſsicã edat. Si vteri ad ſini- *Sin ſiniſtrũ petant.*
ſtram partẽ, aut coxam declinauerint, dolor acutus ac vehe-
mens habet lumbos, & laterũ mollitudines. ac ipſum crus. &
claudicat. Quum ſic habuerit, pharmacũ infra purgãs biben *Medela.*
dum dare oportet, & poſtera die ſuffire hoc modo. Ordei
chœnices duas, & oleæ folia parum cõfringito. & gallã con-
tundito ac cribrato, & hyoſcyami tertiã chœnicis partẽ. Hęc
mixta & olei hemina dimidia ſubacta in olla noua, per dies
quatuor ſuffito. Nocte verò lac bubulum, & mel. & aquam
bibat. & calida lauetur. Si vteri tranſuerſim ſitum habeãt. &
obliqui fuerint, itémq; os ipſorũ menſes ipſi partim occultã- *Cum obliquantur.*
tur, partim prius conſpicui euaneſcunt, & non ſimiles fiunt,

sed deteriores & pauciores quam antea.& genitura non fit D
hoc tẽpore.& dolor habet imum ventrẽ.& lũbos,& coxã,&
Medela. ipsa attrahitur.Quũ sic habuerit,pharmacũ infra purgãs bi-
bendũ dare oportet,& calida lauare,ac fouere. Vbi verò re-
cens fota & lota fuerit,digito immisso os vterorum corrigat
ac dirigat.& odoratorũ suffitũ admittat.& ex potibus dato
iuxta experimentũ,quem libẽter susceperit. Cibis autẽ vta-
tur mollibus,& allia edat cruda ac cocta.& cũ viro dormiat.
& in sanã coxam decumbat. Alteri verò fomentũ adhibeat.
Morbus autẽ hic ægrè cedit. Si verò propinquissimi fuerint
vteri frequẽter vomat.Vteros autẽ graueolẽtibus suffiat,do-
nec in locũ suũ firmati fuerint. Diæta verò ventrẽ nõ emol- E
Cum vteri extra naturam progrediuntur. liente vtatur. Si vteri extra naturã progressi fuerint,febri-
lis calor habet pudendũ & imum ventrẽ.& vrina frequenter
ac paulatim destillat.& pudendũ vehemẽter mordetur. Pa-
titur autẽ hæc si recens ex partu viro cõdormierit. Quũ igi-
tur sic habuerit,mirti baccas,& loti ramẽta,in aqua coquito,
& aquam per noctẽ sub dio exponito,atq; sic frigidissimam
pudẽdo affundito,& leuiter trita hæc apponito. Postea aquã
lentium cũ melle & aceto bibẽs vomat,donec vteri fuerint
retracti. Sed & lectum à pedibus altiorem facere oportet.&
pudendũ graueolẽtibus suffire,nares autẽ odoratis.Cibis ve-
rò vtatur mollissimis ac frigidis.& vinũ aquosum albũ bi-
bat.& ne lauetur,neq; cum viro coeat. Si penitus ex pudẽdo
Morbi huius caussæ. exciderint vteri,depẽdent velut scrotũ.& dolor corripit imũ F
ventrẽ,& lumbos,& inguina,& quum tẽpus processerit,non
volunt in suũ locũ redire.Morbus autẽ hic corripit,quum re-
cens ex partu laborarit,aut fatigata fuerit,vt vteros cõtactu
Curatio læserit:aut cũ viro coiuerit in puerperiorũ purgatione.Quũ
sic habuerit, frigefactorie mitigantia apponere oportet ad
pudendũ.& quod extra propendet depurgatũ,malo punico
in vino nigro cocto abluere,& intro protrudere.Deinde mel
& resinã pari vtriusque portione colliquare,& in pudẽdum
infundere. Et decumbat supina pedes sursum extentos ha-
bens.Postea spongias apponat.& ad lumbos deliget.Quãdiu
verò sic habuerit,à cibis quidẽ abstineat:potu verò parcissi-
mè vtatur,donec septẽ præterierint dies.& si quidẽ sic obe-
dire voluerint & redire,satis fit: Sin minus, summas vteri
oras derasas & ablutas,picato cerato illinito. Deinde pedes
ad

A ad scalam deligato,vt caput deorsum pẽdeat,& manu intro
detrudito. Postera lauato,& crura ipsius vicissim colligato,
atq; sic per noctẽ ac diem sinito.& modicũ ptisanæ succũ fri-
gidũ dato,aliud autẽ nihil. Postera verò die reclinato,& cu-
curbitã quam maximã ad coxã affigito,& multo tẽpore tra-
here sinito,& vbi ipsum detraxeris ne scarificato,sed reclina
tam sinito,& nihil præter succũ ptisanæ exhibeto,donec se-
ptem præterierint dies. Si verò sitis vexet,modicũ aquæ bi-
bat.Quũ autẽ septẽ trãsierint dies,cibis mollissimis ac pau-
cissimis vtatur.Vbi verò ventrẽ exonerare voluerit,decum-
bens id faciat,donec quatuordecim prætereant dies. Deinde
tepidis fomẽtis colluatur,melius autẽ est calida velut ex so-
B le.& quam parcissimè deambulet,& ne lauetur. Ventrẽ autẽ
ne solueris.Cibis verò paucissimis vtatur,neq; acribus,neq;
salsis.& pudẽdũ graueolẽtibus suffiatur.& postquam obam- Cum vteri procidunt.
bulare inceperit,subligar gestet. Si verò extra pudendũ os
vterorũ exciderit:vtpote ceruice vterorũ propè pudendum
sita,& ampla existente,fit autẽ hoc magis sterilibus,contin-
gitq; maximè ex fatigatione,quum mulier laborarit,& vte-
ri calefacti fuerint ac exudarint:tũc euertitur os ipsorũ per
ceruicem vt quod in humidiore ac lubriciore & calidiore sit
loco,quàm in priori tempore.& vbi hoc cõtigerit,procedũt
vteri foras ad frigus,& osculũ ipsorum euersum prodit.Et si
quidẽ breui curata fuerit,sana fit.Verũ sterilis penitus relin-
quitur.Si verò non breui,osculũ durũ semper ipsi extra erit,
C & fluet illic aliàs atq; aliàs saniosus humor viscosus ac gra-
ueolens. Et si mẽses prodierint,si adhuc eius ætatis fuerit,in
lecto decumbet. Tẽporis autẽ progressu huiusmodi morbus
incurabilis fit.& cõsenescunt vteros foris habentes. Si verò Medela.
vteri extra prominuerint,ablutos ipsos aqua tepida,oleóque
ac vino illitos rursus indito ac deligato.& graueolẽtia subter
suffito.Sub nares autẽ odorata. Si verò multo tẽpore vteri
promineant,& stupidè perfrigerentur,multã calidã aquam
affundito,quo refocillentur.Si verò iam inflentur,etiã aceto
ad aquã ammixto foueto:Sitq; hæc aqua aut lauri aut myrti
decoctũ,& leniter protrudito,& cerato vnguento illinito.&
si paruerint,satis est: Sin minus,cum aqua abluito.& aceto
modico tepefacto profundito.Deinde illinito.Vbi verò cõse
derint,ablutos velut dictũ est indito,& alia prædicta facito.
Oleum

Oleũ verò ne adhibeto,neq; aliud pingue, aut pinguitudinẽ D
Cũ os vterorum torquetur.
habens. Si quid ex osculis vteri cõplicatũ fuerit,menses non fiunt,aut pauci & praui ac dolorifici. & quũ viro cõdormierit,dolet.& quicquid vir immiserit ex coitu exit, & contingi nõ vult,neq; attrahit genitarã. Et dolor habet imum vẽtrem ac lumbos.& os vterorũ ad contactum non cõparet.
Curatio.
Quum igitur sic habuerit,vrina vteri foueto. deinde vomat à lẽtis decocto,melle & aceto ammixto.Postea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argenteam aut æneam infuso,& sale addito cõtecta phialæ insideat, & si quidẽ odor olei per os ipsi penetrarit,ipsam pariturã esse, & postera die sanã fore pnũcia,ac cõsidere iube.& vbi dormire volet,oleũ E Aegyptiũ in lana apponat.Postridie verò cõsideret an os vterorum magis sit directũ.& si esse dixerit, per triduũ odoratis foueto.& subdititia quæ nõ mordeãt apponito, purgatoq; & cũ odoratis ac mollibus postea colluito, totidẽ diebus velut prius.quũ autẽ mẽses pdierint,ieiuna,& illota,aromatis suffita,ad virũ accedat, Pleræq; verò ex hoc morbo steriles fiũt, si non curatus fuerit.
Vterorum vlcera.
Si vlcerati fuerint vteri,& extremè foras processerint,oleo illitis manibus indito.& myrrhæ puræ pilulas tres deuorãdas præbe.& laurũ viridem tritã bibat vino dilutam.& sic sana fiet. Si in arctum cõtracta fuerint pudenda, subdititium apponito. Anisi videlicet semen & apij tritum pudendis subdito.
Cum valde procidunt & nusquã sistuntur.
Si vteri non in loco manserint,sed modo huc,modo illuc transierint,vt dolores exhibeãt,& nũc F incõspicui fiant,nunc exeant velut sedes.& quũ quidem supina fuerit,in loco maneant,quum verò surrexerit,aut ex somno expergiscatur,aut se inclinauerit, aut aliũ quẽdã motum fecerit,exeũt. sæpe verò etiã dum quiescit.
Medela.
Hãc quã maximè quiescere,& non moueri oportet. & lectũ à pedibus sternere altiorem.& vomitibus vti.Oportet enim ipsos sursum reuellere,& acerbis perfundere.& graueolẽtia subter suffire. Sub nares autem odorata. & ex malis punicis quodcũq; maximè cõuenerit & nihil impedierit, in medio per vmbilicũ perforatum,in vino tepefactũ quã penitissimè subdito. deinde lata fascia deligato ac circũdato,vt ne elabatur, sed maneat,& quod opus est,faciat.& de peplo, cũ caseo, & polenta bibendum dato,quemadmodũ supra in allapsu scriptum est. & de potionibus experimento facto,quãcunq; maximè admiserit, biben

A bibendã præbeto.Cibis autẽ mollissimis vtatur,& cum viro ne dormiat,donec ad locum suum redierint.
Procidẽtiæ medela.
Si vteri exciderint,hederã siccissimam tritã,ac linteo alligatã apponito, & nihil pingue adhibeto. In potu autẽ exhibeto triticũ recens, & peplum album,& saluiã,& cyperum,& anisum.Hęc trita vino diluta, cũ furfuribus ordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam.
Quum vteri crura & pedes petunt.
Si ad crura & pedes vteri conuertantur, cognosces sic.Magni pedũ digiti cõuelluntur sub vngues, & dolor habet crura ac femora,& incũbit ac premit neruos circa femur.
Medela.
Quum sic habuerit,multa calida frequẽter lauare oportet,& fomentũ adhibere si ferre poterit,& graueolentia B subter suffire. Et femora rosaceo oleo inungat.
Quæ repẽte obmutescunt.
Si verò loqui nõ poterit,crura derepẽte frigida repereris,& genua,& manus,& si vterũ cõtigeris,nõ in suo mũdo est, & cor vibratur, & dentibus frendit, & sudor est multus, & alia quæ à sacro morbo correpti patiũtur,& quæ ab aure exsudãt.
Curatio.
His frigidã aquã multã affundere oportet super crura & manus, & alia facere velut priùs dictum est. Si cõmoti vteri aliquò allapsi fuerint,& dolorẽ exhibuerint, oleæ scabiem. & lauri ac cupressi ramẽta in aqua cocta,lana excepra subdito.
Procidentia vuluæ.
Medela.
Quũ mulier recẽs enixa,onus maius quàm pro natura leuarit,aut timuerit,aut ligna secuerit,aut cucurrerit,aut alia quædã huiusmodi fecerit,vteri excidũt ob hæc maximè:aliquãdo verò ad sternutationẽ. Non enim violatur,si per vim sternutãs,nõ apprehẽderit nares. C Proluere itaq; aqua tepida vteros oportet.Deinde betæ succo feruefacto similiter,posteà vino nigro meraco. Si verò non obediat,mollitoria facere oportet. Verum hęc facere oportet priusquàm perfrigerentur,& leniter intro indere.Deinde crura extẽdere, ac subalternatim ponere,& molle quiddã ipsis supponere,à potu verò coërceri oportet tales quàm maximè,& vẽtrẽ custodire, vt ne exturbetur. Naribus aũt odorata adhibere. Huiusmodi verò posteà si nõ quieuerint,sed moueãtur,veratro purgare oportet. Et si non satis fuerit,etiã vomitus facere,& nõ lauari, tacereq; ac quiescere.
Quum inflati vteri sint.
Si inflati fuerint vteri,venter attollitur, & inflatur, ac sonitũ edit,& pedes & cauæ faciei partes intumescũt,& color iniucũdus fit. Et mẽses occultãtur,& genitura hoc tẽpore nõ manet intus,& anhelat,spumátq; ac anxia est, & quũ expergiscitur è somno, recta ceruice spiratio ipsam corripit, & quicquid

quicquid ederit aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tri D
statur magis quã priusquã edit, & suffocatur, & nerui cõtra-
hunatur. Et vteri ac vesicæ dolẽt, & manus cõtactũ nõ admit-
Curatio. tunt. Neq; lotiũ emittũt, neq; geniturã suscipiunt. Quũ sic ha
buerit pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato, & calida la
uet, ac frequẽter insideat toto corpore. Quandoq; etiã vsq; ad
vmbilicũ fomẽtũ adhibeto, & interposito tẽpore ea apponi-
to à quibus purgetur, & nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odo-
rata subter pudenda: sub nares verò graueolẽtia. Et potiones
dato quæ vteros purgãt, & ad locũ impellunt. Et mercurialẽ
edat, & posteà lac bibat, velut de latere scriptum est. Morbus
Vterorum duritia. autẽ hic non est diuturnus. Si velut in callũ indurati fuerint E
vteri, & osculum exasperatur, & menses occultãtur. Quũ au
tem prodierint, asperi apparẽt velut arena. Si verò etiã digi-
to contigerit, os vteri asperũ cõperiet, & semper velut callus
accrescit. Quum sic habuerit, cyclaminũ terere oportet, & sa
Medela. lem ac ficum simul miscere, & cum melle glandulã efforma-
re ac subdere, & fomento adhibito, purgantibus eluere. Edat
autẽ mercurialem & brassicã coctã, & succũ sorbeat. Itémq;
porrum, & calida lauetur. Si verò velut in callum indurati
Duritia alia. fuerint, & mẽses obtorquentur, & osculũ ipsorum clauditur,
& nõ concipit, & velut aliud quid est, & si cõtigeris, velut la-
pis illic esse videtur, & est os asperũ ac multis radicibus præ-
ditum, & nõ leue aspectu, & qui ipsum considerat, digitũ in-
tromittere nõ potest, & febris circũfrigerans corripit, & fre-
mitus, & dolor vteros habet, & imum ventrẽ, & laterũ mol- F
Morbi huius caussa. litudinẽ, ac lumbos. Patitur autẽ hæc, si ipsi corrupti menses
cõputruerint. Quãdoq; verò etiã ex partu, & frigore, aut ma
Medela. la diæta, & aliter. Medicamentũ igitur bibendũ dare opor-
tet, & multa calida aqua lauare. Oleo item vtere, & fomentũ
adhibe. Quum autem recẽs lota aut fota fuerit, specillo im-
misso aperito, & os ipsorũ dilatato, idemq; cum digito simi-
liter efficito, & mollitoria velut dictũ est apponito, & potio-
nes similiter bibendas dato, & eodem modo curato. Si verò
Quum vteri obdurescunt. obduruerint vteri, osculum ipsorũ durum fit, & clauditur, &
menses nõ prodeunt, sed pauciores & deteriores, & dolor in-
cidit, & febris & rigor corripit circa imũ ventrẽ, & lumbos,
& laterum mollitudinem. Quum sic habuerit, multa calida
Curatio. lauato, & tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit, & vteros
multo

A multo tẽpore cũ aqua decocti cucumeris syluestris foueto:
deinde mollitoria apponito. Atq; hæc per triduum facito: &
si ex cõtactu osculum vterorũ molle apparuerit, ex crudo li-
no tres peniculos suppuratorios indito, primũ tenuem, secun
dũm paulò crassiorẽ. Crassissimus aũt sit magnitudine digi-
ti parui, lõgitudine verò quinq; digitorũ ita vt hos adipe an-
serino illito subdas. Sed & vbi fomentũ adhibueris ex odora-
tis, glãdem mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine
illitũ, vt ne sauciet. Nõ enim pungere oportet: & appositum
sit ad duos dies. Decedit autẽ velut cortex & pellicula crassa.
Intermissis verò tribus diebus, cyclaminũ, cum narcissino
B subdito. Si verò hæc nõ purgarint, cum multa cõsideratione
apponito id quod cũ buprestí paratur, & appositum maneat
per diem: & vbi fortiter momorderit, glãdẽ extrahat, & pu-
dendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo insideat: postridie ve-
rò lota, ceruinũ adipẽ liquatũ, & molli lana exceptum appo-
nat. & si tibi adhuc purgatione opus habere videatur, tribus
interpositis diebus, id quod cum narcissino paratur subdito.
Postridie autẽ netopũ. Deinde rursus tribus diebus interposi
tis, vteros odoratis & pinguib. colluito. postridie verò pule-
gium per vnũ diẽ apponito: & sequẽti die cũ aromatis suffi-
to ac foueto. Vtatur autẽ cibis acrib⁹, marinis, aut carnib. In
mẽsibus verò castoriũ bibat: & ieiuna illita suffita, & cyceo-
nẽ bibẽs ad virũ accedat. Si verò inter os vterorũ nõ suscipiat Cùm semẽ non admittitur.
C geniturã, sed durũ fuerit, ac cõclusum, plumbeũ penicillũ ap-
ponat, velut dictũ est per triduũ, vbi calida lota est. & molli- Medela.
toriis vtatur, & supina decũbat: & in aquã calidã insideat: &
lanã vnguento imbutã apponat. Verũ noctu magis apponere
oportet. Iuxta coxas verò vestes laneas aut lineas molles sup
ponat, vt ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur &
subdititiis mollib⁹, ex myrrha pinguissima, pice, cera, & adi-
pe anserino. Sit autẽ myrrhæ dimidiũ, reliquorum verò du-
plum, & in lana subdat: duo verò sint subdititia quorũ alterũ
lota per diẽ subdet, alterũ per noctẽ, donec molle factũ fue-
rit: & vbi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana
cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamẽti aliquã-
tulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculũ lactãtis
terito & cerui medullam, & alia quæ dicta sunt, ac modicum
mellis ammisceto. Sit autẽ lana quã hæc excipiuntur mollis
& pura

& pura,& ad diem ſubdat.Si verò fortius facere voles , myr- D
rhæ parũ quid ammiſceto.Optimũ autẽ eſt,oui candidum,&
adeps caprinus,& mel,& oleũ roſaceũ:his ammiſcere farinā,
& tepefacere ad ignem oportet , & quod deſtillat lana colli-
gere ac apponere.Aut adipẽ rubrum anſeris aromatibus cō-
ditum,& vnguentũ roſaceũ, permixta & lana excepta appo-
nito.Præſtat autem anſeris adipem,& adipẽ ouillum,cerā al
bam reſinā,netopum.oleum roſac.hæc ſimul liquare ac mi-
ſcere.Vbi verò lota eſt,hæc tepida intrò ad vterorum oſculũ
apponat. Aut cerui medullam,& anſeris adipem liquato , &
roſaceo aut irino oleo ammixto,in valde molli lana apponi-
to.Cùm mulieri vteri duri facti fuerint,& ad pudenda exie- E

Duritia vterorum. Medela.

rint,dura fiũt inguina,& ardor in inguinib⁹ eſt,& omnia cā-
cerātur.Cùm igitur ſic habuerit, cucumeris ſylueſtris inter-
nam partem,& fauum terito,& aquæ hemina affuſa in ſedẽ
infundito,& purgatur.Si os vterorum durum fiat , & ceruix

Cùm os vuluæ ſiccitate dureſcit.

præ ſiccitate,& morbus leuiter hæſerit, ex digiti cõtactu co-
gnoſces:& ſi ad coxā deuoluantur,nihil acre adhibeto. Si enī
exulceretur aut inflāmetur, periculum eſt ne penitus ſterilis
fiat.Verũ apponito ea quæ non mordent, à quibus purgetur.

Medela.

Quū verò duri fuerint vteri,& ſic doluerint,ſubdititia appo
nito,velut eſt cerui medulla, aut anſerinus vel ſuillus adeps,
& vnguentũ irinum cum melle:& oui luteum,ac cerā albā,
velut cataplaſma emollito,& ordeaceā aut triticeam farinā,
cum aqua & ruta coquito.Si vteri cõcluſi fuerint, oſcula ipſo- F

Cùm vulua clauditur.

rum dura fiunt,& geniturā nõ amplius ſuſcipiũt , ſed ſtatim
vbi cum viro cõdormierit,dum crura mouet,exit.& dolores
imũ ventrẽ , & lumbos, & inguina occupāt. & mẽſes omni-
no nõ prodeũt. Si verò eant,pauci & praui ac decolores pro-

Medela.

deunt. Cùm ſic habuerit,multa calida lauato, poſt balneum
verò caſtorium cum pæoniæ radice , in vino nigro odorato
permixta bibenda dato.Cibis autẽ velut puerpera vtatur. &
ſi manifeſti fuerint mẽſes,diem vnā intermittito, & totā fo-
ueto,& pharmacũ potādum dato,ſi adſuetæ fuerint , ſurſum
purgās,aut ſi egere viſa fuerit deorſum.Lac itaq; aſininũ,aut
ſerum exhibeto,& leniter foueto , & mollitoria vtero appo-
nito,& cyclaminũ,& narciſsinum. Cucumerũ verò paruorũ
ſylueſtrium internā partem ſumito,& ex diuulſis ſemen exi-
mito,ac lacte mulieris maſculũ lactantis affuſo terito, myr-
rha

A rha pura & melle optimo ammixtis,oleóq; Aegyptio albo.
& ne liquidum facito medicamentũ,ſed ſiccũ,atq; hoc in la-
nam mollem purā infarciat.& in oleo Aegyp.albo tingat,&
lota apponat.Subligetur autẽ & ſub tecto maneat cũ purga-
tur.Poſtquā autẽ ſufficiẽter habere tibi viſa fuerit, quieſcat.
Sin minus,rurſus aliud apponat.poſtea verò obuolutā lanā
mollem,rotũdā faciat,& netopum immittat,& diem vnam
ſubdat.poſtridie verò oleum roſaceum itidẽ in lana.Deinde
rurſus cerui adipẽ,etiā ipſum liquatũ in lana. Lauetur autẽ
calida aqua ſemper ante ſubdititiorum appoſitionẽ.Et odo-
ratis leniter foueatur multo tempore.Poſtea verò vna inter-

Pituitoſæ & billioſæ purgatio.

poſita die,colluito,ſi quidẽ pituitoſa fuerit,eo quòd cũ grano
B cnidio paratur.Si vero bilioſa,eo quod cum ſcāmonia , poſt
hæc ambo,poſtridie etiā narciſsino cũ vino dulci colluito.Si
verò narciſsinũ nõ fuerit,cum anthino aut irino quàm opti-
mo.Sit autẽ olei tertia vini pars:deinde interpoſitis duobus
diebus,id quod cum pulegio præparatur vnũ diem apponat.
Si verò prodierint menſes,ieiuna per triduũ bibat caſtoriũ,
cum vino odorato albo:vbi verò deſiuerint menſes,& ſtabi
les fuerint,lauetur;& aqua frigida perluta,cyceonem bibat
nõ ſalſum.Cibum autem ne contingat:& cum viro dormiat
duobus aut tribus dieb.Quāto verò tempore purgatur,mer
curialem in aqua coquẽs,vbi cocta fuerit exprimat, & alliũ
ac cuminũ,& ſalem ſubterat,& oleum his ammiſceat,& mo
dico ſucco affuſo feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos
C edat.Allium item coctũ ac aſſatum quàm plurimũ accipiat.
Si verò mercurialis non fuerit tenera,tritā cum braſsica co-
quere oportet,& cõdire,& lenis erit:& ſi in ventre cõceperit

Cũ os vuluæ clauditur.

ſana euadet,& omnia ipſi iuxta ornatum procedẽt.Si os vte-
rorum cõcluſum fuerit,fit fortè velut groſſus.& ſi digito cõ-
tigeris,deprehendes durum ac cõuolutum, & digitum non
admittit:& menſes occultantur,& geniturā nõ ſuſcipit hoc
tempore:& dolor habet imum vẽtrem, & lũbos ac laterum
mollitudinẽ.Quandoq; verò etiam ſurſum aſcendit & ſuffo

Medela.

cat.Cùm ſic habuerit,pharmacũ deorſum purgans bibendũ
dare oportet,& multa calida lauare, & apponere ea quæ os
molliunt:& ſpecillum immittere ac aperire , itémq; digitũ
& ſimiliter leuigare.Cùm autem molle fuerit, apponere ea
quæ ſanguinem purgāt:& potiones exhibere , & experiri vt

O præb

præbeas quodcunque aliud libenter susceperit. Brasſicã autem edat, & succum sorbeat. D

Cùm vteri clauduntur.

Si vteri cõclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, & cuminum Aethiopicum, & nitrum, & salem thebaicum, & adipem rhenalem, & farinam, & myrrhã, & resinam omnia simul ferueſacito, & trito mixta, & in glandem efformata apponito.

Cùm grumosi fiunt vteri.

Si grumosi facti fuerint vteri, os ipsorum velut eruo plenum fit, & si contigeris, videbis ita habere, & mẽses non fiunt, neq; genitura intus manet.

Medela.

Quandiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, & allium, & salem, & ficũ, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, & ad os vterorum apponito. Itémq; alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ vteros purgant. E

Cum vteri hiant.

Si vteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt & viscosi, & frequẽter, & genitura intus non manet, & osculum hians est: & fieri non potest vt genituram attrahat, & febris ac rigor corripit infernum ventrem, & lumbos.

Morbi causa.

Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo, fit & quum menses suppresſi derepẽtè eruperint.

Medela.

Diætæ itaque ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare, in principio quidem purgatoriis simúlq; mollibus. Deinde leniter adstringentibus, & partes infra vmbilicum per spongias fouere, cum myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnanthes, aut vitis foliorum decocto.

Quum per menstrua hiant.

Si os vterorũ hiarit amplius quàm in mensibus solet, mẽses ita fiunt plures & deteriores omnes & liquidiores, & per longius tempus, & genitura nõ attingit, neq; manet, sed rursus exit, & si permanserit, osculum comperies disparatum, & impotentia præ mensibus obtinet: & leuis est ac debilis vterus, & vlterius procedit: & vires laxãtur: & febris debilis, ac rigor, & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem ac lumbos: patitur autẽ hæc maximè, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. F

Medela.

Quædam verò etiam ex partu patiuntur, aliæ etiam aliter. Quum itaq; sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius iudicabitur, & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, & frigida lauato, ac intermisſione facta colluito: & ex potionibus dato quamcunque maximè libenter admiserit: & suffito ea quæ resiccant: & polypos edat ac mercurialem. Si verò non

A non conclusi fuerint vteri velut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta verò sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum verò ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, & prohibitiones balneorum.

Cum vteri non satis clauduntur vel nimis patent.

Quum vteri magis quàm conuenit, fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimentis. Si verò menses effloruerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os cõtingas digito, comperies ipsum leue. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris ac rigor obtinet, & dolor imum ventrem, & lumbos, & laterũ mollitudinem corripit, maximè si quid in ipsa corruptum computruerit, itémque ex partu, & aliter. B Quum igitur sic habuerit, curare oportet, vbicunque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est.

Cum vteri inflammantur.

Si vteri inflammati fuerint, menses obtorquẽtur, & ceruix multis tenuibus venulis, ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mẽtem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, vomitus quidam ipsi superuenit. Quum verò quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum ventrem & lumbos, & animo linquitur, & per totũ corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur, & putat se in vẽtre habere. Quandoq; verò ventris moles vacua apparet, & aluus aqua impletur, & C vmbilicus prominet, & osculum gracile fit, & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates.

Medela.

Quum sic habuerit, pharmacum infrà purgans bibendũ dato, & subdititiis vtatur, & fomentis vteri foueantur odoratis. Per diem verò plũbeis penicillis vtatur, & ante appositionẽ, aqua calida nõ mordẽti colluito, & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcisſino aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito, deinde cũ eo quod cũ aceto parat̃ colluito, & ante cibũ, mercurialẽ cũ aliquãtulo vino coquens edat velut brasſicã, & succũ sorbeat. Si verò permãserit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de vteris purgat̃. Cibis autẽ vtatur panibus,

& oleribus coctis, flaccidis. Marinis autẽ potiùs quàm carni- D
bus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis, & laboret quàm
plurimũ, & ante & poſt cibũ & quàm minimũ lauetur frigi
da, & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Die-
bus autẽ purgationũ intermediis, adiãtũ bibat ieiuna in vi-
no diluto. At morbus hic lethalis eſt, & paucæ effugere poſ-
ſunt, ſi nõ in vẽtre cõceperint. In vterorũ inflãmatione men-
ſes obtorquentur, & quum ieiuna eſt, vomit. Vbi verò come-
dit, dolor habet imum ventrẽ & lumbos. Et totus vẽter mo-
do durior, modo mollis fit, & nõ valde cõſidet. Aluus magna
fit, & non purgatur, & ſibi prægnans eſſe videtur, & patitur
quæcunq; prægnãtes perpeti ſolent. Et ſi ventrem cõtigeris,
leuem cõperies tumorem velut in vtre, & quum partus tem E
pus eſſe viſum fuerit, vteri cõcidunt, & menſes pauci ac dete
riores fiunt. Huic pharmacũ deorſum purgans bibendũ da-
re oportet, & purgatoria apponere. Purgata verò ſana eua-
dit. Si inflammatus fuerit vterus, vellicatur. Si verò quid cor
ru ptum fuerit ac vitiatũ recruduerit, febris corripit acuta
& magna, & horror durus, partes circa pudenda, & horribi-
liter afficitur, & mordetur, & cõcitatur, & ſi quis digito con-
tingat, rurſus peius habet, & pungitur, & caput dolet ac ſin
ciput, & caligo adeſt, & ſudor frontis. Extremæ partes perfri
gerantur ac tremunt, & ſopor profundus aliquãdo occupat,
& audire non poteſt. Neque reliquus ſenſus operatur, faſti-
dium cibi eſt multum, & ſtomachus & venter omnino non
continet cibum, & vociferatur, & exilit, & pectinem dolet, F
& inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & ciro mo-
riuntur. Si verò dolores ad extremam debilitatem deduxe-
rint, ſpõgiis calidis ex aqua & oleo expreſsis foueto, & ſub-
dititia mollia apponito, medullã cerui, adipem anſerinum,
& cerã albam, & oui luteum. Aut ceratum picatum cum re-
ſina ſubdito. Vino verò aut lacte caprino purgato, aut volu-
cris iuſculo. Vinum autẽ ne bibat, & ptiſanæ ſuccũ ſorbeat.

Quum dolor vteros moleſtat. Medela.

Ad dolorem vterorum medicamentum infuſile. Si dolor
ſolùm fuerit vehemens & violentus, caligo in vteris ineſt, &
flatus non exit, ſed iſthic manet malum. Oportet igitur ſic
curare. Atriplicis ſylueſtris ſemen, & betas ſimul trita ac te-
pefacta, in vteros infundito. Aliud dolores vterorum ſedans.
Vini ſuauiſsimi pari aqua temperati tres ſemicongios Atti-
cos

A cos ſumito, & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdem trientem,
& olei roſacei heminam dimidiam. Hæc in ollam nouam
immittito, & vinum ſuperfundito, deinde foueto. Apponito
autem & ſcillam, donec oſculum molle factum fuerit & ad
lationem idoneum ac apertum. Et quum in purgatione pu-
ſtulæ circa oſculum vteri exortæ fuerint, ſic curato. Carnem
bubulam, cum butyro aut adipe anſerino & aniſo tritis illi-
ne, & ipſam carnem in pudendum inde. Si ignis ſacer habue

Eryſipelas vterorum.

rit vteros, intumeſcunt pedes, & mammæ, & corpus. & do-
lor ipſam corripit. & recta ceruice ſpiratio fit, & dolet late-
rum mollitudinem, & partes ſub vẽtre, & pectora, & caput,
& tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites
B tremunt. Quandoque verò & in poplitibus liuidæ fiunt, &
modico tempore melius habent ex hoc colore. Maximè ve-
rò mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationem. At-
tamen non valde dolet, & febris ac rigor corripit, & facies
rubicũda fit, & ſitis fortis eſt, & hepar reſiccatur. Hæc ſi præ-
gnanti acciderint, moritur, & non poterit effugere. Si ignis
ſacer in vteris fiat, tumores fiunt liuidiſsimi, à pedibus exor
ſi vſque ad crura tota, & ad lumbos. Quanto verò tempus
amplius progreſſum fuerit, etiã pectus percipit, & intume-
ſcit, & tota perfrigeratur. & febris habet magna, & rigor ſu-
peruenit, & ſpiritus denſus, & animi deliquium, & debilitas,
& dolor totius corporis, & triſtatur, & mente variatur. Et af-
fectio aſcendit ex inferno ventre ad lumbos, & ad dorſum, &
præcordia, & pectora, & collum, & caput, & ſtomachum, &
C mortua eſſe videtur. Quum autem dolor ſolutus fuerit, tor-
por habet lumbos, & inguina, & crura, & in poplitibus liuo-
res fiunt, & modico tempore melius habere ſibi videtur, de-
inde rurſus affligitur, & corpus puſtulis cõpletur, & rubores
cõſpicui ac manifeſti faciem occupant, & guttur ſiccũ eſt, &
lingua aſpera. Hic morbus ſi prægnãtẽ inuaſerit, occidit. Sin
minus, medelã adhibere oportet, & lac aſininum bibendum

Medela.

dare ac purgare. Si verò ſic non ſoluatur, ventrem mollibus
frigefactoriis perfrigerare, & ſubdititiis non moleſtis & le-
uibus paulatim purgare. Itémq; vomere. Ad hoc cõmodum
eſt ſambuci folia ſumere cocta cum origano, aut thymo, aut
ruta. Si verò febris dimiſerit, etiã vinũ ac cibos dulces dato.
Veruntamẽ paucæ curantur. Aqua intercus ſi in vteris fiat.

Aqua intercus.

menſes prodeunt arenoſi & aquoſi,& nō valde cruenti.Intu- D
meſcit & vterus,& venæ,& propinquiſsimæ partes.& præ-
gnans fit,deinde ſuffocatur.& mammæ fluunt , & imus ven-
ter durus eſt,ac intumeſcit,& omnis circuncirca locus,& do
let ſi quis ipſum attingat. Et febris ac ſtridor dentiū corri-
pit,& dolor vehemens laterū mollitudinē ac lumbos,& ſe-
Medela. men in ſomnis effundit,& peius habet. Hanc calida lauare
oportet ac tepefacere.pharmacum autē bibendū dare,& cū
debilibus fouere , & cyclamini obolos tres in linteo deliget
ac apponat. Et cupreſsi ſuccum in aqua madefaciat,ac can-
tharidas eadē terat,& modico tempore apponat.& per mul-
tum tēporis interuallum.Efficax eſt. Subdititiū.Cuminum
chemæ menſura,vua paſſa alba. Aliud. Vrticæ ſemen,ari E
radix. Horū quodcunq; voles leuiter apponito,vbi verò ex-
purgaueris colluatur,ita vt detrahas & cum infuſo pudenda
colluas.& ſimul cū viro dormiat.& ſi fœtum ad partus tem-
pus geſtarit,tota expurgatur,& ſana fit. Alia aqua intercus
vterorum. Suberuentū quiddā fluit ſanioſum,& purgatur,
& mordet valde,& vlcerat pudenda velut muria,& circunſi-
tas partes.& quocunq; deſtillarit,vlcerat,& color eſt morbi
arcuati. De cætero verò purgatur copia velut in aliis fluxio-
nibus. Morbus autē hic & debilior eſt,& aliquando lethalis
fit.ſi vteri egreſsi fuerint. Hāc curato velut eam quæ à fluxu
albo vexatur.& lac aſininum bibendū dato.& extenuato,&
prædictis pharmacis curato.Eclegma. Quod delingitur ad
Ventus vte- aquam intercutē. Si aqua ex vteris fluat,ſulphur & anſeris F
rorum. adipem delingat. Si vētus in vteris fuerit,flatus exit.& ſtri-
det.& tota intumeſcit,& febris habet & ardor.& ad hæc val-
de exilit præ dolore.& virum non admittit.& valde ægrè
fert coitum,& erigi nō poteſt,& velut onus graue ipſi in vte-
ris iacet.& caput dolet & anxia eſt,& loqui non poteſt.Si ve-
rò dolor acceſſerit,clamat.& dolet omnia,& lumbos , & pu-
bem,& ſedem.& vrina ſupprimitur,& venter ſuffocatur.&
mori cupit.& præcordia diſtenduntur.& ſtomachus morde-
Medela tur,& os amarum eſt.& vomit acida & pura ac meraca.&
quæ. frequenter ructat,& melius habet. Sin minus,intumeſcit.&
ſi attigeris.renititur & dolet. Proinde vterū cum aqua mul-
ſa,& aceto mulſo ac oleo colluere oportet. Et cuminum aut
aniſum tritum ſumere , & lini folia terere,& volucrinum
adipem

A adipem cum ouis in aqua infundere. Subdititiis verò ac po-
tionibus vtere,quæ ego deſcribā. Deſideat autē in oleo cali-
do,& aromata in ipſum immittito , iunci odorati florē. Aut
in aqua lauri,aut marina deſideat.Optimū autem eſt molli- Ventris fa-
bus infuſis ventrē purgare,aut glādem apponere quē admo- cilis ſolu-
dum puero vēter ſoluitur,lanam illotā cū melle. Si verò an- tio.
tiquior fuerit,cepam in oleum aut mel tinctā apponito.Aut
taurinum fel,aut nitrū cum melle.Aut mali punici acidi nu-
cleum,cū melle & ordeacea farina. Si mola ipſa innaſcitur Mola quæ
à craſſa genitura intus retenta,thymbram tritā in aceto & fiat,& diſ-
aqua,liquidā bibendā præbeto.Aut hyoſcyami ſemen tritū. cutiatur.
& cum muria ac ſilphij ſucco & aceto colluito. Aut ſi opus
B fuerit cū aqua.Optimum verò eſt aquam mulſam infunde-
re,cum aqua lentiū,aut erui,aut floris violæ. Si verò purga-
ta fuerit à talibus quæ ſunt velut igne ambuſta,myrtum co-
quito ac perluito,& myrrhā ac netopum cū lana apponito.
Si ventus in vteris fuerit, ac momorderit,& qua trāſit dolo-
rem facit,& præ ardore intumeſcit,& dolet,& virū auerſa-
tur,& coitum valde ægrè fert,& tenditur ac intumeſcit pe-
cten,& erigi nō poteſt,nec dirigi. Quum ſic inueneris.ſcito Cum ven-
quod ventus & genitura in vteris eſt,& propterea nūc ægro- toſa fit vul
tet. Accipe itaq; mel,ceram,lini folia trita,& adipē volucri- ua.
num,& hæc in vino odorato tepefacta per clyſterē in vteros
infunde.Apponat autem folia lini.Aut ſemē lini terito,& in Medela.
lanam inuoluito,& ad os vteri apponito.Sin minus,efficacio
C re vtere.Irinum & crocū,& lini folia,& adipem volucrinum
terito,& lacte muliebri diluta , raſura de tenuibus linteolis
deraſa excipito ac illigato,& ad vteri oſculum apponito. Et
ſi pinguitudo carnoſior enaſcatur , quod conſumat indito,&
mediocriter attenuato. Quæ enim valde attenuantur,raræ Cum ſemē
fiunt & abortiunt.Si verò geniturā nō ſuſcipit vterus,ſed di- reiicit.
mittit,& calorem in ſeipſo nō habet inſtrumentum parare
oportet,cui inſidens vaporē intra vterū recipiat,ita vt veſtes
circumcirca ponātur.Suffire autem oportet caſiam,cinamo- Suffimen-
mum,myrrham,ſingulis pari portione vino ſiræo ſiue ſapa tum.
ſubactis,& ſuper prunas cōiectis.Modicè verò lauetur,& mo
dicè cibū ſumat.Opitulatur & subdititiū huiuſmodi. Myr-
rham mollem cum melle efformato.Sit autē ob longa velut
glans.& ſæpe hæc facito viriū reſpectu habito.Fiūnt & pe-

 lecini

lecini in frumento nascentes,cũ myrrha triti.Mel quoq; co- D
quito,& cum tædis agitatum permisceto,& fabæ Aegyptiæ
magnitudinem apponito.fel item taurinũ,& rhoem rubrũ
pari portione. Conyza herba est similis apio crispo,nascitur
autem prope mare in locis arenosis,odor verò eius ægrè to-
lerari potest.Hãc cum melle & vino apponito. Aut bulbion,
conspicitur autem in tritico,maximè Aegyptio, acre simile
cumino Aethiopico:hoc & allium & nitrũ simul apponito.
Capitis dolor. Verùm antea lauetur. Quum mulier caput dolet,& sinci-
put ac collum,& vertigo præ oculis obuersatur,& timet,&
tristis fuerit,& vrinę nigræ,& similia etiã per vterũ prodeũt,
& anxietas ac mœror ipsam tenuerit:atra bilis in vteris in- E
est. Curetur autẽ sic. Cucumeris syluestris anniculi internã
Medela. partẽ,fel tauri,florem æris,cũ bacchare terito, & subdititia
Dolor vuluæ. formato.& pharmacũ bibendũ dato,ac lauato. Quum verò
mulier vteros mordetur,& dolet,lancinatúrq;,& bilẽ fauã
mingit.& vterus hiarit,& oculi fuerint velut morbo regio
affectorũ:scito quòd bilis in vteris est. Quapropter optimũ
est expurgare totũ corpus,& ipsos vteros subdititiis,quæ bi-
Vulua frigescens. lem educunt. Quũ verò perfrigeratur vterus,& onus insitũ
esse videtur,& color non est clarus,& compactus est vterus.
Medela. Quum sic habuerit,purgare oportet cũ eo quod pituitã du-
Oris malus odor. cit,& attenuare,ac frequẽter vomere. Quum mulieri male
oluerit ex ore,& gingiuæ nigræ fuerint ac prauæ,caput lepo
ris,& mures tres seorsim exure,& ex duobus muribus ven- F
trem exime,hepar autẽ & rhenes nõ.& in pila lapidea mar-
mor,aut lapidẽ album tere ac cribra,deinde singulorũ pares
portiones miscere,ac dẽtes cõfricare oportet & locos in ore.
& postea lana succidissima fricet,& cum aqua colluat. Tin-
gat autẽ lanam succidã in melle,& cõfricet dentes ac gingi-
uas,& internas ac externas partes. Terat itẽ anisum,& ane-
thi semen,& myrrhã pondere duorum obolorũ,atq; hæc in
vini albi meraci hemina dimidia diluat,& cum his os col-
luat,& multo tẽpore in ore cõtineat.Hoc autem frequenter
faciat,& ieiuna gargarisset,& post cibum. Optimũ verò est
modico cibo vti,& optima quoque ingerere oportet. Hoc
pharmacum dẽtes purgat,& bene olentes facit. Vocatur au-
Mammæ asperitas. tem Indicum medicamentũ. Quum mulieri mãma aspera
facta fuerit,stœbes aut rubi fructũ, cum aqua & oleo coqui-
to,&

A to,& cataplasmate facto mammas integito,& betæ folia su-
perponito.Deinde ex linteo velut pileum cõsuito,& magni-
tudine vt mammã capiat,atq; sic mammam indito. Si verò
suppuretur,secato,& ex lana succida linamentũ siue penicil-
lum immittito,& eadẽ superponito. Postea verò ex lẽticula
Ascaridum eiectio. cocta cũ polenta permixta,cataplasma adhibeto. Si in pu-
dendo mulieris,aut intestino recto ascarides nascãtur,viticis
semen aut folia,cũ fellis bubuli obolo permiscentur, & oleo
cedrino subiguntur,& lana succida mollissima excipiuntur.
Induntur autẽ tertio quoq; die,per noctẽ ac diem. Postridie
verò vbi amouit, calida lauetur.& allium coctũ ac crudum
B edat.& Ascarides exeunt ac moriuntur. Muria verò etiam
Quæ faciẽ ornent. colluere oportet Ad faciẽ ornandã. Hepar tauri terito cum
oleo: illinito autem cũ vino meraco. Fel autẽ furfures ex-
terit.Sed & ptisanæ succus similiter illustrat, & ouorũ can-
didum,& farina lupinorũ,& erui cum ficis in cataplasmate
adhibita.Et brassicæ radix ac semen. Hæc etiam lentigines
tollunt.Itémq; alcyonium. Et si puluis faciẽ læserit,ceratũ
liquidum ex rosaceo præparatũ sublinito,& aquam frigidã
affundito.Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginẽ
Quæ erugent. terito,& menstrua ex situ aqua affusa pastillos formato,qui
vbi reficcati fuerint,oleo dilutos rugosæ faciei illinito. At si
Quæ capillum fluentem sistant. capilli defluant,ladanũ cum rosaceo aut anthino vnguento
terito,& cum vino illinat. Aut terrã cimoliã cum vino,aut
rosaceo,aut omphacino,aut acacia. Si verò calua facta fue-
C rit,cuminum impone,aut stercus columbinũ,aut raphanum
tritum.Aut cũ cepa cõfricet,aut cum beta,aut vrtica. Cæte
rùm solares appellatas maculas tollit, erui decoctum,betæ
Quæ næuos & similiter tollant. succus,ouorum candidũ,ptisana,cucumeris syluestris radix
sicca,cum vini fæce trita,ac illita. Aut fici folia adhibita. Itẽ
sesamo trito fricari,aut amygdalis amaris.& vrticæ semen,
& allij cortex superligatus,& lepidium. Impetigines omnes
Impetigines quæ curent. extrahit. Acetum,mãna thuris,pumex sulphur cum aceto,
nasturtium syluestre vstum & in cinerẽ redactũ,viperę exu-
uium,rumicis syluestris radix. Teratur autem cũ aceto vi-
Pocula rubri profluuij. noso.Si verò pustulæ emergant,etiã spuma argẽti vtere. Po-
tio ad fluxum rubrum cõmoda. Cornu cerui vstum,ad du-
plum crudæ ordeaceæ farinæ ammisceto,atq; hæc in vinum
Pramnium inspersa bibat,& sistitur. Alia. Adianti radicem

 tritam.

tritam,& cicer torrefactũ,& lẽtiũ farinã ex melle bibat,aut D
velut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulũ,
gummi albi dimidiã,mannæ thuris tertiã partem,& iunci
odorati parum. Aut de pinu,vel cupresso aqua dilue,& bi-
bendum præbe. Bibat autẽ in die. Aut cornu cerui cõburito
ac terito,& crudã ordeaceã farinã cum cedri baccis quinq;,
& vinum austerũ nigrum cũ tædis ammisceto. Aut mali pu-
nici dulcis assati succum,cum vino nigro bibat. Aut cupresi
baccas tres aut quatuor,& myrti baccas nigras,& simul,&
ipsas per seipsas,ad robur corporis mulieris respectu habito.
Cum vino verò potio fiat. Aut castorij obolum in vino nigro
Potio ad omnia vulvarum mala. austero terat,ac bibat. Potio ad fluxum, & omnes morbos E
qui ab vteris fiunt. Pæoniæ semẽ & radices,cuminũ Aethio-
picum,& melantium in vino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ
acetabulum,& porri succũ,in vino albo diluto. Hoc etiã ex
Sanguinis narium sedatio. naribus manantẽ sanguinẽ sistit. Aut malum punicũ in vino
nigro coquito,ac decorticato, & interna in vino nigro teri-
to,& cũ polentæ farina exhibeto. Aut linum vel erytimũ to-
stum,& oleæ folia viridis.& radicẽ nigrã aspalathi,& peplũ
Coagulum asininum. plenum,hæc trita in eodẽ vino diluto bibẽda dato. Aut coa-
gulum asininũ & mali punici dulcis radicẽ,& gallã omnia
æquis portionibus,& mali punici dulcis succum,cũ vino bi-
Sanguinis sistentia. bat. Aut rumicis semẽ,cũ galle parte externa circunrasa. Hęc
simul terito,& postea cyceonẽ facito ac exhibeto. Si sanguis
largus ex vteris fluat,viticis folia cũ vino nigro dato. Acerba
Quæ fluores sistant & dolores sedent. item omnia fluxũ sistunt,vino nigro ammixto. Ad fluxũ & F
dolorem. Cancryos radicẽ in vino nigro bibat. Si verò am-
plior fuerit,terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autem
vino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat,cancros fluuia-
tiles in vino suffocato,& de tali vino cum aqua bibendũ da-
to. Si verò adhuc feratur fluxus promalon siue myricã torre-
to,& tritã in vino dato. Aut porri succum. Si verò multus de-
fertur fluxus,mulli stercus cõburito, terito & cũ vino dato.
Si autẽ diuturnus fiat fluxus,spongia cõbusta auxiliatur. Te-
Implastra fomentáq;. renda est autẽ spõgia,& cũ vino odorato exhibẽda. Catapla-
sma ad fluxus. Allium & portulacã,& apium,& loti ac cedri
ramẽta trita simul misceto.& cũ aqua mulsa diluito,& cata-
plasma facito. Aut rubi,& rhãni,& oleæ folia trita simul mi-
sceto,& in aqua mulsa diluito,& cũ polenta in cataplasmate
adhibeto

A adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhi-
beto. Aut loti ramẽta,& mori folia.ac rosæ folia,cũ vua passa
ad cataplasma redigito. Fomẽta ad fluxus. Loliaceã farinã **Diuersa fomenta.**
torrefactã in posca meraciore coquito,& linteo illitã pro fo-
mẽto adhibeto. Aut lẽtes torrefactas ac decorticatas in cras-
siorẽ instar alicæ farinã redigito,& in aqua coquito, ac simi-
liter adhibeto. Aut eruum eodẽ modo.cõmoda est & saluia.
Aut paleas ordei in saluiæ & hyperici decocto coquito,& im
ponito. Aut loti ramẽta & cupresi,in vuę passæ cremore co-
cta,linteo inducito,ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia,
aut hederæ,aut myrti,in aqua coquito,& cũ his etiã ordei pa
leas coquito. Aut furfures triticeos in aromatũ aqua coquito.
B Aut furfures triticeos in vuæ passæ cremore coquito. Aut vio
læ albæ semẽ,vel radices coquito,& ad aquã decocti furfures
triticeos iniicito,ac foueto. Aut cũ eo decocto furfures triti-
ceos subigat,& panẽ faciat, eóq; calido lanæ inuoluto fouea-
tur. Aut in serpilli decoctũ furfures triticeos iniicito,& eodẽ
modo foueto. Sed & fomentũ adhibendũ est cũ spongiis ca-
lidis,& cũ mollibus lanis, si dolore vexetur.& cũ vasis testa-
ceis aqua infusa,& cũ vesicis oleo calido plenis. Collutiones **Collutiones.**
ad fluxus. Myrti folia,& lauri,& hederæ in aqua coquito,&
cũ hac tepida colluito. Sambuci & lẽtisci folia in aqua coqui
to,& cũ excolata leuiter tepida colluito. Aut œnãthen,& cy-
perũ,& vuas passas in aqua mulsa coquito,ac colluito. Aut cũ
fœnogræci aqua,aut rubi decocto,aut oleę viridis,aut cupres
C si,aut serpilli,aut mali punicæ,aut radicis violæ albæ,aut len
tisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentum ex
butyro,& resina,& adipe anserino infundito. Aut id quod ex
medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Or-
deum tostũ prunis inspersum suffito. Aut cerui cornu cũ oli **Sicca suffimenta.**
uis immaturis. Aut rhoẽ rubrũ,& polentã torrefactã,cũ oleo
& vino duplo. Aut paleas ordei,& stercus bubulũ similiter.
Aut loti ramẽta,aut rhoem,aut cupressum siccam,cum vino
nigro austero suffito. Aut galbanũ,aut mannam thuris, aut
resinã vino subactam. Aut capræ cornu,& gallam.& sistetur
fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobem.& vinaceo-
rum vuæ duarum chœnicũ Atticarum mensurã torrefacere
& de cinere in scrobem mittere,& vinum odoratũ irrorare.
Mulier autẽ circuminsidẽs,ac seipsam cõtegẽs ac cõuoluens,
suffis

ſuffitum admittit. Aut ſordes pilorum circa ſedẽ capræ ſiccas D
tundito,& torreto, atque cum ordeo fracto, & oleo ſubactas
ſuffito prunis inſperſas. Aut ordei paleas iiſdẽ prunis iniici-
to. Aut cupreſsi ramenta vnguento ſubacta ſuffito. Aut cicu-
tã, aut myrrhã, aut thus, vnguento affuſo ſuffito. Aut bitumẽ
& ordei paleas ſimiliter. Aut cupreſsi radicem roſaceo oleo
perfuſam ſuffito. Aut ad calamũ, iuncum odoratũ, cyperum,
apij ſemen, aniſum, oleo roſaceo affuſo ſuffito. Similiter autẽ
& reſinã, prunis iniicito. Et cinamonũ, & myrrhã, cum rubi
foliis, aut roſarũ foliis aut mẽta, addito modico croco & ſty-
race. Hæc omnia ſimul terito ac ſuffito, oboli Attici põdere,
in cinere ſarmentorũ vitis, aut in ſtercore bubulo inſtar ace-
tabuli formato. Sit autẽ ignis ex ſarmentis vitis. Mulierẽ ve E
rò imponito prius, vt ne odorẽ percipiat. Nã ſi odorem ſenſe-
rit, melius eſt non ſuffire. Subdititia ad rubrũ fluxum, Myr-
rha & bulbion cũ melle tritũ optimũ præſtant subdititium.
Aut roſæ in aqua coctæ, quas ſanè cum roſaceo vnguento tri
tas, ac lanæ inuolutas apponito. Aut loti florẽ in aqua coqui-
to,& deinde cum roſaceo vnguento terito,& in lana ad vteri
os adhibeto. Aut cyperũ,& irim,& aniſum, ſingula pari por-
tione, cũ roſaceo vnguento trita, intro in vteri oſculũ detru-
dito. Aut myrti nigræ folia in vino albo terito,& pini corti-
cem ammiſceto,& ſimiliter facito. Aut cupreſsi fructum, &
thus, pari portione ſimul ambo in vnguẽto terito, & apponi-
Fluorem quæ ſiccẽt. to. Si reſiccare fluxũ opus fuerit, calaminthã in vino nigro co F
quito,& linteo inuolutã apponito. Aut hyoſcyami folia, & ci
cutã ſimul coquito: Similiter porrũ,& maluã:& cerã ac anſe-
ris adipẽ ammiſceto. Deinde tepida ad pudenda ſubdito. Aut
vinũ meracũ, cum reſina & malicorio cocto terito, ac ſimili-
ter apponito. Aut cnicum cũ vino tritũ ſubdito. Aut loti ra-
menta ſimiliter. Aut lentiſci folia. Aut rhoẽ melle cocto am-
mixto apponito. Si verò nõ ceſſet, Suſinũ, aut blitum herbã,
quæ velut lingua eſt, in lana ad ſubdititium efformato. Ad
Fluoris aquoſi medelæ. fluxum aquæ ſubdititium & infuſile. Si mulieri aqua fluat ex
pudendis, reſinã ſiccam,& myricę folia,& lini ſemen, in vino
terito,& volucrinũ adipẽ ammiſceto,& per clyſterẽ in pudẽ-
da infundito. Aut farinæ puriſsimæ chemã, ſiue conchæ te-
ſtam cauiorẽ, aut amylũ in lana ad vteri ſtomachũ apponat.
Alud ſimiliter infuſile. Quum aqua ex pudendo fluxerit,
myricæ

A myricæ folia,& thus,& reſinã, cum anſerino adipe terito,&
per clyſterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquo-
Pecten ſi doleat. ſo doleat, viticis ſemen cum melle terito, & in cataplaſmate
pectini probè adhibeto. Si fluxus ſanguinolẽtus, aut albus,
aut qualiſcunq; fuerit, Sulphur & mãdragorã in vino mera-
co terito,& lana excepta apponito. Et ſupina dormiat, & im-
mota maneat. Aut malicoriũ ſiccũ in vino pramnio terito, ac
Si albus fluor defluat. bibendum dato. Ad fluxũ albũ potus. Hederæ albæ ſemen,
& pini corticẽ, in vino auſtero exhibeto, Aut cornu cerui vſti
partẽ vnã, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri bac-
cas quinque, aqua terat ac bibat. Quũ ab vteris ſtrãgulatur,
caſtoriũ & conyzã in vino,& ſeorſum, & ſimul vtrãq; bibat.
B Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus
Vuluę ſtrãgulatio. digitis apprehendi poteſt. Aut radicis pæonię dimidiã potio-
nem, in vino odorato bibendam dato. Quũ verò vteri ſuffo-
carint,& ſimul tuſsierit, ſandaraches obolũ,& ſulphuris viui
tãtundẽ,& amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor,
miſceto & in vino odorato exhibeto. Si verò adhæſerint vte
ri, ordeũ terito,& vnà cũ paleis,& cornu cerui, oleo ſubigito,
& ſuffito. Quũ autẽ ſurſum aſcẽderint, & cor ac ſtomachus
prematur,& ſubſtiterint, myrrhã aut reſinã, aut netopũ, aut
caſtoriũ, aut ſilphij ſuccũ bibendũ dato. Quum vterus ſtran
Vuluę ſtrãgulationis vexatio. Medela. galarit, ſpiritus autem aceruatim ſurſum cõmotus fuerit,&
grauitas incubuerit,& mens perculſa fuerit,& loqui non po-
C tuerit,& perfrigeratio adeſt, ac ſpiritus offendens, & oculi
obſcurantur: caput quàm citiſsimè radito,& per faſciã ſupra
vmbilicũ, ſi opus fuerit, deligatã detrudito. Dato autẽ caſto-
rium,& conyzã,& rutæ aquã, cuminũ Aethiopicũ, raphani ſe
men, ſulphur, myrrhã. Ad nares graueolentia, ad vteros bene
olentia adhibeto. Si verò ſuſtinuerit, etiã grani cnidij inter-
nam partẽ, albã illã, melle ſubactã ac mixtã, naribus illinito.
Aut ſchinũ ſcillæ ſpeciẽ quæ mordeat. Quũ autem dolor ha-
buerit ac ſuffocatur, maluę radicẽ, aut acetũ mulſum, aut fœ
niculi corticẽ, aut crethmũ in aqua bibendũ dato. Optimum
verò eſt eructare,& ſedentẽ collocare, & ſternutationẽ face-
re, aut veratrũ naribus admouere. Si verò ſub ſepto trãſuer-
Quũ vteri ſuperiora petunt. Medela. ſo ac præcordiis vteri ſedere videantur, derepente voce deſti
tuitur,& præcordia dura fiunt,& ſtrangulatur, & dentes con
ſerit,& vocata nõ audit. Oportet igitur ſub nares ſuffiri lanã
acce-

accensam,bitumen in ignem coniectum,& castorium,& sul- D
phur,& picẽ.Inguina verò & femora vnguẽto odoratissimo
intus inungere. Aut stellas marinas nigras,& brassicam vino
odorato misceat,ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres,coriandri
parũ,resinã,pæoniæ radicẽ,cuminũ Aethiopicũ, hæc in vino
albo & aqua trita,aut cum aqua mulsa diluta, leuiter tepida
bibat. Auxiliatur & peucedanũ,aristolochia,cepæ lachryma,
panaces in vino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad lo-
cum suũ reducit,crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopi-
cum,aut apiũ,aut fœniculi & anisi semen,aut piper,aut myr
rha,& papaueris succus potus. Si cor strangulatur,ab vtero

Cùm cor vulua vexatur.

reprimitur,& spiritus habet,& anhelatio: Viticis, & pæoniæ E
semen in vino bibere oportet. Aut abrotonum,& panaces, &
ammoniacum. Aut rutã,aut somnificũ papaueris succũ. Rur
sus igitur si similiter habet,melanthiũ terito,& melle subigi
to,& velut glandulã efformato,ac pennæ circũdato, & appo-
nito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephiũ, aut ane-
mones folia trita,in linteum indito, & modica myrrha am-
mixta apponito. Si in lumbos vteri incubuerint,suffocatio

Cùm lumbi vexantur.

verò caput nõ cõtigerit,polypos coctos edat, & vinũ nigrum
odoratũ meracum quàm plurimũ bibat. Quũ verò velut ad

Si intestina molestant.

viscera cõuersi strãgularint, vinũ cedrinũ, & vinũ Aethiopi-
cũ bibat,& calida lauetur,& odoratis fomẽtis vtatur. Si ven

Cum inflãtur vteri.

to inflati fuerint vteri, aromata omnia in vnguentũ immit-
tuntur,& laurus,& myrtus,& saluia, & cedri ac cupressi ra-
menta. Hæc contundito,& trita cribrato,& in vinum odora- F

Cum transmouentur.

tum inspergito,& oleum rosaceũ superfundito. Quum verò
transmoti vteri presserint, ordeũ vnà cum paleis, & myricã,

Cum strangulant.

& cerui cornu, vino subigito,ac suffito. Quũ assistẽtes stran-
gularint,funiculum lucernariũ accendito,& prę naribus ex-
tinguito,quo fuligo & nidor ipsas ingrediãtur,& picẽ, & ca-
storium,& peucedanũ,& myrrhã,vnguento irino diluito, &

Medela varia.

subacta apponat. Bibat autẽ resinam oleo dilutam. Si valde
strangularint, Aut testudinis iuxta mare natæ obolos tres, in
vini albi hemina,vel cyathis tribus tritos,bibẽdos dato. Aut
cedro in lucernã infuso,lucernã accẽdito,& vbi extincta fue-
rit,ad nares adhibeto. Aut cœnũ fœtidissimũ similiter. Aut
lanã incẽsam sub nares mulieris suffito. Aut bituminis parũ
tritũ in vino albo bibat. Aut erysimi cõchæ testã, & castoriũ
in vino

A in vino albo bibenda dato,& lauato. Si verò etiã tussiat,san-
daracæ obolũ,sulphuris viui obolos duos, amygdalas ama-
ras depurgatas tres aut quatuor,& castorij obolũ, cũ vino o-
dorato misceto,& bibenda dato. Si verò strãgularint vteri,

Strangulatio vuluæ.

& strãgulatio cor cõtigerit,& os cõclusum fuerit, acetũ cali-
dũ sorbendũ dato, & os paxillo aut radio aperito, & vinũ in-
odorũ similiter exhibeto,& cũ aceto mulso. Si verò valde
strãgularint, & voce destituta fuerit, cepã in vino tepido tri-
tã,in nares instillato & excitato. Si verò vsq; ad hepar ascẽ
derint,& suffocatur,voce destituitur,& nihil videt, & dentes
cõserit,& dura fit,& nihil sentit,& frequẽter respirat, & non
audit. Hãc sub præcordiis manibus cõprehensam frequenter
B inungito. Et dẽtibus cũ paxillo diductis, vinũ meracũ tepidũ
infundito,si nihil prohibuerit. Et plerunq; statim melius ha-
bet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini stercoris
pilulas,& leporis pilos phocæ adipe subigito ac suffito. Aut

Medela.

hederę fructum,aut folia,aut corticẽ siccato,& quercus folia
ac resinã ammisceto,oleóq; subigito ac suffito. Aut coaguli
phocæ pellẽ cõterito,& spongiã ac muscũ, cum phocæ adipe
ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ
pulmonẽ,ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulũ stercus suf-
fito. Aut cornuũ bouis ramenta,& bitumẽ. Aut spinæ Aegy-
ptiæ fructũ,& cedri ramenta,& myrti folia sicca. Hæc molli
vnguento subacta suffito. Multa vero aromata in vnguentũ
iniicito. Aut vinacea tusa trita,& cedri baccas,& resinam pi
C neã, simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta à
quibus discedũt. Stercus bubulum contusum,aceti dimidia

Diuersa fomenta.

mẽsura,& decocti erui ex aqua marina aut dulci similiter di
midia adiecta,pro fomẽto adhibeto,foueto autem leuiter &
lenticulæ decoctũ bibendũ dato,ac reuomendũ. Et farinã sor
bendã,& insuper vinũ. Postridie verò granũ cnidiũ dato. Sed
& quod vrinã ciet. Ciceris partes duas tritas, vuæ passæ opti-
mæ tertiã partẽ,affuso aquæ cõgio coquito, deinde excolatã
aquã per noctẽ sub dio exponito, & postridie bibendã dato.
& de cætero saluiã & linisemẽ,& polẽtã,bis per diem in vini
diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias
tres foliorũ sambuci manus plenę mẽsurã,hæc coquito,& cũ
calidis foueto,aut testis calidis immissis fomentũ facito,mu
liere in sella collocata,& vestimentis cooperta. Aut sambuci
folia

folia cū myrto coquito, & in excolata aqua paleas ordei co- D
quito,& fomētum facito,si calorē sufferre poterit. Aut acetū,
oleum,mel,aquā. Hæc permixta ac valde feruefacta, in veli-
cā infundito. Aut pini corticē, & rhois folia in aquā iniicito,
& fortiter coquito, & in excolatā aquā etiā ordei paleas im-
mittito ac coquito,& affuso oleo foueto. Aut loti & cupressi
ramēta aqua & oleo affuso,probè coquito,ac foueto. Aut cū
aromatis vnguentū infundito, & gallam iniicito, & rhamni
Quum vteri procidunt. corticem, & polentā triticeā cum aqua. Si verò vteri extra
prominuerint,& dependēt velut scrotū: myrti baccas,loti ra
menta,rubi & oleæ folia, simul coquito, & leuiter tepidè fo-
ueto. Aut cū vino vnà cum illis & cū graueolentib. similiter. E
Lenimēta varia. Externas autem partes cum oui candido oblinito. Cùm verò
perfrigerātur,& liuidæ factæ fuerint, cum aqua calida. Mol-
litoria vteri. Adipē ouil. ouorum vitellum,mel, oleum rosa-
ceum sumito,& cū his farinā subigito , & ad lentū ignē tepe
facito,& quod destillat lana exceptum emollito ac apponito.
Aut adipem ouil. aromatis cōditum & nitrum rubrū,anseris
adipem,& oleum rosac. colliquata & lana excepta apponat.
Aut Anseris adipē,ouillum adipē,cerā albam,netopum,rosa
ceū oleū. Hæc quàm optimè permisceto,& tenuibus linteis
excipito,& statim vbi lota est, apponat tepida osculo vtero-
rum. Aut cerui medullā,& anseris adipem,in rosaceo oleo li
quefaciat,& molli lana excepta subdat. Mollia subdititia,
quæ aquam ducunt,& mucos,& pelliculas,& non exulcerāt.
Myrrhā quàm optimā,& salis granū, & picē aromatis imbu F
tam,terito & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata tri-
ginta. Indicum quod Persæ piper vocāt, & in hoc inest rotun
dum,quod appellant myrtidanum, cū lacte muliebri simul
terito,& melle diluito. Deinde lana molli ac pura excepta,&
pennæ obuoluta subdito,& per diē sinito. Si verò fortius fa-
cere voles modicū myrrhæ ammisceto, tertiā videlicet par-
tem siue trientē: & lanā mollē purā semisuccidā. Ex vteris
educūt,& osculū molliūt, narcissus,cuminum,myrrha, thus,
absinthiū,cyperis. Hæc ipsa per seipsa,& cū oleo rosaceo, aut
albo,aut Aegyptio. Apponātur autē vbi lota est. Aliud quod
saniem cruentā educere potest. Cum tædis misceto myrrhās
salem,fel taurinum,cuminum,mel, & in lana subdito. Aut
cumini folia similiter in vino trita. Aut silphij succū ad ficū
ammi

D ammisceto,& glandulā inde factam subdito. Idē facit & mo
ri radix cū melle. & postea rosaceo illinito. Efficax est & allij
caput integrū,& nitrum rubrū, & ficus pinguis, pari portio-
ne. misceto autē & gallā paruā,& glandē facito,eámq; liquo-
re aliquo tinctam subdito. Et postea lota cerui adipē in lana
subditum habeat. Aliud quod cruenta omnia magis priori-
bus ducere potest,& mollire. Piper, elateriū, & lac muliebre
misceto,& cū his terito etiā mel,& oleum albū, & cerui adi-
pem,& linteo excepta subdat. Vehemēter verò ducit omni-
gena hoc. fici pingue, elaterij potiones duas, nitrum rubrum
quātum elaterij,mellis parum,cū linteo aut cū lana glādem
facito, Aliud. Netopum,fel tauri,nitrum, cyclaminum , gal-
E lam,cum melle terat. Postea verò lota adipem cerui subditū
habeat. aut pulegium & fel tauri tritum pēnæ obducat, & in
oleum Aegyptium tinctum subdat. Aut cyclaminum magni
tudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina
tritum pennæ obducito,& in oleo albo tingito. Aliud quod
omnia ducit. Cucumeris syluestris oblongi internā partem,
exempto semine,cū lacte terito,& myrrham purā vna cū ip-
sis,adiectóq; modico melle, & oleo Aegyptio, molli lana ex-
cipito. Aut cucumeris syluestris internā partē siccato,& mel
le affuso terito,ac glādem formato. Postquā autē lota fuerit,
adipem subdat. Aut elaterij potiones tres cum aqua. Mollito
F ria. Oui candidum,farinam,mel,ceram albā. hęc simul tepe-
facito,& quod destillat lana exceptum apponito. Aut adipem
anseris,cerā albam,resinā,vnguētum rosaceum,cerui medul
lā liquefacito. Aut ouillū vel caprinū adipē, oui candidū, vn-
guētum rosaceū. Ex his aut glādem facito,aut lana excipito.

Fomenta per quæ vteri purgantur, si duri fuerint. Vinum
suauissimū pari aqua tēperare oportet, triū semicongiorum
Atticorū mensura & fœniculi radices ac seminis eiusdē qua-
drantē,& olei rosacei heminā dimidiam, in ollā mittere,cu-
ius operculū foramē habet,& vinum superfundere,& arun-
dine indita fomentum facere , & postea scillam apponere. Si
dolores repētini irruerint,& animi deliquia affuerint. Rosa-
rum folia,cinamomū,myrrhā purā,netopū. papaueris succū,
hæc in pastillos drachmales efformato,& sup frusto ampho-
ræ cādenti ponito,& pro suffimento vtitor. Aut styracis mo-
dicū in oleum mittito,ac vtitor velut priore. Omnia quæ in

vnguenta iniiciuntur tundito ac cribrato, & super stercus bu D
bulum mittito, itémq; styracē, & netopum, rosaceum oleum
quàm optimū, & Aegyptiū albū affundito, & post purgatio-
nes suffito. Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructū,
cū vnguento albo Aegyptio subigito, addito etiam netopo, &
super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris, &
cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & iuncū odoratū
aromaticum, & cardamomum, & iridē tundito ac cribrato,
atq; hæc omnia misceto, & rosaceū oleum ac netopum ipsis
affundito, & vtitor in crassiore tritici farina. Aut resinam in
recens formato fictili suffito, castorio, aut aliquo ex aromatis
adiecto. Capute verò oleo rosaceo tingito, in aures autem E
myrteum, aut melinū oleum infundito. Et cicer albū, & vuas
passas coquito, ac decoctū bibendum dato, & in aqua calida
desideat. Et oliuas albas priusquā oleum remittūt lancinato
ac siccato, & in vino odorato terito, & acetabulum Atticum
præbeto. Aut cātharidum ventres, aut adiantum, & nitrū ru-
brum Aegyptium, & ferulæ radicem, & apij semen tritū, hęc
exhibeto. Si verò vrinæ stillicidium corripiat, in aqua desi-
Stranguriæ medela. deat, & vinū dulce bibat. Si maximè strangulatur in vterorū
dolore, vinū suauissimū pari aqua tēperatū, trium semicon-
giorum Atticorū mēsura, & fœniculi radices, & seminis eius
dem trientem, & olei rosacei heminā dimidiā. Hæc in nouā
ollā mittito, & vino superfuso foueto. Et scillam apponat, do- F
nec osculū molle & amplū esse dixerit, & si exulceratum fue
rit, ac pustulæ vbiq; in ipsis fuerint, præstat adipe anserino cū
Vterorū dolor quî sedetur. thure curare. Ad vterorum dolorem. Peucedanum, aristo-
lochiā, panaces, hæc simul in vino dulci misceto, & tepefacta
bibenda dato. Et peplum albū sorbeat, & vrticæ semē. Aliud
fomentum siue suffimentum. Si dolor habuerit, malicorium
punici dulcis, loti ramēta, oleæ folia sicca tusa. Hęc cum oleo
subigere oportet, & super ignitū stercus bubulū mittere. Aut
galbanum, myrrhā, thus, oleum album Aegyptium, super vi
tis sarmēta. Aliud fomentum fortius ex bitumine. Bitumē,
radicem xanthij, pilos leporis, rutā, coriādrum siccum, hęc o-
mnia terito, & formatas inde placētulas siue pastillos suffito.
Aut ad picē, & sandarachā tusam tritā, cupressi ramenta am
misceto. & vnguento affuso placentulas formato, & in ignē
missas suffito. Aut cornu capræ in ramenta cōfectū oleo sub-
igito,

A igito, & in ignem missum suffito. Aut effossa scrobe, vina-
cea vuæ torreto, & cinerem in scrobem mittito, & vino odo-
rato insperso, mulieri circūinsidenti fomētum facito. Sint au
tem vinaceorum chœnices duæ, atq; hæc ipsa quàm maximè
sicca. Si verò vterus doleat vsq; ad vesicam, porri semen cū
aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem, in vino albo ieiu
næ bibēdam dato, & calida lauetur, & subcalidam ieiuna bi-
bat, & tepefactoria apponat. Aut allij caput integrum, & ni-
trum tostum, & cuminum, trita ac melle subacta apponito,
& calida lauetur, & subcalidā bibat. Ad omnē vterorū mor- Morbi cuiusque vterorum sedatio.
bum curandum. Lini scissi vnà cum stipula pugillum tenui-
ter tusum, in vino albo quàm suauissimo per noctem made-
B facito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam
mollissimā tinctā apponito, & vicissim priore detracta alia
subdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ
nuces, alba & pura lana excepta, & cū adipe anserino ac vn-
guento irino apposita. Si dolor vexarit ex subdititijs pur- Doloris sedatio.
gatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundē, melanthium,
cyperum, seseli, anisum, apij semen, netopum, mel, resinam,
adipem anserinū, oui candidum, vnguētum Aegyptium, sin-
gula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum hemi-
narum mensura terito, & tepidis infusis colluito. Si dolor
vehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, iuncus o-
doratus, & iris prosunt. Hæc in vino nigro coquito, ac vtitor.
Alia collutio. Si dolor & vrinæ stillicidium vexarit, porri Collutiones variæ.
succū, sambuci fructū, seselli, anisum, thus, myrrhā, vinum, in
C succū redigito, misceto, ac infundito. Aut myrrhę acetabulū,
thuris tantundē, melanthij & cyperi tātundē, seseli, anisum,
apij semen, netopū, mel, resinā, anseris adipem, oui candidū,
vnguentū Aegyptiū. singula paribus portionibus in vino al-
bo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquā decoctā
cum myrrha, thure, netopo. Aut saluiā, & hypericū in aqua
coquito ac infundito. Aut apij semen, anisum, melanthium,
seseli, myrrham, casiæ fructum in vino coquito ac colluito.
Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgatio-
nem. Sambuci fructum, & lauri baccas, in vino nigro coqui-
to ac colluito. Aut sambuci in aqua coquito, & aquā excola-
to, & vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam
dolor oboriatur, aromata quæ in vnguēta iniiciuntur coqui-

eo,& de aqua duas heminas excolato,miſceto autẽ adipẽ an- D
ſeris,& oleum roſaceũ,& tepida infundito. Amplius autẽ in-
fuſum nulli,vt ſemel dicã,cõpetit quã duarũ heminarũ. Aut
mercurialẽ in aqua coquito, ad ſuccũ, myrrhã ammiſceto,
aut thus,& netopũ pari menſura,& tepidũ infundito. Si ve-
rò vteros doleat cyclamini radicẽ in vino albo ieiunæ biben
dam dato. Et calida lauetur,& ſubcalidam bibat;Si ex ferui-
do & ſuperficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myr-
ti baccis in vino coctis colluat,& melilotũ apponat, Et mali
punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrhã ac reſinã
ſimul mixta vino diluito, & intinctũ in his linteum ſubdito.
Et ſi vrinę ſtillicidiũ corripiat, fomentũ adhibeto;& pectinẽ
illinito.Deſideat autẽ in decocto roſarũ,aut rubi,aut myrti, E
aut oleæ,aut pampinorũ vitis,aut iuniperorũ baccarum,aut
ſaluiæ.Si ventus in vtero obortus fuerit, & dolor vehemens,
& flatus nõ exit, cuminũ apponat. Et ſaluiam ac cyperũ tuſa
madefacito per noctẽ,& mane excolato, & lucidũ ac clarum
cremorẽ in vas infundito, & craſsiorẽ tritici farinã cũ vino
albo ammiſceto,& ſilphij ſuccũ magnitudine fabæ,cum fa-
rina coquito,& crudius ſorbenda dato. Si columella in pu-
dendis naſcatur, dolor obtinet. Et doloris quidẽ medela eſt
apij ſemen. Columellam verò reſecare oportet. Si vlcera
in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia,&
hederæ,& rubi, & mali punici dulcis trita, & vino veteri di-
luta, cum recenti carne apponito, ita vt folia carni oblinas. F
Et habeat ſubditam per totam noctem. Mane verò eximens
& myrtum in vino coquens,cum vino pudenda colluat.

Doloris & vlcerũ vterorum medela.

Stranguria Vetus Vteri.

columella vuluæ.

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Ad tuſsim pueri. Thapſiam in polenta edendã dato. Aliud.
Ex ouo aſſato vitellũ acceptũ terito.& ſeſamũ albũ toſtũ.
& ſalem,cũ melle delingenda dato. Ad aluũ pueri ſoluẽdam.
Lanam illotã melle tinctã indito.Si verò antiquior fuerit
puer,ceparum internas partes tritas cum melle indito.Si lac
nõ fuerit.Recentis tritici farinam elotam,melle ac oleo am-
mixto, tepidam ſorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit.
Thus in vino dulci,& illuuies. Purgatorium. Glãdulas fa-
cito ex mellis hemina, aniſi acetabulo,bituminis drachmis
duabus,felle bouis,myrrhę drachmis tribus,elaterij potione
Hæc

Tuſsis pueri quî diſcutiatur. Venter quî moueatur.

A Hæc in vaſe æneo coquito,& anſeris adipẽ ammiſceto,& vbi
vti voles,glãdulis anſerino aut ouillo adipe illinito,lana au-
tem vtere molli. Vomitum ſoluit. Ocymi ſuccus in vino al-
bo. Aliud. Farinæ tritici recentis exſuccatæ aqua. Aut de ma-
lis punicis dulcibus & acidis ſuccũ exprimito, & deinde mel
ammiſceto. Corroſiuum ſic paratur. Veratrum nigrum,ſan-
daracham,ſquamã æris,ſingula paribus portionibus ſeorſim
terito. Quum autẽ trita fuerint, ad vnã partẽ,duplã calcem
ammiſceto,& cedrinę ſubacta illinito. Aliud corroſiuũ phar-
macum ſic paratur. Florem ęris purè cõbuſtum donec ruber
fiat,terito ac vtitor. Pharmacũ nigrum. Squamam æris,& flo
rem æris,ſeorſim ambo terito. Vbi verò cõtriueris, ita miſce
B to. Duas aut tres pharmaci ſpecies facito. Vnam fortiſsimam
quæ habet ad ſquamã,tertiã floris partẽ. Alterã, quæ quartã.
Tertiã,quæ quintam. Hoc pharmacũ ad omnia cõueniẽs eſt.
Illitio ad anginam. Roris marini ſemen,ſtaphis ſyluestris,
abſinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Ab-
ſceſſus nitro trito aqua diluto, cataplaſmatis modo integito,
& tribus diebus non lauato. Vbi verò laueris, rurſus nitrum
rubrũ crudũ cum modico melle terito,& hoc ſemper vtitor.
Inflammata illine portulaca cum farinæ maſſa,& lactucę
rubræ drachma, ex aqua diſſoluta. Medicamenta oculato-
ria. Aes vſtum,ærugo, fel capræ,mirrha, hæc diſſoluuntur,
& omnia ſimul trita vino albo diluuntur, poſteà in arundi-
C nem coniecta,ſicca in vſum veniant. Puluillus. Miſy præpa-
ratum in pila terito, & ſpumæ argenti chryſitidis appellatæ
cinerẽ lotũ ammiſceto, Sint autẽ cineris, partes tres, miſyos
vna. At miſy in maza cõburito vitans ne diffluat. Nam dum
torretur liqueſcit, vbi verò probè toſtum fuerit, puniceũ fit.
Alius puluillus. Ceruſa eodem modo cum miſy toſto mi-
ſcetur, velut chryſitidis cinis. Alius puluillus fortior prio-
re. Spodium cyprium ex fuligine lota, & ceruſa, & miſy tor-
refactum. Sunt autem duæ partes ceruſæ de ſpodio, vna verò
miſyos. In hæc anemonæ folia contuſa exprimito, & in æris
rubri vaſe ad ſolem exponito,& vt nihil illabatur contegito.
Quũ verò craſſa facta fuerint, paſtillos formato, deinde ſicca
to, & ſiccatos quàm maximè fieri poteſt cõburito, & poſteà
perfrigeratos leuiter terito,& de ſpodio ex fuligine loto pa-
rem portionem miſceto, deinde netopon inſtillato,& parum

Vomitionis remedium.

Anginæ & Podagræ medela.

Inflammata,

 terito.

terito, deinde mellē diluito, & reſiccata in vaſe æreo aſſeruā- D
to, ac vtitor. Puluillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis nō
lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus miſceto
ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leuiter trita, &
cinis chryſitidis illotus. Hæc inter ſe terito. Alius. Spodium
lotū, chryſitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Vuæ
acerbæ ſuccus, & ſpodiū cyprium. Vuam immaturā in vigo-
re cōſtitutā ſume, & ſuccū per linteū, in vas æris rubri expri-
me, & aceti albi acerrimi tertiā partē ammiſce, atq; ſic in ſo-
le coque, & quinquies in die agita ac cōturba. Et vbi craſſius
factus fuerit ſuccus, ſpodium cyprium tritū adiice ac permi-
ſce, ita vt vbi ſex aut ſeptē dies in ſole poſitus ſteterit, ad he- E
minā ſucci atticā, ſpodij drach. octo immittas. Si verò acrius
efficere medicamentum voles, minus de ſpodio: ſin mollius,
plus. Poſteà verò ſiccato hæc, donec in paſtillos formari poſ-
ſunt: Deinde domi ſiccato, rurſum in fumū ſuſpenſa, atq; hoc
tandiu, donec teſtacea fiant, vt inter terendum nō adhæreāt,
poſteà ſic vtere. Reponito autē in loco humiditatē nullā ha-
bente. Alius. Spodium, chalcitidē, aceto albo ſubigito, dein-
de factos inde paſtillos ſiccato, & vbi oculum ſublinire vo-
les, quàm optimè terito, & vino veteri dulci cōcalefacito. Ad
argemon oculi vlcus. Populi nigræ lachrymā, lac muliebre
Lachrymatio. miſce ac vtere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet. Mali
punici dulcis ſuccum expreſſum in æreo vaſe coquito, vt ni-
ger fiat inſtar picis. Si verò æſtas fuerit, ad ſolē exponito, de-
inde liquidū ſublinito. Si verò dulci lachryma fluat oculus:
quum vua fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decer- F
ptam exprimito ac excolato, deinde in ſole ſiccato, & vbi ſic-
cus factus fuerit ſuccus deradito, & æruginis dimidiū obolū
attici ponderis ammiſceto. Deinde hoc ſublinito. Puluillus
inſperſilis. Plumbum & ſpodiū, æquis partibus, myrrhæ deci-
mam partē, ſucci papaueris parum, vinū vetus, arida tere ac
vtere. Alius. Accipitur ſcoria ſiue recrementum plumbi, &
ſpodij tertia pars, & ceruſſæ tertia, & chartæ vſtæ tertia, &
Deglabratio. myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles, vi-
tis lachrymā cū oleo illinito. Si verò etiā circa oculū tollere
velis, euellito & illinito, & cū tenui cuticula diſcedet, & locus
rubicūdus ac boni coloris erit. Ad inteſtinorū leuitatē. Len-
Lienteria. tes ac triticū recens duarū chœnicū menſura aqua macera-
to,

A to, & vbi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter
cōterito, deinde aquæ heminis ſex affundito, ac fortiter com
moueto, & vbi purgamenta diſceſſerint, in ollā infundito, &
modico melle affuſo coquito, & valde cocta torrefacito, ac
edēda præbeto. Si verò ſitierit, vinū vetuſtiſsimū bibat, atque
hoc vtatur donec ſanus fiat. Ad grauedinē. Si quis grauedinē Grauedo.
habeat, myrrhā tritā ammixto melle: linteo excipiat, & na-
res cōfricet. Infuſum ſedis pituitā ducēs. Thapſiæ potionē, & Pituitę eductio.
vuas paſſas quadraginta: aut grani cnidij, aut cneſtri potionē
ſumito, & mellis dimidiā heminā, ac olei tātundē ammiſce-
to, & aqua marina diluito, in aqua furfures cocti ſunt, aut pti
ſana donec pinguis facta fuerit. Aut adipē betæ ſucco ammiſ
B ceto, & nitri drach. decē. Aut ſalis heminā plenā aquæ mari-
næ ammiſceto. Si verò bilē deducere voles, ſucci ſilphij potio Bilis eductio.
nē, elaterij drach. vnā & dimidiā. colocynthidis drach. terito
& iiſdem quibus prius diluito. Si autem vehemētius ducere
velis, cucumeris ſyluestris internā partem quarta drach. par-
te in dimidia aquæ hemina macerato, & per ſedē infundito,
& ſi in egreſſu mordeat, ptiſanæ ſuccum poſtea infundito.
Aliud. In lacte aſinino cocto, aut in betæ ſucci heminis tri-
bus, internā cucumeris ſyluestris partē macerato, & ſalē, mel
ac oleū ammiſceto, & poſtea ptiſanæ ſuccū infundito. Aliud.
Colocynthidis drach. terito, & in lacte aſinino macerato, ea-
démq; miſceto. Aliud. Cucumeris ſyluestris interioris drac.
C elaterij potionem, ſalis quantum tribus digitis apprehendi
poteſt, mel, oleum, aqua marina diluito. At ſi ſtercus educere
voles, nullum pharmacum bibito, ſed aliis vtere. Infuſum ad
dyſenteriā. Punici dulcis malicoriū in vino ad dimidias co- Dyſenteria.
quito, & olei, quartā heminæ partem ammiſceto, & thuris
quartā drach. partem. Aliud. Vnguēti roſacei dimidia hemi
na. ptiſanæ ſuccus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potio-
nes duas tritas, in aquæ dimidia hemina diluito, & olei tan-
tūdē affundito. Potio. Mala cotonea diſſecato, & in aqua ma-
cerato, & vbi aqua odorē acceperit, bibēdam dato. Alia. Pti-
ſanæ farinā in congiū aquæ miſſam, coquito donec pinguis
fiat. Alia. Mala cōciſa ſiccata, & fauū mellis, in aqua macera-
to, ac ſimul terito, & vbi ſubdulcis facta fuerit excolato, & a-
pij folia iniicito. Alia. Vuā paſſā albā, & calaminthē, & fauū
mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua ſubdulcis fiat.

A # HIPPOCRATIS COI LIBER DE STERILIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

DE his quidem quæ accidunt mulieribus in ſingulis affectionibus, prius dictũ eſt. Nunc

B autem oſtendam ob quas cauſas mulieres omnino ſteriles fiunt, & cur non pariunt antequam ſanentur. Cauſam verò hanc eſſe dico: ſi os vterorum omnino auerſum fuerit à pudendo, non concipiunt. Non enim ſuſcipiunt vteri genituram, ſed ſtatim foras exit. contigit autem hoc etiam ſi parũ diſtortum fuerit os vterorum præter naturam à pudendo. Et ſi omnino concluſum fuerit os vterorum, neque ſic ſuſcipiunt. Neque ſi recens concluſum fuerit magis quàm oportet. Singula verò relata manifeſta ſunt. Etenim ſi omnino, auerſum fuerit, aut concluſum, menſes nõ prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, ſi ſanguis coẽgerit vteros pro more conuerti. Et ſi purgata fuerit mulier, ali

Cur quædã non ferunt cõceptum.

Cur quædã non cõcipiant.

C quando os vterorum ipſi à pudendo auertitur. Si verò parũ diſtortum, aut recens cõcluſum fuerit, prodeunt quidẽ menſes, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifeſta fiunt, ſi ſic habent, contingenti mulieri. & ſi horum aliquid fuerit, curata mulier fœcũda fit. Quandoq; verò etiam ſua ſponte. Hæc autem ſingula cur fiant, dicetur. Dictum autem eſt & in muliebribus morbis. Si leues fuerint vteri. Cõtingit autem hoc & ex natura quibuſdam, & ſi vlcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leues igitur vteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nã genituram ſuſcipiunt quidem vteri, ſi non alia aliqua cauſa obſtiterit, non autem concipiunt, ſed ſemen foras emittunt. Hoc autem maximè clarum fit contingenti, & ſi interrogetur an aliquãdo vlcera in vteros ipſi oborta fuerint. Menſes verò ſano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Verùm ta-

lis plerunque incurabilis est.& hæc causa est,vt in ventre ne D
Cur vlcus vuluarum citò curandum sit.
concipiat.Si vlcus in vteris factum fuerit ab affectione qua-
dam ex relatis,& non statim sanatum,sed impurum factum
fuerit,permanet vlcus ad multum tempus, quemadmodum
& id quod in aure existit.& malè olet mulier, & quandoque
sanies malè olens ipsi ex pudendo fluit,& quandiu sanè vlcus
habuerit,in ventre non concipit.Non enim concipiunt vteri
genituram.Huic autem menses sano modo procedunt. Ve-
rùm ex contactu, & interrogatione, maximè clarum fit de
Sterilitatis caussæ.
relatis. Curata verò fœcunda fit,exigua tamen spes est. Si
quid ex mensibus in vteris remanens scissuram ac segmen-
tum habeat,quod circa osculũ aut paulò penitrus calescat,
& rursus frigescat,neque sic in ventre concipit.Impedimen- E
tum enim hoc incumbens,genitură quò oportet trãsire non
permittit.Et si quidem in principio curetur,sanescit, & fœ-
cunda fit.Si verò tempus accesserit,sterilis manet.Manifesta
est autem affectio maximè ad contactum.Durũ enim quid-
Sterilitas naturalis.
dam intus est.Et si magis quàm conuenit vteri hiarint, ne-
que sic prægnans fit.Non enim concipiunt vteri semen geni-
tale.Sed & hoc ad contactum clarum fiet,& menses acerua-
tim prodeunt,& per paucos dies.Fit autem & natura hæc af-
fectio,& à relatis morbis.Et si quidem à natura fuerit, incu-
rabilis est morbus:Sin minus,non sani prodeunt menses,vt-
pote muliere non existente sana,neq; sic prægnans fit. Non
enim compingitur semen à sanguine morboso. Sed sanguis F
qui à corpore morbosus descendit,genituram serosam facit.
Serosa verò facta genitura,tempore modico aut multo, fo-
ras progreditur vnà cum sanie.Atque hoc ex corpore mulie-
ris,& ex mensibus manifestum fit.Prodibunt enim ipsi men-
ses velut dictũ est,siue biliosa,siue pituitosa,siue aquosa fue-
Cur nõ cõcipiant.
rit.At breui curata fœcunda fit:Sin minus,non.Si verò mu-
lieri menses non prodeant omnino,aut ab omnibus relatis,
etiam sic nõ concipit.Venæ enim sanguine plenæ, genitură
nõ suscipiunt:& in vteris aliquid inueterati sanguinis inesse
necesse est,quod genitură nutriri prohibet.Si verò pauciores
quàm debeant menses prodeant,neque sic prægnans fit, cau-
sæ verò in priore morbo relatæ sunt,fit autem hoc manife-
stum ex interrogatione,& si quidem à natura pauci menses
prodeunt,incurabilis est,Si verò ab affectione aliqua ex re-
latis

A latis,breui curata,fœcunda erit. Et si plures quàm debent
menses mulieri prodeant,neque sic in ventre concipit.Vteri
enim sanguine euacuato,genituram non cõcipiunt,præ de-
bilitate.Si verò etiam conceperint,sanguis multus derepen-
te in vteros mulieris descendens,genituram suffocat.Mani-
festum autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibũt. Et
si quidem natura mulier multos menses demittit,sterilis fit.
Si verò non natura,sed ab aliqua ex relatis affectione, breui
curata fœcunda erit. Et si os vterorum ex pudendo excide-
rit,neque sic concipit,Nam os durum fit,& genituram non
suscipit,& intumescit,& propterea in totum infœcunda fit.
Manifesta est autem hæc affectio,ex eo quod contingit. Et
B si non prodeant menses velut debent,sed deorsum processe-
rint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est
enim,quòd os vterorum à pudendo auersum est,aut conclu-
sum,& si quidem ad sedem auersum fuerit osculum,aut con
clusum,curata fœcunda fit.Vtrunque verò ex interrogatio-
ne ac responsione manifestum fit.Si enim menses semper sic
prodierint,clarum est quòd his morbus caussa est.Atque tot
ac talia mulieribus contingunt,propter quæ non pariũt an-
tequàm curẽtur,& propter quæ omnino steriles fiunt. Qua-
re mirari mulieres non oportet,quando coeunt quidem non
autem sæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an
Concepturæ signa.
prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles an mulier præ-
gnans fiet,Butyrũ & lac mulieris masculum alentis biben-
C dum dato,& si eructauerit,cõcipiet,Sin minus,non. Aliud.
Netopum modicum lana exceptum subdat,& posteà ma-
nè,an quod subditum est per os oleat,consideret,& si quidem
oleat,concipiet.Sin minus,non. Aliud. Cuicunque mu-
lieri à subititiis non valde fortibus, dolores ad articulos
processerint, & stridor dẽtium ipsam habuerit,& vertigine
affecta fuerit, & oscitarit. Huic maior spes est vt prægnans
fiat,quàm ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij
integrum depurgatum ac derasum,ad vterũ apponat,& po-
stridie videat an per os oleat,& si oluerit,concipiet. Sin mi-
nus,non. Aliud. Si cognoscere voles an mulier concipiet,
anisum in aqua tenuissimè tritũ bibat,ac dormiat, & si qui-
dem pruritus ipsam circa vmbilicum corripuerit, cõcipiet.
Prægnãtis signa.
Sin minus, non. Prægnantem mulierem si non ex alio co-

gnoſcas,ex hoc cognoſces.Oculi videntur diſtracti ac cauio- D
res,& candidum in oculis,albedinis naturam non habet,ſed
liuidius apparet. Quæ in ventre habent,maculam ſolarem
in facie habent,& poſtquàm conceperunt, vinum odio ha-
Conceptus ſigna. bent,& cibos auerſantur,& oris ventris morſu,aç ſaliua ple-
næ fiunt. Mel & aniſum tenuiſsimè terito, deinde in aqua
dilutito,ac exhibeto,& dormire ſinito, & ſi quidem tormen
ipſi fiat circa vmbilicum,prægnans eſt: Sin minus,non eſt.
Poſt hæc autem omnia,farinam bibat,& mel,& origanũ, in
vino & oleo. Quæcunque in vtero habentes,maculam ſo-
Signa maris vel fœmellæ. larem in facie habẽt,fœmellam geſtant.Quæ verò bene co-
lorat e permanent,maſculum plerunque geſtant. Si papillæ
ſurſum conuerſæ fuerint,maſculum geſtat.Si deorſum, fœ E
mellam. Accipe de lacte,& farinam miſce,& paſtillum for-
ma,& ad lentum ignem aſſa. Et ſi quidem comburatur, ma-
rem geſtat.Si verò diffundatur,fœmellam. Aut idẽ hoc lac
ſuper folia emulctum contemplare. Et ſi quidem condenſa-
tur,maſculum geſtat.Si verò diffuſum fuerit,fœmellam.

Curationes ad conceptionẽ experimento cognitæ. Si quā
liberorum generationem expetat, quæ ſine liberis ſit, & ſi
qua iam anteà prægnans fuerit,nunc autem non pariat.

Quum ſtomachus vteri durus fuerit totus, aut ſummā
Stomachus vuluæ. parte,& concluſus ac non rectus fuerit,ſed ad alteram coxā
auerſus,aut ad inteſtinum rectum inclinatus,aut in ſeipſum
contractus,aut labium ſtomachi ſibiipſi incubuerit. Vnde-
cunq; igitur aut aſper fuerit,aut calloſus,fit autem durus & F
à concluſione,& à calloſitate.His menſes non apparent, aut
multò pauciores aut peiores quàm oportet apparent, & per
longius tempus,Et mẽſes quidem iuxta ſanitatem corporis
Menſes cur inuẽti à natura. & vterorum,exitum inueniunt.Itémque iuxta naturalẽ ac
iuſtum modum, & à calore & humiditate menſium, & ſto-
macho non valde læſo.At genituram rurſus nõ ſuſcipit,pro-
pter læſionem.quæcũque tandem impedierit ſuſceptionem
Medela quæ conceptum reparet. à ſtomacho non bene habente.Huic poſt fomentũ toto cor-
pori adhibitum,pharmacum bibendum dare oportet,& cor
poris purgationem primùm facere,ſiue ſurſum & deorſum,
ſiue deorſum ſolum. Et ſi quidem ſurſum purgãs pharmacũ
dederis,ante purgationem fomentum ne adhibeto, ſed po-
ſteà.At fomento priùs facto,pharmacum deorſum purgans
biben

A bibendum dato.Si verò ſurſum purgante nõ opus habere vi
deatur,præmiſſo fomento,deorſum purgans bibendum da-
to.Quum autẽ corpus probè habere viſum fuerir,poſtea fo-
mentum adhibeto,ita vt vteros frequenter incidere facias,
in fomento quod maximè cõferre viſum fuerit.Iniicito autẽ
in fomenta,cupreſsi ramenta,& lauri folia cõtuſa, & multa
calida ſæpe lauato.Quum verò recens lota & fota fuerit, v-
teri oſculum dilatato,ſimúlque dirigito ſi opus fuerit, cum
ſpecillo ſtanneo aut plumbeo,à tenui auſpicatus. Deinde cũ
craſsiore ſi admiſerit,donec probè habere videtur. Tingito
autem ſpecillum in mollitorio diluto,quodcunq; liquidum
B factum conferre videbitur. Specilla verò retro lata facito.
Deinde lignis longis adaptato,ac ſic vtitor. At verò hoc tem
pore,in vino albo dulci quã ſuauiſsimo,tædã pinguiſsimá in
tenuia fruſta conciſam coquens bibat,& apij ſemen contri-
ſum,& cumini Aethiopici ſemẽ,& thus quã optimũ. De hoc
ieiuna bibat moderata copia,per quot dies bene habere vi-
ſa fuerit,& edat catulos pingues percoctos,& polypũ in vino
dulciſsimo coctum,& de iuſculo bibat, & braſsicã coctam,
& vinum album inſuper bibat,& ne cœnet,& bis in die laue
tur. A cibis verò hoc tempore abſtineat.Poſtea verò ſi pro-
ceſſerit ſecundum ſtomachum,& purgationem aliquam fo-
ras oſtenderit,de potione aliquid bibat,per vnum atque al-
terum diem,& à ſpecillorũ vſu ceſſet,& conetur vteros pur-
C gare ſubdititiis, & medicamentis. Cuicunque verò ſtoma-
cho recto,& molli & ſano,& probè habente,& in debito lo-
co ſito,menſes omnino nõ apparuerint,aut pauciores, & per
amplius tempus,& non ſani:morbum perſcrutatus quẽ vte-
ri habent,& an corpus etiam aliquid conferat,cõperies cau-
ſam à qua prægnans non fit,& quum quidem ſic habet,cura
tionem facito adhibens id quod conuenit, ſi admiſerit, cu-
rationem incipiens à fortibus,prout tempeſtiuum eſſe vide-
bitur,deſiuens autem in molliora,donec vterus probè pur-
gatus eſſe viſus fuerit,& ſtomachus conſiſtere rectè habẽs in
ſufficiente loco ſitus. Si verò à pharmaco & à potione non
proceſſerit,neque vbi ipſum bibit moderato tempore,à po-
tione quidem hac ceſſet.Quum verò probè habuerit, per v-
ſum ſpecillorũ os ſtomachi mollito, & vt hiet facito, ad viã
ſubdititio præſtandam,tum à medicamentis ſuffumigabili-

bus,tum à mollitoriis,Poſtquam autem probè mollitum ac D
ſuffitũ eſſe videbitur,appoſitis pharmacis vteri purgationẽ
facito, donec probè habere viſum fuerit,incipiens à molli-
bus ad fortiora,deſinẽs autem rurſus in mollia odorata.ple-
raque verò ex fortibus medicamentis ſtomachũ exulcerant,
& prohibent ne rectus conſiſtat,& probè habeat ad genitu-
Cum mulier pinguis nõ cõcipit. Vinum nigrũ ad conceptum facit.
ræ ſuſceptionem,& vterum ſiccum faciunt. Si verò mulier
à pinguedine vteros ſibi læſos eſſe putet ad conceptionem,
attenuato ipſam quàm maximè,& ad reliqua gracilem faci
to.Vernum autem tempus optimum eſt ad cõceptum.At vir
non ſit ebrius,neque vinum album bibat,ſed fortius ac me-
racius,& cibos edat fortiſsimos,& calida ne lauetur,& robu E
ſtus ſit ac ſanus,& à cibis abſtineat qui ad rem non condu
cunt.Quum autẽ mulier purgata viſa fuerit, & ſtomachus
vteri rectè habere,lauetur,& caput fricetur,& nihil omninò
illinatur.Poſtea linteo inodoro loto capillis circundato,reti-
culo loto nihil olẽte deliget,linteo primùm ſuppoſito.Dein-
de vbi galbanum ad ignem aut ſolem calefactum, ac probe
mollitum ſubdidit,quieſcat. Poſtea mane exoluto reticulo
ac linteo,caput ſuum alicui olfaciendum exhibeat,& ſi pro-
bè fuerit purgata,olet.Sin minus,non olet.Verùm hæc à ci-
bis abſtinens faciat.Si verò non fœcundæ appoſueris, nun-
quam olet,neque purgata,neque aliàs,& ſi prægnanti appo-
ſueris,neque ſic olebit.Quæ verò ſæpe concipit, & fœcunda
eſt ac ſana,ei ſi appoſueris,etiamſi nõ purgaris, olebit ipſius F
vertex:alibi verò nõ.Quum verò cognoueris ipſam rectè ha
bere,ad virum accedere iubeto.& mulier quidem à cibis ab
ſtineat.Vir autem non ſit ebrius.Verùm frigida lotus, & ci-
bis paucis conducentibus paſtus,& ſi mulier geniturã ſe con
cepiſſe cognouerit, primo tempore non amplius ad virum
accedat,ſed quieſcat. Cognoſcet autem ſi quidem vir dixe-
rit ſe emiſiſſe,Mulier autem præ ſiccitate ignorat.Si verò v-
terus rurſus reddiderit genituram eadem die,humidus erit,
& ſi humidus factus fuerit,rurſus cũ viro miſceatur, donec
Curatio alia.
concipiat. Alia curatio. Vbi fomentum toti corpori ad-
hibueris,medicamentũ bibendũ dato ſurſum ac deorſum
purgans.Deinde lacte aſinino poſtea in potu exhibito,vteros
per fiſtulam duobus diebus foueto,cum vrina muliebri pu-
trida,nitro iniecto.Tertia verò die,cũ vrina bubula.Quarta
autem

A autem & quinta,fœniculi ſemen tritum,& ſambuci folia ac
lauri,& cupreſsi ramẽta.Hæc coquito aqua affuſa. Oportet
autem poſt fomentũ,multa calida lotã,apponere adipẽ aro-
matis imbutũ,ſtatim à fomento,& ad noctẽ.Poſtea verò hoc
præparato.Myrrhã ſtacten,butyrum,adipem anſerinũ,me-
dullam cerui,reſinã,& netopum. Horum ſingulorũ æquales
portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Mileſia
molli quàm optima. Deinde plumbeis penicillis quinq;,ad
octo digitorũ longitudinem fabricatis,vterum aperito. Pri-
mus ex his ſit tenuis,alter craſsior,& reliqui alius alio craſ-
ſior ſit.Aperiuntur autẽ per dies quinq;,& ſemper lota appo-
B nat,& ex lumbis deliget,vt ne excidãt,& ſemper vlterius in-
trudat.Poſtremum verò quam penitiſsimè. Poſtquam autẽ
aperueris,purgatorium appone,cantharidas tritas quinq;,&
colocynthidis longæ internã ſpongioſam partẽ,& myrrhã,
Hæc melle cocto ſubacta,& in glandẽ efformata,lana inuol-
uito,excepta ſumma parte. Deinde in oleum ſuauiſsimum
tingito ac apponito. Vtere autẽ & hoc purgatorio,felle tau-
ri,& flore æris aſſato,& nitro,& myrrha modico melle dilu-
tis,ac linteo tenui deligatis,& linteo supernè pharmaco ob-
ducto apponito. Vtere & bupreſti cum myrrha.& elaterio
cum melle cocto.& cantharidibus cum elaterio & myrrha.
Poſtquam autẽ purgata fuerit,poſtridie vbi lauit vterũ col-
luito.Cuminũ Aethiopicum tritum,& melanthiũ,& reſinã,
C & oleum,& mel,ac vinum dulce.Hæc mixta & tepefacta in-
fundito. Poſtquam verò infuderis,erectã obambulare iube-
to,quo collutio infuſa cõcutiatur.Subdito autem crocum,&
myrrham,& thus, ſingula paribus portionibus ſicca linteo
illigata,ita vt anſerinũ adipem ammiſceas ac linteo oblinas.
Atque hæc apponito per dies ſeptẽ. Octauo verò ſuffitum
facito,cũ myrrha,bitumine.& ordeo oleo odorato ſubactis:
his lento igni iniectis,ac ſuffitu per fiſtulam facto.Poſtquam
autem ſuffitum feceris,poſtridie caſtoris teſtem terito,vino
albo affuſo,& ipſum melle oblitũ,& lanæ inuolutum,appo-
nat in noctem. Mane verò eo ſublato,ac emollito,ad virum
accedat,& vbi condormiit,quieſcat.& ſi nõ prima vice cõce-
perit,eodem rurſus appoſito,virũ adeat. Cæterũ hunc medi-
cationis ductũ incipere oportet vbi menſes prodierint.Deſi-
nentibus autẽ menſibus,cõceptorio medicamento appoſito

condormire.

condormire. Priore verò tẽpore neq; mulier ad virum acce- D
dat, neq; vir ad mulierẽ. Quum autẽ mulier nõ conceperit,

Cùm amplius nõ cõcipit.

prius cõcipere solita, vteri verò viri geniturã in seipsos suscipiunt: penitus necesse est mulierem, serosam hanc facere. Quandoq; enim in vteris pus innascitur. pus autẽ in vteris à tuberculis fit. Et sanè ob hoc genitura viri, quãdo cum viro coit, vteros nõ contingit, quo videlicet ipsa viri genitura cõpingatur. Nã pus ipsam dissipat, vt ne afferatur. Mortificat

Pus si in vulua est semẽ perdit. Medela.

enim pus, & putrefacit geniturã. proinde & pus ex vteris expurgare oportet. & tuberculum in vtero sedare, quo de cætero ne impediat geniturã cõpingi ac afferri. Festinare itaq; oportet ad expurgandũ, priusquam pus in vteris in callum E
concrescat. & vteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exactè colato, vt tenuissimũ & purissimum euadat, & hoc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. Et summa quidem clysteris pars leuis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedẽte spacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina, nõ magna, sed angusta, hinc atq; hinc, ex transuerso clysteris æquali interstitio distãtia. & clysteris quidem apex solidus sit. Reliquum verò totũ cauum sit, velut fistula. Alligare autẽ oportet vesicam suis fœminæ, atque hanc probè radere cõfricare. postquam autẽ alligaris, lac in vesicam infundito, foramina verò tenui linteo obstruito, ne lac effluat. Vbi verò obturaueris, vesicam deligato. & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infundere paras. Illa verò exemptis obturamentis, in vterũ indat. Ipsa enim sciet vbi indere F
oportet. Postea autem tu vesicam manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestum autẽ hoc erit, vbi non amplius pus simul cũ lacte exierit. palàm enim clarum est, quod non amplius inest. Atq; tunc cessare oportet, & post hoc vbi paululum recreata fuerit, ad modicum tempus, cucurbitæ siccæ fundum resecato. itémq; apicis summã partem, quo perforata sit, ita vt similẽ efficias in reliquis, excepto apice, velut clysterem: crassitudine verò paulò tenuior sit quàm virile pudendum. Hãc cucurbitã sic formatã vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autẽ vinum odorũ fragrantissimũ & siccissimum ac vetustissimũ, deinde lapidẽ nigrum pellucidum in vinum iniicito. deinde cucurbitam ex ære albo factã circumponito, & mulier circuminsideat, pudendũ circum cucurbitæ

curbitæ

A curbitæ glandẽ adhibens qualiter oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorum digitorũ intra pudendum mensura. Quum mulier geniturã suscipere non poterit, ne-

Quum genitura non suscipitur. Medela.

cesse est membranã superexcreuisse in osculo vterorũ. Oportet igitur æruginẽ æris, & fel tauri, & serpẽtis adipem, simul miscere, deinde pharmaco hoc lanã imbuere, & in byssinum linteum inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdititiũ magnitudine maximæ oliuæ, & apponere ad pudendum per totam noctem. Supina autẽ iaceat. & in die auferat, & calida aqua lauetur quàm plurima ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus. & deinde cũ viro coeat. Alia curatio. Marrubij foliorum manus plenæ mensurã, in vas
B atticum iniicito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito, & vbi per nouẽ dies præmacerauit, per alios nouẽ dies ieiuna, lota. duos cyathos de hoc bibat, pari mẽsura passi albi ammixta. Quum autẽ tertiã diem potãdo trãsegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per nouem dies. & post fomentũ lauetur. Atq; sic rursus de hoc bibat. Quum verò per triduũ fomentũ adhibuerit, marrubiũ ipsum tritum in die apponat per triduũ, & mercurialem tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autem in vini albi congio, hippomarathri & fœuiculi radix, & tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen, & verbenacæ radices multæ. præmacerentúrq; diebus non mi-
C nus quàm nouẽ. & postea loto capite, in balneo heminã per diem de meri cremore bibat. & postea reclinata seipsam cõcalefaciat. Atque hinc post potum, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diem ad dies sex apponat. Quum autẽ iam virum accedere vult probè purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat, & ex his quàm calidissimis per triduum ad noctẽ fomentũ adhibeat, & lota virũ accedat. post hoc verò fomẽtum, etiã ceruí pudendũ siccum sufficit: & de hoc in vinum albũ dilutum deradẽs, per triduum bibẽdum, & quum partus dolor institerit, bibendũ dato. Nã hoc partum accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumẽ melium, & cornu cerui vstum terito, & permixtis ac in glandulas efformatis vtitor. Aliud curatiuum. Cuminum in vino nigro coctũ tritum, in glãdem efformato & ad noctẽ apponito. post hæc verò fæcem vini albi tenuissimã videlicet fæcis

partem,cõburito,& combuſtã in penna auferas,linteóq; illi- D
gatam,ad noctẽ ſubdas.& porrum coctũ edat.poſt hoc tra-
gium terat,& melle dilutum in noctẽ apparet.& deinde tra-
gij fructũ tritum,in vino albo dilutũ,tædæ ramentis adiectis
bibendũ dato.& poſtea origanũ alternis ſuffito.& ſic ad virũ
accedat. Alia curatio ad mulierẽ parere nequeuntẽ. Si mu-
lierem parere nequeuntẽ,puerpurã facere velis,in menſibus
cõſiderare oportet,an billioſa ſit,ſiue pituitoſa.cognoſces au-
tem vtrũ horum magis ſit,ſi vbi menſes prodeunt,arenã te-
nuem & ſiccã in ſole ſubſtraueris,& de ſanguine infunderis,
& ſi quidẽ bilioſa fuerit,ſanguis in arena ſiccatus,luteus fit.
Si vero pituitoſa,velut mucus. Vtrũ igitur horũ fuerit ven- E
trem purgabis,ſiue ſurſum ſiue deorſum opus habere vide-
tur. Deinde intermiſsis tribus diebus,vteros purgato.& ſi hu
midius vterorũ oſculum fuerit,acria apponito,quo cõmor-
ſum & inflam matũ os vterorũ durum euadat. Si verò mu-
lier internis partibus non febriat,neq; præ vteris concipiat,
neq; viro miſceri queat,ſed dormiat,& cibũ auerſetur,vinũ
melle ammixto pudendis infundatur.& myrrhã ſuffito. In
ſedem verò glãdes indat.& vinum adipe anſerino ammixto,
in pudendũ infundat. Deinde etiã oleum pari melle mixtũ
infundat. Si mulieri vteri gracileſcant,& oſculum ipſorum
exaſperetur,& cõcludatur,& menſes ipſi nõ appareant,neq;
concipiat. Sed febris corripit lenta,& dolores incidunt ei in
lumbos,& imum ventrem: Morbus autem hic maximè fit, F
quum quid in ipſa fuerit corruptũ.fit autẽ & ex partu. Hanc
calida lauare oportet,& fouere. Quum autẽ lota ac fota fue-
rit,os vterorũ dilatare cum ſpecillo.& myrrhã tritã cũ pari
netopo apponat. Aut vnguentũ,aut oleum roſaceũ in linteo,
& plumbũ inſtar glandis formatũ apponat,felle bubulo illi-
tum. Et in quatuor diebus infœcundas cognoſces.& fomen-
tum adhibeto,& pharmacum bibendũ dato. Si verò præter
naturã mulier fuerit craſſefacta,in ventre nõ concipit. Nam
omentum craſſum ac multũ incumbẽs,os vterorũ deprimit,
& geniturã non ſuſcipiunt. Hanc attenuare oportet,& phar-
macum deorſum purgãs bibendũ dare.& ad vteros appone-
re quod purgat,ac flatum inducit. Si os vterorũ durum fiat,
aut ceruix,ex digiti contactu cognoſcet. Itémq; ſi ad coxam
auerſi vteri fuerint. Quum ſic habuerit,nihil acre adhibeto.
Si enim

Qñ conceptus paretur.

Cognitio biliosæ & pituitosæ.

Si quæ alia conceptum impediant.

Medela.

Cùm pinguedo conceptum impedit.

Cùm os vuluæ durum eſt.

A Si enim os vterorum exulceraueris, quum inflãmatum fue-
rit,omnino periculum eſt ne ſterilis fiat. Verũ apponito quæ
nõ mordent,à quibus pituita purgatur. Quum mẽſes mu-
lieri prodierint,& præterierint,primùm quidẽ caput purga-
re oportet. Deinde veratrũ exhibere,ſiue ſemel ſiue bis opus
fuerit. Poſtea verò fomentum adhibere,fomentatorio ex cu-
curbita cõſtructo,ſic autẽ facto. Aquam marinã in vas infun
dito,& porro immiſſo,fiſtulam cucurbitis imponito,& cum
luto quàm optimo illinito,vt ne tranſpiret. Deinde per ſellã
erectam quadrangularẽ,trãſmittito ipſam fiſtulã,quo duo-
rum digitorũ menſura emineat vltra ſectionẽ.deinde pru-
B nas ſubaccendito.& in deſeſſu caueat,& quum deſidet,&
quum ſurgit,vt ne cõburatur. Sed deſideat dum adhuc frigi-
dum eſt fomentatoriũ,& ſurgat dum fiſtula eſt perfrigera-
ta. In hoc verò fomento plurimã diei partem cõſumat,& in
huiuſmodi fomẽti vſu ad quinq; dies perſeueret. Per decem
verò dies pro porro,allium in fomentũ immittito.& huius
faſciculum cõtuſum in aquam marinã iniicito. Poſtea verò
reliquis diebus,ipſa ſola aqua marina foueatur,vt vltra ne
procedat per totã curationẽ. Cæterùm poſtremũ fomẽtum
quum à curatione deſiſtere voles ſic facito. Catulũ recentiſsi
mum reſecato,& aromatum omnis generis odoratiſsimo-
rum ac ſicciſsimorum ſpecies cõtundito,& interaneis catuli
exemptis,aromata indito ac expleto. Subiectis autem lignis,
& catulo in vas miſſo vinum odoratiſsimũ affundito,& fo-
C mentum per fiſtulam facito.& ſi vires permittunt,totã diem
cum hoc fomento ipſam foueto,ac interrogato,an odor aro-
matum per os olere videatur.nõ enim exiguum hoc ſignum
eſt ei quæ curatur,ad conceptionem. Subdiritiis verò vtere,
croci quantũ voles,& myrrhæ magnitudinem fabarũ dua-
rum,& ſalem ſufficientẽ permiſce illorum reſpectu,& fellis
taurini fabarum duarum magnitudinẽ. Si verò mitiore vti
voles,minus fellis ammiſce: Si fortiore,plus. Hæc trita mel-
le inſtillato tere,donec id quod teritur,fiat tale,vt digito ef-
formare poſsis. Quãto autem magis triueris,tanto ſiccius,
& viſcoſius,ac melius erit. Vbi autem efformaris craſsius
quam glandem,& ſummam partem acutam,& medium,
craſsius;& deinde conſequenter quo ad vterum apponatur,
in hoc ipſum ſurculos origani duos leuigatos infigito. Sint
autem

Cum menſes plus iuſto defluũt.

autem longitudinis sex digitorum. Deinde lana mollissima D
surculos inuoluito & filo tenui supernè deligato, & præmi-
neat filum quatuor digitorum longitudine præ surculis infi-
xis, postquam autem perfudit & puram seipsam fecit, ipsum
ad vteri os apponat, linteum sub coxas subiiciens, & per no-
ctem appositum sinat. Erit autẽ ipsi purgatio aquosa. postri-
die vbi surrexit, lauetur & ea die super fomentũ ne insideat.
Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexe
rit, ceratum sit quàm optimum prima illa die factum, & in
ipsum cerui maximè medullam cõmisceto: Sin minus, adipẽ
anserinum, & quum à fomẽto surrexerit, quotidie vbi se per
fudit, & puram circa ventrem fecit, cerato vterum inungat. E
Aut reliqua quidẽ omnia superioribus ammisceto, excepto
felle, origanum verò leuissimè tritũ in glandem permisce,
& apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundẽ mo-
dum facta, verùm pro origano absinthium ammisceto, & eo
dem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melan-
thium deligito, & probè terito, melléq; ammixto in pilæ for
mã redactum apponat. Verùm febres inducit, & articulum
tumefacit, & vehementer mordax hoc est. Aliud. Mel, &
veratrum nigrum tenue non multum coquito. Vehementer
enim mordax euadet. Sed & hoc febrificũ est. Eodem mo-
do mel coctum & elaterij potionem coquito, & factam inde
glandem subdendã dato, & hoc febrificum est. Ducit autem
& sanguinem. Quædam verò ex his etiam pelliculas. Si ve-
rò voles, etiam dracontium derade (Est autem lene) & hoc F
cum melle cocto aut crudo, in pilæ figuram velut magnam
gallam efforma. Cæterum conare, vt physicus sis, ad hominis
habitum ac robur respiciens. Ex his enim nullus est qui non
omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis coniecturã fa-
ciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamẽtis,
& vteri fomentis, ac apposititiis vti conare. Hæc autem ele-
menta tibi sunt. Verùm medela horum vnicuique particula
ris est. Et vbi horum quid nõ feceris semper in fomento per-
seueret. Hoc enim est quod mollit, & ducit serosos ac sanio-
sos humores. Postquam verò ab hac curatione desineris, his
quæ secundũ naturam fiunt desinentibus, sanguinẽ de manu
detrahere oportet, si quidem fortis fuerit, de ambobus bra-
chiis, si verò debilior, de altero sufficit. At verò diæta qua in
his

A his curationibus vti oportet, alibi à me indicata est. Si verò
suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factoque
igne sarmẽticio lentissimo, in catinum mittito, & mulierem
super sellam impositã mollibus linteis instratam sedere iu-
beto, cruribus quàm maximè diductis. Atque hæc curatio si
quidem sufficiens tibi fiat in quatuor mẽsibus, bene est: Sin
minùs, ad hæc præcipe etiã vt ad virum ne accedat, eo tem-
pore quo curatur. Inter curandum autẽ, tædam in aqua ma-
cerato, & ieiunæ cyathũ bibendum dato, & penicillum stan-
neum assiduè subditum habeat, & cotyledonas siue vmbili-
cos veneris, vnà cum sale & cumino, in aqua coquito, & tepi-
dam sorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœ- Cotyledonis natura.
B mellas gignere videntur: paruæ verò & conclusæ, masculos.
Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino
nigro acerbo bibendum dato. Mulierem iuuenculam flu-
xus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purga-
to, ac vena secta, nihil meliùs habebat. Videbatur autem hæc
causa ipsi esse, vt ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum al-
bum, in quo aspalathi radices efferbuerant, manè & antè cœ-
nam, & fluxus sedatus est, & non longè post concepit, & pe-
perit masculum, Erat autem corpore coloris candicantis, &
probè carnosa. De mola. Molæ porrò cõceptus causa hæc Molæ conceptus.
est, Quum multi menses, modicũ & morbosum semen con-
ceperint, neq; fœtus rectus fit, & venter plenus est velut præ-
C gnantis, Nihil autem in ventre mouetur, neque lac in mam-
mis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque &
ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem vna ca
ro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest vt superstes ma-
neat. Si verò plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis mul
tus ac carnosus. Et si hoc moderatè fiat, seruatur. Sin minus,
à fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Iudicare
verò oportet ex plenitudinis mole, & quòd in ventre nõ mo-
uetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motũ ha Quî hoc dignoscas.
bet, Postquàm igitur tempore hoc prætergresso non moue-
tur, nimirùm hic morbus est. Est autem hoc magnũ signum,
quòd lac in mammis nõ generatur. Hãc igitur maximè qui-
dem ne curato, aut certè cum prædictione. Et primùm qui- Curatio quæ.
dem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem ad-
hibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod
comp

compactum eſt cõmoueris, id quod fœtus eſſe putatur, mu- D
liere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo ſan-
guinẽ educas: Sin minus, ſubdititiis vtatur è bupreſti, & di-
ctamnum creticũ in vino bibat: Sin minus, caſtoris teſtem,
& retro cucurbitam ipſi ad laterum mollitudinem affigito,
& plurimum ſanguinem detrahito, atque hoc maximè con-
iectura virium ipſius facta. Ad vteri purgationes, quum nõ

Vteri purgationes.

fiunt, ſiue ex partu, ſiue etiam aliàs. Tædam pinguiſsimam
contuſam in vino albo coquito, & trium cyathorum menſu-
ra vtatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Aethiopici
parum, & ſeſelis paulò plus. Aut cedri baccas. Si verò
ſuffocationes affuerint, caſtorij parum. Si verò purgatio- E
ne moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus
concluſus, & dolore vexetur, ſiue cum febre, ſiue citra febrẽ,
ſucci ſcammoniæ quintam potionis partem, aut ſeſeli, aut
aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam
dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad ſedem facito, velut
verbi cauſſa, ex felle taurino, & melle, ac litro. Si verò ex
purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibi-
tis nihil cedat, & febris adſit, lactis caprini heminas duas de-
coquito, deinde eo perfrigerato pinguedinẽ detrahito, exco-
latóque, & aquę mulſæ tertiam partem ammiſceto, quo dul-
cius fiat. Bibat autẽ hoc ter ieiuna. Si verò dolor nõ quieſ-
cat, neque venter ſubeat, ad veſperã in calidam aquam in ſo-
lio inſideat. Quum autem perfota fuerit, vbi inde ſurrexit,
cum vino nigro auſtero aqua diluto, olei dimidia parte ad- F
dita, tepidè colluito, & inde dormiat. Subdititium vtero-
rum. Si concluſum fuerit, aut durum oſculum vterorum,

Quæ vuluæ os aperiant.

Ficum albam expurgato, & nitrum Aegyptiũ puriſsimum
tritum ammiſceto, & ſubdititium facito magnitudine gallæ
non magnæ, quod in lana molli in vnguẽtum irinũ tinctum
apponat, per tres aut quatuor dies, prout viſum fuerit. Poſt
hoc conducit fomentum odoratum. Poſteà verò molli quo-
dam opus eſt ſubdititio, quod ſanioſa maximè ducat. Deinde
mercurialem, ſi tenera fuerit, cum vnguento roſaceo, in lin-
teo ad diem ac noctem ſubdat. Ad idem. Fel taurinum
& ſalem feruefacito, & ſulphure trito ammixto, in oblõgam
ſpiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nu-
dam, ad ipſos vteros apponito. Et deinde rurſus mercurialẽ.
Poſt

A Poſt hoc myrrham puram inſpergito, & roſaceo ac irino vn-
guento ammixto diluito, indéq; vteri oſculum quàm peni-
tiſsimè illinat. Ad idem. Iridem odoratam contuſam ac
cribratam ſeorſim, & cyperi tantundem, & crocomagna ma
gnitudine maſſæ manum implentis, vino odorato diluito, &
ad vnguenti formam redigito, & ſpleniis palmi longitudine
inducta ac illita, in paruam pixidem reconde, vt ne tranſpi-
rent, & apponat. Si verò vlcerati fuerint vteri, aut oſculum

Vuluæ vlcera.

exaſperatum fuerit, aut ab aliquo ſubdititio commorſi fue-
rint, adipẽ in lana illinito: & roſaceum ac ceræ parum inun-
gito. Quum prægnãs corruperit fœtum menſtruum, & ad

Quæ ante tempus fœtus perdũt.

finem perferre non poterit, & tenuis præter naturã fiat, hu-
B ius vteros purgare oportet, & ipſam medicamẽtis curare, &
craſſefacere. Non enim ad perfectionem geſtare poterit, do-
nec ſeipſam refecerit, & vteri robuſti facti fuerint. Si verò
concipiat quidem, corrumpat autem fœtus bimeſtres, exactè
eodem tempore, & neque prius neque poſterius, & hoc per-
peſſa fuerit bis aut ter eodem modo. Aut etiam ad amplius
tẽpus progreſſum corrumpat eodem modo. Huius vteri nõ
amplius extenduntur, fœtu in ipſis augeſcẽte, & ex bimeſtri
aut trimeſtri, ad ampliorem modum excedente. Verùm fœ-
tus quidem augeſcit. Vteri verò non creſcunt, & propterea
multę eodem tempore corrumpunt. Huius vterum colluere
oportet, & ſubdititiis quàm maximè inflare, aut hiſce medi-
camentis. Colocynthidis internam partẽ ruſam cribrato, &

Medela.

C ſilphij parum, cum paulò ampliore melle cocto ammiſceto,
& hæc circum ſpecillum obducito, ea craſsitudine quantam
ſtomachus ad vteri os ſuſcipere poteſt, & ſemper vltra pro-
trudito, donec ad internã vteri partem penetrarit. Quum au
tem pharmacũ colliquerit, ſpecillum eximito, & rurſus eo-
dem modo paratum elaterium, & colocynthidẽ, ſylueſtrem,
ſimiliter velut prius medicamentum apponito. Edat autem
hoc tempore allium multũ, & ſilphij caulem, & reliqua diæ-
ta vtatur, quæ flatum maximè in ventre inducere poteſt. Ap-
ponat autem ſubdititium tertio quoque die, donec bene ha-
bere viſa fuerit. Quandoq; verò pluribus diebus interpo-
ſitis: & in ſumma, prout libenter admiſerit. Interiectis autẽ
diebus, vtatur mollibus, poſtquam verò per emollitoria oſcu
lũ vteri præparauerit, & menſes apparuerint, paulùm remo-
rata

rata,vbi iam ſicca fuerit,cum viro coẽat. Quum autem fla- D
tum in vterũ inducere voles, allij caput integrum, & ſilphij
ſuccum,ad ſubdititia ammiſceto.Quòd ſi qua prægnans de-
cem menſes perficere non poſsit, ſed corrumpit, & hoc ſæpe
patitur,ex huius vtero aquam purgato,& ipſam medicamẽ-
tis curato,quo aqua purgetur. Si vero geniturã continens,
non prægnaus fiat,id quod multis contingit, ſtomacho vteri
præter naturam hiante:menſes plures quàm conuenit,& hu
midiores prodeunt,vt & id quod à fœmina prodit ſemen,ad
fœtificationem non concipiatur, & viri genitura inſuper ac-
cedens corrumpatur.Contingunt autem hæc, & corpore, &
vteris ægrotantibus. Verùm oportet huic medicamenta de-
orſum purgantia dare,& interpoſito aliquo tempore, totum E
corpus fouere, & vteros cum aceto & aqua marina, ſpecillis
ac ferramentis ignitis immiſsis. Coniiciantur autem in fo-
mentũ cupreſsi ramenta,& lauri viridis folia contuſa,& po-
lycnemi folia,faciendum eſt hoc fomentum tempore oppor
tuno.poſt hoc verò lauetur, & fomentum adhibeatur ex loti
ramẽtis,& roſis,ac polycnemi foliis aceto incoctis.Ad finem
autem ſuffitus fiat, ex verbaſci foliis contuſis ac loti ramen-
tis.Verùm ante lotionem ſuffito myrrham & thus,vtraq; æ-
quis partibus trita,& myrti ac lauri folia. His permixtis &
in lentum ignẽ coniectis,recens adhibito fomẽto ſuffito, bis
in die,fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & poſt
ſuffitum lauet, & vteri ſtomachum ad priſtinam naturã re-
ducat. Et ſi vires ſufficiant, ante hæc omnia venam in manu F
ſiniſtra ſecato,atque ita reliqua facito. Si verò ſtomachus ſic
habeat,menſes autem non prodeant,aut vitiosè, aut minus,
ad reliqua omnia ampliorem purgationẽ adhibeto, & ſic cu
rato,ſubdititiis etiam vtẽs ſi opus habeat,& ex prioribus la-
uans,& ſuffitum faciens, ac ſiccans. Si mulier inuita abor-
tum faciat,nec ita eiicere velit,triticum torrefactum & mo-
litum & vuam paſſam albã contuſam,aqua mulſa dulci dilu
ta,modico oleo affuſo, ieiunæ bibenda dato, poſtea raphani
ſemen tritum,& acetum ac adipem anſerinum, permixta bi
bat, & lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum, &
pulegium, & polentã ex aqua, ita vt lauri folia tuſa ac trita
ammixto gũmi,aquæ inſpergat,diluat,ac bibat. Aut adipẽ
ouillum,& anſerinũ,& mel ſimul mixta ac trita delingenda
præb

Cur quæ ſemen retinent non concipiũt.

Curatio.

Cùm abortus non emittitur.

A præbeto.Aut paſtinacæ ſemẽ leuiſsimè terito.& lacti ſuper-
ſtantem concretionem ammiſceto,& adipem anſerinum eli
quatum.Hæc feruefacta ſorbenda dato.Aut origani folia vi-
ridia,ſi haberi poſſunt,ſin minus,ſicca leuiſsime trita, ex a-
qua bibenda dato.Aut lauri baccas leuiſsime terito, & ſuis
fœminæ adipem liquatũ,& mel ammiſceto,& ſimul omnia
trita delingenda præbeto.Aut paſtinacæ ſemen leuiſsime tri
tum ex vino diluto bibendum. Si vteri genituram non con-
tineãt,plumbum,& lapidem qui ferrum ad ſe rapit, leuiter
terito,& linteo illigato,quo in muliebri lacte tincto,ſubditi
tio vtatur.Aut æris florem tritum ac melle dilutum ſubdat.
Quum vteri genituram viri eructant tertia die, neceſſe eſt
B mulieris,quæ hæc patitur,vteros callo repletos eſſe,& nõ po
teſt viri genitura intus in vtero manere, ſed excluditur, &
propterea concipere non poteſt,quandiu callus in vtero fue-
rit.At calli expulſio ſic fit, Pennas ſumito minutiſsimas ac
molliſsimas,hiſque ſimul colligatis vteros illinito,quemad
modum oculos illinire ſolent, ita vt pennas exæques, ipſa-
rúmq; ſummas partes tenuiſsimo filo deliges,& multo roſa
ceo illinas.Sic autem facito.Supinã reclinato, & ſub medios
lumbos puluinar ſubiicito,& ſpecillũ immittito,ita vt cru-
ribus mulieris extentis,& hinc atque illinc diductis, ſpecil-
lum ſurſum ac deorſum vertas donec promineat: poſtquam
autem videris in oſculo vteri callum,optimum quidem hoc
fuerit,ſi non adhæreat in coxa,ſed vltro ſequatur. Si itaque
in oſculo vteri inhæret, volſella tenuiſsima præhenſum ex-
C trahere conare,prouidus vt placidè hoc fiat,& nõ violenter.
Et poſtea viro condormiet.Si prægnanti menſes compareãt,
ſtercus aſininum ſiccum,& rubricam,& ſepiæ teſtam terito.
& linteo alligata apponito.Aut pœoniæ ſemina nigra,in vi-
no diluto trita bibenda dato.Si verò à coitu,imum ventrem
dolet, & ſanguis recens ipſi appareat, lini ſemen tuſum &
muſcum mollem,& adipem anſerinum, mixta ac molli la-
na excepta imponito.Si vteri extra naturam progreſsi fue-
rint, calor habet maximè pudenda,& ſedem:& vrina paula
tim deſtillat & pudendũ mordet.patitur autẽ hæc ſi recens
ex partu viro condormierit.Quum ſic habuerit,myrti bac-
cas & loti ramenta in aqua coquito.& aquam per noctẽ ſub
dio exponito,atque ſic frigidiſsimam pudendis affundito,&

Quum ſemen non retinetur.

Quum vulua procidit.

Medela.

trita hæc apponito. Poſtea aquam lentium bibens, melle & D
aceto ammixtis, vomat donec vteri fuerint retracti. & lectus
à pedibus altior ſit: & graueolentia ſub pudenda ſuffito, odo-
rata verò ſub nares. Cibis vtatur quã molliſsimis, ac frigidis
& vinum aquoſum album bibat, & nõ lauetur, neq; cum vi-
Quum vulua penitus propendet. ro dormiat. Si verò omnino ex pudendis exciderint, depen-
dent velut ſcrotum, & dolor corripit, Hoc autem contingit,
quam ex partu laborarit, vt vteros concuſſerit, & cum viro
Curatio. dormierit in puerperij purgatione. Cùm ſic habuerit, frige-
factoria apponat, & quod foris eſt depurgatum, ac cum vino
nigro vinoſo, in quo malum punicum coctum eſt ablutum,
intrò detrudat. Deinde mel & reſina, pari menſura eliqua-
ta, & pudenda infundantur: & decumbat ſupina pedes ſur- E
ſum extentos habens: poſtea ſpongias apponat, & ad lumbos
deliget. Quãdiu verò ſic habuerit, à cibis abſtinere oportet.
Potu verò quàm pauciſsimo vti, donec ſeptem dies præter-
eant: & ſi quidẽ ſic redire voluerint, bene eſt: ſin minus, ſum
mas vteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito.
Deinde pedes ad ſcalam deligato, ſcalámque iuxta caput pul
ſato, & cum manu intrudito. Poſtea crura ipſius alternatim
colligato, & diem ac noctem ſinito in quiete, & modicũ pti-
ſanæ ſuccum frigidum dato, aliud autem nihil. Poſtera die
ipſam reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam
affligito, & multo tempore trahere ſinito: & cùm detraxeris,
reclinatam iacere ſinito, & nihil aliud præter ptiſanæ ſuccũ
exhibeto, donec ſeptem præterierint dies. Cibis autem tunc F
molliſsimis ac pauciſsimis vtatur. Si verò ventrem exonera
re voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim
dies prætereant, poſtea ſurgat, & quàm parciſsi-
mè deambulet, & non lauetur, & cibis mo-
dicis vtatur, ſub pudenda verò ſuffi-
tus per graueolentia fiat. Et
poſtquam obambula-
re inceperit, ſub-
ligar ge-
ſtet.

HIPPO

A
HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B
SECTIO PRIMA.

Conſtitutio temporis prima.

IN Thaſo autumni tempore, circa æquinoctium & ſub pleiadas, aquæ multæ, aſsiduę, molles, velut in auſtrinis, hyems auſtrina, parui venti aquilonares, ſqualores, & omnino hyems quale ver fieri ſolet. Ver autem auſtrinum, frigidum, pluuiæ paruæ. Aeſtas plerunq; nubila, aquarum inopia. Eteſiæ parũ, modicè, ſparſim ſpirarunt. Quum autem totus hic aëris ſtatus ad auſtrina vergeret, ac cum ſiccitatibus fieret, ante ver quidem ex C priore ſtatu, ſubcontrario & aquilonio fiente, paucis obortæ ſunt febres ardentes, atq; his omnino boni ſtatus, & paucis ſanguis erupit, neque ex his moriebantur, Tubercula verò circa aurem alteram multis erant, plurimis ex vtriſque, citra febrem erectè obambulãtibus. Quibuſdam verò etiam parum incaleſcebant. Extincta ſunt omnibus abſque nocumento. Neque cuiquam ſuppurarunt, quemadmodũ ea quæ ex aliis cauſis ſunt oborta. Erat autem natura ipſorum hæc, laxa erant, magna, diffuſa, non cum inflammatione, doloris exortia, omnibus obſcurè euanuerunt. Fiebant autem hæc adoleſcentibus, iuuenibus, in vigore conſtitutis, & ex his plurimis qui circa palæſtram & gymnaſia exercebantur. Mulieribus verò paucis fiebant. Plurimis verò tuſſes ſiccæ, qui tuſsiebant & nihil reiectabant, & voces nõ longè poſteà rau

Vergilia Thaſos. Temporũ varietates.

Cauſos. Tubercula ſecundum aures.

Quibus hæc fierẽt.

coſę.Quibuſdam verò etiã interpoſito tẽpore inflãmationes D
cum dolore,in altero teſticulo,quibuſdã in vtroque. Et aliis
quidem febres,aliis non.Hæc autem plurimis laborioſè fie-
bant.De cętero verò,quantũ ad ea quæ in officina medica ad
chirurgiam pertinentia fiunt,ſine morbo degebant. At verò
ante æſtatis initiũ,& per ęſtatem ac hyemẽ,multi ex his qui
longo iam tempore ſubcorrupti erant,tabidi decubuerunt.
Nam & multis qui ambigui erant,tũc tabes confirmata eſt.
Quibuſdã verò primũ cœpit. Et his natura ad tabem verge-
bat.Moriebantur autẽ multi,& plurimi ex his.Et de his qui
decubuerũt haud ſcio an quis etiã modico tẽpore ſuperuixe-
rit.Moriebãtur autẽ citiùs quã tales morbi trãſigere ſolent.
Nam alios & lõgiores,& cũ febribus coniunctos,facilè fere- E
bant,& nõ moriebantur.De quibus paulò poſt ſcribetur.So-
lus enim & maximus ex his qui tum vigebant,tabidus mor
bus multos occidit.Erãt autem plurimis ipſorũ affectiones
huiuſmodi:febres horridæ,continuæ,acutæ,in totum nõ in-
Hemitri- termittentes.Modus autem erat ſemitertianus, vna die le-
tæos. uiores,altera ampliùs exacerbeſcentes,& in ſumma acutio-
res increbeſcẽtes.Sudores verò ſemper,nõ per totũ, frigidi-
tas extremitatũ multa,& quæ vix recaleſceret.Alui turbatæ,
bilioſæ,ex paucis,puris,tenuibus,mordacibus,frequẽter ad
Vrinæ qua- exonerandos ſe ſurgebant.Vrinæ tenues,& crudæ,& decolo-
les. res,& paucæ:Aut craſsitudinem habẽtes,& ſubſidentiã par-
uam,non probè deſidentes,ſed cũ cruda quadã ac intẽpeſti-
ua ſubſidentia.Tuſsiebant autem,pauca,condenſata,conco- F
cta,paulatim vix educentes.Quibus verò violentiſsima acci
diſſent,his neque modicè concoctio aderat,ſed cruda ſpuere
perſeuerabãt.Fauces autẽ plurimis horum ab initio, & per-
petuò dolebant,ruborem habentes cum inflammatione,flu-
xiones paruæ,tenues,acres.Breui colliqueſcebant,& affige-
bantur.omnes cibos perpetuò faſtidiẽtes,ſitis exortes,& ple-
rique circa mortem deliri.Et circa tabidos quidem hæc. Cæ
terùm æſtate iam & autumno.febres,multæ,continuæ, non
violentæ,diu quidem ægrotãtibus,non autem aliàs ita ma-
Mala au- lè habẽtibus oboriebãtur.Plurimis alui turbatæ, ita vt val-
tumnalia. de tolerãter ferrẽt,& nihil,memorabile lædebãt. Vrinæ itẽ
plurimis boni quidem coloris & puræ. Verũ tenues, & poſt
tempus circa iudicationem cõcoctæ.Tuſsiebant autem non
valde

A valde,neque ea quæ per tuſsim reiectantur difficultatẽ exhi-
bebant,neq; cibum faſtidiebãt, ſed etiam valde licebat ipſis
offerre.In ſumma ſubægrotabãt tabidi,nõ tabido modo,fe-
bribus horridis parum inſudantes, aliàs alij,vt qui erroneo Tabes hæc
modo exacerbarentur,febribus quidẽ in totũ non intermit- quæ.
tentibus,ſed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morẽ exacer-
barentur. Iudicabantur autem quibus inter os breuiſsimæ
eſſent,circa vigeſimũ diem plurimis circa quadrageſimum.
Multis circa octuageſimum.Quibuſdam neque ſic,ſed vago
modo & circa iudicationẽ deficiebant.horum autẽ plurimis
febres rurſus nõ multũ tempus intermittẽtes reuerſæ ſunt.
Ex recidiuis autẽ in iiſdem circuitibus iudicabantur.Multis
B verò ipſorum producebãtur,vt ſub hyemem ægrotarent.Ex
omnibus porrò in hac temporis conſtitutione deſcriptis,ſo-
lis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus,non.

SECTIO SECVNDA.

Conſtitutio temporis ſecunda,

IN Thaſo ante autumnũ tempeſtates non tẽpeſtiuè,ſed de- Thaſus.
repente in aquiloniis & auſtrinis multis, humidæ & præ-
erumpentes.Huiuſmodi verò durabãt vſq; ad pleiada,& ſub
pleiade.Hyems autẽ aquilonia.Aquæ multæ,largæ,magnæ.
Niues.Plerunq; mixta aeris ſerenitas.& hæc quidem fiebant
omnia frigora verò non admodum intempeſtiua. Iam verò Solſtitium
poſt brumale ſolſtitium,& quando fauonius ſpirare incipit, hybernũ.
C poſterior hyẽs magna erat.aquilonia multa. Niues & aquæ
aſsiduè multæ,& cœlum procelloſum ac nubilũ.Hæc autem
durabant & nõ remittebãt vſq; ad æquinoctium. Ver autem
frigidum, aquilonium,aquoſum,nubilum. Aeſtas nõ valde Ver.
æſtuoſa fiebat. Eteſiæ aſsiduæ ſpirarunt,Mox circa arcturũ Aeſtas.
in aquiloniis,aquæ valde multæ. Quum autẽ annus totus Eteſiæ.
humidus & frigidus & aquilonius eſſet,per hyemẽ ſano mo- Arcturus.
do plerunq; habebant.Ante ver autẽ multi quidã & plurimi
morbidè degebant. Primum igitur cœperunt lippitudines Ophthal-
fluidæ,doloroſæ,humidæ,crudæ.Lemæ paruæ & multis dif- miæ.
ficulter erumpentes,plurimis reuertebãtur.defecerunt ſero
ad autumnum.Aeſtate iam & autumno,lienteriæ,& dyſen- Vẽtris fluo
teriæ,& teneſmi,& alui profluuia ex bilioſis,tenuibus mul- res diuerſi.
tis,crudis,& mordacibus:quibuſdã verò etiam aqueis.Mul-

tis autem & vrinæ fluxiones cum dolore biliosæ,aquosæ, ra- D
Strangvria mentosæ,purulentæ,cum stillicidio,nō rhenales.sed his alia
pro aliis.Vomitus pituitosi,biliosi,& ciborum crudorum re
Vomitio. iectiones.Sudores.Omnibus vndiquaque multa humiditas.
Sudor. Fiebant autē hæc multis erectè obambulantibus,non febriē
tibus.Multis item febrientibus,de quibus paulo pòst scribe-
tur.In quibus autem omnia hæc præscripta apparebāt cum
dolore,tabidi fiebant.Iam verò autumno & sub hyemem,fe
Febres diuersæ. bres cotinuæ,& quibusdam ipsorum paucis ardentes,diur-
Quartana erratica. næ,nocturnæ,semitertianæ,tertianæ,exactę,quartanæ,erro-
neæ.Singulæ verò prædictæ febres multis fiebant.At arden-
tes & paucissimis obortæ sunt,& ex ægrotis hi minimum la
borauerunt.Neque enim sanguis erupit,nisi valde parum,& E
paucis.Neq; delirabant,aliáque omnia tolerabilia erant.Iu-
dicabantur autē plurimis valde bono ordine,cum intermit-
tentibus in septem ac decem diebus. Neque mortuū aliquē
tunc in febre ardente noui,neque phrenitim tunc cuiquam
factam scio. At verò tertianæ plures quidem quàm arden-
tes febres erāt ac grauiores, verū ordinatè in his omnibus à
prima accessione quatuor circuitus habebāt,in septem autē
perfectè iudicabantur,neque vlli horū reuersæ sunt. Quar-
tanæ verò multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœ-
perunt.Quibusdam autē nō paucis,ex aliis febribus ac mor
bis abscessus ad quartanas fiebant,atque hos diu,quemadmo
dum solent,& adhuc diutius tenebant. Diurnæ verò quo-
tidianæ,& nocturnæ,& erroneæ multæ,multis & multo tem F
pore permanebant,& erectè obambulantibus,& decumben
tibus.Plurimos horum sub pleiada,& vsque ad hyemem,fe-
bres consequebantur.Multos conuulsiones,magis autē pue-
ros ab initio,& febriebant, & in febribus conuulsiones fie-
bant.& erant hæc plerisque diuturna,verùm innocua,nisi ad
hæc,etiam ex aliis omnibus pernicies adesset. At continuæ
quidem in totum,& nihil intermittentes,exacerbescētes au
tem omnibus ad naturæ tertianæ modum,vna die subleuan
tes,& vnà exacerbescentes,omnium quæ tunc fiebāt violen-
tissimæ erant,& longissimæ,ac cū maximis doloribus,leni-
ter auspicantes,& in totū semper augescentes,& in iudicato
riis diebus exacerbescentes,& in peius procedentes,parū al-
leuātes,& statim rursus ex intermissione violētius exacerbe
scentes

A scentes,in iudicatoriis plerunque diebus peiores fientes. Ri-
gores verò omnibus quidem inordinatè & erroneo modo
fiebant,parcissimè autem & minimè his. Verùm in aliis fe-
bribus maiores.Sudores multi,his minimi,nihil alleuantes,
sed sub cōtrario modo damna inferentes. Frigiditas extre-
mitatum his multa,& vix recalescēs. Neq; somni in totum,
maximè verò hi etiā rursus soporosi. Ventres autem omni-
bus turbati & mali,his autē longè pessimi. Vrinæ verò plu-
rimis horum aut tenues,& crudæ,& decolores,& post tēpus
parum cōcoctæ iudicatorio modo. Aut crassitudinē quidem
habentes,verū turbatæ,neque cōsistentes,neque subsidentes
neque cōcoctæ.Aut paucæ,& crudæ,ac malæ,& subsidentes.
B Pessimæ autem hæ omnes.Et tusses quidem ad febres comi- Tussis cum febre.
tabantur. Verùm nō habeo quod scribam,an detrimentum
aut vtilitas tunc ex tussi cōtigerit. Diuturna igitur & mole-
sta,& valde inordinatè ac erroneo more,& citra iudicatio-
nem,plurima horum perseuerabant,tum his qui perniciosè
habebant,tum his qui non. Si enim aliquos ipsorum paulu-
lum relinquerent,statim rursus reuertebantur.Quibusdam
verò paucis ipsorū iudicabātur,quibus breuissime adessent,
circa octogesimā diem & horum aliquibus reuersa sunt,vt
plurimi ipsorum per hyemē adhuc ægrotarint.plurimis au-
tem citra iudicationē defecerunt. Hæc verò pariter accide-
runt,& his qui superstites manserunt,& qui non. Quum au-
tem multa & varia fieret iudicationis impeditio ex morbis,
C maximum etiam ac pessimum signum perpetuè comitaba-
tur,quòd plerique omnes cibos fastidirēt,& ex his maximè
hi,quibus etiam alia exitialia erant. Siticulosi verò nō adeo
intempestiuè in his febribus erāt. Quum verò tēpus produ- Ventris mala.
ceretur,& dolores essent multi,ac colliquatio mala, his ab-
scessus succedebant,aut maiores quàm vt ferre possent,aut
minores quàm vt quicquam prodessent: sed statim recurre-
rent & ad peius courgerent. Erāt autem quæ his fiebāt hæc:
dysenteriæ,tenesmi,lienteriæ & alui profluuia. Quibusdam
etiam hydropes,partim cū his,& partim absq; his. Quicquid
autem ex his violēter accedebat,statim vires deiiciebat:aut
rursus nihil proderat. Papulæ paruæ,& non pro dignitate
rationis excretionis morborum,& statim rursus euanescen-
tes.Aut iuxta aures tumores,qui non soluebantur,& nullam

de se significationem præbebant. Quibusdam in articulos, D
maximè verò in coxendicem, paucis iudicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio inualescentes. Moriebãtur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decennes, & nondum puberes. Fiebant autẽ hæc his, non sine prius scriptis. Priora verò multis, sine his. Solum verò bonum & maximũ inter ea quæ fiebant signum, & quod plurimos in maximis periculis cõstitutos liberauit, quibus ad vrinæ stillicidium conuertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autẽ plerisque vrinæ stillicidium, maximè his ætatibus. Fiebat & aliis multis, tum erectè obambulãtibus, tum in morbis. Statim verò E
etiam magna quædã mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibósque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verùm vrinæ stillicidium his diuturnum & laboriosum erat. Vrinæ verò his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore. Atq; hi omnes superstites mãserunt, & nullum ex his mortuum noui. Quæcunque verò non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes vndiquaque tempestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, considerare oportet. Concoctiones celeritatem iudicationis, & securitatem sanitatis significant. Cruda verò & inconcocta, & in malos abscessus conuersa, aut iudicationis sublationẽ, aut dolores, aut diuturnitatẽ, aut mortem, aut eorundẽ recidiuas. Quod verò ex his potissimum futurũ sit, ex aliis considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, vt iuues, aut non noceas. Ars ex tribus cõstat, morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotũ cum medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cum dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem conuulsiones, Sed & virosa vomunt, & quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autem & aliis febribus, quibus colli dolor, & temporũ grauitas, & caligo vertiginosa circa oculos, aut etiã præcordiorum distentio, non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem grauitates quidẽ totius capitis, oris autẽ ventriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa & pituitosa vomunt. Plerunque verò pueris

Digesta crudaque quid portendant.

F

Medici munus.

Medica ars quibus constet.

A pueris in talibus afflictionibus conuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadẽ, tum ab vteris dolores. Senioribus autem & quibus iam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leues, siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulò ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autẽ & vsq; ad pleiada, austrinæ pluuiæ paucæ, hyems aquilonia, siccitates, frigidi venti, magnæ niues. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquilonium, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstiuum aquæ paucæ, magna frigora vsque
B ad canem. Post canẽ vsq; ad arcturum, æstas calida, æstus magni non ex accessione augescentes, sed continui ac violenti. Aqua nõ delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturũ pluuiæ austrinæ vsque ad æquinoctiũ. In hac autẽ cõstitutione, per hyemem quidem receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt, & quidã ex ipsis subito moriebantur. Nã hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebãt.

Qualis tertia cõstitutio in Thaso.

Ver quale.

Aestas.

Etesiæ.

Ante ver autẽ cœperunt febres ardentes, & vsque ad æquinoctium, & ad æstatem durabant. Quicunque igitur vere & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur, pauci verò quidã moriebãtur. In autumno iam & quum pluuiæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erãt autem febrium ardentiũ affectiones. Quibus quidem bene ac largè
C sanguis per nares erupit, per hoc maximè seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si rectè ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta & quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Plerique igitur ægroti circa iudicationẽ rigebant, maximè hi quibus sanguis non erupisset. Iidem verò etiam postea insuper riguerunt, & exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verùm his purgatio per vesicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Aristocydem. nam huic & naribus sanguis erupit, & aluus turbata est, & per vesicã purgatus est. Vigesima die iudicatus est, non velut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factum est, & mortuus est. Sanguis autẽ plurimis erupit, maximè adolescentibus & in

Autumnus semper malus.

Philiscus.

Epaminon.

Silenus.

Heraclides Astristocydes.

Phanagoras.

vigore cõſtitutis,& talium pleriq; perierunt;quibus ſanguis D
non erupit. Senioribus verò ad morbũ regium res deuenit,
aut alui ipſis turbatæ ſunt,aut diſenterici facti ſunt. Velut
Bion. Bioni apud Silenũ decumbenti cõtigit. Populariter graſſa-
Silenus. bantur etiã dyſenteriæ per æſtatem & quibuſdã qui ægrota-
runt,quibúſq; etiã ſanguis erupit , ad dyſenteriam tranſitus
Eraton. factus eſt velut Eratonis filio & Mylo , qui multa ſanguinis
Mylus. eruptione facta , in dyſentericum ſtatum delapſi ſuperſtites
manſerunt. Multis igitur maximè hic humor redundauit.
Nam & quibuſdã circa iudicationem ſanguis non erupit,ſed
Tubercula. tubercula iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ vbi eua-
nuiſſent,iuxta ſiniſtri lateris mollitudinẽ , & ad ſummã co- E
xam grauitas fuit.Quum autem dolores poſt iudicationem
fierent,& vrinæ tenues prodiiſſent,parum ſanguinis profun-
dere cœperunt.Verùm circa quartã & vigeſimam, abſceſſus
Antiphon. ad ſanguinis eruptionẽ fiebant Antiphonti Critobuli filio,
Critobu-lus. quæ ſedata eſt,& perfectè iudicatus eſt circa quadrageſimã.
Mulieres porrò multæ quidem ægrotarũt,pauciores autẽ
Mulieres quæ paterentur. quàm viri,& pauciores etiam mortuæ ſunt. Plurimæ verò
grauiter ex partu laborarunt.& poſt partus inſuper ægrota-
Telebulus. runt,& hæ maximè perierunt. Velut Telebuli filia,quæ ſex-
ta à partu die mortua eſt.Plurimis itaq; in febribus menſes
apparebant. Quibuſdam verò ex naribus ſanguis erupit.&
Dætharſeus. virginibus multis id primùm factũ eſt. Quibuſdã & ex na-
ribus ſanguis,& menſes proruperunt. Velut Dætharſei filiæ F
virgini apparuerunt tunc primùm,& ſanguis largus è nari-
bus fluxit.Neq; vllam mortuam noui,ex his quibus aliquid
horum probè factũ eſſet.quibus autem prægnãtibus conti-
git ægrotare,omnes fœtus perdiderunt,quas ego noui. Vri-
næ verò plurimis boni quidem coloris,verùm tenues & ſub-
ſidentias modicas habentes,ex recrementis tenuibus ac bi-
lioſis.Multis autẽ aliis iudicatis ad dyſenterias res deuenit.
Xenophanes. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquoſæ,multæ puræ,tẽ-
nues poſt iudicationẽ,& ſubſidentia bona facta,& aliis pro-
Critias. Bion. bè iudicatis.Mentionẽ faciam eorũ quibus factæ ſunt,Bioni
Cratia. qui apud Silenum decumbebat.Cratiæ quæ apud Xenopha-
nem.Aretonis filiæ vxori Mneſiſtrati.Poſtea verò omnes hi
dyſenterici facti ſunt.Quod vrinas minxerunt aquoſas,con-
Arcturus. ſiderandum eſt.Circa arcturũ autem multis vndecima die
iudicatio

A iudicatio facta eſt,& bis recidiuæ non pro ratione fientes re-
uerſæ ſunt. Erant autẽ ſoporoſi circa tẽpus hoc,plures au-
tem pueri,& hi omnium minimè moriebãtur. At verò cir- Aequinoctium.
ca æquinoctium,& vſq; ad pleiada,& ſub hyemem,comita-
bantur quidẽ febres ardentes. Sed & phrenitici plurimi tũc
fiebant.& pleriq; horum moriebantur.fiebant autem & per
æſtatem pauci.Quum igitur febres ardẽtes inciperent,ſigni
ficationem de ſe præbebãt quibus pernicies immineret.Sta-
tim enim ab initio febris acuta,parum inſuper rigebant,vi-
giles erant,ſiticuloſi,anxij,parum exudantes,circa frontem
& clauiculas,nullus per totum,multum delirabãt,tumores,
triſtitiæ,extremitates ſubfrigidæ,pedes ſummi & maximè
B manuũ ſummæ partes. Exacerbationes in diebus partibus.
Plurimis autem quarta die dolores maximi,& ſudores ple- Poſtrema qualia in his.
runque ſubfrigidi,& extremitates non amplius recaleſcen-
tes,ſed liuidæ,ſubfrigidæ.& neque ſitiebant. Ad hæc vrinæ
his nigræ,paucæ,tenues,& alui ſiſtebantur.neque ſanguis è
naribus erupit vlli ex his quibus hæc accidiſſent,ſed parum
ſtillauit. Neque ad recidiuam vlli horum res deuenit.Sed
ſexta die mortui ſunt cum ſudore.Phreniticis autem accide-
runt præſcripta nõ omnia.Iudicabantur autem his plerunq;
die vndecima,quibuſdam vigeſima. Quibus non ſtatim ab
initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem,ſed
moderatè habebant primo tempore,his circa ſeptimã mor-
bus ad acumen tranſiit. Magna itaque erat morborũ mul-
C titudo.Ex ægris autem maximè moriebantur adoleſcentes, Qui hoc
iuuenes,in vigore ætatis conſtituti,leues,ſubalbicante cute, morbo pe-
rectos itémque nigros capillos habentes,& oculos nigros,& rirent.
quí in quiete & ocio vixerãt,& alta voce,aut gracili,aut aſpe
ra præditi,balbi,iracundi,& mulieres plurimæ ex hac ſpe-
cie moriebantur. At in hac conſtitutione ex quatuor ſignis Quatuor
maximè ſeruabantur. Quibus videlicet ſanguis è naribus hæc lan-
probè erupiſſet.Aut vrinæ multæ,& multã ſubſidẽtiam ha- guentes ſer
bentes per veſicã prodiiſſent.Aut per ventrẽ turbata,bilioſa uabant.
tempeſtiuè proceſsiſſent. Aut qui dyſenterici facti eſſent.
Acciditq; multis vt nõ ex vno præſcriptorũ ſignorum iudi
carentur,ſed per omnia percurrerent.& grauius quidẽ habe
re videbantur,conſeruabantur autẽ omnes quibus hæc acci-
diſſent. Mulieribus autẽ & virginibus accidebãt item præ-
ſcripta

scripta signa omnia. Quibus autem vel horum quippiam be- D ne accideret, aut menses largè apparerent, per hæc seruabantur ac iudicabantur, neque vllam interiisse noui, cui ex his aliquid accidisset. Philonis enim filiæ sanguis ex naribus largè fluebat. Septima autem die intempestiuius cœnauit & mortua est.

Philonis filia cur perierit.

Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ inuitæ defluunt, his sanguinis à naribus eruptionē expectare oportet, si etiam alia perniciose nō habeant. Nam his qui male habent, nō sanguinis eruptionem, sed mortem significant.

Lachrymæ non sponte defluētes.

Tubercula iuxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre iudicatorio modo deficiente, neque sedantur, neque suppurantur: hæc biliosum alui pro- E fluuium, aut dysenteria, aut crassarum vrinarum subsidentia soluit. Velut Hermippo Clazomenio.

Tubercula iuxta aures

Iudicationes autem ex quibus cognoscimus, aut similes sunt, aut dissimiles. Velut duo fratres qui simul eadem hora ægrotare cœperunt. Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Horum seniori sexta die iudicatio facta est, iuniori verò septima. Recidiua facta est vtrisque simul eadem hora. Intermisit dies quinque. Ex recidiua iudicatio facta est vtrisque simul in totū, die decima septima. Plurimis autē sexta die iudicatio facta est, intermisit sex. Ex recidiuis autem iudicatio facta est quinta die. Quibusdam verò septima iudicatus est morbus, & septem diebus intermisit. Ex recidiua verò iudicatus est tertia. Quibusdam autem iudicatus est quinta, in- F termisit septem, rediit per tres, intermisit vnam, insuperque vnam rursus occupauit. Aliquibus verò iudicatus est sexta, intermisit sex, rediit per tres, intermisit vnam, & vna iudicatus est: Velut Euagonti Daipharsis filio. Quibusdam autem iudicatus est sexta, intermisit septem: ex recidiua verò iudicatus est quarta. Velut filiæ Aglaidæ, plerique igitur ex his qui ægrotarunt in hac constitutione, hoc modo ægrotarunt, & nullum noui ex his qui superstites manserunt: cui non rediissent recidiuæ secundum rationem fientes, & seruati sunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ factæ sunt. Neque ægrotantium hoc modo vllum aliquem noui, quem recidiua iterum repetiisset. Moriebantur autem in morbis his plurimi sexta die: velut Epaminondas, & Silenus, & Philiscus Antagoræ filius. Quibus autem tu-

Iudicationes variæ.
Theatrum Epigenis.
Euagon.
Aglaidæ filia.
Epaminondas.
Silenus
Philiscus.

berc

A bercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est vigesima die. Restincta autē ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad vesicam conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleium habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autē iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediit, & iudicatus est septima velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem.

Tubercula post aures
Cratistonax.
Heracleius
Scymnus.
Phanocritos.
Gnatho.

Sub hyemem circa solstitium hybernum, & vsque ad æquinoctium, perseuerabant quidem & febres ardentes, & Phrenitides, & multi moriebantur. Iudicationes tamen trāſ- B mutatæ sunt, & iudicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua verò iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, imo etiam senioribus. Quibusdam verò morbus iudicabatur die vndecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfectè vigesima. Si verò aliqui insuper riguissent circa vigesimam his iudicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa iudicationem ab initio. Qui verò circa iudicationem ab initio riguerunt, etiam in recidiuis vnà cum iudicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autumno adhuc plures, hyeme longè plurimi. At C sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO TERTIA.

MOrbos dinoscimus edocti, ex communi omnium natura, & ex vniuscuiusq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores, & grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cælestium, & vniuscuiusq; regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cuiusq;, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis quibusdam & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, vrinis, sputis, vomitibus, & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis erup

Morborū cognitio & obseruatio varia.

erup

eruptiones,hæmorrhoides,ex his autẽ, & quæ per hæc fiunt. D
Febriũ ſpeciei. consiſiderandum.Febres quædam continuæ ſunt,quædam in-
terdiu tenent,noctu intermittunt.Aut nocte tenent , die in-
termittunt. Semitertianæ,tertianæ,quartanæ,quintanæ,ſe-
ptimanæ,nonanæ.Sunt autem acutiſsimi,& maximi ac gra-
uiſsimi morbi,& maximè lethales,in continua febre. Secu-
riſsima verò omnium,& facillima ac longiſsima eſt quarta-
Quartana. na. Non enim ſolùm ipſa à ſeipſa talis eſt , ſed etiam ab aliis
Semitertiana. magnis morbis liberat. At in ſemitertiana appellata , con-
tingit quidem & acutos morbos fieri , & eſt hæc præ cæteris
maximè lethalis. Sed & tabidi,& quicunque ex aliis longis
morbis ægrotant,ex hac maximè ægrotant. Nocturna non E
Nocturna. admodum lethalis eſt, verùm longa. Diurna longior. Qui-
Diurna. buſdam autem & ad tabem vergit. Septimana longa eſt,
Septimana. verùm non lethalis. Nonana adhuc longior, & non letha-
Nonana. Tertiana. lis. Tertiana exacta cito iudicatur , & non eſt lethalis.
Quintana. Quintana peſsima omniũ eſt.Nam & ante tabem, & iam
Continua. tabidis ſuperueniens,occidit. Sunt autem modi, & conſti-
tutiones,& exacerbationes ſingularũ harum febrium, æquè
continuarum ac intermittentium.Velut verbi cauſſa, Conti
nua quibuſdam ab initio floret,& viget maximè, & ad dete-
rius procedit.Circa iudicationem verò & vnà cum iudicatio
Continuæ febris varietas. ne imminuitur. Quibuſdam verò molliter incipit & ſub-
miſsè,augeſcit autem & exacerbatur quotidie,Circa iudica-
tionem verò & vnà cum iudicatione,aceruatim elucet. Qui F
buſdam leniter auſpicata augeſcit & exacerbatur,& vbi ali-
quandiu in vigore fuit,rurſus remittit vſq; ad iudicationem,
& circa iudicationem. Atque hæc contingere ſolent in omni
febre,& in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex
horum conſideratione offerre. Multa verò etiam alia ſigna
his ſunt cognata,de quibus partim ſcriptum eſt,partim ſcri-
betur. Ad quæ ratiocinari oportet,examinaréque ac conſi-
derare,cui horum acutus ac lethalis ſit morbus, aut à quo ſu
perſtes ſit futurus,& cui offerendum ſit, aut non, & quando,
& quantum,& quid offerendum erit. Quæ verò paribus
Decretoria paria vel non paria. diebus exacerbantur,paribus iudicantur. Quorũ autem ex-
acerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur.
Eſt autem primus iudicatorius , ex circuitibus diebus pari-
bus iudicantibus, quartus dies. Deinde ſextus , decimus, de-
cimuſq

A cimuſquartus, decimuſoctauus, vigeſimus , vigeſimuſquar-
tus,vigeſimuſoctauus,trigeſimus,trigeſimuſquartus.quadra
geſimus,ſexageſimus,octogeſimus,& centeſimus vigeſimus.
Ex circuitibus verò in imparibus diebus iudicantibus , pri-
mus eſt dies tertius:deinde quintus,ſeptimus,nonus,vndeci-
mus, decimusſeptimus , vigeſimusprimus , vigeſimusſepti-
mus,& trigeſimusprimus.At verò noſſe expedit, ſi aliter iu-
dicatio fiat,extra præſcriptos dies,recidiuas fore ſignificat,&
fuerit ſanè pernicioſa. Oportet autem animaduertere noſſe,
in his temporibus iudicationes futuras eſſe, ad ſalutem , aut Iudicationes bonæ vel contra, quæ.
perniciẽ,aut inclinationes ad melius,aut deterius. Erroneæ
porrò febres,& quartanæ,& quintanæ, & ſeptimanæ , & no-
B nanæ,in quibus circuitibus iudicentur conſiderandum eſt.

AEGROTI QVATVORDECIM I.

PHiliſcus prope muros habitabat,decubuit.Primo die fe- Philiſcus quàm variè agitatus.
bris acuta, ſudauit, noctem laborioſam habuit. Secundo
die omnia exacerbata ſunt. Veſperi ab infuſo per clyſterem
adhibito bene habuit, noctem quietam. Tertio mane vſque
ad meridiem, viſus eſt à febre liber eſſe. Ad veſperam febris
acuta cum ſudore,ſiticuloſus erat,lingua reſiccabatur, nigra
minxit,noctem moleſtam habuit,nõ dormiuit, omnino de-
lirauit.Quarto omnia exacerbata ſunt,vrinæ nigræ, nox to-
lerabilior,vrinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem
parum de naribus ſtillauit non mixtum. Vrinæ variæ, quæ
C habebant innatantia quædam rotunda,geniture ſimilia, di-
ſperſa,non ſubſidebant. Subdita glande, flatuoſa pauca pro-
dierunt,noctem habuit laborioſam,ſomni parui , ſermones,
deliramenta,extremitates vndique frigidæ, & non amplius
recaleſcentes,minxit nigra, dormiuit parum , ad diem voce
deſtitutus eſt,frigidum ſudauit,extremitates liuidæ. Circa Philiſci mors.
meridiem ſexta die mortuus eſt.Huic ſpiritus ad finem vſq;
velut reuocanti,rarus & magnus. Splen eleuatus eſt orbicu-
lari gibboſitate. Sudores frigidi perpetuò. Exacerbationes
diebus paribus.

AEGROTVS II.

SIlenus habitabat in Platamone , prope filios Eualcidis.
Hunc ex laſsitudinibus,& potationibus,ac exercitiis in- Silenus.
tempeſtiuis febris corripuit. Cœpit autẽ ægrotare ex lũbis,
& cap

& caput grauitas tenebat,& colli distentio erat. Ab aluo pri- D
ma die biliosa,mera, spumosa, abundè colorata, multa pro-
dierunt. Vrinæ nigrę nigrã subsidentiã habentes, siticulosus
lingua resiccata, nocte nihil dormiuit. Secunda die febris a-
cuta,secessus plures,tenuiores,spumosi,Vrinæ nigrę,nox mo
Quãta varietas vide to. lesta,parum delirauit. Tertia omnia exacerbata sunt, præ-
cordij distentio vtrinq; oblonga, ad vmbilicum submollis.
Secessus tenues,subnigri. Vrinæ turbatæ,subnigræ. Nocte
nihil dormiuit,sermones multi,risus,cantus, cõtinere se non
potuit. Quarta per eadem. Quinta secessus meri, biliosi, le-
ues pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ, parum resipiscebat.
Sexta circa caput parum sudauit,extremitates frigidæ, liui-
dæ.Iactatio multa, ab aluo nihil prodiit. Vrinæ suppressæ
sunt,febris acuta.Septima die voce destitutus est, extremita-
tes non amplius recalescebant,nihil minxit. Octaua sudauit
frigidum per totum sudorem:papulæ cum sudore rubræ,ro-
tundæ,paruæ,velut vari permanebant,non abscedebant.Ab
aluo verò cum parua irritatione,stercora tenuia velut incõ-
cocta, multa prodibant cum dolore. Vrinam reddebat cum
dolore mordacem.Extremitates parum recalescebãt.Somni
tenues,soporosi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ.
Nona per eadem.Decima potum non suscipiebat.Soporosus
erat,somni autẽ tenues. Ab aluo similia. Minxit aceruatim
subcrassum, depositum subsidens, subsidentia crassæ farinæ
Sileni mors. similis,alba. Extremitates rursus frigidæ. Vndecima mor-
tuus est. Ab initio huic & ad finem vsque spiritus magnus rarus:
præcordij palpitatio assidua. Aetas erat circa annos vi-
ginti.

AEGROTVS III.

Herophon. HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio velut
in tenesmo. Postea verò tenuia prodibant biliosa, fre-
quentiora.Somni non aderant.Vrinæ nigræ,tenues. Quinta
mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen eleuatus est.
præcordij distentio.Ab aluo pauca,nigra prodierunt,delira-
uit Sexta delirabat,ad noctem sudor,frigiditas, delirus per-
manebat. Septima perfrigerabatur. Siticulosus, delirabat
noctu resipiscebat, obdormiuit. Octaua febricitauit,splen
minuebatur,intelligebat omnia,doluit iuxta inguẽ, tumor
primùm è directo splenis. Deinde dolebat vtrasque tibias,
nox

A nox tolerabilis.vrinæ coloris melioris paruam subsidẽtiam
habebant. Nona sudauit, iudicatus est morbus, intermitit.
Quinta reuersus est.Statim autem splen eleuatus est, febris
acuta,surditas rursum.post recidiuã tertia die splen minue- Herophon
batur, surditas minor erat:crura dolebãt,noctu sudauit. Iu- liberatus
dicatus est die septimadecima.Neque delirauit in recidiua. est

AEGROTVS IIII.

IN Thaso Philini vxorem, quæ filiam pepererat,quũ pur- Philini coniunx puerpera.
gatio secundum naturam facta esset,& aliàs leuiter dege
ret,decimaquarta à partu die febris vehemẽs corripuit cum Thasus.
rigore.Ab initio verò cor dolebat,& circa præcordium dex-
terum:muliebrium partium dolores.purgatio cessauit. Vbi
B verò glandem subdidisset. hæc quidem leuiora facta sunt.
Capitis autem, colli & lumborum dolores permanebant.
Somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat.
aluus combusta:pauca egerebat.Vrinæ tenues,ab initio de-
colores.Sexta die ad noctem multum delirauit,& rursus re
sipiscebat.Septima siticulosa:secessus biliosi,abundè colora-
ti.Octaua superriguit.febris acuta:cõuulsiones multæ cum
dolore,multum delirabat.Glande subdita exurgebat, mul-
táque cum fluxione biliosa prodibant. Somni non aderant.
Nona conuulsiones.Decima parum resipiscebat. Vndecima
dormiuit,omnium recordata est.Statim autem rursus deli-
rauit.Vrinam autem reddebat cum conuulsionibus, acerua
tam,multam:illis autem parum admonentibus,crassam al-
C bam:qualis est ex his quæ subsiderunt, vbi multo tempore
sita,fuerint conturbata:non subsidebat, color & crassitudo
talis,qualis est in vrinis iumentorum. Talia mingebat, quæ
& ego vidi. Circa decimumquartum diem palpitationes
per totum corpus,sermones multi,parum resipiscebat. Ve-
rùm statim rursus delirabat. Circa decimumseptimum vo- Morshuius
ce distituebatur.Vigesima mortua est.

AEGROTVS V.

EPicratis vxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, Epicrates.
partui iam propinquam,rigor fortiter corripuit:nõ in- Archegetes.
caluit,velut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die
peperit filiam,& alia omnia iuxta rationem venerunt. Po-
stridie à partu febris acuta eam inuasit,cordis dolor & mu-
liebrium partium.Vbi verò glandem subdidisset,hæc quidẽ

S leuio

leuiora facta ſunt. Capitis autẽ & colli ac lumborum dolor. D
Somni non aderāt. Ab aluo modica biliosa, tenuia, pura pro-
dibant. Vrinæ tenues, ſubnigræ. Sexta die à quo febris ipſam
corripuit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata
ſunt, vigilis delirauit, ſiticuloſa, ſeceſſus omnes biliosi abun-
dè colorati. Octaua ſuperriguit, plus dormiuit. Nona per ea-
dem. Decima crura laborioſè dolebat. Cordis dolor rurſus:
capitis grauitas: nõ delirauit. magis dormiuit: aluus reſtitit.
Vndecima ſudauit: minxit melius colorata, multam ſubſidẽ-
tiam habentia: lenius degebat. Decimaquarta ſuperriguit.
febris acuta. Decimaquinta vomuit biliosa, flaua, ſatis mul-
ta. Sudauit ſine febre. Ad noctem febris acuta. Vrinæ craſſæ
ſubſidentiam albam habentes. Decimaſexta ad noctem exa- E
cerbata eſt, & cum moleſtia nõ dormiuit, delirauit. Decima
octaua ſiticuloſa, lingua combuſta eſt: nõ dormiuit, multum
delirauit: crura dolebat. Circa vigeſimam mane parum ri-
guit, ſoporoſa, quietè dormiuit, vomuit biliosa, pauca, nigra.
Lateris do- Ad noctem ſurditas. Circa vigeſimamprimam lateris ſini-
lor. ſtri grauitas, per totum cum dolore, parum inſuper tuſsit.
Vrinæ craſſæ, turbatæ, ſubrubræ, quæ depoſitæ non ſubſide-
bant, cætera leuiora: non ſine febre. Statim ab initio fauces
dolebat, rubor aderat, columella reuulſa, fluxio acris, mor-
Non perit. dax, ſalſa, perpetuò perſeuerabat. Circa vigeſimāſeptimam
febri libera, in vrinis ſubſidentia: latus dolebat. Circa primā
& trigeſimā febris corripiebat, aluus ex biliosis turbata eſt.
Quadrageſima die vomuit pauca biliosa: Iudicata eſt perfe- F
ctè libera à febri die octogeſima.

AEGROTVS VI.

Cleanacti- Cleanactiden qui ſupra Heracleum decumbebat, febris
des. corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab ini-
tio & latus ſiniſtrum: & aliarum partium dolores aderant,
laſſatorum modo: febres exacerbantur aliàs aliter inordina-
tè. Sudores quandoq; , quandoq; non. Exacerbationes vt plu-
rimùm in iudicatoriis diebus magis accedebant. Circa vige-
ſimamquartam ſummas manus dolebat. Vomuit biliosa,
flaua, ſitis multa. Paulò pòſt autem æruginoſa. At omnibus
alleuatus eſt. Circa trigeſimam ſanguis ex vtriſque naribus
erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim vſque
ad

A ad iudicationem. Non autem faſtidiebat cibum, neque ſiti-
culoſus erat per totum tempus, neque inſomnis. Vrinæ te-
nues, non decolores Circa quadrageſimā minxit ſubrubra,
ſubſidentiam multam valde rubram habẽtia, alleuatus eſt,
poſt hæc autem vrinæ variæ, quandoque ſubſidentiam habe-
bant, quandoque non. Sexageſima vrinis ſubſidentia multa,
& alba, & leuis. Remiſerunt omnia, febres intermittebant.
Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. Septuageſima à
febre liber permanſit diebus decem. Octogeſima riguit, fe- Non mori-
bris acuta corripuit, multum ſudauit. Vrinis ſubſidentia ru- tur.
bra, leuis, perfectè iudicatus eſt.

B

AEGROTVS VII.

Metonem febris vehemens corripuit, lumborum graui- Meton.
tas doloroſa. Poſtridie vbi aquā bibiſſet ſatis multam,
ab aluo probè prodiit. Tertia capitis grauitas. Seceſſus te-
nues, biliosi, ſubrubri. Quarta omnia exacerbata ſunt. Flue-
bat à dextra nare bis ſanguis modicus. Noctem moleſtè tu-
lit. Seceſſus ſimiles tertiæ diei. Vrinæ ſubnigræ, habebant
quiddam in medio innatans, ſubnigrum, diuulſum, non ſub-
ſidebant. Quinta effluxit ex ſiniſtra nare ſanguis largus, me-
rus. Sudauit, iudicatus eſt. Poſt iudicationem inſomnis, deli-
rabat. Vrinæ tenues, ſubnigræ. Capitis lotionibus vſus eſt,
dormiuit, reſipiſcebat. Huic recidiua facta non eſt. Sed ſan-
C guis erupit ſæpe etiam poſt iudicationem.

AEGROTVS VIII.

Eraſinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris Eraſinus.
vehemens corripuit poſt cœnam, nocte turbatus fuit, Bootes.
diem primam quietè, noctem laborioſè tranſegit. Secunda
omnia exacerbata ſunt, ad noctem delirauit. Tertia dolo-
roſè, multum delirauit. Quarta moleſtiſsimè, ad noctem ni-
hil dormiuit. Inſomnia & ratiocinationes, deinde peiora,
& magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta manè re-
ſipiſcebat ac intelligebat omnia. Verùm ad meridiem mul-
tùm inſaniit, continere ſe non potuit. Extremitates frigi-
dæ ſubliuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mor-
tuus eſt. Huic febres perpetuò cum ſudore, præcordia ſub- Moritur.
limia, diſtentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quæ-

 dam

dam in medio suspensa innatantia rotunda,non subsidebât. D Ab aluo stercora prodibant.Sitis perpetuo non valde. Conuulsiones multæ cum sudore,circa mortem.

AEGROTVS IX.

Critonis casum video

CRitoni in Thaso erectè obumbulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit.Decubuit eadem die , horridus,anxius,parum subcalescens,nocte desipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem , & circa malleolum subrubens cum distentione.Pustulæ nigræ,febris acuta , insaniit. Ab aluo verò mera,biliosa,satis multa prodibant. Mortuus est altera ab initio die.

Secūdo die hic moritur.

AEGROTVS X.

Clazomenius.

E CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat,febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum,lumbos ab initio.Statim autem surditas.Somni non aderant.Febris acuta inuasit.Præcordium eleuabatur cum tumore,distentio non valde,lingua sicca.Quarta ad noctem desipuit. Quinta laboriosè omnia exacerbata sunt.Circa vndecimam parum remiserūt.Ab aluo verò ab initio & vsque ad decimamquartam,tenuia multa aquei coloris prodibât. Toleranter ea quæ ad secessum pertinent,ferebat. Posteà aluus resistit.Vrinæ perpetuò tenues quidem , verùm boni coloris,& multa in medio suspensa habebant diuulsa , non subsidebant.Circa decimamsextam minxit paulò crassiora, habebant subsidentiam paruam,paululum alleuarunt, resi- F piscebat magis.Decimaseptima rursus tenuia.Circa vtrasque aures tubercula extiterunt cum dolore.Somni non aderant, delirabat.Circa crura dolebat.Vigesima à febre liber iudicatus est,non sudauit,omnia intelligebat. Circa vigesimam septimam coxæ dextræ dolor fortis,cito quieuit. Tubercula verò iuxta aures neque sedata sunt,neque suppurata, verùm dolebant.Circa trigesimam primam profluuiū alui ex multis aquosis,cum eiusmodi quæ in dysenteria prodire solent. Vrinas crassas mingebat.Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimum oculum dextrum dolebat,obscurius videbat.Restitutus est.

AEGROTVS XI.

Dromeades.

DRomeadæ vxorem quæ filiam pepererat, & aliis omnibus secundum rationem factis, secunda die rigor

corri

A corripuit , febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia fastidiosa ac nauseabunda , horrida , anxia, & sequentibus non dormiuit,Spiritus rarus,magnus,statim reuulsus.Altera à rigore die,stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ,albæ,turbatæ:qualis fit ex his quæ subsiderūt, vbi multo tempore sita fuerit conturbata:non subsidebant, nocte non dormiuit.Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta.Vrinæ similes,præcordij dolor,fastidiosa ac nauseabunda,nox molesta,nō dormiuit.Sudauit per totum subfrigida. Statim autē rursus recalefacta est.Quarta die circa præcordia parum alleuata est.Capitis grauitas cū dolore, in soporē incidit , parū de naribus stillauit.lingua sicca,siticu- B losa.Vrinæ tenues,oleosæ.parū dormiuit:Quinta siticulosa. fastidiosa.Vrinæ similes, nihil ab aluo. Circa meridiē multum delirauit,& statim rursus parum resipiscebat,exurgens in soporem incidit,frigiditas parua,nocte dormiuit, delirauit. Sexta mane superriguit.Statim autem recalefacta est. Sudauit per totum.Extremitates frigidæ,delirauit. Spiritus magnus,rarus.Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est.

Moritur hæc.

AEGROTVS XII.

HOmo quidam calefactus cœnauit,& bibit amplius.Vomuit omnia noctu,febris acuta. Præcordij dextri do- C lor.Inflammatio submollis ex interna parte, noctem molestè tulit.Vrinæ ab initio rubræ,crassæ,depositæ non subsidebant.Lingua sicca,non valde siticulosus.Quarta febris acuta Dolores omnium.Quinta minxit leue,oleosum,multum.febris acuta.Sexta vesperi multum delirauit. Nec nocte dormiuit.Septima omnia exacerbata sunt.Vrinæ similes,sermones multi,continere se non potuit.Ab aluo cum irritatione prodierunt liquida turbata,cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit,febris acuta.Sudauit calidum.A febre liber esse visus est,non multum dormiuit.A somno frigiditas,sputatio.Vesperi multum delirauit.Paulo post vomuit nigra,pauca biliosa.Nona frigiditas,multum delirabat , non dormiuit. Decima crura dolebat.Omnia exacerbata sunt delirauit.Vndecima mortuus est.

Hic periit

D

AEGROTVS XIII.

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu grauidam febris vehemens corripuit, statímque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta claviculam, & manum dexteram. Statim lingua voce destituta est dextra manus resoluta est cum cõuulsione, velut his qui aliqua siderantur parte contingere solet. Delirabat penitus: noctem molestè tulit, non dormiuit. aluus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua voce soluta est. Conuulsiones eorundem. dolores omnium permanebãt. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat penitus delirabat, aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. secessus biliosi. ad noctẽ sudauit, à febre libera. Sexta resipiscebat. Ab omnibus alleuata est. Verùm circa sinistram claviculam dolor permanebat. siticulosa. Vrinæ tenues. non dormiuit. Septima tremor. in soporẽ incidit, parum delirauit. dolores iuxta claviculam, & sinistrum brachium permanserunt. Reliqua alleuata sunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera mansit. Vndecima reuersa est, superriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomit biliosa, flaua, satis multa. sudauit. A febre libera iudicata est.

E

Non moritur hæc.

AEGROTVS XIIII.

Melidia. Iunonis tẽplum.

MElidiæ, quæ decumbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menses pauci apparebant. Dolores omnium horum cõtinui. Sexta die soporosa, anxia, horrida. rubor in maxilla. parum delirauit. Septima sudauit. febris dimisit. Dolores permanebant. Rediit. somni, pauci. Vrinæ perpetuò boni coloris, verùm tenues. Secessus tenues, biliosi, mordaces, valde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In vrinis subsidentia alba, leuis. Sudauit. Iudicata est perfectè vndecima die.

F

HIPP

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B

SECTIO PRIMA.

CARBVNCVLI in Cranone æstiui, pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hæc per totum. & maximè ab austro. & subnascebantur quidem in cute sanies. dum autem intro concipiebantur, calescebant, & pruritum inducebant. Deinde pustulæ velut ab igne inustæ excitabantur. & sub cutem vri sibi videbantur, in ardoribus siccitatis. Febres plerunque citra sudorẽ. In his verò si minutæ imbris guttæ deciderint, magis sudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora iudicatu manent, quàm aliter: Attamen minus, si nõ propter hæc fuerint, sed propter morbi modum. Febres ardẽtes in æstiuis magis fiunt, & in aliis temporibus. Resiccãtur autem magis æstate. Autumno maximè ferinum, & oris ventriculi dolor, quanquam & ipse minus maleficus fuerit, ipso morbo tali existente. Ascarides vesperi similiter huic. & illæ tunc infestãt in die plerunque, non solũ ideo quòd magis affligunt, sed etiã ipsæ per seipsas. In autumno acutissimi morbi & maximè lethales: & omnino similitudinem habẽt, eo quòd vesperi exacerbantur: tanquam annus ipse habeat circuitum morborum. Quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationem: Tale est morbi, & vniuscuiusque cõstitutionis inter se, vbi non quid in superiori specie fuerit innouatum. Sin minus, alia sanè constitutione hæc imperiũ obtinuerint. Quare etiam annus ad seipsum hoc modo se habet. In quietis ac cõstantibus temporibus & annis tempestiuè tempestiua præ-

C

Carbunculus. Cranon.

Ascarides quãdo magis vexant.

bentibus,boni ſtatus & iudicatu facillimi morbi fiunt.In D
Perinthus. inconſtantibus verò,inconſtantes & qui difficulter iudicantur:quum ſanè in Perintho defecerit aut abundauerit quid, vt aut venti ſint,aut nõ venti:aut aquæ,aut ſiccitates,aut ardores,aut frigora.Ver autem omnino ſaluberrimum,ac minimè lethale. Circa principia morborum conſiderãdum,an ſtatim florent.Clarum autẽ hoc fit ex incremẽto.Incrementa verò ex circuitibus.& iudicationes quoque hinc manifeſtæ fiunt,itémque ex acerbationibus in circuitibus, ſi citius accedant,aut nõ:& ſi diutius durent,aut nõ:& ſi magis affligant,aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus,& diuturnis,& vulneribus,& ſputis,& doloribus. E

Itémque tuberculorum inflammationes,& quæcunq; alia poſterius apparent,fortaſsis autẽ & ex aliis communibus rebus,quæ quidem citius fiunt, breuiora ſunt. Quæ verò tardius,longiora: quum etiã in circuitibus citiorem recurſum, ac reliquum augmentum,morbus neget. Nã & eorum qui ſtatim pereunt,velociores ſunt iudicationes,quoniam & dolores,& continui ac fortes.Quæ verò ad melius iudicãt,non ſtatim apparent. Indicatoria nõ iudicantia,partim lethalia
Quæ recedant. ſunt,partim difficilis iudicationis. Quæ præiudicata ſunt,ſi crudè iudicata fuerint,recidiuæ fiunt: Sin minus,iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Poſſunt etiam fieri pernicioſa,ea quæ nõ parua ſunt.Quæcunque iudicatoria ſigna fiunt,eadem hæc ſi non fiunt,difficilis ſunt iudicationis. F Quæ verò contraria ſignificant,malum:non ſolum ſi recurrant:ſed etiã primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodum etiã malorũ ſignum,ea quæ ad contraria repunt. Cõſiderare verò ſic oportet,in cibis,compreſsionibus venarum,tumoribus præcordiorum,ſurſum vergentibus,deorſum vergentibus.Sed & multa ſunt eiuſcemodi,velut abortientium mammæ graciles fiunt.neque enim cõtrarium eſt:
Tuſsis ſedatio:teſtiũ tumor, & contrà. Neque tuſſes diuturnæ,quoniã vbi teſtis intumuit,ceſſant: & teſtis tumor à tuſsi ceſſat & allenatur:quæ res commonefacit nos cõmunionis pectorum,mammarũ,genituræ,vocis,
Abſceſſus boni. abſceſſus aut per venas,aut per oſſa,aut neruos,aut cutẽ,aut alias emotiones. Boni autem ſunt qui infra morbum fiunt, velut varices,lumborũ grauitates ex ſupernis. Optimi verò potiſsimum ſunt inferni,& longiſsimè infra ventrem,& remotiſsimi

A remotiſsimi à morbo: & qui per effluxionẽ fiunt,velut ſanguis è naribus,pus ex aure,ſputum,vrina,quæ per effluxionem fiunt.At abſceſſus quibus hæc non fiunt,ſunt velut dentes,oculi, naſus,ſudor.Sed & quæ ſub cutem abſcedũt foras tubercula,velut putreſcentia,& quæ ſuppurantur,aut vlcus, aut eiuſmodi puſtulæ,aut ſquamæ,aut defluuium capillorũ, vitiligines,lepræ,aut eiuſmodi quæ abſceſſus ſunt aceruatim fluentes,& non ſemirepentes,& quæcunque alia dicta ſunt.& ſi non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant,
Temeni neptis. velut Temeni nepti,ex morbo forti ad digitũ decubuit,qui quum non ſufficeret ad ſuſcipiendum morbũ,recurrit.Mortua eſt. B Abſceſſus aut per venas,ant per aluum,aut per neruos,aut per cutem,aut iuxta oſſa,aut ſecundum ſpinalẽ medullam,aut ſecũdum alias effluxiones,os,pudendum,aures, nares,ex vtero menſes. Iudicationes poſtridie fiunt, velut ad lumbos,aut ad femur,& ad teſtes,Quandoque ex tuſsi,& teſtis ipſe à ſeipſo. Tuſsiculoſi abſceſſus,qui ſupra ventrem ſunt,non ſimiliter perfectè liberant. Sanguinis eruptiones
Heragoras. largæ ex naribus plerunque liberant,velut Heragoræ,quod
Linguæ vociſque diuerſitas. medici non animaduerterunt.Qui voces aſperas natura habent,his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt,& quæcunque aſperitates à morbis ſimiliter. Quæ igitur duræ ſunt linguæ à na-
Caput oblongum & ceruix. tura,etiam ſine morbo hoc habent. Molles verò tardiores ſunt,& ad peccatum,& ad bonum,quàm prior natura. Con-
Macri. Pingues. ſideranda ſunt etiam longa capita,ex viuẽdi ratione,& C ceruices longæ,ab inclinationibus.& venarum amplitudo & craſsitudo,ab eadem,& anguſtiæ,ac latitudines,& breuitates,ac tenuitates,ex cõtrariis. Quorum venæ amplæ,& ventres,& oſſa ampla,hi ſunt qui tenues ſunt. Pingues verò his contraria habẽt.& in his qui fame macerantur,mediocritates.Ac his cõſideranda ea ſunt quæ præpropera incrementa vnicuique detrahunt,& quæ diminutiones adaugent.& ea quæ incremẽta coadaugẽt,& quæ corroborant. Et quæ ſint
Quæ in his obſeruentur. communes venarum diſſectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubẽ fiunt,vt plurimùm ſtatim ſunt innoxiæ. Quæ verò paululum ſupra vmbilicum in dextera parte,hæ doloroſæ ſunt & anxioſæ & ſtercoris vomitum inducunt,ve-
Pittacus. lut etiã Pittaco accidit. Fiunt autẽ hæ,aut à plaga,aut vulſu ta aut alterius inſultu. Quibus id quod medium eſt inter

abdomen & cutem inflatur,& non ſedatur. Color eſt velut D
Quæ iecur qui multum pallidus eſt,& qui ex candicante pallet:quoniá
affectũ & omne huiuſmodi ab hepate eſt,& ex hoc ſunt hepatici in his
lien creent. morbi.& morbi regij ab hepate, ad ſubalbidum colorem
vergunt.& qui ex aqua inter cutem,& ex pituita alba labo-
rant. Qui verò à ſplene ſunt,tum hydropes,tum morbi re-
gij,nigriores ſunt.Sed & vlcera quæ ægrè perſanantur exal-
bidorum ſunt,qui fere lentis colorem referunt: & cutis dif-
fringitur ac labia,velut Antilochus habuit & Aleuas,ab hu-
Antilochus. moribus ex corpore ſalſuginoſo,quod ſub cute maximè,& à
capite contingit,quum à pulmone fuerit calefactum. Occa
ſiones vnde quis ægrotare cœpit,& conſiderare oportet,ſiue E
capitis ſit dolor,ſiue auris,ſiue lateris. Signum autem ſunt
in quibuſdam dentes,& in quibuſdam inguinum tumores.

Vlcera fientia ac iudicantia febres,& tubercula. Quibus
hæc non fiunt,iudicatio ſublata eſt. Quibus intus relinquun
tur,certiſsimæ recidiuæ ac celerrimæ. Crudos ac liquidos
Milium quid tollat. ſeceſſus,milium ſolidum in oleo coctum ſiſtit. Exemplo eſt
nautæ puer,& Myriochaune.

SECTIO SECUNDA.

Cordis doloris medela. MVlier cor,hoc eſt os ventriculi dolebat,& nihil remit-
tebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici ſuc-
cum inſperſus,& ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit,&
non reuomebat, velut Charioni contigit. Mutationes pro-
ſunt,ſi non ad praua mutentur, velut his qui à medicamen- F
Dexippus. tis vomunt febrium gratia. Fines in meraciora deſinen-
Serapis. tes,putrefactionem ſignificant,velut Dexippo. Serapis ex
liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud ſcio quot die-
bus,non vltra. Habebat autem & abſceſſum quendam in la-
Stymargus. teris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi
vxor ex ventris per paucos dies turbatione, vbi multum in
ſiſtendo laboraſſet,& poſt pueri ſexus fœminei quadrime-
ſtris ex corruptione diſceſſum ſana facta eſſet,intumuit.

Moſchus. Moſcho è calculo laboranti fortiter,in ſuperna palpebra
ordeolum obortũ eſt magis ad aurem. Deinde intro exulce-
ratum eſt. Quinta & ſexta die ex internis pus erupit. In-
fernas affectiones ſoluit. Glandularum tumor ac inflam-
matio circa aurem erat, itémque infernè in collo,è directo
ſuperni

A ſuperni tumoris. Ariſtæi vxoris frater fatigatus in via in- Ariſtæus
caleſcebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fru-
ctui ſimiles. Poſtea febris continua fiebat, & poſtridiè ſudor
factus eſt,& aliis paribus diebus ſemper idem fiebat. Adhuc
autem febris tenebat. Erat autẽ ſublienoſus. Ex ſiniſtra na-
re ſanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus eſt.
Poſtridie iuxta ſiniſtram aurem tumor. Sequenti die etiam
circa dextram, ſed hic minor, & inſuper tepeſcebat. Hi eua-
nuerunt,& non ſuppurati ſunt. Qui ab Alcibiade venit,ei ex
febribus modicis ante iudicationem teſtis ſiniſter intumuit.
Habebat autem ſplenem magnum, & ſanè tunc iudicata eſt
febris vigeſima die. Deinde aliàs atque aliàs ſubincaleſce-
B bat,& ſubfloridum ſpuebat. Cuidam manus dextra, & crus
ſiniſtrum quum ex tuſsi parũ & nihil memorabile eieciſſet,
ſiderationis modo reſoluta ſunt: alia verò nulla re alterata
eſt,neque facie,neque mente: Nec verò adeò fortiter illis par
tibus. Cœpit ad melius procedere circa vigeſimam diem.
Factum autem hoc eſt illi ferè circa menſium eruptionem, Apœmantus.
& fortaſsis tunc primum apparebant. Erat enim virgo Apœ
mantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicoſtratus Nicoſtratus.
non extuſsiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes
dolores. Interrogationes factæ ſunt, dicebant ipſos ſemper
repleri potu aut cibo. Dolores fortiſsimos quo modo di-
nouerit quis conſpicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, &
timiditates indicant. Aqua quæ cito caleſcit, & cito fri- Aquæ cognitio.
C geſcit, ſemper leuior eſt. Cibi & potus experientia opus
habent,an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd vbi
ſanguis effluxit, excaleſcunt, & quæcunque alia huiuſce-
modi. Abortus maſculus ſexaginta dierum, in partium
ſuppreſsionibus ſalubris. Hercules intumeſcebat mali
ipſius die octaua. Magis ex dyſenteria laborat,quiſquis ſa- Hercules.
nè etiam è teneſmo vexatur. Quædam lactans puſtulas per
corpus vbique habebat. Poſtquam autem lactare ceſſauit,ſe- Quæ lac præbebat.
datæ ſunt per æſtatem. Coriarij illius qui coriacea præ- Coriarij vxor.
parabat, vxori, quum peperiſſet & perfectè exoluta eſſet, vi-
ſum eſt de ſecunda membranoſum quiddam remanere: diſ-
ceſsit autem quarta die malè. Nam vrinæ ſtillicidio ve-
xabatur. Statim concipiens peperit maſculum. Habebat au-
tem iam multos annos, & poſtremum neque menſes prodi-
bant.

bant. Quādo autem peperisset, vrinæ stillicidium paululum D
intermittebat. Quædam priusquam conciperet, coxam do-
lebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi
verò peperit, vigesima die rursus doluit. Peperit igitur ma-
sculum. Prægnanti tibia infernè dextera, tertio ant quar-
to mense pustulæ, ad quas manna thuris vtimur, itémque in
manu dextera iuxta magnum digitum: haud scio an peperit,
reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autē velut ego pu-
Archelaus to, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis vxor habita-
Antigenis vxor bat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem,
verùm qui haberet maximas partes discretas, magnitudine
Nicomachus. verò esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassus
ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde E
simul cum partu pus reuomuit modicum, velut ex furūculo
Partus gemellarum. vocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficul-
ter peperit, & non valde purgata est, tota intumuit. Deinde
venter ipsi magnus fiebat. Reliqua verò reprimebantur, &
rubicunda prodibant vsque ad sextum mensem. Deinde
alba valde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones vene-
ri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diutur-
Intestinorū leuitas. nis intestinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nun-
quam factus, signum bonum, velut Demænetæ contigit. For-
Demęnetas. tassis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eius-
modi alterant. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum
Lycia. leuitatem soluunt. Sanata est veratri potione Lycia postre- F
mùm splen magnus, & dolores & febris, & ad humerum do-
lores. Et vena quæ in splene est, in cubito secabatur, & salie-
bat quidem sæpe, Aliquando verò etiā non est secta, sed vnà
cum sudore sanguis penetrauit, aut sua sponte. Ex quo autē
prodibat, Splen dextera parte intendebatur, spiritus intus du-
plicabatur, non tamen magnus, mente mouebatur, contege-
batur, flatus inerat, non prodibat infernè quicquam, neque
mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad
alterutram partē repentia processerunt, exulcerata nō sunt,
ad sinistra transiuerunt, ad splenem dolor venit citra iudica-
Hieron. tionem. Hieroni iudicatio facta est decimaquinta die.
Coi sorori hepar eleuatum est splenico modo. Mortua est
Bion. secunda die. Bion simul multū mingebat quod non subside-
bat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen
sursum

A sursum in gibbum eleuatus, ac durus, superstes mansit, reci-
diua. Erant autē anginosorum affectiones hæ. Colli verti- Qualis angina.
cula intro vergebāt, quibusdam ampliùs, quibusdam prope.
Et collum forinsecus conspicuam cauitatem intro habebat,
& hac parte ad cōtactum dolebat. Erat autem & cuidam in-
fra os dentis appellatum, quod non similiter acutum est: qui-
busdam verò etiam valde rotundum, maiore circunferētia.
Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, verū
iacētes. Partes sub maxilla tumidæ, nō inflammatis similes.
Neque glandulæ vlli intumuerunt. Sed magis secūdum na-
turam, linguam non facile vertebant, ipsisque & maior esse
videbatur, & prominentior, & sub lingua venæ cōspicuæ, de-
B glutire non poterant, aut valde difficulter. Imò ad nares fu-
giebat, si valde cogerent, & per nares loquebantur. Spiritus
autem his nō valde sublimis. Quibusdam verò venæ in tem
poribus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudescen-
tibus, ex his, parū quiddam tempora calida, etiamsi aliâs nō
febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quū deglu-
tire cupiebant, aut saliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi
intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in
alteram partem vergebat, hi neque leuiter sideratorum mo-
do resoluebantur. An verò aliquem periisse viderim, in me-
moriam reuocabo. Quos autem nunc noui, superstites man-
serunt. Erant autē partim celerrimè alleuantia. Plurima ve-
rò ad quadraginta dies deueniebant, & in hoc pleriq; etiam
C sine febre. Multi verò etiā ad valde longum tempus, partem
aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & vox indicabat,
& columellæ liquescētes significationem quandam prauam
exhibebant, quāuis nullum grauius malum habere videbā-
tur. Qui verò tumores ad alteram partem vergentes habe-
bant, hi vnde verticula inclinata fuerunt, isthic resolueban-
tur. Atque inde ad alterām partem distrahebantur. Erant au-
tem hæc in facie maximè conspicua, & in ore & intersepto
iuxta gurgulionem. Sed & maximè infernè pro ratione im-
mutabantur. Cæterùm resolutiones leuiter sideratorū mo-
do, non per totum corpus fiebant veluti ex aliis, sed vsq; ad
manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura expue-
bant, eáque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum
tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus verò etiam cum
febre,

febre,hi multò magis & difficulter ſpirabant, & aliena lo- D
quebantur, & venæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus
quidem frigidiſsimi erant,maximè autem his. Et hi ad ere-
ctè ſtandam impotentiores erant. Et quidam nō ſtatim mo-
riebantur.Quos autem ego noui,omnes mortui ſunt.

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis.

Perinthus. IN Perinthum circa ſolſtitium ferè æſtiuum venimus,fa-
cta autem eſt hyems clementi cœlo,auſtrina.Ver & æſtas
valde ſine aquis vſque ad pleiadum occaſum. Nam ſi etiam
quid aquæ cecidiſſet, id erat velut minutæ roris guttæ. Et E
Eteſiæ. Eteſiæ non valde ſpirarunt.Et qui ſpirarunt, diuulſe id fece-
Quæ febres vige- runt. Aeſtate febres ardentes populariter graſſatæ ſunt
rent. multæ.Erant autē ſine vomitu, & alui turbatæ ex tenuibus,
aquoſis,non biliofis,ſpumoſis,multis, quæ aliquando depoſi-
ta etiam ſubſidentiam habebant, ex quibus ſanè etiam id
quod ſub dio noctu exponebatur,ſimile erat.Aequales ſpecie
alui ſeceſſus ſemper, malum. In his multi ſoporoſi erant, &
mente moti,hi verò ex ſomnis tales fiebant. Quum autem
ſuſcitati eſſènt,omnia intelligebant.Spiritus ſublimes, non
tamen valde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs
autem non decolores. Sanguinis eruptiònes è naribus non
fiebant,niſi paucis:neq; parotides iuxta aures, de quibus po-
ſteà ſcribam:neq; ſplenes attollebantur, neq; dextrum præ- F
cordium, neque doloroſum valde, neque fortiter intentum
erat. Erat tamen quid quod iudicationem faciebat.Et maxi-
mè iudicabantur omnia plerunque circa decimamquartam
diem,pauca cum ſudore, pauca cum rigore, & valde paucis
recidiuæ fiebant. At verò ſub minutas velut roris guttas quę
in æſtate fiebant,apparebat ſudor. In febricitantibus etiam
quidam ſudores ſtatim ab initio fiebant, non tamen mali-
gno modo, & quibuſdam ſub hoc tempus etiam iudicatio fa-
Aſpretudines culicū morſibus ſimiles. cta eſt cum ſudore. Fiebant autem in febribus æſtiuis, circa
ſeptimam, octauam & nonam diem, aſpretudines in cute mi
liaceæ,culicum morſibus maximè ſimiles, non valde pruri-
ginoſæ.Hæ perſeuerabant vſque ad iudicationē. Nulli equi-
dem maſculo tales erupiſſe vidi. Mulier autem nulla mor-
tua eſt, cui hæ fiebant. Et graui auditu præditæ & ſoporoſæ
erant.

A erant.Prius autem non valde ſoporoſæ erant hæ, quibus illæ
affuturæ eſſent.Non tamen in totum durabant, verùm ſopo-
roſæ & ſomnolentæ erant per æſtatem, & vſq; ad pleiadum
occaſum. Poſtea verò magis vigiliæ aderant. Sed neq; in to-
tum ab hac conſtitutione moriebantur. Aluum igitur per ci
bos ſiſtere non dabatur, imò præter rationem putaſſet quis
mederi conducere, etiamſi minus multa quibuſdam prodi-
rēt,per hoc quod in frigore quis iaceret ſtrato ſuppoſito. Nā
vlcerat quidem frigidum, calefacit autem eiuſmodi ſpecies
ſenſim progrediendo adhuc magis.etiamſi nulla afflictio na
turæ accedat: & in quibus, & qualia ſigna, & plura aut pau-
B ciora fientia,oſcitatio,tuſsis,ſternutatio,diſtētio cum oſcita-
tatione,eructatio,flatus:omnia talia corrumpunt.Quibus in Quibus peritu ris fierent.
febribus anxioſis,horridis,rubeſcunt facies,laſsitudines,ocu
lorum dolores,capitis grauitates,reſolutiones leuiter ſidera
torum modo,& menſes ſi apparuerint, maximè quibus pri-
mùm, ſed & virginibus & mulieribus, quibus per tempus.
Sed & quibus non in quo ſolet tēpore,aut velut oportet appa
rent.Deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id
quod & conſequenter fit,& in quo tēpore, & in quibus. Val-
de biliofis,in febribus maximè, omnino quibuſdam ad cru-
ra purgatio. Medicamentorū modos ſcimus,ex quibus qua- Quæ obſeruanda.
lia,& quæ fiunt.Non enim omnes ſimiliter,ſed alij aliter cō-
ponuntur.Et alibi citius, aut ſerius, in manum tractationes
C aſſumuntur,velut eſt aut ſiccare,aut tundere,aut coquere, &
eiuſmodi.Omitto plurima, quæ vnicuiq;, & in quibus mor-
bis,& quo tēpore morbi,ætatem,ſpeciem,victum,qualis ho-
ra anni,& quæ,& qualiter procedat,& huiuſcemodi. Zoi- Zoilus.
lo iuxta murum ex tuſsi matura,febris acuta,& faciei rubor
& aluus intercepta, præterquam ad neceſsitatem coactè, la-
teris ſiniſtri dolor, & auris è directo valde doloroſa, & caput
non vſque adeò.Spuens ſemper ſuppuratum ægrotabat. Sed
alia iudicata ſunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa
octauam aut nonā diem. Principia verò noni diei ex dolore
auris.Haud ſcio quomodo ſine rigore iudicatio facta eſt.Su-
dauit caput valde.Et hic ſudor firmus erat,quòd quidem ar-
dor etiam ſiniſtri lateris eſſet. Supernè vnà cum aure do-
lor ſedatus,maximè circa ſcapulas. Sed & ante ſputa multa,
ab initio florida reiecta, & circa ſeptimam aut octauā diem.
Deinde

Deinde laborioſa. Aluus reſtitit vſq; ad nonam & decimam D
diem. Dolore extinctus eſt. Tumor remittebat,& ſudores fie
bant parui,non autem iudicabant. Manifeſta autẽ erant hæc
tum ex aliis,tum ex ſeceſſu. Nam incipiente auris dolore,
etiam venter turbatus eſt. Erupit autem ex aure nona die, &
iudicatus eſt morbus decimaquarta ſine rigore eadem die.
Sed & ſputum largius ibat,& maturius,poſtquã auris eru-
pit. Sudores autem, & ſerpentia vlcuſcula ad multum tem-
pus,in capite fiebant. Reſiccata ſunt tertia die. Quæcunq;
ſine ſigno iudicationis iudicatorio diſparent, malè iudicata
ſunt,velut Eryſipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum
tumoribus febres, malum, exceptis diariis. Et in febribus E
glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio vi-
gorem remiſerunt. Spiritus,præcordiis eleuatio mollis,&
intentio neutra, in ipſis ſupernè rotundum, in dextris velut
circumferentia ſuppuratoria,aliud longius magis, aliud dif-
fuſum,aliud deorſum repens,& hinc atq; hinc diſtentio vſq;
ad vmbilicum. In omni ſurſum verſus è directo latione,ſi
reuocetur,& in rotunditatem cõcludatur, quatenus quidem
ſpiritus fuerit,citra iudicationem calore attenuatur. Si verò
hunc effugerit,ad ſuppurationem procedit. Spiritus denſi,
parui,magni,rari,parui,rari:extra magnus, intra paruus, a-
lius quidem extendens,alius verò vrgens, dupla intro reuo-
catio, velut ſuperinſpirantibus, calidus, frigidus. Medela
aſsiduarum oſcitationum ſpiratio longa. Non potantibus
& vix, ſpiratio breuis. E directo etiam laterum intentio do- F
loroſa, & præcordiorum intentiones, & ſplenis eleuationes,
è naribus eruptiones. Quę relinquuntnr poſt iudicationem,
recidiuas facere ſolent. Primùm itaque lienis eleuationes,
ſi non ad articulos finierint, ſanguinis è naribus eruptio fit,
aut præcordij dextri intentio, ſi non penetrauerint vrinæ.
Hæc enim eſt interceptio vtrorunque, & recidiuæ horum
meritò fiunt. Abſceſſus igitur horum facere oportet ſi non
fiant, eos verò qui iam fiunt, declinare. Eos autem excipere,
ſi prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet.
Qui verò non valde,eos coadiuuare. Eos verò anertere,ſi
omnino incommodi fuerint, maximè ſi hi affuturi ſunt: ſin
minus,ſi iam veniunt. Quarta die fientes ſanguinis è nari-
bus eruptiones ęgrè iudicabant. Febres quę vna die inter-
mit

Febres malæ in glandularũ tumoribus.

A mittentes,altera ſuperrigent,vnà cum iudicatione,ad ſepti-
mum circuitum durant. Scopo ex mucoſis,bilioſis, & fauciũ
inflammatione,malo victu vſo aluus ſuppreſſa eſt, & febris
acuta facta,& lingua florida,& vigil ſine ſomno. Pectinis in-
tentio fortiter,æqualiter,paulatim ad infernam partem in
dextris. Spiritus ſubdenſus,præcordia dolebat, & reſpirans,
& quum verteretur. Sine tuſsi verò excreabat ſubcraſſa. Pe-
plus ipſi data,à præcordio quidem depulit, tranſiuit autem
nihil. Poſtridie glandes duæ appoſitæ non apparuerunt. Vri-
na craſſa & turbata. Subſidentia leuis & plana: & reſtitit
aluus in turbulentia,ventérque mollior erat. Et ſplen eleua-
tus,& deorſum vergẽs factus eſt. Potu vtebatur aceto mulſo
B dulci,aut fauorum cremore cocto. Decima ſanguis ex ſini-
ſtra nare aquoſus paucus venit:non autẽ valde infirmus erat
ob hoc ipſum:& vrina ſubſidentiam habens. In ſubſidentia
verò ſubalbum quiddam adhærens vaſi,tenue, neque geni-
turæ ſimile,neque diſsimile, Defluxit hoc breui. Poſtridie iu
dicatus eſt,à febre liber,& ſubiit ſubuiſcoſum vndecima die
Hoc verò circa defluxum erat quid bilioſum. Vrinæ verò
purgatio multa,tum copia,tum ſubſidentia,& priuſquam vi
num bibere inciperet,ferè pituitæ ſimilis. Penetrauit autem
vndecima die,vt quæ non eſſet multa. Viſcoſa verò erãt ſter-
cora & turbata. Huiuſmodi autem iudicatorio modo fiebat.
Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas
eleuantur collectiones,& humiles calculi,& quæ podagricis
C fiunt,circa debiles illorum articulos ſunt. Nam oſsium natu
ra cauſſa eſt,vt hæc & indurentur,& diſtendantur. Collectio
Hippoſtrati vxori ex quartana annua ad faſtigium eleuata
eſt,quum ſubfrigida palam eſſe videretur,impetus in totum
corpus factus eſt, & ſudor: iudicata eſt hoc modo: & poſtea
menſes plures copia & tempore. Tunc enim ſuppreſsi fue-
rant. Abſceſſus non conſiſtere viſus eſt. In pulſantibus ſan-
guinem fundentibus figura ampla,& in totum ſi ex omnino
decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in vena-
rum ſectionibus impetum faciunt: fortes verò ſanguinem
impediunt. Sanguineum & ſubbilioſum,ructum acidum fa
cit. Fortaſsis autem ad atræ bilis morbum his deſinet. Rigo-
res incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dor-
ſum ad caput. Sed & viris poſteriore corporis parte magis

Scopus.

Antigenes.

Principiũ horroris.

quàm anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. D Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus. Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia: requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa centesimumsextum, labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione: & ad septuaginta ac ducētos dies E Græci menses fiunt: & si quid amplius vltra hos est, & aut masculis, aut etiam fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur: & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primiparatum lac, alimento quidem transmutationem accipiente, octimestri verò perficiente. Si in vulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonū: sursum pascentes, peius Menstruæ purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimum mensem fiētes, malum. Quibus tumores in vulneribus, non valde conuelluntur, neque insaniunt, His autem derepentè dissipatis, quibus quidē F ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad interiores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationē alleuantes, prauum: velut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributum est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratum est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepentè disparent.

Androni-cus.

SECTIO QVARTA.

De venis.

Hepatis vena.

HEpatitis in lumbis vsque ad magnum verticulum, infernè etiam verticulis se ingerit: hinc sublevata per hepar

A hepar, & per septum transuersum ad cor, & quæ quidem recta est, ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collum, aliæ verò ad scapulas, aliæ deorsum deflectentes, ad verticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, vna propè clauiculas. Ex dextris verò ad quendam ipsarum locū. Alia verò vtrinque deflexa, Alia paulò inferius deflexa, vbi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infrà autem decuruata ad vertebras descēdit donec perueniat, & inde incipit eleuari ingerens se costis reliquis omnibus, hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit vna: à corde quidem ad locū quendā à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriam, donec consumpta fuerit, & venerit eo vnde hepatitis subleuata est. Priusquàm au- B tem eo venit, circa extremas duas costas diuisa est, & partim ab hac, partim ab illa verticulorū parte progressa consumitur. Quæ verò rectà à corde ad clauiculam tendit, supra arteriam est: & ab hac, velut etiam iuxta lūbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulò infra septum transuersum. Septum autem transuersum adhæret hepati, neque facile est ipsum separare. Duplices porrò venæ à clauiculis, alteræ hinc alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt: quo verò hinc, nondum scio. At Septum transuersum infra iuxta verticulum quòd est infra costas, qua rhenes ex arteria, ea parte cōsurgunt: Verùm arteriæ ex ipso rhene oriūtur, hinc C atque hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterùm ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæque per septum sunt, & circa ipsum consistunt in superna parte, atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo verò nerui à cerebro sub os magni verticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab vtraque arteriæ parte descendunt, & vterque in seipsum incidēs, vni similis, vbi verticula & septum sunt, ibi desinunt, & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenē ipsos tendere putauerunt. Alius neruus ab vtraque verticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit, ex obliquo verticulorum, & ad costas distribuitur, & quemadmodum venæ, sic hi per septum, ac mesenteriū mihi tendere videntur.

Duæ aliæ venæ.

Duo nerui

Neruus alius.

Vbi autem hæ deficiunt, rurſus hinc vbi ſeptum exoritur, ab D
Neruorum diſcurſus. Sacrum os
eo cohærentes ac continui exiſtentes, iuxtà mediũ infra arteriam, deinceps ad verticula diſtribuuntur, quemadmodum venæ, donec ad ſacrum os progreſsi conſumuntur. In Aeno ex aſsiduo leguminũ eſu, fœminæ & maſculi, crurum impotentes facti ſunt, ac vitam degerunt. Sed & his qui eruo veſcuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda eſt vt excandeſcentia inducatur, & coloris reparandi, & ſanguinis in vaſa ſubter cuticulam colligendi gratia: itémq; lætitia, & timor, & huiuſmodi, & ſi quidẽ reliquum corpus ſimul ægrotarit, ſimul curare: Sin minus, ſatis eſt. Stymargi famula Idumæa erat, quæ vbi filiá peperiſſet, conuerſum eſt ei vteri oſculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolũ ſecta vena libera- E
ta eſt, & quidem quum etiá tremores totũ corpus detinerẽt. Verùm ad cauſam deuenire oportet, & ad cauſæ principiũ.

SECTIO QUINTA.

Naturæ indiciorum notio.

Phyſiognomia. Varix teſtium quid poſsit.

QVicũque fului, naſo acuto, oculis paruis, mali. Quicunque fului, ſimi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui ſunt. Vocis gracilitatem ſoluit varix, ad ſiniſtrum & dextrum teſtem, abſque horum altero fieri non poteſt vt ſoluatur. Magni, calui, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili voce præditus, aut hirſutus, fortiter atrabi- F
liarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non ſunt potentes, eos neceſſe eſt dum illa ſoluuntur, ſuppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, ſurditas ſoluit, itémque ſanguis multus ex naribus erumpens. Inſania magni morbi ex more fientis ſolutio.

Puerperæ ſpaſmos. Capitis os dolitãs fractúmve.

Si puerperis conuulſio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in veſicam immiſſo, ac per clyſterem infuſo colluito. Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum ammixta aquæ pari menſura, bibenda dato.

Si verò vlcus fuerit, internas venas ſecato, ſi non febricitet. Si autem deſipiat, caput irrigato, ſi non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus deſcendit, deinde ad præcordia, poſteà ad coxam, Omnia verò vt doleant fieri non poteſt. Ventoſitatem flatuoſam venæ ſectione, fluxionem pharmaco illito ſiſtito. Fluxus enim ex vena magna eſt. Si

A Si verò ſua ſponte multum fiuat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunque derepente voce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, ipſis venam ſecato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem.

Vocis reparatio.

Quibus tuſsis ſicca eſt, his non ſoluitur, niſi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad teſtem irruat. Si hydropicum tuſsis corripiat, ſiquidem ſtatim animo linquatur, calidis omnibus vtatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipſum impleto. Venas autẽ internas ſecato, dum morbus magnus in intentione eſt. Solutio coxarum doloris, oculorum diſtortiones, cæcitas: teſtium tumoris mammarum eleuatio.

Tuſsis ſicca.

B Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, ſequenti die ſoluetur. Hydropicus ſi tumorẽ in cruribus habens tuſsiat, malum. Si auris doleat, lacte vtatur,

Si non in die impari febris dimittat, recidiuare neceſſe eſt.

Cui vena in cubito pulſarit, inſanus & iracundus eſt: cui verò quieuerit, ſtupidus. Vulnus ſi ſanguinem fundat, vlcus ne madefacito, verùm caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus ſolutio, aquam calidam bibendam dato, & vomat.

Vulnus quando nõ lauandum. Vomitio quî paretur.

Quæcunque corrupta torpeſcunt, euulſa vena vlcerato, ac ſanato. In conuulſione digitorum manus citra febrem, venam ſecato, ſi nõ caput doleat: Sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci
C quintã, nuclei oliuæ vnam, ceruſæ vná, myrrhæ vnam. Aquá frigidam ſuper caput fundito, & allia cũ maza edenda dato.

Diuerſæ medelæ.

Varices caluorum ſi non magni fuerint, furioſi ſunt. Ad vitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, vt ne exulceres. Secundarum purgatio ſi non diſcedant. Sternutatorium ad nares apponito, vt ſternutet, & ſternutantis nares ac os apprehendito.

Varices.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CApuт magnum, oculi parui, balbi, iracundi ſunt. Qui longæ vitæ ſunt, plures dentes habent. Balbi celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, bilióſique ſunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri &

Diuerſa per aſpectũ cognitio.

magni,naſum craſſum & ſimum habentes,boni. Oculi raui D
magni,caput magnũ,ceruix tenuis,pectora anguſta, cõgrue
adaptati hominis ſunt. Caput paruum habens,neque bal-
bus eſſe poterit,neque caluus,niſi fuerit glaucus. In con-
uulſionibus ſi vox in die impari ſoluitur,à magno morbo li-
berat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito,
Pueri natura. & ptiſanam craſſam ter in die calidam dato. Puer nutritur
ſeptimo menſe,aut nono,aut decimo,& voce firmatur,& ro
bur ſequitur,& manibus validus fit:dũ vox ſoluitur, omnia
ſoluuntur.Solutio enim ſimilis eſt voci.Soluitur autẽ in die
impari.Si venæ pulſauerint in manibus,& facies ſana ac ro-
buſta fuerit,& præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit
morbus,qui ſine conuulſione nõ ſoluitur,aut ſanguinis mul E
ti ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis
dolore,aquam calidam ſuper caput fundito,ſi non frigus fue
rit:Sin minus,farinam quàm calidiſsimã dato,& vinum me
racum.in turbatione ventris,fabas coctas dato,ſi non ſuper-
næ partes abundè fuerint bilioſæ. Aut cuminum cum fabis
edendum dato.At interceptio morbi fieri non poterit,niſi in
Morbi natura. die impari. Neque principium fieri poterit,niſi in die pari,
itémque menſe ac anno pari.Nitrum autem Aegyptium &
coriandrum,ac cuminum cum oleo terito,& ventri illinito.
Qui moriuntur eos neceſſe eſt die impari,& menſe impari,
Mors quota. & anno impari mori. Bonum autem fuerit prædicere mor-
tem,aut dolores fortes. Quorum oculi robuſti non ſunt, his
mors breui imminet.Si verò in impari anno fiat,ab vtriſque F
impares fieri neceſſe eſt.Si autẽ in anno pari & die pari, ne-
ceſſariũ eſt in impari die mori.Ex numero tertia fortiſsima
Medela anginæ, lippitudiniſque & percuſsi inteſtini. eſt, Anginam & lippitudinẽ ſoluit venę ſectio.Vulnerato in-
teſtino,reſpiratio prodit infernè incõſpicua iuxta vulnus, &
euacuãtur pectora.Dato igitur lac & vinũ,pari aquæ mẽſu-
ra ammixta.Quorum pectora bilẽ generãt balbi,furioſi, &
calui ſunt.Quicũq; horũ ex natiuitate etiã ſtrabones,hi im-
prudẽtes ſunt,aut calculoſi aut inſanientes.Quibus autẽ nõ,
alterius mali ſolutio fit.Circa naturã plurimam vim habet,
mãma dextera,oculus dexter & quę infrà ſunt hac parte. Nã
& maſculi dextris inhærẽt.Mulieribus mẽſes vt ſiſtas,cucur
Mas dexteris hæret. bitam maximam ad mammam affigas.Trimeſtris puer om
nia præ ſe fert,& lac tunc habet.Si multum fluat lac, neceſſe
eſt fœ

A eſt fœtum debilem eſſe. Si ſolidiores fuerint mammæ,ſa-
nior eſt fœtus. Vena craſſa eſt in vtraque mamma: qua-
propter maximam habent prudentiæ partem. Vrinæ ſtil-
licidium ſoluit venæ ſectio. Si ſuperni loci turgent qui **Stranguria quî ſoluatur.**
ſunt circa caput,vlcerũ purgatio,vomitus,hydrops. A ven-
tris turbatione,aut à tuſsi,ſi cancer fiat,os amareſcit. Dato
autem elaterium bibendum bis aut ter,ſi non balbus fuerit.
Deligare verò oportet florem æris vſtum,donec fuluus eua-
ſerit,& ſpongiam,ſi non balbus fuerit. In anxietate,horro-
re,oſcitatione,dato vinum pari aquæ menſura ammixta.
Ad auris dolorem cucurbitam affigito. Quicquid ſu-
B pernarum partium doluerit,dolor ad coxas,aut ad genua,&
anhelatio fiens, omnia hæc ſoluit. In voluulo molli,frigi-
dum vinum multum meracum pro ratione dato, donec
ſomnus,aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris,&
dyſenteria citra dolorem. Si præcordia diſtenta fuerint,
manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam vnguium
abſceſſum,galla nigra cum melle. Aqua ſecedente,lactis
heminas octo bibendas dato. Si verò vomat,& non bibat,
allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in vtero con-
cipiat,polypos paruos ſuper flamma calidiſsima aſſatos,&
ferè ſemiambuſtos,edendos dato. Et nitrum Aegyptium
tritum,coriandrúmque ac cuminum,in paſtillos efformato,
in pudendúmque ſubdito. Si ex crapula caput doleat,vini
meraci heminam bibat. Si verò aliter caput doleat,panem **Capitis dolor quî diſcutiatur.**
C quàm calidiſsimum cum vino meraco edat. Si hominem
calor corripiat,non à bile,neque à pituita,ſed aut à laſsitu-
dine,aut aliàs febriat, aquam multam calefacito,dein-
de ea ſuperinfuſa caput rigato, donec pedes ſuda-
rint:& farinam craſsiſsimã coquito. Poſtquam
autem pedes ſudarint,farinam plurimam &
calidiſsimam edens,ac vinum meracum
inſuper bibens, veſtimentis contectus
facilè quieſcat. Aut narciſsi duo aut
tria capita in cœna edat. Qui in-
ſania corripietur, ei hoc ſi-
gnum præſagit,ſanguis **Signa furoris.**
colligitur ipſi ad
mammas.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER TERTIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

*

SECTIO PRIMA. E

AEGROTVS I.

Pythion.

YTHION qui habitabat iuxta Telluris tẽ-
plum. Cœpit tremor à manibus prima die,
febris acuta, delirium. Secũda omnia exa-
cerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo
pauca, mera, billioſa prodierunt. Quinta o-
mnia exacerbata ſunt, tremores perſeuera-
bant, ſomni tenues, aluus reſtitit. Sexta ſputa varia, ſubru-
bra. Septima os diſtractum eſt. Octaua omnia exacerbata
ſunt. Tremores perſeuerabant. Vrinæ ab initio quidem, &
vſque ad octauam tenues, decolores, in medio pendens nubi-
loſum quiddam habebant. Decima ſudauit. Sputa aliquan-
tulum matura, iudicatus eſt. & vrinæ ſubtenues circa iudi- F
cationem. Poſt iudicationem verò, quadraginta diebus
poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cũ vri-
næ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudi-
ne vrinæ quadrageſima ſanatum.

AEGROTVS II.

Hermocrates perit.

HErmocraten qui ad Nouum murũ decumbebat, febris
vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lum-
bos. Præcordij diſtentio molliter. Lingua ab initio aduſta
eſt. Surditas ſtatim, ſomni non aderant. Siticuloſus nõ valde,
Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo ve-
rò non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit vrinas
tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebãt. Ad
noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt.

A omnia exacerbata ſunt. non reſipiſcebat. Septima moleſta
fuit. Vrinæ tenues ſimiles, ſimiliter etiam ſequentibus die-
bus. Circa vndecimam omnia viſa ſunt alleuata eſſe. Sopor
cœpit. Vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſide-
bant. Placidè reſipiſcebat. Decimaquarta à febre liber, nõ
ſudauit, dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ conſimiles.

Circa decimam ſeptimam rediit, calefactus eſt, ſequenti-
bus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rurſus autem vi-
geſima die iudicatus eſt, à febre liber, non ſudauit. Cibum
faſtidiebat per totum tempus. reſipiſcebat, loqui non pote-
rat, lingua arida. non ſitiebat. dormiebat ſoporoſus. Circa
B vigeſimam quartam calefactus eſt. aluus lubrica multis te-
nuibus fluens. & ſequẽtibus diebus febris acuta. lingua com-
buſta eſt. Septima & vigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas
perpetuò perſeuerabat. Vrinæ craſſæ & rubræ nõ ſubſiden-
tes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens haben-
tes. guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt pro-
babile ſeceſsibus ſuppreſsis vigeſima ſeptima mortuum.

AEGROTVS III.

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatem, Dealces.
& tempus dextrũ doloroſum habebat multo tempore.
Cum occaſione verò febris corripuit, decubuit. Secunda
die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab aluo
ſtercora probè prodierunt. Vrinæ tenues, variæ, in medio
pendens quiddã habentes minutim diſperſum. velut farinæ
C craſsiores, & geniture ſimiles. Tertia febris acuta. Seceſſus
nigri, tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus liuida. ſomno
grauiore aliquantulum premebatur, moleſtè ſurgebat. Vri-
nis ſubſidentia liuida, ſubuiſcoſa. Quarta vomuit billioſa,
flaua, pauca, paulo poſt æruginoſa. De ſiniſtra nare modi-
cus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Vrinæ ſimiles.
ſudauit circa caput & clauiculam, ſplen eleuatus eſt. femoris
dolor è directo. Præcordij dextri diſtentio ſubmollis, nocte
non dormiuit. parum mẽte motus eſt. Quinta ſeceſſus plu-
res, nigri, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus nigra. nocte nõ dor-
miuit, mente motus eſt. Sexta die ſeceſſus nigri, pingues,
viſcoſi, graueolentes, dormiuit, intelligebat magis. Septima
lingua ſicca, ſiticuloſus, non dormiuit. mente motus eſt. Vri-
næ tenues, non boni coloris. Octaua ſeceſſus nigri, pauci,

compacti.dormiuit.intelligebat.ſiticuloſus nõ valde. Nona riguit.febris acuta.ſudauit.frigiditas.mente motus eſt.Dextro oculo diſtortus eſt.lingua arida,ſiticuloſus,inſomnis. D

Decima circa eadem. Vndecima intelligebat per totum omnia,à febre liber.ſudauit.vrinæ tenues circa iudicationẽ. Duobus diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autem nocte nõ dormiuit,penitus mente motus eſt. Decimaquinta vrina turbata,qualis ex his quæ ſubſiderunt fit, quum fuerint agitata.febris acuta.penitus mente motus eſt. non dormiuit.genua & tibias doloroſa habebat.ab aluo ſubdita glande,ſtercora nigra prodierunt. Decimaſexta vrinæ tenues,habebant quid in medio vehens nubiloſum.mente motus eſt. Decimaſeptima mane extremitates frigidæ.con- E tegebatur,febris acuta.ſudauit per totum.alleuatus eſt.intelligebat magis.non à febre liber,ſiticuloſus.vomuit biliosa,flaua,pauca. Ab aluo ſtercora prodierunt paulò pòſt nigra,pauca,tenuia.vrinæ tenues,non boni coloris. Decimaoctaua nõ reſipiſcebat.ſoporoſus. Decimanona per eadem.

Vigeſima dormiuit,omnia intelligebat.ſudauit.à febre liber.non ſitiebat. Vigeſimaprima parum mente motus eſt. paululum ſitiebat.præcordij dolor.& circa vmbilicum palpitatio perpetuò. Vigeſimaquarta vrinis ſubſidentia.intelligebat omnia. Vigeſimaſeptima coxæ dextræ dolor vrinæ tenues,& ſubſidentiam habebát.in reliquis commodiſsimè habebat. Circa vigeſimamnonam oculi dextri dolor.vrinæ F tenues. Quadrageſima egeſsit pituitoſa,alba,aliquãto plura,multum ſudauit per totum.perfectè iudicatus eſt.

SECTIO SECVNDA.

AEGROTVS IIII.

Philiſtes citò perit.

IN Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat.& quandoque etiam aliquãto grauiore ſomno preſſus decubuit. Quum autẽ ex potationibus febres continuæ obortæ eſſent. dolor exacerbatus eſt.nocte excalefactus eſt primùm.Prima die vomuit bilioſa, pauca,flaua primùm.poſtea verò plus æruginoſa. Ab aluo autem ſtercora prodibant.noctem habuit moleſtam. Secunda die ſurditas.febris acuta.præcordium dextrum diſtentum eſt,declinauit ad internas partes, vrinæ tenues,pellucidæ,habebant quiddam in medio pen-

dens

A dens genituræ ſimile.Parum inſaniuit circa meridiem.Tertiam diem moleſtam habuit. Quarta conuulſiones.exacerbata ſunt omnia.Quinta mane mortuus eſt.

AEGROTVS V.

Chærion non perit.

CHærionem qui decumbebat apud Demænetum,ex potu febris corripuit. Statim autẽ capitis grauitas doloroſa.nõ dormiuit.aluus turbata ex tenuibus bilioſis. Tertia die febris acuta capitis tremor,maximè autẽ labij inferni. paulo poſt rigor,conuulſiones,penitus mente motus eſt.Noctem moleſtè tulit. Quarta per quietẽ,parum dormiuit.parum delirauit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. delirium.noctẽ moleſtè tulit.nõ dormiuit.Sexta per eadem. B ſeptima ſuperriguit.febris acuta.ſudauit per totum.iudicatus eſt. Huic perpetuò ab aluo ſeceſſus bilioſi,pauci,meri.

Vrinæ tenues boni coloris,in medio nubiloſum quiddam pendens habẽtes. Circa octauam minxit vrinas melioris coloris,habentes ſubſidentiã albam,paucam.reſipiſcebat.febris intermiſit.Nona rediit. Circa decimamquartam febris acuta,ſudauit. Decimaſexta vomuit bilioſa,flaua,ſatis multa. Decimaſeptima ſuperriguit.febris acuta.ſudauit à febre liber,iudicatus eſt.Vrinæ poſt recidiuam & iudicationẽ,melioris coloris,ſubſidentiam habẽtes.Neque mente motus eſt in recidiua. Decimaoctaua parum caleſcebat.inſuper ſitiebat. Vrinæ tenues,quod in medio pendebat nubiloſum erat. parum mente motus eſt. Circa decimam nonam à febre li- C ber,collum doloroſum habebat. Vrinis ſubſidentia.perfectè iudicatus eſt vigeſima. P. M. B. V. V. S. hoc eſt,probabilè multitudine bilioſarum vrinarum vigeſima ſanatum.

AEGROTVS VI.

Euryanax.

EVryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem ſine ſiti perpetuò, nihil ad guſtandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant.Vrinæ tenues,paucæ,non boni coloris.Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die à febre libera.non ſudauit.iudicata eſt. Quod verò circa ſedem erat,parum ſuppuratum eſt.erupit vnà cum iudicatione. Poſt iudicationem ſeptima die riguit,parum incaluit,ſudauit.poſt iudicationem octaua die,riguit non multũ. poſtea verò extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factum ſudorem,mente mota eſt.& rurſus breui reſipiſcebat.

scebat. Dicebant autem ex gustato botro ipsam hæc pati. Die D
verò vna intermissa, rursus duodecima multũ delirabat, al-
uus turbata est ex biliosis, paucis, meris, tenuibus, mordaci-
bus, frequenter surgebat. Die septima ab ea qua mente mota
Hæc periit. fuit, mortua est. Hæc incipiente morbo fauces dolebat &
perpetuo ruborem habebat, & gurgulio reuulsus, fluxiones
multæ, paruæ, tenues, acres. Tussiebat, maturum nihil edu-
cebat. Omnes cibos per totum tempus fastidiebat, neque vl-
lum aliquem appetiuit, sine siti erat, neq; quicquam memo-
rabile bibit. Tacẽs nihil loquebatur. Tristitia desperata rur-
sus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII. E

Biton. ANginosa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua
cœpit. Vox nõ clara, lingua rubra resiccata fuit. Prima
die horrida, incaluit, tertia rigor, febris acuta, tumor subru-
ber, durus, colli & pectoris ex vtraq; parte, extremitates fri-
gidæ, liuidæ. Spiritus sublimis, potus per nares fundebatur,
deglutire non poterat, alui secessus & vrinæ suppressa erant.
Quarta omnia exacerbata sunt. Mortua est anginosa. P.S.S.
Q.M. hoc est, probabilè secessibus suppressis quinta mortuã.

AEGROTVS VIII.

Forũ Mendacium. ADolescentem qui decumbebat in Mendacium foro, fe-
bris corripuit, ex lassitudinibus, & laboribus, ac cursib.
insolitis. Prima die aluus turbata ex biliosis, tenuib. multis.
Vrinæ tenues subnigræ, nõ dormiuit, siticulosus. Secunda o-
mnia exacerbata sunt. Secessus plures, intẽpestiuiores: nõ dor F
miuit. Mens turbata, parũ sudauit. Tertia moleste habuit, si-
ticulosus, anxius, multa iactatio, desperatio, mẽte motus est.
Extremitates liuidæ ac frigidæ, præcordij intensio submollis
vtrinque. Quarta nõ dormiuit. Malum in peius procedebat.
Septima mortuus est. Aetate circa vigesimũ annum erat. P.
N.S.M. hoc est, probabile nouationibus septima mortuum.

AEGROTVS IX.

Tisamenus QVæ apud Tisamenum decumbebat mulier, ei voluulo-
sa molestè procedebant, vomitus multi, potum conti-
nere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis
partibus iuxta ventrem dolores, tormina continua, non siti-
culosa, incalescebat. Extremitates frigidæ perpetuò, anxia,
insomnis. Vrinæ paucæ, tenues, secessus crudi, tenues, pauci.
prod

A prodesse non ampliùs quicquàm poterat. Mortua est.

AEGROTVS X.

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebant, ex Pantimedes abortu perit.
abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua ari
da, siticulosa, anxia, insomnis. Aluus turbata ex tenuibus,
multis, crudis. Secunda die superriguit, febris acuta, ab aluo
prodiere multa, non dormiuit. Tertia die dolores maiores.
Quarta mente mota est. Septima mortua est. Aluus semper
lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ,
tenues, febris ardens.

AEGROTVS XI.

B ALteram ex abortu circa quintum mensem, febris corri
puit. Ab initio soporosa erat, & rursus insomnis, lum-
borum dolor, capitis grauitas. Secũda aluus turbata est pau-
cis, tenuibus, meracis primùm. Tertia plura, deteriora, nocte
non dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ,
dexter oculus distortus est, sudauit circa caput sudorẽ modi-
cum, frigidum, extremitates frigidæ. Quinta omnia exacer-
bata sunt, multùm delirabat, & rursus breui resipiscebat. Si-
tis, insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuò prodi-
bant. Vrinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, Mortua est delira.
subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

AEGROTVS XII.

C MVlierem quæ decumbebat in Mendaciũ foro, primùm Primipara perit.
tunc enixam dolorosè masculum, febris corripuit. Sta
tim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat, lingua arida, ven-
ter turbatus est tenuibus, paucis, non dormiuit. Secunda die
parum riguit, febris acuta, parũ circa caput sudauit frigidũ.
Tertia laboriosè ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt.
Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintam
laboriosè tulit. Sexta per eadem. Ab aluo verò prodierunt li
quida, multa. Septima riguit, febris acuta, sitis multa, iacta-
tio. Circa vesperã frigidum sudorẽ per totũ sudauit, frigi-
ditas, extremitates frigidæ, nõ ampliùs recalescebant, & rur-
sus ad noctem riguit. Extremæ partes nõ recalescebant, non
dormiuit, parum mente mota est, & rursus breui resipuit.
Octaua circa meridiẽ recalefacta est. Siticulosa, soporosa, fa-
stidiosa ac nauseabũda. Vomuit biliosa, pauca, subflaua. No-
ctem molestè tulit, nõ dormiuit. Vrinam minxit multã acer-
uatam

uatam inscia. Nona remiserunt omnia, soporosa. Ad vesperã D parũ riguit. Vomuit Pauca, biliosa. Decima rigor, febris exacerbata est, nihil dormiuit. Manè multam vrinam subsiden tiam habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Vndecima vomuit virosa, biliosa. Non ita longè posteà superriguit, & rursus extremitates frigidæ. Ad vesperã sudor, rigor. Vomuit multùm, noctem laboriosè transegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graueolentia, singultus multus, sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa vomuit. rigor. Circa meridiẽ voce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuò aluus lubrica, horrida. Aetas circa annum decimumseptimum.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis pestilens. E

Tempestatis & anni pestilentis descriptio.

Annus austrinus, pluuius. Venti perpetuò quiescentes, Quũ squalores fuissent superioribus tẽporibus ad annũ, in austrinis circa arcturũ aquæ multæ. Autũnus vmbrosus, nubilus, aquarũ copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitiũ longè posteà, propè æquinoctiũ seræ hyemes. Et iam circa æquinoctiũ aquilonares venti niuosi nõ multo tẽpore. Ver rursus austrinũ, sine ventis. Aquę multę perpetuò vsq; ad canem. Aestas serena, calida, ęstus magni. Etesiæ parũ dispersum spirarũt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autẽ esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemẽ quidem sani degebãt, exceptis tabidis, de F quibus scribetur. Ante ver autẽ simul cũ fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdã cum occasione, quibusdã nõ, atq; hi maligni multos peremerũt. Multi fauces doluerunt.

Qui morbi vigerẽt.

Voces vitiatæ, febres ardentes, phrenitici, ora vlcere feruido affecta, in pudẽdis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multę malę. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multę iudicationes penitus interceptę. Quędã ægrè fientes. Hydropes, tabidi multi. Atq; hi quidẽ erãt populares morbi. In singulis autẽ relatis speciebus ægroti, & moriebãtur multi. Acciderũt autẽ singulis horũ hoc modo. Multis equidẽ ignis sacer cum occasione ex vulgarib. & valde paruis vulnusculis, in toto corpore, maximè sexagenarij, circa caput si vel parũ neglecta

A glecta essent. Multis verò etiã in ipsa curatione, inflãmationes magnæ fiebant: & sacer ignis multus, breui, vndique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt: carnium & neruorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta nõ puri similis. Sed alia quædã putredo, & fluxio multa ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri cõtigit, his glabricies totius capitis ac mẽti fiebat: & ossium denudationes ac elapsus: & multæ fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quã mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio peruenit, horum pleriq; seruabãtur.

Similia hæc sunt morbo gallico qui nũc viget.

B Quibus verò inflammatio quidem & ignis sacer discessit, talem autẽ nullum abscessum fecit, horum multi perierũt. Similiter autẽ & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderũt. Multis enim brachiũ, & totus cubitus defluxit. Quibusdã verò hæc affligebãt latera, aut anteriorem aut posteriorẽ aliquã partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibię denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, vbi circa pubem & pudenda accidisset: & circa vlcera quidem, & cum occasione, huiuscemodi erãt. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderũt: & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationẽ, aut per aluum turbatio quędam tempestiua, aut vrinarũ bonarum excretio contigisset,
C per hæc soluebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, verùm obscurè disparuisset, hi lethales erãt. Plerunq; igitur plurimis accidit sacer ignis verè, consequebantur autem & per æstatem, & sub autumnum. Multa verò turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocésq; multis significationem de se præbebant, quòd essent vitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primùm quidem, tabidis incipientibus, imò etiam ardenti febre correptis & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardẽtes ante ver, itémq; phrenitis, post facta frigora: & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta verò & lethalia symptomata his aderãt.

Febris ardentis modus.

Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi: febris acuta: nõ valde siticulosi: non deliri. De naribus parùm stillauit. Exacerbationes plerisq; diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio,

& voc

& vocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum semper D his frigidiores, præsertim circa exacerbationes: & rursus tardè ac non bene recalescebant, rursúmq; & intelligebāt & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut vigiliæ cum doloribus: plurimis horū alui turbulentæ, secessibus crudis tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neque iudicatorij, neque boni habentes. Nec verò aliud aliquod iudicatorium ita habētibus fiebat. Neq; enim sanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abscessus iudicatorius fiebat. Moriebatúrq; vnusquisq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam verò diu voce priuati. Multi sudantes: & his quidem qui perniciosè habebant, hæc accidebant. Consimilia verò etiam phreneticis. E Sine siti autem hi erant. Neq; quisquam phreniticus insaniuit, velut ex aliis, sed alia quadā mala ac lenta in somnū delatione grauiter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis vlcere feruido affecta, vlcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, vlcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorū oculos corrumpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis vlceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æstatem multi, & aliæ quæ seps vocātur, pustulæ magnæ. Herpetes multi magni. At verò circa aluum multis multa & nociua acciderūt. Primùm quidem tenesmi multis dolorosè: plurimis autē pueris, & omnibus qui erant ante F pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neq; hi valde dolorosè. Secessus autem biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidem ipse morbus ad hoc decubuit: & sine febribus, & in febribus: cū doloribus, tormina, & voluuli maligni, multorū quæ in corpore erant, & suppressa erāt exitus: & exeuntia progressa dolores non soluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgatione plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui sic habebāt, multi quidem citò peribant. Multi verò longius vitam degebant: & in summa, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maximè ex his quę per aluū secedebant, mortui sunt. Omnes enim aluus sustulit. Cibum autem fastidiebant omnes, ob cūctos præscriptos morbos, in quos

Mala varia.

Palpebrarum ficus.

Vētris malū hos oēs necabat.

A quos sanè ego incidi. Multi verò & maximè hi ipsi, & qui tales erāt, sed & alij, perniciosè habebāt: & siticulosi alij erant, alij non. Ex his qui febribus aliísq; laborabant, nullus siticulosus intempestiuè. Sed licebat circa potum victus rationem constituere, prout velles. Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, nō pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verùm multa quædam malitia vrinarum eiectarum erat. Neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam fientes bonæ sunt. significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam iudicationem. Soporosi verò maximè phrenitici, & B febre ardente laborantes erant. Sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut grauis sopor comitabatur, aut paruos ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populatiter grassata sunt tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ: horrores, sudores non iudicatorij: & vrinæ velut præscriptum est. Atque hæc plerisque horum longa erant. Neque enim abscessus his fientes iudicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maximè verò his: paucis autem horum iudicatio circa octogesi- C mum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos verò etiam in aliis morbis tumores infestabant, maximè verò tabidos. Maxima autem & grauissima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabāt. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum verò tusses nihil defecerunt. Verùm æstate remiserunt. Aut sub autumnum omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi verò horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepentè ex his afflictio, frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ: sudores intempestiui, multi, frigidi perpetuò. Multa frigiditas, & vix rursus recalescebant. Alui variè adstrictæ, & rursus breui hume

Quæ febres vigerent.

Tabes grauißima fuit

V scen

scentes. Et quæ circa pulmonē erant omnia, infra distribue- D
bantur. Multitudo vrinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidē perpetuò multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etsi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat: fauces non valde mordaces: neque salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamē & alba, & liquida ac spumosa multa de capite descendebāt. Magnum autem malum & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium, velut præscriptū est. Nam neque potū cum cibo libenter sumebant, sed valde sine siti degebant. Grauitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deueniebāt. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat leuis, subalbida, lentis colorem referens subrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminētes habentes: & mulieres sic. Atræ bilis item forma, & subsanguinea, febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi iuuenibus pituitosis: longa alui profluuia, acrésque secessus & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis grauissimū quidem ver, & multos occidit. Aestas autem facilima, & paucissimi perierunt. Autūno verò & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarij.

Quæ tabidis species hos vexabat. E

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

Parius. IN Thaso Parium quendam, qui decūbebat supra Artemisij ædes, febris corripuit acuta: ab initio continua, ardens, F siticulosa, principiò soporosus, & rursus insomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit vrinā oleosam, mente motus est. Septima exacerbata sunt omnia: nihil dormiuit. Sed & vrinæ similes, & mēs turbata. Ab aluo verò biliosa, pinguia prodierūt. Deinde octaua parū de naribus stillauit. Vomuit virosa pauca, parū dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiserunt. Vndecima sudauit, nō per totum. Circumfriguit quidem, verùm breui rursus incaluit. Duodecima febris acuta. Secessus biliosi, tenues, multi. In vrinis quiddam in medio vehebatur: mente motus est. Decimaseptima laboriosè transmissa est. Neq; enim somni, neq; febris augescebat. Vigesima sudauit per totum, insomnis: secessus biliosi, cibum fastidiens, soporosus. Vigesimaquarta recidiua facta est. Trigesimaquarta à febre liber, aluus non suppress

A suppressa est. Et rursus inclinauit. Quadragesima à febre liber, aluus nō multo tempore suppressa fuit. Cibū fastidiens, parum rursus febricitauit, & semper erroneo modo, partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset & alleuata esset, rursus reuertebatur. Eduliis quoque multis & vitiosis vtebatur. Somni mali circa recidiuas, mēte motus est. Vrinas crassitudinem quidem habentes tunc mingebat, verùm turbatas & prauas. & aluus iam adstricta erat, & rursus soluta, febriculæ continuæ: secessus multi, tenues. Centesima vigesima die mortuus est. Huic aluus assiduè à prima die lubrica erat, ex biliosis, liquidis, multis. Aut adstricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ verò perpetuò malæ. Sopores plerunque cum dolori-
B bus, insomnis, cibum fastidiens, febris ardens continenter.

AEGROTVS II.

IN Thaso decūbentem apud frigidā, à partu vbi filiam peperisset, & purgatio facta non esset, febris acuta horrida, tertia die corripuit. Multo autem tempore ante partū febriculosa erat, decumbēs, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres cōtinuæ, acutæ, horridæ. Octaua multū mente mota est, & sequētibus diebus, & breui rursus resipiscebat. Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis: sine siti erāt. Vndecima resipiscebat, verū soporosa erat. Vrinæ multæ, tenues, & nigræ, insomnis. Vigesima parū circumfriguit, & breui rursus incaluit, parū delirauit, insomnis. Alui secessus iidē. Vrinæ aquosæ, multæ. Vigesimaseptima à fe-
C bre libera. aluus adstricta est. Non multo tēpore postea coxæ dextræ dolor fortis multo tēpore. Febres rursus comitabantur, & vrinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam alleuati sunt. Tusses autem assiduæ, humidæ, multæ: aluus substitit. Cibum fastidiens. Vrinæ in iisdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo verò modo exacerbescentes, partim ita, partim nō ita. Sexagesima tusses quidem obscurè defecerunt. Neque enim aliqua sputorum cōcoctio fiebat, neque alius consuetus abscessus. Maxilla verò ex dextris diuulsa est: soporosa, rursus delirabat, & breui resipiscebat. Cæterum à cibis auersum animum habebat, & maxilla quidem ad locum suum rediit. Aluus autem biliosa, pauca egessit. febricitauit acutius, horrida, & sequētibus diebus voce destituta est, & rursus resipiscebat ac loquebatur. Octoge-
sima

Puerpera quæ passa sit.

ſima mortua eſt. Vrinæ huic perpetuò erãt nigræ, & tenues, & aquoſæ, & ſopor comitabatur. Cibum auerſans. Triſtis inſomnis: iræ, moleſtiæ. Mens melancholica.

AEGROTVS III.

Pythion Herculis templum.

IN Thaſo Pythionem qui ſupra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & laſsitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit, lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormiuit. Vrinæ ſubnigræ, quod in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput, loquela & voce deſtitutus. Breuiſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi verò ſub E ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſè, nihil dormiuit. Ab aluo pauca cõpacta ſtercora prodierunt. Quarta manè quietus, Circa veſperã omnia exacerbata ſunt, frigiditas, loquela, & voce deſtitutus, in deterius recalefactus eſt poſt tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quietè dormiuit. Quinta viſus eſt alleuatus eſſe. Verùm iuxta aluum grauitas cum dolore; ſiticuloſus. Noctẽ laborioſè tulit. Sexta manè quietus. Veſperi dolores maiores, exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab aluo probè egeſsit, Nocte dormiuit. Septima die anxius, ſubmoleſtè ferebat. Vrinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octaua manè parum dormiuit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis F imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt, mẽte motus eſt. Iam autem ad diem parum alleuatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus, anxius, quum excitaretur, non valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſtè ferebat, delirabat, noctem malã habuit. Decima manè voce deſtitutus, frigiditas multa, febris acuta. Sudor multus: mortuus eſt, dolores huic in diebus paribus.

AEGROTVS IIII.

Phreniticus moritur.

PHreniticus prima die decũbẽs vomuit æruginoſa, multa tenuia, febris horrida, ſudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues, in medio ipſarũ pendentia, parua, diuulſa: nõ ſudauit. Ab aluo ſtercora aceruatim egeſsit, multũ mẽte motus eſt, nihil dormiuit

A miuit. Secunda mane voce deſtitutus, febris acuta, ſudauit: non intermiſit. Palpitationes per totũ corpus. Nocte conuulſiones. Tertia exacerbata ſunt omnia. Quarta mortuus eſt.

AEGROTVS V.

Caluus ſic moritur. Lariſſa.

IN Lariſſa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quietè tenebat. dolores autem cõſequebantur. Secunda femoris quidem remiſerunt dolores. febris autem acuta eſt. ſubmoleſtè ferebat. nõ dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiẽ mortuus eſt celerrimè & acutiſsimè.

B AEGROTVS VI.

Pericles. Abdera.

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa anxietas. potum cõtinere non poterat. Erat autem ſublienoſus, & capite grauatus. primo die ſanguis è ſiniſtra nare erupit, multa tamẽ febris augeſcebat. Vrinam minxit multã, turbatam, albam. depoſita nõ ſubſidebat. Secunda omnia exacerbata ſunt. vrinæ tamen craſſæ quidem erant, verùm magis ſubſidebant. & anxietas leuata eſt. dormiuit. Tertia febris emollita eſt. Vrinarũ copia: quæ concoctæ multã ſubſidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multũ calidum ſudorem per totum excluſit. A febre liber iudicatus eſt. non rediit. morbus acutus.

AEGROTVS VII.

Virgo Abderitana.

C IN Abderis virginem quæ decumbebat in ſacra via, febris ardens corripuit. Erat autem ſiticuloſa & inſomnis. Menſes autem primùm ipſi deſcendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœſta. Septima per eadẽ. Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. venter non vexabat. Octaua ſurditas, febris acuta. inſomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ ſimiles. Nona per eadem, itémque ſequentibus ſic ſurditas perſeuerabat. decimaquarta mẽs turbata. febris remiſit. Decimaſeptima ſanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remiſit. & ſequẽtibus anxietas. ſurditas aderat. & delira erat. Vigeſima pedum dolor. ſurditas, delirium intermiſit. ſanguis, paucus per nares erupit. ſudauit. à febre libera. Vigeſimaquarta febris rediit. ſurditas rurſus. pedum dolor permanſit. mẽtis emotio. Vigeſimaſeptima ſudauit multum

tum à febre libera. Surditas defecit, pedum dolor restabat. D De cætero perfectè iudicata est.

AEGROTVS VIII.

Anaxion. Thraciæ portæ.

IN Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit, lateris dexteri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficultérque spirabat. Octaua cubitum secui, effluebat sanguis multus, velut debebat. Remiserũt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres, parum circa caput sudauit. Tusses adhuc, & quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca matura spuere, alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber post iudicationem, alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntium purgationes non bonę. Vigesimaseptima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Vrinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat, bene spirans. Trigesimaquarta sudauit per totum, à febre liber, penitus iudicatus est. E

AEGROTVS IX.

Heropythus.

IN Abderis Heropythus erectè obambulãs caput dolebat. Non multo autem tẽpore postea decubuit, habitabat prope superiorem viam, febris ipsum corripuit ardẽs, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorũ, siticulosus, multa molestia. Vrinæ tenues, nigræ, id quod in medio ipsarum pendebat, sublimè erat aliquando, quãdoque non, noctem dolorose transegit. Febris aliàs aliter exacerbescebat, plerũque inordinatẽ. Circa decimamquartam surditas, febres augescebant. Vrinę per eadem. Vigesima multum mente motus est. itémq; sequẽtibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit, & magis intelligebat. Surditas aderat quidẽ, sed minor, febres remiserũt. Sequentibus diebus sanguis erũpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimã sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis, & febres augescebãt. Non longo tempore postea dolores omniũ inferiarum partium. Contigítque aut febres esse maiores, & surditatẽ multã: aut hæc quidẽ remittere & leuiora fieri, in- F

fernarum

A fernarum autem partium circa coxas, dolores esse maiores. Iam verò circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Vrinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam aluus multis biliosis turbata est, & tempore non modico multa talia prodibãt. & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum verò quies erat. In summa, & febres defecerũt, & surditas cessauit. In centesima vigesima perfectè iudicatus est. febris ardens.

AEGROTVS X.

IN Abderis Nicodemum ex venere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius. & cordis dolore vexabatur. siticulosus. lingua combusta fuit. Vrinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata est. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit biliosa, flaua. Vrinæ similes. Nox quieta. dormiuit. Tertia die remiserunt omnia & quies erat. circa solis occasus rursus molestè ferebat. noctem laboriosè tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omniũ. Vrinæ tenues, & quid in medio ipsarum pendens. Sexta mente multum motus est. Septima quies. Octaua alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, verùm omnes minores. Exacerbationes autem & dolores huic ad finẽ vsq; in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit vrinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudauit multum. visus est sibi à febre liber esse. Vesperi verò rursus incaluit. & dolores iidem. horror sitis. parum mente motus est. Vigesimaquarta multam vrinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus est. Nicodemus. B C

AEGROTVS XI.

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erectè obambulãs, insomnis facta est, & cibi fastidiens. & erat siticulosa, & anxia. habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristitia, febricula tenuis. Mane cõuulsiones multæ. Quum autem intermisissent conuulsiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia conuulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnum grauiorem Mulier. Thasia.

 delatio

delatio aderat,& rurius vigiliæ.exiliit.continere se non po- D tuit.multum delirauit.febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit.à febre libera.dormiuit.Penitus respuit.iudicata est. Circa tertiam autem diem vrinæ nigræ, tenues.quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundum,non subsidebat. Circa iudicationem menses multi prodierunt.

AEGROTVS XII.

Virgo Larissea.

IN Larissa virginem febris corripuit ardens, acuta.insomnis.siticulosa.lingua fuliginosa,arida.Vrinæ boni quidem coloris,sed tenues. Secunda die laboriosè degebat.non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierunt aquosa cum virore pallida.itidémque sequẽtibus diebus prodierunt eiusmodi tolerabiliter. E Quarta vrinã egeßit tenuem,paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat. mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus largè fluxit.qúmque inhorruisset,sudorem multũ calidum per totum effudit.à febre libera.iudicata est.In febribus autem,& iam iudicatæ,menses tunc primùm prodierunt. Erat enim virgo. Perpetuò verò anxia erat.horrida.faciei rubor. oculorum dolor,capitis grauitas. Huic non rediit,sed iudicata est.Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII.

Apollonius Abderitanus.

APollonius in Abderis erectè titubans obambulabat multo tempore. Erat autẽ magnis visceribus præditus.& circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum F comitabatur.& sanè tunc etiam morbo regio tenebatur.flatuosus.coloris subalbi.

Cur hic adeo laborauit.

Quum autẽ edisset ac bibisset intempestiuius carnem bubulam.incaluit parum primum.decubuit. Lacte verò vsus cocto & crudo,multo,caprino ac ouillo,& victu malo, omnium læsiones magnæ sequutæ sunt.

Nam & febres exacerbatæ sunt,& aluus nihil memorabile de ingestis egeßit.Vrinæ tenues & paucæ prodibãt.Somni non aderant.inflatio mala.sitis multa.soporosa.præcordij dextri eleuatio cũ dolore.extremitates vndique subfrigidæ. parum delirabat.Obliuio omnium quæ loquebatur.mente mouebatur.Circa decimã quartã ex qua quum riguisset incaluit,decubuit,& insaniit.clamor.turbatio.sermones multi.& rursus quies.& tũc sopor accesßit.postea vero aluus turbata.

A bata,multis,biliosis,meris,crudis. Vrinæ nigræ, paucæ,tenues.Multa molestia.Secessus variè habebant. Aut enim nigri,& pauci,ac æruginosi erant:aut pingues,crudi.& mordaces. Per tempora verò videbatur etiã lactosa egerere. Circa vigesimam quartã lenitas erat.& reliqua quidem in iisdem perseuerabant,parum autem resipiscebat:ex quo verò decubuit,nullius meminit:Rursus autẽ breui desipiebat.Omnia in peius procedebant.Circa trigesimã febris acuta. Secessus multi,tenues.delirus.extremitates frigidæ.voce destitutus.

Trigesimaquarta mortuus est. Huic perpetuò ex quo ego noui,aluus turbata. Vrinæ tenues,nigræ.soporosus.insomnis.extremitates frigidæ.delirus perpetuò.phreniticus.

B AEGROTVS XIIII.

Puerpera Cyzicena gemellas peperit, & mortua est.

IN Cyzico mulierem,quæ gemellas filias magna difficultate peperit,& non valde purgata est,primùm inuasit febris horrida,acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore.Insomnis ab initio,taciturna ac tetrica,& non obsecundans, Vrinæ tenues & decolores.siticulosa.anxia plerunque.aluus erroneo modo turbata.& rursus adstricta. Sexta ad noctem multum delirabat.nihil dormiuit. Circa vndecimam insaniit.& rursus resipuit.vrinæ nigræ tenues. Et rursus tempore interposito oleosæ. Et aluus multis tenuibus turbata.Decimaquarta cõuulsiones multæ.extremæ partes frigidæ.nihil amplius intelligebat.vrinæ suppressæ sunt.Decimasexta voce destituta est. Decimaseptima mortua est.phrenitis.

C AEGROTVS XV.

Dealcis vxor Thasia.

IN Thaso Dealcis vxorem,quæ decumbebat in Leio,febris horrida,acuta,ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur,& ad finem perpetuò,semper tacita manibus palpabat,vellebat,scalpebat,pilos legebat. Lachrymæ,& rursum risus.non dormiebat.ab aluo irritationes.nihil prodibat,parum commonita bibebat.vrinæ paucæ,tenues.Febres ad manum tenues.extremarũ partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est.tacita. Decimaquarta spiritus rarus,magnus,per tempus. Et rursus breuispira. Decimaseptima ab aluo irritatio turbulenta.postea verò ipsi potus percurrebant,neque cõsistebant.omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circuntensio. Vigesima sermones multi,& rursus sedata est. voce destituta. breuispira. Vigesimaprima mortua.

mortua. Huic perpetuò ad finem vſque erat ſpiritus rarus D magnus. Omnino nihil ſentiebat. ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut tacita perpetuò. phrenitis.

AEGROTVS XVI.

Adoleſcens in Meliboea.

ADoleſcens in Meliboea, ex potationibus & venere multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. inſomnis. & non ſiticuloſus. Ab aluo prima die ſtercora multa prodibant, cum multa defluxione. & ſequentibus multa aquoſa cum virore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tēpus. Præcordij intentio ſubmollis, oblonga ex vtriſque. Cordis E palpitatio perpetuò continua. Vrinam minxit oleoſam. decima ſenſim mēte motus eſt. moderatúſque erat ac quietus. Cutis arida & circundiſtenta. Seceſſus multi & tenues, aut bilioſi & pingues. Decimaquarta omnia exacerbata ſunt. mente motus eſt. multum delirauit. Vigeſima inſaniit. iactatio. nihil mingebat. paucos potus continebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nā æſtiuos morbos hyems ſuccedens ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens transſmutat. Quanquam ipſa in ſeipſa quæ tunc erat æſtas, nō ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine ventis. Attamē ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. F Magnam verò artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ ſcripta ſunt rectè, poſſe conſiderationem facere. ac iudicare.

Quæ & in anni temporibus & in morbis obſeruantur.

Qui enim hoc nouit, & his vtitur, non videtur mihi in arte multum falli poſſe. Oportet autem exactè perdiſcere vnamquanque temporum conſtitutionem, & ipſum morbum. Et quid boni cōmunis ſit in conſtitutione, aut in morbo. & quid mali cōmunis ſit in ſtatu. aut morbo. & qui morbus longus ſit & lethalis. & qui longus. & non pernicioſus ad vitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & ſupereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire contingit, quibus & quando, & quomodo victum præſcribere oportet.

HIPP

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER QVARTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B POST æquinoctium & poſt pleiada qualia ſunt erodētia & mucoſa, quæ caput aperuerunt, ſuprà aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam ſectus eſt, hac parte etiam nigrefactus eſt. Erat vlcus magnum in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum purū factū eſſet, lateris dolor & pectoris ſiniſtri è directo, & febres. Mortuus eſt à febre. Bilioſum reſtiario abundè coloratū. Et vſtoria adhibenti circa æquinoctiū, ſanguis multus deorſum prodiit. Seni valde vehemēter abſceſſit, non vltra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, vſto iudicatio facta eſt die ſeptima, bilioſo, ſtupido. Tertia

Antiphilus.

C poſt iudicationē ſanguinem ſpuit, ſuperſtes manebat. & recidiua facta eſt poſtea. Iudicatus eſt velut par erat. circa pleiadum occaſum primùm. Poſt pleiadū autē occaſum, bilioſus ad inſaniā vſque iudicatio facta eſt, ſuperuixit, circa nonā diem. abſq; ſudore. Circa æquinoctiū Chalcidonius à portis delatus ad forum, ex ruptione circa mammā dextrā dolens, ſpuebat aliàs atq; aliàs pallens ſubuiride. Venter egerebat. Sudor auſpicatus ſeptima, tenuit plerunq; vſq; ad octauā. Iudicatus eſt decimaquarta. Circa quadrageſimā tubercula exorta ipſi circa vtraſque aures, haud immeritò putabatur ſuppuratus fore, nō factū eſt. Pectus Ariſtodemo vſtum eſt. Philidis filio quum abſceſſus factus eſſet ex caſu, & ipſi pectus vſtum eſt. Erat autē dolor quidā etiā antea. poſt æquinoctium autūnale recidiuæ, & aliàs vſq; ad ſolſtitiū hyemale. & cū ſole æſtiuo. Acheloi vxor ſexta die abortiuit. quū eſſet ſanguinea,

Chalcidonius.

Ariſtodemus.

Philidis filius.

Achelous.

sanguinea,& horrida,& sudores. Iudicatio facta est decima- D
quarta.quot mēsium fuerit fœtus,haud scio. Masculum autē
etiā alium ad dies viginti se abortiuisse dixit, an vera dixe-
rit non scio. Circa solstitium hybernum aquilonares venti

Morbus regius.

erant. Morbo regio corripiebātur abundè colorati, & par-
tim horridi,parti in nō. Linguæ combustæ tertia die. Et tur-
bationes circa sextam & septimam, atque hæ diu durantes.
Decimaquarta ventres resistentes,& in medicationibus non

Diuersi morborum affectus.

obedientes.Pro ratione febrium etiam nulli sudores. Sple-
nes quibusdam parui ad præcordia dextra extenti, & ad ma-
nū submurmurantes.Sanguinis fluxiones,& vrinis purgatio
ac iudicatio. Multo autem magis infrà nitebantur. Nam &
hoc sub illud tempus corripiebat.Quibus nō sic erat,splenes E
verò etiam eleuati,his sanguis ex sinistra nare. Solstitium
præterierat,hyberna hyberno modo in Aquilonaribus,pau-
lo verò pòst austrina erant,ad quindecim dies. Postea verò
niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni constitutionē,
morbi regij abundè colorati vigebant,qui non sincerè iudi-
cabantur,recidiuabant.Post niues, austrina succedebant, &
pluuiæ:grauedines eruperunt,& cum febribus, & sine febri-
bus. Cuidam verò etiam,ad dentes, qui antea ex medio do-
luerat:ad dextra,supercilium,& oculos.Erant autem & rau-

Spongiæ.

cosi,& fauces inflammatæ,& glandulæ isthic spongiæ appel-
latæ intumescebant,& tubercula circa aures,& maxillā mol
lia,& cū febre sedabantur. Incipientibus febricitare fiebant
supernè, & in vtrasq; partes pleraque horū, & Spongiæ qui- F

Virginis morbus.

busdā sub autumnū & hyemem.Sed & porrigines. Et mul-
tæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant.
Sexta die virgini iudicata:sexta reuerterunt,iudicata verò

Meandri vxor.

sunt per sextam. Omnia in his temporibus sexta & octaua
iudicabātur,circa pleiadum occasus.Meandri cæci vxor sta-
tim cum pallore viride, & statim purulentū spuit circa sex-
tam,& hepatis feruor, & deorsum secessus modicus, carno-
purulenta sursum pauca, alba, lata expuebat, cibum fasti-
diens. Mortua est propè vigesimam diem. Ex vicinis

Thestoris famula.

Thestoris famula,ex vstoriis:secessu bilioso,multo: præcor-
dio intenso:Sexta die ex suppressione aluus ipsi tenuia, mul-
ta,vna vice egessit,& statim sudauit, & iudicata est, & aluus
substitit, eadem autem hora quum riguisset febricitauit, &
rursus

Thersandri vxor.

A rursus eadē hora. Thersandri vxor quum pituita alba præ-
dita nō valde esset,lactans acuta febre correpta est.Huic lin-
gua combusta est,dum alia comburerentur,sub hoc tempus:
linguáque exasperabatur,velut grandine multa. Et lumbri-
ci per os. Circa vigesimam autem non perfectè iudicata est.

Metrophanti filius.

Circa pleiadum occasus Metrophanti filius,caput percus-
sus ab alio puero,per testam: quum peruenisset ad duodeci-
mam diem febricitauit. Occasio autem erat quòd quum de-
tergeret partes circa vlcus perfricuit, & perfrigeratus est,&
labia statim sunt eleuata. Attenuata est autem cutis, multis
locis vlterius ab vlcere, quum autem sectus esset non tardè,
neque pus effluxit,neque alleuatus est. Iuxta autem verò vi-
B debatur suppurari,in maxilla ad dextram. Hac enim parte
etiam vlcus erat.Posteà & hoc non suppuratum est,& hume
rus dexter suppuratus est cito. Mortuus est circa vigesimam
quartam. Post pleiadum occasum is qui aurem doluit,cir-
ca vigesimam diem posteà voce destitutus est, & dextrarum
partium impotens, sine febre sudauit, dextra auris, dexter
oculus,consistebat non valde, & attrahebat quid ex inferna
parte. A sinistris autem distortus est oculus grauiter do-
lens,collum durum factū est,tertia hora posteaquàm doluit.

Attici seruus.

Post pleiadum occasum, seruus Attici à quartana corre-
ptus,stupidus sedatus est.Alius eodem tempore vera stupida
insania,ex phrenitide ac lethargo mixta,correptus est. Ad
coxas & crura venit dolor, quieuit, quoto die haud scio.
C Eodem tempore horridi, vomentes, & post iudicationem
cibum auersantes,& biliosi,& splenes magni, duri, dolorosi,
& sanguinis eruptiones. Quibusdam verò eodem tempore,
post pleiadum occasum, ex naribus sanguis biliosus ob sple-

Nicostratus.

nes. In Cranone vxorem Nicostrati correptā decimaquar-
ta die,statim occupauit impotentia colli,& aliarū partium,
& cibus inclusus fuit vsq; ad decimam. Spiritus densus par-
uus,impotentia,palpans digitis, delirans, sudores, distracta

Vrinarum varietas.

sunt ad dexterā partem collum,os,oculus,nasus. Vrinarum
subsidentia alba,eruum referēs,alia alba,alia ramentosa,cū
pallore subuiridis,farinam lentium referens. Huic quādoq;
velut adiposum quiddam superstabat,atque hoc aceruatum,
non multùm dispersum,velut quod in medio ipsarū pendere
solet disparatū,velut extrinsecus ex ouicula,posteà verò etiā
non

non ſubſidens mingebatur, & alia quidē talis erat,alia ſubſi- D
dens,alia talis modicè ad latitudinem diſperſa, alia contur-
bata,alia talis. Quod in medio vehi ſolet, nubeculæ ſubni-
græ ſimile,quæ putaretur craſsitudinem habere.Laxum au-
tem aliud tenue, aliud tenue tale, aliud velut equi, aliud ve-
lut ſunt caliginoſa. Qui primus delatus eſt adoleſcens,huic
vrina pura tenuis.Omnium ſeceſſus tenuis,multus ſine bile,
lingua valde aſpera.Febris adurēs,inſomnis,aluus gibboſa.
Hic mente motus eſt octaua arbitror die,proteruum in mo-
dum,exurgebat pugnabat,turpia fortiter loquebatur,quum
talis non eſſet. Huic quū vrinæ multæ tenues prodiiſſent ex
ſuppreſsione-ſomnus obortus eſt continuus,& ſudor, qui iu- E
dicatorius eſſe putabatur, ex quo talis erat forte circa deci-
mam diem. Verùm poſteà rurſus inſaniit,& breui mortuus
eſt vndecima die. Occaſionē fuiſſe puto quòd meracum mul
tū bibiſſet,priuſquàm inſaniret. Paucos habebat annos, pro-
Eumenis vxor. pemodum viginti. Eumenis vxor autumno vomuit bilem
atrā.Sed & odores manifeſti erant,& febres horridæ, & cor-
dis ſiue oſculi vētris dolores,bilioſa pauca vomebat,& lum-
bricum. Seceſſus tenues per omne tēpus. Ante pleiadum oc-
caſum deſinebant ſtatim ſanguinis eruptiones, & breuiores
erant febres ac ſtatim reuertentes breuibus recidiuis, & ci-
bum auerſantes,& velut excocti,& anxij, & cor dolentes, &
Iuuenis alter. ferini in iudicationibus,& rigore affecti, & bilioſi. Adole-
ſcens peregrinus erat,cui tertia die ſanguis ex naribus mul- F
tus fluxit, itémque quarta ac quinta. Sexta compoſitè conſi-
ſtebat,mente motus eſt.Septima die aluus ſubſtitit, ſoporo-
ſus erat. Recidiua tertia die,aluus eniti ceſſauit. Vrinam non
vidi. Circa iudicationē velut debebat. At verò circa pleia-
dum occaſum auſtrina, & pluuiæ erant, & tunc Adoleſcens
mucoſa,ſubbilioſa,viſcoſa,multa recremēta egerebat,febris
vehemens continua, lingua arida. Sexta iudicatus eſt. Septi-
ma rurſus inuaſit,dimiſit eadem die cum tremore, auris ſi-
Puer phagedænoſus quid tulerit. niſtræ fluxio viſcoſa,craſſa, die ſexta. Puero ab vlcere pha-
gedæna eroſo,dentes inferni, & ex ſupernis ac infernis ante-
riores,emergebant,cauitatem habebant. Quibus os ex pa-
lato diſcedit,his medius conſidet naſus. Quibus verò ſuper-
ni dentes anteriores,his latus eſt ſummus naſus. Qui quin
tus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet,
ting

A ſingulis paribus ad vtrunque vicinum dentem connexis, ex-
tremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa
tertium dentem ſuppurationes plures quàm iuxta alios o-
mnes. Et ex naribus fluxiones craſſæ, & à temporibus dolo-
res,ex hoc maximè fiunt. Corroditur hic, maximè quintus,
ex medio quidem nodum habebat vnum, duos autem ante-
rius. Paruus primus intrinſecus iuxta duos corrodebatur. Se-
ptimus radicem vnam craſſam,acutam habebat. Athena- Puer alter.
dæ puero maſculo doluit à ſiniſtra parte infernus dens, à
dextra ſupernus. Huius auris dextra ſuppurata eſt, dum non
amplius doleret. Poſt pleiada clemens cœlum, nubiloſum,
& caligines: iudicationes quintanæ, & ſextanæ ac ſeptima-
B næ. Iam verò etiam diuturniores: febres recidiuantes, &
quandoque erroneæ, & cibum auerſantes, & bilioſæ: & dy-
ſenteriæ cibum faſtidientes,febriculoſæ. Circa pleiadum Quæ paterentur hi.
occaſum,auſtrina fortiter erant,ſanguinis eruptiones: & fe-
bres tertianæ naturam referentes,& lenes. Qui in ſutrina
decumbebat,ſanguinem abundè bilioſum è naribus effudit.
Seceſſus modicus: iudicatus eſt ſeptima cum rigore. Seruus
in extrema caupona, quarta die ſanguinē è naribus effudit.
multa ſtatim nugabatur: aluus renitebatur. Præcordium do-
loroſum,durum. Ad ſubditam glandem ſexta die ſubierunt
mala,cū pallore viridia. Septima mane iactatio: clamor mul
tus: venarum pulſiones circa vmbilicum. In acutiſsimis fe-
bribus pulſus denſiſsimi,& maximi. Quale eſt ad veſperam
C exacerbati,tale erat in omni morbo. Cæterùm ad princi- Quæ conſideranda.
pia,conſiderandæ ſunt etiam exacerbationes, & an citius re-
deant,& continuitas, & anni tempus. Poſt pleiadum occa-
ſum,auſtrina. Quæ quinta die iudicabantur, intermiſſa vna
repetebant. At verò laxa, puſtuloſa erant, velut Acanthio Acanthio Lapyto.
Lapito. Circa pleiadum occaſum,ſubſcabra,& aſpera erant
pruriginoſa, nullas lachrymas emittentia: & magis quidem
hoc tempore. Sed & impetiginoſa turgentia. Hæc erant in
Pythodori vxore, & Capelio, cum febre, ſub cuius initium Pythodorus.
ferè Pythodori vxori coxæ impotentes. Poſt pleiadum oc-
caſum horrores: ſanguinis è naribus eruptiones. Sutor qui- Sutor Glaucius nomine.
dam ſeptima iudicatus eſt, vna intermiſſa, altera rediit.
Rurſus quarta iudicatus eſt. Alius ex his qui à Leocyde ve-
nerant,ſeptima iudicatus eſt. Alius quarta. Moſchus nona. Moſchus.
Largus

Largus sanguis ex sinistra, modicus è dextra nare. Ad deci- D
mamquartam ad iudicationem, si quatenus debebant ab ini
tio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimasepti-
ma fiebant. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruū
intus durum, foris paruum laxum, dolorosum, nihil remit-
tens, decimanona noctu factum est. Valde biliosis suppura
tis, purgatio sepiæ atramento maximè similis. Qui cucur-
bitam affixit, cùm in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum
venit, & melius habuit. Qui in ceramico ab equo lapsus est
cui non statim cucurbita affixa est: vstus est intrò, & vigesi-
ma die recruduit malum: sanguinis eruptiones fæculentæ,
& erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, masculum tri-
ginta dierum: aluus liquida, tenuia, egessit: lingua combusta E
fuit: iudicatio quarta die. Post pleiadum occasum lienosa,
vsque ad quintum diem fluebant: iudicata sunt. Cuidam se-
ptia die vrina velut erui lotura, similis ipsa sibiipsi, postea pu
ra recidiua. Intermisit etiam Megasis filio, verùm sanguis
non fluxit. Vrina velut Antigenis alba, crassa, similis. Cir-
ca solstitium hybernum, sydus non paruum, quinta & sexta
postea terræmotus. Quæ in Perintho morabatur anhelo-
sa, Antigenis vxor, quæ non sciebat an prægnans esset, men-
ses comparentes rubri. Venter aliâs atque aliâs paruus, aliâs
magnus. Tussiens semper, velut si celerius iter perfecisset.
Mensis erat octauus, sedata est prius febricitans. Apeman-
ti fratris vxor, septima die abortiuit fœmellam velut dixit
sexaginta dierum. Circa nonam turbata est, post iudicatio- F
nem, dextras partes dolebat, velut à recidiua. Hæc & conci-
piebat citò, & perdebat. Alia quædam in albis mensibus fi-
liam peperit. Alia in rubris, velut conueniebat. Horridi, an-
xij, cibum auersantes, recidiuantes, biliosi, sanguine manan-
tes, subsplenici, doloroso modo plurimi ex sinistris affecti.

Apemanti vxori hac parte oculus distortus est dexter, ad
alteram verò partem lateris mollitudo. Aristophontis fi-
lia tertia & quinta febricitauit: sicca plerunque perseuera-
uit. Venter tamen huic turbatus: ægrè iudicatio fiebat, vl-
tra triginta dies cessauit. Pustulæ ex lassitudinibus non
valde fortibus, perueniunt ad septimam liuidæ. Rigor an-
cillæ retrò Heroum obortus est At verò albæ magnæ, ne-
que ipsæ valde bonæ, graui sopore pressorum, & somnolen-
torum

Tuberculum auris.

Equo lapsus quid tulerit.

Tenedia.

Terræmotus.

Antigenis vxor.

Apemantus.

A torum: & non considentium, & bile renitente: & siue lubrica,
siue dura fuerit aluus, non considentes. Zoili fabri pulsus tre
muli tardi. Vrina & alui secessus moderatè decolor: pectinis
distentio vtrinque in directum, vsque ad vmbilicum, cum fe
bre acuta: cibum auersans, siticulosus. Filiæ ædilis apud Te-
comæum, quum obscurum esset ipsi quòd vterum gestaret,
secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando
verò biliosus: difficulter peperit: perfectè purgata est. Vomi-
tus similiter vsque ad trigesimam diem perseuerauit: postea
venter turbatus est, & vomitus cessauit. Lienteria, menses
non prodibāt per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas.

B Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio
prodibant, subfæculenta, edulia ex sanguine confecta calore
referentia, ea ex spumosis bile abundè coloratis viridia erāt.
Qui asinum ex pacto eleuauit, statim febricitauit. Tertia &
quarta, & quinta, & septima, & octaua sanguis erupit: iudica
tus est: aluus lubrica. Vir metallicus, præcordium dextrum
intentum, splen magnus: aluus intenta, subdura, spirituosus,
decolor. Huic ad genu sinistrum: recidiua, per totum iudica-
tus est. Temenæ filius habebat quid spiritus, vt viridantis
palloris esset, ad dorsum: ad manus viridantis palloris.

Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochū, arquato mor-
bo infestatus, ad quem septima die ingressus sum, octaua mo
riebatur, neque mingens, neque egerens. Præcordia magna
C & dura, & spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem
sudore humectauit præ dolore. Huius vxor eiecit fœmellam
septimestrem, septima die. Apparuit autem quarta die.
Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Desinēte ve
rò febre, spiritus non est solutus, sed intus relictus: dolor ad
manus & brachium. Recidiua per longissimum tempus
corripuit eos quibus vrinæ ante iudicationem suppressæ fue
rant. Quæ erat apud Temenen ipsius soror, cum rigore iu-
dicata est. Quum autem viridās pallor citò desineret, ma-
nus & humeri doluerunt: horum autem cessante dolore, ca-
put: oculorum palpebræ supernæ eleuatæ sunt, & lachrymæ
profluebant: reliqua non noui. Iudicata est primùm septima
die. Menandri vinitor similiter, verùm aluus ab initio te-
nuia egerebat: postea suppressa est, itémque vrina iudicata
est, nō riguit, septima die: quoniam aluus antea turbata fuit.

Zoilus.

Tecomæus

Cecrops.

Temenæ filius.

Menander.

Potamonis filio aluus non egerebat ſeptima die: duobus D
Potamonis filius.
diebus ante iudicationem riguit, quapropter neque vri-
na ſupprimebatur. Deus Hegeſiſtratio, cui ſuppuratio
Hegeſiſtratius.
iuxta oculum, ſuppuratus eſt iuxta extremum: & rurſus
ſanatus eſt oculus: & ſecundum nares pus deſcendit craſ-
ſum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abſceſ-
ſerunt. Huic circa tertiam diem ſuppuratio affutura putaba
tur: poſtea auertebatur. Derepentè verò intumuit maxil-
la, & oculi. Quibus abſceſſus ad oculos in febribus arden-
tibus, hi maxillas rubent, & ſanguinem ex naribus fun-
dunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortaſsis autem & ab-
ſceſſus ad articulos magis, non tamen clarè noui. Rigo-
res tremulis, præcordij intentio. Menſes apparuerunt de- E
cimaſeptima, iudicatio fiebat ita perpetuò. Si tamen non
ſic intus permanſiſſent, iudicabantur tertia: quędam quinta:
quædam ſeptima. Hegeſiſtratio poſtremi duo dentes par-
te inter ſe contigua corrodebantur: poſtremus habebat ſu-
pra gingiuam duos nodos, vnum iuxta cauernam, alterum
ex altera parte. Qua verò parte duo nodi erant, ibi radices
latæ ſimiles ſingulis paribus coincidebant, ad alteram par-
Mulierum diuerſi morbi.
tem medietas vna rotunda. Mulier cui ſanguis è naribus
erupit quarta & ſexta. Septima iudicata eſt, rubicunda erat.
Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta eſt circa
vigeſimam. Vigeſima præcordia æſtuoſa. Septima die
non valde ſanguis è naribus erupit. Seceſſus tenues: ad ocu-
lum dextrum circa octauam. Viro eadem, verùm ſepti- F
ma iudicatus eſt. Sublienoſus è ſiniſtra parte. Huic octo-
geſima die, & diuturniores oculi affectiones: fortaſsis quo-
niam poſt iudicationem, & quia multæ. Vxor Temenæ
Temenæ vxor.
ſpirituoſa præcordia, & intenta. Menſes per tempus appa-
ruerunt. An verò etiam prægnans fuerit, haud ſcio, aluus
primùm ſuppreſſa, & tunc vomebat: poſtea non amplius.
aluus enim multa viſcoſa ac biliosa egerebat: præcordium
non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitum
inflammatio: alui egeſtio etiam penitus procedebat. Qui-
bus cõtingentibus, melius habebat. Nam & in ſomnum de-
latio minor erat, & febris: & quodammodo facilius ſpira-
bat, quoniam ſupra malum vomitum, vomuerat. Decima-
ſexta ſenſim factus eſt ſpiritus denſus, & febris: mortua eſt.
Hæc

A Hæc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum pe
riit. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Ape-
Apemanti ſororis filius.
manti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus
amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operi-
bus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certe laſsis ad arti-
culos, non ad oculum, præcordia vero erant intenta, & ſanè
erat etiam tuſsicula quædam modicè ſicca. Quæ relinquun-
tur poſt iudicationem recidiuam faciunt, & in ipſis morbis
quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, in-
temperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in
Apemãtus
dextri lateris mollitudine, & iuxta vmbilicum paulò infe-
rius, & è dextra parte: ante dolorem vrinam cruentam min
B gebat, deſiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem
Vrina cruenta.
in directum, & hic quoque vrinam cruentã eiiciebat. Quæ
vbi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in vrinis habebant, & hoc
tertia die. Apemantus autem plurimùm fouebatur, Alter
verò non ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato ac-
Nicoſtratus.
cidit aliquid iuxta vltimas partes à dextris, inferiùs quàm
quibus in ſiniſtris, longè verò ſubter lateris mollitudinem,
vſque ab vmbilicum vtriſque. Anicula apud Soſilcum al-
Anus.
ba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, item-
que pedes, verùm minus. Erant autẽ & in partibus infra fe-
mora, etiamſi pleriſque difficilis hic exitus patet: imo & in
lumbis, & venter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituo-
C ſa non valde. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia
cura vbi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem
cura paulò moderatior erat. Coxæ verò ac cruris affectio-
nes vterinæ erant, quum dolores eſſe putarentur. Appoſito
enim ac ſubdititio medicamento odorato, ex farina & vn-
guento, contigit vt breui diſcuterẽtur ac deſinerent. Tem-
pus autem abſceſſus ad oculum annus. Circumcirca durus
fuit, cui etiã puſtulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autem
& à diſquamatis talia. Seruus in Hippolochi villa, cui in
Hippolochus.
præcordiis vtrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem
aliquantulũ habens infernè, qualis erat in fabri ferrarij vxo
re hydropica: Cui tenuia recrementa progreſſa partem ali-
quam euacuauerunt. Erat autem & hoc ipſum ad dextrũ pla
num quiddam, ſupra ea quæ circumferentiã habent eleuatũ.
Huic vmbilicus ex natiuitate denigratus erat, & vlcus pro-
X 2 fundum

fundam fiebat, & vmbilicus non valde cicatricem contrahe- D
bat, & pudendam summa parte denudatum erat, quum non
statim tale fuisset, neq; connatū, & adhuc magis fiebat. Hic
plurimùm vomebat, febris, cibi fastidiū, sanatus est. Verùm
circa septimam à decubitu diem (nam & anteà ægrotarat)
aquam multā bibens, & fortasis aliter contemnens, iactabatur
& aliquantulum conuellebatur. Desinente autē conuul-
sione, circa animaduersionem extinctus est. Antè hoc verò
vrinam aceruatam minxit, & flatus cum crepitu prodierūt,
& supernæ partes minime sunt euacuatæ. Quum autē mor-
tuus esset statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt, & reli-
quæ rubefactæ sunt velut à flagris per totū corpus, excepta
ea parte vbi tumor ille maxime eleuatus erat, & multū quo E
que calidus erat. Cuidam verò in Abderis deorsum eru-
pit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine fe-

Famula anhelosa.

bre. Tumor ad contactum suppurato similis erat. Famulæ
anhelosæ, quum vasa menstruum sanguinem funderent, an-
helationes illæ cessabant: febris fiebat, mamma sinistra su-

Olympiodorus.

pernè suppurata est, & ab initio etiam auris. Olympiodori
famulæ sanguis ex sinistra nare, & iudicata est ad vigesimā,
quemadmodum etiam febricitantibus, & secessus quales
etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hippona-

Hyle ancilla.

ctis. Hyle famula Aristidis, octaua die in pharmacorum pur
gatione, infernè signa habuit, qualia facile ferunt, & si non
præter rationem debilitantur, & neque spumosa, neque sub-

Heraclidæ vxor. Bulagoræ villa.

sanguinolēta, sed qualia sunt oua, velut Heraclidæ vxor pur- F
gata est multum, & facile tulit. Quæ in Bulagoræ villa de-
purgata erat, cœpit febricitare ex splene. (Qui verò dex-
trum præcordium habent, non quidem sublime, verùm in-
tentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicunda quum
esset, aluum in principio turbatam habuit, expactabam ad
oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma

Lachryma salsa.

mordax ex oculis prodiit, & secundum nasum, & fauces, &
aurem sinistram. Decimaquinta sudauit cum rigore, non iu-
dicabatur ante rigorem, pallida facta est valde, & faciei cir-
cumtensio ac contractio. Aurem è directo splenis ac lateris

Puerorum vitia. [F]ullo quid [obu]lerit.

dolebat. Pueris ventres turbati, & tusses siccæ: quando-
que ad humerū suppuratio fiebat in tussibus, posterioribus
diebus. Fullo collum, caput, septima manus torpida. Nona
crus

A crus torpidum, tussis cessauit, Cui maxilla distracta fuit, in
quinto mense in ventre distracta erat ad sinistram partem.

Lycinus Grammaticus. Famula quædam.

In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex spi[n]e
ne, capitis grauitas, stridebat secundum pulmonem, in labiis
vtrisque vlcera, intus rotunda, parua, postea etiam sanguinis
quid ex nare è directo manauit. Famulæ quam recens em-
ptam vidi, cui duricies in dextris erat magna non valde do-
lorosa, & venter magnus ac circumtensus, non similis hydro-
picæ, & aliàs pinguis ac mollis, & non valde difficulter spi-
rans, verùm decolor. Menses septem annis non prodierant,
facta est dysenteria, & non tenesmo tentata. Et sub hæc duri-
cies in dextra dolorosa erat, & febres tenues, & non vltra se
B ptem dies etiam aluus turbata est, secessus electrum referēs,
subuiscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est, & mēses post-
ea prodierunt, & partes secundum ventrem molles fiebant.

Minois vxor.

& corpus boni coloris ac crassum ipsi erat. Minois vxor
ex sectione, pressa ab eam administrantibus durius, marco-
rem ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deuenien
te, breui significationem de se dedit quotquot diebus super-
erat, erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in
nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa
per nares effluunt. Si verò neque dolor, neque febris, tenuia:

Hegesippus. Celeuris filius.

& fortasis feruida: Veluti tenue quidem Hegesippo, quum
ad noctē quid indidisset. Crassum verò illi in Corintho eu-
nucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis absces-
C sus an iudicent, signum est, si dum feruida sunt mala, non fe-
bricitarint: & dum molesta sunt, facilè portarint: Velut quæ

Charon. Leambius.

in sede acciderunt Charoni. Leambio verò quū intestinum
vlcerosum esse putaretur, in dysenteria pharmacis curato,
humerus & sedes vlcerata sunt in sinistra parte, citra febrē.
Cui à lateribus laterum mollitudo eleuabatur, & aliquan-
tulum dolebat, huic quū lac vberius & meracius bibisset, &
insuper dormiisset, statim nausea & calor accedebat. Deinde
ignem incēdenti, & pro cibis farinā crassiorem in craticula
costā comedenti, aluus substitit, & purulentum tamen quic-
dam egessit. Quum autē sedes esset inflāmata, sine febre &

Senis morbus.

sine dolore sufficienter erat, hoc assero. Senex in lapideis
vestibulis, lumbos doluit, & ambo crura, & vtrique dolores
descendebāt ad femora, & quandoque tibias, & aliquādo ad
X 3 genua

genua.& quum diutiſsimè durarent, recurſiones multæ fie- D
bant.tumor in pedibus,lumbis,tibia. breues inguinũ tumo-
res. venter durus.& totus pecten intenſus ac doloroſus. Ple-
runque compertus eſt ètiam veſicam durã habere ac doloro-
Quæ obſeruentur. ſam.& papularum eruptiones,& calores oculis,auribus,nari
bus,manu.Iudicationes,& alia per quæ cognoſcimus de ipſo
ægro,an ſudet,aut tangat, aut aliquid olfecerit,aut guſtaue-
rit,itémque alia cognoſcuntur. Pili,color.cutis, venæ,nerui,
muſculi,carnes,oſſa,medulla,cerebrum, & à ſanguine viſce-
ra,vẽter,bilis,alij humores,articuli,& poſtea an doluerit iu-
xta aurem,iuxta ipſam collectum tuberculum glandulã non
attingens, os non ſuppurans, & hoc diſparuit, & tunc ſtatim
febricitauit.Pulſus,tremores,cõuulſiones,ſingultus,circum- E
ſpiratio,ſeceſſus,per quæ cognoſcimus. Suppuratis oculis,
& dũ erumpũt, vlcera magna fiũt, & dũ ſecantur,profunda.
Ariſteas. & vtroq; modo oculi vlcerãtur. Ariſteas ex pago Amphilo
chi quarta die mẽte motus eſt. aluus ſubuiridia egerebat, &
ſomni ſalubres.albicãtis coloris. Quibuſdã ab initio ſub-
tremuli digiti,& labia vbi loquerẽtur,itidémq; aliæ partes:
& proterue lingua citiore ac volubiliore præditi : his rubor
in facie maximè erat. Hi ebrioſi erant, aut vomitu cõmodè
vſi intumeſcebant. Qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat,
cui tenuia,nõ bilioſa,aquoſa,multa,per ſeceſſum prodibant.
præcordium cedens & gibboſum.ſoporoſus fiebat. Circa de-
cimam quartã ad iudicationẽ maximè progreſſo,rigor ſine
tremore. diſſolutio. reſolutio. contractio ſeceſſus & egeſtio- F
nes.ſoporoſus.mẽte motus. ex ſomno non inſanijt.iudicatus
eſt circa decimamquartam. nihil è iudicãtibus contrarium.

Alius ſimiliter in principijs ſeceſſus ſubuiſcoſi. ex quibus
quod craſſum eſt iudicatorium eſt. in ſomnis poſtea ſubui-
ſcoſi, ſubbilioſi, maturi, bilioſi, non tenues : qui vbi compa-
cti fieri cœpiſſent. iudicationes celeres. Præcordium inten-
tum apparuit inflammanti, aut venarum intẽtarum modo
circa ſextam. Poſtea dormiuit ſeptima. iudicatus eſt circa
nonam, albicantis colore ambo, non fului. Quum ſeceſſus
aquoſi ſub dio expoſiti eſſent, ſupernè lenes, tenues, iſatidi
valde ſimiles fuerunt : infernè verè ſubſidentiam habebant.

Quibus in dextris diſtẽtio ſubmollis,phrenitici ſunt:ſi nõ
ſoluatur febre deſinente. Quibus autem à mollitudine ven-

A tris in hac ipſa febre,quiddã collectũ aut durum,doloroſum
fit,& valde malignum diffundi nõ poteſt,ex talibus fortaſsis
ſuppurantur. In dextris tumores eleuati,ſi quidẽ ſi quis plu-
rimum ac maximè premat,ſubmurmurarint,nõ valde ma-
ligni putandi ſunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi
pago erat, & ei qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat. Hi ſo-
poroſi erãt,& in ſomnis mente moti. Conſtitutiones quales
in quibus tẽporibus ac regionibus magis & minus ſiunt. Vi-
gores morborum,& ad iudicationẽ, & quotidie.& an citius
fiant aut ſerius,tertia quarta,circuitu.& in quibus circuiti-
bus iudicantia,tumẽtia,cruenta,& nõ. Quibus abſceſsibus
B recidiuæ fiant,venæ temporũ,& cõtractiones,& colorũ mu-
tationes ante iudicationes,ex rubro ad viridẽ ac pallidum,ſi
nõ iudicent.& cutis circuntẽſiones abſq; iudicatione.& ocu-
lorum cõtractio,corporis duritia ſicca. Qui quidẽ volentes
lachrymãtur,nõ malũ eſt. Quibus autem inuitis lachrymæ
profluunt,malum. Quibus in dentibus circuncirca viſcoſa
fiunt,malũ eſt ſubhiare ac fixis oculis intendere. Qui in ti-
bia vlcus habebat,& Attico vſus eſt,huic puſtulæ eleuatæ,
rubræ magnæ:atque hoc pro tuſsi quæ poſtea acceſsit.prius
enim nõ tuſsijt. In Aeno quicunq; capite vulnerati horridi
erant,maligni & ſuppurati ex teneſmo.ex peregrinatione
ac itinere dolor pedũ,& in turbationibus laſsitudines. Cli-
nia cibum auerſans,colliqueſcens,purulentũ,aliquando pa-
C rum cruentũ,purulentũ tumidum eiecit. Hippeæ vxor hi- Hippeæ vxor.
dropica,quæ etiam per tres annos vere incipiẽte tuſsiit, am-
plius autẽ ſuppurata eſt,ad hyemem aquoſa facta eſt.ab illis
autem pharmacis curata melius habuit.Mortua eſt ancilla.

Ex tuſsientibus qui manibus laborabant,velut ſeruus ille Qui tuſſiunt manus aguẽt.
qui ſarmenta obtorquebat,& Amyntæ filius,ambo ſola dex-
tra reſoluti ceſſauerunt,quando quidẽ perpeſsi ſunt hoc tuſ-
ſientes.Qui verò aut equitarunt,aut iter fecerunt,in lumbis
ac femoribus reſoluti ſunt. Plurimæ verò tuſſes ſiccæ erãt:
Sin minus violente ſanè. Vxor Emmyris modo nõ morbo- Vxor Emmyris.
ſo,abſq; febre,ſtupida eſſe videbatur.poſtea ad tremorẽ to- Nyctalopes.
tius corporis res ipſi deuenit,& ad colliquationem,& cibi fa-
ſtidium ac ſitim,& frigida erat. Nyctalopes qui plurimam
minxiſſent poſtea parum quiddã mingebãt. Verùm tuſsien-
tes & inſuper febrientes tubercula ad aures habebãt,erum-

pentia circa ſeptimam aut octauã diem. Emmyris filia fe- D
Emmyris filia. bricitabat,& ex aure purulẽtum fluebat,circa octauã. haud
pro cõperto habeo. Quibuſdã verò etiã dens corroſus fuit,
tertius maximè ex ſupernis. Præ omnibus autẽ hic reperi-
tur corroſus.ad hunc dolor,& quibuſdam etiã circumſuppu-
ratio. Quibus verò ad aures,hi magis tuſsiebant quàm illi.
Quibus autẽ cum febribus ad ſuppuratione͂,ſeptima rece-
dit.Cuidã poſtquam exacerbatus fuit,præcordium ſolutum
non eſt.aluo autẽ emollita,inerant pauca ſubuiſcoſa , cõpa-
cta,nõ bona vrina cruenti coloris.ſpuebat autẽ ſputum ſpu-
moſum. Ille ad quem Cynicus me induxit,ſeptima exacer-
batus eſt.circa decimamquartã iudicatus eſt.Diſparẽtia.ma-
la ſunt.purus fauces.pauca,lata,matura expuens.ex naribus E
parum ſanguinis ſtillauit.capite grauatus erat.Manuum ac
pedum diſſolutio.aluus ſoluta profuit.pedes ſemper calidi.
ſomni aderãt ipſi,& iuxta aurem nõ extuberabat,quoniam
Demarati coniux. matura ſpuiſſet. Demarati vxor , pedes etiã in horroribus
calidi:ſiue ad ſuppuratione͂ , ſiue non tendebat,periit. Senex
Senex cum vxore. qui è vita deceſsit,ægrotabat ſimul cum vxore ſua,furioſum
quiddam in ſe habebat. Poſtea verò vbi prodiiſſet,ab ipſo
lumbricus ſubcraſſius,& modicus cibus , ſtatim ſedatus,&
dormiuit,& ſanus erat hic ſenex,& corporis cutis circunten-
ſio.extremæ partes frigidæ,mollis,tremulus ab initio & la-
biis,& manibus,& voce,mente motus eſt.moderatè hiabat,
ac fixis oculis intendebat.non valde difficulter ſpirabat.die-
bus haud ſcio quot vltra viginti mortuus eſt.Quibuſdã præ- F
cordia & aluus ſubegeſſerunt cõpreſſa,aceruatim.non cum
murmuratione,velut in Abderis vermium ſpeciem præ ſe
ferentia. Quicquid cõtingit priore iudicatorios dies præ-
cedente die,& mala & bona ſigna fiunt in diebus,quibus qui
exacerbantur diuturniores fiunt:& quibus deſinentes remo-
rantur. Quædam non fideliter alleuabant,& quædã per ſe-
ipſa exacerbabãtur. Sputa peripneumonicis quibuſdã bilio-
ſa,quum deſinere volunt. Valde flaua breuia fiunt.Si qualia
ſunt quæ in principiis adſunt,talia poſtea appareant,hæc nõ
valde cõcoqui puto:ſed iudicare velut ei qui apud præcepto-
Nicippus. rem erat.& velut aliàs quoque vidi. Nicippus in febribus
per ſomnum ſemen effudit:& nihil ad peius proceſsit.& hoc
ipſum ſæpe ipſi factum eſt,& nihil læſit. Prædictũ eſt ipſi id
deſiturum.

A deſiturum,poſtquam febres iudicatæ forent.& ſic factũ eſt.
Critias in febribus ab inſomniis vexabatur quæ nouimus, Critias.
& ceſſauit etiã ipſe eadem ſomniare vnà cum iudicatione.
Alcippus quu haberet hæmorrhoidas. à curatione prohi-
bebatur. Curatus inſaniit.febre acuta ſuccedente ceſſauit. Alcippus.
In febribus acutis ſiticuloſi,à medicis potu interdicto.aut
etiam à ſeipſis abſtinẽtes,multum ſibi bibere poſſe vidẽtur:
his aqua frigida data vt reuomãt,prodeſt. Bilioſa enim ade-
runt. Quod nerui ipſi in ſeipſos trahunt,ſignũ eſt. Si quide͂
enim nerui in ſupernis manus ſauciati fuerint , manus deor-
ſum nutabit.dum ab infernis neruis trahitur. Si verò cõtrà,
vice verſa. Tuſsient ſiccam tuſsim,qui teſtes affectos habent.
B & ex tuſsi vena ſecta,ad teſtem ſolutio fit.& inflammati tuſ-
ſiunt.& in febribus ex inguinũ tumoribus inſuper tuſsiunt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPULARIBUS LIBER QUINTUS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

N Helide Olitoris vxor , febris corripuit Olitoris vxor.
ipſam acuta.& medicamenta bibens nihil
ſentiebat opis. In ventre infra vmbilicum
erat quid durum,& altius altero,& dolores
exhibebat fortes. Huc enim manibus cum
oleo fortiter compreſſum ac emollitũ eſt.
& poſtea ſanguis frequens ipſi deorſum proceſsit,& ſanata
eſt,& vixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Inſaniens Timocrates.
autem ab atra bile.bibit pharmacum.hic purgatus eſt.pur-
gatio multam pituitã ac bilem atram egerebat per diem.&
ad veſperã purgatio ceſſauit,& dolorem pertulit in purga-
tione multum.& quum polentã bibiſſet,ſomnus ipſum cor-

 ripuit,&

ripuit,& tenuit per noctem,donec ſol oriretur.In ſomno au- D
tem præſentibus nihil reſpirare videbatur,ſed mortuus eſſe.
& neque quid diceretur,neq; quid fieret,ſentiebat. Extentũ
Scomphus. autem fuit corpus & rigidum. Verum viuebat,& excitatus
eſt. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus,mortuus
eſt ſeptima delirus. Pharmacum autẽ bibit infra purgans.
Phœnix. priore ante potionẽ die mentis compos erat,& purgatus eſt
non multum.quum autem purgaretur,delirauit.Phœnici in
Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit,&
labium quod eſt ante maxillã & oculum.& neq; intrinſecus
quicquam ſpectãti apparebat,neque forinſecus ſuppurabat.
Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadẽ per- E
peſſus eſt.Mortuus eſt autẽ alter ſeptima die,& pharmacum
bibit,& nihil profuit.Verum Phœnici circulus putridus ex-
ſectus eſt.& vlcus purgatum eſt magna ex parte priuſquam
Eurida-mus. moreretur. Mortuus eſt autẽ & hic,vbi diutius vixiſſet. Eu-
ridamus in Oeniadis,in peripneumonia decima die incœpit
delirare.curatus ad mentem rediit,& ſputa erant puriora,&
morbus ad melius procedebat,& ſomno multo perfuſus eſt.
& oculi morbum regiũ contrahebant. & mortuus eſt ad vi-
ginti dies. In Oeniadis vir quidã morbo tenebatur,quum
ſine cibo eſſet,fortiter in ventre ipſius ſugebat,& dolebat.&
quum ediſſet ac cibi cõtriti eſſent,tempúſque poſt cibi eſum
aceſsiſſet,non longè poſtea idẽ hoc patiebatur.& tabeſcebat
corpus ac conſumebatur.& alimentũ ipſi non contingebat à F
ciborum eſu.& per aluum ſecedebat cibus prauus & cõbu-
ſtus.Quum verò recens cibũ accepiſſet,eo ipſo tẽpore mini-
mè ſugebat.neque dolor aderat.Hic omnis generis pharma-
ca bibens ſurſum ac deorſum purgãtia,nihil opis ſentiebat.
Vbi verò vena ipſi ſecta eſſet,in vtraque manu,donec exan-
guis redderetur,poſtea vtilitatem percepit,& à malo libera-
Eupolemus. tus eſt. Eupolemus in Oeniadis,dolebat coxã dexterã,& in-
guen, & cõmiſſuram propinquam ad coxam,ab inguine &
coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo,
multus valde,& niger,ac craſſus.& pharmacũ bibit aluum
deorſum purgãs,& multũ purgatus eſt.& melius quidẽ ha-
bebat,dolores autẽ non remittebãt. Sed ſuppuratũ habebat
& coxã,& commiſſurã in ipſa ad ſedẽ,& partem circa inguẽ,
quibus locis etiã amplius dolebat. Pus autẽ ad os magis fie-
bat,

A bat,quã ad carnẽ,in profundo, & per tempus ſic habens ne-
gligebat.donec valde debilis fiebat,poſtea cruſtæ ipſi inuſtæ
ſunt,valde multæ & magnæ,ac inter ſe propinquæ, & pus ef-
fluxit multũ ac craſſum,& mortuus eſt poſtea paucis diebus,
tum præ magnitudine ac multitudine vlcerũ,tum ex corpo-
ris debilitate.Huic ſi vna ampla ſectio inciſa fuiſſet,& per ſe
ctionẽ pus emiſſum eſſet, & ſi opus fuiſſet, etiã altera ſectio
facta eſſet:Hæc ſanè in tẽpore ſi facta fuiſſent mihi quidẽ vi-
detur quòd ſanatus eſſet.Lycon in Oeniadis,reliqua quidem Lycon.
eadem patiebatur, Verùm dolores etiã ad crus non ita valde
progrediebãtur, & nõ factus eſt ſuppuratus,ſed ſanus multo
tempore.Bibebat autẽ pharmaca,& cucurbitas adhibebat.
B & venam ſecabat.Atque his factis melius habere videbatur.
Homo quidã Athenis prurigine toto corpore vexabatur, Atheniẽſis quidam.
maximè autẽ teſtibus ac fronte,vexabatur autẽ valde vehe-
mẽter,& cutis craſſa erat per totũ corpus,& velut lepra aſpe
ctu,& ex nulla parte cutẽ apprehendere potuiſſet,præ craſsi-
tudine.Huic nemo opitulari potuit.Trãſgreſſus autẽ ad Me- Melos inſula.
lum,vbi ſunt calidæ balneæ,à pruritu quidẽ & cutis craſsitu
dine liberatus eſt,verũ hydropicus factus mortuus eſt.Athe- Atheniẽſis alter.
nis virum cholera corripuit,vomebátque & deorſum egere-
bat,& dolebat:& neq; vomitus,neque per aluum ſeceſſus, ſi-
ſti poterat,& vox ipſum deſtituebat: & ex lecto moueri non
poterat: & oculi caliginoſi ac caui erãt.& cõuulſiones tenebãt
C ab aluo,& inteſtino,& ſingultus. Verũ ſeceſſus multo copio-
ſior erat quã vomitus.Hic veratrũ in lentium ſucco bibit, &
alterum lentium ſuccũ inſuper bibit.quãtum potuit,& poſt-
ea vomuit,& coacta ſunt ac adſtricta ipſi ambo. frigidus au-
tem factus eſt, & lauabat infernè vſque ad pudenda, calida
valde multa, donec etiam ſupernæ partes calefactæ ſunt, &
viuebat,poſtera verò die,polentam bibit ex aqua. In Lariſ-
ſa vxori Gorgiæ menſes ſuppreſsi erant per annos quatuor, Gorgiæ cõiunx.
præter valde modicos.Verùm in vtero, ad quãcunq; partem
ſe inclinaſſet,pulſum exhibebãt ac grauitatem. Hæc mulier
cõcepit & peperit.& puella viua nono menſe edita eſt, vlcus Partus cũ vlcere in
habens in coxa, & ſecundæ conſequentes, ac ſanguinis flu- coxendice
xus valde multus,ſucceſſerũt,poſtridiè,& tertia die ac quar- nono mẽſe
ta,etiam grumi ſanguinis cõcreti, & febris tenebat vſque ad editus.
decem primos dies, & de cætero prodiit ipſi ſanguis ruber,
& fac

& facies fortiter intumescebat, itémque tibiæ, ac pedes am- D
bo, & alterum femur, & cibos non admittebat. Sitim autem
habebat vehementem, & frigidissima aqua conferebat. Vi-
num autem nequaquam. At venter post primum puerū mo-
dicè emollitus est, valde autem non considit sed durior erat.
dolor autem non aderat. Quadragesima verò die à prima su
perfœtatio excidit, caruncula quædam, & venter considit o-
mnésq; tumores, & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodiit, &
Pheræ. sana euasit. Mulier in Pheris caput circumcirca dolebat
multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis confer-
re neque dum caput purgaretur. Melius autē habebat, quum
menses ipsi facile prodibant. Hæc quū caput doleret, ex sub- E
dititiis odoratis ad vterum appositis opem sentiebat, & mo-
dicè depurgata est, & quum concepisset, dolores caput relin-
Mulier Larissa decimo mense abortit. quebāt. Mulier in Larissa prægnans erant. Huic decimo mē-
se sanguis prodiit multus per quatuordecim dies. Plurimus
autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta
excidit ex vtero puer mortuus, habens dextrum brachium
lateri adnatum, & tertia die noctu eadē hora qua puer, pro-
diit secunda, & purgamenta alba, deinde post hæc per tres
dies ac noctes multa moderatè prodierūt. Postea febris cor-
ripuit, per duos dies totidémque noctes, & dolebat omnem
Hipposthenes. ventrem, & coxas, maximè verò pectinem. In Larissa Hip-
posthenes peripneumonia apprehensus esse medicis videba-
tur, erat autem nequaquam. Verùm principio luctans in du-
ro loco cecidit supinus, aduersario ipsi illapso, & lauatus est F
frigida, & cœnauit, & grauior factus esse sibi videbatur. Se-
quenti autē febricitauit, & tussis apprehendit siccior, & spi-
ritus densus. Quinta die cruentum exscreauit, non multum,
& delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus &
dorsum. Sexta autem vbi sternutasset, sanguis fluxit è nari-
bus, quatuor heminarum mensura. Ad vesperā neque loque-
batur, neque sentiebat, neque quid fieret, neque quid dicere-
tur. Vndecima mortuus est. Per quinque verò dies, modò
sapiens erat, modò non. Erat & sine febre. Spiritum autē nul
lum recipiebat, neque stertorē habebat. Non enim erat spu-
Scamandrus. tum. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit,
& in osse diu disparato. Ipse verò sectus est sectione magna,
etiam ad os ipsum, & posteà vstus est & tunc die duodecima
post

A post sectionem cœpit conuulsio, & valde obtinuit, conuelle-
batur autem crus hoc vsque ad costas, & ad aliam quoq; par-
tem conuulsio progrediebatur, flectebatur autem crus, & ex-
tendebatur: & alia membra mouebat, & maxillæ compactæ
riguerunt. Hic mortuus est conuulsus octaua die post cōuul-
sionis inuasionem. Curabatur autem tepefactoriis vtriculis,
& fomētis erui, per totum corpus, & infusum per clystērem
immissum est, & tunc modicum stercoris prodiit, & pharma
cum bilem abundè purgās bibit, ac insuper catapotium de-
gluriuit, & secessit quidem, nihil autem à catapotio opis sen-
sit, & somnus modicus venit, & rursus pharmacū idem for-
B tè ad vesperam bibit, ac sole emergēte mortuus est. Videba-
tur autem multò tempore morbū ferre potuisse, nisi ex phar
maci vi periisset. Equiso Palamedis in Larissa vndecim an- Palamedis equiso.
norum, percussus est in frontem supra oculum dextrum, ab
equo; & videbatur os non sanū esse, & exiliebat ex ipso mo-
dicus sanguis, & sectus est sectione magna vsq; ad secundam
laminam, & curabatur sic habēs ipsum os, quòd etiam anteà
statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurem, & fe-
bris & rigor, & in die magis intumescebat ac dolebat tu-
mor, & ab initio febricitauit ex rigore, & oculi intumuerūt,
& frōs, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis
capitis parte. Progressus est autem tumor etiā ad sinistram,
nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat.
C Atque hęc minora erant, vsq; ad octauam diem. Vixit autem
vstus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori
imposito. At verò vlcus nullius mali causa erat. In Larissa
Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam Theophorbi filius.
vrinam mingebat, & dolebat dum & inciperet mingere, &
dum desineret, & confricabat pudendum. Hic quum bibisset
pharmacum vrinam ciens acre, in vesicā quidem nihil pro-
cessit, verùm multùm purulentū & bilem euomuit, & deor-
sum alia huiuscemodi egerebat, & ventrē dolebat, & intrin-
secus ardebat. Reliquum verò corpus frigidum erat, & totus
resolutus est, & nihil assumere volebat. Huic exulceratus est
venter fortiter valde, à vi medicamēti, & mortuus est tertia
post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans Antimachi vxor.
erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tēpore præ fa-
stidio à cibo abstinebat, & per septem dies vterum dolebat,
& cor

D & cor, & febris corripiebat, eo tempore nihil per aluum egerebat, huic datum est catapotium deorsum purgans fortius, quàm cōueniebat, & euomuit bilem cōbustam præ cibi abstinentia & febre. Nam neque vllo potu vtebatur, euomuit autem paucā violenter, & grumosa, & vbi cōcitata fuisset, ac ipsam emisisset, debilis esse videbatur, & nō volebat aquam bibens euomere. Posteà verò dolor fortis tenebat infernum ventrem: nā vlceratus enim erat à medicamento, & prodibat ipsi statim post stercus, subcruentū ramentosum. Semper autem amplior fiebat & debilitas, & cibi fastidiū: & purgamenti erant heminę quinque. Sistebatur autem aluus, aqua multa super ventrē infusa, aliud autē nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur viuere potuisse, si aquā bibere potuisset, ac statim vomere priusquam deglutiuisset. E

Onesidemi famula. Famula Onesidemi in Larissa, vlcerata est aluum & intestinum, à bile sponte cōmota, & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis, & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacū deorsum purgans in potu, debile, aquosum, ac modicū, & vomuit ab ipso multum, & infrà amplius subiit, & vesperi rediit. Postridie febris erat, sed debilis. Aluus autē vlcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die ad vesperā mortua est, quū febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur. Minime verò ideo quòd aquam frigidam biberat, donec vomitus tenebat. Postquàm autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus F per aquam, succo frigido posteà poto, sic posteà infusum per clysterem immissum est.

Eudemus. Eudemus in Larissa, hæmorrhoidas habēs fortes, ac diuturnas, quum exanguis esset, bilis cōmota est, sed leniter in corpore, & aluus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto, probè depurgatus est, & rursus bibit succum, & amplius aluus turbata est, & dolor ad præcordia consistebat. Huic quum venter non probè haberet, sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, & vomuit. Posteà quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequàm occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepēs dimisisset, febris venit: & prodiit ipsis bilis & flatus, & partim prodibat, partim intus erat, & dolor in ventre. Hæmorrhoides autem extra intestinū rectum erant. reliquo

A liquo tempore à purgationibus auspicatæ: & flatus per ipsas prodibat, & ad sternutationem principium fiebat.

Percussus hasta moritur. In Larissa vir quidam sauciatus est cominus ex manu per hastam latam à tergo, & summum eius penetrauit infra vmbilicum per multū spatium, quod liuidum erat & tumidum: postquā autem vulneratus fuit, dolor obtinebat primùm fortis, & vēter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacum deorsum purgās, & egessit modicum cruētum, & mortuus est. Videbantur intestina huius non esse sana, & venter sanguine plenus esse.

Apellæus. Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parum aberat. Corripiebatur autem morbo, à quo vexabatur noctu magis in somno, quàm inter- B diu. Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando vbi excitatus esset. Vomebat etiam nigrā. Hic purgatione à capite forti valde ad multum tempus purgabatur: & cùm pharmacum bis bibisset, sex mēses ipsum penetrauit. Erat valde vorax multi cibi: & cū corpus haberet biliosum, multùm luctatus, valde riguit: & febris corripuit, ac morbus ad noctē: postridie sanus esse sibi videbatur, & rursus altera die. Sequēti verò nocte morbus inuasit cœnatum à primo somno, & per noctē ac diem, & vsque ad cœnam tenebat. Mortuus est priusquam resipisceret.

Conuellebatur primùm circa dextras partes, faciemq; ac reliquum corpus: postea in sinistris: & quum videretur quie- C tus esse, soporem habebat ac stertebat: & rursus succedebat morbus.

Eumelus. Eumelus Larissæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas, & non poterat neque extendere, neque flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud verò nihil neque dolebat, neque edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens caput supinus, & caput ad lapidem vehementer offendit, & vertigo ipsi caliginosa offusa est, & Paulò pòst surgens, sanus erat: & soluta erant omnia, præterquam post somnum vbi excitaretur, articuli modicè ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum, & ægrotauit mēsibus tribus aut quatuor.

Virgo Larissæa. In Larissa virgo quæ sanguinem vomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, non liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem verò obsurduerunt ei aures,

res & non audiebat, nisi quis valde exclamasset. Verùm ante sanguinis vomitum debilis erat. D

Dyseridis serua.

Famula Dyseridis in Larissa, quum iuuencula esset, vbi venere vteretur, fortiter circumcirca dolebat. Aliàs autem sine dolore erat. Concepit autem nunquam. Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie, velut ex partu vehementer laboraret. Hæc cũ ante meridiem porrum edisset multum, postquã dolor ipsam corripuit vehemẽtissimus: & priores omnes excedens, exurgens asperum quiddam in ore vteri deprehendit: postea cùm ipsa animi deliquium incideret, alia mulier immissa manu, expressit lapidem asperũ magnitudine verticilli fusi: Et sana tunc statim, & postea erat.

Maliensis quidã calcatus curru.

E Maliensi currus onustus inductus est supra costas, & costas confregit: & per tempus substitit ipsi pus infra costas. Vstus sub splenem penicillis ac linamentis vtebatur, & peruenit ad decem menses. Resecta verò cute, cauerna apparuit ad tenue intestinum vtrinque procedens, & ad rhenem, & ad ossa procedebat putrida. In hoc non animaduersum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa: & aliarum carnium, quas statim eiicere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco, dum robur aliquod homo habebat. Nã ab humidis nihil remittebant, sed putrescebant. A linamentis verò inditis quũ humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat: affluebat autem isthic putridum quiddam, subnigrum, graueolens. Priusquam verò curationis aggressio fieret quotidie multum foras penetrabat. Erat autẽ F nõ probè fluidum. Cognitum est naturam morbi esse magis remotam, quàm subter cutem. Quòd si verò etiam omnia rectè facta essent, tamen non videbatur seruari posse, etiamsi ventris profluuium ipsum corripuisset.

Autonomus capitis vulnere moritur.

Autonomus in Omilo, ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta, in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animaduerti ipsum secari opus habere: deceperunt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primùm quidem ad claui culam, postea ad latus dolor fortis valde: & euulsio ad ambas manus venit. In medio enim capitis ac sincipitis vlcus habebat. Sectus est autẽ die decimaquinta, & pus prodiit nõ multum. Membrana verò cerebri imputrefacta apparebat.

Famula similiter.

Famula

mula

A mula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Ianuã quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ verò in vlcere erant. Quare cognitũ est rectè sectione opus habere. Secta est autem non velut oportebat, sed quantum relictũ est, pus in ipso factum est. Octaua, rigor, febris inuasit: habebat autem non velut oportebat, sed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona verò die reliquum resectum est: & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit: & mẽbrana cerebri pura erat: & somnus quidem occupabat: febris autem non dimittebat. Cõuulsio verò manũ sinistram inuadebat. Nam in dextris magis vlcus habebat.

Cyrenius purulentus

B Cyrenius in Omilo suppuratus factus, inferoum ventrem vstus est, triginta diebus serius quàm oportebat: & mansuetè se habebat: & resiccatum est pus in ventre. Verùm in calidissimo tempore cedens fructus pomorum, & alios cibos non conferẽtes, à febre correptus est, & à vẽtris profluuio: & mortuus est.

Hecason.

Hecason in Omilo, velut etiã alter serius vstus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria verò arripiebat ipsum, quã vbi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & vẽtris profluuio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immunditia nõ purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat: & hic quidem discessit, successerant autẽ ipsi febres, C & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quicquam, neque sitiens: & debilis, & horridus. Huic commodè quidem ablatus est morbus velut conueniebat. Opem autẽ percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem verò erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile: & mente motus est, & mortuus. Videbatur autẽ morbũ euasurus esse.

Salaminius anchora vulneratus.

Qui in Salamine in anchoram incidit, in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum & non egessit deorsum, neque remouit.

Mulier per se iugulata

Mulier quæ iugulauit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longè posteà pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exiit.

Adolescens moritur.

Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die

mortuus

mortuus est,nihil expurgatus. Verũ somnus ipsum tenebat, D
Serua bar- & sitis sedari non poterat. Serua illa cui à catapotio sursum
bara pe- quidem pauca prodibant,ac suffocabant:deorsum verò mul
rit. ta,nocte mortua est. Erat autem barbara. Quidam homo
Vir hic etiã Eubœus poto pharmaco deorsum purgãte,per tres dies pur-
perit. gabatur,& mortuus est.Habebat autem manum suppura-
Symmachi tam vsque ad cubitum. Symmachi filius à bile suffocaba-
filius. tur,noctu quum dormiret,& febris eum teneret. Pharmacũ
autem vbi bibisset,non continuit,neque purgatus est diebus
sex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat
quum noctu sanguinẽ vomuisset,postridie mortuus est, san-
guinem vomens multum,& strangulatus.Ad splenem verò,
Puer à mu & deorsum multus sanguis ipsi prodibat. Puer à mulo per- E
lo vulnera cussus ventrem & hepar,mortuus est quarta die.Spiritũ au-
tus. tem densum habebat,& non intelligebat quicquã: & febris
Hermophi tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus vndecim. Fe-
li filius. bris autem tenebat, & cibi non deorsum prodibant: & pri-
mùm quidem delirauit,nocte verò cessauit.Sequenti autem
die voce destitutus iacebat stertens,distortos habens oculos,
febricitans. Penna verò immissa vomuit bilem atram, &
quum infusum per clysterem immissum esset, stercus pro-
Aristionis diit multum.Seruæ Aristionis pes sua sponte marcore cor-
serua. ruptus obtorpuit,iuxta medium pedis intrinsecus ex obli-
quo:& ossa putrida fracta abscesserunt:& prodibant paula-
tim fistulosa: & ventris profluuium succedebat, & mortua
Mulier con est. Mulier sana,crassa,à catapotio conceptus gratia acce F
cipere cu- pto,dolorem habebat ventris,& tormen in intestino, & in-
piens. tumuit.Spiritus autem sistebatur:& desperatio erat cum do-
lore:& sanguinem vomuit nõ multum:& emortua est quin-
quies, vt vita decessisse putaretur: & neque vomitu facto
ab aqua frigida laxabatur,neque dolor præsens, neque spi-
ratio.Superfusæ verò sunt ipsi aquæ frigidæ amphoræ circi-
ter triginta super corpus:& sanè hoc solùm prodesse videba-
tur:& postea deorsum processit bilis multa. Quum autem
dolor obtineret, nihil poterat succedere: & vixit.Antander
Antãder. à catapotio accepto, cætera sanus erat. Verùm circa ve-
sicam dolorem habere videbatur: purgauit ipsam celeriter
multo purgamento: & à meridie dolor tenebat fortis val-
de: & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & ia-
ctatio

A ctatio, & vomebat, & nihil per secessum egerebat,& noctu
patiebatur, & somnus non accedebat, postridie verò egere
bat multum, & posteà sanguinem & mortuus est. Athena- Athenadæ
dæ puero masculo à Phagedæna vlcere corroso, doluit à si- puer.
nistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris
dextera suppurata est, dum non ampliùs doleret. Sutor in- Sutor subu
Pityo dum soleas veteramentarias sueret pupugit seipsum la læsus pe
supra genu in femur, & ferme longum digitum immersit. rijt.
Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito
clausum est,femur autem totum in tumorem eleuabatur,&
procedebat hic tumor vsque ad inguen & lateris mollitudi-
nem. Hic tertia die mortuus est. Quidam iuxta inguen Sagitta per
B sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè præter om- cussus eua-
nem opinionem seruatus est. Neque enim cuspis exempta sit.
est, erat enim valde in profundo: neque sanguinis eruptio
vlla memorabilis fiebat: neque inflammatio: neque clau-
dicauit. Cæterùm cuspidem inuenimus nos,ipsámq; exemi
mus,quum sex iam essent anni,ex quo sauciatus erat. Suspi-
cio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occulta-
tam fuisse, nullámque venam aut arteriam disiectam esse.
Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulò infra col Contrà al-
lum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, ne- ter.
que enim in altum ferebatur,verùm nõ multo tẽpore post-
eà exempto spiculo, distendebatur in posteriorem partem
tractus,velut opisthotonici, & maxillæ ligatæ erant,& si li-
C quorem aliquem in os sumeret,eúmq; deglutire conaretur,
rursus residebatur ad nares.Cæteráque statim peiora fiebãt,
& secunda die mortuus est. Adolescens per asperam viam Calce sub-
cursu facto,dolebat pernam,maximè inferna parte. Abscef- attrito cur-
sum autem locus accepit nullum,velut qui colligeret humo su hic perit
rem. Verùm tertia die totus locus nigrescebat, vsque ad ta-
lum,astragalum appellatum, & vsque ad cauitatem quæ est
ad pectus pedis,& quod denigratum erat, non diffringeba-
tur, sed priùs moriebatur. Viginti verò dies ex toto cursu
vixit. Qui ad oculum percussus est,percussus quidem est in
palpebram, descenderat autem cuspis altè satis,barbæ verò Supercilio
summum supereminebat.Secta palpebra, sublata sunt om- percussus
nia.Nihil erat mali.Oculus enim permansit, & compendio sine oculi
sanus factus est.Sanguis autẽ effluxit largè, & multa copia. læsione sa-
natur.

Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorum vigin- D
ti, verũ à muliercula amica ludente, lata manu percussa est
in sinciput, & tunc quidẽ vertiginẽ capta est, & sine spiritu
erat. & quum ad domũ venisset, statim febris vehemens cor-
ripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septi-
ma die circa aurem dextram pus procesśit graueolens, sub-
rubrum, ampliùs cyatho & videbatur sibi meliùs habere, &
alleuata est. Rursus augebatur febris, & in soporẽ defereba
tur, & loqui non poterat, & faciei pars dextera trahebatur, &
difficulter spirabat, & conuulsio ac tremor aderat, & lingua
detinebatur, & oculus stupidus erat. Nona mortua est.

Virgo manu aperta verticẽ percussa periit.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, E
& eius fastidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos ac
pituitam, & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco
in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medi-
camenti potio conferebat. Verùm vinum nigrum, & panis
esus, & balneorũ abstinentia, & frictio, & lenis fotus nõ cum
multo fomento, sed placidè. Cuidam quæ circa vigesimum
ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum,
accidit dolor, vomitus biliosorum, multorũ, pallidorum ac
prasinorum. Quum bibisset, cõuulsio tenebat, linguam com
mãdebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum, & erat
ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra,
insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum po-
tum, oculis, & dentibus malum est. Puella quæ de rupe ce- F
cidit, voce destituta, iactatio aderat, & vomuit ad noctẽ san-
guinem multum, quum ad sinistram aurem impegisset, am-
pliùs inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat,
stertor, spiritus densus, velut morientium. Venæ circa faciẽ
distentæ, decubitus supinus, pedes tepidi. febris debilis, vocis
interceptio. Septima vocem rupit, calores tenuiores tene-
bant, superstes mansit. . Pythocles ægrotantibus aquam, &
lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi,
& calefaciendi sunt pedes sic vt maximè excalefacias igne
& aqua. Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomo-
rum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, &
coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetíq; calidum
fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spongiam his im-
butam adhibeas. Deligare verò oportet lanis succidis, & pel-
libus

Cleomenis filius Cocus gibberosus.

Cur hæc mortua sit videto.

Quæ ex alto deciderat non periit.

Pythoclis medela.

A libus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura, &
sine dolore, & circa pubem, & in collo, similia erant tuber
cula magna, febris ante decimum diem. Tussi vexabantur
à ruptionibus. Tertio mense autem quarto venter colliqui
uit. Calores successerunt, lingua sicca, sitis, egestiones deor-
sum malignæ, mortui sunt. Qui lapide in caput percussus
est à Macedone, & corruit. Tertia die voce destitutus erat,
anxietas, febris tenuis, pulsus non valde in temporibus.
Nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed
quarta mouebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum,
& vsque ad mentum, & mortuus est. Eniates in Delo iacu-
lo ictus retro in latus, in sinistra parte, vlcus quidem sine
B dolore habuit. Tertia verò ventris dolor vehemens, non
egerebat. Infuso verò per clysterem immisso, stercus pro-
diit ad noctem, afflictio intermittebat. Sedes ad scrotum
extabat. Quarta & ad puberem, & ventrem, dolor irrue-
bat, quiescere non poterat, biliosa vomuit abundè colorata.
Oculi quales animi deliquium incidentium. Post quin
tum diem mortuus est. Calor quidam tenuis inerat. Et
qui hepar percussus est iaculo, statim calor qualis est mor-
tuorum per corpus diffusus est, oculi caui, anxietas, mole-
stia. Mortuus est priusquam concio solueretur, quum sub
diei exordium percussus fuisset. Polemarchi vxori hyeme
anginosæ, tumor sub guttur, febris multa, vena secta est,
cessauit suffocatio ex faucibus, febris comitabatur. Cir-
C ca quintam genu dolor ac tumor sinistri, & circa cor vide-
batur ipsi aliquid colligi, & respirabat velut hi qui submer
si fuerunt, respirant, & ex pectore substrepebat, velut qui
concluso ore loquuntur, Engastrimythi quasi ex ventre lo-
quentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Cir-
ca septimam aut nonam ad noctem aluus deorsum prorru-
pit, & multa liquida quæ mala putantur egesśit. Ipsa verò
voce intercepta mortua est. Ventres subpurgare oportet in
morbis, quum matura fuerint, infrà quidem, vbi considisse
videris. Signum habes, si neque anxij, aut capite grauati fue-
rint: & quum calores mitisśimi fuerint, aut quum post exa-
cerbationes cessarint. Sursum verò, in exacerbationibus.
Tunc enim etiam sua sponte eleuantur, quum anxij, & ca-
pite grauati fuerint, ac se iactarint. Ex casu vulnerato cu-

Fullo cur moritur.

Caput lapide percussus periit.

Eniates.

Quidã hepar iaculo percussus statim moritur.

Polemarchus.

Cubiti lasio.

bito, ob corruptionem cubitus ſuppuratur. Quum autem D
Cleogeniſcus. iam maturus eſt, viſcoſa ſanies exprimitur. Velut etiá Cleo-
geniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem
Demarchus. & valde ex iiſdem pus nullum. Velut Aeſchylli filio conti-
Aglaotelis filius. git. Suppuratis autem plurimis horror & febris ſuccede-
bat. Parmeniſci filio ſurditas accidit. Contulit clyſte-
Parmeniſcus. rem auricularium non adhibere. Verùm lana ſolùm indi.
ta perpurgare, & oleum infundere, aut netopum. Præci-
pere verò vt deambularet, mane ſurgeret, & vinum bibe-
Aſpaſius. ret album. Aſpaſij vxori dolor dentis vehemens, & ma-
xillæ in tumorem eleuatæ ſunt. Quum verò caſtorium &
Callimedon. piper collueret, opem ſentiebat. Callimedontis puero
contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & E
magnum, & crudum ac doloroſum, ſectio venæ brachij:
& lini torrefacti cataplaſma imponere ſubactum vino albo,
& oleo imbutum, ita vt deligetur neque calidum, neque
valde coctum. Aut cum aqua mulſa coquatur fœnigræci,
Meliſſander. aut ordei, aut tritici farina. Meliſſandro quum gingiua
dolore corriperetur, & vehementer intumeſceret, ſectio ve
næ brachij, & alumen Aegyptium in principio ſedabat.
Hydropicum laboribus fatigari oportet, ſudare, panem
Hydropis Medela. edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & ca-
put tepidè. Vinum autem album & tenue, & ſomnus au-
xiliatur. Biaati pugili quum natura vorax eſſet, contigit
vt in affectiones cholericas, bilis ſurſum ac deorſum exeun- F
Bias pugil. tis, delaberetur, ex carnis eſu. Maximè verò ex porcinis
carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, & pla-
centis ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte,
& polenta recenti. In æſtate vero affectiones cholericæ,
Timochares. & febres intermittentes. Timochari hyeme deſtillatio,
maximè in nares, quum venere vſus eſſet, reſiccata ſunt om-
nia. laſsitudo. calor ſucceſsit, caput graue, ſudor à capite mul
tus, defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam
Canis ſydus. ſanus ſudare adſuetus. Tertia die euaſit ſanus. Poſt canem
febres fiebant ſudoroſæ: & nõ perfrigerabantur omnino poſt
ſudorẽ, ſed rurſus ampliùs incaleſcebant: & longæ, & leniter
ſine indicatione, & non valde ſiticuloſæ, paucis in ſeptem &
nouem diebus ceſſabant. Vndecima & decimaquarta, &
Polycrates. decimaſeptima, & vigeſima iudicabantur. Polycratem fe-
bris

A bris inuadebat, & ſudor qualis præſcriptus eſt. Purgatio à
pharmaco deorſum facta eſt. & febris erat lenis. Rurſus in
temporibus ſudores parui, & circa collum, ad veſperam. De-
inde in totum. & rurſus incaluit. Circa duodecimã & de-
cimamquartam diem febris augeſcebat, & ſeceſſus pauci.
poſt purgationem ſorbitionibus vſus eſt. Circa decimam
quintam ventris dolor circa ſplenem, & lateris mollitudi-
nem ſiniſtram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt,
quàm frigidorum. Quum autẽ leni ac molli per clyſterem
infuſo vſus eſſet, dolor ceſſauit. Magnæ nauis guberna-
tori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ ma-
B nus confregit. inflammatio ſucceſsit, & marcor, & febris,
Subpurgatus eſt moderatè. Calores lenes, & dolores. de di-
gito quid decidit. Poſt ſeptimum diem, ſanies exibat lenis.
poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare.
Prædictum eſt opiſthotonum aduentare. Ad hoc confere-
bant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia verò die
totus conuellebatur in poſteriorem partem cum ſudore.
Sexta à prædictione mortuus eſt. Harpali filius ex liber- Harpali filius.
ta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti acce-
pit. inflammatus eſt, & doloroſus erat. & vbi repoſitus eſt,
& dolor remiſit proficiſcebatur ad agrum. rediens lumbos
doluit, lauit, maxillæ ad noctem conſerebautur, & opiſtho-
tonus aderat. Saliua ſpumoſa vix per dentes foras prodi-
bat. Tertia die mortuus eſt. Thrinon Damonis filius, ha- Thrinon.
C bebat circa tibiæ malleolum vlcus, iuxta neruum ſanè iam
purum. huic à pharmaco corroſo contigit, vt opiſthotono
moreretur. Profectò in omnibus ſuppurationibus, & his
quæ circa oculum ſunt, dolores ad noctem. Tuſſes hye-
me, maximè in auſtrinis, craſſa & multa alba exſcreanti-
bus. & febres ſuccedebant leniter, & quinta die ceſſabant.
Tuſſes autem circa quadraginta, velut Hegeſipoli. Euty- Eutychydes.
chydes ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruo-
rum diſtentionem deſiuit, vnà cum ſeceſſu deorſum. Bilem
multam abundè coloratam vomuit ad tres dies ac noctes,
valdéque rubram. & impotens erat, & anxius. Nihil autem
continere poterat, neque ex potibus, neque ex cibis. & vri-
næ ac tranſitus deorſum ſupreſsio multa, per vomitum fæx Androphanes.
molis prodiit, & deorſum quoque erupit, Androphani

vocis interceptio. ignorantia, delirium. His ſolutis ſuper- D
erat adhuc diu multis annis, & recidiuæ fiebāt. Lingua verò
per totum tempus permanebat ſicca. & ſi non collutione vte
retur, loqui non poterat, & plerunq; erat valde amara. Ali-
quando etiam dolor ad cor, quem venæ ſectio ſoluit. Huic
aquæ potus, aut aqua mulſa contulit. Veratrum nigrum
bibit. neque biliosum prodibat, ſed modicum. Tandem
hyeme decubuit, & mente motus eſt. & linguæ affectiones
ſimiles. calor tenuis ſine dolore. lingua decolor. Vox peri
pneumonica. de pectore ſtragula reiiciebat, & ſe educi iu-
bebat. Nihil autem poterat clarè loqui. Ad noctem mor-
Nicanor. tuus eſt. Nicanoris affectio erat, quum ad conuiuium E
progrederetur timor tibicinæ: quum ſub initium vocis ti-
biæ, in conuiuio tibia canere audiuiſſet, præ timoribus
turbationes. Vix ſe ſufferre poſſe dixit, quum nox eſſet.
Interdiu verò audiens, nihil commouebatur. Talia comi-
Damocles tabantur ipſum multo tempore. Damocles qui cum illo
erat, cæcutire, & corpore exoluto eſſe ſibi videbatur: & non
accesſiſſet ſanè ad præruptum locum, neque trans pontem,
neque minimi ſcrobis altitudinem tranſgredi poterat, ſed
per ipſum ſcrobem. Hæc per tempus aliquod ipſi affuerunt.

Phœnis. Phœnicis affectio ex oculo dextro talis quædam erat. ple-
runque velut fulgur elucere putabat. Quum autem non
diu ipſum continuiſſet, dolor ad tempus dextrum inſtabat,
& per totum caput ac collum. Caput intumeſcebat retro
ad verticula. & diſtentio, & duricies circum tendines. & F
vbi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non
poterat, vt qui valde diſtendebatur. Vomitus vbi facti fuiſ-
ſent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant.
Sed & venæ ſectio proderat, & veratri potio. eduxit autem
varia & omnigena, maximè verò praſina. Parmeniſco
Parmeniſcus etiam prius incidebant triſtitiæ, & decedendi è vita cupidi-
Conon. tas. Quandoque verò rurſus lætitia. Cononis ſerua ex
capitis dolore incipiente, mente mota eſt. clamor. querelæ
multæ. raro quies. Circa quadrageſimum diem mortua eſt.

Decem autem diebus ante mortem voce deſtituta, & con-
Adoleſcēs, uulſa fuit. Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupi-
nus in habitaculo quodam dormiebat. Huic ſerpens Arges
appellatus in os ingreſſus eſt. & ſanè quum ſenſiſſet, & loqui
non

A non poſſet, dentibus ſtridit, & ſerpentem deuorauit. & do-
lore magno tenebatur. & manus prætenſas adhibebat, ve-
lut qui ſtrangularetur. & iactabat ſeipſum. & conuulſus
mortuus eſt. Timocharis ſeruus, ex atrabiliariis eſſe puta- Timocharis ſeruus.
tus, à talibus ac tot viris, ſimiliter mortuus eſt circa eaſdem
dies. Nicolai filius circa ſolſtitium hybernum ex potatio- Nicolaus.
nibus horruit. ad noctem febres. poſtridie vomitus bilio-
ſus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc
plena eſſet, ſudor totius corporis ceſſauit. Diopithis ſo- Diopithes.
rori in ſemitertiana, circa acceſsionem etiam cor grauiter
dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiuſ-
modi cordis dolor etiā aliis ſimiliter aderat. Verumtamen
B ſub pleiadis occaſum, viris talia rariora fiebant. Epicharmi Epicharmus.
vxori antequam pareret, dyſenteria erat. dolor vehemens.
ſeceſſus recrementa, ſubcruenta, mucoſa. Vbi peperiſſet,
ſtatim ſanata eſt. Polemarchi vxori in morbo articulari, Polemarchus.
coxæ dolor quidam vehemens. cauſa erat quòd menſes non
prodierunt. Vox intercipiebatur, per totam noctem vſque ad
meridiem. Audiebat autem & ſapiebat, & per manum ſi-
gnificabat, quòd circa coxam eſſet dolor. Epicharmo
circa pleiadum occaſum, dolor humeri, & grauitas in bra-
chium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphrano- Euphranor.
ris filio puſtulæ velut culicum morſus, verum modico tem-
pore. poſtridie febricitauit. Siccitates multæ poſt Fauo-
C nium factæ ſunt, vſque ad æquinoctium autumnale. Sub ca-
nem æſtus magni. calidi venti. Febres ſudorificæ. Tuber-
cula iuxta aurem multis oborta ſunt. Tychon in obſidio- Tychon.
ne circa Datum, à catapulta percuſſus in pectus: & paulo
poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem
mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe aliquid de ſpicu-
lo in ſepto tranſuerſo. Et quum ipſi videretur, ad veſperam
infuſum per clyſterem adhibuit, & pharmacum deorſum
purgans dedit. Noctem primam tranſegit moleſtè. Statim
verò vbi dies illuxiſſet, & medico, & aliis, melius haberi vi-
debatur. Erat enim quietus. prædictio facta eſt, quòd vbi con
uulſio fieret, breui eſſet moriturus. Sequenti itaque nocte
moleſte habens, in ſomnis, plerunque in ventrem decum-
bens, tertia exoriente die cōuellebatur, & tunc mortuus eſt.

Billo percuſſo in deorſum, ſpiritus multus per vulnus Billus
Y 5 cum

cum ſtrepitu proceſsit ſanguis erumpebat. Vbi vero medi- D
camentum cruentis vulneribus deſtinatum adhibitum ac
Phile. deligatum eſſet, ſanatus eſt. Contigit & infelicisſimo Phi-
Phanias. les filio, denudatione in fronte facta. nona die febris. deinde
Euergetes. os liuefactum eſt. mortuus eſt. Et Phaniæ & Euergetæ fi-
lio, liuefactis oſsibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſ-
Ariſtippus ſit, & pus non comparuit. Ariſtippus in ſupernum ventrem
violenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt. ventris dolor
vehemens, & breui ardebat. deorſum verò non egerebat.
anxius erat. biliosa abundè colorata quum vomuiſſet, me-
lius habere videbatur. paulò poſt rurſus dolores vehemen-
tes, & venter velut in volutulis. calores. ſitis. & in ſeptem die-
Neapolis. bus mortuus eſt. Neapolis ſimiliter percuſſus, eadem paſ- E
ſus eſt: acri infuſo per clyſterem immiſſo, aluus deorſum
erupit. color per corpus diffuſus eſt, tenuis, pallidus, niger.
oculi ſicci, ſtupore rigidi, intus conuerſi, intuentes in corde.
Metrodorus. Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gin-
giuarum carnis ſuperexcreſcentia. Moderatè ſuppuratus
eſt. exciderunt dentes molares, & ipſa maxilla. Mulieri in
Carcinoma pectoris cur hāc necauit. Abderis, carcinoma obortum eſt circa pectus. & per mam-
mam fluebat ſanies ſubcruenta. obturata verò fluxione, mor
tua eſt. Plerique ex deſtillatione ſecundum dimidiam ca-
pitis partem dolebant. & humore ſecundum nares proce-
dente febricitabant leniter. & in quinque diebus perfrige-
rabantur. Et quæ in partu concuſſa fuit, dolor circa pectus F
& latus factus eſt. exſcreationes purulentæ. Tabes conſtitit.
febres per ſex dies. Rurſus alui profluuium. quies. febris.
aluus adſtricta eſt: & circa ſeptimam diem mortua eſt.
Anginoſa cur moritur. Anginoſa quædam dextram manum & crus doluit. febris
tenebat debilis. ſtrangulatio tertia die remiſit. quarta con-
uulſa, voce deſtituta, ſtertor, dentium contritio, maxillarum
rubor. Mortua eſt quinta aut ſexta die. Signum circa ma-
num ſubliuidum. Alia quoque in palato ſtertoroſa. lingua
ſicca, peripneumonica. non deſipiens, mortua eſt. Et in
Olyntho hydropicus, derepente voce deſtitutus, deſipiens
per noctem ac diem, mortuus eſt.

HIPPO

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SEXTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B QVibuſcunque ex abortu circa vterum, & tu-
moribus, ad capitis grauitatem cōuertitur,
& iuxta ſinciput maximè dolores, & qui-
cunque alij ab vteris: his in octo aut decem
menſibus ad coxā morbus deſinit. Acu- *Plinius hinc*
tum habentes caput, qui quidem validam *plurima*
habent ceruicem, robuſti ſunt tum aliâs, tum oſsibus. Qui *ſumpſit.*
verò caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum ca-
num eſt, & dentes inter ſe non è directo reſpondentes. Qui-
buſcunque os de palato diſceſsit, his medius conſidet naſus.
Quibus verò inde vnde dentes prodeunt, his ſummus naſus
ſimus fit. Puerorum eluceſcentiæ ſimul cum pubertate, in
quibuſdam mutationes habent etiam alias. In rhenem do-
C lor grauis. quum implentur cibo. vomunt pituitam. Quum
verò redundarint dolores, æruginoſa. & melius quidem ha-
bent. Soluuntur autem, quum cibis euacuati fuerint, arenu-
læque fuluæ ſubſident, & cruentum mingunt, torpor ſemo-
ris è directo, quieſcere non conducit. Sed exercitia, nō imple-
ri, iuuenes veratro purgare, poplitem ſecare, vrinam cienti-
bus purgare, attenuare, & mollire. Menſes aquoſis diu per-
manent. Quum verò non breui prodierint, intumeſcunt. *Menſes, fœminarum.*
In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem ca-
lidi. ex ſanguine verò plurimi. & quæ ex coxa, frigida ſunt. *Cranon.*
Quæ ad rigores fortes progreſſa ſunt, non valde miti-
gantur, niſi prope vigorem. Ante rigorem vrinarum *Lotium cū retinetur.*
ſuppreſsiones, ſi ex bonis fuerint, & aluus egerat, & ſomni
adſint. fortaſsis autem & febris modus. fortaſsis etiam quæ
ex laſsitudinibus Abſceſſus non valde, quibus rigores.

Crurum

Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbū iter fe- D
ciſſet,aut ſtatim ex morbo: eo quòd fortaſsis ex laſsitudinib.
in articulos abſceſsit ex quo crurum effœminationes.

Tubercula quæ bona,quæ nō.

Tu-
bercula extra extuberantia,& acuta,& faſtigiata, & æquali-
ter matureſcentia, & non obdura, & deorſum vergentia, &
non bifida,meliora:contraria verò,mala:& quanto plus con-
traria,peſsima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolo
res,& horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes
conſidera,& in omni morbo, quale eſt ad veſperam exacer-
bari,& annus ad veſperam,& aſcarides. Infantibus tuſsicu-
la cum ventris turbatione, ac febre continua, ſignificat poſt
iudicationem bimeſtri,in totum vigeſima die,etiam tumo-

Tumor articulorum.

res ad articulos. Si quidem infrà vmbilicum conſtiterint, E
in infernis articulis ſuperna,bonum:ſi verò ſuprà,non ſimi-
liter morbum ſoluunt,niſi ſuppurata fuerint. Quæ verò in
humeris ſuppurātur tantillis,muſtellæ cubito præditos,par-
uúmque ac macilentum brachium habentes faciunt. Sol-
uerit autem & vlcuſculorum infernè eruptio,ſi non rotunda
& profunda fuerint. Talia enim pernicioſa etiam aliàs ſunt
pueris.Soluerit itidem ſanguis fluens. Magis autē in perfe-
ctioribus is apparet.

Lachryma ſponte manans vel cōtra.

Lachrymę in acutis male habentibus,
vltroneæ quidem bonæ. Inuoluntariæ verò defluentes,ma-
læ. Quibus circumtenditur palpebra malum.

Oculorum ſigna.

Malus eſt
etiam oculus inareſcens,velut ſpuma, & obſcuratio oculorū
mala eſt.Et ſqualliditas mala,& qui intrinſecus corrigātur,
& rigentes,& qui vix cōuertuntur,& qui intus conuerſi ſunt, F
& quæcunque alia omittuntur.

Febriū differentiæ.

Febres aliæ quidem mor-
daces ſunt manui,aliæ lenes. Aliæ verò non quidem morda-
ces,verùm augeſcentes.Aliæ autem acutę quidem,ſed quæ à
manu vincātur.Aliæ ſtatim adurentes, aliæ ſemper debiles,
ſiccæ.Aliæ ſalſuginoſæ. Aliæ inflatæ horrendi aſpectus. Aliæ
ad manum humectæ.Aliæ rubicundæ valde. Aliæ valde pal-
lidæ. Aliæ liuidæ, & alia id genus. Diſtentiones corporis,
& articulorum duriciæ,malum,& ipſe diſſolutus,& confra-
ctiones articulorum,malum. Oculi audacia delyrij ſignū
eſt,& oculorum deiectiones ac peruerſiones malum.

SECTIO SECVNDA.

Dilatare,conſtringere,alia quidem,alia verò non. Hu-
mores alios quidem expellere, alios verò ſiccare, alios
autem

A autem indere,& alia quidem parte,alia verò non. Attenua-
re,craſſefacere,corpus,cutē carnes,& alia,& aliqua quidem,
aliqua verò non. Leuigare,exaſperare,indurare, mollire,
alia quidem,alia non. Excitare,torpefacere,& quęcunque
alia huiuſcemodi. Deriuare,ſubcedentia ſtatim reuellere,
renitentibus concedere. Alium humorem nō prodeuntem
ducere,prodeuntem verò ſimul effundere,operari ſimile,ve-
lut dolor dolorem ſedat. Diſsimilia,ſi vergant ſurſum ele-
uata,infernè ſoluere,& contraria per eadem:velut eſt capitis
purgatio,venæ ſectio,quando non temerè detrahitur.

Tumores quid portendant.

Ab-
ſceſſus velut glandularum tumores,ſignum quidem ſunt ea-
rum partium quæ germina habent,ſed & aliarum. Maximè
B verò circa viſcera. Maligni autem hi ſunt.

Spiritus varietas.

Spiritus parui
denſi,magni rari,parui rari,magni denſi:extra magni, intus
parui:intus magni,extra parui:alius extendēs, alius vrgens:
dupla intro reuocatio,velut ſuperinſpirationibus,calidus,fri
gidus. Medela aſsiduarum oſcitationum,ſpiratio longa. In
non potantibus, & vix,ſpiratio breuis. E directo & laterum
& præcordiorū intentiones,& ſplenis eleuationes, & è nari-
bus eruptiones,& aures è directo. Horum plurima etiam ad
oculos. Vtrum igitur omnia?aut quæ quidem ex infernis ſur
ſum,è directo:qualia ſunt quæ iuxta maxillas,aut circa ocu-
lū aut aurē?quæ verò ex ſupernis deorſum,non è directo?At-
qui & anginoſi rubores,& laterū dolores è directo. Aut etiā
quæ infra hepar ſunt ex ſupernis diſtributa,velut in teſtes ac
C varices?Conſiderāda ſunt hæc quò, & vnde, & propter quid.

Venæ temporum non conſidentes, neq; viriditas ſplendi-
da,ſi ſpiritus intus relinquatur,aut tuſsis ſicca,non ferina: vt
in articulos decumbat expectare oportet,è directo diſtentio-
num ſecundum ventrem vt plurimum.Habent autem horū
plurimi,& facies rubicūdas, & ex natura ſunt modi albidio-
ris & de naribus ſanguis non erumpit, aut parum erumpit.
& ſi quidē ex affuſis intus relinquatur, paratus eſt abſceſſus.

Sitis intus relicta,& oris reſiccatio,& iniucunditas, & cibi
faſtidium,eodem modo. Febres autem non acutæ, eiuſmodi
ſunt,verùm reuertentes. Quæ relinquuntur poſt iudicatio-
nem,recidiuas facere ſolent. Primùm itaque ſplenis eleua-
tiones, ſi non ad articulos finierint, aut ſanguinis è naribus
eruptio fit,aut dextra præcordij intenſio: ſi non penetraue-
rint

rint vrinæ. Hæc enim est interceptio vtrorunq;, & recidiuæ D
horum merito fiant. Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant, Eos verò qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, si omnino incōmodi fuerint, maximè si hi affuturi sunt: sin minus, si iam incipiant.

Quartanæ diurnæ.

Quartanæ sanguinis è naribus eruptiones ægre iudicant. Febres quæ vna die intermittentes, altera superrigēt vnà cum iudicatione, ex quinque ad septem circuitus durant.

Tertianæ.

Quæcunque tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: Quæ verò sequitur: tolerabilior plerunque est.

Tussis sicca.

Tusses siccæ parum irritantes E
à febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tussiunt: quum verò nō, minimè. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maximè contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt, & interquiescendum.

Capitis doloris medela.

Dolenti capitis partem posteriorem, recta vena in fronte secta profuit. Successione præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viscerum inflammationū qualia possint, siue ex hepate spleni, & vice versa: & quæcunque huiusmodi. Reuellere oportet, si non qua oportet repunt. Si verò qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Latæ pustulæ non valde pruri- F
ginosæ sunt:

Simon.

Quale Simon habebat hyeme, qui vbi ad ignē inungeretur, aut calida lauaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror si quis calida fomenta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse conuenit. Contraria verò siccare, & aperta esse.

Oculorum fluxiones.

Oculorum fluxiones, si aliàs conducere videtur, reuellere ad fauces conuenit. Et vbi eructatio conducit, & quæcunque alia huiusmodi. Transitus apertos esse oportet, veluti nares, & alia quibus opus est, & velut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus est, velut sudores, & alia sanè omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonum signum est. In paruis autem, contraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnum Theatrum vbi mulier retrò heroum, morbo regio superueniēte permāsit ipsi.

Apud

A Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris.

In Temenes. Lotium genitali semini tale.

In Perintho geniruræ similis vrina talis, quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi vrinæ talia sanant: quoniam neq; flatu multo, neq; stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profectò magnum erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quum adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, rectè spirans factus est: aluus ipsi expulit.

Sanguis serosus in quibus fit.

De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis, aut in his qui vigilarūt: & siue malus, siue bonus.

Lienosorū signa.

Quibus splen deorsum vergit, pedes & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quòd tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent?
B Suppurationibus vmbilicus terminus, quibus suppuraturis ventres turbantur. Splen durus non supernè, infernè, rotundus, latus, crassus longus, tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus.

Quid medico agendum erga languētes.

Circa ægrotantem administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quod in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & venæ extrinsecus, & multò biliosiores.

Concretum est, compactum est citius: vbi motum est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quòd solidum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est: Hic calidior est locus animali.

C

SECTIO TERTIA.

Caluities caussa.

CVtis raritas, ventris densitas: cutis constrictio, carnium incrementum: ventris torpor, vniuersorum confusio: vasorum immundicia, cerebri consumptio. Quapropter & caluities, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare, derepentè enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totum concidit.

Quum verò iam cōciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur, signum est, quòd corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione.

Mulier lienosa.

Mulier quam primùm curaui in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor

pler

plerunq; superne. Sed & inferne, decimaquarta. Minus his D
qui ex capite grauedine ac raucedine laborãt, vbi febre cor-
repti fuerint, recidiuæ velut puto fiunt. Quicquid suppura-
tur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul,
& abscessus. Quibusdam vbi venere vtuntur, venter infla-
tur, velut Damagoræ. Quibusdam verò in hoc strepitus, Ar-
cesilao verò etiam intumescebat. Flatuositas simul caussa
est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt
enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim mo
uet, velut nix, glacies & constringit, velut sunt eminentiæ
oblongæ & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum cir-
ca aures eminentiis, & arborum quarundam tuberculis ap- E
pellatæ. Simul caussa sunt etiam durities. Post mictionẽ con-
cretio, pueris magis, num quòd calidiores? Figuræ magis
alleuantes, velut qui sarmenta manu nectebat & obtorque-
bat, præ doloribus decũbens, arrepta paxilli summa parte su
pra seipsam infixa, inhærebat, & melius habuit. Quẽ ex mõ-
tano labore circa pontem ego vidi crura iactantem, altera ti
bia minime extendebatur, femoribus autem valde. Vrinę &
genitura non supprimebantur. Quæcunq; laterum natu-
ræ scapulas alarum modo eminentes habent, propter caussæ
debilitatem in destillationibus malignis, siue excretio fiat,
siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidẽ
magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris
posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus
enim magis exterioribus quàm interioribus corporis parti- F
bus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior: Indicat autẽ
pilus. A quibus autem aliis rigent, fortaßis vlceribus, inci-
piunt à vasis. Summa, ex natiuitate, & caussa, & plurimis
rationibus, & paulatim in cognitionem veniẽtibus colligen
tem & addiscentem an similia sint inter se, & an non similia
sint inter se: quo ex dißimilitudinibus similitudo fiat vna.
Sic sanè fuerit via. Sic etiam eorum quæ rectè se habent pro-
batio, & non rectè se habentiũ redargutio. Sanguinis ex na
ribus eruptio, aut subpallidè nigricãtibus, aut rubicundè pal
lentibus, aut subpallidis. Parùm demittentem crassefacere
oportet sicco. Aliis verò minus craßificatione opus est. Sic-
co autem opus est albo, velut galla, alumen. Postquam ve-
nere vti inciperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erum-
pit.

Damagoræ & Arcesilao quid in Venere paßi sunt.

Frigus vehemens quid faciat.

Rigores vnde incipiant.

Sanguis de narib^v quibus manet, & pueris quando incipit.

A pit. In acceßibus alij quidem strepitum edunt: velut Arce
silaus. Alij verò accessuri, horridi fiunt ac rugosi. Alij post-
quam accesserint, ventre inflantur, velut Damnagoras. Mu-
tationes cauendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire.
Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Re-
nutritio vice versa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ
extẽsio. Rugosum, leue, vtriusq; signum: itémq; subbiliosum
& subrubrum: Sic etiam detractas esse mammas, graciles au
tem sursum tractas esse & circumtensas, etiam si quis non
propterea putauerit id fieri, sed in carnosis. Claiculæ con-
spicuæ, venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficie-
bat circuitibus, luctis, multis fomentis, mala est febriculosi-
B tas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: labo-
rem labore. Ipsis venarum rubor, liuor, pallor, laterum do-
lores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, ven-
tum cum potu frigidum inducere. Occasiones vnde ægrota-
re cœperint, considerare oportet, siue capitis fuerit dolor, si-
ue auris, siue lateris. Signum sunt dẽtes, & in quibusdam in-
guinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicantia fe-
bres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio sublata est: Quibus in-
tus relinquuntur, certißimæ, recidiuæ, ac celerrimæ. Sputa
rotunda delirium significant, velut in Pleno. Qui Hæmor-
rhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, ne-
que phagædena, neque furunculis, neque ruberculis terebin
C thi figuram habentibus corripiuntur, fortaßis autem ne-
que lepris, fortaßis neque vitiliginibus. Multi tamen intem
pestiuè curati, talibus non tardè correpti sunt, & sic pernicio
sæ fuerunt: & quicunq; alij abscessus, velut fistulæ, aliorum
medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in
quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos
impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob do-
lorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam libe-
rant, aut quòd aliis sunt communicationes. Propter incli-
nationem non amplius sanguis prodit, sed iuxta humoris co
gnationem talia spuunt Conuenit quibusdam sanguinem
detrahere, tempestiuè in talibus. In aliis autem velut in his,
non conuenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tem-
pus anni, pleuritis, bilis.

Arcesilaus.

Damnagoras.

Herodicus.

Hæmorrhoidas patiẽtes à quibus tuti.

SECTIO QVARTA. D

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua verò fiente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidiuæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familia erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si verò vltra hoc, etiam sanguis è naribus largè eruperit, etiã valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior, Postquam autẽ hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia quum esset puella, densum spiritum habebat. Mulier autem facta, à partu nõ diu dolore cor E tum habebat. leuiter. magnum onus sustulit, & statim quidem in perepta pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat: & cùm hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ verò dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio verò florida: Vbi verò considisset sputum, vomitu bilioso tenui simile erat. Dolores maximè erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porróque ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis à clamore, & excãdescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primùm alumen vstum profuit. Habuit alium abscessum, fortè quòd os abscessurum esset, Abscessit sexagesima die supra aurem, sur F sum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verùm maiora. Dependent autem ex medianis membranis, Mesocolis hac parte appellatis. Hæ verò ex neruis, de spina sub ventrem. Aegrotantibus gratificationes, velut est purè præparare potus ac cibos, & ea quæ videt: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lędunt, aut facilè reparari possunt, velut frigida, vbi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, vngues, odores. Aqua decocta partim vt aërem admittat, partim vt vas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facilè ferunt. In Aeno legumina comedentes assiduæ, fœminæ, mares crurum impotentes facti sunt, & perman

Archigenes. Agasis. Capitis tumor. Quæ medicus erga languentes agat. Legumina in Aeno.

A permanserunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm vigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice versa. Calidæ naturæ frigiditas, potus, aqua, quiescere, somnus in frigore, cõtecto. somnus sedentium, erectorum nictatio. Debiles victus, frigidi: robusti verò calidi. Aquarum arte nõ præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiua: procellosa verò mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tẽpore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis est vesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter vigilandum siti
B leui somnus medela est. Siti verò ex somno, vigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima voce præditi sunt. Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autẽ magnis magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, vter testis extra appa ruerit, siquidem dexter, masculũ: si verò sinister, fœmellam protendit. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius vergit. Iustum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Si gna lethalia, per cutem, nares, calidus vapor: vbi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa verò vitalia, contraria
C sunt. Labores cibos præcedant.

Qualitas ciborum & aquarum. Sanitas. Somnus. Volucrum abundãtia. Oculi. Mortis & vitæ signa.

SECTIO QVINTA.

MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipsa sibiipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim velut & nictare, partim verò & ea quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro vsa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris saliuæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non eiusdem omnino modi. Vrinæ secessus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque huiuscemodi. Hominis anima semper producitur vsque ad mortem. Si verò efferbuerit, vnà cum morbo etiam ani-

ma corpus depaſcitur. Morbi connutriti, in ſenecta, & D per concoctionem, & per ſolutionem, & per rarefactionem deſinunt. Sanatio, contra ſententiam non conſentire affectioni. Frigidam & auxiliatur, & occidit, quæcunque ex calido ſunt. Excandeſcentia retrahit cor & pulmonem in ſeipſa: & ad caput calida ac humidum. Letitia vero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, ſomnus, viſceribus. Animæ deambulatio eſt cura hominibus. In vulneribus ſanguis concurrit, opitulandum igitur vt vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum inſtillato. Deinde lanam intus in volam manns poſitam, ſub aurem ſubdito, vt aliquid ipſi exiiſſe videatur. poſtea in ignem immittito. Dolus. Lingua vrinam ſignificat. E Linguæ virides cum palore bilioſa. Bilioſum autem à pingui: Rubicundæ verò à ſanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoſo ardore, & vterina parte. Albæ verò à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus eſt humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus: quapropter per hanc humores cognoſcimus. Si ſalſæ carnes guſtanti, redundantiæ ſignum.

Dolor auris qui leuetur.

Linguæ notæ variæ.

Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum vteri vas eſt. Hominibus ſordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara verò non. Terram mutare commodum eſt in longis morbis. Debiliores cibi breuem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures ſecato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido F ventriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis velut ſimilis eſt hæmorrhois. Augeſcentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in ventre ſunt indurat. Coitus ea quæ in ventre ſunt indurat. Eum qui veratrnm bibit, ſi citius purgare volueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in ſomno inrro magis fugit. Rigor à ſuperiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, ſiccus ardor: Superuacuatum ſiccat & ſomnus multus. Frigidiſsimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur ſi quis dum impurgatus eſt laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem ſylueſtrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinſecus frigiditas eſt, forinſecus autē dolor à ſole, igne, veſtitu, in

Sordes auris quid portendāt.

Cibaria qualia.

Deſtillationis remedium.

Coitus quibus proſit.

Veratri purgatio.

Sanguis per ſomnū intro fugit.

Cibi frigidiſsimi.

Cucumis agreſtis.

A tempore æſtiuo. Contrario verò contrario modo. Cibi partim celeriter ſuperantur, partim tardè.

Ciberum varietas.

SECTIO SEXTA.

CArnes attractices, & ex ventre, & extrinſecus. Indicio eſt ſenſus ipſe, quòd expirabile ac inſpirabile eſt totum corpus. Calidiſsima venula ſanguinis multitudine, id quod fuliginoſum eſt, exerit, & ſtatim ſecernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autem ſanguis, atra.

Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis inſtrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, ſomnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac B regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, ſanguinis autem ventrem ſecato. Vſtio, ſectio, calefactio, perfrigeratio, ſternutationes, plantarū ſucci, in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum ferueſactum, acetum, ſal. Homo ex laſſitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tuſsiuit enim ex vertice. febris acuta, ad manum ſubmordēs. Secunda die capitis grauitas, lingua combuſta fuit, naris vngui bus conſcalpta ſanguinem non effudit. Siniſter ſplen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si verò corripiantur prius, & ſuccedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quòd ſint bilioſæ. Caliditas acri- C moniæ ſignum eſt. Turbationes, tranſitus. Nā mente motis dolores laterum deſinunt: quibuſdā febres, quibuſdā non.

Quartana à quibus immunes præſtet tutóſq;

Sed cum ſudoribus. quibuſdā autem cum turbatione, quibuſdam verò cutis arida & circumtenſa ac ſalſuginoſa.

Deliratio quibus proſit.

Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa.

Per aures, ex auribus, plerunque tertio die moriuntur.

Dolor aurium magnus tertio die plerunque tollit.

Quibus cutes circumtēduntur aridæ ac duræ, ſine ſudore: quibus laxæ ſunt ac raræ, cum ſudore moriuntur. In recidiuis mutationes proſunt. His tranſmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficianrur, velut Cherioni.

Locorū mutatio quos iuuet.

Quæ irritantur ex qualibus, ſtridule faciūt aſperitates terminum præſcribunt. Quibus quidē id quod ſanum eſt, relinquitur, cauſa deorſum ſubmiſſa, eos aut purgato, aut deligato, aut eiicito, aut reſecato, aut exurito. Quibus verò nō,

non. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem **D** decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus verò colores rubicundi, nō similiter. Et quibus capita sunt quæ facilè tolerant, prodest: Quibus secus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice versa. Sputa rotunda, mentem emouent, veluti illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. Vrina multam subsidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluuium, quartana febris non vltra annum. Aurium eruptiones æstate quinta die fiunt. Quandoque verò etiam diutius durant. Ita & circa gingiuas, & circa nares suppura- **E** tiones. Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his à pipere probè affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis & violentius insuper prouocauit. Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, velut pustulæ & huiuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiūtur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet euacuationes. **F** Lycino postremum splen magnus dolorosus, in quarta aut quinta.

Sanguis de naribus fluens quibus prosit.
Quales sint qui nares humidas habent.
Rotunda sputa.
Dexippus.
Piper dentes iuuat.
Natura ossium, neruorum, venarum carnium, & cæterorum quî cognoscatur.
Lycinus.

SECTIO SEPTIMA.

Tussis.

TVsses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut vigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac niuosorum transmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque reuertebātur, quadragesima vt plurimum ab initio die: & aliquibus sanè valde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam Anginæ obortæ, quibusdam leues syderationes, aliis Nyctalopes, atq; hi magis pueris. Verùm perineumonicæ affectiones valde breues erant. Faucium verò inflāmationes post tussim, aut omnino

Anginosi.
Lusciosi.
Syderati.

parum

A parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ vero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam verò etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui verò manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotentiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & violentissimæ tusses erant quæ ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verùm omnia hæc in recidiuis fiebant. In principiis **B** vero non ita valde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfectè nō defecerunt, verùm cum recidiua affuerunt. Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem. Quidam verò parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones vlli horum fiebāt, neque leues syderationes, neque vllus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce iudicabantur. At verò Nyctalopicæ affectiones firmabantur, vt quæ etiam ex aliis causis fiebant. Fiebant autem pueris maximè. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger vt plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebāt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres nō si- **C** militer à tussi afflictæ sunt. Verùm paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt, atq; hæ seniores, & omnes superstites euaserunt. Causabar autem hoc fieri, eo quòd non similiter velut viri prodirēt, & quòd nequaquam similiter vt viri morbis corripiuntur. At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atq; hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsásque celerrime perimebant. Viris verò multis fiebāt, qui partim euaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterant, his valde mites ac toleratu faciles erant. Qui verò etiam insuper obscurè loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus verò etiam venæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimè ve-

Vocis labor & cæterorū quî ferat.
Tussis varietas.
Lusciosi pueri quî fierent.
Mulieres aliter vexabantur.
Anginæ vexatio.

rò his

verò his quibus & spiritus sublimis coeleuabatur. Hi enim D etiam incalescebant. Nam sicut scriptum est, ita consortia affectionum habebant. Et quæ quidē primùm scripta sunt, etiam sine posterioribus fiebant. Quæ verò posterius, non sine prioribus. Celerrimè autem moriebantur, vbi febrili rigore insuper riguissent. His ita pressis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ sectio, neq; quæcunque alia tentaui. Secui etiam venam sub lingua, quosdā & sursum purgaui. Hæc igitur omnino in æstate fiebant, sicut etiam eruptiones omnino multæ, & potissimum in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur.

Sanguinis venarū suppressiones faciunt animi deliquium. figura alterata, interceptio, linamētum intortum, appositio, E deligatio. Inguinum glandularúmque tumores plurimi fiebant, eo quòd hepatitis affecta esset. Erat autem & ab arteria male affecta malum signum, veluti Posidoniæ.

Posidoniæ. Quibus sanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, sed velut contracti præ siccitate erant. Et anhelosi, ac cum sudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationē ferunt, velut Posidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circuntensio ante obitum, & vmbilicus oblongus ipsi protractus est: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de vnoquoque rectè præcipi possunt, quæ partim eadem possunt, partim non: velut est talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & vbi mutatione opus est, de lecto propel- F lere timidos, & torpentes excitare ad ea quæ relinquunt.

Hydropicos citius secare oportet. tabescentes statim vrere, caput secare, & huiusmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile est enim multis genibus. Affectiones circa cor siue ventriculo osculum

Xenarchus Xenarcho, & calidum aceruatim exspirare, & vlcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis est irascentibus, si talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales sunt vbi irascuntur hi qui tales non sunt. Et alia iuxta morborum rationem, velut verbi

Tabes. caussa, Morbus tabidam speciem inducit, si talis ex natura

Tussis sicca. æger fuerit, ex tali morbo superstes euadet: & alia eodē modo. Tusses laboriosæ contingunt locos læsos, & maximè articulos.

articulos.

A articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicunque alij tales ab eadem constitutione.

Tabescentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Perinthus. Simul causa fuit tussis per hyemem populariter vagata. & aliis quicunque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam verò diuturni non sunt oborti, velut his qui dolores rhenales habēt. Sed & aliis, velut homo ille ad quem Cyniscus me adduxit.

B Dolorum in lateribus, & pectore, & aliis partibus, tempora an multum differant considerandum est. Cyniscus. Nam quum melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dysenteriis cibi fastidia mala, tum alias, tum si insuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna sunt.

Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ quæ seps vocantur. Rhenum affectiones non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbātur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa somnum fiunt eiusmodi: & quibus contraria.

Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt.

Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur, C in triplicitate perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet.

Quod citius discretum ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense: & secundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula consideranda sunt.

Victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum qualia ex qualibus, prout se habent.

Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes ingressos aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus tanta caliditas,

tas,frigiditas,craſsities,tenuitas , ſiccitas,humiditas,plenus, D
imminutus & copioſior,à quibus mutationes,quales ex qua-
libus,prout ſe habent. Continentia , aut contenta,aut in-
tus permeantia corpora. Sermonibus,ſilentio,dicere quæ
vult,ſermonibus quibus dicit , an magni aut multi,veri aut
confićti. Prodeuntia & egreſſa noſſe oportet , vnde cœpe-
runt:aut vbi deſiuerunt,aut quantum diuulſa ſunt , itémque
colores,in quibus aut caliditatem,aut ſalſuginem,aut dulce
dinem,aut tenuitatem,aut craſsitiem,æqualiter aut inæqua
liter,corpus,tempus:Mutationes quales ex qualibus habent.
Incæpit eructationem,non obtinuit. Lachrymæ volen-
ti,nolenti,multæ,paucæ,calidæ,frigidæ , craſsities, ſapor.
Sputum an per ſe exſcreet,aut tuſsiendo reiiciat.itémque E
vomitum. Solis calor,frigus,humectatio,ſiccitas:Mutatio
per qualia,ex qualibus,ad qualia ſe habet. Labores,ocia,
ſomni,vigiliæ. Quæ in ſomno fiunt.inſomnia, cubilia,&
in quibus,& ex quibus. Mentis intelligentia ipſa per ſe-
ipſam,citrà inſtrumenta ac negotia.triſtatur,lætatur,timet,
Hippothous. confidit.ſperat,velut Hippothoi domeſtica famula mentis
ſuæ per ſeipſam gnara erat:& quæ in morbo acciderāt ſcie-
Quæ obſeruanda. bat. Aetatem ab ætate diſcernere oportet,& an prius aut
poſterius quàm cōuenit,quid fiat veluti ſi reſolutus eſt hye-
me,& ſeni ætate,aut infanti,& æſtate aut prius,aut poſterius
quàm conuenit. Dentium emiſsiones,pilorum productio-
nes,genitura magis & minus,pilorum augmentum,craſsi- F
tudo,robur,imminutio.quod cognatum eſt.& quod per ſe-
ipſum,quanto magis & minus. Anni tempus.in quo & ci-
tius aut ſerius. Tempus in quo factum eſt.pluuioſum aut
ſiccum.frigidum aut calidum.ſine ventis aut cum ventis,&
qualibus ventis.Temporis in principio,aut medio,aut fine,
aut ſemper,præterito aut præſente. Morbi tempus & ho-
ra,accidentia.circuitus,& ex circuitibus maiores,& per am-
plius tempus:incrementa,& totius morbi incrementum,re-
miſsio,vigor,& magis & minus perficiens,& quādo,& qua-
liter,& in quali hora ac ætate. Populariter graſſantium
morborum modi,& ſi quis ex incipientibus incœperit ſine
vomitu,veluti aut vbi biberunt quid cōtinentes,aut parum
purgati. Febriculoſi fortaſsis valde candidi,quorum etiam
labia,qualis modus,tempora. Corpus,actio,in conſidera-
tionem

A tionem ducatur. Viſus,auditus , naſus,tactus,lingua,cogi-
tatio conſideretur. Tumores in ſupernis palpebris relicti,
dum alia circumcirca gracileſcunt,recidiuas faciunt:In ex-
tremitate verò ſubrubicundi,duri,& valde viſcoſi,& inſur-
gentes ac inhærentes in his ſunt,velut Pharſalio Polyme-
di. Erumpentes tumores aut liuores,in lippitudinibus aut Polymedes.
vlceribus : Sed & quæ deferuntur ex tuberculis ac ſuppura-
tionibus , quia ſigna ſunt. Circa menſem tormina circa
vmbilicum,& dolores,quādoque à porro : Sed & ab allio his
poſtea. Sacri ignes quibuſdam à collo.& circa has partes,
in facie iudicabuntur : Nigri etiam quibus à collo , mali
B erant:& ſi puſtulæ eſſent,malæ erant:& quibus aluus turba-
ta eſſet. Adamantus atrabiliarius à pepliis pluribus vo- Adamantus.
muit aliquando nigra,quandoque à cepis. Febres in qui-
bus vlcerantur labia , fortaſsis intermittentes : & tertianis
perfrigerationes, At amburētes ſtatim ad manum ſoluun-
tur ſemper. Quale ineſt in articulis conſiderandum,an Quāta obſeruatione dicorū debeat eſſe.
non ſuppurantur. Conſuetudo autem , ex qualibus ſani
degimus,victus modis , tegumentis , laboribus , ſomnis,re
bus venereis,mentis affectionibus. Quomodo morbos fe-
rant , à quibus quæ figuræ , ad quos locos conuerſi ſunt,
quando cœperunt , affuerunt , deſiuerunt. In quibus in-
temperans horrendus. Contrariæ in morbo victus ratio-
nes,qui facilè , qui ægrè toleratur. Victus rationes quan-
tum fieri poteſt cognoſcendæ. Nam non noſſe,multarum
C calamitatum res eſt. Bonis autem medicis ſimilitudines
pariunt errores ac difficultates. Verùm contraria facit
cauſa & occaſio. Scio quòd difficile eſt ratiocinari ac co-
gnoſcere vias,veluti ſi ſit acuto capite,ſimus , ſubaridus,bi-
lioſus,ægrè vomens,facilè vomens,niger,iuuenis qui teme-
rè vitam degit : Hæc ſimul inter ſe conſentire difficile eſt.
Cui fiſtula refringebatur,tuſsiculæ permanere impedie-
bant. Cui apex hepatis complicatus erat , eum concuſsi,
derepente dolor ſedatus eſt. Satyrus in Thaſo cognomen- Satyrus pollutione mortuus eſt.
to Grypalopex vocabatur , hic quum annorum viginti-
quinque eſſet,ſæpe per ſomnum ſemen effudit:& interdiu
quoque frequenter ipſi prodibat. Quum autem ad an-
num trigeſimum perueniſſet,tabidus fiebat,& mortuus eſt.
In Abderis palæſtræ cuſtos,qui Sthencus dicebatur , mul-
tum

palæstræ custos. tum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digres- D sus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, non subiit, verùm parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lauit, nihilo minus vigiliæ & angustiæ aderant, delirauit. Tertia die frigiditas extremarum partium, excalefactus sudauit, pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est.

Melācholici comitia lésque cōmunicant. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. Vterque verò morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si verò ad animum, atrabiliarij Melancholici dicti. In Abderis Phaethusa Pytheas. Phaethusa Pytheæ vxor, priore quidem tempore fœcunda E erat: quum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppresi sunt, postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem vbi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus euasit, & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, Mensiū defectu moritur. quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contingit etiam Namysiæ Gorgippi vxori Namysia Gorgippus in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, vnam spem esse, si menses secundum naturam prodirent, Verùm & huic prolici non potuerunt omnia no- F bis molientibus, sed paulo postea mortua est.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SEPTIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Post

A Ost canem febres fiebant sudorificę, & non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non valde siticulosę, pau cis in septimo & nono desinebant, aliis vndecimo, & decimoquarto, & decimoseptimo. Canis sydus. Polycrates. Polycrati febris, & sudor, qualis descriptus est, à medicamento purgatio deorsum vehementer, & febris adeò lenis facta est, vt obscura consisteret, præterquam in temporibus, & sudores ad vesperam, circa caput, collum, pectus. B Deinde rursus etiam per totum ventrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alui subegestiones, post purgationem vsus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores ventris iuxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuso per clysterem molli vsus esset, cessauit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itémque febrem. Cleocydes. Circa decimamsextam calores leniores esse videbantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior, spiritus autem moderatus. Quandoque verò aceruatim attractum, rursus aceruatim expirabant, ve- C lut præ animi deliquio, aut velut in vmbra desidens respirare solet, is qui per æstum iter fecit. Decimaseptima itaque die desidens in sellam, animi deliquium incidit, & multo tempore sine voce ac sensu iacebat, & vix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, vtpote faucibus resiccatis, ac omni virium exolutione præsente. Vix itaque intra seipsum erat, & calores leniores fiebant. Posteà verò desiit morbus vigesima secunda die. Pithodorus. Pythodoro eodem tempore febris continua, octauo die sudor obortus est, & rursus incalescebat. Decima rursus sudor, duodecima sorbuit succum, & vsque ad decimamquartam obscura erat, in temporibus autem comparebat, & sine siti erat, & ipse sibipsi sanus esse videbatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iusculum pulli sorbens vomuit bilem, & aluus infrà exturbata est, & febris exacerbata est, rursus desiit, & sudores

fieb

fiebant multi, & corpus totum perfrigeratum erat, exceptis D
temporibus. Pulſus non defecit. Videbatur quieuiſſe modico
tempore vt incaleſcere ſe putaret. Vigeſimaquarta quum
iam guſtaret cibos multis diebus, & pranſus eſſet, multa erat
febris, & ad veſperam delirium, accedente ſimul etiam ſom-
no. Detinebat itaque iam continua & vehemens, & quando-
que vnam, quandoque duas noctes vigilabat: reliquo verò
tempore ſomnus abundè contingebat, vt operoſum eſſet ex-
citare, & delirium in ſomno, & ſi quando ex ſomno excitatus
eſſet, vix ipſe ſuiipſius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus,
talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Poſt
ſeptimam recidiuæ ſucci exhibebantur, poſt decimamquar-
tam cibus. Circa primos ſeptem eructabat, ac remouebat: E
quandoque cum potu ſubbilioſum, citra anxietatem, donec
aluus deorſum ſoluta eſt. Sudores poſt recidiuam defecerũt,
niſi quis circa frontem eſſet tantillus vt vix ſignificationem
de ſe præberet, lingua ex ſomno ſi non collueretur, ſubalba
præ ſiccitate, & ruptiones vlcerum circa ipſam, & in labio
inferno, & circa dentes, alui egeſtiones paucæ. Circa decimã-
quintam vt recidiua facta eſt, frequentiores & viſcoſæ. De-
coctum malicorij ſedauit ipſas. Vrinæ quales ſunt diuturnæ.
Sub vltimum tempus dolor pectoris deglutienti potum, &
manus in pectore. Cuminum & ouum abſorbẽti ſedatus eſt.
linguæ raritas profuit. Quinquageſima à prima circa arctu-
rum, ſudores breues iuxta lumbos & pectus, & corpus perfri
gerabatur, exceptis temporibus, valde modico tempore. Pri- F
Eratolaus. ma & quinquageſima remiſit, nec iterum apprehendit. Era-
tolai filius circa æquinoctiũ autumnale dyſentericus fiebat,
& febris tenebat. Egeſtiones alui erant bilioſæ, tenues, mul-
tæ, & moderatæ ſubcruentæ. Dolor autem ventris vehemẽs.
Vbi ſerum & lac bibiſſet, filice candefacta immiſſa, dolores
& ſubcruentæ egeſtiones moderatiores fiebant, ſed bilioſæ
comitabantur: & ſæpe ad exonerandam aluum ſurgebat, ſed
minore dolore. Febricula verò & ægroto, & multis, omnino
nõ adeſſe videbatur per omne tempus, poſt primos ſex dies,
adeò obſcura erat. Verùm iuxta tẽpora pulſus erat, & lingua
præ ſiccitate ſubalba, & moderatè ſiticuloſus, & ſine ſomno.
Tubercula aurium. Sorbitionibus autem iam vtebatur & vinis. Quum iam ad
decimumquartum diem perueniſſet, tubercula circa aurem
oborta

A oborta ſunt, tum alteram, tum vtranq;, dura ac cruda: omnia
diſparuerunt, moderatè autem doloroſa erãt. Quum autem
non deſinerent egeſtiones, & ſemper bilioſæ eſſent, abſorben
ti herbam in farina, bilioſæ egeſtiones & dolores ad tempus
aliquod mitiores facti ſunt: liquidas verò multas ſæpe ege-
rebat, & cibos valde auerſabatur, & omni neceſsitate coa-
ctus admittebat. Calor autẽ, & lingua, & ſitis tales ſequeban-
tur quales dicti ſunt: & ſudores nulli. Obliuio verò huiuſmo- Obliuio huius quę.
di quædã. Vbi interrogaſſet de eo quod paulò anteà audiuiſ-
ſet, modico interpoſito tempore rurſus interrogabat: & rur-
ſus repetebat, velut qui non dixiſſet: & ſe deſidere obliuiſce-
batur, niſi quis ipſum commonefeciſſet: & ipſe ſibiipſi con-
B ſcius erat huius affectionis, neq; ignorabat. Spiritus qualis ſa
no. Vltra trigeſimum verò vſq; ad quadrageſimum diem, &
dolor vẽtris multum augeſcebat, & ſupinus decumbebat, &
ſe conuertere ne tantillum quidem poterat: & quia dolor ve-
hemens erat, aliis qui cibum exhiberẽt opus habebat. Alui
egeſtio erat multa, & diſcreta, tenuis, & colores vinoſi, quæ-
cunque tandem ingeſsiſſet, & quandoque ſubcruenti, & cor-
poris dolor: colliquatio extrema, & impotentia: & ne alio
quidem ſubleuante ſurgere amplius poterat. In medio verò
vmbilici ac oſsis pectoris, circa hanc ſedem adhibita manu,
talis palpitio erat, qualis neque à curſu, neque à timore circa
cor generari poſsit. Bibenti lac aſininum coctum, nouem
heminarum Atticarum menſura ad duos dies, bilioſa purga
C tio vehemens oborta eſt, & ceſſauerunt dolores, & ciborum
appetentia acceſsit. Poſtea verò bubuli lactis crudi quatuor
heminas Atticas bibit, pro vice vna cyathos duos, in diem,
primùm ſextam aquæ partẽ ammiſcens, & vini nigri auſteri
parum. Semel autem in die cibum capiebat ad veſperã. Pa-
nis erat ad menſurã dimidiæ chœnicis ſubcineritius, & pi-
ſciculus petroſus ſimplex, aut caruncula capræ aut ouiculæ.
Potus lactis poſt primos decẽ dies, ad quadraginta vſque ſine
aqua, cum vini nigri modica parte. Poſt ſeptuageſimum iam
à primo diẽ, à balneo ad noctem, ſudor exiguus obortus eſt.
Vtebatur autem modico potu, & poſt cibum potu auſterio-
re. Cteſicrati lac in farina magis quàm ſerum caprinum con Cteſicrates.
tulit, quum dolor eſſet circa totum ventrem, & dolores cum
multa ad egerendum ſurrectione, ac ſubcruenta egeſtione,
& tum

& tumor circa pedes, ferè iam ad dies vigintiquinque esset. D
Adrianus. Et Adriano eadem contulerunt. Verùm Cæneæ filio lac
Cæneas. asininum coctum. Cydis filio circa solstitium hybernum
Cydes. rigor & febris,& auris dextræ dolor,& capitis dolor. Talis
autẽ auris dolor statim à paruo puero ipsum comitabatur,
fluidus,fistulosus,& grauis odoris.Quum autem ita se habe-
ret,plerunque doloris exors erat.Tunc autem dolor erat ve-
hemens, & capitis dolor, secunda aut tertia die bilis vomi-
tus: desidenti exonerandi ventris gratia, prodiit excremen-
tum subbiliosum viscosum,velut ex ouo subpallidum.Quar
ta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat:& dolor capi-
tis ac auris vehemens,& febris. Sexta alui egestio à mercu- E
riali:& calor, & dolor cessasse videbatur. Septima velut sa-
nus.In temporibus autẽ dolor non defecit, sudor nullus ob-
ortus est.Octaua succum sorbuit,ad vesperam autẽ betæ suc
cum,& in noctem somnus:& valde doloris exors: & nona læ
tabatur ad solis occasum. Verùm ad noctem capitis & auris
vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare cir-
ca hoc tempus quum maximè doleret statim à principio. To
tam verò noctem nonam, & sequentem diem,ac noctis ma-
gnam partem,neminem noscebat. Verũ suspirans perseuera
bat.in die verò intra seipsum erat:& dolores cessabant, & ca
lor moderatior erat. Quum autẽ sorbuisset mercurialem,
vndecima egessit per aluum pituitosa,mucosa, maleolentia,
duodecima & decimatertia moderatè habebat. Decima-
quarta initio mane facto, vsq; ad meridiẽ per totum corpus F
sudabat cũ somno & sopore multo,vt operosum esset ipsum
excitare:ad vesperam experrectus est, & corpus quidem mo
deratè perfrigeratum est,in temporibus autem pulsus perse
uerabat: decimaquinta & decimasexta succis vsus est. Deci-
maseptima venit rursus dolor eorundem ad noctẽ, & dely-
rium:& pus fluebat.Decimaoctaua & decimanona ac vigesi-
ma,insani modo degebat.Vociferabatur autem attollere se
ipsum nitens,sed capiti dominari non potens, manibus pro-
tentis semper aliquid frustra venabatur. Prima & vigesima
sudor exiguus circa latus dexterum,& pectus,& caput.Vige-
sima secunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem
hoc tempore, si quidem valde conaretur, quæ volebat perfe-
ctè loquebatur. Si verò ex tempore citra conatum semiper-
fecta

A fecta,& os exolutum,& maxillæ & labia semper in motu,ve
lut qui loqui vellet,& oculorum frequens motus ac intui-
tus,& color in dextro oculo velut dictum est, subcruentus,
& palpebra superna intumuit,& iuxta maxillam rubor in fi
ne,& venæ omnes in facie manifestæ adeòque contractæ, &
oculis non amplius nictabat,sed intentè intuebatur, & pal-
pebras diducebat ad supernam partem, velut fieri solet vbi
quid in oculum incidit,& quum biberet,descendentis potus
in pectora & ventrem strepitus audiebatur,qualis & Char-
tadi.Spiritus leniter semper moderatus,lingua qualis est pe-
ripneumonicis cum pallore albicans,ab initio & semper ca-
pitis dolor.Collum semper immobile vt vnà cum capite cir
B cumageretur opus habebat,& pars secũdum spinam ex col-
lo recta ac inflexibilis,decubitus quales dicti sunt,& nõ sem-
per supinus decumbebat.At pus iam serosum album,multũ
negotij ad detegendum cum spongiis exhibebat, odor eius
valde excellens,circa postremum tempus pedum cõtactum
non valde percipiebat. Harpalidæ sorori prægnanti circa Harpalidæ
quartum aut quintum mensem,tumores circa pedes aquosi soror.
fiebant,& oculorum cauæ partes intumescebant, & totum
corpus in tumorem eleuatum erat,velut in pituita alba affe
ctis,tussis sicca,rectæ ceruicis spiratio, & eiusmodi anhela-
tio,& quandoque strangulationes à spiritu, vt sedens in le-
cto perseueraret,decumbere autem non poterat,sed etiam si
qua somni expectatio esset,desidebat. Sine febre erat leni-
C ter,& fœtus ad plurimũ tempus immobilis erat, veluti cor-
ruptus,& translabebatur.Comitabatur autem anhelatio fe-
rè ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & ecleg-
mate mellis vsa esset,& Aethiopicum cuminum in vino bi
bisset,melius habuit.Postea tussiendo eduxit multa, matu-
ra,pituitosa,alba,& spiratio illa cessauit,peperit autem fœ-
mellam. Polycratis vxori æstate circa caniculæ sydus fe- Polycrates
bris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulò
densior spiritus.Tussis & exscreatio statim ab initio, similis
purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stri
dula asperitate,facies boni coloris,in maxillis rubor, non a-
bundè coloratus,sed leniter floridus. Progressu verò tem-
poris & vox raucosa,& corporis colliquatio,& circa lumbos
eruptiones,& aluus circa postremum tempus liquidior. Se-

ptuagesima die febris extrinsecus valde friguit, in tempori- D bus autē quies. Spiritus verò frequentior fiebat. Verùm post hanc quietem spiritus densior, adeò vt sedens perseueraret, donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat, sudores praui, intuitus valde modesti, vsque ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinque. Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat.

Vetula languens euasit. Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula oborta est: quæ quum iam desineret, colli dolor vsque ad spinam & lumbos, & harum partium non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ, & dentes in seipsos, plus quàm vt specillum admitterent, & vox balbutiens, eo quòd resolutum, & immobile ac debile esset corpus, prudens tamen E erat. Calefactoriis & aqua mulsa tepida, tertia ferè die hæc laxauit, & postea succis & iusculis sana euasit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit.

Vnctor. Apud Harpalidem vnctor, crurū ac manuum impotētior circa autumnum factus, bibit temerè medicamentum sursum ac deorsum purgans, ex purgatione febris, & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret vt inter loquendum anhelaret, similiter vt anginosus raucosus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verùm tumor non erat. Febris autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mammam sinistram. Quum autem exurgeret, aut cōmoueretur, F anhelatio multa, & sudor à fronte & capite, & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto vtebatur. Postquam autem febres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delinctu multo. Vbi præteriissent dies quatuordecim omnia desierunt, & manuum ac crurum non longè postea potens factus erat. Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus, & infra alui egestio, vigiliæ, & iuxta splenem tumor rotundus. Tertia die mane surrexit, strepitu circa ventrem citra dolorem percepto. Vbi verò aluum exoneraret, sanguinis recentis plus quàm congij mensura subiit, & vbi iterum atque iterum cohibuisset, grumi concreti, anxietas circa cor & os ventriculi & sudor per totum ferè corpus, & febricula frigescere videbatur, & primùm prudens erat, progrediēte verò die, &

A die, & inquietudo maior, & anxietas, & spiritus paulò densior, & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat, & quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhiberent aliqui succos, & aquam de farina crassa in ipsa macerata, non cessauit: sed spiritus, ad vesperā valde multus erat, & iactatio multa, & ad dextera, & ad sinistra transmouens seipsum nullo tempore quiescere poterat, pedes frigidi. In temporibus & capite calor magis propinqua iam morte, & sudores multi, & bibenti strepitus audiebatur, circa pectus & ventrē descendentis potus. Quod verò pessimum erat, vbi dixisset sibi aliquid infra subire velle, & oculis intente intuitus esset, non diu se B cohibens mortuus est.

Hermoptolemos. Hermoptolemi vxori hyemis tempore febris, & capitis dolores, & quum bibisset, vt quæ difficulter deglutiret, surrexit, & cor se sanasse dixit, lingua liuida ab initio. Occasio videbatur ex horrore post balneū facta esse. Vigilabat & nocte & die. Post primos dies interrogata, non adhuc solùm caput, sed & totum corpus se dolere dixit. Sitis quandoque vehemens, quādoque moderata. Quinta & sexta & vsque ad nonam fermè delyriū, & rursus ad seipsam loquebatur semiperfecta cum sopore, & aliquādo manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinum quēdam frigidum ad caput situm, etiam pectoribus adhibebat, & stragula quandoque reiiciebat, & in oculo dextro subcruentum quid erat, & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris semper pessima est. Ex aluo egerebat ab initio qui- C dem subfulua, posteà verò aquosa valde, & huiusmodi coloris. Vndecima moderatius calida esse videbatur, & quandoque sitis exors fiebat, adeò vt nisi quis dedisset, non peteret. Somni post primùm tempus contingebant moderatè interdiu, ad noctem vigil erat, & ad noctem magis dolebat. Nona venter exturbatus est aquosis excrementis. Similiter etiam vndecima. Sequentibus verò moderatè multum ad egerendum surgebat, & talis egestio erat. Erant autē in prioribus diebus indignationes & eiulationes, velut pueri, & vociferatio, & timores, & circunspectiones, vbi sopore excitata esset. Verùm decimaquarta operosum erat ipsam continere exilientem ac clamantem derepēte & pertinaciter, velut ex plaga, & vehementi dolore ac timore, velut si quis ipsam

apprehensam modico tēpore detineret Deinde rursus quie- D
tem habebat,& sopore pressa dormiens perseuerabat omni-
no non videns, quandoque neque audiens, & totam hanc
diem ad vtrunque, modo ad tumultus, modo ad quietem
transmutabat. Sequenti nocte per aluum subiit quid cruen-
ti, velut mucosum: & rursus velut limosum: posteà prasina
valde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & ti-
mores,& vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem effera-
tio,& indignatio,& eiulatio, nisi ipsi cito quod vellet porre-
ctum esset, & cognoscebat quidem omnes & omnia statim
iam post primos dies,& oculi subcruentū illud sedatum est.
Verùm insania iuxta temporis occasionem, & vociferatio,
& mutatio prædicta sequebatur ad soporem, audiebat inæ- E
qualiter, aliqua valde,& si submisse quis loqueretur: aliqua
verò clarius eloqui oportebat. Pedes semper æqualiter cum
reliquo corpore calidi, vsque ad extremos dies. Verùm deci
masexta minus. Decimaseptima moderatius quā aliis die-
bus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se cōtrahens ma-
gis febricitabat,& sitis multa erat, reliqua similia sequeban-
tur. Tremores autem circa manus fiebant,& aliquantum cō
cutiebat caput, & oculorū intuitus praui,& sitis vehemens,
vbi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat.
neque auellere ipsi poterant, lingua sicca, valde rubicunda,
& os totum ac labia vlcerata erant ac sicca,& ambas manus
ad os admouens manducabat quum tremula esset, & si quis
aliquid ad manducādum aut sorbendum obtulisset, largè ac F
furiosè deglutiebat ac sorbebat,& signa circa oculos mala.
Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores
quandoque incidebant ipsi, adeò vt contraheret corpus, &
contegeretur,& anhelaret, crura distendebantur, & pedes
frigidi erant. Sitis similis, & mentis affectiones similes, &
surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenui
bus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema
tertia & vigesima, oculus magnus mane erat, & circunspe-
ctio breuis, & quietem agebat, quandoque etiam absq; con
tectione ac sopore. Ad vesperam verò dextri oculi motus,
qualis videntis, aut aliquid volētis, ab externo angulo ad na-
sum cognoscebátque & interroganti respondebat. Vox post
multa subblæsa.& præ vociferatione fracta ac raucosa.
Amph

A Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor & tussis. Amphi-
& alui egestiones multæ, aquosæ,& subbiliosæ, & febris ces phrades.
sasse videbatur circa septimā. Tussis aderat. Color subalbi-
dus ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpalli-
dum spuebat. Spiritus progressu morbi semper dēsior,& an-
helatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbi-
tionibus vtebatur, prudens per omne tēpus, circa vigesimā
octauam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras.

Caupo peripneumonicus, aluus statim subibat. Circa quar Caupo.
tam sudor multus, febricula cessasse videbatur, tussicula nul
la, vt ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris,
sudor octaua. Nona excreauit pallidum, decima subibat al-
B uus aceruatim non sæpe. circa vndecimam mitius habebat.
Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occa- Hermopto
sum febris accessit. Tussis non valde, lingua peripneumoni- lemus.
ca, nona exudauit, totus frigefactus est, velut videbatur, ob-
tulerunt ipsi succum, circa meridiem calescebat. Vndecima
sudor,& aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula acces-
sit. Decimaquarta pallidum excreauit,& stertebat. Deci-
maquinta quum per totum tempus prudēs mansisset, mor-
tuus est. Alius quidam in palato stertens, lingua sicca, pe-
ripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius ad- Posidonius
huc æstate instante, iuxta pectus.& præcordia,& latus mul
to tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea
suppuratus fuerat, hyeme verò quum inhorruisset, dolor au
C gescebat.& febricula tenuis, & excreatio purulenta, tussis
cum stridula asperitate circa fauces,& stertens, quum pru-
dens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte peni- Bales.
tus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra,& vocem læse
rat inter aberrandum, oculi colorati, natantes velut dormi
tantium, color reliqui corporis non valde velut in morbo
regio, sed subpallidum, liuidum. vox praua. lingua obscura,
peripneumonica, non prudens. Spiritus ad manum malus,
non densus, neque magnus, frigidi pedes lapidosi. Circa no-
nam mortuus est. Quædam apud Metronem anginosa dex Anginosus
teram manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis suf- perit.
focatio die tertia remansit. Septima cōuulsa. vox intercerta.
Stertor, dētium collisio ac cōsertio, maxillarum rubor. Hæc
non longè vitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Si-

 gnum

Bion hydropicus. gnum circa manum ſubliuidum. Bion ex hydropico diu- D
turno cibum auerſabatur ad multos dies.& vrinæ ſtillici
dio vexabatur. In ſiniſtro genu abſceſſus fiebat.ſuppuratus
Creſiphon. eſt.mortuus eſt. Creſiphon hydropicus ex febre ardente
multa,& prius hydropicus ac ſplenicus,valde repletus eſt &
ſcrotum,& crura,& peritonæum membranā aluum ac inte-
ſtina ambientem. Ad finē tuſsis & ſuffocationes fiebant ad
noctem,magis à pulmone, velut pulmonicis ac tabeſcenti-
bus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus,rigor,fe-
bris.circa femur dextrum intus ad venā mediam ab ingui-
ne collectio velut ignis feri,ſubliuidum habens ruborem.ad
noctem cordis ac oris ventriculi dolor.& non longè poſtea
vocis interceptio ſtrangulatio cum ſtertore.& mortuus eſt. E
Prodromus. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce priuatus,no-
ctem & diem delipiens,mortuus eſt. Prodromi filius,æſta-
te ſubblæſus,æſtuoſus.lingua ipſi ſubarida.obſcura.egeſtio
alui deorſum multa.Superſtes euaſit. Leophorbidæ febris
Leophorbidæ. acuta poſt ſolſtitium hybernum.præcordiorū & ventris do-
lor alui egeſtiones liquidæ,bilioſæ,multæ.& interdiu ſopo-
roſus.lingua peripneumonica.tuſsis non inerat. Duodeci-
ma nigra pauca & praſina egeſsit. Decimaquarta febricula
ceſſaſſe videbatur. Poſtea verò ſorbitionibus vtebatur.De-
cimaſexta os valde ſalſuginoſum ſiccum fiebat.ad ſummam
veſperam horror febris. Vigeſima prima circa meridiem
rigor,& ſudor.febris deſiit,verùm calor adhuc ſuberat te-
nuis.ad noctem rurſus ſudor.& vigeſima ſecunda ad noctem F
ſudor.& calor remiſit. At prioribus diebus omnibus ſine ſu-
dore erat.Aluus autem humecta fuit etiam in putata poſtea
Theocles. recidiua. Quæ ſupernè habitabat Theoclis cognata, ſub
pleiadas febris acuta.ſexta videbatur ceſſaſſe.lauit velut fe-
bre ſedata.ſeptima mane maxilla valde rubicunda,vtra non
memini. In veſpera febris venit multa.& animi deliquiū,
& vocis interceptio erat non longè verò poſtea ſudor.&
Theodotus. quies ceſſante morbo ſeptima die. Theodori vxori in fe-
bre vehementi ſanguinis eruptio facta eſt,hyeme,vbi febris
deſiiſſet circa nonam:non longè poſtea,lateris dextri velut
ab vtero grauitas. Sed & primum,& ſequentibus diebus,
obortus eſt dolor vehemens iuxta pectus.& fomento ad la-
tus dextrum adhibito,remiſerūt dolores quarta die ſpiritus
denſior

A denſior.arteria vix reſpirans ſubſibilabat.& ſupina difficul-
ter ſe vertere poterat.ad noctem febris acutior, & delyrium
breue fiebat. Quinta mane mitior eſſe videbatur.ſudor de
facie diffundebatur primùm modicus:deinde multo tēpore
per totum corpus ac pedes. Poſtea verò videbatur ipſi febris
remiſiſſe.Erat autē ad manum frigidius corpus arteriarum.
Quæ verò in temporibus ſunt etiā magis ſaliebant,& ſpiri-
tus denſior,& aliàs atque aliàs delyrabat.& omnia ad dete-
rius:lingua perpetuò alba valde:& tuſsis non inerat,niſi ter-
tia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio
erat. Præcordium dextrū valde eleuabatur circa quintā.ve-
rum poſtea mollius.egeſtio tertia die à balneo ſtercoris mo-
B dici.Quinta rurſus liquidi modici. Venter autē mollis.Vri-
næ acerbæ,cineris ſpeciem referentes.oculi velut delaſſatæ
difficulter ſuſpiciebat ac circunferebat oculos. Quinta ad
noctem ægrè affecta fuit,& delyrium ſequebatur.Sexta rur-
ſus eadē hora qua plenū ſolet eſſe forum, multus ſudor dif-
fundebatur,incipiebat à fronte ad totum corpus.ad multum
tempus prudenter res ſuas diſponebat.ad meridiē verò val-
de delyrabat.& perfrigeratio ſimilis erat,omnia verò circa
corpus grauiora.Ad veſperā tibia ipſius ex cubili decidit,&
puero præter rationem minabatur, & rurſus ſilebat,& ad
quietem cōuertebatur. Circa primū ſomnum ſitis multa,&
inſania,& erecta ſedebat, & præſentibus conuiciabatur,&
rurſus cōticuit,ac in quiete erat.& videbatur reliquum no-
C ctis ſopore preſſa eſſe.Verùm oculos non clauſit.Ad diē iudi-
cabat pleraque nuribus,corpore quieſcens, & moderatè in-
telligens.Sudor rurſus eadē hora.ſimiliter oculi demiſsi,ad
infernam palpebram magis incumbentes,rigidè ac ſtupidè
intuentes.albæ oculorū partes pallidæ & mortiferæ.& totū
corpus pallidum ac nigrum.manū plerunque ad parietē,aut
ad ſtragula habebat.ſtrepitus autem habēti magni fiebant,
reſpuebat.& ſurſum ad naſum abſorbebat.& floccos lege-
bat.& faciem obuelabat.Poſt ſudorem manus velut in gla-
ciem cōgelatæ ſudor ſequebatur frigidus.corpus ad manum
frigidum exſiliebat,vociferabatur.inſaniebat.ſpiritus mul-
tus.manus tremulæ fiebant,ſub mortē progreſſæ iam etiam
cōuulſæ.ſeptima die mortua eſt. Sexta die in nocte ſtratum
modicè perminxit,quod minxerat de feſtucis detrahebatur
 viſcoſum,

viſcoſum,geniturę ſimile. Vigilabat per omnes dies,poſt D
Antiphanes. ſextam vrina ſubcruenta. Antiphanis filio hyeme,lateris
dexteri dolor,tuſsis,febris,edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta eſſe.nona remiſit.febris non
reliquit.tuſsis multa.& craſſa ac ſpumoſa ſpuebat.latus dolebat. Circa decimamquartam & rurſus vigeſimam febres
de inere videbãtur,& rurſus corripiebant.erat autẽ calor tenuis,& parum quid reliuquebat.Tuſsis quandoq; deficiebat,
quandoque abundabat,cũ multa ſuffocatione.Tunc verò remittebat.& exſcreatio poſt hos dies multa,cum ſtrangulatoria tuſsi.& purulenta ſupra vas efferuentia ac ſpumantia
prodibant.& in faucibus plerunque ſtridula aſperitas ſubſibilabat.anhelatio ſemper detinebat,& ſpiritus denſior.rarò E
bene ſpirabat. Vltra quadrageſimum diem,prope ſexageſimum opinor,oculus ſiniſter excæcatus eſt,cum tumore,ſine dolore:nec longe poſtea etiã dexter.& pupillæ valde albæ
ac ſiccæ fiebant.& mortuus eſt poſt excæcationem.non progreſſus vltra ſeptem dies,cum ſtercore ac multa delyratio-
Theſſalion ne. Similia & ex ſimilibus eodem tempore contigerunt
Polemarchos. etiam Theſſalioni,feruentia, & ſpumantia,& purulenta,&
tuſſes,& ſtridulæ aſperitates. Polemarchi vxori hyeme anginoſę tumor ſub gutture. febris multa.vena ſecta eſt.ceſſauit ſtrangulatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa
quintam genu dolor & tumor ſiniſtri,& circa cor dixit ſibi
videri aliquid colligi.& reſpirabat velut reſpirãt,hi qui ſub F
aquam merſi fuerunt.& ex pectore ſubſtrepebat,velut qui
concluſo ore loquuntur,engaſtrimythi,quaſi ex ventre loquentes appellati.Tale quid cõtingebat. Circa octauam aut
nonam ad noctẽ aluus prorupit,ac liquida multa,aceruata
Ariſtippus. & graueolentia egeſsit.vox intercipiebatur. Mortua eſt.

Ariſtippus in ſupernum ventrẽ violenter ac grauiter ſagittæ ictu petitus eſt.ventris dolor vehemens.& breui ardebat.deorſum verò nihil egerebat.anxius erat.bilioſa abundè colorata quum vomuiſſet,melius habere videbatur. Paulò pòſt dolores rurſus vehementes.& venter ſimiliter ardebat.velut in voluulis.calores & ſitis.in ſeptem diebus mor-
Neapolis. tuus eſt. Neapolis percuſſus ſimiliter,eadẽ paſſus eſt.acri
infuſo per clyſterẽ immiſſo,aluus deorſum erupit.color per
corpus diffuſus eſt tenuis,pallidus,niger.oculi ſquallidi,ſtu-

A pore rigidi,intus conuerſi,intentè intuentes. Et qui in hepar percuſſus eſt iaculo,ſtatim color qualis eſt mortuorum
per corpus diffuſus eſt.oculi caui,anxietas,moleſtia. Mortuus eſt prius quàm concio ſolueretur, in qua die percuſſus
eſt. Qui caput percuſſus eſt lapide à Macedone ſupra tempus dextrum,ita vt fiſſura ſaltẽ facta diſſectio cõtigiſſet,vertigine affectus eſt & cecidit. Tertia die voce deſtitutus erat.
anxietas.febris nõ valde vehemẽs.pulſus in temporibus velut tenuis caloris.nihil audiebat,neq; ſapiebat,neq; quieſcebat.humiditas circa frontem,& ſub naſum,vſque ad mentum. Quinta mortuus eſt. Eniates in Delo iaculo percuſ- Eniates.
ſus eſt retrorſum in latus,iuxta ſiniſtram partem.vlcus qui-
B dem ſine dolore. Verùm tertia die ventris dolor paruus.nõ
egerebat.infuſo per clyſterem immiſſo, ſtercus prodibat,&
dolor deficiebat.ſedes extra ad ſcrotum extabat.quarta die
etiam ad pubem,& totũ ventrem,dolor vehementer irruebat.quieſcere non poterat.bilioſa vomuit abundè colorata.
oculi cum virore pallidi,quales in animi deliquiis.Poſt quintam mortuus eſt. Erat autem calor quidam tenuis in ipſo.

Billo percuſſo in dorſum,ſpiritus multus per vulnus cum Billus.
ſtrepitu prodibat,& ſanguinem fundebat. Verùm deligatus
emplaſtro cruentis vulneribus cõmodo,ſanus euaſit. Contigit & infelicisſimo Philes filio,denudatione in fronte facta,nona die febris. Deinde liuefactum eſt os.mortuus eſt. Phanias.

Et Phaniæ & Euergetæ filio,liuefactis oſsibus,& febrici- Euergetes.
C tantibus,cutis ab oſſe diſceſsit.& pus ſubtus depaſcebatur.

His dum perforarentur,ex ipſo oſſe egreſſa eſt ſanies tenuis,ſeroſa,ſubpallida,graueolens,lethalis. Cõtingit autem
talibus etiã vomitus accedere,& ad finem conuulſiones:& vt
clangoroſam vocem edant,ac impotẽtes fiant,& ſi in dextris
fuerit vulnus,in ſiniſtra parte: ſi verò in ſiniſtris,in dextra.

Theodori filio nona die in ſole verſato,febris acceſsit de- Theodorus.
cima die,ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre verò denudatum eſt.diſceſsit cutis.multum clangoroſus
erat. Vigeſimaſecunda venter eleuatus eſt maxime circa
præcordia.Vigeſimatertia mortuus eſt. Quibus oſſa fracta
fuerint,his ſeptima die febres. Si verò calidus fuerit tempus,etiam citius. At ſi magis fracta fuerint,etiam eueſtigio.

Et Exarmodi famulus ſimiliter dolorem habebat ad ſe- Exarmodus.

mur,non è directo vulneris.& factus est clangorosus.& colli D
Posido-creon. erat dolor. Et Posidocreon tertia conuulsio.calor non re-
linquebat.mortuus est die decimooctauo. Isagoræ filius
Isagoræ. percussus est retro in caput,contuso osse ac nigrefacto quinta
die superstes euasit.os autem non discessit. Magnæ nauis
Nauis rector. gubernatori anchora digitum medium,& os dextræ manus
cõfregit.inflammatio successit.& marcor.& febris.subpur-
gatus est.quinta calores moderatè remiserunt.itémque do-
lores.de digito quid decidit. Post septimum diem fanies
exibat leniter. Postea per linguam dixit se non omnia pos-
se enunciare. Prædictio facta est opisthotonum aduentare.
Ad hoc conferebant maxillæ confertæ,& ad collum rigi- E
dæ. Tertia die totus conuellebatur in posteriorem partem,
cum sudore. Sed à prædictione mortuus est. Harpali fi-
Harpalus. lius ex liberta Telephane,luxationem infra in pede magni
digiti accepti,inflammatus est,& valde dolorosus erat.& vbi
repositus est,& dolor remisit,proficiscebatur ad agrum.re-
diens lumbos doluit.lauit.maxillæ ad noctem confereban-
tur.& opisthotonus aderat.saliua spumosa vix per dentes fo-
Thrinon. ras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis
filius,habebat circa tibiá aut malleo ũ vlcus,iuxta neruum
iam purum. Huic à pharmaco corroso cõtigit,vt opisthoto-
Menon. no moreretur. Menoni sub arcturum & prius,ex febre æsti-
ua,& alui profluuio ægrè affecto,& ex itinere delassato,do-
lor lateris sinistri & tussis quæ ex destillatione quidẽ etiam F
prius aderat,verùm tunc valde intenta erat,& vigilabat.&
febrem statim ab initio ægrè ferebat.& erectus sedens ter-
tia die spuebat pallidum.arteria ex stertore subsibilabat.
Circa quintam spiritus moderatè densus.pedes tibiæ,extre-
mæ partes plerunque frigidæ,& extra stragula.alui egestio
ab initio fiebat biliosa,neque valde modica,neque multa.se-
ptima,octaua,& nona,leuius ferre videbatur,& somni ali-
quid contingebant.& quæ exscreabat crudiora erant.deci-
ma,& vsque ad decimamtertiam,alba & pura.& præcor-
dium mollius fiebat.sinistrum tamen distentum.& melius
spirabat.Subdita glande moderatè aluus subiit.Decimater-
tia rursus pallidum spuebat. Decimaquarta magis. Deci-
maquinta prasinum. Aluus autem maleolentia, biliosa,li-
quida,multa demisit.sinistrum præcordium eleuabatur.De-
cima

A cimasexta autem etiam valde intumuit,& spiritus iam ster-
torosus,sudor circa frontem & ceruicem,raro ad pectus, ex-
tremæ partes,& frons, leniter permanebant frigidæ. Salta-
tio verò venarum circa tempora detinebat. Somni soporosi
noctem ac diem postremo tempore. Vrina ab initio cruda,
cineris speciem referens.Circa decimã,& vsque ad decimam
tertiam tenues,& nõ decolores. Verùm à decimatertia qua-
les ab initio. Cleocho lateris dolor & febris, remisit febris, Cleochus.
sudauit per totum corpus.In vrina multa erant quæ fereban
tur ac innatabant,postea turbata est. Circa Pleiadum occa-
sum Olympiadę vxorem,fœtum octimestrem gestantem,ex
casu febris acuta corripuit,lingua æstuosa:sicca,aspera,palli-
B da,oculi pallidi,& corpus mortiferũ,fœtum corrupit,quinta
die facilè liberata est, & somnus vt videbatur soporosus , ve-
speri excitantes non sensit, sternutatorium adhibitum per-
cepit,potionem suscepit & succum,deglutiens potionem ali-
quantum tussiuit,vox non soluebatur, neque ipsa quicquam
alleuabatur ex morbo,oculi tristes ac submissi.spiritus subli
mis per nasum trahebatur , color prauus , sudor circa pedes,
& crura,vbi iam morti propinqua esset.mortua est. Nicolai Nicolaus.
concubinæ ex febre ardenti , abscessus iuxta horam fiebant
ab vtraque parte,paulo posterius alter, quum iam febris re-
mittere videretur, velut tumor laxus. Circa decimumquar-
tum magni citra signa sedati sunt, recidiua facta est. Color
C qualis mortuorum,lingua aspera,valde dẽsa,subalbida.Siti-
culosa, alui egestio deorsum multa, liquida, male olens per
omne tẽpus. Ante finem corruptum est corpus præ multitu-
dine egestionis.Mortua est circa vigesimum diem. Andreã Andreas.
ante pleiadem horror:febris, vomitus. Ab initio semitertia-
na apparebat.Verũ tertiana erat. Quũ rursus in foro versa-
retur,inhorruit,febris acuta,vomitus bilis meracæ, delyriũ
ad noctẽ quarta rursus melius habebat. Quinta difficulter.
Sexta à mercuriali probè egessit aluus. Septima difficilius
& sequẽtibus iam diebus febris magis cõtinẽter affligebat,
& sine sudore ab initio,& siticulosus. Maximè verò os resic-
cabatur,& potionẽ nullam libenter admittebat,cuum mul-
ta iniucũditas circa os esset,lingua sicca,inarticulata,asperi-
tas efflorescebat,cum pallore albicans. Vigil, anxius exolu-
tus,fractus,lingua præ siccitate quãdoq; subblæsa,donec ma-
defecit

defecisset,succũ maximè admittebat. Nona aut decima cir- D
ca aurem sinistram,atq; etiam alteram,tumores parui citra
signa apparuerunt. Vrinæ semper non decolores, verùm sine
subsidentia. Decimaquarta sudor circa supernas partes non
multus,sed moderatior. Color circa decimãseptimam eua-
nuit. Aluus post decimam sicca,citra glandem subditam non
egerens. Circa vigesimamquintã pustulæ per totum corpus
pruriginosæ calidæ,velut igne ambusta. Dolor autẽ erat cir-
ca locos sub alis,& latera : trãsiuit ad crura citra signa,& de-
siuit. Balneum proderat & vnguenti illitio cum aceto. Mẽse
verò secundo aut tertio fortassis, ad rhenes dolor, qui etiam
Aristocrates. antea quandoque fuerat, sedatus est. Aristocrati circa sol- E
stitium hybernum lassitudo,& horror,& calor. Postea tertia
die incepit lateris dolor itémque lumborum, & tumor sub
alis initium sumẽs,per totum dextrum latus durus, rubicun-
dus,liuidus,velut ab igne calefactus & inustus,anxius,omnia
molestè ferens, valde siticulosus, lingua subalbida. Vrinæ
non procedebant,crura subfrigida,alui egestio à mercuriali
modica,liquida,subalbida spumosa, ad noctem spiritus ele-
uabatur,sudor circa frontem,partes infernæ frigidæ collum
Onesianax inflabatur,tussis non inerat, mortuus est prudens. Onesia-
nacti circa autumnum lippitudo, postea verò febris quarta-
na. Incipiente quartana cibos valde auersabatur,in progres-
Polychares su verò libenter accipiebat. Sed & Polichari in quartana,
Mnesianax similia circa cibum accidebant. Mnesianacti alui egestio
ante febrem,& postea, ad multũ tempus sequebatur, multis F
albis mucosis prodeuntibus: & quandoque pauco sanguine,
citra dolorem. Strepitus autem in vẽtre. Post febrem abscess-
sit citra sedem tuberculum durum, quod multo tempore in-
concoctum comitabatur,erupit ad intestinum,& foris fistu-
losum fiebat. Deambulare verò ipso in foro, splendores præ
oculis obuersabantur,& solem non valde videbat. Quum au
tem parum discessisset,extra seipsum erat,& collum conuul
sum est. Postquàm autem domum deportatus est, vix suspe-
xit,& ipse vix suiipsius erat. Primùm autem collustrabat cir-
cunstantes,& corpus perfrigeratum est,vix verò recalfactus
est vtriculis & fomentis adhibitis. Postquã autem ipse intra
seipsum esset,& exurgeret,non volebat exire, sed timere di-
xit. Si verò quis de grauibus morbis dissereret,subducebat

se præ

A se præ timore. Quandoq; etiam caliditatem sibi ad præcor-
dia allabi dixit,& oculorũ splendores comitari, & alui ege-
stio multa, & sæpe,& similis hyeme cõtingit, facta est venæ
sectio,datum est veratrum, bibit lac bubulum, priùs autem
asininum contulit,& alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab
initio, deambulationes quoq; & capitis purgationes. Ane- Anechetes.
cheti filio hæc cõtigerunt, hyeme in balneo dum vngeretur
ad ignem,calefactus est, & statim in comitiales cõuulsiones
incidit. Postquàm verò multæ factæ essent cõuulsiones, cir-
cunspexit, nõ apud sese erat, quũ autem intra seipsum esset,
rursus postridie mane correptus est ac conuulsus,spuma non
valde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguã signi
B ficabat. Quinta loqui nõ poterat,sed in principiis nominum
hærebat lingua valde, & conuulsio fiebat, & extra sese erat.
Quum vero hæc remitterent,lingua vix in suum statum re-
stituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, &
potu,& à nulla ampliùs affectione corripiebatur. Cleocho Cleochus.
ex lassitudinibus ac exercitiis melle per dies aliquot vtenti,
tumor ad genu dextrum obortus est. Immo potius ad infer-
nam partem circa tendines sub genu,circumibat subclaudi-
cans, & sura intumescebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad
malleolum dextrum, & tubercula ad gingiuas circa dentes
magna, velut vuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia,
vbi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, si
C non exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor,verùm mi
nus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes velut sup-
purationes erant. Tandem verò fieri non poterat, vt staret,
aut calcaneis insisteret,sed in lecto decumbebat. Calores ma
nifesti,quandoque cibum auersabatur,non valde siticulosus,
neque ad sedem surgebat,anxius, & quandoque etiam pusil-
lanimitas tenebat,veratrum exhibitum est,& capitis purga-
tiones. Ad os pharmacum ex manna thuris,cùm aliis ammi-
xtis profuit. Ad vlcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda
erat. Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secũdo vera-
tro,dolores tantùm ad genua decumbenti venerunt. Humor
autem & bilis abscessit ad genua,etiam pluribus diebus an-
te veratrum. Pisistrato humeri dolor, & grauitas diuturna Pisistratus
deambulanti & alias sano, hyeme verò incidit multus late-
ris dolor, & calor,& tussis, & exscreatio sanguinis spumosi,

& in

& in faucibus ſtertebat. Verũ facilè ferebat, & apud ſeipſum D
erat,& calor remiſit,ſimulque & exſcreatio,& ſtridula aſpe-
Simon. ritas,& circa quartam aut quintã diem ſanus. Simonis vxo
ri in partu concuſſæ dolor circa pectus & latus,tuſsis,febres,
exſcreationes purulentæ,tabes, ad ſex menſes febres, & alui
profluuia ſemper. Ad finem febres ceſſauerunt,poſt ceſſatio-
nem ſubſtitit aluus,& poſt ſeptem dies mortua eſt. Euxeni
Euxenus. vxorem ex fomentis vt videbatur,calores nullo tempore re-
linquebant,magis tamen ad veſperam augeſcebant,ſudores
fiebant per totum corpus. Febre ad augmentũ tendente fri-
giditas pedum,quandoq; etiam tibiarum & genuum fiebat,
tuſsicula ſicca ad modicũ tempus,febre exacerbari incipien
te,deinde ceſſabat. per multum autem tempus etiam totius
corporis rigor fiebat. Sitis exors ſemper. Vbi medicamẽtum E
bibiſſet,& ſerum,magis læſa eſt. Ab initio omnino ſine do-
lore erat, & bene ſpirabat. Medio verò tẽpore lateris dextri
dolor fiebat,& tuſsis cõmota eſt, & anhelatio, & exſcreatio-
nes paruæ albæ ac ſubtenues,& horror non ampliùs ex pedi-
bus,ſed de collo & dorſo,& aluus liquidior, remiſit febris cũ
multo ſudore, & perfrigerata eſt. Anhelatio verò erat va-
ria,mortua eſt poſt remiſsionẽ ſeptima die quum eſſet men-
Polemarchus. te prudens. Polemarchi vxor æſtate incepit febrire, dimi-
ſit autẽ ipſam febris ſexta die,titubans obambulabat,ad no-
ctem calores. Rurſus interpoſito tempore corripuit febris, &
non dimiſit tribus ferè menſibus,tuſsis multa, exſcreatio pi- F
tuitæ. Poſtquàm verò viginti duraſſet diebus, ſpiritus ſem-
per denſus,in pectore ſtrepitus,plerunque ſudor,mane febris
mitior,& horrores quandoq; corripiebant,ſomni fiebant, &
aluus aliquando humectabatur,& rurſus reſtitabat,modera-
tè cibum guſtabat. At medio tẽpore ad genua & tibias do-
lor, & ad flectendum ac extendendũ alio opus habebat. Per-
ſeuerabant crurum affectiones vſque ad finem iam propin-
quum & intumuerunt pedes vſq; ad tibias, & ad contactum
dolebat,& ſudores ac rigores deſierunt. Febris autẽ ſemper
intendebatur. Ante obitum aluus erupit,prudens permane-
bat. Tribus ante obitum diebus,in faucibus ſtertebat, & ſpi-
Hegeſipolis. ritus reuertebatur. Mortua eſt. Hegeſipolis filiolus quatuor
ferè menſibus dolorem circa vmbilicũ corrodentem habe-
bat. Progreſſu tẽporis augebatur dolor. Percutiebat ventrẽ,
vellicab

A vellicabat,calores corripiebant,contabeſcebat, oſſa reliqua
erant,pedes tumebant. Teſtes,venter,partes circa vmbilicũ
inflata. Num & quibus futurũ eſt vt aluus exturbetur? cibũ
auerſabatur,lac ſolum admittebat recens, & aluus liquida
erat,& ſubcruenta ſanies ſubibat,maleolens: aluus ardebat,
mortuus eſt vbi vomuiſſet modicũ pituitoſum, adeo vt quis
geniturã putaſſet. Plateæ filio vbi mortuus eſſet ſutura Plateas.
capitis valde cauata eſt. Quum autẽ ægrotaret,ſemper ma-
nu ſincipur cõtingebat,maximè morti propinquus. Non do-
lebat autẽ caput, & in femore ſiniſtro ſub inguen partes infe
riores liuidæ. Teſtes autem graciles erant. Similia etiam
Hegetoridæ filio,mortuus eſt. Præterquã quòd vomitus plu- Hegetorides.
B res ſub obitum contigerunt. Hippiæ ſoror hyeme Phreni-
tica,mente aberrans, manibus negotiũ exhibens, lancinans Hippias. a.
ſeipſam. Quinta & ſexta ad noctem voce deſtituta,ſoporoſa.
inflans in maxillas & labia,velut dormientes, ſeptima mor-
tua eſt. Oſander vbi inhorruit, lateris dolor, & ad genua Oſander.
dolor,itémq; ad femur,vbi comediſſet delyrabat,breui mor
tuus eſt. Cleotimo ſutori aluo liquefacta multo tempore, Cleotimus
& calore oborto, iuxta hepar tumor tuberculoſus ad imum
ventrẽ deſcendit, & aluus liquida fiebat, & aliud ipſi tuber-
culum iuxta hepar ſurſum ad præcordiũ,mortuus eſt. Qui- Similia
buſdam capitis dolor vehemens cum calore: quibuſdam qui hæc apho-
dem ad dimidiam capitis partem,& ſecundum nares humor riſmis.
quidam decedit tenuis,aut maturus: aut ad aures: aut ad fau-
C ces ex capite ſecurius. Quibuſdam vero hæc ſicca. At marcor
vehemẽs periculoſus eſt. Si verò affuerit anxioſus, aut bilio-
ſus vomitus,aut ſtupor oculorum,aut vocis interceptio,& ra
ro quid loquitur,aut delyrium, lethalia hæc ſunt & conuul-
ſoria. Quicunq; verò ex deſtillatione dimidiã capitis partẽ
dolent,& humore ſecũdum nares decedente inſuper febrie-
rint leniter, in quinta aut ſexta perfrigerantur. Echecrati Echecrates
cæco capitis dolor vehemẽs magis ad poſteriorem partem,
& colli quo loco connexio eſt, & ad verticem procedebat.
Progrediente tempore & ad aurem ſiniſtram,& dimidia ca-
pitis pars doloroſa erat, mucoſa ſemper procedebant leniter
combuſta, & calor comitabatur tenuia, & cibum auerſaba-
tur, in die melius habebat, ad noctem verò dolebat. Poſt-
quam autem pus per aurem erupit,ceſſauerunt omnia, eru-
pit

pit autē circa hyemem. Num & omnibus ſuppurationibus, D
& affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus
tuſſes hyeme maximè auſtro ſpirāte craſſa & multa exſcrea-
tibus, febres accedunt: leuiter autem quinta die ſedantur.
Tuſſes verò circa quadrageſimā, velut Hegeſipoli. Quibus
calores multi quandoq; ſedantur, hi non per totum corpus,
ſed aut circa ceruicem, aut ſub alis, aut capite ſudantes libe-
Charites. rantur. Chariti hyeme ex tuſsicula populariter graſſante
febris aduentās, acuta corripuit, ſtragula reiiciebat: ſopor cū
dolore. Vrinæ erant rubræ velut erui lotura: ſubſidentia ſta-
tim ab initio multa, alba: poſtea etiam ſubrubra. Septima à
glande ſubdita pauca prodierunt: ſopor detinuit ſiue dolore:
humiditas in fronte: ſomnus ad noctem, & calor mitior, octa E
ua ſuccum admiſit: ſoporoſus permāſit vſq; ad vndecimam.
Hac autem die etiam calor maximè ceſſauit. Poſtquàm verò
tuſsis erat, exſcreatio perſeuerabat ſemper multa, facilis, pri
mùm viſcoſa, alba, craſſa, poſtquam autem concocta eſſet: ſi-
milis purulentis. Vrinæ ab vndecima die puriores: ſubſiden-
tia aſpera, decimatertia dolor ad dextera, vſq; ad lateris mol
litudinem, ad imū ventrem. Vrina ſupprimebatur. Potus cal
lyphylli cōtulit. Decimaquinta rurſus dolor, decimaſexta ad
noctem magis dolor præcordij incipiebat ad ventrem. Mer-
curialis aqua ſubduxit. Calor intra vigeſimū euanuit, & ex-
ſcreationes ſecutæ ſunt craſſæ. Melius habuit ad quadrageſi-
mum. Subpurgandi ſunt ventres in morbis, vbi purganda
matura fuerint: Inferni quidem, vbi conſidiſſe videris, lignū F
habes ſi non anxij fuerint, neque capite grauati: & quum ca-
lores mitiſsimi, & quum poſt exacerbationes ceſſarint. Su-
perni verò, in ipſis exacerbationibus. Tunc enim & hi ele-
uantur, quū anxij, & grauati ſupernis partibus fuerint, pro-
pterea verò in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua
ſponte in his temporibus expurgantur. In cubiti proceſſu
Cleogeniſcus. ex caſu ſauciato, cubitus marcore corruptus ſuppuratur, ma-
turatione verò fiente, viſcoſa ſanies ac glutinoſa exprimitur
Demarchus. & breui ſupprimitur: velut & Cleogeniſco. & Demarcho A-
glaotelis filio. Similiter autem & valde ex iiſdem pus nullū:
Aglaoteles. Aeſchylus. velut Aeſchyli filio contigit. At vbi ſuppuratur plurimis hor
rores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectioni-
Alcmanus. bus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad
hepar

A hepar conuerſus eſt morbus, & ad cor dolor vehemēs, & ſpi-
ritus præ dolore detinebatur, & aluus difficulter egerebat
parua caprini ſtercoris pilulis ſimilia, anxietas non inerat.
Verū rigor quandoq; & febris corripiebat, & ſudor. & vomi-
tus, & in dolore non conferebat aqua marina per clyſterem
infuſa. Verùm furfurum decoctum infuſum contulit, A cibo
abſtinuit ad dies ſeptem, aquam mulſam meraciorem bibit:
poſtea lentis ſuccum quandoq; verò ex lenticula freſa deco-
ctum. Inde bibit aquam: poſtea catulum coctum: & mazę pa
rum, quæ potiſsimum diu antea confecta eſſet, progreſſu ve-
rò temporis, aut ceruices bubulas, aut extremas partes ſuil-
las coctas, vnà cum priore aquæ potu: quies, tegmen, ad rhe-
num affectionem infuſum per clyſterem ex cucumere ſylue
B ſtri. Parmeniſci filio ſurditas, contulit clyſterem auricula- Parmeniſcus.
rium non adhibere. Verùm lana expurgare, & ſolùm oleum
aut netopum infundere, deambulare, mane ſurgere, vinum Surditatis medela.
albū bibere, oleribus abſtinere, pane & piſcibus petroſis nu-
triri. Aſpaſij vxori dentis & maxillæ dolor vehemens. Ca Aſpaſius.
ſtorium & piper colluēs, ac in ore tenens, remiſit. Et ſtillici-
dij vrinæ affectionem ipſi ſedauit farina cum roſaceo. Ca- Caſtorium
pitis dolores ex vtero ſedat caſtorium. Plurimas vteri affe-
ctiones flatus faciunt. Signum ſunt ructus, & ſtrepitus circa
ventrem, & lumborū tumores, & dolores circa rhenes ac co-
xas. Ad hoc autem confert, aromatum tertiam partē, farinæ
C duas, in vino odorato albo coquere, & linteolo illita cata-
plaſmatis modo imponere, qua parte ventris dolores ab vte
ro affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, Callimedō
quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac do-
loroſum, venæ brachij ſectio: & ſeminis lini torrefacti cata-
plaſma, vino albo ac oleo ſubactum ac imbutum, ita vt neq;
calidum, neq; valde coctum deligatur, Aut cum aqua mulſa
coquatur fœni Græci, aut ordei, aut tritici farina. Meliſſan- Meliſsāder
dro quum gingiua dolore corriperetur, & vehemēter intu-
meſceret, ſectio venæ brachij, & alumē Aegyptium in prin-
cipio ſedabat. Eurychidi ex cholericis affectionibus, ad ner- Euthichides.
uorum in cruribus diſtentionem deſiuit, vnà cum ſeceſſu de-
orſum. Bilem multam abundè coloratā vomuit ad tres dies
ac noctes valde ſubrubram, ſub vomitum bibit, & impotens
erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex po-
P b tibus

tibus,neq; ex cibis:& vrinæ ac transitus deorsum suppresio: D
Arcuati morbi medela. per vomitus fæx mollis prodiit.& deorsum quoq; erupit.Regio morbo correpto prodest laborare,sudare, panem edere, bibere non multum,lauare caput calida mulra,sed potius tepida,vinum album,somno nõ multo vti.
Calligenes Calligeni circa vigesimũquintum ætatis annum destillatio,tussis multa,quod defluebat per vim educebat; nihil infrà persistebat, annos quatuor perseuerabat.Ab initio calores tenues fiebãt. Veratrũ non profuit,sed modicus cibus,& cõprimi corpus,edere panẽ,bibere vinũ nigrum,obsoniorum quorũcunq; esus,abstinentia ab acribus,salsis,pinguibus,succo silphij, oleribus crudis,multa deambulatio. Lactis potus nõ contulit,sed sesamũ purũ,crudũ.acetabuli mensura bibere,cum vino molli. E
Timochares. Timochari hyeme destillatio,maximè in nares, Quũ venere vsus esset,resiccata sunt omnia,lassitudo,calor successit caput graue,sudor à capite multus,defluebat autẽ & per totum corpus.Erat autẽ etiã sanus sudare adsuetus: tertia die sanatus est.
Cleomenes Cleomenis filius hyeme initio facto cibũ auersabatur,& eius fastidio citra febrem vexabatur: & vomebat cibos ac pituitam.Duobus autem mensibus cibi fastidium durabat.
Cocus. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, verùm vinum nigrum,& panis esus,& balneorũ abstinentia,& vnctio, & frictio ab vnctione,& fouere non valde,neque multo fomento, sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, sig F maturæ in nares processerint,prosunt. Quibus prægnantibus ex casu,aut cõuulsiõe, aut plaga,aut dolores leuiter fiũt, his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpet.

Cuidam quæ circa vigesimum ætatis annũ biberat vltro pharmacum adfætum perdẽdum,accidit dolor:vomitus biliosorũ,multorum,pallidorum,prasinorũ,nigrorũ. Quum bibisset,tertia die conuulsio corripiebat:linguam cõmandebat.Ad quartã diẽ ad ipsam ingressus sum:lingua nigra,magna,ocolorũ albæ partes,erant rubræ:vigilabat:quarta mortua est ad noctem.
Pythocles. Pythocles ægrotãtibus aquã,& lac multa aqua ammixta dabat,& renutriebat. Perniones pertundere oportet,& calefacere,ita vt quàm maximè excalefacias igne & aqua. Oculis incõmoda sunt lenticula,fructus pomorum dulces,& olera. Doloribus circa lumbos,aut coxã, aut

A aut crura,ex laboribus obortis,aquæ marinæ acetique calidum fomentum confert,ita vt vel aspergas,vel spõgiam bis imbutam adhibeas.Deligare verò lanis oportet. Origanum potum,oculis & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit,voce destituta,iactatio ipsam tenebat,vomuit ad noctem sanguinem.Quum ad sinistram aurem impegisset,amplius inde fluebat, & aquã mulsam difficulter deglutiebat, stertor habebat.Spiritus densus velut morientiũ.Venæ circa frõtem intentæ,decubitus supinus,pedes tepidi,febris multa,aliquãdo acuta,maximè expauescebat.septima vocem rupit,calores tenuiores erant,superstes euasit. Nisantides humeri dolorem habebat,in æstate obortum ex abscessu, pro- Nisantides
B fuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere,ad multum tempus,& per tres dies vinum album aquosum bibere,simul vt in aqua marina decumberet, ita vt & in ipsa vrinam eiiceret. Fullo in Syro phreniticus,quum mouere- Fullo.
tur cruribus tremulis,corpus velut à culicibus cõpunctum. oculus magnus,motus breuis, vox fracta, sed clara tamen, vrina pura subsidentiam non habens. Num propter alui ex thapsia egestionẽ,decimaoctaua die morbus remisit,euanescens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septi Nicoxenus
ma die videbatur à morbo liber esse cũ sudore. Sorbitiones assumebat,vinũ,bottrum ex sole.Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum,lingua ardebat.calor forinsecus non valde fortis,exolutio corporis vehemens,vox fracta, vt operosum
C esset exaudire,clara tamen,tẽpora collapsa,oculi caui,pedes molles ac tepidi,iuxta splenem distentio.Infusum per clysterem nõ valde suscipiebat,sed resiliebat,prodiit stercus compactum modicũ,& aliquid sanguinis,arbitror ab infuso.Vrina clara,pura,decubitus supinus,crura diducta ac disparata ob exolutionẽ,penitus vigil.Intra viginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata, Sed & de pomis simúlq; mali punici succus,& lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta,frigida,tenuis sorbitio. Superstes euasit.

Fullonum inguina extuberãt dura & sine dolore, & circa Fullonũ tubercula.
pubem ac collum similia erãt tubercula magna, febris ante diem decimũ.Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mense aut quarto venter colliquiuit. Calores successerunt, lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ mortui sunt.

Cholericæ bilis malũ qui fiat.

Cholericæ bilis ſurſum ac deorſum eruptiones, ex carnis D
eſu, maximè ſuillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate vini
odorati veteris, & inſolatione, & ex ſepiis, & locuſtis, & gam-
maris: & ex olerum eſu, maximè porri & ceparum: Inſuper
& à lactucis coctis, & braſsica, & rumicibus crudioribus: & à
placentis ac dulciariis & mellitis libis, & à fructibus pomo-
rũ, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & eruo, & po-
lenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æſtate fiunt.
& febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ
quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt.
Verùm cauere oportet. Iudicat autẽ tales morbos maximè
quinta & ſeptima & nona dies. Melius tamen eſt cauere vſq;
ad decimamquartam. Pherecydæ poſt ſolſtitiũ hybernum, E

Pherecides.

noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri ſolitus ceſſauit.
pranſus eſt, & egreſſus horruit, febris ad noctem. doloris ex-
ors, tuſsicula quædã ſicca. Vrina non multa, ſubſidentia mul
ta. Ab initio ramentoſa, glabra, diuulſa: poſt dies quatuor tur
bulenta, ſubſidebant, & vrina non decolor, ſubſidentiam ha-
bens, & collectio nõ apparebat in matula, vbi perfriguiſſet.
Tertia die aluus ſua ſponte egeſsit. Quarta ſubdita glande
ſtercoracea & bilioſa prodierunt, fluxus erat liquidus. Som-
nus ad noctem non valde. Verùm interdiu aliquantum dor-
miebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maximè cu
tis circa frontem, & reliquum corpus mollis, ſemper ſuper-
excedens, febris vincebatur ad manũ, & ſub ea humeſcebat,
pulſus in fronte valde obſcurus, venarum grauitas in cõuer- F
ſionibus, & in omnibus egeſtionibus ad modicum tempus
ſemper doloris exors, ab initio anxius, & paulatim vomebat.
Septima à glande ſubdita, egeſsit ter bilioſum ac ſtercora-
ceum, liquidum valde ac pallidum & iam aliquantũ delyra-
bat, & humiditas modicè quandoq; circa frontẽ, ſtragula in
faciem ducebat, oculos fruſtra velut ſi quis videret contrahe
bat, & rurſus nictabat, & ſtragula reiiciebat. Nona die ſudor
mane obortus ad pectus perſeuerabat donec moreretur, &
febris, & delyratio augeſcebat. Circa frontem ſudor pluri-
mus graueolens. color valde albus, cutis ſub pilis interpun-
cta, præcordium dextrum eleuatum, demiſit à ſeipſo bilioſa.
Octaua apparebant velut culicũ morſus, ante mortẽ tuſsien-
do reiecit velut ex muco fungos, cõpacta quædã, alba pituita
circun

A circundata. Excrearat autẽ & antea parua, alba, lactea, poſt
cœnã in ſomno horruit, mane ſurrexit, capite grauatus hor-
ruit, vomuit, capite grauabatur, ad noctem remiſit, vſque ad
meridiem leniter horruit, rurſus noctem grauiter tulit. Se-
quenti die febris acuta, capitis torpor, vomitus multæ bilis,
quæ plurima praſina erat, ceſſauerunt omnia, ſomnus ad no-
ctẽ, mane perfrigerabatur, ſudor & humiditas per plurimã
corporis partem, iuxta ſplenem manu indicabat ad modicũ
tempus collectionẽ doloris exortem, ſtatim euanuit, ad no-
ctem vigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas,
vertigo. tormen, capitis dolor, vomitus praſinus, leuis, viſco-
B ſus velut pituita, circa ſolis occaſum ceſſauerunt omnia, ſu-
dor capitis, colli. poſt vomitum egeſsit per aluum ſtercora-
cea, liquida, bilioſa, neque nigra, neque inconuenientia. No-
ctem moderatè habebat, itémque ſequentẽ diem, ad noctem
rurſus vigil. Vomitus mane ſimiliter & ſequenti die, citra an
xietatẽ, dolores capitis poſt ſudorẽ ceſſarunt, ad veſperã om-
nia remiſerũt. Nona non amplius vomuit, magis calefactus
eſt. Reliquis nõ videbatur febrire. Venæ in tẽporibus ſalie-
bãt, doloris omnino exors, ſitis ſemper erat, Nona quũ ad ſel
lã ſurrexiſſet valde animo linquebatur, à glãde ſubdita egeſ
ſit ramenta nigra & bilioſa colore, quãtũ ſtercoracei deſtil-
labat. vox fracta, in cõuerſionib. grauis, oculi caui, cutis fron-
tis circumtenſa, alioqui bene ſpirabat, moderatus erat, ad pa
rietem plerunq; conuerſus, flexibilis in decubitu, incuruatus
C quieſcens, lingua alba, leuis. Circa decimã & poſtea, vrinæ ru
bræ in circuitu, in medio exiguũ quid albũ. Duodecima ad
glandẽ ſubditã, ſimilia deſtillabãt bilioſa & ramentoſa, poſt
glãdẽ animi deliquiũ, poſtea os reſiccabatur. Colluebat ſem-
per, & ſi non valde frigida eſſet aqua, calidã eſſe dicebat, ni-
uẽ leniter guſtabat, ſitis nõ inerat, ſtragula ſemper de pecto-
re repellebat. Chlamydem calefieri nõ ſinebat. ignis procul,
iſq; paruus, vtriuſq; maxillę rubor, poſtea lingua inarticula
ta, recaleſcebat vnum aut duos dies, ceſſauit. Androphani

Andropha nes.

vocis interceptio, ignorãtia, delyrium. His ſedatis ſupererat
multis annis, & recidiuæ fiebãt, lingua permanebat per totũ
tempus ſicca, & ſi collutione non vteretur, loqui nõ poterat,
& plerunque erat valde amara. Aliquando etiã dolor ad cor.
Venæ ſectio ſoluit hęc, aquę potus, aqua mulſa. Veratrũ quo-

 que

que bibit nigrũ, biliosum nõ prodibat, sed modicum. Tandẽ D
hyeme decubuit, & extra se positus mente motus est, & lin-
guæ affectiões similes, calor tenuis, lingua decolor. Vox pe-
ripneumonica, de pectore stragula reiiciebat, & se educi iu-
hebat, velut micturũ, quum nihil clarè loqui posset, neq; a-
pud seipsum esset, educebãt ipsum, ad noctẽ mortuꝰ est, duo-
Nicanor. bus aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio erat, quũ
ad cõuiuium progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initiũ
vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timori-
bus turbationes, vix se sufferre posse dixit, quũ nox esset. In-
terdiu verò audiens nihil cõmouebatur, & hæc multo tem-
Damocles. pore ipsum comitabantur. Damocles qui cũ illo erat, cæcu-
tire, & corpore exoluto esse sibi videbatur, & sanè præruptũ E
locum non accessisset, neq; trans pontẽ, aut minimæ altitu-
dinis scrobem, ausus fuisset trãsgredi, præ timore ne caderet
sed per ipsum scrobem ibat hoc ad tempus quoddã ipsi ade-
rat. Phœnicis affectio erat, ex oculo dextro plerunq; velut
Phœnix. fulgur elucere putabat. Vbi verò nõ diu ipsum clausisset, do
lor ad tempus dextrũ vehemens oriebatur, postea etiã ad to-
tũ caput, & collũ, caput intumescebat retro ad verticula, &
distentio ac duritia erat circum tendines. Si itaq; conaretur
cõmouere caput, aut aperire dentes, nõ poterat, vtpote valde
distentus. Vomitus si quãdo oborti essent, relatos dolores a-
uertebãt, ac mitiores faciebãt, & venæ sectio profuit, & vera-
Parmeni- trum duxit omnigena, & nõ minimè prasina. Parmenisco F.
scus. etiã prius incidebãt tristitiæ, & desiderium excedendi è vita:
Olynthus. quãdoq; verò rursus lætus erat. At in Olyntho aliquãdo au-
tumni tempore, voce priuatus decumbebat, quietẽ agens. ita
vt parũ saltẽ loqui conaretur, ac inciperet. Immo etiã si quid
loquutus esset, rursus voce destituebatur, somni aderãt, quã-
doq; verò vigiliæ: & iactatio cum silentio, & anxietas, & ma-
nus ad præcordia velut dolenti. Aliquando auersus iacebat
quietẽ agẽs, febris perpetuò, & facilè spirabat. Postea dixit se
cognoscere ingressos. Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiã
si potus exhiberetur, nõ volebat: quãdoq; verò vrna derepen-
te correpta, omnem aquã ebibebat. Vrina crassa velut iumẽ-
Conon. ti. Circa decimamquartam remisit. Cononis serua ex dolore
capitis incipiẽte, extra se mẽte mota erat, & clamor, & que-
relæ multæ, raro autem quies. Circa quadragesimum diem
mortua

A mortua est. Decem verò diebus ante mortem, voce destituta
& cõuulsa fuit. Timocharis seruus ex atrabiliariis esse quũ Timocha-
putaretur à tot ac talibus viris, mortuus est similiter circa res.
eosdem dies. Nicolai filius circa solstitiũ hybernũ ex pota- Nicolaus.
tionibus horruit. ad noctem febres. postridie vomitus bilio-
sus, merus, modicus. Tertia die quum cõcio adhuc fori plena
esset. sudor totius corporis cessauit. & statim rursus calefa-
ctus est. vomitus similis. Quarta ab aqua mercurialis eges-
sit stercoracea & liquida. Vrina cineris specie, qualis est
aqua mercurialis, nõ dissimilis, subsidẽtia non erat, neq. vri-
na multa, pauca quædã in medio vehebantur innatãtia. dolo
res præcordij sinistri & lomborũ. Putabat se ex vomitu in-
B super respirare, & insuper respirabat, quandoq; dupla respi-
ratione. lingua alba, habens ex dextra parte cõcretionẽ adna
tam instar lupini. Parum siticulosus erat. vigil. prudẽs. Sexta
dexter oculus maior dum videret. Septima mortuus est. Ve-
rum aluus ante mortem eleuata fuit. & mortuo posteriores Meton.
partes rubefactæ sunt. Metoni circa pleiadum occasum fe-
bris. lateris sinistri dolor vsq; ad clauiculã, atq; is adeò vehe-
mens vt quiescere non posset. & inflãmatio tenebat. alui ege-
stio multa, biliosa. In tribus ferè diebus cessauit dolor. Ca-
lor autẽ circa septimum aut nonũ. Tussis inerat. exscreatio-
nes neq; biliosæ, neq; multæ fiebant, verum pituitosæ. tusses
comitabantur. cibos gustabat. quãdoque velut sanus exibat.
Corripiebant autẽ aliquando calores tenues modico tẽpore.
C sudores fiebant ad noctẽ. Spiritus in calore densior. maxilla-
rum rubor. circa latus grauitas, & sub alas, & ad humerum,
tusses tenebant. medicamentum per superna eduxit biliosa.
Tertia à medicamento erupit pus, verùm ab initio morbi
quadragesima. repurgabatur circa trigintaquinq; alios dies,
& sanus euasit. Vxori Theotimi in semitertiana anxietas, Theotimi,
& vomitus, & simul horror incipiente febre. & sitis. progre- vxor.
diente tẽpore incipiẽte febre calor ingens. Vbi aquam mul-
sam bibisset, & vomuisset, & horror, & anxietas sedata sunt.
& mali punici succum postea accepit. Diopithis sorori in Diopithes.
semitertiana, cordis dolor grauis circa accessionẽ & comita
batur is totã diem. & huiusmodi cordis siue oris ventriculi
dolor etiã aliis similiter aderat. Veruntamen sub pleiadis Apemotus.
occasum viris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in se-

mitertiana circa arcturum,vehemens cordis dolor circa ac- D
cefsionem.& vomitus.& ſtrangulationes ab vtero ſimul in-
ſtabant,& ad dorſum dolores iuxta ſpinā. Quum autē huc
Terpidas. ipſi peruenirent,cordis dolores ceſſabant. Terpidæ matri à
Doriſcus. Doriſco,quum abortus factus eſſet menſe quinto gemello-
rum,ex caſu,ab altero quidē ſtatim,velut in tunica quadā li
berata eſt.ab altero vero prius aut poſterius quadraginta
diebus. Poſtea autē concepit in ventre. At anno dolores ve-
hementes circa ventrē ad multū tempus, quandoq; incipie-
bant ex collo ac ſpina, conſidebant autē ad imum ventrem
& inguina:quandoq; ex genu dextro,conſidebant autem ad
eundem locū. Et quum quidē iuxta ventrem dolores eſſent,
aluus eleuabatur, quum verò ſedarentur,cordis dolor coin- E
cidebat. Verum ſtrangulationes nō aderant.Sed frigiditas
corporis,velut in aqua iacētis. Tempore quo dolor fiebat,
per totum corpus dolores ſpargebantur,mitiores his qui ab
initio erāt.allium,ſilphiū,acria omnia nō cōferebant,neque
dulcia,neq; acida:neque vina alba. Verùm nigra.& balnea
rara. Ab initio quoq; vomitus vehemētes fiebant,& ciborum
Cleomenes. exclusiones.& circa dolores menſes non apparebant. Cleo-
menis vxori circa fauonij flatus,ex nauſea & laſsitudine,la
teris ſiniſtri dolor,ex collo ac humero auſpicatus.febris &
horror,& ſudor. Incœpit autem febris,& non deſiit,ſed au-
geſcebat.& dolor vehemēs.tuſsis.exſcreatio ſubcruenta.pal-
lida,multa.lingua alba.alui egeſtiones moderatæ,liquidæ.
vrinæ bilioſæ.Quarta ad noctē mēſes prodierunt multi.ceſ- F
Epicharmus. ſauit & tuſsis.& exſcreatio.& dolor.calor autem tenuis.Epi-
charmi vxori ante partum dyſenteria.dolor.alui egeſtiones
Polemarchus. ſubcruentæ,mucoſæ. Vbi peperiſſet,ſtatim ſana erat. Pole-
marchi vxori in morbo articulari coxæ dolor derepente,
menſibus nō prodeuntibus.Vbi betæ ſuccū bibiſſet,vox ſup-
primebatur per noctem,& vſq; ad meridiem.attamē audie-
bat,& ſapiebat,& manu ſignificabat, dolorē eſſe circa coxā.
Clinias. Cliniæ ſorori ſeniori vomitus,quicquid accepiſſet per qua-
tuordecim dies, citra febrem.cruentorū vomitioonum reie-
ctiones.& cōtracta ſtrangulatio ad cor procedebat.Caſtoriū.
ſeſeli,mali punici ſuccus,ſedauerunt omnia,abſceſsit autem
dolor moderatus ad lateris mollitudinem bulbi ſuccus,&
vinum lactei teporis,auſterū.& panes quàm paucisſimi cum
oleo.

A oleo. Pauſaniæ filiam ex fungi crudi eſu,anxietas.ſtrangu- Pauſanias.
latio.dolor vētris.Aquam mulſam calidā bibere ac vomere
profuit.& balneum. In balneo fungum euomuit.& vbi illa
ceſſatura eſſent, exſudauit. Epicharmo circa pleiadum oc- Epicharmus.
caſum,humeri dolor,& grauitas vehemēs ad brachium.an
xietas.vomitus multi.aquæ potus. Euphranoris filio puſtu- Euphranor.
læ velut à culicum morſu. Poſt fauonium ſiccitates fiebāt,
vſque ad æquinoctiū autumnale.Sub canem,æſtus vehemen
tes,& venti calidi,& febres ſudorificæ.& ſtatim aliquantum
recaleſcebant. Tubercula verò iuxta aurem multis fiebant.
Aniculæ à tuſsi vexatæ circa nonā diem. Adoleſcenti ſpleni-
B co ancillæ filio,aluo liquefacta,circa idē tempus. Cteſiphon- Cteſiphon.
ti ſub arcturum,ferè circa ſeptimā. Adoleſcenti ſolū ſuppu-
rata ſunt. Eratylli filio euanuerunt.Circa vtraque tempo-
ra,nullæ exudationes.lingua præ ſiccitate blæſi. Recti venti Eratyllus.
ſpirauerunt multi ac frigidi.& niues ex clemēti cœlo quan-
doque fiebant,& poſt æquinoctium,auſtrina aquilonaribus
permixta. aquæ multę.populariter graſſatæ ſunt tuſſes mul-
tæ,magis autem in pueros. Circa aures multis talia,qualia
Satyri habēt. Quandoq; verò ante hoc tempus hyems valde
hyberna erat,cū niue & pluuiis aquilonaribus. Timonactis Timonax.
filio fermè bimeſtri puſtulæ in cruribus,& in coxis,& lum-
bis ac imo ventre.& tumores valde rubicundi. His autē ſe-
datis,conuulſiones & comitiales fiebant, ſine febribus,mul-
tis diebus.& mortuus eſt. Polemarchi filio contigit qui- Polemarchus.
C dem vt priore tempore ſuppuratus eſſet,& exſcrearet.poſt-
ea vero calores ipſi erant.& hydropicus erat.& ſplenicus,&
anheloſus.ad locum accliuem ſi quādo accederet,impotēs,&
ſiticuloſus.quādoq; etiam cibum leniter auerſabatur,& ſic-
cæ tuſsiculæ ad multū tempus ita fiebant,titubans obambu-
labat.& ſi nō facile ſolubilis eſſet aluus deorſum,plena red-
debatur.& anhelatio ac ſtrangulatio magis fiebāt. Tandem
autem defluxus & exſcreatio ſuperuenit,ac tuſsis. Exſcrea-
tio craſſa,pallida,purulenta, & febris vehemens ceſſaſſe vi-
debatur.& tuſsis mitior.& exſcreatio pura.Rediit rurſus fe-
bris acuta.ſpiritus denſus.mortuus eſt. Verùm antea rigue-
runt pedes,& poſtea perfrigeratus eſt. Spiritus magis inter-
cluſus eſt. Vrina ſubſtitit.extreme partes perfrigeratæ ſunt.
Prudens mortuus eſt, tertia die à recidiua. Thyni filio in Thynus
Rb 5 febre

febre ardente inedia macerato, alui egestio multa. Verùm D
cum bile,& animi deliquio.& sudore multo fiebat.perfrige-
ratus est valde.voce destitutus erat totã diem ac noctem. In-
stillatum ptisanæ succum continuit.sapiebat.bene spirabat.

Epicharmus.

Epicharmi filio accidit ex via & potu cruditas. Postridie
mane anxietate oborta,vbi aquam,acetum,salem bibisset,
euomuit pituitã. Postea rigor apprehẽdit.lauit febricitans.
Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tẽpore
tenebat, & delyrabat. & febris acuta. grauiter morbũ tulit.
Quarta vigil.mortuus est.

Ariston.

Aristoni vlcerato pedis digito,
cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit vsq; ad
genu.periit. Erat autẽ nigrum,subaridum,graueolens. Cui
carcinoma in faucibus vstum est,sanus euasit à nobis.

Polyphantus.

Poly- E
phantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Vri-
næ tenues,multæ.Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quum
autem nõ cessaret dolor capitis,sternutatoria decima die ad-
hibita sunt,Postea ad collum dolor vehemens.Vrina prodiit
rubicunda cõturbata velut iumenti.mente motus est phre-
nitico modo.Mortuus est in vehementibus conuulsionibus.

Eualcides.

Consimiliter etiã Eualcidæ famula,quum multo tempore
densæ vrinæ prodiissent,& capitis dolores adessent,phreni-
tica facta mortua est,eodem modo ex vehementibus dolori-
bus. Nam vrinæ densæ ac cõturbatæ,certũ signum sunt do-
loris capitis,& cõuulsionis, ac mortis.

Halicarnassensis.

Halicarnassensis qui
in domo Xanthippi diuersabatur,aurem hyeme dolebat,&
capur non mediocriter. Erat autẽ annorum circiter quin- F
quaginta. Vena secta est iuxta Muesimachum. læsum est ca-
put euacuatum,ac perfrigeratum. Nõ enim facta est suppu-
ratio.Phreniticus factus est,& mortuus. Vrinæ erant & huic
densæ.

Metrodorus.

In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corru-
ptio maxillæ,& gingiuarum vehemens carnis excrescentia.
mediocriter suppuratio facta est.exciderũt dentes molares,
& maxilla.

Anaxenor.

Anaxenor in Abderis,erat quidem splenicus,&
viciati coloris. Cõtigit autem ipsi vt tumor circa femur si-
nistrum obortus,derepente euanesceret. Non multis verò
postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula no-
cturna ab initio,insupérque tumor ac rubor durus, Post
diem quartũ febris ardẽs oborta est.& liuefacta sunt omnia
circumcirca, & putrida videbantur.mortuus est. Verùm
prius

A prius subpurgatus est,& intelligentiam habebat.

Clonigus.

Clonigus
in Abderis,erat quidem nephriticus,mingebat autẽ sangui-
nem paulatim plerunq; difficulter. Vexabat etiam aluus dy-
senterica. Huic mane quidẽ dabatur lac caprinum,& aquæ
quinta pars,ita vt ex ambobus compositum totũ essent he-
minæ tres. Ad vesperam autem,panis valde assatus.obsonia;
beta aut cucumis. Vinum nigrum tenue. Dabatur etiã cu-
cumis pepo.Hac verò victus ratione quum vteretur,& aluus
substitit,& vrinæ puræ prodibãt. Bibit autem lac donec vri-
næ restitutæ sunt.

Mulier Abderitana.

Mulieri in Abderis carcinoma factũ est
circa pectus.erat autem tale,per papillam sanies subcruen-
ta fluebat.intercœpta autem fluxione, mortua est.

Dinius.

Dinij fi-
B lio in Abderis vmbilicum mediocriter sauciato,fistula par-
ua relicta est.& quandoq; etiam lumbricus per seipsum sa-
tis crassus penetrauit.& quum febriret,vomebat biliosa,quã
doque verò & hæc ipsa per fistulã prodibant. Allapsum est &
intestinum ipsi ad fistulam,& velut fistula corrodebatur,&
rursus refringebatur.& tusses permanere prohibebant.

Python. Pella.

Py-
thonis filio in Pella febris statim incœpit multa.& in som-
num collapsio.& cum vocis interceptione somni fiebant.&
aluus dura per omne tempus.At glãde ex felle subdita,mul-
ta egerebat.& statim remittebat. Verùm breui aluus rursus
eleuabatur.& febris exacerbabatur.& collapsio in somnum
per eadem. Quum autẽ idem ductus esset, datum est medi-
G camentum quoddã ex his quæ cnico,& cucumere syluestri,
& peplo constant.& biliosa egestio erupit.& statim sopor se-
datus est.& febris mitigabatur.& omnia leniora facta sunt.
& iudicatus est in die decimaquarta.

Eudemus.

Eudemus splenem ve-
hementer dolebat.imperarunt ipsi medici vt multum ede-
ret,& vinum biberet modicum,tenue,& multum deambu-
laret.nõ mutatum est quicquam. Vena secta est,cibos ac po-
tus parcè sumpsit,deambulationes fecit sensim augmẽto fa-
cto.Vinum bibit nigrũ,tenue.sanatus est.

Philistides.

Philistidi Hera-
clidæ vxori cœpit febris acuta.rubor.faciei,ex nulla manife-
sta causa.paulo post in die rigorem habuit:quum non reca-
lesceret,conuulsio facta est in digitis manuum ac pedũ.pau-
lo post recalefacta est.minxit vrinas compactis quibusdã in-
natãtibus,nubeculosas,diuulsas.noctẽ dormiuit. Secũda die
rursus riguit.paulo magis calefacta est.& rubor minor.&
conuul

cōuulſiones fiebāt moderatiores. Vrinæ cōſimiles, noctē dor- D miuit, parū vigilauit, quū nulla moleſtia premeretur. Tertia die minxit coloratiora modicā ſubſidentiā habentia, eadem hora rigor apprehēdit. Febris acuta, ſudor ad noctē per totū corpus. Verùm veſperi color ad morbi regij modū permutatus eſt, noctu dormiuit, ac per totum corpus ſudauit. Quarta ſanguis ex ſiniſtra nare probè fluxit, & mēſes pauci cōparuerunt ordinatè. Rurſus autē eadē hora febris exacerbata eſt. Vrinæ compactis quibuſdā innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura, verū multo magis ſubſtitit, neq; quicquam prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet, noctē dormiuit. Quinta febris mitior, & ad veſperam per totū corpus ſudabat, & E mēſes prodierūt, & noctē dormiuit. Sexta minxit aceruatam multam vrinā compactis quibuſdam innatātibus, modicam ſubſidentiam habentem, concolorē. Circa meridiem verò parum rigore tenebatur, aliquantum incaluit, ſudauit per totum, noctem dormiuit. Supina parum calefacta eſt, facilè tulit, ſudauit per totum, vrinæ boni coloris. Iudicata ſunt omnia. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta in pectus, & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autē mihi medicus eximens lignū, reliquiſſe ferrum in ſepto trāſuerſo, & quū ipſi ita videretur, ad veſperam infuſum per clyſterē adhibuit, & pharmacū deorſum purgās dedit. Noctē primā tranſegit. Statim verò vbi dies illuxiſſet, & medico, & aliis melius habere videbatur, erat enim quietus. Prædictio facta eſt, quòd vbi conuulſio fieret, non tardè F moriturus eſſet. Sequentē noctem moleſtè ferens, inſomnis plerunq; in ventrem decūbens. Tertia mane conuellebatur. Circa meridiem mortuus eſt. Eunuchus ex venatione & diſcurſu hydropicus factus eſt. Quidam circa Elealcis fontē, ad ſex annos habuit ex equitatione inguinū tumorem, varices, & coxendicū dolores. Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præponent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt. Leonidæ filiæ natura concitata, auerſa eſt: auerſa, in iram excanduit: vbi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus non intellexit, puella mortua eſt. Philotimi filius puber venit ad me in Techina, caluariæ os habens medicina deſtitutum: in quo videbam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

Tychon. Cur hic repetatur, nō video.

Eunuchus. Elealcis fons.

Leonides.

Philotimus.

HIPP-

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B *Priſcorum medicorum tres fuiſſe familias meminit Galenus libro primo de Curandi via & ratione. Vna eorum fuit medicorum, qui Coum inſulam incolebant, quorum fuit princeps Hippocrates. Alia Rhodiorum. Tertiæ ſectæ auctores Cnidij vocabantur à Cnido inſula, vna ex quinque Cycladibus. Horum placita Hippocrates, hoc loco Cnidias ſententias vocat.*

Lib: primus

QVi Cnidias appellatas ſententias conſcripſerūt, rectè quidem ſcripſerunt ea quę patiuntur ægroti in ſingulis morbis, & quomodo quædam ipſorum euenerunt: & hactenus quidem etiam qui medicus non ſit, rectè conſcribere poſsit, ſi probè ex ſingulis ægrotis quæ patiuntur didiciſſet. Quæ verò medicum C ante diſcere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omiſſa ſunt, alia in aliis, & quædam valde commoda ad coniecturam. Quum autem ad coniecturam dicatur, quomodo ſingula curare oporteat, in his multa aliter ſentio quàm velut illi prodiderunt. Et non ſolum ob hoc non laudo. Verùm quòd etiam paucis numero vſi ſunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipſis relata ſunt pharmaca aluum deorſum purgantia exhibenda, & ſerum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona eſſent, & morbis conuenientia, in quibus exhibenda eſſe monuerunt: longè magis laudanda eſſent, eo quòd quum pauca ſint ſufficiunt. Nunc verò res non ita habet. Qui tamen poſtea eam tractationem repetiuerunt, magis ſanè medico modo, de his quæ ſingulis exhibenda ſunt, tranſegerunt. At neque veter

D veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripserunt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: attamen multos in singulis morbis modos, multiplicémque ipsorum diuisionem non ignorarunt aliqui. Cæterùm numeros singulorum morborum clarè pronunciare volentes, non rectè scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo quis ægrotātium morbum æstimet, quod alter ab altero aliqua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si non idem nomen habeat. Mihi verò placet, vt in vniuersa arte mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac rectè tractat, ea singula bene ac rectè facere oportet: & quæ cito, cito: & quæ purè, purè: & quæ citra dolorē tractare oportet, ita facere, vt quàm minimus dolor sentiatur: & alia omnia E eiusmodi insigniter præ aliis ad meliorē modum transigere oportet. Maximè verò laudauerim medicū qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ aliis insigniter ad meliorem partem excellat. Sunt autē hi acuti, quos veteres nominauerunt pleuritidem, peripneumoniā, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorū febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim non pestilentis morbi modus quis cōmunis grassatus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & nō similes ab his morbis plures moriuntur, quàm ab aliis omnibus. Idiotæ igitur non valde cognoscunt eos qui in his, aliis prestant: aliarúmq; curationum magis aut laudatores, aut vituperatores existunt. Et profectò magnum signū hoc est, quòd populares minimè de his mor- F bis intelligentiā habeant, veluti quos studio consequi oportet. Nam qui medici non sunt, medici esse videntur, maximè propter hos morbos. Facile est enim nomina ediscere, quæ proferri solent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis ptisanæ succum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulsam, omnia hæc eadem plebeiis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere videntur. At res hęc nō ita se habet, sed in his sanè vel maximè alij ab aliis differunt. Videntur autē mihi digna esse quæ scribantur maximè hæc quæ ignorantur à medicis, maximè scitu cōmoda, & quę magnas vtilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quæ itaque ignorātur hæc sunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medicī omne æuum terunt, ptisanas non colatas exhibentes, & re-

Acuti morbi.

ctè se

A ctè se medicari putant. Aliqui verò plurimi faciunt, vt nullū ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verùm per linteum excolantes succū exhibent. Quidam verò ipsorum neque ptisanam crassam dederint, neque succum: atque hi partim donec ad septimū diem æger perueniat, partim verò perpetuò, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiusmodi quæstiones ne proponere quidē medici consueuerunt: fortassis autem neque si proponantur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeò magnam, vt neque omnino medicinam esse putent. Nā in acutis morbis intantum inter se differunt artifices, vt quæ alter exhibet optima esse putans: ea alter iam mala esse exi- B stimet: & ferè ob id artem vaticinationi similem esse dixerint. Quia vates eandem auem, si sinistra appareat, bonā esse ducunt: si dextra, malam. Et in aruspicina talia sunt, alia in aliis. Verùm aliqui vates contraria his dicunt. Assero autem hanc speculationem pulcherrimam esse, & cognatā plurimis ac maximè cōmodis in arte. Nam ægrotātibus omnibus plurimum ad sanitatē confert, & sanis ad securitatem, & his qui se exercent, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit.

Artificum differentia.

Ptisana igitur rectè omnibus frumentaceis eduliis prælata esse videtur, in morbis acutis, & laudo sanè eos qui ipsam prætulerunt. Nam viscositas ipsius leuis est, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderatè humida, & sitim eximit, & facilè eluitur: si fortè & hoc opus sit: & neque adstrictionem C habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura quàm maximè tumefieri solet. Quicunque igitur ptisana in hisce morbis vtuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, vt ita dicam, sed vtantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterē vsum, intermittere oporteat. Et qui quidē bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis dāda est: qui verò semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. Verùm sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. At verò copia sufficit ab initio dare non multa, neq; minus crassam: sed vt consuetudinis gratia quid ingeratur, & vt ne multa vasorum vacuatio fiat. Cæterùm quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, si quidem siccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nō ita magna

Ptisanæ laus.

Ptisana quādo exhibenda.

copia

copia dare oportet,sed ante sorbitioné, aut aquam mulsam, D
aut vinum præbibendum exhibere, vtrum ex his conuenien
tius fuerit. Vtrum verò conueniat, in singulis modis referc-
tur.Si verò os hume tetur, & à pulmone prodeuntia qualia
oportet fuerint,sorbitionis copiam,vt in summa dicam, au-
gere oportet.Quæ enim citius & magis humectantur, cele-
ritatem iudicationis significant. Quæ verò tardius & minus
tardiorem iudicationem significant. Et hæc quidem per se ta
lia omnino existũt. Verùm multa quoque alia commoda o-
mittuntur,ex quibus coniecturas facere oportet, quæ postea
referẽtur:& quanto copiosior purgatio fuerit,tanto plus da-
re oportet, vsq; ad iudicationem, maximè duobus à iudica- E
tione diebus,quibus sanè quinta,aut septima, aut nona iudi-
care videtur:ita vt etiã parium ac imparium dierum ratio-
nem habeas.Postea verò sorbitione quidem mane vtendum
est. Vesperè verò ad cibos transeundum. Conueniunt autem
talia vt plurimum his qui statim tota ptisana vtuntur. Nam
& dolores in pleuriticis statim sua spõte cessant, vbi memo-
rabile quid spuere ac expurgari cœperint:& purgationes lõ-
gè perfectiores sunt,& minus suppurati fiũt,quàm si quis ali
ter victum suppeditet: & iudicationes simpliciores, & me-
lius iudicantes,& minus reuertẽtes. Ptisanam porrò ex opti-
mo hordeo factam esse oportet, & quàm optimè coctam, &
præsertim si non solo succo vti velis. Nam vnà cum reliqua
ptisanæ virtute, lubricitas facit, vt ordeum dum deglutitur F
non lædat. Nusquam enim adhæret, neque secundum thora
cis rectitudinẽ morã trahit. Lubricissima autem est,& ma-
ximè sitim eximit, & facillimè concoquitur, & debilissima
est,quę optimè cocta est,quibus omnibus opus est.Si quidem
igitur non opem tulerit quis quantum opus est, vt sufficiens
sit eiusmodi ptisanæ sorbitionis modus,multis modis læde-
tur. Etenim verbi caussa,quibus cibus intus conclusus est,si
quis non facta deorsum euacuatione, sorbitionem dederit,
dolorem si adest amplius exacerbauerit:& si nõ adest,statim
induxerit:& spiritus densior fiet. Hoc verò malum est. Pul-
monem enim resiccat,& præcordium, & pectinem, ac septũ
transuersum dolore affligit.Quinetiam si lateris dolor assi-
duus est,& ad calefactoria non remittit, & sputũ non prodit
sed circa putrefactionem ac concoctioné valde viscosum fit,

si non

A si non soluerit quis dolorem: aut ventrẽ mollito,aut venã se-
cta,vtrum tandem horũ conducet:ptisanam autem ita habẽ
tibus dederit,cita mors talium cõtinget. Propter has igitur
caussas,& alias huiusmodi adhuc magis,qui tota ptisana vtũ
tur,septima die & citius moriuntur,partim mente læsi,par-
tim ab erectæ ceruicis spiratione,& stercore suffocati.Tales
verò veteres sydere ictos esse putauerũt,ob hoc quidẽ maxi
mè,nõ minus autẽ quòd & mortuis ipsis latus liuidum repe-
ritur,vt simile quid plagæ appareat. Caussa verò huius est,
quòd prius quàm dolor soluatur,moriuntur.Citò enim an-
helosi fiunt.Præ multo autem ac denso spiritu,velut iam di-
ctum est,valde viscosum circa cõcoctionẽ fit sputũ, & egres-
B sum fieri prohibet.Imò stertorẽ inducit,chartilaginosis pul-
monis arteriarũ partibus bronchiis appellatis impactum:&
vbi ad hoc deuenerit,lethale iam plerũq; existit. Nam & ip-
sum sputum impactum,prohibet quidem spiritũ intrò fer-
ri,cogit autem citò extra ferri. Atq; sic mutuã opem ad ma-
lum inter se cõferunt,dum & sputum impactũ, densum spi-
ritum facit:& hic cùm densus sit,sputũ insuper viscosum fa-
cit,& lubricum fieri,ac elabi impedit.Occupant autem hæc,
non solùm si ptisana intempestiuè vtantur: verũ multò ma-
gis,si quid aliud ederint,aut biberint,quod minus quàm pti
sana idoneum sit,proinde plerunq; consimilia sunt auxilia,
& his qui tota ptisana vtuntur,& his qui succo ipsius: his ve-
ró qui neutro horum,sed solo potu,quandoq; etiam diuersi-
C modè auxiliari oportet. At verò hoc modo omnino facere Quid ob-
oportet.Si cui à cibo recens accepto,& aluo nondũ subeua- seruandũ.
cuata,febris incœpit,siue cum dolore,siue sine dolore, inhi-
benda est sorbitionis exhibitio,donec putarit cibum ad in-
fernam intestini partem secessisse. Vtendũ autem est potu
aceti mulsi,si dolor affuerit,hyeme quidem calidi,æstate ve-
rò frigidi. Si verò multa fuerit sitis,etiam aqua mulsa, & a-
qua.Postea verò si dolor aliquis affuerit, aut periculosi ali-
quid apparuerit,danda est sorbitio neq; multa, neq; crassa,
atq; hæc post septimũ,aut nonũ diem,si validus æger fuerit.
Si verò non subiit vetustior cibus ei qui recens cibum acce-
pit,si quidem validus sit,& ætate vigeat,infusum per clyste-
rem adhibendum est.Si verò debilior fuerit, glande vtendũ
est,si non sua sponte probè prodierit.Tempus porrò exhiben

dæ ſorbitionis hoc maximè obſeruare ab initio,& per omnẽ D
morbum oportet.Quum quidem pedes frigidi fuerint,inhi-
bere oportet ſorbitionis exhibitionẽ. Maximè verò & à po-
tu abſtinendum eſt.Vbi verò calor deſcenderit ad pedes, tũc
exhibere conuenit,& putare in omnibus morbis,& non mi-
nimè in acutis,& maximè in his qui magis febriles ac peri-
culoſiſsimi ſunt,tempus hoc magnam vim habere. Vtẽdum
eſt autẽ primùm quidẽ maximè ſucco. Deinde verò ptiſana
iuxta prædictas coniecturas diligẽti facta cõſideratione.Cæ-

Lateris doloribus quibus ſubueniendum.

terum pleuritis, hoc eſt dolor lateris,ſiue ab initio fiat, ſiue
poſtea,calefactoriis quidem primùm nõ alienum eſt tẽtare
diſſoluere. Ex calefactoriis verò optima eſt aqua calida in
vtre,aut in veſica,aut in vaſe æneo,aut teſtaceo admota. Ve- E
rùm molle quid antea ad latus ſupponere oportet. Lenitatis
ergo.Cõmodè etiã ſpõgia mollis,magna,ex aqua calida ex-
preſſa apponitur.Cõtegere verò ſtragulis ipſum fomentum
oportet.Nã & ampliore tẽpore ſic ſufficiet & durabit, & ſi-
mul vt ne vapor ad ægrotantis ſpiritũ afferatur,niſi fortaſsis
& hoc ad aliquid cõmodũ eſſe viſum fuerit. Aliquãdo enim
ad aliquid cõmodat.Inſuper autẽ & ordeũ, & eruũ in aceto
diluto, ita vt paulò acidius ſit quàm vt quis bibere poſsit,
diſſoluta ac feruefacta,& in marſupia coniecta,apponere o-
portet,& furfur eodem modo.Siccum autem fomẽtum præ-
bent ſal & milium torrefactum,in laneis ſacculis cõuenien-
tiſsimum.Nam & leue,& lene eſt miliũ. Soluit autẽ huiuſ-
modi mollitorium fomentum,etiam dolores ad claiuculam F
pertingentes.Sectio autem venæ non ſimiliter ſoluit dolorẽ
ſi non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd ſi ad calefacto-
ria dolor non ſoluatur, non multo tempore calefacere opor
tet.Reſiccat enim hoc pulmonem, & ſuppurationem facit.

Ad clauiculam dolore extenſo medela.

At ſi quidem dolor ad clauiculam de ſe ſignificationem præ-
beat,aut grauitas ad brachium,aut circa mammã aut ſupra
ſeptum tranſuerſum:venam ſecare prodeſt in cubiti flexura
internam,& non cunctari copioſum ſanguinem detrahere
donec multò rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicun-
do liuidus.Vtrunque enim cõtingit.Si verò ſub ſepto tranſ-
uerſo fuerit dolor,ad clauiculam autem de ſe ſignificationẽ
non præbeat,aluum mollire oportet,aut veratro nigro, aut
peplio,ita vt veratro quidẽ daucum,aut ſeſeli, aut cuminũ,
aut

A aut aniſum,aut aliud quid ex odoratis ammiſceas,peplio ve
rò ſilphij ſuccum.Sed hæc inter ſe ſi miſceantur, conſimilis
modi exiſtunt.Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad
iudicationem commodius quàm peplium.Peplium verò fla
tus magis erumpere facit.Ambo autem hæc dolorẽ ſedant.
Sedant item alia multa aluũ ſubducentia medicamenta.Ve-
rùm hæc inter ea quæ ego noui optima ſunt. Alioqui & ea
quæ in ſorbitionibus exhibentur aluũ ſubducentia medica-
menta opitulantur,quæcũq; non valde iniucunda ſunt, aut
ob amaritudinẽ,aut propter aliam quãdam iniucunditatẽ,
aut ob copiã,aut colorẽ,aut aliquam ſuſpicionem.Ptiſanam
tamen ſtatim inſuper ſorbẽdam dare oportet,poſtquã medi-
B camentũ bibit,non memorabili copia pauciorẽ,quàm quan
ta ſumere adſuetus eſt.Nam & rationi conſentaneum eſt, in
media purgatione ſorbendam nõ dare. Quum autem ceſſa-
uerit purgatio,tunc minus ſorbeat de ea,quàm adſuetus eſt.
Poſteà verò reducat ſemper ad maiorem copiam, ſi & dolor
ſedatus fuerit,& nihil aliud aduerſetur.Idẽ mihi ſermo eſt,
ſi etiã ptiſanæ ſucco vti opus fuerit.Melius enim eſſe aſſero,
ſtatim omnino incipere ſorbere,quàm præeuacuatis iam va
ſis ſorbere auſpicari,aut tertia,aut quarta,aut quinta,aut ſex
ta,aut ſeptima die,ſi ſanè non iudicatus fuerit morbus ante
hoc tempus.Præparationes autẽ & his conſimiles faciendæ
ſunt,quales dictæ ſunt.De ſorbitionis igitur exhibitione ita
ſentio.Sed & de potu,qualemcunque tandem quis ex deſcri-
C bendis ſumpturus eſt,eadẽ mihi penitus ſermonis ratio eſt.
Noui autem etiã medicos maximè contraria facere his quæ *Error medicorum.*
fieri oportebat.Omnes enim volunt,vbi ſub morborum ini
tia homines fame præmacerarũt,duobus aut tribus,aut etiã
pluribus diebus,ſic ſorbitiones exhibere, itémque potus: &
fortaſsis etiam par ipſis eſſe videtur,vt magna corpori muta
tione fiente,etiam magnũ quid valde contra obiiciatur. Ve-
rùm mutare quidem nõ parum,bene habet.Rectè tamẽ mu
tatio transferenda eſt,& ex mutatione adhuc magis exhibi-
tio eorũ quæ per os ſumũtur.Maximè igitur lædi poterunt.
ſi non rectè mutationem fecerint,hi qui tota ptiſana vtũtur.
Poterũt etiam lædi qui ſolo ſucco vtuntur,lædi quoque poſ-
ſunt qui ſolo potu vtrũtur.Minimè verò hi.Oportet autẽ &
in ſanorum adhuc hominum victu addiſcere quæ conferũt:

Si

Si enim sanis tales aut tales victus multum differre videtur, D tum in aliis quibusdam, tum in mutationibus: quomodo nō etiam in morbis multum differant, & maximè in acutis? Atqui facile est hoc addiscere, quòd simplex victus cibi ac potus, ipse sibiipsi semper similis, securior omnino est ad sanitatem, quàm si quis derepēte ad alium meliorem, magnam mutationem faciat. Nam & his qui bis in die cibum sumūt, & his qui semel, repentinæ mutationes noxas ac ægritudines inducunt, & eos sanè qui prandere non adsueti sunt, si pransi fuerint, statim infirmos facit hoc, & toto corpore graues & debiles, & pigros. Si verò etiam insuper cœnauerint, acidum ructantes. Quibusdam verò etiam alui liquida egestio oboritur, quum præter consuetudinem ventriculus grauetur, solitus resiccari, & non bis intumescere, neq; bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationē rursus adæquare, domire enim oportet velut nocte reducta post cœnam, hyeme quidem, absque frigore, æstate verò, absq; calore. Si verò dormire nō queat, vbi multam lentam deambulationē non stando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eáque innoxia. Insuperq; minus bibat, & potum nō aquosum. Talis autē adhuc magis affligetur, si ter in die ad satietatē cibum acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquàm sanè multi sint, qui facilè ferunt, si ter in die cibū copiosè accipiāt, qui ita sunt adsueti. Quin & hi qui bis in die cibū capere soliti sunt, si pransi nō fuerint, debiles & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi osculum dolēt. Viscera enim pendere ipsis videntur: & calidā ac cum virore pallidam vrinā mingūt, & alui egestio comburitur. Quibusdam etiā os amarescit, & oculi caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his qui pransi non sunt, cœnam edere non possunt. Si verò cœnā sumpserint, ventriculum grauāt, & multò magis ægrè in lecto degunt, quàm si etiam pransi fuissent. Quum igitur talia hæc sanis fiāt, ob victus dimidiæ diei mutationem præter consuetudinem: apparet neque apponere, neque detrahere commodum esse. Si igitur hic qui præter consuetudinem semel in die cibum accepit, vbi tota die vasa vacua fecit, quantum consueuit cœnauerit, verisimile est ipsum, si tūc quum impransus esset doluit ac ægrotarit, & vbi cœnauit grauis fuit: multò magis grauari, Si verò etiā long

Consuetudo multū potest.

E

F

A longiore tempore euacuatis vasis, postea derepente cœnauerit, adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, ei hāc diem rursus adæquare sic cōducit absque frigore, & calore atque labore, Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda est, quàm consueuit, eáq; non sicca, sed modi humectioris & postea bibat potum non aquosum, neque pauciorē quàm pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo sensim progressu fiente ad consuetudinē reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autē supernis partibus, cibi præter morem abstinentiam omnino facilius ferunt. Quare etiā semel in die cibum præter morem capere, facilius vtique iidem tulerint. Sufficiens igitur & hoc signum est, quòd maximè mutationes eorum quæ circa naturas nostras ac habitus contingunt, maximè morbos faciunt. Non igitur licet intempestiuè, neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in inflammatione consistentibus, cibos exhibere, neque licet derepente in tota re quicquam, aut huc aut illuc mutare. Multa verò his cognata, ex his qui ventri contingunt, itémq; alia referre quis possit, quòd facilè quidam ferunt cibos. quibus adsueti sunt, etiamsi natura nō sint boni. Similiter etiā potus: ægrè autem ferunt cibos, quibus adsueti nō sunt, etiamsi nō sint mali, similiter etiam potus. & quæ quidem multus carnis esus præter consuetudinē assumptus facit, aut allium, aut silphiū, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia huiusmodi, magnas quasdam peculiares vires habentia, minus admiretur quis vbi talia dolores ventriculis magis quàm alia inducunt. At iusta fuerit admiratio, si didiceris quantam maza turbationē, & molē, & flatum, & tormē ventriculo inducat si præter morē ingesta fuerit, ab eo qui mazam edere nō est solitus: aut qualem sitim panis ipse calidus ingestus inducat, & repentinā repletionem, ob siccandi vim, & quòd tardè transit: & quàm diuersas inter se affectiones faciant. & panes valde puri, & qui ex toro sunt collari, præter consuetudinē in cibo accepti, itémq; maza sicca præter morem, aut liquida, aut viscosa: & quale quid faciāt polentæ recentes nō adsuetis. & aliæ his qui recentibus vti adsueti sunt itémq; vini & aquæ potus, præter morem derepēte vicissim

Calidus panis sitim adfert.

B

C

 permutatus,

permutatus,& aquosum vinũ,& meracũ,prçter cõsuetudinẽ D
derepente potatũ.Illud enim humiditatẽ in superno ventre
inducit.& flatũ in inferno.Hoc verò venarũ palpitationem,
& capitis grauitatẽ ac sitim.Quin & album vinũ,& nigrum
si quis præter consuetudinem permutet,etiã si ambo vinosa
fuerint,tamẽ multa in corpore alterarint,vt minus mirũ esse
quis dixerit,dulce & vinosum vinum nõ idem posse, si derepẽte
permutata fuerint.Porrò huiusmodi aliquã partem
sermoni contrario patrocinari oportet:quòd mutatio victus
his facta est,corpore non mutato,neq; ad robur,vt cibos apponere
opus sit,neq; ad debilitatẽ,vt detrahere oporteat. Insuper
autẽ & robur coniectandum est,& morbi vniuscuiusq; E
modus,& hominis natura,& consuetudo victus ægri,non ciborum
solùm,sed etiã potuũ.Multo autẽ minus ad additionem
procedendũ est.Nam detractionem omnino tollere sæpe
conducit:vbi suffecturus est æger,donec morbi vigor maturescat.In
quibus autem hoc faciendum sit,scribetur. Multa
verò etiã alia relatis cognata scribere quis possit. Hoc tamen
melius testimonium est. Non enim cognatũ est rei illi
de qua plurimus à me sermo habitus est,sed ipsa res opportunissimũ
est documentũ.Nam ab acutorũ morborũ initio,
aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit,cibos comederunt:aliqui
postridie:quidã etiã sorbuerunt quicquid oblatum
esset, quidã etiã cyceonem.Omnia autẽ hæc deteriora
quidẽ sunt,quã si quis alio modo victũ instituisset,multo tamen
minus detrimentũ afferũt in hoc tẽpore peccata, quã si F
quis primis duobus aut tribus diebus.penitus vasa vacua fecisset,&
quarta aut quinta die,tali victu vsus esset. Deterius
tamen est,si omnibus his diebus vasis euacuatis,in posterioribus
diebus hoc modo victũ instituat,prius quàm cõcoctus
ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortẽ plurimis
manifestè affert,si nõ omnino facilis fuerit morbus.Quæ verò
ab initio cõmittuntur peccata,nõ similiter,vt illa medelã
omnem respuunt,sed multò faciliùs correctionẽ admittunt.
Hoc igitur maximum documentum esse arbitror,quod primi
dies sorbitione tali vel tali,nõ sint priuãdi.in his qui paulo
postea talibus,aut talibus sorbitionibus vsuri sunt.Funditus
igitur ignorãt,tum hi qui granosa ptisana vtuntur,quòd
ab ipsa lędũtur,quũ sorbere inceperint,si duobus,aut tribus,
aut

Errores ab initio commissi faciliter corrigũtur.

A aut pluribus diebus antea vasa euacuauerint:tum hi qui succo
vtuntur,quòd sorbentes læduntur,vbi non rectè sorbitionem
inceperint. Tunc tamẽ cauent,& magnã noxam afferre
cognoscunt,si priusquam maturus factus fuerit morbus
granosam ptisanã sorbuerit æger,succo vti adsuetus.Omnia
igitur hæc magna testimonia sunt,quòd medici ægros non
rectè ad victũ perducunt. Sed in quibus morbis vasa vacua
facere non oportet,his qui sorbitionibus vti debent,vasa vacua
faciunt. In quibus verò ex vasorum vacuatione,ad sorbitiones
mutationẽ facere non oportet,in his mutationẽ faciunt,&
hoc plerunq; absolutè. Aliquãdo verò in his temporibus
B mutationẽ ad sorbitiones faciunt ex vasorum vacuatione,in
quibus sæpe ex sorbitionibus ad vasorum vacuationem
accedere expediebat,si ita morbum exacerbari contingat.
Aliquãdo autẽ & cruda attrahuntur de capite,& à thoracis
regione,biliosa,& vigiliæ ipsis coincidunt,ob quas non
coquitur morbus:& tristes ac amarulẽti fiunt,& delirant,&
splendores ipsis ob oculos obuersantur, & aures sonitu plenæ
sunt,& extremæ partes perfrigeratæ,& vrinæ incoctæ,&
sputa tẽnuia,& salsa,& meraco colore tincta,ac pauca,& sudores
circa collum,& anxietudines,& spiritus in latione sursum
versus offendens,densus,aut etiã valde magnus,supercilia
distẽta ac grauata,deliquia animi praua,& stragulorum
de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quãdoque verò
C labium infernum cõcutitur. Hæc autẽ in principiis compatentia,vehementis
delyrij significationem præbent,& plerunq;
ægri moriuntur. Qui verò effugiunt,aut cũ abscessu,
aut cũ sanguinis è naribus fluxione,aut ex crassi puris sputo
effugiunt:aliàs verò minimè. Neq; enim talium rerum
peritos medicos esse video,quomodo debilitatos in morbis
dignoscere oporteat,& quæ ex vasorum vacuatione efficiuntur,&
quæ propter aliã aliquam irritationẽ,& quæ propter
dolorem,& præ acumine morbi : itẽmq; quot affectiones,&
omnigenas species,natura nostra & habitus singulis pariat:
& quidem quum talium cognitio.aut ignorantia,salutẽ aut
mortem afferant.Maius enim malũ est,si ob dolorẽ & morbi
acumen debilitato,exhibet quis potum,aut sorbitionem
copiosiorem,aut cibũ,ob vasorum vacuationẽ debilem esse
existimans. Indecorum etiã est ob vasorum vacuationẽ debilitatum

 bilitatum

bilitatum nõ cognoscere,& victu premere. Affert equidem D periculum aliquod & hoc peccatum, verùm multo minus quàm alterum. Multo autẽ magis risu dignũ hoc peccatũ est quàm illud alterũ. Si enim alius medicus, aut etiã idiota, ingressus cognouerit ea quæ cõtigerunt,& edenda ac bibenda dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxilium tulisse putabitur. Talia verò faciunt, vt artifices maximè ab hominibus vituperentur. Videtur enim ipsis ille qui ingressus est medicus aut idiota, velut mortuũ suscitasse. Scribentur autem de his quoq; signa, ex quibus singula dinoscere oportet.

Corporis labor.

Consimilia tamẽ illis quæ circa ventrẽ contingunt,& hæc sunt. Nã si totũ corpus prẹter consuetudinẽ multũ quiescat, non statim magis robustum fit. Si verò etiã vbi multo tem- E pore quieuit, derepente ad labores prodierit, vitiosum quiddam palam operabitur. Ad eundẽ modum etiã singulæ corporis partes. Nã & pedes tale quiddã operabuntur,& alij articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepẽte ad laborandũ prodeant. Eadem etiã oculi & dentes perpetientur,& quæcunq; tandẽ pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorẽ inducit, itémq; præter consuetudinẽ durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satius fuerit. Si quis enim accepto vlcere in tibia, neq; valde periculoso, neq; adeo contemnendo, ita vt neque ipsi ita difficulter, aut adeò facilè vlcera sanescant: statim prima ab initio F die decumbens curetur,& nequaquam crus eleuet, hic sanè hoc modo citra inflammationẽ fuerit,& sanus multo citius sic fiet, quàm si obambulans curetur. Attamen si quinta aut sexta die, aut etiã prius surrexerit,& progredi voluerit, magis vtiq; affligetur ac dolebit, quàm si statim ab initio obambulans curatus esset. Si verò etiã multum derepente se fatigauerit, multo magis dolebit, quàm si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuò igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quòd omnia quæ derepẽte multum supra modum huc & illuc mutantur, lædunt. Multiplex igitur in ventre læsio est, si ex multa vasorum vacuatione, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete, ad ampliorem laborẽ derepente deueniat, multo magis lædetur, quàm si ex multo cibo ad vasorum

A sorum vacuationem transmutetur,& si ex multo labore derepente ad ocium ac segniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quiescere. Oportet item illis ventrẽ à ciborum copia quiescere. Sin minus,& dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatem. Plurimus itaq; sermo de mutatione huc atq; illuc à me habitus est, eo quòd hæc nosse ad omnia cõmodum fit,& ad hoc præsertim de quo nobis sermo erat, quòd in acutis morbis ad sorbitiones mutationem faciunt ex vasorum vacuatione. Facienda enim est mutatio velut ego iam iubeo. deinde non est vtendum sorbitionibus priusquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddã signum apparuerit, vel vacuatorium, vel irritatorium, circa B intestinum, aut circa præcordia qualia scribentur signa. ¶Vigilia fortis, potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rursus in cõtrariam partem mutatio, dissoluit corpus,& excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce,& vinosum,& album, ac nigrum,& aquam mulsam, & aquam,& acetum mulsum, his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat, quàm vinosum,& minus mentem ferit,& magis quàm alterũ per aluum & intestinũ subit. Viscera verò magna facit, splenem & hepar. Quare neq; his qui amara bile abundant commodum est. Nam & siticulosum in talibus est,& flatuosum in superno intestino: non tamen inferno intestino inimicũ pro flatus ratione,& quidẽ quum nõ valde penetret flatus à vino C dulci, sed circa præcordia moretur. Certè per vrinã hoc minus exit omnino quàm vinosum album. Sputũ vero magis educit dulce quàm alterum.& quibus quidẽ siticulosum est dum bibitur, his minus quàm alterũ vinum educit. Quibus verò siticulosum non est, his magis quàm alterum educit.

Vigilia immodica.

Vinũ dulce.

At verò album vinosum vinum, plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & vituperatũ est, in dulcis vini enarratione. Ad vesicam autẽ magis penetrat quàm alterum:& quum vrinã cieat, ac semper perrumpat, multũ in his morbis profuerit. Nam & si ad alia incommodius sit altero, attamen quæ in vesica fit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet propellatur. Bonæ verò hæ notæ sunt de vini vtilitate ac detrimento, quas seniores me non nouerunt. Fuluo verò vino,& nigro austero, in his morbis ad hæc vti poteris, si capi-

Vinum album.

Fuluum vinum.

 tis

tis grauitas non affuerit,neque mentis perculſio,neque ſpu- D
tum ab aſcenſu prohibeatur,neque vrina ſuppreſſa ſit: alui
autem egeſtiones humectiores ac ramentoſiores fuerint.In
talibus ſanè,vel maximè conuenerit ex albo tranſmutatio-
nem facere,& ſi qua his ſimilia exiſtunt. Hoc verò inſuper
intelligere oportet,quòd ſi aquoſum fuerit vinum,ſupernas
partes omnes,& eas quæ circa veſicam ſunt, minus lædet.
Verùm partibus circa inteſtinum magis proderit,ſi mera-
Aqua mulſa. cius fuerit. Aqua verò mulſa ſi bibatur per totum morbum
in acutis morbis,in totum quidem his qui amara bilẽ abun-
dant,ac magna viſcera habent,minus cõmoda eſt quàm his
qui tales non ſunt. Siticuloſa tamen minus eſt dulci vino. E
Pulmonem enim mollit,& ſputum moderatè educit,& tuſ-
ſim leuit. Habet enim vim quandam exterſoriam,quæ ma-
gis moderatò ſputum viſcoſum facit. Vrinas etiã ſufficien-
ter ciet aqua mulſa,ſi nõ aliqua ex viſceribus affectio prohi-
beat.Sed & bilioſa per aluum magis egerit,quandoq; bona,
quandoque magis quàm cõuenit colore ſaturata,ac ſpumo-
ſiora:atque hoc bilioſis & magna viſcera habentibus magis
contingit.Sputi igitur eductionem,& pulmonis mollitionẽ,
aquoſior aqua mulſa magis facit. At ſpumoſas alui egeſtio-
nes,& bilioſa magis quàm conuenit colorata,ac magis cali-
da,meraca aqua mulſa magis ducit quàm aquoſa.Talis au-
tem egeſtio habet quidem & alia magna nocumenta: Neq;
enim ex præcordiis ardorẽ extinguit,ſed concitat,& anxiam
moleſtiam,ac membrorum iactationem facit:Verùm & in- F
teſtina & ſedem exulcerat.Horum autem auxilia ſcribẽtur.
Qui igitur aqua mulſa vtitur,abſque ſorbitionibus,pro alio
potu,in his morbis,hic multũ ſucceſſum percipiet,& non in
multis ſucceſſu deſtituetur. Quibus autem danda ſit,& qui-
bus non,& ob quas cauſſas non danda,maxima ex parte di-
ctum eſt.Damnata verò eſt aqua mulſa ab hominibus,velu-
ti quæ bibentes ipſam extremè debilitet: & propterea mor-
tem accelerare putata eſt. Verùm hoc propter eos qui ſe-
ipſos fame conficere conſtituerunt,dictum eſt. Aliqui enim
aqua mulſa ſola in potu vtuntur: nimirũ velut talis exiſtat.
At hoc non omnino hoc modo ſe habet. Sed ſi ſola bibatur,
multò quidem fortior eſt,quàm aqua,ſi nõ aluum exturbet.
Sed & vino albo ac tenui,& parum aquæ ferente,& inodoro,
aliqua

A aliquatenus fortior eſt,aliquatenus debilior,Multum tamen
differt & vini & mellis meracitas,ad vtriuſque vires. Nam
etiamſi duplam menſuram vini meraci quis bibat,reſpectu
mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle
ſolo,ſi aluum non turbarit.Nam & multo plus ſtercoris ipſi
prodibit.Si tamen ptiſanæ ſorbitione vtatur,inſuper autem Aqua mulſa quando obſit & cõtra.
aquam mulſam bibat,valde ipſum replebit,ac flatus excita
bit,& viſceribus circa præcordia incommoda erit.At ſi ante
ſorbitionem aqua mulſa bibatur,non ita lædit velut ſi inſu-
perbibatur,ſed etiam aliquo modo proderit. Cæterum co-
cta aqua mulſa,aſpectu quidem multo melior eſt quàm cru-
da. Splendida enim & tenuis, albáque ac pellucida fit: Sed
B quam ipſi virtutem attribuam,qua crudã præcellat,non ha-
beo.Neque enim iucundior eſt quàm cruda,ſi mel bonũ eſſe
contigerit,debilior tamen,& minus ſtercoris ducẽs,quorum
neutro vt caſtigetur aqua mulſa opus habet. Proximè verò
vtendum tali cocta,ſi mel prauum fuerit,& impurum,& ni-
grum,& non boni odoris. Coctura enim maiorẽ partẽ tur-
pitudinis prauitatis ipſius detrahere poterit.At verò acetum Oxymel.
mulſum appellatum ſi bibatur,ſæpe quidem commodum
eſſe in his morbis comperies. Nam & ſputum educit,& fa-
cilem ſpirationem facit. Tempora verò huiuſmodi habet.
Etenim quod valde acre eſt,nihil moderati fecerit,ad ſputa
quæ non facilè prodeunt. Si enim educeret ea quæ ſtridu-
lam aſperitatem faciũt,& lubricitatem induceret,& guttur
C velut dilataret,pulmonẽ vtique leniret. Ipſum enim mol-
lit,& ſi quidem hæc contingerent, magnam ſanè vtilitatem
afferret. Aliquando verò id quod valde acre eſt,eductionem
ſputi non obtinet,ſed inſuper viſcoſum id facit,& lædit.Ma-
ximè autem hoc perpetiuntur hi qui etiam aliàs perniciosè
habent,& qui neque tuſsire,neque exſcreare inhærẽtia poſ-
ſunt. Ad hoc igitur vires ægroti inſuper coniectare oportet,
& ſi ſpem de ipſo habeas,exhibere. Exhibere autem oportet
ſi dederis,ſummè tepidum:atque tale paulatim,& nõ largè.
Quod verò parum acre eſt, humectat quidem os & fauces,
ſputum item educit,& ſitim ſedat,& præcordio & viſceribus
quæ ſunt hac parte lene eſt,& detrimenta ex melle hac par-
te prohibet. Quod enim bilioſum eſt in melle caſtigat. Fla-
tus etiam erumpere facit,& ad mictionẽ proritat. Inteſtini
tamen

tamen inferuá partem humectiorem facit,& ramenta indu- D
cit.Quádoq; verò etiá malum hoc fit in acutis morbis, maxi
mè quidem,quòd natum penetrare,imò recurrere facit. In-
ſuper autem & aliàs debilitat, & extremas partes frigefacit.
Atque hanc ſolam læſionem ex aceto mulſo cõtingere noui,
quæ ſanè digna ſit vt ſcribatur. Parum autem de huiuſmodi
potu, nocte & ieiuno ante ſorbitionem præbibendum dare
commodum eſt.Sed & vbi multum temporis poſt ſorbitioné
interceſsit,bibere nihil prohibet. His verò qui ſolo potu de-
gunt abſq; ſorbitionibus,propterea non eſt cõmodum ſem-
per & perpetuò hoc vti,maximè propter raſurã aut exaſpera
tionem inteſtini. Quum enim ſtercore vacuum ſit, magis
vtique hæc induxerit:& quum vaſorum vacuatio adſit, poſt- E
ea etiã aqua mulſa vires detraxerit. Si tamen opitulari appa
ruerit ad totum morbum multus huius potus vſus,parum a-
ceti affundere oportet,vt ſaltem cognoſci poſsit. Ita enim &
ea quæ lædere ſolet,minimè læſerit: & his quæ auxilio opus
habent,opem tulerit.Cæterùm vt in ſumma dicatur,acredi-
nes ſiue aciditates ex aceto,amara bile abundantibus magis
conferunt,quàm atrabiliariis.Amara enim diſſoluũtur,& in
pituitam tranſeunt,dum ab ipſo attolluntur. Nigra verò fer
Acetum. mentantur,& attolluntur ac multiplicãtur.Acetum enim ni
gra ſurſum ducit.Mulieribus autem omnino magis aduerſa
Aqua. tur acetum,quàm viris.Dolores enim vteri inducit. Aquæ
porrò potui in acutis morbis,nullum aliud opus habeo quod
attribuá.Neque enim lenit tuſsim in peripneumonicis, neq; F
ſputum educit,ſed minus quàm alia,ſi quis ſemper aquæ po-
tu vtatur.Si tamen inter acetum mulſum & aquam mulſam
parum aquæ abſorbeatur,ſputum educit, propter qualitatis
potuum tranſmutationem. Inundationem enim quandã in-
ducit,aliàs autem neque ſitim ſedat,ſed exacerbat. Eſt enim
naturæ bilioſæ bilioſa,& præcordio mala,imò peſsima fit ac
bilioſiſsima,& vires maximè proſternit,vbi in vacuitaté in-
greſſa fuerit.Sed & ſplenem auget & hepar, vbi inflammatũ
fuerit,& fluctuat ac ſuperinnatat.Nam & tardi tranſitus eſt,
eo quòd frigida eſt & cruda ac incoctilis,& neque per aluum
ſecedit,neque per vrinas tranſit.Inſuper autem & propterea
læſionem inducit, quòd à natura ſtercus non ſubducit. Si
verò etiam dum adhuc frigidi ſint pedes aliquando bibita
fuerit

A fuerit,hæc omnia multò plus lædit, ad quodcunque tandem
ipſorũ peruenerit.Vbi tamẽ in his morbis ſuſpicatus fueris,
aut capitis grauitatem vehementẽ,aut mẽtis perculſionem,
penitus à vino abſtinendum eſt,& aqua in tali vtendum: aut
vinum aquoſum & albũ penitus dandum, & penitus inodo-
rum,& poſt ipſius potum aqua modica inſuper bibenda.Ita
enim robur vini caput & mẽtem minus percellet. In quibus
autem potu ipſius maximè vtendum ſit,& quãdo valde mul-
ta,& quando moderata,& quando frigida, & quando calida,
partim priùs dictũ eſt, partim pro temporis occaſione dice-
tur.Cæterùm de reliquis potibus,qualis eſt ordeaceus, & qui
B ex herbis fiunt,& qui ex vua paſſa,& vuarum expreſſarũ re-
trimentis,& ex tritico:& cnico,& myrti baccis, & malo pu-
nico,& de aliis,vbi alicuius ipſorum vſus cõtigerit,ſcribetur
circa ipſum morbum:quemadmodum etiã de aliis compoſi-
tis medicamẽtis. Balneũ verò in multis morbis opẽ tulerit Balneum.
eo vtentibus,ad aliquos quidem aſsiduè,ad aliquos nõ item.
Quandoq; verò minus eo vtendum eſt, propterea quòd ho-
mines ad hoc ſint imparati.In paucis enim domibus præpa-
rata ſunt neceſſaria inſtrumenta, & nec miniſtri velut opus
eſt parati habẽtur.Si verò nõ omnino bene quis lauetur,non
modicam læſioné incurret.Nam & tugurio fumum non ha-
bente opus eſt,& aqua larga,& balneo multo,& nõ valde lar
gè affuſo,ſi ſanè non ita opus fuerit. Et defrictione quidem
C potius vtendum non eſt. Si verò defricetur, calido vtendum
eſt ipſo defrictorio medicamento, eóque multiplici magis
quàm aliàs receptũ eſt,& inſuper nõ pauca aqua perfunden-
dum,& citò perfundendũ. Breui quoq; via ad ſoliũ opus eſt,
& vt facilis ſit inſcenſus,& facilis item exitus, oportet autem
eum qui lauatur eſſe moderatũ ac taciturnũ, & nihil ipſum
operari,ſed alios & perfundere, & defricare. Debet etiam
poſteà multa aquæ mixtura parata eſſe, & celeres perfuſio-
nes fieri,& ſpongiis vtendum eſt pro ſtrigili, & nõ valde ſic-
cum inungendum eſt corpus. Caput tamen reſiccatum eſſe
oportet,quãtum eius fieri poteſt maximè, ita vt ſpongia ex-
tergatur,& neque perfrigerari caput oportet,neq; extremas
partes,neque reliquum corpus,& neq; eum qui recens ſorbi-
tionem accepit,neque eum qui recens potum ſumpſit,lauare
oportet,& neque ſorbere,neq; bibere cito poſt balneũ. Ma-
gnam

gnam tamen partem ægro tribuere conuenit, ſi ſanus balnei D
valde amans fuit, & lauari adſuetus. Tales enim magis appe-
tunt, & loti vtilitatem ſentiunt, & nõ loti læduntur. Conue-
nit autem in totum magis peripneumoniis, quàm febribus
ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorſi balneũ
lenit, & ſputum maturum facit ac educit: & facilẽ ſpiratio-
nem reddit, & laſsitudinẽ eximit, articulos enim & cutis ſu-
perficiem mollit. Sed & vrinam ciet, & capitis grauitatẽ ſol-
uit, & nares humectat, tot igitur bona balneo adſunt, quibus
omnibus opus eſt. Si verò apparatus penuria aliqua fuerit, in
vna re vel pluribus, periculum eſt ne magis lædat balneum
quàm proſit. Singula enim ex ipſis magnũ detrimentũ affe-
runt, ſi non à miniſtris velut cõuenit præparata fuerint. Mi- E
nimè verò tempeſtiuum eſt eos lauare, quibus aluus in mor-
bis liquidior iuſto eſt, itémque eos quibus plus iuſto adſtri-
cta eſt, & non prius ſubiit. Sed neq; debilitatos lauare opor-
tet, neq; ex ciborum faſtidio nauſeantes, aut vomentes, neq;
eos qui bilioſum eructant, neq; eos quibus ſanguis ex nari-
bus erũpit, niſi minus quàm pro occaſione cõuenit fluat. Oc-
caſiones autẽ noſti. Si verò minus quàm pro occaſione fluat,
lauare expedit, ſiue totum corpus ad reliqua inde opem ſen-
tiat, ſiue caput ſolùm. Si igitur præparationes cõmodæ fue-
rint, & æger bene ſuſcepturus eſt balneum, quotidie lauare
conuenit. Eos verò qui balneo delectantur, etiam ſi bis in die
laueris, nihil peccaueris. Cæterùm balneis vti, multo magis F
licet his qui tota ptiſana vtuntur, quàm his qui ſolo vtuntur
ſucco. Licet autem & his aliquãdo. Minimè verò his qui po-
tu ſolo vtuntur. Sunt tamen ex his quoq; quibus licet. Con-
iectare verò ex præſcriptis oportet, & quibus balneum in ſin-
gulis victus modis profuturum eſt, & quibus non. Quibus
enim aliquid horum deeſt cõmodorum, quæ balneum facit,
& quæ balneo commodant, lauare non oportet. Quibus verò
nihil horum deeſt, & adſunt ipſis ſigna in quibus lauari con-
ducit, lauare oportet. Febris autem ardens fit quum reſic- *Febris ardens quî fiat.*
catæ venulæ, hora æſtiua acres ac bilioſos ſeroſos humores,
in ſeipſas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus velut
ex oſsium laſsitudine detentũ, delaſſatur ac dolet. Fit autem
plerunque & ex longo itinere, & longa ſiti, quum reſiccatæ
venulæ acres ac calidas fluxiones in ſeipſas attraxerint. Fit
autem

A autem lingua aſpera ac ſicca, & valde nigra, & dum circa vẽ-
trem mordetur, dolet, & alui egeſtiones valde liquidæ ac pal-
lidæ fiunt: & ſitis vehemens ineſt, itémq; vigiliæ. Aliquando
etiam mentis emotiones. Huic & aquã, & aquam mulſam a-
quoſam coctam, quantũ voluerit, bibẽdam dato: & ſi amarũ
fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clyſterem ſublue-
re. Si verò ad hæc non ſoluatur, lacte aſinino cocto purgato.
Salſum autem nihil, neq; acre exhibeto. Non enim ſufferet.
Sorbitionem verò donec extra iudicationes fuerit, ne dato.
Et ſi ſanguis ex narib. fluxerit, ſoluitur affectio, itémq; ſi ſu-
dores accedãt iudicatorij, genuini cũ vrinis albis & craſsis,
ac ſubſidẽtiis leuibus: & ſi abſceſſus aliquis fiat. Si verò abſq;
B his ſoluta fuerit, recidiua rurſus ægritudinis contingit. Aut *Cauſos alius.*
coxæ, aut crurum dolor emerget: & craſſa expuet, ſi ſanus fu-
turus eſt. Febris ardentis genus aliud. Aluus ſubit, ſiti
plena eſt, lingua aſpera, ſicca, ſalſuginoſa. Vrinæ interceptio:
vigiliæ, extremitates frigefactæ. Tali ſi non ſanguis ex na-
ribus fluxerit, aut abſceſsus circa collum fiat, aut crurum do-
lor, & ſputa craſſa ſpuerit (hæc autẽ ſuppreſſa aluo fiunt) aut
coxæ dolor, aut pudendi liuor, non iudicatur: & teſtis inten-
ſus iudicatorium ſignum eſt. Sorbitiones attractorias dato.
Verùm in acutis morbis venam ſecabis, ſi vehemens appa-
reat morbus, & qui ipſum habeant in vigoris ætate fuerint,
& robur ipſis affuerit. Siquidẽ igitur angina fuerit, ſiue ali-
C quis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repur-
gato. Si verò debiliores appareant, ſi plus de ſanguine detra-
xeris, infuſo alui per clyſterem tertio quoq; die vtere, donec
in tuto fuerit æger, aut etiam fame opus habeat. Præcordia *Præcordiorũ inflammationes vnde.*
inflãmata non ex flatuum interceptione: ſepti tranſuerſi in-
tentiones, aut ſpirituum protenſiones: in rectæ ceruicis ſpira-
tione ſicca, quibus pus non ſubeſt. Verùm ex flatuum interce-
ptione, affectiones hæ accedunt. Maximè autem & hepatis
dolores, & ſplenis grauitates, & aliæ inflãmationes, & ſupra
ſeptum tranſuerſum dolores ac morborum collectiones, ſol-
ui non poſſunt, ſi quis prius medicamẽtis purgare aggredia-
tur. Nam venæ ſectio in talibus principalis eſt. Deinde infu-
ſa per clyſteres, ſi non magnus & vehemens fuerit morbus.
Sin minus, etiam poſtea medicamẽto purgante opus eſt. Sed
& poſt venę ſectionem, purgans medicamẽtum ſecuritate ac
mode

moderatione opus habet. Quicunq; verò ea quæ inflammata sunt, statim in principio morborum medicaméto soluere aggrediuntur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ verò morbo resistunt ac sana sunt, colliquefaciunt. Debili verò fiente corpore, morbus inualescit. Quum autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectum est. Vt aliquis derepentè voce priuatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forti caussa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internam & sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Quum dolores accesserint, atræ bilis & atrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur. Cõuersæ verò, & valde siccæ fientes venæ intenduntur, & inflãmatæ affluẽtia attrahunt. Vnde corrupto sanguine, & spiritibus non potentibus naturales in ipso vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & vertigines, & vocis interceptio, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, aut hepar, aut ad venam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus pertransire non potentibus reficcatæ fuerint. Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc eleuati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittunt: & refectis viribus, & consideratis iudicationibus, medicamentum exhibere sursum purgans, si non alleuetur: ad infernam verò aluum, si nõ subeat, infusum per clysterem adhibere. Postea verò lac asininum coctum dato, & non minus quàm duodecim heminas bibat. Si verò virium robur adsit, plures quàm sedecim. Angina fit quum fluxio ex capite multa ac glutinosa, tempore hyberno aut verno, ad venas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem, propter amplitudinem attraxerint. Cùm autẽ frigida & glutinosa sit, spiritus transitus obturabit, & sanguinis transitus obturans, propinquas sang

Vocis interceptio. — Comitiales morbi vnde. — Angina quãdo fit.

A sanguinis partes congelat, ipsumq; immobilẽ ac stabilem facit: quũ natura frigida sit, & obturandi vim habeat, & propterea suffocantur, lingua liuescente, & rotũda fiente ac reflexa, propter venas quæ sunt sub lingua. Præcisa enim vua, quam aliqui columellam vocant, vena crassa ab vtraq; parte est. Cùm igitur hæ plenæ sint, &, in linguam initantur, quæ rara est ac spõgiosa, propter siccitatem: cõtingit vt ipsa præ violentia humorem ex venis suscipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facilè flexibili, inflexibilis: adeò vt æger citò suffocetur, si non quis citò auxilium ferat, venæ sectionem à brachiis faciens, & venas sub B lingua secans, & eclegmatum delinctu curans, & calidos gargarismos exhibẽs, & caput radens. Debet autem & ceratum collo ac capiti circumponere, & lanas obuoluere, & spongiis mollibus ex aqua calida expressis fouere. Bibat autem æger aquam, & aquam mulsam, nõ frigidã. Succum verò ptisanæ tunc sumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit. Quum verò æstiuo vel autumnali tempore, fluxio calida ac nitrosa, de capite defluxerit, vtpote ex tempore acris ac calida facta: talis vbi est, mordet, & vlcerat, & spiritu implet, & ceruicis spiratio accedit, & siccitas multa, & quæ videntur gracilia apparẽt: & tendines posteriores in collo distenduntur, & velut in tetano distenti esse videntur: & vox abrupta est, & spiritus paruus est, & retractio spiritus densa ac violenta accedit. Talibus arteria vlceratur, & pulmo ardet, quum nõ possint extrinsecum spiritum inducere. Et si his affectio non vltronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior est, & propter tẽpus, & quòd à calidis & acribus fit humoribus. Si febris corripiat, veteri stercore non subeunte, aut à cibo recens accepto, siue cum dolore lateris, siue absq; eo, quietem agere oportet, donec cibi descenderint prius ad infernam aluum: potu verò vti aceto mulso. Quum autẽ ad lumbos grauitas deuenerit, infuso per clysterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Vbi verò purgatus fuerit, victum præscribere ex sorbitione primùm, & aquæ mulsæ potu, Deinde ex cibis ac piscibus coctis, & vino aquoso, modico, ad noctem. Interdiu autẽ, ex aqua mulsa aquosa. Quum verò flatus graueolentes prodierint, glandula subdititia, aut infuso per clysterem vtendum erit. Sin minus, in aceti mulsi

Aliud anginæ genus.

potu cohibere oportet, donec ad infernam aluum descende- D
rint cibi, deinde sic per infusum clysteris subducere. At si
mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens accedat,
si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purga-
re, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam verò
medicamentum exhibueris, sorbitionibus vtere, obseruans
febrium exacerbationes, vt nunquam exhibeas quum sunt,
aut futuræ expectantur, sed vbi desinunt, aut quieuerunt, &
quàm lōgissimè à principio. Quum verò frigidi sunt pedes
neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquā eius-
modi dato. verùm maximum hoc esse ducito, vt expectes do-
Pedum frigus febriū accessūm denotat. nec valde fuerint calfacti. Deinde sic id quod conducit exhi-
be. Plerunque enim futuræ exacerbationis febris signum est E
pedum frigiditas. Si verò in tali tempore exhibueris, maxi-
mè per omnia peccaueris. Morbum enim non parum auge-
bis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo
corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes,
accensa ex thorace, ad caput flammam remittens. Vniuerso
autem calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput ex
halante, meritò pedes frigidi fiunt, vt qui excarnes & ner-
uosi natura existant. Insuper autem etiam quum longè
à calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad tho-
racem coaceruato. Et rursus iuxta proportionem, quum
febris soluitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes ca-
Pedum calor. lor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipso F
rum perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibēda est. Nam
vbi pedes frigidi fuerint, necesse est ventriculum calidum
esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, &
corporis iactationem, propter internam turbationem: &
mentis abalienationem, & dolores, & æger distrahitur,
ac vomere cupit, & si praua vomuerit, dolet. Postquam
verò calor ad pedes descendit, & vrina progressa est, etiam
si non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sor-
Alui solutæ curatio. bitionem dare oportet: alioqui perniciosa est. Quibus
verò perpetuò aluus in febribus liquida est, his præcipuè
pedes calefaciens, & ceratis integens, & fasciis obuoluens,
animum aduerte, vt ne sint reliquo corpore frigidiores. Si
verò calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed con-
serua vt ne perfrigerentur: potu autem vtendum est quàm
paucissi

A paucissimo, aqua frigida, aut aqua mulsa. Quibus autem
in febribus aluus liquida est, & mens perturbata, & multi ex
talibus floccos auferunt, & nares scalpunt, & paulatim qui-
dem respondent si interrogentur, ipsi verò à seipsis nihil
aptum dicunt: talia atrabiliaria esse mihi videntur. Talibus
igitur ita se habentibus, si aluus liquida fuerit, ac collique-
rit, videtur mihi sorbitiones frigidiores ac crassiores exhi-
bere oportere, & potiones aluum sistentes, & vinosiores ma-
gis quàm adstringentes. At quibus in febribus vertigines
ab initio, & capitis pulsus fiunt, & vrinæ tenues, in his expe-
ctare oportet, vt ad iudicationes febris exacerbetur. Nec ve-
rò admirarer, si delirarent. Quibus in principio vrinæ nebu
B losæ, aut etiam crassæ sunt, tales depurgare oportet, si etiam
alia contulerint. Quibus verò in principio vrinæ tenues, ta-
les ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per clysterem
adhibeto. Hos sic curare conducit. Aeger corpore quietem
agat, vngatúrque ac æqualiter contegatur. Potu vtatur aqua
mulsa aquosa: & sorbitione succi ptisanæ ad vesperam.
Aluum verò ab initio per clysteris infusum subducito. Me-
dicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa ven-
trem commoueris, vrina non cōcoquitur, sed absque sudore
ac iudicatione, febris ad multum tempus durabit. Sorbitio-
nes autem vbi propè iudicationem fuerit, ne dato, si turbe-
tur: verùm quum remiserit turbatio, & ad melius procedet.
Obseruare verò etiam omnium febrium iudicationes opor-
C tet, & in hoc tempore sorbitiones detrahere. Solent autem
longæ fieri hæ febres, & impetuosos humorū de loco ad lo-
cum illapsus habere, si quidem infernæ partes frigidæ fue-
rint, circa aures & collum. Si verò non fuerint frigidæ, alias
mutationes habent. Fluit autem sanguis ex naribus, & alui
his exturbantur. Quibuscunque verò febres anxiosæ sunt, &
quæ præcordia intendunt: & decumbētes in eodem loco de-
cubitum non sustinent, & extremæ partes perfrigerantur, hi
plurima omnino diligentia ac custodia opus habēt. Degant
autem hi vt nihil ipsis exhibeas aliud, quàm acetū mulsum
aquosum. Sorbitionem verò ne exhibe, donec febris defie-
rit, & vrina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger
in domo obscura, & in stratis quàm mollissimis reclinatus
esse, ita vt multo tempore decubitum in eodem loco toleret,

 & quàm

& quàm minimum se iactet. Hoc enim talibus maximè pro D dest. Super præcordium verò, lini semen linteo illitũ imponito, obseruando vt ne horrescat æger dum apponitur. Sit autem summè tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare verò ex vrinis oportet id quod futurum est. Si enim crassiores ac pallidiores fuerint, meliores sunt. Si verò tenuiores ac nigriores, deteriores. Si autem mutationes habent, temporis diuturnitatem significant: & necesse est vt morbus & ad deterius, & ad melius, in æqualitatem permutet. Cæterùm inconstantes febres sinere oportet, donec constiterint. Quum verò constiterint, & victu, & curatione conuenienti occurrere, speculatione secundum naturam facta. Sunt autem aspe- E ctus ægrotorum multi. Quare animaduertendum est medico, vt ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neq; ex his quæ ratiocinatione cognoscuntur, neque ex his quæ ad numerũ parem aut imparẽ apparere oportet. Maximè igitur numeparem aut imparẽ vereri oportet. Nam hi dies in alterutrã parrum imparem vereri oportet. Nam hi dies in alterutrã partem ægrotos inclinare faciunt. Primùm itaque diem obseruare oportet, quo æger debilis esse cœpit cognito principio ex quo, & quãdo. Præcipuum enim hoc est vt sciatur. Quum verò ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia considerabis. Primùm quidem quomodo caput habet, an doloris exors sit, nec grauitatem in seipso habeat. Deinde præcordia & latera an doloris exortia sint. Si enim præcordiũ dolorosum fuerit aut eleuatum, aut obliquitatẽ aliquã habuerit, aut satietatem: aut lateris dolor affuerit, & vnà cum dolore, tussicula, aut tormẽ, aut ventris dolor. Quum horum quid affuerit in præcordio, aluũ maximè infusis per clysterẽ soluere oportet. Bibet autem aquã mulsam calidam coctam. Considerandum verò est an dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona spiritus tolerantia ipsum habeat: & inspicienda alui egestio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt ægestiones: & an febris ad tertium diem exacerbetur. Vbi verò valde probè tales consideraueris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contemplare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex iisdem illis, æger in periculo versatur. Et signis autem, nigra alui egestio, mortem significat. Quæ verò sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signũ est. At si glan-

Vrinarum cognitio.

Primus dies in ægro obseruandus.

Signa valetudinis.

A si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si vbi ad sedem exurrexit aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc vbi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyrium futurum expecta. Intentus autẽ sis quoq; ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Inspicere verò ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per vtrasque feratur, & si multus feratur è naribus, conuulsio fieri solet. Si verò conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si verò in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia ad sint, tali remissio febris contingere solet: attamen fame talem macerare oportet, & aquæ mulsæ potu, B ac prisanæ succo conseruare ita vt fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Vbi verò hæc cognoueris, ac probè contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. Quum verò in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut aluus de repente liquida deiecerit, & animi deliquium incidat: aut vocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frõtem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui verò hæc patiuntur, spirituosi facti non longè postea morientur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febri C bus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita vt partes circa fauces graciles existant, & tubercula non matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit solutionem morbi significat. Sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & lõgitudo maior. Si verò reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac non soluatur, paulatim & ad ceruicem dolores peruenient, & ad clauiculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyrium. Sed & pustulæ in supercilio oriuntur, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram progerminat, & infãmatio dura detinet, &

In ægro quæ consideranda.

oculus vehementer intumeſcit,& delyrium valde augeſcit. D

Delirij ſigna.

Noctes autem plus quàm dies delyrij ſignificationẽ præbent. Multa verò ſigna ad imparẽ numerũ magis fiunt,quàm ad parem. Vtro autẽ horum numerorũ fiant, lethalia exiſtunt. Tales verò ſi quidẽ ab initio medicamentis purgare volueris,ante quintũ diem id facito,ſi venter murmurarit. Sin minus,impurgatos ſinito. Si verò murmurarit,& alui egeſtiones billioſæ fuerint,ſcammonio dato moderatè purgato. In reliquo verò victu potus ac ſorbitiones parciſsimè exhibeto,quo melius æger habeat,ſi nõ remiſsione facta decimumquartum diem tranſgreſſus fuerit. Quum febricitãti decimaquarta die vocis interceptio acceſſerit,non cita ſolutio contingere ſolet,neque liberatio à morbo fieri,ſed temporis E diuturnitatem tali ſignificat. Quum itaq; apparuerit in hac die,longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur,& aluus biliosa liquida egerit,talis delyrare ſolet. Sed obſeruare ac aſſequi euẽtus oportet. Aeſtiuo ac autumnali tempore in morbis acutis,ſanguinis deſtillatio repentina,firmitatẽ ac multam inflammationem circa venas ſignificat,& in poſterum diem tenuium vrinarũ apparitiones.& ſi ætate viguerit,& corpus in exercitio,aut bene carnoſum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit,bene habet vt delyrium,aut conuulſionẽ prædicas. Et ſi quidem in diebus paribus accedat,melius eſt. In iudicatione verò perniciosum,ſi F non multus aceruatim cõcitatus ſanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per ſedem:aut abſceſſus,aut præcordiorum dolores,aut ad teſtes, aut ad crura dolores inducat. His autem cõcoctis,exitus fiunt ſputorum,craſſarum vrinarum,leuium,albarum.

Singultus medela.

Febri ſingultuoſæ ſilphij ſuccum, acetum mulſum,daucum tritum,bibẽda dato.& galbanum in melle.& cuminum in eclegmate delingendum.& ptiſanæ ſuccum poſt hæc ſorbendum. Talis autem effugere nõ poteſt,ſi nõ ſudores iudicatorij,& ſomni æquales acceſſerint:& vrinæ craſſæ & acres decurrerint,aut ad abſceſſum morbus decubuerit. Nux pinea,& myrrha, in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetum mulſum quàm minimum dato. Si verò valde ſiticuloſi fuerint, aquam ordeaceam.

Peripneumonicæ affectiones.

Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones ſic conſiderare

A derare oportet,an acuta ſit febris,& dolores lateris alterius, aut vtriuſque:& dum ſpiritus ſurſum fertur an doleat: & an tuſſes adſint,& ſputa prodeant fulua,aut liuida,aut etiam tenuia,& ſpumoſa,& florida,& ſi quid aliud diuerſum habeat, ab his quæ illis fieri ſolent. Hunc ſic degere oportet. Si quidem dolor ſurſum tendat ad clauiculam aut circa mammã, & brachium,venã in brachio ſecare oportet internam, vtra tandem fuerit parte,in ea ipſa: detrahere verò ſanguinem iuxta corporis habitũ,& tempus,& ætatem,& colorem.plus & cõfidenter.& ſi acutus fuerit dolor,ducere vſque ad animi deliquium. Poſtea verò infuſum per clyſterẽ adhibere. Si ve-

B rò ſub thorace fuerit dolor,& valde diſtẽdat,pleuritico medicamento aluum ſubpurgato,& interim dum purgatur,nihil dato. Poſt purgationẽ verò acetum mulſum. Medicamentum autẽ purgans exhibeto quarta die. Verum per tres ab initio,infuſum per clyſterem adhibeto: & ſi hinc nõ alleuetur,ſic ſubpurgato. Cuſtodia autẽ fiat vſque ad febris quietem ad ſeptimũ diem. Deinde ſi in tuto eſſe videatur,ſuccum modicum ac tenuem primùm melle ammixto exhibeto. Si verò facilè educat ſputum,& bene ſpiret, ac doloris exors ſit circa latera,etiã paulo craſsiorem ac ampliorẽ,& bis in die dabis. Si verò non facilè liberetur, potionem pauciorem,& modicam ſorbitionem,ſuccum tenuem,eúmque ſemel,& in quo tempore melius degit,exhibeto. Cognoſces autẽ hoc ex vrinis. Sorbitionem enim exhibere in his morbis non prius

C oportet,quàm vrinas concoctas,aut ſputa matura facta eſſe videris. Si verò is qui medicamentum accepit,frequenter & multum purgatus fuerit,neceſſe eſt dare,verũ pauciorem ac tenuiorem. Nõ enim poterit dormire,præ vaſorũ vacuatione:neque ſimiliter coquere:neque iudicationes ſuſtinere ac expectare. At vbi crudorum colliquationes factæ fuerint & ea quæ renituntur abiecerit,nihil obſtabit. Matura verò ſunt ſputa quidẽ,quum ſimilia fuerint puri. Vrinæ autẽ ſubſidentias habẽtes ſubrubras,velut eſt eruum. Nihil autẽ prohibet & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere & cerata. Inungere autẽ crura ac lumbos oleo calido,& pinguedinem illinere.præcordia verò ex lini ſemine integere vſq. ad mãmas. At vbi in vigore eſt peripneumonia,auxiliũ nõ admittit,ſi nõ expurgetur:& malum eſt ſi æger difficulter ſpiraue-

rit:& vrinæ tenues & acres,& ſudores circa collum ac caput D
fiant. Tales enim ſudores praui ſunt,præ ſuffocatione,& im-
petu ac violentia,ſuperãtibus morbis,ſi non vrinæ multæ ac
craſſæ prodierint,& ſputa matura exierint. Vtrum autẽ ho-
rum ſua ſponte venerit,morbum ſoluit. Ad peripneumo-
niam medicamentũ quod delingitur. Nux pinea & galba-
num,in melle Attico. Abrotonum in aceto mulſo. Piper,vera
trum nigrum feruefacito,& pleuritico in principiis dum do
lor vexat,bibẽda dato. Bonum eſt & panacem in aceto mul-
ſo feruefacere,& excolare,ac bibendum dare,tum hepaticis,
tum in doloribus ſepti tranſuerſi. Et quæcunq; ad ventrem,
aut ad mictionẽ impellere oportet,hæc in vino & melle da-
bis,illa ad ventrẽ,cum aqua mulſa aquoſa copioſiore biben- E
da dato. Dyſenteria ſedata abſceſſum,aut tumorẽ aliquem
faciet,ſi non ad febres,aut ſudores,& vrinas craſſas,& albas,
ac valde perſpicuas,aut ad tertianas,aut ad varicem, aut ad
teſtem,aut ad crura,aut ad coxam dolor decubuerit. In fe-
bre biliosa ante ſeptimum diem,cum rigore morbus regius
accedens,ſoluit febrem. Verùm ſine rigore ſi accedat,extra
temporis occaſiones, pernicioſus eſt. Tetanus lumborũ in
anteriorem ac poſteriorẽ partem diſtentio:& in atrabilia-
riis,vbi ſpirituum per venas interceptiones fuerint:venæ ſe-
ctione ſoluuntur. Quum autẽ à tendinibus vehementèr in
anteriorem partẽ reuelluntur,& circa collum ac faciem ſu-
dores fiunt,dum præ dolore mordentur ac reſiccantur ten-
dines vſque ad ſacri oſsis finem experrecti,qui craſsiores ſpi F
nam cõtinent,qua parte maxima ligamẽta exorta,deorſum
ad pedes vſque deſinunt: Tali ſi nõ febris & ſomnus acceſſe-
rit,& ſequentes vrinæ concoctionem habentes prodierint,&
ſudores iudicatorij,vinum creticum vinoſum bibendũ da-
to,& farinam coctã edendam. Et cerato vngito ac illinito,&
integito crura vſque ad pedes, vbi calida aqua prius in ſca-
pha perfudiſti: brachia quoque ad digitos vſque integito:&
lumbos ac ſpinam à collo vſque ad coxas pinguedine ince-
rata molli pelli illita circundato,ita vt etiã anteriores par-
tes cõplectantur:& interpoſito tempore,per vtriculos calida
aqua infuſa foueto,& circuntento linteo ipſum reclinato.
Aluum verò ne valde ſoluas,niſi glandula ſubdititia,ſi mul-
tum tempus fuerit,quo abſque egeſtione permãſit.& ſi qui-
dem

Peripneumoniæ medela.

A dem in melius res tibi proceſſerit,ſatis eſt. Sin minus,Mei
radicem in vino odorato tritã,& Daucum bibenda dato,ma-
ne vbi ieiunus eſt ante calidæ perfuſionem.& poſt hæc breui
farinã coctã,tepidam, plurimã edat. & vinum vbi voluerit:
bene temperatum inſuper bibat.& ſi quidẽ in melius res ti-
bi proceſſerit,ſatis eſt. Sin minus,prædicere oportet. Mor-
bi porrò omnes ſoluuntur,aut per os,aut per aluum,aut per
veſicam,aut alium aliquẽ eiuſmodi articulum. Verùm ſudo
ris ſpecies omnibus cõmunis eſt. Veratrum dare his opor-
tet,quibus à capite fluxio fertur. Quicunq; verò ex abſceſsi-
bus,aut venæ ruptura,aut propter intemperantiam,aut ob
aliam quandã fortem cauſam,ſuppurati fiunt, talibus vera-
B trum ne dato. Nihil enim profuerit,& ſi quid perpetietur
æger,veratrum in cauſa eſſe videbitur. Si verò corpus diſſol-
uatur,aut dolor in capite ſit,aut aures obturatæ ſint,aut na-
res,aut ſputatio:aut genuum grauitas ſit,aut corporis tumi-
da moles præter conſuetudinẽ, dato quicquid tandẽ horum
contigerit,ſi non ex potibus,neque ex rebus venereis,neque
ex triſtitia,neque ex curis,neque vigiliis hæc fiant.& ſi qui-
dem horum quid in cauſa fuerit,ad hoc ipſum curationẽ in-
ſtitutio. Dolores ex itinere,laterum,dorſi,lumborum,coxa-
rum,& quicunque reſpirantes dolent,cauſam manifeſtã ha-
bentes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuoſis,dolores pro
cedere ſolent,& ad lumbos,& ad coxam. Quibus verò ipſo-
rum talia fuerint,vrinę difficultas ipſis accedit. Horũ autem
C cauſa iter eſt,& grauedinum ac raucedinũ. Quæcunq; ex
victus ratione cõtingunt. Pleraque vnuſquiſque prout præ-
ter cõſuetudinem victu vſus fuerit maximè annotat. Nam
qui non ſoliti ſunt prandere,ſi pranſi fuerint,multus ventris
tumor ipſis accedit,& dormitatio ac repletio. Si verò inſu-
per cœnauerint,aluus exturbatur. His vbi balneo vſi ſunt,
dormire conducit. Vbi verò dormiuerunt,deambulare len-
ta ac multa circuitione.& ſi quidem aluus euacuata fuerit,
cœnare,& bibere vinum paucum,meracius. Si verò euacua-
ta non fuerit,corpus oleo calido illinere.& ſi ſitierit,vinum
aquoſum album aut dulce bibere ac quieſcere. Si verò nõ ob
dormierit,amplius quieſcere. Reliquus victus ſimiliter vt
his qui crapula grauantur,cõſtituatur. Quod verò ad potus
attinet,qui quidẽ aquoſi ſunt,tardioris trãſitus ſunt,& intus

Morborũ ſolutio.

Veratro purgandi ſunt quibus à capite deſtillatio fluit.

Crapula morborum parens.

Medela.

obuoluuntur,& circa præcordia redundãt,& ad mictionem D
non decurrunt. Tali verò potu repletus,nullum opus celeri-
ter perficere poterit,ex his quæ intento corpore per violen-
tiam aut celeritatem perfici ſolent.Quieſcat autẽ quàm ma
ximè,donec vnà cum cibis concoctus fuerit. Quicunq; verò
potus meraciores ſunt,aut auſteriores palpitationẽ in corpo
re,& pulſationẽ in capite inducunt. His cõmodum eſt vt in-
ſuper dormiãt,& calidũ quid ſorbeant,ad quod maximè iu-
cundè affecti ſunt. At verò ieiunium ad capitis dolorem ac
crapulam malum eſt. Cæterum qui ſemel in die cibum ca-
piunt,hi & impotentes ſunt,& calidã vrinam mingunt,præ-
ter conſuetudinẽ vaſa vacua habentes.fit autem & os ſalſum
ac amarum,& in omni opere tremunt,& tẽpora ipſis diſten- E
duntur,& cœnã concoquere nõ poſſunt,velut ſi pranſi eſſent.
Hos autẽ minus bibere oportet quàm ſoliti fuerunt.& ma-
zam liquidiorem pro pane ſumere:& ex oleribus,rumicem,
aut maluã,aut ptiſanã,aut betas.Bibere verò vinũ inter ci-
bum,moderatũ & aquoſius ; & à cœna modicè deambulare,
donec vrina deſcenderit,ac minxerint. Vtantur autẽ & piſci
bus coctis. Edulia porrò maximè de ſe ſignificationẽ præ-
Allij natura. bent. Allium flatum,& dolorẽ circa thoracem facit,& ca-
pitis grauitatem,& anxietatẽ,& ſi quis alius dolor ante fieri
conſueuit,eum exacerbauerit. Vrinã autem ciet,& hoc bo-
num habet. Optimum verò eſt vt quis ipſum edat,ſi aut
ebrius eſt,aut ad potationem ire volet. Caſeus flatum,& ad-
Caſei operatio. ſtrictionem,& ciborũ accenſionem facit,quum crudum & F
Legumina. incoctile ſit edulium,peſſimum autẽ eſt repletos ipſum in-
ter potum edere. Legumina omnia flatuoſa ſunt,& cruda,
& cocta,& fricta,& macerata,& virida.His autem vtendum
non eſt niſi cũ cibis. Vnumquodque verò ex ipſis ſua pecula-
Cicer. ria vitia habet. Cicer flatum,tum crudum,tum frictum,&
Lens dolorem inducit. Lens adſtringit,& turbationẽ inducit,ſi
Lupinus. cum corticeſumatur. Lupinus minimè inter hæc mala ha-
Silphium. bet. Silphij caulis & ſuccus,quibuſdam quidẽ maximè,in-
expertis autẽ non tranſit per ventrem. Verùm vocatur hoc
malum cholera ſicca. Fit autẽ maximè vbi cum multo ca-
ſeo mixtus fuerit,aut cum carnis bubulæ eſu. Nã & atrabi-
liariæ affectiones à bubularũ carnium eſu exacerbantur.Eſt
enim inſuperabilis ipſarum natura,& nõ cuiuſuis ventricu-
li eſt

A li eſt ipſas concoquere. Optimè tamen ipſas concoxerint, ac
ſummouerint, qui percoctis & quàm vetuſtiſsimis vtantur.
At caprinæ carnes quæcunq; in bubulis inſunt mala, omnia Caprinæ carnes.
habent, itémq; à concoctione alienitatẽ : & flatuoſiores ſunt
ac ructus ampliores faciunt, & cholerã generãt. Sunt autem
odoratiſsimæ,ſolidæ,ac iucundiſsimæ,optimæ, & percoctæ,
& frigidæ.Verũ iniucundiſsimę & graueolentes ac durę,peſ-
ſimæ : imò etiam recentes. Optimæ verò ſunt ætatis tẽpore:
peſsimæ autumno.Porcinæ verò carnes prauæ ſunt, quũ fue- Porcinæ carnes.
rint crudiores aut ambuſtæ.Magis autẽ cholerã generant,&
turbationẽ faciunt, Suillæ autem optimæ ſunt omniũ car- Suillæ.
nium. Sed præſtant etiã ex his quæ non vehementer pingues
B ſunt, neq; tenues, neq; veteris victimæ ætatẽ habent. Edere
verò ipſas oportet abſq; pelle,& ſubfrigidas.In cholera ſicca
venter inflatus eſt,& ſtrepitus inſunt, & dolor laterũ ac lum-
borũ.Secedit autẽ nihil deorſum,ſed aluus adſtricta eſt. Ta-
lem adſeruato vt ne vomat,ſed aluus ſubeat. Infuſum itaque
calidum ac pinguiſsimũ quã citiſsimè per clyſterẽ immitti-
to:& oleo illitum in aquam plurimã calidã dimittito, in ſo-
lium reclinãs,& calidã paulatim affundẽs. Et ſi caleſcẽti ipſi
aluus ſubierit,morbus ſolutus eſt.Domire quoq; tali condu-
cit,& bibere vinũ tenue,& vetus ac meracius,& oleum dato,
vt & quieſcat,& aluus ſubeat,& ſoluatur morbus.A cibis ve-
rò & aliis abſtineat.Si verò nõ remiſerit dolor,aſininũ lac bi-
bendũ dato,donec purgatus fuerit. At ſi liquida fuerit aluus,
C & bilis ſubeat, & tormina ſunt & vomitus, ac ſuffocationes:
his optimũ fuerit quieſcere.Bibere verò aquã mulſam, & nõ
vomere.Hydropum duæ naturæ ſunt:quorum alter ſub car-
ne ſi fieri aggreditur,ineuitabilis eſt.Qui verò cum inflatio- Aquę inter cutem duo genera.
nibus ſit,multa bona fortuna opus habet, maximè autem æ-
rumnis,& fomentis, ac temperantia. Edat autem ſicca & a-
cria. Sic enim vel maximè vrina eiecerit,& plurimum viri-
bus polluerit. Si verò difficulter ſpirauerit, & tempus ver-
num fuerit,& ſimul ętas viguerit,& viriũ robur adſit,de bra
chio ſanguinem detrahere oportet. Deinde panes calidos ex
vino nigro & oleo tinctos edat : & quàm minimum bibens
quamplurimum laboret.& carnes ſuillas carnoſas edat cum
aceto coctas,vt aduerſus accliues deambulationes reniti poſ-
ſit. Quicunque infernum ventrem calidum habent, & alui
egeſtio

egestiones acres & inæquales ipsis prodeunt præ colliquatio D ne: his si quidem potentes fuerint, veratro albo reuellere oportet. Sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dādus est, & lenticulæ fresæ decoctum, & panes subcinericij, & pisces febrienti quidem cocti, non verò febrienti, assati: & vinum nigrum non febrienti: sin minus, aquam à mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe. Si verò febris non habeat, & tormina adsint, lac asininum calidum modicum primùm, deinde sensim fiente progressu amplius, & lini semen, & triticeā polentam, & fabas Aegyptias, exempto eo quod in ipsis amarum est, molita ac trita hæc inspergens bibat: aut oua semiconcreta assata E edat, & similaginē & milium, & alicam coctam in lacte: hæc cocta frigida edat, & quæ his similia existant, tum pocula, tū edulia in cibo assumat. Maximi momenti circa victus rationem, est obseruare ac cauere, tū in acutis, tum in longis morbis, & intēsiones febrium, & remissiones, quo temporum occasiones scias, quando cibos exhibere non oportet, & quando tuto exhiberi possunt. Insuperque quando plurimum ab intentione absunt. Nosse porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempestiuo labore, aut ex re venerea: decolores item, raucosos splenicos, exangues, spirituosos, & siccam tussim habētes, ac siticulosos, & flatuosos, & venarū interceptiones: & eos qui intenta habent præ- F cordia, & latera, & dorsum, & torpefactos, & obscurè videntes, & quibus aurium sonitus incidunt, & qui vrinariam fistulam vrinam non continentem habent, & morbo regio laborantes, & quorum alui cruda eiiciunt, & quibus ex naribus, aut per sedem sanguis vehementer erumpit, & qui tubercula habent, & quibus vehemens dolor incurrit, & non superauerint: ex talibus nullum medicamento purgandum esse. Periculum enim habebis, & nihil opis afferes, & spontaneas liberationes ac iudicationes tolles. At si sanguinem alicui detrahere cōducit, solidam aluum facere oportet, atque sic detrahere, & fame macerare, ac vinū auferre. Postea victu conueniente, & fomētis humidis, reliquam curationem perage.

Sanguis quomodo mittendus.

Si verò aluus densa ac adstricta esse videatur, molle infusum per clysterem immitte. Si verò medicamētum dare visum

A sum fuerit, per veratrum tuto sursum purga. Deorsum verò nullum talium. Optimum autem est ad mictionē, & ad sudores, & ad deambulationes perducere, & leni frictione vti, vt ne habitum densum efficias. Si verò in lecto decumbat, alij ipsum fricēt. Et si quidem in thorace supra septum transuersum, affectio ipsum infestarit, plurimùm resideat, & minimè ipsum reclinent, quandiu vires tolerant: & sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si verò in inferna aluo sub septo transuerso dolores habeat, decumbere conducit, & nullo motu moueri tali corpori confert, extra defrictionem. Qui verò ex inferna aluo soluuntur dolores, per vrinas & B sudores, si moderatè delabuntur, sua sponte soluuntur, qui parui sunt, vehementes autē parui sunt. Tales enim aut pereunt, aut absque aliis morbis sani non fiunt. Verùm qui huiusmodi sunt incumbunt ac firmantur. Potio hydropico.

Hydropici potio.

Cantharidas tres, detracto capite vniuscuiusque, & pedibus, & alis, corpora videlicet ipsarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autē is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat autē prius illitus, ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentum sanguinem sistens Fici succum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime, & cartilagines extrinsecus vtrinque comprime: & aluum lacte asinino cocto solue, & caput rade, & perfrigerātia adhibe si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum pur- C gat, potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Cōmiscetur etiam veratri tertia portionis pars, & minus suffocat. Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum versus perpunctione facta transmitte, & aliud itidem sub hoc infernè traiice: & extenta fila consue ac deliga, donec decidant, & si quidem satis habuerit, bene est. Sin minus, & quid defecerit, rursus eadem facito. Sed & hemorrhoidas eodē modo transmittes, filo lanæ succidæ crassissimo ac maximo in acum immisso, ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cōpressione facta medicamento erodente vtere, & ne prolue donec deciderint: semper vnam relinque. Postea verò refectis viribus veratrum dato, deinde exerceatur & exudet, & ante exercita

Sanguinē sistentia.

Trichiasis.

Hæmorrhoides.

exercitationẽ mane frictio multa fiat. Verùm à cursu absti- D
neat,& ebrietate,& ab acribus, origano excepto. Vomat au-
tem per interpositos dies septem,aut ter in mense. Sic enim
quàm optimè habuerit corpus. Vinum verò fuluũ austerum,
Supprati. aquosum ac modicum bibat. At verò ad suppuratos, scillæ
frusta rotunda secta in aqua coquito,& vbi valde bene effer-
buerit,diffundito,& alia effusa coquito,donec ad contactum
percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cumi-
num frictum ammisce,& sesama alba, & amygdalas recen-
tes tritas, & hæc melle excepta delingenda præbe, & posteà
vinum dulce bibendum. Sorbitiones verò sumat, peplum,
appellatum meconium album,tritum acetabuli parui men-
sura,in aqua loturæ farinæ recentis dilutum ac coctum,mel- E
le affuso tepidum absorbens. Atque sic degat per diem. De-
inde supputans ea quæ eueniunt cœnam dato. Fabarũ item
depuratarum quadrantem,& rubiæ sarmenta duodecim,te-
rito,misceto,coquito, & pingui addito delingenda præbeto.

Oculorum medelæ. Ad oculos. Spodium lotum probè velut farinæ massam
subactum,nõ liquidum,vuæ immaturæ acerbæ succo hume-
ctatum leuiter terito,in sole resiccato,& vt ad illitionẽ com-
modum sit humectato:quum verò siccum factum fuerit,le-
uiter trito sicco oculos sublinito,& angulos conspergito. Ad
eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, croci
obolos tres. Hæc trita in coticula terito, & vini dulcis hemi-
nam Atticam affundito. deinde ad solem obuelata exponi-
to, & vbi cocta exaruerint, ipsis vtere. Ad dolores oculo- F
rum. Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ vt duæ partes
sint reliquæ, myrrham & crocũ terito, & mustum admisce-
to, & ad solem coquito, ac illinito. Sint autem in vase æneo.

Strangulatio vuluæ. Earum quæ ab vtero strangulantur cognitio. Digitis duo-
bus comprimito,& si senserit, vteri strangulatio est. Si non,
Hydropicorum catapotia. conuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati, aceta-
bulum paruum Atticum rotundum,potio vna,squamæ æris
specilla lota tria. Hæc leuiter trita, & cum farina recenti ag-
glutinata,ac in catapotia efformata, deglutienda dato. Pur-
Solutio vẽtris. gant aquam deorsum. Aliud,quod stercora per aluum expel-
lit. In caricas succum tithymalli instilla, in singulas septies.
deinde in nouum vas compositas reconde, ac exhibe ante ci-
bum. Aliud. Peplum,quod & meconium appellatur,aqua af-
fusa

A fusa trito ac excolato,& farinam placẽtarum torrefactarum
amiscens, & mel coctum affundens, hydropicis edendum
dato:& vinum dulce aquosum, & aquam mulsam aquosam
insuper bibendam. At meconium,quod primum excremẽ- **Meconium.**
tum à pueris prodit,collectum recondito, ac curato.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE IVDICATIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

DE iudicationibus quę cito ad melius tendũt
plerunq; eadem signa sunt, quæ etiã sani- **Sudores qui boni.**
tatis. Sudores enim optimi sunt, & celerri-
mè febrẽ sedant, qui in iudicatoriis diebus
fiunt,& febrem perfectè summouent. Boni
quoque sunt qui per totum corpus fientes,
morbum facilius ferre faciunt. Qui verò nihil horũ faciunt,
incommodi sunt. Densari verò oportet alui egestionẽ, mor- **Oletum.**
bo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non
C valde graueolens. Cõmodum est & lumbricos exire ad iudi-
cationem. Vrina autem optima est, quæ habet albissimam **Vrina.**
subsidẽtiam,& leuem ac æqualem, per totum tempus donec
iudicatus fuerit morbus. Significat enim securum ac breuẽ
fore morbum. Si sudore oborto morbus deficiat: & vrina
fulua albam subsidentiam habens conspiciatur: his eadẽ die
recidiua febris fiet,atq; hæc quinta die citra periculum iudi-
catur. His qui in breuissimo tẽpore sani euadẽt,omnia ma-
xima signa fiunt. Nam magis sine dolore degũt, & extra pe-
riculum,& noctu dormiunt,& alia signa secura præ se ferũt. **Capitis**

Quibus in febre non lethali capitis dolor,& alia signa cir- **dolor.**
cunstant,in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor pri-
mis diebus,& quarta & quinta magis premũtur, hi septima
à febre liberãtur, Febres iudicantur in iisdẽ numero diebus,
ex quib

ex quibus & ſuperſtites euadunt homines, & ex quibus pe- D
Febres leues. reunt. Etenim placidiſsimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis fié-
tes quarto die deſinũt, aut prius. Lethaliſsimæ verò & ſignis
horrẽdiſsimis fientes, quarto die aut prius occidunt. Primus
igitur ipſarum inſultus ſic deſinit. Alter ad ſeptimum dedu-
cit. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartũ.
Quintus ad decimumſeptimum. Sextus ad vigeſimum. Atq;
hæ in acutiſsimis morbis, per quatuor ad viginti, appoſitio-
nes fiunt. Non poteſt autem quicquam horũ integris diebus
exactè numerari. Neq; enim anni ac menſes totis diebus cõ-
ſtant. In febribus ardentibus bona ſigna apparẽtia, qualia in
ſanis ſcripta ſunt, ſi quidem minora fuerint, ad tertiũ diem E
remiſsionem indicant, craſsiora verò, in craſtinum craſſa au
tem eadẽ die. In febribus ardẽtibus ſi poſterius ſeptimo die
morbus regius accedat, indiciũ eſt ſublati ſudoris. Nam mor
bus nõ ſolet exudare, neque vſquam alibi abſceſſum facere,
ſed ſanus fit. Neceſſe autem eſt vbi calor febris diſceſsit, &
humorẽ in ſeipſum attraxit, febri contingere iudicationem,
per vrinas prodeuntes, aut etiam alui egeſtiones, aut ſangui-
nis ex naribus fluxum, aut mictionẽ multam, aut per multã
humiditatem, ſudorem, aut vomitum. Mulieri verò etiã per
menſium viam. Maximè igitur hæc iudicationem faciũt, &
quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias iu-
Morbus regius. dicationes, ſed minus quàm has. Si verò ſeptimo die morbus
regius accedat, aut poſterius, in febre ardente, & difficilis
multi ſputi receſſus, tum in ardẽtibus, tum in aliis febribus F
ſi nullo talium ſignorũ fiente dimiſerit febris, neceſſe eſt ta-
les iudicationes pro illis fieri, aut magnorum tuberculorum
abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu vehemẽtes, aut colliqua-
tiones humorũ ex calore. Iudicationes & remiſsiones eorũ
quæ febrem ardentem ſignificant, longiorem morbũ faciũt.
Si verò fortia fuerint, mors plerunque ſequitur. Reliquæ ve-
rò ardentes ſecutæ deſinunt ſeptimo aut decimoquarto die.
Solet autem & ad lipyriam deuenire, & detinet maximè xl.
dies, & in Epialum tranſit, & lipyria eadem quoque die cor-
ripit ac dimittit. Fit autẽ & capitis dolor. Si verò lipyria non
dimiſerit in xl. diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit
caput, & delyret æger, ipſum purgato. Deſinente verò febre
ardente ſi accedat morbus regius, non ſolet amplius exuda-
re,

A re, neq; vſquam alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertia-
na in ſeptem circuitibus plerunque iudicatur. Quibuſcunq;
in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decima-
quarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præ-
cordium durum fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in Acuti morbi.
quatuordecim diebus plerunque iudicantur. Sudores fe-
bricitanti ſi fiant tertia die, & v. & vij. & ix. & xj. & xiiij. & Sudor decretorius.
xxj. & xxxj. hi ſudores morbos iudicant. Qui verò non ſic Lotiorum
fiunt, dolores ſignificant. Concoctiones vrinarum paula- maturatio
tim matureſcentes, ſi in iudicatoriis diebus concoctæ fue- digeſtióve
rint, morbum ſoluunt. Exemplum vrinarũ vlcera facere o- Vlcera.
portet. Nam vlcera ſi repurgantur pure albo, celerem cura-
B tionem indicant. Si verò in ſanioſos humores tranſmutẽtur,
maligna fiunt. Eodem modo & vrinæ ſignificant. Si ex dolo-
re tenues fiant, ex occaſione ratiocinari oportet, ex qua mor-
bus acceſsit, & hanc inſpicere vbi ſedatur. Nam hac deficien
te, aliis ſignis qualia conueniunt accedentibus, non putan-
dum eſt morbo liberationem contingere. Si doluerit ca- Capitis dolor cum febre.
put, & ex hoc febris accedat, & hinc non ſedetur: dolore non
ceſſante febris nõ iudicatur: & plurima talia iudicationis lõ
gæ ſunt ad melius, etiam in his quæ ad ſanitatem tendunt,
In præcordiis tumores molles, & doloris exortes, & ad Præcordia turgida.
contactum cedentes, diuturniores quidem iudicationes fa- Tubercula
ciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrariis. Eo- Vrinæ.
dem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. Ex vri-
C nis ſi quidem id quod mictum eſt, purum fuerit: ſubſiden-
tiam verò albam ac leuem habuerit, diuturnior fit morbus,
& minus quàm optima ſecura eſt hæc vrina. Si verò & vrina
ſubrubra fuerit, & ſubſidẽtia ſubrubra ac leuis: diuturniorẽ
quidem hæc morbum quàm prior ſignificat, ſed valde ſaluta
rem. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta Podagrici.
diebus ab inflammatione liberi ſedantur. Sed in his pleraq;
longæ iudicationis ad melius ſunt. Quæ ad mortem ten-
dunt, in die ac nocte iudicantur, quæ videlicet debilitationis Debilitatis
ſigna ſunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alui & ſigna.
ſurſum, & deorſum, anxietatis, & aliorum huiuſmodi. Si igi-
tur horum ſigna in die ac nocte ſubmoueantur, bene eſt. Sin
minus, lethalia eſſe putanda ſunt. Sudores peſsimi ſunt fri- Sudor frigidus.
gidi, & circa ceruicem fientes. Hi enim mortes, & morbi [illegible]
Ex longitu

longitudinem præsignant. Alui egestiones variæ, diuturnio- D res quidem sunt nigris & aliis lethalibus egestionibus: nihilo verò minus perniciosæ. Sunt autem tales, ramentosæ, biliosæ, cruentæ, prasinæ, nigræ: & aliquãdo simul omnes prodeunt, aliquando singulæ particulatim. Vrina. Vrina si quandoque pura mista fuerit, quandoque subsidentiam albam ac leuem habeat, diuturnæ tales sunt, & minus securæ quàm optima vrina. Si verò fulua ac tenuis fuerit vrina multo tempore, periculum est ne sufficere homo posſit, donec concocta fuerit vrina, & si aliàs superstitis futuri signa fuerint, his abſceſſum affore expecta ad locos infra septum transuersum. In febribus si mutationes habeat vrina, diuturnitatem temporis significat, & necesse est ægrotum mutari & ad deteriora, & E ad alteram partem. Si vrinæ ab initio non similes fuerint, sed ex tenuibus craſſæ fiant, & penitus tenues, tales ægrè iudicant ac inconstantes sunt. Sudor frigidus. Frigidi sudores cum acuta quidem febre lethales sunt: cum mitiore verò, lõgitudinẽ morbi significant. Et vbi in corpore caliditas aut frigiditas, hic morbus est: & vbi in toto corpore mutationes repẽtinæ fiũt, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio transmutetur, morbi longitudinem significat. Si febricitanti sudor accedat, febre non deficiente, malũ, prolongatur enim morbus, & humiditatem significat. Febricitanti frigidi sudores accedentes, longam febrem significant.

Sudor sani. Sudor multus intemperatè fiens sano, morbum significat, æstate minorẽ, hyeme maiorem. Alui egestiones si in idem F concedere ac cõsistere permiseris, velut ramenta subsident: si pauca, modicus est morbus: si multa, multus: his infusum per clysterẽ adhibere conducit. Quibus verò in egestione infernè bilis atra subsidet, si copiosior, maior est morbus. Si paucior, minor. Pulſus venarum. Si venæ pulsarint, & facies sana fuerit, & præcordia non mollia, sed in tumorem eleuata, diuturnus est morbus, & absque conuulsione non soluitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signũ sunt, aut breuis iudicationis in deterius: & in his pleraque quæ ad mortem tendunt.

Breui morituri signa. His qui breuiſsimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu non dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt. Febris continua. In febre continua si quis

A si quis quarta die & septima affligatur, & vndecima non iudicatus fuerit, plerunque perit. Tetanos. Quicunque à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò hos effugerint, sani fiunt. Morbus regius. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est. Recidiuæ fiunt in his, quibus desinentibus vigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulẽti, aut corporis robur, aut dolores vniuscuiusque mẽbri: & quibus febres sedantur, neque signis solutoriis fientibus, neq; in iudicatoriis diebus: & si deficiente febre, & sudore accedente, vrinam fuluã minxerint, albam subsidentiam habẽtem, his febris recidiuam eadem die expecta. Hæ verò recidiuæ quinto die iudicãtur ex- B tra periculum, & si ex iudicatione facta vrinã rubicundam, rubram subsidentiam habentem minxerint, etiam his recidiua febris fit eadem die: & pauci ex hac seruantur. Febris ardens. Quum recidit febris ardens, plerunq; etiam exudat, Et si reuertens tot diebus detineat quòt priùs, etiam tertio recidiuat, si non impari die dimiserit reuersa. Vrinæ crudæ. Plerunque si crudæ sint vrinæ, & alia signa non secundum rationẽ eueniant, morbus in die iudicatoria recidiuat. Quandoq; verò etiã reuertitur in die iudicatoria, his talibus relictis. Abſceſſus circa aurẽ. Abſceſſus circa aurem quibus circa iudicationem fientes non ſuppurantur, his sub motis recidiua fit, iuxta recidiuarum rationẽ, similis circuitui: in his spes est ad articulos abſceſſum fieri: aut vrina craſſa, qualis est alba in quartanis delaſſatoriis, liberat ab abſceſſu. C Quibusdam verò horum etiã sanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autem sanguinis eruptio quartanas non soluit, neque morbos qui per alui egestiones sanari solent.

Phrenitis. Insania. Atrabiliariis cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est. Quicunque insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniã soluit dolor ad pedes progreſſus, aut ad pectus: aut tuſsis vehemens oborta. Si verò horum nihil fiat, insania soluta oculi priuatio contingit. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem soluit aut surditas, aut sanguis multus è naribus erumpens.

Causi solutio. Insania magni morbi ex more gentis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testiũ tumores, aut mammarum eleuatio, febrẽ

 arden

ardentem soluit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus. In D febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente solutio fit. Quibus in febribus ardentibus tremores oboriũtur, mentis emotio soluit. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his non soluta febre, insanire necesse est. Soluit autem sanguis ex naribus erumpens, aut aluus biliosa egerens, aut dysenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris soluitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium eleuatum est superne, & si circa spuriam costã graues dolores fiunt, his solutio fit venæ sectio, & purgatio deorsum. Non enim corripit febris vehemens locis impotentibus. In his qui ab hydrope detinentur, si aquositas E per ventrem ad vesicam aut ventrem fluat, solutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium vehemens accedat, solutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur vnà cum tussi, non liberantur, si non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si verò vult commutatio ac correctio naturæ fieri, postquàm non amplius aluus profluit, aut inanem omnem egestionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifestum habent. Quare ei qui ita habet secure exhibere scies ea quæ conueniunt, & si voluulus accedat, vinum frigidum multum mera cum paulatim bibendum dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, aut dysenteria. Caput F circuncirca dolenti ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, soluit morbum. Quibuscunque sanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, & statim voce priuantur, ac stertunt, hi in septem diebus pereunt, si non febris corripuerit. Caput circuncirca dolenti, quicunque ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ac coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum est. A conuulsione aut distentione neruorum vexato, febris accedens soluit morbum. Si à febre detentum conuulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

Tremor. Surditas. Subiti doloris medela. Morbus aquæ subter cutem. Pituita alba. Alui profluuium. Capitis dolor. Lippitudo. Spasmos.

HIPP

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B Agnam artis partẽ esse arbitror, de his quæ rectè scripta sunt posse considerationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, nõ videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exactè perdiscere vnamquamque temporum cõstitutionem, & quenque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus aut in constitutione, aut in morbo, & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & non perniciosus ad vitam, & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum considerandi ac prædicẽdi facultas datur, & ex his cognoscere datur, quibus C & quando & quomodo victum præscribere oportet. Maximum itaque signum in ægrotis qui victuri sunt, si nõ præter naturam fuerit febris ardẽs, & alij morbi eodẽ modo. Nihil enim horrendum, neque lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerunq; enim hominis natura, vniuersi potestatem non superat. Postea verò si partes circa faciem gracilescãt: & venæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si vox fuerit debilior, & sit leuior, & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars velut saliua alba obducitur, & an in summa lingua hoc idem factum sit, verùm minus. Si quidem igitur parua hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si verò aliquanto cras

Potissima huius artis pars. Mens quãdo non fallitur. Prima morborum obseruatio. Secunda. Tertia. Lingua saliuosa.

to crassior sit saliua, in crastinum. Si verò adhuc crassior, ea- D
Oculorum notæ. dem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari necesse est, si inualuerit morbus. Hæ igitur si puræ fiant, perfectam sanitatem indicant: leniter quidem, tardius:
Morbi acuti vnde. vehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt à bile, vbi in hepar influxerit, & ad caput constiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumescit & expanditur ad septum transuersum præ tumore, & statim ad caput dolor irruit, maximè verò ad tempora: & æger auribus non acutè audit. Sæpe etiam oculis non videt, & horror, & febris corripit. Atque hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex interuallo, quandoque vehementer, quandoque minus. Quanto autem morbi tem- E pus magis progressum fecerit, tanto maior fit dolor in corpore: & pupillæ oculorum sparguntur, & obtuse vident: & si digitum admoueris ad oculos, non sentit, eo quòd nō videt.
Cæcutientis signum. Quòd autem non videat, inde cognoueris. Non enim nictat dum digitus admouetur: & floccos aufert de stragulis, si quidem viderit, pediculos esse putans. Et quū hepar magis ex-
Præ oculis quæ cursitare videtur. passum fuerit ad septum transuersum, delyrat: & ob oculos sibi aduersari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse aduersus ipsos pugnare sibi videtur: & talia dicit velut qui videat, & egreditur & minatur si quis ipsum egredi non permittat. Et vbi surrexerit, crura eleuare non potest, sed cadit. Pedes autē semper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit à somno, & insomnia F
Sōnia quæ vexent. horrenda videt. Hoc autem cognoscimus quòd ab insomniis exilit ac perterretur, postquam ad sanam mētem rediit. Exponit enim insomnia hæc, qualiáq; & corpore fecit & lingua loquutus est. Atque hæc quidem sic patitur. Quādoque verò etiam voce priuatur, per totam diem ac noctem multū acervatū spiritū respirās. Postquā verò delyrare cessauit, statim ad sanā mentē redit. Et si quis ipsum interroget, rectè respondet, & intelligit omnia quæ dicuntur. Deinde rursus paulò
Morbi huius caussa. post in iisdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maximè in peregrinatione, & si alicubi desertā viam iuerit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiā aliis modis.
Tetanos quotuplex. Tetani tres. Si quidem ex vulnere tetanus, siue distentio neruorū antrorsum ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ cōgelantur ac rigent, velut ligna: & os aperire non potest

A potest, & oculi frequenter lachrymantur ac distrahuntur, & dorsum riget, & crura flectere non potest, neq; manus, neque spinam. Quum verò lethalis fuerit, potus & cibi quos prius accepit, per nares quandoque redeunt. At opisthotonos, re- Opisthotonos.
trorsum fiens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit vt plurimùm, fit autem quum in ceruice tendines retrorsum ægrotarit. Aegrotat autē, ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquādo etiam à capite febribus accedentibus conuulsio succedit. Iam verò etiā à vulneribus. Hic trahitur in posteriorē partem, & præ dolore dorsum ac pectora rigent, & eiulat. Hic cōuellitur vehementer, vt vix Spasmos.
detineatur à præsentibus, ne è lecto excidat. Alius tetanus
B est minus lethalis prioribus. fit autem ab iisdem, & totū cor- Causos.
pus similiter conuellitur. Febris ardēs prædictis non similiter fit. Vrit enim semel vt necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominē tenet, & febris vehemens. lingua verò rumpitur exasperata, & sicca fit: & color ipsius primum quidem pallidus est, velut solet. progressu verò tēporis nigrescit. Et si quidē in principiis nigrescat, citiores iudicationes fiunt. Si verò posterius, diuturniores. Coxendicum morbus ex his Ischias.
maximè causis fit in plerisque: si quis diutius in sole versetur, & coxendices fuerint calfacti, & humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quòd autē id quod resiccatur condensatur ac compingitur, hoc magnum signū est. Aeger enim articulos vertere ac mouere nō potest, præ dolore arti-
C culorum, & eo quod verticula sunt compacta. Dolet autem magis lumbos & verticula ea quæ sunt ex obliquo coxarum, & genua. Consistit autē dolor plurimo tēpore in inguinibus simulque coxendicibus, acutus ac æstuosus. & si quis ipsum erigat aut transmoueat, eiulat præ dolore quàm maximè potest. Quandoq; verò etiā conuulsio accedit, & rigor ac febris. Fit autem à bile & pituita. fit etiam à sanguine: & dolores consimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis. Morbus regius acutus est, & celeriter occidens. Color totus malicorij speciem refert, & est vehemen- Morbus regius.
ter cum virore pallidus, quemadmodum lacerti cum virore pallidiores. consimilis autem est cutis. Et in vrina subsidet velut eruum fuluum & febris & horror debilis habet.
Quādoq; etiā stragula habere nō sustinet, sed mordetur ac

raditur matutino tempore, vbi nondum cibum accepit, internis partibus. Deinde viscera plerunque fugunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, non sustinet. Hic vtplurimum moritur intra quatuordecim dies. Has autem vbi effugerit, sanus fit. Petipneumonia talia facit. Febris vehemens tenet: & spiritum densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolores circa scapulas, & claviculas, & mammam: & grauitas in pectoribus, & delyrium.

Peripneumonia.

Quandoque verò doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam autẽ albam & spumosam primùm spuit. Lingua flaua est, verùm progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si verò posterius, tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationẽ à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimum diebus quatuordecim, ad summum vnà & viginti: & tussit hoc tempore vehementer: & vnà cum tussi purgatur, primùm quidem saliua multa ac spumosa. Septima verò & octaua die, vbi febris in vigore fuerit, & humida sit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona verò & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque ad decimamquartam, multa & purulenta. Atq; hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum verò & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Cæterùm de iudicatoriis diebus, etiam iam ante à me dictum est. Iudicantur autem febres quarta die, septima, vndecima, decimaquarta, decimaseptima, vigesimaprima. Et his autem acutis quædam etiam trigesima. Deinde quadragesima, postea sexagesima. Quum verò hos numeros excesserint, diuturna iam febrium constitutio fit.

Febriũ decretoria.

HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

MEDICVM prænotionẽ adhibere, optimum esse mihi videtur. Prænoscens enim & prędicens apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ęgroti relinquunt exponens, fidẽ vtiq; fecerit, quòd ægrotorũ res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico cõmittere. At verò curationẽ optimè fecerit, vbi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidẽ facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim præstantius esset, quàm prænoscere in posterũ euentura. Quandoquidẽ verò homines moriuntur, alij priusquam medicũ vocẽt, præ violentia morbi: alij verò accito etiã medico, derepentè vita decedunt, quidã vbi vnã vixerunt diẽ, quidam tẽpore paulò diutiore, anteaquam medicus per artem aduersus singulos morbos repugnet: itaq; nosse oportet talium affectionũ naturas, quantũ corporũ vires excedunt. Simul verò & si quid diuini in morbis inest, etiã huius prenotionẽ ediscere. Ita enim meritò admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nã quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis rectè conseruare poterit, ex multo tẽpore antea consiliũ adhibens ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prædicens, & culpa exors fuerit. Cõsiderare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primùm quidẽ faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maximè verò an ipsa sibiipsi. Ita enim optima fuerit. Si verò maximè cõtraria simili fuerit, horrendissima est. Talis autẽ fuerit, nasus acutus, oculi caui, tẽpora collapsa, aures frigidæ ac cõtractæ, & extremitates auriũ auersæ, & cutis circa frontẽ dura & circuntenta ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiã niger, & liuidus, aut plũbeus. Siquidẽ igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondũ ex alijs signis cõiecturã facere licuerit, interrogare

Quæ medici sunt.

Quæ medico cognoscenda.

gare oportet,num vigilauerit homo,an alui excremẽta val- E de liquida ſint,aut fames aliqua ipſum teneat. Et ſi quidem horum aliquid cõfiteatur,minus graue eſſe putandũ eſt. Iudicantur autẽ & cognoſcuntur talia in die ac nocte,ſi ob has cauſas facies talis fuerit.Si verò nihil horum eſſe dicat,neq; in prædicto tẽpore cõſidat.noſſe conuenit morti proximum eſſe.At tu vetuſtiore exiſtẽte morbo,aut triduano,aut quadriduano,talis fuerit facies,de his interrogare oportet,de quibus etiã prius iuſsi:itémq; alia ſigna cõſiderare,& in vniuerſa facie,& in corpore,& in oculis.

Oculorum ſigna.

Si enim lucem fugiãt,aut inuoluntariè lachrymẽtur,aut diſtorqueantur,aut alter altero minor fiat,aut albas partes rubentes habeant,aut venulas B liuidas aut nigras in ipſis habeant, aut lemæ ac ſordes circa oculos appareant,aut etiã inſtabiles,aut eminentes,aut caui vehementer facti,aut ſqualentes & obſcuri fuerint:aut color totius faciei alteratus fuerit.Hæc omnia mala & pernicioſa eſſe putandũ eſſe.

Dormientium cõiectatio.

Cõſiderare verò cõuenit etiã oculorũ ſubapparitiones in ſomnis. Si enim albæ quid partis ſubapparuerit,palpebris nõ commiſsis,ſi id nõ ex alui profluuio,aut medicamẽti potione fuerit,aut ægrotus nõ ita dormire conſueuerit,malũ ſignũ & valde lethale eſt. Si verò retorta,aut contracta fiat,aut liuida,aut pallida palpebra,aut labiũ,aut naſus,cũ aliquo ex aliis ſignis,morti proximũ eſſe ſciendum eſt.Lethale eſt etiã habere labia reſoluta,& pendẽtia,& frigida,& albicantia facta.

Cubatio qualis.

Decũbentẽ ægrotũ à medico deprehẽ F di conuenit in latus dextrũ aut ſiniſtrũ,& manus,& collum,& crura modicè inflexa habentẽ,& totũ corpus flexibile ſitũ.

Ita enim plurimi ex ſanis decumbunt. Optimi autẽ ſunt decubitus qui ſanorũ decubitibus ſimiles exiſtũt. At verò ſupinum iacere,& manus,& collũ,& crura extẽta habere,minus bonũ eſt. Si verò etiã pronus fiat,& de lecto ad pedes delabatur,magis horreodũ eſt.Si verò nudos quoq; pedes habere cõperiatur,nec admodũ calidos:& manus,& collũ,ac crura inæqualiter diſiecta,ac nuda,malum eſt. Anxietatẽ enim ſignificat. Lethale eſt & hiantẽ ſemper dormire:& crura ſupini iacentis valde incuruata eſſe ac cõplicata. At in vẽtrem decũbere,ſi quis nõ ſit adſuetus dum ſanus fuit ita dormire,delyriũ ſignificat,aut dolorẽ locorũ circa ventrẽ. Cæterùm erectũ ſedere velle ægrũ in morbi vigore,in omnibus mor-

bis

A bis acutis malũ eſt,peſsimum autẽ in peripneumonicis pulmone inflãmato.

Stridor dẽtium quid portendat.

Dentibus ſtridere in febribus,quibus nõ familiare id eſt à pueris,furioſum ac lethale eſt. Verùm prędicere oportet ab vtriſq; periculum futurũ. Si verò etiã delyrus hoc faciat,pernicioſum valde iam exiſtit. Vlcus autẽ ſiue prius factũ fuerit, ſiue in morbo acceſſerit,conſiderare oportet. Si enim periturus eſt homo,ante mortẽ liuidum ac ſiccum erit aut etiã pallidũ & ſiccũ. At de manuum latione ita ſentio. Quæ in febribus acutis,aut peripneumoniis,aut in phrenitide, aut capitis dolore,ante faciẽ feruntur,& fruſtra venantur,& feſtucas legunt,& floccos de veſtibus euellunt,& de pariete paleas detrahũt,eas omnes malas & lethaB les eſſe. Spiritus denſus dolorẽ ſignificat,aut inflammationem,in locis ſupra ſeptũ tranſuerſum.Qui verò magnus exſpiratur,& per multũ tẽporis interuallum,delyriũ indicat. Si verò frigidus è naſo & ore exſpiretur,valde iam pernicioſus eſt. Bonã autem ſpirationẽ valde magnã vim habere ad ſalutem,in omnibus acutis morbis putare cõuenit,qui cum febribus ſunt,& in quadraginta diebus iudicãtur.

Sudores qui ſalubres & cõtrà.

Sudores optimi ſunt in omnibus acutis morbis,qui in diebus iudicatoriis fiunt,& febrẽ perfectè ſubmouent. Boni verò ſunt,qui per totũ corpus fientes,hominẽ facilius morbũ ferre faciunt.

Qui verò tale quid nõ effecerint,incõmodi ſunt. Peſsimi autem ſunt frigidi,& tantũ circa caput & faciẽ fientes,& circa ceruicem.Hi enim cũ acuta quidẽ febre,mortẽ præſigniC ficant:cũ mitiore verò,longitudinẽ morbi.Et qui per totum corpus fiunt,ſimiliter ſignificãt his qui circa caput. At verò milioformes,& ſolũ circa collum fientes,mali ſunt. Qui verò cũ guttis fiunt,& euaporant,boni ſunt. Cõſiderare porrò conuenit ſudores in ſumma.fiunt enim aliqui propter corporum exolutionẽ,aliqui propter inflammationis vigorem.

A præcordiis notæ.

Præcordium optimum eſt doloris exors,& molle,& æquale,tum in dextra,tum in ſiniſtra parte. At inflammatũ,aut dolorem exhibẽs,aut dextrę partes inæqualiter affectæ ad ſiniſtras:hæc omnia obſeruare oportet. Si verò etiã pulſus inerit in præcordio,turbationẽ ſignificat aut delyriũ. Verùm oculos taliũ inſuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moueantur,furioſos hos fore timor eſt. Tumor in præcordio durus exiſtẽs & doloroſus,peſsimus quidem eſt ſi per

totum

totum fuerit præcordium. Si verò fuerit in altera parte, mi- D
nus periculoſus eſt in ſiniſtra. Significãt autem eiuſmodi tu-
mores, in principio quidem, mortem breui affuturã. Si verò
viginti dies tranſgrediatur, tum febris detinens, tum tumor
non conſidens ad ſuppurationem conuertitur: Contingit au-
tem his in primo circuitu, etiã ſanguinis eruptio è naribus,
& valde prodeſt. Verũ interrogare cõuenit, an caput doleãt,
aut hebetem viſum habeant. Si enim horum quid fuerit, ad
eum locum repit. Magis tamen in iunioribus quinque ac tri
ginta annis, ſanguinis eruptionem expectare cõuenit. At ve-
rò molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt,
diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis ſunt horren E
di. Si verò trãſgrediatur ſexaginta dies febris detinens, & tu-
mor non conſidat, ſuppuratum fore ſignificat & hunc, & eum
qui in reliquo ventre eſt eodem modo. Quicunq; igitur tu-
mores doloroſi ſunt, & duri, & magni, periculũ mortis bre-
ui affore ſignificãt. Qui verò molles, & doloris exortes ſunt,
& digito compreſsi cedunt, diuturniores illis ſunt. Cæterum
tumores in ventre minus faciunt abſceſſus, quàm hi qui ſunt
in præcordiis. Minimè verò hi qui ſub vmbilico conſiſtunt,
ad ſuppurationem conuertuntur. Sanguinis verò eruptio-
nem, ex ſupernis locis maximè expectare oportet. Omnium
autem tumorum diuturnorũ circa hos locos, ſuppurationes
conſiderare conuenit. Sunt autem ſuppurationes hinc fien-
tes hoc modo conſiderandæ. Quæcunque extra vertuntur, F
optimæ ſunt, quæ paruæ ſunt, & quàm maximè foras emi-
nentes, & in acutum faſtigiatæ. Quæ verò magnæ ſunt, & la-
tæ, & minimè in acutum faſtigiatæ, peſsimę ſunt. Quæcunq;
verò intro rumpuntur, optimæ ſunt quæ nihil cum externo
loco communicant, ſed ſunt contractæ, & doloris exortes, &
totus externus locus concolor apparet. At verò pus optimũ
eſt, ſi eſt album & æquale, & leue, & quã minimè graueolẽs.
Hydropis origo. Quod verò huic contrarium eſt, peſsimum eſt. Aquæ por-
rò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ ſunt.
Neque enim à febre liberãt, & valde doloroſæ ſunt, ac letha-
les. Incipiunt autẽ pleræq; à laterum mollitudine, & à lum-
bis: aliquę verò etiam ab hepate. Quibus igitur à laterũ mol
litudine & lumbis, principia fiunt, his & pedes intumeſcunt,
& alui profluuia diuturna ipſos tenent, quæ neque dolores
ex

A ex laterum mollitudine ac lumbis ſoluunt, neq; ventrẽ mol-
liunt. Quibuſcunq; verò ab hepate aquæ inter cutẽ oriun- Hydropis diuerſitas.
tur, his tuſſes tuſsiendíque promptitudo accedit, & nihil me
morabile expuunt, & pedes tument, & venter non egerit niſi
dura, & coactus, & circa aluũ fiunt tumores, aliqui in dextra,
aliqui in ſiniſtra parte, tum conſiſtentes, tum conſidentes.
Caput autem & manus, & pedes, ſi frigida ſunt, malum eſt,
vbi & venter, & latera calida ſunt. Optimũ verò eſt & totum
corpus calidum eſſe, ac molle. Conuerti autem facilè con-
uenit ægrotum, & in attollendo ſe leuem eſſe. Si verò gra-
uis eſſe appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus,
B magis periculoſum eſt. Si verò ſupra grauitatem, vngues &
digiti liuidi fiãt, mors eueſtigio expectanda eſt. At ſi digiti
ac pedes penitus nigreſcũt, minus pernicioſi ſunt quàm liui-
di. Verũ & alia ſigna conſiderare oportet. Si enim facilè fer-
re videatur malum, & aliud quoddam ex ſalutaribus ad hæc
ſigna ſubindicet, morbum ad abſceſſum verti ſpes eſt, ita vt
æger quidẽ ſuperſtes mãſurus ſit, corporis verò partes nigræ
factæ caſuræ. Teſtes & pudenda reuulſa, dolores fortes ſi-
gnificant, & periculum lethale. Quòd verò ad ſomnos at- Somnus.
tinet, quemadmodum ſecundum naturam conſuetum nobis
eſt interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si verò hoc fue-
rit tranſmutatum, peius eſt. Minimè verò lædi æger poterit,
ſi dormiat manè ad tertiam partem diei. Qui verò ab hoc
C tempore fiunt ſomni, deteriores ſunt. Peſsimum autẽ eſt non
dormire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore
ac afflictionibus vigiliæ adſunt: aut delirium aderit ab hoc Alui excrementa.
ſigno. Egeſtio alui optima eſt, mollis & cohærens, & ſecun-
dum horam, in qua etiã à ſano egerebatur. Iuxta copiam ve-
rò, pro ratione ciborũ ingeſtorũ. Tali enim cõtingẽte exitu,
venter infernus ſanus fuerit. Si verò liquida fuerit egeſtio,
conducit neque ſtridere, neque frequentem eſſe, & paulatim
ſecedere. Delaſſatur enim homo ex frequẽti deſeſſu, & vigi-
lias vtique cõtraxerit. Si verò ſæpe aceruatim egerit, pericu-
lum eſt ne in animi deliquiũ incidat. Quin & iuxta copiam
ingeſtorũ egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu ſemel.
Plura verò mane, quemadmodum in conſuetudine eſt homi
ni. Inſpiſſari autem oportet egeſtionẽ, morbo ad iudicatio-
nem tendente. Sit autem ſubfulua, & non valde graueolens.
Commod

Commodum est,& lumbricos rotũdos cum egestione prodi D re, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse ventrem,& iusta mole prӕditum.

At verò aquosum valde,aut album,aut pallidum,aut viride, aut vehementer rufum, aut spumosum stercus egerere: Hӕc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est,& viscosum ac albũ: & quod subpallidum aut subuiride ac leue. His verò magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia,aut liuida,aut ӕruginosa,& malè olẽtia. Quӕ verò varia sunt, diuturniora quidem his sunt,nihilominus autem perniciosa.Sunt autẽ talia, ramentosa,& biliosa,& cruenta, & prasina,& nigra,aliquãdo simul inter se exeuntia,aliquando particulatim. Flatum porrò sine strepitu ac crepitu prodire optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quàm isthic reuolui,& qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominẽ significat,aut delyrare:nisi sua sponte homo E ita flatum emittat. Cӕterùm prӕcordiorum dolores ac tumores,si fuerint recentes,& non cum inflammatione,soluit murmur in prӕcordio obortum, & maximè quidem si pertransierit cum stercore,& vrina,ac flatu. Sin minus,etiam

Vrinӕ. ipsum per se si transierit,prodest. Prodest itẽ si subdescenderit ad infernos locos. Optima verò est vrina, quum fuerit alba subsidentia,& leuis & equalis,per totum tempus,donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem,& morbum fore breuem. Si intermiserit,& aliquando quidem F pura mingatur, aliquando verò subsidet album ac leue, diuturnior fit morbus,& minus securus. Si verò fuerit & vrina subrubra, & subsidentia ipsius similis,& leuis,diuturniorem quidem hӕc morbũ quàm prior significat, sed valde salutarem. At subsidentiӕ in vrinis crassiores polentӕ partes referentes,prauӕ sunt.His autẽ peiores sunt,laminosӕ. Albӕ verò & tenues valde malӕ sunt. Verũ his deteriores sunt furfuraceӕ. Nubeculӕ quӕ feruntur in vrinis, albӕ quidẽ bonӕ sunt,nigrӕ verò malӕ.Quandiu verò fulua fuerit vrina & tenuis,morbum incõcoctum esse significat. Si verò & diuturna fuerit talis existens, periculũ est ne sufficere homo possit,donec vrina fuerit concocta. Lethaliores autem sunt vrinӕ,& fœtidӕ,& aquosӕ,& nigrӕ,& crassӕ. At tum in viris,tum in mulieribus,nigrӕ vrinӕ pessimӕ sunt. In pueris autem

A autẽ aquosӕ.Quicunq; vrinas tenues & crudas mingũt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum trãsuersum. Sed & pinguedines supernè instantes,araneorum telis similes, damnare oportet. Sunt enim colliquationis signa. Considerare vero conuenit in vrinis in quibus nubeculӕ sunt, an supernè aut infernè sint: & quales habeant colores. Et quӕ quidem deorsum feruntur,cum coloribus relatis eas bonas esse putare,ac landare.Quӕ verò sursum feruntur,cum coloribus relatis,malas esse,& tales damnare. Nec verò decipiat te,si vesica morbum aliquem habẽs, eiusmodi

B vrinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est,sed ipsius per se vesicӕ. Vomitus commodissimus est, ex pituita Vomitus. ac bile quàm maximè permixtus, & non crassus valde,neq; multus. Nam meraciores,deteriores sunt.Si verò id quod vomitu reiectum est prasini fuerit coloris,aut liuidum, aut nigrum:quicunque horum fuerit colorum,malum esse putandum est.Si verò omnes colores idẽ homo vomit,valde perniciosum hoc est. Celerrimam autem mortem significat liuidus vomitus,si graueolens fuerit.Omnes verò subputridi ac fœtidi odores,in omnibus vomitibus mali sunt. Sputum verò in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiũt, Sputum. citò ac facilè expui cõuenit, & flatum sputo valde permixtũ apparere.Si enim longè postea post principium doloris, ex-

C puerit quod flauum est, aut fuluũ, aut quod multam tussim inducit,& nõ valde permixtum est,deterius est. Nam & flauum meracum,periculosum est:& album ac viscosum & rotundũ,inutile est.Malum est & quod viride est valde, itémq; pallidum,& quod spumosum.Si verò ita fuerit meracum,vt etiam nigrum appareat,hoc ipsum deterius est quàm illa.

Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternuta- Pulmoquũ tiones in omnibus circa pulmonẽ morbis, & antecessisse, & non purgat succedere,malũ est. At in aliis morbis lethalissimis sternu- malum est. tationes prosunt. Sputum autem flauum,sanguine permixtum non multo,si in pulmonis inflammatione in principio morbi reiiciatur,salutare est,& valde prodest. Si verò septimo die,aut posterius,minus securum est.Omnia sputa mala Sputa quӕ sunt,quӕ dolorem nõ sedant. Pessima verò sunt nigra,velut mala.

descri

descriptum est. Quæ verò dolorem sedant, omnium optima D existunt. Quicunq; dolores ex his locis non sedantur, neque ad sputorum purgationem, neque ad stercorum alui subductionem, neque ad venæ sectiones, & victus rationem ac medicamenta, eos ad suppurationem verti sciẽdum est. Ex suppurationibus quæcuuque dum sputum adhuc biliosum est, suppurãtur, perniciosæ valde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cùm pure expuatur: & hoc potissimùm si morbo ad septimũ diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autẽ est eum qui talia expuit, moriturum esse decimaquarta die, si non aliquod bonũ signũ ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc, facilè ferre morbum, bene E spirare, à dolore liberatum esse, sputum facilè tussiendo reijcere, corpus æqualiter calidum ac molle apparere, sitim non habere, vrinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere vt quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si verò aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore vita producta, decimaquarta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægrè ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem nõ sedari, sputum vix tussiendo reiicere, valde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, ventrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frõtem verò & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: F hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputum, peribit vtiq; homo priusquam ad decimumquartũ diem peruenerit, aut nono die, aut vndecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit valde, & non perducat ad decimumquartũ diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum veritatẽ consequi quis poterit. At verò aliæ suppurationes rumpuntur plurimæ quidem vigesimo die, aliæ verò trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ verò ad sexaginta dies perueniunt. Considerare verò futuræ suppurationis principium oportet, suppuratione facta ab ea die qua primũ homo febricitauit, aut si fortè ipsum primùm rigor apprehẽdit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc

Suppurationes. *Bonæ spei signa.* *Pus quãdo erumpit.*

A Hæc enim in principiis suppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationũ fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si verò suppuratio fuerit in altero latere solum, vertere & considerare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero sit calidius: & reclinato ægro in latus sanum interrogare ipsum, an videatur ipsi graue quid ex superno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterùm omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primùm quidem si febris nõ dimittit, sed per diem quidem tenuis est, noctu verò amplior: & sudores B multi oboriuntur, tussésque, ac tussiendi promptitudo ipsis adest, & nihil memorabile expuũt: & oculi caui fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & vngues quidem manuum curuantur, digiti verò calescunt, & potissimum summi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos nõ appetũt, & pustulæ per corpus enascuntur. Quæcunque igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis valde habere oportet. Quæ verò breues sunt, ex his signis cognoscere oportet, si quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt. Simul autem & si aliquanto difficilius spirauerit homo. At verò quæ ex ipsis citius & tardius rumpuntur, his signis cognoscere oportet. Si quidẽ enim dolor in principiis fiat, & spirãdi difficultas, & tussis, & sputatio perseuerans, ad vigesimum diem C pertingat, eruptionem tũc expectare oportet, aut etiã prius. Si verò quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio posterius expectanda est. Necesse verò est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, & sputationem, ante puris eruptionem. Ex his autem maximè superstites manent hi quos febris eodem post eruptionem die dimiserit: & qui cibos citò appetiuerint, & à siti liberati fuerint: & si vẽter parua & compacta egesserit, & pus album & leue & eiusdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. Ac optimè quidẽ sic ac celerrimè liberãtur. Sin minus, hi quibus proxima his cõtigerint. At verò intereunt hi quos febris non dimiserit, aut vbi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos antem non appetiuerint, & si vẽter liquidus fuerit, & pus pallidum siue viride, & liuidum

Suppuratorũ cognitio

expuerint,aut pituitosum & spumosum.Si hæc omnia conti D gerint,pereũt.Quibus verò ex his quædã accesserint, quædã non,horũ aliqui intereũt,aliqui in multo tẽpore superstites euadunt.Verũ ex omnibus signis quæ adsunt,tum in his, tũ in aliis omnibus coniecturã facere oportet. Quibuscunque ex inflammati pulmonis morbis,abscessus circa aures fiunt, & suppurãtur,aut ad infernas partes,ac fistulãtur,hi superstites euadunt.Verũ huiusmodi sic cõsiderare oportet. Si & febris detinuerit,& dolor non sedatus fuerit, & sputũ pro ratione nõ prodierit,neq; biliosæ,neq; solutu faciles, & meracæ alui egestiones fuerint,neq; vrina valde multa,& multã subsidentiam habẽs:indicatur autẽ superstes futurus ab omnibus reliquis salutaribus signis,tũc abscessus huiusmodi fo- E re sperandũ est.Fiunt autẽ partim ad infernas partes,quibus videlicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit:partim in supernis,quibus præcordiũ molle & doloris exors permãserit,& vbi spirandi difficultas,quæ per tẽpus aliquod affuit, desierit citra aliã manifestã caussam.Cęterũ abscessus ad crura,in pulmonis inflãmationibus fortibus ac periculosis,omnẽs quidẽ vtiles sunt,optimi verò sunt,qui dum sputũ iã in mutatione est,fiunt.Si enim tumor & dolor fiat,sputo pro flauo purulẽto fiẽte,& foras procedẽte:ita securissimè homo sũperstes euaserit,& abscessus absq; dolore celerrimè sedabitur.Si verò sputũ nõ bene processerit,neq; vrina subsidentiã bonã habẽs apparuerit,periculũ est claudum fore articulũ, F aut multum molestiarũ exhibiturũ.At si euanescãt & recurrant abscessus,sputo non prodeũte,febréq; permanente horrendum est.Periculũ enim est ne delyret homo & moriatur.

Tubercula aurium.

Ex suppuratis à pulmonis inflammatione,seniores magis intereunt.Ex aliis autẽ suppurationibus,iuniores magis moriuntur.Dolores cum febre fientes circa lumbos & infernas partes si septũ transuersum attigerint,infernas partes relinquẽtes,perniciosi valde sunt.Proinde aliis quoq; signis animũ aduertere oportet.Nam si quod etiã ex aliis signis malũ apparuerit,desperatus est homo.Si verò assiliẽte ad septum trãsuersum morbo alia signa nõ mala accesserint,hũc suppuratum fore multa spes est.Quicunq; verò suppurati vrũtur, quibus quidem purum pus fuerit,& album,& nõ fœtidum, hi seruantur:quibus autem subcruentum,& cœnosum,hi pe

A reunt.Porrò vesicæ duræ & dolẽtes,penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt,perniciosissimæ verò quæ cũ febre continua fiunt.Etenim dolores ab ipsis vesicis ad occidendũ sufficiunt,& alui nõ egerunt hoc tempore,nisi durũ quiddam, & hoc coactæ.Soluit autẽ vrina purulẽta micta,quæ albã ac leuem subsidentiã habet.Si verò neq; ab vrina quicquã remiserit dolor,neq; vesica molliatur,& febris continua fuerit,in primis circuitibus morbi ægrũ moriturũ esse timor est. Atque hic modus potissimũ pueros corripit septẽnes,donec ad quintumdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in iisdem numero diebus,ex quibus & superstites euadunt ho- B mines,& ex quibus pereunt.Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitẽtes,quarto die desinũt,aut priùs. Malignissimę verò,& signis horrẽdissimis fiẽtes,quarto die aut priùs occidunt.Primus igitur ipsarũ insultus sic desinit. Secundus autem,ad septimum producitur.Tertius ad vndecimum.Quartus ad decimũquartum. Quintus ad decimũseptimum.Sextus ad vigesimum.Hi igitur impetus ex acutissimis morbis,per quatuor ad viginti,ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exactè numerari.Neq; enim annus,& menses,integris diebus numerari possunt.Posteà verò eodem modo iuxta eandem additionem,primus circuitus quatuor & triginta dierũ est, secundus quadraginta dierum,tertius sexaginta dierum.At in C horum principiis difficillimũ est cognoscere eos qui in plurimo tẽpore iudicabuntur.Simillima enim sunt ipsorũ principia.Verùm à primo die animaduersionem facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare,& non latebit te quo vertetur morbus.Fit autem & quartanarum febrium cõstitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tẽpore iudicabuntur,faciliores cognitu sunt.Maximæ enim differentiæ ab initio ipsis sunt.Qui enim superstites ab ipsis enasuri sunt,facilè spirantes,& doloris exortes sunt, & noctu dormiunt,aliáque signa securissima habent. Qui verò morituri,ægrè spirãtes fiunt,delirãtes,vigilantes, aliáque signa pessima habentes.Vt igitur his ita contingentibus,cõiectare oportet,& iuxta hoc tempus,& iuxta vnamquamq; additionem, tendentibus ad iudicationem morbis. Iuxta eandem rationẽ mulieribus quoq; iudicationes fiunt

Ex vesica notæ.

Febriũ decretoria.

ex partu: Capitis dolores fortes & continui cum febre, ſi D

Capitis dolor aſsiduꝰ quãdo malus.

quidem lethalium ſignorum quid acceſſerit, pernicioſi valde ſunt. Si verò abſq; talibus ſignis, dolor viginti dies trãſmiſerit, & febris tenuerit, ſanguinis à naribus eruptionẽ, aut abſceſſum quendã ad infernas partes expectare oportet. Sed & quàm diu dolor recens fuerit, ſimiliter ſanguinis è naribus eruptionem, aut puris eruptionẽ ſperare cõuenit, cum aliàs tum ſi dolor circa tẽpora & frontẽ fuerit. Verùm ſanguinis eruptio magis expectanda eſt iunioribus trigintaquinque annis, ſenioribus verò puris eruptio.

Auris dolor.

Auris dolor acutus cum febre cõtinua ac forti, horrendus eſt. Periculum eſt enim delyraturum eſſe hominẽ, ac periturũ. Proinde quum hic modus minimè tutus ſit, cito mentem aduertere oportet etiam E aliis ſignis à primo ſtatim die. Pereunt autẽ iuniores homines ſeptimo die, & adhuc citiùs, ex hoc morbo. Senes verò longè tardius. Nam & febres & delyria minùs ipſis accidũt, & hac de cauſa aures anteà ſuppurantur. Verùm his quidem ætatibus recidiuæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At verò iuniores priuſquàm ſuppuretur auris, pereũt. Nam ſi pus albũ effluxerit ex aure, ſpes eſt iuuenẽ ſuperſtitem euaſurum eſſe, ſi ſanè & aliud quoddam bonũ ſignum ipſi accedat.

Fauciũ exulceratio.

Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ ſunt. Verùm ſi quod aliud item ſignum accedat, ex his quæ anteà mala eſſe iudicata ſunt, in periculo hominem verſari prædicendum eſt.

Anginæ varietas.

Anginæ horrendiſsimæ ſunt, & citiſsimè accidunt, quæ F neque in faucibus quicquam conſpicuum faciunt, neque in ceruice: verùm plurimum dolorem exhibent, & erecta ceruice ſpirationem inducunt. Hæ enim eodem die ſuffocant, ſecundo item ac tertio & quarto. Quæ verò alioqui ſimiliter dolorem exhibent, attollũtur autem, & in faucibus rubores faciunt, pernicioſæ quidem valde ſunt, verùm prioribus magis diuturnæ, ſi rubor fuerit magnus. Quibuſcunq; verò fauces & ceruix ſimul rubuerint, hæ anginæ diuturniores ſunt, & ex ipſis maximè euadunt, ſi & ceruix, & pectus ruborem

Eryſipelas

habuerit, & eryſipelas ignis ſacri non intro recurrerit. Si verò neque in diebus iudicatoriis diſsipetur eryſipelas, neque tuberculum ad externam partem conuertatur, neq; pus tuſſiendo reiiciat, facileq; ac ſine dolore degere videatur, mortem ſignificat, aut ruboris recidiuam. Securius eſt autem tu-

morem

A morẽ & ruborẽ quã maximè foras verti. Si verò ad pulmonẽ vertatur, & delyrium inducit, & quidã ex ipſis ſuppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculoſi ſunt vt & reſecentur, & ſcarificentur, quàm diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos ſuccedunt, & ſanguinis eruptiones. Quare tales aliis machinamentis attenuare conari oportet hoc tẽpore. Quum verò totum iam fuerit ſecretum, quòd ſanè vuam appellãt, & fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, ſuperior autem tenuior, in hoc tempore tutum eſt rem aggredi. Præſtat tamen & aluo ſubducta chirurgia hac vti, ſi & tempus permittat, & homo non ſtranguletur. Quibus febres ceſſant, neque ſignis ſolutoriis apparentibus, ne-

B que in diebus iudicatoriis, his reuerſuras eſſe expectandum eſt. Quæcunque febris longiorem moram traxerit homine alioqui ad ſalutem diſpoſito, ita vt neque dolor teneat ob inflãmationẽ, aut ob aliquam aliam manifeſtam cauſam: huic abſceſſum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum, vel maximè infernum. Fiunt autem huiuſmodi abſceſſus magis, & in breuiori tẽpore, his qui iuniores ſunt triginta annis. Expectare verò ſtatim oportet abſceſſum ſi febris detinens viginti dies tranſmiſerit. Senioribus autẽ minus fiunt, diuturniore etiam exiſtente febre. At verò huiuſmodi abſceſſum expectare oportet febre continua exiſtente. Verùm ad quartanam deducetur, ſi intermiſerit, & erroneo modo apprehenderit, & ſi hæc faciens ad autumnũ

C appropinquarit. Quemadmodũ autem iunioribus triginta annis abſceſſus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta ſunt annorum, & ſenioribus. Cæterum hæc noſſe expedit abſceſſus magis hyeme fieri, tardiúſque ceſſare, & minus recurrere. Quicunque verò in febre non lethali, dixerit ſibi caput dolere, aut etiam præ oculis obſcurum quiddã apparere, ſi & oſculi ventris morſus huic acceſſerit, ei bilioſus vomitus aderit. Si verò etiam rigor acceſſerit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At ſi quid biberit aut ederit ſub hoc tempus valde cito vomet.

Porrò quibus horum dolor fieri inceperit primo die, hi quarto magis quã quinto premuntur: ſeptimo verò liberantur. Plerique tamẽ ipſorum tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maximè quinto, liberantur nono, aut vndeci-

mo. Qui verò incœperint quinto die dolere, aliáque iuxta D rationē priorum ipsis fiant, his ad decimūquartum morbus iudicatur. Fiunt autē hæc & viris, & mulieribus maximè in tertianis. Iunioribus verò fiunt quidem & in his, verùm magis in continuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunque verò in huiusmodi febre caput dolentibus, pro eo quod obscurum quiddam prę oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur: & pro osculi ventris morsu, in præcordiorū dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro vomitu fluxurum esse expectandum est. Magis tamē & hic in iuuenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem qui triginta sunt E annorum, & seniores adhuc, minus: verū vomitus in his expectari debent. At verò pueris conuulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & venter non egesserit: & vigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorē mutarint, & viridē siue pallidum aut liuidū, aut rubrū cōtraxerint. Fiunt autē hæc promptissimè quidem pueris nuperrimè editis, vsq; ad septimum annum. Seniores autem pueri, & viri, non amplius in febribus corripiuntur cōuulsionibus, si non quid ex signis fortissimis ac pessimis accesserit, qualia sanè in phrenitide fieri solent. Perituros porrò & superstites futuros, tum pueros, tū alios, ex omnibus signis coniectare oportet, prout singula de singulis perscripta sunt. Atque hæc & de acutis morbis, & de his F qui ex ipsis fiunt, dico. Qui verò rectè prænoscere volet, & superstites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est: eum signa omnia ediscere, & iudicare posse conuenit, ita vt vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est: & de aliis, & de vrinis, & de sputis, vbi simul & pus & bilē ægrotus tussiendo reiecerit. Quin & impetus morborū semper populariter grassantium cito animaduertere oportet, & temporis cōstitutionem non ignorare. Probè tamen id nosse expedit de coniecturis certis, & aliis signis, & non ignorare quòd in omni anno, & omni tēpore, mala malū, bona bonū significant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præscripta signa vera comperiuntur. Proinde sciendum est, minimè difficile esse, in iisdē regionibus posse aliquem pleraq; ex ipsis assequi

Libya, Delos, Scythia pro omnibus ponuntur.

A assequi, si memoria tenens ipsa, iudicare ac rectè expendere sciat. Cæterùm nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex iisdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM, LIBER I. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

Soporosi in principiis fientes, cum capitis, lumborum, præcordij, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Alui proluuium valde rubicundum, malum quidem est in omnibus morbis, non minimè verò in prædictis. Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ. In turbatis vigilantibus, vrinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. Screatio C frequens, si sanè & aliud quoddam signum affuerit, phrenitica sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt, tum aliàs, tum in sudoribus. Prædebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti. Phreniticæ vehementes affectiones, tremulæ desinunt. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate & vigiliis, cito insaniam affore denuncient. Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parui, suffocatorij, quando hiarit æger vt os claudere & aperire non facilè possit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & perniciosè affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verùm frequenter transmutati, malum id est, & sputatio mala est. In phreniticis alba alui egestio malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. Quibus melancholico modo mente motis

Alui profluuium.
Lingua.
Vrina
Insomnia.
Screatio.
Thrasynō.
Phrenesis.
Vomitus.
Faucium dolor.
Archecrates.
Melancholicū cacoethes.

motis,tremores accedunt, malignum hoc eſt. Mente moti D
acutè, vbi inſuper febrierint, cum ſudore phrenitici fiunt.
Phrenitici paucibili,ſtrepitum valde percipientes, tremuli.
Furiale ſignum.
Ex vomitu nauſeabundo oborta,clãgoroſa vox,oculi puluil-
lum incumbentem habentes, inſaniam portendunt: quem-
Hermozygas.
admodum etiam Hermozygæ vxor, inſania acutè correpta,
voce deſtituta mortua eſt. In febre ardenti ſonitibus auriũ
Tinnitus auriũ qualis.
accedentibus,cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus
accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis
Linguæ ſpaſmi
percuſſiones cum voce clangoroſa, linguæ conuulſiones tre-
mulæ:& voces tremulæ fientes, mortem alienãt. duricies in
Linguæ tremor.
his pernicioſa eſt. Linguæ tremulæ ſignum ſunt mentis non E
firmæ. In bilioſis meracis alui egeſtionibus,ſpumoſa ſoru-
Oletula ſpumoſa.
lentia mala,tum alias, tum ſi cui lumbi antea doluerint, &
mente motus fuerit.Rari circa latus in his dolores, deſipien-
Singultus quãdo malus.
tiam ſignificãt.Vocis interceptiones cum ſingultu peſsimæ.
Vocis interceptiones cum exolutione peſsimæ. In vocis
Vocis interceptiones.
interceptione, ſpiritus veluti his qui ſtragulantur præ ma-
nibus expoſitus,malus eſt. Num & talis mentem emouet?
Modicè feroces mentis emotiones, ferinæ ſunt. Moleſtè
ferre morbum cum perfrigeratione, ſi non ſine febre exſu-
Ariſtagoras.
dent partes ſupernæ, phrenitim portendit: quemadmodum
etiam Ariſtagoræ. Sed & pernicioſum hoc eſt. Frequentes
Vrinæ clandeſtinæ.
in phreniticis permutationes,conuulſoriæ. Vrinæ quæ min-
guntur à non recordantibus, nec commonefactis, pernicio- F
ſæ.Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes?
Palpitantes per totum,num voce deſtituti moriuntur? Spu-
tationes in phreniticis cum perfrigeratione, nigræ reuo-
muntur. Surditas,& vrinæ non conſidentes, valde rubicun-
dæ,innatantes,mentis emotionem portendunt. His morbo
regio corripi malum eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatui-
tas.Hos voce quidẽ deſtitui,verùm ſentientes eſſe contingit.
Arbitror autem & aluos his perrũpere, velut contigit Her-
Hermippus.
mippo,& mortuus eſt. Surditas in morbis acutis & turbu-
lentis conſequens,mala. Mentis emotiones tremulæ,obſcu-
Surditas malum in his.
ræ,palpatoriæ,valde phreniticæ ſunt. Velut & Didymarcho
in Co. Torpores ex rigore,non valde apud ſeipſos ſunt. Do-
Didymarchus.
lores circum vmbilicum palpitantes, habẽt quidem aliquid
quod mentem emouet. Verùm circa iudicationem his ſpiri-

A tus aceruatus cum prompta tẽſione penetrat. Et dolores cir-
ca ſuram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit
quid in vrina,dolore circa femur diſsipato, mentis emotio-
nem portendit. & qualia circa aurium ſonitus contingunt,
talia exiſtunt. In aluo liquida,laſſato,caput dolẽti, ſiticulo-
ſo,vigilanti,obſcure loquenti, impotenti, quibus talia ſunt,
his timor eſt vt mente moueantur. Exudantes & maximè
circa caput,in morbis acutis ſubmoleſtè ferentes,malũ,tum
alias,tum in vrinis nigris. & turbidus ſpiritus in his malus.
Impotentiæ præter vacuatorum vaſorum rationem cõtin-
gentes,non exiſtente vaſorum vacuatione, malum. Alui in
terceptæ,ſed parua,nigra, velut caprarum ſtercora ad neceſ-
B ſitatem coactè emittentes,naſus in his erumpens,malum.
Quibus lumborum dolor diutinus,cum ardore faſtidioſo ac
nauſeabundo,hi ſi exudent, malum eſt. Num his tremores
fiunt? Sed & vox velut in rigore conſpicua? Extremitates
ſi in vtranque partem cito tranſmutentur,malum eſt. Et ſi-
tis huiuſmodi,mala eſt. Ex moderato ferox reſponſio, ma-
lum. Vox acuta,his præcordia intro trahuntur. Oculus he-
Vox acuta.
bes,malus:& fixus ac caliginoſus, malus. Vox acuta clan-
Dentium ſtridor.
goroſa,mala. Dentium ſtridor pernicioſus eſt, quibus non
& ſanis familiaris eſt, Suffocatio in his valde mala. Faciei
bonus color,& vehemens toruitas,malum. Egeſtiones alui
deſinentes in ſpumoſas meracas, exacerbatoriæ ſunt. Vri-
Lotij interceptio.
narum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones,
C peſsimæ. Pernicioſa ſi citra ſigna, leuia facta fuerint,mor-
Mortis ſignum.
tem ſignificant. In morbis acutis bilioſis valdæ albæ, ſpu-
Silentiũ in febrib⁹ perniciosum.
moſæ,circumbilioſæ egeſtiones, malæ. Malæ item & vrinæ
eiuſmodi.Num his hepar doloroſum eſt? Vocis interceptio-
nes in febribus conuulſorio modo fientes, ad mentis emo-
tionem cum ſilentio deueniunt, pernicioſum. Vocis ex do-
lore interceptiones,doloroſam mortem inducunt. Febres
Sitis.
ex præcordiorum doloribus malignæ.Sitis præter rationem
Sudor.
ſoluta in acutis morbis,mala eſt. Sudor multus cum febri-
Vrinæ malæ.
bus acutis fiens, malus eſt. Et vrinæ doloroſæ,malæ ſunt.
Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itémque ærugi-
Vomitus malus.
noſæ, malæ ſunt: & paruas apparere veluti ſtillas. Et vo-
mitus cum varietate,mali ſunt,tum aliàs,tum ſi propius in-
ter ſe prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatoriis, cum an-

xietudine,abſque ſudore perfrigerantur,malum eſt: Et quæ D
ex his inſuper riguerint, mala ſunt. Vomitus meraci, an-
xioſi,mali. Sopor num vbique malus eſt. Ignorantia cum
rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex
rigore non recaleſcentes, malæ ſunt. Sudantes ex perfrige-
ratione recaleſcentes malum. In his ardor doloroſus in late-
ribus,& inſuper rigere,malum eſt. Aeſtuoſi rigores aliqua-
tenus pernicioſi: & flammea facies cum ſudore in his mala
eſt: In his poſteriorum partium frigiditas, conuulſionem ac-
cerſit. Exudantes vigiles recaleſcentes, malum. Ex lum-
borum recurſu, oculi diſtortio malum. Dolor in pectus fir-
matus cum torpore, malus. Hi ſi inſuper febriant, acutè ardẽ-
tes, moriuntur. Qui nigra reuomunt, cibos auerſantur, de- E
liri ſunt, iuxta pubem parum doloroſi, oculum ferocem aut
clauſum habent, eos medicamentis purgare nõ oportet. Per-
nicioſum enim eſt: Neque intumeſcẽtes, vertiginoſos, in le-
uiter vagando deficientes, cibos auerſantes, decolores. Ne-
que in febre fractos, ſi ſoporoſi fuerint. Pernicioſum enim
eſt. Oris ventriculi dolor, cum præcordio diſtento, & ca-
pitis dolor, malignum, & quidpiam anheloſum. Num hi re-
pente moriuntur, velut in Dyſode. Huic etiam vrinæ vehe-
menter fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor
malum quidẽ in omni febre, peſsimum autem his quibus ti-
mor eſt vt inſaniant. Febres ſoporoſæ, laſſatoriæ, caliginoſæ,
vigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequen-
tes ex dorſo, celeriter translabentes, moleſti, vrinæ intercc- F
ptionem doloroſam ſignificant. Qui anxiè ſe iactantes, ci-
tra vomitum exacerbãtur, male habent. Perfrigeratio cum
duricia ſignum malum. A ventre tenuia non ſentienti pro-
dire, ei qui eſt apud ſeipſum, pernicioſum: velut Hepatico.

Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tum aliàs, tum ſi inſu-
per vigilauerint ægri. Naſus in his deſtillans, pernicioſum
eſt. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, ſurditáſque
adeſt, & in latere dolor acutus, hæ pernicioſe mente mouen-
tur. In febribus ardentibus ſubperfrigerantibus, egeſtio-
nibúſque alui bilioſis aquoſis frequentibus, oculorũ diſtor-
tio ſignum malum eſt, tum aliàs, tum ſi ſtupore prehenſi de-
tineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolutè ac diu-
tinè inſuper febriit, pernicioſæ ſunt: quale quiddã paſſus eſt
Numenij

Sopor.
Ignorantia.
Obliuio.
Oculi diſtortio.
Qui cito moriũtur.
Colli dolor peſsimus.
Perfrigeratio.
Pernicies fœminarũ.

A Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os ventriculi re-
curſiones, febriculoſæ, horridæ, reuomentes aquoſa tenuia
multa, mente motæ, voce deſtitutæ, nigrorum vomitu facto
moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto mala. Num
anxiæ ſe iactãtibus citra vomitum, lumbos dolentibus, ſi fe-
rociter mente moti fuerint, ſpes eſt vt nigra per aluum pro
deant? Fauces doloroſæ, graciles, cùm ægrè tolerabili mo-
leſtia, ſtrangulatoriæ, pernicioſæ acutè. Quibus ſpiritus re-
trahitur, vox autem ſtrangulatoria eſt, & vertebra intro con-
ſidet, his in fine velut contrahente quodam ſpiritus fit. Ca-
put dolentes, & ſtupore detenti delirantes, aluo intercepta,
B oculum ferocem præ ſe ferentes, floreſcentes, opiſthotono
poſteriorum partium conuulſoria diſtentione corripiuntur.

In oculorum diſtortione, febriculoſo, laſſato, rigor perni-
cioſus. Et ſoporoſi in his, malum. In febribus ad præcordiũ
dolores, ſine voce, ſi ſudore non ſoluantur, maligni ſunt. His
dolores ad coxas, vnà cum febre ardente, & ſi aluus aceruа-
tim eruperit, pernicioſum. Quibus voces cum febribus de-
ficientes poſt iudicationem, hi trementes ac ſoporoſi mo-
riuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducen-
tes, ſtuporis detentionem inferentes, præcordia variantia,
& ventris tumor, cibis interceptis, in ſudoribus: Num his
turbidus ſpiritus, & geniture ſimile quid ſuperueniens, ſin-
gultum indicat? Sed & aluus ſpumoſa, bilioſa, inſuper ege-
rit? Splendidum in his mictum prodeſt. Venter autem his
C inſuper turbatur. Quibus ſopor fit ſpumoſis prodeunti-
bus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore vocis
interceptiones ſi ſint, cum ſudoribus febriculoſi laxantur in
ſeipſos, fiúntque morbi reuertentes diutius durantes, His
inſuper rigere, non malum eſt. Manus tremulæ, caput do-
lentes, collum dolentes, ſubſurdi, mingentes nigra den-
ſata: quibus hæc ſunt, his nigra ventura eſſe expectare o-
portet, pernicioſum. Vocis interceptiones cum exolutio-
ne, ſtupore detinente, pernicioſæ. Lateris dolor, ex ſputis
bilioſis, citra rationem ſi euanuerit, mente mouentur.

Ex colli dolore, ſoporoſo, ſudanti, aluus inflata, ſi ſanè
ad neceſsitatem liquida demiſerit, infuſo immiſſo ſub-
lata: ex his ea quæ bilooſa non ſunt ſupprimuntur. Talia
verò ſi ſeruentur retenta, longius ægrotat. Num ita-
que pro

Numenius.
Oculi confractio.
Dolor faucium.
Capitis dolor.
Oculorum diſtortio.
Præcordiorum dolor.
Manus tremulæ.
Lateris dolor.
Ceruicis dolor cum ſudore.

que proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuo- D
so tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessita-
tem liquida demittens, cito intumescens, habet quid con-
Aspasius. uulsorium, velut etiam Aspaiij filio. Superrigere his perni-
ciosum. Ex his conuulsus factus ac inflatus, vbi diutius ægro-
Lumborũ mala. tasset, ori putrefactio viridis superuenit. Quibus circa lum-
bos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes,
& ciborum fastidium inducẽtes vnà cum febre: his ad caput
dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occi-
dit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem ali-
quãto magis exacerbantur, cum vigiliis, & delyrio in som-
nis, aliquando vrinas inuoluntariè emittentes, in conuulsio- E
nes soporosas desinunt. A principio exudantes vrinis con-
coctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, bre-
ui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, conuulsi,
Capitis dolor grauidis perniciosus. perniciosè affecti sunt. Vterum gerentibus capitis dolores,
soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortassis autẽ his
etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gra-
cilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium,
tum aliàs, tũ à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis con-
sobrinæ. Tremores conuulsorij fientes in sudoribus, reuer-
ti solent. Iudicatio his fit vbi superriguerint. Superrigent hi
ardore circa ventrem prouocati. Lumborum dolor, & ca-
pitis dolor, & oris ventriculi dolor, cum exscreatione violen
ta, conuulsorium quid habet. A ventre subliuida, turbulen-
ta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta. Fauces exasperatæ F
parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum surre
ctionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragu-
lis ac vestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia
sunt. Somnus multus in his conuulsorius, & dolores in fron-
tem graues, & mictio difficilis. Vrinæ suppresio quibus
rigores, & in conuulsoriis affectionibus: velut & ipsa vbi in-
horruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omni-
bus quidem exacerbatoriæ sunt. His verò etiã valde. Ex ta-
libus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ
ferocissimæ è somno excitationes, cõuulsoriæ sunt tum aliàs
tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes appa-
rentes, sed & per totũ corpus: In his etiam spumosæ mictio-
nes, vnà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, cõuul-
sionem

A sionem propè adesse significant. Cubiti ac colli dolores
conuulsorij. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequen-
tes, cũ saliuæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num
& sudore leuari, plurimis non malum est? Dolores ad in-
fernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes
caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabi-
les liquidæ alui egestiones, perfrigerãtes non sine febre, ma-
læ sunt. Rigores ex his vesicam & ventrem occupantes,
dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij,
non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis vomitorio
modo trahũtur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles,
Non viscola ex his progressa, cum multo ardore ad mentis
B emotionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt?
Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem
hi arescentes difficile spirantes? Quæ ex lumbis ad col-
lum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo re-
soluerunt, conuulsoria fiunt & mentem emouentia. Num &
soluuntur talia cõuulsione? Ex talibus variè ægrotant, & per
eadem progressi. Conuulsiones in his quæ ab vtero stran-
gulantur sine febre, faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Ve-
sica intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid
conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, diffici-
lia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam
mentem emouet? Num & ossium circa tempora dissectio-
nes, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius verberetur,
C aut sanguis multus effluat in principiis, non hoc facit con-
uulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia
sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num
his ad articuloss abscessus fiet? Quæ modicè directer men-
tem emouent, atrabiliaria sunt. Si verò à muliebrium purga
tionum retentione fuerint, ferina. Hæc verò sæpius accidũt.
Num & cõuulsæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cũ
sopore, conuulsoriæ sunt? velut coriarij filiæ, quæ muliebri-
bus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus con-
uulsis oculi intentè relucent, neque apud seipsos sunt, & diu-
tius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ
sunt: velut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa
precordia eodem modo res se habet. Verùm cum sudore hoc
peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis su-
doribus,

duobus, perfrigeſcentia maligna ac praua. Poſt ſanguinis D
eruptionē, nigrorum per aluum tranſi,us, malus. Praua ſunt
etiam valde rubra. Num verò quarto die hæc ſanguinis eru-
ptio contingit? Soporoſi ex his conuulſione moriuntur.
Num nigris præegreſsis, & ventre tumefacto? Vulnera ſan-
guinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquen-
tes latenter moriuntur, Poſt modicam ſanguinis eruptio-
nem, & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas malum.
Sanguinis egeſtio in his pernicioſa. Verùm ſurditatem
ſoluit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores acceden
tes, ſigna hæmorrhidumfluxionis futuræ ſunt, Arbitror au-
tem & hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum
eſſe. Sanguinis eruptionem ſtatis temporibus fientes, ſiticu- E
loſæ, difficiles ac exoluentes, ſi ſanguinem non effuderint,
in comitialem morbum finiunt. Morbi qui ſtatim turbu-
lenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta
die alleuati, noctu afflixerunt, poſtridie exudarunt, in ſom-
númque delati mentem emouerunt, hi largè ſanguinē fun-
dent. Num & aquoſa vrina tale quid ſignificat? Quibus ſan-
guinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui malè
afficiuntur, ſi non vrinæ concoctæ fuerint. In iudicato-
riis perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſsi-
mæ ſunt. Capite grauati; iuxta ſinciput dolentes, inſom-
nes ſanguinē profundunt, tum aliàs, tum ſi quid ad collum
contendat. Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta ia-
ctatione, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid anteà F
perfluxerit. Num vbi inhorruerunt? Colli dolores, oculi
válde rubicundi, ſanguinis èruptionem ſignificant. Qui-
bus aluo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent,
Num aluus inteſtinorum leuitate corripitur, & obdura fit,
aut aſcarides inſunt, aut vtrunque? Quibus ex lumbis re-
curſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os ventriculi dolen-
tes, ſanioſis ac ſeroſis humoribus pleni, largè ſanguinē pro-
fundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex
ſanguinis eruptione larga ac frequēti, nigrorum multorum
fit egeſtio, hi ſuppreſſa aliud doloroſi ſanguinē profundunt.
Cum quadā verò fluxione, facilè ferunt. Num hi multos fri-
gidos ſudores excludunt? Conturbata in his vrina non ma-
la, neque id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet. Verùm fre-
quenter

A quenter hi aquoſa mingunt. Quibus in ſurditate & torpo
re parua eſt à naribus deſtillatio, ea habet quid difficultatis.
Vomitus his confert, & alui perturbatio. Quibus ex rigore
febres cum laſsitudine, his menſes muliebres decurrunt. At
collum in his doloroſum, ſanguinis eruptionis è naribus ſi-
gnum eſt. Et per nares ſanguinem effundere ſpes eſt, ea quæ
caput concutiunt: Et quæ aurium ſonitum faciunt, ſanguinē
profundunt, aut menſes deducunt, tum aliàs, tum ſi iuxta ſpi
nam ardor conſequetur. Fortaſsis autem & dyſenteriam
facient. Et circa ventrem palpitationes cum præcordij in-
tenſione ſublonga ac tumente, ſanguinis eruptionem ſigni-
ficant. Inhorreſcunt autem hi. Quæ larga, violenta, mul
B ta ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulſiones adducūt.
Venæ ſectio ſoluit. Frequentes & paulatim fientes ad ege-
rendum ſurrectiones, ſubflauæ, viſcoſæ, modica ſtercoracea
habētes, cum præcordiis ac lateris dolore, morbo regio par-
ticipant. Num autem his ſuppreſsis hi exoluuntur? arbitror
ſanè, & ſanguinem profundunt? His tenſio lumborū, & dolo-
res in his, ſanguinis eruptionem ſignificant. Præcordij
tenſio, cum capitis grauitate ac ſurditate, & quæ ad hæc con-
ſequenter diuexant, ſanguinis eruptionem indicant. Vn-
decimo die ſanguinis ſtillicidia difficilia, tum aliàs, tum ſi
ſuperſtillauerint. Qui in horroribus ſimul iudicatoriè exu-
darunt, poſtridie verò poſtquam inhorruerunt præter ratio-
nem vigilant eos ſanguinem effuſuros eſſe arbitror. Qui-
C bus ab initio largæ ſanguinis eruptiones, rigor fluxionem
ſiſtit. Ex ſanguinis eruptione, rigores longi. Quibus
capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impoten-
tia quædam, ſanguinis eruptiones ſoluunt. Sed è tempore ſic
ſoluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus ha-
bent, citò & modicè concoquuntur, malæ ſunt. Et perfrige-
rari hoc modo malum eſt. Subſoporati, morbo regio affe-
cti, non valde ſentientes, quibus ſingultus, his aluus erumpit,
fortaſsis & ſuppreſſa eſt. Hi exoluuntur. Num his etiam ab-
ſceſſus iuxta aures fiunt? Suppreſſæ cum rigore vrinæ ma
læ, tum aliàs tum ſi antea ſopor apprehenderit. Num iuxta
aures abſceſſus parotides dictos, in his fore ſpes eſt? Ex tor-
minoſo ſubſidentia limoſa ſubliuida, mala eſt. Num ex præ-
cordiis dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abſceſſus
iuxta

iuxta aures talib⁹ parũ doloroſi? Aluus erũpens his in omni- D
bus pernicioſa eſt.In anxioſis quibuſdã vigiliis abſceſſus cir-
ca aures maximè.Ex voluulis graueolẽtibus,in febre acuta,
præcordiis ſublimibus diutius permanẽtibus, abſceſſus cir-
ca aures oborti occidũt. Ex ſurditate leniter abſceſſus circa
aures fiũt,tum aliàs,tũ ſi anxioſum quippiã ſuccedat, & ſopo
roſi:inter hos adhuc magis.Abſceſſus iuxta aures leuiter ſy-
deratis mali ſunt.Quæ cõuulſorio modo exacerbãtur, cũ ſtu
poris detẽtione,abſceſſus iuxta aures producũt.Cõuulſio,tre
mor,anxieras, cũ ſtuporis detentione paruos circa aures abſ-
ceſſus exacerbant.Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures,ca
pitis dolore affecti ſunt? Num & ſupernis partib⁹ exudãt,nũ E
inſuper rigẽt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erũpit, &
ſoporoſum quippiã habẽt?Num & aquoſæ vrinæ alba inna-
tantia habentes, & quæ variè exalbidæ ſunt, ac fœtidæ , abſ-
ceſſus iuxta aures faciũt? Num quibus tales vrinæ,frequẽtes
ſanguinis è naribus ſtillæ profluunt? num & lingua his lenis
eſt? Quibus magnũ & frequentem ſpiritũ habentibus,mor-
bus regius,& febres acutæ cum præcordiis duris perfrigera-
tæ ſunt , num his abſceſſus magni ad aures conſiſtunt? So-
poroſa, anxioſa , præcordia dolentia, vomitoria parua ſym-
ptomata.In his abſceſſus iuxta aures oboriũtur. Antea verò
& ea quæ circa faciem fiunt.Aluo nigra ſtercorea egerente,
Tuſsicula aurium abſceſſus mollit. ſopor inſuper apparẽs,abſceſſum iuxta aures producit. Tuſ- F
ſiculæ quæ ſunt cum ſputatione abſceſſum circa aurẽ ſubmo
uent. In capitis dolore ſopor & ſurditas, circa aurem abſceſ-
ſum aliquem eructat. Præcordij diſtentio cum ſopore an-
xioſo,ac capitis dolore,abſceſſus circa aurem attollit. Dolo-
roſi aurium abſceſſus,citra iudicationẽ diſsipati,mali ſunt.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM LIBER II. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

Medicos

A
Edicorum prædictiones narrantur multæ, Prædictiones has deridet.
& variæ,& admirandæ,quales ego quidem
neque ipſe prædixi , neque alium aliquem
prædicere audiui.Sunt autem aliquæ ex ip-
ſis huiuſcemodi.Hominem pernicioſe affe-
ctum eſſe,& medico ipſum curanti,& aliis
videri. Verùm medicum alterum ſuperueniſſe ac dixiſſe,
Non peribit hic homo,verùm cæcus euadet. Item ad alium
qui omnino malè habere videbatur , ingreſſum prædixiſſe,
hominem quidem euaſurum eſſe , verùm manum claudam
habiturum , & ad alium quendam qu ſimiliter ſuperſtes,fo-
re non putabatur , dixiſſe , ipſum quidem ſanum fore , ve-
B rùm pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpen-
dos eſſe. Et aliæ huiuſcemodi prædictiones in tali prædi-
ctionis ſpecie dicuutur. Alius autem prædictionis modus
eſt , ementibus ac negotiationes tractantibus prædicere,
aliis mortem , aliis inſaniam , aliis alios morbos ; & ad hæc
omnia , etiam ea quæ prioribus temporibus facta ſunt,præ-
dicere , ac omnia vera narrare. Alia porrò adhuc forma
prædictionum eſt , athletas & eos qui morborum cauſſa
exercentur ac ſe fatigant cognoſcere , ſi quid aut circa ci-
bum deliquerint , aut alteratum quippiam ederint , aut po-
tu vberiore vſi fuerint , aut deambulationem intermiſerint,
aut res venereas quaſdam exercuerint. Horum omnium
nihil illos latet , adeò vt etiam minima quæque , in quibus
C non paruerit homo,exactè cognoſcant. Hi omnes prædi-
ctionum modi eſſe feruntur. Ego verò talia quidem non Quid prædicendum eſt.
vaticinabor , Verùm ſigna ſcribam , ex quibus & ſanos fu
turos homines , & morituros conie&tare oportet : & tum
breui tempore , tum longiore , ſanos futuros , aut peritu-
ros. Scriptum eſt autem à me & de abſceſsibus , quomo-
do ſingulos conſiderare conueniat. Arbitror autem & eos
qui de claudicationibus prædixerunt , aliíſque eiuſmodi,
confirmato iam morbo prædixiſſe , & quum iam manife-
ſtum eſſet , quòd abſceſſus non eſſet recurſurus , ſi modo in-
telligentiam habuerunt : multò ſanè magis quàm priuſ-
quam abſceſſus fieri inciperet. Spero item & alia prædi-
xiſſe, magis humano more quàm refertur, quæ videlicet
ementibus & negotiationes tractantibus prædixiſſe dicun-

tur mortes,& morbos,& inſanias. Atque hæc mihi videntur D
talia facta eſſe, & nulla mihi videtur eſſe difficultas prædi-
cendi, ſi quis circa talia ſtudium ac curã adhibere velit. Pri-
mùm etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis
non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere poſſunt, ſi
quis nouerit quibus his morbus cognatus eſt, aut prius ali-
quando inſanierunt. Si enim hi homines ebrioli fuerint,
aut carnes vorauerint, aut vigilauerint, aut in frigore aut ca
lore inconſideratè verſati fuerint, multus timor eſt ex tali
victus ratione, ipſos deliraturos eſſe. Et eos qui hæmorrhoi-
das habent, ſi quis hyeme multo potu vti viderit, & bono
colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad ver multa E
ſpes ſit ſanguinis eruptionis, vt & decolores & aquatici ſub
æſtatem fiant. Verùm omnia hæc addiſcere, ac prædicere
oportet, ſi quis in talibus ſtudiis palmam ferre expetat. Li-
cet enim ex ſcriptis prædicere, & mortem, & inſaniam, &
bonam habitudinem. Poſſem autem referre & alia mul-
ta huiuſmodi, ſed quæ facilima cognitu ſunt, viſum eſt mi-
hi ſcribere. Conſulo autem vt quàm prudentiſsimè agant,
tum in reliqua arte, tum in huiuſmodi prædictionibus, il-
lius probè memores, quòd ſi cui ſucceſſerit prædictio, is a-
pud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fue-
rit. Si verò quis aberrarit, ſupra hoc quod odio habetur,
fortaſſe etiam inſanire videbitur. Quapropter iubeo vt tũ
alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quan- F
quam ſanè & audiam, & videam, neque iudicare rectè ho-
mines ea quæ dicuntur, ac fiunt in arte, neque narrare.

Per hæc exẽpla hæc confirmat.

Prædictio de maniacis

parcius prædicito.

Cæterùm de his quæ exercentur ac laboribus ſe fatigant,
eas aſſeuerationes quas afferunt hi qui ipſas afferunt, neque
eſſe puto, neque ſi quis putat, prohibeo. A nullo enim ſi-
gno, neque bono, neque malo, læduntur ſuſpiciones, cui ſi-
gno fide habita quis ſciat, an rectè pronunciatum ſit, aut ſe-
cus: alioqui per me licet vt ſi quis velit credat. Non enim
ego impedimento ſum. Arbitror autem ſi quid veri ab ipſis
dicitur, aut his qui de his qui exercentur, aſſeuerant, aut
illis cui prius ſcripti ſunt: primùm quidem hunc qui cogno-
uit, ex ſignis coniectaſſe. Deinde verò ambiguè & humano
more prædixiſſe: & ſimul eos qui id narrant, monſtroſius
quàm factum fuit recenſere. Nam neque in morbis facile eſt
peccata

A peccata cognoſcere, etiamſi decumbãt homines, & victu pa-
rum nutriente vtantur, vt non adeò multa intueri opus ſit
eum qui hæc conſiderandi curam ſuſcepit. Alij enim bibunt
ſolùm. Alij ad hoc quod bibunt, aut ſorbitionem, aut cibum
pauciſsimum aſſumunt. Neceſſe igitur eſt eos qui vberiore
potu vſi ſunt, magis difficulter ſpirare, & plus vrinæ eiicere,
Eos verò qui ſorbitionem aut cibum auxerunt, magis & ſiti
re, & febrire. Si verò quis vtriſque, & potu & cibo, immodi-
cè vſus fuerit, ad hoc quòd febrit, & difficulter ſpirat, etiam
ventrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò &
hæc, & alia omnia experimentis optimè explorare, quæ &
habemus, & omnibus rectè vtimur. Primùm equidem & in-
B telligentia, & oculis cognoſcere facile eſt, hominem in eo-
dem loco decumbentem, & exacta victus ratione vtentem,
ſi non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Dein-
de qui manibus contrectauit ventrem ac venas, minùs falli
poteſt, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrienti-
bus quidem, & multa & bene ſignificant. Odores enim mul-
tum inter ſe differunt. At verò inſanis & recto victu vten-
tibus, haud ſcio qua re vel in hoc experimento faciendo vti
poſsim. Poſteà audiendo, vocem & ſpiritum auribus co-
gnoſcere datur, quæ in ſanis non ſimiliter ſunt manifeſta,
ſed qualiter etiam anteà. Quòd ſi etiam mores morbo-
rum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamẽ quicquàm
prædicere oportet. Non enim difficiliùs ſpirabit homo,
C morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & venter
intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum eſt prædice-
re priuſquàm ſtatum accipiat morbus. Verùm poſt hoc tem
pus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet.
Manifeſta verò ſunt mala, quæ propter ægri inobedientiam
fiunt. Nam & ſpirandi difficultates, & alia huiuſmodi po-
ſtridie ſedabuntur, ſi ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc
iudicationem conſiderans dixerit, non delinquet. Atque
ego quidem hunc conſiderandi modum nunc conſulo, tum
de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itém-
que de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exa-
ctam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum
enim parum inobedientes fuerint homines, haud ſcio quo-
modo id deprehendere poſsim. Si verò maiora fuerint pec-
Gg 2 cata,

Diuerſitas languentiũ

Varia obſeruatio.

Quando non prædicendum.

Modus obſeruationis qui.

cata,quem in modum considerare oporteat,scribam. Opor- D
tet autem primùm hominem , in quo quis per inobedien-
tiam admissa cognoscere volet , per totum diem intueri , &
in eodem loco , & eadem hora , sole præsertim recens orto,
hoc enim tempore subeuacuatus fuerit,& adhuc ieiunus est,
& nullo labore fatigatus est , præterquàm matutinis deam-
bulationibus,in quibus minimè inobediens est , si sanè vbi
de somno surrexit homo,ad deambulandum prodierit.Qua
re necesse est eũ qui iusta victus ratione vtitur, hac hora ma
ximè æqualiter habere,& coloris,& totius corporis cõstitu-
tionem.Quapropter & is qui huius considerationis curam
gerit , acutissimus fuerit & mente , & oculis , eo tempore.

Quæ præ cæteris obseruentur.

Contemplari præterea oportet hominis mentem , & mo- E
res , & corporis vires. Alij enim alia faciliùs aut difficiliùs
imperata faciunt. Primùm igitur is cui inedia imperata
est, si plura comederit & biberit,per hæc manifestus fiet , &
tumidius corpus ipsius apparebit , & plenius ac coloratius
erit, si non excrementa alui malè ipsi processerint. Erit item
animosior ad ferendum laborem.Considerandum etiam an
ructum edat,aut à flatibus vrgeatur. Hæc enim fieri solent
his qui ita affecti sunt,propter hoc peccatum. Si verò dum
edere multa cogitur,& fortiter laborare,aut cibum impera
tum non ederit , aut ebrius factus fuerit , aut à cœna larga
non obambulauerit , hoc modo explorare oportet. Si qui-
dem cœnam non ederit,solito autem more deambulauerit,
iucundiorem aspectum præ se feret,& vegetior ac operosior F
in exercitiis erit. Verùm alui egestio modica & compacta
maximè in hoc fuerit.Si verò cœna sumpta non deambula-
uerit , ructum vtique edet , & flatuosus fuerit , & plenitudo
non minor apparebit,& inter laborandum magis quàm an-
teà sudabit,& difficulter spirabit,ac grauis erit , & transitus
alui maiores,ac minus viscosi his fuerint. Quòd si neque ci-
bum consumpserit , neque deambulauerit , pigrior vtique
fuerit ac tumidior.Si verò ebrius factus fuerit, sudabit ma-
gis quàm anteà,& difficulter spirabit, & ipse seipso grauior
erit ac humidior.Sed & lætior erit , si non caput ipsi affliga-
tur.Quòd si vxore semel vsus fuerit,vegetior vtique erit , &
magis solutus.Si verò sæpius rem peregerit , durior euadet,
& squallorem quendam habebit , & decoloratior ac magis
lassa-

Coitus quid his faciat.

A lassatus erit. Porrò egestiones alui procedere oportet his
qui laboribus exercentur,quandiu parum ederint,ac parum
potauerint , modicas & duras, atque hoc quotidie. Si verò
tertio quoque die , aut quarto , aut ex longiore interuallo
prodierint , periculum est aut febri,aut alui profluuio corri
piendos esse. Quæcunque verò egestiones liquidiores sunt,
quàm vt in transitu conformentur , hæ sanè omnes peiores
sunt. At vero his qui multum edunt,& multum laborant,
egestionis transitum mollem oportet esse siccum,& copiam
ciborum ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem
ab æquali ciborum copia , his quidem qui minimum labo-
rant , plurimæ egestiones,his verò qui plurimum laborant,
modicæ , si sani fuerint , & iusta victus ratione vtantur.

Oletũ quale omnium esse debeat

B Nam ad hæc coniecturam facere oportet. Liquidiores
autem egestiones,& sine febribus fientes,& quæ septima die,
aut citius iudicantur , commodæ sunt , si semel vna vice o-
mnes fiant , & non reuertantur. Si verò insuper febrierint
homines,aut alui profluuia redierint,si longa fuerint , peni-
tus mala sunt, siue biliosa fuerint,siue pituitosa, siue cruda:
& victus ratione propria,singula opus habent,itémque me
dicamentis alia aliis. Cæterùm vrinam iuxta potionis co-
piam mingere oportet,& semper æqualem,& quã maximè
aceruatim,& momento paulo crassiorem,quàm id quod in
potu acceptum fuit. Si vero fuerit aquosa,& copiosior quàm
pro eo quod bibi imperatũ est,significat hominem non obe-
C dire,sed copiosiore potu vti : Aut non posse renutriri , quàm
diu talia vrinam faciunt. Si verò paulatim stridat vrina,aut
medicamentis hominem opus habere significat,aut morbũ
aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere,ra-
rò quidẽ & sine febre ac dolore, nihil mali significat,sed las-
situdinum solutio fit. Si verò sæpius mingat,& aliquid ex his
accesserit,malum est. Verũ prædicere oportet, siue cum do-
lore mingatur,siue cum febre,fore vt insuper pus mingat,at
que ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa verò vrina
albam subsidentiam habens,aut circa articulos dolorem ali
quem,aut tumorem significat. Aliæ verò omnes subsidentiæ
in vrinis eorum qui exercentur , à morbis circa vesicã fiunt,
id quod ipsi manifestum facient. Cum doloribus enim erũt,
& tales vt difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc
quidem

Lotium quale.

Sanguinis mictio.

Puris mictio.

Crassum lotium.

quidem de his ſcribo,& huiuſmodi alia dico. Cæterùm ex D
his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædi-
cant, cum aliquibus ipſe conuerſatus ſum, cum aliquorum
verò filiis ac diſcipulis rem contuli, quorũdam verò ſcripta
accepi. Quare quum probe ſciam qualiter quiſque ipſorum
ſentiant,& exactas certitudines nuſquam compererim, hæc
ſcribere aggreſſus ſum. At verò de aqua inter cutem, &
tabidis, & podagris,& his qui à morbo ſacro appellato cor-
ripiuntur: hæc dico,ex aliqua quidem parte de omnibus idẽ.
Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægrè ab ipſis li-
berari poteſt. Reliqua verò ſingulatim ſcribam de ſingulis.

Hydropiſis. Phthiſis. Podagra. Morbus ſacer.

Qui Hydropes ſanantur.

Eum qui ab hydrope,ſiue aqua inter cutem correptus eſt,& E
ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet,
ita vt natura ſe exerat,ſimúlque facile cõcoquat,& bene ſpi-
ret,ſitque ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidũ ha-
beat,& non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt
autem vt tumores potius habeat in extremis partibus. Opti-
mum verò eſt neutrũ horũ habere. Nam molles ac graciles
eſſe conuenit extremas partes, itémque ventrẽ ad contactũ
mollem. Tuſsim verò adeſſe non oportet,neque ſitim, neque
linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos,
quando hæc valde fieri ſolent. At cibos libenter accipere o-
portet.& vbi multum ſatis comedit,non affligi. Aluum ve-
rò ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem
tempore egerere recrementum molle efformatum. Vrinam F
autem apparere cõuenit,pro ſtudiorum ratione,& vinorum
mutatione tranſeuntẽ. Laborem verò ferre oportet facile, &
laſsitudinis exortem eſſe. At optimum quidẽ eſt hominẽ ita
per omnia diſpoſitum eſſe,& ſic ſecuriſsimè ſanus fieri pote-
rit. Sin minus,plurima ex his habeat. Nam ſpes erit vt ſuper
ſtes euadat. Qui verò nihil horum habuerit, ſed contraria,
eum deſperatum eſſe ſcito. Qui autem pauca horum habue-
rit,quę bona eſſe dixi, ſi hydrope laboranti adſint, huic exi-
guæ ſpes reſtant. Cui verò multum ſanguinis ſurſum ac
deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa
aqua repletum iri timor eſt, atque hic hydrops breuiſsimi
temporis eſt, & ex quo pauciſsimi euadunt. Verùm de hoc
alteri prius ſignificare oportet. At quibus magni tumores
facti emarceſcunt ac rurſus attolluntur,hi magis cõualeſcũt
quàm

A quàm illi qui ex ſanguinis eruptione implẽtur. Verũ fallunt
hi hydropes ipſos ægrotos, faciúntq; vt ipſi à medicis diſce-
dant ac pereant. De tabeſcentibus quod ad ſputum ac tuſ-
ſim attinet, eadem dico quæ de pectore ſuppuratis ſcripſi.
Oportet enim eum qui probe liberari volet, facilè ſputũ per
tuſsim reiicere,& id eſſe albũ,& æquale, & eiuſdem coloris,
& ab inflammatione alienũ. Quòd verò à capite defluit ad
nares conuerti.febrem autẽ non inuadere,vt ne à cœnis pro-
hibeatur,neque ſitiat. Venter autem egerat quotidie, & id
quod egerit ſit durum, copia pro ratione ciborum ingeſto-
rum.hominem verò quàm minimè tenuem eſſe oportet. Pe-
ctus autem laudare conuenit quadrangulum & hirſutum. &
B os ipſius paruum ſit, & robuſtè carnoſum. Quicunque enim
hæc omnia habuerit,maximè ſuperſtes erit. Qui verò nihil
horũ habet.interitui proximus. Quicunq; verò pectore ſup-
purati facti fuerint,dum iuuenes ſunt, ex humorum illapſu,
aut fiſtula,aut alio quopiã huiuſcemodi, aut ex abſceſſus re-
curſu,hi nõ euadunt, niſi valde multa bona ſigna ipſis acceſ-
ſerint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex
aliis morbis longis pleriq; ad hoc tempus maximè moriun-
tur. Ceterum ex aliis minimè ſuperſtites manẽt & virgines,
& mulieres quibus ex ſuppreſsis menſibus tabes oborta eſt.
Si verò aliqua virgo,aut mulier euaſura eſt,& aliorum ſigno-
rum bonorum multa accedere oportet, & menſes ſplendidè
ac purè apparere,aut nulla ſpes eſt. Qui verò ex ſanguinis e-
C ruptione,pectore ſuppurati fiunt,& viri,& mulieres,& virgi-
nes,non minus euadũt. Verùm ſignis omnibus tum ſuppura-
torum,tum tabeſcentium collectis,& ſuperſtitẽ futurum, &
periturum prædicere oportet. Maximè verò euadunt ex ſan-
guinis eruptione, hi quibus dolores ſunt atrabiliarii, & in
dorſo,& in pectore: & qui poſt eruptionem minus dolent.

Phthiſicorum bona ſigna.

Quo tẽpore hi pereũt

Phthiſis mulierum.

Suppurati.

Nam & tuſſes non valde inſuper accedunt,& febres pleræ-
que perſeuerant,ſitim facilè ferẽtes. At reuerſiones eruptio-
nis ſanguinis maximè fiũt his,ſi nõ abſceſſus ſuccedãt. Opti-
mi verò ſunt abſceſſus ſanguinolentiſsimi. Quibus autem in
pectoribus dolores inſunt,& per tempus attenuantur, & tuſ-
ſiunt,ac difficulter ſpirant, neque febribus inſuper corripiẽ-
tibus,neque ſuppurationibus ſuccedentibus,eos interrogare
oportet, quum tuſsiant,& difficulter ſpirent, an & compa-
ctum

Qui abſceſſus meliores.

ctum quiddam & modicum odorem habens tuſsiendo reii- D
ciant. De podagricis hæc dico. Quicũque aut ſenes ſunt, aut
circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærum
noſe viuunt, ac ſiccam aluum habent: hi omnes ſani fieri nõ
poſſunt humana arte, quantum ego noui. Sanãt quidam hos
optimæ dyſenteriæ ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes
valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui verò iuue-
nis eſt, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos
habet, & accuratè viuit, & laboris amans eſt, & aluum bonã
habet ad obediendũ pro ſtudiorũ ratione, hic ſanè medicum
intelligentiam habentem nactus, ſanus fieri poterit. Ex his
porrò qui à ſacro morbo corripiuntur, difficillimè quidem
liberantur hi quibus à puero contingit morbus, & ſimul ad E
virilẽ ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in vigore
ætatis conſtituto factus eſt, & fuerit à vigintiquinque annis,
vſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem,
quibus factus fuerit morbus, nullam ſignificationem præ-
bẽs ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capi-
te initium capere videtur, aut à latere, aut à manu, aut pede
facilius curatur. Verùm differunt etiam hæc morbi genera.
Qui enim à capite initium ſumunt, ex his grauiſsimi ſunt.
Deinde qui à latere. Qui verò à manib⁹ ac pedibus, maximè
ſanari poſſunt. Ceterum horum curã aggredi oportet medi-
cum, qui medẽdi modum nouit, ſi homines fuerint iuuenes,
& laboris amantes, niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis F
ſtupore attonito ſideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ men
tis emotiones non ſunt conducibiles. Alij verò qui ad infer-
nas partes conuertuntur abſceſſus, boni ſunt. Longè verò o-
ptimi & hi ſunt, qui ſunt ſanguinolentiſsimi. Quicunq. ve-
rò ſenes apprehendi incipiunt, maximè moriuntur. Etſi non
pereãt, ſtatim celerrimèq; per ſe liberantur, à medicis autẽ
minimè opem ferunt. At quibus pueris oculi repente diſ-
torti fuerunt, aut mains quoddam malum perpeſsi ſunt, aut
tubercula ſub ceruicem oborta ſunt, aut vocem graciliorem
adepti ſunt, aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhærent, aut maiori-
bus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut
in lateribus diſtortiones habent, aut venas craſſas circa ven-
trem varicoſas, aut omentum deſcendit, aut teſtis magnus
factus eſt, aut manus tenuis & impotẽs, aut pes aut tibia tota
claudа

Podagra.

Sacer morbus.

Comitialis ſenes tollit ferè.

A clauda facta eſt, citra aliam cauſam: his omnibus morbũ an-
tea factũ fuiſſe, ſcire oportet, prę his vniuerſis. Et plurimi qui
pueros educant, ſi interrogentur confitebuntur: quoſdam ve-
rò etiam res latet, negántq; ſe ſcire quicquam tale factum
eſſe. Qui porrò de vlceribus cognoſcere volet, quomodo ſin-
gula finient, eum primùm hominum ſpecies perſcrutari o-
portet, tum eas quæ meliores ſunt ad vlcera, tum quæ dete-
riores. Deinde ætates noſſe, in quibus ſingula vlcera curatu
difficilia exiſtunt. Locos item in corporibus perſpectos ha-
bere, quantũ alij ab aliis differũt. Sed & alia qualia in ſingu
lis accedunt tum bona, tum mala, noſſe oportet. Si quis enim
omnia hæc nouerit, is ſanè ſciet etiã quomodo ſingulorum
B euentus continget. Qui verò non nouerit hæc non noſſe po-
terit quales fines vlcerum erunt. Species equidem bonæ ſunt
hæ, Leues, & commoderatæ, & bonis viſceribus prǣditæ, &
neq; valde carnoſæ, neq; duræ. Iuxta colorem verò ſit ſpecies
alba aut nigra, aut rubens. Hæ enim omnes bonæ ſunt, ſi pu-
rę ſunt. Si verò pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipſe
pallidus aut liuidus fuerit, peius eſt. Species verò quę prędicti
ptis contrariæ ſunt, eas deteriores eſſe ſcito. At verò quod
ad ætates attinet, tubercula quidem ſuppurata fiunt, & ſtru-
moſa hæc plurimos pueros occupant, & facillimè ex ipſis li-
berantur. Senioribus verò pueris & adoleſcentibus, minus
quidem oriuntur, verùm difficilius ab ipſis liberantur. Viris
autem talia quidem tubercula non valde fiunt, verum, cæria
C Grecis dicta, ad modũ faui cõcreta, horrenda: & cancri occul-
ti ſubmerſi, & ex puſtulis nocturnis herpetes, donec ſexagin-
ta annos tranſmiſerint. Senibus autẽ nihil taliũ tuberculo-
rum accedit, verùm cãcri & occulti, & ſummas partes occu-
pantes, & cõmoriuntur. Cæterum ex locis ſubalares diffici-
liores curatu ſunt, & laterũ mollitudines, ac femora. Nam &
moræ in ipſis fiũt, & recidiuæ. Ex articulis periculo maximè
obnoxij ſunt magni digiti, & præſertim pedũ. Quibus autẽ
in obliqua linguæ parte vlcus fit diuturnũ, in his dentes con-
ſiderare oportet, an quis iuxta illam vlceris partem acutior
ſit. Vulnera magis lethalia ſunt, quæ in venas craſſas in
collo ac inguinibus infliguntur. Deinde quæ in cerebrum, &
in hepar. Poſtea quæ in inteſtinum & veſicam. Sunt autem
hæc omnia pernicioſa valde, non tamen ita vt nemo ex his
Gg 5 euadat

Quę ad vulnera vlcerá ve faciẽda. Aetatũ & locorũ differentia.

Quæ hominũ ſpecies & qui colores probi.

Strumæ.

Herpetes.

Loca ſaucia curatu difficilia.

Vulnera lethalia ſunt

euadat,velut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habent, D
multum inter se differunt,& iidem modi. Multũ etiam dif-
fert corporis ipsius hominis structura. Aliquando enim neq;
febricitat, neque inflammatur sauciatus. Aliquando etiam
citra causam febricitat, & aliqua corporis pars omnino in-
flammatur. At quãdo is qui vlcus habet, delirat, & facile fert
vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut iuxta medicinæ
& accedentium rationem, euentum habiturum. Moriuntur
enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim
venæ sunt & tenues,& crassæ, quæ sanguinem fundentes oc-
cidunt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia tem-
poris occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sen-
tiat. Multa verò vulnera in locis vilibus ac non malis esse, & E
nulla re grauia videntur,& tamẽ sic dolore affligit plaga, vt
respirare non possit. Alij verò præ vulneris dolore, quod sa-
nè graue nulla re erat, spiritũ quidem duxerunt, verùm de
lirarunt,& febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut cor-
pus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiun-
tur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud ex-
pendendo, quod & animæ & corpora hominum plurimum

Quę vulnera curãda.

differunt, & vim maximam habent. Quæcunque igitur vul-
nera tempus nanciscuntur, aut corpus & mẽtem huiusmodi
aut ita gliscentem sanguinẽ, aut magnitudine tanta fuerint,
vt homo ad curationem adduci ab eius contemptu non pos-
sit, ab his quidem discedere oportet, qualiacunq; tãdem fue-
rint, diariis animi deliquiis exceptis: alia verò omnia ag- F
gredi, quæ recẽs sunt incussa, quo & febres effugiãt homines,
& sanguinis eruptiones, & nomas vlcerum proserpentes, hi
qui euadent. Exactissimè verò & ad plurimum tempus, eo-

Nomæque malæ sint.

rum quę grauissima sunt custodiam facere oportet. Nam ita
facere iustũ est. At verò nomæ lethalissimæ sunt, quarũ pu-
tredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existũt.
Prauæ etiam sunt ac periculosæ, quæ nigram saniem remit-

Herpetes quæ malæ non sint.

tunt. Albæ verò ac mucosæ putredines, minus quidem occi-
dunt, magis autẽ reuertuntur, & diuturniores sunt. Herpe-
tes autem minimè omnium vlcerum quæ depascendo pro-
serpũt, periculosi sunt. verùm maximè difficulter submoueri
possunt, quemadmodũ cancri occulti. In omnibus autem ta-
libus febrem superuenire vna die confert, & pus quàm albis-
simum

A simum ac crassissimũ. Cõmodat & corruptio nerui, aut etiã
ossis, aut etiã amborũ, tum in profundis, tum in nigris putre
dinibus. Nam in corruptionibus pus multũ fluit, & putredi-
nes soluit. Porrò ex capitis vulneribus lethalissima sunt

Capitis vulnera.

quæ ad cerebrum pertingunt. velut etiã antea scriptum est.
Grauia sunt & huiusmodi omnia, os nudum magnum, os in-
farctum, os diffractum. Si verò etiã osculum vlceris paruum
fuerit, fissura verò ossis aliquandiu permãserit periculosius

Quid in his petendum.

est. Hæc autẽ omnia grauiora fiunt, si & iuxta suturã sunt, &
ex locis semper periculosiores summi in capite existãt. Cæte
rũ in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare opor
tet, si adhuc recẽtes fuerint plagæ, aut etiã iactus fuerint, an
B conciderit homo, aut an in soporem altiorẽ collapsus sit. Si
enim horum quippiã factum fuerit, amplius custodia opus
habet, nimirum quum cerebrũ vulnus tunc perceperit. Si ve
rò nõ recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet,

Quæ in his conferant vel contra.

ac consilium capere. Optimum quidẽ igitur est, neque febri-
re eum qui vlcus in capite habet, neque sanguinem insuper
ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul vllum ali-
quem dolorem accessisse. Si verò quid horum apparuerit, se-
curissimum est vt in principio fiat, & modico tẽpore perma-
neat. Conducit autem in doloribus, etiam inflammatione ex
vlceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in
venis apparere. Quæ verò in acutis morbis cõferre febribus
scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadẽ hic quoq; bona
C esse assero, contraria verò mala. At incipere febrẽ in capitis
vulnere quarta die aut septima, aut vndecima, valde lethale
est. Iudicatur autem plerisque, si quidem quarta vulneris die
febris inceperit ad vndecimã. Si verò septima die febris in-
choarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si ve
rò vndecimo febrire inceperit, ad vigesimam, quemadmo-
dum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis cau-

Mortis notæ in his.

sis fiunt. Cæterum in principiis febrium, siue delirium ac-
cesserit, siue alicuius membri sideratio, periturum hominẽ
sciendũ est, si nõ omnino aut ex optimis signis aliquod acce-
dat, aut corporis vires adsint. Verũ considerabis modũ. Nam

Clauda læsive quî membra fiant.

homini adhuc spes salutis, sed claudũ fieri articulũ in quem
incubuit necesse est, etiam si superstes maneat homo. Por-
rò vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos
coniun

coniungentes penitus præsecant, clarum est quòd claudos ef- D
Vulneris obseruatio. ficient. Si verò ambiguum fuerit de neruis, quomodo se habeant, si quidē fuerit acutum telum quod rectū vulnus fecit, melius est obliquo. Si vero graue & obtusum fuerit id quod vulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatē & alia signa considerare licebit. Sunt autem hæc. Pus si insuper accedat ad articulum, duriorem fieri necesse est. Si verò etiam tumores simul permanserint, hunc locum ad multum tempus durum esse necesse est, & quum sanum iam est vlcus, tumorem permanere necessarium est, simúlque flecti ac extendi, quæcunque dum articulus incuruus est, curantur. Quibus verò etiam neruus elapsurus esse videtur, securius de claudicatione prædicere licet, tum aliàs, tum si inferiorū neruorum aliquis fuerit exolutus. E Ex his autē cognosces neruum qui excidet. Pus album & crassum, multo tēpore defluit doloréfque ac inflammationes circa articulū in principiis fiunt. Eadem fiunt etiam si os elabetur. At verò dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt cum inflammatione, ad sup-
Medullæ tergi affectæ signa. parationem perueniunt, sectionésque ac vstiones. Medulla verò spinæ si ægrotarit, siue ex lapsu, siue ex alia aliqua causa, siue sua sponte homo & cruribus impotens fit, vt neque si tangatur percipiat, & větre ac vesica, vt circa prima tempora, neque stercus, neque vrinam egerat nisi ad necessitatem. Quum autem vetustior factus fuerit morbus, nō vrgente homine, & stercus prodit & vrina. Moritur autem postea, non F
Fauces cruentæ. multo interposito tempore. Quòd si verò cuipiam fauces implentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui neque caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neque vomuit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec pectoris, nec dorsi, huius considerandæ sunt nares, & fauces, an vlcus aliquod habere compareat in hoc loco, aut hirudi-
Lippitudo. nem. Oculi porrò lippientes optime permutantur, si & lachryma, & sordes, & tumor, simul fieri inceperint. Si verò lachryma sordi fuerit permixta, & non valde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor leuis solutus: Si ita hæc se habuerint, oculus cōglutinabitur ad noctes, vt doloris exors sit, atque hoc modo res minimè periculosa fuerit, ac minimè diuturna. Si verò lachryma procedit multa & calida, cū paucissima forde, ac paruo tumore, atq; hoc ex altero oculo tantum,

A tum, tunc diuturnum valde fit malum, verùm non periculosum, & doloris exors est hic modus. Et iudicationem in his maximè expectare oportet, primam quidem ad vigesimam diem. Si verò hoc tempus transmittat, ad quadragesimā expectanda est. Si verò neque in his diebus sedetur, in sexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc, sordem considerare oportet, an in digito misceatur, & alba ac mollis fiat, maximè sub iudicationis tēpus. Si enim desinet, hæc faciet. At si vtriq; oculi hæc perpetiātur, in maiori periculo sunt, ne vlcerentur. Verùm iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem siccæ valde dolorosæ sunt, sed cito iudicantur, si non B vulnus acceperit oculus. Si verò tumor magnus fuerit, dolorísque exors & siccus, periculo vacat. Si verò cum dolore fuerit, malus est si siccus fit, & periculū est ne vlceretur oculus ac cōcrescat. Sed & grauis est tumor: si lachrymā coniunctam habeat, itémque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac salsa, periculū est & pupillam exulcerari, & palpebras. Si verò tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effundatur, & sordes fuerint, viris quidē palpebrarū euersionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulceratione ac euersionem palpebrarum. At si sordes pallidæ aut liuidæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his accesserint, necesse est vlcus in oculo factū C esse, & timor est quoque vt talis rumpatur. Prodest autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere verò his futura oportet, ita vt respectus & ad tempus habeatur, & ad ea quę ex oculo fluūt, & ad dolores itémque vigilias. Postquàm verò & oculum cōtueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit oculus, malum est & difficile vt sedetur. Si verò & putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur. At verò alios vlcerum modos prædicere oportet, locos considerando, & putredines, & profunditates. Necessarium enim est iuxta vlcerū vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & postea prominent, vt extra locum oculus sit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc vt videant. Paruæ verò oculorū transmotiones sedari possunt, si nihil mali accesserit, & homo iuuenis fuerit. At vlcerum cicatrices, quibus nihil

Cùm acies oculorum exuberat de visu actum est.

hil aliud mali aſſuerit, omnes & à temporibus, & ab arte, D
opem ferre poſſe putandum eſt, maximè recentiſsimas, & in
iuuenũ corporibus. Cæterùm ex locis maximè oculi lædun
tur, ſi exulcerantur, deinde pars quæ eſt ſupra ſupercilia, po-
Pupillarũ color. ſteà quicquid viciniſsimum his locis fuerit. Pupillæ verò
flaueſcentes, aut argenti ſpeciem referentes, aut ceruleæ, non
bonæ ſunt. His autem paulò meliores ſunt, quæ aut minores
apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, ſiue ex cauſis
tales factæ fuerint, ſiue ſua ſponte. Caligines & nubeculæ,
& cicatrices ſubalbicantes: leuigantur ac delentur, ſi nõ vul-
nus aliquod in eo loco acceſſerit, aut priùs cicatricẽ habue-
rit in hoc loco, aut vnguẽ pterygion dictum. Si vero ſplen- E
dicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquã
nigredinis dealbat, adeò vt ſi multò tempore permaneat, &
aſpera & craſſa, etiam memoriam ſui relinquat. Porrò iudi-
cationes quemadmodum in febribus ſcripſi, ita & hic ſe ha-
bent. Verùm ſigna edoctum, iuxta differẽtias lippitudinum
prædictionẽ facere oportet, quum peſsima ſigna acceſſerint,
diuturnarum lippitudinum, velut de ſingulis perſcriptũ eſt:
quum verò apparuerint optima ſigna, breuium. Tunc enim
ſeptima die deſituras eſſe prædicendum eſt, aut propè hoc
tempus, & alioqui ſecuras eſſe putandum eſt. Recidiuas autẽ
expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neq;
Præcipua in his obſeruatio. in diebus iudicatoriis, neq; ſignis bonis cõſpectis. Omnium
verò maximè vrinæ ſtatim in oculorum affectionibus con- F
ſiderare oportet. Nam temporũ occaſiones repentinæ ſunt.

Dyſenteria quæ mala. Dyſenteriæ ſi quidẽ cum febre inuaſerint, aut variis alui
egeſtionibus, aut cum hepatis inflãmatione, aut præcordij,
aut ventris: aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiũt,
ſitímq; inducunt: hæ omnes malæ ſunt. Et qui ſanè plurima
horum malorũ habuerit, citiſsimè peribit. Cui verò pauciſ-
ſima talium affuerint, huic plurimæ ſpes ſunt, Moriuntur au
tem ex hoc morbo maximè pueri quinquennes, & ſeniores
adhuc, decennes. Reliquæ verò ætates minus. At quæ dy-
ſenteriæ commodæ ſunt, hæ mala hæc nõ inducunt. Verùm
ſanguine & ramentis egeſtis, deſiuerunt ſeptima die, aut de-
cimaquarta, aut vigeſima, aut quadrageſima, aut intra hæc
tẽpora. Huiuſmodi enim egeſtiones, etiã eos q priùs ſunt in
corporibus, morbos ſanant, antiquiores quidẽ diutiore tem-
pore,

A pore, recẽtiores autem in paucis diebus ſubmouere poſſunt.
Nam & quæ vterum geſtant, etiam ipſæ euadunt ſuperſtites
magis ad partum, & ex partu, & fœtus conſeruant, ſanguine
& ramẽtis egeſtis, etiam per multos menſes: niſi dolor ipſis
affuerit, aut aliud quoddam malum ſignũ ex his quæ in dy-
ſenteriis fieri ſcripſi, acceſſerit. Si verò aliquod illorum ap-
paruerit, & fœtui perniciem ſignificat, & prægnanti pericu-
lum, ſi non poſt fœtus effugium, & ſecundę exolutionem, ipſa
dyſenteria eadem die, aut poſt modicum tempus deſinat.

Lienteria. Leuitates porrò inteſtinorum, lienteriæ græcis appellatę,
hæ quidem ſunt continuæ & diuturnæ, & per omnem horã,
B & cum ſtrepitibus, & ſine ſtrepitibus exrurbantur, & ſimili-
ter noctu ac interdiu incumbentes, & egeſtione ſubeunte,
aut valde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes
malæ ſunt. Nam & ſitim inducunt, & potum nõ ad veſicam
promouent, vt per vrinam eijciatur, & os exulcerant, & ru-
borem eleuatum in facie efficiunt, & maculas ſolares varios
colores habentes. Simul autem & ventres emollitos, & ſor-
didos ac rugoſos reddunt. Ex talibus autem homines impo-
tentes fiunt, ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad fa-
ciendum alia quæ facere debent. Eſtq; morbus hic grauiſsi-
Medela quæ. mus ſenioribus. Vehemens eſt etiam viris. Reliquis autem
ætatibus multò minor. Quiſquis autem neq; in ætatibus his
eſt, quas malè tractari ab hoc morbo dixi, & pauciſsima ex
C ſignis habet, quæ mala eſſe ſcripſi, hic ſecuriſsimè diſpoſitus
eſt. Indiget autem curatione hic morbus, donec & vrina pro
ratione eius quod in potu acceptum eſt, procedat, & corpus
Alui profluuia. ab egeſtis cibis augmentum cupiat, & à malis coloribus li-
beratum fuerit. At verò alia profluuia alui, quæ ſine febre
ſunt, & breui tempore durant, & mitia exiſtunt. Aut enim
eluta ſedabuntur, aut ſua ſponte. Prædicere autem oportet
excretionem ſubtus erumpentem deſituram eſſe, quum tan-
Sedis procidentia. genti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine ege-
ſtionis flatus penetrarit. Sedes autem euertuntur ac pro-
cidunt, viris quidẽ, quos vbi hęmorrhoidas habent, alui pro-
Mulierum fœcunditatis cognitio. fluuium corripit: pueris autem calculo laborãtibus, & in dy-
ſenteriis longis ac meracis: Senibus verò quibus muci agglu
tinati inſunt. Porrò ex muliebribus, quæ magis aut minus
in vtero concipere ſolent, ita conſiderationem facere con-
uenit

uenit,primùm quidem ſpecierum. Paruæ enim ad cōceptio- D
nem præſtantiores ſunt maioribus,tenues craſsis, albæ rubi
cundis,nigræ liuidis.Quæ item venas conſpicuas habēt,me-
liores ſunt quàm quibus non apparent.Carnem autem vbe-
riorem habere , aniculæ malum eſt:mammas autē tumidas
ac magnas,bonum.Atq; hęc quidem ad viſum expoſita ſunt.
Verùm interrogare oportet etiam de menſtruis purgationi-
bus,an omnibus menſibus compareant, & an copia ſatis ma
gna, & an boni coloris ſint. & æquales in ſingulis tēporibus,
& in iiſdem menſium diebus. Sic enim has fieri optimū eſt.
Vteri qualitas. Locum verò in quo conceptio fit , quem ſanè vterum nomi-
namus,ſanum eſſe oportet, & ſiccū,ac mollē. Sit item neq; E
retractus,neque pronuus , neque os ipſius ſit auerſum,neque
concluſum,neq; euerſum.Fieri enim non poteſt vt cōceptio
Conceptus impedimēta. fiat , quodcunq; tandem talium impedimentorum affuerit.
Quæcunq; igitur mulieres in vtero concipere non poſſunt,
verùm pallidæ apparent,neq; febre,neq; viſceribus in cauſſa
exiſtentibus , hæ capite ſe dolere docent, & menſes ſibi malè
ac meracos prodire. Siue autem breui , ſiue longo tempore,
ipſi ſic affectis menſes non comparuerint,vteri in his purga-
tione opus habent. Quæcunque verò bene coloratæ ſunt, &
carnem multam ac pinguem habent , & venulas occultatas,
& dolore carent,& menſes his aut omnino non apparēt , aut
modici & meraci prodennt : Hic modus difficilimus eſt ad
cogendum vt concipiant. Si verò menſibus comparentibus F
inculpatè,& mulier ſic corpore diſsipata fuerit,& non conce
perit,locus in quo eſt vterus in cauſſa eſt , vt fœcunda fœtu
fieri non poſsit.Aut enim reuulſus eſt, aut euerſus. Nam &
alia quæ iſthic fiunt cum doloribus decolorationéque ac col-
liquatione fiunt. Quibus porrò vlcus factum fuerit in vte-
ro,ſiue ex partu,ſiue ex tuberculo,ſiue ex alia quadam cauſſa
his febres & inguinum tumores,ſuccedere neceſſe eſt, & do-
Poſt vlcus qualis locus. lores in his locis.Si verò & puerperij purgamenta ſimul fue-
rint intercepta,hæc mala ſi fuerint, omnino meraciora ſunt
& diuturniora. Et ad hæc præcordiorum ac capitis dolores.
Cùm vlcus in altera parte eſt quid patiant. Vlcere autem facto & ſanato , locum hunc leuiorem ac du-
riorem fieri neceſſe eſt,& minus concipere poſſe. Si verò ſo-
lùm in ſiniſtra parte fiat vlcus , & mulier in vtero concipiat,
ſiue dum adhuc habet vlcus,ſiue vbi iam ſana eſt,maſculum
magis

A magis enixurā eſſe ſpes eſt.Si verò in dextra parte vlcus fiat,
& mulier concipiat,fœmineum magis fore fœtum expectā
dum eſt.At ſi febres corripiant concipere non potentem , &
attenuata ſit muliercula,interrogare oportet,an vteri vlcus
aliquod habeāt,aut aliud quippiā ex malis de quibus ſcripſi.
Si enim in hoc loco nihil mali ſubeſſe apparuerit,quod cau-
ſa ſit attenuationis,& quòd concipere nō poſsit, ſanguinem
vomituram eſſe mulierem expectandum eſt, menſes autem
tali neceſſariò euanuerunt.Si verò febris ſoluta fuerit à ſan-
guinis eruptione,& menſes cōparuerint,in vtero concipiet.
Si verò priuſquam ſanguis erūpat,alui excrementa liquida
facta fuerint paruo modo,periculum eſt perituram eſſe mu-
B lierem antea quàm ſanguinem vomat. Quæcunque in vte- Conceptus fallacia.
ro ſe concepiſſe putant,& non cōceperunt,& per multos mē
ſes falluntur,menſtruis purgationibus non apparentibus, &
ventres augeri ac moueri vident:hæ & caput dolent ; & col-
lum,& præcordia,& in mammis lac ipſis nō eſt, niſi modicū
quiddam.atque id aquoſum.Poſtquam verò ventris tumidi-
tas exoluta fuerit,ac molles factæ fuerint,in vtero concipiēt
ſi non aliud quoddam impedimentum ipſi fiat.Nam hæc af
fectio bona eſt ad mutationem in vtero faciendum , vt poſt
hoc tempus in vtero concipiant.At his quæ cōceperunt , do-
lores hi non fiunt,niſi familiares his fuerint capitis dolores, Quid ab his petendum.
& lac in mãmis gignitur. At verò eas quæ à diuturnis flu-
xionibus vexantur,in terrogare oportet an caput doleant, &
C lumbos,& infernam ventris partem. Interrogādæ ſunt etiā
de dentium ſtupore,& viſus hebetudine , & aurium ſonitu.
Quæcunq; autem dum ieiunæ ſunt,ſubbilioſa vomunt per
multos dies,quum neque vterum geſtent,neque febricitent,
eas interrogare oportet an lumbricos rotūdos ſimul vomāt.
Si enim hoc non confitentur,prædicendum eſt ipſis futurum
eſſe.Fit autem hic morbus maximè quidem mulieribus:de-
inde verò etiam virginibus, aliis autem hominibus minus.
Quibuſcunque verò ſine febribus dolores fiunt,mortē qui-
dem non inducunt,verùm plerique diuturni ſunt, & multas
mutationes ac recidiuas habent.Modi autem hi ſunt.Primū
quidem ex capitis doloribus aliqui ſunt leues, aliqui multò
grauiores. Vtroſque verò hoc modo conſiderare oportet.
Quicunque hebetem viſum habēt,& rubor quidam ipſis fit
 in ocu

in oculis & pruritus frontem vexat, his ſanguis ſua ſpōte ma D
nans opitulatur, Atque hic modus neceſſariò ſimplex eſt.
Quibus verò dolores circa caput & frontem, ex magnis
ventis fiunt, & ex frigoribus quum vehementer calfacti fue-
rint, eos grauedines quidem maximè perfectè liberant, pro-
Quid his proſit. ſunt autem & ſternutationes, & muci in naribus fientes, ma
gis quidem ſua ſponte, ſin minus, coactè. Grauedines autem
fiunt perfectè, adeò vt & tuſſes ſuccedant: & ſternutationes
ſuccedentes ſi dolores non ſedauerint, neceſſe eſt tubercula
& decolorationes his ſuccedere. Quibus autem dolores ſine
manifeſtis cauſis fiunt, & diuturni, & in toto capite, ſuntque
ipſi & graciles, & debiles. his prædicendum eſt morbum lon-
gè grauiorem priore eſſe. Si verò etiam ad collum, & ad dor E
ſum dolor deſcendat, caput relinquens, & rurſus ad caput re
currat, adhuc grauior fit. Verùm omnium horū grauiſſimus
eſt, ſi ex capite ad collum ac dorſum tēdat. Vtilitates autem
his ex abſceſsibus fore expectandum eſt: aut vbi pus per tuſ-
ſim reiecerint, aut hæmorrhoidas habēt, aut puſtulas in cor-
Torpor. poribus enatas. Confert etiam caput furfures habens. Tor-
pores & pūcturæ pruriginoſæ velut ab vrtica, quibus per ca-
put diſcurrunt, aliquando per totum, aliquādo per aliquam
partem. Sæpe verò & frigiditas aliqua ab ipſis ſentiri puta-
tur, velut per caput diſcurrere, hos interrogare oportet, an
etiam ad ſummam linguam punctura illa procedat. Si enim
hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius ſubmoueri
poſsit. Verùm abſque hoc facilis eſt. Modi verò vtilitatum F
Quid his proſit. conſequendarum ex abſceſsibus cōtingent, veluti antea ſcri-
ptum eſt. Sed tamen abſceſſus minus in his ſuccedunt, quàm
in illis. Quoſcunque verò vnà cum doloribus vertigines
corripiunt, malum ægrè exolubile ac furioſum exiſtit. Seni-
Vertigo. bus autem maximè hic modus fit. At alij morbi circa caput,
& viris, & mulieribus, cum ſecuritate vehementiſsimi ſunt,
& diuturniores: fiunt autem & adoleſcentibus, & virginibus
in ea pubertatis ætate, & maximè circa mēſium progreſſum
Mulieribus verò in capitis doloribus, alia quidē omnia fiūt,
quæ & viris. Verùm puncturæ illæ pruriginoſæ & affectio-
nes atrabiliariæ, his minus quàm viris, ſi non menſes, penitus
Color. aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes ſunt, praui
ſunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi
regij

A regij modo: hi ſiue viri ſint, ſiue fœminæ, dolent caput, & la-
pides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pal- Pallor.
lidi verò cū virore colores qui diuturni ſunt, & morbus re-
gius vehemens non eſt, alia quidem eadem facere ſolent, ve-
rùm pro lapidum ac terræ eſu, præcordia hos magis affligūt
quàm alteros. Quicunque verò multo tempore pallidi ap-
parent, & facies in tumorem eleuatas habent, eos caput do-
lere ſciēdum eſt, aut circa viſcera dolorem habere, aut in ſe-
de malum aliquod in ſeipſis. Ex his autem apparētibus, ple-
riſque non vnum aliquod horum malorum apparet, ſed ple-
runque multa, aut etiam omnia. Qui nocte vident, quos Nyctalopes.
ſanè nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes,
B aut pueri, aut etiam adoleſcentes, & liberantur ſua ſponte,
aliqui in quadraginta diebus, aliqui ſeptimo menſe, quibuſ-
dam verò & per totum annum permanſit. Quapropter de
tempore coniectare oportet, ita vt & ad morbi robur, & ad
ægri ætatem reſpicias. Abſceſſus autem his proſunt inſuper
apparentes, & ad infernas partes fluentes. Verùm non valde
accedunt, propter iuuentutem. At mulieres nō corripiuntur
ab hoc morbo, neque virgines quibus menſes comparent. Temporū dolor.
Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnę fuerint, &
hi nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet an caput dolue-
rint anteà quàm hæc reuelarunt. Quicunque dum neque
febricitant, neque decolores ſunt, ſæpe & verticem & tem-
pora dolent, ſi non alium manifeſtum habuerint abſceſſum
C in facie, aut grauiter loquantur, aut dentes doleant, his ſan-
guinem per nares erupturum eſſe expectandum eſt. Quibus
verò ex naribus ſanguis fluit, hi alioqui ſani eſſe videntur,
hos autem vel ſplenem in tumorem eleuatum habere com-
peries, vel caput dolere, & ſplendicās quiddam ipſis ob ocu-
los obuerſatur. Pleriſque verò horum ſimul & caput & ſplē, Lien nō ſanus quid ſerat.
hoc modo ſe habere apparent. Gingiuæ vitiatæ, & ora gra
ueolentia his ſunt quibus ſplenes magni. Quicunque verò
habent ſplenes magnos, & neque ſanguinis eruptiones ipſis
contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ vlcera
praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes ſub oculis
vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes compe-
ries. Si verò etiam in pedibus tumores acceſſerint, aquam
etiam habere videbuntur. Verùm & ventrem, & lumbos in-

 ſpicere

Distortiones faciei. ſpicere oportet. At verò diſtortiones in facie,ſi nulli alij corporis parti communicent,citò ſedantur,aut ſua ſponte, aut ad neceſsitatem coactæ:reliqui verò ſyderati fiunt. Quibus vnà cum hoc quod mouere non poſſunt, morboſa corporis pars attenuatur,hi in ſanitatem reſtitui non poſſunt. Quibus autem colliquationes non acceſſerint, hi ſani euadent. Cæterùm de tempore quando ſani erunt prædicendum eſt, reſpectu habito ad vim morbi,ad tempus,& ad ætatem hominis,& ad anni tempus,ita vt eius rei memor ſis, quod vetuſtiſsimi morbi,& peſsimi,& qui reuoluuntur, grauiſsimè obediunt:itémque hi qui ſunt in vetuſtiſsimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos ſubmouendos minorem commoditatem exhibent quàm ver & æſtas. Dolores porrò in humeris fientes,qui quidem ad manus deſcendunt,torporéſque ac dolores inducunt,his abſceſſus non ſuccedunt, verùm nigrām bilem vomentes ſanantur. Qui verò iſthic in humeris manent,aut etiam ad dorſum progrediuntur,eos puris,aut atræ bilis vomitu effugiunt. Verùm de his ita conſiderationem facere oportet. Si quidem enim facilè ſpirauerint,ac graciles fuerint,atram bilem ipſos vomituros eſſe ſpes eſt.Si verò difficiliùs ſpirauerint,& in faciem ipſis color incurrit,qui priùs non erat,ſiue rubicundus ſiue niger,eos magis pus ſpuituros eſſe ſperandum eſt.Ad hæc verò conſiderandum eſt etiam,an in pedibus tumores ſint. Nam & hoc ſignum in his conſentit.Atque hic morbus viris vehementiſsimus eſſe ſolet,à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maximè affligit. Porrò de coxendicum morbo ſic cōſiderationem facere oportet.Quibuſcunque ſenioribus & torpores vehementiſsimi ſunt,& perfrigerationes tum lumborum, tum crurum:& qui pudendum arrigere non poſſunt:& quibus aluus non egerit,niſi ad neceſsitatē coacta,& prodit ipſis multus ſtercoraceus mucus:his maximè diuturnus morbus erit, prædicendúmque eſt annum vt minimum duraturum eſſe morbum,ab eo tempore quo incepit,& opem ad ver & æſtatem expectandam eſſe.At verò iuuenibus non quidem minus doloris inducit coxendicum morbus,verùm breuior eſt. Nam quadrageſimo die liberantur.Sed neque torpores vehementes accedunt,neque perfrigerationes crurum ac lumborum

Humerorū dolor.

D

E

F

A borum. Quibus autem hic morbus eſt quidem in lumbis ac cruribus,non autem affligit adeo vt decumbant,conſiderare oportet an alicubi ſint collectiones in coxa,& interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet,diuturnus fit morbus. Interrogandum inſuper eſt, an in femore torpores inſint,& ad poplitem progrediantur,& ſi hoc cōfiteatur,rurſus interrogandum,an & per tibiam ad ſummū pedem procedant.Quicunque enim pleraque horum confeſſi fuerint,his dicendum eſt,quòd crura ipſis aliquādo calida, aliquando frigida fiant.Quòd ſi morbus hic lumbos relinquens,aliquibus ad infernas partes vertatur,eos confidentes eſſe iube. Quibuſcunque verò coxas & lumbos non relin-

B quens,ad ſupernas partes conuertitur,malum id eſſe prædicendum eſt.At quibus circa articulos dolores fiunt,& tumores,& ſedantur,non podagrico modo:in his comperies viſcera magna,& in vrina ſubſidentiam albam.Et talis ſi tempora eleuarit,dicet ſe ſæpe dolere, dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri.Si verò neque in vrina ſubſidet talis ſubſidētia,neque ſudores fiunt,periculum eſt ne aut claudi fiant articuli,aut affectio abſceſſus humore melli ſimilis,quem melicerida vocant,ſub ipſis naſcatur.Fit autem hic morbus his quibus in pueritia & iuuentute ſanguis ex naribus fluere ſolitus deſiit.Proinde interrogandum eſt de ſanguinis eruptione,an in iuuentute facta fuerit; & an pruriginoſæ velut ab vrtica puncturæ,& in pectore,& in dorſo inſint:& quibus

C alui dolores fortes inducant citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant.Hoc enim horum morborum principium eſt.Si verò etiam malo colore præditi ſint hi homines, interrogandum eſt an caput doleant.Hoc enim fatebuntur. Quibus verò ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his vehementiores fiunt,& præſertim quum ad præcordium iuxta hepar reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodeſt ſtrepitus ſtatim in aluo obortus. Poſtquam autem dolor quieuerit,vrinam craſſam ac cum virore pallidā mingunt.Atque hic modus nequaquam lethalis eſt,verùm valde diuturnus.Quum autem iam vetuſtus fuerit morbus, homines ab ipſo cæcutiunt.At de ſanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit,& de viſus hebetudine, & de vrinæ euacuationis pallore,itémq; de ſtrepitibus an inſint, & ſucceden

Impetigines Leucæ.

cedentes proſint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines D & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum eſt, aut paulatim conſpectum in multo tempore augeſcit: his non putare oportet abſceſſum eſſe, eam papularum eruptionem, ſed morbum. Quibus verò horum aliquid factum eſt multum & derepente, hoc ſanè fuerit abſceſſus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethaliſsimis morbis, qualis eſt & morbus tabidus appellatus. Lepræ verò & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius ſanantur ea quæ in maximè iuuenibus fiunt, & quæ recentiſsima ſunt, & in molliſſimis ac carnoſiſsimis corporis partibus producuntur.

Leucæ vnde. Lepræ vnde.

E

HIPPOCRATIS COI COACAE PRAENOTIONES, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Qui poſt rigorem pereant.

VI ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exudantes, poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Moleſtè ferre morbum cum perfrigeratione, peſsimum eſt. Perfrigeratio cùm duricia pernicioſa eſt. Ex perfrigeratione, F timor, & triſtitia præter rationem, in conuulſionem finit.

Perfrigeratio.

Pauor & triſtitia ſine cauſſa.

Ex perfrigeratione vrinas intercipi peſsimum eſt.

Ignorãtia, obliuio.

Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio.

Soporoſi rigore aliquatenus pernicioſi, & flammeus in facie color, cum ſudore, in his malignus eſt. In his frigiditas poſteriorum partium conuulſionem accerſit. Et in ſumma, poſteriorum partium frigiditas, conuulſoria eſt. Ex dorſo horrores frequentes, & cito tranſeuntes, ægrè tolerari poſſunt. Vrinæ enim interceptionem doloroſam ſignificant

Rigores ſoporoſi.

A ſicant. Inſuper exudare, his peſsimum eſt. Rigor continenter vexans, corpore iam debili exiſtente, lethalis eſt. Qui frequenter exudant, ac inſuper rigẽt, pernicioſum hoc eſt, & in fine ſuppurationem habere comperiuntur, ventréſq; perturbatos. Rigores ex dorſo moleſtiores ſunt. Qui verò decima ſeptima die rigorem habuit, & quarta ac viceſima inſuper riguerit, malignum hoc eſt. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignum id eſt. Horrore affecti, multum inſuper exudantes, difficili malo implicantur. Rigores multi torpidi, maligni ſunt. Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægrè iudicantur. Quibus ſanis horrores frequentes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Horror & ſpirandi di- B ficultas in doloribus, ſigna tabis ſunt. Ex pulmonis ſuppuratione, & circa ventrem aliquando ac clauiculam dolores, & anxiè ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Horrore affecti, anxij, delaſſati, lumbos dolentes, aluos humectas habent. Affectiones inſuper rigentes, & quæ ad noctem aliquãto magis exacerbãtur, cum vigiliis ac delirio in ſomnis, aliquando vrinas inuoluntariè emittentes, in cõuulſionẽ definunt. Continui rigores in acutis, praui ſunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, pernicioſæ. Cruentæ in his vrinæ prauæ. Rigor cùm diſtentione neruorum in poſteriora occidit. Qui in horruerunt & exudarunt iudicatorio modo, & poſtridie præter rationẽ horruerũt, ſi quis non vigiliis infeſtetur, neq; cõcoxerit, ei ſanguinẽ erupturum eſſe puto. Vri- C næ cum rigore ſuppreſſæ, malæ & cõuulſoriæ, tum aliàs, tum ſi quis antea graui ſopore preſſus fuerit. Spes autẽ in his eſt abſceſſus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, ſi in media inordinata febre exacerbẽtur, valde maligni ſunt. Si verò contrario cõuellentibus modo exacerbẽtur, cum rigore & febre, pernicioſum eſt. Vocis interceptiões ex rigore, ſoluuntur tremore. Et inſuper rigentes tremores ſuccedentes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo verſantur. Cruenta vrina his mala eſt. Quibus rigor, his vrinæ ſuppreſsio. Conuulſio in febre, manuum, ac pedum dolores, maligni ſunt. Malignus eſt & doloris ex femore progreſſus. Neq; genuum dolor bonus eſt. Sed & ſurarum dolores maligni ſunt, mẽtémq; emouẽt, tum aliàs, tum ſi vrinæ ſubſidentia in medio innatet. Febres ex præcordio-

Rigor continuus.

Horror quã malus.

Rigores multi.

Horror & dyſpnœa.

Horrentes quales.

Rigor continuus.

Rigor opiſthotonodes.

Lotium retentum malum eſt.

tum dolore: malignæ ſunt, ſopor in his peſsimus eſt. Qui fre- D
quenter exudare cũ præcordij intẽtione nõ ceſſant, plerunq;
malignè habent. & dolores in ſummũ humerũ ac clauicu-
lam incumbentes, in his praui ſunt. Febres tertianæ naturã
referentes, cum anxietudine, malignæ ſunt. Vocis interce-
ptiones in febre malæ ſunt. Laſſati, caligantes, vigilantes,
ſoporoſi exudantes, recaleſcentes, male habent. Laſſati cum
horrore ſi exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo
acuto, male habent, tum alias, tum ſi circa hæc ſanguis de na
ribus ſtillarit. E regio morbo abũdè colorati, moriũtur, al-
ba verò alui egeſtio in his præcedit. Febres tertianæ naturã
referẽtes erroneæ, impares dies trãslapſæ, difficiles ſunt. An-
xietudines in diebns iudicatoriis, ſi in his ſine ſudore perfri- E
gerentur, & omnes qui ſine ſudore perfrigerantur citra iudi-
cationẽ, male habent. Et qui inſuper riguerũt ex his, vbi vo-
muerunt meraca, anxij, tremuli in febre, malum. Qui ex ri-
goribus, paruis ſudorib. perfrigerãtur, malũ. Exudãtes, vigi-
lantes, recaleſcentes, malum. Qui inſuper exudant in febre,
malignè habent. Quibus bilioſa eſt alui egeſtio, his circa pe-
ctus morſus & amaritudo, malũ eſt. In febribus inflata aluo,
flatus non erumpere malum. Laſſati, ſingultientes, ſtupore
detenti, mali. Præter conſuetudinem quid facere, velut eſt,
proponere ſibi aliquid, & expectare aliquid, prius nõ conſue-
tum, aut cõtrarium, malum eſt, & mẽtis emotioni proximũ.
Qui morbi in malis ſignis leuantur, & qui in bonis non re-
mittunt, difficiles ſunt. Qui exudant, & maximè capite, in F
morbis acutis ſubmoleſtè ferẽtes, malũ, tum aliàs, tum ſi vri
næ ſunt nigræ & turbidus ſpiritus in his malus. Extremæ
partes ſi in vtranq; partẽ cito trãſmutentur, malũ eſt. Sed &
ſitis huiuſmodi mala eſt. Ex moderato ferox reſpõſio, malũ.
Vox acuta, malum. Pręcordia his intro trahũtur. Qui ex per-
frigeratione ſudoroſa cito recaleſcunt, malum. Qui acntis
exudãt ſubmoleſtè ferentes, malũ. Qui pręter rationẽ nulla
exiſtente vaſorũ euacuatiõe, impotẽtes fiunt, malũ. In febre
tractus velut à vomitu, in ſcreationem deſinẽs, malum. Tor-
por in vtranq; partẽ cito trãslabens, malũ. Sanguinis ſtillæ
puſillæ, malæ. In acuto morbo ſitis præter rationem ſoluta,
malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cum
febre ardẽte, tumores ſomnolenti, torpidi fiunt, his dolor in
latus

A latus ſuperueniens leuis ſideratiõis ac reſolutionis modo oc-
cidit. Suffocatio in acutis ægris attenuatis, pernicioſa. In
pernicioſis iam parui tremores, & vomitus æruginoſus. Qui
in potibus ſubſtrepunt, & ſubmurmurãt in ſiccis: & qui diffi-
culter deglutiunt ſpiritu tuſsiẽte, pernicioſe habẽt in acutis
perfrigeratis. Rubores in manibus ac pedibus, pernicioſi.

Efflantes & refracti, in ſomuis leuiter ſuſpicientes, mor-
bo regio abundè colorati moriuntur, alba alui egeſtio in his
præcedit. In febribus mentis emotiones taciturnę, in eo qui
voce priuatus non eſt, pernicioſæ ſunt. Liuores fientes in fe
bre, breui mortem affore ſignificant. Quibus in febre dolo-
re lateris fiente, aluus multa aquoſa ac bilioſa egerit, hi alle-
B uantur. Quibus verò inedię conſequenter accedunt, ac ſudo-
res, cũ bono faciei colore, & aluo liquida, ita vt adſit etiã ali-
quis cordis, ſeu potius oris vẽtris dolor, hi vbi longius ægro-
tarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Febrienti ſi
atrabilis in principio, ſurſum aut deorſum prodierit, lethale
eſt. Qui cum perfrigerationibus, nõ ſine febre, ſupernè exu-
dant, moleſtè ferẽtes & phrenitici, in acuto morbo pernicio-
ſe habent. Dolores modicè acuti, ad clauiculam ac ſurſum
tranſeuntes, pernicioſi. In longis pernicioſis morbis, ſedis
dolor lethalis eſt. Si debiliter iam affecti, non videant, aut
nõ audiãt, aut labiũ, aut oculus aut naſus ipſis diſtorqueatur,
lethale eſt. In febribus inguinis dolor, morbum diuturnum
ſignificat. In febribus iudicationes impeditę ac ſublatę, tem-
C poris quidẽ diuturnitatẽ inducunt, non autẽ pernicioſę ſunt.
Febres ex doloribus vehementibus diuturnæ. Mentis emo-
tiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ ſunt, & dolores circa
ſuram, in his mentem emouent. Quicunq; in febre cõtinua,
voce deſtituti iacentes, oculis conniuẽntes nictant, hi ſi poſt-
quam ſanguis ipſis ex naribus fluxit, & vbi vomuerũt loquã-
tur, & ad ſeipſos redeant, ſeruantur. Si verò hæc nõ fiant, dif-
ficulter ſpirantes facti breui moriuntur. Qui melius habue-
runt, ſi poſtridie exacerbentur, malum eſt. Si tertia die co-
hibiti, quarta exacerbentur, malum eſt. Num & tales exacer
bationes phreniticæ ſunt? Quibuſcunque deſinunt febres,
non in diebus iudicatoriis, his recidiuæ fiunt. Qui in princi-
pio tenues, cum capitis pulſu, & vrina tenui, ad iudicationẽ
acerbãtur, his nihil miri eſt ſi & mẽtis emotio inſuperq; vi-

 giliæ

giliæ accedant. In morbis acntis, motus,iactatio,ſomnus D
turbulentus,quibuſdã cõuulſionem ſignificat. Turbulentæ
cum ferocia excitationes mentem emouentes, malæ ſunt,
itémq; conuulſoriæ,tum aliàs,tum cũ ſudoribus. Conunlſo-
riæ etiã videntur colli ac dorſi perfrigerationes, imò etiam
totius corporis. In his mictiones ſunt pelliculoſæ. Delyria
cum ſopore,cõuulſoria. Mentis emotiones modicè feroces,
ferinæ ſunt,ſed & conuulſiones ſignificant. In morbis lon-
gis,ventris præter rationẽ tumores,conuulſorij. Affectiones
ſtatim turbulentæ,vigilias inducentes,ſanguinẽ de naribus
ſtillantes,ſexta die alleuantes per noctem, verùm poſtridie
rurſus affligentes,exudãtes in ſomnum delatæ,mentẽ emo-
uentes,largè ſanguinẽ fundunt,& morbos ſoluunt. Aquoſa E
vrina talia ſignificat. Qui cum relatis,ab atra bile mente
moti,tremuli fiunt,malignè habent. Delyrium in ſpiritu &
ſudore,lethale eſt. Lethale eſt & in ſpiritu ac ſingultu. In-
ſomnia in phrenitide euidentia bona ſunt. In phrenitide
egeſtiones alui albæ,& torpor malum. Rigor his peſsimus
eſt. In phreniticis in principiis affectiones mãſuetæ,ac fre-
quenter tranſmutationem habentes,malæ ſunt. Quibus ab
atra bile mẽte motis,tremores fiunt,malum eſt. Qui ab atra
bile mente moti,tremuli fiunt,ac ſaliuam fundũt,num ſanè
phrenitici ſunt? Mẽte moti,acutè inſuper febriẽtes phreniti-
ci fiunt. Phrenitici parum bibẽtes,ſtrepitũ valde percipien
tes,tremuli,aut conuulſi. In vehementer phreniticis,tremo
res lethales ſunt. Delyria circa neceſſaria,peſsima. Quæ ex F
his exacerbantur lethalia ſunt. Mentis perculſiones, voces
clangoroſæ,linguæ conuulſiones tremulæ,& voces tremulæ
fientes,mentẽ alienant. Duricies in his pernicioſa eſt. Præ-
debilitatorum delyria peſsima. Affectiones in phreniticis
frequenter tranſmutationem habentes, cõuulſoriæ, prauæ.
Phrenitici cũ perfrigeratione ſaliuã fundẽtes,vomitum ni-
grum indicant. Qui variè ægrotant,& frequenter ſoporoſi
mente mouentur,his nigrum vomitũ expectandũ eſſe dici-
to. Quæ conuulſorio morbo exacerbãtur,ſtupefactoria ſunt.

Tumores iuxta aurem in morbis longis praui ſunt: San-
guinis fluxiones ac vertigines inſuper apparentes, pernicio-
ſæ. Febres vertiginoſæ,& cum voluulis,& ſine voluulis,per-
nicioſæ. Anheloſis febris poſtea acuta. Cum præcordio in-
tento

A tento perfrigeratis,magnus circa aurem tumor. Quibus in
febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes ſeptum
tranſuerſum cõtingunt,infernas partes relinquentes,perni-
cioſi ſunt,tum aliàs,tum ſi aliud quoddã ſignum prauum ac-
cedat. Si verò alia ſigna non fuerint praua,ſuppuratum fore
timor eſt. Pueris febris acuta,& aluus ſuppreſſa,cum vigi-
liis,& calcitrare,& colorem mutare,& guborẽ habere,con-
uulſorium eſt. Affectiones ſtatim turbulentæ,vigilias indu-
centes,& nigra compacta egerẽtes,partim ſanguinẽ fundũt.

Affectiones cũ vigiliis & anxietudine repentina,ſanguinẽ
fundunt,tum aliàs,tum ſi quid etiã antea profluxerit. Num
& qui modicè perfrigerati poſtea horruerunt? At qui circa
B exacerbationes tuſsiunt,& parum exudãt,malignè habent.

Ad latus dolore ac ſuffocatione accedente,hi ſuppurantur.
Quibus in febribus cõtinuis puſtulæ per totũ corpus erum-
punt,lethale,ſi nõ purulentus abſceſſus fiat,maximè autem
circa aurem his fieri ſolet. In morbo acuto externas partes
perfrigerari,internas autem ardere,& ſitire,malum eſt. Fe-
bres continuæ per tertiã diem augeſcẽtes,periculoſæ. Qui-
bus febris aliquãdo intermittit,periculo vacat. In febribus
longis,aut tubercula,aut dolores,in articulis fiunt:& ſi facti
fuerint,non ſunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto,
præcordium reuulſum,non profluente ex naribus ſanguine,
ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis ſurſum ac
deorſum effuſione nõ accedente,nõ ſoluuntur. Morbus re-
C gius ante ſeptimum diem accedens,malũ. Septimo verò ac
nono,& vndecimo ac decimoquarto,iudicatorius eſt ſi non
præcordia induret: ſin minus, ambigua res eſt. Frequentes
per eadem recidiuæ,circa iudicationẽ ſanguinolentæ,nigro
rum vomitũ faciunt,fiunt autẽ & tremulæ. Dolores qui in
tertianis febribus exacerbantur,tertianarum generis mor-
bum faciunt,& grumoſum ſanguinẽ egerunt. In febribus
ſecundum venã quæ eſt in collo,pulſus ac dolor,in dyſente-
riam deſinit. Color qui ſæpe in calore tranſmutatur,vtilis
eſt. In bilioſis ſpiritus magnus,& febris acuta,cum præcor-
dij intenſione,iuxta aurem abſceſſum facit. Qui ex morbis
longis ſe refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil profi-
ciunt,hi malignè recidiuã incidunt. Quibus in febribus ve-
næ in tẽporibus pulſant,& facies ſana eſt,& præcordiũ non
molle,

molle, diuturnũ mobum significat, & non desinentem citra D
multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultũ, aut conuulsionem, aut coxendicum dolorem. In febre ardente si aluus eruperit, mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant, cum visus hebetudine, & grauitate secundũ nares, melancholico modo ab atra bile mente mouetur, sanguine ipsis non erumpente. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si nõ aliud quid boni coinciderit. Verùm quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquãtulum perfrigerantibus, cum egestionibus alui aquosis ac biliosis laborant, oculis malum est, tum aliàs E
tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & vbi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant, Sin minus, septima die. Febres ardentes quatuordecim dies diiudicant, aut alleuantes, aut perimentes. Ex febre ardente abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde seruantur. Letargici, tremuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsibus, tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habẽt, & sudores insuper accedunt, & aluos biliosas, & intemperatas subtumidas habent. Si verò obaridas habuerint, vrinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediuntur, vrina velut iumentorum est, potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam verò resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui verò ex lethargicis seruantur, plerunq; pectore suppurati fiunt. Quibuscunque in febribus tremores circa iudicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarũ pulsus, his sanguinis fluxio plerunque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt, & oris vẽtriculi morsus, & multum saliuæ, his vomitus fit. Quibus verò ructus adsunt, & flatus, strepitus ac eleuationes ventris, his fit alui exturbatio. Qui diutius senerè ex febre continua laborant, citra dolorem aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus expectandus est cũ dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectare autem F

A re autem oportet abscessus, his magis qui trigesimũ annum egressi sunt, & tunc expectare abscessus oportet, vbi viginti dies febris trãsmiserit. Senioribus autem minus fiunt, & vbi multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo modo inuadentes, autumno maximè in quartanam leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardiùs desinunt, & minùs recurrunt. Quibus verò sæpe recidiua contigit, his si semestre tempus transmiserint, tabes coxendicum leniter accedit. Quæcunque signa febri se opponunt, & non abscessus significationem habent, maligna sunt. Febres quæ
B neque in diebus iudicatoriis, neque post solutorium signum decesserunt, recidiuant. Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicantur. Tertiana exquisita in quinque aut septem circuitibus, aut ad summũ in nouem iudicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente distillat, & vrina subsidentiã albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat. Morbi acuti iudicantur, sanguine de naribus fluente, in die iudicatorio: & sudore multo fiente, & vrina purulenta ac vitri formam referente, prodeunte & bonam subsidentiam habẽte, & aceruatim exeunte: Abscessu item memorabili fiente, & aluo mucosa & cruenta derepente egerente: & vomitibus non paruis fientibus circa iudicationem. Somni profundi, non turbulenti, firmam iudicationem significant. Turbulenti verò cum do-
C lore corporis, inconstantes sunt. Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones sanguinis à naribus fientes, plerunque febres soluunt: Similiter & alui fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet: & genuum ac coxendicum dolor: & vrina concocta ad iudicationem. In muliere verò etiã menstruæ purgationis fluxus, Quibus in febribus sanguis abũdè vndecũq; profluxit, his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes aluo suppressa, conuulsi fiunt. Mentis emotiones modicè feroces, & ferinum, & conuulsionem significant. Conuulsio in febre fiens, & eadem die desinens, bona est. Conuulsio in febre fiens, sedat febrẽ eadem die, aut postera, aut tertia. Si verò tempus in quo incepit, transgrediatur, & non desinat, malum est. Febres intermittẽtes, verùm inæqualiter calescentes,

tes,aluo inflata, pauca egerente, in his post iudicationẽ lum- D
borum dolore sequuto,alui erumpunt.At amburẽtes ad ma-
num,torpidę, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa gra-
uati excoluntur. Quandoque verò & rubicundæ in pedibus
ambustiones,eadẽ significant. Hybernæ febres quartanæ,
leniter in acutos morbos transeunt. Capitis dolor pertinax
cum febre acuta,& alio signo maligno,lethale est. Cæterùm
sine signo malo,transgrediens vigesimũ diem, sanguinis aut
puris fluxũ è naribus, aut abscessus ad infernas partes signi-
ficat: fluxiones quidẽ iunioribus trigintaquinque annis, se-
nioribus verò,abscessus.Si verò circa frontẽ ac tempora fue-
rit dolor ille pertinax,fluxiones. Qnibus capitis sunt dolo-
res,& sonitus aurium,citra febrem & vertigo,& vocis tardi- E
tas,& manuum topor,eos aut syderatos, aut comitiales,aut
obliuiosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore corre-
pti,delyrantes,aluo suppressa,oculo ferociente,florulenti,hi
in posteriorem partem conuelluntur. Capitis succesiones,
oculi rubicundi, mente manifestè emouentes, perniciosæ
sunt.Non commoriuntur hæc,sed circa aurem tumorem fa-
ciunt. Capitis dolor,cum sedis & pudendorũ dolore, & tor-
porem,& impotentiã inducit, & vocem resoluit. Hæc hor-
renda non sunt, verùm somnolenti ac singultientes fiunt no-
no mense:ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui
in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor con-
sequens,abscessus circa aurem exsuscitat. Qui caput dolent,
stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, F
sanguinem effundunt. Capitis concusiones, & aurium so-
nitus sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt,
tum aliàs,tum si iuxta spinã ardor consequatur:fortasis au-
tem dysentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta sincipue
dolentes, vigiliis infestati,sanguinem effundunt, tum aliàs,
tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis do-
loribns æruginosi,cũ surditate,vigilantibus, cito insaniã ex-
citant. Quibus capitis ac colli dolor est,sed & totius corpo-
ris tremula quadã impotẽtia,sanguinis eruptio soluit.Quin
& tẽpore hæc soluuutur. Verùm vesicæ in hoc supprimũtur.

In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum grauitate,
conuulsiones fieri solent. Capitis dolorem soluit pus per na-
res,aut sputa crassa,& non olentia.Soluit item vlcerum eru-
ptio

A ptio.Quandoq; & somnus,& alui fluxus. Capitis dolor mo-
deratus, cum siti cibũ capiente, aut cum sudore nõ soluente
febrem, abscessus in gingiuis,aut circa aurẽ significat, aluo
non exturbata. Capitis dolor soporosus cum grauitate,con-
uulsorium quid facit.Caput dolentes,siticulosi, aliquatenus
vigilantes, obscuri cognitu, impotentes, ex aluo liquida de-
lassati,num mente mouentur?Caput dolentes,surdastri,ma-
nibus tremuli,collum dolentes,mingẽtes nigra condensata,
vomentes nigra,perniciosè habent.Caput dolentes,exudan-
tes, aluum suppressam habentes,conuulsioni obnoxij sunt.

Sopor vbique malus est. Soporosi in principiis fientes,
B cum capitis lumborum, colli præcordij dolore, vigilantes,
num phrenetici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tũ
aliàs,tum quarto ab initio die. Malum est etiam alui prolu-
uium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes,vri-
nis concoctis ardentes, verùm citra iudicationem perfri-
gescentes,& breui rursus ardente, torpidi, soporosi, conuul-
si,perniciosè habent. Somni soporosi, & perfrigerationes,
perniciosi sunt. Soporosis delassatis,surdis factis,aluo erũ-
pente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationem pro-
sunt.Soporosi,anxiosi,præcordium dolentes,parum vomen-
tes, abscessus iuxta aurem habent. Antea verò circa faciem
tumores cum sopore. Morbi derepentè mentem percellen-
tes cum anxietudine,sanguinem profundunt. Soporosa,an-
xiosa,dolorosa præcordia,frequẽter parũ spuentia.Tumores
C circa aurem habent. Soporosi,num aliquid conuulsorij ha-
bent? Affectiones soporosæ, fatuitatem inducentes, stupo-
ris detentionem inferentes,præcordia variantia, & ventrem
tumidum habentes,cibũ fastidientes,aluo suppressa exudan
tes,nũ his turbidus spiritus,& geniture simile quid pertran-
siens,singultũ significat? Nũ & aluus biliosa insuper egerit?
Splendidũ in his mictum prodest.Ventres quoq; his insuper
turbantur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus,alij in se-
ptẽ moriuntur.Has verò si effugerint seruãtur.Quibus antẽ
ex his resectis os disparatũ repertũ fuerit,hi pereunt. Caput
dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habentibus, fluxio
è nare larga crassa,mala est:Hi vbi oculum antea doluerint,
rigent. Num & iuxta tempora osium diruptiones cõuulso-
riæ sunt? Auris dolor pertinax,cum febre acuta,& alio quo-
dam

dam ſigno aliquantũ maligno, iuuenes quidem ſeptima die D
occidit,& citius delirio correptos,ſi non multum pus effluxe-
rit ex aure, aut ſanguis è naribus, neque aliud quoddam bo-
num ſignum compareat. Seniores autem tardius, & minus
tollit. Nã & aures ſuppuratione præueniunt, & minus deli-
rant. Verũ multi ex his recidiuant, atq; ſic pereunt. Surditas
in acutis ac turbulentis conſequẽs, malum. Malũ etiã in lon-
gis. In his autẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus
ſurditas, aluum ſiſtit. Aures frigidę, & pellucidæ, & contra-
ctæ, pernicioſæ. Tinnitus in acutis, & ſonitus in auribus, le-
thale. Sonitus auriũ, cum viſus hebetudine, & narium gra-
uedine, mentem emouet, & ſanguinem profundit. Quibus E
ſurditas cum capitis grauitate, & præcordij intentione, & ad
ſplendorem turbatio, ſanguinem profundit. In febre acuta
aures obſurdeſcere, furioſum eſt. Valde ſurdi, in accipien-
do tremuli, linguam reſoluti, torpidi, malum. Accedente
ægritudine ſurditas, & vrina ſubrubicunda ſubſidentiam nõ
habens, ſed id quod in medio innatat, mentẽ emouet. Mor-
bo regio corripi, in his malũ eſt. Mala eſt & ex morbo regio
fatuitas. Hos voce priuari, ſentientes tamẽ eſſe cõtingit. For-
taſsis autem & aluus malè his afficitur. Quæ circa aurẽ do-
loroſe excitantur, pernicioſa ſunt. Rubores circa aurem ex
progreſſo dolore, in febribus fientes, ſignum quidẽ ſunt ery-
ſipelatis in facie futuri. Sed & conuulſiones ex talibus fiunt,
cum vocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ F
ex plurimis graueolentibus cum febre acuta, & præcordio
intento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem
leuiter ſyderatis, mali: Tumores circa aurem in longis mor-
bis nõ ſuppurãtes, lethales. Alui verò his deorſum feruntur.
Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures, caput dolent? Num
& ſupernis partibus exudant? Num & inſuper rigent? Num
& alui erumpunt, & quid ſoporoſum habent? Num & aquo-
ſa eſt vrina, alba innatantia habens, & aliquantum varia,
exalbida, graueolentia. Abſceſſus iuxta aurem ſubmouent
tuſsiculæ cum ſputationibus fiẽtes. Vrinæ in abſceſsibus ve-
rò aures citò & modicè matureſcentes, malæ ſunt, & ſic
perfrigerari, malum eſt. Abſceſſus circa aurem in morbis
diuturnis ſuppurati non valde albo & inodoro pure, occi-
dunt, & maximè mulieres. Abſceſſus iuxta aurem, ex acu-
tis

A tis morbis maximè in febribus ardentibus fiunt: & ſi non
iudicationem fecerint, & matureſcant, aut ex naribus ſan-
guis fluxerit, aut vrinæ ſubſidẽtiam craſſam habuerint, ægri
pereunt. Pleriq; verò talium tumorum antea propulſantur.
Verùm conſiderare oportet inſuper etiam ipſas febres, ſiue
augeſcant, ſiue remittant, atque ſic pronunciare. Ex ſurdi-
tate ac torpore, de naribus aliquid deſtillare, difficultatis ali-
quid habet. Vomitus his conueniet, & alui turbatio. Ex
ſurditate leniter abſceſſus iuxta aures fiunt, tum aliàs, tum
ſi quid nauſeæ accedat. Sed & ſoporoſis ex his, etiam magis
abſceſſus ad aurem fiunt. Surditatem ex febribus, ſanguinis
è naribus fluxio ſoluit: itémque alui turbatio. Facies quæ
B ex tumida humiliatur, & vox leuior ac debilior fiens, & ſpi-
ritus rarior ac leuior, remiſsionẽ in ſequentem diem ſigni-
ficat. Faciei corruptio, lethalis. Verùm minus, ſi propter vi-
gilias, aut famem, aut alui exturbationem fiat: Et ſi id quod
propter hæc corruptum eſt, ſedetur per diem ac noctem. Ta-
lis autem fuerit, oculi caui, naſus acutus, tempora collapſa,
aures frigidę ac cõtractę, cutis dura, color pallidus aut niger.
Liueſcens verò ex his palpebra, aut labium, aut naſus, breui
lethale eſt. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto
malum eſt. Frontis ex his contractio, phrenitidis ſignum
eſt. Circa faciem color bonus, & ſudores non febrientibus
ſtercora vetuſta ſubeſſe ſignificat, aut victus rationem inor-
C dinatam. Rubores circa naſum, alui humeſcẽtis ſigna ſunt.
Dolores circa præcordia aut pulmonem ſi ſuppurentur,
malum eſt. Oculorum puritas, & albas ipſorum partes ex
nigris aut liuidis puras fieri, iudicatorium eſt. Si igitur citò
purgentur, celerem iudicationem ſignificat, Si tardè, tardio-
rem. Caligo oculorum, aut ſi alba ipſorum pars rubeſcat,
aut liueſcat, aut venulis nigris impleatur, bonum non eſt.
Malum eſt etiam lucis ſplendorem fugere, aut lachrymа-
ri, aut diſtorqueri. Et alterum minorem fieri, malum eſt: &
oculos frequẽter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac ſor-
des circa ipſos, aut concretionem tenuem albicantem habe-
re: aut albam partem maiorem fieri, nigram verò minorẽ:
aut nigram ſub palpebram ſupernam occultari. Mala eſt
etiam oculorum cauitas, & expreſsio valde foras, & ſplendo-
ris extrictio, vt pupilla extendi non poſsit. Et extremitatum

palpebrarũ curuitas,& oculi fixi, & aſsiduè nictare, & colo- D
res permutare, & palpebras inter dormiendũ non commit-
tere,perniciosũm eſt. Malus eſt & oculus peruerſus. Oculorũ
rubor in febre fiens, alui diuturnã malignam affectionẽ ſi-
gnificat. Circa oculos puſtularum eruptiones in virium re-
fectionibus, aluum prorumpere faciunt. In oculorum diſ-
tortione febriẽti, laſſato, rigor pernicioſus: & ſoporoſi in his
male habent. Viro lippienti, febre ſuperueniente, ſolutio.
Sin minus, periculũ eſt ne cæcus fiat, aut pereat, aut vtrunq;.

Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum
tempus concomitatur, periculũ eſt ne cæci fiant. Lippienti
alui profluuium ſua ſponte prodiens vtile eſt. Oculorum E
obſcuratio, & oculus fixus, caliginoſus, malum. Oculorum
obſcuratio, cum animi deliquio, breui cõuulſionem inducit.

Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, &
ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoq; ſanguis è nari-
bus ſtillationes, nihil boni. Qui febres ad tactum non adu-
rentes habent, phrenitici fiunt: & magis ſi ſanguis fluxerit.

Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore verò
permanet: progreſſu autem temporis exaſperatur, & liueſcit
& rumpitur, lethalis eſt. Si verò valde nigreſcat, in quartade-
cima die iudicationem fore ſignificat. Periculoſiſsima autẽ
eſt nigra, & cum virore pallida. Linguam circa bifidam ſui
partem, velut ſaliua alba obduci, febris remiſsionis ſignum
eſt, ſi quidem id quod ſuperinductum eſt, craſſum fuerit, ea- F
dem die. Si verò tenuius, poſtridie. Si verò adhuc tenuius, ter
tia die. Eadem ſignificãt etiam huiuſmodi, ſi circa ſummam
linguam fiant, verùm minus. Lingua tremula cum rubore
iuxta naſum, & aluo liquida, ſi reliqua ſine ſignis ſint circa
pulmonẽ, malũ eſt, & celeres purgationes, pernicioſas ſigni-
ficat. Lingua citra rationẽ tenera fiens, & cum cibi faſtidio
nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex aluo liquida, nigrorũ
vomituum ſignum eſt: laſsitudo in his mala eſt. Linguæ tre-
mulæ quibuſdam etiam aluum liquidam quãdoque faciunt.
Denigratæ verò in his, celerem mortem ſignificant. Num
lingua tremula mentem non firmã ſignificat? Linguæ aſpe-
ræ & reſiccatæ, phreniticæ ſunt. Dentes collidere aut ſtride-
re, quibus non familiare id eſt à pueris, furioſum ac lethale
eſt: Iam verò delyrans ſi hoc faciat, penitus lethale eſt. Per-
nicio

A nicioſum autẽ eſt & reſiccari dentes. Dentis corruptio ab-
ſceſſum circa gingiuã factum ſoluit. Ex dentis corruptio-
ne, vehemens febris ſuperaccedens, & delyriũ, lethale eſt. Si
verò ſeruentur, vlcera ſuppurabunt, & oſſa diſcedent. Qui-
bus circa palatũ humoris collectio fit, plerũque ſuppuratur.

Dolores vehementes circa maxillas, periculum eſt ne ad
oſsis eductionẽ deueniant. Labium cõtractum, alui bilioſæ
eruptionem ſignificat. Sanguis de gingiuis, ex aluo liquida
pernicioſus. Sputi exſcreationes in febre, liuidæ, nigræ, bi-
lioſæ, ſi quidem ſupprimãtur malæ ſunt, ſecedentes verò pro
ratione, vtiles. Quibus ſalſuginoſa ſputa, ac tuſsis ſuppri-
muntur, his corpus velut à puſtulis rubeſcit. Verùm ante
B obitum exaſperatur. Screatio frequẽs, ſi ſanè & aliud quod-
dam ſignũ affuerit, phrenitidẽ indicat. Vocis interceptiones
cũ exolutione, peſsimæ. Modicè feroces mentis emotiones,
malæ & ferinæ ſunt. Quibus vox cum febre deficit, & cum
iudicatione intercepta, tremuli moriuntur. Vocis interce-
ptiones in febre cõuulſorio modo fientes, ad mentis emotio-
nem cũ ſilentio deueniũt, pernicioſum. Vocis ex dolore in-
terceptiones, doloroſam mortẽ inducunt. Vocis interceptio-
nes cum exolutione ſtupefactorio modo, pernicioſæ ſunt.

Voces confractæ poſt medicamẽti ſumptionẽ, num prauæ
ſunt? Pleriq; horum exudant, & ventres humectos habent.

In vocis interceptione ſpiritus, velut his qui ſtrãgulantur,
præ manibus expoſitus, malus eſt. Num & mentem emouet?

C Ex capitis dolore vocis interceptiones ſi ſint, febricitantes
cum ſudore laxantur in ſeipſos, fiũtque morbi reuertentes
diutius durantes. his inſuper rigere, malum non eſt. Mentis
emotiones cũ vocis interceptione, pernicioſæ. Vocis inter-
ceptiones inſuper rigentibus, lethales. Tales autẽ leniter ca-
put dolẽt. Vocis interceptiones cũ exolutione, in febre acuta
ſine ſudore, ſunt quidem lethales, minus verò quàm cũ ſu-
dore. Verùm diuturnitatẽ temporis ſignificãt. fortaſsis autẽ
& qui ex recidiua tale quid patiũtur, tutiſsimi ſunt. Pernicio
ſiſsimè autẽ ex talibus habẽt quibus ſanguis ex naribus finit,
& quibus alui humectantur. Vox acuta, planctũ referens, &
oculorũ obſcuratio, conuulſoriũ eſt. Dolores his ad infernas
partes, toleratu faciles ſunt. Cùm voce tremula, ſolutio alui
præter rationẽ, in his moram trahẽtibus diuturnis, pernicies

 eſt

eſt. Frequentes ſubſoporatæ vocis interceptionis conſiſten- D
tes,tabem præſignant. Spiritus qui denſus quidem & par-
uus eſt,inflammationẽ & dolorẽ in locis principalibus ſigni-
ficat. Magnus autẽ & per multũ tempus delirium aut con-
uulſionem. Et frigidus quidẽ lethalis eſt, lethalis autẽ eſt &
febriculoſus & fuliginoſus. Verùm minus quàm frigidus. &
qui magnus foras expiratur,paruus verò intro:& paruus fo-
ras, magnus verò intro, peſsimus ſanè eſt,& morti propin-
quus. Itémq; extendẽs,& vrgens,& obſcurus,& dupla intro
reuocatio,veluti ſuper inſpirãtibus. Bona autem ſpiratio, in
omnibus morbis qui cum febre acuta ſunt, & in quadragin-
ta diebus iudicantur,magnũ momentum ad ſalutem habet. E
Collum durum & doloroſum, & maxillarũ colligatio,&
venarũ iugularium palpitatio fortis,& tendinum diſtentio,
pernicioſum. Dolores in faucibus gracilibus ſtrangulato-
rij,à capitis dolore originẽ trahentes,conuulſorij ſunt. Fri-
giditates colli ac dorſi apparẽtes, Sed & totius corporis con-
uulſoria,in his mictiones fiunt craſsiorẽ farinam referentes.
Quibus circa fauces irritamẽta ſunt his tumores circa au-
rem leniter erumpunt. Fauces doloroſæ,graciles,cum ægrè
tolerabili moleſtia, pernicioſæ acutæ ſunt. Quibus ſpiritus
retrahitur,& vox ſtrangulatoria eſt, & vertebra intro conſi-
det,his in fine velut,cõtrahente quodam ſpiritus fit. Fauces
modicè exaſperatæ, & aluus vanis conatibus nitens, frontis
dolores,ægri palpando cõtrectantes,doloroſi;quæ ex his au-
geſcunt,difficilia ſunt. Dolores fortes circa fauces,tumores F
circa aurẽ,& conuulſiones efficiunt. Colli item ac dorſi dolo-
res. Cum febre acuta cõuulſiones pernicioſæ. Colli & cu-
bitorum dolores,conuulſorij. A facie autem hi,& ſecundum
fauces. Pallidi,graciles,ſaliuam ſputantes, In his in ſomnis
ſudores boni ſunt. Num & ſudore leuari,plurimis non malũ
eſt? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles ſunt. In
dorſi ac pectoris dolore,mictio cruẽta ſuppreſſa, pernicioſa
eſt doloroſè. Colli dolor malum quidẽ in omni febre, peſ-
ſimum autẽ his quibus timor eſt vt etiam inſaniant. In pe-
ctoris dolore febriculoſo, aluus turbata,torpida, nigrarum
egeſtionũ ſigna ſunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces
graciles,in gracili vbi hiarit,nõ facilè os contrahente, men-
tem emouent. Ex his phrenitici pernicioſè habent. Fauces
exulcer

A exulceratæ in febre,cum alio ſigno ex his quæ difficilia ſunt,
periculoſæ ſunt. In febribus derepente ſuffocari,& degluti-
re nõ poſſe,citra tumorẽ,malum eſt. Collum cõuertere nõ
poſſe,neq; deglutire,vt plurimùm lethale eſt. Præcordium
molle eſſe conuenit,& doloris exors, & æquale. At inflam-
matum,aut inæqualiter ſe habens,aut dolens,ſignũ eſt ægri-
tudinis non leuis. Tumor verò in præcordiis durus & dolo-
roſus,peſsimus quidẽ eſt,ſi iuxta omnes partes fuerit. Ex his
autem qui ab vna parte ſunt,minus periculoſus eſt qui à ſini
ſtris eſt. Significant autẽ in principio quidem tales,mortem
citam. Si verò viginti dies tranſmittant,febre manente,ſup-
purationem. Contingit autẽ his in primo circuitu,etiã ſan-
B guinis eruptio è naribus,& valde prodeſt. Plerunque enim
hi caput dolent,& viſus obſcuratur.& magis in his ſangui-
nis eruptionem affore expecta. In ætatibus autẽ annorum
trigintaquinq;. Senioribus verò minus. At verò molles & do
loris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciunt,&
minus periculoſi ſunt. Sed & hi ſexaginta dies tranſgredien-
tes,febre manente,ſuppurantur. Conſimilia verò ſignificant
& tumores circa ventrem his qui ſunt in præcordiis, Verum
minus ſuppurãtur hi quàm illi. Minimè verò qui ſub vmbi-
lico conſiſtunt.& fiunt etiã hi quidem in tunica,illi verò ſur-
ſum diffuſi. Lethales autẽ ſunt ex ipſis,quicunq; intro rupti
fuerint.ex reliquis autem ſuppurationibus,quæ quidẽ foras
rumpuntur,optimũ eſt vt in breuiſsimã & acutiſsimam mo
C lem colligantur:quæ verò intro,vt neq; mole,neque dolore,
neq; colore,foris ſe manifeſtas faciãt. Contrariũ autẽ peſsi-
mum eſt. Quædã verò ex his propter puris craſsitudinẽ,nul-
lam de ſe ſignificationẽ præbent. Porrò recentes in præcor-
diis tumores,ſi nõ cum inflammatione fuerint,& dolores ab
ipſis ſoluit murmur in præcordio obortũ,& maximè quidẽ
ſi pertranſierit per vrinas, & alui egeſtiones. Sin minus ſi
etiam ipſum pertranſierit. Prodeſt autẽ & ſi ſubdeſcenderit
ad infernos locos. Pulſus in præcordio cum tumultu,mẽtis
emotorius eſt,& magis ſi oculi frequẽter moueantur. Oris
ventriculi dolor,& pulſus præcordiorum,febre perfrigerata
malum,tum aliàs,tum ſi inſuper exudarint. Dolores ad præ-
cordium irruentes,tũ aliàs mali ſunt,tum ſi alues humectẽt.
Peiores autẽ ſunt,ſi breui fiant.& tumores circa aurẽ ex his

emergẽtes,maligni ſunt,& aliæ ſuppurationes. Oris vẽtri- D
culi dolores cũ tormine vẽtris animalcula erũpere faciunt.

Oris ventriculi dolor ſeniorẽ frequenter impetens, mor-
tem repentinã ſignificat. Quibus præcordia eleuantur,aluo
ſuppreſſa,malũ eſt, maximè autẽ in morbis tabidis,longis.
& quibus alui humectantur,in præcordio inflãmatio ſuppu-
ratoria eſt, quibus ante mortem nigra per aluum ſubeunt.

Præcordiorũ diſtẽtio cum ſopore anxioſo,in caput dolen-
te abſceſſus circa aurem attollit. Poſt præcordiorũ tumo-
rem,bilioſis ſpiritus magnus & febris acuta, abſceſſus circa
aurẽ attollit. In dolore præcordiorũ ſubmurmuranti,lum-
borum dolor ſuperaccedẽs in febribus, vẽtres vt plurimùm E
humectat, ſi non flatus eruperit, aut vrinæ copia prodierit.

Ex præcordio diutinè afflicto,& aluo graueolenti,abſceſ-
ſus circa aurem,occidit. Quibus à præcordiorũ doloribus,
aluus paulatim ſubuiſcoſa egerens,pauca ſtercoracea effun-
dit.num etiam ſanguinẽ effundit? Quibus derepente dum
ſine febre ſunt,præcordij & oris vẽtriculi dolor,& circa cru-
ra,ac infernas partes,& aluus in tumorem eleuata eſt: ſoluit
venæ ſectio,& alui fluxio. His febrire nociuum eſt. Longæ
enim & vehemẽtes febres fiunt,& tuſſes,& ſpiritus & ſingul
tus fiunt. His autem ad ſolutionem tendẽtibus, dolor fortis
coxarũ,aut crurum, aut puris ſputum,aut oculorum priua-
tio ſuccedit. Quibus dolores præcordiorum, oris ventricu-
li,hepatis,partium circa vmbilicum,hi ſanguine per aluum F
egeſto,ſeruantur:non autẽ egeſto, moriuntur. Quibus præ-
cordia non mollia,facies ſana,non liberãtur citra multi ſan
guinis ex naribus fluxum,aut conuulſionẽ, aut coxendicum
dolorẽ. Dolores ad præcordia in febre voce intercepta, ſine
ſudore ſoluti,malum eſt.His ad coxendices dolores fiunt.

Iuxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones
inducunt. Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolo-
res in febre ad præcordia exilientes,ſine ſudore ſoluti, mali-
gni ſunt. His ad coxendices dolores fiunt,& ipſis vnà cum fe-
bre ardente,aluus deorſum erumpẽs, pernicioſum eſt. Do-
lores circa vmbilicum palpitatorij, habẽt quidẽ & aliquid
mentis emotorium, verùm circa iudicationem pituita his
aceruatim copioſo cum dolore penetrat. Poſt aluum ſupreſ-
ſam,præcordia ſubleuata in tumorem,mala ſunt, maximè
tabeſcen

A tabeſcentibus iam diu,& quibus alui humectantur. Anxie-
tatem in præcordio ſentientibus,tumores circa aurẽ obor-
ti,ipſos occidunt. Duricies circa ventrem cum dolore,in fe-
brientibus cum horrore,cibum auerſantibus,ſi aluo inſuper
parum humectata,purgationem non faciant,ad ſuppuratio-
nem peruenient. Dolor ſupra vmbilicum,& lumborũ do-
lor,ſi medicamentis nõ ſoluantur,in hydropem ſiccum deſi-
nunt. Dolores ex lumbis diuturniores,qui febre tertianæ
generis modo exacerbantur,grumoſum ſanguinem egerere
faciunt. Dolores in lumbis ſanguinis fluxionem inducunt.

Ex lumborum dolore ſanguinis fluxiones largæ fiunt.

Quibus ex lumborum dolore,recurſus ad caput,& manus
B torpidæ,& oris ventriculi dolores & aurium ſonitus,his ſan
guis largè profluet. Sed & alui his deorſum erumpunt,&
mens turbata eſt vt plurimùm. Ex dorſi dolore ægritudi-
nis principia difficilia ſunt. In lumborum dolore pertina-
ci,& ampliore alui ſubductione,à veratro vomere ſpumoſa
multa prodeſt. Spinæ diſtortionẽ ac ſpirandi difficultatem,
ſanguinis fluxio ſoluit. In lumbis dolentibus oris ventri-
culi dolores inſuper accedentes, ſigna ſanguinis fluxionis
ſunt,etiã prægreſſæ. Affectiones ex lumbis ad collum & ca-
put tranſeuntes leuis ſiderationis modo reſoluẽtes,conuulſo
riæ,mentis emotoriæ ſunt. Num tales etiã ſoluuntur cõuul-
ſionibus? Aut talium alui ægrotãt per eadẽ prodeuntia? Ex
lumborum doloris recurſu,oculorũ diſtortio,malum. Do-
C lor in pectus firmatus torpore,malus in febre eſt. Hi repen-
tè pereunt. Ex lumborum dolore recurſiones ad os ventri-
culi febriculoſæ,horrorem inducentes:Sic affecti reuomen-
tes tenuia aquoſa,mente moti,voce deſtituti,nigrorum vo-
mitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos,& tenue in-
teſtinum dolores,& ad præcordia dolores,ſi ægri cibos auer-
ſentur vnà cum febre,his dolor intentus ad caput progreſ-
ſus,repentè ipſos occidit conuulſorio modo. Quibus lum-
borum dolor eſt,hi male habent. Num his tremores fiunt,
& circuli rubicundi in tibiis in rigore? Num lumbos dolen-
tibus,cibos faſtidientibus,non vomentibus,modicè feroci-
ter mente motis,ſpes eſt nigra proditura eſſe? Lumborum
dolor in vẽtriculi os dolente,cum exſcreatione violenta,ha-
bet quid conuulſorium. Rigor vnà cum iudicatione ali-

quatenus horrendus eſt. Lumborum dolor ſine cauſa ma- D
nifeſta ſæpe impetens,maligni morbi ſignum eſt. Lumbo-
rum dolor cum ſopore anxioſo,malus eſt. Lumborum di-
ſtentio ex muliebriũ menſium multitudine, ad ſuppuratio-
nem tendit.& variè prodeuntes viſcoſi,graucolentes,ſtran-
gulatorij menſes ex prædictis, ad ſuppurationem tendunt.
Arbitror autem tales etiã aliquantũ delyrare. Quibus lum-
borum dolor,& lateris,ſine cauſa manifeſta, hi regiũ mor-
bum incurrunt. Perfrigerationes ex ſanguinis eruptioni-
bus in diebus iudicatoriis vehementes,peſsimæ ſunt. Vice
verſa ſanguinem erumpere,malum eſt.velut in ſplene ma-
gno ex dextris.& circa præcordia eodem modo ſe res habet.
Vulnera ſanguinem fundentia;inſuper rigentia,maligna. E
Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ
quinta die ſanguinem largè fundunt,ſexta inſuper rigue-
runt,ſeptima perfrigeratæ fuerunt,& repentè recalefactæ,
iu his alui malè afficiuntur.Poſt ſanguinis eruptionẽ,nigro-
rum per aluum egeſtio.mala. Mala autem ſunt & rubicun-
da valde & æruginoſa. Quarta die tales fiunt ſanguinis eru
ptiones. Soporoſi ex talibus conuulſi moriuntur.nigris præ-
greſsis,& ventre tumefacto. Poſt ſanguinis eruptiones,&
nigrorum egeſtiones,in acuto ſurditas,malũ.Sanguinis ege-
ſtio his pernicioſa.Surditas autem ſoluit. Quibus ſangui-
nis eruptiones plures,his temporis progreſſu alui male affi-
ciuntur,ſi nõ vrina concocta prodierit. Num & aquoſa vri- F
na tale quid ſignificat? Quibus ex ſanguinis eruptione lar-
ga frequenti,multa fit alui cũ nigris egeſtio,ea autẽ ſuppreſ-
ſa,ſanguinis fluxiones: hi aluum dolent.vnà verò cum qui-
buſdam flatibus,facilè tolerãt.Num tales multis frigidis ſu-
doribus exudant? Conturbata in his vrina, mala non eſt:
neq; id quod geniture ſimile in ipſa reſidet,verùm plerunq;
hi aquoſa mingunt. Quibus de naribus in ſurditate ac tor-
pore pauca deſtillant,habent quid difficultatis. Vomitus
his conducit,& alui perturbatio. Magnæ in principiis ſan-
guinis eruptiones,circa refectionem aluos humectant. Flu-
xiones ex naribus largæ per vim ſuppreſſæ,quandoque con-
uulſionem prouocant. Venæ ſectio ſoluit. Vndecima die
fientes ſanguinis ſtillationes,difficiles ſunt,tum aliàs,tum ſi
bis ſuperſtillauerint,& ruſus ſtillauerint. In ſanguinis flu-

A xione multa,aut ſingultus,aut conuulſio, mala eſt. In his
qui decolores vſq; ad ſeptem annos vires recolligunt & ſpi-
ritus in viis aceruatus,& terræ cõcupiſcentia,ſanguinis cor-
ruptionẽ ac exolutionẽ ſignificat. In morbis longis paruæ
comparentes ſanguinis fluxiones,pernicioſæ ſunt. Vertigi-
nes ab initio ſanguinis nariũ fluxio ſoluit. Ex naribus erum-
pente ſanguine,cũ exiguis ſudoribus perfrigeſcentia,mali-
gna ſunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida,
mala eſt. Qui aluo ſuppreſſa ſanguinem effundunt,& vnà
cum ſanguinis effuſione inſuper rigent,his aluum velut ex
inteſtinorum leuore lubricã hæc faciunt,itémque duram,&
aſcaridas,aut ambo. Sanguinis fluxiones ſtatis temporibus
B fientes, ſiticuloſæ,ſi ſanguinem non effuderint, comitialis
morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parũ apparente,
vertigines obortæ,paruam ac modicam ſiderationẽ ſignifi-
cant,ſoluit venæ ſectio.& quicquid hoc modo apparuerit,
mali aliquid ſignificat. Palpitantes per totum.num etiam
voce intercepta moriuntur? Tremores conuulſorij fientes
in ſudoribus reuerti ſolent. Iudicatio his fit,vbi ſuperrigue-
rint. Superrigent autẽ hi ardore circa ventrem prouocati.
Somnus multus in his conuulſorius,& ad frontẽ grauitates,
& mictio difficilis. Conuulſiones antea nõ cognitæ in ſtran
gulatis ab vtero,faciles ſunt. Conuulſoria ſine ſudore ſpu-
ta defluentia in febriente, leuia ſunt, His inſuper alui ali-
quantum humectãtur.fortaſsis autẽ & ad articulos aliquid
C abſcedet. Quibus conuulſis oculi intente relucent,neque
apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotant. Quæ conuulſorio
modo exacerbantur,cũ ſtuporis detentione,abſceſſus iuxta
aurem excitant. Tremulis,anxioſis,parui iuxta aurẽ tumo-
res conuulſionẽ ſignificant, aluo male affecta. Conuulſio-
nes & tetanicas diſtentiones febris accedẽs ſoluit. Conuul-
ſio ex vulnere lethalis eſt. Conuulſio in febre fiens,perni-
cioſa eſt. Minimè verò pueris. Seniores ſeptem annis in
febre non corripiuntur conuulſione.Sin minus,pernicioſum
eſt. Conuulſionem ſoluit febris ſuperueniens acuta, quæ
prius non fuit.Si verò fuit prius,iam exacerbata. Prodeſt &
vrinæ tranſitus vitri ſpeciem referens,copioſus,& alui flu-
xus,& ſomni. At repentinas conuulſiones ſoluit febris,alui
fluxus. In conuulſionibus vocis interceptio diu durans,ma-

la eſt:parua autem,aut linguæ ſiderationem,aut brachij,aut D
dextrarum partium ſignificat. Soluitur autẽ vrinis multis
aceruatis derepentè prodeuntibus.Sudores autem paulatim
fientes proſunt,Aceruati verò,itémque ſanguinis detractio-
nes aceruatæ lædunt. In diſtentionibus & ante & retro
fientibus,& intergum ſolũ contingẽtibus,ſi maxillæ ſoluan-
tur lethale eſt.Lethale eſt etiam ſudare in diſtẽtione in dor-
ſum fiente,& corpus diſſolui,& in eadẽ affectione reuomere
per nares,aut clamare,aut nugari,ſi ab initio vox intercepta
fuit. In poſteram enim diem mortem ſignificat.Febriles in
dorſum diſtentiones,vrinæ genituræ ſimiles ſoluunt. An-
ginæ quæ neque in collo,neque in faucibus,quicquam con-
ſpicuum faciunt,verùm ſuffocationem vehementem ac ſpi- E
randi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt.
Quæ verò tumores & ruborem in collo accipiunt,in cæteris
quidem cõſimiles ſunt,verùm diuturniores. Quibuſcunque
verò & fauces,& ceruix,& pectus,ſimul rubuerint,diutur-
niores ſunt,& ex ipſis maximè ſeruantur,ſi non recurrerint
rubores. Si verò diſsipentur,neque tuberculo foras conuerſo
ac collecto,neque pure leniter ac ſine dolore exſcreato,ne-
que in diebus iudicatoriis,pernicioſæ ſunt.Num etiam ſup-
purati fiunt? Securiſsimum autem eſt ruborem & abſceſſus
quàm maximè foras verti. Eryſipelas verò foris quidem ac-
cedere,commodum eſt,intro autem conuerti,lethale. Con-
uertitur autem intro,quum diſparente rubore pectus graua-
tur,& difficilem ſpirationem habet.Quibus verò anginæ ad F
pulmonem vertuntur,partim in ſeptẽ diebus pereunt,par-
tim euadentes ſuppurati fiunt,ſi non eductio pituitoſa ſur-
ſum ipſis fiat. Quibus per pulſationis venarum vehemen-
tiam,ſtercus derepentè per aluum ſecedit,lethale eſt. In an-
ginis ſputa gracilium ſubarida malum. Anginoſi in linguis
tumores,circa ſigna diſparentes,pernicioſi:& dolores diſpa-
rentes citra manifeſtam cauſam,pernicioſi ſunt. In angi-
nis qui non breui concocta exſpuunt,pernicioſe habent. In
angina dolores ad caput,citra notas,cum febre,pernicioſi.
In angina dolores ad crura, citra notas,cum febre,perni-
cioſi. Ex anginis citra indicationem præcordij dolor, cum
impotentia ac torpore fiens,occidit occultè, etiamſi valde
manſuetè ſe habere putent. Ex anginoſis citra notas atte-
nuatis,

A nuatis,dolor ad pectus & ad aluum progreſſus concitatus,
pus egerere facit,aliàs autem eius qui exoluitur tale eſt. In
anginis omnia pernicioſa ſunt,quæ non manifeſtũ dolorem
faciunt.Sed & ad crura dolores diuturni procedunt,& diffi-
culter ſuppurantur. Ex angina ſputa viſcoſa,craſſa,valde
alba,quæ violẽter educuntur,mala ſunt. Et omnis eiuſmo-
di maturatio,mala. Purgatio multa deorſum,tales leuis ſi-
derationis modo perimit. Ex angina,ſubarida frequentia
ſputa,cum tuſsi,lateris dolorẽ inducentia,pernicioſa:itémq;
ea quæ inter potandũ per tuſsim ſubemergunt:& deglutitio
violenta,mala. Pleuritici quibus in principio ſputationes
penitus purulentæ ſunt,tertia die moriuntur,aut quinta. Si
B verò has effugerint, non multo melius habentes, ſeptima,
aut nona,aut vndecima ſuppurari incipiunt. Quibus ſupra
autem rubor,& ſimiliter veluti pleuritici caleſcunt,& aluus
bilioſis ac graueolẽtibus exturbatur,hi vigeſima ac quadra-
geſima die periclitantur. Vbi verò has effugerint,ſeruantur.
Pleuritides ſiccæ ac ſine ſputo difficilimæ ſunt. Horrẽdæ
quoq; hæ in quibus dolores ſupernè ſunt. Pleuritides ſine
cõuulſionibus, grauiores ſunt his quæ cũ cõuulſionibus fiũt.
Quibus pleuriticis in principio lingua bilioſa fit,hi ſepti-
ma die iudicantur. Quibus autem tertia aut quarta die, cir-
ca nonam. Bulla ſubliuida fiente in lingua, in principio,
qualis eſt ferri tincti in oleum, difficilior ſolutio contingit,
& iudicatio quidem ad decimumquartũ diem peruenit,ſan-
C guinem autem plerunque ſpuunt. Sputum in pleuriticis
tertia die maturari ac exſpui incipiens, citiores ſolutiones
facit:verùm poſterius, tardiores. In doloribus pleuritico-
rum commodum eſt aluum molliri,ſputa colorari,ſtrepitus
in pectore non fieri,vrinam bene procedere.His autem con-
traria,difficilia ſunt: itémque ſputũ dulce fieri. Bilioſæ ſi-
mul & ſanguineæ pleuritides, plerũque nona aut vndecima
die iudicantur,& maximè ſanantur.Quibus autem pleuriti-
cis in principio quidem dolores molles ſunt,quinta verò aut
ſexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimã perueniunt,
& non valde ſeruantur.periclitãtur autem maximè ſeptima
die ac duodecima. Vbi verò bis ſeptem dies effugerint, ſer-
uantur. Quibus pleuriticis ſtrepitus ſputi multus in pectore
eſt,& facies triſtis, & oculus morbi regij colore infectus, ac
caligi

caliginoſus,hi pereunt. Qui ex pleuritide ſuppurati fiunt, D
in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in o-
mnibus pleuriticis ac peripneumonicis facilè ac cito expui
conuenit,& flauum ſputo ammixtum eſſe. Quod vero longè
poſt dolorem educitur flauum,aut non mixtum, & multam
tuſsim inducens,malum eſt. Prauum autem penitus eſt fla-
uum meracum,& viſcoſum,& album,& rotundũ,& cum vi-
rore pallidum valde, & ſpumoſum, & liuidum, & æruginо-
ſum. Peius autem aliquanto eſt id quod ita meracum eſt, vt
nigrũ appareat. At ſanguine non multo permixtum flauum,
in principio quidem ſalutare eſt, ſeptima verò die, aut po
ſterius,minus tutum. Sanguineum verò valde,aut liuidum.
ſtatim in principio periculoſum eſt. Praua ſunt etiam ſputa, E
ſpumoſa,& flaua,& nigra,& æruginoſa ac viſcoſa,& quæcũ-
que cito colorantur. At mucoſa ac fuliginoſa, & cito coloran
tur,& ſecuriora ſunt. Quæ verò intra quintum diem ad co-
ctionem colorantur,meliora ſunt. Omne porrò ſputum non
ſoluens dolorem,malum eſt:ſoluens autem,bonum. Quicun
que verò cum bilioſo purulentum educunt, aut ſeorſim, aut
permixtum,plerunque decimaquarta die moriuntur, ſi non
mali aut boni quippiam ex præſcriptis ſuperueniat. Sin mi-
nus,pro ratione,maximè autem his quibus eiuſmodi pus ſe-
ptima die incipit. Bonũ verò eſt & in his & in omnibus cir-
ca pulmonẽ morbis, facilè ferre morbũ, à dolore liberatum
eſſe,ſputũ facilè educere,bene ſpirare,& ſine ſiti eſſe, & totũ
corpus æqualiter caleſcere,ac molle eſſe. Et ad hæc ſomnos, F
ſudores,vrinas,alui egeſtiones,bonas eſſe. Mala autẽ ſunt his
cõtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc ſputum acceſ-
ſerint,ſeruari homo poterit. Si verò partim affuerint,partim
non,non vltra decimũquartũ vita producta peribit. Quòd ſi
contraria ſigna accedant,citius etiam. Quicunq; verò dolo-
res in his locis non ſedantur, neque ad exſpuitiones, neque
ad venarum ſectiones,ac victus rationes,ſuppurantur. Qui-
buſcunque autem ex peripneumonia abſceſſus circa aurem,
aut ad infernas partes fiunt,& ſuppurantur ac fiſtulantur, hi
ſuperſtites euadunt. Fiunt autem his quibus & febris,& do-
lor affuerit,& ſputum pro ratione non proderit,neque bilio-
ſæ alui egeſtiones, ſolutúque faciles ac meracæ fiunt, neque
vrina craſſa valde,& multam ſubſidẽtiam habens:& alia ſa-
lutaria

A lutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidẽ partes,his
quibus circa præcordia inflãmatio fit:ad ſupernas verò, qui-
bus præcordiũ molle & doloris exors fuerit, & vbi per tem-
pus aliquod difficulter ſpirauerint,ac citra manifeſtam cau-
ſam ceſſauerint. At abſceſſus ad crura in periculoſis inflam-
mationibus pulmonis, omnes quidẽ commodi ſunt: optimi
autem,ſputo purulento pro flauo fiente. Non procedente ve-
rò ſputo ſecundum rationem, neque vrina bonam ſubſiden-
tiam habente,periculum eſt claudum fore hominẽ, aut mul
tum moleſtiarum exhibitura res eſt. Si verò recurrerint ab-
ſceſſus,febre conſequente,& ſputo non procedente, periculũ
eſt ne moriatur ac deliret. Quicũque verò peripneumonici
B nõ purgati ſunt iudicatoriis diebus: ſed mẽte moti quatuor-
decim dies effugerunt, eos periculum eſt ſuppuratos fieri,

Peripneumoniæ ex pleuritide trãſmutatæ,ſecuriores ſunt
his quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata ac denſa citiùs
à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereũt quàm inex-
ercitata. Grauedines & ſternutationes in morbis circa pul-
monẽ,& anteceſsiſſe,& ſuccedere,malũ eſt. Reliquis autem
ſternutatio non incommoda eſt. Peripneumonicis quibus
lingua tota alba ac aſpera fit,ambæ pulmonis partes inflam
matæ ſunt, Quibus verò dimidiũ,vna iuxta quam apparet,
Et quibus ad vnam clauiculam dolor fit,his ſuperna pulmo-
nis ala vna ægrotat. Quibus autem ad ambas clauiculas do-
lor fit, ambæ ſupernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus iuxta
C mediam coſtam,media. Quibus ad diſcriminationem,infer
na. At totam vnam partẽ dolentibus, omnia iuxta hanc par-
tem dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ,vtrinque ap
pendentes pulmonis partes,valde inflãmatæ ſunt,vt ad latus
aſsideant.hac corporis parte reſoluuntur,& liuores foris cir-
ca coſtam habent. Hos autẽ veteres ictos, ſiue ſyderatos vo-
cabant. Si verò non valde inflammatæ ſunt,vt nõ aſsideant:
dolor quidem fit per totum:non tamen reſoluuntur,neq; li-
uores habent. Quibus verò totus pulmo inflammatus fue-
rit,vnà cum corde,vt ad latus allabatur, hi toti reſoluuntur,
& iacet æger frigidus,ſenſus exors. Moritúrque ſecunda aut
tertia die. Si verò etiam ſine corde contigerit,minus diu vi-
uunt. Quidam autẽ etiã ſeruantur. Qui ſuppurati fiunt,ma-
ximè ex pleuritide ac peripneumonia, eos colores comitan-
tur,

tur,interdiu tenues,noctu vehementiores,& nihil memora- D.
tu diguum ſpuunt, & circa collum ac clauiculam ſudant, &
oculi caui fiunt,maxillæ verò rubent. digiti ſummi deterius
caleſcunt ac aſperãtur. Vngues curuantur, ac perfrigerãtur,
& circa pedes tumores habẽt,& circa corpus puſtulas, & ab-
ſtinent à cibis.Diuturnæ igitur ſuppurationes,ſigna hæc ha-
bent.Quæ verò breui rumpuntur,ex notis ad eas conſequen
tibus cognoſcere oportet,& ex doloribus in principio.Simul
autẽ & ſi aliquaudo difficiliùs ſpirauerit homo.Rumpuntur
autẽ plurimæ ſuppurationes, partim vigeſima die, partim
quadrageſima, partim ſexageſima. Quibus igitur dolor in
principio incumbit intentus,& ſpirandi difficultas, & tuſsis E
cum ſputatione,ad vigeſimũ diem aut citiùs,eruptionem ex-
pecta.Quibus autem leuiora hæc ſunt,iuxta ratiouẽ:Suppu-
tare autem oportet tempus,à quo primùm doluit,aut graua
tus fuit,aut febriit,aut ſi quando rigor corripuit. Neceſſe eſt
autem præcedere & dolorem, & ſpirandi difficultatẽ,& ſpu-
tationem,ante ruptiouẽ. Quibus igitur & febris ſtatim poſt
ruptionem decedit,& cibum appetunt,& pus facilè educitur
album,inodorũ,leue,eiuſdem coloris, & à pituita liberũ, &
aluus parua cõpacta egerit,plerunque breui ſeruãtur.Quos
verò & febres ſequuntur,& ſitis,& cibi faſtidium,& pus liui-
dum,aut cum virore pallidũ,aut pituitoſum,aut ſpnmoſum,
& aluus inſuper liquida fit,moriuntur. At quibus aliqua ex
prædictis acceſſerint,aliqua non, horum aliqui pereunt, ali- F
qui multò tempore ſeruantur. Qui ſuppurati futuri ſunt,
primùm ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius. Quibus in
pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta
poſt ruptionem.Has verò tranſgredientes plerunque tabidi
fiunt. In lateris dolore,ſtillatio ſanguiuis de naribus, ma-
la eſt. Quos ſuppuratos mitius habentes, ſputorum gra-
ueolentiæ ſequuntur, eos recidiua occidit. Qui ex pleuri-
ticis exſpuunt purulenta,ſubſidiaria, rotunda: aut purulen-
ta ſubcruenta progreſſo tempore,perniciosè habent. Perni-
ciosè item qui nigra fuliginoſa ſpuũt:aut quibus velut à vi-
no nigro ſputa fiunt. Quicunque ſanguinem ſpumoſum
ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt,
& multi pereunt. Quibus dum concutiuntur pus cœno-
ſum & graueolens prodit, plerunque pereunt. Quibus à
pure

A pure ſpecillum coloratur,velut ab igne, plerunque pereunt.
Cum lateris dolore,non tamen pleuritico, & turbulentis
teuuibus lenibus, hi phrenetici euadunt. In morbis pulmo
nis valde rubicundæ ſanguinis ſtillæ,malæ ſunt. Cum rau-
cedine,ſputa viſcoſa,ſalſuginoſa, mala. Si verò etiam quid
attollatur iuxta pectus,in his malum eſt. Dolores ad collum
his attenuatis pernicioſi. Raucedo cum tuſsi, & aluo liqui-
da,pus educit. Quibus in peripneumonia vrinæ craſſæ in
principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale
eſt. Qui in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educunt,
horrẽda res eſt. Rubores in pectoribus ſublati,talibus per-
nicioſi ſunt. Lateris dolor in ſputo bilioſo præter rationem
B euaneſcens,mentem emouet. Febres intermittentes ob ſup-
purationem, pleræque ſudorificæ ſunt. Suppuratis ſurditas
oborta,cruentam egeſtionem ſignificat. His ad finem nigra
prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna,puris eductio-
nem fore ſignificat. Horrore affecti frequenter ad ſuppura-
tionem deueniũt. Sed & febris tales ad ſuppurationem per-
ducit.Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequũtur,oris ven-
triculi dolore ac ſudore aliquantulum vexantur. Facie flo-
res habente, & aluo liquidiore, ſuppurationes circa pulmo-
nem habent. Erectæ ceruicis ſpirationes facit hydrops ſic-
cus. Conuulſioues omnes quidem moleſtæ ſunt,& dolores
in principio intentos inducunt:& poſtea quoq; aliquos com-
monefaciunt. Verùm difficilimæ ſunt circa thoracem, &
C maximè periculoſæ. Quibus eſt vomitus ſanguinis, fe-
bris multa, & dolor circa mammam,thoracem, & dorſum:
quibus hæc omnia fiunt,breui moriuntur. Quibus autem
nou omnia, neque valde tardius. Inflammati autem ſunt
diebus quatuordecim ad ſummum. Sanguinem ſpuenti-
bus confert, vt ſint ſine febre,& tuſsiant, ac doleant leuiter,
& vt ſputum tenue fiat ad dies bis ſeptem. Febrire verò
& tuſsire, ac dolere pertinaciter, & ſanguinem recentem
ſemper ſpuere, incommodum eſt. Quibus latus ſubleua-
tum in tumorem ac calidus eſt,& inclinatis in alterum,gra-
uitas aliqua impendere videtur, his pus ex vna parte eſt.

Suppuratis pulmonem per aluum pus ſecedere, lethale
eſt. Quicunque vulnerati in thoracem, externa vulne-
ris parte ſanati ſunt,interna non, periclitantur ne ſuppurati
fiant.

fiant. Quibus autem debilis inducta eſt intus cicatrix, facilè D
refringitur. Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores
magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus ſuppuratis
dum cõcutiuntur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus pu-
ris habẽt hi, quàm quibus paucis, ſi difficilius ſpirent & me-
liorem colorem habeant. Quibus autem ſtrepitus quidem
nullus fit, verùm difficultas ſpirandi fortis, & vngues liuidi,
hi pleni ſunt pure, & perniciosè habent. Qui ſpumoſum
ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſuerſum non
exiſtente, de pulmone vomunt. Ex quibus quidem magna in
ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſan-
tur. Quibus verò minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. E
Quibus tabidis ſputum in igne grauem nidorem olet, &
capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare
expuentibus, pus ad fundum ſidit breui pereunt. Sit autem
mare in æneo vaſe. Quibus tabidis capilli ex capite deflu-
unt, à profluuio alui moriuntur. Et quibus tabidis alui pro-
fluuia accedunt, moriuntur. In tabeſcentibus ſputa ſup-
preſſa, mentem ad nugas garriendas emouent. His ſpes eſt
hæmorrhoidem apparere poſſe. Tabes periculoſiſſimæ ſunt,
à ruptione venarum craſſarũ, & à defluxu de capite. Aetates
periculoſiſſimæ ſunt ad tabem, ab anno decimooctauo, vſq;
ad trigeſimumquintũ. Pruriginoſa corpora poſt aluum ſup-
preſſam, in tabidis mala ſunt. In habitibus tabeſcentibus
cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes comparentes, ma- F
læ ſunt. In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala
ſunt, in tabidis autem peſſima. Ex his qui diutina tabe perni
ciosè conſumpti ſunt, aliqui ante finem rigore apprehendun
tur. Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus
tabem ſignificant. Difficulter ſpirantes ex putredine, mul
ta cruda educentes in tabe, perniciosè habent. Quibus he-
paticis multum eſt ſputum cruẽtum, ſiue ſubputridum, ſiue
bilioſum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. In hepatico
colliquatio cum raucedine, malum, tum aliàs, tum ſi aliquan
tum tuſsiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſopo-
roſi, rigorẽ habentes, & aluum turbatam, tenues, cibum auer
ſantes, multum exſudantes, purulenta per aluum egerunt.
Hepar derepentè circumcirca dolentibus, febris accedens
dolorem ſoluit. Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcor-

A dium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt, & moriuntur.
Quibus hepar vſtis, velut amurca prodit, lethale eſt. Hy-
dropes ex morbis acutis doloroſi fiũt, ac pernicioſi. Incipiũt
autem pleriq; à laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepa-
te. His igitur quibus à laterum mollitudine initium ſumũt,
pedes tument, & alui profluuia diuturna ſequuntur, aluũ nõ
molliẽtia, neque dolores ex lumbis & laterum mollitudine
ſoluentia. Quibus verò ab hepate, tuſsis adhuc promptè ob-
oritur, & pedes tument, & aluus dura egerit, eâq; ad neceſsi-
tem coacta, & tumores circa ipſam fiũt, partim in dextra, par
tim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, vri-
B næ ſtillicidia mala. Malæ etiam vrinæ paruas ſubſidẽtias ha
bentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes
pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna praua ſunt, & aluos hume-
ctant. In bilioſis aluus turbata, egerens parua genituræ ſi-
milia, mucoſa, & dolorẽ circa pubem inducẽtia, & vrinæ nõ
facilè ſolubiles prodeuntes, ex talibus in hydropem deſinũt.
Hydropico febrienti, vrina parua, & turbata, pernicioſa
eſt. in aqua inter cutem incipiente, alui profluuiũ aquoſum
fiens, citra cruditatem, morbum ſoluit. In hydrope ſicco
ſui ſignificationem præmittente, tormina circa inteſtinum
tenue inſidentia, mala ſunt. Et hydropicis comitiales per-
nicioſi. Hydrops qui ad curationem remiſit recurrens, de-
ſperatus eſt. Hydropicis circa venas aqua, in aluum prola-
pſa, ſolutio fit. Diſenteria intempeſtiuè ſuppreſſa, abſceſ-
C ſum in coſtis, aut viſceribus, aut in articulis facit. Nũ igitur
bilioſos abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut viſce-
ribus fit? Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, ma-
lus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta, humor ad purulentiam
deuenit, his id quod ſuperſtat, valde album ac multum erit.
Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alui, in
flammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timo-
rem inducunt. Dyſenteria non longa ſplenicis commoda
eſt, longa verò mala, deſinente enim ſi hydropes, aut inteſti-
norum leuitates fiunt, lethale eſt. In inteſtinorum leuitati-
bus, cum animalculis, dolores tormine ſoluti, partes circa ar
ticulos tumefaciunt, ex talibus ſquamulæ rubicũdæ puſtulo
ſæ: hi vbi exudarunt velut flagris cæſi rubefiunt. Qui in lon-
gis inteſtinorum leuitatibus, vnà cum animalculis, tormi-

na patiũtur,& doloribus afficiuntur,his ſolutis intumeſcũt. D
Inſuper rigere his malũ eſt. Inteſtinorũ leuitates cũ ſpiran-
di difficultate,& lateris pũctura,in tabẽ deſinũt. Voluuloſis
vomitus,& ſurditas,malũ. Veſicæ duræ & dolentes, omnino
quidem malæ ſunt,peſsimæ verò cum febre cõtinua. Nam
dolores ab ipſis veſicis,ad occidendũ ſufficiũt,& alui his non
valde egerunt. Soluit autem hos vrina purulenta prodiens,
albam ac leuem ſubſidentiam habens. His verò non ſolutis,
neque veſica molleſcente,in primis circuitibus,ægrum mo-
riturum eſſe timor eſt. Fit autem hoc maximè à ſeptem an-
nis:vſque ad decimumquintum. Calculoſi ita figurati , vt
lapis ad vrinarium meatum non illabatur , facilè mingunt.
Quibus tuberculum eſt circa veſicam,quod mingendi dif E
ficultatem inducit,ad omnis generis figuras vexantur:huius
autem ſolutio fit,pure erumpente. Quibus vrina clandeſti-
nè allabitur ad pudendum, exoluuntur deſperati. In vrinæ
ſtillicidio volunlus accedens,ſeptima die perimit , ſi non fe-
bre accedente vrina aceruatim prodeat. Torpores, & ſenſus
ſtupiditates , præter morem fientes , futuræ ſyderationis ſi-
gnum ſunt. Qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, fe-
bre quidem accedente citra rigorem ſanãtur:non autẽ acce-
dente,ſyderati fiunt dextra aut ſiniſtra parte. Syderatis ſi
hæmorrhoides accedant,vtile eſt:Si verò frigiditates & tor-
pores,malum. In ſyderatis ex ſpiritus ægra latione, ſudor
accedens,lethale. Rurſus autem in his ipſis ſi febris accedat,
ſolutio fit. Syderationes derepentè exolutorio modo fien- F
tes,inſuper temporis progreſſu accedente , pernicioſæ ſunt.

Quibus ex aliqua ægritudine,ad aquam inter cutem res
deuenit , his alui ſiccæ excrementa caprini ſtercoris pilulis
ſimilia egerunt,cum eliquidatione mucoſa,& vrina non bo-
na,& diſtentiones circa præcordia,& dolores ac tumores cir
ca vẽtrem,& dolores circa laterum mollitudinem, & iuxta
ſpinæ muſculos accidunt:febres item , & ſitis,& tuſſes ſiccæ
ſequuntur,& circa motus ſpirandi difficultas,& crurum gra
uitas,& à cibis abſtinent , & paucis ingeſtis explentur.

Hydropas leucophlegmatias appellatos,alui profluuium
ſedat. At triſtitiæ cum ſilentio,& hominum auerſiones,leni-
ter eo modo affectos occidunt. Qui ex timore cum per-
frigeratione mente mouẽtur,febres cum ſudoribus,& ſom-

A ni vocem aliquantum intercipientes , hæc ſoluunt. Ex inſa-
nia , ad raucedinem cum tuſsi,fit diſceſſus. In furioſis con-
uulſio accedens , diſsipationẽ facit. Mentis emotiones ta-
citurnæ,non quieſcentes , oculis circumſpicientes, ſpiritum
extra efferentes,pernicioſæ ſunt. Faciunt autem & leues ſy-
derationes diuturnas. Sed & ita affecti ad inſaniam deue-
niunt. Qui verò in ventris turbatione ita exacerbãtur,his
nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus ſanis hyeme
circa lumbos frigiditas , & grauitas ex leui cauſa , & aluus
ſuppreſſa,ſuperno ventriculo probè officium ſuum præſtan-
te,his coxendicum morbus , aut rhenũ dolor , aut vrinæ ſtil-
licidium fortaſsis contigerit. Quibus infernæ partes aſtri-
B guntur , pruritibus anteà fortibus obortis,his arenoſa vrina
fit,& ſupprimitur. Qui verò ex his pernicioſè habent , his
mens obtorpeſcit. Qui circa articulos rubicundas in ſuper-
ficie puſtulas habent,inſupérque rigorem, hi circã ventrem
& inguina rubefiunt , velut ex plagis doloroſis,& moriũtur.

Morbo regio affecti,non ita ſubtili ſenſu præditi , quibus
ſingultus ſunt,his alui erumpunt. Fortaſsis autẽ & ſuppreſ-
ſio fit,hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus,
in febribus tenuiter cõſiſtentes,citra notas,venæ ſectio læſe-
rit,ſiue cibum auerſetur æger,ſine præcordium ſublime ha-
buerit:& in perfrigeratione,nõ ſine febre torpidos , ſangui-
nis detractio lædit:& putantes ſe meliùs habere,hi moriun-
tur. Caput & pedes,& manus perfrigerari , aluo & lateri-
C bus calidis , malum eſt. Optimum autem eſt,totũ corpus ſi-
militer calidum ac molle eſſe, Conuerti autem conuenit fa-
cilè ægrotum,& in attollendo ſe leuem eſſe, At grauitas to-
tius corporis , & manuũ ac pedum,mala eſt. Si verò etiã ad
grauitatem liuidi fiãt digiti ac vngues , mors propinqua eſt.
Si verò penitus nigreſcãt,minus pernicioſi ſunt liuidis. Ve-
rùm etiam alia conſiderare oportet. Si enim facilè fert mor-
bum,& aliud quoddã ex bonis ſignis ſubindicat, morbus ad
abſceſſum vertitur , & partes corporis nigrefactæ decidunt.

Teſtes & pudenda reuulſa,malum ſignificant. Flatum ſi-
ne ſtrepitu ac crepitu prodire,optimũ eſt:Melius autẽ eſt &
cum ſtrepitu exire , quàm iſthic reuolui , etiamſi tali modo
progreſſus,dolorẽ & deſipientiã ſignificet:ſi non volens ho-
mo vltro flatum ita emittat. Vlcus liuidum & ſiccum,aut

cum virore pallidum, lethale est. Decubitus optimus est, D
velut quis sanus solitus fuit. At supinum iacere, cruribus ex-
tentis, bonum nõ est. Si verò etiam delabatur pronus ad pe-
des, deterius est. Lethale autem est & hiare, & dormire sem-
per, & crura supinè iacentis valde incuruata esse ac compli
cata. In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus,
delyrium significat, & dolores circa ventrem. At pedes nu-
dos habere & manus, si quis nõ vehemẽter calidus sit, & cru-
ra disiecta, malũ est. Anxietatem enim significat. Cæterũ ere
ctum sedere velle, malũ est in acutis, pessimũ autẽ peripneu-
monicis ac pleuriticis. Dormire verò oportet noctu, inter-
diu vigilare, Contrarium autẽ malũ est. Minimè verò lædi
æger poterit, si dormiat manè ad tertiam diei partẽ. Verùm E
posteà somni mali sunt. Pessimum autẽ est nõ dormire, neq;
die, neq; nocte: aut enim præ dolore & afflictione vigilarit,
aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tempora secantur, con-
uulsio ex cõtrariis sectioni partibus oboritur. Quibus cere-
brum cõcussum fuerit & doluerit, percussis, aut aliàs lapsis,
hi statim voce priuantur, & neq; vident, neq; audiunt, & ple-
runq; moriuntur. Quibus cerebrum vulneratur, febris ple-
runq; ac bilis vomitus accedit, & corporis syderatio, atq; ta-
les perniciosè habent. Ex ruptis capitis ossibus, difficillima
cognitu sunt ea, quæ circa suturas rũpuntur. Rumpuntur au
tem maximè à grauibus ac rotundis telis, & ex his quæ ex
subcontrario afferuntur, & nõ ex plano loco. At verò de qui- F
bus ambiguum est, rupta ne sint an nõ, iudicare oportet, ex-
hibito ad manducandum in vtranque maxillam asphodeli
caule, aut ferula, ita vt animaduertere iubeas, an os aliquod
ipsi strepere videatur. Nam fracta strepere videntur, Pro-
gressu verò temporis, fracta partim septima, partim decima
quarta, partim etiam aliter significationem de se præbent.
Nam & carnis ab osse discessus fit, & os liuidum, & dolores
sanie effluente. Hæc autem ægre iam auxilium admittunt.

Quibus omentum excidit, necesse est putrefieri. Si in-
testinum quoddam ex gracilibus dissectum fuerit, non co-
alescit. Neruus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præpu-
tium, non coalescit. Quodcunque os in corpore rese-
ctum fuerit, aut cartilago, non augescit. Ex vulnere con-
uulsio accedens, mala est. Ex vulnere bilis vomitus acce-
dens

A dens malum, & maximè in capitis vulneribus. Nerui crassi
si vulnerantur, plerunque claudi fiunt, & si obliqui vulneran
tur præsertim, & si musculorum capita, maximè in femori-
bus. Moriuntur maximè ex vulneribus, si quis cerebrum sau
ciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum
transuersum, aut cor, aut vesicam, aut venã crassam. Moritur
autem etiam, si in arteriam & pulmonem valde magnæ pla
gæ fiant, ita vt pulmone percusso, paucior spiritus per os pro
cedat, quàm is est qui ex vulnere elabitur. Moriuntur autem
qui in intestina vulnerati sunt, siue ex tenuibus aliquod, siue
ex crassis vulneratum fuerit, si per transuersum fiat plaga,
& magna. Si verò parua & recta, quidam euadunt. Minimè
B verò moriuntur vulnerati in partibus corporis vbi hæc non
sunt, aut ab his quàm longissimè absunt. At verò visus obscu
ratur in vulneribus fientibus in supercilium, & paulo altius.
Prout autẽ vulnus recentius est, maximè vident, cicatrice ve
rò diutius tardante ac senescente, magis obscurari cõtingit.
Fistulæ difficilimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus
locis sunt, & cauæ sunt, & procedunt ac sanie manãt semper,
& carũcula in osculo ipsis inest. Curatu autẽ faciliores sunt,
quæ in mollibus & carnosis & non neruosis existunt. Mor-
bi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis,
podagra, nephritis, varix circa tibiam, fluxus sanguineus, cã-
cer non congenitus, vitiligo leuce dicta non à natura insita,
defluxus medullæ spinalis, hæmorrhois, voluulus chordasus
C appellatus non cognatus. Horum morborum nullũ ante pu-
bertatem fore expectandũ est. Verùm ab anno decimoquar
to, vsque ad quadragesimum secũdum, natura corporis mor
borum omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate, vsq; ad
annos sexagintatres, non fiunt strumæ, neque lapis in vesica,
nisi prius existat, neq; defluxus medullæ spinalis, neque ne-
phritis, nisi ex alia ætate comitẽtur, neq; hæmorrhoides, ne-
que fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi vsq; ad senectutẽ
absunt morbi. In mensibus muliebribus qui aquosi ante
partus prodeunt, mali sunt. Ora feruido aphthæ vlcere af-
fecta, vterum gestantibus, non sunt bona. Num & alui hume
ctantur? Dolores ex laterũ mollitudine, ad intestinum te-
nue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non
valde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu ac fœtus cor-

 ruptio

ruptione multa repente concitata,ſupprimuntur,difficilia D
ſunt. Rigor his infeſtus eſt,& alui turbatio,tum aliàs,tum ſi
præcordium doleant. Vterum geſtãtibus dolores capitis ſo-
poroſi,cum grauitate fientes ac conuulſione,plerunq; mali
ſunt. Quibus dolores pertinaces ex menſibus, circa ſuper-
nam partẽ,& inteſtinum tenue,aluos humectant,aliquãtum
cibos auerſantur. His circa iudicationẽ,delationes in ſomnũ
fiunt.& impotentes ex capitis dolore exſudant, ac perfrige-
rantur. Tales recidiuæ pleriſque fientes poſt remiſsionem,
cito occidunt. Spiritus qui cum ſuſpiriis extra feruntur,&
colliquatio præter rationẽ,in vterum geſtantibus abortum
facit. Dolor ventris poſt partum,in his purulenta purgat. E

Torpidæ,& præſertim in motibus, cum impotentia fra-
ctæ,circa iudicationem vexatæ,anxioſæ,multum exſudant.
Alui his humectæ,malum. Menſes non ſupprimi commo-
dum eſt,ex talibus comitiales morbi fiunt, vt arbitror,qui-
buſdam verò ventris ſubductiones diuturnæ, quibuſdã hæ-
morrhoides. Prægnantibus præcordij dolor,malum & alui
his ſubeuntes,malum.& inſuper rigere his malum. Dolor
ventris in talibus,minus malum,ſi limoſa purgentur. Quæ
ex talibus facilè pariunt,poſt partum vehemẽter moleſtan-
tur. Prægnantibus tabeſcentibus quibus rubor in facie fit,
ſtillationes de naribus fientes hunc auertunt. Quibus ex
partu prodeunt alba,his verò ſuppreſsis cũ febre ſurditas,&
dolor acutus ad latus fit,mente mouentur, & pernicioſe ha- F
bent. In geſtãtibus vterum ſalſuginoſa,ſignificant poſt par-
tum moleſtias ex albis mordacibus. Tales purgationes in-
durant.ſingultus in his malum. Ad pedes & ad lumbos di-
ſtentiones ex mẽſibus,ſuppurationem inducunt,itémque ea
quæ de aluo viſcoſa graueolẽtia cũ dolore prodeunt. Stran-
gulationes quoq; ex præſcriptis ſuppurationẽ faciunt. Vte-
rinæ in ventriculis duricies doloroſæ acutè,pernicioſum.

Vterum iam geſtantibus ex feruido vlcere fluxiones do-
loroſæ,malum. Hæmorrhois his peſsimũ. Quibus aluo tu-
mefacta,ad pudendũ rubor deuenit,menſibus albis humidis
derepente progreſsis,in longis febribus moriuntur. Con-
uulſionis,ſi menſes in principio apparuerint,febre non ac-
cedente,ſolutio fit. Vrinæ tenues cum aliquantula nubecu-
la in medio conſiſtente,rigorem ſignificant. Si à quarta die
ſanguin

A ſanguinis fluxus fiat,diuturnitatẽ ſignificat, & aluus erũpit,
& crurum tumores. Vterum gerẽtibus capitis dolores,ſo-
poroſi,cum grauitate fientes,mali ſunt,fortaſsis autem his
etiam conuulſoriũ quid pati contingit. Quæ ante partum,
iuxta modũ bilis ſurſum ac deorſum erumpẽtis,doluerunt,
facilè quidẽ pariunt,verũ ſi febricitent,malignè habẽt:tum
aliàs tum ſi circa fauces quid vexet, aut aliquod ſignũ in fe-
bre malignũ appareat. Aquoſa ante partus erumpentia ma-
la. Vterum geſtantibus ſalſuginoſæ iuxta fauces fluxiones,
malum. Ante partum rigorem habere, & partus circa dolo-
rem,periculoſi. Vterum gerentibus ex feruido vlcere fluxio-
nes,malum:conuulſæ, exolutæ, & poſtea perfrigeratæ exca-
B leſcunt acutè. Sed & difficiles fiunt prægnantibus rumores
circa tenue inteſtinum, quales circa eminentias oſculi vteri
fiunt,erectæ ceruicis ſpirationem inducentes. Num tales tu-
mores gemellorum partum ſignificant? Num & conuulſio-
nem tales tumores faciunt? Quæ ſuſpirioſum efferunt ſpiri-
tum in febribus,abortiunt. Horrorem habentibus,laſsitudi-
ne affectis,capite grauatis,menſes erumpunt. Ad manũ tor-
pidæ,obaridæ,ſitis exortes,menſes multos emittentes,ſuppu
ratæ fiunt. Alba derepentè ex abortu decurrentia,ſi aliquan-
tum riguerit:& ad femur impetus,in his tremor difficilis eſt.
Ora feruido,aphtha appellato,vlcere affecta,vterum geſtan-
tibus aluos humectant. Prægnantes præægrotantes ante par-
tus inſuper rigent. Torpefactoriæ exolutiones difficiles qui-
C dem ex partubus contingunt & mentem emouentes,non ta-
men pernicioſæ. Sed & menſium copiam præſignificant.
Quæ in partu os ventriculi prædoluere, paulo poſt eiiciunt.
Horrores,laſsitudines,capitis grauitates, colli dolores,men-
ſes extrudunt. Circa iudicationem tale fiens cum tuſsicula ri
gorem inſuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis ſpira
tio contingit vterum geſtantibus,his mammæ ſuppurantur,
& menſes apparere in principio, malum eſt. Inſaniæ febres
acutas turbulentas non bilioſo os ventriculi dolenti ſoluunt.
In ſterilibus, & non parientibus ſanguinis vomitus ad con-
ceptionem prodeſt. Caligines menſibus multis compa-
rentibus ſoluuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor
mammarũ fit,ſputatio cruenta non fæculenta oborta, ſoluit
dolores. Conuulſiones ex vtero affecto ſine febre faciles

 ſunt

ſunt,velut etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris laſſato- D
ria,menſes decurrunt,collũ in his doloroſum ſanguinis eru-
ptionem inducit. Vomitus minimè moleſtus eſt ex pituita
ac bile permixtus.verùm ne valde multus vomatur. At me-
raciores vomitione deteriores ſunt. Praſinus autẽ vomitus,
& niger,& liuidus malus eſt. Si verò etiã omnes colores idẽ
vomuerit,pernicioſum eſt.Celerrimam autem mortẽ ſigni-
ficat liuidus,& male olens.Eſt etiam lethalis ruber vomitus,
& maximè ſi cum neceſsitate doloroſa vomatur. Qui anxie
ſe iactantes,citra vomitum exacerbãtur,male habẽt,itẽmq;
qui lancinantur citra vomitum. Parui vomitus bilioſi ſunt,
tum aliàs,tum ſi vigilauerint. In nigris vomitibus ſurdi- E
tas non nocet.Pauci fientes,celeres, bilioſi, meraci vomitus.
mali ſunt in alui ſubductione vberiore, & pertinaci lumbo-
rum dolore. Ex vomitibus anxietates,clangores,oculi con-
cretionẽ lanuginoſam habẽtes,furioſa. Acutè inſania corre-
pti,voce intercepta,ita affecti moriuntur. In vomitu ſi quis
ſiticuloſus ſit,& ſitis exors fiat , malum eſt anxioſis vigilanti
bus. Abſceſſus iuxta aurem maximè fiunt anxioſis. Aluo
turbata ſuppreſſa,breui velut culicum puncturæ erumpunt,
& ad oculos lachrymoſus abſceſſus deuenit. In meracis vo-
mitibus ſingultus,malus, mala etiam conuulſio. Similiter
etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. Qui vo-
mituri ſunt.antea ſputationes faciunt. Ex veratro conuulſio
pernicioſa. In omni purgatione redundante, frigiditas cum
ſudore,pernicioſa eſt:& qui inſuper vomunt,ſiticuloſi in his, F
malum. Anxioſi,lumbos dolentes,aluo humectantur. Pur-
gationes valde rubicundorum , nigrorum , à veratro, malæ
ſunt:& tum talibus exolutio,mala. A veratro vomere rubi-
cunda,ſpumoſa,pauca prodeſt:facit tamẽ duricias, & ſuppu-
rationes magnas abducit.Sunt autem qui talia vomunt aliàs
& pectus doloroſi,& in rigoribus exudãtes,& teſtes intume-
ſcunt.quod ſi cõtigerit,inſuper rigent. & gracileſcunt. Fre-
quentes per eadem recidiuæ vomitoriæ, circa iudicationem
nigrorum vomitũ faciunt.fiunt item tremulæ. Sudor opti-
mus quidem eſt , qui febrem in die iudicatorio ſoluit. com-
modus autem eſt & qui leuat.frigidus verò,& circa caput ſo-
lùm ac collum fiens,malus eſt.Nam & temporis diuturnita-
tem,& periculũ ſignificat. At frigidus in febre quidẽ acuta,
lethalis

A lethalis eſt.In mitiore verò, diuturnitatem ſignificat. Sudor
vnà cum febre fiens in acuto morbo , malus eſt. Vrina in fe-
bre albam habens & leuem ſubſidentiã firmatam, celerẽ di-
miſsionẽ ſignificat.Celerem etiam ea quæ ex indiſcreta,pin-
guedinem quandàm habens,exaqueſcit.At ſubrubra,& ſub-
ſidentiam ſubrubram habens & leuem,ſi quidem ante ſepti-
mum diẽ prodeat,ſeptima die liberat.Poſt ſeptimũ verò,tar
dius,aut omnino poſt tempus aliquod diuturnius. & quæ in
quarto die nubeculã ſubrubram habet.ſeptimo liberat,ſi re-
liqua iuxta rationẽ habeant. Cæterũ tenuis & bilioſa , & vix
tenuem ac exiguã ſubſidentiam habens,& quæ ad melius, ac
deterius mutatur,diuturna eſt. Hæc autẽ diutius conſeqnẽs,
B aut temporis diuturnitate circa iudicationẽ fiente, periculo
nõ vacat.Aquoſa verò & alba perpetuò in diuturnis morbis
difficulter iudicat,& ſecura non eſt. Nubeculæ in vrinis al-
bæ quidẽ & infernè,cõmodæ ſunt.rubicundæ verò,& nigræ,
ac liuidæ, difficiles ſunt. Pericuoſa vrina eſt bilioſa , non
ſubrubra,in acutis:& quæ craſsiores farinæ partes refert, al-
bas habẽs ſubſidẽtias, & quæ varia eſt colore ac ſubſidentia,
& maximè in fluxionibus de capite. Periculoſa eſt & quæ ex
nigra in tenuem bilioſam tranſmutatur:& quæ ex ſubſiden-
tia diuellitur:& quæ ex cõpactis innatantibus, ſubſidentiam
habet ſublinidam,limoſam. Num ex talibus præcordiũ do-
lẽt? dextrum arbitror,aut etiam cum virore pallidi fiunt?&
abſceſſus circa aurẽ dolentes?His paululum erumpens aluus
C pernicioſa eſt. Vrinæ quæ derepente citra rationem paula-
tim concoquuntur,malæ ſunt:& in ſumma, quæ citra ratio-
nem matura eſt,in morbo acuto,mala eſt. Mala eſt etiã val-
de rubicunda ex his , florulentiã æruginoſam continens. Al-
ba verò & diffuſa pellucida vrina,mala eſt,maximè ſi in phre
niticis cõparet.Mala eſt quoque quę poſt potum cito mingi-
tur,& præſertim pleuriticis ac peripneumonicis.Mala eſt &
quæ ante rigorem oleoſa mingitur. Malæ ſunt & in acutis
viridantis palloris , non exiſtentes in colore. Pernicioſa eſt
vrina nigrã ſubſidẽtiam habens,& nigra. In pueris verò te-
nuis,magis quàm craſſa. Verũ in tenuibus vice verſa quàm
in craſsis.Et grandinoſa geniruræ ſimilis diffuſa, eadẽmque
doloroſa.Pernicioſa etiam eſt omnis quæ latenter mingitur.
At peripneumonicis pernicioſa eſt quæ in principio quidem

 cocta

coĉta eſt,poſt quartũ verò diem attenuatur. Pleuriticis vri- D
na cruenta,caliginoſa,cum ſubſidentia varia, indiſcreta, le-
thalis eſt plerunq; in quatuordecim diebus. Lethalis eſt item
in pleuriticis breui praſina, nigram ſubſidentiã habens, aut
furfuraceam. Verùm in febre ardẽti ſtupefactorio modo de-
tentis,peſsima eſt vrina valde alba. Vrina cruda multo tem-
pore mauens,aliis ſignis ſalutaribus, abſceſſum & dolorẽ ſi-
gnificat,& magis in partibus ſub ſepto trãſuerſo. Si verò do-
lores in lumbis oberrarint,ad coxã,& in febre, & ſine febre.
At quæ emittitur vrina pinguedinem habens in ſubſidentia,
febrẽ ſignificat. Cruenta verò in principio micta,diuturnã,
turbata,cum ſudore,recidiuam. Alba velut iumentorũ,capi-
tis dolorem,pelliculoſa,cõuulſionẽ. Quæ ſputo ſimiles ſub- E
ſidentias,aut limoſas habet,rigorem indicat: Quæ aranei te-
lis ſimiles,colliquationem. At in febribus erroneis nigrę nu-
beculæ,quartanã indicant. Decolores autẽ, nigra innatantia
in medio habentes,cum vigiliis & turbatione phrenitidem.
puluerulentæ,cum ſpirandi difficultate,aquã intercutẽ. Vri-
na aquoſa aut turbata friabili aſperitate,aluum liquidã fore
ſignificat. Verũ teuuis valde vrina ſi denſa fiat,num ſudorem
futurum indicat? iam verò factum, ſpumoſa in ſeipſam con-
ſidens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, hor-
roris inconſtantis indicia ſunt. Et pelliculoſa vrinæ, & cum
horrore ſubſideutes,conuulſoriæ ſunt. Vrina bonam habens
ſubſidentiam,derepentè non habens, dolorem & mutationẽ F
ſignificat. At ſubſidentiam habens turbata deſinẽs, rigorem
circa iudicationem. Fortaſsis autem & in tertianã aut quar-
tanam tranſitionem. In pleuriticis vrina ſubrubram ha-
bens leuem ſubſidentiam, ſecuram iudicationem ſignificat.
Cum leui virore ac pallore florulenta,albam ſubſidentiã ha-
bens,etiam celerem. At rubicunda valde & florulenta, ſubſi-
dentiam cum virore pallidam,leuem,ſinceram habens, diu-
turnum valde turbulentum morbum qui in alium trãſmu-
tatur,non tamen pernicioſum. Alba verò aquoſa, ſubſiden-
tiam craſſas polentæ partes referentem,fuluam habens, do-
lorem & periculum ſignificat: & quæ cum virore pallida eſt,
fuluam craſſas polentæ partes referentem ſubſidentiam ha
bens,tempus & periculum ſignificat. Vrinæ quæ in his qui
iuxta aures abſceſſus habent, cito & modicè concoquuntur,
malæ

A malæ ſunt,& perfrigerari hoc modo,malum eſt. Veſica in-
tercepta tum aliàs,tum cum capitis dolore, habet quid con-
uulſoriũ. Quę in his cum torpore exoluuntur, difficilia ſunt,
non tamen pernicioſa. Num & aliquantũ mente mouentur?
Rhenum dolor repentinus,cum vrinæ ſuppreſsione, cal-
culorum aut vrinarum craſſarum mictionem ſignificat. Tre
mores ſenioribus in febre fiunt, atque ſic comparentes, for-
taſsis calculos per vrinam ægri eiiciunt. Vrinæ ſuppreſ-
ſio, & grauitas in imo ventre plerunque ſtillicidium vrinæ
ſignificat futurum. Sin minus alium morbum ex quo ægro-
tare ſolet. In bilioſis vrinæ interceptio,breui occidit. Vri-
B na in febre denſitatem habens diuulſam, recidiuam aut ſu-
dorem ſignificat. In febribus longis, tenuibus, erroneis,
vrinarum tenuium mictiones, ſplenicæ ſunt. In febre aliàs
aliarum vrinarum mictiones morbum producunt. Vrinæ
quæ minguntur à non recordantibus nec commonefactis
pernicioſæ ſunt. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam
conturbaſſes? Quibus vrinæ paucæ,grumoſæ, non ſine fe-
bre,copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Prodit autem ta-
libus ab initio,aut breui ſubſidentiam habet. Quibus vri-
næ cito ſubſidentiam habent, hi cito iudicantur. Comi-
tiali morbo laborantibus vrinæ tenues & crudæ præter mo-
rem, ſine repletione, morbi inuaſionem ſignificant, tum
C aliàs,tum ſi quis dolor,aut cõuulſio, in ſummũ humerũ, aut
collũ,aut dorſum incidat,aut torpor corporis fiat,aut turbu-
lẽtum inſomniũ viderit. Parua comparere, veluti ſanguinis
ſtillas,& vrinam & vomitum,& alui egeſtiones,penitus qui-
dem malum eſt. Peſsimum verò ſi propinquè inter ſe pro-
deant. Alui egeſtio optima eſt mollis,cohærens ac compa-
cta, ſubfulua, non valde graueolens, prodiens hora con-
ſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Spiſſum au-
tem fiat ad iudicationem. Commodum eſt & lumbricos ro-
tundos exire ſimul vbi ad iudicationem tendit. In acutis
ſpumoſa,circumbilioſa alui egeſtio mala eſt. Mala item val
de alba. Adhuc verò peior eſt,quæ farinæ ac ſterquilinij ſpe-
ciem refert. Sopor in his malus eſt, & cruenta egeſtio,& va-
ſorum vacuatio præter rationem. Alui interceptio, parua
nigra,velut caprarum ſtercora, ad neceſsitatem coacta emit
tens,naſus his erumpeus,malum. Viſcoſa meraca,aut alba
alui

alui egeſtio,mala eſt.Mala eſt & abundè multũ fermentata, D
ſubpituitoſa.Praua item ex compactis quibuſdam innatãti-
bus,ſubſidentia ſubliuida,purulenta,cum bilioſa. Sangui-
nem ſplendidũ egerere,malum eſt,tum aliàs,tum ſi quis do-
lor affuerit. Spumoſa circumbilioſa alui egeſtio,mala eſt.
Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In bilioſis al-
ui egeſtionibus ſpumoſa floruléntia, mala eſt, maximè ei cui
lumbi doluerint,& mente motus fuerit.Num autem his do-
lores? Tenuis ſpumoſa alui egeſtio,aquoſam cum virore pal
lidam habens ſubſidentiam,mala eſt. Mala etiam purulenta
& nigra crueta mala,cum febre,& aliàs,& varia,abunde bi-
le colorata egeſtio,mala eſt, tantóque deterior quantum co-
lore magis horrenda eſt,prᴂterquã in medicamẽtorum vſu. E
In hoc enim periculo vacat, ſi non copia excedat, & tenuis,
mollis egeſtio, in febre mala eſt. Mala quoq; ſicca, friabilis,
decolor,tum aliàs,tum ſi aluũ humectet. Nigris verò antea
egreſsis occidit. Liquida alui egeſtio,& aceruatim,& pau-
latim fiens,mala eſt. altera enim vigilias, altera exolutionẽ
facere poterit. Liquida ſubtenuis alui egeſtio perfrigeſcens,
non ſine febre,mala eſt. Rigores in his veſicam & ventrem
corripiunt. Aquoſa verò valde non deſinens in acutis,mala:
& magis ſi etiam ſitim non habuerit. Valde rubicunda ege-
ſtio in alui profluuio,mala eſt. Mala quoque valde cum vi-
rore pallida,aut alba,aut ſpumoſa,aut aquoſa,& parua,& vi-
ſcoſa,& leuis,& cum virore ſubpallida,mala eſt.Et ſoporoſis
torpefactis liquida egeſtio, peſsima eſt. Lethale autẽ & aluũ F
ſanguine manare, multa grumoſa egeſtione, itémq; alba ac
liquida,cum ventre in tumorem eleuato. Egeſtio alui ni-
gra velut ſanguis,& cum febre,& ſine febre,mala eſt. Malᴂ
item omnes variᴂ abundè ex bile coloratᴂ. Egeſtiones de-
ſinentes in ſpumoſas meracas,omnes quidem exacerbãt,con
uulſos autem etiam valde.Ex talibus abſceſſus iuxta aurem
emergunt. At quᴂ valde liquidᴂ fiunt, & rurſus compactᴂ,
meracᴂ,ſtercoraceᴂ egeſtiones, longitudinem morbi ſigni-
ficant.Valde rubicunda in febre delyrium.Alba ſtercoracea
morbo regio difficilis eſt, itémque liquida quᴂ ſepoſita ru-
borem capit. In ſanguinis eruptionibus viſcoſa egeſtio ni-
gris variegata, maligna eſt,maximè autem valde albidis.
Valde alba egeſtio in febre,non bene iudicat. Aluus tur-
bulenta

A bulenta paruis frequẽtibus ad egerendum progreſsibus, ma
xillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Ster-
coracea cum contentione egeſtio, alui afflictionẽ ſignificat.
Pituitoſa verò acutè cum oris ventriculi dolore, dyſenteriã:
fortaſsis autẽ & lumborum dolorem. Talibus alui circum-
tenſio ad neceſsitatem liquida dimittens,citiùs reſtitans,ha-
bet quid conuulſorium, Inſuper rigere his pernicioſum eſt.
Quibus nigra per aluum prodeunt, frigidum ſudorẽ ex-
cludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, vrinᴂ verò pau
cᴂ ſunt, & progreſſu temporis aluus quidem ſiccatur, vrina
verò tenuis redundat, his abſceſſus ad articulos fiunt. Pro-
B greſſus ad egerendum paulatim fientes,horrorẽ ac rigorem
inducunt,& quibus larga fit egeſtio difficilimum eſt quarta-
nis incipientibus. Frequentes ad egerendum progreſſus
paulatim fientes,pauca ſtercoracea ſubuiſcoſa habẽtes, cum
prᴂcordij & lateris dolore, morbum regium denotãt. Num
his ſuppreſsis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem &
hoc ſanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his ſan-
guinem fundentibus,ſanguinem egerunt ſplendidum. Cùm
ſopore,& capitis dolore, caleſcere inſuper, pernicioſum eſt.
Viſcoſᴂ, bilioſᴂ, magis abſceſſus iuxta aurem faciunt.
Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum dolo-
ribus,malum, Aluo verò ſuppreſſa,& nulla alia re nouata,ci-
to rumpuntur,& malignus eſt. Vomitiones in his malᴂ &
ferinᴂ. Quibus & flammeis & valde rubicundis ſolutis,gra-
C ueolens,larga,ſubrubra fit,hi ne inſaniant timor eſt. Cor-
pus ſqualidam aluum malè affectam ſignificat, In his valde
rubicundᴂ,inſtar purulentᴂ carunculᴂ, egeſtiones maximè
prodeunt. Ad aluum bilioſam mollem ſtercoracea egeren-
tem, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt.
Bilioſas egeſtiones ſurditas ſẽdat, & ſurditatem ſedat bi-
lioſa alui egeſtio. Puſtulᴂ ſerpiginoſᴂ ſupra inguina,ad la-
terum mollitudinẽ ac pubem fientes, aluum malè affectam
ſignificant. Exolutio dolorem ſoluens,aluum maximè hu-
mectat. Iuxta ſedem doloroſę ſuppurationes aluum turbãt.
Lethales egeſtiones ſunt,pinguis, nigra, liuida cum graueo-
lentia, & bilioſa habẽs in ſe ſimile quiddam ciceri aut fabis
freſis, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & quᴂ odore ſi-
milis eſt egeſtioni infantium, & varia eadémque diuturna,
Talis

Talis autem fuerit cruenta, ramētosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis vicibus. Lethalis quoq; omnis est quæ sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubræ æruginosę in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt, ex his conuulsione moriuntur, nigris antè à egressis.

Exolutiones alui repentinæ præter rationem, in diuturnitate tēporis consumptis, vnà cum vocis tremula interceptione, perniciosè habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maxime in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorum egestionem significant, & vomitum grumosum. Et tremulæ affectiones cū morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, vomitus prodit, & vbi vomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra infernè prodeunt. Ex aluo diutinè affecta, vomentibus biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum vsu, in defluxione tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa ventrem cum sudore, in febribus cū horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non valde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilātes, valde rubicunda egestione solutos, timor est ad insaniā deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc vbi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probè egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes, aluum malè affectam significant, Biliosis aluus turbata, parua, frequēter egerens, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & vrinam non facilè prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur.

Ex aluis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens, lethalis est. Alui egestio pura superueniens, soluit febrem acutam cum sudore.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

Cutis capitis læsa periculosa.

NVllum capitis vulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligēter, aut cum quadam cautione curetur: veluti si sanguis concretus non expurgetur: aut aliud quiddam negligatur: vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit: & medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minus affert. Verùm hoc multò magis contingit, si caluaria, & cerebri mēbranæ rūpuntur. Quare si non singula hęc diligēter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidē omnibus etiā alibi diximus, sed & nunc dicendum est.

Suturæ capitis diuersæ.

Prominentia capitis priore parte.

Primùm igitur capite vulnerato interrogare oportet: per quid vulneratū sit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neq; suturæ capitis in omnibus eodē loco cōsistunt. Verùm quisquis ex priore capitis parte prominentiā habet: est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia: huius suturæ consistunt in capite, velut litera græca tau T pingitur: Breuiorē enim lineam ad prominentiam transuersam cōstitutam habet: alteram verò lineā per medium caput, sed secundū longitudinem ad collum semper habet. Qui verò ex posteriore capitis parte prominentiā habet, huius suturæ etiam cōtrario priori modo cōsistunt. Breuior enim linea ad prominentiā trāsuersa cōsistit: longior autem per mediū caput, secundū longitudinem ad frōtem semper cōstituta est. Quisquis autem ex vtraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominētiam habet: huic suturę sunt similiter cōstitutæ, velut litera græca

Suturæ capitis H literæ similes. Hscribitur. Consistunt autem longæ quidem lineæ ad vtranq; D prominentiam transuersę. Breuis autem per medium caput secundum longitudinem ad vtranque longam lineam desinens. At qui neutra parte vllam prominentiam habet, hic suturas habet velut litera græca X pingitur. Consistunt autem hæ lineæ, altera quidem transuersa ad tempora pertingens, altera verò secundum longitudinem, per medium caput.

Aliæ X similes.

Os capitis duplex. Color ossis capitis.

Duplex autem est os iuxta medium caput: durissima verò ac densissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ est ad membranam. Consimilis est color ossis sub carne: cõsimilis est color ossis infernè. Secedit autem à supremo ac infimo osse, à durissimis ac densissimis, ad mollius, ac minus dẽsum E & cõmunius, ad duplicatam laminam. Est autem duplicata lamina cauissima, ac mollissima, & maximè antrosa. Est aũt & totum os capitis, excepta valde modica suprema ac infima parte, spongiæ simile & habet os in seipso caruneulas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis conterat, sanguis vtique ex ipsis prodierit. Sunt etiã in osse venulæ tenuiores ac cauiores, sanguine plenæ. Quod igitur ad duriciam, & molliciem, & ciuitatem attinet, sic habet. Quod verò ad crassitudinem ac tenuitatem, hoc modo. Vniuersi capitis os tenuissimum est ac debilissimum, quod est circa sinciput: & carnem paucissimam ac tenuissimam hac parte os in seipso habet: & cerebrum hac capitis parte plurimum subest. Et quia hęc ita se habent, vt & vulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & F minora: & similiter vulneratus quis sit, & minus; os hac capitis parte & magis cõtunditur, & rũpitur, & magis intrò contusum cedit: & lethaliora, ac ad curãdum, & ad effugiendam mortẽ, difficiliora sunt vulnera hac parte, quàm alibi in capite, & vt sint æqualia vulnera, & similiter vulneratus quis sit, & minus: homo vbi etiã aliàs ex vulnere moriturus est, breuiore tẽpore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet, quàm qui alia. Cerebrũ enim & citissimè & maximè iuxta sinciput sentit mala, quæ & in carne, & in osse fiunt. Sub tenuissimo enim osse, ac modica carne, cerebrũ est hac parte: & plurimum cerebrum sub sincipite iacet. Cæterùm ex reliquis ossibus id quod circa tẽpora est, debilissimum est. Commissura enim est infernæ maxillę ad caluariam, & motus in tẽporibus sursum ac deorsum, velut articuli: & auditus prope ipsum

Cur verticis vulnus cæteris periculosius sit.

Cerebri situs.

Tempora cur periculosa.

A pe ipsum est: & vena per tempora extenta est, caua ac fortis.

Omni verò capitis osse robustius est os verticis: & quod est retro aures, robustius est quàm totum quod in anteriore parte est: & carnem ampliorem ac profundiorẽ in seipso hoc os habet. Et sanè his ita se habentibus, si quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac similibus, & maioribus ac minoribus, similiter sit vulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur: & si homo aliàs moriturus est ex vulnere, si in posteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans temporè morietur. In longiore enim tẽpore os suppuratur, & deorsum ad cerebrum transpuratur, propter ossis crassitudinem: & paucius etiam cerebrum hac B parte subest: & plures mortem effugiunt plerunq; ex his qui posteriore capitis parte vulnerati sunt, quàm qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tẽpore viuit homo quàm in æstate, quisquis etiã aliàs moriturus est ex vulnere, quacunque capitis parte vulnus habeat. At verò sedes telorum acutorum ac leuiorum, ipsæ in seipsis fientes in osse, & cum fissura, & cõtusione, ac intrò cessione; fiunt autem hæ similiter, & in anteriore & in posteriore capitis parte: ex his mors non contingit secundum iustitiam, etiam si contingat. Sutura verò in vlcere si compareat, osse denudato, quacunque capitis parte vlcere fiente, debilissimus æger est ad resistendum vulneri ac telo, si in ipsam suturam telũ incubuerit: & maximè omnium si telum in sincipite, iuxta debilissimã capitis par- C tem incussum fuerit, & suturæ circa vlcus, si ita cõtingat, fuerint, & telum ipsas suturas contigerit. Vulneratur porrò os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures species fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & ossi fissuram continenti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telũ quod os rumpit, idem hoc etiam os, aut magis, aut minus cõtundit, id ipsum videlicet os, in quo fissuram rumpit. Atque hic vnus modus est, Species autem fissurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & valde tenues conspicuæ fiunt. Quædam verò neq; statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorum vtilitas mors homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores ac ampliores fiunt: quædam verò etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum

Capitis qua parte durũ est os.

Varij læsionis modi.

Modus primus.

rumpuntur, aliæ vero in breuiorem: & aliæ rectiores sunt, aliæ etiam valde rectæ: aliæ verò curuiores & curuæ ac profundiores: aliæ autem ad infernam partem, & per totum os. D

Secundus modus. Poterit autem & os in sua ipsius natura contundi, ita vt nulla fissura ad contusionem ossi accedat. Atq; hic secundus modus est, Species autem contusionis plures sunt. Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verùm harum specierum nullam oculis intuēti cognoscere datur, qualisnam speciē existat, & quanta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa, & malum factū sit, an cōtusa sint, oculis videre conspicuum sit, statim post vulneratione: quemadmodum neq; aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. E

Intrò etiam cedit os ex natura sua, vnà cum fissuris: aliàs enim nō intrò cesserit. Nā quod intrò cedit, abrumpitúrque ac frāgitur, intrò cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet, & sic sanè fissura adest intrò cessioni. Atq; hic tertius

Tertius modus. modus est. Intrò autem cedit os per multas species. Nam & maior ossis pars, & minor intrò cedit: & magis ac profundius deorsum, & minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente, fissura vtiq; ad sedem accesserit, & ad fissurā etiam contusionē magis aut minus accedere necesse est, si quidē & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est:

Quartus modus. & fissura fit in osse continente & sedem, & contusionē. Atque hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes autē F

Teli sedes. vocatur, quum manēte osse in sua ipsius natura, telū quod in os incubuit, manifestum fecerit vbi icubuit. Verū in singulis modis plures species fiunt. Et de cōtusione quidē ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant: & si cōtusio sola fiat, iam dictum est quòd multæ species contusionis, & fissuræ fiunt.

Hæc autem sedes ipsa in seipsa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior, & orbiculatior: & multę aliæ species talis modi sunt, prout etiam figura teli fuerit: & eædem etiā profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores, & valde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in longitudinē ac latitudinem fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorū natura manserint, & nō vnà cum dissectione intrò cesserint ex sua

A sua natura. Nam si ita contingat, intrò cessio fuerit, & non ampliùs ossis sedes. Si verò alia capitis parte vulneratur, & vlcus habet homo, & os carne denudatū est, quintus hic modus est: & hāc calamitatē vbi facta est, nulla re iuuare queas. Quintus modus.

Nam si passus est hoc malum, nō est quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neq; qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforationem deuenit, tum si contusio ad visum incōspicua est, tū si aliquo modo manifesta fuerit: & fissura si inconspicua visui fuerit, & ad visum manifesta. Sed & si sede teli in osse fiente, fissura ac cōtusio ad sedem accedat: & si cōtusio sola accedat ad sedem, absq; fissura: hæc quoq; ad perforationem deuenit. At verò os quod ex sua natura intrò cessit, parum perforatione opus habet: & quæ maximè intrò cesserunt, & maximè fracta sunt, & perforatione minimè opus habent. Neq; sedes ipsa in seipsa fiens, absque fissura ac cōtusione, perforatione indiget. Neq; dissectio ipsa si magna ac ampla fuerit. Dissectio enim & sedes idem sunt. B

Quæ consideranda. Cæterùm primum spectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, & num in debilioribus vulnus habeat: & capillos considerare circa vlcus, an dissecti sint à telo, & an intus sint in vulnere: quod si est, periculū est os carne nudum esse. Itaque dicere oportet, os aliquam læsionem à telo habere. Atq; hæc longè priùs considerasse ac dixisse oportet, anteaquam hominem contingas. Vbi verò iam cōtigeris, clarè nosse conari, an nudum carne os sit, aut non, & si quidem oculis conspicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, specillo cōsiderato, & si quidem inueneris os carne nudum esse, & non sanum à vulnere, eius quod in osse est dinotionem primùm facere oportet, inspiciendo & quantū sit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare vt passus sit, & quo modo. Si verò non conspicuū fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali, aut nō habeat: & si nudum est os, vt fractum sit, & iuxta quem modum. Nam cōtusiones & fissuras in osse non apparentes, & tamen præsentes, ex vulnerati responsione cognoscere primùm conari oportet, an tale quid passum sit os, aut nō passum, deinde ratione & opere exquirere, citra specilli admotionem. Specilli enim admotio nō indicat, an tale quid mali os passum sit, & an habeat quid in seipso, aut non C

passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit os: quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere datur. Rumpitur autem os & obscuris fissuris, & manifestis: & cōtunditur obscuris contusionibus: & intro ex sua natura maximè cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volēs: aut quum ex altiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, vter tandem fuerit, magis quàm ex plano loco: & si contineat manu telum, siue iaciat, siue percutiat: & si fortior debiliorem vulnerat. Ex his verò qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimum ac obtusissimū: huic periculum est vt os & rumpatur, & cōtundatur, & intro cedat ex sua natura. Ei verò qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur. Quæcunque verò illabentia in caput tela, ad os, vulnerant, ex his id quòd ex altissimo loco illapsum est, & minimè ex plano, & quòd durissimū ac obtusissimum, & grauissimum ac minimè leue est, & quòd minimè acutū ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit, & maximè sanè periculum est vt os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduersus telum, os sauciari contingat, siue ex manu percutiatur, siue iactum suscipiat, siue quid ipsi incidat, siue ipse collapsus sauciet ur ita vt quomodocunque sauciatus, osse aduersus telum occurrat. Quæ verò tela ex obliquo os sauciant, minus & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiam si carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profectò ex telis maximè os rumpunt, & manifestis, & obscuris fissuris, & contundunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata, & vndiquaque plana, & obtusa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundunt, & maturam faciunt, ac concidunt: & vlcera fiunt à talibus telis in obliquum, Sed & in circulum, subcaua, & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tempore purgātur. Necesse est enim carnes contusas ac concisas: pus fieri ac consumi. At tela oblonga, multùm tenuia, & acuta, & leuia, carnem magis dissecant quàm contundunt, & os eodem modo. Et sedem quidem inducit id ipsum quod etiā dissecauit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Verùm non valde os contundunt talia tela, neque rump

D Os quæ patiatur.

Cadentes de alto & ecōtra quid patiantur.

E

F

Telorū varietas.

A rumpunt, neque ex natura sua intro cedere faciunt. Cęterùm oportet supra conspectum tuum, quicquid tandem apparuerit in osse, etiam de omnibus his interrogationem facere. Nā magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporē altiorem inciderit, & caligo offusa fuerit, & vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne denudatū à telo fuerit, & circa ipsas suturas vlcus fieri contigerit, difficile est sedem teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut nō insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior existens reliquo osse, & non satis clarum est vbi in ipso sutura est, & vbi ossis sedes, si non valde magna sedes fiat. Accedit etiam ruptio ad sedem, plerunque & ipsa
B in suturis fiens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quòd circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur, vt plurimum. Procliuè enim est hac parte os rumpi ac dissolui, propter ossis hac parte debilitatem ac raritatem, & propterea quòd parata sit sutura vt rumpatur ac dissoluatur. Nam reliqua ossa suturam ambientia ruptionis exortia manere possunt, eo quod robustiora sunt quàm sutura: Verùm ruptio circa suturam fiens, etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehendere, neq; si à tali sede fiat in sutura, vbi rupta fuerint ac dissoluta. Verùm difficilius est deprehendere fissuram ex contusione. Fallunt enim & mentē, & visum medici hæ suturæ, fissurę speciem referentes, & reliquo osse aspeiores existentes, nisi vehementer dissectæ fuerint ac dissolu-
C tæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit, & ad os telum incubuerit, animaduersionem habere oportet, ac inuenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similibus ac multo minoribus, & similiter & multo minus vulneratus, longè magis malum accipit, qui in osse in suturas telum recepit, quàm qui non in suturas id recepit. Et pleraq; horū perforare oportet. Verum ipsas suturas perforare nō oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationem facere, si perfores. Porrò de curatione vulnerum in capite. & quo modo deprehendere oportet affectiones in capite fientes non manifestas, ita mihi videtur. Vlcus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem: neq; cataplasmate integere, neq; linamēto curationem facere. Neq; verò comprimere oportet vlcus in cap

Sauciati signa.

Capitis vlcus quī curetur.

in capite,ſi non in fronte fuerit,aut in loco pilis nudato , aut D
circa ſupercilium & oculũ.Hic enim fientia vlcera , caplaſ-
matis ac deligatione magis opus habent,quàm in aliis capi-
tis partibus.Continet ac ambit reliquum caput totam fron-
tem,partes autem vlcus ambientes,in quacunque tandẽ par
te vlcera fuerint,inflammantur ac intumeſcunt,propter ſan
guinis influxionem.Oportet autem neque ea quæ in fronte
ſunt vlcera,per omne tempus cataplaſmatis integere ac deli
gare,ſed poſtquam inflãmatio ſedata eſt,& tumor ſedatus, à
cataplaſmatis ac deligatione ceſſare.At in reliquo capite vl-
cus,neque linamentis,neque cataplaſmatis,neque deligatio-
ne curare oportet,ſi non & ſectione opus habeat. Secare au- E
tem oportet vlceribus in capite ac fronte fientibus,qua par-
te os carne nudum fuerit,& læſionem aliquam ex telo habe
re viſum fuerit. Vlcera verò quæ non habent ſufficientem
magnitudinem longitudinis ac latitudinis , ad oſsis inſpe-
ctionem,an quid mali paſſum ſit à telo, & quale id paſſum
ſit,& quantum caro contuſa eſt,& quantam os læſionem ha-
bet:& rurſus an illæſum ſit os à telo,& nihil mali paſſum ſit
& ad curationem,qualinam opus habet vlcus,& caro,& oſ-
ſis affectio:talia ſanè vlcera ſectione opus habẽt. Si verò etiã
os quidem carne fuerit denudatum,ſubcaua verò fuerint vl-
cera in obliquum,cauitatem quã plurimũ reſecare oportet
vbi nõ facile eſt medicamẽto quocunq; peruenire.Sed & or-
biculatiora vlcera,ac plurimũ ſubcaua,etiã ipſa reſecare o-
portet,circulo diuiſim inciſo ſecundum longitudinẽ pro ho F
minis natura,vt lõgius fiat vlcus.At verò in capitis ſectione,
reliquæ quidem capitis partes ſecuritatẽ habent dum ſecan-
tur.Verũ tempora,& adhuc ſupra tempora venã,quæ per tẽ-
pora fertur,ſecare nõ oportet.Cõuulſio enim corripit ſectũ.
Et ſi quidem ſiniſtra tempora ſecta fuerint,dextera cõuulſio
corripit. Si verò dextra ſecta fuerint,ſiniſtra conuulſio ap-
prehendit.Quum igitur vlcus in capite ſecas,oſsinm gratia
carne denudatorum,ſcire cupiens an habeat os quid mali à
telo,aut nõ habeat , ſecare oportet vulnus tanta magnitudi-
ne,quãta ſurſum opus habere viſum fuerit.Secantẽ verò car
nẽ ab oſſe diducere oportet,quæ ad mẽbranam,& ad os exi-
ſtit.Deinde linamentũ per totũ vlcus adhibere oportet.quod
vlcus quã ampliſsimum in poſterum diem faciat,cum mini
mo do

Vlceraquę ſecanda.

A mo dolore. vbi verò linamentum adhibuiſti , cataplaſmate
vtere,quanto tempore etiam linamento, ita vt mazam ex te
nui polenta in aceto ſubigas,aut coquas,& quàm maximè vi
ſcoſam facias. Poſtridie verò vbi linamentum exemeris, in-
ſpecto oſſe quod paſſum eſt,ſi non conſpicua tibi ſit vulnera-
tio,qualisnam ſit in oſſe:neq; cognoſcas an os aliquid mali in
ſe habeat , aut non habeat:telum autem ad os perueniſſe ac
læſiſſe videatur:radere oportet ſpecillo raſorio, ſecundũ lon-
gitudinem ac profunditatem pro hominis natura. & rurſus
ſi etiam tranſuerſum ſit os, ruptionũ gratia ad viſum incon-
ſpicuarum,& contuſionis obſcuræ gratia, quæ non intrò ceſ-
ſit ex natura alterius oſsis capitis.Indicat enim ipſa ratio ma
B gis,ſi non etiam aliàs conſpicuæ fuerint hæ affectiones,ex te-
lo in oſſe exiſtẽtes.Et ſi ſedem teli in oſſe videris,tum ipſam
teli ſedem radere oportet,tum ambientia ipſam oſſa,ne ſæpe
ad ſedem ruptio accedat, & contuſio,aut ſola contuſio, & de-
inde lateant,quum non conſpicua exiſtant.Poſtquam autem
os ſcalpro raſeris, ſi quidem ad perforationem tendere oſsis
ſauciatio videatur,perforare oportet,& citra perforationem
triduum non excedere, ſed in hoc perforare, tum aliàs, tum
tempore calido,ſi ab initio curationem ſuſceperis. Si verò ſu
ſpiceris os ruptũ,aut contuſum eſſe,aut ambo hæc:coniectu
ra facta quòd vehementer ſauciatus ſit , ex vulnerati verbis:
& quòd à forti id contigit qui ſauciauit,ſi alius ab alio vulne
ratus fuerit : & quòd telum quo vulneratus eſt, ex maleſico-
C rum telorũ ordine fuit: deinde quòd vertigo & caligo ipſum
corripuerit , & quòd in ſoporem profundiorem inciderit, &
quòd ceciderit:His ita fientibus,ſi non cognoſcas an os ruptũ
ſit,aut contuſum,aut ambo hæc,neque aliàs videas : ſuper os
aliquid maximè nigri coloris , nigro medicamento liquato
ſubactum , imponere oportet : & ſubextento linteo oleo im-
buto ſuper vlcus, & deinde mazæ cataplaſmate appoſito de
ligare, poſtridie verò exoluto ac expurgato vlcere deradere.
Et ſi ſanum non fuerit, ſed ruptum ac contuſum,reliquũ qui
dem os raſum album erit,fiſſura verò & contuſio, quæ nigrũ
medicamẽtum eliquatum in ſeipſam ſuſcepit,in reliquo oſſe
albo nigra erit. Cæterum hanc fiſſuram conſpectam rurſus
ſecundum profunditatem radere oportet. Et ſi quidẽ radens
fiſſuram hanc conſpectam nigrã exemeris,& deleueris è con
 ſpectu

Cùm os an ruptum ſit ambigatur.

spectu sublatam,contusio quidem ossis,aut magis aut minus D
facta fuit, quæ sanè etiam fissuram à scalpro rasorio deletam
rupit. Verùm minus horrenda hæc est, & minus negotij exhi
buerit,fissura deleta. Si verò in profundo sit, & dum raditur
deleri nolit, ad perforationem deuenit hæc calamitas. Sed
perforare oportet, ac de cætero vlcus curare. Cauere autem
conuenit vt ne aliquid mali os contrahat ex carne,si malè cu
retur. Nam & perforato ossi,& aliàs denudato,sed sano: & si
læsionem aliquam ex telo habeat, & tamen sanum esse pute
tur, periculum magis imminet vt suppuratum fiat, etiamsi
aliàs futurum non esset, si & caro os ambiens malè curetur,
& inflammetur ac cõstringatur. Ignescit enim,& multa flam
ma impletur. Et sanè os ex ambientibus carnibus in seipsum E
calorem & flammam,& quęcunq; mala in seipsa habet caro,
trahit,& ex his ita suppuratum fit. Malum est etiam humi-
dam esse carnem in vlcere,& putrescentẽ,& ad multum tem
pus purgari. Quare suppuratum quidem quàm celerrimè
vlcus facere oportet. Sic enim ambientes vlcus partes quàm
minimùm inflammabuntur, & vlcus citissimè purum erit.
Necesse est enim carnes concisas ac contusas à telo suppura-
tas fieri ac cõsumi. Postquam autem purgatum fuerit,siccius
fieri vlcus oportet. Sic enim citissimè sanum fiet, sicca carne
germinante,& non humida. Et sic quoque vlceri caro non su
perincrescet. Eadem ratio membranæ circum cerebrum est.
Statim enim osse perforato & exsecto, ac de membrana de-
tracto,ipsam denudatam membranam puram quàm citissi- F
mè ac siccam facere oportet, vt ne vbi ad multũ tempus hu-
mida sit, computrescat ac in tumorem attollatur. His enim
ita fientibus,periculum est ipsam putrefieri. At verò os quod
discedere à quouis alio osse oportet vlcere in capite fiente, &
sede teli in osse existente,aut aliàs osse plurimum denudato:
discedit vbi plurimum exangue factum est. Resiccatur enim
sanguis ex osse, & à tempore, & à plurimis medicamentis.
Citissimè enim discesserit, si quis vlcus quàm citissimè pur-
garit,& de cætero & vlcus,& os,tum maius, tum minus re-
siccauerit. Quod enim citissimè resiccatum ac testaceum fa-
ctũ fuerit,ex hoc facto maximè dimittitur ab alio osse, quod
sanguinolentum ac viuum existit, & quum exangue ac sic-
cum fiat,à sanguinolento ac viuo valde discedit. Quæcunq;

A verò ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum natura, rupta
aut etiam dissecta,valde ampla,talia minus periculosa sunt, Ossa fra-
vbi membrana sana fuerit:& quę pluribus fissuris & amplio cta quæ mi
ribus intro rupta sunt,adhuc minus periculosa sunt, & ad de nus pericu
tractionem faciliora fiunt.& nullum ex talibus perforare o- losa.
portet, neque periclitari ossa auferre conando, priusquam
sponte sua emergãt,priore forma exoluta. Emergunt autem
carne subnascente. Subnascitur autem ex duplicata ossis la-
mina,& ex sano osse,si superna ossis pars sola fuerit corrupta.
Sic verò quam citissimè & caro subnasci ac germinare pote
rit,& ossa emerserint, si quis vlcus quàm citissimè suppura-
tum redditum,purum faciat. Et si per totum os ambæ partes
B intro cõtusæ cesserint ad membranam,& superna ossis pars,
& inferna,si quis similiter medeatur,vlcus celerrimè sanum
erit,& ossa quę intro cesserunt celerrimè emergunt ac reuer
tuntur. At verò puerorum ossa,& tenuiora & molliora sunt,
ea de causa,quod sanguinolentiora sunt,& caua, & neque an Puerorum
trosa,neque densa,neq; solida:& à telis æqualibus ac debilio- ossa.
ribus si similiter ac minus fuerint vulnerati, iunioris pueri
vulnus,& magis & citius suppuratur,& in breuiori tempore
quàm senioris:& si aliàs ex vulnere moriturus est, iunior se-
niore citius perit. Cæterum si os denudatum carne fuerit,ani
maduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis vi-
dere ac noscere non datur, an ruptum sit os,& an contusum,
C aut solum contusum, & an sede teli facta, adsit contusio, aut
fissura,aut ambo hæc. Et si quid horum os passum fuerit, de
tracto sanguine,paruo terebello modicè & cum cautione, os
terebrare oportet. Tenuius est enim os,& minus profundùm
iuuenibus, quàm senioribus. Quicunq; verò ex vulneribus
in capite moriturus est,& fieri non potest vt sanus fiat ac ser-
uetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet, &
quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. Quum quis Morituri
os fractum,aut ruptum,aut contusum,aut quocunque modò signa.
fractum intelligens, per errorem deliquerit, & neq; raserit,
neq; perforauerit,veluti os non opus habeat,& velut os sanũ
existat: ante decimumquartum diem febris corripiet vt plu-
rimùm in hyeme. In æstate verò post septimum diem febris
corripit.& postquam hoc factum fuerit,vlcus colorem amit-
tit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflãmatũ est ex ipso

emoritur,& viscosum fit,& apparet velut salsamentum,colo D re fuluum,sublimidum.& os tunc corrumpi incipit,& fit valde nigrum, postremùm pallidum aut valde album euadens. Quum verò iam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur,& desipiens æger moritur,& conuulsio plerosq; corripit in altera corporis parte:si quidem in sinistra parte capitis vlcus habeat, in dextra corporis parte conuulsio corripit. Si verò in dextra capitis parte vlcus habeat,in sinistra corporis parte conuulsio corripit. Sunt autem & qui syderati fiunt, atque sic pereunt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem significant hæc signa,& in iuniore,si vulnus existat. Quapropter vbi intellexe E ris febrem inuadere hominem, & ex aliis signis aliquod ipsi accedere non cunctari oportet, sed os vsque ad membranam perforare,aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationem,& ad rasionem, facile ac expeditum. Deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id quod fit habito. Quum verò in vulnere in capite, homine terebello perforato,aut non perforato,osse autem denudato, tumor rubicundus,ignis sacri speciem referens,accesserit in facie,& in oculis vtrisque,aut altero:& si quis tumorem contingat,doleat:& febris corripiat ac rigor:& vlcus ipsum tum quod ad carnem attinet,tum quod ad os,bene habeat ad aspectum:& ambientes vlcus partes bene habeant,excepto tumore qui in facie existit, & aliud peccatum nullum tumor ha- F beat, quod ad reliquam victus rationem attinet. Huius infernam aluum deorsum purgare oportet medicamẽto, quod bilem ducit, & vbi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus euadit. Medicamentum verò dare oportet.ad vires hominis respiciendo, prout robore validus fuerit. Cæterum de perforationis ac terebrationis vsu, vbi ea necessitas ingruat, vt necesse sit hominem perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationem administras, non oportet statim os ad membranam perforare ac exscindere. Non enim conducit membranam osse denudatam esse,ad multum tempus male afflictam:sed postremum vbi madore corrumpi ac putrescere ipsam periculum est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranam perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranam per terebellum

Medela huius.

Terebrationis modus qui.

A rebellum vulneres. Verùm terebrantem oportet, vbi iam valde parum abest vt os sit perforatum,& os iam mouetur, à terebratione desistere,& sinere vt os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua verò curare oportet, prout vlceri conducere visum fuerit.

Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet,caliditatis ossis gratia,& in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccãs adurit,& maius os perforationem ambiens discedere facit,quam aliàs discessurum fuisset. Si verò etiam statim volueris vsque ad membranam perforare, B & postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet,& in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis,ita vt posterior tardè ad curationem deuenias,terebello exsculpto statim os ad membranam perforare ac exscindere oportet,& exempto sæpe terebello speculari:tum aliàs, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multò citius perforatur os, si suppuratum iam ac transpuratum perforaueris.& sæpe contingit vt non profundum os sit, tum aliàs, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quàm crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, vt in terebelli admotione ne fallaris, verùm C qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper terebellum admotum adigito, ita vt frequenter consideres, ac commoueas os,& eiicere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua velut vlceri conferre visum fuerit curato.

Terebra aqua intingenda.

HIPPOCRATIS

COI CHIRVRGIAE OFFICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Aut

Vt similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facillimis, ab his quæ vndiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: & quæ visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ verò ad chirurgiæ officinam. Aegrotans, agens, ministri, instrumenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quomodo. quando. corpus, vasa commoda. Tempus. modus. locus. Agens aut sedens, aut stans, moderatè ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est. Artificialis, etiam in nobis est. Vtriusque verò duplices vsus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucẽ, & modicus vsus est, & moderatio manifesta. Ad lucem verò, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus, ad splendorem cõuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est: ita vt id quod tractatur ex aduerso sit luci, qui verò tractat ex aduerso eius quod tractatur, verumtamen vt ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur. Ad seipsum verò, si quidem sedeat, pedes secũdum rectitudinem sursum versus è directo ad genua sint, distantia autem parua in cõsistendo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modicè distantia, pro commoda cubiti positione ac appositione. Vestitus expeditè, distinctè, æqualiter, similiter, cubitis, humeris.

Lux duplex.

Quæ chirurgo prospicienda.

Ad id verò quod tractatur, vltra & propè, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Vltra quidem & propè termini sunt cubitorũ gibbi, ita vt in anteriorem partem nõ excedant genua in posteriorem costas. Sursum verò, vt nõ supra mammas, summas manus habeat. Deorsum vt nõ inferius quàm vt vbi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret. & in medio quidem hoc modo habet. Hac verò aut illac, vt non extra sedem: sed pro ratione conuersionis & corpus, & operantẽ corporis partem producat. Si verò stet, vtrisque pedibus ex æquo insistere satis est.

A est. Agere verò oportet ita vt altero pede inscendat, non eo qui est ad manum agentem, genu ad inguem sublato, velut in sede, sed & alij termini iidem sunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractãti inseruiat, aut stans, aut sedẽs, aut decumbens, quo quàm facilimè ita velut figurã habens perseueret, seruans subfluxionem, subsidentiam, euersionem, decliuitatẽ. Sic quæ debet seruatur & figura, & forma eius qui tractatur in exhibitione, in tractatione, in habitu posteà sequente. Vngues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorũ vertices ad vsum exercere, digitis quidem summis pleraque, indice ad magnum admoto. Tota verò manu prona, ambabus autem aduersis. Digitum extendere cogit B magnum quiddam in medio digitorum positum, & oppositum facere magnũ digitum indici. Morbum autem esse manifestum est, per quem etiã læduntur hi quibus ex natiuitate, & educatione, assueuit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet vtrisque seorsim agendo, & ambabus simul. Similes enim sunt: ambabus cõiectando benè, pulchrè, citò, non laboriosè, concinnè, expeditè. Instrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Vbi oportet, vt ne quid impediat opus, neq; impedimento sit inter accipiendum circa operãtem corporis partem. Si verò alius det, paulò prius paratus sit, & faciat vbi iusseris. Qui verò circa ægrotantẽ sunt, id quod tractatur exhibeãt prout visum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, vt totum quiescat, tacentes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, citè, non laboriosè, expeditè, concinna. Cito quidem perficiendo opera. Non laboriosè, facilè agẽdo. Expeditio verò ad omnia parata est. Concinnitas autẽ iucunda aspectu est. Ex quibus verò exercitationibus hæc cõtingant, dictũ est. Quæ facta est, benè, pulchrè. Pulchrè quidẽ, simpliciter, distinctè: aut similia ac æqualia, æqualiter ac similiter: aut inæqualia ac dissimilia, inæqualiter ac dissimiliter. Species verò hæ sunt, simplex rotunda in orbem, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta: ita vt species congrua sit speciei & affectioni eius quod deligatur. Eius verò quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum, & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus

Vngues & digiti chirurgi quales esse debeant.

Instrumenta in promptu sint & ministri.

Deligatio duplex.

Ligationũ species.

bus inseruit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxi- D
Modi ligãdi. ma deligationis vis est. Compreſsio quidẽ, vt incumbentia non abſcedant, neq; penitus innitantur: ſed ſint quidem firmata, non autem coacta, & minus quidem extrema, minimè
Nexus. verò media. Nexus & filum procedant non deorſum, ſed ſurſum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu poſteà ſequente. Initia non ſuper vlcus iniicere oportet, ſed hinc aut illinc facere nexum. Nexum verò neque in ſemita, neque in opere, neque illic vbi inane eſt, vt ne in vanum iaceat. Nexum autem & filum, mollia non magna. Hoc tamen probè noſſe conuenit, quòd omnis deligatio ad decliuia & acuminata fugit, velut in capite, ad partem ſupernã: E in tibia, ad infernam. Deligare oportet dextras partes, in ſiniſtras: & ſiniſtras, in dextras: excepto capite. Hoc verò ſecundum rectitudinem. Verùm cõtraria ex duobus initiis. Si verò ex vno, ad id quod ſimile eſt, ad ſubtilitatem: velut eſt media pars capitis, & ſi quid aliud huiuſmodi. Quę vero mouentur, velut articuli, qua quidem parte inſectuntur, quàm minimis ac expeditiſsimis linteis obuoluere oportet, velut poplitem: qua vero circuntenduntur, expaſsis ac latis, velut eſt patella. Circundare quoque inſuper oportet, comprehenſionis quidem gratia eorum quæ circa hæc ſunt, appenſionis vero vniuerſi deligamenti, in quieſcentibus & depreſſioribus corporis partibus, qualis eſt & ſupra, & infra genu. Conuenit autem in humero quidẽ, circumductio circum alteram alam: In inguine vero, circum alterã lateris mollitudinem: in tibia, ſupra ſuram. & quibuſcunq; ſurſum contingit fuga, his infernè appenſio conuenit: quibus autem deorſum, vice verſa. Quibus verò non eſt, velut in capite, his in æqualiſsima parte cõprehenſiones facere oportet, & minimè obliquo deligamẽto vti. Nam ſtabiliſsimũ poſtremum circundatum, vel maximè vagabunda continet. Quibuſcunque autem neque comprehenſio, neque appenſio linteorum, commodè ſe habet: his per fila appenſiones facere conuenit, ex
Deligamẽta qualia. iniectione, aut conſutione. Deligamenta ſint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere verò oportet ambabus ſimul, aut vtriſque ſeorſim exercere. Conueniente autem deligatione vti, coniectura ad latitudinem ac craſsitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, diſtincta ſint. In quibus

A quibus autem futurum eſt vt decidant, ea peiora ſunt, quàm ſi cito decidant. Quædam verò ſunt eiuſmodi, vt neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ verò ſpectat deligatio, aut ſubligatio, aut ambo, hæc ſunt. Subligatio, quidem in cauſa eſt, vt aut diſparata attrahantur, aut expaſſa cõtrahantur, aut contracta diducantur, aut diſtorta dirigantur, aut vice verſa. Præparare autem oportet lintea leuia, tenuia, mollia, pura, lata, non conſuta, neque extuberantias habentia, & ſana, vt extenſionem ferant, & paulò præſtantiora, non ſicca, ſed ſucco imbuta ſingulis affectionibus familiari: & ea quidem quę diſparata abſceſſerunt, ita vt ſublimia ſedem quidẽ B contingant, non tamẽ comprimant. Initium autem ſumere oportet ex ſana parte, & ad vlcus deſinere, quo id quidem quod ſubeſt excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem, in rectum: obliqua verò obliquè, in figura doloris exorte, in qua neque conſtrictio neq; diſceſsio contingat: ex qua vbi translatio fit ad appenſionẽ aut poſitionẽ, non tranſmutent, ſed ſimilia habeant hæc, muſculos, venas, neruos, oſſa, & bene poſita, & bene detenta. Appenſa verò aut poſita eſſe conuenit, in figura doloris exorte, quæ eſt ſecũdum naturam. In quibus verò diſceſſerint, vice verſa. At quibus expaſſa ſunt, contrahere oportet quod ad alia quidem attinet eodẽ modo ex multo verò temporis ſpatio interpoſito contractionem facere oportet, & C ſenſim progreſſu facto cõpreſsionẽ, primũ minimè, deinde magis, ita vt terminus quod maximè facta ſit mutuus contactus fiat. Quibus verò contracta ſunt, diducere: cum inflammatione quidem vice verſa, ſine hac autem, præparatione quidẽ eiuſmodi, diligatione verò contraria. Diſtorta verò dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo. Verùm quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, ſubligatione, agglutinatione, appenſione. Contraria verò contrario modo. Spleniorum longitudinem, latitudines, craſsitudines, multitudines. Longitudo quãta eſt deligatio. Latitudo, qua tuor aut trium digitorũ, craſsitudo, vt triplices aut quadruplices ſint. Multitudo vt dum circundantur non excedant, neque deficiant. Quibus verò ad directionem, in longitudinem circundando, latitudinem ac craſsitudinem defectu coniectare oportet, ita vt non aceruatim expleamus. At verò

Lintea qualia.

Deligatio qualis.

Splenia.

Lintëorum ſubligatio. verò linteorum ſubligationes duæ ſunt, prima ex loco læſo D
ad ſupernas partes definit: altera ex loco læſo, ad infernas.

Deligamẽta qualia. Iuxta locum affectum maximè comprimere oportet: Mi-
nimè extremas partes: Reliqua verò pro ratione: Deligatio
autem multam ſani loci partem occupet. Deligamentorũ
multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, vt ne ſu-
peretur à loco læſo, neque per ferulas illiſio fiat, neque pon-
dus, neque circuncirca inclinatio, neque effœminatio deli-
gamenti contingat. Longitudo verò & latitudo, trium, aut
quatuor, aut quinque, aut ſex, cubitorum quidem longitu-
do, digitorum autem latitudo. Et affulcimẽti circunductio-
nes tot ſint, vt ne comprimant. Mollia verò & non craſſa E
ſint hæc omnia, pro longitudine & latitudine, & craſsitudi-

Ferulæ. dine partis affectæ. Ferulæ porrò ſint leues, æquales, iuxta
extremitates ſimæ, hinc atque illinc paulò minores deliga-
tione, craſsiſsimæ autẽ ea parte qua extat fractura. Quæcũq;
verò partes incuruæ ſunt, & excarnes, in his quæ præminent
cauendæ ſunt, velut circa digitos & malleolos, aut poſitione
aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare o-

Ceratum. portet, non comprimere primùm. Ceratum molle, & le-

Aqua. ue, & purum ſit. In aqua ſpectatur caliditas, multitu-
do. Caliditas, vt ſupra ſuam ipſius manum medicus affun-
dat. Multitudo, ad laxandum quidem & attenuandum, plu-
rima optima eſt. Verùm ad incarnandum ac molliendum, F
moderata. Moderatio autem in perfuſione ea eſt, quòd dum
adhuc attollitur pars, priuſquam conſidat, deſiſtere oportet.
Primùm enim attollitur. Poſtea verò attenuatur. Poſitio
ſit mollis, æqualis, ſurſum vergens, in eminentibus corpo-
ris partibus, velut calcaneo, & coxa, vt neque refrangatur,
neque euertatur. Canalem toti potius cruri quàm dimidio
adhibere oportet. Ad affectionem tamen reſpicere oportet:
& reliqua quæ lædere ſolent, manifeſta ſunt. Exhibitio ve-
rò & diſtentio, & reſtitutio, & reliqua ſecundum naturam
fiant. Natura in operibus eſt: operis actione quid illa velit
coniectandum eſt. Ad hæc autem ex quieſcente, ex commu-
ni, ex conſuetudine. Ex quieſcente quidem ac remiſſo, recti-
tudines conſiderare oportet, velut in manus figura. Ex com-
muni verò, extenſionem & inflectionem, veluti figura cubiti
ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex conſuetu-
dine,

A dine, quod non alias figuras magis ferre poſſunt, velut cura
extenſionem. In hac enim figura plurimum tempus facili-
mè durarint, nulla facta immutatione. In immutatione ve-
rò ex diſtentione, ſimilia hæc habent, ad habitum aut poſi-
tionem, muſculos, venas, neruos, oſſa, & bene poſita, & bene
detenta. Diſtentio fit maximè circa maxima, & craſsiſsima, Diſtentio.
ac æqualia, & vbi ambo oſſa læſa ſunt. Secundo loco vbi ſub-
iectum, minimè vbi ſupernum. Si verò magis moderato fiat,
detrimentum affert: pueris exceptis. Oportet autẽ ipſa pau-
lulum accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocũ,
coniugatum ſimile, ſanum. Defrictio poteſt ſoluere, ligare, Defrictio.
incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollia ſoluere. Multa, mi-
B nuere. Moderata, craſſefacere. Deligare verò oportet, pri- Deligationis modus.
mùm vt is qui deligatur, dicat, maximè ſe compreſſum eſſe
circa læſam partem, minimè circa extremas: & firmatum ſe
eſſe, non compreſſum, copia linteorum, non robore: & hac
die ac nocte paulò magis, poſtridie minus, tertia laxè. Repe-
riatur autem poſtridie in extremis partibus tumor mollis.
Tertia verò die deligatum ſolutum gracilius ſit, atque hoc
per omnes deligationes. Secunda verò deligatione an iuſtè
deligatum apparuerit diſcere oportet. Hinc autem magis &
pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itémque pluri-
bus. Septima verò à prima deligatione ſoluta, inueniantur
gracilia oſſa ac depreſſa. At verò in ferulas deligata, ſi graci-
C lia & pruritus exortia, & ſine vlcere fuerint, ſinere oportet
vſque ad dies viginti à læſione. Si verò quid ſuſpectum ſit,
ſoluere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die fir-
mare. Appenſio, poſitio, deligatio, vt in eodem ſtatu ſint cu-
ſtodire oportet. Figurarum ſumma hæc eſt, conſuetudines, Figuræ.
naturæ ſingulorum membrorum ſpecies excurrendo, ambu
lando, ſtando decumbendo, ex opere, ex remittendo. Nam
vſus corroborat, ociũ autẽ colliquat. Aut compreſsione, aut
copia linteorum. Quæcunque verò effuſo ſanguine ſugilla-
tiones, aut contuſiones, aut vulſiones, aut tumores inflam-
mationis exortes, ex vulnere oboriuntur, ad ſupernam par-
tem plurimùm, ad infernam etiam parum deligare oportet.
ita vt manum aut crus non habeat in decliue, & initium ſu-
pra vulnus ponat, ac maximè firmet, minimè extremas par-
tes, medio modo medias, vltimam partem ad ſupernas cor-

 poris

poris partes distribuendo, deligatione, compressione. Sed & D hæc copia magis quàm robore. Maximè autem his lintea tenuia, leuia, mollia, pura, lata, sana debentur, vt pote sine ferulis: & vberiore perfusione vti oportet. At verò elapsiones aut luxationes, aut tortiones, aut distantiæ disparatæ, aut auulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, vnde quidem excesserunt, remittendo deligare oportet: quò verò accesserunt, intendẽdo deligamentum, vt ad contraria vergant deliga[illegible], etiam priusquam fuerint deligata, paulò magis quàm vt ex æquo sint, & deligamentis, & spleniis, & appensionibus, & figuris, extensione, defrictione, directione: & hic etiam vberiore perfusione. Cæterùm imminutiones multam sanam partem oc E cupando deligare oportet, vt ex influxione qua colliquata plus quàm sua sponte imminuta sunt, alia deligatione permutata ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem est, vt & superna pars simul deligetur, velut tibiæ, & femorum, & alterum crus cũ sano cruge, quo similius fit, & similiter quiescat, & similiter alimentum excludant, & suscipiant. Linteorum verò copia, non cõpressione vtendum est. remittendo primùm id quod maximè opus habet, & vtendo defrictione incarnante, & perfusione absque ferulis. Fulcimenta porrò ac stabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, costis, capiti, & aliis quæ eiusmodi sunt: partim pulsuum gratia, vt ne concutiantur: partim F etiam distantiarum disparatarum gratia. circa iuncturas, in ossibus capitis, quo firmentur. Et in tussibus, aut sternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput stabilimenta. Horum omnium eædem sunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læsiones sunt, maximè comprimendum est. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni conuenientem: deligare verò non amplius comprimendo, vt ne pulsus concutiatur: neque amplius quàm vt distantiam iuncturarum extremitates mutuò se cõtingant. Neque vt tusses & sternutationes fiãt, sed vt prohibeantur stabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

Fulcimenta quibus aptanda.

HIPPO

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE FRACTVRIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Oportet medicum & luxationum, & fracturarum extensiones quàm directissimas facere. Hæc enim iustissima natura est. Si ve- B rò quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere cõuenit. Minus enim hoc peccatũ est quàm ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerunq; nihil peccãt. Ipse enim qui deligatur, manum porrigit, vt qui ita à iusta natura cogatur. Qui verò sapientes sibi videntur medici, hi sunt nimirùm qui peccant. Studij igitur non multi est manum fractã tractare, & quilibet vt ita dicam, medicus hoc potest. Verùm cogor plura de hoc scribere, quod sciam medicos esse, qui sibi sapientes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa C in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinum est, quum nondum intellexerint an bonum sit, magis laudãt quàm familiare, quod iam bonum esse sciunt: & alienũ magis laudant quàm probè notum. Dicendum igitur, quænam medicorũ peccata de natura manus, tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorũ corporis ossiũ doctrinã hic sermo affert. Manũ itaq;, de qua nobis sermo est, quidam pronã deligandam dedit, ille verò cogebat sic tenere velut sagittãtes, quũ humerũ iniiciunt, atq; ita habentẽ deligabat: hoc ipsum illi secundum naturã esse existimans, & in testimoniũ adducebat, tum omnia cubiti ossa, quòd directionem inter se haberent, tum coloris cõcordiam, quod ipsa per seipsam rectitudinẽ haberet, idque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiã dicebat & carnes, & neruos, à natura, productos esse, & artem sagittandi in testimoniũ citabat, & hæc dicens-

Quæ medicus in his præstare debeat.

Medicos imperitos taxat.

cens ac faciens, sapiens esse sibi videbatur. Verùm aliarũ artium oblitus erat, & eorum quæ robore, & eorum quæ artificiis operantur ac efficiunt: non animaduertens aliã in alio figuram secũdum naturam esse, & in eodem opere aliàs dextræ manus figuras secundum naturã esse, aliàs sinistræ, si ita contingat. Alia enim figura in iaculatione secundum naturã est, alia in fundæ iactu, alia in lapidis iactu, alia in pugilatu, alia in quiescendo. Quot verò artes inuenire quis possit, in quibus non eadem figura manuũ naturalis est? & in vnaquaque arte, aliter ad instrumentũ quod quisq; habet, & ad opus quòd perficere vult manus figurantur. Ei verò qui sagittãdi artem exercet, hanc figuram alterius manus optimã esse cõsentaneũ est. Cardinoformis enim brachij pars, in cubiti sede in hac figura innitens, ossibus cubiti & brachij rectitudinem facit, veluti totũ vnum esset, & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minimè flexibilem & rigidissimum esse hunc locũ, & non superari, neque remittere, dum à dextra manu neruus trahitur, & sic neruum quidem quã plurimùm trahet, à firmissimo verò ac cõfertissimo emittet. Ex talibus enim sagittarũ emissionibus, celeres & vehementiæ, & longinquitates fiunt. Deligationi verò cum arte sagittandi nihil cõmune est. Nam & vbi deligauit, si manũ ita habiturus esset, multos vtiq; dolores maiores vulnere adderet: & si flectere iuberet, neque ossa, neque nerui, neq; carnes in eodem permanerẽt, sed suppurata deligatione aliò transferrentur. Et quæ tandem est figuræ sagittarij vtilitas? Et in hac parte fortasse non peccaret is qui sibi sapiens esse videtur, si ipsum vulneratũ sibi manum exhibere permitteret. Alius porrò medicus supinam manum præbens, ita extendere iubebat, atq; hoc modo habentẽ deligabat, hanc figurã naturalem esse putans, coniectura ex colore facta: & ossea hoc modo secundum naturã esse existimans, eo quòd os eminẽs circa manus iũcturã, vbi paruus digitus est, è directo esse apparet eius ossis, ex quo vlnam homines metiuntur, & hæc testimonia adducebat, quòd secundum naturam hoc modo figura se haberet, & rectè dicere putabatur. At verò siquidẽ manus supina extendatur, vehementer vtiq; doluerit. Cognoscere autem poterit hoc quisq; sua manu ita extenta, quòd dolorosa est hæc figura. Nã & debilior vir, fortio-

D · E · F

Modus alius deligandi.

A tiorem ita manibus suis comprehẽsum, vt cubiti flexura supina frangitur, quocunq; voluerit duxerit. Neq; enim si gladium in hac manu habeat, eo vti poterit, adeò violẽta hæc figura est. Deinde si vbi deligauit quis, in hac figura sinat, maior quidem dolor vbi obambularit, magnus autẽ etiam vbi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figuram habere. Sed & citra reliquã perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturam manus eminẽs, iuxta paruũ digitũ, hoc quidẽ cubiti est. Quod verò in flexura est, a quo vlnã homines metiuntur, id brachij caput est. Ille verò idem B os esse, & hoc & illud putabat: itémq; multi alij. Est autẽ idẽ cum illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus vocatur, in quẽ innitimur. Si quis igitur ita supinam manus habeat, tunc & os distortum apparet, & nerui à manus iunctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiũt. Tendũt enim hi nerui ad os brachij, vnde vlna mensuratur. Tanta sanè ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. Si verò velut ego iubeo, manum fractam quis extẽdat, os quidem quod est circa paruum digitum, ad cubiti flexuram tendẽs, in directum conuertet, rectitudinem verò habebunt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes tendẽtes: & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita vt neque ambulanti, neque decumbẽti, C vllus dolor aut fatigatio accedat. Desidere verò hominẽ ita oportet, vt ossis pars ad clarissimã præsentem lucẽ constituatur, ne is qui extensionẽ tractat circa sufficientẽ directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam ne os quidẽ eminẽs in cõtactu latere poterit. Porrò ex cubiti ossib' vbi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernũ os sauciatum est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanũ subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro quæ supernè innascitur. Infernum verò os excarne est, & non facilè occultari potest, & vehemẽtiore extensione opus habet. Si verò hoc cõtritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extẽta magis quã oportebat. Verùm pleriq; minus quàm

Cubiti ossa si fracta fuerint.

oportet extenduntur. Conuenit autem facta extensione, vo- D
Deligatio. lis admotis dirigere: deinde cerato illito non ita multo, vt
ne deligamenta circunfluitent, ita deligare, vt summã manũ
non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paulo superius
ne ad summã partem sanguis influat, sed intercipiatur. Post-
ea linteo deligare, initio eius supra fracturam iniecto, ita vt
firmet quidem, nõ tamen admodũ premat. Postquã autẽ cir-
cundedit eodem loco bis aut ter, ad supernã partem deligãs
distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic
desinat. Conuenit autem prima lintea non esse longa. Secun-
dorum verò linteorũ initium supra fracturã iniicere, ita vt
semel circundet eodẽ loco, deinde deorsum distribuat, & mi- E
nus premẽs, & magis traducẽs, quo linteum ipsi sufficiẽs sit,
ad recurrendũ eò vbi alterum desiuit. Hic igitur lintea ad si
nistram, aut dextrã deligẽtur, aut ad vtrã partẽ contulerit ad
fracturæ figurã, & in vtram declinare expedierit. Postea ve-
rò splenia extẽdere oportet modico cerato illita. Nam sic &
mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alter
natim, modò in dextrã, modò in sinistram: & plerunq; infer-
nè initio facto, sursum ducere aliquãdo etiam supernè deor-
sum. Extremitates autẽ subaridas, & in acutũ abeuntes, sple-
niis obuolutis curare oportet, ita vt copia opertoriorũ non
totũ aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper autẽ cir-
ca manus iuncturã siue articulum laxè circundare splenia o-
portet aliàs atq; aliàs. Copia verò linteorum sufficiens pri- F
mùm, duæ partes sunt. Signa autẽ bene curati, & terminus re
ctè deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an compressus
sit, & si cõpressum quidẽ se esse dixerit, sed leniter, & maxi-
mè circa ipsam fracturã. Huiusmodi ita facta esse perpetuò
dicere oportet eum qui rectè deligatur. Signa verò medio-
critatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est ipse sibiip
si videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie
verò tumorem paruum, mollem, ad summam manum obor
tum esse. Mediocritatis enim factæ à te compressionis si-
gnum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse
sibi videatur. Tertia verò die deligamenta laxa esse ipsi vi-
deantur. Et si quid horum iam relatorum defecerit, noscе-
re oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si verò
quid ex relatis abundauerit, nosse oportet vltra modum
compress

A compressum esse. Et ex his coniectura facta, postea deligans
aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere autem oportet
tertia die, vbi extẽderis. Et si primũ moderatè deligasti, hãc
deligationem paulo magis quàm illã cõprimere oportet, &
initia supra fracturã iniicere, quẽadmodũ etiã antea. Si qui-
dem enim hanc prius deligaueris, sanies ex hac ad extremi-
tates hinc atque illinc exhauritur. Si verò aliquã aliã partẽ
prius cõpresseris, in illã ex cõpressa exhauritur. Intelligen-
tia autẽ ad multa vtilis existit. Sic igitur semper incipere o-
portet & deligationẽ, & cõpressionem ex hoc loco. Reliqua
verò iuxta rationẽ, ita vt quãto longius à fractura digressus
fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũ-
B dando, sed adhærentia. Postea verò pluribus linteis deligare
oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat
se paulo magis cõpressum esse quàm prius, & præsertim cir-
ca fracturã. Sed & alia, & circa tumorẽ, & circa dolorẽ, & cir
ca alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquã
verò tertius iam aderit dies, laxiora esse ipsi videãtur deliga
menta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis com
primendo deligare, & hoc cum omnibus linteis quibus deli-
gandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ
etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Vbi
verò tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si
quidem rectè deligatus fuerit, tumor in summo manu, atq;
hic non valde magnus erit: locus autem qui deligatur, in o-
mnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Ve-
C rùm in septimo etiam valde tenuis, & ossa fracta magis mo-
uentur, & faciliùs ad correctionem ducuntur. Et si hæc hu-
iusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhiben-
das deligare oportet, paulo magis cõprimendo quàm antea,
si nõ dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa
manu. Postquam autem linteis deligaueris, ferulas circum-
ponere oportet, & vinculis quàm latissimis circũdare, quie-
tis saltẽ gratia, vt ferularum appositio ad compressionẽ ma-
nus nihil faciat. Postea verò & dolor, & alleuatio eodem mo
do fiant, velut in primis deligationũ circuitibus. At verò vbi
tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare opor Ferulæ
tet, maximè quidem circa fracturam, sed & alia iuxta ratio- quando ap
nem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit quàm compri- ponendæ.

 mat.

mat.Crassissimam autem ferulã esse oportet, qua parte ex- D
tat fractura,non tamen multum.Et ad hoc studium vel ma-
ximè adhibendum est, vt ferula è directo magni digiti non
ponatur, sed hac vel illac: imò neque à directo parui digiti,
qua parte os superminet in manus articulo,sed hac vel illac.
Quòd si ad fracturam conferat,hac parte aliquas ferulas po-
ni,breuiores ipsas aliis esse oportet,vt ne perueniant ad ossa
præminẽtia,iuxta manus articulum.Periculum est enim vl-
cerationis,& denudationis neruorum.Oportet autem tertio
quoq; die ferulis valde leniter firmare,hoc cogitantes, quòd
ferulæ deligationis conseruandæ gratia apponuntur,non au
tem compressionis gratia alligantur.Si quidem igitur pro-
bè noueris,quòd in prioribus deligationibus ossa sufficien- E
ter sunt directa,& neq; pruritus infestent,neq; vlla aliqua vl
ceratio suspecta sit:ita cum ferulis deligatum sinere oportet
donec viginti dies transgressus fuerit.In triginta enim die-
bus vniuersis maximè ex toto cubiti ossa corroborãtur.Cer-
tum tamen nihil est.Nam & natura à natura,& ætas ab æta-
te valde differt.Postquam autem solueris,aquam calidam af
fundere oportet,& postea deligare,paulo minus comprimẽ-
do quàm antea,& paucioribus linteis quàm prius.Et postea
tertio quoq; die soluere.ac rursus deligare,ita vt minus com
primas,& paucioribus linteis vtaris.At verò si vbi ferulis de
ligatus est.ossa nõ rectè posita esse suspiceris, aut aliud quid
vulneratũ vexet,in dimidio temporis spatio,aut paulo prius
Victus horũ qualis. soluere, & rursus deligare oportet. Victus porro his quibus F
ab initio vlcera non facta fuerint,neq; ossa extra eminẽt,suf-
ficit aliquanto simplicior.Verùm pauciore victu vtendũ est
ipsis,vsq; ad diem decimum , vt qui iam etiam quiescant: &
obsoniis tenellis vtendum, quæ transitui mediocritatem ex-
hibent. A vino verò & carnis esu abstinendum. Postea tamẽ
sensim progressu facto reficiẽdi sunt.Hic sermo velut lex iu-
sta posita est de fracturarum curatione, & quomodo tractare
oporteat , & quomodo euentus sequi , ex iusta tractatione.
Quicquid verò non ita euẽtũ habuerit,scire oportet,quòd in
tractatione quid defectuose, aut redũdanter factũ est. Quin
& hæc insuper in hoc simplici modo cõsiderare oportet,quæ
non ita valde curare solent medici , & quidem quum omnẽ
curationem,& totam deligationẽ corrumpere possint,si nõ
rectè

A rectè fiant.Si enim ambo ossa fracta fuerint,aut infernum so
lum:is verò qui deligatus est,in fascia quadam manum exce
ptam ac appẽsam habeat,& plurima fasciæ pars circa fractu
ram existit,ita vt manus hinc atque hinc pendeat: hunc ne-
cesse est reperiri os ad supernam partẽ distortum habẽtem.
Si verò sic fractis ossibus,& summam manum in fascia ha-
bet,& partem iuxta cubiti flexurã: reliqua verò cubiti pars
nõ sit eleuata:hic ad infernam partem os distortum habere
comperietur.Proinde in fascia molli latitudinẽ habẽte ma-
ximam cubiti partem,& manus articulum,æqualiter suspẽ-
dere ac eleuata gestare oportet.At verò si brachium fractum
fuerit,si quidem quis extentam manum in hac figura exten
B dat,musculus brachij extẽtus deligabitur. Postquam autem
deligatus cubiti flexuram inflexerit,musculus brachij aliam
figuram habebit.Iustissima igitur brachij extensio hæc est.
Lignum cubitale aut paulo breuius,qualia sunt ligna quę in Quî brachiũ fractũ coaptetur.
foramina ligonũ immittuntur,suspendere oportet,hinc atq;
illinc catena deligatum.Hominem verò in alta quapiam se-
de collocatũ,ita manu superincumbere oportet , vt lignum
id sub ala sit moderatè habens,vt homo vix sedere possit , &
ferè subleuatus sit,supposito postea alio quopiã fulcimento,
& coriaceo puluino vno aut pluribus subiectis,quo modera-
tam altitudinem habeat cubitus,ad rectũ angulum obliqua-
tus.optimum quidem est corium latum ac molle , aut fasciã
latam circundare , & magnum aliquod pondus appendere,
C quod moderatè intẽdere possit.Sin minus,vir aliquis robu-
stus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum co-
gat.At verò medicus erectus stans,& alterũ pedem in altio-
re quopiam habens,aggressionem faciat,ita vt volis os diri-
gat ac componat:facile autem dirigetur. Nam hæc extensio
bona est,si quis ipsam rectè præparet.Deinde deliget fascia-
rũ principiis supra fracturã iniectis:& reliqua omnia , quẽ
admodum prius monuimus,tractet:& easdem interrogatio
nes faciat.& iisdẽ signis vtatur,an moderatè habeat , aut se-
cus.Et per tertium diem deliget,& magis comprimat.Et se-
ptima aut nona die cum ferulis deliget.Et si suspicionem ha Quoto tempore brachiũ fractũ coalescat.
beat,os non bene positum esse,intermedio tẽpore soluat , &
vbi probè collocauit,rursus deliget.Corroboratur autẽ ma-
ximè os brachij in xl.diebus. Postquam verò hos excesserit,

soluere oportet,& minus comprimere,& paucioribus quoq; D linteis deligare.Cæterùm victũ quendã exquisitiorẽ quàm prius constituere oportet,& ad longius tẽpus.Eius verò coniecturam facere oportet,ad tumoris qui in summa manu est robur respiciendo.Insuper autem & ad hæc animum aduertere oportet:quòd brachium à natura ad externã partem incuruatum est,& distorqueri solet,si non bene curetur. Sed& alia omnia ossa, quæ à natura ad hanc partem distorta sunt, etiam dum curantur vbi fracta sunt, distorqueri solent.Vbi igitur tale quippiã in suspicionẽ venerit, lata insuper fascia brachium circũcirca complecti oportet, & circũ pectus deligare:& vbi quiescere volet,inter cubiti flexuram & costas, E splenium quoddam multiplex conuolutum ac complicatum supponere:aut aliud quid quod huic simile existat.Hoc enim modo incuruatio ossis recta euadet.Cauere tamen oportet, vt ne minus ad internam partem vergat. Pes verò hominis ex multis ac paruis ossibus compositus est quemadmodum etiam summa manus.Franguntur quidem non itã valde hęc ossa,si non vnà cum corpore, ab acuto aliquo aut graui vulnerato.Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in vlcerationum parte refertur.Si verò quid è loco suo motũ fuerit, aut digitorum articulus,aut aliud quoddam ex ossibus summi pedis,vnumquodq; in suum locum cogere oportet,quemadmodum & ea quæ in manu sunt.Curare verò oportet cerato,& spleniis,& linteis velut etiam fracturas, exceptis ferulis,eodem modo comprimendo,& per tertium diem deligãdo.Interrogetur item is qui deligatur similiter velut in fra- E cturis, & de cõpresſione facta, & an laxa sit deligatio.At verò sana fiunt in xx.diebus perfectè omnia, exceptis his quæ cum tibiæ ossibus communionem habẽt,& cum ipsa è directo.Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contẽnentes morbum.Verùm priusquã sani fiant obambulant:& propterea plurimi non perfectè sanantur, sed dolor ipsos sæpe meritò commonefacit.Totum enim corporis pondus pedes vehunt.Quũm igitur nondũ sani iter faciunt, articuli moti malè curantur,ideóq; alias atq; alias hi qui ad tibiã sunt,dolẽt.Quæ verò cum tibiæ ossibus cõmunionem habent & maiora aliis sunt,& vbi hæc mota sunt diuturniorem medelam requirunt.Curatio tamen eadem est. Verùm linteis

Pes & ossa eius fracta quî curentur.

Quoto tẽpore hæc sanescant.

A linteis & spleniis pluribus vti oportet:Et in totũ hinc atque illinc deligare,cõprimere item velut alia omnia,ea maximè parte qua emota sunt, & primas quoq; linteorũ obuolutiones eodem modo facere.In vnaquaq; verò resolutione,multa,calida aqua vti oportet.In omnibus enim circa articulos lesionibus,multa aqua calida affundẽda est.Cæterùm cõpressiones & laxationes in iisdem tẽporibus eadem signa ostendunt,quæ in superioribus:& religationes eodẽ fiant.Sani verò perfectè hi fiũt in xl.maximè diebus, si decumbere sustinuerint.Sin minus,eadẽ patiuntur quæ prius relata sunt, & adhuc amplius. Porrò quicunq; saltu de alto quopiam loco facto,in calcaneũ vehementer se fulciuerunt, his ossa quidẽ B disparantur,venulæ verò sanguinẽ effundunt,carne circa os contusa,tumor autem accedit,& dolor multus.Os enim hoc paruũ non est,& supereminet quidem sub tibiæ rectitudinẽ, cõmunionem verò habet cum venis ac neruis principalibus. Tendo antem posterior huic ossi annectitur. Hos curare oportet cerato,& spleniis,& linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus.Et ab his opus est etiam aliis quã optimis ac lenissimis,& si quidẽ mollis fuerit à natura cutis circũ calcaneum,sic sinere oportet.Si verò crassa & dura veluti quidã habent,incidere oportet,æqualiter,& attenuare, ita tamẽ vt ne vulneretur.At verò talia bene deligare non cuiusuis est. Si enim deliget quis,quomodo alia circa malleolos deligantur,ita vt aliquando circũ pedem, aliquando circum tendi- C nem,fasciæ circũdentur:hæ cõstrictiones calcaneũ separant: qua parte contusio facta est. Atq; ita periculum est,ne calcanei os corrumpatur:& sanè si corruptum fuerit per omne æuum morbus durare potest.Nã & alia quæ non ex tali modo sunt,ipsum corrumpũt, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu:aut in tibia vulnere fiente periculoso, ac diuturno,& communionem cum calcaneo habente:aut in femore:aut vbi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiũt, & quæ sæpe refringantur,si nõ bona diligentia,& multa quiete curentur.Quare etiã eà quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquã læsionem,magna corpori pericula inducunt.Febres enim peracutæ oboriuntur,continuæ, tremulæ, singultuosæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes ac occiden

Qui de alto desiliũt.

Curatio horum.

occidentes. Fieri etiam poſſunt venarum ſanguifluarũ liuo- D
res venarũ nauſeæ, & cancerationes ex compreſsione. Fieri
autem poſſunt hæc abſque alia corruptione. Atque hæc qui-
dem relata ſunt, vbi vehementiſsimæ contuſiones fiunt. Plu-
rima tamen leniter circumcirca cõtunduntur, neque vllum
magnum curationis ſtudium exigunt, ſed rectè tamẽ tracta-
re oportet. Quũ verò vehemens in fulciẽdo illiſio facta eſſe
viſa fuerit, tũc ſanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plu-
rimam facere circum calcaneum obuolutam, ita vt aliquan
do ad ſummas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando
ad tibiæ partes. ex oppoſito lintea obuoluantur. Deligare in-
ſuper oportet & vicina omnia, hinc atq; illinc, velut etiam
prius dictum eſt, & vehementem compreſsionem non face- E
re, ſed cum multis linteis. Præſtat autem & veratrum biben
dum dare eadem die, aut poſtridiè: & tertia die reſoluere ac
rurſum deligare. Signa porrò an recrudeſcaut, aut non, hæc
ſunt. Quum ſanguis è venis effuſus, & denigrationes, & his
vicina, fiunt ſubrubra & ſubdura, periculum eſt ne recrude-
ſcant. At ſi quidem febre careat ſurſum purgãs medicamen-
tum dandum eſt, velut dictum eſt: itémque ſi non continua
febre laboret. Si verò continua fuerit febris, medicamen-
tum dandum non eſt. Verùm & à cibis, & à ſorbitionibus
abſtinendum. Potu verò vtendum aqua, non vino. ſed fauo-
rum cremore decocto. aut aceto mulſo dulci. Si verò non re- F
crudeſcent, ſanguis è venis effuſus, & denigrationes, & vici-
næ partes, cum virore ſubpallidæ fient, & non duræ, & bo-
num eſt hoc teſtimonium in omnibus ſugillatis. ſanguine è
venis ſubter cutem effuſo, quòd non recrudeſcent. Quæcun-
que verò cum duricia liueſcunt, ea vt denigreſcant,, pericu-
lum eſt. Cæterùm hoc ſtudio habere oportet, vt pes ple-
runq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fie-
Tibię oſſa. ri poterit in ſexaginta diebus, ſi quieuerit. At verò tibiæ duo
oſſa ſunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius
eſt, illa verò parte nõ multo tenuius. Cohærent autem inter
ſe iuxta pedem, & appendicem communẽ habent. Verùm in
rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohęrẽt,
& appendicem habent, & appendix diſcriminationem. Lon-
gius verò paulo alterum os eſt, quod ſecundum paruum di-
gitum eſt. Et talis quidem eſt natura oſsium in tibia. Luxan-
tur aut

A tur autem aliquando iuxta pedem ambo oſſa, quandoque
cum appendice, quandoque verò appendix tantùm emoue- Tibiæ oſſa
tur, quãdoque alterũ tantũ os. Hæc autẽ minùs moleſta ſunt, quî luxan-
quàm ea quæ in articulo manus exiſtũt, ſi quieſcere homines tur.
ſuſtineãt. Curatio verò cõſimilis eſt velut illorũ. Nam & re-
poſitionẽ ex extenſione, velut in illis facere oportet. Verũ ve-
hementiore extenſione opus habẽt, quanto fortiùs eſt ea par-
te corpus. Plerũq; tamẽ ſufficiũt viri duo, alter hinc alter il-
linc extẽdentes. Si verò nõ ſatis robuſti fuerint. facile eſt ve-
hementiorẽ extenſionẽ facere. Aut enim rotæ modiolũ, aut
aliud quid huic ſimile defodere oportet, & molle quiddã pe-
di circũdare, & poſteà latis bubulis loris pede deligato, prin-
B cipia lororũ aut ad paxillũ, aut ad aliud lignũ alligare, atq;
ita ligno in ſummũ modiolũ indito refringere, ita vt alij cõ-
tra extẽdant humeris & poplite apprehẽſis. poteſt etiã ſuper-
na corporis pars neceſsitate hac extenſionis vrgeri, partim
quidẽ ſi ita voles, ligno rotũdo leuigato altè defoſſo, partem
quandã ipſius ſupereminẽtem intra crura iuxta ani & ſcroti
intercapedinẽ applicato, quo corpus ſequi prohibeat ad eos
qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extenditur
declinare non oportet, ſed aliquem à latere aſsidere, qui na-
tes retrudat, ne corpus circũtrahatur: partim verò ſi etiã cir-
ca alas hinc atque illinc ligna affigantur, manus autẽ exten-
tæ ſeruentur, apprehendat autem qui circa genu, atque ita
contra extẽdat: partim item ſi quis velit, aliis loris circa ge-
C nu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo ſupra ca-
put defoſſo, & loris ex ligno quopiã alligatis, & ligno ita in
rotæ modiolũ defixo, ad contrariã partem his qui à pedibus
extendunt, adtrahere poteſt. Quin & ſi voles, pro rotarum
modiolis trabem mediocrem ſub lectum extẽdes, deinde ad
trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens, lo-
ra ipſis alligata intendes. Si verò & hoc velis, aſellis hinc at-
que illinc conſtitutis, in ipſis extenſionem facies. Sunt autem
& alij multi extenſionum modi. Optimum autem fuerit, ſi
quis in magna ciuitate medicum agit, vt lignũ habeat præ-
paratum, in quo omnes neceſsitates inſint, tum ad omnes fra
cturas, tum ad omnes articulorum repoſitiones, ex extenſio-
ne, ac vectium vſu. Satis autem eſt ſi lignum fuerit & longi-
tudine, & latitudine, & craſsitudine tale, quales columnæ
quernæ

quernæ quadrangulæ fiunt. Postquàm autẽ sufficienter extenderis, facile iam est articulum reponere. Eleuatur enim in directum supra pristinam sedẽ. Dirigere itaq; manuum volis oportet, ita vt his partim in id quod eluxatum eminet innitaris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris. Vbi verò reposueris, si quidem fieri poterit, extentum ita deligabis. Si verò præ loris impediaris, his exolutis distentionẽ facias, donec deligaueris. Deligare autem eodẽ modo oportet, & fasciarum initiis similiter in id quod luxatum eminet iniectis, & primis obuolutionibus plurimis suprà id factis imò etiam spleniis plurimis supra id impositis, & compressione maximè isthic fiente. Sed & hinc atque illinc multum E insuper deligare oportet. Magis autem hic articulus cõpressione opus habet: in prima deligatione, quàm is qui in manu est. Postquàm autem deligaueris, sublimius reliquo corpore deligatam partem habeat. Positum autem ipsius ita facere oportet, quo quàm minimè pes dependeat. At verò attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multùm luxantur. In totum verò magis & longiore tempore, in vulneribus circa crura, quàm his quæ circa manus fiunt, attenuare oportet. Nã & maiora & crassiora hæc quàm illa sunt: & sanè etiam necessariũ est quiescere corpus ac decumbere. F Verùm posteà deligare articulum tertia die, neque prohibet quicquam, neq; vrget, & alia omnia similiter velut superiùs relata curare oportet. Et si quidem quietè decumbet, sufficient quadraginta dies, si solùm in suum locum ossa rursus desederint. Si verò quiescere nolet, non facilè quidem crure vti poterit, & deligatione ad multum tempus vti cogetur. Quæcunq; verò ossa non perfectè desident in suum locũ, sed aliquid deficit, progressu tẽporis attenuatur coxa, & femur & tibia. Et si quidẽ intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si verò extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxãtur. Postquàm verò ambo tibiæ ossa fracta fuerint citra exulcerationẽ, extensione vehementiore opus habent, Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à viris fientes extensiones. Plerunque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet

Tibiæ vtraque ossa cõ fracta sunt.

in

A in directũ, secundũ naturã, & secundum rectitudinẽ tibiæ ac femoris, siue tibiæ fractæ, siue femoris ossa extenderis. Sed & deligare sic oportet vtrisq; extentis, vtrũ tandẽ horũ deligaueris. Nõ enim eadẽ cruri & manui cõferunt. Nam vbi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaueris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, vt cubiti flexura ad multũ tempus maneat extenta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consueuit. Quin & quum homines obambulare possint, vbi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus B quum & in ambulando, & in stando consueuit, aliquando quidem extentum esse, aliquando verò ferè extentum esse, ad infernam partem secundum naturã: & sanè etiam ad hoc vt reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, vbi eius necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, vt videlicet sit extentum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in seruitutem adigit. Impotentes enim fiunt ad se attollendum, adeò vt ne meminerint quidem, vt inflectãt ac exurgant: sed quiescunt in hac figura decumbẽtes. Propter has igitur causas, neq; extensiouis, neque deligationis figura eadem, manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extensio quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Im C peritiam enim arguit, machinas adhibere vbi ipsis non est opus. Si verò non sufficiẽs fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autẽ satis iam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis ac palmis corrigendo ac coaptando. Vbi verò direxeris, linteis deligare extenta, siue ad dextram partem, siue ad sinistrã circunducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam iniiciantur, & circũ hanc primæ quoq; obuolutiones circunducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictũ est. Cæterùm lintea latiora esse oportet, & lõgiora, eáq; multò plura circa crus quàm in manu. Vbi verò deligaueris, super planum quoddam & molle deponere conuenit, vt neq; hàc, neque illàc distorqueatur: neque repandum, neque gibbum fiat. Maximè autem cõfert

puluin

puluinar, aut lineum, aut laneum non durum, laxũ, per medium secũdum longitudinẽ subiectum, aut aliud quid quod huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta subiiciuntur, quid cõsulam ambigo, an supponere ipsos conueniat, aut non: prosunt enim, non tamen quantum putãt hi qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, velut illi putant. Nam neq; dum reliquum corpus aut hàc, aut illàc vertitur, cogit canalis vt crus ne sequatur, si non ipse homo huius rei curam habeat: Neq; rursus absq; corpore crus moueri canalis prohibet, vel in hãc, vel in illam partẽ. Quin & crudelius est lignum subiicere, si non simul molle quiddã in ipsum indatur. At vtilissimum est in strato permutando, & in progressibus ad aluum exonerandam. Licet igitur, & cum canali, & sine canali, & bene, & malè rem moliri. Verũ vulgò persuasum est, etiam medicum minus delinquere, si canalis subiiciatur, etiam si minus hoc artem referat. Oportet enim super plano quopiam ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum: alioqui necesse est deligationem superari à distortione, quæ in positu contingit, quocunque & quantumcunque tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: & quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis facere, & pluribus linteis, & circũdare pedem laxè, si non vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem moderatè, & dirigere ossa, in vnaquaque deligatione oportet. Si enim rectè curetur, & tumor secundum rationem procedat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit, tum ossa adducta faciliora & extensioni magis obedientia. Postquam autem septimus aut vndecimus aderit dies, ferulas apponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum est. Cæterũm ferularum locationes vitare oportet, & secundum malleorum rectitudinem, & supra tẽdinem, qui est in tibia pedis. Ac tibiæ ossa corroborantur in quadraginta diebus, si rectè curentur. Si verò suspicionem habeas, os aliquod directione opus habere: aut de vlceratione aliqua timeas, intermedio tempore soluere, & probè coaptata religare oportet. Porrò si alterum tibiæ os factum fuerit, extensione

Canales an sint supponendi.

Ferulę quãdo apponẽdæ.

Tibię ossis coalescẽtia quota.

A tensione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque segniter agere, in extendendo conuenit: & maximè quidem omnes fracturas in prima deligatione, quãtum eius fieri debet, extendere oportet: Sin minus, quàm citissime. Quodcunque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compresserit, locus maiori dolore vexabitur. Reliqua verò curatio eadem est. At verò ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatũ, molestiã maiorẽ in curãdo exhibet, & extẽsione magis opus habet: & si non rectè coaptata ossa fuerint, occultari nõ possunt. Est enim totum conspicuum & carnis exors, & hoc facto lõgè tardius progredi eo crure poterint. Si verò externum os fractum fuerit, & multò B facilius ferunt, & multò melius occultare possunt, etiãsi non bene fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim oneris interdum tibiæ os vehit. Nam simul & vnà cum ipso crure: & oneris secundum crus rectitudine, maiorẽ laboris partem internum os suffert. Femoris enim caput supernam corporis partem sustinet. Hoc autẽ intra crus est, & nõ extra, sed secundum tibiæ rectitudinem: & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat, & non externæ; & simul crassius est internum quàm externum, quẽadmodum etiam id quod in cubito est, secundum parui digiti rectitudinem, tenuius est & longius. In articulo tamen inferno nõ similis est ossis lonC gioris cõstitutio. Inæqualiter enim cubiti gibbus siue flexura, & poples flectũtur. Propter has igitur causas, externo quidem osse fracto, celeres progressus fiũt, interno verò fracto, tardi. At verò si fœmoris os fractum fuerit, extensionẽ præ omnibus facere oportet, ita vt ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neq; enim si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligauerit, fieri poterit vt deligatio ipsa teneat, vt ita distent; sed coeũt inter se ossa, quàm citissimè, vt intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte carnes deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimẽtum, femur breuius efficere. Nam si quidem manus breuior fiat, & occultari poterit, & nõ est magnus error. At crus si breuius fiat, claudum hominẽ efficiet. Sanũ enim crus lõgius est, & id redarguit. Quare vtili⁹ fuerit, vt si quis

Fœmoris os fractum.

Nn malè

malè curãdus sit, ambo potius crura fracta habeat, quàm al- D
Curatio. terum tantũ: æquilibris enim ipse sibiipsi fuerit hoc modo. Postquam verò sufficienter extenderis, directione ac coaptatione per manuum volas facta, eodẽ modo deligare oportet, velut etiam prius scriptũ est, iniectis etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus fiente: & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius: & doleat eodẽ modo, & melius habeat, & similiter rursus deligetur: & ferularum appositio eadem fit. Corroboratur autẽ femur in quinquaginta diebus.
Femur fractum quo tum coalescit.
Insuper verò & hoc considerare oportet, q̃ femur gibbosum magis est ad externam partem, quàm ad internã: & magis ad interiorem, quàm posteriorẽ. In has itaq; partes etiam distorquetur, si non probè E curetur, & sanè iisdem partibus etiã ipse seipso magis excarnis est, vt neq; occultari possit in distortione. Si igitur huiusmodi quippiam suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos, circundare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurũ ac inguinam partẽ plecada appellatum, insuper deligetur. Nam & aliàs confert, & vt ne extremæ ferularum partes lædant, si non ad deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, à nuda parte, & hinc atq; illinc multum: & positionem ferularum semper ita prouidere conuenit, vt neque super os aliquod circa articulos natura prominens, neq; super neruum circa articulũ fiat. Tumores verò iuxta F poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliam quampiam partem, ex compressione eleuatos, multis lanis succidis probè carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & vbi presserint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterunt, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic enim quàm citissimè tumor gracilis fieri poterit, & transcẽderit supra priores deligationes. Verùm hoc deligationis modo vti non oportet, si non periculum fuerit in tumore, pustularũ, aut denigrationis. Tale verò nihil fit, si non quis valde premat fracturã, aut suspẽsam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At verò canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitem
Canalis quãtus esse debeat.

non

A nõ excedat, læserit magis quàm profuerit. Neq; enim prohibuerit, quo minus & corpus, & tibia, sine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitem pertingens, & quod minimè oportet, id facere impulerit. Minimè verò oportet genu flectere. Omnẽ enim turbationẽ deligationibus inducit, & femore, & tibia deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos aliàs atq; aliàs aliam figurã habere. Necesse est item ossa fracta moueri. Præ omnibus itaque faciendum, vt poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodesse, qui à coxa ad pedem vsque subiectus contineat, & aliàs circa poplitem, fasciam cum canali laxè circundare oportet: quemadmodũ infantes in cunis fasciis obuol- B uuntur. Deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita cõtineri poterit vnà cum canali. Cæterùm calcanei summi valde magnã curam habere conuenit, vt & in tibiæ, & in femoris fracturis, aptè se habeat. Si enim dependeat pes, reliqua tibia firmata, necesse est iuxta anteriorem tibiæ partẽ, ossa incurua esse. Si verò calcaneum quidem moderato altiùs fuerit firmatum, reliqua verò tibia aliquantulũ eleuata, necesse est huic ossi, vt circa anteriorem tibiæ partem, moderato cauius appareat: atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnũ. Sed & omnia ossa tardiùs corrobantur, si nõ secundum naturam posita fuerint, itémque ea quæ non in eadem figura quiescunt: & calli quoque debiliores ipsis obducuntur. Atque C hæc quidem de his quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque aliàs vlcus factum est. Quibus verò ossa fracta sunt simplici modo, & non multifido, ita vt eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum ossium discessionis: aut etiã quibus vlcus quidem factũ est, ossa verò fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, vt sint segmenta à fissis ossibus separata: tales spes est simplici modo curari posse.
Calcanei in his cura.

Et quidem sanè neque magni quippiam boni, neque mali faciẽtes, vlcera quidẽ curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, vt emplastrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid ex his quæ facere solent, imponẽtes: Ego verò eos laudo qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid huiusmodi deligant: Vbi verò vlcera pura facta fue-

 rint

rint,& iam coaleſcunt,túc multis linteis deligare, & ferulis D
dirigere conantur.Hæc quidem curatio boni aliquid facit,
nihil autē magni mali:Oſſa tamen non ſimiliter in ſuam ſe-
dem firmari poſſunt.Verùm corpora aliquáto tumidiora ea
parte fiunt quàm ſit opportunū,fiunt autem & breuiora his
quibus vtraque oſſa,aut cubiti,aut tibiæ fracta ſunt.Alij ve-
rò ruſus ſunt qui talia ſtatim linteis curant,& hinc atque il
linc linteis deligant.vlcus verò ipſum relinquunt, & perfri-
gerari ſinunt Deinde ſuper vlcus purgatorium aliquod im-
ponunt,& ſpleniis vino imbutis,& lanis ſuccidis curát. Hæc
curatio mala eſt,& veriſimile eſt eos qui ita curát, tum in
aliis fracturis,tum in huiuſmodi maximè imprudenter ſe

Quid potiſſimū in his.

gerere.Maximum enim eſt cognoſcere quomodo initiū lin- E
tei iniicere oportet,& qua parte maximè cōprimere:& quæ
vtilitas contingat,ſi quis initium lintei rectè iniiciat, & qua
maximè oportet parte premat:& quæ detrimenta inducan-
tur,ſi quis non rectè iniiciat,neq; qua maximè oportet pre-
mat,ſed hinc atq; illinc id faciat, & dictum quidem eſt etiā
in ſuperioribus,quæ ex vtriſque eneniant.Teſtatur autem &
ipſa hæc medicina.Neceſſe eſt enim ei qui ita deligatur, tu-
morem ad ipſum vlcus eleuari. Etenim ſi ſanum corpus
hinc atque illinc fuerit deligatum,in medio verò relictum,
iuxta relictum vtique ſpatium maximè intumuerit,ac deco
loratum reddetur,quo modo vlcus hæc non perpetietur?Ne
ceſſe igitur eſt,vt vlcus quidem decoloratū ſit,& labiis euer-
ſum ac protuberans,verùm lachrymoſum & non ſuppurās: F
oſſa verò etiam quæ diſceſſura non erant, diſcedant: ſed &
pulſans,& febriens vlcus fuerit. Coguntur autē propter tu-
morem cataplaſmata inſuper imponere,quod & ipſum in-
commodum eſt his qui hinc atque illinc deligantur.Pondus
enim inutile ad reliquum pulſum accedit.Poſtremùm verò
deligamēta reſoluunt,vbi iam malū ipſis recrudeſcit, & de
cetero citra deligationem curāt.Neque verò minus, etiam
ſi aliud quoddam eiuſmodi vulnus acceperint,eodem modo
curant.Non enim deligationē hinc atq; illinc factam, & vl-
ceris perfrigerationē,in cauſa eſſe putāt,ſed aliud quoddam
infortuniū.Attamen de hoc tam multa nō ſcripſiſſem,ſi non
certo ſcirem incommodam eſſe hanc deligationē, & multos
eſſe qui ita curent,& magni momenti eſſe hanc rem dedi-
ſcere

A ſcere, & teſtimonio hæc eſſe, quòd rectè ſcripta ſint ea quæ
prius ſcripta ſunt, ſiue maximè præmendæ ſint ſiue minimè
ipſæ fracturæ.Oportet autem vt in ſumma dicā, his quibus
non eſt futuri diſceſſus oſsis expectatio,eandem curationem
adhibere,veluti his quibus os fractum fuerit,vlcus autē non
habent.Nam & extentiones,& directiones ac coaptationes
oſsium eodem modo facere oportet. & conſimilem deliga-
tionem.Super ipſum enim vlcus ſplenium tenue duplex, pi-
cato cerato illitum deligandum eſt,& circum ire partes ce-
rato albo illinendæ.Verùm lintea,& reliqua latiora aliquā-
tum ſiſſa ſint magis,quàm ſi nō vlcus haberent: & id quo pri
mùm deligamus,multo latius ſit ipſo vlcere.Quæ enim an-
B guſtiora ſunt quàm vlcus,cinctum vlcus tenent id quod fie-
ri non conuenit, ſed prima circunductio totum vlcus com-
prehendat,& linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque

Ligationis modus.

ſecundum vlceris rectitudinem linteum iniicere oportet,&
premere paulo minus,quā ſi vlcus nō haberent.Diſtribuen
da verò eſt deligatio,velut etiā prius dictum eſt. Lintea au-
tem ſemper quidē mollis modi ſint,magis tamē in talibus,
quàm ſi vlcus non eſſet.Copia verò linteorum nō minor ſit
prius relatis,ſed etiam aliquanto amplior.Si verò deligatus
fuerit,videatur is ſibi lintea firmata quidē eſſe,nō autem cō-
preſſa:dicátq; ſuper vlcus maximè firmata eſſe. Eadem autē
tēpora eſſe oportet,ad hoc vt magis firmata eſſe videantur,
C & ad hoc vt magis laxa videātur,quemadmodum etiā in ſu-
perioribus dictū eſt. Deligatio etiā poſtea facienda per ter
tium diē,ita vt omnia poſtea faciamus cōſimili modo, velut
prius dictū eſt,præterquā quòd in totū,minus aliquáto hæc
quā illa comprimenda ſunt.Quòd ſi ſecundū rationem,quæ
fieri par eſt,facta fuerint,gracilior quidē ſemper cōperietur
vlceris pars,graciliores autē & reliquæ omnes,quæ à deliga
tione continentur:& ſuppurationes citiores erunt, quàm in
vlceribus aliter curatis:& quæcunque carunculæ in vulnere
denigratæ ſunt & mortificatæ, citius abrumpuntur ac exci-
dunt in hac curatione,quā in aliis:& ad cicatricē citius per-
uenit vlcus,ſi hoc modo quàm ſi alio curetur.At omniū ho-
rum cauſa eſt,quòd & locus circa vlcus gracilis fit,& quæ cir
cunſita ſunt gracilia omnia fiunt.In reliquis igitur omnibus
conſimiliter curare oportet, velut oſſa ſine vlcerationibus

 fracta

fracta, Verũ ferulas apponere non oportet. Et propterea lin- D
tea his plura eſſe debent quàm aliis, & quod minus compri-
mantur, & quod ferulę tardius apponantur. Si tamen ferulas
appoſueris, non ſecundum rectitudinem vlceris appones, ſed
ita vt laxæ adhibeantur, prouidendo vt nulla magna ab ipſis
conſtrictio fiat. Dictum autem hoc quoque eſt in his quæ
prius ſcripta ſunt. Victus autem rationem exquiſitiorem, &
longiori tempore conſtituere oportet, his quibus ab initio
vlcera fiunt, & quibus oſſa extra eminent, & vt in ſumma di-
catur, in vehementiſsimis vulneribus exquiſitiore, eóque
diuturniore victu vti conuenit. Eadem etiam curatio vlce-
rum eſt in his quibus oſſa quidem fracta ſunt, ſed vlcus ab E
initio non fuit. Verùm inter medendum factum eſt. aut vlce
re linteis magis cómpreſſo, aut à ferularum inſeſſu, aut ab
alia quapiam cauſa. Cognoſcuntur autẽ tales fracturæ, an vl
cus ſubſit, & dolore, & pulſibus, & tumor qui in extremis par
tibus eſt, talibus durus efficitur, & ſi digitum admoueris, at-
tollitur: ſed & cito rurſus ſubterfugit. Si igitur tale quid ſu
ſpicatus fueris, ſoluere oportet: & ſi quidem pruritus circa
ſubligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato
picato pro altero vti. Si verò horũ nihil fuerit, verùm ipſum
vlcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum: & fu
turum eſt vt & carnes ſuppurẽtur, & nerui inſuper excidant,
hos omnino perfrigerare nõ oportet, neq; quicquã has ſup
purationes vereri, ſed curare in reliquis omnibus conſimili F
modo, velut eos quibus ab initio vlcus factũ eſt. Linteis verò
deligare incipere oportet valde laxis, à tumore qui in extre-
mis partibus conſiſtit, atq; ita deligationem diſtribuere ſem
per ſurſum verſus, nuſquã quidem cõprimendo, ſed maximè
ſuper vlcus firmãdo, ſuper alia verò minus, & prima quidem
lintea hæc munda ſint, & nõ anguſta. Copia verò linteorum
tanta ſit, quãta eſt ſi cum ferulis deligatio fiat, aut paulo mi-
nor. Super ipſum autẽ vlcus ſufficiens eſt ſplenium cerato al
bo illitum. Siue enim caro, ſiue neruus denigratus fuerit, ex-
cidet. Talia enim acribus curare non oportet, ſed mollibus,
velut ambuſta. Deligare verò poſtea per tertiũ diem conue-
nit, ferulas autẽ non apponere. Quieſcere verò magis quàm
prius, & modico cibo vti. Scire verò expedit, ſiue caro, ſiue
neruus ſit, id quod excidet, ꝙ hoc modo multo minus vltra

Ferularum appoſitio.

Linteorum quantitas.

A depaſcitur, & multo citius excidet, & multo graciliores cir-
cunſitæ partes erunt, quã ſi quis exolutis linteis, aliquid me-
dicamentorum purgatoriorũ ſuper vlcus imponat. Quin &
ſi exciderit id quod ſuppuraſſet, & citius carne repletur, & ci
tius ad cicatricem peruenit, quàm ſi illo aut alio modo cure-
tur. Omnia ſanè in hoc ſita ſunt, vt quis hæc rectè & modera
tè deligare ſciat. Conferũt inſuper & figuræ quales eſſe opor-
tet, & reliqua victus ratio, & linteorum aptitudo. Si verò in
recens vulneratis decipiaris, oſsiũ diſceſſum non fore putãs,
quum tamẽ expectatio ſit illa emerſura eſſe, modum curatio
nis timere non oportet. Nihil enim magni mali cõtigerit, ſi
modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris.
B Signum autẽ hoc eſt, ſi oſsiũ diſceſſus in hoc curationis mo-
do futurus eſt. Pus enim multũ fluit ex vlcere, & gliſcere ac
turgere affecta pars videtur. Frequẽtius igitur deligare opor
tet, ob nimiam humiditatẽ, & quòd aliàs etiã febres fiunt. Et
ſi quidẽ valde præmantur à deligatione & vlcus, & circũſitæ
partes graciles fiunt. Quicunq; itaq; valde tenuium oſsium
diſceſſus fiunt, hi nulla magna mutatione opus habẽt, niſi vt
laxius deligatio fiat, vt ne pus intercipiatur, ſed facile efflue-
re poſsit. Sed & frequẽtius deligare oportet, donec os diſceſ-
ſerit, & ferulas non apponere. Quibus verò maioris oſsis diſ
ceſſus expectatur, ſiue hoc à principio prænoueris, ſiue etiam
poſtea cognoueris, non amplius eadẽ curatione opus habet.
Sed extenſiones & directiones ita facere oportet, velut dictũ
C eſt: ſplenia verò duplicata, latitudine quidẽ dimidio palmo
non minora: quale tamẽ fuerit vulnus iuxta hoc coniectura
facienda eſt: longitudine verò paulo quidem breuiora, quàm
vt bis circum ſauciatum corpus circunduci poſsint, multo ve
rò longiora quàm vt ſemel. Copia verò tot ſint, quot facere
cõducit. Hæc in vino nigro auſtero madefacta, ex medio ini-
tio facto circũuoluere oportet, quemadmodũ faſcia ex duò-
bus initiis deligatur: & deinde aſciatim alternatione ipſorũ
facta, initia dimittere. Hæc & ſuper ipſum vlcus adhibenda
ſunt, & ab vtraq; vlceris parte, & ne comprimantur, ſed ſal-
tẽ fulciendi vlceris gratia incũbant. Supra ipſum verò vlcus,
ceratũ picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplaſtris
cruentis vulneribus deſtinatis, aut aliud quoddam medica-
mentum, quod familiare ac idoneum ſit humectationi adhi-

Oſsis maioris abſceſſus.

bendæ.& ſi quidem æſtatis tempus fuerit, vino madefacere D

Quid æſtas & hyẽs in his poſcat.

ſplenia frequẽter oportet. Si verò hyems, lanas ſuccidas mul
tas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autẽ capræ pel-
lem ſubſternere,& defluxiones obſeruare, vt facilè effluere
poſsint, ita vt meminerimus quòd hi loci in iiſdem figuris
multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles
faciũt. Qui verò deligatione ſanari per aliquẽ ex relatis, aut

Qui ſine ligatione curetur.

referendis modis non poſſunt, eos magnam huc curam adhi
bere conuenit, vt fractam corporis partẽ commodè poſitam
habeant ſecundum rectitudinem, animaduerſione ad hoc ha
bita, vt ſurſum magis quàm deorſum vergat. Si verò quis be
ne ac facilè opus perficere velit, operæprecium eſt etiam ma
chinamenta facere, quo iuſtam & non violentã extenſionem E
pars corporis fracta habeat. Maximè verò in tibia machina-
mẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus ti-
biæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pe-
dem ſummum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam li-
gnum iuxta lectum defoſſum. Hi itaq; omnia mala faciunt,
nihil autem boni. Neque enim vllam opem affert extẽſioni,
hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet
reliquum corpus, atq; ſic non amplius extenditur: neque rur-
ſus ad rectitudinem quicquam prodeſt, ſed etiã obeſt. Dum
enim vertitur reliquum corpus, aut hac, aut illac, nihil prohi
bebit vinculum illud, quo minus & pes, & oſſa pedi annexa,
reliquũ corpus ſequantur. Imo ſi pes alligatus non fuiſſet, mi

Hæ pilæ quid ſibi velint.

nus diſtorqueretur. Si verò quis pilas duas ex corio Aegyptio F
conſuat, tales quales geſtãt hi qui multo tempore in magnis
compedibus vincti ſunt: habeant autem pilæ hinc atq; illinc
tunicas, ad vulneris quidẽ partes, profundiores: ad articulo-
rum verò partes, breuiores: Sint itẽ tumidæ ac molles, & cõ-
gruentes ad hoc, vt altera ſupra malleolos, altera infra genu
coaptetur. Habeat inſuper vtraq; duas vtrinq; appendices à
latere, aut ex ſimplici, aut ex duplici loro, breuiores velut an
ſas, ita vt alteræ ſint ab vtraque malleoli, alteræ ab vtraque
genu parte: & ſuperna pila alteras tales habeat ſecundum

Virgæ corneæ.

eandem rectitudinem. Poſtea virgis corneis acceptis, æqua-
lem inter ſe magnitudinem habentibus, craſsitudine qui-
dem digitali, longitudine verò vt flexæ appendicibus con-
gruant, huc diligẽtiam adhibeas, vt extremæ virgarum par-
tes

A tes non ad corpus, ſed ad ſummas pilarum eminentias inni-
tantur. Oportet autem eſſe tria virgarum paria, aut etiam
plura, & alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breuio-
res ac minores, vt ſi velis magis diſtendere poſsis. Locentur
autem virgę vtręque hinc atque illinc à malleolorũ vtraque
parte. Hæc itaque ſi bene machinatus fuerit, & extenſionem
iuſtam exhibuerint, & ſecundum rectitudinem æqualem, &
vulneri nullus dolor acceſſerit. Nam quæ expreſſa fuerint, ſi
quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, par-
tim ad femur: & virgæ hinc atque illinc à malleolis accom-
modatiores erunt, vt tibiæ poſitio non impediatur, & vulnus
probè impingat ac ſuſtentetur. Neque enim impedimento
B eſt, ſi quis velit duas virgas ſuperiores, ipſas inter ſe coniun-
gere, & ſi quis leuiter quid ſuperimponere velit, vt id quod
ſuperimponitur, à vulnere eleuatum ſit. Si quidem igitur
& pilæ lenes, & molles, & bonæ, & recenter conſutæ fuerint:
& virgarum intentio probè intenta fuerit, velut iam dictum
eſt, commodum erit machinamentum. Si verò quid horũ
non rectè habuerit, læſerit magis quàm profuerit. Conuenit
autem & alias machinas, aut bene machinari, aut non ma-
chinari: Turpe enim eſt & minimè artificioſum, in machinis
ſtruendis à machinis aberrare. Plerique porrò medici fra-
cturas, & cum vlceribus, & ſine vlceribus, primis diebus la-
nis ſuccidis curant, & nihil ab arte alienum ipſis hoc eſſe vi-
detur, & qui quidem à recens vulneratis coguntur, ex linteo-
C rum inopia lanis vti, his plurimus veniæ locus patet. Non
enim habuerit qui in linteorum penuria, aliud quid multo
melius ad tales deligãdas quàm eſt lana. Verũ omnino mul
tæ lanæ eſſe debent, & valde bene carminatæ, & non aſperæ.
Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ ſunt. Qui
verò ad vnum ad duos dies, lanis deligare iuſtũ eſſe cenſent,
tertia verò ac quarta linteis deligãtes premunt, ac extẽdunt
tunc vel maximè, hi in re multi adeo ac magni in medicina
momenti, ſe imprudenter gerunt. Minimè enim tertia ac
quarta die omnia vulnera mouere oportet, & vt in ſumma
dicam, etiam omnes ſpecillorum admotiones vitare conue-
nit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur.
In totum etiam tertia ac quarta dies in pleriſque vulneribus
recrudeſcentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac im-

munditiam procedunt, & quæ ad febres deueniunt. Et hæc D
res multi momenti est vt discatur, vt si qua alia. Cum qua
enim ex vtilissimis in medicina rebus, non solùm circa vul-
nera, verùm etiam circa alios multos morbos, cõmunionem
non habet? nisi quis etiam alios morbos vlcera esse dixerit,
Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinẽ. Multis
enim modis alij aliis cognati sunt. Quicunque tamen iu-
stum esse putant lanis vti, donec septem præterierint dies,
deinde verò extendere ac dirigere & linteis deligare, hi non
similiter imprudentes videri poterint. Nam & maximum
inflammationis periculum preteriit, & ossa laxa ac apta post
hos dies sunt. Longè tamen & hæc curatio superatur, ab ea
deligatione quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præpa-
rat ac efficit vt septima die ferulis perfectè deligari possint. E
Hic autem modus multò tardior est. Sed & alia quædam de-
trimenta habet. Verùm longum esset omnia scribere. Qui-
bus verò ossa fracta & extra eminentia in suam sedem col-
locari non possunt, his hæc restitutio debetur. Ferramenta fa
cere oportet ad eum modum quem vectes habent illi qui-
bus lapicidæ vtuntur, alia latiora, alia angustiora. Esse verò
conuenit tria, aut plura etiam, quo quis maximè congruis
vtatur. Postea cum his vnà cum extẽsione motionem aggre-
di oportet, ita vt ad inferiorem ossis partem subiicias ad su-
periorem verò partem ossis, superiorem ferramenti partem
innitendo firmes. In summa, quemadmodum si quis lapidẽ
aut lignum vehemẽter vecte cõmoueat. Sint autẽ valida fer-
ramenta quantum eius fieri potest, vt ne flectantur. Hoc ma- F
gnum auxilium est, si & ferramenta idonea fuerint, & si quis
velut conuenit commotionem faciat. Nam ex omnibus in-
strumẽtis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria
existunt, aselli circunductio, per vectes commotio, & cuneo-
rum vsus. At sine horum vno aliquo, aut sine omnibus, nullũ
vehementissimum opus homines perficiũt. Non igitur sper
nenda est hæc per ferreos illos vectes commotio, aut enim
hoc modo, aut nullo alio, in sedem suam collabentur. Si verò
superna ossis pars immutata fuerit ac confracta, vt vecti ad-
hibendo locus non sit commodus, sed acutum quid pro-
minet, tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem fa-
cere oportet. Hanc autem per vectes commotionem & ex-
tensio

Cum ossa fracta & extantia nõ redeunt.

A tensionem, eadem die aut secunda facere oportet. Non au-
tem tertia. Minimè verò quarta aut quinta. Nam etiamsi
non reponas, sed aliàs molestiam exhibeas in his diebus, in-
flammationem induxeris: quanto magis si reponas. Conuul-
sionẽ tamen multo magis induxeris si reponas, quam si re-
ponere omittas. Atque hæc probè nosse conuenit. Si enim
reponenti conuulsio accesserit, non multa salutis spes est.
Commodum autem est rursus eiicere os à sua sede, si hoc fie-
ri citra molestiam possit. Non in laxioribus quàm opportu-
num est, cõuulsiones ac distensiones accedunt, sed in his quæ
magis extenta sunt. Cæterùm de qua re nunc nobis sermo
est, in prædictis illis diebus molestiam exhibere nõ oportet,
B & curam adhibere vt vlcus minimè inflãmetur, & maximè
suppuretur. Postquam verò septem preterierint dies, aut pau
lo plures si sine febre fuerit, & vlcus non inflammatũ sit, tunc
minus vetat vt reponere tentes, si speres obtenturum te esse.
Sin minus non oportet frustra molestiam suscipere & infer-
re. Si igitur ossa reposueris in suam sedẽ, iam scripti sunt mo
di quomodo curare oportet, siue ossa discessura esse, siue nõ,
expectatio sit, & si quidem ossium discessus expectatio sit,
eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deliga-
tionem facere oportet, ex medio linteo initio facto vt plu-
rimùm, velut ex duobus initio fascia deligatur. Coniectu-
C ram autem facere oportet iuxta vlceris formã, quo sit quam
minimum hians ac labiis protuberans & expassum. Aliis
enim ad dextram deligare commodũ est, aliis ad sinistram,
aliis ex duobus initiis. Quæcunque verò ossa repositio-
nem effugerunt, ea discessura esse nosse oportet: itemque
ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quo-
rundam superna pars, quorundam verò carnes circumcirca
mortiferantur. Et quibusdam quidem ex veteri vulnere ali-
qua ossa emarcuerunt: quibusdam verò non. & aliquibus ma
gis, aliquibus minus, & partim parua, partim magna. Propter
hæc igitur relata, vno morbo dici non potest, quãdo ossa sint
discessura. Aliqua enim ob paruitatem, aliqua ex eo quod in
summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non
discedunt, resiccata & marcida fientia desquamantur. Præ-
terea differt curatio à curatione. In totum igitur ossa ci-
tissimè his discedunt, quibus citissimæ fiunt suppurationes
& citiss

Tertius, quartus, quintúsq; dies repositionem nõ admittit.

& citiſsimæ ac optimæ carnis productiones. Subnaſcentes D
enim iuxta læſam partẽ carnes, plerunque oſſa ipſa eleuant.
Totus tamen oſsis circulus, ſi in quadraginta diebus diſceſſe
rit bene diſcedet. Quædam enim ad ſexaginta dies perue-
niunt. Nã & rariora oſſa citius diſcedunt, ſolidiora verò tar-
dius. Alia autẽ minora: multo minore temporis ſpacio, alia
aliter. Cæterùm os extra eminens his de cauſis præſecare
oportet, ſi reponi nõ poſsit, & parum abſit vt reponi poſſe vi-
deatur, & fieri poterit vt auferatur, & ſi noxium fuerit, & de
carnibus quid rumpat, & ſenſus moleſtiam exhibeat. Sed &
ſi nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua ſiue præſeces,
ſiue non præſeces, non multum refert. Hoc enim certo ſcire E
expedit, quòd oſſa quæ carnibus perfectè priuantur, ac exa-
reſcunt, omnia penitus diſcedent. A quibus verò ſquamæ di-
ſceſſuræ ſunt, ea præſecare non oportet. Coniecturam verò
eorũ quæ diſcedent, ex conſtitutis ſignis facere oportet. Cu-
rare autem tales ſpleniis & vinoſa curatione, velut etiã prius
de diſceſſuris oſsibus ſcriptum eſt. Sed cauere decet ne pri-
mo tempore frigidis madeſiant. Rigorũ enim febrilium pe
riculum eſt. Periculũ item cõuulſionum. Frigida enim ſem-
per conuulſionem prouocant quandoque verò etiam vlce-
ra. Noſſe quoque id conuenit, neceſſe eſſe ibi corpora bre-
uiora fieri. vbi oſſa fracta ac immutata curãtur, & quibus to
tus oſsis circulus diſceſsit. At verò quibus femoris aut bra- F
chij os extra eminet, hi non valde ſuperſtites euadunt. Nam
& oſſa magna ſunt, & multũ medullæ habent: & quæ ſi mul
vulnerantur, multa ſunt & magni momenti, & nerui, & mu-
ſculi & venæ. Et ſi quidem repoſueris, conuulſiones accede-
re ſolent. Si verò non repoſita fuerint, febres acutæ, & bilio-
ſæ, & ſingultuoſæ oboriuntur, & denigrãtur. Non minus au-
tem ſuperſtites euadunt hi, quibus repoſita non ſunt, neque
tentatum eſt vt reponeretur. Adhuc verò magis euadunt,
quibus inferna oſsis pars eminet extra, quàm quibus ſuper-
na. Euadunt etiã quibus repoſita fuerint, attamen raro. Nam
& curationes à curationibus multũ differunt. & naturæ cor-
porum à naturis, ad facilè tolerãdum. Multum etiam differt
an in interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineãt.
Multæ enim & periculoſæ venarum extenſiones in interna
parte ſunt, quarum aliquæ ſi vulnerentur, lethales ſunt. Sunt
autem

A autem & in externa parte, verũ minus. In talibus igitur vul-
neribus, qualia pericula immineant, ignorare nõ oportet. &
ad temporum occaſiones prædicere. Si verò reponere hæc
oſſa cogaris, & reponendi aliqua tibi ſpes ſit, & non multa
oſsis immutatio fuerit, & maſculi non cõcurrerint: ſolent
enim concurrere: vectis mollitio etiam his cum extenſione,
opem bene ferre poterit. Vbi verò reponis, veratrum molle
bibendũ dare oportet eadem die, ſi eadem die repoſita fue-
rint. Sin minus, ne aggredi quidem oportet. Verùm vlcus cu-
rare oportet velut in capitis oſsibus fractis, & frigidi nihil
adhibere, & cibos penitus auferre. & ſi quidẽ amara bile præ
B ditus natura fuerit, fauorum cremorem odoratũ coctũ, aut
acetum mulſum dulce, in aquam inſtillato, eóque pro victu
vtatur. Si verò amara bile præditus nõ ſit, aquæ potione vta-
tur. Et ſi quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim
dies vt minimùm hoc victu degat. Si verò ſine febre ſit, ſeptẽ
diebus, Poſteà ſenſim progreſſiu fiente ſecũdum rationem ad
vulgarem victum adducatur. Et quibus oſſa nõ repoſita fue-
rint, eandem itidem medicamẽti purgationem facere opor-
tet, & vlcerum curationem, eundem item exhibere victum:
& dependentem de corpore partem non extendere, ſed ma-
gis adducere, quo laxior ſit pars circa vlcus. At oſsiũ diſceſ-
ſus diuturnus eſt, velut etiam priùs dictum eſt. maximè verò
talia fugere oportet, ſi modo quis honeſtam fugam habeat.
C Nam & ſpes paucæ ſunt, & pericula multa. & ſi quis non re-
ponat, artis expers eſſe videri poterit: & ſi reponat, propin-
quius ad mortem quàm ad ſalutem perduxerit. Cæterùm **Luxatum genu facilè reponitur.**
luxationes & emotiones oſsiũ circa genua, multo mitiores
ſunt emotionibus ac luxationibus circa cubiti flexurã. Nam
femoris articulus pro magnitudine expeditior eſt quàm bra
chij, & iuſtam naturam ſolùm habet, eámq; rotundam. Bra- **Tibiæ & cubiti oſſa qualia.**
chij verò articulus & magnus eſt, & ſinus plures habet. Ad
hæc verò, tibiæ oſſa longitudine inter ſe ſimilia ſunt, & ex-
ternum os paululum, ne memorabili quidem modo excedit,
nullum magnum impedimentũ afferens, à quo externus ten
do circa poplitem enaſcitur. At cubiti oſſa inæqualia ſunt,
& quod breuius eſt, multò craſsius eſt: quod verò tenuius eſt,
multùm ſuperat & excedit articulũ. Dependet tamen & hoc
ex neruis, iuxta communem oſsium cõnexionem. Maiorem
autem

autem partem connexionis neruorũ in brachio os tenue ha- D
bet,quàm craſſum. Horum itaque articulorum & oſsiũ fle-
xuræ cubiti natura huiuſmodi eſt, & propter naturæ modũ,
oſſa circa genu ſæpe quidem luxantur, facilè autẽ rurſus in-
cidunt ac reponuntur. Inflammatio verò nõ magna accedit,
neque vinculum articuli. Luxantur autem plerunque in in-
ternam partem,aliquando etiam ad externam, quandoque
etiam ad poplitem. Horum omnium repoſitiones non ſunt
difficiles. Verùm ſi quidem foras aut intro luxentur,hominẽ
in humili aliquo ſedili ſedere oportet, ita vt crus altiùs, non
tamen multo habeat. Extenſio autem plerunque moderata
ſufficit,ita vt ab altera parte tibia,ab altera femur in diuer- E
Cubiti reaptatio. ſum extendatur. At oſſa circa cubiti flexurã moleſtiora ſunt,
quàm quæ circa genu ſunt, & difficiliùs reponi poſſunt, etiã
ob inflammationẽ,ſi quis non ſtatim reponat. Luxantur qui-
dem minus quàm illa, verùm difficilius reponuntur ac co-
aptantur,inſupérq; inflammãtur,ac callum acquirunt. Sunt
autem & horum plerunque paruæ inclinationes, aliquando
ad partem ad coſtas, aliquãdo ad externam, non vt totus ar-
ticulus ſit emotus,ſed manet quid iuxta oſsis brachij cauita-
tem,qua parte cubiti os excedẽs habet. Talia igitur ſiue hac,
ſiue illac luxentur, facile eſt reponere: & ſufficit extenſio in
directum fiens,ſecundum brachij rectitudinem, ita vt alter
iuxta manus iuncturam extendat,alter locũ ſub alis ample-
ctatur: Medicus verò altera manu ad emotum articulũ ad- F
mota, volis impellat, altera propè ad articulũ iniecta retru-
dat. Obediunt autem tales luxationes, & non tardè reponun
tur,ſi quis antea quàm inflammentur,reponat. Luxantur au
tem plerunque magis ad internam partem:luxantur etiã ad
externam. Innoteſcit id ex figura:& talia ſæpè etiam abſque
vehementi tenſione rurſus incidunt. Oportet autem in his
quæ intro luxãtur, articulum quidem ad naturam ſuam re-
pellere,cubitum verò magis in pronam partem vergentem
circumducere. Et plerũque ſanè cubiti luxationes huiuſmo-
di ſunt. Si verò trãſgreſſus fuerit articulus,aut hac,aut illac,
ſupra cubiti os,quod ad brachij cauitatẽ excedit: fit quidem
raro hoc, ſi verò fiat, non ampliùs ſimiliter extenſio in dire-
ctum fiens,talibus luxationibus idonea eſt. In tali enim ex-
tenſione,os à cubito excedens, brachij tranſgreſsionem pro-
hibet,

A hibet. Oportet itaque ſic emotis extenſionẽ tali facere,qua-
lis prius deſcripta eſt, vbi quis oſſa brachij fracta deligat, vt
ab alia quidem in ſupernam partem tenſio fiat, ab ipſa verò
cubiti flexura,ad infernam cogatur. Sic enim brachium ſu-
pra ſuum ſinum maximè eleuabitur. Si verò eleuatũ fuerit,
facilis eſt reſtitutio cum volis manuũ, ita vt emotã quidem
brachij partem apprehendentes impellamus, os verò cubiti
iuxta articulum retrudamus,vtraq; eodem modo,minus ta-
men. Atque talis extenſio huiuſmodi luxationis iuſtiſsima
eſt. Poterit etiam reponi per extenſionem in directũ, verùm
minus,quàm hoc modo. At ſi in anteriorem partem brachiũ **Brachium**
luxetur: rariſsimè autem hoc contingit. Sed quid repentina **antrorſum**
B eluctatio nõ eiecerit? Multa enim etiã præter naturã ſuam **luxatum**
excidũt,etiamſi magnum quid ſit quod prohibeat. Huic au- **quale.**
tem eluctationi magnũ quoddam obſtaculum eſt,& os craſ-
ſius quod ſuperexcedit,& multa neruorum extenſio:attamẽ
quidam ſanè eluctantur. Signũ autẽ his qui ita eluctati ſunt.
Nihil enim de cubito flectere poſſunt. Manifeſtus eſt etiam
articulus ad contactum. Si quidem igitur non ſtatim repoſi-
tus fuerit,vehementes ac violentæ inflammationes,itémque
febriles fiunt. Si verò ſtatim quis occurrat,facile reponi po
teſt. Oportet autem linteum durum conuolutum (ſuffecerit
nõ magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram,& de-
repentè cubitum inflectere, & manũ quàm maximè ad hu-
merum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repoſitio his
C qui ita eluctati ſunt. Sed & extenſio in directum, hunc repo-
ſitionis modum coaptare poteſt: volis tamen manus in emi-
nẽtem brachij partem iniectis, iuxta flexuram retro impel-
lere oportet,ita vt aliquis infernè iiſdem in cubiti gibbũ in-
iectis,ad cubiti rectitudinem retrudat. Efficax eſt etiam in
hoc luxationis modo illa extenſio quæ prius ſcripta eſt,quo-
modo oſſa brachij fracta extendere oportet, vbi ſunt deli-
ganda. Poſtquam verò extenta fuerint, ſic cùm manum vo-
lis iniectis coaptationes facere,velut etiam prius ſcriptũ eſt.

Cæterùm ſi in poſteriorem partem brachium exciderit, **Brachium**
rarò autẽ hoc contingit,hæc luxatio omnium maximè dolo **retrorſum**
roſa exiſtit,& febres continuas meracæ bilis paucorum die- **luxatum.**
rum ac maximè lethales inducit: & tales extendere brachiũ
non poſſunt. Si igitur ſtatim affueris,extẽto cubiti gibbo co-
gere

gere oportet.& ſponte incidit.Si verò febris præuenerit,non D
amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augeſcet,
Vt autem in ſumma dicam,neq; alium articulum febrienti
reponere oportet,minimè verò cubiti gibbum. Sunt autẽ &
aliæ læſiones ac moleſtiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim os
craſsius,ſi quando ab altero emotum eſt, neque flecti, neque
extendi ſimiliter poteſt.Manifeſtum autem fit ex contractu,
iuxta cubiti flexuram, circa venæ diſciſsinnem ſupra muſcu
lum tendẽtem. Quibus autem tale accidit,his non amplius
facile eſt ad ſuam naturã reducere. Neq; enim aliam vllam
communem duorum oſsium connexionem emotam,ad pri-
ſtinam naturam collocare facile eſt: ſed neceſſe eſt tumorẽ E
habere ipſam diſparationem. Qunmodo verò deligare opor
tet in articulo, dictum eſt in deligatione circa malleolum.
Quibuſdam autem os cubiti brachio ſubiectum frangitur,
quandoque quidem chartilaginoſa ipſius pars, ex quo tendo
retrò brachiũ enaſcitur,& vbi hæc emota fuerit, febrile eſt
ac malignum.Articulus tamen manet in ſuo loco,æqualiter
Caput brachij fractũ. enim baſis ipſius hac parte excedit. Quum autem abductus
fuerit ea parte qua caput brachij excidit, vagabũdus magis
fit articulus,quàm ſi penitus ſit abruptus.Nam vt in ſumma
dicam,omnia oſſa quæ frangũtur,minus noxia ſunt,quàm ſi
oſſa quidem non franguntur, venæ autem & nerui alicuius
momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mor- F
rem accedunt hæc quàm illa,ſi febris cõtinua acceſſerit. Pau
cæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoque verò hoc brachij
caput iuxta appendicem frangitur, atq; hoc quum videatur
multò magis noxiũ eſſe, lõgè mitius noxis circa cubiti gib-
bum contingentibus exiſtit. Quomodo igitur ſingulas lu-
xationes reponere,& præſertim curare oportet, ſcriptũ eſt:
& quod ſtatim reponere articulum maximè confert,propter ce
leritatem inflammationis neruorũ.Nam etiamſi elapſa ſta-
tim repoſita fuerint, ſimiliter tamen nerui diſtentionem fa-
cere ſolent,& ad tempus aliquod tum extenſionem,quam fa
cere ſolent,tum influxionem impedire. Confert autem om-
nia hæc ſimiliter curare,& quæ franguntur,& quæ diſparan
tur,& quæ luxantur.Omnia enim multis linteis, & ſpleniis,
& cerato curare oportet,velut etiam alias fracturas.At figu-
ram cubiti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet,
qualem

A qualem in his quibus brachium fractum, & cubitus deliga-
batur.Communiſsima enim omnibus luxationibus, & emo
tionibus,& fracturis,hæc figura eſt. Cõmuniſsima item ad
diſtentionem poſtea fiendam, & ad ſingula extendenda, ac
inflectenda.Hinc enim viæ ſunt ad vtraſque partes conſimi-
les.Cõmodiſsima eſt etiam hæc figura ipſi ægroto, vt ipſum schema.
& geſtet,& appenſum excipiat.His adde ſi à callo apprehen-
ſus fuerit,ſi quidem extenta manus apprehendatur, melius
fuerit ſi non adſit:multis enim impedimento erit,paucis ad-
iumento.Si verò inflexa,magis quidem cõmoda fuerit. Ve-
rùm longè commodior,ſi mediam figuram obtinens callo
apprehẽdatur:& hæc quidem de figura.Deligare verò opor-
B tet,primùm lintei initio ſuper ipſam læſam partem iniecto,
ſiue fracta fuerit,ſiue emota,ſiue diſparata,primas etiam ob
uolutiones ſuper ipſam facere,ita vt maximè hac parte inni-
tantur,minus verò hinc atque illinc. Deligationem autem
communem facere oportet,& cubiti & brachij,vtriuſq; mul
tò plus quàm plerique faciunt,quo quàm remotiſsimè à læ-
ſa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur.Circundetur in-
ſuper etiam acuta cubiti pars,ſiue læſio in hac fuerit,ſiue nõ,
vt ne tumor ibi circa ipſam colligatur. Fugiendum verò eſt
in deligatione,quantum eius fieri poteſt,vt ne circa flexurã
multa lintea coaceruata ſint.Compreſsio autem quàm ma-
ximè circa læſam partem facienda eſt. Sed & reliqua com-
C preſsio ac laxatio eadem adhibeatur, & iiſdem temporibus
ſingula quemadmodum in oſsium fractorum curatione an-
tea ſcriptum eſt.Et religatinnes poſtea per diem tertiũ fiant.
Videatur autẽ laxa eſſe deligatio tertia die velut etiam tũc. Ferulę quales in his ponendæ.
Et ferulæ conueniente tempore adhibeantur. Neque enim
alienum hoc eſt,& in his quibus oſſa fracta,& quibus nõ fra-
cta ſunt,ſi non febriant.Sint autem quàm laxiſsimæ partim
à brachio extentæ,partim ad cubitum poſitæ:& nõ ſint craſ-
ſæ.Neceſſe eſt etiam inęquales ipſas eſſe inter ſe,vt viciſsim
permutentur qua par parte conducit,coniectura iuxta infle-
xionem fiente.Quin & ſpleniorum appoſitionem eiuſmodi
facere oportet,velut de ferulis dictum eſt, ita tamen vt pau-
lò tumidiora ſuper læſam partem apponantur.Tempora ve-
rò ab inflammatione,& ab his quæ prius ſcripta ſunt,conie-
ctare oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

Humerorũ luxatio.

Vmeri verò articulum vno modo luxari noui, ad locum ſub alis. Surſum autem nunquam, neque ad externam partem. Non tamen affirmauerim an luxetur, aut non. etiamſi habeam quod dicam de ipſo. Sed neque in anteriorem partem vnquam vidi, E neque videtur mihi vnquam excidiſſe. Medicis tamen videtur valde in anteriorem partem luxari, & maximè decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachiũ occupauit. Apparet enim in talibus caput brachij omnino in anteriorem partem eminens. Atque ego tale aliquando non excidiſſe aſſerens, ob hanc rem apud medicos & vulgus malè audiui. Solus enim ipſis ignorare videbar, alij verò omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodum difficulter, rem ita ſe habere. Si quis in brachio ſupernam humeri partem carnibus denudarit, denudarit autem qua parte muſculus ſurſum tendit. Nudarit autem tendinem, qui ſub F alis, & iuxta clauiculam ad pectus eſt: apparuerit vtique caput brachij in anteriorem partem vehementer eminens, etiamſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachij caput in anteriorem partem, reliquum autem brachij os, ad externam partem incuruum. Conuerſatur autem brachium cum ſcapulæ cauitate obliquũ, quum iuxta coſtas fuerit porrectum. Quum verò ad anteriorẽ partẽ extenta fuerit tota manus, tũc brachij caput è directo eſt in ſcapulæ cauitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conſpicitur. Verùm de quo nunc eſt ſermo, nunquã vidi in anteriorem partem elapſum: non tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, necne. Quum igitur exciderit brachiũ ad locum ſub alis, multi reponere nouerunt, vtpote quòd multis elabatur.

Erud

A Eruditi autem eſt omnes modos noſſe, quibus medici id reponũt, & quo modo quis his modis quàm optimè vtatur. Optimo verò horum modorum vti oportet, ſi fortiſsimam neceſsitatem videris. Optimus autem eſt qui poſtremus deſcribetur. Quibuſcunq; igitur frequẽter humerus excidit, hi plerunque ipſi ſibiipſis ad reponendũ ſufficientes ſunt. Immiſſis enim alterius manus digitis ac nodis in locũ ſubalarem, articulum ſurſum cogunt, cubiti verò gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, ſi ipſe quidem ſub alam, articulo magis intro elapſo, ſubtentis digitis à coſtis diducat, ita vt capite ſuo in ſummum humerum iniecto, renitendi gratia, genibus verò iuxta cubiti gibbum ad bra-

Humeri luxati repoſitio.

B chium admotis, ad coſtas retrudat. Conducit autẽ eum qui reponit fortes manus habere; aut ipſe quidẽ manibus & capite ita faciat, alius verò quidã cubiti gibbum ad pectus adducat. Eſt autẽ & humeri repoſitio, vt cubitus retrorſum ad ſpinã ſubducatur, deinde altera manu in ſummã gibbi cubiti partẽ iniecta retortio fiat, altera verò iuxta articulũ retro innitatur. Hæc repoſitio, & ea quæ priùs dicta eſt, quum non ſint ſecundum naturam, tamẽ articulum circũagitantes incidere cogunt. Qui verò calcaneo reponere conãtur, propinquum quid ei quod eſt ſecundum naturam cogunt. Oportet autem hominem humi ſupinum reclinare, eum verò qui reponit humi ſedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehenſam manum læſam, cũ ſuis manibus extẽdere, calcaneo

Alia repoſitio.

C verò in ſubalarẽ locum iniecto, dextro in dextrũ, ſiniſtro in ſiniſtrũ, retrudere. Oportet autẽ in cauitatem ſub ala rotundum quid congruens indere, cõmodiſsimę verò fuerint pilæ valde paruæ ac duræ, quales multæ ex coriis conſuuntur. Si enim nõ eiuſmodi quid inditum fuerit, calcaneũ ad brachij caput peruenire nõ poteſt. Dũ enim manus extẽditur, locus ſub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locũ ſub ala conſtringunt, contrarij ſunt. Oportet autẽ aliquem ab altera parte eius qui extenditur conſidentẽ, ſanum humerum cõtinere, vt ne corpus circuntrahatur, dum læſa manus in alteram partẽ extẽditur. Poſteà vbi pila ſub alam ſubdita fuerit, molle lorum ſufficiẽti latitudine præditũ, circum pilam circundare oportet, ita vt quidem eo loro ex vtriſque initiis apprehẽſo ſurſum retrahat, à capite eius qui extenditur con-

ſidens

ſidens,& pede ad ſummi humeri os innitẽs.Pila verò quàm D
penitiſsimè & maximè intus ad coſtas ſita ſit,& non ad bra-
chij caput. Eſt & alia repoſitio,quum humerum alter ſub
dit.Maiorem tamen eſſe oportet eum qui humerum ſuppo-
nit,ita vt apprehẽſa manu,humerum ſuum acuminatũ ſub
illius luxati alam ſupponat,& deinde aliquantum verſet, vt
velut ſedi inſideat,ea coniectura facta,vt homo ille circa hu-
merum ſuum ex ala pẽdeat,ipſe verò ſeipſum in hũc hume-
rum altiorẽ faciat quàm in alterum,brachiũ autem penden
tis ad pectus ſuum quàm citiſsimè cogendo adducat. In hac
verò figura inſuper concuriat vbi hominẽ ſuſtulerit, quo re-
liquum corpus in aduerſam partem brachio quod cõtinetur E
vergat.Si verò valde leuis fuerit homo,puer aliquis leuis in-
ſuper ex ipſo retrorſum dependeat.Atque hæ omnes repoſi-
tiones in palæſtra vſitatæ ſunt,eo quòd non opus habẽt alio-
rum inſtrumentorũ importatione.Poterit tamẽ quis etiam
alibi his vti. Sed & qui circum piſtillum cogunt,propemo-
dum ſecundum naturam reponunt. Oportet autem piſtillũ
molli quadam faſcia eſſe inuolutũ : minus enim ita labarit:
& inter coſtas ac brachij caput ſubter intruſum,& ſi quidem
breue fuerit piſtillũ,collocare hominẽ in ſedili aliquo opor-
tet,quò vix brachium circum piſtillum circũdare poſsit. Sit
autem potius longũ piſtillum,quo homo ſtans fermè circũ
piſtillum dependeat.Poſteà brachiũ quidem & cubitus cir-
ca piſtillum porrigantur,ab altera verò corporis parte, quis
manibus circa ceruicẽ ad clauiculam circumiectis deorſum F
cogat.Hæc repoſitio moderatè ſecundum naturã eſt,& repo
ſitionem facere poteſt,ſi probè ipſam tractent. Quin & per
ſcalam alia quædã huiuſmodi repoſitio fieri poteſt,& adhuc
melior,eo quòd corpus hinc atque illinc eleuatum, ſecurius
librando adæquari poteſt.Nam circum piſtillũ etiamſi hu-
merus fixus maneat,periculum tamen eſt ne corpus hac aut
illac circũagatur. Oportet tamẽ & ſuper ſcalã ſupernè ro-
tundum quid deligatum eſſe,quod ad loci ſub ala cauitatem
congruum ſit,& quod brachij caput ad naturam redire inſu
per cogat.Optima verò ex omnibus repoſitionibus talis eſt.
Lignum eſſe oportet latitudine quidẽ quinque aut quatuor
in totum digitorum , craſsitudine verò duorum digitorum,
aut etiam tenuius,longitudine autem bicubitali , aut paulò
breuius.

Alia repoſitio.

Alij repoſitionis modi.

Repoſitio per ſcalam.

Repoſitio optima.

A breuius.Sit autem altera parte ſumma rotundũ,& anguſtiſ-
ſimum ac tenuiſsimum hac parte,habeâtq; crepidinem pau
lulum ſupereminentẽ,in extrema rotunditatis parte, ſed nõ
ea quæ ad coſtas,verùm ea quæ ad brachij caput exiſtit, quo
ſub alam congrua ſit,iuxta coſtas ſub brachij caput ſubdita.
Linteo autem vel faſcia molli,lignũ ſumma parte obuolua-
tur,quo leuius reddatur.Deinde ſubdito ligni capite quã pe-
nitiſsimè ſub alam , inter coſtas ac brachij caput,totam ma
num ad lignum porrectam alligare oportet, iuxta brachiũ,
iuxta cubitum,& iuxta manus iuncturam,quo quã maximè
ſit quieta.præ omnibus autẽ curandum eſt, vt ſumma ligni
B pars,quàm penitiſsimè intra ſubalarẽ locum recipiatur,bra
chij caput trãſgreſſa.Poſtea inter duas columnas trabẽ tranſ
uerſam probè alligare oportet,& deinde manum cum ligno
ſupra trabẽ tranſmittere,quo manus ab altera parte ſit,cor-
pus ab altera,trabs verò ſub ala,& poſtea ad alteram partẽ
manum deorſum cogere vnà cum ligno,circum trabẽ:ad al
teram verò reliquum corpus.Trabs autem ea altitudine alli
getur,vt reliquum corpus eleuatum ſummis pedum digitis
innitatur.Hic modus repoſitionis humeri lõgè optimus eſt.
Iuſtiſsimè enim commotionem facit , ſi ſolũ penitius intus
ad brachij caput lignum fuerit.Iuſtiſsimæ item ſunt in vtrã
que partem adæquationem facientes librationes , & ad hæc
oſsi brachij ſecuræ.Recentes itaque luxationes citius inci-
C dunt,quàm quis putare poſsit,& priuſquam extentæ eſſe vi-
deantur.Sed & veteres ſola hæc repoſitio reponere poteſt , ſi
non iam ob vetuſtatem,caro quidem in acetabulũ deuenit,
caput autem brachij in loco ad quem declinauit , ſemitã ſi-
biipſi iam fecit.Veruntamẽ etiam ita inueteratum brachij
elapſum,mihi poſſe reponere videtur.Quid enim iuſta mo-
litio nõ nouerit: manere tamen in loco poſſe,nõ ita mihi vi-
detur,ſed prout conuenit rurſus luxabitur.Idem facit etiam
ſi circum ſcalam,eodem modo velut dixi præparatam co-
actio tranſmiſsi brachij fiat. Abundè item ſufficit circum
magnam ſedem Theſſalicam coactionem facere , ſi recens
fuerit luxatio. Præparatum autem eſſe oportet lignum,ve-
lut dictum eſt : hominem verò locare oportet in ſede obli-
quum, deinde brachium vnà cum ligno ſupra ſedis reclina-
torium tranſmittere,& ad alteram partem corpus deorſum

cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque fa- D
cit coactio supra biforem ianuam. His autem quæ forte præ
Quæ in his perpendenda. sentia fuerint vtendum est. Nosse igitur expedit, quòd naturæ à naturis multum differunt, ad hoc vt elabentia facilè rursus incidant: differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facilè transcendi posit, aliud minus. Plurimum item differt neruorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorum connexionem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeò humidi sunt, vt quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his quibus bene se habet E membrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi verò ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerunt,
Exemplo comprobat tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quòd hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existût. Fiunt autem tenuissimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maximè luxantur: si tamen & huiusmodi quiddã in medicina scribere conuenit. Verùm conuenit vtique. Benè enim Homerus didicit, quòd ex omnibus pecudibus boues quàm maximè laborẽt hoc tempore, & ex bobus potissimum aratores, eo quòd hyeme operentur. His itaque maximè excidunt articuli. Hi enim maximè attenuantur. Nam reliqua quidem pecora breuem herbam depasci possunt, F Bos autem non ita valde priusquam alta fiat. Reliquis enim tenuis est labri prominentia, & tenuis item superna maxilla. Boui verò crassa est labij prominentia, crassa ita & obtusa superna maxilla. Quapropter in breues herbas subiicere non potest. Rursus solipeda animalia vtpote vtrinque dentata, & dentes inter se committere possunt, & sub breuem herbam dentes subiicere queunt, delectantúrque tali herba ma-
Herba breuis melior pecoribus. gis quàm alta. Breuis enim herba in totũ melior ac solidior est quàm alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Haud secus ac bobus nigris gratissima veris
Tempora proueniunt.

quia

A quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & aliàs bos laxũ habet hunc articulũ, magis quàm alia animalia: & ob id etiã magis quàm alia pedẽ trahit, & maximè quum macilentus est, & iam senex. Propter omnia hæc etiã maximè boui excidit. Plura autẽ de ipso à me scripta sunt, eo quòd omniũ antea relatorum testimonia hæc sunt. Verùm de quo nunc sermo est, excarnib. magis excidit, sicut etiã citius incidit, quàm probè carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflammatur, quàm siccis ac carnosis: & in posterum tempus quoq; minus vincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflãmatio, & sic sanè lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus quàm carnosis. Nam &
B ipsæ carnes eorum qui nõ rectè ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quàm in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflammatio vinculo facto articulum cõtinet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli non valdè excidunt, & excilerent vtique si non plus aut minus inflammationis accessisset. Quibus igitur quum articulus excidit, circunsitæ partes non inflammantur, & statim citra dolorem humero vti possunt, hi putant quidẽ nihil opus esse vt sui ipsorum curã gerant, medici tamẽ est vt contra tales vaticinetur: talibus excidit rursus magis quàm his quibus nerui sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maximè circa humerum & genu. Maximè igitur etiam hæc excidunt. Quibus autem nerui inflam-
C mati sunt, hi humero vti nõ possunt. Prohibet enim dolor & inflãmationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & spleniis, & linteis multis deligando. Sub alam verò lanam mollem pura conuolutam subiicere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimentũ quidem sit deligationi, articulum verò sustentet. At brachium plerunq; sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quem excidit. Oportet autẽ postquam humerum deligaueris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoq; humerum oportet placidè & accuratè. Multarum autẽ rerum peritum medicũ esse expedit, & non minus frictionis. Ex eodẽ enim nomine, non idem euẽtus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum iusto laxiorẽ, & soluere articulũ iusto duriorẽ. Verùm de fri- Curatio horum.

ctione in alio opere à nobis tractabitur. Talem igitur hume D
rum mollibus manibus fricare cõuenit, cõfert enim, & aliàs
leniter. Articulũ autẽ commouere non violenter, ſed intan-
tum vt circa dolorem cõmoueatur. Reſtituũtur verò omnes
articuli partim longiore, partim breuiore tẽpore. An autem

Brachium an exciderit, ſignum.

brachium exciderit, his ſignis cognoſcere oportet. Nam vbi
iuſtũ corpus habent homines, manus itẽ ac crura, ſano in exẽ
plum vti oportet, ad non ſanum: & non ſano ad ſanum, non
alienos articulos inſpiciendo, (alij enim aliis magis extanti
bus ſunt articulis) ſed ipſos eius qui affectus eſt, an diſsimilis
ſit ſanus ægroto, & hoc rectè quidẽ dictum eſt, multã tamen
erroneam intelligentiam talia habent: & non ſatis eſt ſolum
ſermonis doctrina artem hanc noſſe, ſed conuerſatione etiã E
verſare oportet. Multa enim præ dolore, aut ex alia cauſa,
quũ non exciderint ipſis articuli, tamẽ nõ poſſunt in ſimiles
figuras reſtitui, in quales ſanum corpus figuratur. Proinde &
talem figuram inſuper intelligere ac cõſiderare oportet. Sed
& in loco ſub ala, caput brachij multo magis incumbere vi-
detur, in luxato quàm in ſano. Quin & ſupernè iuxta ſuper-
nam humeri partem, cauus apparet locus: & ſummi humeri
os extans conſpicitur, vtpote articulo ad infernum locum di
greſſo. & eſt etiam aliqua erronea in hoc intelligentia, ſed
poſtea de ipſo ſcribetur. Eſt enim dignum de quo ſcribatur.
Præterea in luxato cubiti gibbus magis à coſtis diſtare, vide
tur quàm in altero. Si tamẽ quis vim afferens cogat, adduci-
tur quidẽ, ſed cũ dolore. Sed & ſurſum ad aurẽ manum attol
lere cubiti gibbo extento, non valde poteſt, velut ſanam: ne- F
que hìc & illac ſimiliter diducere. Hæc igitur ſigna ſunt hu-
meri luxati, repoſitiones item præſcriptæ & curationes hæ
ſunt. Operæpreciũ verò eſt diſcere, quomodo frequenter ex-
cidentes humeros curare oporteat. Multi enim à certamini
bus iam prohibiti ſunt, ob hanc calamitatem, quum aliàs pe
nitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inuti-
les fuerunt. & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & pro-
pterea res digna eſt quæ diſcatur, quòd nullum nouerim qui
rectè medeatur, ſed alios ne aggredi quidem ſciam, alios cõ-
tra quàm conducit & ſentire, & facere. Multi enim medici
humeros luxatos vſſerunt, & iuxta ſupernam humeri partẽ,
& iuxta anteriorẽ, qua parte caput brachij extuberat, & iu-
xta

A xta poſteriorem paululum retro ſupernam partem. Hæ igi-
tur vſtiones, ſi quidem ſurſum brachiũ excidiſſet, aut in an-
teriorem aut poſteriorem partem, rectè inuſtæ eſſent. Nunc
verò quũ deorſum excidit. eiiciunt magis hæ vſtiones quàm
impediunt. A ſuperna etiam ſpacij amplitudine caput bra-
chij excludunt. Verùm hæc ita vrere oportet. Cutem ſub ala

Excidentes humeri qui vrantur.

digitis apprehenſam attrahere oportet, ſecundum ipſam ma
ximè rectitudinem, ſecundum quam brachij caput excidit.
Deinde ita attractam cutem in vlteriorẽ partem perurere.

Ferramẽta qualia ad hũc vſum.

Ferramentis autem talia vrere oportet non craſsis, neq; val-
de caluis, ſed oblongis. Citius enim penetrant, & manu fir-
mata tranſigi poſſunt, pellucidis item his vrere oportet, quo
quàm celerrimè pro viribus penetrent. Nam craſſa tardè pe
B netrantia, latiores cruſtarum elapſiones faciunt, & periculũ
eſt ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc
eſſet, verùm turpius & ab arte alienius. Poſtquam autẽ in vl-
teriorem partem peruſſeris, in plurimis ſatis eſt vt infernæ
parti ſoli has cruſtas inuras. Quòd ſi periculum eſſe non vi-
deatur ne cicatrices rumpantur, ſed multum ſpacij interpo-
ſitum ſit, tenue quoddã ſpecillum per inuſta foramina traii-
cere oportet, cute adhuc attracta. Neque enim aliàs traiicere
poſsis. Vbi verò traieceris, cutem dimittere. Poſtea inter cru-
ſtas aliam cruſtã tenui ferramẽto infligere ac inurere, donec
ſpecillum contingas. Quantũ verò de cute ſub ala apprehen
dere oportet, hinc coniectare licet. Glandulæ ſub ala ſunt ſi-
cut etiã in aliis corporis partibus. Verùm in alio libro de to-
C ta glandularum natura ſcribetur, quòd ſint, & qualia in qua-
libus ſignificant ac poſſunt: glandulas igitur ſimul apprehen
dere non oportet, neque ea quæ glandulis ſunt interiora. Ma
gnum enim afferunt periculum. Sunt enim neruis maximi

Glandulæ periculoſę.

momẽti vicina. Quantũ verò extra glandulas eſt, eius quàm
plurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim pericu
li eſt. Noſſe tamẽ hoc expedit, quòd ſi fortiter brachium ex-
tenderis, nihil cutis ſub ala apprehendere poteris, quòd ſanè
attractu memorabile ſit. Diſtrahitur enim in extẽſione. Nec
verò neruos vlla machina vulnerare oportet. Hi enim prom
pti expoſiti ſunt ac extenti in hac figura. Si verò parum bra-

Nerui non lædendi.

chium eleuaris, multum quidẽ cutis apprehendes: Nerui ve-
rò quorum curam gerere oportet, intus vltra apprehenſionẽ
 conſi

conſiſtent. Nónne igitur in omni arte pro omnibus curan- D.
dum eſt, vt in ſingulis figuræ iuſtæ inueniantur. Atq; hæc qui
dem de loco ſub ala, & ſufficiunt hæ apprehenſiones, ſi cru-
ſtæ rectè fuerint inuſtæ. Extra verò alam duo ſolũ loci ſunt,
vbi quis cruſtas inurere queat huic affectioni auxiliantes.
Vnam in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinem iu
xta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere opor
tet. ſed non altius. Vena enim craſſa propinqua eſt, & nerui,
quorum neutra igne calfaciẽda ſunt. Retrorſum autem alte
ram cruſtam inurere licet, multum ſupra tendinẽ, qui eſt iu-
xta alam, & paululum infra brachij caput. Et cutẽ quidẽ pe-
nitus perurere oportet. Verùm neq; hic valde altam cruſtam
Ignis inimicus neruis. facere. Inimicus enim eſt ignis neruis. Curare igitur vlcera E
per omnem curationem oportet, ita vt brachium nunquam
vehementer extendas, ſed moderatè, vlcerum ſaltem curan-
dorũ gratia. Minus enim ita perfrigerantur. Conducit enim
omnes vſtiones tegere, vt etiam leniter curentur, & minus
diſparentur, minúſque ſanguinis erũpat: & minus conuulſio
accedat. Vbi verò pura facta fuerint vlcera, & ad cicatrices
deuenerint, tunc ſanè penitus brachium ſemper die ac nocte
coſtis alligatũ eſſe oportet. Sed & quũ ſana facta fuerint vlce
ra, ſimiliter ad multum tempus, brachium ad coſtas alligan-
dum eſt. Sic enim maximè cicatrix induci poterit, & ſpatij
amplitudo intercipietur, in quam maximè luxatur brachiũ.
Quibuſcunque verò humerus repoſitione fuerit deſtitutus,
ſiquidẽ homines adhuc creſcant, os brachij non ſimiliter vt F
ſanum coaugeſcit, ſed augeſcit quidem, verùm altero bre-
uius aliquanto efficitur. Et qui muſtellę cubito præditi ſunt,
Galeancones. paruúmque ac macilentum brachium ex natiuitate habent,
galeancones vocati, ob duplices has calamitates fiunt tales,
tum ſi talis aliqua luxatio ipſos dum in vtero ſunt corripue-
rit, tum ob aliam calamitatem, de qua poſtea aliquando ſcri
betur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes ſunt, profun-
dæ ac ſubmerſæ ſuppurationes circa brachij caput fiũt, om-
nes galeancones efficiuntur: & ſiue ſecti fuerint, ſiue vſti, ſi-
ue ſua ſpõte ipſis eruperint, hæc ita ſe habere noſſe oportet.
Qui tamen ex natiuitate galeancones ſunt, etiamſi manu po
tentiſsimè vti poſsint, tamen neque ipſi extento cubiti gib-
bo, brachium ad aurem extendere ac eleuare poſſunt. Sed
multo

A multo minus hanc quã ſanam manum. Quibus verò iam vi
ris exciderit numerus, & repoſitus non fuerit, his ſuperna hu
meri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte te-
nuis fit. Quum tamen dolor ceſſauerit, non omnia ea ſimili-
ter operari poſſunt, quæ eleuato cubiti gibbo à coſtis in obli-
quum operari oportet. Quæ verò tranſmoto brachio iuxta
coſtas, aut in anteriorem, aut in poſteriorem partem operari
oportet, ea operari poſſunt. Nam & ſcobinam, & ſerram tra-
here poterunt, ſecuri item findere, & fodere, ſi non valde ſur-
ſum cubiti gibbum attollant, ſed & alia iuxta tales figuras
operantur. At verò quibus ſummus humerus fuerit auulſus, Humerus ſummus auulſus.
his os auulſum extra eminens apparet. Eſt autem hoc velut
B vinculum clauiculæ & ſcapulæ. Alia enim eſt hominis natu-
ra hac parte quàm aliorum animaliũ. Medici igitur in hoc
vulnere maximè falluntur. Nam quũ os auulſum emineat,
ſuperna humeri pars humilis & caua apparet, vt etiam velut
humeri elapſi curam adhibeãt. Multos igitur noui medicos
aliàs nõ malos, qui grauiter affixerunt, tales humores repo-
nere conantes, ita excidiſſe rati, & non prius deſiſtunt ipſi exi
ſtimare ſe humerum reponere, quàm vel deſperarint, vel
fruſtrati fuerint. His curatio quidem eadem quæ etiam a- Curatio.
liis huiuſmodi, ceratum, ſplenia, & lintea, & deligatio eiuſ-
modi, deorſum tamen cogere os ſupereminens oportet, &
ſplenia ſuper hoc ponere plurima, & hac parte maximè pre-
mere: & brachium ad coſtas adalligatum ad ſupernam par-
C tem tenere. Sic enim os auulſum maximè appropinquarit.
Hæc tamẽ probè noſſe expedit, & velut certa prædicere, ſi a-
lioqui voles, quòd nullum detrimẽtum, neque paruum, neq;
magnum, humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus tur-
pior euadit. Neq; enim hoc os in priſtinam ſedẽ ſimiliter fir
mari poterit, velut natura exigit, ſed neceſſe eſt plus aut mi-
nus tumidum eſſe ad ſupernam partẽ. Neq; enim aliud vllũ
os in eundẽ locum reſtituitur, quod cum alio oſſe cõmunio-
nem habet, & adhærens à veteri naturali ſede auulſum fue-
rit. Paucis autem diebus ſummus humerus doloris exors fit,
ſi probè deligetur. Clauicula porrò fracta, ſi quidem peni- Clauicula fracta.
tus caulatim hoc contigerit, curatu facilior eſt. Si verò oblõ-
ge, difficilius ſanatur: & contraria in his contingunt, aliter
quã quis putauerit. Nã quæ penitus caulatim fracta eſt, cogi
magis

magis poterit vt ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, parum quæ superior est, inferiorẽ fecerit figuris idoneis, & deligatione cõueniente. Si verò perfectè non firmata fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit. At quorũ os in longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus auulsis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neq; enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & summa ossis eminẽtis, valde acuta fit. In vniuersum igitur nosse expedit, quòd nullum detrimentũ neque humero, neque reliquo corpori, ob clauiculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa clauiculę fracturã accedit, primùm turpissima, deinde verò minor fit. Coalescit autem clauicula cito, itémque alia ossa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quũ igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curationem festinant, maius malum esse putãtes quàm est, & medici quoque prompti sunt ad rectè curandum. Progressu verò temporis & vulnerati, vtpote qui neque dolent, neq; iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, vtpote qui suis sedibus restituere nõ possunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratior. Deligatiõis verò modus plerisq; cõsimilis est, vt cerato & spleniis, & mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hac animaduersio habenda est, & præsertim in hac aggressione: ꝙ plurima splenia iuxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maximè circa hanc partẽ premere. Sunt autem aliqui quibus cõplacuit plumbum graue insuper adalligare, vt supereminentem partem deorsum cogat. Fortassis autem neque intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neq; hic modus ad clauiculam fractã pertinet. Neque enim fieri potest vt id quod eminet memorabili modo deprimat. Alij verò quidẽ sunt, qui quum cognouerint quòd hæ deligationes erroneæ sunt, & non secũdum naturam supereminentia deorsum cogunt: deligãt quidẽ ipsos spleniis & linteis vtentes, velut etiam alij. Verùm cincto homine fascia quadam qua parte maximè cingi solet, postquã splenia supra eminentes fracturas imposuerunt, ita vt isthic magna mole extuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte al-ligant,

Deligatio.

D E F

A ligant, atq; ita deligant in directum clauiculæ extendentes ac retrorsum ducentes, & isthic cincturæ circũdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui verò non cincturæ linteum circundant, sed circum interfœmineum iuxta sedem, & per spinã linteum circũdantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaq; si quis inexpertus audit, prope secundum naturam esse videntur, verùm si quis vtatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis, quamuis ita vel maximè stabilitas cõtingat: attamen si decumbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamẽta mouebuntur: & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia B aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circundantur, non ita valida facta cinctura circundari possunt, vt non cingulũ sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamẽta laxari. Quàm proximè verò quis rem conficere videri possit, etiam si non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circũdet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maximè stabiles fuerint deligationes & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ cõtingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper autẽ & hoc adintelligere oportet, quòd clauicula plerunq; frangitur ita vt os quod à pectore est, ad supernã partem emineat: quod verò à summo humero est, in infernam C partem subsidat. Causæ verò horũ hæ sunt, quòd pectus neque multo inferiùs, neq; superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibiipsi, & spinæ, ex continuitate commissum est. Proximè quidem clauicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequentẽ motum habere, propter summi humeri connexionẽ, & alioqui vbi vulnerata est, ad supernam partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi potest. Nã & à natura leuis est., & loci amplitudo ipsi supernè maior est, quàm infernè. At humerus, & brachium, & quę his annexa sunt; à costis ac pectore facilè exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queunt. Qũum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerũ est magis deorsum repit. Huc enim ipsum vnà cũ humero & brachio deffuere procliuius est quàm sursum ferri. Quũ igitur hæc ita

ita ſe habeant, imprudenter ſe gerunt qui ſupereminentem D
oſsis partem deorſum cogere oportere putant. Nam infer-
nam ad ſupernã adducendã eſſe manifeſtum eſt. Hæc enim
motum habet. Hæc eſt quæ à natura diſceſsit. Clarum itaq;
eſt aliter nullo modo ipſam cogi poſſe. deligationes enim ni
hilo magis appellunt quàm repellũt. Si verò quis brachium
quàm maximè ad coſtas admotũ ſurſum cogat, vt quàm acu
tiſsimus eſſe humerus videatur, perſpicuum eſt quòd ſic ad-
aptari poterit ad os quod à pectore eſt, vnde eſt diuulſa. Si
quis igitũ legitima deligatione vtatur, celeris curationis gra-
tia: & reliqua omnia fruſtra fieri putet, præter figuram rela-
tã, is & rectè intellexerit, & celerrimè ac optimè curauerit. E
Alia clauiculæ fractura. Decumbere tamen hominem multũ refert, & ſufficiunt dies
quatuordecim ſi quieuerit, aut ad ſummum viginti. Si ta-
men contrario modo clauicula fracta fuerit, quod non valde
cõtingit, vt os quod à pectore eſt ſubſidat, quòd verò à ſum-
mo humero eſt ſupereminеat, alteríque ſuperſtet: nulla ma-
gna curatione in his opus fuerit. Ipſe enim humerus & bra-
chium ſi demittatur, oſſa inter ſe committere ac firmare po
teſt, & vilis quæpiam deligatio ſuffecerit, & pauci dies ſatis
Alia. erunt ad callum obbucendum. Quòd ſi hoc modo fracta
non fuerit, ſed in obliquum hàc vel illàc luxata, ad naturam
reducere oportebit, humero cũ brachio ſurſum adducto, ve-
lut etiã ante dictum eſt. Quum autem ad priſtinã naturam
reſederit, reliqua curatio velox erit. Pleraſq; igitur immuta F
tiones, ac luxationes, brachium ſi ſurſum cogatur corrigit.
Quæcunque verò luxationes ex ſupernis obliquè ad latus
fiunt, aut deorſum, his correctio præparatur, ſi homo ſupinus
decubuerit. iuxta medias autem ſcapulas aliquid altius ſup
poſitum fuerit, quo pectus maximè in vtranq; partem infle-
xum ſit: & brachium adducat quis ad coſtas porrectum. Me-
dicus autẽ altera manus vola in brachij caput iniecta retru-
dat, altera oſſa fracta componat. Sic enim quàm maximè ad
naturam reduxerit. Verùm quod iam dictum eſt, ſupernum
os facile ad partem ſubſidere ſolet. Pleriſque igitur vbi deli-
gati fuerint, figura ipſa opitulatur, ita vt ad ipſas coſtas cubi
ti gibbum habentes, hoc modo humerũ ad ſupernã partem
cogit. Quibuſdam verò humerum quidem ſurſum velut di-
ctum eſt, cogere oportet: cubiti autem gibbum ad pectus ad-
ducere

A ducere: ſummam verò manum ad ſummum ſanũ humerum
adhibere. Siquidem igitur decumbere ſuſtinet, fulcimẽtum
aliquod quod obfirmet apponere oportet quo humerus quàm
maximè ſupernè maneat. Si verò obambulare volet, fundã
ex faſcia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circundatam, de
collo appenſam geſtare oportet. Cubiti porrò gibbi articu- Cubiti luxatio.
lus vbi emotus ac luxatus eſt, ad coſtas, aut foras, acuta ipſius
parte in brachij cauitate manente, extenſione in directum
facta, id quod eminet retrorſum & in obliquum repellere
oportet. Vbi verò perfectè excidit, aut hàc aut illàc, extenſio
in qua brachium fractum deligatur requiritur. Ita enim in-
curua gibbi pars non impediet. Excidit aut maximè ad par-
B tem verſus coſtas. Correctiones verò facere oportet quàm
plurimum abducendo, & vt ne brachij caput cornicem con-
tingat, ſublimem circunducere ac inflectere, & non in dire-
ctum cogere, ſimul autem cõtraria in vtranque partem de-
trudere, & in ſedem compellere. Cõtulerit etiam in his gib-
bi cubiti inuerſio, modò in ſupinã, modò in pronã partem.
Curatio verò ex figura eſt, vt ſummam manum paulò altio-
rem cubiti gibbo habeant, brachiũ verò ad coſtas. Sic etiam
appenſi exceptio, & poſitio, & geſtandi facilitas, & natura, &
vſus, in communi ſunt, ſi modò non malè callus obducatur.
Obducitur autem cito. Curatio fit linteis iuxta legem articu- Curatio.
larem, ita vt acuta eius pars inſuper deligetur. Recrudeſcit
autem maximè cubiti gibbus febribus, doloribus, nauſea &
F vomitu meracæ bilis, præſertim ſi retrorſum luxatus fuerit,
ob torporẽ: deinde, ſi in anteriorem partem. Verùm curatio
eadem eſt. Repoſitio verò retrorſum luxati, vt extentum di-
ſtendamus: Signũ autem eſt, quòd extendere ipſum non poſ-
ſunt, ſicut in anteriorem partem luxati, quòd inflectere ne-
queunt. Verùm tunc durum quiddã inuolutum indere opor-
tet, & circum hoc ab extenſione derepentè inflectere. Diſpa-
rationis autem oſsium ſignum eſt manifeſtum ex contactu
iuxta venam quæ in brachio finditur. At verò callus cito his
obducitur. Ex natiuitate autem breuiora ſunt oſſa infra no-
xam. plurimũ quæ proxima ſunt, cubiti. deinde manus, poſt-
ea digitorum. Verùm brachium & humerus robuſtiora fiũt.
propter inuerſionem. At altera manus propter opera adhuc
fortior eſt. Imminutio verò carniũ fit, ſi foras excidit, intrin-
ſecus:

secus,Sin minus,in contrarium ponit,excidit. Cubiti verò D gibbus si intrò, aut extra exciderit, extensio fit in communi figura cubiti ad brachiũ: fascia enim sub alã data,ipsam exceptam suspendere oportet: ad summum verò cubiti gibbũ iuxta articulum pondus appẽdere, aut manibus deorsum cogere.Vbi verò articulus vltra eleuatus est,coaptationes manuum volis fiunt,velut etiam in manibus.Deligatio quoque in hac figura,& exceptio appẽsi,& positio.At si in posteriorẽ excidit partẽ, statim extentum palmis dirigere ac coaptare oportet.Simul autẽ in directione etiã aliis opus est.Si in anteriorẽ, circum linteum conuolutum iustæ molis inflectẽdo simul directionẽ facere oportet. Si verò in alteram partẽ inclinarit,in directione simul vtraq; facere oportet.Verùm cu B rationi cõmunis est figura & deligatio. Possunt autẽ ex distentione omnia in cõmuni cõtingere.At verò repositiones aliæ ex supereleuatione reponũtur,aliæ ex extẽsione,aliæ ex circũuolutione.Hæ verò ex figurarũ excessibus,aut hàc, aut illàc celeriter fiunt.

Manus luxatio.

Manus articulus aut intrò,aut extra luxatur,plerũq; verò intrò.Signa autẽ facilia cognitu sunt. Si enim intrò luxatus est,digitos inflectere non possunt. Si extra extẽdere nequeũt.

Repositio.

Repositio fit,digitis supra mẽsam positis,vt ab aliis atque aliis in diuersum extensio fiat,& id quod eminet,aut vola aut calcaneo retrudatur,& in anteriorẽ partem deorsum protrudatur. Infernè verò iuxta alterũ os mo F les aliqua conuoluta mollis supponatur,si supra eminet,manu prona locata:si infrà,supina.

Curatio.

Curatio verò linteis fit.Tota porrò manus, aut intrò, aut extra, aut hàc,aut illàc luxatur. Maximè verò intrò. Quandoque autem & appendix emota est.Quandoque verò alterũ os disparatum distat. His extensio foris facienda est,& quod quidem eminet retrudatur, alterum verò contra trudatur, duabus speciebus simul contingẽtibus,& retrorsum,& in obliquũ, aut manibus supra mensam,aut calcaneo. Quæ verò recrudescũt ac deformia sunt, tempore ad vsum corroborantur.Curatio fit linteis cum manu & cubito:& ferulæ vsque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequentius quàm fracturas soluere oportet, & perfusionem ampliorem adhibere. Ex natiuitate autem manus breuior fit, & carnes imminuuntur maximè in cõtraria parte ei in qua luxatio facta est. At adulto iam ossa manent.

Digiti

Digitus luxatus.

A Digiti verò articulus luxatus facilis cognitu est.

Repositio.

Repositio fit extẽdens in directum,ita vt quod eminet os protrudatur, contrariũ verò contra trudatur.

Curatio.

Curatio fit fasciis ac linteis. Si verò nõ reponãtur,forinsecus callo obducitur. At si hi ex natiuitate,aut dum adhuc crescit homo,luxata fuerint ossa, breuiora fiunt infra luxationẽ,& carnes imminuũtur cõtraria maximè parte ei in qua luxatio facta est.In adulto verò ossa manẽt.

Maxillæ luxatio.

Maxilla verò paucis iam perfectè luxata est. Os enim quod à superiore maxilla prodit,cũ eo osse subiugatũ est,quod sub aurẽ annexum est,quódq; capita infernæ maxillæ concludit,ac dirimit,cùm altero capite superius sit,altero inferius:& extremæ infernæ genæ partes ita se habẽt,vt alte B ra ob longitudinẽ non facile accessum admittat: altera verò cornix est,& supra iugale os excedit.Simul autẽ & ambarũ harum extremitatũ neruosi tendines existunt,ex quibus musculi dependent,qui tẽporales ac manducatorij appellantur. Propterea autẽ appellantur,& propterea mouẽtur, eo quòd hinc dependent.Nã in edendo,& in loquendo: & in reliquo oris vsu,superna quidẽ maxilla quiescit.Est enim capiti connexa,& nõ coarticulata.Inferna aũt maxilla mouetur. Coarticulata enim est à superna maxilla,& à capite.Cur igitur in conuulsionibus ac distẽtionibus hic articulus distentus primus de se significationẽ præbeat:& cur plagæ tẽporales periculosæ sint,ac soporẽ inducant,alio libro referetur. Quòd verò non valde luxetur,causæ hæ sunt.Sed & hæc quoq; cau C sa est,quòd non valde tales ciborum necessitates hominem apprehẽdunt,vt magis quàm potest,hiet. Exciderit autem à nulla alia figura,quàm si quis valde hiãs maxillam in alterã partem diducat.Confert tamẽ ad hoc vt excidat,hoc ipsum. Quicũq; enim nerui,& quicũq; musculi circa articulos sunt aut ab articulis ex quibus colligãtur,horũ quicũq; in vsu sæpe mouentur, hi etiam maximè ad extensiones remittunt, quẽadmodum etiam pelles mollissimæ multùm remittunt. De quo igitur sermo est,luxatur quidẽ & excedit maxilla raro:laxatur tamen sæpe in hiatibus,velut etiam aliæ musculorum ac neruorũ immutationes hoc faciunt.Manifestũ verò ex his maximè fit,vbi excidit.Prominet enim inferna maxilla in anteriorẽ partem,& in cõtrariam luxationi partem abducitur,& ossis cornix circa supernam maxillã tumidior fit,&

Repoſitio. ſit,& infernas maxillas difficulter cõmittunt. Quæ verò repoſitio his conueniat,manifeſtum eſt. Oportet enim aliquẽ vulnerati caput detinere,& alterum infernã maxillam intrinſecus ac extrinſecus ad mentum digitis apprehẽdere, & primũ maxillam aliquãdiu hàc atq; illàc manu abducere,& ipſum hominẽ iubere,vt maxillam laxã habeat,& ſimul adducat,ac quàm maximè remittat.Deinde repẽtè tribus figuris ſimul laxare oportet,diligẽti in hoc animaduerſione habita.Nam & ex diſtortione ad naturam deducere oportet,& infernã maxillam retrorſum protrudere,ita vt ægrè hæc ſequatur,& maxillas cõmittat,ac non hiet. Atq; hæc quidem repoſitio eſt,& neque aliis figuris fieri poterit. Curatio verò breuis ſufficit.Splenium enim inceratum apponitur,ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggreſsio perficitur,homine ſupino reclinato,& coriaceo puluinari pleniſſimè farcto capiti ſuppoſito,vt in ipſum innitẽs quàm minimùm cedat.Inſuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet.Si verò ambæ maxillæ luxatæ fuerint,curatio quidem eadem eſt,verùm hi os minus committere poſſunt. Nã his genæ prominentiores ſunt,ſed indiſtortæ. Quòd verò diſtortæ non ſint, maximè cognoueris ex dentium tum ſupernorum,tum infernorum terminis,è directo inter ſe correſpondentibus.His confert vt quàm citiſsimè reponantur. Repoſitionis autem modus prius dictus eſt.Si verò nõ reponantur,animæ periculum imminet,præ febribus continuis, & torpido ſopore.Soporiferi enim hi muſculi ſunt, & dum alterãtur,& dum intẽduntur præter naturã. Solet etiam aluus his biliosa,meraca,pauca egerere.Et ſi vomuerint,meraca vomũt.His igitur etiam moriuntur decima maximè die. At ſi fracta fuerit inferna maxilla,ſi quidem nõ omnino caulatim hoc contigerit,ſed cohæret adhuc os,confractum tamen fuerit,dirigere quidem os oportet digitis circa linguã obliquam ſubiectis,forinſecus verò contra niti,prout contulerit. Et ſi diſtorti fuerint dentes iuxta vulnus cõmoti, poſtquam os directum fuerit,dentes inter ſe coniugare oportet, non duos ſolùm,ſed etiam plures,atq; hoc maximè auro, ſin minus,lineo filo,donec os corroboretũ.Poſtea cerato, & ſpleniis paucis,& linteis modicis deligare,non nimiũ firmis,ſed laxis:Nam hoc probè noſſe expedit,quòd deligatio per lintea

Curatio.

D

E

F

A tea,maxillæ fractæ parũ quidem contulerit,ſi rectè fiat: magnopere verò læſerit,ſi prauè deligetur.Frequenter autẽ circa linguã explorare oportet,& multo tempore reniti ac digitis dirigere os confractum,optimúmque eſſet ſi hoc ſemper fieri poſſet.ſed fieri nequit.Si verò os penitꝰ caulatim diffractum fuerit,raro autem hoc cõtingit,dirigere quidem os oportet velut dictum eſt.Vbi verò direxeris, dentes coniugare,quemadmodum antea dictum eſt.Magnopere enim contulerit ad quietem,& adhuc magis ſi quis rectè cõiungat,& velut oportet futuras conſuat.At enim nõ facile eſt omnem chirurgiam ſcripto exquiſitè prodere,ſed ex his quæ ſcripta ſunt,formam & imaginem cõcipere oportet.Poſtea corio o-
B pus eſt Carthaginẽſi, & ſi quidem iunior fuerit vulneratus, ſatis eſt ſquama inde detracta vti.Si verò adultior,ipſo corio ita vt deſecta inde particula trium digitorum latitudine,aut prout cõgrua fuerit,ſublita prius è gũmi maxilla, ita enim mitius fuerit,glutine agglutinetur ſumma ſui parte, ad diffractam maxillæ partem,digiti aut paulo ampliore diſtãtia à vulnere.Et hæc quidem particula ad infernã partem agglutinanda eſt,& habeat fiſſuram è directo menti quo acutam eius partem circuncirca complectatur.Alterum autem eiuſmodi lorum,aut paulo latius,ad ſupernam maxillæ partem agglutinare oportet,tanta à vulnere diſtãtia,quanta illa altera lori particula abſuit.Sit autem & hoc fiſſum,vt circuncir-
C ca aurem ambiat.Sint autẽ hæc lora acuta,qua parte cõmittuntur,& vbi ipſorum extremitates connectere ac colligare oportet.In agglutinatiõe verò,caro,corij ad cutẽ vergat. Sic enim magis agglutinatum adhæreſcit.Poſtea extento hoc loro,magis autem eo quod circa mẽtum eſt quàm maximè,ne maxilla exacuatur,lora ipſa circa verticem connectere oportet,& deinde linteo frontem deligare, & ſuperiniectũ quid eſſe oportet,velut moris eſt,quo vincula quieta ſint ac firma. Decubitum autẽ faciat in ſanam maxillam,nõ maxillæ,ſed capiti innitens.Attenuandum verò eſt corpus vſque ad dies decẽ,deinde renutriendum nõ tardè.Si enim primis diebus inflammatio non acceſſerit,in viginti diebus maxilla corroboratur, perfectè enim callo obducitur, quẽadmodum etiã alia oſſa rara,ſi nõ corruptio infeſtarit.Verùm de corruptionibus omnium oſsium alia longa tractatio reſtat.Hæc extẽ-

ſio per agglutinamenta fiens, mitis eſt, & prompta ad mode- D
rationem faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas
directiones accommodata. At medici non intelligẽtia æquè
ac manibus prompti, tum in aliis vulneribus, tum in maxil
larum fracturis tales exiſtunt. Variis enim modis, & bene &
male, maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio
maxillæ ſic fractæ, oſſa ad fracturam magis vergentia incli-
nat, quàm ad naturam ducit. Si verò inferna maxilla circa
connexionem ad mentum diuulſa fuerit. Sola autẽ hæc con-
nexio in inferna maxilla eſt. Verùm in ſuperna multæ. Sed
non volo ſermone longiùs aberrare. In aliis enim morborũ
ſpeciebus de his dicendum eſt. Si igitur connexio ad men-
tum diſparata fuerit, ipſam coaptare cuiuslibet viri eſt. Os E
enim quod eminet, ad internam partem digitis admotis de-
trudere oportet. Quod verò intrò vergit, ad externam par-
tem digitis immiſsis reducere. Hæc tamẽ extenſione diſten-
dendo facere oportet. Facilius enim ſic ad naturam redibũt,
quàm ſi quis oſſa inter ſe complicans cogere conetur. Vbi ve
rò coaptata fuerint, coniugare oportet dentes inter ſe hinc
atque illinc, velut prius dictum eſt. Curare verò cerato, &
ſpleniis paucis ac linteis. Deligationem autem breuem po-
tius quàm variam hic locus maximè admittit. Nã vt æqui-
libris non eſt, propè tamen ad æquilibrium accedit. At lintei
obuolutionem facere oportet, ſi quidem dextra maxilla emi
net, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, ſi dextra
manus deligationi præit. Si verò altera maxilla eminuerit, F
aliter deligationem ducere oportet, & ſi quidem rectè quis
coaptationem adeptus fuerit, & velut cõuenit quieuerit, ci-
ta curatio continget, & dentes illæſi manent. Sin minus, diu-
turnior fiet curatio, & diſtortionem habebit, dentes autẽ læ-
Naſi fra- ſi & inutiles fiunt. Porrò ſi naſus fractus fuerit, fracturæ mo-
ctura. dus non vnus eſt. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent
citra intelligẽtiam, tum in aliis multis damnum incurrunt,
tum in fracturis circa naſum vel maximè. Ex deligationibus
enim hæc maximè varia eſt, & quæ plurimas aſcias habeat,
& interruptiones ac interceptiones cutis maximè varias rhõ
biformes. Sicut igitur dictũ eſt, qui nulla intelligentia præ-
diti aggreſsionis ſtudio tenentur, vltro ſe offerunt ad naſum
fractum deligandum. Vna itaque alteráque die lætatur me-
dicus,

A dicus, gaudet quoq; is qui deligatur. Deinde cito quidẽ is qui
deligatur, ſatiatur. Noxia enim & moleſta eſt geſtatio: ſatis
autem eſt medico oſtentaſſe, quòd naſum varie deligare no-
uit, facit autem talis deligatio omnia contra quàm conue-
nit. Partim enim qui propter fracturam ſimi fiunt, ſi supernè
quis magis premat, ſimiores nimirum fient, partim verò qui
bus naſus hac aut illac diſtorquetur, aut circa cartilaginem,
aut ſuperius, palàm eſt quòd neq; ipſis ſupernè deligatio pro-
derit, ſed etiam magis lædet. Non enim ita congruit ſpleniis
altera naſi pars, quanquam neq; hoc faciant deligantes. Pro-
ximè verò deligatio reſiſtere mihi videtur, ſi iuxta medium
naſum circa acutam partem, contuſa caro ad os fuerit, aut
B etiam os parum, & non multum contuſum ſit. Talibus enim
naſus callo obducitur, & aliquanto aſperior euadit. Sed ta-
men neq; his deligatio multo negotio opus habet, ſi modo
etiam deligare oportet. Sufficit autem ſuper contuſionẽ ſple
nium inceratum extendere. Poſtea velut ex duobus initiis
deligatio ſit, ita ſemel linteum circundandum eſt. Optima ta Curatio.
men curatio eſt, per farinam triticeam hornam, lotam, viſco-
ſam, ſubactam, modicã, ita vt talia ex illa velut cataplaſma-
te integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu
facilis, ea ad omnia huiuſmodi vti oportet. Si verò non fa-
cilis tractu ſit, modicam mannam leuiſsimè tritam, & aqua
dilutam, cum farina ſubigere oportet, aut gummi parum, ſi-
militer ammiſcere. Quibuſcunque igitur naſus fractus eſt,
C vt deorſum & in ſinum vergat, ſi quidem ex anteriore parte
iuxta cartilaginem ſubſidat, fieri poteſt vt aliquid quod
ipſum dirigat in nares indatur. Si minus, omnia talia digi-
tis in nares iniectis dirigere oportet, ſi id fieri datur. Sin mi-
nus, craſſum ſpecillum nõ in anteriorem narium partem di-
gitis indere oportet, ſed qua parte naſus ſubſidit: extrinſecus
autem ab vtraque parte naſum apprehendere, ſimúlque co-
gere ac ſurſum ducere. Et ſi quidem valde in anteriore par-
te fuerit fractura, fieri poterit, vt aliquid intra nares inda-
tur, velut iam dictum eſt, nimirum lintei raſura, aut aliud
quid huiuſmodi, linteo inuolutum, aut potius in corio Car-
thaginenſi conſutum, ea figura quæ congruat loco cui in-
cumbet. Si verò vlterius facta fuerit fractura, fieri non po-
teſt vt aliquid indatur. Si enim in anteriore parte moleſta

est gestatio, quomodo non fit in interiore? Primùm igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maximè quidem eadem die: sin minus, paulo postea. Verùm segniter agunt medici, & leuius quàm conuenit primum contingunt. Iniicere enim manus hinc atque illinc iuxta naturam nasi quàm infime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quàm maximè erigere, vnam cum interna directione etiam extrinsecus dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maximè secundum naturam sunt. Vtrunque enim digitum iniicere, eóque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur: sin minus, plurimo tempore velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciat. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quàm optimè nasus curari poterit, vbi non in obliquum, sed ad infernam partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullum vnquam nasum vidi, qui sic fractus dirigi non potuisset, si statim ita cogeretur priusquã callus obduceretur, si modo quis rectè curare velit. Verũ homines vt ne deformes fiãt, multo quidem precio coemerint, studium autem adhibere non sciunt, simúlque non tolerant, si non dolore vexentur, aut mortem timeant: quanquam breui tempore nasus callo obducatur. decem enim diebus corroboratur, si non corruptio insuper accedat. Quibuscunque verò os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem est. Verùm directionem non æqualem vtrinque facere oportet, sed quod inclinatum est, intrinsecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta cõtrectatione, ea quæ intrò repunt impigrè dirigere, donec correcta fuerint: ita vt eius probè memineris, quòd si non statim corriganrur, fieri non possit vt nasus non distortus fiat. Postquam autem ad naturã reduxeris, digitos plures aut vnum digitũ ad locum admouere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipsum, aut alium quendam sustentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem paruũ digitum immittere oportet, & aliàs atque aliàs impellendo ea quæ inclinata sunt dirigere. At si quid inflammationis his accedat

accedat, farina subacta vti oportet: & tamen incumbente etiam farina digitos similiter admouere opus est. Si verò iuxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam narem aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea inuenire, quę neq; odorem habeant, neque aliàs lenia sint. Ego verò quandoque pulmonis ouilli frustũ desectum indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongiæ inditæ humiditates suscipiũt. Postea Carthaginẽsis corij squamã magni digiti latitudine, aut pro ut contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorum prout contulerit extendere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo erectus & absolutè directus sit nasus. Longum autẽ sit hoc lorum, vt postea infra aurẽ abductũ circũ caput obducatur: & licet quidẽ lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiã longius deducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionem haber, & simul ad moderationẽ faciendã promptus est, vt si quis magis aut minus nasi inclinationẽ ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquũ nasus frangitur, eos in reliquis velut relatum est curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, vt inclinationis in cõtrarium gratia, lorum ad summũ nasum agglutinetur. Quibuscunq; verò cum fractura etiã vlcera adsunt, eos ea propter turbari non oportet. Verùm super vlcera ceratum picatũ imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiã, si ossa discessura sunt. Primam directionem impigrè facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiã postero tempore, ita vt laxius quidem admoueas, admoueas tamẽ. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilimè conformari potest. Cæterum lororum agglutinatione ac in contrarium inclinatione vti omnino nihil prohibet, siue vlcera affuerint, siue inflammatio. Nullam enim molestiã exhibẽt.

Auriculæ fractura.

At verò si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neq; enim ita laxam quis circũdare poterit. Si verò magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidẽ omnino sunt quę grauissima

ſunt.Verùm & alia pleraq; omnia mala ſunt,& abſceſſus in- D
ducunt,& mucum ampliorem ſuggerunt,& deinde ſuppura
tiones noxias.His autẽ fracta auris minimè opus habet.Pro-
ximum tamen locum habet,ſi quid imponi debet, farina vi-
ſcoſa,quam neq; ipſam grauem eſſe oportet.Contingere ve-
rò quàm maximè conducit.Bonum enim aliquando medica
mentũ eſt,etiam nullum adhibere medicamẽtũ,& ad aures,
& ad multa alia. Vellicationem inſuper ac ſcalpturam vita-
re oportet. Corpus autẽ attenuare,& magis in quo periculũ
eſt ne auris ſuppuretur,melius eſt quoq; aluũ mollire. Si ve-
rò quis facilè vomat,ex moderata aliqua purgatione vomitũ
faciat.At ſi ad ſuppurationem deueniat,cito quidem aperire
non oportet,multa enim ex his quæ ſuppurari videntur quã E
doque reſorbentur,etiãſi nõdum quis vllum cataplaſma im-
poſuit.Si verò quis aperire cogatur,celerrimè quidẽ ſana fit,
ſi in vlteriorem partem perurat.Illud tamẽ certo ſcire expe-
dit,ꝙ mutila fiet auris,& minor altera,ſi peruſta fuerit.Si ve
rò non in vlteriorem partẽ peruratur,tumidam partem non
valde parua ſectione incidere oportet.Sub craſsiore enim cu
te pus reperitur quàm quis putauerit. Verũ vt in ſumma di-
cam,alia quoq; omnia mucoſa,& mucos faciẽtia,vtpote quæ
ſunt viſcoſa,ad contactum ſub digitis hac atq; illac cito dila
bũtur:& propterea ſub craſsiore cute medici talia inueniũt,
quã putarint.Nã & aliquas neruorum contortiones,ganglia
appellatas,quæ ſanè laxæ ac fluidæ ſunt, mucoſámque carnẽ
habent,multi aperiunt,humorẽ in talibus ſe inuenturos eſſe F
putantes. Medicus quidẽ igitur ſententia ſua fallitur,verùm
rei huiuſmodi nullũ ex apertione accedit detrimentũ. Qui
verò aquoſi loci ſint,aut muco pleni: & in qualibus locis ſin-
gula ſi aperiatur mortẽ afferant,aut etiã alia detrimenta in-
Auris inciſa. ducant,de his in alio opere ſcribetur.Quum igitur inciderit
Curatio. quis aurem,ab omnibus quidẽ cataplaſmatis , & ab omni li-
namentorũ vſu abſtinere oportet.Curare autem vel empla-
ſtro aliquo cruentis vulneribus idoneo,vel aliquo alio, quod
neq; grauitatẽ,neq; dolorem inducat. Si enim cartilago de-
nudari inceperit,& ſubſidentia purulenta aut mucoſa habue
rit,moleſtũ eſt:Fit autem & hoc propter illas curationes.Cæ
Verticula terum omnium eorũ quæ recruduerunt,peruſtio in vlterio-
ſpinæ. rem partẽ ſufficientiſsima medela eſt. Verticula verò ſpinæ
quibuſ

A quibuſcunq; in gibbum trahuntur ex morbis,pleraq; vt ſol-
uantur fieri non poteſt.Insupérq; & quę ſupra ſepti tranſuer
ſi iuncturam ac connexionem gibba fiunt. Quæ verò infra,
eorum aliqua ſoluũt varices in cruribus fientes. Magis autẽ
hæ varices quæ in vena iuxta poplitem fiunt , quibuſcunque
gibboſitas cõtigerit,eam ſoluunt.Fiunt autem & in vena cir
ca inguina.Iam verò quibuſdã etiã dyſenteria diuturna ſol-
uit.Et quibus quidẽ gibba fit ſpina dum pueri ſunt,priuſquã
corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit,his corpus
iuxta ſpinam coaugeri non ſolet. Sed crura quidẽ ac manus
perficiuntur, illæ verò partes defectuoſiores fiunt , & quibus
B ſupra ſeptum tranſuerſum gibboſitas eſt, his & coſtæ in am-
plitudinem augeri non ſolent,ſed in anteriorem partẽ:& pe-
ctus acutum fit,ſed non latum:ipsique & difficulter ſpirãt,&
ſtridulam fauciũ aſperitatem habent.Nam vẽtriculi qui ſpi
ritum ſuſcipiunt ac emittunt,minorẽ amplitudinem habẽt.
Sed & iuxta magnum verticulum ceruicem repandã habe-
re coguntur,vt ne caput ipſis pronum ſit. Multã igitur angu
ſtiam faucibus exhibet etiã hoc os intro vergẽs. Nam & his
qui natura recti ſunt , ſpirandi difficultatem hoc os inducit,
ſi intro vergat,donec repreſſum fuerit.Ob talẽ igitur figurã
eiuſmodi homines eminentis gutturis,magis quàm ſani ap-
parent:& tuberculis circa pulmonẽ duris ac crudis plerũque
tales affecti ſunt.Nam & gibboſitatis occaſio,& diſtenſio ple
C riſque propter tales collectiones fit,cum quibus vicini neruĩ
cõmunionẽ habent.Quibus verò infra ſeptum tranſuerſum
gibboſitas eſt,horum quibuſdam morbi rhenũ ac veſicæ ac-
cedunt.Sed & abſceſſus ad ſuppurationem, & circa laterum
mollitudines,& inguina diuturni ac ægrè curabiles, & neu-
tri horum gibboſitates ſoluunt. Coxæ verò his magis excar-
nes fiũnt,quã his quibus ſupernè gibboſitas cõtigit.Vniuerſa
tamẽ ſpina his lõgior eſt quã ſupernè gibboſis.Pubes verò &
barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi ſunt
quã ſupernè gibboſi.At verò quibus iam aucto corpore gib-
boſitas facta fuerit,his palam præſentis tũc morbi iudicatio
nem gibboſitas facit,per tempus tamẽ, aliquid ex iiſdem ſi-
gnificationem de ſe plus aut minus præbet,quemadmodum
etiam in pueris. Minus autem malignè in totum talia ſe ha-
bent,& multi ſanè iam facilè ac ſano modo gibboſitatem ſu-
Pp 5 ſtinuer

ſtinuerunt,vſque ad ſenectutem:& maximè hi quibus ad car D
noſitatem ac pinguitudinem promotũ fuerit corpus : pauci
tamen talium ſexaginta annos tranſgreſsi ſunt plerique ve-
rò breuioris vitæ ſunt. Quibuſdam etiã in latus, aut hac aut
illac,verticulã obliqua fiũt. Et omnia aut pleraque talia,pro-
pter collectiones intra ſpinam fiunt. Quibuſdã vnà cũ mor-
bo etiam figuræ inſuper conferunt,ad quas reclinari conſue-
uerunt. Verùm de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur.
Illic enim de his quæ futura ſunt,pulcherrimæ prænotiones
Spina gibboſa. habentur. Porrò quibus ex caſu ſpina gibba fit,horum ſa-
nè pauca ſuperantur,ita vt dirigi poſsint. Nam quæ in ſcala
fiunt extenſiones,nihil direxerunt quod ego ſciam. Vtuntur
enim ipſa maximè hi medici,qui multitudinis famam aucu E
pantur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt,ſi aut pen-
dentem, aut proiici aliquem aut quæ his ſimilia ſunt videãt,
& hæc celebrant ſemper,neque ipſis curæ eſt quale quid eue-
niat ex hac aggreſsione,ſiue bonum id ſit,ſiue malum. Medi
ci tamen qui talia ſtudio habent,quos ſanè ego noui,imperi-
ti ſunt. Inuentum equidem vetus eſt,& laudo ſanè vehemen-
ter eum qui primus excogitauit & hoc machinamentum, &
quoduis aliud ſecundum naturam inuẽtum. Nihil enim de-
ſpero,ſi quis rectè conſtructum concutiat, fieri poſſe vt quæ-
dam dirigantur. Ipſe tamen omnia huiuſmodi hoc modo cu
rare erubui:propterea quòd impoſtorũ magis tales ſunt mo-
di. Quibus igitur prope ceruicem gibboſitas fuerit,his veri-
ſimile eſt has in caput extenſiones minus prodeſſe : paruum F
enim pondus habet caput,& ſummi humeri deorſum vergẽ
tes. Verùm tales veriſimile ex magis dirigi poſſe , ſi in pedes
cõcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret.
Quibus autẽ magis inferius gibboſitas eſt,hos par eſt vt ma-
gis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere volet,re-
ctè ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut
laneis puluinaribus inſternere oportet probè alligatis,paulo
amplius & in longitudinem,& in vtrãque partẽ, quàm quan
tum corpus hominis occuparit. Deinde hominem ſupinum
ſupra ſcalam reclinare , & poſtea pedes quidẽ alligare iuxta
malleolos ad ſcalam non diſparatos,vinculo quidem ſatis va
lido,verùm molli,alligare verò etiam oportet infra & ſupra
vtrunque genu,itémque circa coxas. Circa laterum autem
mollit

A mollitudinem, & circa pectus, laxas faſcias circumdare, ita
vt ne impediant concuſsionem. Manus verò ad coſtas exten-
tas,ad corpus applicare,& non ad ſcalam. Vbi verò hæc præ-
paraueris,ſcalam ita ad turrim aliquam altã, aut ad domus
lacunar attrahere oportet. Locus autem in quo concuſsionẽ
facis,renitens ſit. Eos verò qui extendunt probè doctos eſſe
conuenit,quo æqualiter , & probè,& ex æquilibrio , ac dere-
pente demittant,vt neque ſcala in alteram partem repens ad
terram deueniat,neque ipſi pronui ſint. Quod ſi tamen à tur-
ri,aut malo defixo carcheſium habente,quis demittat,adhuc
melius præparabit,ita vt ex trochlea aut aſello laxatis inſtru
mentis ac funibus demiſsio fiat. Verùm iniucundum eſt de
B his longius verba facere : attamen ex his ſtructuris maximè
quis concuti poterit. Si verò valde ſupernè fuerit gibboſi-
tas,& concutere ſit opus, omnino in pedes id faciendum eſt,
velut dictum eſt. Ita enim maior propenſio ad hæc contin-
git. Et firmare quidem oportet iuxta pectus ad ſcalam forti-
ter deligando,iuxta ceruicem verò faſcia quàm laxiſsima di
rectionis ſaltem gratia. Sed & ipſum caput iuxta frontem ad
ſcalam alligare oportet , manus autem porrectas ad corpus
alligare non ad ſcalam. Reliquum verò corpus indeligatum
eſſe oportet,niſi quantum ſatis eſt directionis gratia,alia at-
que alia laxa faſcia circundatum eſſe. Verùm conſiderãdum
eſt ne concuſsionem impediant hæc vincula. Crura verò ad
C ſcalam quidem ne deligentur , ſed inter ſe, ita vt ſecundum
ſpinam in directum vergant. Atque hæc qnidem hoc modo
facienda ſunt , ſi omnino opus fuerit in ſcala concuſsionem
fieri. Turpe tamen eſt & in omni arte,& non minimè in me-
dicina,multã turbam,& multam oſtentationem,& multum
rumorem cõcitare,deinde nullam vtilitatem afferre. Opor- Spinæ natura pernoſcenda.
tet autem primùm ſpinæ naturam qualis eſt cognoſcere , ad
multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad ven-
trẽ vergit,verticula intus inter ſe paria ſunt, & inter ſe liga-
ta vinculo mucoſo ac neruoſo de cartilaginibus exorto vſq;
ad medullam. Alij verò nerui neruoſi perpetui annexi , hinc
atq; illinc iuxta ipſa porriguntur. Verùm venarũ & arteria-
rũ cõmunitates,in alio ſermone declarabuntur,quot & qua-
les ſint,& vnde proficiſcantur,& in qualibus qualia poſsint.
Itémque quibus inuolucris ipſa medulla intecta ſit , & vnde
profect

profectis,& vbi deſinentibus, & quibus cũ communionẽ ha- D
bentibꝰ,& qualia potẽtibꝰ. At in vlteriore parte in articulis
verticula inter ſe cardinis in modum cõſerta ſunt. Nerui ve
rò communes iuxta omnia,& in externis, & in internis par-
tibus porriguntur. Et proceſſus oſsis ad externã partem, ab
omnibus verticulis vnus de vnoquoq;, tum à maioribꝰ, tum
à minoribus. In his autem proceſsibus cartilaginum appen-
dices,& ex illis neruorum progerminatio, cognata ac confi-
milis extremis neruis. Coſtæ verò annexæ ſunt, ad internam
partem magis quàm ad externam capitibus vergentes, ad
vnumquodq; autem verticulum adarticulatæ ſunt. Curuiſsi-
mæ autẽ ſunt hominis coſtæ obtorto modo. Intermediã ve- E
rò partem coſtarum & oſsium de verticulis procedentium,
explent vtrinque muſculi, à ceruice initio ſumpto, vſq; ad ſe-
pti tranſuerſi annexionẽ. Ipſa autem ſpina ſecundũ longitu-
dinem rectobliqua eſt, à ſacro quidẽ oſſe vſque ad magnum
verticulũ, iuxta quod crurum annexio depẽdet, gibboſa eſt.
Nam & veſica,& geniture,& inteſtini recti laxa pars, in hac
parte conſtituta ſunt. Inde verò vſque ad ſepti annexionem,
in directum repãda eſt, & muſculos ad nares habet ſolus hic
locus, ex internis partibus, quos lumbarios vocãt. Ab hac au-
tem parte vſq; ad magnũ verticulũ, quod ſupra ſuperuas hu-
meri partes eſt, è directo gibboſa eſt, imò magis eſſe videtur
quàm eſt. Nam ſpina media ſui parte, altiſsimas oſsiũ propa
gines habet, hinc autẽ atq; illinc, minores. Ipſe verò ceruicis F
articulus repandus eſt. Quibuſcũq; igitur gibboſitates iuxta
verticula fiunt, his expulſio magna à connexione abrupta,
vnius aut plurium verticulorũ, nõ ita multis, ſed paucis con
tingit. Neq; enim talia vulnera fieri facile eſt, neq; ad exter-
nam partem expelli facile eſt, ſi non ex anteriore parte, forti
aliqua re per ventrẽ quis vulneratus fuerit: Sic autem vtique
perierit: aut niſi quis ex alto loco delapſus, coxis aut hume-
ris impegerit. Sed & hic vtique morietur, etiamſi ſtatim nõ
intereat. At ex poſteriore parte ad internam, huiuſmodi ex-
pulſionem fieri non eſt procliue, ſi non in immenſum graue
aliquod onus irruat. Nam ex oſsibus quæ foras enata ſunt
vnumquodq; eiuſmodi eſt, vt prius ipſum frangatur, quã ma-
gnam intrò inclinationẽ faciat, ita vt & ligamenta,& artica-
los inter ſe alternatos ac articulatos violet. Præterea & ſpi-
nalis

A nalis medulla affligeretur, ſi ex modico loco inflexionem ha
beret, vbi verticulũ tali expulſione exiluiſſet: & verticulum
quod exiluiſſet, ſpinalem medullã vtiq; premeret, ſi non etiã
abrumperet: At ea preſſa ac intercepta, multarũ & magnarũ
& nobilium partium torporẽ induceret. Quare neq; curę fo
ret medico, quomodo verticulũ dirigat ac coaptet, quũ mul-
ta & violenta alia mala adſint. Itaq; ſi tale contingat, palàm
eſt quòd neq; concutiendo, neque alio quodam modo reponi
poſsit, niſi quis diſſecto homine, & manu in ventrem iniecta
inquiſitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu
retrudat. atq; hæc in mortuo quidẽ fieri poſſent, in viuo au-
B tem non ita. Cur igitur hæc ſcribo? Quia ſunt quidam qui
putant ſe curaſſe homines, quibus intro exciderint verticu-
la articulos penitus tranſgreſſa: & ſanè facillimam hanc di-
ſtortionẽ eſſe, vt quis inde cõualeſcat, aliqui cenſent, eámque
nulla repoſitione opus habere, ſed ſua ſponte talia ſaneſcere.
Ignari aũt multi ſunt,& lucro hoc habẽt quod ignorãt. Per-
ſuadent enim alios. Verũ fallũtur hi hac de cauſa. Spinã quæ
in ſpina ipſa eminet, verticula ipſa eſſe putãt, quia vnũquod-
que ex his oſsibus ad contactũ rotundum apparet, ignorãtes
quòd hæc oſſa ſunt ea quæ à verticulis enata ſunt, de quibus
paulò antè dixi. At verticula longè magis in anteriorẽ par-
tem abſunt. Anguſtiſsimum enim ventrem ex omnibus ani-
malibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, à
C poſteriore ad anteriorẽ partem, inſuperq; etiã iuxta pectus.
Quum igitur horum ſupereminentiũ oſsium aliquod vehe-
menter fractum fuerit, ſiue vnũ, ſiue plura, ea parte humilior
locus redditur, quàm hinc atq; illinc: & propterea decipiun-
tur putãtes verticula intro abiiſſe. Decipiunt autem inſuper
ipſos etiã figuræ vulneratorũ. Si enim inclinare ſe conantur,
dolent: quũ ea parte qua vulnerati ſunt, cutis ſit circuntenta:
& ſimul oſſa fracta ita magis corpus affligunt. Si verò in re-
pandum recuruantur, melius habẽt. Nam & cutis iuxta vul-
nus laxior fit,& oſſa minus affligunt. Sed & ſi quis ipſos con-
tingat, ea parte repãdi cedunt, & locus vacuus ac mollis hac
parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata inſuper me-
dicos decipiunt. Verùm tales citò ſani & illæſi ſua ſponte
fiũt. Cito enim omnia eiuſmodi oſſa quæ laxa ſunt, callo ob- Spinæ obli
ducuntur. Obliquatur igitur ſpina etiam ſanis iuxta multos quatio.
modos,

modos.Nam & in natura,& in vsu ita se habet.Sed & pre se- D
nectute,ac doloribus.Nã hæc colligãdi vim habent. At gib-
bositates ex casibus contingentes plerunq; fiunt, si aut in co-
stas innitatur ac impingat,aut in humeros cadat.Necesse est
enim foris apparere in gibbositate vnum aliquod altissimũ
verticulũ,minus verò ea quæ sunt hinc atq; illinc.Nõ igitur
prosilit multũ ab aliis,sed parũ,quũ singula, aceruatim con-
cedãt. Propter hoc igitur etiã spinalis medulla eiusmodi di-
stortiones facilè fert, eo quod circularis ipsi distortio contingit,
non angularis.Oportet autem fabricam instrumẽti coacto-
rij huiusmodi cõstruere. Licet equidẽ lignum robustũ & la-
tum,incisuram oblongam habens,defodere. Licet etiã pro li-
gno,in pariete incisuram oblongã facere, quæ aut cubiti al- E
titudine,aut prout congruum fuerit,à pauimẽto extet. Post
ea columnã querneam,quadrangularem,obliquã ad parietẽ
adiscere oportet, tanto spacio in medio relicto, vt aliquis
pertransire possit,si forte opus sit.Et super columnã quidem,
aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ non multũ ce-
dat,insternere oportet,homini verò fomentum adhibere. Si
verò admittat,ipsum etiã lauare. Deinde pronũ extentũ re-
clinare,& manus ipsius secundum naturã extentas ad corpus
alligare.Postea verò loro molli satis lato ac lõgo, ex duobus
perpetuis inter se aduersariis loris constante,ex media ipsius
parte,iuxta medium pectus quàm proximè sub alas, bis cir-
cundare oportet,& quod superest de loris vtrisq; iuxta alam
circum humeros obuoluatur,& initia ipsorũ ad lignũ quod- F
dam pistilloforme alligentur, ita vt congruant secundũ lon
gitudinẽ subiectæ columnæ,ad quam lignũ illud pistillofor-
me apponere,& retinendo extensionem facere oportet. Tali
verò quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea
alligato,initia itẽ ad eiusmodi lignũ alligare oportet. Post-
ea autẽ alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formã habẽ-
te,longitudinẽmq; ac latitudinẽ sufficientẽ,partem inter cò
xas & lumbos,quàm proximè ad coxas,circumcirca fortiter
deligare, atq; ita tum huius lori,tum aliorũ duorum capita,
ad lignũ à pedibus extãs alligare.& postea in hac figura hinc
atq; illinc,æqua simul inclinatione,simulq; in directũ exten-
sionẽ facere.Nullũ enim magnũ malũ talis extensio induxe
rit,si cõmodè preparata fuerit,nisi quis de industria se exten
dendum

A dendum exhibeat. At medicus, siue alius quisquam fortis &
nõ imperitus,imposita manus vola supra gibbũ,& altera ma
nu insuper alteri superimposita,deorsum cogat,animaduer-
sione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siue
ad caput,siue ad coxas. Atque hæc coactio maximè innoxia
est.Sed & si quis insideat super gibbum, & attollẽdo se dum
ille distẽditur incutiat,innoxium est.Neque quicquã prohi-
bet pede inscendere ac gestari supra gibbum, atq; ita sensim
incutere. Ad hoc autem moderatè faciendum idoneus quis
fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamẽ
coactio est,si aut partes incisuram habeat, aut lignum defos-
sum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum modera-
B tè habere videatur,ita vt tabula tiliacea, aut cuiusdam alte
rius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum
quoddã multiplex, aut paruũ quoddã coriaceum puluinar,
super gibbũ imponatur.Quàm paucissima tamen imposita
esse cõducit,cauendi saltẽ gratia,vt ne tabula præ duritie do
lorem aliquẽ importunè inducat. Sit autem gibbositas è di-
rectò maximè incisurę in pariete,quo qua parte maximè ex-
tat,ea quàm maximè tabula imposita premat. Vbi verò im-
posita fuerit,aliquis extremã tabulæ partem deprimat, aut
duo hoc faciãt,si vnus nõ suffecerit. alij verò corpus secundũ
longitudinem velut dictum est extendant, partim hinc,par-
tim illinc cõstituti.Potest etiam asellis extensio fieri, aut iu-
C xta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorũ postibus con-
structis, siue erectos velis vtrinq; paululum supereminẽtes,
siue hinc atq; illinc iuxta ligni verticem.Hæ coactiones mo-
derationem admittũt,vt & vehemẽtissimè,& moderatè fieri
possint.Talem autem vim habent,vt si quis etiam ad perni-
ciem tales necessitates adhibere velit, & nõ ad curationem,
tunc quoq; multum possint.Nam si quis secundum longitu-
dinem hinc atq; illinc saltem sic extendat, & nullam aliam
necessitatem addat,tamen sic etiam extensionem facere po-
terit. Sed & si non extendat,& tabula solùm ita quis vtatur,
etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem
sunt huiusmodi violentiæ,quibus & vehementioribus & de-
bilioribus vti licet,vsu ipsorum prout quisq; vult moderato.
Et sanè etiam secundũ naturam coactionem faciũt.Nam ea
quæ extant,ad locũ suum redire cogit depressio. Quæ verò
præter

præter naturam coiuerunt, ea extendunt extensiones secun- D
dum naturã. Proinde neq; meliores his necessitates ego habeo,
neq; iustiores. Rectitudo enim extensionis iuxta ipsam spinam, infernè & iuxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet: supernè verò iuxta ceruicẽ & caput, habet quidẽ ansam, sed in speciem indecora est: & si hac parte extensio fiat redundans, etiam alias læsiones inducere poterit. Experimentũ autem aliquando feci, vt homine supino extento vtrem nõ inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex officina fabri in subiectum vtrem immisso inflarẽ. Verũ res mihi non successit. Quum enim bene extenderem hominẽ, vincebatur vter, & non poterat flatus aliquã coactionem fa- E
cere. Sed & aliàs hæc res prompta erat ad dilapsionẽ, nimirũ quum in idem & hominis gibbositas, & vtris pleni incurua turgiditas cogãtur. Quum autem rursus non valde extenderem hominem, vter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo verò omnino magis quàm conducebat repandus fiebat. Scripsi autem hoc de industria. Pulchrum enim est etiã ea discere quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscunq; porrò verticula intrò obliquantur, aut ex casu, aut graui aliqua re illapsa, his nullum quidem verticulum extat plerũque ita multum ab aliis. Si verò extiterit m[illegible]ũm, aut vnũ aut plura, mortẽ inducũt, velut etiam antea dictum est. Circularis etiam hæc & non angularis emotio existit. Vrinæ igitur talibus magis F
supprimũtur, itémq; alui egestio, quàm his qui extra gibbosi fiunt: & pedes ac tota crura magis perfrigerantur, & lethalia sunt hæc magis quàm illa quæ dixi. Sed & si superstites euadunt hi, magis profluam vrinã habẽt, & cruribus impotentiores ac torpidiores fiunt. Si verò etiam in superna parte magis repãdi fiant, totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atq; ego sanè nullam machinam habeo, per quã talia in idem restitui possint, si non alicui cõcussio per scalam opem tulerit, aut etiã alia quædam eiusmodi curatio aut extensio, qualis est ea quæ paulò antea relata est. Ad coactionem vnà cum extẽsione nullam habeo, quæ sanè fieri ita posset, velut in gibbo tabula coactionem faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutatio

Verticula obliquata.

A nutationes vllam vim habent, vt extẽsioni auxiliari possint. Nec verò flatus immissio in vẽtrem quicquã efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitæ affigãtur, attractionis nimirum gratia verticulorum intrò repẽtium, magno hoc mẽtis errore contingit. Propellunt enim magis quàm attrahunt, & neque hoc animaduertunt hi qui ipsas affigunt. Quãto enim magis ipsas quis adigit, tanto magis repandi fiunt hi quibus affiguntur, cute simul sursum coacta. Possem autẽ & alios cõcussionũ modos, quàm hi sunt quos antea retuli, exponere, quos sanè affectioni magis conuenire quis putare possit, verùm non valde ipsis fidem habeo, & propterea non scribo. In summa igitur de his quæ relata sunt, ita aceruatim cõstitue-
B re oportet, quòd ea quidem quæ in repãdum emota sunt, lethalia sunt ac noxia: quæ verò in gibbum, innoxia in totum, quantum ad mortem, & vrinæ suppressionem ac torporem attinet. Non enim riuos qui sunt in ventre gibbositas ad externam partẽ intendit, neq; fluidos esse prohibet. Repãditas verò ambo hæc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nã multo plures & cruribus & manibus impotentes fiunt, & corpore torpescunt, & vrinæ his supprimuntur, quibus gibbositas quidem neque extra neq; intrò extiterit, verùm in rectitudinem spinæ vehemẽter concussi fuerint. Quibus verò gibbositas extat, hi minus talia perpetiuntur. Multa verò etiam alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem quæ fortia sunt, innoxia sunt per se totã morbi iudicationẽ
C inducẽtia: quæ verò debiliora, noxia, ita vt & diuturnos morbos progenerent, & cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant. Nam & costarum fractura eiusmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit costa vna, aut plures, velut plurimis frãgitur, ita vt ossa ad internam partem non vergant, neq; denudata sint, ex his pauci iam febricitarunt. Sed neque sanguinem multi iam expuerunt, neq; suppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neq; ossium corruptiones accedunt, & victus vulgaris sufficit. Si enim febris continua ipsos non corripuerit, etiam vasa per inediam his vacua fieri deterius est, quàm si nõ vacua fiant. Maiorem item dolorẽ ac febrem & tussim inducit. Moderata enim ventris repletio, costarum fit directio. Verùm vacuatio pendentes costas facit, & hæc

Q q depen

dependentia dolorem inducit. Extrinſecus autem vulgaris D.
deligatio talibus ſufficit,ita vt cerato, & ſpleniis, & linteis,
plana deligatio placidè firmetur,aut etiã laneum quiddam
inſuper opponatur.Corroboratur autem coſta diebus vigin
ti.Celeriter enim his oſsibus calli obducuntur. At contuſa
circa coſtas carne,aut ex plaga,aut ex caſu,aut reniſu, aut a-
lio quopiã eiuſmodi,multi iam multum ſanguinẽ ſpuerũt.
Riui enim in molli ad vnamquanq; coſtam extenta parte,&
nerui,à principaliſsimis in corpore partibus progreſſus ha-
bent.Multi itaq; iam tuſsiculoſi,& tuberculoſi,ac ſuppurati
facti ſunt,& linamentis opus habuerunt,& coſta ipſis corru-
ptionem ſenſit.Sed & quibus nihil tale acceſsit, carne circa
coſtas contuſa:tardius tamen dolor in ipſis ſedatur,quàm in E
his quibus coſta facta fuerit: & in talibus vulneribus locus
dolorum recidiuas magis habet.Proinde aliqui tales noxas
magis contemnunt, ſi coſta ipſis fracta fuerit.Quin & cura-
tione exactiore tales indigẽt,ſi modò ſapiant. Victum enim
contractum eſſe conducit,& corpore quàm maximè quieſce
re,& à venere abſtinere,eduliíſque pinguibus,& fauces exa-
ſperantibus,ac fortibus omnibus:Venámque in cubiti flexu-
ra ſecare,& quàm maximè ſilere.Deligare verò locum con-
tuſum conducit ſpleniis non multiplicibus, ſed multis &
multò latioribus tota contuſione,& cerato ſublinere,& lin-
teis latis cum faſciis latis ac mollibus deligare,& moderatè
firmare,vt deligatus non valde ſe compreſſum eſſe dicat ne-
que rurſus laxum.Initium autem ſumere debet qui deligat F
in ipſa contuſione, atque iſthic maximè firmare, facienda
verò eſt deligatio velut à duobus initiis, deligandúmque vt
ne circumflua ſit cutis circa coſtas, ſed æquilibris. Deli-
gandum autem aut ſingulis aut alternis diebus. Præſtat
autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi ſal-
tem euacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare.
Poſtea verò corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu
verò attenuas, deligatione magis firmata vtendum eſt.
Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et ſi
quidem ſanguinem ab initio expuerit, quadraginta die-
rum curationem ac deligationem facere oportet. Si verò
ſanguinem non ſpuat, ſufficit viginti diebus vt plurimum
curatio. Verùm ex robore vulneris tempora coniectare
opor

A oportet. Qui porrò tales contuſiones neglexerint, etiamſi
aliud nihil maioris mali ipſis contingat,tamen locus contu-
ſus mucoſiorem carnem habet,quàm antea habebat. Vbi ve
rò tale quippiam relinquitur,& curatione non probè expri-
mitur, deterius quidem eſt ſi iuxta ipſum os mucoſitas reli-
cta fuerit.Neque enim caro amplius ſimiliter os contingit,
& os ipſum morboſius redditur,& corruptiones oſsis diutur
næ,multis iam ex huiuſmodi occaſionibus factæ ſunt. Sed &
ſi iuxta os non fuerit, verùm ipſa caro mucoſa ſit:attamen
etiam ſic recidiuæ, ad dolores, aliàs atque aliàs ſiunt,ſi quis
forte corpore ægrotauerit.Quapropter deligatione vti opor
tet bona,ſimúlque multum conueniente, quo ad ea humo-
B ris effuſio, quæ in contuſione facta eſt, reſiccetur ac reſor-
beatur, locus autem carne ſana augeatur, & oſsis quoque
caro augeſcat.At quibus ex neglectu vetuſtatem contraxe-
rit,ita vt locus ſit doloroſus,& caro ſubmucoſa,his vſtio me-
dela optima eſt.Et ſi quidem ipſa caro mucoſa fuerit, vſque
ad os vrere oportet,non tamen vt os percaleſcat. Si verò in-
ter coſtas mucoſitas fuerit,ne ſic quidem in ſuperficie vrere
oportet, cauere tamen ne in vlteriorem partem peruras.
Si verò ad os ipſum contuſio eſſe videatur, & ſit adhuc re-
cens, & nondum os corruptionem ſentiat: ſi quidem parua
admodum fuerit, ſic vrere oportet veluti dictum eſt. Si ve-
rò oblonga fuerit iuxta os contuſionis eleuatio, plures cru-
ſtas incutere oportet. Cæterùm de corruptione coſtæ, vnà
C cum eorum, qui linamentis opus habent curatione, dice-
tur. Si verò femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit
autem iuxta quatuor modos, intrò quidem ſæpe, foras au-
tem præ aliis ſæpe. Verùm in poſteriorem ac anteriorem
partem excidit quidem,ſed raro.Quibus igitur intrò exceſ-
ſerit,his longiùs apparet crus,ſi ad alterum comparetur, at-
que hoc merito, propter duas cauſas. Nam os quod à coxa
procedit,& ſurſum ad pectinem fertur,fundamentũ ſit capi-
tis femoris,& articuli ceruix in acetabulo vehitur: & nates
forinſecus cauæ apparent, vtpote quum intrò ceſſerit femo-
ris caput.Et rurſum ſumma femoris pars iuxta genu, extra
repere cogitur.Tibia itẽ,& pes,eodem modò. Quum igitur
foras repat pes, medici ob imperitiã,ſanum pedem ad hunc
adhibent, & nõ hunc ad ſanum: & propterea multò longius
Qq 2 læſum

Femoris articulus quatuor modis excidit.

læſum crus apparet quàm ſanum. Multis autem etiã aliis lo D
cis talia ſiniſtram intelligentiam habent. Nec verò flectere
iuxta inguen ſimiliter vt ſanum poſſunt. Sed & ſi femoris ca
put in interfœmineo contingatur, palàm extuberare com-
peritur. Signa igitur hæc ſunt, in his quibus femur intrò ex-
cidit. Quibus igitur articulus elapſus nõ fuerit repoſitus, ſed
aut fruſtra tentatus eſt, aut neglectus, his & ambulatio per
cruris circumuolutionem, velut in bobus fit, & plurima ve-
xatio ipſis in ſano crure contingit: & coguntur iuxta lateris
mollitudinem, aut iuxta elapſum articulum, mutili ac obli-
qui eſſe. Iuxta ſanum verò crus, nates ad externam partem
rotundæ eſſe coguntur. Si quis enim ſani cruris pede extra E
ambularet, protruderet vtique reliquum corpus, vt ad læ-
ſum crus veheretur. Læſum autem vehere hoc non poterit.
quomodo enim poſſet? Cogitur igitur ſic ſani cruris pede
intro ambulare, & non extra. Ita enim maximè vehit ſa-
num crus, & ſuam ipſius, & læſi cruris, partem corporis vtriſ
que incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinẽ,
ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo in-
niti coguntur à latere iuxta ſanum crus. Hac enim parte ful
cimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in
hac corporis pondus vehitur. Coguntur intem ſe inclinare.
Manum enim quæ eſt à parte cruris læſi, ad obliquũ femur
firmare coguntur. Non enim poteſt læſum crus vehere cor-
pus, in crurum permutatione, ſi non detineatur dum ad ter- F
ram premitur. In his igitur figuris eſſe coguntur hi quibus
intrò elapſus, non fuerit repoſitus articulus, homine non præ
meditante vt quàm facilimè ſit figuratus. Sed ipſa hæc cala-
mitas ex præſentibus ea quæ facilima ſunt eligere docet.
Nam & qui vlcus habent in pede aut tibia, non omnes cru-
re valde ingredi poſſunt, & infantes ſic iter faciunt, extra
enim ingrediuntur læſo crure. Et duplex lucrum conſe-
quuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non ſi-
militer vehitur in eo crure quod extra ingreditur, ſicut in
eo quod intrò. Non enim ſecundum rectitudinem ipſi in-
cumbit pondus, ſed multò magis ei quòd ſubingreditur. Ipſi
enim è directo incumbit pondus, tum in ipſa ambulatione,
tum in crurum permutatione. In hac enim figura ſanũ crus
celerrimè ſupponere poterit, ſi eo quod læſum eſt, exterius:
ſano

A ſano interius ingrediatur. Verùm de quo nunc ſermo eſt, Bo
num eſt vt corpus ipſum ſibiipſi facilimas figuras inueniat.
Quibus igitur nondum perfectis ad augmẽtum, elapſus ar-
ticulus non fuerit repoſitus, his femur decurtatur, & tibia, &
pes. Neque enim oſſa ſimiliter in longitudinem augeſcunt,
ſed breuiora fiunt. Maximè autem femoris. Excarne item &
emuſculatũ, ac effœminatum & tenuius totũ fit crus, ſimul
quidem propter priuationẽ loci articuli, ſimul autem quòd
eo vti non poſſunt, eo quòd ſecundum naturam ſitus non eſt.
Vſus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam
aliquantum ab intercepto in longitudinẽ augmentum. Ma-
ximè igitur lædũtur hi quibus dum in vẽtre ſunt, hic articu-
B lus fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus valde infantibus
idem contigit. Minimè verò hi qui perfecti ſunt. Qualis igi-
tur ambulatio perfectis contingat, dictum eſt. Quibus verò
dum infantes ſunt calamitas hæc incidit, plerique ad corpo-
ris directionem tardi ſunt, imò male ad ſanũ crus deuoluun-
tur, manu quæ eſt ad ſanum crus, ad terrã ſe fulciẽtes. Sed &
ex perfectæ ætatis hominibus quidã, quibus hæc calamitas
contigit, ad ambulationem rectã cunctãtur. Quicunq; verò
infantes hac calamitate preſsi, rectè educati fuerint, ſano qui
dem crure in rectum vtuntur, verùm ſub alam ſecundum ſa
num crus ſcipionem ferũt, aliqui etiam ſub vtranque alam.
Crus autem læſum eleuatũ habent, & tanto melius habent,
quanto breuius ipſius læſum crus fuerit. Sanum autem crus
C nihilominus ipſis robuſtum eſt, quàm ſi ambo ſana eſſent.
Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & ple
runq; hoc magis perpetiuntur hæ quæ ſunt ab externa par-
te, quàm quæ ab interna. Cæterùm quidam fabulantur Ama
zonides maſculam ſuam ſobolem ſtatim dum infantes ſunt
luxare, aliàs circa genua, aliàs circa coxas, quo nimirũ clau-
di fiant, & maſculum genus fœmineo inſidias non ſtruat.
Vtuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia,
aut alia ſedentaria opera. An equidem vera hæc ſint, ego non
noui: quod autem tales fiant, ſcio, ſi quis ipſos ſtatim dum in-
fantes ſunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia eſt,
an extra, an intrò fiat luxatio. Iuxta genua verò, differentia
quidem aliqua eſt ſed minor. Modus autem vtriuſque clau-
dicationis propius eſt. Decurtantur enim magis hi quibus
 extra

extra luxatio facta eſt. Recti autem minus ſtant, quibus in- D
trò luxatio cõtigit. Eodem modo etiam ſi iuxta malleolum
luxatio fiat, ſi quidem ad externã partem id contingat, mu-
tili quidem fiunt, verùm ſtare poſſunt. Si verò ad internã val-
gi quidem fiunt, minus autẽ ſtare poſſunt. At verò coauctio
Oſsium coauctio. oſsium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os
excelsit, his pedis quidẽ oſſa minimè coaugeſcunt, hæc enim
proximè ad vulnus ſunt. Verùm tibiæ oſſa augentur quidem
non multo defectuoſius, carnes tamen minuuntur. Quibus
verò iuxta mollcolum manſerit articulus ſecundum natu-
ram, iuxta genu autem exceſſerit, his tibiæ os ſimiliter coau
geſcere non ſolet, ſed breuius fit. Hoc enim proximè ad vul-
nus eſt. Pedis autẽ oſſa minuuntur quidem, ſed non ſimiliter, E
velut paulo ante dictum eſt, quia articulus circa pedẽ ſaluus
eſt. Si verò ipſo etiam vti poſſent, velut mutilo, minus adhuc
pedis oſſa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio con
tingit, his femoris os non ſimiliter coaugeſcere ſolet: Hoc
enim proximè ad vulnus eſt: ſed breuius ſano fit. Tibiæ tamẽ
oſſa nõ ſimiliter his augmento deſtituuntur, neq; oſſa pedis,
atq; hoc ea de cauſa, quòd femoris articulus qui ad tibiã eſt,
& tibiæ articulus qui ad pedem eſt, in ſua natura manet. Car
nes tamen minuuntur his totius cruris. Si verò vti crure poſ-
ſent, adhuc magis oſſa augerentur, velut etiã prius dictũ eſt,
excepto femore, & minus excarnes eſſent. Multo tamen mi-
nus carnoſi quã hi qui ſunt, eſſent. Argumento autẽ quòd ta-
lia ita ſe habent, hoc eſt. Quicunq; enim brachio elapſo, mu- F
ſtellæ cubito præditi ſunt, paruũmq; ac macilentũ brachium
habent, aut ex natiuitate, aut etiã dum augeſcunt, priuſquã
perfecti euadant, galeãcones appellati, hi os quidem brachij
breue habent, cubitum autẽ & ſummã manum paulo defe-
ctuoſiorẽ quàm ſani propter relatas cauſas, eo quòd brachiũ
vulnerato articulo proximũ eſt, vt ideo breuius factũ ſit. Rur
ſus autẽ cubitus propterea nõ ſimiliter calamitatẽ percipit,
quia brachij articulus qui eſt ad cubitũ, in veteri natura ma
net. Et rurſus manus adhuc longius abeſt à calamitate quàm
cubitus. Propter has igitur cauſas cõtingit, vt & oſſa quę non
coaugẽtur, nõ coaugeſcãt, & quæ coaugẽtur, coaugeſcãt. Cæ-
terũ ad carnoſitatẽ & manui & brachio multum profuerit, ſi
quis manu laborãdo ſe fatiget. Quæcunque enim manuum
opera

A opera ſunt, plurima ex ipſis Galeancones hac manu operari
conantur, velut altera poſſunt, & nihilo defectuoſius quàm
cũ illæſa efficiũt. Non enim ſupra manus, velut ſupra pedes,
corpus vehi neceſſe eſt. Verùm leuia ſunt ipſis opera. Propter
vſum autem non minuuntur carnes Galeanconibus, neq; cir
ca manum, neque circa cubitum. Sed & brachium propterea
aliquam opem ſentit ad carnoſitatem. Quum autem coxa
eluxata fuerit ad internã partem à natiuitate, aut adhuc in-
fanti, carnes ideo magis minuũtur quàm in manu, quòd cru
re vti non poſsint. Quòd autem hæc hoc modo ſe habeãt, te-
ſtimonium vnum quoddam in paulo poſterius referẽdis ha-
bebitur. At quibus in exteriorem partẽ femoris caput exceſ-
ſerit, his crus breuius apparet, ſi ad alterum extendatur, atq;
B id merito. Non enim ſuper os fundamẽtum fit capitis femo-
ris, ſicut quum intro excidebat, ſed iuxta os quod inclinatam
naturam habet in carne humida ac cedente firmatur: & pro-
pterea quidem breuius apparet. Intrinſecus autem iuxta ple
chada, intermediam crurũ ac inguinum partem, femur ma-
gis mutilum & excarne fit. Nates autẽ extrinſecus incuruio-
res; vtpote quum extra femoris caput elapſum ſit. Sed & ſu-
perius apparent nates, vtpote cũ caro quæ iſthic eſt, femoris
capiti ceſſerit. Summa verò femoris pars circa genu, intro re
ſpere videtur. Tibia item & pes. Sed neque inflectere velut ſa-
num crus poſſunt. Et ſigna quidem femoris extra elapſi hæc
ſunt. Quibus igitur perfectis iam elapſus articulus nõ fuerit
repoſitus, his totũ crus breuius apparet. In ambulatione au-
C tem calcaneo terram pertingere non poſſunt. Verùm pecto-
re pedis in terra conſiſtunt ac progrediuntur, parũ autem ad
internam partem ſummis digitis vergunt. At crus læſum in
his multo magis corpus vehere poteſt, quàm quibus ad inter
nam partem excidit, partim quòd caput femoris, & ceruix ar
ticuli, quum natura obliqua ſit, ſub multam coxæ partẽ ſubſi
ſtit: partim quòd ſummus pes non ad externam partem incli
natus eſſe cogitur, ſed propè eſt ad rectitudinem corporis, &
tendit etiam interius. Quum igitur ſemitam ac callem ac-
ceperit articulus, in carne ad quam elapſus eſt, & caro viſco-
ſitatem contraxerit, doloris exors progreſſu temporis fit.
Quum autem doloris exors factus fuerit, poſſunt quidem
abſq; baculo iter facere, ſi aliàs voluerint, poſſunt autem &
Qq 4 vehere

vehere corpus supra crus lęsum. Itaque propter vsum, carnes D
talibus minus effœminantur, quàm illis de quibus paulo
ante dictum est. Effœminantur autem aut plus, aut minus.
Magísque adhuc effœminantur plerunque iuxta internam
partem, quàm iuxta externam. Plerique tamen ex his calcea
mentum sibi inducere non possunt, propter cruris inflexibi
litatem. Quidam verò etiã hoc possunt. At quibus dum ad-
huc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dũ adhuc
augescunt, vi elapsus, non fuerit repositus, aut etiã præ mor-
bo hic articulus excesserit, ac luxatus fuerit: multa enim
huiusmodi fiunt: talium quibusdam si corruptionem sense-
rit femur, suppurationes diuturnæ & linamentis indigen-
ges fiunt, & aliquibus osium denudationes. Similiter autem E
& quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sen
tit, multo breuius fit, & velut sanum coaugescere non solet.
Tibiæ tamen ossa breuiora quidem fiunt quàm alterius ti-
biç, sed paululum, ob causas antea relatas. Ambulare verò ta
les possunt, & quidam ex ipsis eo modo quo perfecti, quibus
elapsus articulus repositus non est, aliqui verò etiam toto
pede consistentes progrediuntur, declinant tamen inter am-
bulandum propter cruris breuitatem coacti. Hæc autẽ hoc
modo fiunt, si diligenter educati fuerint in figuris, & rectè
in quibus oportet, priusquam ad iter faciendum corrobora-
ti fuerint, diligenter item & rectè, postquam corroborati
fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus
dum maximè infantes sunt, hæc calamitas cõtigerit. Si enim
neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, & omni F
augmento priuatum, totum crus euadit, & carnes totius cru
ris magis minuuntur quàm sani. Multo tamẽ minus his mi-
nuuntur quàm illis quibus intro excidit, propter vsum & la-
borem, ita vt statim crure vti possint, velut etiam paulo an-
te in Galeanconibus dictũ est. Sunt autem aliqui, quibus par
tim statim à natiuitate, partim præ morbo, amborũ crurum
articuli exciderunt ad externam partem. His igitur ossa qui
dem easdem affectiones habent ac perpetiuntur. Carnes ta-
men minimè effœminantur. Sed & Satis carnosa crura fiũt,
præterquam si quid sanè circa internã partẽm paululum de-
ficiat. Propterea verò Satis carnosa sunt, quia vtrisque cruri-
bus similiter vtuntur. Similiter enim fluctuant hac atque

A illàc inter ambulandum: & vehementer eminentibus nati-
bus hi videntur, propter articulorum excessum. Si verò ossa
ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra co-
xas fiant: nonnullos enim etiam talia corripiunt. Si igitur
tale quid non contigerit, satis sani de cætero durant. Totum
tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto.
At verò quibus in posteriorem partem femoris caput excide
rit: paucis autem excidit: hi crus extendere non possunt, ne-
que iuxta articulum elapsum, neq; ita valde circa poplitem,
& multo minus quàm hi quibus iamdudum id contigit. Hi
enim magis & circa inguẽ, & circa poplitem, articulum ex-
tendunt. Illud tamen insuper intelligere oportet: Et enim
commodum, & magni faciẽdum, & plerisq; ignotum: Quòd
B neq; sani articulum circa poplitem extendere possunt, si non
simul extendant etiam articulum circa inguen, præterquàm
si pedem valde sursum attollant. Sic enim poterunt. Hi itaq;
neq; inflectere articulum circa poplitem similiter possunt,
sed multo difficilius, si non etiam articulum circa inguen in
flexerint. Multa verò etiam alia circa corpus huiusmodi fra
ternitates ac cognationes habent, & circa neruorum disten-
tiones, & circa musculorum figuras, plurima, & pluris facien
da vt cognoscãtur, quàm quispiam putauerit. Item circa in-
testini naturam, & totius ventris, & circa vterorum errores
ac distentiones. Verùm de his alibi nobis sermo erit cogna-
tus his quæ nunc dicuntur. Sed de quo nunc sermo est, neque
extendere possunt, velut iam dictum est, & breuius crus ap-
C paret, atque hoc ob duas caussas, & quòd non extenditur, &
quòd ad natium carnem elapsum est. Natura enim ossis co-
xæ ea parte est, qua & caput & ceruix femoris existit. Vbi ve-
rò luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium de-
fertur. Inflectere tamen possunt, si dolor non prohibeat, & ti-
bia & pes moderatè recta apparent, & neq; hàc, neque illàc
multum inclinata. Iuxta inguen verò caro insuper aliquãto
mollior esse videtur, præsertim ad contactum, vt pote articu
lo ad alteram partem elapso. Ad ipsas autem nates si attrecte
tur femoris caput, aliquanto etiã magis extuberare videtur.
atque hæc quidem signa sunt, si cui in posteriorem partẽ fe-
mur excidit. Cui igitur iam perfecto elapsum non fuerit, re-
positum, hic ambulare quidem potest, vbi tempus interces-

serit,& dolor sedatus fuerit, & articulus in carnem versari D
adsueuerit. Cogitur tamen vehementer se inflectere circa
inguina,dum iter facit, atque hoc ob duas causas, tum quòd
multo breuius crus fit,ob ea quæ antea dicta sunt: tum quòd
multum valde abest ab eo,vt calcaneo terram contingat. Si
enim conatetur vel paululũ pede illo vehi , ita vt nihil aliud
habeat quo se firmet,retro sane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio,& coxis multum in posteriorem par
tem supereminentibus super pedis gressum,& spina insuper
ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit,& ne sic quidem,nisi ipse seipsum circa inguina inflectat,
& altero crure circa poplitem insuper se inflectat. Ob hæc
autem cogitur,vt manum quæ est secundum læsum crus, ad
supernam femoris partem in singulis gressibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipsum , vt circa inguina inflecta- E
tur. Nam in permutatione crurum in ambulando,corpus supra læsum crus vehi non potest, si non insuper fulmetur crus
per manum ad terram, nimirum quum non sub corpora articulus subsistat, sed ad posteriorẽ partem iuxta coxã extet.
Absq; tamen baculo tales iter facere possunt, si aliàs adsueuerint,eo quòd gressus pedis in vteri rectitudine manet, & non
ad extremam partem inclinatus est. Quapropter nihil opus
habent baculi fulcimento. Quicunque tamen pro femoris
per manum apprehensione,supposito sub alam , quæ ad sinistrum crus est,scipione inniti volunt,hi siquidem longiorem
scipionem supposuerint,erectiores quidem iter faciẽt , pede F
autem ad terram non innituntur. Si verò pede inniti volent , breuior ipsis baculus faciendus est, & ad inguina, vt se
inflectant necesse fuerit. Cæterum carnium imminutiones etiam his secundum rationem fiunt , velut anteà dictum
est. Qui enim eleuatum habent crus,& nihil laborant,his
etiam maximè minuuntur.Si verò plurimo vtuntur ingressu,his minimè minuuntur.Sanum tamen crus nihil inde vtilitatis consequitur , sed etiam deformis fit, si læso crure ad
terram innitentes vtantur.Illi enim simul inseruiens, & extra prominente coxa esse cogitur , & circa poplitem se inflectere. Si verò quis læso crure non ad terram vtatur ,sed eleuatum habeat , & scipioni innitatur , sic sanum crus robustum fiet. Nam & in naturali statu degit, & exercitationes
ipsum

A ipsum corroborant. Possit aliquis dicere,extra medicinam
talia esse. Quid enim opus est de his quæ incurabilia iam
facta sunt , amplius tractare? At hoc facere multum refert.
Eiusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Non
enim fieri potest,vt inter se dirimantur.Oportet enim curabilia ita tractare , vt ne incurabilia fiant , ea intelligentia vt
quàm maximè prohibeamus.ne ad hoc deueniant vt incurabilia reddantur. Oportet autem & incurabilia cognoscere.
vt ne maximè lædant. Prædictiones autem splendidæ sunt
ac gloriosæ ex cognitione, quò & qualiter & quando, singula desinent , siue eo vertantur vt incurabilia fiant , siue curationis spem exhibeant. Quibuscunque verò ex natiuita Articulus cum reposi tus nõ fuerit.
B te,aut dum adhuc aliàs augescũt,ita elapsus fuerit articulus,
& non repositus , siue ex violentia elapsus sit , siue præ morbo:Multæ enim huiusmodi luxationes fiunt in morbis:Qui
verò sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur,postea scribetur : Si itaque elapsus non fuerit repositus , femoris quidem os breue fit , affligitur autem totum crus , & augmento
destituitur , & multo magis excarne fit , eo quòd ipso non
vtantur.Nam & articulus circa poplitem his affligitur.Nerui enim ob ea quæ antea dicta sunt intenduntur.Quare articulum circa poplitem extendere non possunt hi quibus hoc
modo coxa excidit. Vt enim in summa dicam,Omnia quæ
in corpore ad vsum facta sunt , si quis moderatè ipsis vtatur,
& in his laboribus exerceat , ad quos singula sunt adsueta,
C sic quidem sana sunt , & augescunt , & probè consenescunt,
Si verò quis non vtatur , sed quiescat , morbosiora fiunt , &
non augescunt,& cito consenescunt. Inter hæc autem non
minimè perpetiuntur hoc & articuli , & nerui , si quis non
ipsis vtatur. Propter has igitur causas, magis in hoc luxationis modo quàm in aliis affliguntur. Totum enim crus &
in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur vbi iam in viros enaserunt , eleuatum ac inclinatum crus hoc habent , altero verò vehuntur baculo innitentes,aliqui vno,aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem Femur antrorsum elapsum.
partem femoris caput elapsum fuerit:paucis autem hoc contingit : hi extendere quidem eius perfectè possunt , inflectere autem se minimè hi possunt circa inguen.Affliguntur autem etiam , si circa poplitem se inflectere coguntur. Longitudo

gitudo verò cruris consimilis apparet, & circa calcaneum B
quidem valde. Verùm summus pes aliquanto minus in an-
teriorem partem prominere solet. Totum autem crus recti-
tudinem habet secundum naturam, & neque hàc, neque il-
làc vergit. Cæterùm hi statim dolore corripiuntur maxi-
mè, & vrina imprimis supprimitur, aliquanto magis quàm
in aliis luxationibus. Caput enim femoris proximè his in-
cumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extu-
berantes vidētur, & locus extentus apparet, Verùm circa na-
tes rugosior, & maximè excarnis. Atque hæc quidē quæ re-
lata sunt, signa sunt eorum quibus ita femur excidit. Qui-
buscunque igitur viris iam factis, hic articulus elapsus, non
fuerit repositus, hi vbi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus E
in eo loco in quem excidit versari adsueuerit, statim ferè re-
cti ambulare possunt, absque baculo. & valde quidem recti,
vtpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa
poplitem, facile se flectere possint. Propter inguinis itaque
inflexibilitatem, rectiore toto crure in ambulando vtuntur,
quàm quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem
trahunt, vtpote quum supernos articulos non facile infle-
ctant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi cal-
caneo ingrediuntur, quàm anteriore pedis parte. Si verò ma-
gnis gressibus progredi possent, etiam valde calcaneo insi-
stentes progrederentur. Nam & sani quāto minoribus gres-
sibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alte- F
rum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibus-
cunque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calca-
neo terram contingunt, quàm anteriore pedis parte. Ante-
rior enim pedis pars, vbi reliquum crus extensum fuerit, nō
similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut vbi crus
fuerit inflexum: Neque rursus sinuari pes potest crure infle-
xo, sicut vbi crus fuerit extētum. Sana igitur natura hoc mo
do est, veluti dictum est. Quum verò elapsus articulus repo-
situs non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædi-
ctas has causas. Magis tamen excarne crus fit quàm alterū;
& iuxta nares, & circa suram, & iuxta posteriorem rectitudi
nem. At verò quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic
elapsus, nō fuerit repositus, aut etiam à natiuitate ita habue-
rint, & his femoris os aliquāto magis minuitur, quàm tibiæ
aut ped

A aut pedis ossa. Et minimùm quidem in hoc luxationis modo
femur minuitur. Carnes tamen vndique minuūtur, maximè
circa posteriorem rectitudinem, quemadmodū etiam priùs
dictum est. Quicunq; igitur rectè educati fuerint, hi vbi au-
gescunt, crure vti possunt breuiore aliquantū existēte quàm
altero, ita tamē vt baculo innitātur ea parte qua læsum crus
est. Non enim absque calcaneo, pedis pectore admodum vti
possunt, vt in id innitantur, quemadmodum in aliis claudi-
cationibus aliqui possunt. Causa verò cur non possint, ea est
quæ paulò ante relata est. Ob id igitur baculo insuper opus
habent. Qui verò neglecti fuerint, & crure ad terram non
vtuntur, sed eleuatum id habēt, his minuuntur quidem ossa,
B vbi augescunt, magis quàm his qui eo vtuntur. Minuuntur
autem & carnes magis multò quàm his qui vtuntur. Verùm
circa articulos in directū mutilatur his crus aliquāto magis,
quàm quib⁹ alio modo luxatio facta est. Quo igitur in sum-
ma dicatur, Articuli excidentes ac qui luxantur, inæqualiter
inter seipsos excidunt ac luxantur, aliquādo multò plus, ali-
quādo multò minus. Et quibus quidē multò plus luxati aut
elapsi fuerint, his omnino difficiliùs reponuntur. Et si repo-
siti nō fuerint, maiores & manifestiores mutilationes ac af-
flictiones tales habent, & ossium, & carnium, & figurarum.
Vbi verò minus exciderint & luxati fuerint, tales faciliùs
quàm alij reponi possunt. Si verò frustra tentati, aut negle-
cti fuerint, minores ac minùs noxiæ mutilationes his fiūt, quàm
C illis de quibus paulò antè dictum est: Reliqui igitur articuli
etiam valde multum differunt ad hoc vt aliquando minor,
aliquando maior luxatio fiat. Verùm femoris & brachij ca-
pita, quàm simillimè inter se vtraq; excidūt. Nā capita prout
rotunda sunt, simplicem & caluam rotunditatem habēt. Or-
biculatiores autem sinus sunt, qui capita excipiūt, capitibus
tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest vt di-
midium articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis cir-
cunferentiā, aut ad externā, aut internam partem luxari po-
terit. Sed de quo nunc sermo est, perfectè excidunt, nam alio-
qui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando
minus, à naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis
quàm brachiū patitur. Nam aliquæ etiā ex his luxationibus,
quæ à natiuitate fiunt, si parū elapsæ fuerint, ad naturalē sta-
tum

tum reduci possunt, & maximè articuli circa pedẽ. Quicun- D
que à natiuitate mutili fiunt, pleriq; ex his curabiles sunt, si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur est vt talia quàm celerrimè curentur, priusquàm valde magnus ossium defectus fiat, & priusquã admodum magnus carnium defectus circa tibiam contingat. Modus itaq; mutilationis nõ vnus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ cõsuetudinem, in quadam pedis interceptione mutilata. Animaduertendum autem in horũ curatione est, vt tibiæ circa malleolum os, quod extrinsecus est, ad internã partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi subiacet, ad externã partem retrudatur, quo ossa quæ eminẽt E
sibiipsis occurrant iuxta medium ac obliquum pedem. Digiti verò aceruati vnà cũ magno digito ad internam partẽ inclinentur, atque ita circuncirca cogantur. Probè autem deligare oportet cerato resinato, & spleniis, & linteis mollibus nõ paucis, neq; nimis compressis, atq; ita deligationis circunductiones facere, velut etiam manibus directo pedis fiebat, quo pes paulò magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiam quandã facere oportet, aut ex pelle nõ nimis dura, aut è plumbo, eámq; insuper alligare nõ ad corpus positam, sed vbi iam postremis linteis deligare voles. Quũ verò iam deligatus fuerit, vnius alicuius lintei ex his quibus deligatur, initium, ad deligamẽta quæ infra pedem sunt assuere oportet, F
è directo parui digiti, & posteà sursum extendere, ita vt moderatè habere videatur, atq; sic supra suram circundare, quo sic extentum ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturã iustam adducere oportet, ita vt & inclinata, & distenta præter naturam, & manibus sic dirigamus, & similiter deligatione: adducamus autem non violenter, sed leniter. Assuere verò ita oportet lintea, vt cõducat ad reparationes ac appensiones faciendas. Aliæ enim claudicationem alia reparatione ac appensione opus habent. Calceum insuper plumbeũ facere oportet, extra deligationem adalligatum, qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verùm nihil ipso opus est, si quis & manibus rectè direxerit, & linteis rectè deligauerit, & appensiones ac reparationes per assuta lintea rectè fecerit. Atque hæc quidem est curatio, & neque

A neque sectione, neq; vstione, neque alia varietate quicquam opus habet. Citius enim talia medicinæ obtẽperant, quàm quis putarit. Deuincire tamen tempore oportet, donec in iustis figuris corpus auctũ fuerit. Vbi verò calcei ratio habenda est, Arbylæ lutigradæ, calceamẽti ita appellati species, accommodatissimæ existunt. Hoc enim calceamentũ minimè à pede superatur, sed potius ipsum superat. Idoneus est etiã creticus calceamentorum modus. At verò quibus tibiæ ossibus luxatis, ac vlcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, siue intrò vergant, siue extra, tales reponere non oportet, sed permittere vt quicunque velit medicus reponat. Tibiæ ossa luxata.
B Illud enim clarè scire oportet quòd homo morietur, si repositi permanserint. Sed & vita paucorum dierũ his continget. Pauci enim ex ipsis septimũ diem transgrediuntur. Conuulsio enim est quæ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit tibiã ac pedẽ. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neque veratrum mihi videtur profuturũ esse, & eadem die datum, & rursus epotum: proximè autem si quicquã huiusmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si verò repositi nõ fuerint, & ne tentati quidem ab initio, pleriq; ipsorũ superstites euadunt. Sic autem & tibiam & pedem coaptari oportet, prout ipse volet, modò non sint dependentia aut commota. Curatio verò facienda est cerato picato, & spleniis vino imbutis Curatio.
C paucis nõ valde frigidis. Frigiditas enim in talibus conuulsionẽ accersit. Idonea etiam sunt folia betarum aut tussilaginis, bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiusmodi, in vino nigro austero semicocta ac imposita. Et faciẽda est curatio super vlcus, & super partes adiacentes. Et cerato tepido ipsum vlcus illinendum. Si verò hyemis tẽpus fuerit, etiã lanæ succidæ vino ac oleo tepidis imbutæ supernè ipsum madefaciant. Deligatio verò nulla, neque vllum cataplasma adhibendum est. Probè enim nosse conuenit, quòd compressio ac omnis oneris gestatio, talibus omne malũ affert. Accommodata autẽ sunt ad talia, & ex emplastris aliqua quæ cruentis vulneribus destinata sunt, quibus videlicet ex ipsis cõfert, vt lanæ superimpositæ vino madefiant, & multo tempore sinãtur. Quæ verò ex illis cruẽtis emplastris, paucissimis diebus incumbere debent, & quæ resina comprehenduntur forinsecus adiecta, non similiter vt illa idonea sunt: diuturna enim

enim ſit horum vlcerũ purgatio, quum multo tempore ma- D
dore abundent. Quoſdam tamẽ ex his deligare, bonum eſt.
•Verùm illud clarè noſſe oportet, quòd neceſſe eſt hominem
turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in ſupernã partẽ
retractus eſt:& oſſa luxata, extra eminẽtia apparent. Neque
enim vllum ex talibus oſsibus plerunque denudatur, niſi le-
uiter aliquantum: neque abſcedit, ſed tenuibus ac debilibus
cicatricibus circumducitur: atq; hoc ſi multo tempore quie-
uerint: Sin minus, periculum eſt ne vlcuſculum immedicabi
le relinquatur. Verùm de qno ſermo eſt, qui ſic curantur, ſer-
uantur. Si verò repoſitus fuerit articulus ac permanſerit, mo
riuntur. Eadem ratio eſt, ſi etiam cubiti oſſa circa manus ar-
ticulum vlcere facto emineãt, ſiue ad internam manus par- E
tem, ſiue ad externam. Clarè enim noſſe id oportet, quòd is
morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea dicta eſt,
cui repoſita oſſa permanſerint. Quibus verò repoſita nõ fue
rint, neque repoſitio tentata eſt, hi multò plures ſuperſtites
manẽt. Curatio autem eiuſmodi etiã talibus commoda eſt,
qualis iam dicta eſt. Figuram verò claudicationis turpẽ eſſe
neceſſe eſt, & digitos manus debiles ac inutiles. Sin enim ad
internã partem oſſa laxata fuerint, digitos inflectere non po
Os tibiæ eminens. teſt. Si verò ad externam, extendere nequit. Quibus verò
tibiæ os facto vlcere, circa genu eminuerit foras, ſiue ad ex-
ternã partem ſiue ad internã, his ſi quis reponat, adhuc prom
ptior mors adeſt quàm aliis, etiam ſi etiam illis prompta ade
rat. Si verò omiſſa repoſitione medearis, ſpes quidem ſalutis F
hoc ſolo modo exiſtit. Verũ periculoſiora hęc oſſa ſunt, quan
Os femoris quàm periculoſum. to ſuperiora ac robuſtiora ſunt, & à fortioribus elapſa. At
ſi os femoris quod ad genu eſt, vlcere facto elapſum fuerit
& repoſitũ permanſerit, mortẽ adhuc violentiorẽ citius in-
duxerit quàm prius relata. Si verò repoſitum non fuerit, lon-
gè magis periculoſum eſt quàm priora. Sola tamẽ hæc ſalu-
tis ſpes eſt. Eadẽ verò ratio eſt, & de articulis circa gibbũ cu-
biti, & de cnbito ac brachio. Quæcunqne enim ex his luxa-
ta, vlcere facto eminuerint, ea omnia ſi repoſita fuerint mor-
tem inducunt: non repoſita, ſpem ſalutis: claudicationem ve
rò ſuperſtitibus. Lethaliores autẽ ſunt ſuperiores articuli, ſi
reponantur. Sed & ſi non reponantur, periculoſiores iidem
ſunt. Si verò alicui ſuperiores articuli luxati, facto vlcere

A emineant, hi & ſi reponantur celerrimam mortem inducũt:
& ſi non reponantur, periculoſiores ſunt. Curatio verò iã re- Curatio.
lata eſt, quæ mihi accõmodatiſsima eſſe videtur. At verò qui
bus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto vl-
cere eminuerint, oſſe nõ fracto, ſed circa ipſam connexionẽ
auulſo, his ſi repoſiti permanſerint, adeſt quidem periculum
conuulſionis, ſi non bene curati fuerint: attamen operæ pre-
cium eſt vt repoſitio fiat, cum prædictione quòd multa cu-
ſtodia ac cura opus habet. Reponere verò facilimum eſt, ef-
ficaciſsimúmq; ac artificioſiſsimum per vecticulũ, velut etiã
antea dictũ eſt in fractis ac eminẽtibus oſsibus. Poſtea quie-
B ſcere quàm maximè conuenit, & decumbere, ac pauco cibo
vti. Melius eſt & pharmaco ſurſum purgãte leui aliquo vti.
Vlcus verò curare oportet, aut cruentis emplaſtris quæ ma-
defiũt, aut polyophthalmi ſiue buphthalmi foliis impoſitis,
aut quibus oſſa in capite fracta curantur. Nihil autem valde
frigidum adhibere. Minimè igitur primi articuli periculoſi
ſunt. Superiores autem periculoſiores. Reponere verò opor-
tet eadẽ die aut poſtridie: Tertio ac quarto minimè. Quarto
enim die maximè recrudeſcere ſolent. Quibus autem nõ ſta
tim repoſiti fuerint, in his dictos dies tranſgredi oportet.
Quicquid enim intra decem dies repoſitum fuerit, omne id
continetur. Si verò repoſito oſſe conuulſio accedat, articulũ
ſtatim eiicere oportet, & calida quàm ſæpiſsimè humectare,
C & totum corpus, & præſertim circa articulos, calidè & leni-
ter ac molliter tractare. Verùm inclinatũ magis quàm ex-
tentum totum corpus eſſe oportet. Expectandũ tamẽ eſt ar-
ticulos circa digitos qui reponuntur abſceſſuros eſſe. Plerũ-
que enim ita contingit, ſi vel quæuis inflãmatio ſubſit. Qua-
re ſi non propter vulgi imperitiam, modico verẽda eſſet ac-
cuſatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc
modum periculoſa ſunt oſſa, circa articulos eminẽtia foras,
ſi reponantur, quemadmodum dictum eſt. Quæcũque verò
circa articulos digitorum penitus reſecãtur, ea plerunq; in-
noxia ſunt, ſi nõ quis in ipſa vulneratione ex animi deliquio
lædatur. Et curatio vulgaris talibus vlceribus ſufficit. Sed &
quæ nõ circa articulos ſed iuxta aliam quandam oſsium re-
ctitudinem reſecantur, & hæc innoxia ſunt, & adhuc aliis cũ
ratu faciliora. Ex qnę iuxta digitos oſſa fracta extra eminẽt,

non ad articulum,& hæc si reponantur,innoxia sunt. At re- D
sectiones ossium perfectæ circa articulos,& in pede,& in manu,& in tibia ad malleolos,& in cubito ad iuncturã manus, plerisq; quibus resecantur innoxiæ sunt,si non statim animi deliquiũ euertat,aut quarta die febris cõtinua accedat. Corruptiones tamen carnium contingunt,& in vulneribus sanguifluis fientibus,& vehemẽtibus cõstrictionibus,& in ossiũ fracturis magis quàm oportet compressis: & aliis vinculis violentis intercepta plerisq; decidunt. Et plerique ex talibus superstites euadunt,& quibus femoris pars aliqua & carniũ & ossis decidit,& quibus brachij pars(Minus autem si cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facilè ferentes superstites euadũt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circũcirca fiunt,& decidentia cito decidunt,vt cùm ossa iam antea remiserint emollita. Quibus verò dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt,carnes quidem etiã his cito moriuntur, ossa verò tardè abscedũt,qua parte termini sunt denigationis,& ossis nudatio extat. Oportet autẽ partes corporis quæcunq; infra terminos denigrationis sunt,quum iam penitus mortuæ fuerint,& doloris exortes,iuxta articulum auferre, prouidendo vt ne vulneret. Si enim is cui resectio fit, dolore affectus fuerit,& corpus nõdum mortuũ fuerit ea parte qua resecatur,magnum periculum est ne præ dolore animi deliquium incidat. Talia verò animi deliquia multos iam euestigio peremerunt. Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi. Tibia tamen huic homini circa genu vigesima die ablata fuerat, aut vt mihi videbatur etiã citius. Non enim simul,sed ad maiorẽ prouidẽtiam facere quid mihi visum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediã tibiã,sexagesimo die mihi deciderunt, quæcunq; ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidem & curatio à curatione,ad hoc vt ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiam cõpressio à compressione, prout vehementior aut debilior fit,ad hoc vt citius aut tardius nerui denigrati emoriantur,carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcunq; non vehementer intercepta moriuntur,ex talibus quædã ad ossium denudationes non perueniũt,sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas,non vnum numeri

E (beside "statim fiunt")

F (beside "quium incidat")

A meri nomen tẽpori poni potest,in quãto singula ex his iudicantur. Assumere verò valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrẽdi aspectus quàm curationis,& curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim seipsa solũ iudicãt: & circa victũ diligentiã adhibere oportet vt pro viribus febris exors sit:& in iustis figuris corpus collocare. Iustæ autem hæ sunt,vt neq; sublimius eleuatum sit,neq; deorsum repat. Sed magis prætereà sursum vergat,donec perfectè fuerit circun circa abruptũ. Nam in hoc tempore sanguinis eruptionũ periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorsum repẽtia facere non oportet,sed vice versa. Alioqui vbi tempus ampliùs accesserit,& vlcera pura facta fuerint,non ampliùs hæ figu-
B ræ cõmodæ sunt,sed positio recta,& aliquando deorsum repentes. Temporis enim progressu quibusdã horum ossis discessiones fiunt, & subligaminibus opus habent. Expectare tamen oportet,vt tales per tempus à dysenteria corripiãtur. Nam in plerisq; denigrescentibus dysenteria accedit, & in sanguinis eruptionibus ex vlceribus. Accedit autem iudicatis iam denigrationibus ac sanguinis eruptione, & procedit quidẽ large ac vehementi impetu,sed nõ ad multos dies durat,neque lethalis est. Neq; enim valde cibum auersantur tales, neque aliàs vasa vacua facere conducit. Femoris porrò luxationẽ circa coxam hoc modo reponere oportet, si ad internam partẽ elapsum fuerit. Bona quidem ac iusta & secundum naturam hæc repositio est,& sanè etiam aliquid osten-
C tationis habés,si quis talium rerum iactatione superbire velit. Ex pedibus hominẽ ad transuersam mediæ domus trabẽ suspendere oportet,vinculo forti,sed molli ac lato,ita vt pedes quatuor digitorũ spatio,aut minus,inter se distantes habeat. Sed & supra genua latum ac molle lorum circũdarum esse oportet,quod itẽ ad trabem illam extendat. Crus autem læsum duobus digitis ampliùs quàm alterum extentum esse oportet. A terra verò absit caput ad duorum cubitorum spatium,aut paulò plus,aut minus. Manus autẽ iuxta latera extentæ,aliquo molli sint alligatæ. Omnia verò hæc supino iacenti ipsi præparentur,vt quàm breuissimo tẽpore pendeat. Postquàm verò suspensus fuerit,virum peritum & non debilem immisso inter femora cubito ita agere oportet,vt cubitum inter caput femoris elapsum, & interfœmineũ locúmque

Femoris luxati repositio.

que inter anum ac pudendũ ponat, & poſteà altera manu ad D
illam interpoſitã coniuncta, rectus aſtans ad ſuſpẽſi corpus,
derepente ſe appẽdens ſublimis quàm æquabiliſsimè depen
deat. Hæc repoſitio omnia quibus ſecundum naturam opus
eſt exhibet. Nam & ipſum corpus ſuſpenſum ſua ipſius gra-
uitate extenſionem facit: & is qui appendet, vnà cum exten-
ſione, femoris caput ſuper acetabulum eleuari cogit, ſimúlq;
cum cubiti oſſe, velut cum vecte molitur ac cogit, vt ad pri-
ſtinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino
bene conſtructa eſſe, & curare vt fortiſsimus ſit is qui ſe ap-
pendit. Quẽadmodum igitur etiã antea dictum eſt. Magna
eſt differentia naturarum in hominibus, ad hoc vt vel facilè,
vel difficulter repoſitio fiat. Et cur magna ſit differentia di E
ctum eſt antea, vbi de humero egimus. Quibuſdam enim fe
mur rurſus incidit nullo adhibito apparatu, ſed ex modica
extenſione, quantum manibus directio fieri poteſt, & ex leui
cõmotione. Multis autem qui crus iuxta articulũ inflexerũt,
iam facta circũagitatione rurſus incidit. At multò plura vul
gari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter ſcire
quidẽ oportet de ſingulis optima in omni arte, vti verò his
quæ ſingulis vicibus idonea viſa fuerint. Relati igitur ſunt
extenſionum modi etiã in ſuperioribus, vt quis vti poſsit ex
his qui fortè affuerint. Oportet enim in cõtrarias partes fie-
ri extenſionẽ vehemẽter, in alteram, cruris: in alterã, corpo-
ris. Si enim probè extenſio facta fuerit, femoris caput ſupra
priſtinã ſedem eleuabitur. Et ſi quidẽ ita ſupereleuatum fue F
rit, ne prohibere quidẽ facile ſit, quo minus ipſum in ſuã ſedẽ
inſideat. quare omnis iam vectis molitio ac directio ſuffi-
cit. ſed enim in extẽſione deficiũt, & ob id maiorẽ turbatio-
nem exhibet repoſitio. Oportet igitur non ſolũ iuxta pedem
vincula alligata eſſe, ſed etiã ſupra genu, quo non magis cir-
ca articulum ſit deligatio in extẽſione, quàm circa coxæ ar-
ticulum. Sic igitur extẽſionẽ ad pedis partẽ præparatam fa-
cere oportet. Sed & in alterã partem extenſionẽ, non ſolùm
ex deligatione circa pectus & alas, in contrarium extendere
oportet, ſed etiã loro longo, duplicato, robuſto, leni, circa in-
terfœmineum inſerto: & à poſteriore parte ad ſpinam porre
cto, ab anteriore verò ad clauiculam tendente, ibiq; ad alte-
rum initiũ alligato, ita coactionẽ facere oportet, vt alij hinc.

A alij illinc extenſionẽ faciant, ita tamen vt lorum circa inter-
fœmineũ, non ſuper femoris caput porrectũ ſit, ſed inter ca-
put & interfœmineũ. Verùm inter extendendũ pugno ad fe-
moris caput quis innixus, id ad exteriorẽ partẽ propellat. Si
verò is qui trahitur eleuetur, iniecta manu, & cũ altera ma-
nu cõiuncta, ſimul deorſum trahat, ſimúlq; ad externã partẽ
cogat. Alius verò quiſpiã partẽ femoris ad genu, placide ad
internam partẽ dirigat. Dictum autem eſt etiã antea, operæ
precium eſſe vt ſi quis in vrbe populoſa medicinã exerceat,
lignũ poſsideat quadrangulare ſex cubitorum, aut paulo mi
nus latitudine bicubitali: craſsitudo autẽ ſufficit dodranta-
lis. Id ſecundũ longitudinẽ hinc atq; illinc ſectionẽ inciſam
B habere oportet, vt ne altior quã oportet machinatio fiat de-
inde poſtes aſelli breues, robuſtos, vtrinq; inaptatos habere.
Poſtea ſufficit quidẽ in dimidia ligni parte, nihil tamẽ vetat
etiã per totum, velut foſſas longas quinq; vel ſex, quatuor di-
gitorũ ſpacio inter ſe diſtantes, inciſas eſſe: & ſatis eſt vt ſint
hę & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiam
in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorem qua-
drangulã trium digitorũ quo in hanc excauationẽ, vbi opus
eſſe viſum fuerit, lignũ cauitati congruum inſigatur, quo ſu-
pernè ſit rotundũ. Inſigendũ autem hoc eſt, ſi quãdo condu-
cere viſum fuerit, inter caput femoris & locũ inter anum ac
pudendũ. Hoc lignũ erectum ſtans prohibet ne cõcidat cor-
C pus, dũ à pedibus extẽditur: Quãdoq; enim hoc ipſum lignũ
ſufficit pro extenſione in contrariũ ſupernè faciẽda. Aliquã-
do etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur, hoc ipſum lignũ
hac vel illac laxum incũbens cõmodum ad hoc fuerit, vt in-
ſtar vectis, caput femoris ad externam partem extrudat. Ob
hoc enim etiam foſſæ inciſæ ſunt, quo in quibuſcunq; ex ip-
ſis cõgruũ id facere fuerit, vectes ligneus immiſſus mollitio
nẽ faciat, aut circa articulorũ capita, aut ad ipſa penitus ca-
pita infixus, vnà cũ extenſione, ſiue ad externã partẽ, ſiue ad
internam, molitionẽ facere expedierit: ſiue etiam rotũdum
vectẽ eſſe conducat, ſiue latũ, alius enim alij articulo condu-
cit. Cõmoda autẽ eſt in omniũ articulorum cruris repoſitio-
ne, hæc per vectes molitio vnà cũ cõcuſsione. Verùm de quo
nunc ſermo eſt, teretẽ ac rotundum vectem eſſe conuenit. Ex
his machinis ac coactionibus, nõ videtur mihi fieri poſſe vt

vllius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamẽ quis D
possit etiam alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignũ hoc magnũ, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ cõferre videtur, alterum hinc, alterũ illinc. Deinde lignũ transuersum, velut scalæ gradus, postibus impositũ sit: atque ita sano crure inter postes transmisso, lęsum crus suprà gradum adaptatũ habeat. Verũ ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit facilè quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextendere. Deinde lignum moderatam latitudinem ac longitudinem habens, sub crus ad malleolum vsque E
extentũ esse oportet, quòd vltra femoris caput, quãtum eius fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescũq; opus fuerit, vt moderatè habeat. Postea dũ extenditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extensionibus, crus simul circũ gradũ vnà cũ alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita vt aliquis supra articulũ iuxta coxam hominẽ detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulũ attollet, simúlq; mollitio femoris caput in pristinã naturã detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis rectè ac bene præparet. Quemadmodum autẽ etiam antea dictum est, à longè debilioribus extẽsionibus, & viliore apparatu plerisq; rursus incidit. At verò si ad externam partẽ femoris caput luxatũ fuerit, extensiones quidẽ hinc atq; illinc F
facere oportet, eodẽ modo velut dictũ est. Verùm molitionẽ cum vecte lato, vnà cum extẽsione facere cõuenit, ab externa parte ad internã cogendo, ita vt ad ipsas nates, & paulo superius vectẽ adhibeas. Ad sanam verò coxã iuxta nates aliquis manibus renitatur, vt ne cedat corpus: aut alio quopiam huiusmodi vecte submisso, & ex fossa conueniente fulcito contra obnitatur. Partẽ autẽ femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterũ suspẽsio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cũ ligno subiecto, ita quis adaptare possit, vt huic luxationis modo conueniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enim rectè extẽsio fiat, & rectè

A per vectes molitio cõtingat, qui articulus hoc modo elapsus nõ reponi possit? At si in posteriorem partẽ femur exciderit, extẽsiones & in diuersum tẽsiones ita facere oportet, velut dictum est, ita tamen vt super lignum multiplex stragulum insternatur, quo mollissimum sit, & homo pronus reclinetur ac sic extendatur. Verũ vnà cum extensione, etiã tabula deorsum cogere oportet eodẽ modo veluti gibbositates, è directo natium tabula collocata, aut magis ad infernam quàm ad supernã coxarũ partem, & incisura in pariete ad tabulã excipiendã non recta sit, sed paululum decliuis ad pedũ partem. Hæc repositio maximè secundum naturã est huic luxationis modo, & simul fortissima. Suffecerit autem fortassis pro tabula, vt aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscendat
B derepente, simúlq; cum extensione incũbat. Nulla verò alia ex relatis repositionibus secundũ naturã est huic luxationis modo. Si verò in anteriorẽ partem elapsum fuerit, idem qui dem modus extensionũ faciẽdus est. Verùm virũ & manibus validissimũ, & aliàs peritissimũ, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper iniecta, simul luxationem deorsum propellere, simúlq; femoris partem quæ ad genu est ad anteriorẽ partem compellere oportet. Hic enim modus repositionis, huic luxationi maximè secũdum naturã est. Sed & suspensio finitimum quid secundùm naturam habet. Oportet tamen eum qui se appendit peritum esse, vt ne cubito articulum excutiat, sed circa medium inter anum ac
C pudendum locũ, & iuxta os sacrũ se appendat. Laudatur etiã is qui per vtrẽ hunc articulũ reponere conatus est. Etiam sanè aliquos vidi, qui pre imperitia, etiã extra & retro luxatos, per vtrẽ reponere conabãtur, nõ animaduertentes quod magis ipsum eiicerent quã reponerẽt articulũ. Nã qui primus excogitauit, haud dubiè ad intrò elapsos articulos, per vtrẽ repositionem tẽtauit. Nosse igitur oportet quod alia multa vtre sunt potiora. Oportet autẽ vtrem non inflatum infra femora ponere, quantũ fieri potest supremè ad locũ inter anũ ac pudendum adductum: & facto à patellis genu initio, femora per fasciam vsq; ad mediã femorum partẽ deligare, deinde in partem vtris solutam folle ex officina fabri immisso inflare, & vtrẽ cogere vt distẽdatur. Hominẽ verò in latus decumbere oportet, & læsum crus supernè habere. Atq; hic quidẽ est ap-

paratus:ſed pleriq; peius præparãt quàm ego nũc dixi. Non D
enim deligant femora ad multã partem,ſed ſolùm genua, &
non inſuper extendunt,eſt autẽ inſuper extẽſio quoq; facien-
da.Attamẽ aliqui iam repoſuerant,facilè rem aſſequuti. Nõ
autẽ ita facile eſt coactionẽ hoc modo perficere. Nã & vter,
dũ inflatur, tumidiſsimas partes ſuas ad articuli caput nõ ha
bet,quod maximè emoliri oportet:ſed inferius ipſo, medius
ipſe locatus eſt circa media femora, aut adhuc inferius: &
rurſus femora ipſa natura ſunt curua.Supernè enim carnoſa
ſunt,& inter ſe ſociata.Infernè verò ſicca,vt etiam natura fe-
morum vtrem ab opportuniſsimo loco repellat.Si verò quis
paruum vtrem imponat,fieri nõ poteſt vt paruum robur ar- E
ticulum cogat.Si itaq; vtre vti velis,femora inter ſe ad mul-
tam partem colliganda ſunt:& vnà cum corporis extenſione
vter inflandus eſt.Crura verò ambo deligãda ſunt vſq; ad fi-
nem in hoc repoſitionis modo. At verò in vniuerſa arte hoc
plurimi facere præ omnibus oportet, vt id quod ægrotat ſa-
num facias.Si verò multis modis fieri poſsit ſanatio, vt eum
qui minimè moleſtus eſt eligas.Nam & virum bonum,& ar
tis peritum,hoc declarat, qui populo imponere non ſtudeat.
Verùm de quo nunc ſermo eſt. Tales quædam ſunt familia-
res extenſiones corporis,vt ex his quæ adſunt expedita ac fa
cilis reperiri poſsit. Nam ſi vincula ex loris mollia ac lenia
non affuerint,ſed aut ferrea,aut funes nautici aut domeſtici,
faſciis aut pãniculis laneis ea maximè parte amplius obuol-
uere oportet, qua vincula detentionẽ factura ſunt, atque ita F
vinculis deligare.Deinde in lecto robuſtiſsimo & ex præſen-
tibus maximo, hominẽ bene extendere oportet, hoc modo.
Lecti pedes qui ad caput ſunt,aut à pedibus,ad limen ianuæ,
intus aut foris prout cõmodum fuerit firmentur. Ad alteros
autem lecti pedes lignũ quadrangulare tranſuerſum obiicia
tur,ita vt à pede ad pedem pertingat. Et ſi quidem tenue fue
rit lignum,ad pedes lecti deligetur. Si verò craſſum, non eſt
opus.Deinde initia vinculorum,& eorum quæ à capite ſunt,
& eorum quæ à pedibus,vtraq; alligentur ad piſtillũ, aut ad
aliud huiuſmodi lignum: ita vt è directo corporis ſint, aut
paulò ſuperius. Moderatè verò extendãtur ad piſtilla erecta
conſiſtentia, quorum alterum ad limen, alterum ad lignum
obiectum firmetur, atque ſic refractis piſtillis extenſio fiat,

A Sufficit autem ſcala quæ robuſtos gradus habet, ſub lectum
extenta, pro limine ac ligno obiecto, quo piſtillis ad conue-
nientes gradus hinc atq; illinc firmatis, ita vinculorum ex-
tenſio fiat. Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc mo
do,ſi ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit.
Supra ſcalam in terram defixam hominẽ collocare oportet,
deinde ſanum crus placidè externum deligare, vbi commo-
dum fuerit ex ſiniſtro verò vas teſtaceum aqua plenum, aut
ſportulam lapidibus refertam appendere. Alius repoſitio-
nis modus,ſi ad internã partẽ luxatus fuerit:inter duas colũ-
nas trabẽ moderata altitudine deligare oportet. Præmineat
autem vna pars trabis pro magnitudine natium, & vbi ſtra-
B gula circũ pectus hominis deligaueris, ipſum hominẽ ſupra
præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad
columnam lato aliquo vinculo alligato.Poſtea ſanum quidẽ
crus detineat aliquis,vt ne circumagatur. Ex læſo verò appẽ
datur pondus quantum congruit,velut etiam prius dictũ eſt.
Primùm igitur ſcire expedit,quòd omnium oſsium cõmiſſu
ræ plerunq; ſunt caput & acetabulum. In quibuſdã verò &
locus acetabuli formam refert,& oblongus eſt. Quidam ve-
rò loci leuiter ſinuoſi ſunt. Semper autem reponere oportet
omnes articulos elapſos,maximè quidem ſtatim dum adhuc
calidi ſunt.Sin minus,quàm celerrimè. Nam & ei qui repo-
nit,facilius ac citius reponere contingit,& ægroto multo mi
nus doloris affert repoſitio priuſquam intumuerit. Omnes
C etiam articulos vbi reponere voles, præmollire ac commo-
uere oportet. Sic enim facilius reponi ſolent. Circa omnes
autem articulorum repoſitiones hominem attenuare opor-
tet,maximè circa maximos articulos & repoſitu difficilimos
minimum circa minimos & faciles. At verò ſi digitorum ar Digitorũ articuli.
ticulus,ſiue primus,ſiue ſecundus, ſiue tertius in manu exci-
derit, idem ac æqualis repoſitionis modus eſt, difficilius ta-
men ſemper maximi articuli reponuntur. Excidunt autem
quatuor modis, aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquum
vtrinq; maximè quidem ſupernè, minimè autẽ in obliquũ,
in vehementi motu. Vtrinq; autẽ in ea parte in quam excide
runt, velut crepido eſt. Si quidẽ igitur ad ſupernã aut infer-
nam partem exciderit articulus,eo quod leuior eſt hic locus
quàm à lateribus,& ſimul parua facta eſt tranſgreſsio,facilè

est reponere. Modus autem repositionis sic habet. Digitum D
summũ aut deligamento aliquo, aut alia quapiã huiusmodi
re obuoluto, vt ne vbi summũ digitum apprehensum exten
dis, elabatur. Quum autẽ obuolueris, alter quispiã manum
supra iuncturam apprehendat, alter digitũ obuolutum, atq;
ita vterque ad seipsum probè extendat, simúlq; elapsum arti
culum ad sedem suã detrudat. Si verò in obliquum excidit,
extensionis quidem idem modus est. Vbi verò iam visus fue-
rit tibi articulus lineam transgressus esse, simul cum exten-
sione statim ad locum suum detrudere oportet, ita vt alius
quidam ex altera digiti parte obseruet ac repellat, vt ne rur-
sus illic elabatur. Moderatè quoque repositionem faciunt vi
mineæ texturæ, sauræ id est lacertæ appellatæ, ex palmis con E
textæ: ita vt dum digitum hinc atque illinc distendis, altera
manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Post-
quam autem reposueris, deligare oportet linteis quàm citis-
simè tenuissimis inceratis, cera neque valde molli, neque val
de dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis autẽ & lique-
scens eliquatur, & digito calefiente deperit. Soluendus au-
tem est digiti articulus tertia aut quarta die. In summa, si in
flammatus fuerit, frequẽtius soluendus est: sin minus, rarius.
De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus
decima quarta die. Idem verò est curationis modus digito-
rum manus ac pedis. Circa omnes autem articulorum repo-
sitiones attenuare oportet ac fame macerare vsq; ad septimũ
diem: & si inflammati sint, frequentius soluere: sin minus, ra- F
rius. Quietem verò semper habere oportet afflictum articu-
lum, & quàm optimè figuratum positum esse. Genu porrò
propter expeditam ac facilem naturam, mitius est quàm cu-
biti gibbus. Quare etiam facilè excidit. Excidit autem sæpe
intrò. Sed & extra, & in posteriorem partem. Repositiones
autem fiunt ex repẽtina conflexione aut excalcitratione: aut
conuolutam fasciæ molem in poplitem ponito, & circũ illã
corpus ita ad flectendũ genua in terrã dimittito. Potest etiã
vbi in posteriorem partem excidit, moderata extensione re-
poni, veluti cubiti gibbus. Si verò hàc aut illàc excessit, ex
conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum dire-
ctio ex moderata extensione omnibus cõmunis est. Si verò
non inciderit, hi quibus in posteriorem partem excidit, fle-
ctere

A ctere nõ possunt: Sed neq; alij ita valde: minuitur autem fe-
moris & tibiæ anterior pars. Si verò intrò, valgiores fiunt.
Minuuntur autem externæ partes. Si verò extra, magis varij
ac detorti, minus claudi fiunt, crassiore autẽ osse vehũtur, &
internæ partes minuuntur. At si ex natiuitate, aut in augmen
to hæc fiant, iuxta priorẽ rationem res se habet. Cæterũ arti-
culi circa malleolos luxati extensione vehementi opus ha-
beut, aut manibus, aut aliis huiusmodi: & simul directione
vtrunq; præstãte. Cõmune autem hoc est omnibus. At verò
luxationis articulorum in pede, velut eas quæ in manu fiunt — Luxationis articulorũ pedis.
sanabis. Qui verò cum tibia cõmunionem habent, & ex na-
tiuitate elapsi sunt, aut etiã in augmento luxati, eandem cum
B manu repositionem expetunt. Quicunq; verò facto saltu ex
supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic vt ossa dispara-
ta sint, & venæ humores effuderint, & nerui contusi sint: si
grauiter hæc acciderint, periculum est ne corruptione acce-
dente per omnem vitam affligantur, obtorta enim fiũt ossa,
nerui autem inter se communionem habent. Quin & qui-
bus fractis, aut ex vulnere, vel in tibia, vel in femore: aut ner-
uis exolutis qui his cõmunicant: aut ex negligenti decubitu,
calcaneum fuerit denigratũ, etiã his maximæ recrudescẽtiæ
ex talibus fiunt. Quandoq; etiã ad corruptionẽ accedunt fe-
bres acutæ, singultuosæ, mentẽ percellẽtes, citã mortem in-
ducẽtes, & insuper venarũ sanguifluarum liuores. Signa re-
crudescentium sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigra-
C ta, & vicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cũ du-
ricia liuescant, periculum est ne denigrescant. Si verò subli-
uida sint, aut etiã liuida mollia & diffusa: aut cũ virore sub-
pallida ac mollia: hęc in omnibus talibus bona sunt. Curatio
si febris absit, veratro in potu dato fit: sin minus non, sed potu
si opus sit, fauorũ cremor decoctus, aut acetum mulsum dul-
ce detur. Deligatio conuenit qualis in articulis. Ad contu-
siones autem magis quàm ad omnia, linteis pluribus ac mol
lioribus vtendũ est, & minus comprimẽdum, & plurima in-
super calcaneo obuoluenda. Figura sit velut deligatio postu-
lat, vt ne ad calcaneum exprimatur. Ferulis vtendum nõ est.
Quibus verò aut ipse pes solus excesserit, aut cum ap-
pendice, excidit quidem magis ad internam partem: his si
non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa,
& femur

D & femur,& tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut iuncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit,sed minus quàm manus articulus siue iunctura,si quieuerint. Victus parcior quiescétibus expedit. Quæ verò ex natiuitate, aut in augmento fiunt,iuxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VLCERIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

Qui vlcera curentur.

Lcera vniuersa, nisi vino, humectare non oportet,si non in articulo fuerit vlcus,Nam siccum sano propius est, & humidum non sano. Est enim vlcus humidum: quod verò sanum est,siccum. Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma imponitur: quanquam aliqua vlcera neq; cataplasma ferre posint, magis autem recentia quàm vetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua,quàm F maximè omnibus vlceribus conducunt, & magis recentioribus quàm vetustioribus, & si quod aliud vlcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & vlceribus ac inflammationibus in articulis: & vbi conuulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maximè verò omnium, fracturis in capite ac femore,& si cui alij parti fractura contigerit. Stare auté vlceri minimè cõducit,præsertim si quis in crure vlcus habeat: imò neque sedere, neque ambulare. Verùm otium & quies maximè conferunt. At verò recentia vlcera omnia, tum ipsa,tum circunsitæ partes,minimè inflammationem incurrent, si quis quàm citisimè suppuret, & pus ab osculo vlceris non interceptum supprimatur: aut si quis auertat,vt omnino non suppurentur, præterquam necessario, cõque paucisime

Vulnus omne quietem poscit.

Vlcera ne inflammentur.

A tisimo pure, & sicca sint quàm maximè ex medicamẽto nõ molesto. Igneum enim feruorem hoc inducit, vbi horror & pulsatio accesserit. Inflammãtur enim vlcera tunc quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur auté alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus talium vlcerum pus fiat. Quum verò cataplasmate opus esse visum fuerit,non ipsum vlcus cataplasmate integere oportet, sed circunsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt, mollescant. Cæterùm ex vlceribus si quod acuto specillo incisum aut dissectũ fuerit,cruentis vulneribus aptum medicamẽtum suscipit,& resiccatorium quoddam,quod prohibet suppurationem. Si qua caro ex telo contusa & dissecta est, eam curare oportet, B quo quàm celerrimè suppuretur. Nam & minus inflãmatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consumi: & posteà nouas carnes nasci. Omni recẽti vlceri, præterquàm in ventre,cõducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunũ esse visum fuerit,& ab ipsis partibus vlcus complectentibus, tum aliàs, tum si in tibia vlcus fuerit,aut in digito pedis aut manus,magis quàm si alicubi in alia corporis parte. Sãguine enim defluẽte gracilescẽtia sicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maximè talia vlcera humectari. Deinde verò in omnibus. Putredo sanguinis ex sanguinis trãsmutatione fit. Confert auté post sanguinis defluxionẽ in talibus vlceribus, etiã spongiam deligare densam,mollem,cõcisam, sicciorẽ quàm C humidiorem,aut super spongiam supernè folia multa ponere. At oleum, & quæcunque mollia, aut oleosa sunt medicamenta,talibus vlceribus non conducunt,si non valde iam ad sanitatem tendant. Neq; vlceribus ex recenti vulnere oleum conducit,neque mollientia,neq; adiposa medicamenta,tum aliàs,tum quòd vlcus ampliore purgatione opus habet. Vt autem in summa dicã,oleo illitio facienda est,& in æstate,& hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus quæ sunt in capite,& in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est,& in his quæ consuta sunt,& in exedentibus ac serpentibus, & aliàs inueteratis vlceribus. At vbi deligare voles. pharmaca non prius imponere oportet,quàm vbi valde siccũ feceris vlcus. Tũc verò apponere

Pus.

Sanguinis defluxio in his quid faciat.

Oleũ quibus inutile.

Purgatio ventris confert his.

ponere oportet, vlcus autem ſæpe ſpongia detergere, & rur- D
ſus linteum ſiccum ac purum ſæpe adhibere, atque ſic impo-
ſito medicamento quod conferre videtur, deligare, aut non
deligare. Pleriſque vlceribus tempus calidius commodius
eſt hyeme, exceptis his quæ in capite ſunt ac ventre: magis
verò æquinoctij tempus.

Tempus calidius quibus vulneribus proſit.

Vlcera quæcunque probè & pro-
ut oportet purgata ſunt, ſemper ad ſicciorem modum germi-
nationem faciunt. Hæc autem plerunq; carne non ſuperex-
creſcunt. Si vndecunque tandem os diſceſſerit, aut vſtum, aut
ſectum aut alio modo, horum vlcerũ cicatrices cauiores fiũt.

Vlceraque nõ coeunt.

Vlcera non purgata, non cõmitti ſolent etiam ſi adducan-
tur, neque ſua ſponte coeunt. Vbi circunſitæ vlceris partes
inflammatæ ſunt, quandiu durat inflãmatio vlcera coire nõ E
ſolent. Sed & vbi circunſitæ partes denigratæ fuerint, & ſan-
guinis putredine, aut etiam varice, influxionẽ ſanguinis ex-
hibente; neq; hæc coire ſolent, ſi non circunſitas vlceris par-
tes ſanas feceris. Ex vlceribus rotunda ſi ſubcaua fuerint, ex-
cidere oportet vndiquaque in orbem ea quæ diſceſſerũt, aut
omnia, aut ex dimidio circuli, ſecundum longitudinem na-
turæ hominis.

Ignis ſacer vlceris.

In omni vlcere igne ſacro accedente, cor-
pus purgationem facere oportet, in vtram partẽ vlceri con-
tulerit, ſiue ſurſum, ſiue deorſum. Cui tumor obortus fuerit
circa vlcus, vlcere nõ inflammato, huic poſteà temporis pro-
greſſu tumor puris ſubſidentiam habet. Quodcunque vl-
cus ex inflammatione tumidum non ſedatur, dum alia quæ F
ſimul inflammari ac tumeſcere cœperunt ſedantur, etiã hoc
non coaleſcere periculum eſt. Quæcunque verò ex caſu, aut
alio quopiam modo diſſecantur, & cõtunduntur, & intume-
ſcunt, ita vt vicinæ circuncirca partes ſuppuratæ, pus de tu-
moribus per vlcus egerãt: in talibus quicquid cataplaſmate
opus habere viſum fuerit, non ſuper ipſum vlcus cataplaſma
ponere oportet, ſed ſuper circũſitas partes, quo pũs ſecedat,
& indurata molliantur. Poſtquàm autem mollita fuerint, &
inflammatio ſedata, ſpongijs ſuper ea quæ obſceſſerunt deli-
gatis compeſcito, initio à ſana parte facto, atq; ita proceden-
do. Supernè verò ſuper ſpongiam folia ſint multa. Quum ve-
rò compeſci nõ poterit caro quæ humida exiſtit, in cauſa eſt
vt hãc eiicias. Si ſub profunda carne vlcus fuerit, ex vtriſq;,
& ex deligatione, & ex eo quod inſuper compreſsit, hoc ſa-
nè

A nè incuruũ ſubattollitur, & ſi quis id ſecet ſpecillo, ſi fieri po-
terit ad fluxionem accommodatum ab ore vlcus reſecare
oportet, vbi commodũ tempus eſſe viſum fuerit, atq; ita cu-
rationem adhibere, qualicunq; tandem indigere videbitur.
Plerunque verò in omni vlcere quod ventrem habet, in dire-
ctum ad viſum conſpicua ſunt omnia, tumore non præſente.
Et ſi quidem in ipſo fuerit putredo, aut caro ſuberit humida
ac putrida, hoc vlcus & complectentes vlcus partes, aſpectu
nigra ſubliuida erunt. Et in excedentibus vlceribus, qua par-
te phagedena affuerit, vehemẽtiſsiméq; depaſcitur ac cedit,
ea parte circũſita vlceris pars colorem habebit nigrum, ſub-
liuidum. Cataplaſma tumorum & inflammationis in cir-
B cunſitis partibus ſunt, verbaſcum coctũ, & trifolij folia cru-
da, & liguſtri folia cocta, & polium. Si verò etiã purgari opus
habuerit vlcus, omnia quidem etiam hæc purgãt: Sed & fici
& oleæ folia, & marrubium. Coquere autem oportet hæc
omnia, & maximè viticẽ, & fiſci & oleæ folia: & mali punicæ
folia ſimiliter coquere oportet. Crudis verò his vtẽdum eſt.
Maluæ folia terito cũ vino, & rutæ folia, & origani viridis.
Omnibus his lini ſemen torrefactum ac tuſum quam leuiſ-
ſimè, ammiſcere oportet.

Ignem ſacrum quæ prohibeãt.

Vbi verò periculũ eſt ignem ſacrũ
in vlceribus oboriturũ eſſe, iſatidis folia trita cruda cum li-
ni ſemine imponito. aut lini ſemen ſolani aut iſatidis ſucco
ſubactum imponito. Quum autem vlcus purum quidẽ fue-
rit, verùm inflammatum eſt & vlcus, & circũſitæ itidem in-
C flammatæ partes, lentem vino coctam, ac leuiter tritã, oleo
modico ſubactã imponito, ac deligato: & rubi canini folia
in aqua cocta, leuiter trita imponito, linteo tenui ſubexten-
to, puro, vinòq; ac oleo madefacto. Et vbi committere ac co-
aleſcere vlcus voles, rubi canini folia velut lentem præpara-
to. Naſturtium item ſauridion à lacerti ſimilitudine appella-
tum vinum, & lini ſemen tenuiter tritum commiſcentur, Et
hæc, lini ſemen, & vitex crudus, & alumẽ melium: hæc aceto
ſubacta. Vuam albã immaturã per colum in vas æris rubri
expreſſam, per dies ad ſolem exponito, noctu autem tollito,
vt ne irroretur. Per dies verò indefinenter terito, vt æquali-
ter ſiccetur, & de æneo vaſe quàm plurimum aſſumat. Tanto
autem tempore ad ſolem exponere oportet, donec ad mellis
craſsitudinem deuenerit. Poſtea & hũc ſuccum, & mel quàm
optimum

optimum,& vinum dulce,in æneam ollam infundito, ita ta- D
men vt ptius resinam terebinthinam in vino coquas, donec
dura fiat instar mellis cocti, & postea resinã eximas, & vinũ
affundas. Sit autem plurimus vuæ immaturæ succus. Secũdo
Medicamẽta varia ad vlcera. loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam stacten quàm optimam leuiter tritam, eodem vino paulatim affuso diluito,&
postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitãdo coquito, &
vbi ad bonam crassitudinẽ deuenisse videbitur, ad vuæ immaturæ succum affundito,& nitrum optimum torrefactum
sensim ad pharmacũ ammisceto,& flori ęris minus quàm nitri. Hæc postquam miscueris, coquito non minus tribus diebus, lignis ficulneis nõ multis succensis, aut prunis, vt ne torreatur,& vbi hoc pharmacũ illinitur, omnia quæ imponun- E
tur sicca sint,& vlcera non humectentur. Vtẽdum autem est
hoc pharmaco ad vlcera inueterata ac recentia, & ad pudendi,& capitis ac aurium vlcera. Aliud ad eadem vlcera.

Fel bubulum siccum, mel quàm optimũ, vinũ albũ in quo cocta sint loti ramenta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimũ, deinde mel, paucissimum verò fel. Aliud. Vinũ, mel, oleũ cedrinum. Sicca verò sint, flos æris, myrrha, malicoriũ siccũ.

Aliud. Flos æris tostus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidiæ, croci partes tres, mel modicũ, cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc singula F
sicca q̃ leuissimè terito, deinde mixta ad solem calidissimũ, affuso vuæ immaturæ succo, donec viscosa fiant, per tres dies terito, postea vino austero, nigro odorato paulatim affuso dilnito. Aliud. In vino dulci albo, ilicis radices coquito, & vbi probe habere visum fuerit, de vino defuso duas partes sumito,& amurcæ olei quàm siccissimæ partẽ vnam. Postea agitãdo coquito, vt ne torrefiant, lento igne donec ad bonã crassitudinem deueniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint,
Alumen melium. Verùm pro vino, acetum sit album acerrimũ, in quo tinctæ sint succidæ lanæ. Postea ammixta amurca coquito,& succũ caprifici affundito,& alumen melium, & nitrum ac æris florem, vtraque tosta ammisceto. Hoc magis priore vlcera purgat. Verùm prius non minus resiccat. Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam partẽ ad aquam misceto, ac coquito donec bona prouenerit crassitudo. Ex

A do. Ex his recentia vulnera quàm citissimè suppurari possunt. Aliud. Aron siccum inspergito ac adaptato. Aliud. Fici dum succulenta est corticem viridem, in vino tritum immittito:& sine vino; ipsum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum in quo cocta sunt loti ramenta: sit autem acetum album: amurcam oliuarum,& picis serum crudum ammisceto,& illinito,& instillato,& deligato sicca. Hoc recentia vulnera auertit, ne suppurentur: aut aceto abluito,& vino imbuta, spongia extergito. Aliud. Plumbum tritum cum spodio cyprio leuigatum inspergito. Et loti ramenta inspergito, & squamam æris,& chalcitidem cum ære,& solam per se, & cum loti ramẽtis. Et aliàs vbi siccis opus fuerit, talibus vtendum
B est,& spodio Illyrico trito cum ramẽtis,& ipsis solis ramentis,& flore argenti solo quàm leuissimè trito,& aristolochiam rasam ac tritam leuiter, inspergito. Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos eris tostus, Alumen Aegyptium tostum, œnanthe, lanarum sordes, plũbago. Horũ singulorũ æquale pondus diluitur cum vino velut superius,& reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quàm acerrimum album, mel, alumen Aegyptium, nitrum optimũ leuiter tostum, fellis parũ, simul coquito. Hoc carnem superexcrescentem consumit,& cauat, & non mordet. Aliud, Herba est paruis foliis prædita, cui nomen est Partheniũ microphillum.
Parthenium microphyllũ. Hæc verrucas de pudẽdo aufert: & chalcitis ex insula Melo cruda,& elaterium tenue siccum
C adstringit:& malicorium tenue siccum eodem modo. Maximè autẽ replet caua, pura, herba Lagopyrus nomine: est au- Lagopyrus
tem tritico similis vbi arescit, folio paruo velut olea, sed longiore:& marrubij folium cum oleæ foliis. Aliud. Caricæ siccissimæ internam partem pinguem, mellis speciem referentem duabus portionibus, cum seminis lini tosti non admodum, ac triti quàm tenuissimè parte vna. Aliud. Caricæ partem internam,& florem æris tenuem modicũ,& fici succum. Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel siccum. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verùm sicca, nasturtium tenue crudum, irio, vtrunque pari pondere: caricæ verò partes duæ, sint,& seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quum autem aliquo horum pharmacorum vteris, splenia aceto imbuta supernè imponito, &

 spongia

ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato,& paulò magis ap- D
primito. Si verò circũſitæ partes inflãmatæ fuerint, quicquid
conferre viſum fuerit circũponito: Si liquido vti voles , etiã
caricum pharmacum illinito,& velut ſuprà ſcriptũ eſt deli-
gato eodem modo. Eſt autem ex his pharmacum factum, ve-
ratro nigro, ſandaracha, ſquama æris, plumbo vſto, cũ multo
ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout viſum fue-
rit cõponito, ac vtitor. Diluuntur oleo cedrino. Poſtquã verò
ſatis fuerit illitũ, pharmacũ eiicito,& aron coctum, tritũ im-
ponito: aut ſiccum, tritũ, oleo ſubactum. Et ſi ſicco Carico vti
voles: liquida remouere oportet,& pharmacum inſpergere.
Facit autem ſiccum ex veratro ſolo conſtans ac ſandaracha.

Aliud liquidum. Herba eſt cuius folium ſimile eſt aro na- E
tura, verùm albũ lanuginoſum, ad hederæ folij magnitudi-
nem. Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eã
quæ eſt circum truncum, cum vino tritam imponito. Aliud.
Vuæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimum, flos æris , nitrũ,
ſuccus caprifici. Ad vuæ immaturæ ſuccum alumen iniicito
tenuiſsimè tritum,& in vas æris rubri immiſſum ad ſolem
exponito ac agitato,& vbi ad bonam ſpiſsitudinem deuene-
rit, tollito. Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Vera-
trum nigrum tenuiſsimè tritum inſpergitur , quandiu ali-
quid humoris inerit ac depaſcentis. Deligatio verò eadẽ eſt
quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſiccissima in æneam
ollam aut fictilem nouam immittito, magnitudine maximè
æqualia, non magna:& mel optimũ dupla ſalis menſura pro- F
cõiectura facta, ad ſalem affundito: deinde ollam prunis im-
ponito,& dum totũ combuſtum fuerit ſinito. Poſtea exterſo
ac expurgato per ſpongiam vlcere inſpergito,& velut prius
deligato,& paulò magis cõprimito. Poſtridie verò qua par-
te nõ adhæſerit pharmacum inſpergito, comprimito ac de-
ligato. Vbi verò pharmacum diſcedere voles, acetum calidũ
affundito, donec diſcedat,& rurſus eadem facito, ſi opus fue-
rit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccum mordax.

Myſi quàm leuiſsimè tritum inſpergito ea quæ humidã
ſunt ac putrida: & florem æris tenuem non penitus leuiter
tritum. Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Vbi ſpongia ex-
terſiſti, lanas quàm maximè ſuccidas in teſta exurito, face
admota donec totas combuſſeris, hoc pharmacũ leuiter tri-
tum

A tum inſpergito,& eandem deligationem adhibeto. Aliud
ſiccum ad eadem vlcera. Chamæleo niger, alumen fici ſuc-
co ſubactum, ſubigito autem toſtum,& anchuſam miſceto.

Aliud. Anagallis & alumen Aegyptium toſtum. Aliud.
Puluillum inſperſilem Orchomenium inſpergito. Cæterùm
ad nomas proſerpendo depaſcentes, alumen Aegyptium to-
ſtum , itémq; Meliũ facit. Verùm nitro toſto inſperſo priùs
præparare ac ſpõgia extergere oportet. Facit & chalcitis to-
ſta. Torrere autem oportet, donec flammæ ſpeciem induat.

Ad vetera vlcera in tibiis fientia, fiunt autẽ ſanguinolen-
ta & nigra, meliloti florem tritum, melle ſubactum, cataplaſ
matis modo vtere. At verò ſupra neruos diſſectos , myrti
B ſylueſtris radices contuſas ac cribratas,& oleo ſubactas delĩ
gato. Et herbam quinque folium: eſt autem alba & lanugino
ſa,& altior à terra, quàm nigrũ quinquefolium : in oleo tri-
tum deligato,& tertia die exoluito. His autem medicamẽtis
in hyeme potius quàm æſtate vtendum eſt. Medicamenta
mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ in-
ternam partem mucoſam terito,& reſinã de picea , cum re-
centi adipe ſuillo & oleo modico, reſinâque ac ceruſa modi-
ca. Et adipem anſerinum , ac ſuillum recentem purum, &
oleum modicũ,& ſcillam,& ceram albiſsimã. Aut ſcillam,
oleum albũ, reſinæ parum, cerã, adipem, ſuillũ veterẽ ac re-
centem. Facit & oleum,& ærugo,& ſcilla,& reſina. Sint au-
tem duæ partes veteris adipis ad recẽtem. De reliquis autem
C quantum opportunum eſſe viſum fuerit. Adipem recentem
liquefactum in aliam ollam defundito,& plumbaginẽ leuiſ
ſimè tritam ac cribratã commiſceto ac coquito , & primùm
agitato. Coquito autem donec deſtillatũ in terram congele-
tur, deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidẽ ſub-
ſidentem:& reſinã iniicito ac agitato,& modicũ oleũ cedri-
num ,& quod priùs diffuſum ac ablatũ fuit ammiſceto. Por-
rò in omnibus mollibus in quibus reſinam ammiſces , vbi
pharmacũ ab igne abſtuleris, in calidum adhuc reſinam im-
mittito ac agitato. Aliud. Adeps ſuillus vetus & nouus , &
cera,& oleũ: Sicca verò, loti ramenta, thus, plumbago: thuris
videlicet pars vna, plumbaginis vna,& ramentorũ loti vna.
Sint autẽ adipis veteris partes duæ, ceræ vna , & noui adipis
vna. Aut adipem ſolùm veterem ſuillum,& cum ipſo adi-

pem

pem caprinum recētem, quàm minimè cum membrana, sed D purgatum, parum terito aut contundito, & oleum affundito, & plumbum cum spodio inspergito, & ramentorū loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, spodium, chalcitis cærulea, oleum. De Ambustis. Illicis radices coquere oportet teneras. Quarum si cortex crassissimus est ac viridissimus, cōsectum in tenues partes, vino albo affuso, lento igne coquito, donec ad bonam crassitudinem deueniat, vt illini possit. Potest & in aqua coqui eodē modo. Aliud non mordax. Suillum adipem solùm veterem liquefactū illinito. Supernè verò scillæ radicem dissectam imponito ac deligato. Postridie verò foueto ac perfundito, & adipem suillum veterem liquato, & ceram ac oleum ammisceto, thus item, & loti ramenta, E ac minium, hoc vbi illeueris, ari folia in vino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Postquàm suillo adipe illeueris vetusto, hastulæ regiæ radices in vino coctas ac tritas superillinito. Aliud. Adipem suillum veterem liquato, & resinam ac bitumen ammisceto, & hæc linteo illita, ad ignem

Dorsi vlcus calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorso ex plagis, aut aliàs vlcus factum fuerit, scilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Posteà verò adipem caprinū, & recentem suillum,

Pedum tumor. & spodiū, & oleū, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & sponte, & non sua sponte, in quibus neq; tumores, neque inflammatio, à cataplasmatis sedatur: & si quis spongias deliget, aut lanas, aut aliud quia super sanam partem, posteà F intumescunt sua sponte, ac inflammantur: influxio sanguinis per venas in causa est, si cui nō contusio causa est. Et si alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadē ratio est. Verùm sanguinem detrahere oportet, de venis præsertim influentibus, si conspicuæ fuerint. Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequētioribus vulnusculis impactis: Sed & in aliis omnibus quæ pertūdis, sic facere oportet, atque hoc acutissimis ac tenuissimis ferramētis. Quum verò sanguinem detrahis, specillo ne valde premas, vt ne contusio accedat. Aceto autem perluito, & grumū sanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruentis vulneribus destinato medicamēto, lanas succidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo respersas. Et pertusam partem æger ita habeat, vt refluxus sit sanguinis, non defluxus: & omnino nō humectet:

A ctet: & parum cibi capiat, & aquā bibat. Si verò vbi solueris, fissuras repereris inflammatas, cataplasma ex vitice ac lini semine imponito. Si verò vlceratæ fuerint fissuræ ac eruperint, ad rē respiciens, & quod opus fuerit adhibens, decætero curato. At vbi varix inest in tibia, aut conspicuus, aut in carne, & tibia est nigra & videtur opus habere sanguine ab ipsa defluenre: talia nequaquā pertundere oportet. Plerunq; enim magna vlcera ex fissuris fiūt, propter varicis influxū. Verùm varicem ipsum aliàs atq; aliàs compungere oportet, vbi opportunum esse visum fuerit. Cæterùm quū venam secueris, postquā sanguinem dimiseris, & fasciam solueris, & nō sistatur, in contrarium, partē habeat, quò refluxus sanguinis fiat,

Varices tibiæ.

B siue manus fuerit, siue crus, vtpote sanguine retrò fluente, atque ita tempus longius aut breuius decumbens expectet. Postea ipsum sic habentē deligato, nullo grumo existente in fissura. Deinde spleniū duplum vino imbutum apponito, & super ipsum lanam puram oleo imbutā. Nam etiam si influxus sanguinis fuerit violentus, suppressio fit influentis. Et si grumo in fissura manēte sic inflammetur, suppuratur. Pransum autē & potum plus aut minus venā secare sinere oportet, & aliquantū calefactum: & die calidiore quàm frigidiore. Si verò influat sanguis, cucurbitam affigere oportet, & si ablata cucurbita, multū sanguinis, aut serosus sanguis fluat, cito priusquā repleatur rursus affigere & quod restat extrahere. Sin minus, grumi in fissuris inhærent, & deinde ex ipsis C inflammata vlcera fiunt. Aceto autem omnia talia perluere oportet, & postea nō humectare, neque in fissuras decumbere. Verū aliquo medicamento cruentis vulneribus destinato fissuras illinere. Et quum infra genu aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto, si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FISTVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

 Fistulæ

Cauſſa & origo fiſtulæ.

Iſtulæ fiunt quidem ex contuſioni- D
bus & tuberculis, fiunt autem & ex
remigatione ac equitatione, quum
in natibus congregatus fuerit ſan-
guis prope ſedem. Putreſcens enim
diſtribuitur ad molles partes nimi-
rum quum & inteſtinum rectum
ſit humidum, & caro mollis, in quã
diſtribuitur, donec tuberculum eru
perit, & deorſum ad rectum inteſtinum computruerit. Poſt-
quam hoc factum fuerit, in fiſtulam abit, ac ſanie manat, &
ſtercus per ipſam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex
contuſionibus itaque fit fiſtula, vbi aliquis circa rectum in-
teſtinum locus contuſus fuerit ex plaga, aut ex caſu, aut vul E
nere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcunque talia
ſunt. Congregatur enim ſanguis. Putreſcens autem ſuppu-
ratur: à ſuppurato verò ea quæ de tuberculis dicta ſunt pa-
Medela. titur. Primùm igitur quum tale quoddam tuberculum na-
ſcens ſenſerit, crudum quàm citiſsimè ſecare oportet, priuſ-
quàm ſuppuretur ad rectum inteſtinum. Si verò iam ægrotã
tem ex fiſtula aſſumpſeris, allij caulem recentẽ accipe, & ho
mine ſupino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero il
luc, caulem immitte donec offendas ac impinguas, & fiſtulæ
profunditatem per caulem metire, & ſeſelis radicem tenuiſ
ſimè tritam, aqua affuſa ad dies quatuor macerato, eámque
aquam triũ cyathorũ menſura, melle ammixto æger bibat F
ieiunus. Cum hac etiam aſcaridas purgato. Quicunque verò
relicti fuerint nõ curati, moriuntur. Poſtea linteũ byſsinum
tithymalli magni ſucco imbutũ, flore æris toſto trito inſper-
ſo, in penicilli figurã intorque longitudine fiſtulæ æqualem,
filo per ſummũ penicillũ trãſmiſſo, & rurſus per ſummũ cau
lem: & homine ſupino reclinato, adhibito catoptere inſtru-
mento ſedem expandente, corroſam recti inteſtini partem
inſpicito, & ſic caulẽ immittito: & vbi in inteſtinum incide-
rit, apprehenſum retrahito, donec penicillus fuerit intruſus,
& ſuperiori ac inferiori parti adæquatus. Poſtquam verò fue
rit intruſus, glandẽ corneam in inteſtinum indito, & podice
ex terra cimolia oblito finito. Vbi verò ventrem exonerat,
eximito, ac rurſus indito, donec ad quintũ diem peruenerit.
Sexta

A Sexta autẽ eximito, extrahens penicillũ ex carne, & alumen
terito, eóque glandem expleto, & in inteſtinũ indito ac fini-
to, donec alumen liquidum fiat. Podicem verò myrrha illi-
nito, donec coaluiſſe viſus fuerit. Alia curatio. Crudum li- Medela altera quã & Celſus ſumpſit.
num tenuiſsimum accipito, & ad palmi longitudinem quin
cuplicato, & pilum equinum circundato. Deinde facto ſpe-
cillo ſtanneo in ſumma parte perforato, & initio lini compli
cati in ſpecillum immiſſo, ſpecillum in fiſtulam demittito,
& ſimul ſiniſtræ manus digitum indicem in ſedẽ indito: vbi
verò ſpecillum contigerit digitũ, inflexa ſumma ſpecilli par
te, initium lini quod eſt in ſpecillo per digitum adducito: &
ſpecillum quidẽ rurſus extrahito. lini verò initia bis aut ter
B connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum de-
ligato. Poſtea verò dimiſſum negocia ſua obire iubeto. Cæte
rum quantum putreſcente fiſtula de lino laxatur, tantum au
gere oportet, ac intorquere ſemper ſingulis diebus. Si verò
linum crudum computreſcat, priuſquam fiſtula corrodatur,
aliud linum ad pilum innecte, immitte ac connecte. Pilus
enim ea de cauſa ad crudum linum additur, quòd non putre-
ſcit. Poſtquam verò fiſtula computruerit, ſpongiam mollem Curatio fiſtulæ.
in tenuiſsima fruſta conciſam apponere oportet, deinde in
fiſtulam quidem, florem æris toſtum multum per ſpecillum
immittere. Spongiam verò melle illinere, & ſubiecto digito
indice ſiniſtræ manus, vltra protrudere: & appoſitam alterã
ſpongiam deligare, eodem modo velut in hæmorrhoidibus.
C Poſtridie verò exoluere, & aqua calida abluere, & cum ſpon-
gia per ſiniſtræ manus digitum fiſtulam purgari conari: &
rurſus æris florem immittere, ac ſpongiam deligare. Atque
hæc facere oportet per dies ſeptenos. In his enim maximè
tunica fiſtulæ computreſcit, de cætero verò donec ſanata fue-
rit ſpongiam deligare. Nam dum per hunc modum fiſtula à
ſpongia cogitur ac explicatur, neque rurſus concidere pote-
rit, neque alia ipſius pars ſanabitur, alia verò rurſus comple-
bitur, ſed in ſeipſa tota ſana erit. Verũ in hac curatione mul-
ta aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si verò Medela alia.
non corroſa fuerit fiſtula, ſpecillo immiſſo ſecato donec di-
duxeris, & æris florem inſpergito, & ad dies quinque finito.
Deinde aquam calidam affundito, & polentam aqua ſubactã
ſuperimponito, & betarum folia deligato. Vbi verò excide-

 rit

rit æris flos, & fiſtulæ vlcus purum fuerit, velut priorem cu- D
rato. Si verò in loco ſit vbi fieri id non poſsit, & profunda
etiam ſit fiſtula, flore æris, & myrrha, & nitro in vrina dilutis
colluito: & in fiſtulæ oſculum plumbeam glandem indito,
vt ne coaleſcat. Collutio verò facienda eſt, pennæ fiſtula ad
veſicam alligata, & fiſtula intro immiſſa, atque ſic collutio-
ne infuſa. Verùm ſanus non fit, ſi non ſecetur. Si inteſtinum

Inteſtinum rectum inflammatū.

rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat & febris, & fre
quenter ad exonerandum aluum deſideat, & nihil egerat, &
præ inflammatione ſedes exiiſſe videatur, & aliquando vri-
næ ſtillicidium corripiat: hic morbus fit, quũ pituita ex cor-
pore ad inteſtinum rectum decubuerit. Conferunt autem ca
lida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare ac cõ E
ſumere poſſunt, & ſimul acrimonia ſua ſalſam pituitã aquo-
ſam reddere, vt non ſit ardor, neque morſus aliquis in inte-

Curatio.

ſtino. Curare itaque oportet hoc modo. Aegrum in cali-
dam aquam collocato, & trita grani cnidij grana ſexaginta,
in vini hemina, & olei hemina dimidia diluto, tepefacito, &
infundito. Hæc & pituitã educunt & ſtercus. Si verò in aqua
non ſedet, oua cocta in vino nigro odorato, ad ſedem appo-
nito, calido quopiam infernè ſubſtrato, aut veſica aqua cali-
da plena. Aut lini ſemen toſtum, mollitum, tritum pari fari-
na, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplaſmatis
modo calidiſsimè imponito. Aut ordeum & alumen Aegy-
ptium tritum miſceto, & glandem oblongam efformato, & F
ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde ſummè tepi-
dam effectam in ſedem indito. Forinſecus autem cerato ob-
linito, & allium in vino nigro diluto coctũ pro cataplaſmate
imponito. Poſtquam verò exemeris, in aquam calidam collo
cato: & ſolani ſuccũ, & anſerinum ac ſuillum adipẽ, & chry-
ſocollam, & reſinam, & ceram albam commiſceto, ſimúlque
liquefacito, & cum his illinito, & quandiu inflammatio du-
rauerit, allium coctũ cataplaſma adhibeto. Et ſi quidem ad
hæc à dolore liberetur, ſatis fit. Sin minus, bibat peplum, me-
conium album appellatum, aut aliud quoddam quod pitui-
tam purgat. Et quam diu durat inflammatio, eduliis leuibus

Stranguria quare nisſu perueniat.

nutriatur. Vrinæ ſtillicidium ex his incidit. Veſica ex in-
teſtino recto caleſcens, caliditate pituitam adducit: à pituita
verò vrinæ ſtillicidium fit. Si quidem igitur vnà cum mor-
bo

A bo ſedetur, ſolet enim plerunque ita fieri, ſatis eſt. Sin mi-
nus, medicamenta ad vrinæ ſtillicidium deſtinata exhibe-
to. Si verò ſedes elabatur, fomento per mollem ſpongiam
adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatum ſu-
ſpendito ad modicum tempus, & redibit. Si verò amplius

Sedis procidentia.

excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcin-
gito, & retrorſum faſciam ex cingulo ſubmittito, & vbi ſe-
dem intro protruſiſti, ſpongiam mollem aqua calida, in qua
loti ramenta cocta ſunt, imbutam imponito. Sed & de aqua
ipſa ad ſedem affundito, ſpongiam verò exprimito, deinde
faſciam per media crura ſuperextentã, circa vmbilicum de-
B ligato. Vbi verò aluum exonerare volet, inter tabulas an-
guſtiſsimas inſidens id faciat. Si verò puer fuerit, intra mu-
lieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exo-
nerat, crura extendat. Sic enim minimè ſedes exciderit. At
ſi inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, fæce vi
ni vſta & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantũ ſiccum,
tuſum, cribratum inſpergito. Si verò ſanguis profluat, ablu-
tione ex iiſdem facta chalcitidem, & cupreſsi, aut cedri, aut
pini, aut terebinthi ramẽta, inſpergito, pari menſura de his
ad chalcitidẽ ammixta. Forinſecus autem ceratum craſſum
oblinito. Quum ſedes ſiue rectum inteſtinum exciderit, &
in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſsi-

Sedis procidentis varia medela.

mum deraſum tenue inſpergito: & ſternutatorium medica-
mentum ad nares apponito, & hominem ad iram exacerba-
C to. Aut vbi aqua calida abluiſti, malicorium, & alumen, in vi
no albo trita, ad ſedem affundito, deinde panniculos apponi-
to, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinum autem
bibat dulce. Si verò neq; ſic retrocedat, miniũ mixtum cum
melle illinat. Inteſtinum rectum ſi procidat, & ſanguis pro-
fluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, de-
inde tritum farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vi-
tis ſylueſtris, quam aliqui pſilothrion vocant, radices tenerri
mas deraſas in vino nigro meraco auſtero coquito, deinde
tritas tepidè imponito. Sed & farinam ammiſceto, & in vi-
no albo ac oleo ſubigito, & tepidè imponito. Aliud. Cicu-
tæ ſemen vino albo odorato inſtillato terito, deinde tepidè
imponito. Si verò inflammatum fuerit, hæderæ radicem in
aqua coctam, leuiter tritã, ammixta farina optima, in vino

 albo

albo ſubactam imponito,& oleũ ad hæc ammiſceto. Aliud. D Mandragoræ radicem maximè viridem, ſin minus,ſiccam: viridem itaq. lotam ac conciſam, in vino diluto coquito, ac imponito: ſiccam verò tritam ſimiliter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si verò dolor fiat,& inflammatum non ſit,nitrum rubrum aſſato, ac leuiter terito, & alumen ac ſalem torreto ac leuiter terito,& pari menſura ſingula miſceto,deinde ad picem optimam ammiſceto,& linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marſupium coniecta adalligato:& vbi vrere videberis auferto, ac rurſus apponito. Si verò folia non affuerint,corticem radicis capparis contuſum,vino nigro ſubactum,eodem modo alligato. Hoc E etiam ad ſplenis dolorem bonum eſt. Ex his cataplaſmatis quæ quidem frigefaciunt, fluere prohibent: quæ verò molliunt ac calefaciunt, diffundunt: quæ in ſeſe trahunt, ſiccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto inteſtino inflammato medicamento in quod reſina,& oleũ,& cera, & plumbago, & adeps calidiſsimus commiſcentur,illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

*

Aemorrhoidum morbus hoc modo fit. Quũ bilis aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit, ſanguinẽ qui in venis eſt calefacit. Caleſcentes autẽ venæ ex vicinis venulis ſanguinẽ attrahunt: & vbi replentur,interna ſedis pars intumeſcit,& capita venarum ſupereminent: & partim dum à ſtercore exeunte compri

Cauſſa hæmorrhoidũ

A comprimuntur, partim dum à coacervato ſanguine cogun-
tur,ſanguinem eiaculantur: atquehoc maximè quidem vnà
cum ſtercore,aliquando verò etiã ſine ſtercore. Curare autẽ
oportet hoc modo. Primùm equidẽ noſſe oportet in quo loco
ſint hęmorrhoides. Rectum enim inteſtinum & ſecans,& re-
ſecans,& conſuens,& vrens,& putrefaciens,etiamſi grauiſsi-
ma hæc eſſe videantur,nihil læſeris. Iubeo autem præparari
ferramenta ſeptem aut octo,magnitudine palmi,craſsitudi-
ne ſpecilli craſsi, ex ſumma parte reflexa ac lata, velut in
obolo paruo. Et vbi priore die purgatorio medicamẽto pur-
gaſti,ea qua rem aggrederis vrito,& homine ſupino reclina-
to,& puluinari ſub lumbos ſubiecto,ſedem quã maximè per
digitos foras extrahito:ferramentáq; candẽtia facito,ac vri-
to,donec reſiccaueris,& hoc ita vt ne contingas. Vrere enim
B oportet, & nullam hæmorrhoidem ſine vſtione ſinere, ſed
omnes exurere. Cognoſces autem hæmorrhoidas non dif-
ficulter. Supereminent enim in internam recti inteſtini par-
tem, velut vuæ acini,liuidæ,& ſimul vt ſedes extrahitur,ſan-
guinem eiaculantur. Detineant autem aliqui ipſius caput
& manus,dum vritur,vt ne moueatur:& dum vritur vocife-
retur,ſedes enim magis inde eminet. Poſtquam verò vſſe-
ris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad
quinque aut ſex dies. Septima verò die ſpongiam mollem in
tenuiſsima fruſta concidito. Sit autem latitudo ſpongiæ vn-
diquaq; ſex digitorum, deinde ſuper ſpongiam linteum te-
nue,ac leue,ſpõgiæ æquale, melle illitum imponito, & poſt-
C ea ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus,mediam ſpongiam
in ſedem quàm penitiſsimè protrudito, deinde ſupra ſpon-
giam lanam apponito,quo in ſede quieta permaneat. Et la-
terum mollitudines præcingito,& retrorſum faſciam ex cin
gulo ſubmittito,quam per media crura receptam,ad cingu-
lum circa vmbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi,
ad denſam ac robuſtam carnem faciẽdam ac producendam
deligatur, & non minus quàm viginti diebus hæc deligare
oportet. Sorbenda autem eſt ſemel in die farina,aut milium,
aut furfurum decoctum:& aqua bibenda. Si verò ad aluum
exonerandam deſideat,aqua calida proluito,& tertio quoque
die lauet. Alia curatio. Extractã quã maximè ſedẽ,aqua cali
da perfundito,deinde ſummas hæmorrhoidũ partes pręſeca-
to. Phar

Curatio quæ.

Curatio alia.

to. Pharmacũ autem ad ſectionẽ præparatũ ſit hoc. In æreum D vas mingito, & in vrinã, æris florem toſtum, tritum, leuem inſpergito, deinde diluito, ac vas agitato, & in ſole ſiccato. Vbi vero ſiccatum fuerit, eradito, terito, & leuigatũ ad anum apponito, & ſplenia oleo imbuta addito, ac ſpongiam ſupra deligato. Alius modus. Adnaſcitur ad venã ſanguifluam exuberantẽ, velut mori fructus, & ſi quidem valde extra fuerit exuberãtia, carnis tectoriũ circum ipſam naſcitur. Hominẽ igitur flexis genibus in duo mortaria ſiue exciſos lapides locato, ac videto. Cõperies enim inflatas partes inter nates circa ſedem, ſanguinẽ verò intrinſecus procedere. Si itaq; mollis ſit, & ſub tectorio cedat extuberãtia, digito ipſam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quã E ſi quis dum ouicula excoriatur, digitũ inter cutẽ ac carnem adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertẽte facito. Poſtquã autẽ extuberantiã abſtuleris, neceſſe eſt ſanguinis curſus ex tota detractione promanare. Itaq; vino auſtero in quo gallæ maceratæ ſunt, cito abluere oportet: & vena ſanguiflua vnà cum extuberantia peribit, & tectorium ſedabitur, & quanto vetuſtior affectio fuerit, tanto facilior ſanatio erit. Si verò penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inſpicito, & ne à catoptere decipiaris videto. Cum enim aperitur, extuberantiã explanat: dũ verò rurſus cõtrahitur, rectè oſtendit. Auferre autẽ oportet, veratro nigro in anum ſublito: deinde tertia die auferre, ac vino F auſtero infuſo colluere. Cæterum quòd ſanguis non fluit, quũ abſtuleris extuberantiã, mirari non oportet. Neq; enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis profluet. Si verò ſupra aut infra articulos ſecueris, cauas ac ſanguifluas venas cõperies: & difficile fuerit vt expeditè ſiſtas. Sic etiã hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si verò ipſam exuberantiam in connexu abſtuleris, non profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet: Sin minus, vrito, cauendo vt ne contingas ferro, ſed propè admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex vrina apponito. Alius modus curationis hæmorrhidum. Clyſterem facere oportet, velut arundinem ſepiariam, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramentũ probè congruum adaptare. Deinde indita in ſedẽ clyſteris fiſtula, ferrament

Alia.

Alia curatio.

A ramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri ſuſtineat, & neque vlcus ex calore habeat, & venæ reſiccatæ ſanæ fiant. At verò ſi neque vrere, neq; reſecare voles, vbi multa calida aqua proluiſti, & ſedem euerſam extraxiſti, myrrham tritam, leuigatã, & gallam, & alumen Aegyptiũ vſtum, vna & dimidia ac reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atque ſiccis his vtere. Hæmorrhois enim ab his medicamẽtis decedet, velut coriũ combuſtum. Hæc facito donec omnes extirpaueris. Et dimidia chalcitidis vſtæ pars idem efficit. Si verò glandulis ſanare voles, ſepiæ teſtam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam, commi B ſceto & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exſtirpaueris. Muliebrem hæmorrhoidẽ hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua verò odorata, velut eſt myrica trita coquito. Deinde ſpumam argenti toſtam, & gallam miſceto, & vinum album, & oleum, & anſeris adipem affundito, omniáque ſimul trita, poſt factam prolutionem illinenda dato. Proluere verò oportet ſede quàm maximè extracta.

Muliebris hæmorrhois.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

Oculi corrupti ſponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt, & vbi facta fuerint, non eſt talium ſanatio. Qui verò maris ſpeciem referũt, paulatim per multum tempus procedendo corrumpuntur, & ſæpe alter oculus in multo tempore poſteà corruptus eſt. Huius caput purgare oportet, & venas vrere. Et ſi quis ab initio curatus fuerit hoc modo,

Viſus corruptus qualis.

Medela.

do, malum sedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæruleum ac marinum medium referunt, si quidem puero tales fiant, vbi senior fit, sedantur. Si verò seniori septimum annum egresso fiant, melius videt magna valde & splendida: & videt quidem procul, sed non clarè: & si quid valde ad oculum admouerit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purgatio, & capitis vstio. Sanguinem verò his detrahere non conducit, neq; cæruleo, neque maris speciem referenti. Et visum oculorum, oculo sano existẽte, in iunioribus hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquam faciendo nihil iuuetis, quandiu adhuc augescit corpus. Quum autẽ nõ ampliùs augescit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & si opus esse visum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinsecus inurito. Quum verò palpebras oculi raseris, lana milesia, crispa, pura, circumfusum obuoluta, radito, ipsam oculi coronam vitando, vt ne ad chartaliginem vsque peruras. Signum autem sufficientis rasuræ est, si non ampliùs splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta aut aquosa. Tunc verò liquido aliquo medicamento, in quo flos æris est, defricare oportet. Posteà autem vbi & rasionis, & vstionis crustæ exciderint, & vlcera purgata fuerint ac germinauerint, fissuram per sinciput secare oportet, & quum sanguis defluxerit, medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere: Deinde verò & huius, & omnium caput purgare operæprecium est. Palpebræ si crassiores quàm pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantum potes quàm expeditissimè resecta, posteà palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: aut flore æris tosto tenui adstringito. Quum autem crusta exciderit, velut reliqua curato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebram defricato. Et tunc squamam æris quàm tenuissimè terito, deinde vuæ immaturæ succum excolatum affundito, ac leuiter simul terito. & posteà reliquum succum in vase æris rubri affundens, paulatim terito, donec crassitudo fiat velut allij intritum, & vbi resiccatum fuerit medicamentum, leuiter trito vtere. Nyctalops medicamentum bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & ceruicem

Margin letters: D (line 1), E (line 12), F (line 24)

Palpebrarum curatio.

Palpebræ curatio.

Nyctalops quìcuretur

A uicem eius quàm maximè scarificato, & fame ad multũ tempus premito. Vbi verò remiserit, vnũ aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt visum corrumpant, huic sectione & insuper excoriatione in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt. Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus modicus & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul à fumo, & igne, & aliis splendidis, atque hoc in obliquum, modò in dextram, modò in sinistram partem. Caput verò ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma si dolor nõ adest, verùm velut ad fluxionem cohibendam, non confert. quum tumores sint doloris exortes. Verùm post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinũtur, postquam dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illinitionem, tunc cataplasmata imponere cõducit, si quod commodum fore visum fuerit. Nec verò ad multum tempus contentè intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quũ non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit, maximè si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa calefacit. Si verò fluxio non sit, cum puluillo sicco sublitionem facere conducit.

Margin letters: B (line 12), C (line 24)

Medela cũ quis sanis oculis non videt.

Lippitudinis curatio.

HIPPOCRATIS

COI, LIBER APHORISMORVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Vita

SECTIO PRIMA.

1 Ita breuis,ars lõga,tempus præceps,ex-
perimẽtum periculosum,iudicium dif-
ficile.Oportet autem nõ solùm seipsum
exhibere quæ decẽt facientem, sed etiã
ægrotum, & præsentes, & quæ externa
sunt. II. In perturbationibus alui, &
vomitibus sponte fientibus, si quidem
qualia purgari oportet purgentur, con-
fert,& leuiter ferunt: Sin minus,vice versa. Sic & vasorum
vacuatio,si quidem talis fuit,qualis fieri debet,confert,& be-
ne ferunt:Sin minus,vice versa. Inspicere itaque oportet re- E
gionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conue-
nit,aut non. III. In exercitationibus boni habitus ad sum-
mum progressi periculosi sunt,si in extremo fuerint. Non
enim manere possunt in eodem,neque quiescere. Quum ve-
rò non quiescant, non amplius in melius augescere possunt.
reliquum est igitur vt in deterius. Ob has igitur causas bo-
nam habitudinem non tardè soluere cõfert,quo corpus rur-
sum renutritionis principium sumat. Neque verò collapsio-
nes ad extremum ducere oportet:periculosum enim est. Sed
qualis natura est eius qui perferre debet, ad hoc ducere con-
uenit. Similiter autem & euacuationes ad extremũ ducẽtes
periculosæ sunt. & rursus renutritiones in extremo existen-
tes, periculosæ sunt. IIII. Tenues & exacti victus, & in F
longis semper affectionibus,& in acutis,vbi non expedit,pe-
riculosi sunt. & rursus victus ad extremam tenuitatem pro-
gressi,difficiles sunt.Et repletiones ad extremum progressæ
difficiles sunt. V. In tenui victu delinquentes ægrotan-
tes,magis læduntur. Omne enim delictum quod committi
poterit,magis magnum committitur in tenui quàm in pau-
lò pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus
est valde tenuis, & constitutus, ac exactus victus, quoniam
delicta grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exactus vi-
ctus periculosus est magis quàm paulò plenior. VI. Ad
extremos morbos, exactè extremæ curationes, optimæ
sunt. VII. Vbi igitur peracutus est morbus, statim
etiam extremos labores habet, & extremè tenuissimo victu

A vti necesse est.Vbi non,sed pleniore victu vti licet, intantum
subdescendendum est,inquãtum morbus extremis mollior
fuerit. VIII. Quum in vigore fuerit morbus,tũc tenuis-
simo victu vti necesse est. IX. Simul autem coniectare o-
portet,an æger ex victu durare posit ad morbi vigorem: &
vtrum ille prius deficiet, & ex victu durare non posit: aut
morbus prius deficiet ac obtundetur. X. Quibus igitur
statim vigor est, his statim tenuis victus exhibendus est.
Quibus verò vigor posterius,his ad illud,& paulò ante illud
tempus subtrahendus est.Antea verò mitius æger victu tra-
ctandus est,quo durare posit. XI. In exacerbationibus
subtrahere victum oportet.Nam apponere noxa est.Ex qui-
B bus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus
subtrahere oportet. XII. Exacerbationes & constitutio-
nes indicabunt morbi,& tempora anni, & circuituum inter
se collata incrementa,siue quotidie,siue alternis diebus,siue
per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparen-
tibus indicia fiunt,velut in pleuriticis,si sputum statim ap-
pareat incipiente morbo,ipsum abbreuiat.Si verò posterius
appareat,producit,& vrinæ,& alui egestiones,& sudores ap-
parentes indicant & ægrè & facilè iudicandos, & breues &
longos morbos. XIII. Senes facillimè ieiunium ferunt.
Deinde ætate consistentes.Minimè adolescentes: omnium
verò minimè pueri,inter hos ipsos qui ipsi seipsis alacriores
C fuerint. XIIII. Qui crescunt,plurimum habent innatũ
calorem:plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus,
corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor:qua-
propter paucis fomitibus opus habent,à multis enim extin-
guuntur.Ob hanc etiam causam febres senibus non simili-
ter acutæ fiunt.Frigidum est enim ipsorum corpus.

XV. Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, &
somni longissimi: Quapropter in his temporibus alimenta
plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem
tunc habent, alimento igitur ampliore opus habẽt.Signum
sunt ætates,& athletæ. XVI. Victus humidi omnibus fe-
bricitantibus conferunt.Maximè verò pueris,& aliis ita ali
adsuetis. XVII. Et quibus semel aut bis, & plus aut mi-
nus,& ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dan-
dum verò etiam aliquid est tempori,& regioni, & ætati, &

conſuetudini. xviii. Aeſtate & autumno cibos difficil- D
limè ferunt:hyeme facillimè.deinde vere. xix. His qui
in circuitibus exacerbantur,nihil dare oportet,neque coge-
re ſed auferre de appoſitionibus ante iudicationes.

xx. Quæ iudicantur,& iudicata ſunt integrè,neque mo-
uere oportet,neque nouare,neque medicamentis, neq; aliis
irritamentis,ſed ſinere. xxi. Quæ ducere oportet, quò
maximè repunt,eò ducere oportet, per conuenientes locos.

xxii. Concocta medicamentis aggredi oportet,& mo-
uere non cruda,neque in principiis,ſi non turgeant.plurima
verò non turgent. xxiii. Quæ prodeunt non multitu-
dine æſtimare oportet,ſed quandiu prodeant qualia oportet,
& facilè æger ferat. Et vbi opus eſt,vſque ad animi deliquiũ E
ducere oportet:& hoc facere,ſi ſufficiat æger. xxiiii. In
acutis affectionibus rarò etiam in principiis medicamentis
vti oportet:atque hoc facere diligenti prius æſtimatione fa-
cta. xxv. Si qualia oportet purgari,purgentur, confert
& facilè ferunt.Contraria verò difficulter.

SECTIO SECVNDA.

1 IN quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: Si verò
ſomnus prodit.non lethale. ii. Vbi ſomnus delyrium
ſedat, bonum eſt. iii. Somnus, vigilia, vtraque mo-
dum excedentia, malum. iiii. Non ſatietas, non fa-
mes,neque aliud quicquam bonum eſt, quod naturæ modũ
excedat. v. Laſsitudines ſpontaneæ denunciant morbos. F

vi. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, plerun-
que dolores non ſentiunt, his mens ægrotat. vii. Quæ
multo tempore attenuantur corpora,lentè reficere oportet.
Quæ verò breui,breui. viii. Si ex morbo cibum ca-
piens quis non fiat validus, ſignificat quòd corpus vberiore
alimento vtitur.Si verò cibum non accipiente hoc cõtingat,
noſſe oportet quòd euacuatione opus habet. ix. Corpo-
ra quocunque quis purgare voluerit,fluida facere oportet.

x. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis
lædes. xi. Facilius eſt repleri potu, quã cibo. xii. Quæ
relinquuntur in morbis poſt iudicationẽ,recidiuam faciũt.

xiii. Quibuſcunque iudicatio fit,his nox grauis ante
exacerbationem.Quæ verò ſequitur plerunque tolerabilior
eſt. xiiii. In alui fluxionibus,mutationes egeſtionum
profunt

A proſunt,ſi non ad prauas mutentur. xv. Vbi fauces ægro-
tant,aut tubercula in corpore naſcuntur,excretiones cõſide-
rare oportet.Si enim bilioſæ fuerint,corpus ſimul ægrotat.
Si verò ſimiles ſanis fiant,tutum eſt corpus nutrire. xvi.
Vbi fames,non oportet laborare. xvii. Vbi cibus præ-
ter naturam copioſior ingreſſus fuerit,morbum facit.Oſten
dit autem ſanatio. xviii. Eorum quæ aceruatim & ve-
lociter nutriunt, veloces etiam egeſtiones fiunt. xix.
Acutorum morborum non omnino tutæ ſunt prædictiones,
neque mortis, neque ſanitatis. xx. Quibus dũ iuuenes
ſunt, ventres humidi ſunt, his ſeneſcentibus reſiccantur.
Quibus verò dum iuuenes ſunt,ventres ſicci ſunt, his ſene-
ſcentibus humectantur. xxi. Famem vini potus ſoluit.
B xxii. Quicunque morbi ex repletione fiunt, euacua-
tio ſanat. Et quicunque ex euacuatione, repletio. Et alio-
rum contrarietas. xxiii. Acuti morbi in quatuordecim
diebus iudicantur. xxiiii. Septimæ quarta index eſt.
Alterius hebdomadæ octaua principium eſt. Conſideranda
verò eſt vndecima.Hæc enim quarta eſt ſecundæ hebdoma-
dæ.Conſideranda rurſus decimaſeptima.Ipſa enim eſt quar
ta quidẽ à decimaquarta,ſeptima verò ab vndecima. xxv.
Aeſtiuæ quartanæ plerunque ſunt breues.Autumnales verò
longæ,& maximè quæ ad hyemem pertingunt. xxvi.
Febrem in conuulſione fieri melius eſt,quàm conuulſionem
in febre. xxvii. His quæ non ſecundum rationem le-
C uant, non oportet credere. neque valde timere ea quæ pra-
ua fiunt præter rationem.Pleraque enim ex talibus incon-
ſtantia ſunt,& non valde permanere, neque morari ſolent.
xxviii. Febricitantium non omnino leuiter, perma-
nere,& nihil minui corpus,aut etiã magis quàm pro ratione
colliquari,malum eſt.Illud enim morbi longitudinem, hoc
verò debilitatem ſignificat. xxix. Incipientibus morbis
ſi quid mouendum videtur,moue:vigentibus verò, quietem
agere melius eſt. xxx. Circa principia & fines, omnia
debiliora ſunt. Circa vigores verò, fortiora. xxxi. Ex
ægritudine bene cibum accipienti, nihil augeſcere corpus,
malum eſt. xxxii. Plerunque omnes malè habentes,
ab initio cibum bene capientes, & nihil augeſcentes, ad fi-
nem rurſus cibos faſtidiunt. At ab initio quidem valde ci-

bum auersantes, posteà verò bene cibum capientes, meliùs D
liberantur. XXXIII. In omni morbo valere mente, &
bene se habere ad ea quæ exhibentur, bonum, contrariū ve-
rò, malum. XXXIIII. In morbis minus periclitantur,
quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus ma-
gis affinis fuerit, quàm hi quibus non affinis in aliquo horū
existit. XXXV. In omni morbo partes circa vmbilicum
& pectinem, crassitudinē habere melius est. At vehemens te
nuitas & eliquatio, praua est. Periculosa verò talis est etiam
ad infernas purgationes. XXXVI. Sana habentes corpo-
ra, dum medicamentis purgantur, cito exoluuntur. Itémque
qui prauo cibo vtuntur. XXXVII. Qui bene habent
corpore, eos operosum est medicamentis purgare. E

XXXVIII. Paulò deterior & potus & cibus, verùm iu-
cundior, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferen-
dus est. XXXIX. Senes iuuenibus plerunque minus ægro-
tant. Quicunque verò ipsis fiunt morbi diuturni, vt pluri-
mum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in
valde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur
sæpè & fortiter, absque manifesta causa, derepente moriun-
tur. XLII. Syderationem fortem quidem soluere, im-
possibile est: debilem verò, non facilè. XLIII. Ex his
qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mor-
tui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit.

XLIIII. Crassi admodum secundum naturam, magis
cito moriuntur, quàm graciles. XLV. Iuuenibus comitia- F
libus liberationem faciunt mutationes, maximè ætatis, &
regionum, & victuum. XLVI. Duobus doloribus simul
fientibus, non secundum eundem locum, vehemētior obscu-
rat alterum. XLVII. Circa generationem puris dolores
& febres magis cōtingunt, quàm facto iam ipso. XLVIII.
In corporis motu: quum incœperit dolere, quiescere statim
lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores
ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis forti-
bus ac iuuenibus faciliùs ferunt. L. Ex multo tempore con
sueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molesta-
re solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutatio-
nem facere. LI. Multum & repente euacuare, aut replere,
aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque

A corpus mouere, periculosum est. Et omnis multitudo natu-
ræ contraria est. Quod verò paulatim fit, tutum est, tū aliàs,
tum si ex altero ad alterum transitus fit. LII. Omnia se
cundum rationem facienti, si non secundum rationem fiant,
non transire oportet ad aliud, manente eo quod visum est ab
initio. LIII. Quicunque ventres humidos habent, dum
quidem iuuenes sunt, melius degunt quàm hi qui siccos ha-
bent. Verùm ad senectutem deteriùs degunt. Reficcantur
enim plerunque senescentibus. LIIII. In corporis magni-
tudine iuuentutem quidem degere, liberale est, & non inde-
corum. Senectutē verò degere, inutile, & deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

B MVtationes temporum maximè pariunt morbos, & in I
temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris,
& reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ
quidem ad æstatem, aliæ verò ad hyemem, bene aut male
se habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene
aut male se habent: & ætates quædam ad tempora, & regio-
nes, & victus. IIII. In temporibus quum eadem die, mo-
dò calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare o-
portet. V. Austri auditum grauantes, caliginosi, caput gra-
uantes, torpidi, dissoluentes. Quum hic præualuerit, talia
in morbis patiuntur. Si verò Aquilo fuerit, tusses, fauces, al-
ui duræ, vrinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pe-
C ctoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare o-
portet. VI. Quum æstas fit veri similis, sudores in febri-
bus multos expectare oportet. VII. In siccitatibus febres
acutæ fiunt, & si quidem annus ampliùs talis fuerit, qualem
constitutionem fecerit, plerunque tales etiam morbos expe-
ctare oportet. VIII. In constantibus temporibus, si tem-
pestiuè tempestiua reddantur, morbi constantes & iudicatu
facilimi fiunt. In inconstantibus autem inconstantes, &
qui difficulter iudicantur. IX. In autumno morbi acutis-
simi, & omnino mortiferi. Ver autem saluberrimū & mi-
nimè lethale. X. Autumnus tabidis malus. XI. De tem-
poribus si quidem hyems sicca & aquilonaris fuerit, Ver au-
tem pluuiosum & australe, necesse est æstate febres acutas, &
lippitudines, & dysenterias fieri, maximè mulieribus, & vi-
ris natura humidioribus. XII. Si verò hyems australis, &

pluuiosa,ac clemens fiat, Ver autẽ siccum & aquilonare, mu- D
lieres quidem quibus partus ad ver instat, ex omni occasione
abortiunt. Quæ verò pariunt, impotentes ac morbosos pue-
ros pariunt, ita vt aut statim pereant, aut tenues ac morbosi
viuant. Aliis autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt.
Senioribus verò defluxiones breui perimentes. XIII. Si
verò æstas sicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuio
sus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, &
raucedines ac grauedines: quibusdam etiam tabes. XIIII.
Si verò aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit,
his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus com
modus erit. Reliquis verò fient lippitudines siccæ, & febres
acutæ, & grauedines. Quibusdam verò etiam atræ biles. E
XV. Ex anni verò constitutionibus, in summa siccitates
pluuiosis salubriores sunt, & minus lethales. XVI. Mor-
bi in pluuiosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui
fluxiones, & putredines, & comitiales, & syderationes, & an-
ginæ. In siccitatibus verò, tabes, lippitudines, arthritides, vri
næ stillicidia, & dysenteriæ. XVII. Quotidianæ verò con-
stitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & ro-
busta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius au-
dientia faciunt, & ventres resiccant, & oculos mordent, & si
circa thoracem aliquis dolor prius est, magis affligunt. Au
strales autem corpora dissoluunt, & humectant: & grauem
auditum, ac capitis grauitatem, & vertigines faciunt. In ocu- F
lis autem & corporibus egrum motũ, & ventres humectant.
XVIII. Secundum tempora vere quidem & prima æsta-
te, pueri, & qui his ætate cohærẽt, optimè degunt, & maximè
sani sunt. Aestate verò & autumno aliquandiu, senes. Reli-
quo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. XIX.
Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt.
Quidam tamen magis in quibusdam ipsorum, & fiunt &
exacerbantur. XX. Vere insaniæ, & atræ biles, & comi-
tiales, & sanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & rau-
cedines, & tusses, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, &
pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & morbus articula-
ris. XXI. Aestate verò & quidam ex his, & febres con-
tinuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vo-
mitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores,
& oris

A & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ
sudorosæ. XXII. Autumno autem & ex æstiuis multi, & fe-
bres quartanæ, & erroneæ, & splenes, & hydropes, & tabes, &
vrinæ stillicidia, & intestinorum leuitates, & dysenteriæ, &
coxendices, & anginæ, & anhelationes, & voluuli, & comitia-
les, & insaniæ, & atræ biles. XXIII. Hyeme verò pleuriti-
des, peripneumoniæ, grauedines, raucedines, tusses, dolores
pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, vertigines,
syderationes. XXIIII. In ætatibus autem talia contin-
gunt, paruis ac recens natis pueris feruida oris vlcera, vomi-
tus, tusses, vigiliæ, tumores, vmbilici inflammationes, au-
rium humiditates. XXV. Ad dentitionem verò acceden-
B tibus, gingiuarum pruritus, febres, conuulsiones, alui proflu-
uia, & maximè vbi dentes caninos producunt, tum crassissi-
mis pueris, tum his qui duros ventres habent. XXVI. Se-
nioribus autem fientibus, tonsillæ, verticuli in occipitio in-
tro, luxationes, anhelationes calculorum generationes, lum-
brici rotundi, ascarides, verrucæ, tumores glandularum cir-
ca aures oblongi satyriasmi appellati, strumæ, & alia tuber-
cula, maximè verò prædicta. XXVII. Adhuc verò seniori-
bus, & ad pubertatem accedentibus, pleraq; ex his, & febres
diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones. XX-
VIII. Plurimæ verò affectiones pueris iudicantur, partim
in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim
in septem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ
C verò permanserint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint
circa pubertatẽ, aut fœmellis circa mensiũ eruptiones, diu-
turnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis spui-
tiones, tabes, febres acutæ, comitiales, & alij morbi, maximè
verò prædicti. XXX. His verò qui hanc ætatem excesse-
runt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi,
phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis
sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ intestinorum le-
uitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem spirandi
difficultates, & defluxiones cum tussi, vrinæ stillicidia, vrinæ
difficultates, articulorum dolores, nephritides, vertigines, sy-
derationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ,
alui, oculorum, & narium humiditates, visus hebetudines,
glaucedines, auditus grauitates.

SECTIO QVARTA. D

1 PRægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & vsque ad septimum. Minus verò has. Iuniores autem & seniores fœtus vereri oportet. II. In medicamentorum vsu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facilè ferunt. Contrario verò difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æstate quidem superiores magis: hyeme verò inferiores. V. Sub canem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes. VI. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemem. E VII. Difficulter vomentes, & moderate carnosos, deorsum, vitantes æstatem. VIII. Tabescentes autem, vitantes superiores. IX. Atrabiliarios verò plenius inferiores. Eadem ratione contraria apponens.

X. Purgare oportet in valde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est. XI. Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neq; aliàs soluitur, in hydropē siccum firmatur. XII. Quibus alui intestinorum leuitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est. XIII. Ad veratrum, his qui non facilè sursum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete.

XIIII. Vbi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad somnos autem & quietem F minus. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi volueris magis ducere veratrū, corpus moueto. Vbi verò sistere, somnum facito, & ne moueto. XVI. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Conuulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium, & oris ventriculi morsus, & vertigo, & os amarescens, medicamento sursum purgante opus habere significat.

XVIII. Dolores supra septum transuersum, qui purgatione opus habent sursum versus purgatione indigere significant: qui verò infra, deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non sitiunt, non cessant priusquam sitierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum grauitas, & lumborum dolor, deorsum medica

A dicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alui nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes, & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt: & quāto plures fuerint colores, tanto magis malū est. Cum medicamēto verò melius, & quāto plures fuerint colores, nō malū est. XXII. Quibuscunque morbis incipientibus, si atra bilis, aut sursum aut deorsum prodierit, lethale est. XXIII. Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliàs attenuatis, atra bilis, siue qualis sanguis niger subierit, postridie moriuntur. XXIIII. Dysenteria si ab atra bile inceperit, lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscunque fuerit, malus est, deorsum verò bona sunt nigra B subeuntia. XXVI. Si à dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erūpit vndecunq;, his in refectionibus alui humectantur. XXVIII. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiūt, quacunque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter iudicant. XXXI. Defessatis in febribus ad articulos, & circa maxillas maximè, abscessus fiunt. XXXII. Quibuscunq; resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt. XXXIII.

Sed & si ante morbū quid doluerit, isthic morbus incum- C bit. XXXIIII. Si à febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepentè contingat, lethale est.

XXXV. Si à febre occupato collum repentè obuersum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est. XXXVI. Sudores febricitanti si inceperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & vndecima, & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesimaprima, & vigesimaseptima, & trigesimaprima, & trigesimaquarta. Hi enim sudores morbos iudicant. Qui verò non sic fiunt, dolorem significāt, & longitudinē morbi, & recidiuas. XXXVII.

Frigidi sudores cum acuta quidem febre fientes, mortem significant: cum mitiore verò, morbi longitudinem. XXXVIII. Et vbi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat. XXXIX. Et vbi in corpore frigiditas aut caliditas, isthic morb

morbus est. XL. Et vbi in toto corpore mutationes, & si D
corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestam causam fiens, corpus multo alimento vti significat. Si verò cibum non capienti hoc fiat, significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, semper fluēs: frigidus maiorem calidus minorem morbum significat. XLIII. Febres quæcunque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque verò modo intermiserint, quòd sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis vtuntur. XLVI. Si rigor incidat febre nō E
intermittente ægroto iam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittētibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probè secedētes, bonæ, & per alui egestiones, & per vrinas. Si verò nō aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malū est.

XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ verò ardeāt, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre non intermittente, si labium aut palpebra, aut superciliū, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delyrium F
fit lethale est. LI. In febribus abscessus qui non soluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significāt.

LII. Quicunque febribus, aut aliis ægritudinibus, ex voluntate lachrymātur, nihil absurdi est. Qui verò nō ex voluntate, absurdum. LIII. Quibus circa dentes in febribus viscosa adhærēt, his fortiores febres fiunt. LIIII. Quibus plerunque tusses siccę, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diariis. LVI. Febricitanti sudor oboriēs febre non remittēte, malum. Morā enim trahit morbus, & multam humiditatem significat.

LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum vexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente
occup

A occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum iudicatur. LX.

Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis è naribus effusus, aut aluus exturbata, morbum soluit. LXI.

Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidiuare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluūtur.

LXIIII. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum.

LXV. In febribus circa ventrem æstus vehemēs, & cor-
B dis siue oris ventriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

LXVII. In febribus, ex somnis, timores aut conuulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Conuulsionem enim significat. LXIX. Quibus vrinæ crassæ, grummosæ, paucæ, non sine febribus, vbi copia ex his successit, tenuis prodest. Tales autem maximè prodeunt his quibus ab initio, aut breui subsidentiam habent. LXX.

Quibus in febribus vrinæ conturbatæ, velut iumenti, his capitis dolores, aut adsunt, aut aderunt. LXXI. Quibus septima die morbi iudicantur, his nubeculam habet vrina, quarta die rubrum, & alia secundum rationem. LXXII.

Quibus vrinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maximè autem in
C phreneticis comparent. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedēte, his alui humectantur, si non flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus spes eū abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu vrina multa, & crassa, & alba prodiēs, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si verò etiam ex naribus sanguis eruperit, breui admodum soluitur. LXXV. Si quis sanguinem aut pus mingat, rhenum aut vesicæ vlcerationem significat. LXXVI. Quibus in vrina crassa existente, carunculæ paruæ, aut veluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in vrina crassa existente, furfuracea quædam simul mingūtur, his vesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinē mingunt,
his

his in rhenibus venæ ruptionem significat. LXXIX. Qui- D
bus in vrina, arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat.

LXXX. Si quis sanguinē mingat, & grumos, & vrinæ stil-
licidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani ac
scroti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt.

LXXXI. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas,
& odor grauis sit: vesicæ exulcerationem significat.

LXXXII. Quibus in vrinaria fistula tuberculum nascitur
his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII.
Mictio noctu multa fiens, modicā alui egestionem significat.

SECTIO QVINTA.

1 Conuulsio ex veratro lethalis est. II. Ex vulnere
conuulsio lethalis est. III. Sanguine multo effuso E
conuulsio aut singultus accedens, malum.

IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus
accedens, malum. V. Si quis ebrius derepente voce pri-
uetur, conuulsus moritur, si non febris corripuerit, aut vbi
ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à distentione antrorsum ac retrorsum cor-
ripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò has effugerint,
sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pu-
bertatem fiunt, transmutationē habent. Quibuscūque verò
vigintiquinque annos natis fiunt, his plerunq; cōmoriuntur.

VIII. Quicunque pleuritici fientes, in quatuordecim
diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. F

IX. Tabes maximè fit ætatibus, ab anno decimooctauo,
vsque ad trigesimumquintum. X. Quicunque anginam
effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus
moriuntur. Si verò has effugerint, suppurati fiunt.

XI. Qui tabe infestantur, si sputum quodcunque tussien-
do reiecerint, grauè olet, dum prunis iniicitur, & capilli de
capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscunque tabe la-
borantibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio ac-
cedente moriuntur. XIII. Quicunque sanguinem spu-
mosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A ta-
be occupato, alui profluuium accedens, lethale est.

XV. Quicunq; ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadra-
ginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fue
rit, liberantur. Si verò nō, ad tabem transeunt. XVI. Cali-
da freq

A da frequenter ea vtentibus, has noxas inducit, carnium effœ-
minationem, neruorum impotētiam, mentis torporem, san-
guinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors. XVII.

Frigida verò cõuulsiones, antrorsum ac retrorsum disten
tiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimi-
ca ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calida
verò grata. XIX. Quæcunque perfrigerata sunt, excale-
facere oportet, præterquàm à quibus sanguis erumpit, aut
erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdu
rat, dolorem non suppurātem facit, nigrefacit, rigores febri-
les inducit, conuulsiones, distentiones. XXI. Quandoque
verò in distentione sine vlcere, iuueni carnoso, æstate media,
B frigidæ multæ affusio, caloris reuocationem facit. Calor au-
tem hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, non in
omni vlcere, maximū signum ad securitatem, cutem mollit,
attenuat, dolores eximit, rigores, conuulsiones, distentiones
mitigat, capitis grauitatem soluit. Plurimum autem cōfert
ad ossium fracturas, maximè denudatas. Ex his autem maxi
mè his qui in capite vlcera habent, & his quæ à frigiditate
moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi,
pudendo, vtero, vesicæ. His calida grata est & iudicās. Frigi-
da verò inimica & occidens. XXIII. In his frigida vti
oportet vnde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super
ipsas partes, sed circa ipsas vnde fluit. Et quæcūq; inflamma-
C tiones, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum co-
lorem ex nouo sanguine tendunt, ad eas ipsas. nam veteres
nigrefacit, & ad sacrū ignem non exulceratum: nam exulce-
ratum lædit. XXIIII. Frigida velut nix, glacies, pectori
inimica sunt, tusses mouent, & sanguinis eruptiones, ac de-
fluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolo-
res absque vlcere, & podagricas affectiones. & conuulsiones:
Horū plurima frigida multa affusa leuat, & attenuat, & do-
lorem soluit. Topor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua
quę cito calescit, & cito perfrigeratur, leuissima est. XXVII.
Quibus bibendi appetētiæ noctu valde sitientibus, si ob-
dormierint bonum est. XXVIII. Menses ducit aroma-
tum suffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus
esset, si nō capitis grauitatem induceret. XXIX. Prægnan-
tes medicamentis purgare oportet, si turget humor quarto
mense

menſe,& vſque ad ſeptimum. Minus verò has. Iuniores verò D & ſeniores fœtus vereri oportet. XXX. Mulierem vterum gerẽtem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale eſt. XXXI. Mulier vterum gerens ſecta vena abortit, & magis ſi maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri ſanguinem vomenti, menſibus erumpẽtibus ſolutio fit. XXXIII. Mulieri menſibus deficientibus, ſanguinem ex naribus fluere, bonum eſt. XXXIIII. Mulieri vterum geſtanti ſi aluus multùm fluxerit, periculum eſt vt abortiat. XXXV. Mulieri quæ ab vteri ſtrangulationibus vexatur, aut difficulter parit, ſternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri menſes decolores, & non eodem tempore ſemper fientes, purgatione opus eſſe ſignificant. XXXVII. Mulieri vterum geſtanti, E ſi mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri vterum geſtãti, ſi altera mamma gracilis fiat, gemellos geſtans alterũ abortit. Et ſi quidem dextera gracilis fiat, maſculum: ſi verò ſiniſtra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans eſt, neque peperit, lac habet: menſes ipſius defecerunt. XL. Mulieribus quibuſcunq; ad mammas ſanguis colligitur, inſaniam ſignificat. XLI. Mulierem ſi velis cognoſcere, an prægnans ſit, vbi dormire volet, aquã mulſam bibendam dato. Et ſi quidem tormen habuerit circa ventrẽ, prægnans eſt. Si verò non, prægnans non eſt. XLII. Mulier prægnans ſi quidem maſculum geſtat, bene colorata eſt. Si verò fœmellam, malè colorata. XLIII. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in vtero fiat, lethale eſt. XLIIII. Quæ- F cunque præter naturam tenues exiſtentes, vterum geſtant, abortiunt priuſquàm craſſeſcant. XLV. Quæcunque verò moderatè corpus habentes, abortiũt bimeſtres & trimeſtres, ſine cauſa manifeſta, his vteri acetabula muco plena ſunt, & non poſſunt fœtum continere præ grauitate, ſed abrumpitur. XLVI. Quæcunque præter naturam craſſæ exiſtentes, non concipiũt in vtero, his omentum oſculum vteri comprimit, & priuſquàm attenuentur, non concipiunt. XLVII. Si vterus in coxam incumbens, ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt curationem ex medicamentis, per linamenta ipſi adhibere. XLVIII. Fœtus maſculi quidem in dextris, fœminæ verò in ſiniſtris magis. XLIX. Vt ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri menſes

A menſes ſi cohibere voles, cucurbitã quàm maximã ad mammas appone. LI. Quæcunque vterum geſtant, his oſculum vterorum clauſum eſt. LII. Mulieri vterum geſtanti ſi multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum ſignificat. Si verò ſolidæ fuerint mammæ, ſaniorem fœtum ſignificant. LIII. Quæ corrupturæ ſunt fœtus, his mãmæ graciles fiunt. Si verò rurſus duræ fiant, dolor erit aut in mãmis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt. LIIII. Quibus os vterorum durum eſt, his neceſſe eſt oſculum vterorum clauſum eſſe. LV. Quæcunque in vtero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur ſine manifeſta occaſione, difficulter pariũt & periculoſæ, aut B abortum facientes periclitantur. LVI. In fluxu muliebri, conuulſio & animi deliquium ſi accedat, malum eſt. LVII. Menſibus pluribus prodeũtibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab vtero morbi contingunt. LVIII. Ex inteſtino recto, & vtero inflãmato, vrinæ ſtillicidium accedit, & ex renibus ſuppuratis vrinæ ſtillicidiũ accedit. Verùm ex hepate inflammato, ſingultus accedit. LIX. Si mulier in ventre non concipit, velis autem ſcire an conceptura ſit, veſtimentis circũtectam ex infernis ſuffito. Et ſi quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares & ad os, ſcito quòd ipſa non propter ſeipſam infœcunda eſt. LX. Si mulieri vterum geſtãti purgationes prodeunt, impoſsibile eſt fœtum ſanum C eſſe. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente: verùm cibi faſtidia ipſi accidunt, hanc in ventre habere exiſtimato. LXII. Quæcunque frigidos ac denſos vteros habent, non concipiunt: & quæcunq; humidos habent vteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipſis genitura. Et quæcunq; ſiccos magis & aduſtos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque verò ex vtriſque temperamentum habẽt moderatum, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in maſculis. Aut enim propter corporis raritatem, ſpiritus extra fertur, vt ſemen non deducat: aut propter denſitatem, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non cõcaleſcit, vt ad hunc locum congregetur: aut propter caliditatem, hoc idem contingit. LXIIII. Lac dare caput dolentibus, malum. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia eleuata per murmu

murmurantia,& ſiticuloſis. Malum & quibus bilioſæ alui D
egeſtiones in febribus acutis ſunt, & quibus ſanguinis multi
egeſtio facta eſt. Conuenit autem exhibere tabeſcentibus,
non valde multùm febrientibus, & in febribus longis debi-
libus,nullo ex prædictis ſignis præſente, ſed præter rationē
conſumptis. LXV. Quibus tumores in vlceribus appa-
rent,non valde conuelluntur,neq; inſaniunt. His autem de-
repentè diſsipatis,retrorſum quidem conuulſiones & diſten-
tiones fiunt: antrorſum verò, inſaniæ, lateris dolores acuti,
aut ſuppuratio, aut dyſenteria, ſi rubicūdi magis fuerint tu-
mores. LXVI. Si in vulneribus fortibus ac prauis,tumor
non appareat,magnum malum. LXVII. Tumores laxi
boni,crudi mali. LXVIII. Dolenti poſteriorem capitis E
partem, vena recta in fronte ſecta prodeſt. LXIX. Rigo
res incipiūt,mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dor
ſum ad caput. Verùm & viris magis poſteriore corporis par-
te quàm anteriore,velut ex cubitis ac femoribus. Sed & cu-
tis rara eſt. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis
corripiuntur,non ita valde à conuulſionibus corripiuntur. Si
verò prius corripiātur, & quartana inſuper accedat, ceſſant.

LXXI. Quibus cutis circuntenditur arida ac dura,hi ſi-
ne ſudore moriuntur: Quibus verò laxa ac rara, cum ſudore
moriuntur. LXXII. Morbo regio laborantes, non ita
valde flatuoſi ſunt.

SECTIO SEXTA. F

1 IN diuturnis inteſtinorum leuitatibus,ructus acidus acce
dens,qui prius non erat, ſignum bonum. II. Quibus
nares natura humidiores, & genitura humidior, morboſius
ſani ſunt: quibus verò vice verſa,ſalubrius. III. In longis
inteſtinorū leuitatibus,cibi faſtidiū malum,& cum febre pe
ius. IIII. Vlcera circunglabra maligna ſunt. V. Dolo-
res in lateribus,& in pectoribus,& in aliis partibus, an mul-
tum differunt,conſiderādum eſt. VI. Rhenū affectiones,
& quæ circa veſicam cōſiſtunt, operosè ſanantur in ſenibus.

VII. Dolores circa ventrem fientes, ſublimes quidem
leues ſunt, non autem ſublimes, fortiores. VIII. Hy-
dropicis fientia vlcera in corpore, non facilè ſanantur.

IX. Latæ puſtulæ non valde prnriginoſæ ſunt. X. Ca-
put dolenti & circundolenti,pus,aut aqua,aut ſanguis fluens

A per nares,aut os,aut aures,ſoluit morbum. XI. Atrabilia-
riis,& Phreniticis,hæmorrhoides accedentes,bonum. XII.
Hæmorrhoidas ſananti diuturnas, ſi non vna ſeruata fuerit,
periculum eſt hydropem aut tabem accedere. XIII. A ſin-
gultu detento,ſternutationes accedentes ſoluunt ſingultum.

XIIII. Ab hydrope detento, vbi aqua in venis ad ven-
trem confluit,ſolutio fit. XV. A profluuio alui longo cor-
repto,vomitus ſponte accedens,ſoluit alui profluuium.

XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato,alui pro
fluuium accedens,malum. XVII. Lippientem alui proflu-
uio corripi,bonum. XVIII. Veſicam diſſectam habenti,
aut cerebrum,aut cor,aut ſeptum trāſuerſum,aut tenue ali-
B quod inteſtinum,aut ventriculum,aut hepar, lethale eſt.
XIX. Vbi diſſectum fuerit os,aut cartilago,aut neruus, aut
genæ pars tenuis,aut præputium,neque augeſcit neque coa-
leſcit. XX. Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter natu
ram,neceſſe eſt ſuppurari. XXI. In inſanientibus, varici-
bus aut hæmorrhoidibus accedentibus,inſaniæ ſolutio fit.

XXII. Quicunq; dolores ex dorſo ad cubitos deſcendūt,
venæ ſectio ſoluit. XXIII. Si timor & triſtitia multo tem-
pore perſeueret,atrabiliarium hoc ſignum eſt. XXIIII. Si
ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit,nō coaleſcit.

XXV. Item ſacrum ab externis intrò conuerti, non bo-
num: ab internis verò extra,bonum. XXVI. Quibus in fe-
C bribus ardentibus tremores facti fuerint,mentis emotio ſol
uit. XXVII. Quicunque ſuppurati aut hydropici, ſecātur,
ant vruntur,hi purè aut aqua aceruata effluēte omnino mo-
riuntur. XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neque
calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra,ſi non men
ſes ipſi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra,ante ve
neris vſum. XXXI. Oculorum dolores meri potus,aut bal-
neum,aut fomentum,aut venæ ſectio,aut medicamenti po-
tio ſoluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maximè
corripiuntur. XXXIII. Acidum ructum habentes,non ita
valde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicunq; calui ſunt his
varices magnæ non fiunt. Quibuſcunque verò caluis varices
accedunt,hi rurſus hirſuti ſunt. XXXV. Hydropicis tuſsis
accedens,malum. XXXVI. Vrinæ difficultatem ſoluit ve-
næ ſectio. Secare verò oportet internas. XXXVII. Ab angina

detento tumorem fieri foris in collo,bonũ eſt. XXXVIII. D
Quibuſcunq; occulti cancri fiunt,eos non curare melius eſt.
Si enim curantur,citius moriuntur. Si verò nõ curẽtur,mul
tum tempus perdurant. XXXIX. Conuulſio fit aut à re-
pletione,aut euacuatione. Sic autem & ſingultus. XL. Qui-
buſcunque citra præcordium dolores fiunt,abſq; inflamma-
tione,his febris accedens dolorem ſoluit. XLI. Quibuſ-
cunq; ſuppuratum quid in corpore exiſtens, ſignificationem
de ſe non præbet, his propter puris aut loci craſsitudinem,
ſui ſignificationem non exhibet. XLII. Morbo regio la-
borantibus hepar durum fieri malum eſt. XLIII. Qui-
cunque ſplenici à dyſenteria corripiuntur,his longa accedẽ-
te dyſenteria, aut hydrops accedit,aut inteſtinorũ leuitas,& E
pereunt. XLIIII. Quibuſcunque ex vrinæ ſtillicidio vol-
uulus accedit,hi in ſeptem diebus pereunt,ſi non febre acce-
dente vrina ſatis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunq; annua
fiunt,aut diutiore tempore durant,neceſſe eſt os abſcedere,
& cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibboſi ex an-
helatione,aut tuſsi fiunt,ante pubertatẽ pereunt. XLVII.
Quibuſcunque venæ ſectio,aut medicamentũ conducit, his
verè venam ſecare, aut medicamentum purgans exhibere
conuenit. XLVIII. Splenicis dyſenteria accedens, bo-
num. XLIX. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi ſedata
inflammatione,in quadraginta diebus reſtituũtur. L. Qui-
bus cerebrum diſſectum fuerit,his neceſſe eſt febrem, & bi-
lis vomitum accedere. LI. Quibuſcunque ſanis derepen- F
tè dolores fiunt in capite,& ſtatim voce intercepta iacent,ac
ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris apprehen-
dat. LII. Conſiderare verò oportet etiam ſub oculis ap-
paritiones in ſomnis. Si enim albæ partis quid ſubapparue-
rit non cõmiſsis palpebris,ſi id nõ ex alui profluuio, aut me-
dicamenti potione fuerit, malum ſignum & valde lethale
eſt. LIII. Deſipientiæ cum riſu quidem fientes,ſecurio-
res ſunt: cum ſtudio verò ſerio,periculoſiores. LIIII. In
acutis affectionibus,quæ cũ febre fiunt,luctuoſæ reſpiratio-
nes,malum. LV. Podagricæ affectiones vere & autum-
no vt plurimùm mouentur. LVI. Atrabiliariis morbis
periculoſi humorũ à loco ad locum decubitus,aut ſyderatio
nem corporis,aut conuulſionem, aut inſaniam, aut cæcita-

A tem ſignificant. LVII. Syderationes verò maximè fiunt,
ætate à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum. LVIII.
Si omentum exciderit,neceſſe eſt putrefieri. LIX. Qui-
buſcunq; à coxendicum morbo vexatis,coxa excidit, & rur-
ſus incidit,his muci accedunt. LX. Quibuſcunque à co-
xendicum morbo diuturno vexatis,coxa excidit,his crus ta-
beſcit,& claudicant,ſi non vſti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

IN acutis morbis frigiditas extremarũ partium, malum. I
II. Ex oſſe ægrotante,caro liuida,malum. III. Ex
vomitu ſingultus,& oculi rubicundi, malum. IIII. Ex
B ſudore horror,non bonum. V. Ex inſania,dyſenteria,aut
hydrops,aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diu-
turno cibi faſtidiũ,& meracæ alui egeſtiones,malum. VII.
Ex multo potu rigor,& delyrium, malum. VIII. Ex tu-
berculi intus ruptione,exolutio,vomitus,& animi deliquiũ
fit. IX. Ex ſanguinis fluxu delyrium,aut etiã conuulſio,
malum. X. Ex voluulo vomitus,aut ſingultus, aut conuul-
ſio,aut delyrium,malum. XI. Ex pleuritide peripneumo-
nia,malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis,malum.
XIII. Ex ardoribus vehemẽtibus conuulſio, aut diſten-
tio,malum. XIIII. Ex plaga in caput,ſtupor,aut delyriũ,
malum. XV. Ex ſanguinis ſputo,puris ſputum, malum.
XVI. Ex puris ſputo,tabes,& fluxus,malum. Poſtquã ve-
C rò ſputum ſupprimitur,moriuntur. XVII. Ex hepatis in-
flammatione ſingultus,malum. XVIII. Ex vigilia cõuul-
ſio,aut delyriũ,malum, XIX. Ex oſsis denudatione, ignis
ſacer. XX. Ex igne ſacro, putrefactio, aut ſuppuratio.
XXI. Ex forti pulſu in vlceribus, ſanguinis eruptio.
XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, ſup-
puratio. XXIII. Ex meraca alui egeſtione,dyſenteria.
XXIIII. Ex oſsis diſſectione delyrium,ſi ad vacuum vſ-
que proceſſerit. XXV. Ex medicamenti potione conuul-
ſio,lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa ventrem,
frigiditas extremarum partium,malum. XXVII. Mulieri
vterum gerenti,teneſmus accedens abortire facit. XXVIII.
Quodcunque os præſectum fuerit,aut neruus,in corpore,
neque augeſcit,neque coaleſcit. XXIX. Si à pituita alba

detento,vehemens alui profluuium accedat,ſoluit morbum. D
xxx. Quibuſcunque ſpumoſæ alui egeſtiones ſunt in alui profluuiis,his de capite pituita defluit. xxxi. Quibuſcunque febricitantibus.in vrinis ſubſidentiæ craſsiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum ſignificant.
xxxii. Quibus verò bilioſæ ſubſidentiæ, ab initio tenues,acutum morbum ſignificant. xxxiii. Quibuſcunque diſparatæ vrinæ ſunt,his vehemens turbatio in corpore eſt. xxxiiii. Quibus in vrinis bullæ ſuperſtant,rhenum affectiones ſignificant.& morbum fore longum. xxxv.
Quibus pingue eſt id quod ſuperſtat, & aceruatum, his rhenum affectiones,eáſque acutas ſignificat. xxxvi. Qui
bus verò iam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta ſigna E
accidant,doloréſque circa muſculos ſpinales fiunt,ſi quidem circa externos locos fiant, etiam abſceſſus extrinſecus futuros expecta. Si verò dolores magis circa internos locos fiant, etiam abſceſſus magis intus fore expecta. xxxvii. Quicunque ſanguinem vomunt,ſine febre quidem,ſalutare eſt: verùm cum febre,malum,Perfrigerãtibus autem & adſtringentibus curare oportet. xxxviii. Defluxiones in ventrem ſupernum, in viginti diebus ſuppurantur. xxxix.
Si quis ſanguinem mingat, & grumos, & vrinæ ſtillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac ſcroti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa veſicam
ægrotare ſignificat. xl. Si lingua derepente impotens F
fiat,aut aliqua corporis pars ſyderata,atrabiliarium tale exiſtit. xli. Si ſenioribus nimium purgatis ſingultus accedat,non bonum eſt. xlii. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affuſa,febris ſolutio fit. xliii.
Mulier ambidextra non eſt. xliiii. Quicunque ſuppurati vruntur, ſi quidem pus purum fluat & album, euadunt. Si verò ſubcruentum, & carnoſum, ac graueolens, pereunt. xlv. Quicunque hepar ſuppuratum vruntur, ſi quidem pus purum fluat,& album,ſuperſtites euadunt. In tunica enim pus his ineſt, Si verò velut amurca fluat, pereunt. xlvi. In doloribus oculorum, vbi merum bibendum dediſti,& multa calida lauiſti,venam ſecato. xlvii.
Hydropicum ſi tuſsis vexat, deſperatus eſt. xlviii.
Vrinæ ſtillicidium, & vrinæ difficultatem, vini potus &

A venæ ſectio ſoluit.Secare verò oportet internas.
xlix. Ab angina detento,tumor & rubor in pectore accedens,bonũ.Foras enim vertitur morbus. l. Quibuſcunque corruptum fuerit cerebrum,in tribus diebus pereunt.Si verò has effugerint,ſani fiunt. li. Sternutatio fit ex capite, percaleſcente cerebro, aut vacuo quod eſt in capite perhumeſcente.Aer enim qui intus eſt, foras erumpit. Strepitum verò edit,quia tranſitus eſt ipſi per anguſtum.
lii. Quibuſcunque hepar circumcirca dolet,his febris accedens ſoluit dolorem. liii. Quibuſcunque ſanguinem de venis auferre conducit, his verè venam ſecare conuenit.
liiii. Quibus inter vẽtrem & ſeptum tranſuerſum pi-
B tuita concluſa eſt,& dolorem exhibet,nõ habens exitum ad neutrum ventrem,his per venas ad veſicam cõuerſa pituita, morbi ſolutio fit. lv. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit,his venter aqua impletur,& moriuntur.
lvi. Anxietatem, oſcitationem, horrorem, vinum æquali menſura aquæ ammixta potum ſoluit.
lvii. Quibus in vrinaria fiſtula tubercula fiunt,his ſuppuratione facta & eruptione,ſoluitur dolor. lviii. Quibus cerebrũ concuſſum fuerit ex aliqua cauſa,eos ſtatim voce priuari neceſſe eſt. lix. Corporibus humidas carnes habentibus,famem inducere oportet, fames enim corpora ſiccat. lx. Vbi in toto corpore mutationes,& corpus perfrigeratur,& rurſus caleſcit,aut color alius ex alio mutatur,
C longitudinem morbi ſignificat. lxi. Sudor multus calidus aut frigidus, ſemper fluens, humorem abducere oportere ſignificat,forti quidem ſupernè,debili verò,infernè.
lxii. Febres non intermittentes,ſi per tertiam fortiores fiant,periculoſæ ſunt. Quocunque verò modo intermiſerint,ſine periculo eſſe ſignificat. lxiii. Quibus febres longæ ſunt,his aut tubercula,aut ad articulos dolores fiunt.
lxiiii. Quibus tubercula diutina,aut ad articulos dolores,ex febribus fiunt,hi cibis pluribus vtuntur.
lxv. Si quis febricitanti cibum det, quem ſano exhibet,ſano quidem robur,ægroto verò morbus eſt.
lxvi. Quæ per veſicam prodeunt inſpicere oportet, an qualia ſanis prodeũt. Quæ igitur minimè ſimilia his ſunt ea morboſiora ſunt. Quæ verò ſimilia ſanis,ea minimè morbo

LXVII. Et quibus alui egeſtiones, ſi ſtare permiſeris, & non moueris, ſubſiſtunt veluti ramenta: ſi paucæ fuerint, modicus morbus eſt: ſi multæ, multus. His confert ſubpurgare aluum. Si verò nõ purgata aluo, ſorbitiones dederis, lædes, & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuſcunque cruda deorſum ſecedunt, ex atra bile ſunt: ſi plura copioſiore: ſi pauciora pauciore. LXIX. Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & bilioſæ, omnes malæ ſunt. At probè ſecedentes, bonæ, & per aluum, & per veſicam, & vbi ſanè quid ſecedens conſtiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et ſi quidem ſurſum, ſiſtere aluum. Si verò deorſum humectare. D

LXXI. Somnus, vigilia, vtraq; modũ excedẽtia, morbus. E

LXXII. In non intermittentibus febribus, ſi externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ verò ardeant, & febris habeat, lethale eſt. LXXIII. In febre non intermittente, ſi labium, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium diſtorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis exiſtens: quicquid horum fiat, propinqua mors eſt.

LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dyſenteria. LXXVI. A dyſenteria, inteſtinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abſceſſus oſsis. LXXVIII. Ex ſanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio ſurſum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuium, ex alui profluuio, ſuppreſsio purgationis ſurſum verſus, ex ſuppreſsione, mors. LXXIX. Qualia etiam ſint in veſicæ ac alui egeſtionibus, inſpicere oportet, & in his quæ per carnes excernũtur, & ſicubi alibi à natura recedat corpus, ſi parum: paruus eſt morbus: ſi multum, multus. Si verò valde multus ſit receſſus, lethale hoc eſt. LXXX. Quicunque ſupra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde ſani fiunt. Minus enim periclitantur, quorũ naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuſcunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus verò citra voluntatem, malum. LXXXII. Quibus in febribus quartanis ſanguis ex naribus fluxerit, malum eſt. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatoriis fientes, vehementes & veloces periculoſi ſunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & F

A guttæ, & aquæ ſalientes, & frigidi valde ac multi. Neceſſe eſt enim talem ſudorem prodire cum violentia, & doloris exceſſu, ac expreſsione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno, etiam alui defluxus, malum. LXXXV. Quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanat. Quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat. Quæ ignis non ſanat, ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

*

Rex regum magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

Morbus peſtilens appellatus, inuaſit exercitus noſtros: & quum nos ſæpe multa fecerimus, nihil adhuc remiſit. Quare magnopere, & per omnia tibi à me data dona, te rogo, vt aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis conſilium, celerrimè ad nos mittas. Propulſa orò hoc malum. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ ſpiritum magnũ ac denſum habet. Non belligerantes debellamur: quum hoſtem habeamus beſtiam illam ouilia deuaſtantem. Sauciauit multos: ægrè curabiles fecit: amara ſpicula immittit. Conſilij inops ſum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus conſultem. Solue hæc omnia, neq; nos bono tuo conſilio deſtituas. Vale. C

Pætus, Regi regum magno Artaxerxæ gaudium.

Naturalia auxilia peſtilentis morbi popularem graſſationem non ſoluunt. Qui enim ex natura fiunt mor-

bi:eos ipsa natura iudicās sanat. Qui verò ex populari grassa D tione: eos ars curat, artificiose iudicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis: ex ciuitate verò Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chrisamidis. Hic diuina natura præditus est, & ex paruis ac vulgaribus ad magna ac artificiosa, medicinam euexit. Est igitur diuinus Hippocrates nonus quidē à Chrisamide rege: decim⁹ autem & octauus ab Aesculapio: vigesimus verò à Ioue: ex matre verò Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex vtroque semine à diis ortum habet diuinus Hippocrates: vt qui à patre quidem Asclepiades est, à matre E verò Heraclides. Didicit autem artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verùm ab his quidem primùm, velut verisimile est, in re medica initiatus est: quantum sanè credibile est hos nouisse. Vniuersam vero artē ipse seipsum docuit, diuina natura vsus, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia eosdem superauit. Tollit autem non bestiarum genus, sed ferorum ac agrestium morborum, per magnam terræ ac maris partem Aesculapij auxilia, quemadmodum Triptolemus Cereris semina dispergens. Proinde iustissimè in multis terræ locis diuinos honores etiam ipse cōsequutus est, & iisdem donariis cū Hercule & Aesculapio ab Atheniensibus dignus F factus est. Hunc ipsum accerse, & auri atque argenti quātum voluerit, ipsi dare iube. Hic enim non vnum modum curationis huius morbi nouit. Hic est sanitatis pater, hic seruator, hic dolorum curator. In summa, hīc diuinæ sciētiæ princeps est. Vale.

Hippocratis laus.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Aesculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit, & reliqua abundè, quibus opus habet & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum æqualis erit. Et si quis alius bonus vir est in Europa, eum domus regiæ

A regiæ amicum facito, nihil diuitiis parcens. Viros enim inuenire, qui consilio præstent, non est facile. Vale.

Hystanis Hellesponti præfectus, Hippocrati ex Asclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos præfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunque voles, dare, & breui ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

Hippocrates medicus, Hystanidi Hellesponti præfecto gaudium.

B

AD epistolam quam misisti, à Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quàm celerrimè scribens: Quòd & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur. Persarum autem diuitiis vti, fas mihi nō est: neque barbaros homines à morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

PErsarum rex nos accersiuit, ignarus quòd apud me maior est sapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

C

Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hystanis Hellesponti præfectus gaudium.

QVam misisti epistolam, iubēs demittere ad Hippocratem Coum ab Aesculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuam transmittere iussit. Itaque eius latorem ac nunc um Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nunciis Hippocratē medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Persas petulanter se gerentem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos esse. Vrbem enim vestram deuastatam, & insulam distractam, in pelagus conuertam, vt in posterùm tempus nemo sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut vrbs Cos.

Coorum responsum. D

VIsum est populo, respondere nuntiis ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Herculi, neque Aesculapio. Quapropter omnes ciues nō dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam à patribus nostris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras nō dant. Renuntiate igitur ipsi vos nuntij, quòd neque dei ipsi, nostri negligentes erunt.

E

Senatus populusq; Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maximè vrbi nostræ in periculo versatur vir noster, ô Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria vrbi sperabatur. Neq; nunc, ô vos dei omnes, nobis inuideatur, hic præ multa quę detinet ipsum sapientia ægrotat, vt timor non vulgaris sit, si Democritus mente motus fuerit, reuera vrbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primùm suiipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis vxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, F alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit, Et idolis aerem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgēs, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes sibiipsi innumerabiles. Et corpus vnà cum mente corrumpens viuit, hæc timemus ô Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serua, & patriæ nostræ cōsulturus cito adsis: neq; nos contempseris. Nam neq; ita viles sumus: & in nobis testimoniū situm est. Ob ipsum enim conseruatum, & gloriam, & pecunias,

nias,

A nias, & doctrinæ famā consequeris: quanquam doctrinæ ratio multo potior apud te est, quàm fortunæ. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à vobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam si vrbs aurum esset nō nostræ voluntati responderet, aut quacunque tandem re illi carendum esset. Leges nostras putamus ægrotare ô Hippocrates, leges præuaricari. Adsis optime vir, curaturus virum insignem. Non medicus sed conditor, sacratiorem tota Ionia murum nobis circumdabis. Ciuitatem, non virum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantē, aperies. Ipse legislator, ipse iudex, ipse princeps, ipse seruator, & horū artifex aduenies. Ob hæc te exspectamus ô Hippocrates, atque hæc etiā fient vbi veneris. Vna ciuitas nō ignobilis, imò tota Græcia rogat te, serua corpus sapientiæ. Quin potius B ipsam apud te legationem agere puta doctrinā, ab hac præuaricatione liberari supplicantem. Cognata equidem res est omnibus, velut apparet, sapientia. Verùm his qui propius ipsam complexi sunt, velut nobis, etiam longè amplius. Et, sicut probè nosti, gratificaberis etiam futuro seculo, si nō destitueris Democritū propter veritatem, cuius primas se raturum esse sperat. Tu enim & genere, & arte coniunctus es Aesculapio. Hic verò Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus, quemadmodum omnino audiuisti, cuius cognomē vrbs nostra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti C sanatio. Quum igitur videas ô Hippocrates, & populum, & virum insignem, ad stupiditatem diffluentem: festina, rogamus, ad nos. Heu vt etiam bona redundantia morbi existunt. Quantum enim Democritus ad summam sapientiam generosè peruenit, tantum nunc pariter periclitatur ne mentis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod mansit absque eruditione, communem sanè sensum habet. Imò nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum iudicandum, qui prius desipuerunt. Adsis igitur cum Aesculapio patre. Adsis cum Herculis filia Epione. Adsis cum Aesculapij filiis, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, insaniæque medicamentis fœcunda est. Fermè igitur nunquam fertilius producent, neque terra, neque montium cacumina, quàm nunc

profer

proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti sanitatem. Vale. D

Hippocrates Senatui populóque Abderitarum gaudium.

Ciuis vester Amelessagoras venit in Co, & erat tūc in illa die Virgæ assumptio, & annua festiuitas, ac publicus, velut nostis, cōuentus, & pompa sumptuosa fiebat, quā mos est eos, qui deo dicati sunt, ad Cyparissum deducere. Quādoquidem autē & ex verbis, & ex aspectu, Amelessagoras festinare videbatur, credens, velut erat, rem ipsam vrgere epistolā vestram legi, & admiratus sum quòd ob vnum hominē velut si vnus homo esset ipsa ciuitas, turbati estis. Et beati profectò sunt populi, qui sciunt bonos viros sua esse munimēta, & non E turres, neq; muros, sed sapientium virorū sapientia consilia. Ego verò, qui credo artes quidē esse Deorum dona, homines autē naturæ opera (& ne ægrè feratis viri Abderitæ) non vos puto, sed ipsam naturam me vocare, ad conseruandum ipsius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabat. Quare præ vobis ego nunc, naturæ ac Diis obediens, festino ægrotātem Democritū sanare: si quidē sanè & hoc morbus est, & non potius error vobis tenebras offundit: id quod opto, atque vtinā sit hæc vberius vestræ beneuolentiæ, signū, q̄ etiam ad suspicionem turbamini. Argentū autem mihi venienti, neq; natura, neq; Deus promittere poterit. Quare neq; vos viri Abderitæ cogatis: sed liberæ artis etiam opera libera esse sinatis. Qui verò mercedē capiunt, hi scientias seruire cogunt, velut F captiuas faciētes ipsas ex priore libertate. Deinde, velut veri simile est, mētiri etiā poterint, velut de magno morbo: & negarint, velut de paruo: & polliciti nō venerint, & rursus venerint nō vocati. Misera est profectò humana vita: q̄m per totam ipsam intolerabilis auaritia, velut hybernus vētus, distributa est ac penetrauit. Ad quam vtinā potius omnes medici cōuenissent, quò grauiorem insania morbum curarent: quoniā quum morbus sit, & affligat, etiā laudatur. Ego verò arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus qui per virtutem depurgatus est, sanus euadit. Quòd si ego omnino ditescere voluissem, viri Abderitæ, non vtiq; decem talentorū gratia ad vos proficisceretur: sed ad Magnum

A Magnū accersissem Persarū regem, vbi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent: sanassem autē illic ipsorum pestem. Verùm denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autē ignominiā ipsas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicā. Hæc verò mihi adfuissent, velut ei qui vrbium Græciæ deuastator esset. Non sunt diuitiæ, vndiquaq; lucrari. Magna enim sunt sacra virtutis, quæ à iustitia non occultantur, sed manifesta existunt. Aut nō æquale peccatum esse putatis, hostes seruare, & amicos mercede sanare? At non hoc modo se res nostræ habent, ò Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; li-
B benter audiui Democritum mente motum esse. Qui siue sanus est, amicus est: siue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum grauibus ac solidis moribus præditum esse, & vrbis vestræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

Legati, qui vrbis epistolā mihi reddiderūt, etiā tuā tradiderunt. Et valde gauisus sum, & hospitiū, & reliquū victū te promittente. Veniemus autē bona fortuna, & meliore spe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis est declaratum: quum nō insaniā: sed quandā excellentē mentis sanitatem vir ille declaret, dum neq; liberorū, neq; vxoris, neq; co-
C gnatorū, neq; res familiaris, neq; omnino alicuius curam gerit: sed & diu & noctu apud seipsum cōsistit, & priuatim vitā degit, plerunq; in antris & solitudinibus, aut sub arborū vmbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequētia aquarū fluenta. Contingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquādo sunt, & solitarij, ac deserti amātes, & rerū familiariū cōspectū auersantur, alienū putātes. Nec verò dissimile vero est, etiā his qui circa disciplinas versantur ab vna erga sapientiā adfectione, alias curas exclusas esse. Quēadmodū enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuātes, & seditionē agentes, vbi derepente ipsis hera cōparuit, consternati cōquiescunt: sic etiā reliquę in anima cupiditates malorum sunt hominibus ministræ. Postquàm autē sapiētiæ conspectus seipsum ingesserit: reliquæ affectiones velut famulæ discedunt. Non autē omnino insani antra & quietē expetūt: sed

ſed etiã hi qui humana negotia contemnunt, ob tranquilli- D
tatis cupiditatẽ. Quum enim mens ab externis curis vexata,
corpus reficere voluerit, tũc cito ipſum quieti tradit. Deinde
recta exurgens, circũcirca veritatis regionẽ colluſtrat, in qua
non eſt pater, nõ mater, non vxor, non liberi, non frater, non
cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex
his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbãtia, excluſa
ſtant præ timore: & neq; appropinquare audẽt præ reueren-
tia eorũ, quæ iſthic habitãt. Habitant autẽ illam regionẽ, &
artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſena-
tus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione, ſtellis multũ
mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſsis etiã Democritus
præ ſapiẽtia trãſmigrauit. Deinde quum nõ videat ampliùs E
eos qui ſunt in vrbe, vtpote procul profectus: inſaniæ morbo
laborare putatur, propter ſolitudinis amorẽ. Student autem
Abderitæ argenti amorem & ſtudium detegere, & in ſe ma-
nifeſtum facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At
tu hoſpitiũ nobis ò amice Philopœmen præpara. Non enim
volo perturbatę vrbi moleſtiam exhibere, quum veterem te
proprium hoſpitem, velut noſti, habeam. Vale.

Hippocrates Dyonſio gaudium.

AVt in Halicarnaſſo me expecta, aut ipſe ad me venire ò
amice feſtina. Per ſummã enim neceſsitatẽ abeundum
eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quẽ ægrotantem
vrbs me acceſsiuit. Cæterũ admiranda eſt hominũ, ò Diony- F
ſi, per cõſenſum adfectio: velut vna anima cũ ciue coegrotãt.
Quare mihi vidẽtur etiã ipſi curatione opus habere. Ego ve
rò neq; morbũ ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinam:
quæ reuera nõ eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nã nun-
quam nociua eſt virtus immodica. Excellentia verò, morbi
opinionẽ de ſe præbet, propter iudicantiũ imperitiã. Vnuſ-
quiſq; enim ex his, quæ ipſe nõ habet, iudicat, id quod in alio
abundat, ſuperfluũ eſſe. Sic ſanè etiã timidus fortitudinẽ im-
modeſtiã putat, & auarus magnanimitatẽ. Et omnis defect⁹,
virtutis moderationẽ excedere putatur. Illũ igitur vbi vide-
rimus, cũ prænotione hinc contingente, & vbi ſermones eius
audiuerimus: melius cognoſcemus. Tu verò, ò Dionyſi, ſtu-
dio habe vt ipſe accedas. Volo enim te in patria mea cõmo-

A rari donec rediero: quo & rerum noſtrarum, & in primis vr-
bis noſtræ curã geras. Nam haud ſcio, quomodo ex caſu con-
tigit, vt ſaluber ſit annus, & priſtinam naturã habeat. Quare
neq; multi infeſtabũt morbi: attamẽ venito, Inhabitabis au-
tem meam domum nimis quàm opportunã, nimirũ quum
& vxor apud parẽtes maneat propter meam profectionem.
Attamen & illius res inſpecta, quo pudicè degat, & non ob
viri abſentiã alios viros approbet. Honeſta equidem ab ini-
tio fuit, & parentes bonos habuit. Patrẽ autem mirificè viri-
lem, & malos valde odio habentem, egregiè ſenem. Attamẽ
ſemper opus habet mulier moderatore. Habet enim à natu-
ra in ſe laſciuiam: quæ, niſi quotidie reſecetur, velut arbores
B in materiæ multæ effuſionem, exuberat. Ego verò amicum
parentibus diligentiorem puto ad vxorẽ cuſtodiendã. Non
enim, velut illis, etiam huic cohabitat beneuolentiæ adfe-
ctio, per quam ſæpe vmbra admonitioni obtenditur. In om-
nibus autem rebus prudentior eſt alienitas ab adfectione, vt
quæ minimè à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

QVum apud te Rhodi eſſem Damagete, vidi nauẽ illam
cui ſolis inſcriptio erat, penitus pulchram, & in puppi
probè inſtructam, & ſufficientem carinam habentem. Habe
bat & trãſtra multa. Et tu laudabas etiam in ipſa nauigandi
præſtãtiam, ꝙ velox eſſet, & tuta, & ad inſeruiẽdum artificio
C ſa. Et inſuper prædicabas probũ in ipſa nauigatiõis curſum.
Hãc mitte nobis: verũ ſi fieri poteſt, non remis, ſed alis ad re-
migium inſtructã. Vrget enim res ipſa ò amice, vt valde ci-
to in Abderã nauigẽ. Volo enim ægrotantẽ curare vrbẽ, pro-
pter vnum ægrotantem Democritum, ſi vnquam viri fama
ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit, quòd inſania ad-
flictus ſit. Ego autẽ cupio, imò magis opto, non reuera ipſum
inſanire, ſed illos ita putare. Ridet, inquiũt, ſemper, & ridere
nõ ceſſat in oĩbus negotiis. Et hoc ipſis inſaniæ ſignũ eſſe vi-
detur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, vt ſemꝑ modera-
tè ſe gerãt, & nõ multũ rideant, neq; multùm triſtes ſint: ſed
inter ambo hæc modũ teneant, vt aliis comis eſſe videaris,
aliis ſollicitus, de virtute cogitãs. Eſt ꝓfectò mali quiddã dũ
ad ſingula ille ridet. Si enĩ immodeſtia malũ eſt: ea ſanè ꝑpe

tua longè peior eſt. Et dicam ſanè ad ipſum: Democrite, & ſi D
quis ægrotat, & occiditur, & mortuus eſt, & obſidetur, &
quoduis malum ingruit: ſingula quæ fiũt, materiam riſus ti-
bi præbent. Nõ autẽ repugnas deo, ſi, quum duo ſint in mun
do, Gaudium & Triſtitia, tu alterum ipſorũ eiecisti? Beatus
profectò fueris (Verùm impoſsibile eſt) ſi neque mater tibi
ægrotat, neq; pater, neq; poſtea liberi, aut vxor, aut amicus,
ſed propter tuum riſum conſeruantur, penitus felix es. At
ſi dum ægrotant, rides: dum moriũtur, gaudes: & ſi quid ma-
li audieris, exhilararis: peſsimus es ô Democrite, & procul
ſanè à ſapientia. Si verò putas hæc ipſa neq, mala eſſe, certè
atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipſe Abde-
rita ſis prudentior autẽ ſit ipſa ciuitas. Cæterùm de his exa- E
ctius illic dicemus Damagete. At verò nauis etiam hoc tem
pus, quo hæc tibi ſcribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitans ac ſolicitus de Democrito, illa ipſa nocte dor-
miens, ſub ipſius auroræ initium ſomniũ mihi oblatũ
habui, ex quo puto nihil valde periculoſi fore. Mirabiliter
enim expergefactus ſum. Videbar mihi videre Aeſculapiũ
ipſum corã, & iã ad ipſas Abderitarũ portas aderamus. Aeſcu
lapius autem non vt imagines eum aliàs oſtendunt, mitis ac
blandus apparebat: ſed habitu concitato, & aſpectu horren-
do. Sequebantur autẽ ipſum dracones reptilium generis im- F
manes, longum tractũ ducentes, & horribile quiddam velut
in deſertis ac ſaltibus ſubſibilantes. Sequebantur & ſocij, py-
xides medicamentarias probè obſignatas geſtantes. Deinde
porrexit mihi manum deus: quam vbi libẽtiſsimè apprehen
diſſem, rogabã vt ſimul mecũ peregeret, & ne me in meden-
do deſtitueret. Verũ is: Nihil, inquit, in præſens me opus ha-
bes: ſed hæc immortaliũ ac mortaliũ communis dea te pere-
grinũ deducet. Et ego cõuerſus video mulierẽ pulchram ac
magnã, ſimpliciter ornatã, ſplẽdidam, cuius oculorũ circuli
puro lumine micabãt, vt ſtellarũ fulgorẽ putares. Et de9 qui-
dem diſparuit. Mulier verò illa apprehẽſum me manu lento
gradu benigniter per vrbẽ ducebat. Et vbi prope domũ eſſe-
mus, in qua hoſpitiũ mihi paratũ eſſe putabã, velut ſpectrũ
diſparuit, hoc ſaltem dicens: Cras te apud Democritum de-
prehen

A prehendam. Cũ verò iam ſe illa cõuerteret: Rogo, inquã, opti
ma fœmina, quænã es, & quo nomine vocari debes? Veritas,
inquit illa. Cæterũ quẽ accedentẽ vides (& derepentè altera
quædã mihi apparuit) neq; ipſa mala videtur, audacior autẽ
aſpectu & concitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat
apud Abderitas. Ego igitur vbi de ſomno ſurrexiſſem, mihi-
ipſi ſomnium interpretatus ſum, quòd non indigeret medi-
co Democritus, quando ſanè ipſe medendi Deus diſceſsiſſet,
velut qui medendi occaſionem & mareriam nõ haberet, Sed
ipſa quidem veritas, quòd Democritus ſanus ſit, apud Demo
critum manet. Opinio verò, quòd Democritus ægrotet, reue
ra apud Abderitas habitat. Atq; hæc vera eſſe, mi Philopœ-
B men, credo, & ſunt ſanè. Et non contemno ſomnia, maximè
vbi etiam ordinem conſeruant. Medicina autem & vaticina
tio valde cognatæ ſunt: quandoquidem & pater ambarũ ar-
tiũ vnus eſt Apollo progenitor noſter, & pręſentes & futuros
morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos ſanans. Vale.

Hippocrates Crateuæ gaudium.

SCio te, ô amice, optimum radiciſecam eſſe, & propter
tuam ipſius exercitationem, & propter progenitorũ glo-
riam, adeò vt in hac facultate Crateuæ proauo minimè ce-
das. Proinde nunc, ſi vnquã aliàs, herbas collige, quot & qua-
les poteris: vrget enim neceſsitas: atq; has mihi tranſmitte,
C ad virum toti ciuitati cõparandum, Abderitam quidem ve-
rum Democritum. Aegrotare enim ipſum, dicunt, & purga-
tione valde opus habere, vt qui inſania ſit correptus. Non
vtemur fortaſsis medicamentis, quemadmodum etiã credo.
Attamen vndiquaque inſtructum eſſe oportet. At verò rem
herbariam apud te ſæpe admiratus ſum, quemadmodum
etiam vniuerſorum naturam ac conſtitutionẽ, & ſacerrimũ
terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimẽta,
& medicamẽta, & fortuna, & ipſæ diuitiæ exoriuntur. Ne-
que enim aliàs haberet vbi cõſiſteret Auaritia, neq; ſanè Ab-
deritæ nunc decem talentis ineſcaſſent me, pro medico mer
cenarium declarantes. Si verò poſsis Crateua amaram aua-
ritiæ radicem exſcindere, vt nullæ ipſius reliquiæ reſtent,
probè ſcito, quod hominum vnà cum corporibus etiam ani-
mas ægrotantes purgaſſemus. At hæc quidem vota ſunt. Tu

verò,quod fieri poteſt,nobis mõtanas maximè & in altis col D libus naſcentes herbas radicitus reſeca.Sunt enim aquoſiori bus ſolidiores & acriores,propter terræ denſitatem, & aeris tenuitatem.Nam quod attrahunt,frigidius eſt. Conareta-men vt etiam de his quæ circa ſtagna naſcuntur,& de palu-ſtribus,& fluuiatilibus,aut fontanis flores colligas : quas ſa-nè debiles,& exolutas ac dulcis ſucci eſſe ſcio.Omnia autem medicamenta quæ ſucci & liquores fluidi ſunt,in vitreis va-ſis ferantur:quæ verò folia,aut flores,aut radices ſunt in ficti libus nouis probè obturatis: vt ne ventis perflata , medica-menti vigorem velut in animi deliquium collapſa, amittãt. Cæterùm ſtatim nobis hæc mittito.Nam & tẽpus anni con-gruum eſt,& neceſsitas dictæ inſaniæ vrget. Ab omni equi- E dem arte aliena res eſt dilatio,verũ maximè à Medicina , in qua dilatio eſt animæ periculum.Curationum verò animæ ſunt temporum opportunitates,quarum obſeruatio finis eſt. Spero quidem ſanum eſſe Democritũ , etiam citra medelã. Si verò aliquis error naturæ,aut temporis,aut alterius alicu ius cauſæ contingat:multa enim nos qui mortales ſumus,la tent,vtpote non omnino per veritatem corroboratos, ad id quod obſcurum eſt omnem vim congregatam eſſe oportet. Non enim contentus eſt is,qui in periculo verſatur, his quæ poſſumus:ſed concupiſcit etiam ea,quæ nõ poſſumus. Et fer mè ſemper ad duos fines militamus,alterum hominis , alte-rum artis.Quorum alter obſcurus eſt,alter ſcientię determi F natus.Opus eſt autem in vtriſq; his etiam fortuna. Incerta enim eſt coniectura eorum,qui in purgationibus cautè pro-cedunt.Nam & ſtomachi afflictionẽ veremur,& medicatio nis congruentiam,ad naturã ignotam cõiectamus.Nõ enim vna & eadem eſt omniũ natura , & aliud ſemper ſibiipſi de-cernens aſſimilat ac familiare facit.Aliquãdo verò totũ per dir.Sed & herbis multa reptilia venarum immittunt,& hia-tũ ſua internæ ipſarum teneritudini afflictionem pro auxi-lio inſpirant.Et huius rei ignorantia erit , niſi ſane nota ali-qua,aut macula,aut odor ferus & grauis rei factæ indicatio-nem fecerit.Deinde ipſa ars propter fortunæ caſum, à rectè faciendi propoſito aberrat.Stabiliores autẽ ſemper ſunt pur gationes per veratrũ,quibus etiã Melampus in Prœti filia-bus,& Anticyreus in Hercule vſi eſſe narrantur.Minimè ve-rò

A rò vtemur nos vllo aliquo ex his in Democrito:ſed contige-rit opto illi ſapientia,efficaciſsimorum ac medicatiſsimorũ pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagetes,quod cõiectabamus:non inſa nit Democritus,ſed ſuper omnia ſapit, & nos ſapiẽtio-res effecit,& per nos omnes homines.Remiſi autẽ tibi ami-ce reuera Aeſculapeam nauem:cui cum ſolis ſigno etiã ſani-tatis inſigne apponito.Nam reuera ſecundo numine vela fe-cit:& illa die in Abderam nauigauit,qua ſcripſerã ipſis, me-peruenturũ eſſe. Omnes igitur ante portas cõgregatos inue B nimus,nos,velut veriſimile eſt,expectantes,nõ viros ſolùm, ſed etiã mulieres:inſuperq; ſenes & pueros per deos, triſtes, itémq; infantes.Atque hi quidẽ ſic habebant,velut ob Demo critum inſanientẽ.Ille verò ſyncere tũc in philoſophãdo ex-cellebat.Poſtquã autẽ me vidiſſent,viſi ſunt mihi paululum ad ſeipſos rediiſſe,& bonas ſpes oſtentabãt. At Philopœmen me ad hoſpitiũ ducere geſtiebat , & hoc ab illis cõprobaba-tur.Ego verò,ò viri Abderitæ,inquã,nullũ mihi maius ope-ræpreciũ eſt,quàm Democritũ videre.Illi verò hoc audito, collaudarũt,& gauiſi ſunt,& cõpendio duxerũt me per forũ, partim ſequẽtes,partim præcurrẽtes,alij ab vtraq; parte:Ser ua,clamãtes,auxiliare,medicare. Et ego adhortabar ipſos vt C cõfiderent,tanquã fortaſsis nihil eſſet mali : aut ſi quid eſſet, modicũ id eſſet,& correctu facile,cõfiſus horis anni Eteſiis. Et ſimul hæc dicens ibam.Neq; enim procul erãt ædes : imò neque tota ciuitas.Aderamus igitur:propinquæ enim muro erãt,& me placidè eò deducũt. At retro turrim collis erat al-tus,lõgis ac dẽſis populis nigris vmbroſus, vnde Democriti habitacula cõſpiciebãtur.Et ipſe Democritus ſub ampla ac humilima platano ſedebat,in veſte craſſa citra humeros de-ſineute ſolus,diſcalceatus,ſuper lapidea ſede,valde pallidus ac macilẽtus,promiſſa barba.Iuxta ipſum verò à dextra, te-nuis aqua per decliuẽ collẽ decurrẽs leniter reſonabat. Erat autẽ delubrũ quoddã ſuper illũ collem,quantũ equidem cõ-iectura aſſequor,Nymphis dicatũ,ſponte enatis vitibus cir-cundatum.Ipſe verò cum multo ornatu ſuper genibus librũ habebat.Sed & alij quidem ex vtraque parte adiacebant.Ac

 cumu

cumulata erant etiam animalia multa, per totum reſecta. Et D
ipſe aliquando concitatè incumbens ſcribebat, aliquando
quieſcebat, diu multúmque ſe continens, & in ſeipſo medi-
tans. Deinde non longè poſt, his peractis, exſurgens deambu
labat, & viſcera animalium inſpiciebat, & depoſitis ipſis di-
greſſus, rurſus deſidebat. At Abderitæ circunſtantes me tri-
ſtes, & non procul à lachrymantibus oculos habentes: Vides,
inquiũt, Hippocrates Democriti vitam, quàm inſanit, & ne-
que quod vult nouit, neq; quod facit. Et quidam ex ipſis ap-
huc ampliùs oſtendere volens ipſius inſaniam, alta voce plo-
rauit inſtar mulieris ob filij mortẽ lamentantis. Deinde rur-
ſus cum gemitu eiulauit, perſonã agẽs viatoris, qui aliquid
ex his quæ portabat, amiſit. Verùm Democritus cum hæc au E
diſſet, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil
ampliùs ſcribebat. Caput autem frequẽter cõcutiebat. Ego
verò: Vos, inquam, ò Abderitæ, hîc manete: ipſe verò vbi &
verbis, & corpori viri propior factus fuero, videróque ac au-
diero, cognoſcã adfectionis veritatẽ. Et hæc loquutus, placi-
dè deſcendebam. Erat autem locus ille aſper ac decliuis. Ita-
que vix me ſuffulciens penetraui. Cùm autem appropinquaſ
ſem, incidi in ipſum neſcio quid, quaſi ex numinis afflatu &
cum concitatione ſcribentẽ. Stabam igitur iſthic expectans
tempus quietis ipſius. Ipſe verò paulò poſt, intermiſſo ſcri-
bendi impetu, & ſtilo ſcriptorio depoſito, reſpexit ad me ac-
cedentem, &: Salue, inquit, hoſpes. Et ego: Plurimum & tu,
inquam, Democrite vir ſapiẽtiſsime. At ille, verecundans ar F
bitror, quòd nõ nomine me compellaſſet: Te autem, inquit,
quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, cau-
ſa erat, cur te hoſpitem appellarem. Hippocrates, inquã, me-
dicus eſt mihi nomen. Is verò: Aſclepiadarum, inquit, nobili-
tas, & magna ſapientiæ tuæ in re medica gloria multùm ce-
lebris, etiam ad nos peruenit. Quid autem negotij, ò amice,
te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conſide. Vides au-
tem quòd hæc ſedes foliis inſtrata non eſt iniucunda, viri-
dis adhuc ac mollis, & ad inſidendum lenior inuidioſis for-
tunæ ſellis. Cùm autem conſediſſem, rurſus inquit. Priua-
túmne, aut publicum negotium agens huc perueniſti? Dic
apertè, nam nos, quantum poterimus, aduuabimus. Et ego:
Quæ vera cauſa eſt, inquam, tui gratia huc venio, vt ſapien-
tem

A tem virum conueniam. Habet autem cauſam patria, cuius
legatum ago. Ille verò: Hoſpitio itaque, inquit, primùm vte-
re noſtro. Ego verò per omnia virum pertentans, etiamſi
iam mihi manifeſtum eſſet, ipſum nõ inſanire: Philopœme-
nem, inquam, noſti ciuem veſtrum? Etiam, inquit, valde:
Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontẽ?
Hunc ipſum, inquam, cuius ego ſum ex patribus peculiaris
amicus. At tu Democrite potiore me hoſpitio excipe, &
primùm ſanè quid ſit hoc, quod hic ſcribis, dicito. Ille ve-
rò vbi paululum ſe continuiſſet: De inſania, inquit. Et ego,
ò rex Iupiter, inquam oportunè profectò ſcribis contra ciui-
B tatem. At ille: Qualem, inquit, ciuitatem Hippocrates? Ego
verò: Nihil, inquam, ò Democrite, ſed haud ſcio quomodo
hoc verbum mihi excidit. Verùm quid de inſania ſcribis?
Quid enim, inquit, aliud quam quid ſit, & quomodo in ho-
minibus generetur, & quomodo alleuetur? Nam anima-
lia hæc, quæ vides, inquit, huius gratia reſeco, non quòd odio
habeam opera dei, ſed bilis naturam ac ſedem quærens. Nò-
ſti enim quòd hæc furoris hominum cauſa eſt, vbi nimium
redundarit. In omnibus equidem à natura ineſt: ſed in qui-
buſdam minus, in quibuſdã amplius. At immodeſtia ipſius
morbi ſunt, ipſa velut materia, aliquando bona, aliquando
mala ſubiacente. Et ego, Per Iouem, inquam ò Democrite
verè hæc & ſapienter dicis. Quare beatum te iudico, qui tan-
C ta quiete frueris. Nobis autem huius participes eſſe non per-
miſſum eſt. Interrogante verò illo: Cur ò Hippocrates, per-
miſſum non eſt? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domeſti
cæ, aut liberi, aut vſuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli,
aut nuptiæ, aut eiuſmodi quædam opportunitatẽ nobis com
modam eripiunt. Hic ſanè vir ille ad ſolitam adfectionem
delatus eſt, & valde effusè riſit, ac cachinnatus eſt. Et de cæ-
tero quieſcebat. Et ego: Quid verò, inquam, Democrite ri-
des? vtrum bona quæ dixi, aut mala? Ille verò adhuc magis
ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita
ſua cædebant, partim frontem. Alij verò capillos euellebant.
Nam, velut poſtea dixerunt, ampliorem quàm aliàs ſolitus
eſſet, riſum effuderat. At verò, inquam, ſapientum optime
Democrite, cupio cauſſam huius tuæ adfectionis cognoſce-
re: quo riſu ego tibi dignus viſus ſum, aut ea quæ dixi; quo

 hoc

hoc cognito, à causa desistam, aut tu reprehensus, intépesti- D
uos risus coerceas. Ille verò: O Hercules, inquit, si me repre-
hendere potes, curationem perficies, qualem nullam vnquã,
ò Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, ò optime?
Aut nõ absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem,
aut morbum, aut mẽtis emotionem, aut insaniam, aut atrã
bilem, aut cædem, aut aliud quid peius? Aut vice versa nu-
ptias aut festiuitates, aut liberorum procreationem, aut my-
steria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino
boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob
quæ lætari conueniebat, ea itidem derides. adeò vt neque bo
num, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidẽ,
inquit, rectè dicis, ò Hippocrates: sed non nouisti risus nostri E
causam. Vbi verò cognoueris: satis scio quòd meum risum,
meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ &
tibiipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc
fortassis me vicissim medicinam docebis, vbi cognoueris
quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea
quæ nullius pretij sunt facere conantes, omnes homines vi-
tam cõsumunt, risu digna tractantes. Ego verò: Dic, inquam,
per deos, nunquid vniuersus mundus ægrotare se non ani-
maduertit? & non habet quo legationem demittat ad sui cu
rationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Ille verò ex-
cipiens: Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequa-
quam, ò amice, diuitem naturam malignè extenues. At hæc F
quidem, inquam, Democrite suo tempore docebis. Vereor
enim ne fortè dum infinitatem recẽses, ridere incipias. Scias
autem nunc, de tuo risu rationem vitæ te reddere debere. Il-
le autẽ toruè me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse
putas, bona & mala. Ego autẽ vnum hominem rideo, demen
tia quidem plenũ, rectis autem actionibus vacuum, in omni-
bus consiliis pueriliter ac stultè se gerentẽ, nullius vtilitatis
gratia labores nunquã absoluendos tolerantem, fines terræ
& infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ,
argentum & aurum quærentem, & nunquã ab his adquiren
dis interquiescentem: sed semper circa plura adipiscenda tu
multuantem, quo ipse inferior non fit, & neq; pudefiat si non
felix appelletur. Rideo itẽ ipsum eo q̃ hiatum terræ effodit
manibus eorum perquirens, qui partim à laxa irruẽte terra
oppressi

A oppressi sunt, partim diutissimè in hac necessitate detenti,
in supplicio velut in patria permanent, argentum & aurum
inquirentes, vestigia pulueris ac ramenta perscrutantes, are-
nam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exscindentes, ad
opulentiam semper glebas conflantes, ex matre terra hosti-
lem terram, quum tamen eadem sit, facientes, & hanc ad-
mirantes pedibus cálcant. Quanto verò risu dignum est,
quòd ærumnosam & occultam terram amant, manifestam
contumelia afficientes? Alij verò canes emunt, alij equos:
alij multam regionem circumscribentes, propriam sibi in-
scribunt: & multis imperare volentes, neque sibiipsis impe-
rare possunt. Vxores ducunt, quas paulo pòst eiiciũt. Amant,
B deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos gene-
rant: deinde adultos eiiciunt. Quæ est illa vana ac absur-
da diligentia, nihil ab insania differens? Bellum intestinum
gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt,
alios surrogant: occidunt homines: terram fodientes, ar-
gentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt.
Empta terra, fructus vendunt: fructibus diuenditis, rursus
argentum accipiunt. In quot mutationibus versantur? in
quanta malitia? dum opes non habent, opes expetunt: dum
habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbè agen-
tes video. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno.
Veritatis enim Leges transgrediuntur: contentionis studio
hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parenti-
C tibus, & ciuibus: atque ad hæc, pro eiusmodi opibus, qua-
rum nemo, vbi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt.
Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam
contemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarum loco
habent: pro vniuersa opulentia statuas emunt, quoniam effi-
gies ita expressa est, vt loqui videatur. Eos verò qui verè lo-
quuntur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt.
Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rursus, cum
in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia peruer-
tunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitu-
dinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie à pe-
tulantia, ab auaritia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant.
Thersitæ verò vitæ omnes sunt. Cur verò meum risum re-
prehendisti ò Hippocrates? Non enim quispiam suam ipsius

 demen

dementiam,ſed alius alterius deridet:hi quidem ebrios,cùm D
ipſi ſibi ſobrij eſſe videntur: alij verò amantes, quũ ipſi gra-
uiore morbo laborẽt: alij nauigantes:alij eos,qui circa agri-
culturam occupati ſunt. Non enim concordant neque arti-
bus,neque operibus. Ego verò: Hæc quidem, inquam,vera
ſunt Democrite: neque alius aliquis conuenientior ſermo
eſſe poterit: ad mortalium miſeriam declarandam: verùm
ipſæ res ſanciunt neceſsitatem, & domeſticæ diſpenſationis,
& nauium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua
neceſſe eſt hominem eſſe. Non enim ad otium natura ipſum
genuit. Ex his autem rurſus ambitio effuſa, multorum rectè
ſentientem animam decepit, qui omnia quidem rectè ac ſe-
rio agere ſtudent,velut re certa ac ſtabili futura.Non autem E
ita validi ſunt, vt obſcuritatem præuidere poſsint. Si enim
quis ò Democrite vxorem ducens, ſeparationem aut mor-
tem timeret:aut quiſpiam liberos educans, ipſorum interi-
tum: imo neque in agricultura, & nauigatione, & regno, &
magiſtratu, & omnibus quæ ſunt in vita, vllus vnquam de
errore præſumpſit, ſed vnuſquiſque horum bona ſpe alitur,
deteriorum verò ne meminit quidem: nunquid igitur riſus
tuus his minimè conuenit? At Democritus:Valde,inquit, tar
do ingenio præditus es, & longè à ſententia mea abes ò Hip-
pocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non
conſideras,præ ignorantia. Si enim hæc ipſa prudenti men-
te diſponerent: & ipſi facilè liberarentur, & meum riſum le-
uarent. Nunc autem,velut rebus in vita firmis,dementes illi F
ſuperbiunt,ob ratiocinationis expertem mentem,inordina-
tum impetum ſuum ægrè diſcentes. Sufficiens enim ad-
monitio ipſis eſſet, omnium rerum viciſsitudo, quæ ſubitis
mutationibus irruit, & derepentè omnigenam circunrota-
tionem inducit. At ipſi,velut hæc firma ſit ac ſtabilis, obli-
ti adfectionum aſsiduè incidentium, aliter alias ea, quæ tri-
ſtitiam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quæren-
tes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si verò quis iuxta
propriam facultatem omnia facere cogitaret: ſtabilem ſanè
vitam cuſtodiret,ſeipſum cognoſcens, & ſuiipſius compara-
tionem clarè conſiderans,& non cupiditatis ſtudium in infi-
nitum extendens: ſed opulentam naturam, & omnium nu-
tricem,per ſufficientiam intuens. Quemadmodum autem
in opti

A in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manife-
ſtum eſt:ita ſucceſſuũ fortunæ magnitudo periculoſa eſt. In-
ſignes autem palam in infelicitatibus conſpiciuntur. Alij ve-
rò velut proximorum facta non videntes, à propriis malefa-
ctis pereunt,tam manifeſta,quàm obſcura non præuidentes,
quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt,
& quæ non ſunt,ex quibus etiam futurum conſiderare opor-
tebat. Hæc ſunt quæ mihi riſus materiam præbent,ò demen
tes homines,prauitatis pœnas pendentes,auaritiæ,inſatiabi-
litatis, inimicitiæ, inſidiarum, doli, inuidentiæ (difficile eſt
enumerare multiplices malorum verſutias:ſunt enim infini
tæ) & in his doloſis verſutiis viciſsim conuerſantes, & mali-
B gnè ſentientes. At virtutis apud ipſos modus eſt, id quod de-
terius eſt. Mendacij enim ſtudium exercent,voluptatem con
ſectantur,legibus non obediẽtes. Quidam verò ex ipſis præ-
uidentiam in hominibus eſſe negat, vt qui neq; viſus, neque
auditus participes ſunt. Solus autem ſenſus hominis recta in
telligentia lucidus,& præſens & futurum præuidet. In omni
bus diſplicentiam habent, & rurſus ad eadem accedunt, ab-
negata nauigatione, nauigant, reiecta agricultura, rurſus
agrum colunt,eiecta vxore,aliam inducunt,genitos ſibi libe
ros ſepeliunt:& his ſepultis,alios generant, ac rurſus educãt.
Senectam optant: ad ipſam autem peruenientes,gemunt, in
nullo rerum ſtatu conſtantem mentem habentes. Principes
ac Reges priuatum prædicant:priuatus autem regnum appe
C tit. Qui Reipub.magiſtratum gerit,artificẽ laudat,velut ex-
tra periculum conſtitutum: artifex autem illum, velut per
omnia potentem. Rectam enim virtutis viam,purã & leuem
ac inoffenſam,non vident,quam nemo ingredi audet. Ferun
tur autem in contrariam,difficilem & tortuoſam,per aſpera
incedentes,lapſantes ac offendentes, plerique vero exciden-
tes, anhelantes velut ſi quis perſequatur, litigãtes, modo po-
ſteriores exiſtentes, modo præcedentes. Et quidam ipſorum
petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per in-
pudentiã inducti, alios auaritiæ morbus infinitus conſumit,
alij mutuo inſidias ſtruunt, alij ab ambitionis ſtudio in aerẽ
ſublati,per malitiæ grauitatem in profundũ perniciei præ-
cipites deferuntur. Quidam deſtruunt, deinde rurſus ædifi-
cant:largiuntur,deinde pœnitentia ducti, amicitiæ iura tol-

sunt, malefici per inimicitiam cognationis iura bello impe- D
tentes. Et horum omnium causa est Auaritia. Qua in re hi à
pueris ludentibus differunt? apud quos consilium quidem iu
dicio caret: quod verò se forte fortuna obtulit, id iucundum
est. At verò in desideriis quid brutis animantibus reliqui fa-
ciunt, quàm quòd intra sufficientiam feræ ipsæ se cõtinent?
Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus vbe-
rioris alimẽti gratia depugnauit? Quam pardalim vnquam
insatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, sed vsque ad aquæ ap
petentiam. Lupus autem, deuorato necessario alimẽto obla
to, quiescit. Si dies ac noctes coniungat homo, non sentit con
uiuandi satietatem. Et annuorum quidem temporum ordo,
terminus est brutis ad coitum: at homo perpetuo insano li- E
bidinis œstro stimulatur. Quæso te Hippocrates, non ridere
debeo plorantem propter amorem, eo, quòd commodo suo
exclusus est? maximè verò si quis periculorum contemptor
sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum
non extendam? Non ridebo autem eum, qui nauem multis
mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quòd
ipsam plenam submersit? Ego quidem nequaquã mihi ride-
re videor. Vellem autem potius aliquid molesti contra ipsos
excogitare. At neq; medicinam pro his esse oportebat, neque
aliquem pæonia pharmaca præparantem: atq; huius rei do-
cumentum præbeat tibi tuus ille progenitor Aesculapius,
qui dum seruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. F
Non vides quòd & ego maliciei pars sum, dum insaniæ cau-
sam inquirens, animalia macto ac reseco? Oportebat autem
ex hominibus causam perscrutari. Non vides quòd etiã ipse
mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra
ipsum afflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate
morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium
implorat. Dum crescit, proteruus, insipiens, pædagogo opus
habens. Dum in vigore est, audax est. Dum decrescit, misera-
bilis, vbi labores suos imprudenter recolit ac iactat. Ex ma-
ternis enim vteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea
alij indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac
pugnis versantur: alij semper in adulteriis & corrumpendis
puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerũ alienarũ cupiditati-
bus: alij in suis prodigẽdis. Vtinam facultas esset nobis, vni-
uersor

A uersorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipsis ve-
lamentum dimittere, atq; ita ea, quæ intus aguntur, videre:
videremus vtique alios edentes, alios vomentes, alios suppli-
ciis torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias con-
struentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorantes,
alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amẽtes.
Quanquam sint quædam actiones profundiores, quæ in ani-
mo occultantur. Et ex his quidã sunt iuuenes, quidam senes:
petentes, negantes, pauperes, opulenti: fame pressi, luxu gra-
uati: sordidi, vincti, alij deliciis diffluentes, famulitium ma-
gnum alentes: alij trucidantes, alij sepelientes: alij ea quæ ha
bent contemnentes, & speratis possessionibus inhiantes: alij
B impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij
vapulantes: alij superbientes, alij vana gloria elati. Et ex his
aliqui apud equos spectatores consistunt: aliqui apud viros,
aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui
legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotiis præsunt. Et
alij coronas gestãt, aliqui armati sunt, aliqui occiduntur. Sin
guli verò ex his feruntur, partim ad pugnam naualẽ, partim
ad militiam, partim ad rusticationẽ: alij ad onerarias naues,
alij ad forum, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fu-
gam, alij aliò. Et rursus, quidam ad voluptatem deliciásq;, ac
intemperãtiam: quidam ad otium ac socordiam. Quum igi
tur tot indignas ac infelices animas videamus: quomodo nõ
C vitam ipsarum eiusmodi intemperantia præditam risu exsi-
bilarimus? Quin & valde timeo, neq; medicinam tuam ipsis
placere. Nam præ intemperãtia omnia ipsis displicent, & in-
saniam sapientiam putant, profectò suspicor pleraq; in scien
tia tua palam contumelia adfici, aut propter inuidiam, aut
propter ingratitudinem. Aegrotantes enim simul vt ser-
uantur, causam diis aut fortunæ attribuunt. Plerique verò
suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent,
& parum abest vt indignè ferant, si debiliores esse putentur.
Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & im-
periti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupi-
dos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari volunt,
neque eiusdem artis artifices testimonium præbere. Inui-
dia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nuga-
rum: imò probè scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus
adfict

adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut in- D
uidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio
vlla est, neque vllum testimonium. Hæc autem cum dice-
ret, subridebat, & mihi, ò Damagete, diuina specie appare-
bat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O
magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitali-
tatis tuæ munera, in Co mecum auferam. Multa enim me sa
pientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim veritatis tuæ
præco, qui humanam naturam inuestigasti ac considerasti.
Quum autem mentis meæ medelam à te acceperim, ab eo
nunc tempore hoc expetente, itémque corporis curatione.
Cras verò, & deinceps, hoc loco rursus conueniemus. Atque
hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum ve- E
rò quidam accederet, haud scio vnde, tradebat ipsi libros. Et
ego concitatius festinaui, & ad Abderitas in specula me ex-
spectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna
sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissi-
mum qui solus potentissimus est homines prudentes facere.
Hæc habui Damagete, quæ de Democrito valde magna ani-
mi lætitia tibi recensere volui. Vale.

Democritus Hippocrati felicitatem.

Accessisti ad nos velut insanos, ò Hippocrates, veratrum
nobis daturus, persuasus à viris stolidis, apud quos la- F
bor virtutis insania iudicatur. Tunc autem de mundi dispo-
sitione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum ve-
rò horum naturam cognouisses, quòd omnia valde commo-
dè essent creata, & quòd procul ab insania ac desipientia
abessent: meam quidem naturam laudasti: desipientes au-
tem & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simula-
chris per aerem vagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus
esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata
sunt: ea mens mea, naturam perscrutata, verè in lucem pro-
duxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat
igitur te, ò Hippocrates, cum viris eiusmodi moribus præ-
ditis minimè congredi ac conuersari, quorum mens super-
ficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, ve-
lut insano, veratrum bibendum dedisses, prudentia insania
facta

A facta fuisset: & artem tuam reprehendissent, velut quæ insa-
niæ fuisset causa. Veratrũ enim sanis datum, menti tenebras
offundit. Insanis autem valde prodesse consueuit. Arbitror
equidem, si non deprehendisses me scribentem, verùm re-
cumbentem, aut fortè deambulantem, & mecum colloquen-
tem, & nunc quidem indignantem, nunc verò ridentem, ob
ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus
non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in
modum speculantem putasses sanè Democritum, iuxta ocu-
lorum iudicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ
se ferre. Oportet igitur Medicum non solùm visu adfectio-
nes iudicare, sed etiam re ipsa: & rythmos ac consonantias
B vt plurimùm indagare: & vtrum incipiat morbus, aut me-
dium teneat aut desinat, perscrutari: & differentia, ac anni
tempore & ætate obseruata, adfectionem curare: itémque to
tius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus
facilè morbum inuenies. Porrò remisi ad te de insania tra-
ctationem à te conscriptam. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

Quemadmodum in libello de morbo sacro dixi, Insa-
nienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo
animæ sunt opera, moueri: vbi videlicet humidius quàm
C pro natura fuerit. Eo verò commoto, neque visum, neque au
ditum quiescere: sed aliàs alia & videre, & audire: & linguã
talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quan
diu verò cerebrum quieuerit, tandiu etiam homo sapit. Fit
autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusque verò co
gnitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti
sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui verò à
bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et si quidem
assiduè insaniãt, hæc causæ sunt. Si verò terrores & timores
fuerint, à transmutatione fiunt, cerebro à bile calescente
quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cùm autem,
bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tri-
statur autem & angitur homo, & præter temporis rationem
obliuiosus fit, dum cerebrum à pituita perfrigeratur, & præ-
ter solitum morem compingitur. Postquàm verò cerebrum
derep

derepente à bile calefactum fuerit,sanguine in prædictis ve- D
nis efferuescente : insomnia vident horrenda, & facies velut
in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid
mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur.
Cùm autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quie-
scit. Porrò in quinto popularium morborum libro quędam
recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequen-
tes delirationes, & reuersiones. Lingua autem dura, &, nisi
collutione vsus esset, loqui non poterat, & plerunque etiam
valde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa,
veratrum potiones. Hic vbi modicum tempus superuixis-
set, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, vbi noctu ad
conuiuium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, vbi E
audiret ipsam tibia canentem. Interdiu verò audiens, nihil
patiebatur.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ò Democrite, plerique è vul-
go hominum non omnino laudant, verùm Diis sæpe
attribuunt. Si verò natura reluctata perdiderit eũ, qui cu-
ratur: medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego
sanè mihi videor, maiorem reprehensionem quàm honorẽ
artis me assequutum esse. Ego enim ad finem Medicinæ nõ
perueni, etiamsi iam senex sim. Neque enim ipsius inuentor
Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quem- F
admodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epi-
stola à te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat.
Inductus equidem sum, ò Democrite, velut insanienti ve-
ratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses.
Vbi verò tecum congressus, cognoui nõ per Iouem desipien-
tiæ opus, sed fermè omni laude ac commendatione dignum,
valde laudaui naturam tuam, optimúmque naturæ ac mun-
di interpretem te iudicaui. Eos verò qui me induxerunt ad
te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento
opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in diem
coniunxit, rectè feceris si ad nos frequentius literas dederis,
& libros à te cõscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse
tibi de veratri vsu libellum. Vale.

Hippocr

A

Hippocratis de veratri vsu libellus.

HIs qui non facilè sursum purgantur, ante potionẽ cor-
pora præhumectare oportet vberiore alimẽto & quie-
te. Vbi verò quis bibit veratrum, ad motus corporum magis
ducere, quàm ad somnos. Declarat autem nauigatio, quòd
motus corpora turbat. Cùm veratrum magis ducere voles,
corpora moueto. Veratrum periculosum est sanas carnes ha-
bentibus. Quicũq; in pharmacorũ potionibus non sitiunt,
dum purgantur, non cessant purgari prius quàm sitierint.
Conuulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, conuul-
sio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris
B & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet,
purgentur, conducit, & leuiter ferunt. Sin minus, vice versa.
Quemadmodũ autem in prænotionibus dixi, purgatio sur-
sum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium
aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in
summa doloribus supra septum transuersum: aut deorsum
versus, vbi sine febre est tormen. lumborum dolor, genuum
grauitas, menses ægrè prodeuntes, dolores in partibus sub
septo transuerso. Vitare verò oportet in pharmacorum po-
tionibus eos, qui bona habent corpora, maximè autem
nigros, & humida carne præditos, sed & subsiccos, & bal-
bos, ac blæsos. Quicunque verò inflammata in principio
C morbi, velut in libello de ptisana dixi, statim medicamen-
to soluere aggrediuntur, hi de eo quidem quod distentum
est ac inflammatum, nihil auferunt. neque enim remittit
qui crudus est adfectus. Ea verò quæ morbo resistunt, & sana
sunt, consumunt. Corpore verò debili fiente, morbus superat
& immedicabile malum habent. Cæterùm veratrum his
dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem
dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda
sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exanguibus, spirituosis &
siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcor-
dia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, &
obscurè videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & vrinæ
meatus impotentibus: neque item morbo regio laboranti-
bus, aut ventre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones
aut tubercula habent. Si verò medicandum esse videbitur,
veratro

veratro securus sursum purga, deorsum verò non. Optimum D autem his est victus rationem cõstituere. Quemadmodum autem in prædictionibus dixi, non sunt medicamenta danda his qui nigra euomunt, neq; cibum auersantibus, neque delyris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neq; visum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginosis, neque decoloratis, neque his qui in febre æstuosi sunt ac confracti. Sicut autem de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat. potio eius est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non est sitis, neque excretio. Hos verò non ante tres hebdomadas. E
Aliquando etiã pleuriticos ac voluulosos. Et sicut in muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam si vteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Thessalum filium.

AD cognoscendam Geometriam & numerorum scientiam, mi fili multum studij adhibeto. Non enim solùm vitam tuam illustrem, & ad multa commodam, in humanarum rerum statu efficient: sed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum vsus in medicina expetitur, vtilitatem consequendam. Etenim Geometriæ co- F
gnitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demonstratione transigit, vtilis erit & ad osiũ situs, & ad exarticulationes, & reliquum membrorũ ordinem. Nam ad multiplicem horũ affectionem, & articulorum luxatorum repositione, & ossium contritorum refectione, & perforatione, & compositione, & exemptione, & reliqua curatione, maiore industria vtetur quisquis nouerit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatum est. At verò numerorum ratio, & ad circuitus, & ad transmutationes febrium præter rationem fientes, & ad iudicia ægrotãtium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. Præclara enim res est, tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intentionis ac remissionis, cùm ex parte inæquales fuerint, facilè cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiusmodi experien

A tiæ facultatem peruenire sedulo stude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artem medicam nosse oportet, ò Hippocrates. Est enim res honesta simul ac vtilis ad vitam: & ex his maximè eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam sapientiæ cognitionem medicinæ sororem ac contubernalem esse puto. Sapientia enim animam ab affectibus liberat: medicina verò morbos à corporibus aufert. Augescit autem intelligentia, præsente sanitate: cuius
B prouidentiam habere, honestum est, eos qui rectè sentiunt, At vbi corporis habitus ægrotat: neque mens ipsa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præsens animam vehementer obscurat, intelligentiam ad affectionem per consensum ducens. Cæterùm naturæ humanæ descriptio, eiusmodi speculationem habet. Cerebrum quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelã sibi commissam habet, intra membranas neruosas cohabitãs. Super quod duplicatorum ossium naturæ necessariæ firmatæ, dominum mentis custodem, ipsum cerebrum tegunt. Pilorum decor est, cutem ornare. Oculorum verò vis visiua in multiplici tunica latitatus, ob humoris instantias sub frontẽ
C in medelã collocata est, & est vidẽdi causa. Pupilla verò syncera. palpebræ marginem opportunitatis custodem sustinet. Duplices autem nares olfactum dinoscentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis verò labiorum contactus os circumplicans, verborum sensum, exactãmque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem desinens, ac lyræ simile, dentium clauis coaptatũ est. At sermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister existit. Loquelæ mater lingua, animæ nũcius, gustum custodiens, munitis dentium septis custodita est. Guttur autem & Gula inter se coniuncta, vicina sunt. Illud enim in viam spiritus: hæc in profundum ventris, alimẽtum demittit, largè id propellens. Regium verò cor, cono ac pineæ nuci simile, irã nutriens, aduersus omnes insidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum ca-

uernæ,acre per ipſas erumpente.vocis cauſam flatũ pariunt. D
Quòd verò ſanguinem ſuppeditat,& in alimẽtum tranſmu-
tat,cum apicibus ſæpe vena caua circumfluum,hepar eſt,cõ-
cupiſcentiæ cauſa.Viridis autem bilis iuxta hæpar manens,
vbi ſuperebulliit,humani corporis corruptio eſt,& nociuus
ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice
verſa dormit,nullum negotium exhibens.Inter hæc autem
medius omnia ſuſcipiens venter chorum ducit,& accumbit:
concoctionem gubernans. Obnoxia verò ventris compoſi-
tioni,per opificium cõuoluta, circum ventrem euoluuntur
inteſtina,adſumptionis & excretionis cauſæ. Gemini autem
rhenes in coxis firmati,& pinguedine intecti, ab vrinarum
excretione non ſunt alieni. At dominus totius ventris, qui E
Omentum vocatur,totum ventrem complectitur,ſolo ſple-
ne excepto. Conſequenter,neruoſa veſica in coxa oſculum
firmatum habens,venis complicatis, vrinarum excretionis
cauſa eſt.Huic autem vicina mater puerorum,vehemens il-
lud malum,infinitarum ærumnarum in muliere cauſa,vte-
rus ipſe latitat.Pylorus autem ſiue Ianitor, ex coxarum re-
ceſſu emergens caro,neruis adſtringitur.Verùm de plenitu-
dine naturæ ventris effundit,ex opificij prouidentia. Porrò
extra corpus penſiles domum incolunt,ad generationem de
ſtinati,conditores teſticuli,multis tunicis præditi. Iucũdum
ex venis ac neruis plicamentum eſt pubes,quæ vrinarum ef-
fuſionem facit,& ad coitus miniſterium à natura creata eſt, F
& pubertatis appetentiam tegit. Crura verò & brachia, &
extremæ partes his annexæ, totum miniſterij principium
coaceruatum habentes,tutum neruorum miniſterium per-
ficiunt. At verò incorporea in receſsibus natura, omnifaria
viſcerum genera fabricauit.Quæ ſanè mors inſtans, celeri-
ter à miniſterio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio
regi gaudium.

NOs equidem etiam prius,ò Rex,ſtudio habentes natu-
ræ humanæ partes in ſumma conſiderare,has conſcri-
ptas quemadmodum voluiſti demiſimus.Nunc autẽ ea, quo
rum maximè ſtudioſos eſſe oportet prudẽtes,partim à prio-

A ribus tranſſumpta,partim nunc per nos ipſos comperta,tibi
conſcripſimus.Quæ ſi tu priorum morborum ſignis fienti-
bus ſequutus,& iiſdem ſæpe vſus fueris:per omne vitæ tem-
pus morborum exors eſſe poteris,Duo ſunt morborum vni-
uerſorum animalium genera,alterum ſecundum genus, al-
terum ſecundum adfectionem, inter ſe diſsimilia. At verò
concupiſcentias iuxta alimentum, ex ſubcontrariis cogno-
ſces, dum ea quæ euacuantur,indicant ea quæ plena ſunt:&
quæ implent,coniecturam præbent eorum quæ vacua ſunt.
Morbos autem omnes ex ſubcontrariis conſtitutos cogno-
ſces,& morbos à morbis fieri. In conuulſionibus febris ſuc-
cedens,ſiſtit morbum:capitis autem dolores,ſanguis ex auri
B bus erumpens,aut ex naribus.Conuulſiones omnibus mor-
bis atræ bilis ſuccedentes,atram bilem ſedant.Et in ſumma,
radix humanorum morborum eſt caput, & maximi morbi
ex hoc accedũt.Quum enim ori velut cucurbita medica in-
cumbat:contingit,vt ipſum omnium eorum, quæ ingerun-
tur,ſuperfluitates attrahat,& tenues humores. Oportet au-
tem animum aduertere,& peculiariter viuere, vbi teipſum
præparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullum
augmentum capiant, per curam diligentem & per bonum
ordinem apud te fientem: ita vt neque rei venereæ intem-
perantia, neque diuerſorum eduliorum incontinentia, ne-
que ſomnis immodicis, inexercitato corpore vtaris: ſed ſi-
C gna in corpore contingentia ſequaris, & vniuſcuiuſque cor-
poris occaſionem conſerues: quo morbum irruere paran-
tem vites, & medelis, quas ego perſcribo, vtens, à mor-
bis exors perſeueres. Vale.

Decretum Athenienſium.

VIſum eſt ac decretum Senatui & populo Atheniẽſium.
Quandoquidem Hippocrates Cous Medicus, & ab
Aeſculapio originem ducens, magnam beneuolentiam vnà
cum ſalute Græcis oſtendit, quando etiam peſte à barbaris
in Græciam proficiſcente, diſcipulis ſuis ad locos dimiſsis.
indicauit quibus medelis vti oporteat, & accedentem pe-
ſtem ſecurè effugere, quo medicina Græcis data, ipſorum
ægotos tutò ſeruaret. Sed & ſcripta ſua de arte medica ex-

acta edidit, multos esse volens Medicos qui seruare possent. D
Et Persarum rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & communis inimicus Græcis esset. Quò igitur appareat, populum Atheniēsium semper ea quæ vtilia sunt Græcis consultare: & vt gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat: visum est populo, ipsum publicè magnis mysteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorum: & ipsam coronam Quinquatriis magnis Mineruæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, vt Athenis pubescāt, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipso- E
rum huiusmodi virū genuit. Esse verò Hippocrati, & vitam, & victum prouisum in Pritaneo per omnem vitam.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarum vrbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, vt quæ à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Mineruæ aram supplex con- F
sisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ò viri, medicus Cous, non per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me ò plebs. Nam profectò vos estis viri mihi familiares, inter quos, vt verum dicam, inter plerosque vestrum & in multis vrbibus vestris cognitus sum, vt in summa dicam. At verò nomen meum longè vlterius, quàm formæ meæ aspectus, processit. Atque hæc causa ex arte mea sanitatis ac vitæ ortum habuisse videtur, quòd non solùm hominibus vestram regionem habitantibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Iam verò qua de caussa tantum negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Athenienses male habebunt, ò viri Thessali, qui Metropolim ac patriam no-

A stram Co deuastantes, in seruitutem redigunt ea, quæ libera sunt ex progenitorum adquisitione, priuatim sibi parta facientes: neque cognationem reueriti, quæ ipsis est ab Apolline & Hercule, quæ sanè ad Aenium & Sunium filios illorum peruenit, neque Herculis malorum domitoris beneficia mēte recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis benefaciēs deus, in illos contulit. At vos per Iouē supplicationibus colēdū, & per cognatos deos, egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam vestram spectāns intermittentes.

B *Oratio Legati Thessali filii Hippocratis, ad Athenienses.*

C Onuenire arbitror viri Athenienses, constitutum apud vos, qui non omni multitudini cognitus est, primū in- Exordium
dicare quis sit, & vnde sit: postea verò reliquam orationem à docilitate
persequi. Mihi equidem pater est Hippocrates: qui quantam in medicina facultatem habeat, vos nouistis. Nomen autē est Thessalus. Cognitus verò & ego sum nō in postremis, neque paucis vestrū. Patria verò mihi est Cos: quæ quomodo vobis cognata sit ab antiquo, alij dicunt, qui in recensenda historia sunt præstantiores. Veni autem missus à patre, quatuor beneficia à nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem
C vetus quoddam, tempore progenitorum nostrorum cōmune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars estis. Alterum verò illo adhuc maius, & ad plurimos Græcorum progressum. Atque hæc quidem vrbis & progenitorum Amphyctyones.
meorum esse apparebunt. Tertium autem patris proprium est, & tantum, quantū nemo vnus vir, & vobis & multis Græcis contulit. Postremū verò ex quatuor cōmune est patris & meū, & quod non ad plures, sed ad vos ipsos peruenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit: verùm ad aliorum beneficia collatum, magnū est. Et sanè huiusmodi beneficia sic se habent, quemadmodū esse dixi, vt summatim dicam. Oportet autē non solum dicere, sed etiā demonstrare quòd vera sunt. Principiū igitur sermonis, ipsum ministeriorum nostrorum principiū faciam. Narratio

Vetuſtiſsima verò primùm referam:in quibus fortaſsis lon- D
giora ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quiſ-
Criſæi. que vetus dici expetit. Erat enim tempus quãdo Criſæa gens
Pythicum templum. erat,& habitabat quidem circa pythicum templum:terram
verò habebat,quæ ſanè nunc Apollini conſecrata eſt. Appel-
Locri. latur autẽ Criſæus quidem campus,iuxta quem Locri habi-
tant,& cui Melæna adſunt:Cirrhæus verò mons,cui Phocen
ſes adiacent.Hi porrò Criſæi cum eſſent aliquãdo populoſi,
& fortes,& opulenti,his bonis ad malum vſi ſunt. Per inſolẽ-
tiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in
deum impietatem exercentes , Delphos in ſeruitutem redi-
gentes,vicinos deprædantes,agricolas ſpoliantes, vxores ac
liberos abducentes,& corpora ipſorum conſtuprantes. Qua E
de cauſa Amphictyones ira commoti,& exercitu in terram
ipſorum inducto,& ipſis pugna deuictis,regionem deuaſta-
runt,& vrbes expugnarunt. Vbi ſanè illi,qui multa & impia
perperrarunt,miſerè accepti ſunt, non minores pœnas per-
ſoluentes,quàm ipſi aliis intulerunt. Feliciſsimi verò ex ipſis
fuerũt, qui intra manus hoſtium perierunt.Secũdo loco, qui
manu capti ſunt,& qui ad aliã regionẽ ac vrbes trãſiuerunt,
Criſæorum calamitas quanta. Sua enim mala ob oculos nõ habuerunt. Qui verò ex capti-
uis iſthic manſerunt.infeliciſsimi fuerunt,quicunque in ſua
ipſorum regione torquebantur. Nam cum vxoribus & libe-
ris,agros & vrbes igni tradi videbant. His verò adhuc peius
degebant hi,qui intra mœnia perſeuerabant,quando relata
mala partim videbãt,partim percunctabãtur,plura veris au F
dientes. Sic enim fieri ſolet. Et ſanè malam ſalutis ſpem ha-
bebant. Erat autem ipſis vrbs propè hunc locum maxima,
vbi nunc certamen equeſtre peragitur: cuius muros extru-
xerant,& eos qui ex aliis vrbibus transfugerant,exceperant.
Inutilia verò eiecerant,& neceſſaria importauerant. Et co-
gitabant obſidionem ſuſtinere,bona ſpe præditi,neque ma-
nuum pugna,neque longi temporis obſidione , vrbem capi
poſſe. At verò Amphictyones,tum alia deuaſtarunt , tum ad
hanc vrbem præſidio conſtructo,& ad expugnationem præ-
Peſtilentia obſidentiũ ſumma. parato,reliquum exercitum per vrbes dimiſerũt. Temporis
autẽ progreſſu,cum peſtis in exercitũ illapſa eſſet,& milites
ægrotarent:quidam verò etiã morerentur:alij verò,propter
morbum

A morbum,præſidium reliquiſſent: Amplictyones turbaban-
tur. Et alij alia conſultabant. Solet autem in rebus commu-
nibus ſic ferè fieri. Tandem verò adflictionem moleſtè feren
tes, & de bello deſperantes, Deo rem commiſerunt: & quid
facere oporteret,interrogauerunt. Ille verò bellum gerere
iuſsit,& ad victores fore promittebat,ſi ad Co profecti, cerui
filium in auxilium adducerent,cum auro: atque hoc feſtina-
bundi , vt ne Criſæi prius in adyto tripedem deprædarẽtur.
Apollinis reſponſum. Sin minus, vrbem capi non poſſe. Ipſi verò, his auditis, & ad
Co profecti,oraculum propoſuerunt. Cùm autem Coi dubi-
tarent , & oraculum non intelligerent: ſurrexit vir genere
quidem Aſclepiades,progenitor autem noſter. Medicus ve
rò Græcorum eius temporis omnium confeſsione optimus:
B nomen autem ipſi erat Nebrus:qui oraculum dicere inquit,
vt ad ſeipſum venirent. Nam Deus, inquit,admonuit vos, vt
profecti ad Co,cerui filium in auxilium adducatis. Cos equi
Nebri. dem hæc eſt. Ceruorum autem filij Nebri appellantur, hoc
eſt,hinnuli. Nebrus autem eſt mihi nomen. Quod verò aliud
auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quàm medi
cus? Et profectò non videtur mihi id conſequens eſſe, quòd
in tantum diuitiis Græcos omnes ſuperantes, Deus ad Co
proficiſci iuſſerit,& aureum numiſma petere. Verùm hoc o-
Chryſos. raculum in meam domum progreditur. Chryſos enim, hoc
eſt aurum vocatur maſculus meus filius natu minimus. Eſt
autem omnino & corporis ſpecie,& animi virtute,quantum
patri dicere licet,inter omnes ciues præcellens. Ego quidem
C igitur,niſi vobis aliud videatur, & ipſe proficiſcar , & filium
mecum adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur in-
ſtructa meis ſumptibus & miniſteriis medicis ac bellicis re-
ferta , quo in vtranque partem auxilium feramus. Et hic
Calydoni. quidem dixit: illi verò approbauerunt , qui miſsi fuerunt.
At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud ſe educa
tum, in nauem adſumpſit: de quo ſtatim, vbi res tulerit, di-
cemus. Cùm igitur perueniſſent hi viri ad caſtra , Deus
Eurylochus. gaudebat. Nam & mortes militum ceſſabant,& cum diui-
na fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat , Theſſalus
genere , & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem
aqua in vrbem ducebatur, vngula percuſsiſſet, vbi in pulue-
re volutari voluiſſet: Nebrus aquam medicamentis infecit,

 vnde

vnde ventres Chrisæorũ corrupti sunt:& sanè multum cõtu- D
lit ad hoc vt ciuitas caperetur. Atq; hinc iam animi obsiden-
tium elati sunt, velut deo iam manifeste auxilium ferente.
Cùm autem impetus facerent,& præmia proponerẽt his qui
primi muros conscendissent:certamen erat fortissimum, &
Chrysus primus murum conscendit.
vrbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus,&
turrim occupauit. Sequebatur autem ipsum e uestigio vir il-
le Calydonius,sub communi scuto auxiliũ ferens,de quo an-
Mermodes
tea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex sum-
ma turri:percussus est autem à Mermode Lyci fratre, qui la
pidibus obrutus mortuus est, cũ in adytum irrupisset, tripo-
dem deprædaturus. Hi igitur ciuitatem sic cœperunt:& Ne-
bri auxilium cum Chryso, & secundum medicam, & secun- E
dum bellicam facultatẽ rectè successit: & deus vera dixit, &
Templum Apollinis. Equestre certamen.
quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini
quidem templum consecrarunt,quod nunc est in Delphis:&
certamen gymnicum ac equestre prius non peragentes, nũc
peragunt: & Chrysæorũ regionem vniuersam dicarunt Deo
contributori, reddentes ea quæ dedit in eo quòd oraculum
Chrysi sepultura.
dedit. Et Nebri filiũ Chrysum in circo equestri sepelierunt:
& Delphis publicè ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis
verò in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmo-
dum his qui mittuntur ex vrbibus ad sacrum Amphictyonũ
concilium:atq; hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo
viro & illo ministerio, etiam nunc in Delphis primæ vatici-
nandi partes,& alimenta dantur. Verũ redeo ad nostra. Nam F
quod vera dico, hinc clarũ est. Cùm enim pater & ego acces-
sissemus, Amphictyones hæc renouarunt, & attribuerunt, &
in columna descripta in Delphis dedicauerunt. Atque huius
quidem sermonis finis clarè ostendit, nostros progenitores
esse vestros benefactores. Cæterùm hoc relicto, alium de iis-
dem non eundem sermonem, adsumam. Cùm enim magnus
Persarum rex.
ille rex cum Persis & aliis Barbaris bellũ gereret contra Græ
cos, qui aquam & terram non dedissent:patria nostra maluit
in totum pessundari, vt ne contra vos, & eos qui vobiscum
sentirent, hostilia arma sumeret, & in nauibus militarem
expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & di-
gnum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidæ esse di-
cuntur. Visum igitur est in ipsis, cum quatuor essent muri in

insula

A insula, omnes relinquere, & ad montes cõfugere, & salutem
tutari. Vnde sanè quid non mali obuenit? dum regio fuit de-
uastata,& corpora libera mancipata,& hostili lege occisa, &
vrbs & alia munimenta, ac templa, ad fauillam exusta. Insu-
per autem & filiæ Lygdamis Artemisiæ, circa patrum victo-
Artemisiæ Lygdamis filiæ.
riam datum est, omnia quæ reliqua essent expiscari ac expor
tare. Atenim, velut apparet à diis non sumus neglecti: ve-
rùm tempestatibus ingentibus exortis, & naues Artemisiæ
omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt:& in exerci-
tum ipsius multa fulmina inciderunt, quum insula nostra
paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam spectra He-
roum mulieri conspecta esse. Quorum sanè omnium timo-
B re perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit, amara
confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omitta-
tur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis propriissi
me minimè falsa, quòd neque contra vos, neque contra La-
cedæmonios, aliósque Græcorum socios, Coi voluntaria ar-
ma sumpserint: & quidem quum multi tum insulas, tum A-
siam habitantes, cum Barbaris in bello coniuncti fuerint,
nulla violentia coacti. Equidem præfecti vrbis tunc fuerunt
Cadmus & Hippolochus. Verùm autem est,& Cadmum,&
Cadmus. Hippolochus.
Hippolochum meos progenitores esse. Nam Cadmus qui &
Senatum regebat, matris meæ progenitor est: Hippolochus
verò ex Asclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Chrisæi
sunt deuastati. Nos autem ex virili genere Asclepiadæ su-
mus. Quare & hoc bonum à progenitoribus nostris profe-
C ctum amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic sanè vir adeò
commodi Græcorum studiosus fuit, vt cum regio ab Arte-
misiæ obsidione liberata esset, isthic relicta vxore ab sobo-
Gelon.
le, abiuerit cum his qui eadem sentirent in Siciliam, quo Ge
lonem & fratres eius prohiberet, ne amicitiam cum Barba-
ris contraherent contra Græcos. Perpetrauit & alia multa
egregia facta, quæ longius producere non est tempestiuum.
Atque hæc quidem & huiusmodi multa sunt publica pro-
genitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia.
Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem iam ad
hoc, vt beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui
id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere
Pes[illegible]
cognoscat. Cùm pestis ex Barbaria adflueret, quæ supra I[illegible]

Yy 5 Illyr

Illyrios ac Pæonas sita est,& cùm malum in hanc regionem D venisset: harum gentium Rĝges ad famam medicam, quæ vera erat, & vndiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius,& nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solùm argentum,& aurum,& alias opes se missuros esse receperunt:sed etiam reportaturũ esse quæcunq; ipse vellet,si auxilium tulisset. Ipse vero quum interrogasset quales motus partiales fierent,& æstus,ac ventos,& caligines perscrutatus, itémque alia quæ habitus ex præsenti statu commouere solent: cum sané omnia didicisset, illos quidem retro discedere iussit, & nullam sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronunciauit. Verùm ipse quàm citissimè Thessalis denunciare studuit, quibus E modis malum accedens cauerent: medelam conscriptam per vrbes proponebat. Me verò in Macedoniam demisit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam à Thessalia eo, quo me pater iussit, auxilium his qui isthic essent laturus. Iniunxit autem mihi vt etiam vrbi vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pægasis profectum, in Hellespontum nauigare iussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse vtebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quòd non omnis ambiens nos aer similis est. Polybium verò, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipulos, ad alios F aliorum conuentus & vias profecturos emisit, quo quàm plurimis opitularetur. Postquam autem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiscebatur,& ad pilas profectus, Dorienfibus,& aliis, simúlque Phocensibus auxilium tulit. Et quum sané ad Delphos perrenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cùm ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sané nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quòd vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abiui, & in Peloponēsum missus sum, isthic habitantibus opem laturus. At verò vndiquaque nobis,& verbis,& re ipsa, dignus honor contigit

Draco Thessali frater.

Polybius.

A contigit, vt minimè pœniteat nos, quòd non hunc cum quæstu ex Illyricis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verùm præ reliquis ciuitatibus magna sunt quæ à vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis vrbibus, quantum ad gloriam attinet. Et corona illa aurea in vestro theatro patri imposita, ad summam, æmulationem ac felicitatem ipsum euexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publicè Cereris & Proserpinæ mysteriis ac sacris initiastis. Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, vrbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simúlque multos Græcos. Quartum nunc B dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocauimus. Cùm enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda:& sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret? pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum,& citra mercedis exactionem, quàm diu classis abesset, paruipendens suam vtilitatē, vt qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solùm res meas insumebam, id quod faciebam vobis inseruiens: sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimũ est ex his, quæ sum dicturus. Decreuit enim C pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari,& in terra aliena,& in mari,& in periculis bellicis,& in ęgritudinibus, quę his qui erroneam vitam degũt, magis accedere solent, quàm his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Nouit enim beneficium beneficio metiri:& non, velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego verò, vt qui filius illius sim, nihil studij & artis prætermisi, auxilium ferens,& periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem huius rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verùm non puto me mentiri. Cùm autem hæc præstitissem ad annos tres, & aure

& aurea corona coronatus,& adhuc pulchrius laudatus: domum redij ad nuptias,quo & artis,& generis nostri successores producerem. Et quæ quidem à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem & quæ nos à vobis oblata tulimus. Arbitror autẽ multos è vobis admirari, qua de caussa hæc à me ex tam longinquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio, contingant: tempestiuum est vt hoc dicam. Pater meus, ò viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quò id quod petunt ab amicis liberis consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si verò oportet, quemadmodum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum caussa progressi sunt, etiam rogamus, vt ne nos, qui eiusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, seruorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conueniet) supplicamus, vt ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiua, si contigerit vt multo inferiores superetis. Verùm & hoc considerate, quòd fortuna aliàs alia cito versat: & aliquando magni paruis opus habuerunt: & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, vt ne clarissimum dicam, quòd ob vnum virum non ciuitas, sed multæ gentes iam quandoque vtilitatem in rebus bellicis cõsequutæ sunt. Et vbi ars in precio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium itum est. Verùm ab initio quidem dei, vnde genus nostrum esse gloriamur, Aesculapius & Hercules in hominum vtilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hîc exercuerunt, omnes deorum loco habent. Vrbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sanè hominum traditiones habent. Vnde profectò etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabula sunt res ad Troiam gestæ sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium existit. Sic verò etiam Aesculapij filij, non arte solùm, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in Troade

D (beside line 1)

E (beside "modum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum caussa pro-")

F (beside "Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmo-")

Aesculapius, Herculesq; homines vti iuuar. nt, potissimum nati sunt.

A Troade deposuit, quando, velut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami vrbem venit. Proinde neque eo quòd contribules, neque eo quòd ex auxiliariorum numero, auxiliares etiam ipsis Græcis sumus, nos iniuria adfeceritis. Non in longum extendam sermonem, res Chrisæorum, aut Persicas iterum repetendo, quando & ipsas audiuistis, & in manibus magis sunt, quàm ea quæ pauloante relata sunt. Quin & sic cogitate, minimè pium esse benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamant. Ex quibus partibus prognati esse videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) si iniuria adficere, quàm benigni esse malueritis? Neque enim amarulentius

B quicquam dicere volo. Illi enim, ò viri Athenienses, Heraclidis quidem gratias rependerũt. Aliis autem multis, beneficio adfecti, vicissim auxiliati sunt. Deficiat profectò me dies longiùs narrantem, si recensere velim quot hominibus quanta bona obuenerint, qui nihil de vobis bene meriti fuerunt. Circumspicite vos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ò viri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere nouit. Sed & vrbes quasdam & gentes iam perdidit. Si verò ad alios velut in speculum respexeritis, videritis ipsi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex noua est: Quicunque felici rerum successu cõfisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc vestrum viri Athenienses. Multùm enim etiam sic Deum tentaretis. Nullam vobis iniuriã intulimus.

C Si verò etiã intulimus: non armis, sed verbis iudicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, vt ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent, auxiliũ enim nobis ferent, si rectè fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarũ cognati habitant. Præstat citra violentiam, quàm vi coactos facere quæ iusta sunt. Non dico de insolenti aduersum vos rebellatione: verùm hoc vobis manifestum facio, quòd multi nostri curam gerunt, aut certè curam habebunt, nisi vndiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur (exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, vtpote qui aliarum rerum studio sim ad dictus)

dictus) hic desinam. Rogo autem vos per hospites nostros, D & per eos qui nobis consiliarij esse cõsueuerunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, vt inimicitias quidem vestras aduersum nos deponatis: ad amicitiam verò vos conuertatis. Si enim non in vestra ciuitate hæc consequemur: haud scio quò progressi, eorum, quæ cupimus compotes fiemus.

HIPPOCRATIS COI OPERVM quæ ad nos extant omnium finis, Iano Cornario medico physico interprete.

*

A HIPPOCRATIS COI, LIBER DE HOMINIS STRVCTVRA, AD PERDICCAM MACEDONVM REGEM, NICOLAO PETREIO CORCYRAEO INTERPRETE.

*

Opus antea non editum.

MVndus quatuor ex elementis consistit, igne, aëre, terra, & aqua: calido videlicet, humido, frigido, & sicco. Iisdem ex elementis quatuor totidémque humoribus & homo consistit: sanguine scilicet, pituita: flaua, & atra bili. Et sanguis quidem aëri, pituita aquæ, flaua autem bilis igni, atra verò terræ similatur. San- C guis enim gustu dulcis est: pituita, salsa: flaua bilis, amara: atra verò acetosa, & flauescens. Sanguinis autem locus, & spiritus in corde est: A dextris quidem eius sanguis, à sinistris verò, spiritus consistit. Flauæ bilis in iecinore: atræ in lieue: pituitæ quidem in cerebro locus. Sanguis autem calidus, & humidus: pituita frigida & humida: flaua bilis, calida & sicca: atra verò sicca & frigida. Arteriæ quidem à corde purum sanguinem, & spiritum recipiunt. Venæ autẽ & ipsæ à corde sanguinem sumunt: per quas corpori distribuitur.

Mũdus ex quibus elementis, ex iisdem etiã constat homo.

Humores quatuor, eorúmque natura.

Arteriæ ac venæ quibus differant.

Iecur.

Sed iecur cordi sanguinem non præter veri fidem affatim suppeditat. Nam ignis absque materia permanere neutiquã potest. Quo fit vt nonnulli hominum semper quasi rideant, quidam verò tristentur: huius rei ex elementis causam esse dicimus. Qui enim puri sanguinis non inexpertes sunt, hi

Risus vnde.

Humores quatuor quid efficiãt in homine.

vsqueq

vſquequaq; rident, & aſpectu ac corpore floridi necnon per- D
ſpicui coloris exiſtunt. Qui verò flauę bilis participes ſunt,
deſides, puſillanimes, pauidi, imbecilléſque eſſe ſolent. Pi-
tuitoſi verò inertes & frigidi ſunt. Reminiſci autem, &
eſſe prudentia præditum, ex cerebro, inter calidum frigi-
dúmque admodum temperato prouenit. Obliuio vero, ex ce
rebri frigiditate procedit. Paſsio autem, quę phreneſis nũcu-
patur, ex perurentibus febribus fit. Vaporibus enim, ex vi-
ſceribus per dorſum ad cerebrum emiſsis, eius humidũ are-
ſcit, & homo mente captus efficitur: & cerebrum oleo quo-
cunque frigidæ qualitatis per aures, vomitúſque humectare
oportet. Lethargus verò & ipſe cerebri paſsio eſt: cum enim
cerebrũ frigidis humoribus repletũ fuerit, hinc paſsio quæ E
Lethargus appellatur, hominem occupat: & calefacientibus
cerebro opitulari expedit. Paralyſis verò fit à frigido, cru-
dóque humore, qui à cerebro demiſſus in oculum, ſiue in ali-
quam labiorum partem, ſeu in totam dimidiámve faciem
deſcendit. Per nares cerebrum purgantia adhibere opor-
tet: & extrinſecus iſobrium contuſum (herba eſt quæ & Ma
ros, & Origanis dicitur) ignis ſuffitu, ſeu cauteriis per aures
applices. Quæcunque autem paſsiones in capite fiunt,
ex ſtomacho oriuntur, exempli cauſſa: Vomicæ, ſtrumæ, den
tium dolores, tonſillæ, angina, ſuffocationes, anhelitus diffi-
cultas, & reliqua. Caput autem ſuturas habet tres: inue
nitur & ſolidum abſque ſuturis caput, & hoc quidem humi- F
dum eſt. Criſpos verò capillos habere, calidioris capitis ſi-
gnum eſt. At recti crines, ex ſuperuacuo qui in capite eſt hu-
more fiunt. Flauedo capillorum, ex flaua bile: caluicies verò
ex caliditate prouenit. Articulatæ vocis ſpecies tres ha-
bentur: Grauis, acuta, & media: hæc à ſpiritu procedũt. Ie-
cur autem, ipſum alimentum triplici digeſtione in ſuccum
redigit. Ex prima digeſtione cor alimenti qualitatem, ſapo-
rem videlicet, ſuſcipit, & puri ſanguinis procreatio fit. Se-
cundam digeſtionem iecur deſumit, & corporis partibus ali
mentum largitur: vnde flauæ bilis conſtitutio fit: lien verò
ex ſanguinis fece alitur: vnde & melancholicum humorem
conſtitui certum eſt. Cerebrum autem à ſtomacho hume-
ctatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Tertia digeſtione
alimentum supernè in ſtomacho in ſuccum vertitur: & tunc
reſeratur

Cerebri effectus, Reminiſcẽtia, Obliuio, Phreneſis,

Lethargus Paralyſis. Cerebrum purgantia.

Capitis paſſiões ex ſtomacho

Capitis ſuturæ tres.

Capillorũ color iuxta varietatem humorum.

Vocis tonus à ſpiritu.

Iecur tripliciter digerit.

Excrementorũ ratio.

A reſeratur ianitor qui ventriculus nuncupatur, quoniam tran
ſitus tantum facultatem ſubminiſtrat. Inde alimentum in
inferiorẽ ventrem demittitur. Aluus verò à pituita ciborum
acerbitatis gratia, oblectamentum ſentit. Humidum autem
excrementum, per renes, ac ſeiunctos ipſius excrementi mea
tus in veſicam, id eſt in phuſcam deſcendit: in veſicam enim
aqua ingreditur. Senſus in homine quinque habentur, vi-
ſus, olfactus, auditus, guſtus, & tactus. Nam viſus ex æthere:
olfactus ex aere: auditus ex igne: guſtus ex humido: tactus ve
ro ex terra fit. Homo autem ex quatuordecim quibuſdam
conſiſtit: Neruis, venis, arteriis, ſanguine, ſpiritu, carne,
adipe, chartilagine, vnguibus, oſsibus, medullis, capillis,
membranis, humoribus. Horum autem excretiones, ma-
B ribus quidem ſicco & humido excremento, vomitibus, ocu-
lis, naribus, ſputis, ſudoribus, venereis, incertis meati-
bus, capillis & vnguibus fiunt: Fœminis verò ad hæc duo
adduntur, purgationes, lactis videlicet, & menſtruorum.
Lac autem & eodem modo genitale ſemen hominis ex ſan-
guine gignuntur, & hoc certum eſt: ſi enim homo genitali
plus nimio vtetur, ſanguinem pro ſemine emittet. Simili-
ter autem & fœminæ, ſi plus nimio lactare cogentur, ſan-
guis elicitur. Spina autẽ hominis habet vertebras x x i i i j.
coſtas totidem. Dentes cum maxillaribus duo ſupra x x x.
ſunt, anteriores autem diuidentes, qui & ſecantes appellan
tur. Stomachus palmos habet quinque. Inteſtina cubitos
C treſdecim. Nomina digitorum, Pollex, Index, Medius, An-
nularis, Auricularis. Vngues frigidi ſiccíque temperamenti
ſunt. Anni verò tempora quatuor habentur, ver, æſtas, au-
tumnus, & hyems. Ver, calidum & humidum eſt: ideo ſan-
guinis in corpore incrementũ fit. Aeſtas calida & ſicca: ideo
flauam auget bilem. Autumnus ſiccus & frigidus: ideo atrã
bilem, & ſaniem auget, ſanies quidem ſanguinea & aquoſa
eſt. Hyems verò pituitã in corpore adauget. Nam quatuor
hominis elementa, id eſt humores, ad tempora quatuor diui
duntur. Ideo ſolarem conuerſionem ſpeculari, & affecti tem-
peramentum, & adhæc curationibus vti opus eſt. Si enim
verno tempore iuuenis aduerſa premetur valetudine, ſan-
guinis exuperantiæ cauſa patitur, quem per venæ ſectionem
emittere opus eſt. Et ſi pleureſi vnius diei ſpatio, vel duor

Senſus in homine quinque.

Homo ex quatuordecim quibuſdam conſiſtit.

Fœminarũ lac & menſtrua.

Spinæ vertebrarum numerus, coſtarum item, ac dẽtium.

Stomachi amplitudo Inteſtinorũ longitudo Digitorum nomina.

Anni tempora quatuor, eorũque natura.

Quæ vitæ hominis ratio ſingulis anni temporibus.

Venæ ſectio quantopere ne-ce-

ſeu trium laborauerit, venæ ſectione affecto opitulandum, D priúſquã ipſum opprimat paſsio, & affecti vires deficiant. Homini verò venæ ſectio perutilis eſt: & tempus quidem quo ipſa vtendum, à Februario incipit: & rurſus à Septembri principium ſumendo, ad ſeptimam eiuſdem perduret. Aeſtate aliquo ægrotante, ad paſsionis initia purgamina adhibenda. Si conſiderantes (ò Rex) & aliorum curam agentes, quid ad vitæ rationem corporibus præſtet, & quod congruè alimenta ſuggerat, ac debito apponat ordini, non ſatis pro diligentia noſtra, & qui humana aggrediuntur corpora morbos deprehenderimus, nunc accuratius perſpicientes, ſummatímque deſcribentes, medicinalem ſphæram ad te mittimus, per quam ægritudines, quæ humana corpora E occupare ſolent, pernoſcere, & ad præſentem horam, ac decurrentis anni tempora, huiuſmodi calamitatibus opitulari queas. Si autem hæc accuratius egeris, diu citra omnem aduerſam valetudinem per omne tempus vita frueris. Et ſi hæc quæ potiſsimum optimæ valetudini tuæ vim præbeant, quæque hominum generi conducant, peregeris, ita in omnibus te incolumem vitam deprehendes elegiſſe. Et quamuis ardua admodum ſphæræ ratio habeatur, eam tamen perſcriptam tibi præbemus. A Vergiliarum occaſu F ad hyemale ſolſtitium, dies I L. hoc eſt, à xij. Nouembris, ad Decembris finem ſunt. Hi quidem dies pituitam augent: Balneis autem ieiunus, ſudores excitando, detergendóque, & venereis ac laboribus vteris. Ab hyemali ſolſtitio, ad vernale æquinoctium, dies L X X X I I I I. à prima videlicet Ianuarij, ad quintum ſupra X X. Martij. hi dies humiditatum, & ſanguinis exuberantiam peragunt: Deambulationibus, & ſiccis quæ ad victum pertinent, deliciíſque ac venereis, benéque alentibus vtendum. A vernali æquinoctio, ad Vergiliarum ortum, dies I L. à X X V. Martij. ad X I I I. Maij. hi dies ſanguinem augent: Redolenti vino, & venereis, ac laboribus vteris. A Vergiliarum autem exortu ad æſtiuum ſolſtitium, dies X X X X I I. à tertia decima, Maij, ad X X I I I I. Iunij. hi enim dies flauæ bilis augendæ facultatem obtinent, dulcibus & aquoſis vtendum, ducendæ alui cura agenda, & à venereis, ac laboribus abſtinendum eſt. Ab æſtiuo verò ſolſtitio, ad æquinoctium autumnale,

Medicinalis ſphæra.

Pituita, ſanguis, ac bilis quibus anni temporibus augeantur: & quę vitę ratio tunc ſeruanda.

nale, dies X C I I I. ab X X I I I I. Iunij, ad X X V. Septembris: hi dies atram bilem augent, frigidis & aquoſis, redolenti vino, ac ſalitis vti opus eſt: à venereis verò abſtinendum cenſemus. Ab autumnali æquinoctio, ad Vergiliarum occaſum, dies I I L. à X X V. Septembris ad X I I. Nouembris: hi enim dies ſaniem augent, acetoſis, acerbíſque, & venereis, ac laboribus vti expediet.

Si ad hæc obſeruanda curam, ò Rex, impenderis, citra omnem triſtitiam doloremque in reliquum vita frueris. Hac ſe diuiſione ſic habente, annus in dies V. ac L X. ſupra trecentos colligitur.

Annus in dies 365. colligitur.

*

HIPPOCRATIS

Coi Operum, quæ ad nos extant, omnium finis.

LVGDVNI,
Excudebat Symphorianus
Barbier.

EX
LIBRIS
JANUSZA
SKALSKIEGO

